ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Φάκελος Κύπρου

ΤΟΜΟΣ Γ΄

Πρακτικά
Συνεδριάσεων
(Φάκελοι 1-8)

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ
2018

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος Γ΄

Πρακτικά Συνεδριάσεων

Φάκελοι 1-8

ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Κώστας Αθανασίου, πρόεδρος
Αντώνης Βγόντζας
Έλλη Δρούλια
Παναγιώτης Ηλιόπουλος
Λεωνίδας Καλλιβρετάκης
Ηλίας Νικολακόπουλος
Γιώργος Σαββαΐδης
Τάσος Σακελλαρόπουλος
Βάσω Τσακανίκα
Μάγδα Φυτιλή

Ομάδα Εργασίας: Όλια Ησαΐα
Άρης Σωτηρόπουλος
Ξανθή Αυγεραντώνη

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

Βασιλική Αναστασιάδου
(έως 28.2.2018)
Σωκράτης Σωκράτους
(από 1.3.2018)
Ελένη Ηλιάδη
Ανδρέας Χειμωνίδης
Ανδρέας Νεοφύτου
Φλώρα Φλουρέντζου
Συλβάνα Βανέζου
Πέτρος Παπαπολυβίου
Δημήτρης Ταλιαδώρος
Μιχάλης Μιχαήλ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γενικός Συντονισμός: Βάσω Τσακανίκα

Γενική Επιμέλεια: Έλλη Δρούλια

Επιμέλεια: Όλια Ησαΐα,
Άρης Σωτηρόπουλος

Σχεδιαστική επιμέλεια - Σελιδοποίηση -
Σύνθεση εξωφύλλου: Δημήτρης Ζαζάς

Εκτύπωση: ΚΕΘΕΑ, ΣΧΗΜΑ + ΧΡΩΜΑ

ISBN (set): 978-960-560-158-4
ISBN (τόμ. Γ΄): 978-960-560-160-7

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

Γενικός Συντονισμός: Ελένη Ηλιάδη

Επιμέλεια: Φλώρα Φλουρέντζου,
Συλβάνα Βανέζου

Επιστημονικός Σύμβουλος:
Πέτρος Παπαπολυβίου

Ψηφιοποίηση υλικού:
Ανδρέας Χειμωνίδης,
Στέλλα Διομήδους

ISBN (set): 978-9963-39-065-6
ISBN (τόμ. Γ΄): 978-9963-39-068-7

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος Γ΄

Πρακτικά της Εξεταστικής Επιτροπής
της Βουλής των Ελλήνων

Συνεδριάσεις:
2 Ιουλίου έως 22 Ιουλίου 1986

Φάκελοι 1-8

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ - ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2018

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η δημοσιοποίηση του υλικού του Φακέλου της Κύπρου, ικανοποιώντας το καθολικό διαχρονικά αίτημα των πολιτών της Ελλάδας και της Κύπρου, αλλά και του πολιτικού κόσμου των δύο χωρών για άμεση και ανεμπόδιστη πρόσβαση στην ιστορική αλήθεια, λύνει μια πολιτική και ηθική εκκρεμότητα που αφορά τα όσα, τραγικά, διαδραματίστηκαν στην Κύπρο το 1974, το χουντικό πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή, που προκάλεσε μια νέα βαρύτατη εθνική καταστροφή, της οποίας τις οδυνηρές συνέπειες η Κύπρος συνεχίζει μέχρι και σήμερα να υφίσταται.

Το ογκωδέστατο υλικό, του οποίου η δημοσίευση θα υλοποιηθεί σταδιακά με την ολοκλήρωση της έκδοσης πολύτομου έργου, διαλαμβάνει τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Εξεταστικής Επιτροπής για τον Φάκελο της Κύπρου της Βουλής των Ελλήνων, η οποία λειτούργησε από τον Φεβρουάριο του 1986 έως τον Μάρτιο του 1988. Η Επιτροπή εξέτασε, με κλητεύσεις και μαρτυρικές καταθέσεις, όλους όσοι ενεπλάκησαν έμμεσα ή συμμετείχαν άμεσα στο καταστροφικό πραξικόπημα κατά του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ και όσων η δράση συνδέθηκε με τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής που ακολούθησε. Η Επιτροπή, ως γνωστόν, δεν κατέληξε σε κοινό πόρισμα και, ως εκ τούτου, τόσο το πόρισμα της πλειοψηφίας όσο και οι επιμέρους απόψεις της μείζονος και ελάσσονος αντιπολίτευσης, καθώς και ανεξάρτητων βουλευτών κατατέθηκαν στην ολομέλεια της Βουλής των Ελλήνων την 31η Οκτωβρίου 1988 χωρίς να συζητηθούν και να ψηφιστούν.

Τριάντα περίπου χρόνια αργότερα και σαράντα τρία μετά την τραγωδία του 1974, η Βουλή των Ελλήνων σε συνεδρίασή της, στις 11 Ιουλίου 2017, αποφάσισε ομόφωνα όπως το υλικό του Φακέλου της Κύπρου παραδοθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας και από κοινού δημοσιοποιηθεί. Η παράδοσή του έγινε σε ειδική συνεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων, στις 14 Ιουλίου 2017, στη Λευκωσία.

Οι εμμάρτυρες καταθέσεις που περιλαμβάνει ο Φάκελος της Κύπρου συγκροτήθηκαν μετά από μακρά σειρά ερωτήσεων, τις οποίες υπέβαλαν ο πρόεδρος και τα εκάστοτε μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής με βάση την κατά την περίοδο των γεγονότων ή και προγενέστερα ιδιότητα, θέση, τον ρόλο και τη δράση του κάθε εξεταζόμενου μάρτυρα. Οι απαντήσεις και οι τοποθετήσεις που καταγράφηκαν αποτελούν προφανώς αυστηρά προσωπικές απόψεις του καθενός, είτε αυτές αφορούν προσωπικές του ευθύνες είτε αφορούν ευθύνες που ενδεχομένως αυθαίρετα, λανθασμένα ή ίσως και κακόβουλα καταλογίζονται σε άλλα πρόσωπα και τρίτες χώρες, ή και ακόμη, προκειμένου για ανθρώπους που αποδεδειγμένα φέρουν το κύριο βάρος του εθνικού άγους του 1974, αποτελούν εμφανέστατη προσπάθεια να αποσείσουν μέρος από τις ασήκωτες ιστορικές τους ευθύνες. Οι μαρτυρίες εξάλλου καταγράφηκαν, αφού μεσολάβησαν δώδεκα και πλέον χρόνια από την τραγωδία του 1974 και πολλοί

από τους μάρτυρες είχαν έννομο συμφέρον στην όλη διαδικασία λόγω της προσωπικής τους εμπλοκής. Πρόκειται για ένα υλικό που δεν τέθηκε ποτέ στη βάσανο της τελικής απόδοσης ευθυνών. Ωστόσο, όσο και να ελέγχονται πολλές καταθέσεις ως μη αξιόπιστες ή να χαρακτηρίζονται από την προσπάθεια απόκρυψης στοιχείων ή την κραυγαλέα απόπειρα δικαιολόγησης πράξεων και στάσεων, αποδίδουν με τρόπο απολύτως ουσιαστικό τις ολέθριες συνέπειες που είχαν οι παρεμβάσεις και επεμβάσεις του καθεστώτος της επτάχρονης στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδας στα εσωτερικά της Κυπριακής Δημοκρατίας, που υπονόμευσαν πολλαπλά τις σχέσεις των δύο κρατών και αποσάθρωσαν εκ των έσω την αμυντική ικανότητα της Κύπρου. Καταδεικνύουν επίσης την καταστροφή που επιφέρουν η κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος και η αντιποίηση πολιτικής αρχής από φορείς όπως ο στρατός, που έχει ως αποκλειστική αποστολή την εθνική άμυνα και όχι την άσκηση πολιτικού ρόλου.

Η πρωτοβουλία των δύο κοινοβουλίων να προχωρήσουν από κοινού στην παρούσα έκδοση έχει στόχο να προσφέρει τόσο στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στους αποδήμους μας όσο και στην επιστημονική κοινότητα πρόσβαση σε ιστορικό υλικό που μέχρι τώρα θεωρούνταν επτασφράγιστο μυστικό και να φωτίσει γνωστές και άγνωστες πτυχές της κυπριακής τραγωδίας. Αποτελεί ταυτόχρονα την απαρχή μιας κοινής προσπάθειας των δύο κοινοβουλίων για συγκέντρωση του όποιου σχετικού με τον Φάκελο της Κύπρου υλικού που υπάρχει διάσπαρτο σε διάφορα αρχεία, κρατικά και μη, με την ελπίδα να διανοιχθούν νέοι δρόμοι στην έρευνα και να διευρυνθεί το πεδίο της ιστορικής γνώσης, έτσι ώστε να χυθεί κάποτε άπλετο φως στην πλέον σκοτεινή σελίδα της σύγχρονης ιστορίας μας και το «Δεν Ξεχνώ» της νεότητάς μας να μην παραμείνει κενό γράμμα.

Νικόλαος Βούτσης
Πρόεδρος
της Βουλής των Ελλήνων

Δημήτρης Συλλούρης
Πρόεδρος
της Βουλής των Αντιπροσώπων

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

Καταθέσεις στην Επιτροπή: 2.7.1986, 3.7. 1986, 17.3.1987, 19.3.1987, 7.4.1987

Γεννήθηκε το 1924. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 28.3.1947. Έλαβε μέρος σε επιχειρήσεις του Εμφυλίου πολέμου το 1949. Υπηρέτησε στην Κύπρο 8.1965 – 7.1967. Απόφοιτος Σχολείου Πληροφοριών και Επικεφαλής Κλάδου της ΚΥΠ. Διοικητής της ΙΙΙ ΑΤΔ στην Κύπρο από 7.8.1973 έως 12.8.1974. Από 12.7.1974 αναπλήρωσε στα καθήκοντά του τον Αρχηγό του ΓΕΕΦ, Γ. Ντενίση. Κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου και της τουρκικής εισβολής της 20ής Ιουλίου 1974 ήταν ο ανώτατος αξιωματικός στην Κύπρο. Αποστρατεύτηκε στις 21.03.1975 με το βαθμό του ταξίαρχου.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Κατάθεση στην Επιτροπή: 3.7.1986

Γεννήθηκε στα Κανάλια Καρδίτσας το 1919. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 7.8.1940. Έλαβε μέρος στις επιχειρήσεις του Ελληνοϊταλικού πολέμου 1940 – 1941 και σε επιχειρήσεις του Εμφυλίου πολέμου 1946 – 1949. Αποστρατεύτηκε ως υποστράτηγος τον Ιούνιο του 1973 και δύο μήνες μετά, τον Αύγουστο του 1973, επιλέχθηκε ως Αρχηγός του ΓΕΕΦ. Στις 11 Ιουλίου 1974 κλήθηκε στην Αθήνα σε σύσκεψη επιτελών. Κατά την εκδήλωση του πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου βρισκόταν στην Αθήνα. Αποστρατεύτηκε τρεις μέρες μετά, κατόπιν παραιτήσεώς του, με το βαθμό του αντιστράτηγου.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Καταθέσεις στην Επιτροπή: 8.7.1986, 9.7.1986, 10.7.1986

Γεννήθηκε στην Καλλιθέα Δράμας το 1926. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 1.5.1948. Έλαβε μέρος σε επιχειρήσεις του Εμφυλίου πολέμου 1949 και σε επιχειρήσεις στο εκστρατευτικό Σώμα στην Κορέα, 1950 – 1951. Απόφοιτος σχολών πεζικού των ΗΠΑ. Υπασπιστής του διαδόχου Κωνσταντίνου, υπηρέτησε για έναν χρόνο στην ΚΥΠ, καθώς και διοικητής και επιτελής σε μονάδες καταδρομών. Υπηρέτησε στην Κύπρο ως διοικητής μονάδων καταδρομών από 19.9.1972 έως 14.8.1974. Επικεφαλής των μονάδων καταδρομών κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου και κατά την τουρκική εισβολή της 20ής Ιουλίου 1974. Αποστρατεύτηκε το 1975 με το βαθμό του συνταγματάρχη.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Καταθέσεις στην Επιτροπή: 10.7.1986, 15.7.1986, 17.7.1986

Γεννήθηκε στην Λευκάδα 1931. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 31.7.1954. Υπηρέτησε στην Κύπρο το διάστημα 1965 – 1968. Μεγάλο μέρος αυτής της περιόδου διετέλεσε υπασπιστής του τότε διοικητή της ΑΣΔΑΚ Γ. Γρίβα. Επιτελής και διευθυντής του 2ου ΕΓ σε διάφορες μονάδες. Μέλος της πρώτης ομάδας που έστειλε στην Κύπρο το χουντικό καθεστώς την 15η Ιουλίου 1974, για το συντονισμό μετά το πραξικόπημα. Αποστρατεύτηκε το Μάρτιο του 1975 με το βαθμό του ταγματάρχη.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Καταθέσεις στην Επιτροπή: 15.7.1986, 17.7.1986, 22.7.1986

Γεννήθηκε στη Ραχούλα Καρδίτσας το 1930. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 10.8.1954. Εκπαιδεύτηκε στις Διαβιβάσεις στις ΗΠΑ. Υπηρέτησε στην Κύπρο το διάστημα 18.8.1973 - 28.10.1974. Επικεφαλής του τμήματος τεθωρακισμένων που έπληξε το προεδρικό μέγαρο κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου 1974. Αποστρατεύτηκε το 1985 με το βαθμό του αντιστράτηγου.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Καταθέσεις στην Επιτροπή: 22.7.1986, 29.7.1986

Γεννήθηκε στην Άρτα. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 1.5.1948. Έλαβε μέρος σε επιχειρήσεις του Εμφυλίου πολέμου. Επιτελής του ΑΕΔ κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου και της τουρκικής εισβολής της 20ής Ιουλίου 1974. Αποστρατεύτηκε το 1982 με το βαθμό του αντιστράτηγου.

Συνεδρίαση 2ας Ιουλίου 1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ): Είμαστε σύμφωνοι όλοι να αρχίσουμε τη συνεδρίαση; Παρακαλείται ο κ. Ξαρχάς να πει ό,τι έχει να πει. Υπάρχει κανένας άλλος; Ο κ. Δήμας παρακαλείται να μας πει ό,τι έχει, πριν αρχίσει η εξέταση του μάρτυρος.

ΔΗΜΑΣ: Κύριε πρόεδρε, εκ μέρους των συναδέλφων της ΝΔ θέλω να διαμαρτυρηθώ έντονα για τις διαρροές, για τις ανακοινώσεις προς μερίδα του Τύπου, σχετικά με τα συζητούμενα στην Επιτροπή. Νομίζω ότι αυτό είναι αντίθετο και στον κανονισμό, αλλά και στις συμφωνίες οι οποίες έχουν γίνει εδώ, σύμφωνα με τις οποίες ανακοινώσεις ή διαρροές αυτού του είδους δεν συμβάλλουν στην προαγωγή του έργου της Επιτροπής. Εκφράζω, λοιπόν, την έντονη διαμαρτυρία εκ μέρους της ΝΔ και επίσης προτείνω στον πρόεδρο, επειδή ορισμένα απ' αυτά τα οποία δημοσιεύθηκαν δεν αληθεύουν, να προβεί εις τη διάψευσή τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κι εγώ θα ήθελα να ενώσω όχι τη δική μου διαμαρτυρία, διότι δεν έχω κανένα συγκεκριμένο πρόσωπο εναντίον του οποίου να διαμαρτυρηθώ, αλλά τη δική μου έκπληξη, γιατί γράψανε αυτά τα πράγματα οι εφημερίδες, τα περισσότερα όμως των οποίων είναι φανερό ότι δεν έχουν καμία σχέση με τις συνεδριάσεις της Επιτροπής. Όταν π.χ. το *Έθνος* γράφει ότι αρχίζει η Επιτροπή με πολλά στοιχεία στα χέρια της και ειδικότερα με μια επιστολή ενός Τούρκου ταγματάρχη, καταλαβαίνετε ότι αυτό είναι παραμύθι. Δεν ξέρω, μπορεί να είναι αλήθεια, μπορεί να υπάρχει η επιστολή του Τούρκου ταγματάρχη, αλλά η Επιτροπή δεν ασχολήθηκε με το θέμα αυτό ούτε ξέρει κανείς από τα μέλη της Επιτροπής ότι υπάρχει τέτοια επιστολή ούτε στα αρχεία βρήκαμε τέτοιο πράγμα. Όταν επίσης άλλες εφημερίδες λένε διάφορα άλλα πράγματα, του πώς θα υποβάλουμε ερωτήσεις κτλ., νομίζω ότι είναι έργον φαντασίας περισσότερο. Ένα ήτανε στοιχείο που πραγματικά με 'κανε ν' αναρωτηθώ τι συμβαίνει. Κάποια εφημερίδα έγραψε όλα τα ονόματα των μαρτύρων που καλέσαμε μέχρι τώρα. Θα έχετε όμως υπόψη σας ότι, για να κληθούν οι μάρτυρες αυτοί, χρειάζεται πέρα από τη σύμπτωση των απόψεων των μελών της Επιτροπής που υπήρξε, χρειάζεται να υπογραφούν οι κλήσεις, να τις στείλουμε στον εισαγγελέα, να τις πάρει ο εισαγγελεύς και να τις δώσει σε κάποιον κλητήρα, να τις επιδώσει και όλη αυτή η ιστορία απ' ό,τι καταλαβαίνετε είναι πάρα πολύ εύκολο να οδηγήσει σε κάποια γνώση των δημοσιογράφων και νομίζω ότι εκεί πρέπει να οφείλεται η διαρροή. Οι γνώσεις μάλλον των δημοσιογράφων και ειδικότερα του συγκεκριμένου δημοσιογράφου για το ποιος θα εξεταστεί για τον μήνα Ιούλιο. Βεβαίως λένε και ορισμένα άλλα πράγματα. Παραδείγματος χάριν διάβασα σήμερα τον *Ελεύθερο Τύπο*, ο οποίος γράφει διάφορα παραμύθια. Ότι τάχα γίνεται ένα παιχνίδι εις βάρος της αξιοπρέπειας του τέως προέδρου της Δημοκρατίας. Αυτά νομίζω ότι είναι τελείως φανταστικά. Δεν βγήκε πουθενά από την Επιτροπή τέτοιο πράγμα. Νομίζω ότι με πολλή φειδώ, τουλάχιστον το Προεδρείο της Επιτροπής, κάνει χρήση λόγων και εδώ μέσα ακόμα. Θα ήθελα να παρακαλέσω ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί αυτή η διαμαρτυρία ότι στρέφεται εναντίον του Προεδρείου ή των μελών της Επιτροπής. Διαφωνώ με τη διάψευση. Νομίζω ότι δεν είναι σωστό. Τη γνώμη μου είπα. Ο κ. Δασκαλάκης έχει τον λόγο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Εγώ θα ήθελα να διαμαρτυρηθώ εκ μέρους της ομάδας του ΠΑΣΟΚ για τη διαμαρτυρία του κ. Δήμα, που μίλησε σαν εκπρόσωπος της ομάδας της ΝΔ, που σημαίνει ότι έστρεψε τα βέλη του εναντίον των υπόλοιπων συναδέλφων. Επομένως θεωρώ ότι ο κ. Δήμας θα έπρεπε, εφόσον ήθελε να πάρει τον λόγο, να μην επιδιώκει μόνο τη δημιουργία εντυπώσεων, αλλά να καλύψει όλη την Επιτροπή. Κι εγώ επομένως διαμαρτύρομαι για τις

όποιες διαρροές εξ ονόματος όλης της Επιτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Δήμα, έχετε την καλοσύνη να συμπληρώσετε.

ΔΗΜΑΣ: Κύριε πρόεδρε, τον κ. Δασκαλάκη δεν τον κατάλαβα, γιατί εγώ με τους συναδέλφους του ΠΑΣΟΚ ούτε σε επαφή ήρθα ούτε καμία εξουσιοδότηση είχα. Αντίθετα από τους συναδέλφους τους δικούς μου είχα την εξουσιοδότηση να κάνω διαμαρτυρία, την οποία και έκανα. Επομένως δεν καταλαβαίνω γιατί είχε την απορία ο κ. Δασκαλάκης. Ανεξάρτητα αυτού, εγώ, όπως είδατε, δεν προσδιόρισα εφημερίδες. Εσείς κάνατε το λάθος, κύριε πρόεδρε, να προσδιορίσετε συγκεκριμένη εφημερίδα. Κάνετε λάθος. Νομίζω ότι κακώς εντοπίσατε μία εφημερίδα, γιατί δεν είναι μία, είναι πολλές εφημερίδες οι οποίες γράφουν και ως εκ τούτου δεν θα έλεγα ότι μια εφημερίδα έγραψε κάτι το οποίο ήταν παραμύθι, όπως τα χαρακτηρίσατε, οι άλλες δεν το έγραψαν, ή ποιες γράψαν παραμύθια. Επίσης θα ήθελα να επιμείνω σ' αυτό το οποίο είπα, να κάνετε μία διάψευση, νομίζω βοηθάει και την Επιτροπή και το απόρρητο για τις επόμενες συνεδριάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Παρακαλώ τον κ. Κάππο να πάρει τον λόγο.

ΚΑΠΠΟΣ: Κατ' αρχήν νομίζω ότι αυτά που γράφτηκαν στις εφημερίδες είναι φήμες και δεν έχουνε καμία βάση και επομένως δεν έχουμε κανένα λόγο να καθίσουμε να κάνουμε διαψεύσεις. Βεβαίως ο *Ελεύθερος Τύπος* πήγε να καπηλευτεί, έκανε τον Ηρακλή του τέως Προέδρου. Εν πάση περιπτώσει εμείς είμαστε της γνώμης ότι δεν πρέπει να γίνει καμία διάψευση και το δεύτερο ζήτημα που βάζουμε είναι ότι τους μάρτυρες που καλούμε νομίζουμε ότι αποτελούν ειδήσεις, δεν αποτελούν παραβίαση του οποιουδήποτε και να ανακοινώνονται. Ότι στις τάδε του μηνός έχουν κληθεί να καταθέσουν οι τάδε μάρτυρες. Αυτό νομίζω ότι αποτελεί είδηση, δεν είναι τίποτα απόρρητο, είναι γνωστό κινούνται μια σειρά μηχανισμοί, για να μην υπάρχουν κι αυτά τα αποκλειστικά δήθεν εφημερίδων και τέτοια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Δήμα, μετά απ' αυτά που είπε ο κ. Δασκαλάκης, ο κ. Κάππος και εγώ, θέλετε να τεθεί η πρότασή σας σε ψηφοφορία, για τη διάψευση δηλαδή; Όχι αν θέλετε...

ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ: Η τακτική αυτή, κύριε πρόεδρε, δεν αποδίδει, οκτώ από δω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι θέλετε να κάμω τώρα, να μην ψηφίσουμε ή να ψηφίσουμε, αυτό είναι το θέμα. Να ψηφίσομε ή να μην ψηφίσομε. Εγώ νομίζω ότι δεν χρειάζεται να τεθεί σε ψηφοφορία αυτό το ζήτημα. Δεν έχει τίποτα ουσιαστικό.

Πολλοί ζητούν τον λόγο

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι, με συγχωρείτε. Κύριε Ξαρχά, ένα ερώτημα, ναι, κι εσείς, κύριε Παπαληγούρα, και να τελειώνουμε. Και ο κ. Ζερβός.

ΞΑΡΧΑΣ: Είναι βέβαιο τώρα ότι έτσι δεν θα πάμε πουθενά. Είσαστε περισσότεροι, θα ψηφίζετε, η πλειοψηφία θα επικρατεί. Διερωτώμαι όμως αύριο θα γράψει κάτι παραπάνω ο Τύπος και ασφαλώς θα γράψει. Τι θα γίνει; Μπορεί να λειτουργήσει έτσι η Επιτροπή, να μην μπορούμε να κυκλοφορούμε έξω; Διότι εδώ είναι βέβαιο ότι εγράφησαν ψέματα, τα οποία ούτε συζητήθηκαν εδώ μέσα καν, μπορούμε να τα αφήσουμε αυτά; Πώς θα λειτουργήσουμε αυτό είναι...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μία πρόταση μπορώ να κάνω, κύριε πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, με συγχωρείτε, είναι ο κ. Παπαληγούρας.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Ίσως, κύριε πρόεδρε, γεφυρωθούν κάποιες απόψεις που ακούστηκαν κι από τις δύο πλευρές και καταφέρουμε να έχουμε και πάλι το πνεύμα της σύνθεσης απόψεων, όλη η Επιτροπή, αν καταλήξουμε στο εξής... Κι αποτελεί πρόταση αυτό που λέω. Να διαψεύσουμε μόνον αυτή τη φορά, λέγοντας ότι όλα αυτά που έχουν γραφτεί δεν ανταποκρίνονται στην αλήθεια, ότι δεν πρόκειται αυτό το πράγμα να πάει σκοινί κορδόνι, ότι δεν

έχουμε πρόθεση κάθε φορά που κάποια είδηση δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα να την διαψεύδουμε και ότι είναι η πρώτη, αλλά και η τελευταία φορά που διαψεύδουμε, δεδομένου ότι κανείς από μας δεν διαρρέει πληροφορίες στον Τύπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Παπαστεφανάκη, την ίδια πρόταση θέλετε να κάνετε; Ο κ. Ζερβός είναι σύμφωνος με την πρόταση αυτή;

ΖΕΡΒΟΣ: Ναι, αλλά ήθελα να τονίσω ότι ήδη είχαμε λάβει απόφαση επί Προεδρίας του προηγουμένου Προέδρου μας ότι δεν θα κάναμε διαψεύσεις. Διότι άπαξ θα αρχίζαμε με διαψεύσεις δεν θα υπήρχε τέλος. Αλλά η πρόταση την οποία κάνει ο κ. Παπαληγούρας νομίζω είναι πάρα πολύ συνετή και πρέπει να την υιοθετήσουμε. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, γίνεται δεκτή η πρόταση του... Συγγνώμη, ο κ. Μπαντουβάς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτό θα επιδείνωνε την κατάσταση. Διότι, αν θα δηλωθεί ότι δεν θα κάνομε δηλώσεις στο μέλλον, τότε τους ανοίγομε τον δρόμο με οργιάζουσα φαντασία να γράψουν ό,τι θέλουν. Κι αν θα υπάρξουν διαρροές δεσμευόμεθα να μην προβούμε σε διαψεύσεις. Νομίζω ότι, όπως είπατε πολύ σωστά, τα περισσότερα είναι συμπεράσματα και σκέψεις δικές τους και ότι θα πρέπει να τα αντιπαρέλθομε. Αυτή είναι η γνώμη μου. Αυτό το οποίο καταγγέλθηκε σήμερα από τον κ. Δήμα είχε αναφερθεί και από μας σε προγενέστερες συνεδριάσεις, είχε επισημανθεί, νομίζω δε ότι οφείλεται μάλλον σε συμπεράσματα και στη φαντασία των δημοσιογράφων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, η πρόταση του κ. Παπαληγούρα γίνεται δεκτή;

ΠΟΛΛΟΙ: Δεκτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα σας παρακαλούσα να σηκώσετε τα χέρια σας, όσοι την αποδέχονται κτλ. Έγινε δεκτή. Η πρόταση λοιπόν του κ. Παπαληγούρα έγινε δεκτή. Θα παρακαλέσω τον κ. Παπαληγούρα με την ευκαιρία να δούμε την πρόταση του ακριβώς, για να επιχειρήσω να κάμω, πριν αποστενογραφηθούν τα πρακτικά. Ήδη προχωρούμε στην εξέταση του μάρτυρος. Παρακαλώ τον κ. Παπαθανασίου να έρθει μαζί με τον μάρτυρα. Το μοναδικό θέμα της σημερινής μας ημερήσιας διάταξης. Παρακαλώ τον κ. Γεωργίτση να απαντήσει στα ερωτήματά μου τα σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητάς του επιδεικνύοντας και το δελτίο της αστυνομικής ή στρατιωτικής του ταυτότητας στη γραμματεία της Επιτροπής.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Γεωργίτσης Μιχαήλ του Νικολάου και της Μεταξίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το γένος.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Χίλαρης Ιωάννης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γεννηθήκατε το έτος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έτος γεννήσεως 1924, 62 ετών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατοικείτε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: [*διεύθυνση*], Παπάγου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το επάγγελμά σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Απόστρατος αξιωματικός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το θρήσκευμά σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Χριστιανός ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Γεωργίτση, να βάλετε το δεξί σας χέρι στο ιερό ευαγγέλιο και παρακαλώ τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν. Θα θέλατε μήπως, κύριε Γεωργίτση, να κάνετε μια γενική έκθεση των απόψεών σας, η κύρια εξέτασή σας θα γίνει με τη μορφή των ερωτήσεων, θα θέλατε πάντως να αρχίσετε εσείς; Το θέμα το ξέρετε. Είναι το θέμα της κυπριακής τραγωδίας. Αν θα θέλατε δι᾽ ολίγον να μας πείτε τα δικά σας και εν συνεχεία θα ερωτηθείτε και από μένα και από τους κυρίους συναδέλφους γύρω από τα γενικότερα θέματα της υποθέσεως. Ορίστε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατ᾽ αρχήν μένω εις την αναλυτικήν έκθεσιν την οποίαν έχω υποβάλει εις το Αρχηγείον Ενόπλων Δυνάμεων, 94 σελίδες, και επί πλέον στην κατάθεση την οποία έχω δώσει στον ταξίαρχο κ. Μπέλκα. Διά λεπτομέρειες και οτιδήποτε θέλετε είμαι στην διάθεσίν σας. Εκτός αν θέλετε να αφηγηθώ από την αρχή την όλη ιστορία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλύτερα στη συνέχεια ν᾽ αρχίσουμε εμείς με τις ερωτήσεις και στο

τέλος θα μιλήσουμε γι' αυτά που λέτε. Πράγματι, δυο καταθέσεις δώσατε στον κ. Μπέλκα. Μία πρώτη και μια συμπληρωματική. Κι έχετε κάνει και μία έκθεση από 98 σελίδες, νομίζω με μολύβι είναι γραμμένη.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Με BIC, είναι σε κόλλες κατριγέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπηρετήσατε ποτέ στην Κύπρο, κύριε Γεωργίτση, και, σε καταφατική περίπτωση, ποια εποχή και με ποια ιδιότητα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην Κύπρο ετοποθετήθην τον Αύγουστο του 1973, αρχικώς διά διαταγής του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων ως βοηθός επιτελάρχου, αλλά το ΓΕΕΦ έκρινε ότι πρέπει να πάω στην 3η Ανωτέρα Τακτική Διοίκηση, η οποία είναι με έδρα τη Λευκωσία και είχε το θύλακα από Λευκωσία, Σιγχαρί, Βουνό, Κυρήνεια και εν συνεχεία έρχεται όλη η περιοχή και κλείνει πάλι στη Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λάβατε γνώση πριν από τις 15 Ιουλίου αν σχεδιαζόταν κάποια ενέργεια σε βάρος της ομαλής πολιτειακής λειτουργίας της Κυπριακής Δημοκρατίας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δεν είχα ουδεμίαν σχέση ή ανάμειξη με οτιδήποτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι αν είχατε εσείς ανάμειξη, αν λάβατε γνώση...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε του παράγοντος που τυχόν σχεδίαζε αυτή την ενέργεια ή των παραγόντων.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποια ήταν η δύναμη που διέθετε κατά το διάστημα από 1.7.74 μέχρι 30.8.74 το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς, το ΓΕΕΦ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μέχρι 30.8 δεν μπορώ να σας απαντήσω, διότι εγώ τον Αύγουστο έφυγα. Πήρα φύλλο πορείας από την Κύπρο στις 11 Αυγούστου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μέχρι τότε που φύγατε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα. Η 1η Ανωτέρα Τακτική Διοίκησις είχε έδρα την Αμμόχωστο μ' ένα τάγμα εν ενεργεία και τα υπόλοιπα εν επιστρατεύσει. Χονδρικώς, γιατί λεπτομέρειες δεν μπορώ να θυμάμαι άλλες. Η 2α Ανωτέρα Τακτική Διοίκησις ήτανε στη Μόρφου μέχρι και Κόκκινα με ενεργό τάγμα ένα το οποίο ήτανε τάγμα εκπαιδεύσεως. Εκπαίδευε νεοσύλλεκτους και τους έστελνε στο υπόλοιπο τάγμα προκαλύψεως. Η 3η Ανωτέρα ήταν αυτή που διοικούσα εγώ με έδρα τη Λευκωσία με αντιπαρατάξεις 1, 2, 3, 4 τάγματα πεζικού. Ένα τάγμα εκπαιδεύσεως και υποδιοίκησιν εν ειρήνη το 9ο τακτικό συγκρότημα, το οποίο είχε το 241 ΤΠ, το οποίο ανήκεν εις το ΓΕΕΦ εις περίπτωσιν πολέμου. Στην περιοχή της Λεμεσού ήταν η 4η Ανωτέρα Τακτική Διοίκησις με ένα τάγμα πεζικού και η 5η Τακτική Διοίκησις ήταν στην περιοχή Πάφου με ένα τάγμα πεζικού ελαττωμένης δυνάμεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η ναυτική διοίκηση Κύπρου τελούσε υπό τις διαταγές του ΓΕΕΦ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποια δύναμη διέθετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Απ' ό,τι θυμάμαι, πρέπει να είχε δύο βάσεις. Η μία στην περιοχή Χρυσούλη και μία στην περιοχή Κυρήνειας και είχε κι έναν σταθμό στην περιοχή Πάφου. Αριθμό τορπιλακάτων και πλοίων δεν ενθυμούμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αεροπορική διοίκηση Κύπρου, υπήρχε τέτοια; Τελούσε υπό τις διαταγές κι αυτή του ΓΕΕΦ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποια δύναμη διέθετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δυνάμεις ακριβώς δεν ξέρω, πρέπει να είχε το αεροδρόμιο της Λακατάμιας, το οποίο δύναμη δεν θυμάμαι πόση ήτανε. Κι επιπλέον υπήρχε και η διοίκηση καταδρομών με τρεις μοίρες καταδρομών, μία στο Μπέλαπαϊς, μία στον Άγιο Χρυσόστομο έξω από τη Λευκωσία και μία στην Αθαλάσσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όλες οι ένοπλες δυνάμεις που υπηρετούσαν στην Κύπρο...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπήγοντο υπό το ΓΕΣ, πλην της ΕΛΔΥΚ, η οποία εν ειρήνη είχε δύο τάγματα πεζικού, υπήγετο στο Αρχηγείο Στρατού και από την έναρξη των επιχειρήσεων ετίθετο υπό διοίκησιν του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ΓΕΕΦ από ποιον διατασσόταν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων, τον κ. Μπονάνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατευθείαν, χωρίς μεσολάβηση του Αρχηγείου Στρατού;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατευθείαν. Μόνον η ΕΛΔΥΚ υπήγετο κατευθείαν στο ΓΕΣ εν καιρώ ειρήνης, εν πολέμω υπήγετο εις το ΓΕΕΦ. Επιπλέον υπήρχε και μία επιλαρχία αρμάτων, τα Τ34, τα ρωσικά, ηλαττωμένης δυνάμεως, νομίζω ότι πρέπει να είχε γύρω στα 22 με 24, δεν θυμάμαι ακριβώς, πάντως 20 πρέπει να είχε, μ' έναν ουλαμό στην Κυρήνεια κι έναν ουλαμό στην Αμμόχωστο, δηλαδή στην περιοχή Λευκωσίας είχε μία ίλη συν. Και υπήρχε και μία επιλαρχία ελαφρών αρμάτων, δεν ήταν ερπυστριοφόρα, ήταν αυτά με τα ελαστικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να μου διευκρινίσετε, γιατί δεν είμαι και στρατιωτικός να ξέρω, το ΓΕΕΦ είχε, είπατε, κατευθείαν επικοινωνία με το Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων; Χωρίς να λαμβάνουν γνώση τα επιμέρους Αρχηγεία Ναυτικού, Στρατού, Αεροπορίας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπήρχαν οι διοικήσεις, οι οποίες διοικήσεις ήταν μέσα σε αυτό το κτίριο, η διοίκηση ναυτικού, η διοίκηση αεροπορίας, η διοίκηση καταδρομών και η διοίκηση πυροβολικού. Η διοίκηση πυροβολικού δεν ήταν στο ΓΕΕΦ, ήταν σε ένα κτίριο στην περιοχή Αθαλάσσας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά και υπήγετο πού;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνεπώς εμμέσως, κατευθείαν στο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τα πάντα, όλα. Ακριβώς. Στο ΓΕΕΦ και το ΓΕΕΦ υπήγετο στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε λάβει γνώση του περιεχομένου της από 2 Ιουλίου του '74 επιστολής του Μακαρίου προς τον «Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας» Φαίδωνα Γκιζίκη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την ημέρα αυτή εγώ βρισκόμουνα στην Αθήνα. Με είχε καλέσει ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων διά διαταγής. Εδόθη την 1η Ιουλίου, μου χορήγησε φύλλο πορείας ο κ. Ντενίσης, και την επομένη, 2 Ιουλίου, ανεχώρησα διά Αθήνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς, εδώ που ήρθατε στην Αθήνα δεν λάβατε γνώση ότι υπήρχε μία επιστολή του Αρχιεπισκόπου, του Προέδρου Μακαρίου, προς τον κ. Γκιζίκη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως έλαβα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η επιστολή αυτή, της οποίας λάβατε γνώση, μιλούσε, παραπονείτο για τις απόπειρες δολοφονίας που είχαν εξυφανθεί εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και για απειλές που διατυπώνονταν εναντίον του. Τι γνωρίζετε εσείς σχετικά με αυτές τις απόπειρες ή με τις απειλές; Καταρχήν γίνανε απόπειρες;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Απ' τις εφημερίδες που λαμβάναμε γνώσιν, λέγανε ότι γίνανε. Λεπτομέρειες δεν γνωρίζω. Αρμόδιος ήτανε ο στρατηγός Ντενίσης, ο οποίος ήτανε και αρχηγός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, όταν έγινε η απόπειρα τότε με το ελικόπτερο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ήμουνα στην Κύπρο εγώ τότε. Σας είπα, πήγα το 1973, τον Αύγουστο μήνα, και έφυγα Αύγουστο μήνα του '74.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κι άλλες απόπειρες είχανε γίνει. Αυτές τις απόπειρες ποιος τις έκανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν γνωρίζω. Απ' ό,τι γράφανε οι εφημερίδες, λέγανε για την ΕΟΚΑ Β΄.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι σχέσεις της ΕΟΚΑ Β΄ με το ΓΕΕΦ ήταν αγαθές;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Οι σχέσεις της ΕΟΚΑ Β΄ με το ΓΕΕΦ δεν γνωρίζω. Ο αρμόδιος που μπορεί να σας απαντήσει είναι ο κ. Ντενίσης. Δεν ήμουνα αρχηγός. Ήμουνα διοικητής της 3ης Ανωτέρας, δεν είχα ουδεμίαν ανάμειξη με την πολιτική κατάσταση, δεν ανεμίχθην πουθενά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας λέω αν αναμιχθήκατε, σας ρωτώ απλώς πώς μάθατε ότι έγιναν απόπειρες κατά του Μακαρίου και μου λέτε από τις εφημερίδες. Δεν το συζητήσατε αυτό το πράγμα εκεί στην Κύπρο; Ανάμεσα στους αξιωματικούς δεν έγινε συζήτηση γι' αυτό το πράγμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνεπώς δεν ξέρετε ποιος τις οργάνωνε ή ποιος τις εκτελούσε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διότι με κανέναν δεν είχα ουδεμίαν σχέση. Δεν ανεμίχθην με την πολιτική κάτω στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το κλίμα που επικρατούσε στην Κύπρο κατά το διάστημα της υπηρεσίας σας ήτανε ομαλό, ήπιο ή ήτανε φορτισμένο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το κλίμα ήτανε φορτισμένο και μάλιστα, επειδή υπήρξα διοικητής, εφτάσαμε στο σημείο, εγώ προσωπικώς –κατόπιν διαταγής του ΓΕΕΦ– και οι άλλοι, να δίνουμε όπλα μόνο στους σκοπούς, τα οποία παρελάμβανε ο ένας σκοπός από τον άλλον και τα υπόλοιπα όπλα ήτανε δεμένα με αλυσίδες, γιατί φοβόμασταν την κλοπή, διότι γινόντουσαν πολλές απόπειρες κλοπής όπλων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γι' αυτή τη φόρτιση του κλίματος, για την οποία μιλάτε, αυτές οι απόπειρες κλοπών έπαιξαν έναν ρόλο, είχε προκληθεί κι από τις απόπειρες κατά του Μακαρίου, αυτές που μάθατε δηλαδή από τις εφημερίδες και από τις απειλές κατά του Μακαρίου για τις οποίες παραπονείται στην επιστολή του;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μπορώ να σας απαντήσω, διότι δεν ήμουν αρχηγός και δεν ήξερα τι γινόταν στο ΓΕΕΦ. Δεν ήξερα τις λεπτομέρειες όλες αυτές. Δεν είχα καμία επαφή ούτε με ΕΟΚΑ ούτε με κανέναν προσωπικώς ο ίδιος. Έντασις υπήρχε. Το κλίμα ήταν υπερφορτισμένο, είχαμε και ξυλοδαρμούς αξιωματικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είχατε σχέση, όπως λέτε με την ΕΟΚΑ και δεν είχατε σχέση με τίποτα άλλο, αλλά ένας πολίτης, ένας αξιωματικός που λαβαίνει γνώση ότι έγιναν απόπειρες εναντίον του Προέδρου της Δημοκρατίας της χώρας στον χώρο της οποίας υπηρετεί δεν δημιουργεί μια εντύπωση, αν αυτές οι απόπειρες που είχανε γίνει, αυτές οι απειλές που διατυπώνονταν, εδημιούργησαν ένα κλίμα φορτισμένο; Ούτε σ' αυτό μπορείτε να έχετε άποψιν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ασφαλώς, εάν, όπως λέτε, γίναν απόπειρες, βεβαίως. Εγώ δεν έχω υπόψη μου. Στην περιοχή τη δική μου, στη ζώνη ευθύνης μου δεν έγινε καμία απόπειρα εναντίον του Μακαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να σας παρακαλέσω να μου πείτε πότε διατάχθηκε και από ποιον ο αντιστράτηγος Ντενίσης να ανεβεί στην Αθήνα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από τον ΑΕΔ, τον κ. Μπονάνο, ημερομηνία ακριβώς δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον καλέσανε να 'ρθει απάνω, τι τον ήθελαν στην Αθήνα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για να συγκαλύψουνε, μάλλον, την ενέργεια η οποία θα επακολουθούσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η απόπειρα εναντίον του Μακαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν νέα απόπειρα αυτή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επίσημα πλέον εκλήθην εγώ στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπό φυσιολογικές συνθήκες εσείς πότε επρόκειτο να φύγετε από την Κύπρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπό φυσιολογικάς συνθήκας στις 10.7.1974.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και φύγατε στις 2 και ήρθατε στην Αθήνα. Οκτώ μέρες πριν.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έφυγα από την Κύπρο στις 11 Αυγούστου και ήρθα στις 13. Παρέδωσα εις τον κ. Καραγιάννη στις 6, έμεινα για να τον ενημερώσω και να τον κατατοπίσω και στις 11 μου εχορηγήθη φύλλο πορείας διά Αθήνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 11 Αυγούστου. Κανονικά έπρεπε να είχατε γυρίσει στις 10 Ιουλίου. Πριν όμως από τις 10 Ιουλίου σάς κάλεσαν.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην 1η Ιουλίου πήρε το ΓΕΕΦ το σήμα, με κάλεσε ο αρχηγός του ΓΕΕΦ, ο κ. Ντενίσης, και με διέταξε να πάω στην ΕΛΔΥΚ και να πάρω το φύλλο πορείας. Και στις 2 ανεχώρησα διά Αθήνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος σας είχε καλέσει εκεί; Ο Ντενίσης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, ο Ντενίσης είναι αρχηγός ΓΕΕΦ, ο Μπονάνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτός σας διέταξε να ανεβείτε στην Αθήνα, ο Μπονάνος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι εμένα. Τον αρχηγό του ΓΕΕΦ διέταξε να μου χορηγήσει φύλλο πορείας διά Αθήνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και τον διέταξε κατευθείαν τον αρχηγό του ΓΕΕΦ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, πήρανε στο τηλέφωνο τον κ. συνταγματάρχη Πούλο Κωνσταντίνο, ο οποίος ανέφερε στον αρχηγό και εν συνεχεία ο αρχηγός, όταν πήγα το πρωί στις 9.30΄ της 1ης του μηνός, μ' είχε πάρει ο επιτελάρχης του ΓΕΕΦ, για να με ρωτήσει αν έχω τίποτα νεότερο για τη μετάθεσή μου. Του είπα ότι δεν έχω και στις 12.00΄ η ώρα ανέβηκα για να ρωτήσω τον κ. αρχηγό ποιος από τους νεοτοποθετηθέντας συνταγματάρχας θα παραλάβει την 3η Ανωτέρα. Πήγαμε στο γραφείο του, ήτανε μάλιστα πολύ νευριασμένος, και με ρώτησε ποιους έχω στην Αθήνα και με καλούν. Του λέω δεν έχω κανέναν. Ούτε προστάτας ούτε ανήκω πουθενά, σας παρακαλώ πάρα πολύ, δώστε μου το φύλλο πορείας να φύγω για την Ελλάδα. Μου λέει όχι, διότι και εμένα να παίρνανε θα έστελνα εσάς, διότι σας έχω εμπιστοσύνη. Κι έτσι μου εχορηγήθη το φύλλο πορείας. Αυτός ο διάλογος έγινε με τον στρατηγό κ. Ντενίση. Και επιπλέον με διέταξε να πάω στον συνταγματάρχη τον κ. Μπούρλο, για να ενημερωθώ εν λεπτομερεία για την αναδιάταξη του ΓΕΕΦ που θα γινότανε μετά την απόλυση της 20ής Ιουλίου του 1974. Μετά την απόλυση δύο σειρών συγκεκριμένα, για να ενημερώσω εν συνεχεία, όταν θα ανέβαινα επάνω για την ανασυγκρότηση του ΓΕΕΦ. Επήγα στον κ. Μπούρλο, ενημερώθηκα και ξαναγύρισα στο γραφείο του. Μου είπε ο κ. Ντενίσης, εάν ερωτηθώ ή αν γίνει πρότασις από τον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων για ενέργειες εναντίον του Μακαρίου, να πω ότι είναι η πλέον ακατάλληλος περίοδος και να μην γίνει τίποτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτή ήταν η άποψη του κ. Ντενίση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, την οποία και μετεβίβασα, επακριβώς ότι μου είπε. Επιπλέον με παρακάλεσε να πάω να πω στη γυναίκα του, η οποία έμεινε στο Ψυχικό, να μην κατέβει στην Κύπρο, διότι η κατάστασις είναι πολύ έκρυθμος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα, επειδή προηγουμένως σας ρώτησα αν λάβατε γνώση ότι σχεδιαζότανε κάποια ενέργεια εις βάρος της ομαλής πολιτειακής λειτουργίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και μου απαντήσατε όχι, ότι δεν είχατε λάβει γνώση...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Προ της 2ας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, προ της 15ης σας είχα ρωτήσει, να το διευκρινίσω. Στις 2 όμως Ιουλίου μάθατε από τον κ. Ντενίση ότι...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Ντενίσης μού είπε, εάν ερωτηθείς απάνω και σου πουν να γίνει ανατροπή του Μακαρίου, ο αρχηγός του ΓΕΕΦ δεν συμφωνεί, διότι ως έχουν τα πράγματα αυτή τη στιγμή από την Εθνοφρουρά δεν θα ακολουθήσει κανένας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και σας είπε και για τη σύζυγό του;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, να πω στην σύζυγό του να μην κατέβει κάτω, στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λόγω;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Λόγω του ότι η κατάστασις είναι έκρυθμος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πριν από σας στις 2 Ιουλίου διατάχθηκαν ν' ανεβούν και άλλοι αξιωματικοί εις την Αθήνα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 2 Ιουλίου όχι, δεν γνωρίζω, έφυγα μόνος μου εγώ από την Κύπρο. Όταν όμως ανέβηκα στις 2 Ιουλίου στην Αθήνα, στο αεροδρόμιο με περίμενε ένα αυτοκίνητο SIMCA. Με πήρε και με πήγε στο Πεντάγωνο και βάσει του φύλλου πορείας παρουσιάστηκα στο 1ο Επιτελικό Γραφείο, στον κ. Μητρόπουλο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα ξέρω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: ...ο οποίος με παρέπεμψε στον υπασπιστή του ΑΕΔ, στον κ. Ματάτση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάτι που ξέχασα: Είχατε δει πριν από τον κ. Ντενίση, πριν φύγετε από την Κύπρο, είχατε δει και άλλους συναδέλφους σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν πήγα στην ΕΛΔΥΚ, για να πάρω το φύλλο πορείας, εκεί συνάντησα τον ταξίαρχο κ. Κονδύλη και τον συνταγματάρχη κ. Νικολαΐδη, οι οποίοι μου είπανε, εάν ερωτηθείς για να γίνει ενέργεια εναντίον του Μακαρίου, εμείς δεν συμφωνούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Ταξίαρχος Κονδύλης, ήταν ο διοικητής…

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Παραδίδων διοικητής, παραλαμβάνων ήταν ο κ. Νικολαΐδης Νικόλαος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τίνος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Της ΕΛΔΥΚ. Η ΕΛΔΥΚ χορηγούσε τα φύλλα πορείας. Το ΓΕΕΦ δεν είχε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή και οι δυο, παραλαμβάνων και παραδίδων, σας είπανε ότι, αν ερωτηθείτε…

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα ήταν πλέον πολύ γνωστό ότι κάτι συνέβαινε με αυτή τη δουλειά. Φτάσατε λοιπόν στην Αθήνα και σας περίμενε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ένα αυτοκίνητο SIMCA με παρέλαβε, πήγα στο Πεντάγωνο και παρουσιάστηκα στον Ταξίαρχο κ. Μητρόπουλο, ο οποίος ήταν και Δ/ντής του 1ου Επιτελικού Γραφείου. Με παρέπεμψε στον Υπασπιστή του ΑΕΔ στον κ. Ματάτση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι βαθμό είχε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ταγματάρχης. Εκεί στο γραφείο του κ. Ματάτση ήταν και ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης. Περίμενε, έφυγε ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης, έκλεισε την πόρτα και μου είπε. Απ' αυτή τη στιγμή δεν θα έρθετε σε επαφή με κανέναν αξιωματικό, θα φύγετε, θα πάτε σπίτι σας και στις 7.30΄ ώρα θα έρθετε δω να σας παρουσιάσω στον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων. Όπερ και εγένετο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στις 7.30΄ τι άλλο σας είπε, ότι θα σας παρουσιάσει μονάχα; Μήπως σας είπε τίποτα άλλο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μου είπε ο Ματάτσης απολύτως τίποτα. Πράγματι στις 7.30΄ πήγα εκεί συνάντησα τον Υποστράτηγο κ. Παπαδάκη, τον συνταγματάρχη Κομπόκη και μετά από λίγο ήρθε και ο ταξίαρχος Ιωαννίδης. Αφού συγκεντρωθήκαμε, πήγαμε στο γραφείο του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων, στον κ. Μπονάνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα εδώ τι σας ανακοίνωσαν; Ότι σας καλέσανε για τι πράγμα; Αυτή τη σύσκεψη πλέον…

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έκανε μία βραχεία ομιλία περί του Μακάριου, ότι, εάν απολύσει τις δύο σειρές, η Εθνοφρουρά θα διαλυθεί σχεδόν και, αν διαλυθεί, δεν θα μπορούμε, αν γίνει κάτι στο Αιγαίο, να απορροφήσει η Κύπρος δύο μεραρχίες, τουρκικές. Επιπλέον, είπε ότι τις δηλώσεις του Αρχιεπισκόπου Μακάριου, που είχε κάνει, ότι, αν γίνει εμπλοκή της Ελλάδος στο Αιγαίο, η Κύπρος δεν θα επέμβει, θα μείνει ουδετέρα, και κατόπιν αυτού λέει το ΑΕΔ και η κυβέρνησις απεφάσισε την ανατροπή του Μακαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ΑΕΔ λοιπόν και η κυβέρνησις απεφάσισε την ανατροπή του Μακαρίου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εν συνεχεία λάβαμε τον λόγο εμείς. Είπα εγώ ακριβώς ότι μου είπε ο κ. Ντενίσης και οι άλλοι δύο συνάδελφοι, ο ταξίαρχος κ. Κονδύλης και ο συνταγματάρχης κ. Νικολαΐδης. Επιπλέον εγώ, αφού είπε ότι θα γίνει ανατροπή του Μακαρίου, τον ρώτησα ποιες οι διεθνείς επιπτώσεις και ποια η αντίδραση της Τουρκίας; Ετόνισα επίσης ότι, αν η Εθνοφρουρά, ως έχει αυτή τη στιγμή, δεν ακολουθήσει κανέναν, ποιος θα αναλάβει την ευθύνη των νεκρών από τη συμπλοκή που θα γίνει; Και μάλιστα πετάχτηκε ο Συνταγματάρχης Κομπόκης και λέει, κύριε αρχηγέ, θα πέσουν κορμιά, ποιος θα αναλάβει την ευθύνη; Λέει, εμείς τη διατάσσουμε. Εκείνη τη στιγμή μάλιστα επανέρχομαι εγώ και λέω, καλά πώς θα πάω εγώ κάτω στην Κύπρο και θα οργανώσω αυτό το πράγμα καθ' ην στιγμήν υπάρχει ένας Αντιστράτηγος; Λένε, από αυτή τη στιγμή είσαι Διοικητής. Λυπάμαι πάρα πολύ, λέω, αυτό το πράγμα εγώ δεν μπορώ να το κάνω, διότι, είτε το θέλετε είτε όχι, στην Κύπρο υπάρχει

ένας αντιστράτηγος και εγώ δεν μπορώ να κινηθώ από τη Λευκωσία, από τη ζώνη ευθύνης μου, εάν δεν πάρω την άδεια του κ. αρχηγού, του κ. Ντενίση. Λένε τότε, θα αναλάβει ο κ. Κομπόκης, ο οποίος είναι διοικητής δυνάμεων καταδρομών και βάσει του σχεδίου κινείται όπου θέλει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελικώς καθορίστηκε κανένας κώδικας συνθηματικών συζητήσεων;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, ήταν, με έναρξη της επιχειρήσεως, «Αλέξανδρος εισήχθη εις κλινικήν».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι σήμαινε αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό σήμαινε ότι αρχίζει η ενέργεια εναντίον του Μακάριου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επιπλέον ήταν «ο Αλέξανδρος πάει καλά», ότι η επιχείρηση πάει καλά, και «ο Αλέξανδρος ασθενεί βαρέως», που σήμαινε ότι η επιχείρηση δεν πηγαίνει καλά και κινδυνεύουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Αυτόν τον κώδικα ποιος τον υπαγόρευσε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την ομιλία γενικά την είχε ο ΑΕΔ, δεν μίλησε κανένας άλλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Μπονάνος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι. Αν μου επιτρέπετε, ξέχασα να πω, του ζήτησα διαταγή έγγραφη. Και λέω πώς εμένα οι αξιωματικοί θα με πιστέψουν πηγαίνοντας κάτω, ότι θα κάνω αυτή την ενέργεια; Και, για να είμαι και κατοχυρωμένος, διότι, όπως θα δείτε στο τέλος τα πράγματα ήταν τελείως διάφορα, όταν τον συνάντησα, όταν επέστρεψα από την Κύπρο τον Αύγουστο... Λέει: Δεν μπορώ να σου δώσω τέτοιο πράγμα. Είναι τόσοι μάρτυρες εδώ πέρα και δεν μπορώ να το αρνηθώ, ότι σε διέταξα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Τώρα είπατε ότι, επειδή εσείς φέρατε κάποιου είδους αντίρρηση, δεοντολογική μάλλον κατάλαβα, επειδή δεν θέλατε να υποσκελίσετε τον Αντιστράτηγο Ντενίση, είπατε ότι έχω αντίρρηση κ.λπ. και τότε είπε ο κ. Μπονάνος ότι ορίζεται αρχηγός ο Κομπόκης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι αρχηγός. Ανέλαβε την ευθύνη να έρθει σε επαφή με τους διοικητάς των υπολοίπων μονάδων που ευρίσκοντο εκτός Λευκωσίας, δηλαδή 1η Ανωτέρα, 2α Ανωτέρα, 4η Ανωτέρα και 5η Ανωτέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ανέλαβε αυτά να τα κάνει ο κ. Κομπόκης, αρχηγός όμως του πραξικοπήματος, ας το πούμε, της ενεργείας αυτής, ήταν ποιος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εμένα είχε ορίσει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έγγραφη διαταγή, είπατε, δεν σας δώσαν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάτι που δεν το ξέρω. Όταν πρόκειται να γίνει μια τέτοια ενέργεια νομιμοποιείται κανένας να δίνει προφορικές διαταγές και νομιμοποιείται κανένας να εκτελεί προφορικές διαταγές;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Οι διαταγές στον στρατό είναι προφορικές και έγγραφες. Είναι και εν πολέμω και εν ειρήνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αλλά μέσα στα πλαίσια της νομιμότητας, έτσι δεν είναι; Δηλαδή, για να το καταλάβω και εγώ, αν σας έλεγαν ξέρετε ότι εδώ θα πολεμήσετε, τηλεφωνώ, χτυπήστε τους όλους. Το καταλαβαίνω. Όταν σας λένε όμως να ανατρέψετε ένα καθεστώς το οποίο υπάρχει σε μια ξένη χώρα, εσείς λέτε έπρεπε να πειθαρχήσετε; Ήταν υποχρεωτικό να πειθαρχήσετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δυστυχώς, δεν μπορούσα να κάνω τίποτα άλλο την εποχή εκείνη με την κατάσταση που επικρατούσε και εσκέφθην, όπως θα δείτε και παρακάτω, έστειλα αντιπρόσωπο αξιωματικό, τον οποίο όρκισα με τις συνέπειες. Εάν θέλετε, γιατί εναπόκειται στη συνέπεια... τι έγινε και να επακολουθήσει, να πάμε με ημερομηνίες; Πώς το θέλετε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, από...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτή είναι 2 του μηνός. Στις 3 του μηνός εκλήθημεν στις 10.30΄ η ώρα να παρουσιαστούμε πάλι στον ΑΕΔ, για να συζητήσουμε πάλι τη σχεδίαση. Σχεδίαση δεν μπορούσε να γίνει, εάν δεν ξέραμε ποιες μονάδες θα ακολουθήσουν, και κατόπιν αυτού σταμάτησε, δεν έγινε καμία συζήτηση και φύγαμε. Εγώ διετάχθην να αναχωρήσω για την Κύπρο στις 6 του

μηνός, ο δε συνταγματάρχης Κομπόκης...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και φύγατε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ έφυγα στις 6 του μηνός, στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας με περίμενε ο συνταγματάρχης Μπούρλος, ο οποίος μου είπε μετά από μία ώρα να βρίσκομαι στη λέσχη του ΓΕΕΦ. Πράγματι μετά από μια ώρα επήγα στη λέσχη του ΓΕΕΦ και ανέφερα στον κ. Ντενίση ό,τι ακριβώς μου είχε πει ο αρχηγός του ΑΕΔ. Ότι να μην δημιουργούνται επεισόδια με το επικουρικό σώμα. Να σταματήσουνε. Ότι να ξαναποκτήσει επαφή μετά του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και να τον πείσει να μην γίνει η απόλυσις των δύο σειρών, ότι συμφωνούνε με το σχέδιο που είχε στείλει αναπροσαρμογής της Εθνοφρουράς με επιπλέον να ενισχύσει περισσότερο τις καταδρομές και τα άρματα από ό,τι είχε το σχέδιο που είχε υποβάλει ο κ. Ντενίσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα μεταβιβάσατε εσείς στον κ. Ντενίση αυτά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και μέσα σ' αυτά ήταν και η εντολή να αποκαταστήσει τις επαφές του με τον Μακάριο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, αυτό τι ήτανε τώρα; Ήτανε ειλικρινής, φρονείτε εσείς, η διαταγή αυτή ή ήταν μια διαταγή που σκόπευε στο να αποκοιμίσει...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλλον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλλον, τι δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ότι σκοπός ήταν να αποκοιμίσουν τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να αποκοιμίσουν τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Λοιπόν, εκεί που κουβεντιάζατε με τον κ. Μπονάνο, τον κ. Ιωαννίδη, ο κ. Ιωαννίδης τι είπε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν είπαμε εμείς ποίαι οι διεθνείς επιπτώσεις και ποία η αντίδρασις της Τουρκίας, τόσο ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεως όσο και ο κ. Ιωαννίδης είπαν ότι υπήρχε κάλυψις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από ποιον;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν καθορίσανε, αλλά φαινότανε ότι ήτανε από την Αμερική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Φαινότανε ότι ήτανε από την Αμερική. Και από την πλευρά του κ. Ιωαννίδη και από την πλευρά του κ. Μπονάνου. Ο στρατηγός ο Παπαδάκης δεν είπε τίποτα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μπροστά μας εκεί που μιλήσαμε δεν είπε λέξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είπε λέξη. Όταν εσείς τώρα ρωτήσατε για την πιθανή εισβολή της Τουρκίας, έτσι δεν είπατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας απάντησε ο κ. Μπονάνος και ο κ. Ιωαννίδης αυτό που είπατε. Πριν επιστρέψετε στην Κύπρο, ήρθατε σε άμεση ή έμμεση επαφή με τον κ. Γκιζίκη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν έφυγα από την Κύπρο, επήρε ένας λοχαγός Μουχτούρης στο τηλέφωνο και με ζητούσε. Και με πήρε ή στις 3 ή στις 4, δεν θυμάμαι ακριβώς, ο ταγματάρχης Σιούνης και μου 'δωσε κι ένα τηλέφωνο, για να επικοινωνήσω με τον λοχαγό Μουχτούρη. Πράγματι στις 6 του μηνός κατόρθωσα κι έπιασα το τηλέφωνο, με συνεχάρη για την προαγωγή μου, γιατί είχα προαχθεί τον Ιούνιο, όπως έκανε για όλους τους τότε νεοπροαχθέντας ταξιάρχους, όπως έμαθα εκ των υστέρων...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, είχατε προαχθεί σε ταξίαρχο ή σε συνταγματάρχη τότε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, ταξίαρχος. Από την όλη ομιλία κατάλαβα ότι το εγνώριζε. Επίσης, αυτή η ερώτηση ετέθη και στον κ. Μπονάνο, ποιοι άλλοι γνωρίζουμε την ενέργεια εναντίον του Μακαρίου. Και είπε ο ίδιος, ο κ. Γκιζίκης, ο κ. Ανδρουτσόπουλος, ο κ. Τετενές και ο Αρχηγός Στρατού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αρχηγός Στρατού ήταν ο κύριος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Γαλατσάνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άλλη φορά είδατε ξανά τον κ. Γκιζίκη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, είχα υπηρετήσει μαζί του κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου στην περιοχή της Φλωρίνης, ήταν επικεφαλής μιας διλοχίας. Έκτοτε δεν τον είχα ξαναδεί ποτέ μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν εννοώ στο παρελθόν.

Λέω, αυτή τη φορά ήρθατε δηλαδή σε επαφή με τον κ. Γκιζίκη και μείνατε με την εντύπωση ότι μετείχε και αυτός;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μίλησα στο τηλέφωνο και απ' αυτά που μου είπε σχημάτισα την εντύπωση ότι το εγνώριζε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, αν θυμάστε, πώς του εθέσατε το ζήτημα; Τι του είπατε δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν το έθεσα, από τη συζήτηση που μου είπε συγχαρητήρια να πας στο καλό και να προσέχεις. Αυτό μου έδωσε εμένα τουλάχιστον την εντύπωση ότι ο κ. Γκιζίκης το εγνώριζε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήξερε την αποστολή που σας ανατέθηκε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και επιστρέφετε στην Κύπρο πότε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 6 και με περίμενε ο συνταγματάρχης, όπως σας ανέφερα, κ. Μπούρλος, ο οποίος μου είπε να συναντήσω τον κ. αρχηγό, τον κ. Ντενίση. Τον συνήντησα και με διέταξε αυτά που του είπα τη Δευτέρα να του τα πάω εγγράφως και του τα κατέθεσα εγγράφως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή στον προϊστάμενό σας, τον άμεσο προϊστάμενό σας, στον αντιστράτηγο Ντενίση, είπατε ότι σας είχε πει ο Ιωαννίδης και ο Μπονάνος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Μπονάνος. Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά τα περί αρχηγίας του πραξικοπήματος κ.λπ. τα είπατε στον κ. Ντενίση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, γιατί είχα εντολή να μην αναφέρω απολύτως τίποτα. Στις 6 του μηνός που κατέβηκα κάτω, η λέσχη της Εθνικής Φρουράς συνήθως κάθε δεκαπέντε ημέρες λειτουργούσε υπό τύπον ταβέρνας, και πήγα στη λέσχη. Στις 11.30΄ περίπου κάποιος άγνωστος τηλεφώνησε στη λέσχη και λέει σε έναν λοχία πρέπει να φύγετε, διότι έχει τοποθετήσει βόμβα. Το ανέφερε στον υπολοχαγό και εν συνεχεία ο υπολοχαγός στον αντισυνταγματάρχη Λιασκιόλη. Ήρθε ο κ. Λιασκιόλης, μου το ανέφερε και του είπα σε παρακαλώ να επικοινωνήσεις με το ΓΕΕΦ και να ζητήσεις πού ευρίσκεται ο αρχηγός και πού είναι το τηλέφωνό του. Πράγματι μας έδωσαν το τηλέφωνο, επικοινώνησα με τον κ. Ντενίση και του ανέφερα ό,τι μου είπαν. Εάν ήταν πραγματικά ή όχι δεν μπορούσα να το ελέγξω, αλλά ο λοχίας έτρεμε, όταν ήρθε και είπε αυτό το πράγμα, ότι έχουν τοποθετηθεί βόμβες. Με διέταξε ο κ. Ντενίσης εν ψυχραιμία να αρχίσουν να φεύγουν οι αξιωματικοί, να εκκενωθεί η λέσχη. Μετά από λίγο, από 5-10 λεπτά, με ξαναπήρε τηλέφωνο και μου λέει αυτή τη στιγμή να εγκαταλειφθεί η λέσχη τόσο από τις οικογένειες των αξιωματικών όσο και από το προσωπικό. Ειδοποιήσαμε το ΓΕΕΦ και την αστυνομία της Κύπρου και ήρθαν και έκαναν έρευνα. Από την έρευνα που έκαναν δεν βρέθηκε τίποτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μετά την επιστροφή σας στην Κύπρο, τι έγινε; Εκλήθη και ο κ. στρατηγός Ντενίσης στην Αθήνα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 12 του μηνός εκλήθη για την Αθήνα αυτός, ο κ. Νικολαΐδης, ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ και μου φαίνεται τότε ο πρέσβης ο κ...

Μέλη αναφέρουν το όνομα,
το οποίο δεν ακούγεται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν πειράζει, κύριοι συνάδελφοι, αν δεν τον θυμάται ο μάρτυς. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να ενισχύετε τη μνήμη του.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν θυμάμαι. Και ανεχώρησαν πράγματι στις 12 του μηνός. Ξέχασα να σας αναφέρω ότι είχαμε εντολή τότε ο ταγματάρχης Κοντώσης να πάει στην Αθήνα, για να αποστηθίσει το διάγγελμα και τα ονόματα των υποψηφίων Προέδρων και όλη την κυβέρνηση που θα εσχηματίζετο. Στις 9 του μηνός έκανα μια συγκέντρωση στην οποία παρευρισκόμουν εγώ, ο Κομπόκης, ο Παπαγιάννης ο υποδιοικητής της ΕΛΔΥΚ, ο Παπαγιάννης ο ναυτικός διοικητής και ο ταγματάρχης Ζήδρος. Εγώ όρκισα τον κ. Κοντώση, ανεβαίνοντας στην Αθήνα να αναφέρει στον κ. αρχηγό επί λέξει: τα

αίτια υπάρχουν, οι Τούρκοι την αφορμή ζητάνε. Κατόπιν αυτού, λέω, εάν κάνουμε την ενέργεια εναντίον του Μακαρίου, τότε βάσει της Συνθήκης της Ζυρίχης η Τουρκία έχει δικαίωμα να επέμβει, οπότε διά της ενέργείας μας θα προκαλέσουμε την Τουρκία και θα επέμβει. Ουδείς εγνώριζε πού ευρίσκεται ο Μακάριος. Ζητούσα να μου πουν τι θα γίνει με τη φρουρά της Πάφου και με τις οικογένειες της Πάφου, διότι δεν υπήρχε δύναμις. Μου φαίνεται ότι η δύναμις του τάγματος ήταν γύρω στους 100-120 άνδρες. Πράγματι, αφού τον έβαλα και μου τα επανέλαβε, του είπα ότι φέρει ιστορική ευθύνη και εγώ σηκώθηκα και έφυγα και τους άφησα εκεί. Στις 10 του μηνός ανεχώρησε ο Κοντώσης για την Αθήνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, σας το είχαν ζητήσει αυτό από δω, ο Μπονάνος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να στείλετε τον συγκεκριμένο αξιωματικό ή να βρείτε έναν αξιωματικό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, τον κ. Κοντώση συγκεκριμένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον κ. Κοντώση, να έρθει απάνω και σας είπε για να αποστηθίσει το διάγγελμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το διάγγελμα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος θα το έφτιαχνε το διάγγελμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ξέρετε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είχε γίνει μια απόπειρα την Τρίτη, στις 3 Ιουλίου, στην αίθουσα, για να φτιάξουν διάγγελμα. Είναι δυνατόν σε πέντε λεπτά, χωρίς σκέψη ή οτιδήποτε να γίνει διάγγελμα; Δεν μπορούσε να γίνει τίποτα και φύγαμε εμείς οι υπόλοιποι και ποιος το έφτιαξε δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ξέρετε. Να έρθει λοιπόν να αποστηθίσει το διάγγελμα και να πάρει και τα ονόματα των υποψηφίων Προέδρων;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Των Προέδρων και αυτών που θα ορκίζοντο ως υπουργοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ως μέλη της κυβερνήσεως. Ο Ντενίσης κλήθηκε στην Αθήνα; Είπατε ότι κλήθηκε στις 12 του μηνός. Έφυγε; Μήπως θυμάστε τι ημέρα ήταν; Στις 12 του μηνός;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ημέρα δεν θυμάμαι. Πρέπει να ήταν Παρασκευή. Σάββατο ήταν 13, Κυριακή ήταν 14, 15 Δευτέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, Δευτέρα έγινε το πραξικόπημα. Συνεπώς την Παρασκευή εκλήθη.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και, όταν εκλήθη, ήρθε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην Αθήνα βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήρθαν και οι άλλοι αξιωματικοί μαζί του, ο κ. Νικολαΐδης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Νικολαΐδης και ο κ. Μπούρλος και ο Πρέσβης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ο κ. Πρέσβης. Τι μάθατε, πήγαν στο Πεντάγωνο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Απ' ό,τι στις εφημερίδες έγραφαν, παρουσιάστηκε στο Πεντάγωνο, έγινε κάποια σύσκεψη, διεκόπη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε έγινε η σύσκεψη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να έγινε ή την Παρασκευή ή Σάββατο. Ή την ίδια ημέρα που ήρθε ή το Σάββατο, στις 13.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελείωσε η σύσκεψη αυτή εκείνη τη βραδιά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Προσωπικώς δεν γνωρίζω, αλλά από τις εφημερίδες έμαθα ότι διεκόπη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διεκόπη για πότε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για τη Δευτέρα, 15 του μηνός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το πρωί ή το απόγευμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω ώρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Εδώ ήρθε, τον κράτησαν και άλλες μέρες;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μέχρι και τις 15.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μέχρι τις 15;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τον κ. Ντενίση, στις 15, μετά δεν ξαναήρθε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Στις 16 κατέβηκε κάτω μετά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Πλην του κ. Ντενίση όλοι οι άλλοι στις 15 το βράδυ επέστρεψαν και ορισμένοι άλλοι αξιωματικοί, όπως ο κ. Σκλαβενίτης, ένας Παπαδόπουλος και ορισμένοι άλλοι, τους οποίους δεν θυμάμαι αυτή τη στιγμή εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Ντενίσης δεν επανήλθε. Τι έκανε εδώ; Τι δουλειά τού ανέθεσαν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Καταρχήν ο κ. Ντενίσης προήρχετο εξ εφέδρων, δεν ήταν μόνιμος αντιστράτηγος του Ελληνικού Στρατού. Ήταν έφεδρος εκ μονίμων. Όλοι οι αξιωματικοί που τοποθετούνται στην Κύπρο αποστρατεύονται στην Ελλάδα με τον βαθμό του αντιστράτηγου και ανακαλούνται ως έφεδροι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έφεδροι εκ μονίμων; Μόνιμος ήταν και ψυχολογία έχει μονίμου, αφού μέχρι χθες ήταν μόνιμος, αλλά, αφού επιστρατεύτηκε ως έφεδρος εκ μονίμων, δεν νομίζω ότι κάνει διαφορά.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διοικητής ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αρχηγός πλέον του ΓΕΕΦ μείνατε εσείς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δεν ήμουν, τον αντικαθιστούσε ο επιτελάρχης. Εγώ ήμουν διοικητής της 3ης Ανωτέρας. Μέχρι το πρωί της 15ης ήμουν διοικητής της 3ης Ανωτέρας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έγινε έναρξη της εκτέλεσης του πραξικοπήματος ποια ώρα, πότε, ποιος καθόρισε την ώρα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τη διαταγή από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, από τον κ. Μπονάνο, την είχε φέρει ο κ. Κοντώσης ήταν 7.15΄. Πλην όμως εκείνη την ώρα υπήρχε μεγάλη κυκλοφορία οχημάτων, διότι οι υπάλληλοι πήγαιναν στα γραφεία τους, και μετά περάσαμε, με δική μας πρωτοβουλία, την ώρα 8.20΄, για να αποφύγουμε τον άμαχο πληθυσμό στον δρόμο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με δική σας πρωτοβουλία. Όταν λέτε δική σας, εννοείτε δική σας προσωπικώς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατόπιν συζητήσεως με τον κ. Κομπόκη, ο οποίος είχε και τις δυνάμεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς ως αρχηγός, δηλαδή, και ο Κομπόκης κατά κάποιο τρόπο ως τι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Οι μόνες δυνάμεις από πλευράς πεζικού που έλαβαν μέρος ήταν οι δύο μοίρες καταδρομών ηλαττωμένης δυνάμεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Αυτό δεν ήταν κάπως αντίθετο με την καθιερωμένη πρακτική σε όλα τα πραξικοπήματα, σε όλα τα κινήματα, για να μην σας πω σε όλες τις στρατιωτικές επιχειρήσεις; Στις 8.00΄ η ώρα το πρωί επιχείρησις; Δεν ξέρω, εγώ στρατιωτικός δεν είμαι, αλλά λέω πώς μετακυλήσατε τις 7.15΄, και στις 7.15΄ ο Μπονάνος αρχηγός του Επιτελείου, στις 7.15΄ γίνονται κινήματα; Τουλάχιστον, αν θυμάμαι εδώ πέρα, στην περίπτωσή μας, της μοιραίας 21ης Απριλίου, έγινε το βράδυ. Δηλαδή 1.00΄-2.00΄ τη νύχτα, 8.00΄ η ώρα πώς, 7.15΄ πώς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το βράδυ δεν έγινε, επειδή έξω από τα στρατόπεδα υπήρχε επιτήρησις από το Επικουρικό Σώμα. Και κάθε κίνησις που θα γινότανε θα γινότανε αντιληπτή αμέσως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από το Επικουρικό Σώμα. Επικουρικό Σώμα τι εστί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ήταν μονάδες οι οποίες υπήγοντο απευθείας υπό τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και, με την ευκαιρία, το ΓΕΕΦ δεν υπήγετο υπό τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο; Καλά, έπαιρνε εντολές είπαμε, το κατάλαβα, ερχόταν σε απευθείας επικοινωνία με τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδος, αλλά δεν υπήγετο υπό τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο; Η κυβέρνησις, δηλαδή, της Κύπρου δεν έπαιζε κανέναν ρόλο στο ΓΕΕΦ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο ΓΕΕΦ δεν ξέρω λεπτομέρειες, πρέπει να τις ξέρει ο κ. Ντενίσης, αλλά εγώ ξέρω ότι το ΓΕΕΦ υπήγετο κατευθείαν στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και οι επαφές ρυθμίζονταν μεταξύ αρχηγού και Αρχιεπισκόπου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, αλλά δεν είχατε καμία επαφή, και ως επιτελάρχης προηγουμένως και ως διοικητής της 3ης Διοικήσεως, καμία επαφή με την κυβέρνηση της Κύπρου ή με τις αρχές της Κύπρου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μόνο ο αρχηγός κ. Ντενίσης, ουδείς έτερος είχε επαφές με τις αρχές της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γι' αυτό τον είχαν διατάξει τον Ντενίση να επαναλάβει τις επαφές του αυτές;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα, ποια τμήματα μετέσχον στην εκτέλεση του πραξικοπήματος και ποιοι οι διοικητές τους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 12 του μηνός το βράδυ επέστρεψε ο κ. Κοντώσης από την Αθήνα, εγώ δεν τον είδα. Στις 13 το πρωί βρισκόμουν στο γραφείο μου και με πήρε ο κ. συνταγματάρχης Κομπόκης στο τηλέφωνο. Και μου λέει ήρθε ο κ. Κοντώσης, ελάτε στη λέσχη, για να μας ανακοινώσει, πιθανόν ο ίδιος να ήξερε από το βράδυ, διότι συναντήθηκε, δεν συναντήθηκε με τον Κοντώση, δεν ξέρω, κι ήρθε ο κ. Κοντώσης κι είπε ότι ο αρχηγός διέταξε ότι θα γίνει, παρότι δεν θέλετε, μου είπε, κύριε Γεωργίτση, θα γίνει και δύνασθε επιπλέον, διότι οι μονάδες οι οποίες θα ελάμβαναν μέρος ήταν δύο μοίρες καταδρομών ηλαττωμένης δυνάμεως και μέρος των αρμάτων που μέχρι και τις 12 του μηνός, 12 ή 11, ηρνούντο, δεν εδέχετο κανένας, κι είχε έρθει από τον αρχηγό του στρατού τον κ. Γαλατσάνο, ο επίλαρχος, ταγματάρχης, δηλαδή, Σταθάκης,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς τον είπατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επίλαρχος Σταθάκης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σταθάκης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για να πείσει τους αρχηγούς των αρμάτων και των τεθωρακισμένων να υπακούσουν στις διαταγές μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ τον κ. Σταθάκη δεν τον εδέχθην.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η μεν ΕΛΔΥΚ διετάχθη δι' ενός λόχου να καταλάβει το αεροδρόμιο…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μετέσχε και η ΕΛΔΥΚ δηλαδή στο… μετέσχε και η ΕΛΔΥΚ ως τμήμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μα δεν υπήρχε άλλο τίποτα. Δυο μοίρες καταδρομών ηλαττωμένης δυνάμεως ήτανε γύρω στους 200 με 250 άνδρες. Δεν ήτο δυνατόν. Και οι στόχοι επιπλέον η διαταγή ήτανε να προσβληθούν τμηματικώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Την ΕΛΔΥΚ τη διοικούσε ο κ. Νικολαΐδης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν είχε έρθει, ήταν ο κ. Παπαγιάννης. Ο Νικολαΐδης ήρθε το βράδυ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήρθε το βράδυ της 15ης, μάλιστα. Το Ναυτικό μετέσχε στο πραξικόπημα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η διοίκηση του Ναυτικού, αν ενθυμούμαι καλώς, πρέπει να διέθεσε μικρή δύναμη ανδρών συν πάλι μικρή δύναμη τεθωρακισμένων, για να καταληφθεί η ΣΥΤΑ από τον Αντισυνταγματάρχη. Η ΣΥΤΑ είναι ο αντίστοιχος ΟΤΕ. Έτσι λέγεται στην κυπριακή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διέθεσε λοιπόν ένα τμήμα τέτοιο. Ναυτών.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι. Μικρή δύναμη. Πόσο ακριβώς δεν ξέρω, διότι την όλη επιτήρηση, την σχεδίαση την είχε αναλάβει ο κ. Κομπόκης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα πλοίο, ΛΕΒΕΝΤΗΣ, έκανε τίποτε εκεί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ, κατόπιν διαταγής του ΑΕΔ, διετάχθη να κινηθεί προς περιοχήν Πάφου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατόπιν διαταγής;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Του ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι. Βεβαίως. Να κινηθεί προς Πάφο, να ενισχύσει τις δυνάμεις ιδίαν της Ναυτικής Διοικήσεως που ευρίσκοντο στην παραλία της Πάφου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και χρησιμοποίησε τα πυροβόλα του; Αν είχε πυροβόλα ή άλλα όπλα, ξέρω εγώ.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Προσωπική διαταγή ήτανε ότι το πλοίο αυτό δεν θα βάλει πλησιέστερον 600 μέτρων από την παρυφή της πόλεως της Πάφου. Και εφόσον κινηθούνε τμήματα προς τον ναυτικό σταθμό. Δηλαδή εντός πόλεως Πάφου απηγορεύετο η χρησιμοποίησις πυρών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς. Θα ήθελα να διευκρινίσω την ερώτησή μου. Δεν ερωτώ αν χτύπησε μέσα στην Πάφο, ερωτώ αν έκαμε χρήση των πυροβόλων του. Γιατί και ο δρόμος που πάει από Πάφο σε Λευκωσία είναι κι αυτός ενδιαφέρων δρόμος.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για την Πάφο δεν πρέπει να έχει χρησιμοποιήσει πυρά. Αν χρησιμοποίησε αλλού δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κυβερνήτης του «ΛΕΒΕΝΤΗ» ποιος ήτανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν γνωρίζετε. Διοικητής της ναυτικής διοικήσεως είπατε ο κ. Παπαγιάννης. Τι βαθμό είχε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τότε ήτανε πλοίαρχος. Συνταγματάρχης αντίστοιχος του στρατού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η αεροπορική διοίκησις τώρα έλαβε μέρος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η αεροπορική διοίκησις τη μόνη συμμετοχή που είχε είναι ότι πήγε και κατέλαβε τον φάρο στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Δηλαδή τη συνόδευσε αξιωματικός, για να μπορεί να αποκτήσει τον έλεγχο του αεροδρομίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι δύναμη διέθετε η Αεροπορική Διοικήσις σε άνδρες;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ξέρετε ακριβώς.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Θα σας πω ψέματα. Πάντως δεν συμμετείχε προσωπικό της αεροπορικής διοικήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα, όταν κατέλαβε τον φάρο, πώς τον κατέλαβε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πήγε ένας αξιωματικός. Μαζί με τον λόχο της ΕΛΔΥΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος αξιωματικός;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ή ο σμήναρχος Καραστατήρας ή κάποιος άλλος, δεν ξέρω ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Κάτι έλαβε χώρα εκεί; Όχι, είναι αργότερα αυτό. Ο σμήναρχος Καραστατήρας είπατε, έτσι δεν είναι; Αυτό μου θύμισε κάτι, αργότερα θα το πούμε. Και, για να επανέλθουμε τώρα, είπατε ότι ο κ. Κοντώσης σάς έφερε εκεί, μαζί με τα άλλα, αποστηθισμένο το διάγγελμα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το διάγγελμα δεν μας το έδωσε, δεν το είδα εγώ, το έγραψε τη Δευτέρα το πρωί μες στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μες στο ΓΕΕΦ το έγραψε. Μέχρι τότε δηλαδή το είχε στο μυαλό του. Και είχε επίσης και τα ονόματα των υποψηφίων Προέδρων. Αυτά σας τα είπε. Δεν μπορεί να μην σας τα είπε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας τα είπε ούτε αυτά.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μας είχε πει μόνο στην αρχή, όταν είχαμε έρθει εδώ, ότι υποψήφιος Πρόεδρος θα είναι ο αρχιδικαστής, μου φαίνεται, Τριανταφυλλίδης, δεν θυμάμαι πώς λέγεται, κι άλλους δύο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τους θυμάμαι, αν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κανένα από τα γνωστά ονόματα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Άλλα δύο ονόματα, τα οποία δεν θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο δικαστής ήταν Τριανταφύλλης ή Τριανταφυλλίδης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ή Τριανταφύλλης ή Τριανταφυλλίδης. Κάπως έτσι. Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας είπε τίποτε άλλο, για κανέναν άλλον, σας είπε για δυο ονόματα ακόμα. Και η επιλογή η τελική από ποιον θα γινότανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σ' εμένα όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σ' εσάς όχι. Από ποιον θα γινότανε η τελική επιλογή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η τελική επιλογή θα γινότανε από μένανε, αλλά εγώ, όταν πήγα στο ΓΕΕΦ στις 15, στις 4.30΄ η ώρα, διότι δεν ήμουν εγώ μες στο ΓΕΕΦ, ήμουνα στην ΕΛΔΥΚ, βρήκα να ορκίζουν τον Σαμψών. Ήταν ο Γεννάδιος εκεί, είχε σηκώσει το χέρι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος ήτανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο Γεννάδιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Πάφου; Μήπως σας είχε πει και γι' αυτόν να 'ναι υποψήφιος Πρόεδρος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο τέως Πάφου. Όχι. Ούτε καν είχε αναφερθεί, μάλλον προορίζετο για Αρχιεπίσκοπος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλλον προορίζετο για Αρχιεπίσκοπος. Έτσι.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σταμάτησα προς στιγμήν την ορκωμοσία και λέω: Τι κάνετε εδώ πέρα; Τον Σαμψών βρήκατε να βάλετε; Αλλά, επειδή ήτο δυνατόν η κατάσταση να έχει

επιπλοκές με πολλά θύματα, το θέμα το άφησα ως είχε. Και την επομένη το πρωί διέταξα τον κ. συνταγματάρχη Κομπόκη να πάει να επισκεφτεί τον κ. Κληρίδη, που είχαμε εντολή, παρέλειψα να σας πω ότι ο κ. Κληρίδης θα συνέχιζε τον διάλογο με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη, τον κ. Ντενκτάς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς θα τον συνέχιζε δηλαδή, υπό ποίαν ιδιότητα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Άμα αποκαθίσταντο η ομαλότης και η τάξις, θα ήταν ο επίσημος αντιπρόσωπος ως μέχρι τούδε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ομαλότης, τάξις, δηλαδή αυτή η οποία θα επέβαλλε το πραξικόπημα, όχι οι μακαριακοί. Λοιπόν εσείς θα χρησιμοποιούσατε τον κ. Κληρίδη σαν διαπραγματευτή.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όπως ήτανε μέχρι τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνομιλητή με τον κ. Ντενκτάς. Μήπως είχατε εντολή και για τον κ. Κληρίδη να τον βολιδοσκοπήσετε για Πρόεδρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν θυμάμαι, γιατί δεν είδα τα ονόματα των υποψηφίων. Εάν ο κ. Κομπόκης του 'κανε πρόταση δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς ήσασταν ο αρχηγός του πραξικοπήματος. Δεν ξέρετε εάν του έγινε πρότασις ή όχι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν το θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας παρακαλώ. Το όνομα του κ. Κληρίδη είναι γνωστό στην πολιτική ιστορία της Κύπρου, δεν είναι τυχαίο το όνομα του κ. Κληρίδη, να μην το θυμόσαστε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το όνομα το θυμάμαι, διότι σας είπα μας είπανε ότι θα είναι ο συνεχιστής του διαλόγου. Όταν ήμασταν στην Αθήνα, ούτε καν ανεφέρθη ότι θα είναι ένας από τους υποψηφίους Προέδρους, γιατί θα το θυμόμουνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην Αθήνα λοιπόν δεν σας είπανε ότι θα είναι ένας από τους υποψηφίους Προέδρους. Σας είπαν για άλλους υποψηφίους Προέδρους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είπαν τον κ. Τριανταφυλλίδη, τους άλλους δύο δεν θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τους οποίους δεν θυμάστε, όταν ήσασταν στην Αθήνα. Το ίδιο πράγμα δεν θυμάστε και όταν ήρθε ο κ. Κοντώσης και σας είπε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τα είχε, δεν τα είχε γράψει, για να τα δω εγώ την Παρασκευή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το διάγγελμα δεν το είχε γράψει, τα ονόματα δεν τα είχε γράψει;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το Σάββατο που συναντηθήκαμε δεν είχε γράψει απολύτως τίποτα. Ούτε διάγγελμα ούτε τέτοια πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς. Την εντολή στον ραδιοφωνικό σταθμό της Κύπρου να ανακοινώσει την ψευδή είδηση ότι ο Μακάριος ήταν νεκρός ποιος την έδωσε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να την έχει δώσει ή ο κ. Γιαννακόδημος ή ο κ. Κοντώσης, γιατί εγώ δεν ήμουνα στο ΓΕΕΦ, ήμουνα στην ΕΛΔΥΚ. Εγώ πήγα στις 4.30΄ ώρα στο ΓΕΕΦ. Μέχρι τώρα ο ανώτερος εκεί ήταν ο ταξίαρχος Γιαννακόδημος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο επιτελάρχης δηλαδή. Εσείς αυτά τα σήματα που σας είχαν δώσει, τον κώδικα δηλαδή, εκάματε χρήσιν; Τηλεγραφήσατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι. Έστειλα το πρώτο, όταν ευρισκόμουν στην ΕΛΔΥΚ, ότι «ο Αλέξανδρος εισήχθη εις κλινικήν», δηλαδή ότι έγινε η ενέργεια εναντίον του Μακαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ώρα το στείλατε αυτό, θυμάστε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να 'ναι μετά τις 8.20΄-8.30΄, δεν θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Της ίδιας ημέρας, της 15ης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Της 15ης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην εκτέλεση του πραξικοπήματος είπατε ότι έλαβαν αυτά τα μάχιμα τμήματα μέρος, έλαβε κατά ένα μέρος και η ναυτική διοίκηση δηλαδή, πολύ λιγότερο η αεροπορία με τον συνταγματάρχη, ποιος πήγε εκεί και κατέλαβε τον φάρο. Μια οργάνωσις, ΕΟΚΑ Β΄, τι ήταν αυτή, έλαβε μέρος αυτή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Κατ' αρχήν δεν είχαμε καμία εντολή να χρησιμοποιήσουμε την ΕΟΚΑ Β΄.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, εσείς δεν είχατε εντολή, αλλά λέω αν στην ουσία έλαβε μέρος, αν ανακατεύτηκε; Είχαν όπλα οι ΕΟΚΑτζήδες, κύριε μάρτυς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να είχαν. Αφού είχαν παράνομες ομάδες. Κάθε λίγο και λιγάκι στην περιοχή Λεμεσού γινόντουσαν επεισόδια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά τα όπλα τι τα κάνανε; Δεν τα χρησιμοποιήσανε εκείνη την ημέρα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην περιοχή Λευκωσίας όχι, στις άλλες περιοχές δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η ΕΟΚΑ Β΄ και αυτοί όλοι οι ΕΟΚΑτζήδες Β΄ είχανε φανερή εχθρότητα προς την πολιτειακή λειτουργία, πολιτική τάξη της Κυπριακής Δημοκρατίας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αφού ο ίδιος ο αρχηγός τους, ο Γρίβας, και ο υπαρχηγός τους, που ήταν ο κ. Καρούσος, ήτανε αντίθετοι και κάνανε ενέργειες εναντίον του Μακαρίου. Είχαν συμπλοκές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όταν είδανε ότι εσείς ανακατευτήκατε δεν ήρθαν να σας βοηθήσουνε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πιθανόν να ήρθανε ορισμένοι υπό τύπον εθελοντών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπατε ότι όσο να πάτε εσείς εκεί, που ήσασταν στην ΕΛΔΥΚ, όσο να πάτε στο ΓΕΕΦ, είδατε ότι ορκίζεται Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας ο κ. Νίκος Σαμψών. Και μάλιστα είπατε ότι εσείς διαφωνούσατε. Ποιος τον ανακήρυξε Πρόεδρο; Υπήρξατε αρχηγός του πραξικοπήματος. Θα νόμιζα πως, αφού αποφασίσατε να γίνετε πραξικοπηματίας, η ιδιότης σας ως αρχηγού ήταν εκείνη που βάραινε και συνεπώς ήταν αυτή που θα έπρεπε να καθορίσει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, να τον ανακοινώσει. Λέτε ότι εσείς δεν τον φέρατε. Ποιος τον επέβαλε αυτόν; Έγινε πραξικόπημα μέσα στο πραξικόπημα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Παρήκουσαν τη διαταγή του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων και έβαλαν τον Σαμψών. Τώρα ποιος από τους δύο, ο Γιαννακόδημος φταίει, ο Κομπόκης φταίει, δεν ξέρω. Εγώ εκείνη τη στιγμή έκρινα ότι, εάν δεν τον όρκιζα, θα υπήρχε νέα επιπλοκή, θα είχαμε νέα αιματοχυσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ώστε ή ο κ. Γιαννακόδημος ή ο κ. Κομπόκης είναι αυτοί που ανακήρυξαν Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Τι ώρα έγινε η εγκατάστασή του στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο Προεδρικό Μέγαρο κατ' αρχήν δεν έγινε εγκαθίδρυσις, κατά τα πρώτα χρονικά διαστήματα ήταν μέσα στο ΓΕΕΦ ο Σαμψών, σ' ένα δωμάτιο. Δεν μίλησε από 'κεί στον κυπριακό λαό, πήγε στο Ραδιοφωνικό Ίδρυμα της Κύπρου, το οποίο είναι γύρω στα 500 μέτρα από κει που στεγαζόταν το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μίλησε από το ραδιοφωνικό ίδρυμα προς τον λαό. Μάλιστα. Ο κ. Κοντώσης σάς έφερε και τα μέλη της κυβερνήσεως εκεί η οποία θα υπηρετούσε κατά κάποιο τρόπο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ποιος τα κανόνισε αυτά τα πράγματα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Με τον σχηματισμό της κυβερνήσεως ησχολήθη ο κ. Κομπόκης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς θυμάστε τον κ. Τριανταφυλλίδη, πήγατε κάτω, άρχισε το πραξικόπημα, στείλατε κάποιον να τον βολιδοσκοπήσει;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα ότι εγώ ήμουνα στην ΕΛΔΥΚ, δεν μπορούσα να κυκλοφορήσω. Στείλανε από το ΓΕΕΦ, ποιον ακριβώς στείλανε, αν στείλανε τον Σαμψών ή αν πήγε Έλληνας αξιωματικός, αυτό δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στείλανε τον Σαμψών, για να βολιδοσκοπήσει τον Τριανταφυλλίδη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω ποιον ακριβώς στείλανε. Απ' ό,τι έμαθα από τον κ. Κομπόκη, μου 'πε ότι στείλανε, και τον κ. Τριανταφυλλίδη, δεν τον βρήκανε, διότι έλειπε από την Κύπρο, τους δε δύο άλλους που επήγαν και επεσκέφθησαν δεν εδέχοντο να ορκιστούνε Πρόεδροι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκείνη την ημέρα και τις επόμενες του κινήματος έγιναν συλλήψεις Ελληνοκυπρίων από τις δυνάμεις του ΓΕΕΦ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διαταγή υπήρχε να μην γίνει καμία σύλληψις πολιτών πλην του κ. Λυσσαρίδη, του κ. Τομπάζη, ο οποίος ήτανε μου φαίνεται διευθυντής της κυπριακής ΚΥΠ, και του κ. Χριστοδούλου, ο οποίος ήταν στην προεδρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτοί ήταν επιφανείς πολίτες, άλλος κοσμάκης δεν υπήρχε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κοσμάκης δεν υπήρχε, πλην του Επικουρικού Σώματος, το οποίο θα

εσυγκεντρώνετο στις φυλακές και αυτοβούλως συνεκρότησα μια επιτροπή εξ αξιωματικών την ιδίαν ημέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σταθείτε. Το Επικουρικό Σώμα πόσα μέλη είχε; Είναι πολίτες αυτοί, είναι άνθρωποι.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το Επικουρικό Σώμα δεν ήτανε πολίτες, ήταν στρατευμένοι με όπλα. Άνδρες. Πολίτες όχι. Πλην των τριών για άλλους πολίτες δεν υπήρχε διαταγή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτούς τους τρεις τους συλλάβατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, μόνο τον κ. Χριστοδούλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί οι άλλοι δυο, τι έγινε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τους βρήκανε, ήτανε σε ξένες πρεσβείες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατέφυγαν σε ξένες πρεσβείες δηλαδή.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Χριστοδούλου συνελήφθη, τον φέραν στο γραφείο και ζήτησε την προστασία του ΓΕΕΦ, δεν ήθελε να παραδοθεί στην αστυνομία επ' ουδενί λόγω. Δεν ήθελε να είναι εκτός στρατιωτικής μονάδας. Και πράγματι εκρατήθη σε στρατιωτική μονάδα κι όταν εδόθη γενική αμνηστία αφέθηκε αυτός ελεύθερος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η αστυνομία μετείχε στο πραξικόπημα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι αρχικώς, μετά όμως έμειναν στις θέσεις τους άπαντες. Δεν απεμακρύνθησαν πλην του αρχηγού, στον οποίον εδόθη εικοσαήμερος άδεια, δεν απεμακρύνθη από τη θέση του, ερχότανε συνεχώς στο ΓΕΕΦ, ήρθε μάλιστα και στη Μαλούντα, όταν πήγαμε, όταν έγινε η απόβαση των Τούρκων, μέχρι και την ημέρα που ανέλαβε ο κ. Κληρίδης, ο οποίος και τον απεκατέστησε στη θέση του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε ανέλαβε ο κ. Κληρίδης και ποιος τον εγκατέστησε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αν δεν με απατά η μνήμη μου, ή 23 ή 24 του μηνός Ιουλίου. Εάν ήρθε διαταγή από το ΑΕΔ ή όχι δεν θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο ΑΕΔ 24 Ιουλίου εξακολουθούσε να είναι ο κ. Μπονάνος αρχηγός;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτές οι συλλήψεις που έγιναν των ανθρώπων του Επικουρικού Σώματος ήταν πολλές;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όλο το Επικουρικό Σώμα που συνελήφθη οδηγήθηκε στις φυλακές και την επομένη συνεκρότησα μια επιτροπή από ορισμένους αξιωματικούς, από τον κ. Σούλη, από τον κ. Παπασταθόπουλο και ορισμένους αστυνομικούς, οι οποίοι πήραν εντολή από μένανε. Κατ' αρχήν είχαν συλληφθεί και δύο γυναίκες. Η μία ήτανε μία υπαστυνόμος και η άλλη, μου φαίνεται, μια καθηγήτρια, την οποία διέταξα, μόλις θα πάνε το πρωί της Τρίτης που συνεκρότησα την Επιτροπή, να τις αφήσουν ελεύθερες αμέσως. Την πρώτη μέρα της Τρίτης, αν ενθυμούμαι καλώς, πρέπει να αφήσανε γύρω στους 180 με 200 αστυνομικούς, την επομένη διέταξα να αυξηθεί και παρεκάλεσα μάλιστα και τον κ. Παντελίδη να διαθέσει κι άλλους αξιωματικούς, για να γίνει η αποσυμφόρηση του Επικουρικού Σώματος, να τους αφήσουν να πάνε στα σπίτια τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως σας ανέφερε κανένας, μήπως ξέρατε, μήπως είδατε, έγιναν και βασανιστήρια εις βάρος των κρατουμένων του Επικουρικού Σώματος ή οιωνδήποτε άλλων κρατουμένων;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η εντολή ήταν να μην πειράξουν κανέναν, αυστηρές οι διαταγές, εάν έγινε, όποιος έκανε τέτοιο πράγμα παρενόμησε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έναν αστυνόμο, αξιωματικό της κυπριακής αστυνομίας, Κυριακίδη, και τους αστυνομικούς Κοτσώνη και Σκουλίδη, μήπως ξέρετε αν βασανιστήκανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για τον κ. υπαστυνόμο, υπέπεσε στην αντίληψή μου, αυτόν τον έφερε ο κ. Σαμψών, δεν ξέρω με τι διαπραγματεύσεις, τον έπεισε και παρεδόθη. Ήτανε στο 2ο Γραφείο, που εκείνη τη στιγμή τον ανέκρινε και μπήκε ο πλοίαρχος κ. Παπαγιάννης και τον χτύπησε μ' ένα βούνευρο το οποίο χρησιμοποιούσανε ήδη και είχε ματώσει στη μύτη. Τον επέπληξα μπροστά και στους ιδιώτας και εκάλεσα τον κ. Μπούρ-

λο του λοιπού να μην μπαίνει κανένας στα γραφεία που δεν είναι αρμόδιος για την ανάκριση των αστυνομικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πλοίαρχος ήταν ο κ. Παπαγιάννης, ήτανε ναυτικός διοικητής δηλαδή. Για τους άλλους, τον κ. Κοτσώνη και τον κ. Σκουλίδη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, πλοίαρχος ήτανε. Για τον κ. Σκουλίδη ξέρω το εξής: Αυτός υπηρετούσε στην περιοχή της Λεμεσού και σκότωσε εν ψυχρώ έναν ταγματάρχη. Ήρθε στην Λευκωσία, δεν τον πείραξε κανείς, απολύτως τίποτα, κάλεσα τον κ. Παντελίδη, εκτελούσε καθήκοντα αρχηγού της αστυνομίας, και τον παρέδωσα στον ίδιο, να κάνουνε εξετάσεις, για να δούνε πώς ακριβώς έγινε η...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, όταν λέτε ότι σκότωσε εν ψυχρώ έναν ταγματάρχη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εν ψυχρώ, του 'βαλε το πιστόλι στην πλάτη και τον εξετέλεσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εν ψυχρώ. Την ημέρα του κινήματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τους 'πιάσαν όλους τους αξιωματικούς, δεν ολοκλήρωσα. Στη μεν Λεμεσό και Πάφο συνελήφθησαν όλοι οι αξιωματικοί, ενώ στις υπόλοιπες φρουρές, κατόπιν συνεννοήσεως με τον κ. Παντελίδη, τόσο στη Λευκωσία όσο και στις άλλες πόλεις, παρεδόθησαν χωρίς να γίνει συμπλοκή μετά των αστυνομικών καμία. Ουδέ και της Προεδρικής Φρουράς που ευρίσκετο, όχι η Προεδρική Φρουρά, της Αρχιεπισκοπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οπωσδήποτε αυτός ο φόνος του ταγματάρχη περί του οποίου μιλήσατε, μου έκαμε εντύπωση ο χαρακτηρισμός εν ψυχρώ. Δηλαδή τι, δολοφονία ήτανε δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όπως οδηγούσανε, για να τους πάνε από το στρατόπεδο που τους συνέλαβαν, από το Επιτελείο της Ανωτέρας, στον δρόμο όπως τους πηγαίνανε του κάρφωσε το πιστόλι στην πλάτη και τον σκότωσε. Εν ψυχρώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή εν ψυχρώ, παρανόμως εκρατείτο. Όταν παρανόμως κρατείται κανένας, τέλος πάντων, αν λέτε εν ψυχρώ αυτό το πράγμα...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο αστυνομικός κρατούσε όλους τους αξιωματικούς, όλους, μαζί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όλους τους αξιωματικούς τους κρατούσε...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και όπως τους πηγαίνανε, για να τους πάνε στο αστυνομικό τμήμα, πριν φτάσει στο αστυνομικό τμήμα, τον εσκότωσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε πολύ δίκιο, κύριε. Με συγχωρείτε για την παρανόηση.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έναν ταγματάρχη ο οποίος υπηρετούσε στη Λεμεσό. Τους συνέλαβαν αιχμαλώτους όλους τους αξιωματικούς της Λεμεσού. Κι όπως τους πηγαίνανε από το στρατηγείο, για να τους οδηγήσουν στα κρατητήρια της αστυνομίας, του 'βαλε το πιστόλι στην πλάτη και τον σκότωσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο ταγματάρχης αυτός ήταν της ΕΛΔΥΚ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, της Εθνικής Φρουράς. Έλληνας. Εξ Ελλάδος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εξ Ελλάδος ήτανε, αλλά υπηρετούσε στην Εθνική Φρουρά. Δεν θυμάμαι το όνομά του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μετά τη μεταπολίτευση, κοιτάξτε, κύριε μάρτυς, μετά τη μεταπολίτευση, παρουσιαστήκατε ποτέ στον στρατηγό Μπονάνο και πόσο καιρό, αν θυμάστε, εξακολούθησε να 'ναι ΑΕΔ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν επέστρεψα στις 11 του μηνός, πήγα και παρουσιάστηκα στον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 11 Αυγούστου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: 13 ήρθα στην Ελλάδα. 11 έφυγα από την Κύπρο, 13 ήρθα στην Αθήνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 13 λοιπόν Αυγούστου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν πλέον παρουσιάστηκα, είδα έναν άνθρωπο, όχι στρατηγό, άνθρωπο ο οποίος ήταν χωμένος μες στην καρέκλα του και μου λέει, αν σε καλέσει ο Υπουργός Εθνικής Αμύνης, θα πεις ότι το 'κανες εσύ με τον κ. Κομπόκη, για να εκφοβίσετε τον Μακάριο να μην απολύσει τις δύο σειρές και να μην φύγουνε οι αξιωμα-

τικοί εκ Κύπρου, σας χτύπησε και τον χτυπήσατε. Λέω, με συγχωρείτε, κύριε αρχηγέ, εγώ δεν πάω στον κ. Υπουργό, στον κ. Αβέρωφ, να πω τέτοια πράγματα, εάν με καλέσει θα πω όλη την αλήθεια, πώς ακριβώς γίνανε. Έφυγα από το γραφείο του και κατέβηκα στο 1ο Επιτελικό Γραφείο, στο γραφείο του κ. Μητρόπουλου. Εκεί ήρθε ένας ταγματάρχης με τον οποίο συνυπηρετούσαμε, διότι είχα ξαναϋπηρετήσει στην Κύπρο το 1965, το 1967, ο ταγματάρχης Λαμπούσης Χαράλαμπος. Με είδε συντετριμμένο και μου λέει τι συμβαίνει, κύριε ταξίαρχε; Λέω αυτό κι αυτό. Υπηρετούσε, υπόψη, στην Προεδρία, υπό τον κ. Γκιζίκη. Λέω: μου 'πε ο κ. Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, εάν κληθώ από τον κ. Υπουργό να πω ότι το 'κανα εγώ με τον κ. Κομπόκη, μας χτύπησαν οι δυνάμεις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και κατόπιν αυτού απαντήσαμε εμείς. Ενώ η αλήθεια ήτανε ότι πήραμε διαταγή από τον αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων. Λέω: λυπάμαι, εγώ δεν μπορώ να πω τέτοια πράγματα, εάν κληθώ από τον κ. Υπουργό θα πω την αλήθεια. Και μετά από λίγες μέρες, όχι λίγες μέρες, ψέματα λέω, έφυγα, πήγα στην Αλεξανδρούπολη, στη 12η μεραρχία ως υποδιοικητής κι όταν απεστρατεύθην επέστρεψα κι έδωσα την πρώτη κατάθεση στον κ. Μπέλκα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είδατε τον κ. Αβέρωφ καθόλου…

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δεν με κάλεσε και δεν τον είδα. Δεν μπορούσα να πάω μόνος μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ασφαλώς, ασφαλώς. Μπορείτε να μας πείτε ποιος είναι ο απολογισμός σε νεκρούς και τραυματίες του πραξικοπήματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για τραυματίες δεν ξέρω. Για νεκρούς ξέρω. Είναι 32 της Εθνοφρουράς και 22 του Επικουρικού Σώματος, μεταξύ των οποίων ήταν ένας ταγματάρχης, μου φαίνεται, και ο δεύτερος ταγματάρχης στη Λεμεσό και ένας λοχαγός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κηρύχθηκε κάποιου είδους επιστράτευση στην Κύπρο αυτές τις μέρες. Γενική ήταν, μερική;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 19 του μηνός πήρε ένας ταγματάρχης φιλέλλην, έτσι είπε τουλάχιστον, τηλέφωνο. Και λέει, κύριοι, τα ίχνη των αεροπλάνων που βλέπετε στα ραντάρ δεν είναι αγγλικά, είναι τουρκικά. Κατόπιν αυτού, εκάλεσα τον κ. Καραστατήρα και τον επικεφαλής του ναυτικού, τον κ. Παπαγιάννη, και τους είπα να τεθούν τα ραντάρ εις αυστηράν επιφυλακήν και να παρακολουθούν τα πάντα. Παρεκάλεσα τον κ. Παπαγιάννη να πάρει το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, τον Αρχηγό του Ναυτικού και να ρωτήσει τι μονάδες, από πλευράς στόλου, ευρίσκονται στην περιοχή της Μερσίνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από πλευράς τουρκικού στόλου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως. Οι πληροφορίες που μας δώσανε δεν ήτο αληθείς, διότι ο τουρκικός στόλος, από αυτά που διάβασα εν συνεχεία στις εφημερίδες, ήτανε πλήρης από ημέρες στην περιοχή της Μερσίνας κι είχανε αρχίσει προπαρασκευές. Διότι από την αγγλική τηλεόραση, που παρουσίασε την επιβίβαση, φαινότανε ότι οι Τούρκοι εντός ωρών θα ξεκινάγανε για την απόβαση. Στις 21.00΄ ή 22.00΄ η ώρα, δεν θυμάμαι ακριβώς, πήρε ένας αντιπλοίαρχος από το ΑΕΔ, ξέχασα να σας αναφέρω ότι στις 15 του μηνός κατέβηκε ένα κλιμάκιο, από τη Αθήνα το στείλανε, έξι άνδρες του προσωπικού του ΟΤΕ, οι οποίοι απεκατέστησαν επικοινωνία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε έγινε αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 15 του μηνός το βράδυ. Όταν ήρθε ο κ. Νικολαΐδης, ο κ. Μπούρλος, ο κ. Σκλαβενίτης κι ο κ. Παπασταθόπουλος, ήρθαν κι έξι άτομα προσωπικό από τον ΟΤΕ της Ελλάδος. Και απεκατέστησαν άμεσο επικοινωνία Γραφείου Επιχειρήσεων ΓΕΕΦ, Γραφείον Επιχειρήσεων ΑΕΔ. Η επαφή ήταν τέτοια που νόμιζες ότι το τηλέφωνο της αιθούσης επιχειρήσεως του ΑΕΔ ήτανε δίπλα. Επίσης απεκατεστάθη επικοινωνία τηλεφωνικών κέντρων ΓΕΕΦ, τηλεφωνικών κέντρων ΓΕΣ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ΓΕΣ πλέον, όχι μόνον ΑΕΔ.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως. Βρισκόμαστε στις 19 του μηνός την παραμονή της εισβολής

των Τούρκων. Στις 23.50΄, 23.30΄ πήρε ένας αντιπλοίαρχος από το ΑΕΔ, από την αίθουσα επιχειρήσεων, και είπε ότι το 50ό σύνταγμα, το τουρκικό, επεβιβάσθη επί των πλοίων άνευ βαρέος οπλισμού και οχημάτων. Κι ότι πρόκειται περί ασκήσεως ΝΑΤΟ. Την ίδια ώρα ή λίγο νωρίτερα επαρουσιάσθησαν τα πρώτα ίχνη των αποβατικών πλοίων στα ραντάρ, με κατεύθυνση από ακρωτήριο Αποστόλου Ανδρέα προς Αμμόχωστο. Όταν φθάσανε στο ύψος και χωρίς να παραβιάσουνε τα ύδατα τα κυπριακά, έκαναν όπισθεν ολοταχώς και κατευθύνθησαν πάλι προς ακρωτήριο Αποστόλου Ανδρέα και εστράφησαν προς βορράν. Εκεί πλέον επαρουσιάσθησαν όλα τα ίχνη της τουρκικής αρμάδας, η οποία ερχότανε για απόβαση. Όταν αναφέραμε στο ΓΕΕΦ, στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, έλεγαν ότι πρόκειται περί ασκήσεως προγραμματισμένης. Ποιος ήτανε δεν θυμάμαι ακριβώς στο τηλέφωνο. Εκείθεν πλέον ανεφέροντο όλα τα γεγονότα, τα ίχνη, πόσα μίλια ευρίσκονται κτλ. Εν συνεχεία παρουσιάσθηκε διά πρώτην φορά, τη 19η, το τονίζω αυτό, ο ταξίαρχος κ. Χανιώτης, ο οποίος διέταξε να πάρουμε ορισμένες ειδικότητες. Δηλαδή σκοπευτάς πολυβόλων, αντιαρματιστάς, ειδικότητες οι οποίες είναι πλέον απαραίτητες, για να λειτουργήσουν τα βαριά όπλα, διότι με τους οπλίτας που είχαμε δεν μπορούσανε να πλαισιωθούνε. Μετά από λίγο ακύρωσε την εντολή και ξαναπήρε πάλι στο τηλέφωνο και την επανέλαβε. Επειδή συνέχιζαν το ίδιο πράγμα, ότι μη φοβάστε, πολλές φορές μας απεκάλεσαν και δειλούς, φοβόσαστε κτλ., τα ίχνη εσυνέχιζαν. Παρουσιάστηκε ένας μεγάλος όγκος πλοίων και ένα αεροπλανοφόρο, πρέπει να είναι το ΕΡΜΗΣ, το οποίο υπάρχει και σε φωτογραφία κι έχει προωθηθεί στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, με τη δικαιολογία, κάνανε ένα σήμα οι Άγγλοι και λέγανε ότι θέλουν να προσγειώσουν σ' όλες τις ακτές αποβάσεως βορείου Κύπρου, δηλαδή στην Παχύαμο, στην περιοχή Κυρήνειας, στο Πέντε Μίλι, που έγινε η απόβασις, στην περιοχή των Πανάγρων κι εγώ κατόπιν διέταξα ότι έχουν δικαίωμα μόνο να πλησιάσουν στην περιοχή της Κυρήνειας. Κανονικά το αεροπλανοφόρο πρέπει να συνοδεύεται κι από αντιτορπιλικά, γιατί ποτέ δεν πάει το αεροπλανοφόρο μόνο του. Τουλάχιστον απ' ό,τι λένε οι ναυτικοί. Διαπίστωση δεν έχω όμως, διότι δεν έχω φωτογραφίες και δεν μπορώ να πω τίποτα. Το ελικοπτεροφόρο ΕΡΜΗΣ συμμετείχε. Κι από πληροφορίες των Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι πολλοί μπήκανε μέσα, διότι γνώριζαν ορισμένους Άγγλους ή Καναδούς και μπήκανε μέσα, βάζανε πολύ ισχυρή μουσική, για να μην ακούγονται οι βολές, τις οποίες ρίχνανε. Συμμετείχε στον βομβαρδισμό των ελληνικών δυνάμεων, ελληνοκυπριακών και ελληνικών δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εναντίον δηλαδή.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εναντίον των δικών μας φίλιων τμημάτων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπάρχει φωτογραφία αυτού του αεροπλανοφόρου ή ελικοπτεροφόρου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως. Ελικοπτεροφόρο πρέπει να ήταν, ελικόπτερα είχε τότε, αλλά μπορεί να υποδεχτεί και μαχητικά αεροπλάνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορεί να γίνει και αεροπλανοφόρο, αλλά υπό ποίαν ιδιότητα δρούσε εκεί, γιατί είπατε και κάτι άλλο, ότι, όταν το αεροπλανοφόρο κινείται, ακολουθείται πάντοτε και από αντιτορπιλικά. Όταν το ελικοπτεροφόρο κινείται, παρακολουθείται και αυτό από αντιτορπιλικά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό δεν το ξέρω, είναι αρμοδιότης των ναυτικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιες και πόσες ήταν οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις στην Κύπρο κατά τον χρόνο του πραξικοπήματος; Νομίζω ότι απαντήσατε στην αρχή.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ήτανε ένα τάγμα στο θύλακα της Λευκωσίας, ένα τάγμα στο Σιγχαρί-Βουνό, τάγματα δυνάμεως ελληνικών μονάδων, έστω και ηλαττωμένης δυνάμεως. Όταν λέμε τάγματα, το ανώτερο τάγμα που μπορούσε να έχει ήταν γύρω στους 250 με

270 άνδρες. Ήτανε πολύ ελαττωμένα. Ένα τάγμα ήτανε από Γερόλακκο μέχρι και Πενταδάκτυλο και η ΕΛΔΥΚ στην περιοχή του στρατοπέδου της.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατά τη στρατιωτική σας αντίληψη, κύριε μάρτυς, οι δυνάμεις που υπήρχαν στο νησί, αυτές που είπατε, ναυτικές, χερσαίες, αεροπορικές, αυτές οι λίγες οι αεροπορικές που υπήρχαν...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Οι αεροπορικές δυνάμεις δεν μπορούσαν να επέμβουνε πουθενά. Είχε ένα αναγνωριστικό αεροπλάνο, αυτό ήταν όλο, δεν μπορούσε να προσβάλλει στόχους, αλλά μπορούσε να μεταδίδει πληροφορίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι δυνάμεις αυτές που υπήρχαν εκεί, κατά τη στρατιωτική σας αντίληψη, μπορούσαν να αντιμετωπίσουν επιτυχώς την τουρκική εισβολή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν με ρωτάγατε προ της αποβάσεως, θα σας έλεγα όχι, διότι επικρατούσε αυτή η εντύπωσις. Μετά τα γεγονότα τα οποία έζησα, εάν είχε γίνει έγκαιρος προειδοποίησις, εάν η ΕΛΔΥΚ δεν εχρησιμοποιείτο προς Κιόνελι, διότι η ΕΛΔΥΚ ήτανε γενική εφεδρεία, όλοι οι άλλοι ήταν εκτός μάχης, ή νεκροί ή είχαν μεταφερθεί στην Τουρκία ως τραυματίαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή οι δυνάμεις που υπήρχανε θα ήταν εις θέση, όπως είδατε εκ των υστέρων τα πράγματα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εφόσον είχε γίνει η επιστράτευσις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι επιστράτευσις δηλαδή, γενική, μερική, τι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Συμπλήρωσις των μονάδων των εν ενεργεία διά των αποστολών συμπληρώσεως και τα τάγματα Εθνοφρουράς τα οποία προεβλέποντο να σχηματιστούν με την επιστράτευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό δηλαδή που έγινε στις 19 του μηνός, η μερική επιστράτευση των ειδικοτήτων, αρκούσε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατ' αρχήν οι ειδικότητες δεν προλάβανε να κινηθούνε, επειδή ήταν νύχτα κι ήτανε δύσκολη η μετακίνησις του προσωπικού κατά τη διάρκεια της νυκτός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα αυτό το ότι μπορούσανε κατά κάποιο τρόπο να δράσουν οι δυνάμεις αυτές που υπήρχαν εκεί, για να αποκρούσουν την εισβολή επιτυχώς ή έστω ανεπιτυχώς. Ποιος τις εμπόδισε να δράσουνε; Μιλάω για το πρωί της 20ής του μηνός.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τις εμπόδισαν, διότι υπό του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων δεν εδόθησαν εγκαίρως πληροφορίες τις οποίες είχανε, ενώ εμάς μας έλεγαν ότι επρόκειτο περί ασκήσεως του ΝΑΤΟ, ότι οι Τούρκοι μπλοφάρουν όπως τις προηγούμενες φορές, το 1967 ή το 1964, και έτσι δεν δώσανε τις διαταγές που έπρεπε να δώσουνε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τη νύχτα της 20ής τι σας έλεγαν από το ΑΕΔ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτά που σας ανέφερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ότι αρχικώς πρόκειται περί ασκήσεων ΝΑΤΟ, ότι συμμετέχουν σε ασκήσεις ΝΑΤΟ, και εκείθεν ότι οι Τούρκοι μπλοφάρουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε υπόψη σας, μάθατε, πότε το BBC ανήγγειλε ότι άρχισε η απόβασις, άρχισε η επίθεσις εναντίον της Κύπρου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να είναι γύρω στις 5.20΄ που ήρθαν και τα αεροπλάνα κι έκαναν τη ρίψη των αλεξιπτωτιστών...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε που έκαναν τη ρίψη των αλεξιπτωτιστών τι σας έλεγε το ΑΕΔ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αφού δεν έδωσε ούτε πολυβόλα ελεύθερα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι δεν έδωσε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πολυβόλα ελεύθερα. Δηλαδή, να αποδεσμεύσουν τα αντιαεροπορικά, για να ρίξουμε τα αεροπλάνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή δεν αποδέσμευσε ούτε τα αντιαεροπορικά.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τίποτα. Και μάλιστα είχα προσωπική επικοινωνία με τον κύριο, ταξίαρχο τότε, Πολίτη Σπύρο. Λέω προς Θεού, μέχρι τώρα δεν κάνατε τίποτα, δώστε πολυβόλα ελεύθερα, να ρίξουμε τα τουρκικά αεροπλάνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Γιατί ξέρετε, εγώ

τώρα που δεν είμαι στρατιωτικός μένω και με την εξής αντίληψη... Όταν ένα τμήμα ενόπλων δυνάμεων δέχεται μια τέτοια επίθεση είναι υποχρεωμένο να περιμένει διαταγή, λέτε, των ανωτέρων του κλιμακίων ή είναι υποχρεωμένο να αυτενεργήσει και να αμυνθεί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εδώ είναι διαφορετική η περίπτωση, διότι άπαντες μας απαντάγανε αυτοσυγκράτηση, μην χτυπάτε, κι εγώ δεν ήξερα εάν διά των ενεργειών μου, παρ' όλα αυτά, παρήκουσα τη διαταγή τους κι εκκίνησα ορισμένα τμήματα από της πρωίας, για να αναχαιτίσω τουλάχιστον το προγεφύρωμα, να αποκτήσω επαφή και να περιορίσω το προγεφύρωμα να μην συνδεθούνε μέσω Τέμπλος με τον θύλακα της Λευκωσίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μου επιτρέψετε. Πότε επέτυχαν το προγεφύρωμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Άρχισαν να βγαίνουν 5.20΄.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 5.20΄ άρχισαν να βγαίνουν και είχανε πλέον επιτύχει το προγεφύρωμα σε μια έκταση κάποιων στρεμμάτων πότε, ποια ώρα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ : Αυτό εξαρτάται από την αντίδραση που θα συναντήσουνε, διότι εδώ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συναντήσανε αντίδραση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εδώ δεν έγινε απόβαση, έγινε αποβίβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αποβίβαση. Αυτό ακριβώς. Αυτό είναι το θέμα, ότι έγινε αποβίβαση. Και αναρωτιέμαι, δεν ξέρω αν κυριολεκτώ, αλλά δεν ήταν υποχρεωμένο το τμήμα να αυτενεργήσει; Ήταν ανάγκη να περιμένει τον Μπονάνο, δηλαδή, τι θα πει; Δεν ήταν υποχρεωμένο να αμυνθεί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εδώ ήταν μια ειδική περίπτωσις. Ενώ αυτοί είχανε όλες τις πληροφορίες, δεν έλεγαν απολύτως τίποτα και μας έλεγαν αυτοσυγκράτησις, δεν αποδέσμευαν, κι εγώ δεν ήξερα τι ακριβώς γίνεται, φοβόμουνα μήπως εμπλέξω την Ελλάδα εις πόλεμον μετά της Τουρκίας. Εάν δεν είχα επαφή, ασφαλώς θα ενεργούσα αλλιώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως εσείς εκείνη την ώρα ήσαστε διοικητής του ΓΕΕΦ. Και λέτε ότι δεν αμύνθηκε το ΓΕΕΦ εκείνη την ώρα, διότι φοβηθήκατε μήπως εμπλέξετε την Ελλάδα σε πόλεμο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μα δεν υπήρχαν και δυνάμεις στην περιοχή, για να διαθέσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον τομέα της Κυρήνειας, εις τον οποίον έγινε η αποβίβασις, ποιος τον είχε στην ευθύνη του;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπήρχε ένα τάγμα πεζικού εν ενεργεία, όπως σας είπα, ηλαττωμένης δυνάμεως, υπό τον αντισυνταγματάρχη κ. Μιχόπουλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και πριν γίνετε διοικητής του ΓΕΕΦ, όμως, ήσασταν διοικητής μίας διοικήσεως.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ολοκλήρου της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και η Κυρήνεια ενέπιπτε ως χώρος μέσα στις αρμοδιότητες της δικής σας μονάδος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως επετεύχθη το προγεφύρωμα χωρίς να αμυνθεί το ΓΕΕΦ. Γιατί κάμανε αποβίβαση, όπως είπατε. Αν δεν είχε λάβει χώρα το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, έχετε την εντύπωση ότι θα ελάμβανε χώρα η τουρκική εισβολή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όπως σας είπα για μένανε, αυτά είπα και στον κ. Κοντώση να μεταφέρει, τα αίτια υπήρχανε, την αφορμή ζητούσανε οι Τούρκοι, την οποία και τους τη δώσαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν δεν τους τη δίνατε αυτή την αφορμή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από μία κατάθεση ενός συνταγματάρχου, ο οποίος συνελήφθη ως κατάσκοπος...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς τον λένε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τούρκος, δεν θυμάμαι τα στοιχεία του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτή η κατάθεσις πού βρίσκεται;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο ΓΕΕΦ και μετά στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Ευρίσκετο εις την Κύπρο από τις 15 Ιουνίου αυτός, ένας αξιωματικός του ναυτικού, ένας υπολοχαγός και ένας οδηγός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς ελέγετο ο ταγματάρχης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τους ξέρω. Τούρκοι. Υπάρχουν όμως οι καταθέσεις τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τους πήρατε καταθέσεις;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως. Ήρθε διερμηνέας, Ελληνοκύπριος, ο οποίος πήρε καταθέσεις. Και κατέθεσε ο συνταγματάρχης ότι ευρίσκοντο στην Κυρήνεια από τις 15 ως τουρίσται, από τις 15 Ιουνίου. Συνελήφθησαν με ασύρματο και με πολιτικά και τους φέραμε πλέον στη Λευκωσία ως κατασκόπους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αν δε με απατά η μνήμη μου, πρέπει να ήτανε ή 23 ή 24. Μετά την κατάπαυση του πυρός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς συνελήφθησαν στην Κυρήνεια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκάνανε απόπειρα, για να έρθουν στη Λευκωσία. Το δρομολόγιο από Άγιο Επίκτητο, μέσω της διαβάσεως της Κυθραίας και από Κυθραία θα μπαίνανε στη Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και τους πιάσατε. Τι τους κάματε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ήρθαν στη Λευκωσία, τους ανακρίναμε και εκεί είχαμε καθορίσει χώρο συγκεντρώσεως όλων των Τούρκων, είχανε συλληφθεί και άλλοι αξιωματικοί, ήτανε στην περιοχή Λεμεσού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε είπατε πως συνελήφθησαν αυτοί οι Τούρκοι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 24 Ιουλίου. 15 Ιουνίου, προ των επιχειρήσεων, ευρίσκοντο εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πριν από την τουρκική εισβολή, πριν από τις 20 δηλαδή του μηνός ή και πριν από τις 15, είχατε ενδείξεις ότι επίκειται εισβολή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάποια γυμνάσια που γινότανε στη Μερσίνα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα. Στις 19 που ετέθη το ερώτημα τι στόλος ευρίσκεται στη Μερσίνα εδόθη μικρός αριθμός πλοίων που δεν δικαιολογούσε ανησυχία σε μας στο ΓΕΕΦ. Το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων εγνώριζε όμως λεπτομέρειες, τόσο από τον στρατιωτικό ακόλουθο του Λονδίνου όσο από τη Σμύρνη, από κάποιον αξιωματικό ο οποίος ήταν στο ΝΑΤΟ, όσο και από τον Συνταγματάρχη Ποδάρα, ο οποίος ευρίσκετο στη Ρόδο, και από άλλους αξιωματικούς, δεν ξέρω ποιους. Τα οποία εν συνεχεία διάβασα από τις εφημερίδες. Ο Τούρκος είπε ότι ευρίσκετο από τις 15 Ιουνίου στην Κύπρο και ότι στις 20 Αυγούστου επρόκειτο να γίνει κανονική απόβαση στην Κύπρο. Εάν αυτά που είπε είναι αλήθεια ή όχι δεν το ξέρω, διότι δεν γνώριζα την τουρκικήν. Αυτά μου τα είπε ο διερμηνέας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να μου διευκρινίσετε κάτι, κύριε, γιατί δεν το άκουσα καλά. Οι Τούρκοι αυτοί συνελήφθησαν στις 24 Ιουνίου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ιουλίου, μετά την κατάπαυση του πυρός. Ή 23 ή 24, δεν θυμάμαι ακριβώς. Επίσης συνελήφθη κι ένας επίλαρχος ο οποίος έκανε λάθος στις γραμμές κι από 'κεί διεπιστώθη ότι είχε αποβιβαστεί και η $28^{η}$ μεραρχία, διότι ήταν διοικητής της $28^{ης}$ ΕΜΑ, Επιλαρχίας Μέσων Αρμάτων, η οποία υπήγετο οργανικώς στην $28^{η}$ μεραρχία. Δηλαδή, είχαν αποβιβαστεί μέχρι εκείνη την ημέρα δύο μεραρχίες, η $39^{η}$ και η $28^{η}$.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτοί οι Τούρκοι που συνελήφθησαν και ήρθαν στις 24 Ιουλίου ανεκρίθησαν. Και είπαν ότι είναι από τις 15 Ιουνίου στην Κυρήνεια.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην περιοχή της Κυρήνειας ως τουρίσται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Της οποίας την εποπτείαν, από πλευράς στρατιωτικής, την είχατε εσείς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, ό,τι αφορούσε τις πόλεις, εμείς δεν είχαμε καμία αρμοδιότητα, υπήγοντο στην αστυνομία. Εμείς μες στην πόλη δεν είχαμε καμία δικαιοδοσία, ούτε στη Λευκωσία. Εάν συλλαμβάνετο ή παρεδίδετο Τούρκος, τον έπαιρνε η αστυνομία και εκείθεν τον προωθούσε στο ΓΕΕΦ για ανάκριση και επεστρέφετο πάλι στην αστυνομία. Εν καιρώ ειρήνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον προωθούσε πάντως για ανάκριση στο ΓΕΕΦ, απλώς τη σύλληψη έκανε η αστυνομία.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την εποπτεία της Κυρήνειας, αν υπάρχουν κατάσκοποι ή όχι, εμείς δεν είχαμε καμία δικαιοδοσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην όποια προσπάθεια απόκρουσης των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, που βέβαια δεν έγινε στις 20 του μηνός, έγινε η αποβίβασις, έγινε το προγεφύρωμα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από την 20ή άρχισε η προώθηση των τμημάτων και απέκτησαν την πρώτη επαφή το 281 και το 286 τάγματα πεζικού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφού προηγουμένως είχαν εγκατασταθεί οι Τούρκοι πλέον μέσα. Στην όποια προσπάθεια αυτή των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων παρείχε καμία βοήθεια το ναυτικό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ενδιαμέσως είχαμε αποκτήσει, δεν θυμάμαι ποια ημερομηνία, επαφή διά ασυρμάτου, με τα δύο καινούρια υποβρύχια. Κι ενώ είχαμε επαφή, προς στιγμήν η επαφή απολέσθη. Έμαθα εκ των υστέρων ότι κατόπιν διαταγής του κ. Παπανικολάου διετάξαν να επανακάμψουν.

ΜΕΛΗ: Αραπάκης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Συγγνώμη, ο κ. Αραπάκης, Αρχηγός του Ναυτικού. Λάθος έκανα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχαν κινήσει αυτά τα υποβρύχια, μάθατε; Είχαν φτάσει στα νερά της Κύπρου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αφού αποκτήσαν επαφή διά ασυρμάτου μαζί μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και τα οποία απεχώρησαν από κει χωρίς να δώσουν καμία ένδειξη σε σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σε μας όχι, ουδεμίαν ένδειξη, αλλά εκ των υστέρων έμαθα ότι διετάχθησαν από τον κ. Αραπάκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διετάχθησαν να επιστρέψουν και διετάχθησαν από τον ναύαρχο Αραπάκη; Πολεμικό ημερολόγιο κρατούσατε; Από τότε που οι δυνάμεις σας κάνανε πόλεμο, δηλαδή, από τις 15 Ιουλίου, όχι από τις 20 μονάχα, γιατί από τις 15 Ιουλίου κάνανε πόλεμο, έτσι δεν είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπεύθυνος για την τήρηση του πολεμικού ημερολογίου είναι ο επιτελάρχης με τα υπόλοιπα γραφεία, 3ο Επιτελικό Γραφείο, 2ο Επιτελικό Γραφείο και με τον Β΄ Κλάδο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος δηλαδή ήταν επιτελάρχης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Γιαννακόδημος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ταξίαρχος κι εκείνος. Τα γραφεία αυτά ποιοι τα διοικούσανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Μπούρλος το 2ο Γραφείο, το 3ο μού φαίνεται ήταν νεοτοποθετηθείς, ένας Φεσσάς ή Φέσσας, δεν ξέρω ακριβώς, στο 1ο Γραφείο ήταν ο κ. Κοκοράκης και στο 4ο Γραφείο ήτανε κάποιος άλλος, τον οποίο δεν θυμάμαι αυτή τη στιγμή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από πλευράς αεροπορίας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τα σχέδια προέβλεπαν την αποστολή τριών ζευγών, δηλαδή έξι αεροσκάφη, τα καινούρια, τα PHANTOM, τα οποία τότε οι Τούρκοι δεν είχανε και τα οποία κι αυτά δεν ήρθανε. Δεν εφάνηκαν, δηλαδή, στον κυπριακό εναέριο χώρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε δηλαδή καμιά βοήθεια από την αεροπορία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Καμία, ουδεμίαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μετακινήθηκαν κάποια PHANTOMS πουθενά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκ των υστέρων, όταν ήρθα στην Ελλάδα, έμαθα ότι τα μετακίνησαν και τα είχανε πάει στην Κρήτη. Τώρα γιατί δεν ήρθανε, τι έγινε, δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος τα σταμάτησε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό, είχανε κάποιον αρχηγό, να πούμε, στο μεν Ναυτικό ήταν ο Αραπάκης, στη δε αεροπορία ήταν ο κ. Παπανικολάου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά τα αεροπλάνα πάντως, PHANTOMS, ή και τα άλλα, F-84F, ενεφανίσθησαν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω ποια είναι τα F-84F, γιατί δεν έχω τεχνικές γνώσεις και δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κανένα αεροπλάνο ελληνικό δεν ενεφανίσθη στην Κύπρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, όχι. Είχε ένα μικρό αεροσκάφος αναγνωρίσεως. Τίποτα άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν έφθασε κι ένα αεροπλάνο και το ρίξατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, αυτά είναι μεταγωγικά,

μεταφοράς προσωπικού. Δεν μπορούν να κάνουνε ούτε πολυβολισμούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ήτανε πολεμικό δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ούτε βόμβες, τίποτα. Μεταφοράς προσωπικού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα αυτή η σύγχυση που έγινε εκεί σε τι οφείλεται; Ποιος το 'ριξε αυτό το αεροπλάνο που ήρθε εκεί; Υπήρξε ελληνικό αεροπλάνο που κατερρίφθη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από ελληνικά πυρά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό είναι άγνωστον. Δεν μπορώ να το βεβαιώσω. Εγώ ξέρω ότι, μόλις ήρθε το σήμα, ευρισκόμασταν στην Μαλούντα. Ήταν 21 προς 22. Μόλις πήρα το σήμα, κάλεσα τον αξιωματικό διαβιβάσεων, όλο το επιτελείο που συμμετέχει, τον αρχηγό πυροβολικού, σύσκεψις έγινε και, πριν εκδοθεί οποιοδήποτε σήμα, εδόθη προφορική εντολή να ενημερωθούνε πρώτα τα αντιαεροπορικά τα οποία βρίσκονταν πλησίον της Λευκωσίας κι εκείθεν οι υπόλοιπες μονάδες. Με ενδιέφερε να ενημερωθούν άμεσα οι μονάδες οι οποίες ευρίσκοντο στην περιοχή Μόρφου, οι οποίες ήταν και δρομολογίου κατευθύνσεως, και οι μονάδες πέριξ της Λευκωσίας. Έδωσα εντολή στον κ. Μπούρλο, τον συνταγματάρχη, να φύγει αμέσως και θα επακολουθήσει το αστραπιαίο σήμα προς τις μονάδες, για να θέσουν τα πολυβόλα δεσμευμένα, δηλαδή δεν έχουν δικαίωμα να ρίξουν, διότι έρχονται δικά μας αεροπλάνα. Δυστυχώς, όμως, όταν τα αεροπλάνα ήρθαν μετά την 1.30΄, δεν θυμάμαι ακριβώς, νύχτα, χτύπησαν το ένα αεροπλάνο και σκοτώθηκαν όλοι οι οπλίται και οι αξιωματικοί πλην ενός. Το δε έτερο εβλήθη εις το φτερό και σκοτώθηκε ένας οπλίτης. Από τα υπόλοιπα αεροπλάνα το ένα χάλασε η μίζα του και το άλλο είχε βληθεί κάπου στον έλικα και δεν έπαιρνε μπρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μεταγωγικά ήταν και τα τρία αυτά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, μεταγωγικά. 4 ήταν τα βληθέντα. Το ένα κατερρίφθη και εσκοτώθησαν όλοι πλην ενός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόσοι ήτανε αυτοί που σκοτωθήκανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω πόσους χωράει. Δεν θυμάμαι. Τώρα έχω φύγει 11 χρόνια από τον στρατό και, αν ήμουνα τότε εν ενεργεία, ξέραμε με λεπτομέρειες, διότι κάναμε και ασκήσεις. Πόσο χωράνε, πόσοι δεν χωράνε. Το ένα εβλήθη στο φτερό και σκοτώθηκε ένας στρατιώτης και τα άλλα δύο επροσγειώθησαν κανονικά, άλλα, όταν ήρθε η ώρα για να φύγουν, δεν παίρνανε μπρος. Τα μεν δύο τα κάψαμε την ίδια ώρα και τα υπόλοιπα, αφού τους σβήσαμε τα στοιχεία τους, τα βάλαμε σε δύο υπόστεγα. Και μετά μία ή δύο ημέρες πάτησαν οι Τούρκοι την επίθεση εναντίον του αεροδρομίου, διετάχθημεν να τα κάψουμε κι αυτά, να τα κάψουμε κι αυτά, γιατί δεν εδιορθώνοντο πλέον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Το ένα υπέστη μια βλάβη στον έλικα...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και το άλλο κάτι παρουσίαζε η μίζα και τελικά δεν μπόρεσαν να το φτιάξουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο τρίτο είχαμε έναν νεκρό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο δεύτερο. Το πρώτο κατερρίφθη, το δεύτερο είχε έναν νεκρό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το πρώτο κατερρίφθη, δεν ξέρουμε πόσους νεκρούς είχε, πάντως η κατάρριψης αυτού του αεροπλάνου δεν ξέρετε αν έγινε από ελληνικά πυρά.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από δικά μας ή από αγγλικά πυρά, διότι τα αντιαεροπορικά πυροβόλα ήταν τα ίδια.

Αλλά μου φαίνεται ότι το αρχηγείο στρατού ή το ΑΕΔ πρέπει να 'κανε ανάκριση μετά, εκ των υστέρων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα, έπεσε στην Κύπρο κάνα αεροπλάνο με πιλότο που σώθηκε χρησιμοποιώντας αλεξίπτωτο Άγγλου αξιωματικού;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την πρώτη μέρα ρίξαμε 11 αεροπλάνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έντεκα τουρκικά αεροπλάνα καταμετρηθέντα επί του εδάφους. Τα ρίξαμε κάτω στο κυπριακό έδαφος. Εκείνο που μας ενδιέφερε ήταν να κάνουμε έλεγχο

αν υπάρχουν Άγγλοι πιλότοι και αν στα αεροπλάνα είχαν επικολλήσει χαρτί ή πανί κι είχανε δώσει αντί αγγλικά σε τούρκικα. Δυστυχώς, δεν διαπιστώσαμε τέτοιο πράγμα. Εκείνο που διαπιστώθηκε ήταν ότι ενώ οι Τούρκοι εβομβάρδιζαν από ψηλά και σε μία κατεύθυνση όλα τα αεροπλάνα, υπήρξαν περιπτώσεις που εβλήθησαν πολυβολεία από διάφορες κατευθύνσεις. Τέτοιες δυνατότητες οι Τούρκοι δεν τις είχανε, δηλαδή από πλευράς εκπαιδεύσεως. Και πρέπει να συμμετείχαν και ξένα αεροσκάφη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν έπεσε πράγματι, επαναλάβατε...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Οι Τούρκοι δεν είχαν δυνατότητες προσβολής πολυβολείου ή στόχου από διαφορετικές κατευθύνσεις αλλά μόνο από μία, δηλαδή, αν βούταγε το ένα αεροπλάνο προς αυτή την κατεύθυνση, βουτάγανε όλα. Έφευγε το ένα, ερχόταν το δεύτερο, το τρίτο. Υπήρξε περίπτωσις που ταυτοχρόνως εβάλλοντο από τρεις κατευθύνσεις. Οπότε σημαίνει ότι ήταν προσωπικό με αυξημένη εκπαίδευση. Ένα άλλο στοιχείο που είχαμε από επιστολές και από καταγγελίες Ελληνοκυπρίων. Ενώ μέχρι πρότινος εχρησιμοποιούντο στα υπόστεγα 1 και 2 και Έλληνες, με την έναρξη των επιχειρήσεων, απηγορεύθη εις τους Έλληνας η είσοδος εις τα υπόστεγα αυτά, στο 1 και 2.

Δεν ακούγεται η ερώτηση

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είναι υπόστεγα επισκευής των αεροπλάνων.

Δεν ακούγεται η ερώτηση

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, των αγγλικών, στις αγγλικές βάσεις. Τούτο σημαίνει ότι τα αεροπλάνα τα οποία επάθαιναν βλάβες των Τούρκων και δεν μπορούσαν να επιστρέψουν σε τουρκικό έδαφος επεσκευάζοντο στις αγγλικές βάσεις. Είναι μια ένδειξη, δεν μπορώ να το πω μετά βεβαιότητος, αλλά για να τους απομακρύνουν κάτι τέτοιο πρέπει να είναι.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, σ' αυτό το σημείο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ορίστε.

ΜΕΛΟΣ: Έχετε απόδειξη συγκεκριμένη γι' αυτό που λέτε ή από τι στοιχείο το λέτε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από επιστολές και από μαρτυρίες Ελληνοκυπρίων που εργάζοντο στα υπόστεγα 1 και 2 που εν συνεχεία τους απαγορεύθη.

ΜΕΛΟΣ: Δηλαδή, είδαν αυτοί τουρκικά...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν είδαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν έχετε την καλοσύνη, κύριε συνάδελφε, σε μικρόφωνο για τα πρακτικά.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν είδαν, διότι πλέον ήταν βεβαιωμένο. Υπόνοιες υπάρχουν ότι στα υπόστεγα 1 και 2 πρέπει να επεσκευάζοντο αεροσκάφη βληθέντα από τα ημέτερα αντιαεροπορικά, τα οποία δεν προλάβαιναν να πάνε στην Τουρκία και επροσγειώνοντο στις βάσεις.

ΜΕΛΟΣ: Δεν έλαβα απάντηση εάν υπήρξε μάρτυς που να είδε τουρκικό αεροπλάνο σε βρετανική βάση.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, υπόνοιες υπάρχουν ότι στα υπόστεγα 1 και 2 επισκεύαζαν τουρκικά αεροσκάφη, όπως υπήρχαν και υπόνοιες ότι στα αγγλικά αεροσκάφη έβαζαν σημαίες τουρκικές. Αυτό όμως δεν το διαπιστώσαμε ούτε στις 20 που ρίξαμε τα 11 αεροσκάφη ούτε και στις 8. Πιλότος Τούρκος συνελήφθη ένας αιχμάλωτος, δυστυχώς όμως δεν τον άφησαν, τον σκότωσαν και δεν μπορούσαμε να πάρουμε τις πληροφορίες που θέλαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να σας ρωτήσω επίσης, μιλήσαμε για τον Άγγλο αξιωματικό και θέλω πάλι να σας ρωτήσω: Εσείς, αν πράγματι ένας Άγγλος αξιωματικός προσγειωνόταν με αλεξίπτωτο σε κάποιο ελληνοκυπριακό μέρος, ως Αρχηγός του ΓΕΕΦ θα λαμβάνατε γνώση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα λαμβάνατε. Λάβατε γνώση τέτοιου πράγματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Έλαβα γνώση μόνο ότι συνελήφθη ένας πιλότος, τον οποίο, πριν προλάβει να πέσει, τον σκότωσαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πριν προλάβει να πέσει;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν πρόλαβε να...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ήταν αυτός δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω αν ήταν Εγγλέζος ή όχι. Πιλότος ήταν. Τούρκος πρέπει να ήταν, διότι, αν είχαμε το στοιχείο ότι ήταν Εγγλέζοι, είχαμε ένα στοιχείο ότι πράγματι συμμετείχαν οι Άγγλοι στους βομβαρδισμούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Τώρα το ελικοπτεροφόρο και πιθανό αεροπλανοφόρο ΕΡΜΗΣ εξέπεμψε κανένα μήνυμα που απηγόρευσε την προσβολή με πυροβόλα δικά μας της περιοχής της Κυρήνειας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν το ελικοπτεροφόρο ΕΡΜΗΣ απηγόρευσε να χτυπάμε την περιοχή της Κυρήνειας, όταν δημιουργήθηκε το προγεφύρωμα; Από το σημείο που ήτανε το ελικοπτεροφόρο ΕΡΜΗΣ η απόβαση που είχε γίνει ήτανε δυτικότερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ήτανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ήτανε δυτικότερα. Ήταν στο Πέντε Μίλι, ενώ αυτό βρισκόταν στην περιοχή Κυρήνειας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι σημασία έχει;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δικό μας πλοίο να απαγορεύσει δεν υπήρχε. Ήταν οι δύο τορπιλάκατες, οι οποίες την πρώτη μέρα εβυθίσθησαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι οποίες την πρώτη μέρα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την πρώτη μέρα της αποβάσεως, στις 20, εβυθίσθησαν. Η μεν μία εσώθη, το προσωπικόν, διότι έπεσε βόμβα κοντά και ανετράπη η τορπιλάκατος και βγήκαν κολυμπώντας, η δε ετέρα εβλήθη και εσκοτώθησαν όλοι πλην ενός.

Ερώτηση που δεν ακούγεται

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ελληνοκυπριακές. Οι αξιωματικοί ήταν ελληνικά πληρώματα. Τώρα για το προσωπικό δεν ξέρω αν ήταν όλοι, διότι ήτανε μικτοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ώρα έγινε το περιστατικό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να έχει γίνει κατά την 6ην, 5.30΄, κάπου εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτοί έλαβαν άδεια από το ΑΕΔ να επιτεθούν στους Τούρκους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν έμεναν εκεί που ήτανε, θα τις εβύθιζαν εκατό τοις εκατό. Έπρεπε να φύγουν από το λιμάνι της Κυρήνειας, εγένετο μία προσπάθεια διασώσεως των τορπιλακάτων. Πλην όμως δεν μπόρεσε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν κατάλαβα την τελευταία σας απάντηση. Είπατε ότι οι τορπιλάκατες έφυγαν, για να κρυφθούν.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι για να κρυφθούν. Έφυγαν, για να διασωθούν.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Για να διασωθούν. Ερωτώ και απαντήστε μου, παρακαλώ, με ακρίβεια: Απέπλευσαν με σκοπό να απομακρυνθούν από την περιοχή και να κρυφθούν ή απέπλευσαν και εκινήθησαν για να βουλιάξουν τα τουρκικά πλοία με σήματα και με αναφορές προς το αρχηγείο εκεί του ναυτικού το δικό σας κτλ., ναι ή όχι; Απέπλευσαν για να επιτεθούν εναντίον των Τούρκων και επετέθησαν, έφθασαν στις 2000 γιάρδες από τα τούρκικα τορπιλικά ή όχι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τη θυμάμαι την περίπτωση...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Γιατί τη θυμάμαι εγώ...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Λεπτομέρειες θα δώσει ο κ. Παπαγιάννης.

Φασαρία

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι, παρακαλώ.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν θυμάμαι την περίπτωση. Αλήθεια σας λέω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν επιθυμώ να κάνω καμία κρίση και καμία παρατήρηση εις την αυτή του μάρτυρος. Εγώ ρωτάω τι γνωρίζετε τώρα, πέστε μας, για τη συμμαχία του ΝΑΤΟ. Έχετε την αίσθηση ότι ανακατεύτηκε στην υπόθεση του πραξικοπήματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω. Τι διαβουλεύσεις εγένοντο στο ΑΕΔ τι δεν εγένοντο δεν έχω ιδέα. Δεν ήμουνα στην Ελλάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην υπόθεση της τουρκικής εισβολής, στη δεύτερη φάση, δηλαδή, μήπως ανακατεύτηκε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ προσωπικώς δεν ξέρω λεπτομέρειες. Διότι δεν ξέρω τι σήματα έχουνε γίνει, τι δεν έχουνε γίνει, δεν έλαβα γνώση. Δηλαδή εάν η Τουρκία, πριν κάνει απόβαση, κοινοποίησε και στην Αγγλία σήματα ότι θα αποβιβαστεί κι όλα αυτά τα πράγματα τα 'χω δει στις εφημερίδες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θυμάστε, να σας σας θυμίσω κι εγώ ένα γεγονός, ότι στις 18, νομίζω, του μηνός Ιουλίου ο κ. Ετζεβίτ, τότε Πρωθυπουργός, 17-18 κάτι τέτοιο, είχε πάει στο Λονδίνο, μήπως μάθατε, μήπως είχατε κανένα σήμα, μήπως ο ακόλουθος εκεί της πρεσβείας μας, μήπως ο πρεσβευτής μας...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, όχι τίποτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως κάποιος άλλος έγραψε σ' εσάς...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Η πρώτη πληροφορία που είχαμε πάρει από την ΚΥΠ ήταν ότι στις 18 του μηνός στη Μερσίνα γίνεται προετοιμασία για απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Την οποία πληροφορία από πού την είχατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την είχε η ΚΥΠ. Από πού δεν ξέρω. Εγώ τη διεβίβασα στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων και μας είπανε μην ανησυχείτε δεν πρόκειται περί αποβάσεως, αλλά περί ασκήσεως ΝΑΤΟ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, πολεμικά σχέδια δεν υπήρχανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν λέτε πολιτικά σχέδια, τι εννοείτε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σχέδια αποκρούσεως μιας εισβολής πιθανής. Δεν είχε καταστρώσει ή το ΓΕΕΦ ή το ΑΕΔ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πολιτικό σχέδιο ή σχέδιο επιστρατεύσεως;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πολεμικά σχέδια σας είπα, όχι πολιτικά.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως, βεβαίως υπήρχε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπήρχε για την άμυνα του νησιού;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως σας είπα ότι υπήρχε κι έγινε η εξής τροποποίηση από τον αντιστράτηγο, υποστράτηγο τότε, κ. Χανιώτη, ενώ η ΕΛΔΥΚ προέβλεπαν τα σχέδια να είναι εφεδρεία, για να προσβάλλει το προγεφύρωμα, εχρησιμοποιήθη κατά τη διάρκεια της ημέρας προς Κιόνελι, ενώ δεν προέβλεπον τα σχέδια, και μάλιστα τότε ο συνταγματάρχης κ. Νικολαΐδης μού λέει, κύριε Γεωργίτση –επειδή ήταν παλαιά 3ο Γραφείο πριν πάει στην ΕΛΔΥΚ– το σχέδιο προβλέπει να είμαι γενική εφεδρεία. Λέω, βεβαίως, πλην όμως πάρτε τον κ. υποστράτηγο Χανιώτη, ο οποίος ετροποποίησε τη διαταγή, και, αν σας πει να μην επιτεθείτε προς Κιόνελι, να μην επιτεθείτε, δεν έχω ουδεμίαν αντίρρηση, εμένα με ενδιαφέρει το προγεφύρωμα. Διότι ο θύλακας δεν υπήρχε κίνδυνος, επειδή δεν υπήρχαν άρματα, δεν υπήρχε τίποτα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είτε με την τροποποίηση που έκανε ο κ. Χανιώτης είτε χωρίς την τροποποίηση αυτή, το ερώτημά μου είναι: Εφαρμόστηκαν από το ΓΕΕΦ αυτά τα σχέδια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως, με καθυστέρηση ωρών, δηλαδή, ενώ έπρεπε να μας ειδοποιήσουν κατ' ελάχιστον προ 24 ωρών, όπως προέβλεπε το σχέδιο, οι Τούρκοι απεβιβάζοντο, εψάχναμε να μας δώσουν να εφαρμόσουμε τα σχέδια και δεν επαρουσιάζετο κανένας. Το πρώτον επαρουσιάσθη στις 8 και 10 ή 8 και 20 ο αντισυνταγματάρχης Λούκουτος, ο οποίος είπε: εφαρμόσατε σχέδιο. Πλην όμως ο συνταγματάρχης Λούκουτος δεν ήταν ο αρμόδιος και ανεζήτησα τον κ. Χανιώτη, ο οποίος Χανιώτης με καθυστέρηση ή μισής ώρας ή σαράντα πέντε λεπτών, δεν θυμάμαι ακριβώς –8.00΄ παρουσιάστηκε ο ένας, 9 παρά ή 9 παρά 20 ήταν, δεν θυμάμαι καλά– παρουσιάστηκε ο κ. Χανιώτης και έδωσε την εντολή εφαρμογής σχεδίων της 20ής την ημέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Στο μεταξύ είχαν αποβιβαστεί οι Τούρκοι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από τις 5.20΄.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για πέστε μου τώρα για τον ρόλο που έπαιξε στην περίπτωση αυτή ο Αμερικανός Υφυπουργός Σίσκο τι ξέρετε εσείς; Τι καταλάβατε, τι μάθατε, τι είδατε, είχατε εσείς καμία προσωπική επαφή, διετάχθητε για τίποτε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ούτε τον ξέρω τον Σίσκο ούτε τον είδα. Έμαθα εκ των υστέρων ότι, πριν μας διατάξουν για να κάνουμε χρήση, για να εφαρμόσουμε το σχέδιο, ευρίσκετο στο γραφείο του κ. Μπονάνου. Τώρα τι έκαναν εκεί και τι όχι δεν ξέρω. Δεν ήμουν στην Ελλάδα, οπότε δεν ξέρω, ήμουν στην Κύπρο και από τη Βουλή άκουσα, από τον

κ. Πρωθυπουργό, ότι ένας λοχαγός ή κάποιος ταγματάρχης δεν ξέρω, όταν ήταν ο Σίσκο, ήταν κάπου στην αίθουσα.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, να ρωτήσω κάτι σχετικό με αυτό που λέει τώρα ο μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν θέλετε από το μικρόφωνο και εν πάση περιπτώσει εγώ τελειώνω τώρα.

ΜΕΛΟΣ: Πριν προχωρήσουμε, είναι ακριβώς αυτό το σημείο. Κύριε μάρτυς, έχετε υπόψη σας, επειδή είπατε κάτι πριν και για τους Αμερικάνους και τώρα λέγετε για τον Σίσκο ότι ήταν στο γραφείο εκεί μέσα, υπήρχαν τρεις αξιωματικοί Αμερικάνοι εδώ. Οι πληροφορίες ήταν ότι τα γνώριζαν όλα και ότι ήσαν εκεί μέσα συνεχώς. Θα σας ρωτήσω τα ονόματα και τις ιδιότητες να μας πείτε εάν ποτέ τους συναντήσατε ή αν γνωρίζετε τίποτε γι' αυτούς. Ο ένας ήταν ο Liaison Officer του AFSOUTH Γκας Φράνσις. Έμεινε 8 χρόνια και πλέον στην Ελλάδα κατ' εξαίρεση. Ο άλλος ήταν ο ναυτικός ακόλουθος ένας captain Λιούμαν, ο οποίος είχε και πολλά πάρε δώσε στην Αθήνα –δεν θα πούμε περισσότερα– και ο τρίτος ήταν ο βοηθός στρατιωτικός ακόλουθος που λέγεται Murder, που σημαίνει δολοφονία και ο οποίος στη συνέχεια έγινε στρατιωτικός ακόλουθος. Γι' αυτούς τους τρεις είχατε ακούσει τίποτα, τους γνωρίσατε, τους είδατε μέσα εκεί πέρα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ούτε τους είδα ποτέ μου ούτε τους άκουσα ούτε τους συνήντησα ποτέ μου. Δεν είχα ουδεμίαν επαφή με το ΑΕΔ, ή το Αρχηγείο Στρατού καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, μετά τον κ. Μπονάνο, πότε έφυγε ο κ. Μπονάνος από το ΑΕΔ, θυμάστε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ενθυμούμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αμέσως μετά ανέλαβε ο κ. Αρμπούζης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αρμπούζης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε καμία επαφή με τον κ. Αρμπούζη ή σας διέταξε τίποτα σχετικό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν επέστρεψα από τη 12η μεραρχία και ετέθην σε διαθεσιμότητα δώδεκα μηνών, βγήκε μια διαταγή που έλεγε να υποβάλουμε ημερολόγιο ό,τι ενθυμούμεθα από τα γεγονότα της Κύπρου. Είναι η έκθεση την οποία έχω υποβάλει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άλλο τίποτε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως σας παρήγγειλε τίποτε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εμένα προσωπικώς όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας είπε ούτε προσωπικά ούτε μέσω τρίτου σας είπε τίποτε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σαν τι να μας πει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να σας επετίμησε π.χ. ή να σας είπε μπράβο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε διαθεσιμότητα επί έναν χρόνο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από τον Σεπτέμβριο μήνα του 1974 δεν είχα ουδεμίαν επαφή, ήμουν στο σπίτι μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να σας ρωτήσω και κάποια άλλα πράγματα. Γιατί εσείς στις 15 Ιουλίου, με το πραξικόπημα, αφού ήσασταν και ο αρχηγός του πραξικοπήματος, ο ορισμένος δηλαδή από τον Ιωαννίδη και από τον Μπονάνο, δεν ήσασταν στο ΓΕΕΦ, είχατε εγκατασταθεί στην ΕΛΔΥΚ; Γιατί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Καταρχήν, δεν ήμουν ΓΕΕΦ, διότι, εάν πηγαίναμε όλοι εκεί, θα δημιουργούσαμε υπόνοιες και στη μονάδα που υπηρετούσα δεν υπήρχαν μέσα επικοινωνιών και δεν υπήρχε ασφάλεια, διότι ήταν μία μονοκατοικία και, εάν έριχναν μία χειροβομβίδα, θα σκοτωνόμασταν όλοι, ενώ η ΕΛΔΥΚ είχε όλα τα μέσα επικοινωνιών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όλα τα μέσα επικοινωνιών τα οποία όμως δεν σας επέτρεψαν να συνεννοηθείτε με τους άλλους, τους υφισταμένους σας κατά κάποιο τρόπο, τον κ. Κομπόκη και τους λοιπούς, για το ποιον θα εγκαταστήσετε Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Έτσι δεν είναι;

Ομιλίες εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ θα ήθελα τη στρατιωτική σας αντίληψη. Δεν ήσασταν βέβαια τον Δεκέμβριο του '67 στην Κύπρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, είχα φύγει τον Μάιο του 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε ξαναϋπηρετήσει στην Κύπρο δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως, σας το είπα και νωρίτερα, ήμουν σε ειδική μονάδα, στο 3ο σύνταγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνεπώς, ξέρετε ποια ήταν η στρατιωτική δύναμη που είχε η Ελλάδα τότε στην Κύπρο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ήταν τρία συντάγματα πεζικού συν την ΕΛΔΥΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εξοπλισμένα καλά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο σύνταγμα που ήμουν εγώ, στο 3ο σύνταγμα Ρίμινι, ήταν από τα τελειότερα συντάγματα του ελληνικού στρατού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε και τεθωρακισμένα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τεθωρακισμένα το σύνταγμα δεν είχε. Υπήρχε μια ίλη αρμάτων με Μ47...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι δεν λέω για το σύνταγμα, λέω εάν η μεραρχία αυτή διέθετε και τεθωρακισμένα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είχε μια ίλη αρμάτων Μ47 και, αν δεν απατώμαι, και μία ίλη Μ24.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Εάν δεν απεσύρετο η Μεραρχία από την Κύπρο, τι εντύπωση έχετε, μπορούσε να γίνει, επιτυχώς μάλιστα, η τουρκική εισβολή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αφού πρωτύτερα σας ανέφερα ότι και με τις δυνάμεις που υπήρχαν, εάν είχαμε εγκαίρως προειδοποιηθεί, η τουρκική εισβολή δεν θα γινόταν στην Κύπρο. Η διάταξη των μονάδων ήταν τέτοια που σε οποιοδήποτε σημείο και να γινόταν, με κλειστά τα μάτια, τουλάχιστον για το σύνταγμα το δικό μας, και ο τελευταίος δεκανέας μπορούσε να οδηγήσει τη μονάδα του, την ομάδα του σε οποιαδήποτε ακτή και αν γινόταν η απόβαση, για το δικό μας σύνταγμα, το 3ο σύνταγμα Ρίμινι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα άλλα ήταν υποδεέστερα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω για τα άλλα, εάν έκαναν αυτές τις ασκήσεις με το δικό μας σύνταγμα. Ασφαλώς κάτι παρόμοιο θα γινόταν, αλλά είχα τον κ. συνταγματάρχη Δεμέστιχα και εν συνεχεία τον κ. συνταγματάρχη Λιούσα, που μια φορά την εβδομάδα έπρεπε μονάδα του συντάγματος να βγει σε ακτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ξέρετε μήπως ή μάθατε ποιο συλλογικό ή ατομικό όργανο, ποια εξουσία, δηλαδή, διέταξε την ανάκληση αυτής της Μεραρχίας από την Κύπρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Λεπτομέρειες δεν γνωρίζω, από τη Βουλή και από τις εφημερίδες που διαβάζω λένε ότι τις δυνάμεις τις απέσυρε ο κ. Παπαδόπουλος. Τώρα εάν ο ίδιος έβγαλε τις διαταγές ή όχι αυτό δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί έγινε αυτή η ανάκληση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και, επειδή είπατε και περί Καρούσου, ως διαδόχου του Γρίβα, πόσο καιρό εκάθισε ο Καρούσος στην Κύπρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο Καρούσος πρέπει να έφυγε το 1974 από την Κύπρο. Ποια ημερομηνία και λεπτομέρειες δεν θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί έφυγε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον είχανε, γιατί έφυγε, νομίζω, πώς έφυγε; Ομαλά έφυγε, ανώμαλα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αν δεν απατώμαι, τότε είχα διαβάσει στις εφημερίδες, πρέπει να 'φυγε από την περιοχή της Κυρήνειας μ' ένα κότερο. Πώς ακριβώς έγινε η επιβίβασίς του στο κότερο δεν ξέρω. Τι έγινε δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν πράγματι υπαρχηγός των δυνάμεων του Γρίβα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό δεν το ξέρω. Κάτω εφημολογείτο ότι υπαρχηγός ήταν ο Καρούσος. Τώρα ήτανε πράγματι, δεν ήτανε, δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε έρθει ποτέ σε επαφή με τον κ. Καρούσο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ουδέποτε. Με κανέναν της ΕΟΚΑ δεν είχα, ούτε στην κηδεία του Γρίβα πήγα, πουθενά δεν πήγα. Δεν είχα ουδεμίαν επαφή με κανέναν.

ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ: Γνωρίζατε τον μακαρίτη τον Γρίβα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τον μακαρίτη τον Γρίβα τον

εγνώριζα, όταν ήταν αρχηγός του ΓΕΕΦ, το ’65-’67, που υπηρέτησα στην Κύπρο.

Ερώτηση από μέλος που δεν ακούγεται

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ οι κ. συνάδελφοι να μου δηλώσουν ότι θέλουν να υποβάλλουν ερωτήσεις και θα παρακαλέσω, γιατί καταλαβαίνετε ότι πρέπει να τελειώνουμε κάποτε, να είναι αυτοί. Τώρα με τη σειρά να σας πάρω θα αρχίσω...

Φασαρία

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πρώτος λοιπόν είναι ο κ. Λιβανός. Παρακαλείται, και η παράκλησις δεν αφορά τον κ. Λιβανό, αφορά όλους, με κάποια συντομία, γιατί, νομίζω, αρκετά έχει διαφωτιστεί η Επιτροπή μέχρι τώρα για τις απόψεις του μάρτυρος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Έχω τον λόγο, κύριε πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, κύριε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Θα ήθελα να εξηγήσετε στην Επιτροπή, όταν λέτε ότι την εποχή εκείνη δεν μπορούσατε να αντιδράσετε στις διαταγές τις οποίες επήρατε. Επίσης θα ήθελα να σας ρωτήσω εάν την αποστολή αυτή την οποία αναλάβατε τη χαρακτηρίζετε εσείς σαν πολεμική επιχείρηση ή σαν κίνημα, σαν πραξικόπημα. Πώς θα το λέγατε αυτό που αναλάβατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στρατιωτική επιχείρηση δεν είναι. Οπωσδήποτε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τι είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ εξετέλεσα διαταγή του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν σας ερώτησα αυτό. Σας ερώτησα πώς θα χαρακτηρίζατε την αποστολή που σας ανέθεσε αυτός που σας την ανέθεσε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στρατιωτική δεν είναι, οτιδήποτε άλλο μπορείτε να την ονομάσετε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς την ονομάζετε εσείς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ενέργεια εναντίον του Μακαρίου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή, δεν θα την χαρακτηρίζατε πραξικόπημα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αν πάρουμε τους όρους όπως είναι, πραξικόπημα είναι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Εσείς πήρατε λοιπόν την εντολή να δολοφονήσετε τον Μακάριο, να δολοφονήσετε την Κυπριακή Δημοκρατία και το μόνο το οποίο σας απησχόλησε, όπως είπατε, ήταν μην θιγεί ο ανώτερός σας, ο κ. Ντενίσης, πρώτον το οποίον είπατε ότι σας έκανε να έχετε αμφιβολία και δεύτερον ήταν τι θα γινότανε όσον αφορά εις τας σχέσεις της Ελλάδος με τους Τούρκους. Όλα τ’ άλλα τα θεωρήσατε κανονικά. Τη δολοφονία του Εθνάρχη και τη δολοφονία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Είναι έτσι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αλλά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διότι έκανα προσπάθεια μέσω του Κοντώση να μην πραγματοποιηθεί η ενέργεια εναντίον του Μακαρίου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάντως αναλάβατε την αποστολή δολοφονίας...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και το πίστευα αυτό, ότι θα συνετίζοντο, πλην όμως δεν μπορούσα να πράξω διαφορετικά μετά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν μπορούσατε να πράξετε διαφορετικά. Επομένως αναλάβατε αυτή την αποστολή. Είδατε μετά τα αποτελέσματα. Αναφέρατε στον κ. πρόεδρο, όταν σας ρώτησε, πόσοι ήσαν οι νεκροί, πόσοι ήσαν οι τραυματίαι, είπατε δεν θυμόσαστε πόσοι ήσαν, ξεχάσαμε όμως να σας ρωτήσουμε, και σας ρωτούμε τώρα, αν ξέρετε πόσοι συνελήφθησαν κι αυτή τη στιγμή ευρίσκονται νεκροί ή ζωντανοί κάπου στην Τουρκία. Παρεδώσατε με την αποστολή σας αυτή, το μέγα μέρος της Κύπρου στους Τούρκους. Πώς αισθάνεσθε τώρα, κύριε μάρτυς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν το παρέδωσα εγώ, διότι την ευθύνη...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Υπήρξατε ο φυσικός αυτουργός. Ο εκτελεστής όλων αυτών των πραγμάτων. Πώς αισθάνεσθε αυτή τη στιγμή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ασφαλώς όχι καλά. Αλλά δεν είμαι εγώ ο υπεύθυνος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς θα χαρακτηρίζατε αυτούς οι οποίοι σας διέταξαν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μπορώ να σας πω εγώ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν θα τους χαρακτηρίζατε. Σαν στρατιωτικός. Εσείς δώσατε έναν όρκο, όταν βγήκατε από τη σχολή. Μιλή-

σατε επί του Ευαγγελίου, για Σύνταγμα, συνταγματικό βασιλέα τότε, δεν ξέρω τι θα λέγαμε τώρα, και τα λοιπά και τα λοιπά και τα λοιπά. Αυτά τα οποία αναλάβατε να κάμετε ήτανε σύμφωνα με τον όρκο σας; Κι αυτά τα οποία σας έδωκαν εντολή να κάνετε ήταν σύμφωνα με όρκο που εδώσατε; Άρα πώς τα χαρακτηρίζετε; Χαρακτηρισμό θέλω. Τίποτε άλλο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ δεν μπορούσα να τα χαρακτηρίσω, εξετέλεσα διαταγή...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: ...του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, καίτοι απέστειλα αξιωματικό και παρακαλούσα να μην γίνει. Δεν μπορούσα να κάνω διαφορετικά. Δεν υπήρχε ούτε μπρος ούτε πίσω. Οι ενέργειες που ήτανε: ή έπρεπε να παραδώσω στον Μακάριο ή έπρεπε κάπου αλλού να φύγω. Πράγμα που δεν μπορούσα να κάνω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγώ προσωπικά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι γνώμη της Επιτροπής, θα εχαρακτήριζα την πράξη προδοσία και εσάς προδότη και ένοχο εσχάτης προδοσίας. Τι θα ελέγατε γι' αυτό τον χαρακτηρισμό; Ότι είναι βαρύς; Ότι είναι άδικος ή ότι είναι σωστός, μετά απ' όσα έγιναν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν είμαι εγώ υπεύθυνος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μπορεί. Αλλά το εκάματε. Άρα λοιπόν, αφού το εκάματε, έχετε μίαν ευθύνη.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πιθανόν να γινόντουσαν πολύ χειρότερα απ' ό,τι έγιναν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε συνάδελφε, νομίζω ότι ο μάρτυς ήρθε, για να δώσει απαντήσεις σε ερωτήσεις. Θα παρακαλούσα όλους τους συναδέλφους να λάβουν υπόψη τους το γεγονός αυτό, διότι, πώς να σας πω, δεν νομίζω ότι είναι ρόλος μας...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ζητώ συγγνώμη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε που αναγκάζομαι να κάμω αυτή την παρέμβαση.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πολύ καλά, κύριε πρόεδρε. Βεβαίως. Ζητώ συγγνώμη. Μάρτυς, γνωριζόσαστε με τον Μπούρλο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τον είχα ξαναδεί. Τον συνήντησα στην Κύπρο για πρώτη φορά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Σας είπε τίποτα; Για τη συνομιλία που είχε με τον Υπουργό Εξωτερικών Τετενέ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι δεν γνωρίζω απολύτως τίποτα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πού βρίσκεται τώρα ο Μπούρλος, ξέρετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έχει πεθάνει.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από τι πέθανε, κύριε μάρτυς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έπεσε με ελικόπτερο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από πού και πώς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κάπου εκινούντο από Κιλκίς, δεν ξέρω πού ακριβώς,

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ατύχημα ήταν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ακούσατε ποτέ ότι μπορεί να ήτανε δολοφονία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό δεν το ξέρω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ξέρετε εάν αυτός ο άνθρωπος είχε ορισμένες αποστολές τις οποίες επετέλεσε ή δεν επετέλεσε σωστά και κάποιοι ήθελαν να φύγει από τη μέση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν γνωρίζω, διότι δεν είχα επαφές μαζί του. Απλώς ήταν τυπικές. Αυτός ήταν διευθυντής 2ου Γραφείου, εγώ ήμουνα σε άλλη μονάδα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπατε ότι αφέθηκε να εννοηθεί σε σας, όταν διατυπώσατε ορισμένες αμφιβολίες, ορισμένες αντιρρήσεις, ορισμένους φόβους, είπατε εις τη μαρτυρία σας πριν ότι αντελήφθητε ότι πίσω απ' αυτή την ιστορία κάποιος εκάλυπτε και είπατε Αμερική. Εσείς το είπατε. Από πού βγαίνει αυτό το συμπέρασμά σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είπα πιθανόν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ναι, από τι βγάζετε αυτό το συμπέρασμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν ρωτήσαμε ποιοι το γνωρίζουνε και αν υπάρχει κάλυψις, είπανε ότι έχει δοθεί Ο.Κ. αυτό βγαίνει, τότε ποιοι ήταν οι άλλοι. Οι Αμερικανοί.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς βγάλατε αυτό το συμπέρασμα ή και ο Κομπόκης και οι άλλοι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Εγώ. Για τους άλλους δεν ξέρω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο Κομπόκης, λέτε στην κατάθεσή σας την πρώτη, είπε ότι, εδώ δεν θα

είναι εύκολη δουλειά, όπως όταν τους δέσαμε στην Αθήνα, το είπατε αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι εγώ. Για τους άλλους δεν ξέρω. Όχι. Τέτοιο πράγμα δεν είπα, όταν τους δέσανε στην Αθήνα, ούτε σε κατάθεση ούτε πουθενά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς το είπατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν είπα τίποτα για τον Κομπόκη, δεν ξέρω κατ' αρχήν αν συμμετείχε στην 21η Απριλίου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Παρακαλώ, να σας διαβάσω τι είπατε: «Θα πέσουν κορμιά, το καταλάβατε; Και δεν θα γίνει όπως εδώ» εδώ στην Αθήνα «όπου επί τη θέα των αρμάτων δεν εκινήθη κανείς;». Το δώσατε αυτό στην κατάθεση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε συνάδελφε, νομίζω ότι αυτό το είπε ο Κομπόκης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν λέω τέτοιο πράγμα. Είπε ο συνταγματάρχης Κομπόκης «κύριε αρχηγέ, θα πέσουνε κορμιά, διότι το επικουρικό σώμα θα πολεμήσει». Δεν είπα εγώ, όπως στην 21η Απριλίου. Δεν ξέρω, δεν ήμουνα στην Ελλάδα, δεν έχω γνώσεις ούτε την 21η Απριλίου...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δύο ερωτήσεις έχω, κύριε πρόεδρε, και τελειώνω. Είπατε πριν, εδώ σε μας, ότι ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ, το πολεμικό, έπλευσε προς την Πάφο, για να ενισχύσει. Ποιους να ενισχύσει, μάρτυς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπήρχε μία φρουρά του Ναυτικού στην περιοχή της Πάφου και, για να υπάρχει, από πλευράς ηθικού πτώσις, μόλις θα το βλέπανε, για να μην συλλάβουν τις οικογένειες των αξιωματικών.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Γι' αυτό επήγε, μάρτυς, ή μήπως επήγε να αποτελειώσει τον Μακάριο, που είχε διαφύγει, και να χτυπήσει τον σταθμό από όπου ο Μακάριος θα εξεφώνει τον λόγο του;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διότι ουδείς εγνώριζε πού ευρίσκετο ο Μακάριος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τότε γιατί χτύπησε τον ραδιοφωνικό σταθμό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τον ραδιοφωνικό σταθμό πρέπει να τον χτύπησε κατόπιν εντολής του κ. Μπονάνου, λόγω του ότι ακούστηκε η φωνή του. Εάν μίλησε ο ίδιος ή...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο κ. Μπονάνος είχε τρόπον να διατάσσει τα πολεμικά πλοία, χωριστά από σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, το ΓΕΕΦ θα διέταξε να εξουδετερωθεί ο σταθμός. Δεν είπα κατευθείαν το πλοίο. Εγώ έδωσα εντολή να μην προσβληθεί η πόλις της Πάφου, για να μην έχουμε απώλειες. Δηλαδή στην παρυφή της πόλεως σε απόσταση 600 μέτρων είχαν απαγορεύσει να ρίξει πυρά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως έπεσαν πυρά στο σταθμό, για να γίνει τι, είπατε; Γιατί κατεστράφη ο σταθμός;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για να γίνει εξουδετέρωσις του σταθμού, να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από ποιον;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από τους πολίτας της Πάφου ή από οποιονδήποτε άλλον.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εναντίον ποίου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δεν είπε εναντίον του Μακαρίου...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, όχι, παρακαλώ να μην χρησιμοποιηθεί ο σταθμός από τους πολίτας της Πάφου...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκ μέρους των Ελληνοκυπρίων, διότι η Πάφος ήτανε...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Για να μην σας χαλάσουν τα σχέδια δηλαδή, αυτό θέλετε να πείτε. Έτσι δεν είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σχέδια τι να χαλάσουν...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τα σχέδια της ανατροπής του καθεστώτος. Εάν υπήρχε ένας σταθμός, αυτό θα εσήμαινε αυτομάτως...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από τη Δευτέρα ο κ. Μπονάνος ανησυχούσε πού ευρίσκετο ο Μακάριος...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτό το γνωρίζομε, ότι ανησυχούσε. Αλλά σας ερωτώ: Γιατί το πολεμικό αυτό πλοίο θέλησε να καταστρέψει και κατέστρεψε τον ραδιοσταθμό; Μήπως για να προστατεύσει το κίνημα αυτό, το πραξικόπημα αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την αποστολή του δεν τη γνωρίζω επακριβώς...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ναι ή όχι, κύριε μάρτυς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατ' αρχήν εμείς δεν ξέραμε πού ευρίσκεται ο Μακάριος μέχρι και την ημέρα που έφυγε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Άλλη μία ερώτηση και θα τελειώσω. Είπατε ότι συνελήφθη ο Τούρκος τη 15η Ιουνίου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: 15η Ιουνίου ευρίσκετο εις την Κύπρο και συνελήφθη.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Συνελήφθη τη 15η Ιουλίου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, 23, 24 Ιουλίου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τον ανεκρίνατε, εμάθατε τις διαθέσεις της Τουρκίας. Δηλαδή, οι διαθέσεις ήταν να καταλάβει την Κύπρο, να κάνει απόβαση στη Κύπρο τον Αύγουστο, όπως μας είπατε. Έτσι δεν είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Και αυτό βεβαίως το έμαθε η Αθήνα. Πώς κατά τη γνώμη μας δεν το εχρησιμοποίησε αυτό εις τον ΟΗΕ ή σε ολόκληρη τη γη, για να αιτιολογήσει το πραξικόπημα, που ήμαστε ακάλυπτοι σε ολόκληρο τον κόσμο και εθεωρηθήκαμε δολοφόνοι. Αυτό δεν ήτανε σπουδαίο, πάρα πολύ σπουδαίο ατού για την Ελλάδα; Αυτοί προετοίμαζαν πραξικόπημα. Εγώ θα έλεγα να φτιάχνατε κι έναν τέτοιο μάρτυρα. Τον είχατε έτοιμο, πώς δεν τον χρησιμοποίησε η κυβέρνησις;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό δεν το γνωρίζω. Σας είπα ότι τούρκικα δεν ξέρω, ότι μου ανέφερε το 2ο Γραφείο με έναν Ελληνοκύπριο ο οποίος εχρησιμοποιήθη ως διερμηνέας. Ότι είπε ο Τούρκος συνταγματάρχης διαβιβάσεων αυτά τα πράγματα. Αν είναι αλήθεια ή όχι δεν μπορώ να σας πω, διότι δεν εγνώριζα τη γλώσσα και δεν μπορούσα να τον ανακρίνω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Και η τελευταία μου ερώτησις. Εβλέπατε τους αλεξιπτωτιστάς. Δίνατε αναφορές ότι τα μίλια λιγοστεύουν και προχωρούν τα πολεμικά σκάφη να καταλάβουν την Κύπρο. Βλέπατε όλα αυτά τα οποία γινόντουσαν, ακούγατε τον Μπονάνο και τους επιτελείς του να σας λένε ψυχραιμία, να σας λένε δειλούς, να σας λένε ό,τι σας λέγανε και να σας θίγουν, εσείς πώς δεν πήρατε, σας ερώτησε και ο πρόεδρος, την πρωτοβουλία, σαν Έλληνας, να χτυπήσετε επί τέλους αυτούς οι οποίοι πήγαιναν να καταλάβουν την Κύπρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκείνο που έκανα εγώ ήταν ότι επροώθησα μονάδες, άνευ διαταγής, οι οποίες και ανεχαίτισαν. Δεν μπορώ στον στρατό να ενεργήσω αυτοβούλως, διότι δεν εγνώριζα εγώ περί τίνος επρόκειτο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Κουτσογιάννη να λάβει τον λόγο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Γεωργίτση, είμαι στρατιωτικός εν αποστρατεία και θα παρακαλέσω στις ερωτήσεις που θα σας κάνω, τις κάπως στρατιωτικές, να έχω ειλικρινείς απαντήσεις, διότι μπορούμε να εκτιμήσουμε πότε λέτε ή πότε δεν λέτε την αλήθεια. Το πρώτο που έχω να σας πω είναι ότι, όταν η χούντα στην Αθήνα, Μπονάνος, Ιωαννίδης κτλ., σας κάλεσαν εδώ στην Αθήνα, για να σας χρίσουν αρχηγό του πραξικοπήματος στην Κύπρο, είναι περισσότερο από σίγουρο ότι σας θεωρούσαν απόλυτα δικό τους πρόσωπο, τυφλής εμπιστοσύνης. Αυτό αποδεικνύεται από το ότι σας κάλεσαν εδώ εν αγνοία του κ. Ντενίση ειδοποιώντας σας με κάποιον ταγματάρχη, πήρατε τελικά το φύλλο πορείας, ήρθατε εδώ, συνεννοηθήκατε, συνεδριάσατε και τελικά σας επέλεξαν. Το ότι σας επέλεξαν, η απάντησή σας πρέπει να είναι μονολεκτική, δεν σημαίνει ότι ήσασταν πρόσωπο τυφλής εμπιστοσύνης του Ιωαννίδη, του Μπονάνου κτλ.; Γιατί επέλεξαν εσάς και δεν επέλεξαν κάποιους άλλους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δεν υπήρξα κανενός όργανον. Τον κ. Μπονάνο τον έχω δει στη ζωή μου δύο φορές, τη μία στη Σχολή Εθνικής Αμύνης, όταν ήρθε κι έκανε ένα μάθημα, και τη δεύτερη φορά, όταν με εκάλεσε στο γραφείο του. Δεν ήρθα κρυφά από τον κ. Ντενίση, ο ίδιος μέσω του κ. Μπούρλου με ειδοποίησε, ο ίδιος ο αρχηγός με ειδοποίησε να πάρω το φύλλο πορείας. Δεν ήρθα εν αγνοία του κ. Ντενίση στην Ελλάδα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εντάξει, κύριε Γεωργί-

τση, ακούστε. Η άποψη η δική μας, η κοινώς παραδεδεγμένη στα παγκόσμια χρονικά και δεδομένα σε όλες τις εποχές, είναι ότι, όταν κάποιος παίρνει εντολή να κάνει ένα πραξικόπημα, είναι πρόσωπο εμπιστοσύνης αυτού που τον διατάζει. Και απόδειξη είναι ότι στη συνέχεια πήγατε κάτω και κάνατε όλες εκείνες τις συνωμοτικές πράξεις που ήταν απαραίτητες, για να γίνει και να πετύχει το πραξικόπημα. Αυτό είναι δεδομένο, ανεξάρτητα από το τι λέτε εσείς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι τις κρίσεις σας, κύριε συνάδελφε. Να ρωτάτε. Δεν μπορείτε να μιλάτε περί συνωμοσίας κτλ. στον μάρτυρα. Ο μάρτυρας είναι μάρτυρας.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε πρόεδρε, επειδή η απάντηση που μου έδωσε δεν ήταν ειλικρινής.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν είχα ουδεμίαν επαφή ούτε με Ιωαννίδη ούτε με κανέναν. Δεν τους γνώριζα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Γεωργίτση, είπατε με αρκετά σαφή τρόπο ότι εκεί στη σύσκεψη στο Πεντάγωνο σας είπανε ότι υπήρχε κάλυψη. Θα παρακαλέσω για τα πρακτικά να πείτε πώς ακριβώς το καταλάβατε αυτό. Είπανε απλώς υπάρχει κάλυψη ή είπανε και κάποιες άλλες λέξεις ή κάποια ονόματα από τα οποία εσείς το συμπεράνατε αυτό; Με σαφήνεια.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ονόματα δεν άκουσα ξένων κανενός, ούτε αναφέρθησαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς. Είπατε επίσης ότι γνώστες ότι θα γίνει το πραξικόπημα, το είπατε στην αρχή αυτό, ήτανε ο Γκιζίκης, ο Μπονάνος, ο Τετενές και ο Ιωαννίδης. Αυτό, πώς ξέρετε ότι ήταν μόνο αυτοί και δεν ήτανε και κάποιοι άλλοι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτούς μας είπανε. Αν υπάρχουνε κι άλλοι δεν γνωρίζω. Όταν ηρωτήθη, απήντησε και είπε αυτά τα ονόματα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μία ερώτηση τώρα για την Κύπρο. Είπατε ότι το Επικουρικό Σώμα, κάτω στην Κύπρο, τις νύχτες φύλαγε τα στρατόπεδα στα οποία ήτανε οι εξ Ελλάδος μονάδες κτλ., διότι φοβότανε ότι θα κάνετε πραξικόπημα. Εσείς το είπατε αυτό. Και ότι αποφασίσατε να κάνετε το πραξικόπημα ημέρα, γιατί ακριβώς τη νύχτα δεν μπορούσατε να το κάνετε. Επίσης, ο Μακάριος είπατε ότι δεν ξέρατε πού είναι κτλ. Ο Μακάριος είχε κάνει επιστολή στον Γκιζίκη με την οποίαν έλεγε ότι θα γίνει απόπειρα πραξικοπήματος κι εσείς που αναλάβατε αρχηγός του πραξικοπήματος μας λέτε εδώ ότι δεν ξέρατε τίποτα κι ότι σας κάλεσαν κι εδώ σας είπαν και ότι είχατε και αντιρρήσεις, ενώ όλος ο κόσμος ήξερε ότι θα γίνει πραξικόπημα. Ποια είναι η απάντησή σας εδώ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για τις μονάδες που σας είπα ότι εφρουρούντο δεν σας είπα ότι εφρουρούντο διότι θα γινότανε πραξικόπημα. Σας είπα ότι έξω από τις μονάδες υπήρχε πάντα τα βράδια το Επικουρικό Σώμα, φυλάγανε για κάθε κίνηση που θα γινότανε. Αλλά δεν είπα ότι, επειδή θα γινότανε πραξικόπημα, μας φυλάγανε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μας είπατε δεκάδες φορές εδώ ότι δεν ξέρω, δεν έμαθα, δεν θυμάμαι, αλλά, επειδή είστε στρατιωτικός και είμαι κι εγώ πρώην στρατιωτικός, πρέπει να σας πω ότι ο διοικητής γνωρίζει τα πάντα. Τα πάντα αναφέρονται στον διοικητή. Όταν μάλιστα είναι και αρχηγός πραξικοπήματος, εκείνοι που συμμετέχουν στο πραξικόπημα ηθελημένα, αλλά και κάθε άλλος από φόβο αναφέρει και την τελευταία λεπτομέρεια ακριβώς για να μην έχει ευθύνες. Λοιπόν τι έχετε να μου απαντήσετε σ’ αυτό; Διότι είπατε ότι ο Κοντώσης όρκισε τον Σαμψών χωρίς να ξέρετε εσείς. Ότι ο τάδε έκανε αυτό χωρίς να σας πει, ότι ο Κομπόκης έκανε εκείνο. Είναι δυνατόν να πετύχει ένα πραξικόπημα, αν δεν υπάρχει απόλυτος συντονισμός μεταξύ των συνωμοτών; Γιατί επικαλείστε τόσες φορές το ότι δεν θυμάμαι, δεν είδα, δεν ξέρω κτλ.;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πίστευα μέχρι τις 13 του μηνός που γύρισε ο Κοντώσης κάτω, κατόπιν της αποστολής του στο ΑΕΔ, ότι δεν θα γίνει οπωσδήποτε το πραξικόπημα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Σας παρακαλώ πολύ.

Είπατε ότι είχατε στην ΕΛΔΥΚ τέλειες διαβιβάσεις, τέλειες διαβιβάσεις και με την Αθήνα και τελικά, ενώ ήσασταν ο αρχηγός του ΓΕΕΦ και ο αρχηγός του πραξικοπήματος, μας είπατε τουλάχιστον 50 φορές ότι δεν ξέρατε τι γινότανε. Αυτό είναι απαράδεκτο να το λέει ένας στρατιωτικός. Δεν στέκεται. Να το ξέρετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Κουτσογιάννη, σας παρακαλώ. Αυτά είναι η κρίση σας. Αυτά θα τα πούμε, όταν έρθει η ώρα να τα πούμε. Ποιος είναι απαράδεκτος και ποιος δεν είναι απαράδεκτος. Οι μάρτυρες κατά τη δικονομία ερωτώνται αλλιώς.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε πρόεδρε, ζητώ συγγνώμη, δεν έχω ξανακάνει ανακριτής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το καταλαβαίνω. Δεν έχετε εμπειρία δικαστική.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Θα παρακαλέσω να συσταθεί στους κ. συναδέλφους οι ερωτήσεις τους να είναι απλές ερωτήσεις. Αυτή τη στιγμή τουλάχιστον είναι ερωτήσεις. Δεν είναι έκφραση κρίσης ή συναγωγής συμπερασμάτων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είμαστε δικασταί. Δικαιούται ο δικαστής να εκφράζει κρίση; Όχι δικασταί, ανακριταί κατά κάποιον τρόπο. Ή μάλλον και ανακριταί.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εντάξει, κύριε πρόεδρε, ζητώ συγγνώμη. Συνελήφθη ένας ταγματάρχης Τούρκος, με χάρτες, διαταγές επάνω του κτλ., απ' ό,τι έχω σημειώσει από τις εφημερίδες, ονόματι Τσεντινέλ. Αφού τον ανακρίνατε κτλ. αυτόν τον ταγματάρχη, τι τον κάνατε; Πού είναι αυτός ο ταγματάρχης σήμερα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είναι ο επίλαρχος, ποιος είναι; Διότι δεν ξέρω, περί ποίου ταγματάρχη λέτε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτός ο ταγματάρχης που συνελήφθη, πήγε στην Κύπρο, στην Κυρήνεια στις 15 Ιουνίου, έναν μήνα νωρίτερα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Συνταγματάρχης ήταν, ένας υπολοχαγός.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα, τι τον κάνατε τον ταγματάρχη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Απ' ό,τι έμαθα στις 11 του μηνός που 'μουνα στη Λεμεσό παρεδόθη, μάλιστα εθεωρούντο κατάσκοποι, ήτο κατάσκοποι, διότι δεν είχαν στρατιωτικά, μου είπε τότε ο συνταγματάρχης κ. Ρώσσης ότι προωθείται στη Λευκωσία μαζί με τους άλλους, για να παραδοθεί, τότε κατόπιν συμφωνίας που είχε γίνει με τον κ. Μαύρο και κάποιον υπουργό των Εξωτερικών των Τούρκων. Παραδώσαμε 22 αξιωματικούς, μεταξύ των οποίων ήτανε ο συνταγματάρχης, ο υπολοχαγός και ένας στρατιώτης.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς. Μία άλλη ερώτηση. Είπατε ότι στα υπόστεγα τα αγγλικά, στις αγγλικές βάσεις, έχετε στοιχεία και υποψία ότι έμπαιναν και έβγαιναν, ίσως για επισκευή, τούρκικα αεροπλάνα. Πώς συμπεραίνετε ότι δεν ήτανε αγγλικά αεροπλάνα που μπαίνανε και είχανε πάρει μέρος στις επιχειρήσεις. Πώς το συμπεραίνετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στοιχεία δεν έχω, είπα. Το είπα και το τόνισα νωρίτερα. Υπόνοιες υπάρχουνε από την απομάκρυνση των Ελληνοκυπρίων από τα δύο αυτά υπόστεγα. Ενώ μέχρι πρότινος ηργάζοντο σ' αυτά τα υπόστεγα, όταν άρχισαν οι επιχειρήσεις απεμακρύνθησαν. Δεν είπα για στοιχεία. Γιατί στοιχεία πρέπει να έχει συγκεκριμένα. Να έρθει να σου πει τον αριθμό του αεροσκάφους και όλα αυτά τα πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Υποψιάζεστε όμως μόνο τα τούρκικα αεροπλάνα και όχι τα αγγλικά. Αυτό λέτε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πιθανόν να ήτανε αγγλικά, αλλά, αν ήταν αγγλικά, γιατί να απομακρυνθούνε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εντάξει, κύριε Γεωργίτση.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Λοιπόν, υπάρχουνε, κύριε Γεωργίτση, εγώ γνωρίζω προσωπικά τον υπολοχαγό του πυροβολικού ο οποίος συνέλαβε τον Άγγλο πιλότο ο οποίος έπεσε με το αλεξίπτωτο, όταν έπεσε το αεροπλάνο. Αυτό είναι δεδομένο, θα παρακαλέσω να μου πείτε, είπατε ότι δεν εμάθατε. Ίσως ήτανε Τούρκος αυτός που σκοτώθηκε κτλ. Εγώ όμως γνωρίζω ότι ο πιλότος αυτός παρεδόθη στο προϊστάμενο κλιμάκιο και τελικά έφθασε...

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε, συγγνώμη, κύριε συνάδελφε, που σας διακόπτω. Εγώ νομίζω ότι εμείς δεν γνωρίζουμε τίποτα αυτή τη στιγμή και προσπαθούμε να μάθουμε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα με την ευκαιρία να διαβάσω το σχετικό άρθρο της Ποινικής Δικονομίας.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε πρόεδρε, θα μου επιτρέψετε να τελειώσω την ερώτηση, δεν έχω τίποτα άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μου επιτρέψετε, όμως, τελειώστε, για να το διαβάσω για τους άλλους.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δηλαδή, κύριε Γεωργίτση, η δική σας απάντηση στο ερώτημα είναι ότι δεν ξέρετε εάν συνελήφθη Άγγλος πιλότος.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μου ανεφέρθη και δεν το γνωρίζω. Διότι, αν εσυλλαμβάνετο, ψάχναμε για να βρούμε στοιχεία εάν συμμετείχαν οι Άγγλοι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Και μία καθαρά στρατιωτική ερώτηση. Όπως είπε και ο προηγούμενος συνάδελφος, ο κ. Λιβανός, βλέπατε στα ραντάρ τα τουρκικά πλοία, βλέπατε αλεξιπτωτιστάς να πέφτουνε, βλέπατε βολές, τα πάντα. Δηλαδή, μία κανονική απόβαση. Και βεβαίως εσείς λέτε, για να μην εμπλέξετε την Ελλάδα, ότι δεν ενεργήσατε μόνος σας και περιμένατε διαταγή από το ΑΕΔ. Το ότι το ΑΕΔ είχε όλα τα στοιχεία, όπως εσείς είπατε και δεν σας έδινε παρά ταύτα τη διαταγή για να ενεργήσετε, πώς το εκτιμάτε αυτό; Δηλαδή ποια είναι η εντύπωσή σας, παρακαλώ, ότι αυτό είναι λάθος, λαθεμένη εκτίμηση ή ηθελημένα δεν σας έδωσαν τη διαταγή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό πρέπει να το απαντήσει ο κ. Μπονάνος ή ο κ. Χανιώτης, ο οποίος ήταν εκεί. Εγώ εκείνο που έκρινα σκόπιμο, χωρίς να τους ρωτήσω, να μετακινήσω δύο μονάδες...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το είπατε αυτό, εντάξει, καλώς.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δύο τάγματα. Ένα τεθωρακισμένο κι ένα πεζικού, για να αποκτήσω την επαφή μετά του εχθρού και να περιορίσω το προγεφύρωμα. Και μετά άρχισα να κινώ κατά τη διάρκεια της ημέρας τις υπόλοιπες μονάδες.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλά, κύριε Γεωργίτση, εντάξει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, θα μου επιτρέψετε να διαβάσω τις σχετικές διατάξεις. Άρθρο 223 παρ. 1 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας: «Ο μάρτυς εξεταζόμενος κατά τα εν άρθρω 239 οριζόμενα δεν ερωτάται περί προσωπικών κρίσεων ει μη όταν αύται είναι αναποσπάστως συνδεδεμένες προς τα κατατιθέμενα γεγονότα». Δευτέρα παράγραφος: «Ο μάρτυς δέον να μην διακόπτεται εν τη καταθέσει αυτού, όταν δεν εξέρχεται του θέματος». Τρίτον: «Στον μάρτυρα απευθύνονται οι ερωτήσεις μετά το πέρας της καταθέσεώς του, εφόσον αναφαίνεται η ανάγκη συμπληρώσεως αυτών». Λοιπόν, νομίζω μέσα στα πλαίσια του άρθρου αυτού καταλαβαίνετε και γενικότερα μέσα στην αποστολή του έργου της Επιτροπής, που είναι και πολιτικό και ανακριτικό, όπως κατ' επανάληψη έχουμε πει, δεν επιτρέπεται να εκφέρουμε κρίσεις. Όπως επιτυχώς είπε ο κ. Ξαρχάς, δεν ξέρομε τίποτα εμείς αυτή τη στιγμή, προσπαθούμε να πάρομε από τους μάρτυρες. Συνεπώς, αν είναι σωστή η ενέργεια του μάρτυρος ή αν δεν είναι σωστή, παρακαλώ να αποφεύγονται οι χαρακτηρισμοί. Παρακαλώ τον κ. Μπαντουβά να πάρει τον λόγο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Προκύπτει από την κατάθεσή σας στον κ. Μπέλκα, από την αναφορά επίσης που εκάνατε, την απόρρητη, κατόπιν εντολής του αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων μετά τη Μεταπολίτευση, αλλά κι απ' αυτά που είπατε απόψε, ότι είχαν επικοινωνήσει οι επιτελείς του κ. Μπονάνου προ της 2ας Ιουλίου μαζί σας και σας είπαν ότι θα έπρεπε να ανέλθετε στην Αθήνα. Αυτή την επικοινωνία, εξ όσων ειπώθηκαν, δεν την εγνώριζε ο κ. Ντενίσης. Ο κ. Ντενίσης ενημερώθηκε, μόνον όταν θα έπρεπε να χορηγήσει τα φύλλα πορείας σε σας και τον κ. Κομπόκη, για να έρθετε, ότι θα έπρεπε να έλθετε στην Αθήνα. Υπάρχει

μία πληροφορία ότι ο κ. Ντενίσης σας είπε τότε γιατί δεν με πήρανε εμένα, αλλά επήραν εσάς κι επίσης προσέξετε να μην σας μπερδέψουν πουθενά. Είναι αληθές αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατ' αρχήν, μ' εμένα προσωπικώς δεν επικοινώνησε κανένας αξιωματικός από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, για να ανέβω στην Αθήνα. Το πρώτο το έμαθα από τον κ. αντιστράτηγο Ντενίση, ο οποίος με εκάλεσε στο γραφείο του, άρχισε να φωνάζει και παρεκάλεσα τον κ. Ντενίση να μου πει εάν το χρονικό διάστημα που ήμουν στην Κύπρο αν του 'δωσα το παραμικρό δικαίωμα. Δηλαδή αν έφυγα ποτέ από τη μονάδα μου, αν πήγα οπουδήποτε χωρίς την άδειά του. Με μένα κανένας δεν επικοινώνησε από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων προσωπικώς. Τον κ. Μπούρλο πήρανε, ο οποίος κ. Μπούρλος ενημέρωσε τον αρχηγό και ο αρχηγός πλέον με εκάλεσε στο γραφείο του, άρχισε να φωνάζει και τελικά μου έδωσε ο ίδιος διαταγή να πάω στην ΕΛΔΥΚ, για να πάρω το φύλλο πορείας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εσείς ήσαστε τρίτος τη τάξει μετά τον κ. Ντενίση και τον κ. Γιαννακόδημο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, μετά τον κ. Ντενίση ήμουνα πρώτος τη τάξει.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ήσασταν πρώτος και μετά ήταν ο κ. Γιαννακόδημος, ταξίαρχος επιτελάρχης. Στις 2.7 έγινε η σύσκεψη η γνωστή εις το Πεντάγωνο, εις την οποία βέβαια δεν μετείχε ο Ντενίσης, δεν είχε έρθει ο Ντενίσης, ήσαστε εσείς και ο κ. Κομπόκης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επίσης, για τον κ. Κομπόκη, που είπατε για φύλλο πορείας, εγώ προσωπικώς δεν γνωρίζω. Εγώ τον βρήκα στην Ελλάδα. Πώς ήρθε, τι έχει μεσολαβήσει δεν ξέρω, θα πρέπει να ρωτήσετε τον ίδιον. Εγώ δεν γνωρίζω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η σύσκεψις έγινε 2 Ιουλίου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: 2 Ιουλίου, 19.30΄, το απόγευμα. Το πρωί δεν έγινε καμία σύσκεψις. Παρουσιάστηκα στον ταγματάρχη Ματάτση, που ήταν και ο κ. Σκλαβενίτης, όπως σας είπα, και μου είπε να φύγω, να πάω σπίτι μου και να γυρίσω το απόγευμα στις 7.30΄.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Σας είπε αυτό ή μήπως είπατε ότι θα πρέπει να γίνει η κύρια σύσκεψις το απόγευμα που δεν εργάζονται τα γραφεία για λόγους ασφαλείας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Μου μεταβίβασε εντολή του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων να φύγω και να επιστρέψω το απόγευμα, χωρίς να ξέρω τον σκοπό της συσκέψεως.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Στη σύσκεψη αυτή απεφασίσθη το πραξικόπημα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κι εσείς επειθαρχήσατε εις τις διαταγές που εδόθησαν από τους επικεφαλής. Πέστε μου, μετά την τοποθέτησή σας εις της Κύπρον, δεν υπήρξε καμία επαφή παραγόντων κυβερνητικών ή στρατιωτικών μαζί σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, ουδεμία.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η γνώμη σας όσον αφορά τον ρόλο του Μακάριου στην πορεία που είχε τότε η στρατιωτική κυβέρνηση και στα συμφέροντά της, ποια ήτο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό πρέπει να το ξέρει ο αρχηγός του ΓΕΕΦ, ο οποίος είχε και επαφές με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Εγώ δεν είχα ουδέποτε καμία επαφή. Ό,τι εντολές έπαιρνα από τον αρχηγό ΓΕΕΦ και εκτελούσα, δεν είχα με την πολιτικήν ουδεμίαν ανάμειξιν.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η ερώτησίς μου, κύριε μάρτυς, είναι η εξής: Εσείς, όταν αναλάβατε την μεγάλη ιστορική ευθύνη να αρχηγεύσετε του πραξικοπήματος ανατροπής του Μακαρίου, με όλα τα αποτελέσματα, τα πιθανά, τότε κι εσείς ο ίδιος επισημάνατε, το επράξατε μόνον από υπηρεσιακή ευαισθησία, διότι σας διέταξε ο κ. Μπονάνος, ή υπήρξατε και ενσυνείδητος αντίπαλος της πολιτικής του Μακαρίου και πιστεύατε ότι πράγματι θα έπρεπε να ανατραπεί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διότι ουδέποτε στις συζητήσεις που γινόντουσαν στο ΓΕΕΦ κατε-

φέρθην ή είπα την παραμικρή λέξη εναντίον του Μακάριου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τώρα ρωτώ τη γνώμη σας. Είχατε τη γνώμη ότι ήτο επικίνδυνος ο Μακάριος και θα έπρεπε να ανατραπεί ή το κάνατε μόνο διότι σας διέταξε ο κ. Μπονάνος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ διαταγή εξετέλεσα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εις την σύσκεψιν η οποία έγινε εν συνεχεία στις 13 του Ιούλη, στην οποία συμμετείχε και ο κ. Ντενίσης και η οποία ανεβλήθη και ανεκοινώθη δι' όλων των μέσων ενημερώσεως της κοινής γνώμης για τις 15, τάχα, του μήνα, ενώ ήτο παραπλανητική βέβαια, για να εφησυχάσουν όλοι, κι εκείνη την ημέρα που επρόκειτο να συνέλθει η Επιτροπή έγινε το πραξικόπημα, συμμετείχατε κι εσείς, έτσι δεν είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διότι εγώ δεν ήμουνα. Εγώ σας είπα ότι επέστρεψα στις 6 Ιουλίου στην Κύπρο και παρέμεινα στην Κύπρο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ο κ. Κομπόκης μετείχε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Ο κ. Ντενίσης ήτανε, ο κ. Μπούρλος και ο κ. Νικολαΐδης. Αυτό το ετόνισα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και εκλήθη ο κ. Ντενίσης για να συζητήσουν, για διαβουλεύσεις τάχα. Όταν έγινε το πραξικόπημα, εσείς διατάξατε να μετακινηθεί ένα εφεδρικό τάγμα, νομίζω το 281, το οποίον ευρίσκετο εις τας παρυφάς της Λευκωσίας κι είχε σαν αποστολή να ενισχύσει τυχόν επιχειρήσεις, όπως είπατε και προηγουμένως, να διατεθεί στο κρίσιμο σημείο. Σε τυχόν θύλακα κτλ. Διατάξατε να μετακινηθεί αυτό από τη Λευκωσία στην Πάφο, ναι ή όχι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως, κατόπιν εντολής του αρχηγού.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εσείς διατάξατε να μετακινηθεί το τάγμα. Για ποιον λόγο το διατάξατε; Για να πυρπολήσει το Προεδρικό Μέγαρο, όπου ευρίσκοντο κειμήλια του έθνους, δώρα προς τους Αρχιεπισκόπους, τους εκάστοτε Αρχιεπισκόπους της Κύπρου, ευρίσκοντο ιερά και όσια της θρησκείας και του έθνους εκεί. Γιατί το κάνατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατ' αρχήν δεν διέταξα την πυρπόληση του Προεδρικού Μεγάρου. Το Προεδρικό Μέγαρο πήρε φωτιά από βλήμα που υπάρχει μέσα στις δεσμίδες κι έχουν ανά 10 ή 12 βλήματα, υπάρχει ένα εμπρηστικό ή τροχιοδεικτικό. Κι έτσι κάηκε. Δεν διέταξα να κάψουνε το Μέγαρο. Ως προς δε το συγκρότημα της Αρχιεπισκοπής, δεν εγένετο επίθεσις εναντίον της Αρχιεπισκοπής, εγένετο πίεσις και φύγανε μόνοι τους. Επειδή επληροφορήθην ότι διεδόθη ότι ορισμένοι στρατιώτες κλέψανε πράγματα συνεκρότησα επιτροπήν υπό τον συνταγματάρχη Καββαδίαν, τον δικαστικό κι έναν άλλον αξιωματικό και περιήλθανε όλα, και το Προεδρικό Μέγαρο και την Αρχιεπισκοπή και τη Μονή Κύκκου, πήγανε και κάνανε καταγραφή. Και παρεκλήθη ο αντιπρόσωπος που ήτανε στην Αρχιεπισκοπή να υποδείξει στρατιώτη ο οποίος προέβη σε κλοπή και δεν μπόρεσε. Και παρεδόθησαν όλα τα κειμήλια βάσει πρωτοκόλλου. Στις 14 έγινε η συγκρότηση της επιτροπής και την επομένη το πρωί υπεγράφησαν και πρωτόκολλα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, διετάχθη, ο μάρτυς δεν λέει την αλήθεια, διετάχθη η κατάληψις και η καταστροφή της Αρχιεπισκοπής, χωρίς να υπάρχει στρατιωτική δύναμις εκεί, ελεηλατήθησαν τα ιερά και τα όσια τα οποία υπήρχαν εκεί, πολλά δε απ' αυτά πωλούνται ακόμα στις δημοπρασίες του Λονδίνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Μπαντουβά, με συγχωρείτε. Αυτά αποτελούν απόψεις ιδικές σας, το θέμα είναι ότι εδώ ερωτάται ο μάρτυς, τι ξέρει ο μάρτυς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και το αρνείται. Το αρνείται. Θα ήθελα επίσης...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε ίσως δίκιο, είναι αληθή αυτά τα πράγματα που λέτε κτλ., αλλά δεν είναι θέμα της εξετάσεως του μάρτυρος.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ορθώς, ορθώς. Επεσκέφθητε το Προεδρικό Μέγαρο μετά την επιχείρηση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, το είδα, όταν ορκίστηκε ο κ. Κληρίδης σε ακριβώς απέναντι κτίριο από την Αρχιεπισκοπή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και πιστεύετε σαν στρατιωτικός, γνωρίζων τις συνέπειες μιας πυρκαγιάς κι ενός βομβαρδισμού ή κανονιοβολισμού, έχετε τη γνώμη ότι το Προεδρικό Μέγαρο απετέλεσε θύμα και στόχο πυρκαγιάς ή κανονιοβολισμού και πυροβολισμού;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πυρκαγιάς, όχι, σας είπα με τροχιοδεικτική σφαίρα έχει πάρει φωτιά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν υπήρξαν, δεν είδατε, ίχνη βομβαρδισμού ή πυροβολισμών.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πυροβολισμών υπήρξαν. Μάχη έγινε στο Προεδρικό Μέγαρο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι ότι δεν υπήρχε φρουρά στο Προεδρικό Μέγαρο. Υπήρχανε νεκροί και από τη μία πλευρά και από την άλλη στο Προεδρικό Μέγαρο. Και στην Αρχιεπισκοπή υπήρχε φρουρά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Διατάξατε και αναθέσατε σε αξιωματικούς, υφισταμένους σας, τη σύλληψη ορισμένων προσωπικοτήτων, όχι μόνο αυτών που αναφέρατε προηγουμένως ή άλλων, και την έρευνα και λεηλασία των σπιτιών τους. Και συγκεκριμένα είναι αλήθεια ότι από το σπίτι του Αζίνα, στο οποίο εστάλη μια ομάδα από συγκεκριμένους επώνυμους αξιωματικούς, ευρέθησαν πέντε εκατομμύρια δραχμές σε μάρκα, ευρέθησαν δολάρια, ευρέθησαν κυπριακές λίρες και αγγλικές λίρες και ότι όλα αυτά μαζί με τα τιμαλφή, ό,τι πολύτιμο υπήρχε στο σπίτι του Αζίνα, κι υπήρχαν πολλά, διότι ήτο ζάπλουτος, τα έφεραν στο αρχηγείο σας και ότι ένα μέρος απ' αυτά ο υπεύθυνος του Ναυτικού –έτσι;– ο Αρχηγός του Ναυτικού εις την Κύπρο, τα έδωσε σε πακέτα εις τους συμμετάσχοντες της επιχειρήσεως στο σπίτι του Αζίνα στρατιώτες και αξιωματικούς; Το δε υπόλοιπο, το οποίο έφερε στο αρχηγείο, εζητήθη από εσάς ένα μέρος να διατεθεί υπέρ της Εθνοφρουράς και να μην αναγραφεί το ακριβές ποσόν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Να ολοκληρώσω την ερώτησή μου. Ο πλοίαρχος Παπαγιάννης, ενώ είχε φύγει το αυτοκίνητο Land Rover με όλα αυτά τα λάφυρα της λεηλασίας, είχε εξαφανιστεί και ενεφανίσθη εις το αρχηγείο σας και αφού έκανε αρκετά δρομολόγια με τη MERCEDES του Αζίνα, η οποία ήτο στο γκαράζ; Θα ήθελα να μου απαντήσετε γενικά σ' αυτές τις ερωτήσεις.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατ' αρχήν δεν διέταξα καμία λεηλασία. Η αποστολή περί ερεύνης γινότανε, μόνο όταν υπήρχε καταγγελία ότι υπάρχουν όπλα, και υποχρεωτικά το τμήμα το οποίο θα πήγαινε, αυτά ήτανε οι διαταγές μου, έπρεπε να συνοδεύεται από αξιωματικό. Ο κ. Παπαγιάννης έφερε μια βαλίτσα με χρήματα. Μες στο γραφείο μου τη στιγμή που έφερε τη βαλίτσα ευρίσκετο ο κ. Κομπόκης, ο ταξίαρχος κ. Γιαννακόδημος και ορισμένοι άλλοι αξιωματικοί. Τους διέταξα να μην απομακρυνθεί κανένας, συνεκρότησα επιτροπή, όπως προβλέπουν οι κανονισμοί, από τον κ. Καββαδία, από τον δικαστικό και έναν άλλον, μετρήσανε τα χρήματα που υπήρχαν μες στη βαλίτσα, κατεμετρήθησαν, μπήκε βουλοκέρι και τα παρέλαβε ο κ. Γιαννακόδημος και τα 'βαλε στο χρηματοκιβώτιο το οποίο υπήρχε στο γραφείο του και παρεδόθησαν, όταν ήρθε ο υποστράτηγος Καραγιάννης και ο ταξίαρχος Καραγιάννης, στον τότε επιτελάρχη του κ. Καραγιάννη. Συνεκροτήθησαν κανονικά πρωτόκολλα ό,τι είχε και δεν είχε. Όσο για τον κ. Παπαγιάννη, που τα 'φερε, τον παρετήρησα ενώπιον όλων, φώναξα το 2ο Γραφείο, τον κ. Μπούρλο, ότι του λοιπού, εάν δεν υπάρχει αξιωματικός, δεν θα πηγαίνει κανένας για να κάνει έρευνα σε σπίτια. Ουδέποτε διέταξα λεηλασίες.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Από το σπίτι του κ. Λυσσαρίδη επίσης γνωρίζετε ότι επήραν ορισμένα ασημικά και άλλα πολύτιμα σκεύη. Ο Λαμπρινός, τι ήτο ο Λαμπρινός;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ήταν ο διοικητής της επιλαρχίας αρμάτων.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ετέλει υπό τας διαταγάς σας. Αυτός εστάλη για την κατάληψη και την επίθεση στην Αρχιεπισκοπή.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, ο Λαμπρινός είχε πάει στο Προεδρικό Μέγαρο, την δε κατάληψη δεν την κάναμε δι' επιθέσεως, η Αρχιεπισκοπή περιεσφίχθη με τμήματα ΛΟΚ και όσοι μεν παρεδόθησαν παρεδόθησαν, οι υπόλοιποι διέφυγαν, διότι είναι κατοικημένη περιοχή και, αν χρησιμοποιούσαμε άρματα ή οτιδήποτε, θα σκοτώναμε πολύ κόσμο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Γνωρίζετε ότι ο επίλαρχος Λαμπρινός, αντισυνταγματάρχης, καθηρέθη εις τον βαθμό του στρατιώτη και ότι κατεδικάσθη για υπεξαίρεση; Ισχυρίζεσθε όμως ότι δεν εκλάπησαν είδη από την Αρχιεπισκοπή.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το έμαθα εκ των υστέρων, ότι είχε μία πατερίτσα και ορισμένα άλλα πράγματα...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τη μίτρα του Μακαρίου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αλλά αν τα έκλεψε από την Αρχιεπισκοπή ή όχι, δεν το ξέρω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αλλά ξέρατε προηγουμένως και απαντήσατε σε ερώτησή μου ότι δεν εκλάπη τίποτα, αλλά τα πάντα παρεδόθησαν.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Συνεκροτήθη επιτροπή, είχε παραπονεθεί αυτός που ευρίσκετο στην Αρχιεπισκοπή και, όταν του είπανε να υποδείξει τον αρμόδιο, τον άνθρωπο ο οποίος έκλεψε, δεν μπόρεσε να υποδείξει.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και ερχόμεθα εις την εισβολή, κύριε μάρτυς. Την ημέρα της εισβολής είχατε τις πληροφορίες ότι από τις 5.30΄ το πρωί άρχισαν οι αποβάσεις και εζητούσατε εναγωνίως να επικοινωνήσετε με το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Καταφέρατε να επικοινωνήσετε με επιτελείς του Μπονάνου, οι οποίοι σας είπαν να μην ανησυχείτε ίσως πρόκειται περί μιας ασκήσεως και να διατηρήσετε την ψυχραιμία σας. Όταν δε επικοινωνήσατε με τον Μπονάνο, για να τον ενημερώσετε, για να πάρετε οδηγίες, σας είπε ότι θα παραμείνουν σε μια γωνίτσα. Το είπε αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι σε μένανε. Στην έκθεση που γράφω, όταν επέστρεψα στην Αθήνα στις 13 Αυγούστου, επληροφορήθην από επιτελείς ότι τους είπε, χωρίς να είμαι βέβαιος ότι το είπε, να τους αφήσουμε τους Τούρκους διά λόγους τιμής, γοήτρου, να ακουμπήσουν κάπου στην περιοχή Κυρήνειας και μετά θα φύγουνε. Δεν έχω ιδίαν αντίληψιν αν το είπε ή δεν είπε. Το άκουσα στο ΑΕΔ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε μάρτυς, το ακούσατε από ποιους; Μήπως ενθυμείσθε τα ονόματά τους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από αξιωματικούς, επιτελείς. Συγκεκριμένα όχι, δεν θυμάμαι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Οι οποίοι είχαν τον βαθμόν, περίπου, αν ενθυμείσθε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ταγματάρχης ήτανε, λοχαγός ήτανε, δεν θυμάμαι τώρα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συνήθως οι επιτελείς του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων τι βαθμό φέρουν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μπορεί να 'ναι και λοχαγός ο υπασπιστής, μπορεί να 'ναι και ταγματάρχης, αναλόγως.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ειπώθηκε, παρακαλώ να καταχωρηθεί αυτό στα πρακτικά με προσοχή, από τους επιτελείς του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, ότι επιτέλους ας τους επιτρέψουν να ακουμπήσουν σε μια γωνιά της Κυρήνειας διά λόγους γοήτρου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν έχω ιδίαν αντίληψιν.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εσείς επικοινωνήσατε στις 9 το πρωί με τον κ. Μπονάνο ή νωρίτερα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν θυμάμαι ακριβή χρόνο, γιατί είναι 11 χρόνια τώρα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ερώτηση, κύριε μάρτυς. Είσαστε ταξίαρχος του ελληνικού στρατού, είχατε θέση την ώρα εκείνη αντιστράτηγου ουσιαστικά και είχατε επιπλέον τη θέση της φωνής και της καρδιάς του έθνους, εφόσον είχε αρχίσει η επιδρομή των Τούρκων. Υπάρχουν ή δεν υπάρχουν μελέτες, σχεδιάσεις, πολεμικά σχέδια, οδηγίες σε περίπτωση επιθέσεως τι πρέπει να κάνετε; Υπάρχουν αυτά τα σχέδια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, αλλά πρέπει να λάβω εντολή εφαρμογής των σχεδίων, εφαρμόσατε σχέδιο. Πράγμα το οποίον επήρα εγώ στις 20, στις 9.00΄ η ώρα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εάν υποτεθεί ότι οι διαβιβάσεις δεν επέτρεπαν, είχαν καταστραφεί, είχαν απομονωθεί, είχαν βραχυκυκλωθεί, επικοινωνία με την Αθήνα κι ότι η επικοινωνία σας δεν γινόταν στις 9.00΄ το πρωί και γινότανε το βράδυ, εσείς θα μένατε με σταυρωμένα τα χέρια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν δεν είχα ουδεμίαν επικοινωνία, ως διοικητής αυτοβούλως ανελάμβανα τις ευθύνες και θα χτύπαγα τους Τούρκους.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπάρχει κανείς κανονισμός στρατού, εδώ υπάρχουν στρατιωτικοί, είστε κι εσείς, ο οποίος να λέγει ότι, σε περίπτωση ενάρξεως εχθροπραξιών και μάλιστα στην οξύτερη μορφή τους, όπως ήταν τότε, και εφόσον υπάρχουν τα σχέδια αντιμετώπισης του εισβολέως, δεν θα προχωρήσετε χωρίς διαταγή του επιτελείου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να λάβω διαταγή, για να εφαρμόσω σχέδιο, εάν δεν λάβω διαταγή πώς θα το εφαρμόσω; Εάν γινόταν αυτό που είπατε, δεν είχα επικοινωνίες, ασφαλώς μόνος μου θα αναλάμβανα την πρωτοβουλία και τις ευθύνες και θα τους χτύπαγα. Εδώ είχα επικοινωνία ανά λεπτό.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Με τους επιτελείς του αρχηγού.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και με τον κ. Χανιώτη, ο οποίος ήταν υποστράτηγος και ήταν διευθυντής της 3ης ΜΕΟ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε προηγουμένως ότι, αν έγκαιρα αντιμετωπίζοντο οι εισβολείς κι αν είχατε σωστή ενημέρωση όσον αφορά τον όγκο, τις κινήσεις και τις προθέσεις των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων που κατευθύνοντο προς την Κύπρο και με τα μέσα τα οποία είχαν εναπομείνει, θα μπορούσατε να τους αντιμετωπίσετε. Επιμένετε σε αυτή σας τη θέση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ως εξελίχθησαν τα πράγματα βεβαίως. Και εφόσον είχαμε έγκαιρη προειδοποίηση να επιστρατευτούνε, να προωθηθούνε οι μονάδες και να αναμένουν τους Τούρκους. Δηλαδή αν είχαν πιαστεί οι ακτές.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μπορούσατε. Δεν νομίζετε ότι σε δύο περιπτώσεις εθυσιάσατε το καθήκον σας προς τη δημοκρατία, προς το πολίτευμα εις το οποίον είχατε ορκιστεί, και προς το Έθνος εις τον βωμό της ευαισθησίας σας και της αφοσιώσεώς σας προς τον κ. Μπονάνο και ό,τι αντιπροσώπευε εκείνος; Και ξέρετε πώς ονομάζεται, όπως σας είπε ο κ. Λιβανός προηγουμένως,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Μπαντουβά, σας παρακαλώ θερμώς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ερώτηση κάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν κάνετε ερώτηση. Κάνετε χαρακτηρισμούς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν θα το επαναλάβω. Τελειώνω, κύριε πρόεδρε. Σχετικά με τους κατασκόπους οι οποίοι συνελήφθησαν. Είπατε ότι την κίνηση της τουρκικής ΜΙΤ εις την Κύπρο την παρηκολούθει η αστυνομία, η κυπριακή αστυνομία. Η ελληνική, η δική σας ΚΥΠ, ή, αν θέλετε, το Α2 δεν είχε πληροφορίες;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτή την πληροφορία τη συγκεκριμένη όχι. Δεν την είχε. Δεν ξέρω αν την είχε. Εγώ ευρέθην προ μίας καταστάσεως. Στις 24 του μηνός συνέλαβα έναν συνταγματάρχη, έναν υπολοχαγό κι έναν στρατιώτη, οι οποίοι είπαν αυτά τα πράγματα. Τώρα τι έκανε η ελληνική ΚΥΠ αυτό εγώ δεν το ξέρω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πώς γνωρίζετε ότι όλοι αυτοί είχαν έρθει στις 15 Ιουνίου, είναι από τις καταθέσεις τους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Απ' ό,τι μου είπε ο διερμηνέας, είναι από τις καταθέσεις των Τούρκων. Αν είναι αλήθεια, ναι ή όχι, επανέλαβα και πιο μπροστά, δεν το γνωρίζω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Γνωρίζετε ότι οι συλληφθέντες είχαν εγκατασταθεί από μακρού εις την Κυρήνεια και ότι ο οδηγός έκανε μάλιστα τον ταξιτζή και εισήρχετο τάχα μεταφέρων στρατιώτες αδειούχους σε στρατόπεδα γειτνιάζοντα; Και ότι ο ταγματάρχης έκανε τον κουλουροπώλη εις την αγορά της Κυρήνειας; Δεν το γνωρίζετε. Μάλιστα. Η γνώμη σας είναι και πάλι, παρ' όλο που το είπατε, ότι, αν η Μεραρχία η οποία είχε

σταλεί από την Ελλάδα εις την Κύπρο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Απήντησε ο μάρτυς, απήντησε ο μάρτυς. Έχει καταχωρηθεί στα πρακτικά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Θέλω να ερωτήσω κάτι συμπληρωματικώς, κύριε πρόεδρε. Δεν απαντήσατε ποια είναι η γνώμη σας για τους λόγους απομάκρυνσης της Μεραρχίας από την Κύπρο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τους ξέρω. Αυτό αποφασίσθη, απ' ό,τι έγραφαν τότε οι εφημερίδες, σε συνάντηση που είχε κάνει ο Παπαδόπουλος με κάποια αντιπροσωπεία στην περιοχή της Κομοτηνής. Αλλά τι έγινε, τι ειπώθηκε δεν γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Δασκαλάκης έχει τον λόγο. Μόνον ερωτήσεις.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Πολύ σύντομος. Πέντε με έξι λεπτά. Μόνο θα μου επιτρέψετε την πρώτη ερώτηση, επειδή συμβαίνει να 'ναι ο πρώτος μάρτυς και να είναι στρατιωτικός κι επειδή εγώ δεν είμαι στρατιωτικός, κύριε μάρτυς, μια διευκρινιστική ερώτηση, γιατί νομίζω ότι θα με βοηθήσει εμένα προσωπικά και στην εξέταση των υπόλοιπων μαρτύρων τις άλλες μέρες. Έτσι, όχι μόνο για σας. Θυμάμαι, όταν ήμουν έφεδρος, ότι μας λέγανε, μας λέγατε εσείς οι αξιωματικοί τότε, εγώ είχα υπηρετήσει σε επίπεδο τάγματος, δεν ξέρω παραπάνω, αλλά νομίζω ότι τα ίδια ισχύουν για όλη την ιεραρχία, και ο ταγματάρχης, ο διοικητής του τάγματος, ο συνταγματάρχης, είναι δυνατόν να φωνάξει τον λοχία του λόχου και να του πει ξέρεις το βράδυ εσύ θα κάνεις με την ομάδα σου αυτή την αποστολή; Και να αγνοήσει τον λοχαγό; Μας λέγανε τότε, αν θυμάμαι, ότι οι στρατιωτικοί κανονισμοί το απαγορεύουν. Έτσι δεν είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν κατάλαβα την ερώτησή σας.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Λέω μας λέγανε τότε ο ταγματάρχης σε επίπεδο τάγματος είναι δυνατόν να φωνάξει έναν λοχία από έναν λόχο και να του πει, ξέρεις, το βράδυ θα πας με την ομάδα σου στην τάδε αποστολή χωρίς να ξέρει ο λοχαγός τίποτα. Επιτρέπεται αυτό από τους κανονισμούς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μπορεί να το κάνει, αρκεί εκ των υστέρων να αναφέρει στον αρχηγό του.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ο λοχίας; Εσείς το κάνατε αυτό, κύριε μάρτυς, όταν κατεβήκατε στην Κύπρο, ενημερώσατε για ό,τι σας είχε δώσει τότε ο κ. Ντενίσης, να πείτε στον Μπονάνο και του κρύψατε το σημαντικότερο, ότι αναλάβατε την ευθύνη του πραξικοπήματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, γιατί είχα ειδική εντολή να μην αναφέρω τίποτα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μα κι εκείνος ο λοχίας προηγούμενα κάποια ειδική εντολή θα είχε. Μου είπατε όμως ότι οι κανονισμοί το απαγορεύουν. Ναι ή όχι. Σας ρώτησα. Αρκεί, λέτε, να αναφερθεί ο λοχίας στον λοχαγό. Εσείς το κάνατε αυτό στον Ντενίση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ είχα ειδική εντολή από τον ΑΕΔ, τον μεγαλύτερο από τον κ. Ντενίση, να μην το αναφέρω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Παραβιάσατε κάποιον κανονισμό; Θέλω να μου πείτε σαν ανώτερος αξιωματικός που είστε: Ο κανονισμός επιτρέπει αυτή τη διαδικασία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, γιατί ο πιο πάνω από μένα, η κορυφή της ιεραρχίας, διέταξε να μην το αναφέρω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Άλλο λέω εγώ. Η κορυφή της ηγεσίας παραβίασε τους νόμους, τα ήθη, τα έθιμα, τα όσια, όλα. Εσάς ρωτάω αν ο κανονισμός σάς επέτρεπε να μην ενημερώσετε τον κ. Ντενίση, ο γραπτός κανονισμός του στρατού. Δεν απαντάτε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εδώ δεν συνέτρεχε λόγος να τον ενημερώσω, διότι σας είπα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Ήτανε διοικητής σας και δεν συνέτρεχε λόγος. Να σας πω ένα άλλο, πιο απλό παράδειγμα. Θυμάμαι επίσης μας λέγανε ότι, για να συλληφθεί αξιωματικός εν ενεργεία, πρέπει να συλληφθεί από ανώτερο απ' αυτόν σε βαθμό αξιωματικό. Εσείς που είστε ταξίαρχος, θέλουν να σας συλλάβουν, πρέπει να στείλουν τουλάχιστον υποστράτηγο να σας συλλά-

βει, όχι λοχία, εφόσον είσαστε εν ενεργεία. Μα σ' αυτήν την ιεραρχία και την πειθαρχία δεν βασίζεται ο στρατός, κύριε μάρτυς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως, εγώ δεν συνέλαβα κανέναν.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν με καταλάβατε. Θέλω να πω, δηλαδή, ότι από τους κανονισμούς, απ' ό,τι θυμάμαι, αν αυτοί που ίσχυαν το 1958, που ήμουν εγώ στρατιώτης, ίσχυαν και το 1974, και ακόμη νομίζω περίπου οι ίδιοι ισχύουν, ότι υπάρχουν κάποιοι παράγοντες οι οποίοι εμπεδώνουν την κατά την άποψή σας –γιατί εγώ κάπου διαφωνώ με όλα αυτά– πειθαρχία στον στρατό.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως παραβιάσατε και τον κανονισμό και την πειθαρχία.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν παραβίασα προσωπικά, διότι πήρα εντολή.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κατά την άποψή σας. Ωραία, προχωρούμε. Αναλάβατε με όποιους ενδοιασμούς, είπατε, δεν με ενδιαφέρει αυτό, την ευθύνη του πραξικοπήματος, την αρχηγία. Έτσι δεν είναι; Επειδή λίγο-πολύ ζήσαμε όλοι την ίδια κατάσταση τον Απρίλιο του '67, είναι γνωστό, τουλάχιστον και από την προσωπική πείρα του καθένα, αλλά και από την ιστορία και από τις εφημερίδες και από τις ειδήσεις, ότι ένας πραξικοπηματίας, για να ολοκληρώσει αποτελεσματικά το έργο του, πρέπει σε κάποιους έμπιστους αξιωματικούς να βασίζεται. Γιατί δεν παίζει μόνο την καριέρα του, αν θα γίνει από ταξίαρχος αντιστράτηγος, αλλά παίζει και το κεφάλι του, δεν είναι έτσι; Σε κάθε περίπτωση ο κάθε πραξικοπηματίας, δεν μιλάω για σας, έτσι; Μάλιστα. Μπορείτε να μας πείτε σε ποιους έμπιστους αξιωματικούς βασιστήκατε στην Κύπρο, για να αναλάβετε αυτή την ευθύνη; Ποιοι ήταν οι προσωπικοί σας έμπιστοι αξιωματικοί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σε κανέναν αξιωματικό δεν εβασίσθην. Όταν είπα ότι η Εθνοφρουρά δεν θα υπακούσει, γύρισε ο αρχηγός και λέει να ο κ. Κομπόκης, ο οποίος έχει τις μοίρες καταδρομών.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Παίξατε το κεφάλι σας και την καριέρα σας και ο ουσιαστικός αρχηγός, μας λέτε, ήταν ο Κομπόκης και εσείς τι ήσασταν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα ποιος είχε τις δυνάμεις.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Άλλο ποιος είχε τις δυνάμεις. Ήταν έμπιστός σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Με ρωτήσατε εάν είχα επαφές με άλλους αξιωματικούς. Δεν είχα ουδεμίαν.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν είπα αυτό. Είπα ότι κάπου θα έπρεπε να βασιστείτε και αναλάβατε μια τεράστια ευθύνη. Σε ποιους είχατε υπόψη ότι θα βασιστείτε, θα κινήσετε το χεράκι και θα κινηθούν να εκτελέσουν όλες τις διαταγές σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα μέχρι και τις 10 του μηνός που έφυγε ο κ. Κοντώσης από πάνω και πριν έρθει ο κ. Σταθάκης ουδεμία μονάδα εδέχετο να συμμετάσχει και πίστευα...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, δεν απαντάτε. Δεν έχει σημασία, η δυσκολία με την οποία πάτε να καλύψετε την απάντηση εμένα με ικανοποιεί. Να προχωρήσω στην ίδια ερώτηση.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν είχα επαφή με κανέναν, δεν είχα δίκτυο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Να ολοκληρώσω. Επομένως, αυτούς τους αξιωματικούς τους διοικητές των κάποιων τμημάτων που μας είπατε προηγούμενα, που κινήθηκαν 2, 3, 4, 5, ποιος τους μύησε και ποιος την τελευταία στιγμή –γιατί αυτά γίνονται την τελευταία στιγμή, δεν γίνονται έναν μήνα πριν– τους διέταξε να κινηθούν; Όχι ο αρχηγός;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα. Όταν κατεβήκαμε στην Κύπρο, επειδή εγώ δεν είχα ουδεμίαν δυνατότητα κινήσεως εκτός Λευκωσίας, διέταξε ο αρχηγός τη δουλειά αυτή να την κάνει ο κ. Κομπόκης, ο οποίος εκινείτο ελεύθερα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αρχηγός εσείς του πραξικοπήματος, ο Κομπόκης διέτασσε. Δεν το καταλαβαίνω και είναι χαρακτηριστικό.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ : Δεν είχα καμία επαφή...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Για να τελειώσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώνετε όμως, γιατί 6 λεπτά είπατε και τα έχετε υπερβεί.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κατά την άποψή μου δεν απαντήσατε, αλλά και κατά την άποψη κάθε κοινού νου παραβιάσατε τον όρκο σας, τον κανονισμό, την ιεραρχία και αναλάβατε ένα επικίνδυνο παιχνίδι που λεγόταν ανατροπή του Μακάριου και πραξικόπημα. Παίξατε ίσως τα πάντα, τα πιστεύω σας, την καριέρα σας, αυτό ήταν θέμα δικό σας. Γιατί, κύριε μάρτυς, την ημέρα ή λίγο πριν από την απόβαση, την αποβίβαση, δεν αγνοήσατε τις διαταγές, είχατε ανησυχία, είπατε προηγούμενα, ότι κάτι κακό θα συμβεί με τους Τούρκους ή εν πάση περιπτώσει για να είχατε άλλοθι γιατί δεν διακόπτατε την επικοινωνία και να αυτενεργήσετε; Γιατί κάπου θεωρώ ότι ό,τι σας εκφράζει όλη η τάξη η έννομη και οι κανονισμοί και η ιεραρχία πάει στην πάντα, ό,τι δεν σας εξέφραζε μείνατε πιστός στην τήρηση του κανονισμού. Γιατί δεν λέγατε κόβω τα σύρματα, δεν μιλάω με τον Μπονάνο και πολεμάω. Πολεμάω να πέσω, αλλά να πέσω ήρωας. Γιατί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διότι οι διαταγές ήταν σαφείς.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Πάλι οι διαταγές. Και μία τελευταία και τελειώνω. Ποια εντολή είχατε για τον Μακάριο, κύριε μάρτυς; Να τον συλλάβετε ζωντανό ή να τον εξοντώσετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπήρχανε δύο εντολές. Κατ' αρχήν δεν ξέραμε πού ευρίσκετο ο Μακάριος. Κι όταν κάναμε την ενέργεια στο Προεδρικό Μέγαρο, δεν ξέραμε αν ευρίσκεται εντός του Προεδρικού Μεγάρου, όταν έγινε. Κι ήταν και μια από τις εντολές που είχε πάρει ο κύριος...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μα τον κυνηγήσατε όμως. Ποια εντολή είχατε, λέω, να τον πιάσετε, να τον φέρετε στην Αθήνα, να τον δικάσουμε εδώ όλοι στην πλατεία Συντάγματος...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν μεν κατά τη διάρκεια της συμπλοκής εσκοτώνετο, δεν υπήρχε θέμα. Εάν συνελαμβάνετο, θα εστέλνανε αεροπλάνο και θα τον παίρνανε στην Αθήνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα τον περνάγανε από το «Πάρκο της Ελευθερίας». Μάλιστα. Παρακαλώ τον κ. Δήμα να λάβει τον λόγο. Παραιτείστε; Παρακαλώ τον κ. Παπαστεφανάκη να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Γεωργίτση, μας είπατε στην αρχή ότι τα όπλα στις μονάδες, εκτός από εκείνα που εχρησιμοποιούντο για τη φρούρηση των στρατοπέδων, ήσαν δεμένα με αλυσίδες. Τα 'χατε δέσει με αλυσίδες, γιατί γινόντουσαν πολλές απόπειρες κλοπής όπλων. Αυτή ήταν η φράση που χρησιμοποιήσατε. Θα ήθελα να μας αναφέρετε ένα παράδειγμα πότε, πού και από ποιους έγινε απόπειρα κλοπής όπλων.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είχε γίνει μία κλοπή μιας αποθήκης στην περιοχή της Πάφου.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πότε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Νομίζω το 1974, δεν θυμάμαι ημερομηνία.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Από ποιους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκ των ανακρίσεων προέκυψε εκ των υστέρων ότι ήταν της ΕΟΚΑ.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Της ΕΟΚΑ, μάλιστα. Κύριε Γεωργίτση, εάν έλεγαν στον κ. Ντενίση αυτό που είπαν σε σας πιστεύετε ότι ο κ. Ντενίσης θα το εκτελούσε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν ήτο κάτω, θα το εκτελούσε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ακούστε, δεν με καταλάβατε ίσως. Αν τον καλούσαν στην Αθήνα και του έλεγαν, κύριε Ντενίση, κατέβα κάτω και κάνε αυτή την κίνηση ενάντια στον Μακάριο και στην Κυπριακή Δημοκρατία, θα το εκτελούσε ο κ. Ντενίσης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πιστεύω ναι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πιστεύετε ναι. Δηλαδή ο κάθε αξιωματικός που θα του έλεγαν πήγαινε να ανατρέψεις έναν Πρόεδρο μιας Δημοκρατίας και να καταρρακώσεις τη Δημοκρατία θα το έκανε, έτσι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το πνεύμα που επικρατούσε την εποχή εκείνη από πλευράς Ενόπλων Δυνάμεων ή θα συνελαμβάνετο ή θα τον

περνάγανε στρατοδικείο, γιατί ήτο άρνηση εκτελέσεως διαταγής. Θα υποχρεωνόταν να το εκτελέσει, παρ' όλες τις προσπάθειες που έκανα...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κοιτάξτε, λέτε κάτι πολύ βαρύ για το σύνολο των Ενόπλων Δυνάμεων και των Ελλήνων αξιωματικών τούτη την ώρα, γιατί με τη λογική αυτή μου λέτε εμένα, ξέρετε τι, ότι μπροστά στην καριέρα του ο κάθε αξιωματικός, μπροστά στη σταδιοδρομία του, δεν τον ενδιαφέρει ούτε η Κύπρος και σε τελευταία ανάλυση ούτε η Ελλάδα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δεν είπα τέτοιο πράγμα...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μα έτσι βγαίνει.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ κατ' αρχήν είχα φθάσει στον βαθμό του ταξιάρχου κι είχα περατώσει σχεδόν την καριέρα μου και δεν μ' ενδιέφερε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Γεωργίτση, εάν το έλεγαν σ' έναν αξιωματικό ο οποίος δεν ήταν έμπιστός τους, υπήρχε ή δεν υπήρχε ο κίνδυνος ή να μην δεχθεί ή να δεχθεί και να το πει στη συνέχεια, να διαρρεύσει, και να μην επιτύχει ή να μη γίνει και να 'χουν άλλες συνέπειες;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατ' αρχήν το θέμα πιστεύω ότι είχε διαρρεύσει από τις δηλώσεις που είχε κάνει ο κ. Αβέρωφ, ότι είχε ενημερώσει τον Αρχιεπίσκοπο κ. Μακάριο ότι πρόκειται να γίνει πραξικόπημα στην Κύπρο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό πώς το ξέρετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σε εφημερίδες και σε δηλώσεις που είχε κάνει τότε σαν Υπουργός.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μετά τη μεταπολίτευση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μετά.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μετά, μάλιστα. Είπατε προ ολίγου σε ερώτηση άλλου συναδέλφου της Επιτροπής ότι, εάν μεν ο Μακάριος ευρίσκετο εις το Προεδρικό Μέγαρο ή στην Αρχιεπισκοπή και εσκοτώνετο καλώς, εάν όχι, θα τον μεταφέρατε εσείς στην Αθήνα. Ειλικρινά θα 'θελα έτσι να μου το εξηγήσετε σαν άνθρωπος πια, γιατί κι εγώ σαν άνθρωπος σας ρωτάω, δεχθήκατε με ελαφρά την καρδιά να σκοτωθεί ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος; Δεν σας πείραξε τίποτα δηλαδή; Ήθελα να το καταλάβω αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν δεν με επείραζε, δεν θα έστελνα τον αξιωματικό με τις ειδικές εντολές να μην γίνει η ενέργεια εναντίον του Μακαρίου. Διότι τον όρκισα τον κ. Κοντώση...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μα, κύριε Γεωργίτση, ήσαστε ο αρχηγός είπατε, εσείς το είπατε δεν το λέω εγώ. Εσείς κάνατε την ενέργεια. Άρα αποδεχθήκατε και τον θάνατο, τον φόνο μάλλον, τη δολοφονία του Μακαρίου, ναι ή όχι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατόπιν εντολής του αρχηγού, ναι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το αποδεχθήκατε εν πάση περιπτώσει, εγώ να δεχθώ αυτό που λέτε κατόπιν εντολής. Δηλαδή, αν σας διέταζαν σκοτώνετε και πηγαίνετε, θα το κάνατε, διότι εντολή είχατε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διότι σε καμία περίπτωση δεν διέταξα να γίνει ενέργεια καθ' ην στιγμήν τα τμήματα παρεδίδοντο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μα, αν δεν παρεδίδοντο, τι θα συνέβαινε; Το καταλαβαίνετε τι σας ρωτώ, κύριε Γεωργίτση; Και εν πάση περιπτώσει, εσείς μας είπατε προ ολίγου ότι κατά την ενέργεια κατά Μακαρίου σκοτώθηκαν 32 συν 22, σύνολο 54 άνθρωποι, νέοι άνθρωποι, κάποια παιδιά, κύριε Γεωργίτση, που είχαν κάποιες μανάδες, κάποιους πατεράδες. Έχετε παιδιά εσείς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εκείνη την ώρα δεν σκεφθήκατε ότι μπορεί να ήταν το παιδί σας στη θέση κάποιου άλλου; Πώς το κάνατε δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα εμείς αναφέραμε στον κ. αρχηγό ότι θα υπάρξουν θύματα και ανέλαβε την ευθύνη.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εσείς ειδικά ευθύνη δεν έχετε;

Δεν ακούγεται η απάντηση

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν είναι ερωτήσεις. Δεν σας αρέσουν δηλαδή; Όχι;

Ομιλίες εκτός μικροφώνου

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Με συγχωρείτε πάρα πολύ, δεν ξέρω αν είστε δικηγόρος ή όχι, αλλά, αν είστε, θα πρέπει να γνωρίζετε την παρ. 1 του σχετικού άρθρου που λέει ότι, όταν είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες οι ερωτήσεις κρίσεως με τα γεγονότα, είναι επιτετραμμένες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνεχίστε, κύριε Παπαστεφανάκη, με την παράκληση να είστε όσο το δυνατόν πιο σύντομος.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, αυτό ας ισχύσει τουλάχιστον από την επόμενη συνεδρίασή μας, διότι δεν μπορεί ο ένας να μιλάει μισή ώρα και ο άλλος να μιλάει 5 ή 6 λεπτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε δίκιο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είπατε ότι αποδυναμώθηκε η αμυντική ικανότητα της Κύπρου με το να φύγει η Μεραρχία. Ήταν, δηλαδή, μια ενέργεια στρατιωτικά τουλάχιστον άτοπη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Με βάζετε να εκφέρω κρίση για κάτι που το έκαναν άλλοι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν με ενδιαφέρει ποιος το έκανε, σας ρωτώ σαν στρατιωτικό. Με το να φύγει η Μεραρχία αποδυναμώθηκε η αμυντική ικανότητα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα ότι, αν ήταν η Μεραρχία κάτω, δεν μπορούσε να γίνει απόβαση, οπότε βγαίνουν όλα τα άλλα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Γιατί δεν το λέτε; Είπατε κάτι ακόμη, ότι η ΕΛΔΥΚ τελικά δεν ενήργησε σύμφωνα με το αμυντικό σχέδιο της Κύπρου. Έτσι δεν είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό ποιος το διέταξε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Χανιώτης, διευθυντής της 3ης ΜΕΟ. Επί λέξει είπε: εφαρμόσατε σχέδιο με την κάτωθι τροποποίηση, ΕΛΔΥΚ επιτεθεί προς Κιόνελι. Και σας ανέφερα ότι ο κ. Νικολαΐδης, επειδή ήταν διευθυντής του 3ου Επιτελικού Γραφείου και γνώριζε τα σχέδια, μου λέει, κύριε Γεωργίτση, το σχέδιο δεν προβλέπει. Λέω, σε παρακαλώ πάρα πολύ, επειδή αμφιβάλλεις, πάρε τον κ. Χανιώτη και, εάν πει όχι, δεν θα εκτελέσεις τη διαταγή και να με ενημερώσεις και εμένα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τα θυμάμαι όλα αυτά, εγώ άλλο ρωτώ. Την ώρα που ο κ. Χανιώτης έδινε αυτή την εντολή εγνώριζε ότι αποδυνάμωνε την αμυντική ικανότητα της Κύπρου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αποδυνάμωνε την επιθετικότητα των τμημάτων και ιδία της εφεδρείας του ΓΕΕΦ.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Την αποδυνάμωνε εν πάση περιπτώσει;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το εγνώριζε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πώς δεν το εγνώριζε;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το εγνώριζε. Αυτό με ενδιαφέρει.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατά την αντίληψή του πιθανόν να πίστευε ότι θα επιτύχει περισσότερα αποτελέσματα στο Κιόνελι. Κατά την αντίληψή του, διότι είναι γνώμη, εγώ λέω ότι, αν χρησιμοποιήσω εκεί, εάν αποτύχω, απέτυχα, εδώ όμως ήταν συγκεκριμένη η αποστολή. Και λέει εφαρμόσατε σχέδια πλην ΕΛΔΥΚ, η οποία θα επιτεθεί προς Κιόνελι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εν πάση περιπτώσει, το δέχομαι και έτσι. Μπορείτε να μας πείτε –βέβαια στοιχεία δεν έχετε, η άποψή σας όμως, η γνώμη σας– σχετικά με τον ρόλο και του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ στην εισβολή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα δεν γνωρίζω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Και εγώ δεν γνωρίζω, έχω μια άποψη όμως.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν γνωρίζω λεπτομέρειες, δεν ξέρω τι διημείφθη και ότι θα σας πω είναι...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τη γνώμη σας ρωτώ. Υπήρξε κάποια επέμβαση στην ιστορία αυτή των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ, χωρίς στοιχεία, δεν έχετε στοιχεία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν ξέρετε. Σας έλεγε το ΑΕΔ από πάνω, ενώ αναφέρατε τόσα μίλια ο στόλος, τόσα αεροπλάνα 1, 2, 3, 4, έτσι δεν λέτε κάπου σε μια κατάθεσή σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτοσυγκρατηθείτε, άσκηση του ΝΑΤΟ, μπλοφάρουν οι Τούρκοι, πηγαίνετε να κοιμηθείτε, λέτε κάπου. Ενώ δηλαδή γινόταν η απόβαση ή η αποβίβαση, όπως την είπατε εσείς, και έτσι πρέπει να είναι, εκείνοι από πάνω σας έλεγαν πηγαίνετε να κοιμηθείτε. Αυτό μπορείτε να το χαρακτηρίσετε τουλάχιστον;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μπορώ. Δεν χαρακτηρίζεται αυτό το πράγμα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, το καταλαβαίνω, εσείς δεν μπορείτε να το χαρακτηρίσετε. Ο λαός μας ξέρετε πώς το χαρακτήρισε; Εθνική προδοσία. Συμφωνείτε, ναι ή όχι, με αυτόν τον χαρακτηρισμό του λαού μας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ δεν μπορώ να πω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα απευθύνω την ίδια παράκληση που απηύθυνα σε όλους τους συναδέλφους.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, τα δύο υποβρύχια, προτού ανακληθούν, όπως είπατε, από τον αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, ανεξάρτητα εάν είναι ή όχι, σε ποια θέση ευρίσκοντο τα υποβρύχια τότε, προτού ανακληθούν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την ακριβή θέση δεν την ξέρω, τα στίγματα πρέπει να τα έχει ο κ. Παπαγιάννης.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δηλαδή, έχετε την εντύπωση ότι ήταν στην περιοχή της Κύπρου ή μεταξύ Κύπρου και Ρόδου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το ακριβές σημείο και πάλι δεν το γνωρίζω, αλλά είχαμε αποκτήσει πλήρη επαφή δι' ασυρμάτου.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Καλώς. Γιατί οι λιγοστές δυνάμεις που υπήρχαν εις την Κύπρο και δεδομένου ότι εσείς ήσασταν ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων πλέον, κατ' εντολή του κ. Μπονάνου, αντί να κατασπαταληθούν στην προσπάθεια κατά του Μακαρίου, δεν εχρησιμοποιήθησαν αυτές οι δυνάμεις για την αποτροπή της απόβασης, η οποία βέβαια, με το να μην χρησιμοποιηθούν αυτές οι δυνάμεις, απέβη αποβίβαση των τουρκικών δυνάμεων;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν κατάλαβα την ερώτησή σας.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Γιατί οι λιγοστές δυνάμεις που είχαμε στην Κύπρο δεν εδιοχετεύθησαν προς την κατεύθυνση αποτροπής της απόβασης, αλλά για την εξουδετέρωση του θύλακα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Οι κυπριακές δυνάμεις στο σύνολό τους κατευθύνθησαν προς το σημείο αποβάσεως. Η ΕΛΔΥΚ ήταν εφεδρική δύναμη, η οποία θα επετίθετο για την τελεία εξάλειψη του προγεφυρώματος.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Οι τρεις μοίρες καταδρομών διετάχθησαν να αποτρέψουν την απόβαση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, βάσει σχεδίου, προέβλεπε να καταλάβουν τον Πενταδάκτυλο, το Ανώνυμον, το Κιόνελι, τα Τραπέζια, κάτι υψώματα...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν έχει σημασία η απαρίθμηση των ονομάτων αυτών. Σημασία έχει ότι, ενώ ο κίνδυνος ήταν εις την απόβαση των τουρκικών δυνάμεων, αντί να διατεθούν για την αποτροπή του μεγίστου κινδύνου αυτές οι δυνάμεις διετάχθησαν εις άλλον τομέα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό προέβλεπε το σχέδιο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εντάξει, ευχαριστώ πολύ. Η τρίτη μου ερώτηση είναι... Είπατε ότι είχατε πλήρη συναίσθηση των κινδύνων που περιέκλειε το προτιθέμενο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, κινδύνων εθνικών διαστάσεων. Αφού λοιπόν είχατε τέτοια συναίσθηση, δεν ήσασταν λοχίας ή δεκανέας, ήσασταν ανώτατος αξιωματικός που φέρατε την ευθύνη για όλη την Ελλάδα, για όλες τις Ένοπλες Δυνάμεις, γιατί δεν παραιτηθήκατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η απάντηση δεν μπορεί να δοθεί, διότι η κατάστασις ήταν τόσο κρίσιμη, που δεν μπορώ να ξέρω ποιες θα ήταν οι συνέπειες. Όχι ότι φοβόμουν ότι θα με σκοτώσουν. Πίστευα ακράδαντα ότι με την τελευταία αποστολή του Κοντώση θα επείθοντο να μην γίνει η ενέργεια εναντίον του Μακαρίου.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, όταν

συνετελέσθη η καταστροφή και ασφαλώς εφόσον προκαταβολικά είχατε συναίσθηση του βάρους της ευθύνης που φέρετε, κατά μείζονα λόγο, όταν πλέον είχατε δεδομένο τους τόσους νεκρούς, τους τόσους τραυματίες Έλληνες, αλλά και την απώλεια όλου αυτού του θέματος της Κύπρου, με τους τόσες χιλιάδες πρόσφυγες και τους τόσες χιλιάδες αγνοούμενους, γιατί δεν αυτοκτονήσατε όπως θα επέβαλλε η στρατιωτική τιμή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μπορώ να απαντήσω, διότι, όταν έφυγα εγώ από την Κύπρο, η κατάσταση ήταν τελείως διάφορος απ᾽ ό,τι έγινε εκ των υστέρων, αλλά το να αυτοκτονήσεις ή όχι δεν νομίζω ότι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, ο κ. Κάππος έχει τον λόγο.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Γεωργίτση, είπατε ότι δεν είχατε σύνδεση με ηγετικούς παράγοντες της χούντας. Θέλουμε να μας εξηγήσετε γιατί επέλεξαν εσάς και τον κ. Κομπόκη, για να ηγηθείτε του πραξικοπήματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εμένα προσωπικά πιστεύω λόγω της γνώσεως του εδάφους.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Κύριε Γεωργίτση, είπατε ότι τα σχέδια ή τα εκπόνησε ή τα εκτέλεσε ο Κομπόκης. Για την ανατροπή του Μακαρίου, εν πάση περιπτώσει για την κατάληψη των κτιρίων και τη σύλληψη του Μακαρίου ή τη δολοφονία του. Είπατε όμως μετά, σε ερώτηση εδώ, ότι είχατε εντολή, αν μεν δολοφονηθεί καλώς, αν δεν δολοφονηθεί, να τον οδηγήσετε στην Αθήνα. Το ερώτημα είναι να ξεκαθαρίσετε τι εντολές είχατε πάρει σε όλη την έκταση και για τις συλλήψεις πώς θα ενεργήσετε ή αν είχατε εν λευκώ εξουσιοδότηση και εκπονήσατε σχέδιο δικό σας ή σχέδιο με τον κ. Κομπόκη ή εν πάση περιπτώσει τι ακριβώς όσον αφορά την κατάληψη του Προεδρικού Μεγάρου ή της Αρχιεπισκοπής για τις συλλήψεις των πολιτικών παραγόντων ή τις συλλήψεις άλλων παραγόντων ή πολιτών κτλ.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επανέλαβα και νωρίτερα ότι εντολή για συλλήψεις είχαμε των τριών ατόμων και του Επικουρικού Σώματος. Διά πολίτας και οτιδήποτε άλλο δεν είχαμε καμία εντολή και δεν εδόθη καμία εντολή να συλλάβουμε πολίτες.

ΚΑΠΠΟΣ: Να με συγχωρείτε, αυτά τα είχατε πάρει από τον ΑΕΔ, από τον Μπονάνο...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΚΑΠΠΟΣ: Από τον Μπονάνο τα είχατε αυτά. Και ενήργησε ο Κομπόκης από κει και πέρα γι᾽ αυτά.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κοιτάχτε, όταν ήρθε στην Κύπρο εν συνεχεία ο ταγματάρχης Κοντώσης, κάναμε μια συγκέντρωση στην Κύπρο, στην ΕΛΔΥΚ. Βάλαμε κάτω τις δυνάμεις, δεν υπήρχανε δυνάμεις, υπήρχανε δύο μοίρες καταδρομών, και μου είπανε να χρησιμοποιήσω και ολόκληρη την ΕΛΔΥΚ. Εγώ δεν χρησιμοποίησα ολόκληρη την ΕΛΔΥΚ παρά μόνο δύο λόχους. Και ανετέθη πλέον αποστολή στον κ. Κομπόκη να οργανώσει την ενέργεια. Τουτέστιν με μέρος δυνάμεως να επιτεθεί εναντίον του Επικουρικού και με μιαν άλλη δύναμη να επιτεθεί εναντίον του Προεδρικού Μεγάρου. Τις λεπτομέρειες τις ερύθμισε ο κ. Κομπόκης. Δεν τις ρυθμίζει ο αρχηγός. Τις ρυθμίζει το εκτελεστικό όργανο.

ΚΑΠΠΟΣ: Αφού, να με συγχωρείτε, θα κάνω μία συμπληρωματική ερώτηση, αφού ο κύριος στόχος σας ήταν η εξουδετέρωση του Μακάριου. Πώς εξηγείτε ότι δεν ξέρατε πού βρίσκεται κτλ. Δεν είχατε δυνατότητες να μάθετε πού βρίσκεται ο Μακάριος; Τόσο δύσκολο ήτανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέραμε.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μπορώ να το καταλάβω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό που σας λέω είναι γεγονός. Ουδείς εγνώριζε πού ευρίσκετο ο Μακάριος. Και, όταν έγινε η αποστολή απάνω του Κοντώση, ανεφέρθη αυτό. Κύριοι, δεν γνωρίζουμε. Κατόπιν αυτού να μην κάνουμε καμία ενέργεια.

ΚΑΠΠΟΣ: Εν πάση περιπτώσει τώρα εκ των υστέρων τι νομίζετε; Ότι ο Μακάριος ήτανε στο Προεδρικό Μέγαρο ή δεν την ήτανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από την κατάθεση του επικεφαλής που ήτανε στο κυλικείο, του μόνου ανθρώπου που κατέθεσε και μας είπε ότι ήτανε. Αν πράγματι ήτανε ή όχι δεν μπορώ να το βεβαιώσω.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Όταν πήρατε την εντολή για το πραξικόπημα ρωτήσατε, απ' ό,τι λέτε στην κατάθεση εδώ, «ποιες οι διεθνείς επιπτώσεις εκ της ενέργειας ανατροπής του Μακαρίου και ιδία ποια η αντίδραση της Τουρκίας» και ο Μπονάνος απάντησε ότι το θέμα είναι δικό του και έχει διαβεβαιώσεις χωρίς να διευκρινίσει περαιτέρω. Εδώ είπατε ότι ο Ιωαννίδης και ο Μπονάνος είπαν ότι, το λέω, ενδεχόμενα να μην είναι ακριβώς όπως το είπατε εσείς, ότι είχαν κάλυψη από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν είπα ότι είχανε κάλυψη από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Δεν ανέφερε χώρα.

ΚΑΠΠΟΣ: Είπα, είπα. Αμερική είπατε.

ΜΕΛΗ: Είπατε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, φαινόταν ότι ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες, φαινότανε, συμπέρασμα έβγαζες.

ΚΑΠΠΟΣ: Συμπέρασμα το οποίο βγάλατε τότε φυσικά, όχι εκ των υστέρων;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τότε.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μου λέτε, εσείς δεν είχατε επαφή με την αμερικάνικη πρεσβεία στην Κύπρο, με τον πρεσβευτή τον Αμερικανό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, με ουδένα. Αυτό προκαλώ οποιονδήποτε να μου παρουσιάσει έστω και το παραμικρό ότι είχα την άλφα επαφή. Δεν είχα ουδεμίαν επαφή. Ούτε με ΕΟΚΑ ούτε με Αμερικάνους ούτε με κανέναν.

ΚΑΠΠΟΣ: Ούτε με τον στρατιωτικό ακόλουθο φυσικά της αμερικάνικης πρεσβείας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Με κανένανε απολύτως. Δεν μίλησα ποτέ με κανένανε. Ούτε με ΕΟΚΑ ούτε με Αμερικάνους ούτε με κανένανε.

ΚΑΠΠΟΣ: Είπατε ότι οι Τούρκοι πράκτορες βρισκόντουσαν εκεί από τις 15 Ιουνίου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έτσι είπανε στην κατάθεσή τους, την οποία, δεν ξέρω τούρκικα, αυτός που έκανε τον διερμηνέα μού ανέφερε προφορικώς αυτά τα πράγματα...

ΚΑΠΠΟΣ: Δηλαδή εσείς πιστεύετε ότι υπήρχε ένα κέντρο το οποίο αποφάσισε και το πραξικόπημα και την εισβολή των Τούρκων;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν λέτε ένα κέντρο;

ΚΑΠΠΟΣ: Όταν λέτε ότι από τη μια μεριά πήγαν οι Τούρκοι πριν εκδηλωθεί το πραξικόπημα κι απ' την άλλη λέτε ότι και το πραξικόπημα αφήσαν να εννοηθεί ότι οι Αμερικανοί το καθοδηγούσαν, τι πιστεύετε δηλαδή, ότι υπήρχε συντονισμός μεταξύ της χούντας της Αθήνας και της Τουρκίας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό δεν το ξέρω ούτε μπορώ να πω τέτοιο πράγμα.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν το ξέρετε. Είπατε κάτι για τον Σίσκο, ότι βρισκότανε στο Πεντάγωνο, αν δεν κάνω λάθος...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκ των υστέρων είπα ότι το άκουσα, όταν ο κ. Πρωθυπουργός, πριν γίνει η συγκρότησις της Επιτροπής, τ' άκουσα από τον κ. Πρωθυπουργό. Ότι ένας λοχαγός...

ΚΑΠΠΟΣ: Τον κ. Παπανδρέου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, βεβαίως, τώρα πρόσφατα.

ΚΑΠΠΟΣ: Τώρα. Είπατε ότι το αγγλικό αεροπλανοφόρο ΕΡΜΗΣ συμμετείχε στον βομβαρδισμό μαζί με τους Τούρκους ενάντια στις ελληνικές δυνάμεις.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατά πληροφορίες ανθρώπων που ήτανε μέσα. Δεν το 'χω διασταυρωμένο.

ΚΑΠΠΟΣ: Μέσα πού δηλαδή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μέσα στο πλοίο.

ΚΑΠΠΟΣ: Το ΕΡΜΗΣ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το ελικοπτεροφόρο ΕΡΜΗΣ είχε κατέβει στην Κυρήνεια, για να πάρει Άγγλους, Ελληνοκυπρίους, Άγγλους υπηκόους και Τούρκους πάλι οι οποίοι ζούσαν στην περιοχή που 'χανε αγγλική ιθαγένεια.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα και απ' αυτούς, από πληροφορίες...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, από ορισμένους που ήρθαν εκ των υστέρων και μας είπανε ότι βάζανε εις έντασιν τη μουσικήν, για να μην

ακούμε τις κανονιές που ρίχνανε από το ελικοπτεροφόρο. Κατ' αρχήν δεν ξέρω αν έχει κανόνια το ελικοπτεροφόρο. Δεν το ξέρω. Σας είπα τι είπανε.

ΚΑΠΠΟΣ: Ποιος μπορεί να μας δώσει πληροφορίες γι' αυτό το πράγμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ή αν υπήρχαν αντιτορπιλικά που το συνοδεύανε δεν το ξέρω.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Δεν μου λέτε, αυτό για το ότι επισκευάζονταν τα τούρκικα αεροπλάνα στις βρετανικές βάσεις είπατε ότι το συμπεραίνετε από το γεγονός ότι έδιωξαν το προσωπικό...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το προσωπικό από ορισμένα υπόστεγα, τα οποία ηργάζοντο πρώτα εκεί. Δεν έχω θετική πληροφορία διασταυρωμένη, ένδειξις υπάρχει. Διότι δεν είδανε να επισκευάζεται. Αλλά, για να διώξουν το προσωπικό από τα υπόστεγα αυτά αυτοί, κάτι το ύποπτον υπάρχει.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Ο Κληρίδης ήταν τότε Πρόεδρος της Βουλής, έτσι δεν είναι; Αφού ήταν Πρόεδρος της Βουλής και αναπλήρωνε τον Μακάριο γιατί εσείς πήγατε και τον ορκίσατε Πρόεδρο, ενώ ήταν κανονικά ο διάδοχος του Μακαρίου; Έλειπε ο Μακάριος, τον αντικαθιστούσε, γιατί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα, δεν ενθυμούμαι αν έλαβα εντολή από τον ΑΕΔ ή αν αυτοβούλως κάναμε την ενέργεια αυτή, διότι θέλαμε να απομακρύνομε τον Σαμψών, επειδή υπήρχανε κρίσεις από τον ξένο Τύπο και όλα τα σχετικά.

ΚΑΠΠΟΣ: Εσείς ήσαστε δηλαδή που είπατε ότι να ορκιστεί και τα λοιπά, δώσατε εντολή; Διότι εσείς εκεί ήσασταν, μετά τις 15, απ' ό,τι είπατε, ήσασταν επικεφαλής του ΓΕΕΦ.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα εγώ, αλλά δεν θυμάμαι τη λεπτομέρεια εάν εγώ διέταξα απευθείας ή αν ήρθε η εντολή από το ΑΕΔ να γίνει η αλλαγή.

ΚΑΠΠΟΣ: Και μία τελευταία. Ήσασταν αρχηγός του ΓΕΕΦ, έτσι;

Φασαρία

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επαναλάβατε, κύριε Γεωργίτση. Την ερώτηση την ακούσατε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Γιατί ορκίσαμε τον κ. Κληρίδη, ενώ ήτανε ο νόμιμος αντικαταστάτης του κ. Μακαρίου.

ΜΕΛΗ: Τον κ. Σαμψών.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, τον κ. Κληρίδη, είναι η ερώτησις. Και λέω δεν ενθυμούμαι εάν ιδία πρωτοβουλία τον ορκίσαμε ή αν επήρα διαταγή από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, και η τελευταία ερώτηση. Εσείς ήσασταν αρχηγός του ΓΕΕΦ μετά τις 15. Μετά την ανακωχή, μετά τις 22, βλέπατε ότι οι Τούρκοι δυναμώνουν, παρά την ανακωχή, το προγεφύρωμα. Κι αν ήταν δυνατόν να μας πληροφορήσετε σε ποια έκταση διευρύνθηκε το προγεφύρωμα μετά την κατάπαυση του πυρός. Και εν πάση περιπτώσει γιατί δεν αντιδράσατε στο δυνάμωμα του προγεφυρώματος. Αυτές είναι οι τρεις συνολικές ερωτήσεις πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μέχρι τις 22 του μηνός οι Τούρκοι, ολίγη ώρα προ της καταπαύσεως του πυρός, σας ανέφερα, ότι κατείχαν δύο ξενοδοχεία με μίαν δύναμιν γύρω στους 150 με 200 Τούρκους και δύο άρματα μάχης. Την ώρα που ο κ. Κομπόκης με ορισμένους άλλους αξιωματικούς κάνανε την τελευταία ενέργεια, για να εκκαθαρίσουνε τις δύο αυτές εστίες, απεβίβασαν στα νώτα των ημετέρων τμημάτων νέες τουρκικές δυνάμεις, με αποτέλεσμα να επέλθει σύγχυσις...

ΚΑΠΠΟΣ: Μετά την κατάπαυση ή πριν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Λίγο προ της καταπαύσεως. Εδώ είναι και το λάθος, διότι δεν εκαθορίσθη η ώρα καταπαύσεως του πυρός. Την είχαν αφήσει. Δώσαν τόσο χρόνο, που οι Τούρκοι προλάβαιναν να φέρουν νέες δυνάμεις. Ενώ, από τη στιγμή που απεφασίσθη η κατάπαυση του πυρός, έπρεπε, από την ώρα που συμφωνήσανε, να πούνε κατάπαυσις του πυρός. Και ανέθεσαν σε μένα να υπογράψω τη συμφωνία. Όταν ήρθαν για να υπογράψω τη συμφωνία, εγώ έβαλα ορισμένους περιορισμούς. Ουδεμία μετακίνησις τμημάτων, να μην γίνει νέα απόβα-

σις και να μην προωθηθούν αι τουρκικαί δυνάμεις προς Λευκωσίαν, προς τον θύλακα που δεν είχαν συνδεθεί. Πλην όμως το κλιμάκιο του ΟΗΕ επροφασίσθη ότι δεν βρίσκουν τον Τούρκο διοικητή και δεν υπογράφουν την κατάπαυση του πυρός.

ΜΕΛΟΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την ημέρα της καταπαύσεως του πυρός, 22. Η τελευταία απόβαση έγινε λίγη ώρα προ της λήξεως της καταπαύσεως του πυρός. Όταν έγινε η κατάπαυση του πυρός, είχανε καταλάβει την Κυρήνεια. Το κάστρο κατείχετο υπό του ναυτικού και έφυγαν ή στις 24 ή στις 25 από μία δίοδο που υπήρχε και συνεδέθησαν με τα υπόλοιπα τμήματα. Ό,τι πήρανε οι Τούρκοι το πήρανε μετά την κατάπαυση του πυρός. Διότι εμείς μεν λέγαμε εφαρμογή του σχεδίου καταπαύσεως του πυρός κι έπρεπε να τους αφήσουμε να φτάσουνε μέχρι τη γραμμή εφόδου. Άμα φτάνανε στη γραμμή εφόδου, εκεί δεν ήτο τίποτα. Συνεκροτήθη επιτροπή εν συνεχεία με Έλληνα αξιωματικό, Τούρκο και Άγγλο και οι Τούρκοι είχαν την απαίτηση ό,τι βλέπουνε μπροστά τους και ό,τι είναι δυνατόν να εβάλλετο ήτο δικό τους έδαφος. Και κατεβαίνανε με το ελικόπτερο κάτω και ήταν ελληνικά τμήματα. Όταν κατέλαβαν τον Λάρνακα Λαπήθου, τον κατέλαβαν στις 6 Αυγούστου...

ΚΑΠΠΟΣ: Εσείς γιατί δεν αντιδρούσατε; Αυτό είναι το ερώτημα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αντιδρούσαμε, πώς δεν αντιδρούσαμε; Και νυχτερινές επιθέσεις κάναμε και τα πάντα.

ΚΑΠΠΟΣ: Μέχρι τις 30 του μήνα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως. Μέχρι την ημέρα που έφυγα αντιδρούσαμε. Καταλήψεις, ανακαταλήψεις, αλλά εν συνεχεία, όταν συγκέντρωσαν 400 άρματα μάχης κι εμείς δεν είχαμε τίποτα, πώς θα τους κρατάγαμε;

ΚΑΠΠΟΣ: Τα 400 άρματα μάχης πριν την κατάπαυση του πυρός τα αποβίβασαν ή μετά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκείνες τις μέρες. Συνέχισαν να αποβιβάζουν. Γι' αυτό ζήτησα εγώ να μην έχουν δικαίωμα να αποβιβάσουν...

ΚΑΠΠΟΣ: Εσείς τι εντολές παίρνατε; Να με συγχωρείτε, κύριε Γεωργίτση, τι εντολές παίρνατε από το αρχηγείο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Να τηρήσω την κατάπαυση του πυρός.

ΚΑΠΠΟΣ: Μονομερώς δηλαδή.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως, πλην όμως, όταν φτάνανε τα τμήματα σε τέτοιο σημείο που έβλεπα ότι κινδυνεύουνε, διέτασσα πυρ. Διετάχθην να μην κάνω χρήση του πυροβολικού, επειδή οι Τούρκοι ηπείλησαν ότι θα βομβαρδίσουν κατοικημένες περιοχές. Και να κάνω χρήση του πυροβολικού κατά την κρίσιν μου.

ΚΑΠΠΟΣ: Τελείωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ξαρχά να λάβει τον λόγο, με την ίδιαν παράκληση.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ πρέπει να σας δηλώσω από την αρχή σας θεωρώ αυτή τη στιγμή απλώς μάρτυρα και θέλω συγκεκριμένες απαντήσεις σε τέσσερα-πέντε σημεία που εγώ τα θεωρώ ιδιαίτερα κρίσιμα. Με πρόλαβε σε μερικά ο κ. Κάππος, αλλά δεν νομίζω ότι έχουνε διευκρινιστεί. Ένα ερώτημα πρώτο, που με ενδιαφέρει εμένα, γιατί επελέγητε σεις για να σας ανατεθεί αυτή η αποστολή. Εδώσατε μίαν απάντηση, επειδή πιθανόν είστε γνώστης του εδάφους. Κανένας άλλος από τους αξιωματικούς που υπηρετούσαν τότε στη φρουρά δεν ήξερε το έδαφος; Δηλαδή το έδαφος ποιο ήτανε; Το Προεδρικό Μέγαρο, το αρχιεπισκοπικό, οι τρεις-τέσσερις στόχοι, κανένας άλλος δεν τα ήξερε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η προσωπική μου γνώμη είναι αυτή, δεν είχα καμία επαφή, δεν εγνώριζα...

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, απλά πράγματα. Μόνο για το έδαφος. Σας είχαν ή δεν σας είχαν εμπιστοσύνη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό δεν το ξέρω εγώ, πρέπει να το ξέρουν οι ίδιοι.

ΞΑΡΧΑΣ: Μία δεύτερη ερώτηση. Με ενδιαφέρει να μάθω ποιος ή ποιοι αποφάσισαν αυτή την ενέργεια. Και θα σας θυμίσω δυο πράγματα που είπατε προηγουμένως

και που εσημείωσα. Στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων σας είπε ο ΑΕΔ ότι η κυβέρνηση και το ΑΕΔ αποφάσισαν την ανατροπή του Μακαρίου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Και στην ίδια συζήτηση τον ρωτήσατε, παρακάτω, ποιος άλλος το ξέρει και σας είπε, εκτός από τον ίδιο, Αρχηγός ΓΕΣ, Γκιζίκης, Ανδρουτσόπουλος και Τετενές και βέβαια παρίστατο εκεί και ο Ιωαννίδης, ο οποίος ασφαλώς το ήξερε. Συνεπώς τα άλλα μέλη της κυβερνήσεως, κατά την αντίληψή σας, το ήξεραν ή δεν το ήξεραν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μπορώ να απαντήσω, γιατί δεν το ξέρω. Τι μας είπε ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων. Εάν συμμετείχαν, εάν ήταν, δεν μπορώ να το ξέρω.

ΞΑΡΧΑΣ: Πείτε μου κάτι άλλο. Η αποστολή του στρατού, κατά την αντίληψή σας, σε καιρό ειρήνης ποια είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η εκπαίδευσις και η προπαρασκευή των σχεδίων.

ΞΑΡΧΑΣ: Είναι λοιπόν μέσα στην αποστολή ενέργεια τέτοια σαν αυτή που αναλάβατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΞΑΡΧΑΣ: Συνειδητοποιήσατε ότι εδώ δεν επρόκειτο, χωρίς αυτό να σημαίνει ελαφρυντικό, για ένα πραξικόπημα, εδώ επρόκειτο για μια πολεμική ενέργεια κατά ενός ανεξάρτητου ξένου κράτους. Ανεξάρτητο κράτος δεν ήταν η Κύπρος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Είπατε πριν ότι σας απησχόλησε το θέμα των επιπτώσεων, πολέμου ενδεχομένως με την Τουρκία. Εδώ δεν σας απησχόλησε; Εκάνατε επίθεση σ' ένα ξένο κράτος.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν δεν με απασχολούσε, δεν θα έστελνα ξανά τον Κοντώση να αναφέρει στον αρχηγό να μην γίνει.

ΞΑΡΧΑΣ: Θέλω κάτι άλλο. Σας το ρώτησε κι ο κ. Κάππος, γιατί, κύριε μάρτυς, ορισμένα απ' αυτά που καταθέτετε μπορεί να είναι, κι ασφαλώς είναι, σημαντικά για σας, πολλά είναι σημαντικά για τον τόπο και θέλω να σας επιστήσω την προσοχή, εγώ θέλω ξεκαθαρισμένες απαντήσεις, αν ξέρετε ή δεν ξέρετε. Μ' ενδιαφέρει, όπως μας ενδιαφέρει όλους. Όταν ήσαστε εκεί στο γραφείο του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, είπατε φαινόταν ότι έχουν κάλυψη από Ηνωμένες Πολιτείες. Ρωτηθήκατε τι ακριβώς σας είπαν και είπατε μας είπαν ότι έχουμε το Ο.Κ. Εγώ το δέχομαι αυτό. Αλλά αυτό είναι αρκετό για να πείτε εσείς, κι εγώ μπορώ να σας πω αυτή τη στιγμή έχω το Ο.Κ. να βγω έξω, είναι αρκετό αυτό να πείτε ότι αυτό μου το έδωσε ο κ. Μπαντουβάς, ο κ. Παπαστεφανάκης ή ο κύριος οποιοσδήποτε; Έχετε τίποτα συγκεκριμένο; Εμένα μ' ενδιαφέρει. Αν έχετε, θα πρέπει να το πείτε, αν δεν έχετε όμως σ' αυτά τα πράγματα, κύριε μάρτυς, που παίζονται πολλά πράγματα για τον τόπο μας, δεν τα λέμε με ελαφρά τη συνείδηση. Τι ξέρετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Συγκεκριμένο δεν έχω τίποτα.

ΞΑΡΧΑΣ: Τότε γιατί το λέτε; Το διαβάσατε πουθενά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό μας είπανε. Δεν το διάβασα πουθενά.

ΞΑΡΧΑΣ: Τι σας είπανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ότι έχουνε πράσινο φως.

ΞΑΡΧΑΣ: Το Ο.Κ. τώρα το λέτε πράσινο φως, το ίδιο είναι, δεν μ' ενδιαφέρει. Εσείς γιατί είπατε αυτό που είπατε πριν; Ότι φαινότανε πως είχανε κάλυψη από τους Αμερικάνους;

Φασαρία

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από ποιον άλλον να έχουνε;

ΞΑΡΧΑΣ: Άσε το από ποιον άλλον. Συμπεράσματα βγάζετε; Εδώ σας ρωτούμε γεγονότα, κύριε μάρτυς.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Συμπερασματικά αυτό το βγάζω.

ΞΑΡΧΑΣ: Συμπεράσματα μπορούμε να βγάλουμε κι εμείς. Δεν είμαστε υπολελειμμένης διανοίας. Εσείς τι ξέρατε. Γι' αυτό σας φέραμε εδώ.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επίσης, δεν ξέρω τίποτα.

ΞΑΡΧΑΣ: Αφού δεν ξέρετε, κύριε μάρτυς, σε τόσο σοβαρά θέματα τα συμπεράσμα-

τα, εγώ συμμερίζομαι, αν θέλετε, την άποψη ενός-δυο συναδέλφων, τα συμπεράσματα αυτά τα βγάζουμε εμείς, δεν έχουμε ανάγκη από σας. Εσείς δεν ξέρετε τίποτα λοιπόν. Έρχομαι τώρα στο ελικοπτεροφόρο, που ορθώς σας ερώτησε και ο κ. Κάππος. Δεν έχει κανόνι, το είπατε τώρα, και παρά ταύτα είπατε βομβάρδισε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω αν έχει κανόνια, θα πρέπει να ερωτηθεί ο ειδικός ο οποίος ασχολείται με το ναυτικό.

ΞΑΡΧΑΣ: Δεν ξέρετε αν έχει, είπατε όμως ότι εβομβάρδιζαν.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα τι είπανε αυτοί που ήτανε μέσα.

ΞΑΡΧΑΣ: Μια στιγμή. Θα ’ρθουμε κι εκεί. Σε ποιον το είπατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο ΓΕΕΦ, το ανέφεραν στο 2ο Γραφείο.

ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή πώς το ανέφεραν; Ήρθε το ’πε κι έφυγε; Δεν τους παίρνατε καταθέσεις;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πιθανόν να υπάρχει. Δεν ξέρω.

ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή σε τέτοια σοβαρά θέματα εσείς ο αρχηγός του ΓΕΕΦ δεν δίνετε εντολή να ληφθεί μία κατάθεση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκείνο που ξέρω είναι η φωτογραφία, ότι ευρίσκετο στο λιμάνι της Κυρήνειας.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ σας ρωτώ απλά και ξεκαθαρισμένα πράγματα. Είπατε ότι εβομβάρδισε. Αν έχετε στοιχεία εγώ τα θέλω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν έχω.

ΞΑΡΧΑΣ: Εάν δεν έχετε, αυτά είναι σοβαρά πράγματα, κύριε μάρτυς.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όπως ανέφερα και για τα υπόστεγα, δεν έχω στοιχεία, αλλά από τους μάρτυρες βγαίνει.

ΞΑΡΧΑΣ: Ποιους μάρτυρες;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε. Ο μάρτυς οφείλει, λέει η δικονομία, να αναφέρει την πηγή της πληροφορίας του. Νομίζω ότι και σε ερώτηση δική μου και σε ερώτηση του κ. Κάππου ανέφερε την πηγή της πληροφορίας του και είπε ότι αυτοί ήταν ιδιώτες που ήταν μέσα στο καράβι. Λοιπόν, αφού την ανέφερε την πηγή της πληροφορίας του, δεν μπορεί να πει τίποτα άλλο.

ΞΑΡΧΑΣ: Αυτό δεν είναι πηγή, κύριε πρόεδρε. Εγώ ρωτώ για μια πηγή κι εκεί πάνω ρωτάω. Ελήφθη μια κατάθεση από έναν από αυτούς που υποτίθεται ότι σας είπαν; Υπάρχει ένα χαρτί, να το ζητήσουμε να μας το φέρουνε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να υπάρχει στο ΓΕΕΦ, στο 2ο Γραφείο.

ΞΑΡΧΑΣ: Ελήφθη λοιπόν κάποια κατάθεση. Το βεβαιώνετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω. Αν το ήξερα, θα σας έλεγα ότι ελήφθη η τάδε κατάθεση, όπως σας λέω για τον Τούρκο.

ΞΑΡΧΑΣ: Και δεν ξέρετε και από την άλλη μεριά δεν μας λέτε αν κανένας απ’ αυτούς άκουσε κανόνια.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είπαν ότι βάζανε τη μουσική.

ΞΑΡΧΑΣ: Δυνατή μουσική, για να μην ακούσουν τα κανόνια. Κάτι άλλο ακόμα. Τα ηλαττωμένης δυνάμεως αυτά τμήματα που δεν έγινε ικανοποιητική επιστράτευση, όπως μας είπατε, να τα επανδρώσετε εγκαίρως... Υποτίθεται ότι κάποιο τμήμα ήτανε στην Κυρήνεια. Όταν εβάλλετο, αυτό το τμήμα τι έκανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν εβάλλετο, απαντούσε στα πυρά. Αλλά στο σημείο αυτό που έγινε η απόβασις δεν υπήρχε τμήμα.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, ακούστε με. Εγώ θέλω να απαντάτε σ’ αυτά που σας ρωτάω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν μία μονάδα πιάνει μια γραμμή μάχης, δεν καλύπτει κι ολόκληρο το έδαφος.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, μας είπατε πριν εδώ ότι στις 9.00΄ η ώρα απαντήσατε, διότι τότε ο κ. Λούκουτος ή δεν ξέρω ποιος σας είπε απαντήστε, εφαρμόστε τα σχέδια. Μέχρι τότε εβάλλεσθο και δεν απαντούσατε. Είναι έτσι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η περιοχή δεν εβάλλετο, διότι δεν υπήρχαν τμήματα. Ήταν προσανατολισμένα προς τον τουρκικό τομέα του Πενταδακτύλου.

ΞΑΡΧΑΣ: Στην Κυρήνεια δεν είχατε επάνω κανένα τμήμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα, όταν λέμε τάγμα, το τάγμα ήταν γύρω στους 200 άνδρες.

ΞΑΡΧΑΣ: 50, κύριε. Είχατε ή δεν είχατε τάγμα στην Κυρήνεια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο εφεδρικός λόχος είναι γύρω στους 25 με 30 άνδρες.

ΞΑΡΧΑΣ: 25. Ήτανε ή δεν ήτανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ήτανε.

ΞΑΡΧΑΣ: Εβλήθησαν λοιπόν αυτοί από τους Τούρκους. Τι έκαναν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όσο μπορούσαν να αντιδράσουν αντέδρασαν.

ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή αυτοί αντέδρασαν χωρίς διαταγή δική σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πιθανόν. Δεν ξέρω.

ΞΑΡΧΑΣ: Όχι πιθανόν. Αντέδρασαν, κύριε, ναι ή όχι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω. Δεν ήμουνα σε σημείο που έγινε η διεξαγωγή.

ΞΑΡΧΑΣ: Στις 5.20΄, όταν πάνε οι Τούρκοι να αποβιβαστούν και τους χτυπάνε, αυτοί αντιδρούν, ενώ εσείς μέχρι τις 9.00΄ η ώρα περιμένετε να σας αποδεσμεύσουν από δω. Εκείνοι λοιπόν αποδεσμευθήκαν από σας. Αυτό είναι το ερώτημά μου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η Κυρήνεια, συγκεκριμένα, δεν μπορούσε να επανδρώσει τις ακτές με τα τμήματα που είχε.

ΞΑΡΧΑΣ: Δεν μ' ενδιαφέρει αυτό, κύριε μάρτυς. Νομίζω ότι με καταλαβαίνετε, αλλά θα σταματήσω, γιατί δεν θέλετε να απαντήσετε. Κάτι άλλο ακόμα. Λέτε, όταν ρίχνανε τα αεροπλάνα τους αλεξιπτωτιστές και βομβαρδίζανε στον θύλακα εκεί, δεν απαντούσατε, γιατί φοβόσασταν μην προκαλέσετε πόλεμο με την Τουρκία, έτσι δεν είπατε; Το 'χω σημειώσει…

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εμπλοκή της Ελλάδος με την Τουρκία…

ΞΑΡΧΑΣ: Μα ήδη δεν ήταν πόλεμος, δεν μας χτυπούσαν ήδη εμάς; Ήδη δεν ήταν; Δεν μας χτυπούσαν; Κι ένα τελευταίο, κύριε πρόεδρε…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε κι άλλο, κύριε Ξαρχά;

ΞΑΡΧΑΣ: Ένα μόνο τελευταίο, αν μπορεί να μας πει, για να τη ζητήσουμε; Πού βρίσκεται αυτή η κατάθεση του Τούρκου; Πού πάνε συνήθως αυτά; Αυτή η κατάθεση του Τούρκου, του συνταγματάρχη, ταγματάρχη, που λέτε ότι πιάσατε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να είναι στο ΓΕΕΦ.

ΞΑΡΧΑΣ: Πού πρέπει να είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο ΓΕΕΦ και στην Αθήνα.

ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή πού, σε ποια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στα 2α γραφεία.

ΞΑΡΧΑΣ: Στα 2α γραφεία. Θα το ζητήσουμε, θα το βρούμε. Ευχαριστώ, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Βασιλειάδη. Με την ίδια παράκληση, γιατί ξέρετε δέχομαι μία, θα την έλεγα, πίεση και από την υπηρεσία της Γραμματείας, η οποία έχει έρθει από τις 10.00΄ το πρωί και πρόκειται στις 10.00΄ το πρωί να επανέλθει στη Βουλή κι όπως καταλαβαίνετε…

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε, με συγχωρείτε, έχω μία κρίσιμη ερώτηση που μου διέφυγε, παρακαλώ πάρα πολύ…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ δεν έχω παρά να λέω ναι…

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε εδώ για τα υπόστεγα. Πείτε μου τα αεροπλάνα αυτά που πετούσαν και βομβάρδιζαν την Κύπρο μπορούσατε να τα δείτε, αν προσγειωνόντουσαν στην Κύπρο; Δεν εννοώ εσείς προσωπικά, δικά μας τμήματα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην περιοχή του Ακρωτηρίου, όχι.

ΞΑΡΧΑΣ: Γιατί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είναι μακριά.

ΞΑΡΧΑΣ: Πόσο μακριά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πώς θα δείτε ένα αεροπλάνο, εάν είναι…

ΞΑΡΧΑΣ: Μια στιγμή, δεν λέω να το δείτε από τη Λευκωσία. Το κοντινότερο τμήμα μας πού ήτανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για να δούμε;

ΞΑΡΧΑΣ: Ναι. Το κοντινότερο τμήμα μας από τη βάση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στη Λεμεσό.

ΞΑΡΧΑΣ: Στη Λεμεσό. Δεν μπορούσε λοιπόν η Λεμεσός να το πάρει είδηση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πώς θα δει το αεροπλάνο αν είναι τούρκικο ή αν είναι…

ΞΑΡΧΑΣ: Δεν σας ρωτώ αν είναι τούρκικο, κύριε, ή οποιουδήποτε, αεροπλάνο, την ώρα που βομβαρδιζότανε η Κύπρος, απ' αυτά τα αεροπλάνα που ήταν απάνω προσγειωθήκανε στο Ακρωτήρι. Μπορούσαμε να τα δούμε, αν προσγειωνόντουσαν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αν πάνε από άλλη κατεύθυνση από πού θα τα δείτε; Αν πάνε από την Πάφο;

ΞΑΡΧΑΣ: Στην Πάφο δεν είχαμε τμήματα, λοιπόν. Δεν εννοώ εσάς από τη Λευκωσία... Μπορούσαμε, κύριε, να τα δούμε; Μπορούσατε από τα ραντάρ να τα πιάσετε; Μπορούσατε. Τότε τι ψάχνατε; Διώξανε τους εργάτες. Τα ραντάρ σάς έδειξαν αν προσγειώθηκε ένα αεροπλάνο εκεί; Είναι σοβαρά πράγματα αυτά, κύριε μάρτυς. Δεν μπορείτε να μας λέτε ότι, επειδή κάποιους έδιωξαν...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επαναλαμβάνω, το προσωπικό το κυπριακό το οποίο εργαζόταν στην περιοχή είπε ότι δεν εχρησιμοποιείτο στις 1 και 2...

ΞΑΡΧΑΣ: Πού το είπε; Υπάρχουν καταθέσεις γι' αυτά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν επροσγειώθησαν, ναι ή όχι...

ΞΑΡΧΑΣ: Υπάρχουν καταθέσεις γι' αυτά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπάρχουν επιστολές.

ΞΑΡΧΑΣ: Πού;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είχαν υποβληθεί στο 2ο Γραφείο του ΓΕΕΦ.

ΞΑΡΧΑΣ: Στο 2ο Γραφείο του ΓΕΕΦ, λοιπόν. Θα τα ζητήσουμε κι αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, παρακαλώ τον κ. Βασιλειάδη. Με την ίδια παράκληση, όπως είπαμε.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Θα προσπαθήσω, κύριε πρόεδρε, όσο μπορώ. Δύο θέματα θα σας ρωτήσω. Το πρώτο. Στην περίφημη σύσκεψη υπό την προεδρία του κ. Μπονάνου. Είπατε ότι σας ενημέρωσαν ότι ξέρουν το θέμα Γκιζίκης κτλ. Επειδή ήταν ένα πάρα πολύ σοβαρό θέμα, μία πάρα πολύ σοβαρή απόφασις και μία πάρα πολύ –επιεικώς θα πω– ανορθόδοξη απόφασις. Πηγαίνατε στο κράτος που σας έχουν βάλει να το προστατεύετε να ρίξετε τον Πρόεδρο και την κυβέρνηση. Ρωτήσατε, θέσατε θέμα, ποιος έλαβε την απόφαση για το πραξικόπημα; Όχι ποιος ξέρει περί του οποίου, ποιος πήρε την απόφαση ρωτήσατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κι αν δεν ρωτήσατε, έχετε πληροφορίες πώς, με ποια διαδικασία, από ποιους ελήφθη η απόφασις, «εκτελέσατε πραξικόπημα εις την Κύπρο»; Δεν ρωτάω Μπονάνος, Γεωργίτσης. Ρωτάω για πάρα πάνω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δεν ξέρω.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μάλιστα. Ένα δεύτερο θέμα. Από τις 5.30΄ το πρωί άρχισαν εχθροπραξίες στην Κύπρο. Είχαμε καταβύθιση δύο πολεμικών πλοίων με νεκρούς και ελαχίστους τραυματίας, είχαμε πτώση αλεξιπτωτιστών και περίπου λίγο αργότερα την απόβαση. Εχθρικές ενέργειες, χωρίς καμιά αμφιβολία. Παρ' όλα ταύτα δεν υπήρξαν πρωτοβουλίες από πλευράς ΓΕΕΦ εις την Κύπρον. Ρωτώ: Υπάρχουν στρατιωτικοί κανονισμοί στον στρατό ξηράς, ένα, ή στο σχέδιο αμύνης ανάγκης, της αμύνης της Κύπρου, υπάρχει ρητή, γραπτώς περιορισμός, ότι το σχέδιο δεν εκτελείται ή δεν αναλαμβάνονται ούτε αμυντικές, αυτοαμύνης επιχειρήσεις ενώπιον του εχθρού; Λέει μέσα το σχέδιο αμύνης ανάγκης της Κύπρου ότι για να τουφεκίσετε ρωτάτε τον Χανιώτη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Λέει το σχέδιο ότι προ είκοσι τεσσάρων ωρών το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, ελάχιστον, θα ειδοποιήσει τις δυνάμεις του ΓΕΕΦ. Επιπλέον αντέδρασα, διότι διέταξα μόνος μου επιστράτευση και προώθησα και τμήματα, για να λάβουν την επαφή με το προγεφύρωμα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε ταξίαρχε, αυτά τα καταλαβαίνω και μάλιστα, ας πω και την κρίση μου, το ότι δεν έγιναν αυτά, από πλευράς ΑΕΔ, σοβαρές παραλείψεις... Τώρα δεν εξετάζουμε αυτά, πάμε εις τον τόπο και ξεκαθαρίζω το ερώτημά μου. Δεν έχω να προσθέσω τίποτα. Έγιναν αυτά τα γεγονότα που δεν άφηναν καμιά αμφιβολία σε

σας εκεί κάτω ότι εχθρός εν όψει. Σας πιάνουν εντός ολίγου. Λέει πουθενά γραπτώς κανένας κανονισμός του στρατού ξηράς ή μήπως λέει το αντίθετο ή λέει το σχέδιο αμύνης ανάγκης της Κύπρου ότι το παρόν σχέδιο δεν εφαρμόζεται ή για να πέσει ντουφεκιά για αυτοάμυνα των μονάδων χρειάζεται έγκρισις από την Αθήνα; Διότι λογικά όλοι είχαμε κι είμαι βέβαιος ότι κι εσείς θα είχατε, εσείς ήσαστε εκεί νούμερο ένα και τι περιμένατε δηλαδή παραπάνω να γίνει, για να αρχίσετε να τους ρίχνετε, από το να βουλιάξουν δύο πολεμικά πλοία, από το να βομβαρδίζεται ακτή, από το να πέφτουν αλεξιπτωτισταί και να έρχονται τα αποβατικά και να βγάζουν στρατό έξω; Τι άλλο μπορούσε να γίνει παραπάνω, για ν' αρχίσετε εσείς να κάνετε ενέργειες στρατιωτικές;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα οικεία βουλήσει, με δική μου πρωτοβουλία, εκίνησα τμήματα προς Κυρήνεια και διέταξα την επιστράτευση των μονάδων. Κι εν συνεχεία άρχισα να προωθώ δυνάμεις προς την Κυρήνεια.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ακριβώς αυτό ήθελα να ρωτήσω. Τι ώρα διατάξατε το τάγμα να κινηθεί προς την Κυρήνεια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ακριβή ώρα δεν ξέρω. Πάντως προ της ώρας, διέταξα πολύ χρόνο νωρίτερα, στις 6.00΄ ώρα, δεν θυμάμαι ακριβώς, ν' αρχίσουν να κινούνται τα τμήματα. Πρέπει να υπάρχουν σχετικά σήματα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Από τις απαντήσεις σας, πέστε μου αν κάνω λάθος, καταλαβαίνω ότι πουθενά στο σχέδιο αμύνης ανάγκης της Κύπρου δεν σας δένει τα χέρια, δεν σας περιορίζει για την έναρξη αμυντικών επιχειρήσεων ενώπιον σαφούς επιθετικής ενεργείας του εχθρού. Δεν λέει πουθενά το σχέδιο αμύνης ανάγκης τέτοιο πράγμα. Κατάλαβα ότι δεν το λέει. Μήπως κατάλαβα λάθος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πλην όμως αγνοείτε ότι υπήρχε επαφή και ολόκληρο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων διέτασσε αυτοσυγκράτηση και τα υπόλοιπα που σας ανέφερα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Στα γεγονότα αυτά εσείς ο ίδιος μιλήσατε με τον Μπονάνο και τι ώρα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Συγκεκριμένα, όταν ήταν τα μεταγωγικά αεροπλάνα πάνω από την Αγύρτα κι έκαναν τη στροφή, μίλησα με τον ταξίαρχο κ. Σπυρίδωνα Πολίτη. Και του λέω τα αεροπλάνα φέρνουνε στροφές, δώστε πολυβόλα ελεύθερα. Και είπε αυτοσυγκράτησις. Πήραμε τον κ. Χανιώτη τον ίδιο. Αυτοί πίστευαν, μέχρι την τελευταία στιγμή, ότι οι Τούρκοι δεν θα κάνουν απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφού την είχανε κάμει. Παρακαλώ τον κ. Παπαδονικολάκη να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, θα ήθελα να σας ρωτήσω αν έχετε υπηρετήσει ποτέ σε κανένα στρατηγείο του ΝΑΤΟ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, ουδέποτε. Και δεν ξέρω ούτε αγγλικά, εκτός της ελληνικής γλώσσης.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μήπως έχετε περάσει ποτέ κανένα σχολείο ή έχετε εκπαιδευτεί σε συνθήκες ψυχολογικού πολέμου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής, είναι κάτι που ενδεχόμενα δεν το έχω αντιληφθεί καλά. Στις 6 του μήνα νομίζω ότι έφυγε ο κ. Ντενίσης ή μεταγενέστερα, δεν ξέρω...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 12 έφυγε ο κ. Ντενίσης.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: 12 έφυγε ο κ. Ντενίσης και ήρθε στην Αθήνα. Εν τω μεταξύ εσείς είχατε γυρίσει στην Κύπρο με τις ειδικές εντολές που είχατε πάρει. Από εκείνη τη στιγμή και πέρα θα ήθελα να σας ρωτήσω: Ήσασταν ο αρχαιότερος αξιωματικός στην Κύπρο, ναι ή όχι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Τότε γιατί ασκούσε τη διοίκηση ο επιτελάρχης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατά την απουσία του αρχηγού, όταν είναι μικρός ο χρόνος, τη διοίκηση την ασκεί ο επιτελάρχης.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κοιτάξτε, είναι λίγο τραβηγμένο αυτό που λέτε, εντάξει. Θα

ήθελα να σας ρωτήσω το εξής: Είπατε κατά τη σύσκεψη στο γραφείο του ΑΕΔ είχατε ήδη συναποφασίσει κάποια προειδοποιητική συνεννόηση με κωδικές λέξεις. Κι είχατε πει ότι η εκτέλεση της επιχείρησης του πραξικοπήματος θα εδίδετο με την ένδειξη «Αλέξανδρος μπήκε σε νοσοκομείο». Ποιος την πήρε αυτή την εντολή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και εγώ και ο κ. Κομπόκης, και οι δυο μαζί.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Σας την έδωσε ποιος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Μπονάνος, όταν είχαμε έρθει στις 2 Ιουλίου στην Αθήνα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Από τις 2 Ιουλίου τότε για ποιον λόγο χρειαζότανε να έχετε κωδικές λέξεις, αφού από τις 2 Ιουλίου ήδη είχατε πάρει το «Αλέξανδρος ασθενεί», διότι υποτίθεται ότι η κωδικοποίησις ορισμένων σημάτων ή ορισμένων ενεργειών γίνεται για να διατηρήσει η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων για τον εαυτό της το δικαίωμα ενδεχόμενης ματαίωσης. Σας δίνω την εντολή να κάνετε το εγχείρημα, το πραξικόπημα, και για τον εαυτό μου εγώ, η ηγεσία, διατηρώ το δικαίωμα να σας δώσω και την τελική επιβεβαίωση με κωδική λέξη. Δεν μπορεί να σας έδωσε, ήρθατε στην Αθήνα, σας είπε, εντάξει, θα κάνετε πραξικόπημα, «Αλέξανδρος ασθενεί βαρέως». Εμένα δεν με πείθει αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν υπήρχε άλλη κωδικοποίησις και οι ίδιες λέξεις επανελήφθησαν με τον ταγματάρχη Κοντώση, ο οποίος ήρθε στην Κύπρο στις 13.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Επομένως το «Αλέξανδρος ασθενεί» σας το μετέφερε ο Κοντώσης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δόθηκε την πρώτη φορά που ήμουνα εγώ στην Ελλάδα. Στις 2.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Αφού εκεί δεν χρειαζότανε κωδικοποίηση των εντολών. Πέστε μου το εξής... Έγινε πολλή συζήτηση για το αεροπλανοφόρο ΕΡΜΗΣ και τα ενδεχόμενα πυρά υποστηρίξεως, τα οποία ακούσατε ότι είπαν κάποιοι πολίτες οι οποίοι ήταν εντός του αεροπλανοφόρου. Είπατε ότι έγινε αποβίβαση στην Κύπρο. Πυρά υποστηρίξεως θα εδίδοντο, εφόσον υπήρχε αντίσταση επί της ακτής. Εφόσον δεν υπήρχε, τι είδους πυρά θα έκανε το αεροπλανοφόρο ή το ελικοπτεροφόρο; Γιατί είναι γνωστό τι είναι το ΕΡΜΗΣ, τουλάχιστον εγώ ξέρω τι είναι.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπήρχαν τμήματα δικά μας στην Κερύνεια.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Υπήρχαν τμήματα τα οποία εβλήθησαν προ της αποβιβάσεως των Τούρκων; Διότι, αν εβλήθησαν, τότε έγινε απόβαση.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διότι τα τμήματα δεν ευρίσκοντο επί της ακτής, αλλά ήταν διατεταγμένα από του καιρού της ειρήνης προς τον Άγιο Ιλαρίωνα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Πέστε μου το εξής: Προτού αρχίσουν να αποβιβάζονται τα τουρκικά στρατεύματα επί της ακτής, έγινε προετοιμασία με πυρά υποστηρίξεως. Θα πρέπει να ξέρετε πώς διεξάγονται αμφίβιες επιχειρήσεις. Ερωτώ: Έγιναν πυρά υποστηρίξεως προκαταβολικώς; Αυτό που λέμε προετοιμασία της ακτής αποβάσεως;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως. Αφού έγινε και σ' όλες τις πόλεις. Και στη Λευκωσία έγινε και σε στρατόπεδα έγινε.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι, στην ακτή αποβάσεως μιλάω, δεν μιλάω στη Λευκωσία, εκεί ήταν ευρύτερο το σχέδιο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Οπωσδήποτε έγινε, γιατί, σας είπα, στα υψώματα...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι οπωσδήποτε. Ρωτάω: Έγινε ή δεν έγινε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν το ξέρω. Δεν ήμουνα εκεί.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ήσαστε διοικητής του ΓΕΕΦ και δεν ξέρετε αν αποβιβαζόμενοι οι Τούρκοι στην Κύπρο έκαναν πυρά προετοιμασίας; Αυτό που λέγεται softness, μαλάκωμα της ακτής.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σε μας τα τμήματα ανέφεραν ότι η περιοχή βομβαρδίζεται.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Βομβαρδίζεται από τι; Από αέρος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο βομβαρδισμός είναι και από αέρος...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι, έχει σημασία η συγκεκριμένη.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και από θαλάσσης είναι με τα κανόνια των πλοίων και από αέρος.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Καλά, εγώ θα σας πω, έχω την αίσθηση ότι ίσως είναι εκ περισσού, ότι το αεροπλανοφόρο είχε άλλη αποστολή εκεί, παρείχε ηλεκτρονική κάλυψη στην αμφίβιον δύναμιν επιχειρήσεων. Άλλη αποστολή είχε και όχι αυτήν την οποία είπανε εκείνοι που σας είπαν. Θα ήθελα να μου πείτε το εξής: Υπήρξε καμία επίπτωσις στο ηθικό των δυνάμεων της κυπριακής Εθνοφρουράς μετά το πραξικόπημα; Δηλαδή το ηθικό της κυπριακής Εθνοφρουράς σε ποιο επίπεδο ήταν μετά το πραξικόπημα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Καλό ήταν, καλό ήταν, αλλά όχι όπως θα ήταν, εάν δεν είχε γίνει αυτό το πράγμα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Επομένως, το πραξικόπημα μείωσε το ηθικό της κυπριακής Εθνοφρουράς. Επομένως, η δύναμις αντίστασης της Κύπρου, η οποία εκφραζότανε με την κυπριακή Εθνοφρουρά, είχε μία αποδυνάμωση λόγω πτώσεως του ηθικού. Και ξέρετε πόσο το ηθικό είναι ουσιώδης παράγοντας για την εκτέλεση πολεμικών επιχειρήσεων από την όποια ένοπλον δύναμιν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν έγινε ενέργεια καμία εναντίον δυνάμεως της Εθνοφρουράς, δηλαδή...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Εγώ σας ρωτάω αν είχε επίπτωση το πραξικόπημα στο ηθικό.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Οπωσδήποτε.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Καλώς. Ευχαριστώ. Πέστε μου το εξής: Είπατε ότι η κατάρριψη του αεροσκάφους, του μεταγωγικού, για το οποίο σας πληροφορώ ότι ήταν 26 αλεξιπτωτιστές νεκροί και 4 του πληρώματος, 30 Έλληνες στρατιωτικοί νεκροί, είπατε ότι έγινε από αντιαεροπορικά πυρά, που δεν γνωρίζετε αν ήταν ελληνικά ή αγγλικά αντιαεροπορικά, όμως θα έπρεπε να γνωρίζετε ότι το αεροπλάνο αυτό έπεσε μέσα στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας κατά την τελική φάση προσγειώσεως, όταν ήταν στην τελική φάση. Πιστεύετε ότι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι, με συγχωρείτε. Γιατρός βουλευτής υπάρχει εδώ πέρα τώρα;

ΟΛΟΙ: Δεν έχουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον γιατρό της Βουλής. Λοιπόν, συνεχίστε, παρακαλώ, κύριε Παπαδονικολάκη, για να τελειώνουμε.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ήθελα να ρωτήσω το εξής, γιατί το είπατε αυτό και θα ήθελα να το διευκρινίσετε. Είπατε ότι ενδεχομένως να κατερρίφθη από ελληνικά αντιαεροπορικά πυρά ή αγγλικά. Είναι δυνατόν ένα αεροπλάνο στον χώρο του αεροδρομίου για προσγείωση να βληθεί από αγγλικά αντιαεροπορικά πυρά σε απόσταση από το αεροδρόμιο του Ακρωτηρίου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διότι στην περιοχή της Λευκωσίας υπάρχει και αγγλικό κλιμάκιο.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Είχε αντιαεροπορικά όπλα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω, έγινε προανάκριση, σας είπα, και έχει βγει πόρισμα. Και δεν ξέρω ποιο...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Εσείς δεν γνωρίζετε αν είχε το αγγλικό τμήμα εκεί. Καλώς.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν το ξέρω. Έχει γίνει ανάκρισις κι έχει βγει και πόρισμα για την υπόθεση των αεροπλάνων.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Πέστε μου το εξής... Ήδη και ο κ. Βασιλειάδης περίπου το ακούμπησε το θέμα, επειδή είναι σοβαρό, θα ήθελα να σας ρωτήσω. Ποια ήτανε η γενική αποστολή; Με την έννοια αποστολή της κυπριακής Εθνοφρουράς, της Εθνοφρουράς γενικότερα. Αποστολή. Είναι μία ένοπλος δύναμις. Ένοπλος δύναμις δεν νοείται χωρίς να έχει αποστολή. Πέστε μου ποια ήταν η αποστολή.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατά μεν τη διάρκεια της ειρήνης είναι η εκπαίδευσις του προσωπικού, κατά τη διάρκεια του πολέμου η αντιμετώπισις του αντιπάλου.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Το έκανε αυτό η κυπριακή Εθνοφρουρά, της οποίας μάλιστα ήσασταν διοικητής, ήσασταν ηγέτης; Εξετέλεσε την αποστολή της;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατά τη γνώμη μου, ναι, διότι εκίνησα μονάδες και έκανα την επιστράτευση.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Πέστε μου. Η αντιμετώπιση του εχθρού εξαντλείται με την κίνηση των μονάδων για την επιστράτευση; Αυτό νοείτε εσείς, κατά τη στρατιωτική σας αντίληψη, αντιμετώπιση του εχθρού;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μα δεν σταμάτησε εκεί, διότι κάναμε επιθέσεις, για να εξαλείψουμε το προγεφύρωμα συνεχώς.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Δεν κάνατε επιθέσεις. Ως την ώρα μάς είπατε κάτι άλλο. Μας είπατε ότι κινήσατε δυνάμεις προς το προγεφύρωμα, για να περιορίσετε το προγεφύρωμα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και εν συνεχεία μετεφέρθησαν νέες δυνάμεις, οι οποίες ανέλαβαν επιθέσεις εναντίον του προγεφυρώματος.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πώς είναι δυνατόν από τις 3000 που είχε το 50ό σύνταγμα να μείνουν 100 έως 200 άνθρωποι μέσα σε δύο ξενοδοχεία και να καταστραφούν όλα τα άρματα μάχης και να μείνουνε μόνο δύο, εάν δεν έγιναν επιθέσεις;

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Θα ήθελα επομένως, να σας ρωτήσω τότε το εξής: Ώς εκεί εξαντλήθηκε η δικιά σας επιθετική ρύμη; Δηλαδή τελείωσε η επιθετική σας δυνατότητα και τελικά μείνανε οι 150 χωρίς να δέχονται κανενός τα πυρά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Συνεχώς κατεβάλλοντο προσπάθειες...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Διότι, κύριε Γεωργίτση, αν καταφέρατε να εξοντώσετε το 50ό σύνταγμα Πεζικού το τουρκικό, τους 3.000 άνδρες που λέτε, τότε θα ήταν πολύ λογικό να πιστέψουμε ότι θα μπορούσατε να διώξετε και τους τελευταίους 150, να τους εξοντώσετε κι έτσι να πάψει η ύπαρξη του προγεφυρώματος.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έγινε η τελευταία προσπάθεια, πλην όμως ανέφερα ότι την τελευταία στιγμή έγινε απόβασις στα νώτα των τμημάτων.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Να τελειώσω τις ερωτήσεις μου, δύο έχω. Θα ήθελα να ρωτήσω το εξής: Είπατε ότι κατερρίφθησαν 11 τουρκικά αεροπλάνα, από την άλλη πλευρά μάς είπατε ότι το ΑΕΔ εδώ έλεγε αυτοσυγκράτηση, μην τους χτυπάτε, ασκήσεις γίνονται, και το 'να και τ' άλλο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τα αεροπλάνα πέσανε μετά την εντολή εφαρμόσατε σχέδιο.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Καλώς. Πέστε μου το εξής: Πότε μάθατε ότι κατέρρευσε η χούντα εδώ στην Αθήνα εσείς κάτω εκεί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ή στις 23 ή στις 24.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Πέστε μου το εξής: Τον κ. Κληρίδη τον καλέσατε για Πρόεδρο μετά την πτώση της χούντας; Είπατε ότι πήγατε και τον είδατε και του ζητήσατε να αναλάβει Πρόεδρος.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πρέπει να είναι εκείνες τις ημέρες.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μετά την πτώση της χούντας.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και ανέφερα ότι δεν θυμάμαι αν το κάναμε εμείς ή κατόπιν εντολής του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Τελείωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διακόπτομε τη συνεδρίαση γι' αύριο στις 6.00΄, κύριε Γεωργίτση, και παρακαλούμε να είστε εδώ εγκαίρως, στις 6.00΄, ώστε να τελειώσομε αύριο την εξέτασή σας, και εν συνεχεία θα εξετάσομε και άλλον μάρτυρα. Ευχαριστώ.

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ): Θα ήθελα να πω μερικές κουβέντες εγώ, βλέπω όμως ότι ζητάει η κ. Συνοδινού, ο κ. Παπακωνσταντίνου, ο κ. Παυλίδης και ο κ. Ξαρχάς τον λόγο. Προ της ημερησίας διατάξεως δηλαδή; Το θέμα είναι, θα σας παρακαλέσω να έχετε υπόψη σας, ότι δεν πρέπει να καθυστερήσουμε και αυτούς οι οποίοι...

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ: Μία δήλωση θα κάνω προ της ημερησίας διατάξεως. Κύριε πρόεδρε, απογευματινές πληροφορίες δημοσιογράφων, λίγο πριν εισέλθουμε εις το κοινοβούλιο, μας βεβαιώνουν ότι στις αυριανές εφημερίδες έχουν δοθεί όχι απλώς στοιχεία αλλά λεπτομερείς περιγραφές της χθεσινής ανακρίσεως του μάρτυρος κ. Γεωργίτση. Τα μέλη της Επιτροπής έχουμε δώσει υπόσχεση και δεχθήκαμε το απόρρητο των συνεδριάσεων. Εάν αυτό το απόρρητο παραβιάζεται καθ' οιονδήποτε τρόπο, σας ερωτώ τι πρέπει να γίνει, για να διατηρείται το κύρος της Επιτροπής ως προς τη σοβαρότητα της αποστολής της για το εθνικό θέμα της Κύπρου. Επειδή εδώ δεν διαχειριζόμαστε ένα οποιοδήποτε θέμα προσωπικό ή του κοινοβουλίου ή νομοθετικό. Ελπίζω να μου κάνετε την τιμή να θυμηθείτε ότι ήμουν εκ των πρώτων που ζήτησα απόρρητο των συνεδριάσεων, γιατί θεωρώ ότι έτσι διασφαλίζεται το κύρος της Επιτροπής. Αν δεν συνεχίσει αυτό, δηλώνω ότι δεν επιθυμώ να μετέχω συνεδριάσεων των οποίων οι συζητήσεις διαρρέουν στον Τύπο και γίνομαι και εγώ ύποπτη παραβιάσεως της συμφωνίας αυτής. Θεωρώ επικίνδυνο να γράφονται στον Τύπο μονομερώς και ανεξέλεγκτα διάφορες πληροφορίες. Ή πρέπει να τηρηθεί το απόρρητο ή πρέπει να γίνουν ανοικτές οι συνεδριάσεις, αλλιώς αρνούμαι να θεωρηθώ ότι έχω δώσει πληροφορίες στον Τύπο τις οποίες δεν δικαιούμαι να δώσω. Παρακαλώ να ληφθεί υπόψιν η δήλωση αυτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η δήλωση της κ. Συνοδινού δημιουργεί ένα θέμα. Επακολουθούν και 4-5 άλλοι συνάδελφοι οι οποίοι έχουν ζητήσει τον λόγο. Καταλαβαίνετε ότι διά του τρόπου αυτού θα εκτεθούμε, αν μη τι άλλο, σ' αυτούς τους ανθρώπους που μπορεί να είναι ότι είναι, αλλά νομίζω πως εμείς πρέπει να εμφανιστούμε απέναντί τους σαν άνθρωποι οι οποίοι εκπροσωπούν και ενσαρκώνουν εδώ μέσα την έννοια της δημοκρατίας. Δεν μπορεί λοιπόν να τους καθυστερούμε απεριορίστως.

Ομιλίες μελών εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ δεν λέω ότι είναι μικρό θέμα. Είναι πάρα πολύ μεγάλο θέμα και είμαι ο τελευταίος που θα διαφωνήσω με την ανάγκη να μην μεταδίδεται καμία ανακοίνωσις. Αν πράγματι γίνονται αυτά, τότε το μόνον το οποίο μπορώ, κυρία Συνοδινού, εγώ να κάμω είναι να αναφέρω το θέμα αυτό που λέτε εις τον Πρόεδρο της Βουλής, διά να διατάξει διοικητική εξέταση. Άλλο τίποτε εγώ δεν μπορώ να κάνω. Τα μέλη της Επιτροπής υποτίθεται ότι παρέχουν εγγύησιν εκ του προσώπου των ότι δεν είπανε τίποτα, δεν μετέδωσαν τίποτα. Αν μετέδωσαν, τι να κάνουμε; Στους βουλευτές δεν μπορούμε να κάνουμε ούτε διοικητική εξέταση ούτε άλλο τίποτα. Λοιπόν, νομίζω ότι το μόνο το οποίο μπορώ να ζητήσω είναι από τον κ. Αλευρά να εξετάσει το θέμα, άλλο τίποτε δεν μπορώ να κάνω.

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, με συγχωρείτε, εγώ δήλωσα ότι δεν επιθυμώ να μετέχω σε μία Επιτροπή η οποία έχει δώσει υπόσχεση, διά τους λόγους τους οποίους γνωρίζομε, ότι δεν θα διαρρέουν οι πληροφορίες, διότι πιστεύω ότι οι πληροφορίες ατάκτως ερριμμέναι εις τον Τύπον είναι επικίνδυνες για το θέμα το οποίο διαχειριζόμεθα. Και δεν θέλω να θεωρηθώ, τουλάχιστον εγώ που δεν είπα τίποτα, ύποπτη. Και για αυτό λέω ότι δεν θα μετάσχω πια στην Επιτροπή. Το λέω από σήμερα, επειδή θα είναι αύριο και επειδή η επόμενη συνεδρίαση είναι νομίζω την άλλη Τετάρτη, ε-

πομένως δεν θα έχω τον τρόπο αύριο να διαμαρτυρηθώ. Ευχαριστώ πολύ. Τούτο δεν έχει καμία σχέση με κανένα από τα αξιότιμα μέλη της Επιτροπής. Σας παρακαλώ πάρα πολύ, θέλω να το δηλώσω και αυτό. Με κανένα από τα αξιότιμα μέλη της Επιτροπής δεν έχει σχέση αυτό που λέω. Ξεκαθαρίζω τη θέσιν μου, σας παρακαλώ θερμά, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, κυρία Συνοδινού, αλλά σταθείτε. Εγώ θεωρώ ότι οι μεν συνάδελφοι, όλα τα μέλη της Επιτροπής είναι ανώτερα πάσης υπονοίας. Τώρα, εάν η διαρροή γίνεται από αλλού, δεν νομίζω ότι νομιμοποιείται, δικαιολογείται η σκέψη σας ότι δεν πρέπει να αποτελείτε μέλος της Επιτροπής, όταν η διαρροή γίνεται από κάποιον άνθρωπο ο οποίος δεν είναι μέλος της Επιτροπής.

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ: Τότε πώς θα εξασφαλίσομε την αξιοπρέπεια των βουλευτών; Αυτό σας ρωτάω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα και εγώ πώς θα εξασφαλίσω αυτά που θέλετε εσείς, τι να τα κάμω δηλαδή; Τι να κάμω; Υποδείξτε μου πρακτική λύση. Παρακαλώ τον κ. Παπακωνσταντίνου να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Για να μπορούμε να τελειώσουμε τους μάρτυρες όσο μπορούμε πιο γρήγορα, παρακαλώ το προεδρείο και τους κυρίους συναδέλφους να δεχθούν περιορισμένο χρόνο ερωτήσεων. Νομίζω ότι ο καθένας μας, είμαστε 30, σε πέντε λεπτά μπορούμε να ρωτήσουμε ό,τι θέλουμε. Αυτή είναι η πρώτη μου πρόταση. Η δεύτερη πρόταση: Να μην παρεξηγούμε τον ρόλο μας. Είμαστε απλώς ανακριτικό όργανο, που προσπαθεί να εξακριβώσει τα γεγονότα. Η Επιτροπή δεν απαγγέλει κατηγορίες εναντίον ουδενός. Ό,τι πόρισμα βγάλουμε θα το παραπέμψουμε στη Βουλή, στην ολομέλεια, η οποία και θα αποφασίσει αν θα το στείλει στον εισαγγελέα, ο οποίος θα απαγγείλει κατηγορία. Συνεπώς, ίσως είναι η απειρία ενδεχομένως ανθρώπων που δεν πέρασαν από τα δικαστήρια, κάνουμε ερωτήσεις όσο μπορούμε πιο διαφωτιστικές στους μάρτυρες χωρίς a priori να εκδηλώνουμε την άποψή μας ότι τους θεωρούμε ένοχους ή όχι. Αυτή νομίζω είναι μια γραμμή, την οποία θα παρακαλέσω και το προεδρείο και τους κυρίους συναδέλφους να τηρήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με προλάβατε, κύριε Παπακωνσταντίνου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εμείς ξέρουμε ότι πρόκειται περί ενόχων, αλλά δεν μπορούμε αυτή τη στιγμή, αφού αρχίζουμε πρωτογενώς, παρθένοι, να τους εξετάζουμε να δημιουργούμε εντυπώσεις, ότι δηλαδή τους θεωρούμε ήδη κατηγορουμένους. Είμαστε ανακριτική επιτροπή, ο ανακριτής εξετάζει τον μάρτυρα και, αν προκύψουν στοιχεία αργότερα, δεν είναι εκείνος που αποφαίνεται, αποφαίνεται κάποια άλλη αρχή. Στην προκειμένη περίπτωση αυτό ακριβώς συμβαίνει εδώ σε μας. Απλώς αυτή την παρατήρηση ήθελα να κάνω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ανεξάρτητα από τον τρόπο που γίνεται η διαρροή. Γεγονός είναι ότι γίνεται. Ο κόσμος ξέρει κι εμείς ξέρουμε, δεν είναι θέμα απλώς συμφωνίας, που είπε η κ. Συνοδινού. Είναι θέμα εφαρμογής του κανονισμού ο οποίος επιτάσσει τη διεξαγωγή των εργασιών της Επιτροπής κεκλεισμένων των θυρών και με μυστικότητα. Αντιλαμβάνεστε ότι, όταν ο κόσμος έξω διαβάζει ότι μια επιτροπή που συνεδριάζει μυστικά δεν μπορεί να κρατήσει τίποτα, κι αν αύριο βγουν, όπως κι εγώ είχα την ίδια πληροφορία, δηλαδή αυτολεξεί η κατάθεση η χθεσινή του μάρτυρος, αντιλαμβάνεστε ποια θα είναι η υπόληψή μας απέναντι στον κόσμο. Εκεί που και μέχρι τώρα το ξέρετε και το ξέρουμε κανένας δεν πιστεύει, δεν ξέρω ποιος φταίει που δεν πιστεύει ο κόσμος ότι προσπαθούμε να κάνουμε σοβαρό έργο, αντιλαμβάνεστε τι θα γίνει μετά απ' αυτό. Κι εγώ δηλώνω με όλο τον σεβασμό και προς εσάς, κύριε Πρόεδρε, και προς την επιτροπή και προς τους συναδέλφους ότι, αν αύριο βγει η κατάθεσις, όπως ελέχθη χθες, εγώ επιφυλάσσομαι να ζητήσω από τη Βουλή να απαλλαγώ από

τη συμμετοχή μου στην Επιτροπή. Αυτό είναι το ένα θέμα. Κι ένα δεύτερο, με δυο λόγια, συμπληρώνοντας την πρόταση του κ. Παπακωνσταντίνου, ανεξάρτητα από το τι ξέρουμε ο καθένας μας, είτε διαβάζοντας είτε από πληροφορίες, οι άνθρωποι αυτοί που έρχονται εδώ, ανεξάρτητα από το ποιοι είναι, είναι μάρτυρες αυτή τη στιγμή και ακόμα σεις, που είστε δικηγόρος, κύριε πρόεδρε, κι εμείς όλοι και συνάδελφοι που δεν είναι ξέρουμε ότι και ο κατηγορούμενος, μέχρις ότου καταδικασθεί, αλλά και όταν καταδικαστεί, δικαιούται κάποιου σεβασμού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτή τη δήλωση την έκαμα χθες 10 φορές, συνεπώς μην επανέρχεστε, για να μην τρώμε τον χρόνο. Την έκαμα και θα την ξανακάμω και τώρα πάλι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, εγώ τελείωσα, αλλά αισθάνθηκα την ανάγκη να την κάνω, γιατί μερικά πράγματα πρέπει να τα ξεκαθαρίσουμε και να τα τηρήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Λιβανός και μετά ο κ. Κάππος. Θα σας παρακαλέσω όχι όλοι, βρε παιδιά, δεν είναι υποχρεωτικό να πάρουμε όλοι τον λόγο επί κάθε θέματος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, νομίζω ότι ειδικά στο θέμα που έχει δημιουργηθεί πρέπει οπωσδήποτε εγώ τουλάχιστον να πάρω τον λόγο, γιατί, διότι η εφημερίδα η οποία σήμερα πράγματι έχει αναγράψει αυτολεξεί, σαν να έχει απομαγνητοφωνήσει ή σαν να έχει αποστενογραφήσει αυτά τα οποία είπα εγώ, διότι ο μόνος που τα είπε είμαι εγώ, περί προδοσίας και εσχάτης προδοσίας, είναι η εφημερίς *Ελεύθερος Τύπος*. Εχθές, όπως θα διαπιστώσατε, κύριοι συνάδελφοι, δεν εβγήκα από την αίθουσα καθόλου, παρά όταν τελειώσαμε. Στο ισόγειον συνήντησα τον συντάκτην του *Ελευθέρου Τύπου*, ο οποίος μου είπε αύριο βγαίνουμε με τίτλο «Εσχάτη Προδοσία». Τον ερώτησα τι εννοείς. Μου απήντησε: αυτό δεν είπες; Είναι γνωστή η επίθεσις την οποία μου κάνει ο *Ελεύθερος Τύπος*, επομένως σχέσεις δεν έχω, αντιθέτως όμως είναι γνωστόν υπήρξα διευθυντής και εκδότης εφημερίδος και είναι σχεδόν βέβαιον ότι, αν κάποιος συνδεδεμένος με τον εκδότη της εφημερίδος αυτής θελήσει να βρει την αλήθεια, θα την βρει. Από πού ο συντάκτης είχε την πληροφορία; Επομένως θα ήθελα να παρακαλέσω τους συναδέλφους της ΝΔ οι οποίοι συνδέονται με εκείνον ο οποίος θα μπορούσε να ρωτήσει τον κ. Βουδούρη να πει ακριβώς ο συντάκτης ποιος είναι αυτός ο οποίος τον επληροφόρησε. Δεύτερον θέμα... Δεν είδα την ΑΥΡΙΑΝΗ. Πάντως επακριβώς το έχει γράψει ο *Ελεύθερος Τύπος*, επομένως δεν μπορεί να συνεργάζεται η *Αυριανή* με τον *Ελεύθερο Τύπο*, διότι αλληλοϋβρίζονται. Ας βρει ο καθένας άκρη. Δεύτερον θέμα, όσον αφορά εις τη διαδικασία, κύριε πρόεδρε, χωρίς να θέλω, επειδή είμαστε συμπατριώται να σας κολακέψω, εγώ πιστεύω ότι ήτανε άψογη η διαδικασία, εκτός από ένα ορισμένο σημείο το οποίο εντόπισα εγώ τουλάχιστον, ίσως και εσείς. Όταν ερωτούσε συνάδελφος από το ΠΑΣΟΚ, υπήρξε ένας ψίθυρος από μέρους ορισμένων συναδέλφων από 'δω, απαράδεκτος, κατά τη γνώμη μου, ενώπιον του μάρτυρος. Χθες.

Μέλη μιλούν και δεν ακούγονται

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από σας. Και το παρατηρήσαμε όλοι, φαντάζομαι κι εσείς. Τουλάχιστον μπρος σε μάρτυρα εγώ πιστεύω και προτείνω να αποφεύγονται τέτοιου είδους εκδηλώσεις. Και, τρίτον, θέμα: Είχα προτείνει, αυτό είναι άσχετο πια με τη χθεσινή συνεδρίαση, είχα προτείνει και ήδη αποδεικνύεται ότι είχα δίκιο, γιατί ένας από τους μάρτυρες που προτιθέμεθα να καλέσουμε έφυγε ήδη εκτός Ελλάδος, είχα προτείνει την απαγόρευση εξόδου από τη χώρα. Το συνεζήτησα μάλιστα το πρωί και με έναν εκ των συναδέλφων που παρίσταται αυτή τη στιγμή. Σας είχα δε πει, δεν ξέρω αν το ενθυμείσθε, ότι ο κ. Γεώργιος Β. Μαγκάκης, φίλος και των δυο μας, μου υπέδειξε τρόπο. Δηλαδή, αν δεν υφίσταται εν ενεργεία η μήνυσις την οποίαν είχαν υποβάλει διάφοροι πολίτες τότε, μπορεί με μία μή-

νυση την οποία θα υποβάλει ένας από τα εννιά εκατομμύρια Ελλήνων να αποτελέσει λόγον δι' οιονδήποτε εισαγγελέαν να απαγορεύσει την έξοδόν τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ. Επειδή αναφέρθηκε το όνομα, το αξιοσέβαστο όνομα, του συναδέλφου Γ.Β. Μαγκάκη, πρέπει να πω ότι στο σημείον αυτό φαίνεται ότι δεν του ετέθησαν καλώς τα πράγματα. Διότι, από τη στιγμή που υπάρχει αναστολή της ποινικής διώξεως και η νέα μήνυσις η οποία θα γίνει, από τη στιγμή, ξαναλέω, που υπάρχει εν ενεργεία η αναστολή, την οποία δεν κατήργησε η απόφαση της Βουλής να συστήσει Εξεταστική Επιτροπή, από τη στιγμή εκείνη, και η νέα μήνυσις θα πάει αρχείον. Θα πει ο εισαγγελέας, αμέσως μόλις τη λάβει, «εν αναστολή». Κατ' ακολουθίαν δε θα έχει ασκηθεί ποινική αγωγή, για να μπορεί βάσει αυτής να προβεί εις απογόρευσιν εξόδου. Φαίνεται ότι αυτό το στοιχείον που σας είπα δεν ετέθη υπ' όψη του κ. Γ.Β. Μαγκάκη. Περαιτέρω κι εγώ το βρίσκω σοβαρό αυτό που λέει ο κ. Λιβανός, να εξασφαλισθεί, αλλά πώς να εξασφαλισθεί; Εκτός αν πούμε, πράγμα που δεν ξέρω αν πρέπει να το πούμε, μελετώντας βαθύτερα το θέμα της αναστολής, ότι δεν υπήρξε αναστολή ποινικής διώξεως ποτέ. Θέλετε να το προχωρήσουμε μέχρις εκεί; Υπάρχουνε πάντα νομικές σκέψεις και επιχειρήματα, που δεν είναι ανάγκη στο κάτω-κάτω της γραφής να τα δώσουμε και εις τους δικηγόρους των άλλων. Ημείς έναν σκοπό έχουμε, να κάνουμε αυτήν την εξέταση. Μέχρις ότου κηρυχθούν ένοχοι από τα δικαστήρια, αν κηρυχθούν ποτέ, εγώ είμαι υποχρεωμένος να σέβομαι την προσωπικότητά τους. Ο κ. Κάππος είχε ζητήσει τον λόγο και ο κ. Κουτσογιάννης, με την δήλωση ότι δεν είναι υποχρεωτικό να μιλάμε όλοι. Κύριε Κάππο, ορίστε.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, κάνει εντύπωση η δήλωση των δύο συναδέλφων της ΝΔ, αλλά νομίζουμε ότι θα έπρεπε να διευκρινιστεί και η θέση της ΝΔ πάνω σ' αυτό το ζήτημα ποια είναι. Διότι η κ. Συνοδινού είπε να γίνονται δημόσιες συνεδριάσεις, στο οποίο εμείς συμφωνούμε. Άλλωστε και το Watergate στην Αμερική, κύριε πρόεδρε, δημόσια γινότανε και η τηλεόραση παρούσα ήτανε. Κι είναι ζωτική ανάγκη η πληροφόρηση. Είναι δυνατόν έναν χρόνο να εξετάζουμε, να ανακρίνουμε και να μην υπάρχει διαφάνεια, να μην ξέρει τίποτα ο ελληνικός λαός; Αυτό που είπε ο κ. Μπαντουβάς είναι γεγονός. Πιέζουν οι δημοσιογράφοι, πέφτουν επάνω, λένε, υπάρχει κάποιο πρόβλημα. Πρέπει να το δει η Επιτροπή, ο Πρόεδρος της Βουλής κτλ., δεν ξέρω τι μπορεί να είναι, αλλά υπάρχει ένα θέμα πληροφόρησης, γιατί θα έχει έναν χρόνο τουλάχιστον που θα διαρκέσει η ανάκριση για το θέμα της Κύπρου. Αυτά, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Κουτσογιάννη, ορίστε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε πρόεδρε, εκτιμώ, σύμφωνα με όσα γνωρίζω, ότι το πεντάλεπτο είναι λίγος χρόνος. Βεβαίως, πάρα πολλοί συνάδελφοι με 2-3 ερωτήσεις μπορεί να κάνουν 2 με 3 λεπτά. Νομίζω όμως ότι πρέπει να έχουμε έναν χρόνο μέχρι 10 λεπτά. Γιατί μπορεί να προκύψει κάποιος να έχει σοβαρά στοιχεία για μια εξέταση ενός μάρτυρος και να μην του φτάνουν ούτε 10 λεπτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ πάρα πολύ όλους για τις απόψεις σας. Μπορούμε να προχωρήσουμε στην εξέταση του μάρτυρος. Κύριε Παπαθανασίου, πέστε στον κ. Γεωργίτση να 'ρθει μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Χαίρετε, κύριε Γεωργίτση. Εσείς ορκιστήκατε χθες και συνεπώς δεν υπάρχει λόγος να ορκιστείτε. Ο κ. Λιαροκάπης έχει τον λόγο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς, τι γνωρίζετε για έναν Άγγλο συνταγματάρχη Στόικερ, νομίζω, για την αυθεντικότητα ενός τουρκικού σχεδίου εισβολής στην Κύπρο και για την ενημέρωση πάνω σ' αυτό του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων και της χούντας έναν χρόνο προ του πραξικοπήματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για το σχέδιο Στόικερ, το έμαθα, όταν επέστρεψα στην Ελλάδα.

Ποια εποχή παρεδόθη στην Κύπρο ακριβώς δεν γνωρίζω.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή τι ακριβώς μάθατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ήταν το σχέδιον, όπως παλαιά είχαμε στα χέρια μας το σχέδιο αποβάσεως των Τούρκων στην περιοχή Αμμοχώστου έτσι και τώρα ένα Άγγλος συνταγματάρχης είχε πάρει το σχέδιο αποβάσεως των Τούρκων και το είχε παραδώσει στο ΓΕΕΦ. Σε ποιον ακριβώς δεν ξέρω.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή είχε ενημερωθεί το Γενικό Επιτελείο ή το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν έχω υπόψη μου, γιατί δεν το ξέρω το θέμα αυτό.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Καλώς. Εάν δεν εγένετο το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου και αν απετολμάτο η εισβολή με τις υφιστάμενες τότε δυνάμεις που είχαμε εκεί, με τον Μακάριο και την ενότητα του κυπριακού λαού, τι γνωρίζετε και τι πιστεύετε, θα συνετρίβετο η εισβολή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το ανέφερα κι εχθές. Και μετά την ενέργεια που είχε γίνει εναντίον του Μακαρίου, εάν μας είχαν ειδοποιήσει εγκαίρως, πιστεύω –διότι το έζησα εκ των υστέρων, τους έζησα τους Τούρκους– και σας είπα εχθές μάλιστα, αν με ρωτάγατε νωρίτερα, δεν θα μπορούσα να σας απαντήσω. Τώρα όμως που τους έζησα και τους είδα, πώς πολεμάνε, μπορούσαμε και τώρα να τους αντιμετωπίσουμε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Συνεπώς, κατά μείζονα λόγο, αν δεν γινόταν αυτό που έγινε, θα τους είχαμε αντιμετωπίσει. Όταν ήρθε ο νέος αρχηγός του ΓΕΕΦ, ο στρατηγός ο Καραγιάννης ο Ευθύμιος και του αναφέρατε τα γεγονότα, νομίζω στις 6 Αυγούστου του ’74 –αν δεν απατώμαι– τι σας είπε για την πλήρη ανετοιμότητα και την εγκληματική παραλυσία του Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και των Γενικών Επιτελείων σχετικά με τις επιχειρήσεις στην Κύπρο; Μήπως σας είπε καμία επιγραμματική φράση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν ήρθε ο κ. Καραγιάννης, υποστράτηγος τότε, μετά αντιστράτηγος που έφυγε από τον στρατό, είχε έρθει ένα σήμα από τον κ. Χανιώτη, μόλις είχε καταληφθεί η Λάπηθος και ο Καραβάς, να ενεργήσουμε νυχτερινή επίθεση προς προσβολή σταθμών διοικήσεως. Για να γίνει αυτή η επιχείρηση, απαιτούνται αναγνωρίσεις, για να ξέρουμε πού ακριβώς υπάρχουν οι θέσεις του αντιπάλου, για να τον προσβάλουμε. Και να υπάρχουν και εφεδρικές δυνάμεις. Και μου είπε: Αυτοί νομίζουν ότι κάνουν άσκηση επί χάρτου και ας τους. Είναι θέμα δικό μου. Τώρα ήρθα εγώ, είναι θέμα δικό μου.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Με ραντεβού είναι αλήθεια ότι είχατε συναντηθεί με τον κ. Γκιζίκη 16, 17 Αυγούστου του ’74. Μήπως σας είπε τότε ο κ. Γκιζίκης ότι στις 13 Αυγούστου του ’74 ήταν στο γραφείο του ο κ. Καραμανλής, ο κ. Αβέρωφ, άλλοι υπουργοί, ένας συνταγματάρχης Μπραβάκος Ιωάννης ήταν στο γραφείο του; Μήπως τότε ρώτησε ο κ. Καραμανλής τον κ. Μπονάνο και τι απήντησε ο Μπονάνος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αν επιτρέπετε, χθες ανέφερα ότι, όταν βγήκα από το γραφείο του κ. Μπονάνου, κατέβηκα στο 1ο Επιτελικό Γραφείο, στο γραφείο του ταξιάρχου του κ. Μητρόπουλου. Εκεί ήρθε μετά από λίγο ο ταγματάρχης Χαράλαμπος Λαμπούσης, με τον οποίον είχα συνυπηρετήσει. Υπηρετούσε σε μονάδα του συντάγματος που ήμουνα διευθυντής 3ου Γραφείου. Με είδε στα χάλια που ήμουνα και μου λέει τι συμβαίνει, κύριε Γεωργίτση; Του είπα αυτό κι αυτό. Μετά μου ζήτησε το τηλέφωνό μου, με πήρε τηλέφωνο, το ανέφερε στον κ. Πρόεδρο τότε και καθορίσθη ραντεβού. Και επήγα πράγματι. Παρουσιάστηκα στον Γκιζίκη του είπα αυτά που συνέβησαν και μου είπε επί λέξει: Εγώ είμαι στρατιώτης. Αν ο κ. Μπονάνος δεν θέλει να πει την αλήθεια, εγώ θα πω την αλήθεια. Υπήρξα στρατιώτης, ήμουνα στρατιώτης και θα μείνω στρατιώτης. Εκεί στη συζήτηση που κάναμε, στο δεκάλεπτο, δεκαπέντε λεπτά, πόσο έμεινα, μου λέει, δυστυχώς λέει, και χθες τον ερώτησε ο κ. Πρόεδρος, ο κ. Κα-

ραμανλής, και έμεινε με το στόμα ανοιχτό. Οπότε επενέβη ο κ. Γκιζίκης και του λέει, κύριε Πρόεδρε, θα σας ενημερώσω εγώ για το θέμα αυτό. Του είπε μάλιστα επί λέξει αν την ενέργεια εναντίον του Μακαρίου την κάναμε μόνοι μας οι αξιωματικοί ή αν διέταξε η ιεραρχία. Δεν απήντησε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτά ο κ. Γκιζίκης τα είπε στον Καραμανλή, ότι οι αξιωματικοί εξετέλεσαν διαταγή και από ποιους; Κάτι αναφέρετε στην κατάθεσή σας, γι' αυτό επιμένω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι επενέβη ο κ. Γκιζίκης και του είπε, κύριε Πρωθυπουργέ, θα σας ενημερώσω για το θέμα εγώ. Τώρα, τον ενημέρωσε τον κ. Καραμανλή, δεν τον ενημέρωσε δεν ξέρω.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Νομίζω ότι στην κατάθεσή σας το λέτε κατηγορηματικά, ότι ο κ. Γκιζίκης ενημέρωσε τον κ. Καραμανλή ότι το πραξικόπημα έγινε με διαταγήν άνωθεν. Και μία τελευταία ερώτηση. Είπατε ότι τότε δεν μπορούσατε να αρνηθείτε τη διαταγή την οποία σας έδωσαν. Ερωτώ καλόπιστα, μετά τα θλιβερά γεγονότα και την προδοσία του Κυπριακού, εκ του αποτελέσματος, έχετε σήμερα την ίδια γνώμη ή νομίζετε ότι έπρεπε να αρνηθείτε τον ηγετικό ρόλο της φυσικής συναυτουργίας, γιατί εγώ πιστεύω ότι υπάρχουν πολλοί φυσικοί αυτουργοί, και να εναντιωθείτε στο πραξικόπημα; Επιμένετε στην αρχική γνώμη σας ή αυτά που είδατε μέχρι τώρα σας έκαναν να καταλάβετε ότι δεν έπρεπε να γίνουν αυτά τα πράγματα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν εγνώριζα ότι θα γίνουν αυτά τα πράγματα, ασφαλώς όχι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν έχω άλλη ερώτηση, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ζακολίκο να λάβει τον λόγο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πείτε μας, κύριε μάρτυς, πότε και πού για πρώτη φορά μάθατε για το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 2 του μηνός που ήρθα στο γραφείο του κ. Μπονάνου.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τότε για πρώτη φορά μάθατε για το πραξικόπημα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κάτω στην Κύπρο δεν κουβεντιάζατε για το πραξικόπημα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Στη σελίδα 3 της έκθεσής σας, τα γράφετε εσείς, λέτε «ο Ντενίσης μού είπε, εάν ερωτηθείς από ΑΕΔ για την ανατροπή του Μακαρίου, να αναφέρετε εσείς ότι ο Ντενίσης δεν συμφωνεί. Και ξέρετε γιατί δεν συμφωνεί; Γιατί η Εθνική Φρουρά δεν θα υπακούσει στις διαταγές». Άρνηση για το πραξικόπημα δεν υπάρχει. Εσείς το κουβεντιάζατε κάτω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Προσωπικώς δεν κουβέντιαζα απολύτως τίποτα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Αυτό καταθέτετε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Καταθέτω αυτά που μου είπε ο κ. Ντενίσης, που με κάλεσε στην 1η του μηνός, για να μου χορηγήσει φύλλο πορείας.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Και δεν του είπατε, κύριε μάρτυς, τι είναι αυτά που μου λέτε, στρατηγέ; Εγώ δεν έχω ιδέα απ' αυτά. Δεν του το είπατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ότι απευθύνθη σ' εμένα, ότι ξέρω εγώ για το πραξικόπημα; Όχι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μα έχετε στιχομυθία, τι σας είπε να μεταφέρετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτή τη στιχομυθία, όχι ότι εγώ ήξερα για το πραξικόπημα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μα δεν είπα αυτό. Σας είπα δεν αντιδράσατε, να πείτε τι είναι αυτά που μου λέτε, στρατηγέ; Δεν καταλαβαίνω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Ντενίσης το είπε αυτό το πράγμα, το οποίον και το μετέφερα στην Αθήνα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Το μεταφέρατε εσείς. Μάλιστα. Συμμετείχατε στην Αθήνα, σ' αυτήν την περίφημη σύσκεψη στο ΑΕΔ. Κατά τη στρατιωτική ιεραρχία, την οποία λίγο πολύ γνωρίζω, από τη θητεία μου στο υπουργείο, δεν σας έκανε εντύπωση η σύνθεση αυτής της σύσκεψης; Εσείς ένας συνταγματάρχης να κουβεντιάζετε με τον αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων, με τον Ιωαννίδη και τους λοιπούς στρατηγούς; Τους γνωρίζατε τους κυρίους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ανέφερα και χθες. Τον κ. Μπονάνο τον είχα συναντήσει, ήταν η δεύτερη φορά, μια στη Σχολή Εθνικής Αμύνης και η δεύτερη, και ήμουν ταξίαρχος και όχι συνταγματάρχης.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Δεν τους γνωρίζατε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν σας έκανε εντύπωση πώς ένας συνταγματάρχης χθεσινός –τότε γίνατε ταξίαρχος, εκείνες τις μέρες– δεν σας έκανε εντύπωση άγνωστοι άνθρωποι να σας καλούν και να σας εκμυστηρεύονται ότι θα γίνει πραξικόπημα κατά του Μακαρίου; Ήταν σωστή η σύνθεση αυτής της σύσκεψης από πλευράς ιεραρχίας; Τι γυρεύατε εσείς εκεί μέσα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό ήτο θέμα του κ. Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων. Με κάλεσε και εγώ επαρουσιάσθην.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Πείτε μου, σας παρακαλώ, τι σας έκανε εσάς, η πίστη σας στην ιεραρχία, να δεχθείτε μια καταφανώς παράνομη αποστολή, να ανατρέψετε ένα νόμιμα εκλεγμένο Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, δηλαδή να κάνετε εισβολή ας πούμε σε ξένο κράτος και να ανατρέψετε τη συνταγματική τάξη; Γιατί υπακούσατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πίστευα ότι, όταν θα κατέβαινα στην Κύπρο και θα έστελνα τον κ. Κοντώση με τις νέες προτάσεις να μην γίνει τίποτα, ότι το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων δεν θα προχωρούσε.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όταν σας έκανε την πρόταση ο ΑΕΔ, που, απ' ό,τι ξέρω, εσείς οι συνταγματάρχες συνήθως τρέμετε, ο ΑΕΔ είναι, εσείς κάνατε πολιτικές κρίσεις, του είπατε, τι θα γίνει με την Τουρκία, μήπως εμπλακούμε σε πόλεμο, κύριε Αρχηγέ; Και σας είπε αυτός εκείνα τα περίφημα, έχουμε καλύψεις κ.λπ. κ.λπ. Πώς ανοίξατε τέτοιο κουβεντολόι; Εγώ ξέρω πως ένας συνταγματάρχης τρέμει τον στρατηγό. Εσείς με ποια οικειότητα ανοίξατε τέτοια κουβέντα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Γιατί να τον τρέμω; Αφού ο ίδιος με κάλεσε, είχα υποχρέωση να ρωτήσω ορισμένα πράγματα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μα δεν ρωτήσατε, κύριε μάρτυς. Κάνατε κρίσεις, προσπαθήσατε να διερευνήσετε αν υπάρχει κάλυψη. Πώς; Τον Μπονάνο μια φορά τον είδατε, τολμούσατε σεις στον στρατηγό να του πείτε τι θα γίνει; Καλά μου τα λέτε, αλλά τι θα γίνει με κάλυψη πολιτική;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ τότε θεώρησα σκόπιμο να τον ρωτήσω.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Κατεβήκατε κάτω στην Κύπρο, κύριε μάρτυς, με δύο αποστολές. Πρώτον, να καταργήσετε τον αρχηγό σας, τον κ. Ντενίση, συνταγματάρχης μέχρι χθες εσείς, αντιστράτηγος εκείνος. Κατεβήκατε, του αποκρύψατε το γεγονός και δουλέψατε, για να τον καθαιρέσετε. Αυτή ήταν η εντολή σας. Πώς το κρίνετε αυτό από στρατιωτικής πλευράς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ δεν τον καθήρεσα, διότι δεν έκανα καμία ενέργεια, παρότι διετάχθην ότι μπορώ να κινηθώ σε όλη την Κύπρο ελεύθερα, δεν το εδέχθην το πράγμα αυτό, διότι, για να πάω οπουδήποτε εις Κύπρον, έπρεπε να πάρω την άδειά του.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πώς το λέτε αυτό στον στρατό, όταν χωρίς γνώση του στρατηγού, εσείς υπονομεύετε τη θέση του; Εσείς είχατε ορισθεί αρχηγός, κύριε μάρτυς, και τη δεχθήκατε την αρχηγία.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τη θέση του κ. αρχηγού την υπενόμευσε ο ίδιος ο ΑΕΔ.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Και εσείς τη δεχθήκατε αυτή την υπονόμευση; Τη δεχθήκατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τη δεχθήκατε. Εάν σας εδίδετο εντολή, κύριε μάρτυς, να σκοτώσετε τον Γκιζίκη ή τον Ανδρουτσόπουλο, θα υπακούατε στη διαταγή, ιεραρχικά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ασφαλώς όχι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τότε γιατί υπακούσατε να σκοτώσετε τον Μακάριο, που ήταν Πρόεδρος ξένου, ανεξάρτητου κράτους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μπορείτε να μην απαντήσετε βέβαια... Προχωρώ. Ιεραρχικά δεχθήκατε να εκτελέσετε ορισμένες εντολές και πήγατε κάτω και αναλάβατε τη διοίκηση

του νησιού πρώτα σαν προσωρινός αρχηγός ΓΕΕΦ και μετά από μία μέρα δύο σαν οριστικός. Πώς επιτρέψατε να υπάρχει διαρχία; Εσείς μας καταθέσατε εδώ ότι, ούτε λίγο ούτε πολύ, δεν πήρατε είδηση πότε ο Κομπόκης όρκισε τον Σαμψών. Τι κάνατε σαν διοικητής; Του ξηλώσατε τα γαλόνια που σας παρέκαμψε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όταν πήραμε τη διαταγή, την πήραμε και οι δύο. Ήταν παρών ο Κομπόκης.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δύο αρχηγοί ήσασταν κάτω;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Εάν σκοτωνόμουν εγώ, θα συνέχιζε ο κ. Κομπόκης.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν είχατε σκοτωθεί και σας κατήργησε ο Κομπόκης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επειδή αυτοί ευρίσκοντο στο ΓΕΕΦ, στείλανε στη Λευκωσία για να βρουν αυτούς που είχαν οριστεί και δεν τους βρήκανε, εθεώρησαν σκόπιμο να ορκίσουν τον Σαμψών.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Χωρίς να σας ρωτήσουν, κύριε μάρτυς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, δεν με είχαν ρωτήσει.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Χωρίς να σας ρωτήσουν, σας καταργεί από αρχηγό του ΓΕΕΦ. Μάλιστα. Την πρωτοβουλία να ορκιστεί ο Κληρίδης ποιος την είχε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όπως ανέφερα και χθες, υπάρχουν δύο εκδοχές, ή διετάχθημεν από το ΑΕΔ, δεν ενθυμούμαι...

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν ενθυμείστε ένα τέτοιο σοβαρό γεγονός; Αλλαγή κυβέρνησης κάνατε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τόσα γεγονότα που υπήρχαν κάτω... Ή διέταξε το ΑΕΔ ή τον ορκίσαμε εμείς. Δεν θυμάμαι ακριβώς.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Κάνατε καμία τηλεφωνική επικοινωνία με τον Μπονάνο σχετικά με την ορκωμοσία του Σαμψών;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Του Σαμψών, σας είπα, εγώ δεν είχα...

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι, κάνατε καμία τηλεφωνική επικοινωνία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν σας είπε ο Μπονάνος τι είναι αυτά που κάνετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την πρώτη ημέρα εγώ δεν είχα επικοινωνία με κανέναν, τη 15η. Τη 16η επικοινώνησα εγώ πρώτη φορά με τον κ. Μπονάνο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Αναλάβατε τότε πολιτική πρωτοβουλία, για να ηρεμήσει η κατάσταση, και ορκίσατε τον Κληρίδη, επειδή ο Σαμψών δεν σας πήγαινε σαν Πρόεδρος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όπως σας ανέφερα και χθες, πήγε ο κ. Κομπόκης και συνήντησε τον κ. Κληρίδη, για να του πει να συνεχίσει τις συνομιλίες, εάν χρειαστεί, με τον κ. Ντενκτάς.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Καταθέσατε ότι ο κ. Μπονάνος είπε έστω και αν έχετε αντιρρήσεις, κύριε Γεωργίτση, το πραξικόπημα θα γίνει. Εσείς είχατε τις αντιρρήσεις σας. Εσείς, εάν ήσαστε Μπονάνος, θα ορίζατε κάποιον αρχηγό του πραξικοπήματος ο οποίος θα είχε αντιρρήσεις; Εσείς είχατε αντιρρήσεις, πώς σας όρισαν αρχηγό του πραξικοπήματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό θα ρωτήσετε τον ίδιο, όταν θα έρθει εδώ. Εγώ τι να πω;

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι, εσείς πώς το κρίνετε αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μπορώ να το κρίνω.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, δεν καταθέσατε τίποτα μέχρι στιγμής στα χαρτιά σας περί ξένου παράγοντος, Αγγλίας, Αμερικής κλπ., στις καταθέσεις που έχετε. Τώρα δίνετε ένα ιδιαίτερο βάρος στις αναμείξεις αυτές. Μας λέτε κάτι ιστορίες, ότι έβαλλε το αεροπλανοφόρο ΕΡΜΗΣ και μάλιστα αυτό το μάθατε από ανθρώπους που πήγαν βόλτα μέσα και τους 'βάζαν μουσική, για μην ακούγονται οι βολές κ.λπ. Ένα στοιχείο αυτό. Δεύτερον, μας λέτε για αεροπλάνα που έβαλλαν από διαφορετικές –τελειώνω, κύριε πρόεδρε, μ' αυτή την ερώτηση– αεροπλάνα κ.λπ. Γιατί τα λέτε αυτή τη στιγμή και δίνετε ιδιαίτερο βάρος; Είναι σοβαρά πράγματα να μας λέτε ότι πήγαν επισκέψεις και τους 'βάζαν μουσική και ρίχνανε με τα κανόνια; Είναι σοβαρά πράγματα αυτά;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Χθες ανέφερα ότι δεν έχω γνώση εάν το ελικοπτεροφόρο ΕΡΜΗΣ έχει πυροβόλα και κάποιος από τους κ. βουλευτάς είπε ότι...

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Καλά, καλά, όχι, σας λέω σαν περιστατικό, αν έβαλλε κανείς, αν συμμετείχε σε μια απόβαση, θα καλούσε κόσμο επισκέπτες και θα έβαζε μουσική, για να καλύψει τα κανόνια του, σαν στρατιωτικός; Δεν είναι σοβαρά πράγματα αυτά. Τελειώνω με την εξής ερώτηση: Προσπαθήσατε να μας πείσετε ότι σας επέλεξαν, γιατί ήσασταν γνώστης του εδάφους της Κύπρου και μόνον γι' αυτό, για τίποτα άλλο, διότι δεν τους γνωρίζατε ούτε είχατε καμία σκέψη σε κάποια μύηση πραξικοπήματος. Ο κ. Παπαδονικολάκης, όταν σας ρώτησε εάν είχε πυροβόλα ο σταθμός των Εγγλέζων στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας, δεν ήσασταν σε θέση να απαντήσετε. Τι έδαφος γνωρίζατε, κύριε μάρτυς, μόνο το αρχιεπισκοπικό μέγαρο για το πραξικόπημα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στο ξένο στρατόπεδο στο εγγλέζικο δεν είχα πάει και δεν ξέρω τι έχει μέσα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν ξέρατε και ήσασταν διοικητής του νησιού; Εσείς είχατε την ευθύνη του νησιού. Για ό,τι έγινε στο νησί εσείς είστε υπεύθυνος σαν διοικητής.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπεύθυνοι είναι αυτοί που διέταξαν την ενέργεια.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Εσείς δεν έχετε καμίαν ευθύνη σαν διοικητής, έτσι; Αυτό το καταθέτετε σαν Έλλην αξιωματικός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Τσιγαρίδας παρακαλείται να πάρει τον λόγο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Γεωργίτση, υπήρξε διαταγή 8-10 μέρες προ της 15ης προς τους διοικητάς τμημάτων από την Ελλάδα να ενημερωθούν οι διοικητές μονάδων της Λευκωσίας για προπαρασκευαστικές ενέργειες για την ανατροπή της κυπριακής κυβέρνησης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό δεν το ξέρω. Δεν έχει κυκλοφορήσει. Εγώ τουλάχιστον δεν πήρα τέτοια διαταγή.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ούτε συμμετείχατε σ' αυτή τη σύσκεψη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σύσκεψη, όχι.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Εάν γινότανε σύσκεψη αξιωματικών φρουρών Λευκωσίας, θα το ξέρατε εσείς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκτός αν έγινε μυστική σύσκεψις στην οποία δεν έλαβα γνώσιν.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Γιατί, κύριε Γεωργίτση, μετακινήσατε τις μονάδες από την Κυρήνεια προς Πάφο και Λευκωσία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από Κυρήνεια, όχι, ήταν στην περιοχή Μόρφου το 281 ΤΠ, το οποίο εκινήθη, κατόπιν εντολής του κ. Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων, για να μη δημιουργηθεί κατάστασις εκ μέρους του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, στην Πάφο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ξέρετε τι λέει ο συνάδελφός σας κ. Πολίτης; Ότι δεν είχε καμία αρμοδιότητα ο ΑΕΔ να μετακινεί μονάδες και ήταν ευθύνη δική σας.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διαταγή εξετέλεσα, του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων. «Τελειώνετε με την Πάφο»...

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Έγγραφος διαταγή ήταν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Προφορική.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Πότε σας την έδωσε αυτή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 15 έγινε, 16 πήρε τηλέφωνο, τι γίνεται με την Πάφο, στις 17 και στις 18 άρχισε η κίνησις των τμημάτων.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν είχαν μετακινηθεί τμήματα προ της 15ης από Κυρήνεια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, από Κυρήνεια δεν έφυγε καμία μονάδα. Το 281, το οποίο ήταν στη Μόρφου και ευρίσκετο στη Λευκωσία.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Γεωργίτση, επανέρχομαι σε μία ερώτηση που σας έκανε ο κ. Βασιλειάδης. Βάσει του σχεδίου επιχειρήσεων της Κύπρου, η προσβολή της εχθρικής αποβατικής δύναμης έπρεπε να διαταχθεί από το ΓΕΕΦ, από σας. Κι αυτό ορίζεται παρ. 36, 7 και 11. Δεν είχε καμία αρμοδιότητα η Αθήνα. Όταν εσείς διαπιστώνετε ότι ο εχθρός χτυπάει κυπριακό έδαφος, ήταν καθαρά δική σας ευθύνη να αντιμετωπίσετε την κατάσταση. Γιατί εσείς δεν σταματούσατε σ' αυτόν τον κανονισμό και

ζητάγατε την έγκριση από τον Μπονάνο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βάσει των σχεδίων τα οποία υπήρχαν στην Κύπρο, η εντολή περί ενάρξεως των επιχειρήσεων ήταν του ΑΕΔ.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Όχι, κύριε Γεωργίτση, δεν είμαστε αξιωματικοί, δεν ήταν του ΑΕΔ, ήταν δική σας. Αν ανοίξουμε τώρα το σχέδιο επιχειρήσεων της Κύπρου, η ευθύνη είναι δική σας και δεν είναι του ΑΕΔ. Τα λέει αυτά ο κ. Πολίτης, τα λέει ο κ. Χανιώτης, ποιος λέει ψέματα και ποιος λέει αλήθεια;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μην βγάλουμε απόφαση, κύριε Τσιγαρίδα, με συγχωρείτε.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Διαφωνώ, κύριε πρόεδρε. Ο κ. Πολίτης αρνείται ότι είχατε τηλεφωνική επικοινωνία και σας έλεγε εκείνος μην χτυπάτε, στην κατάθεσή του και μάλιστα το αιτιολογεί ως εξής, ότι αυτός σαν προϊστάμενος της 3ης ΜΕΟ ήταν αναρμόδιος να δίνει εκ της θέσεώς του τέτοιες εντολές κι εσείς γνωρίζατε ότι εκείνος ήταν αναρμόδιος.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Τότε γιατί έδινε εντολές όλες τις άλλες και τροποποίησε το σχέδιο, αφού δεν ήταν αρμόδιος;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Εσείς θα μας το εξηγήσετε αυτό, γιατί εκείνος αρνείται ότι σας είπε όχι, μην χτυπάτε, στην κατάθεσή του.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Χανιώτης;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ο κ. Πολίτης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ με τον κ. Πολίτη επικοινώνησα μόνο για τα αεροπλάνα μαζί του. Την εντολή για να χτυπήσουμε την πήρα από τον κ. Χανιώτη κι όχι από τον κ. Πολίτη. Ο κ. Πολίτης, όταν του ανέφερα για τα αεροπλάνα, είπε αυτοσυγκράτησις.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Γιατί, κύριε Γεωργίτση, δεν χρησιμοποιήθηκαν οι δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ από το ΓΕΕΦ, ως προέβλεπε το σχέδιο Κ για την εξάλειψη του προγεφυρώματος, αλλά με διαταγή δική σας στρέψατε τις δυνάμεις εναντίον του θύλακα Αγύρτα-Λευκωσία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ανέφερα κι εχθές ότι, κατόπιν διαταγής του κ. Χανιώτη, ο υποστράτηγος κ. Χανιώτης, διευθυντής της 3ης ΜΕΟ, τροποποίησε το σχέδιο. Είπε εφαρμόσατε σχέδιον πλην ΕΛΔΥΚ, η οποία θα επιτεθεί προς Κιόνελι από τούδε. Και επετέθη μέρα μεσημέρι.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Το αρνείται ο κ. Χανιώτης αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Και ανέφερα μάλιστα ότι ο κ. Νικολαΐδης, επειδή εγνώριζε τα σχέδια, διότι ήταν διευθυντής του 3ου Γραφείου ΓΕΕΦ, πριν πάει στην ΕΛΔΥΚ, μου λέει, κύριε Γεωργίτση, τα σχέδια δεν προβλέπουν αυτά. Του λέω, κύριε Νικολαΐδη, επικοινωνήστε με τον κ. Χανιώτη κι αν τροποποιήσει τη διαταγή του πάρτε με κι εμένα τηλέφωνο, να μην γίνει προς Κιόνελι, διότι κι εγώ δεν ήθελα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Πάντως αυτά τα αρνείται ο κ. Χανιώτης, κύριε Γεωργίτση, που λέτε. Και τελευταία ερώτηση: Όταν ήρθατε, όταν ανακληθήκατε, όταν ήρθατε στην Ελλάδα πλέον, είχατε διαβεβαιώσεις και από ποιους ότι δεν διατρέχετε κανέναν κίνδυνο για όλα αυτά που γίνανε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διαβεβαιώσεις από κανέναν, διότι, μόλις ήρθα εδώ, έφυγα για την Αλεξανδρούπολη. Όταν επέστρεψα από την Αλεξανδρούπολη και επισκέφτηκα τον κ. Γκιζίκη, μου είπε ότι μην ανησυχείς, ο κίνδυνος υπάρχει μόνο αν μας κάνει αγωγή ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος. Άλλη διαβεβαίωση δεν είχα από κανέναν.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Επαναλαμβάνω, η ερώτησή μου είναι: Όταν γυρίσατε στην Ελλάδα, ανεξάρτητα ο χρόνος αν ήτανε, όταν ήρθατε από τη Βέροια, που είχατε πάει διοικητής εκεί της μεραρχίας, δεν θυμάμαι ακριβώς ημερομηνία, ποιος σας διαβεβαίωσε για ό,τι έγινε στην Κύπρο ότι εσείς δεν διατρέχετε κανέναν κίνδυνο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κανένας δεν...

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τι σας είπε ο κ. Γκιζίκης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Γκιζίκης ήτανε μετά, όταν επέστρεψα πλέον και είχα τεθεί εις διαθεσιμότητα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Όταν ήσασταν σε διαθεσιμότητα, τι σας είπε ο κ. Γκιζίκης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Να μη φοβάσαι, διότι εσύ εξετέλεσες διαταγή του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων. Κίνδυνος υπάρχει μόνο αν μας

κάνει ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος αγωγή.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μόνο αυτό σας είπε ο κ. Γκιζίκης;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αν θυμάμαι καλά...

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ξέρετε τι λέτε στην κατάθεσή σας; Ότι σας είπε ο κ. Γκιζίκης ότι αυτός είναι στρατιώτης και θα σας προστατεύσει όλους και μάλιστα έχει κάνει συζήτηση και με τον Πρωθυπουργό της χώρας και έχει εισηγηθεί, τα λέτε στην κατάθεσή σας εσείς, γιατί δεν τα επαναλαμβάνετε τώρα; Γιατί μπλέκετε στην κατάθεσή σας τον Πρωθυπουργό της χώρας, τον κ. Καραμανλή; Πέστε μας λοιπόν τι λέτε στην κατάθεσή σας.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σε ποιο σημείο μπλέκω τον κ. Καραμανλή;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Όταν συζητάτε με τον κ. Γκιζίκη. Έχετε δύο συναντήσεις με τον κ. Γκιζίκη.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ή και τρεις συναντήσεις...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δύο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δύο. Εκεί λοιπόν στις συζητήσεις που έχετε με τον κ. Γκιζίκη γιατί μπλέκετε τον Πρωθυπουργό της χώρας τότε και κάτι λέτε εκεί; Γιατί δεν το επαναλαμβάνετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα τι μου είπε, όταν επήγα, ότι συζητάγανε ότι ηρωτήθη ο κ. Μπονάνος από τον κ. Καραμανλή, δεν απήντησε και έλαβε τον λόγο ο κ. Γκιζίκης.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Στην κατάθεσή σας λέτε άλλα, κύριε Γεωργίτση. Λέτε ότι σας είπε ο κ. Γκιζίκης ότι εισηγήθηκε και στον κ. Πρωθυπουργό ότι δεν διατρέχετε κανέναν κίνδυνο εσείς που κάνατε αυτό το μεγάλο έργο στην Κύπρο. Τα λέτε εσείς στην κατάθεσή σας αυτά. Τα έχετε ξεχάσει προφανώς. Τίποτα άλλο, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Περάκης παρακαλείται να λάβει τον λόγο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μια ερώτηση σύνθετη. Σας παρακαλώ προσέξτε την, είναι σε τρία μέρη, σύντομη. Θα ήθελα να μας πείτε τι εντολές είχατε, σε περίπτωση που κάποιος υφιστάμενος, κάποιος στην ιεραρχία πλέον στην Κύπρο, φεύγοντας για την Κύπρο, για να ξεκινήσετε το πραξικόπημα ή το εγχείρημα, όπως το λέτε εσείς, δεν υπήκουε, τι εντολές είχατε; Τι μέτρα να λάβετε, τι να κάνετε εναντίον αυτού; Αυτό είναι ένα μέρος. Συγγνώμη, να ολοκληρώσω, να απαντήσετε συνολικά. Σας διευκολύνει εσάς. Δεύτερο μέρος. Υπάκουσαν όλοι στις εντολές τις δικές σας και των υφισταμένων ιεραρχικά; Αν όχι, αν δεν υπάκουσαν κάποιοι, πέστε μας τι μέτρα λήφθηκαν για αυτούς που δεν υπάκουσαν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν υπήρχε καμία εντολή τι μέτρα θα ληφθούνε και όλοι υπήκουσαν στις εντολές. Όπως ανέφερα και χθες, η διαταγή ήταν αρχικώς να μυηθούν όλοι οι αξιωματικοί σε όλη τη Λευκωσία. Όταν ήρθε όμως ο Κοντώσης από πάνω, είπε να μην ειδοποιηθεί κανένας άλλος αξιωματικός εκτός φρουράς Λευκωσίας. Δεν υπήρξε κανένας που να έφερε αντίρρηση, πλην των δύο αξιωματικών, αρχικώς πριν έρθει ο ταγματάρχης Σταθάκης, ο επίλαρχος ο Κορκόντζελος και ο αντισυνταγματάρχης των τεθωρακισμένων ο Λαμπρινός, οι οποίοι δεν εδέχοντο και, όταν πλέον ήρθε από το αρχηγείο στρατού ο Σταθάκης, υπήκουσαν και αυτοί.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δηλαδή, σε όλη την ιεραρχία του στρατεύματος κάτω, από αξιωματικούς ανώτερους μέχρι και τους υπαξιωματικούς και τους στρατιώτες, περίπτωση δεν υπήρξε που να πει κάποιος εγώ δεν εκτελώ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δηλαδή, αν έρθει κάποιος, κύριε μάρτυς, και μας πει εδώ πέρα ότι ξέρετε διαμαρτυρήθηκα εγώ, αλλά εκείνοι μου είπανε κ.λπ., αυτά θα είναι παραμύθια προφανώς, έτσι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εγώ δεν έλαβα... δεν μου ανεφέρθη από πουθενά ότι ο τάδε αξιωματικός ηρνήθη να εκτελέσει διαταγή.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Υπαξιωματικός;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ούτε υπαξιωματικός.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Ήταν δυνατόν να συμβεί και να μην λάβετε γνώση εσείς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εκτός εάν εκεί που ηρνήθη

δεν ανέφερε και το εκάλυψε μόνος του.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Εσείς δεν έχετε καμιά γνώση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Πέστε μου λοιπόν, εάν εν πάση περιπτώσει είχατε τέτοια περιστατικά ή τέτοιο περιστατικό, τι είχατε στο νου σας να κάνετε σε κάποια φάση, όχι μόνο στην αρχή αλλά σε κάποια φάση, τι θα κάνατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Το πολύ-πολύ να του αφαιρείτο η διοίκηση και να ανετίθετο σε κάποιον άλλον.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Άλλες περαιτέρω ενέργειες θα κάνατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, όχι, καμία.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Καμία άλλη ενέργεια. Αποτολμώ τώρα, επιτρέψτε μου το κρίσιμο ερώτημα, αν εσείς που είχατε όλες αυτές τις αντιρρήσεις τις εύλογες, τις λογικές, λέγατε, στρατηγέ μου, σας αγαπώ και σας τιμώ και σας σέβομαι, αλλά εγώ δεν δέχομαι, τι θα παθαίνατε με βάση όσα είπατε για τους υφισταμένους, γιατί η ιεραρχία είναι ενιαία.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μπορώ να ξέρω ποια θα ήταν η αντίδρασή τους, αλλά, εάν και εγώ δεν δεχόμουν, ήδη υπήρχε ο αντικαταστάτης, ο οποίος είχε οριστεί, ο κ. Κομπόκης.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν υπήρξε δηλαδή ένα τέτοιο θέμα, να πείτε ότι ξέρετε θα με εκτελέσουν, θα με κάνουν; Δεν υπήρξε τέτοιο πρόβλημα; Δεν πήγε ο νους σας εκεί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν μπορώ να ξέρω ποιες αντιδράσεις θα είχαν, τι θα 'κάναν αυτοί.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Όχι, σας ρωτώ για τη χρονική περίοδο, σαν πραγματικό γεγονός, σαν μαρτυρία. Πήγε ο νους σας σ' αυτά τα πράγματα, ότι, ξέρεις, δεν δέχομαι, τώρα τι γίνεται;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν το σκεφθήκατε. Και μια τελευταία ερώτηση, ένα θέμα που δεν αγγίχθηκε καθόλου και είναι κρίσιμο. Να μας πείτε ότι, εκτός από νεκρούς, τραυματίες και όλα αυτά που συνέβησαν κάτω, υπήρξε ένας αριθμός αγνοουμένων Κυπρίων και Ελλήνων, εξ Ελλάδος. Ποιος ήταν ο αριθμός αυτός και τι τυχόν πληροφορίες –γιατί εσείς φύγατε 13 Αυγούστου από εκεί πέρα, επομένως τα γεγονότα ήταν σε εξέλιξη πολλές μέρες– είχατε πάνω σ' αυτό και αν κάνατε κάποιες ενέργειες πάνω σ' αυτό το σοβαρό ζήτημα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ενέργειες. Είχα καταγγείλει στον ΟΗΕ, διότι είχαμε πληροφορίες ότι οι Τούρκοι μεταφέρουν με τα πλοία τους αιχμαλώτους στην Τουρκία και για να τους αναγκάσουμε να σταματήσουν τη μεταφορά, συλλάβαμε όλους τους ένοπλους Τούρκους και τους κλείσαμε σε στρατόπεδα.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν έχετε κάτι άλλο πάνω σ' αυτό το θέμα; Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλείται ο κ. Γιατράκος να λάβει τον λόγο.

Ομιλία μέλους εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλείται η κ. Συνοδινού να λάβει τον λόγο.

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ: Κύριε μάρτυς, όταν χθες σας ρώτησε ο πρόεδρος της Επιτροπής κ. Μπασαγιάννης ποιος επέβαλε τον Σαμψών, απαντήσατε ότι εσείς είδατε απλώς την ορκωμοσία του και παράλληλα προσθέσατε ότι ο Γιαννακόδημος και ο Κομπόκης παρήκουσαν τη διαταγή των ανωτέρων και όρκισαν τον Σαμψών και εσείς είπατε μα τον Σαμψών βρήκατε να βάλετε; Είναι μια φράση την οποία έγραψα ακριβώς χθες όπως την προφέρατε. Σας ερωτώ: Ποιον είχαν λάβει εντολή να βάλουν αντί του Σαμψών στη θέση του Μακαρίου και ποιους παρήκουσαν, αν ξέρετε να μας πείτε, οι Γιαννακόδημος και Κομπόκης; Εσείς συμφωνούσατε με την εντολή των ανωτέρων σας για να βάλουν κάποιον άλλο εκτός του Σαμψών και ποιος ήταν κατά τη γνώμη σας ο καταλληλότερος Πρόεδρος μετά τον Μακάριο; Αυτή είναι η πρώτη ερώτηση. Θέλετε να μου απαντήσετε; Έχω άλλη μια.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτά ακριβώς είπα χθες. Είχε ορισθεί ο κ. Τριανταφυλλίδης, ο αρχιδικαστής της Κύπρου, και άλλοι δύο, αλλά, όταν ήρθε ο ταγματάρχης ο Κώστας ο Κοντώσης, έφερε άλλη κατάσταση με

ορισμένα ονόματα, τα οποία εγώ δεν την είχα δει, διότι τα 'χε απομνημονεύσει και τα 'γραψε τη Δευτέρα το πρωί.

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ: Τελειώσατε; Δεν την είδατε ποτέ αυτή την κατάσταση ούτε μάθατε ποια άλλα πρόσωπα ήταν στην κατάσταση αυτή;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν την είδα.

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ: Δεύτερον, στις 20.7, παρά τα εξελισσόμενα γεγονότα για την απόβαση των Τούρκων στην Κύπρο, κάποιοι σας συνιστούσαν αυτοσυγκράτηση και είπατε επί λέξει ότι παράκουσα τη διαταγή και κίνησα ορισμένες δυνάμεις, για να ανακόψω το προγεφύρωμα, και δεν έγινε απόβαση, αλλά αποβίβαση. Κύριε μάρτυς, στο ίδιο ερώτημα που έγινε και χθες και σήμερα από συναδέλφους της Επιτροπής κατονομάσατε το πρόσωπο που σας συνέστησε αυτοσυγκράτηση και είπατε πως ήτο ο κ. Πολίτης. Εσείς υπήρξατε ο πρωταγωνιστής του πραξικοπήματος εναντίον του Μακαρίου, σε όσες ερωτήσεις σας υπεβλήθησαν από τα μέλη της Επιτροπής απαντήσατε στερεοτύπως ότι επράξατε το καθήκον σας ως στρατιώτης, ότι τηρήσατε τη στρατιωτική πειθαρχία χωρίς σχόλια, χωρίς προσωπική άποψη και χωρίς αντίδραση, όμως στο σημείο της αποβάσεως είπατε ότι δεν ήταν απόβασις, αλλά αυτό ήταν αποβίβασις και, αν σας είχαν αφήσει να αντιδράσετε ως Έλλην στρατιώτης, θα 'βλέπαν οι Τούρκοι τι θα πει Έλληνας και θα σας εθυμούντο για όλη τους τη ζωή. Σ' αυτό το σημείο ήταν η πρώτη φορά που σας ακούσαμε να πείτε, παράκουσα τις εντολές των ανωτέρων μου, δηλαδή του κ. Πολίτη. Σας ερωτώ, κύριε μάρτυς, και παρακαλώ να μου απαντήσετε, αν θέλετε. Ποιο είναι το σημείο που η συνείδησή σας σας υποχρέωνε να τηρείτε την πειθαρχία και ποιο το σημείο που καταργήσατε την πειθαρχία; Μήπως, όταν αντιληφθήκατε πως το παιχνίδι χάθηκε και οι Τούρκοι προήλαυναν, υπερίσχυσε το αίσθημα της αυτοσυντηρήσεως και τότε πήγε περίπατο η στρατιωτική πειθαρχία, την οποίαν τηρούσατε, παρά το γεγονός ότι γνωρίζατε ότι συντελείται μια εθνική προδοσία; Παρακαλώ να καθορίσετε τα όρια της πειθαρχίας και της απειθαρχίας στις διαταγές των ανωτέρων σας.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επειδή έβλεπα ότι ουδεμία αντίδρασις και έγκρισις διαταγών ενεκρίνετο από πάνω, απ' το ΑΕΔ, υπεχρεώθην να κινήσω τμήματα, για να μπορέσω να αντιμετωπίσω την τουρκική εισβολή.

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ: Ευχαριστώ. Τελείωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Μπλέτσα να λάβει τον λόγο.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε μάρτυς, θα σας κάνω και εγώ μερικές ερωτήσεις. Έχουμε από τη διαδικασία μέχρι στιγμής ως δεδομένα τα εξής –από τη διαδικασία, δηλαδή, από την κατάθεσή σας και από τα έγγραφα που έχουμε– ότι τη διαταγή την έδωσε ο Μπονάνος, η διαταγή ήταν προφορική και το περιεχόμενο της διαταγής ήταν δολοφονία του Μακαρίου ή σύλληψή του. Είναι έτσι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τα συνθηματικά ήταν «Αλέξανδρος εισήχθη στο νοσοκομείο», «Αλέξανδρος πάει καλά», «Αλέξανδρος δεν πάει καλά», ανάλογα αν πήγαινε ή δεν πήγαινε καλά το εγχείρημα. Εσείς πώς εξειδικεύσατε τη διαταγή στους υφισταμένους σας; Τι είπατε στους υφισταμένους σας, δολοφονία ή σύλληψη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ό,τι ακριβώς είχε διατάξει ο κ. Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, διότι παρευρίσκετο στη σύσκεψη και ο κ. Κομπόκης, εις τον οποίον ανετέθη η αποστολή.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσείς τι του είπατε, σκοτώστε ή πιάστε τον; Είναι δύο διακεκριμένα πράγματα ή όχι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ακριβώς.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Είναι άλλο σχέδιο για να συλλάβουμε κάποιον, άλλο για να τον σκοτώσουμε. Σεις τι εντολή δώσατε παρακάτω; Πώς εξειδικεύσατε την εντολή, τη διαταγή του Μπονάνου, παρακάτω;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ότι ακριβώς είπε ο κ. Μπονάνος.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δηλαδή, είπατε στον Κομπόκη σκοτώστε τον ή πιάστε τον;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ή πιάστε τον, ασφαλώς, αφού ήταν και ο ίδιος μέσα στην αίθουσα επιχειρήσεων. Στο ΑΕΔ, όταν ανεβήκαμε απάνω, ήταν και ο ίδιος παρών.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Για να εκπληρωθεί τώρα ο σκοπός της διαταγής, το αντικείμενο, σκοτώστε τον ή πιάστε τον, δεν έπρεπε προηγουμένως να βεβαιωθείτε ότι ο Μακάριος είναι μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέραμε, όπως σας είπα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Πώς θα εκτελούσατε τη διαταγή; Εάν ο Μακάριος ήταν εκτός Κύπρου και εκείνη την ημέρα το πρωί 8.30΄ δεν πήγε να κοιμηθεί στο Προεδρικό Μέγαρο, δεν έμενε στο Προεδρικό Μέγαρο, ήταν στη Μονή Κύκκου; Βεβαιωθήκατε ότι ήταν μέσα και ξεκινήσατε ή στα τυφλά βαράγατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Αλλά πώς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέραμε πού βρίσκεται ο Μακάριος.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Πώς θα εκτελούσατε τη διαταγή, κύριε μάρτυς, εάν δεν ήσασταν βέβαιος, εσείς, ταξίαρχος, επικεφαλής; Εγώ την παίρνω σαν διαταγή. Χωρίς να βεβαιωθείτε ότι στις 15 Ιουλίου 8.30΄ ήταν μέσα, τι εκάνατε; Χτυπάγατε στον αέρα, τα ντουβάρια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όπως σας ανέφερα και νωρίτερα, όταν έφυγε ο κ. Κοντώσης για την Αθήνα, μαζί με όλα τα άλλα που του είχα πει, του είχα πει και αυτό, ότι ουδείς γνωρίζει πού βρίσκεται ο Μακάριος, οπότε τι ενέργεια να κάναμε;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εγώ ρωτώ και πάλι και επιμένω, δεν έχω πολλές ερωτήσεις. Κανονικά παίρνετε μια διαταγή, είπατε ότι δεν μπορούσατε να κάνετε διαφορετικά κ.λπ. –εγώ το δέχομαι όπως το λέτε, όπως το καταθέτετε– λογικό, φυσιολογικό μέσα στην έννοια της εντολής, της διαταγής, δεν έπρεπε να βεβαιωθείτε ότι ήταν μέσα ο Μακάριος 8.30΄ το πρωί της 15ης Ιουλίου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Επαναλαμβάνω και πάλι δεν ξέραμε.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δεν ξέρατε. Δεν ξέρατε ότι ήταν μέσα. Τότε πώς θα τον πιάνατε ή θα τον σκοτώνατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Εδώ ήταν και η απορία η δική μου, όταν έστειλα τον κ. ταγματάρχη, τον Κοντώση.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ταγματάρχης. Ο Κοντώσης δεν ήταν 8.30΄ της 15ης Ιουλίου, ήταν νωρίτερα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, νωρίτερα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ξεκινήσατε το πρωί. Αντί για τις 7.15΄ είχατε πει ότι, επειδή υπήρχε κόσμος και κυκλοφορία, μεταθέσατε την ώρα της ενάρξεως, 8.30΄. Στις 8.30΄ δεν ήσασταν βέβαιος ότι ο Μακάριος ήταν μέσα; Ο στόχος σας; Ο στόχος της ενέργειας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Όχι. Τα συνθηματικά είναι δεδομένο ότι ήταν «Αλέξανδρος εισήχθη σε νοσοκομείο, εις κλινικήν», πάει δεν πάει καλά η επιχείρηση. Τι από όλα τα σήματα αυτά, τα συνθηματικά, εστείλατε στον Μπονάνο; Τι είπατε από όλα, ανάλογα με την εξέλιξη του εγχειρήματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο «Αλέξανδρος εισήχθη εις κλινικήν».

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Που σημαίνει ότι άρχισε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εάν πήγε ή δεν πήγε καλά, τι έγινε παραπέρα; Δεν ενημερώθηκε ο διατάξας υμάς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από μένα την πρώτη ημέρα, δεν είχα ουδεμίαν επικοινωνία. Είχε επικοινωνία με τον κ. Κομπόκη και με τον κ. Γιαννακόδημο, οι οποίοι και του ανέφεραν την εξέλιξη.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσείς δεν ήσασταν υποχρεωμένος, με την υποχρέωση που λέμε τώρα, η επιχείρησις, ο Αλέξανδρος, δεν πάει καλά... Πήγε καλά τελικά; Δεν πήγε καλά. Ο Μακάριος διεσώθη. Πότε το μάθατε ότι διεσώθη; Για να στείλετε και ένα σήμα σε αυτόν που σας έδωσε τη διαταγή, ότι, αρχηγέ, με το συνθηματικό, δεν πάει καλά ο Αλέξανδρος.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την Τρίτη το πρωί που επικοινώνησα μαζί του, με ζήτησε ο ίδιος στο τηλέφωνο, με ρώτησε πού βρίσκεται ο Μακάριος και του είπα δεν γνωρίζουμε πού βρίσκεται.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Πότε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την Τρίτη στις 16. Το απόγευμα της 16ης... Στις 15 είχα αναφέρει ότι ο ταξίαρχος των Ηνωμένων Εθνών, ο κ. Τσαντ, το βράδυ στις 12.00΄ της 15ης, 24.00΄, ήρθε στο γραφείο μου και μας ερώτησε εάν πράγματι ο Μακάριος είναι σκοτωμένος. Και του είπαμε δεν ξέρουμε πού βρίσκεται ο Μακάριος. Δεν είναι σκοτωμένος.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Πότε μάθατε εσείς ότι ο Μακάριος διεσώθη; Σεις προσωπικά πότε μάθατε ότι διεσώθη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την Τρίτη, που ήρθε ένας ιδιώτης που ευρίσκετο στο κυλικείο του Προεδρικού Μεγάρου.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Αυτός σας είπε, σε σας. Αυτός είναι η πηγή της πληροφορίας σας. Άρα ο Μακάριος ήταν μέσα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Βέβαια δεν το γνωρίζατε, λέτε εσείς.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Αλλά ήταν μέσα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Πώς διεσώθη, το ξέρετε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πώς;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Πώς διεσώθη; Από πού έφυγε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έφυγε από την περιοχή... Όπως ήταν το Προεδρικό Μέγαρο ήταν ένα στρατόπεδο, το οποίο είχε καταλάβει το Επικουρικό Σώμα, και από εκεί βγήκε έξω, επήρε ένα ιδιωτικό όχημα και έφυγε.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δεν κλείσατε εκείνην τη διέξοδο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Γιατί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διότι δεν υπήρχαν δυνάμεις.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μάλιστα. Δεν εκτελέσατε και τη διαταγή αυτήν, τη διαταγή (μέσα ή έξω σε εισαγωγικά). Τη διαρρύθμιση του Προεδρικού Μεγάρου εσείς προσωπικά την ξέρατε; Πού είναι το κατάλυμα του Μακαρίου, πού είναι το γραφείο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Τίποτα. Δεν είχα πάει ποτέ μου.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσείς πού βρισκόσασταν, όταν άρχισε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην ΕΛΔΥΚ.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Σε απόσταση μεγάλη από το Προεδρικό Μέγαρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είναι στη δυτική έξοδο της Λευκωσίας.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Απόσταση του μέρους που μένατε από το Προεδρικό Μέγαρο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είναι γύρω στα 3 με 4 χιλιόμετρα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Έγινε μια σύσκεψη με τον Μπονάνο και ο Μπονάνος σάς είπε, αν θέλετε, να το επιβεβαιώσετε, ότι απολύει ο Μακάριος δύο ΕΣΣΟ και, επειδή θα απολεσθεί η Ελλάς και επειδή θα απολέσει η Ελλάς την Κύπρο, απεφασίσθη η ανατροπή του διά εθνικούς λόγους. Το ερώτημά μου είναι ποια είναι η εκτίμησή σας για αυτούς τους εθνικούς λόγους εν ονόματι των οποίων έπρεπε να ανατραπεί ο Μακάριος. Ή να δολοφονηθεί ή να συλληφθεί. Επειδή λέτε τη λέξη ανατροπή και αυτήν χρησιμοποίησε και ο Μπονάνος. Είναι αληθές ότι σας είπε τέτοιο πράμα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για ανατροπή;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ναι, δι' εθνικούς λόγους.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το επιβεβαιώνετε κι εδώ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το ερώτημά μου είναι ποια είναι η εκτίμησή σας; Ποιοι είναι οι εθνικοί λόγοι στο όνομα των οποίων έπρεπε να ανατραπεί ο Μακάριος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Πιθανόν διότι δεν εδέχετο την Ένωση και ορισμένα άλλα, όπως ήταν η απόλυσις των δύο ΕΣΣΟ, οι δηλώσεις οι οποίες είχε κάνει ότι δεν θα συμμετάσχει, εάν η Ελλάς έχει προβλήματα στο Αιγαίο, αυτά τα πράγματα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δηλαδή, οι εθνικοί λόγοι ήταν ότι, επειδή ο Μακάριος ήταν αντίθετος με την Ένωση, έπρεπε να φύγει από τη μέση; Είναι σωστά, το ερώτημα το δικό μου όπως βγαίνει από την απάντηση τη δική σας; Έτσι εκτιμάτε τους εθνικούς λόγους τους οποίους επικαλείται ο Μπονάνος για την ανατροπή του Μακαρίου; Οι εθνικοί

λόγοι, σας είπε, επιβάλλουν να ανατραπεί ο Μακάριος. Και η εκτίμησή σας είναι ότι, επειδή είναι αντίθετος με την Ένωση, έπρεπε να ανατραπεί. Αυτή είναι η κατάθεσή σας; Επειδή προσωπικά δίνω πολύ μεγάλη σημασία, επαναλαμβάνω το ερώτημα, γίνομαι κουραστικός, τρώω και τον χρόνο. Θέλετε να το ξαναπείτε; Ποιοι είναι κατά την εκτίμησή σας οι εθνικοί λόγοι τους οποίους επεκαλέσθη ο Μπονάνος για την ανατροπή; Ποια είναι η προσωπική σας εκτίμηση;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτή που σας ανέφερα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ότι ήταν αντίθετος με την Ένωση.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Είχατε πριν από τη 15η Ιουλίου κάποια επαφή με τον κ. Γκιζίκη. Είναι αληθές ότι σας είπε πάτε στο καλό και καλή τύχη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εννοούσε με αυτό, και εσείς τι εννοήσατε, ότι το εγνώριζε αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το εγνώριζε. Και η τελευταία ερώτηση. Συμμετείχατε στα σχέδια, στον καταρτισμό του σχεδίου, ανατροπής του Μακαρίου στην Αθήνα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτή που έγινε στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων στις 2 Ιουλίου, που με κάλεσε ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κάποια στιγμή, αφού έγινε αυτή η διαδικασία, αποσυρθήκατε από το γραφείο, για να κάνετε τα σχέδια. Κάπου το λέτε και αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Την επομένη.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Την επομένη.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: 3 Ιουλίου. Είναι αληθές, λοιπόν, ότι μαζί με άλλους, που τους αναφέρετε στην κατάθεσή σας, καθίσατε να κάνετε αυτά τα σχέδια;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Συμμετείχατε, λοιπόν, και στον καταρτισμό του σχεδίου.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν έγινε σχέδιο, το ανέφερα και νωρίτερα, διότι δεν γνωρίζαμε ποιες δυνάμεις θα λάβουν τελικά μέρος.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Και τελειώνω. Ξαναρωτήθηκε και το ξαναρωτάω κι εγώ. Στον Κοντώση είπατε ότι δε συμφωνείτε με την ενέργεια, δηλαδή σε κάποια φάση όλης αυτής της ιστορίας σεις είχατε επιφυλάξεις μέχρι και αντιρρήσεις. Έτσι βγαίνει.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Και τις είπατε στον ταγματάρχη Κοντώση.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Γιατί δεν τις είπατε στον Αρχηγό του ΓΕΣ, τον κ. Μπονάνο, αλλά εδώσατε την εντολή στον Κοντώση να πει, έστω και την τελευταία στιγμή, στον Μπονάνο ότι είστε αντίθετος. Γιατί δεν το είπατε στον ίδιο τον Αρχηγό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διότι, όταν πήγα κάτω, είδα ότι δεν υπάρχουν δυνάμεις, πλην των δύο μοιρών καταδρομών, και ότι ήτο αδύνατο να γίνει η ενέργεια.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το ερώτημα είναι, αφού δώσατε εντολή στον ταγματάρχη Κοντώση να διαβιβάσει στον Μπονάνο ότι είστε αντίθετος, γιατί δεν είπατε ευθέως την αντίρρησή σας στον Μπονάνο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Από τηλεφώνου;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Όχι, εδώ στην Αθήνα.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην Αθήνα είχα ενδοιασμούς, δεν μπορούσα να αρνηθώ. Όταν πήγα κάτω και είδα ότι δεν μπορώ να κάνω την επιχείρηση, διότι δεν υπήρχαν δυνάμεις, δεν υπήκουαν, πλην των δύο μοιρών καταδρομών, όλοι οι άλλοι, και τα τεθωρακισμένα και τα άρματα, μέχρι την τελευταία στιγμή είχαν αντιρρήσεις, οπότε δεν υπήρχε καμία εκδοχή να γίνει η ενέργεια.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τελικά δεχτήκατε, παρά το ότι οι δυνάμεις δεν σας έφθαναν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μάλιστα. Δεν έχω τίποτα άλλο. Ζητήσατε τη ματαίωσή της;

Δεν ακούγεται καθαρά η ερώτηση

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, να μη γίνει.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ματαίωση.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι. Και γι' αυτό και διε-

τάχθη και η χρησιμοποίηση μέρος δυνάμεων της ΕΛΔΥΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπακωνσταντίνου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, απλώς διευκρινιστικές ερωτήσεις, έχω καλυφθεί σχεδόν, αλλά θα ήθελα να καλύψω μίαν άλλη πλευρά. Κύριε μάρτυς, εμφανίζεστε ότι είστε στρατιώτης, πειθαρχείτε σε διαταγές, εκτελείτε διαταγές, δεν υπάρχει άλλος δρόμος για σας. Όμως, απ' ό,τι καταθέσατε, καταργείτε τον άμεσα προϊστάμενό σας. Επιτρέπετε στους υφισταμένους σας να σας καταργήσουν. Μιλάτε για συνεννοήσεις, βγαίνει αυτό σαφέστατα, με διοικητές μονάδων, αφού λέτε δεν συμφωνούσαν με το πραξικόπημα. Το αναφέρατε εσείς. Δίνατε την εντύπωση ότι ο στρατός, το στράτευμα, του οποίου το χαρακτηριστικό είναι η πειθαρχία, το Α και το Ω, απετελείτο από στρατιωτικούς αρχηγίσκους που μιλάνε ανάλογα με τη δύναμη που έχουν στα τμήματά τους. Θυμίζει μεσαίωνα, όπου οι λόρδοι, οι φεουδάρχες ανάλογα με τις δυνάμεις που διέθεταν επέβαλλαν τις απόψεις τους. Δίνετε την εντύπωση διαλύσεως του στρατεύματος, ενώ ταυτοχρόνως μιλάτε για την πειθαρχία και την υπακοή σας. Ήταν διαλυμένο το ελληνικό στράτευμα στην Κύπρο που ήσασταν εσείς ή στην Ελλάδα από όπου ερχόσασταν; Καταργείτε τον προϊστάμενο και κουβεντιάζετε με τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων. Ο υφιστάμενός σας καταργεί εσάς.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τον κατήργησα εγώ, τον κατήργησε ο κ. Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, ο κ. Μπονάνος.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Δηλαδή θα μπορούσατε να μου πείτε ότι πράγματι επρόκειτο περί διαλυμένου στρατεύματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Πώς εξηγείται τότε όλη αυτή η κατάσταση, αν δεν ήταν διαλυμένο το στράτευμα; Προχωρώ. Έγιναν τα σχέδια της επιθέσεως κατά του Προεδρικού Μεγάρου. Τα εκπόνησε, δεν έχει σημασία ποιος. Τα εγκρίνατε; Ήσασταν ο έχων την ευθύνη.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εφόσον πήρα διαταγή από τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων, τα ενέκρινα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Συνεπώς η διαταγή της επιθέσεως, άσχετα αν δόθηκε, από απόψεως τακτικής, από τον κ. Κομπόκη ή οποιονδήποτε, ουσιαστικά επρόκειτο περί δικής σας διαταγής, επιτεθείτε.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν το κατάλαβα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Η διαταγή της επίθεσης κατά του Προεδρικού Μεγάρου, άσχετα αν εδόθη από τον διοικητή των τμημάτων που μετείχαν, ουσιαστικά επρόκειτο περί δικής σας διαταγής.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βεβαίως, δικής μου εντολής.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Είπατε, να πάμε στο άλλο θέμα, ότι σας λέγανε από την Αθήνα αυτοσυγκράτηση και φτάσανε στο σημείο να σας αποκαλέσουν και δειλούς. Αυτοσυγκράτηση. Τι εντύπωση έχετε εσείς, όταν σας δίνανε αυτές τις εντολές από την Αθήνα; Ήταν καλής πίστης αυτοί που σας έδιναν την εντολή ή είχαν λόγους άλλους, ενώ εγνώριζαν τα πράγματα, να σας συγκρατήσουν; Κοιτάξτε. Φθάνω στο σημείο να διανοούμαι αυτή τη στιγμή ότι η Αθήνα, που σας έδινε εντολές συγκρατηθείτε, ή ήταν καλής πίστης και πίστευε ότι δεν θα γίνει τίποτα ή, το χειρότερο, ήξερε ότι θα γίνει και σας συγκρατούσε. Η δική σας η άποψη ποια είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό πρέπει να το ξέρουν οι ίδιοι.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εσείς δεν έχετε άποψη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η άποψίς μου. Δεν ξέρω ακριβώς τι είχαν αποφασίσει. Διότι το Λονδίνον τούς ειδοποίησε, από το ΝΑΤΟ τούς ειδοποίησαν, από τη Ρόδο ο συνταγματάρχης, τότε διοικητής της φρουράς Ρόδου, τους ειδοποίησε. Τώρα τι συνέβη, τι έκαναν δεν ξέρω.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Σας ρωτώ ως στρατιωτικό, που εφθάσατε στα ανώτατα στάδια της ιεραρχίας, την ευθύνη μιας στρατιωτικής επιχείρησης ποιος τη φέρει;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτός που διέταξε.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Και ποιος είναι αυτός που διέταξε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στην Κύπρο εγώ. Αλλά εγώ εξετέλεσα διαταγή του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Δεν το αμφισβητώ. Καταργώντας τον προϊστάμενό σας όμως.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Κατόπιν εντολής πάλι του κ. Μπονάνου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Του παραπάνω προϊσταμένου. Τι είδους στρατός ήταν αυτός; Τι θα γινόταν, αν μας επετίθεντο τότε εκείνη την εποχή οι Τούρκοι; Θα βγαίνανε οι φεουδαρχικοί λόρδοι και θα λέγανε εγώ λέω τούτο κι ο άλλος θα λέει εγώ έλεγα το άλλο. Και να αποφασίσουμε, για ελάτε να δούμε, λοχαγοί, ταγματάρχες, στρατηγοί, ανακατωμένοι, ελάτε να αποφασίσουμε τι θα κάνουμε. Αυτή ήταν η εικόνα; Ακριβώς γιατί οι συνάδελφοι τα κάλυψαν όλα, αλλά αυτό το θέμα, της διάλυσης του στρατού, για την οποία, θα μου επιτρέψετε, φέρετε ευθύνη όλοι όσοι ήσασταν στην ιεραρχία εκείνη την εποχή, η διάλυση του στρατού, φαίνεται ότι ήταν πραγματικότητα. Η γνώμη σας ποια είναι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εάν είναι όπως τα λέτε, ήταν φυσική. Εγώ στις μονάδες τις δικές μου δεν είχα τέτοιο πράγμα, εκεί που διοικούσα δεν παρουσιάστηκε τέτοιο.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και εγώ, κύριε Παπακωνσταντίνου. Παρακαλώ τον κ. Παυλίδη να λάβει τον λόγο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, σε συνέχεια των όσων ηρώτησαν οι δύο τελευταίοι συνάδελφοι, αν κατάλαβα καλά, εσείς από την Αθήνα επήρατε μία εντολή, σκοτώστε ή συλλάβετε Μακάριο. Σχέδια στην Αθήνα δεν εκάματε. Είναι ακριβές αυτό;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εκεί εξεπονήσατε κάποιο σχέδιο, μέχρι τελευταίας λεπτομέρειας υποθέτω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 13 του μηνός…

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επιτρέψτε μου να συνεχίσω. Δεν αναφέρομαι σε ημερομηνίες ούτε έχουν για μένα ιδιαιτέραν σημασία. Είναι πλέον γνωστές αυτές οι ημερομηνίες. Κατεβήκατε όμως κάτω και εξεπονήσατε ένα σχέδιο, να σκοτώσετε κάποιον. Υποθέτω ότι με κάποιους συνεργαστήκατε, είτε συγκεντρώνοντας πληροφορίες είτε καταστρώνοντας στις λεπτομέρειες αυτό το σχέδιο. Με ποιους συνεργαστήκατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Με τον κ. Κομπόκη, ο οποίος ήταν μέσα στο γραφείο της ΕΛΔΥΚ στις 13 του μηνός που ήρθε ο Κοντώσης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ένας, γνωστόν αυτό. Δεύτερος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο κ. Γιαννακόδημος, ο Παπαγιάννης και εγώ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τέσσερις.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ο μεν Κομπόκης είχε τις δύο μοίρες καταδρομών και ετέθησαν υπό διοίκηση ορισμένα άρματα, η δε ΕΛΔΥΚ πήρε την εντολή να επιτεθεί προς αεροδρόμιο, να καταλάβει το αεροδρόμιο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μέσα από το Προεδρικό Μέγαρο δεν είχατε άνθρωπο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι. Ο Παπαγιάννης ήταν ο υποδιοικητής της ΕΛΔΥΚ, ο οποίος και διέθεσε τον έναν λόχο προς αεροδρόμιο και τον άλλο λόχο να συνοδεύσει άρματα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μεταφέρω την ερώτηση συναδέλφων. Εκ των δύο Παπαγιάννηδων ποιος είναι ο στενός συνεργάτης σας, ο ναυτικός ή ο του στρατού ξηράς;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Με το ναυτικό δεν είχα εγώ καμία επαφή.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Λοιπόν, του στρατού ξηράς, ξεκαθαρισμένο.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στο Προεδρικό Μέγαρο είχατε συνεργάτη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είχατε για στόχο το Προεδρικό Μέγαρο, δεν ξέρατε τη διαρρύθμισή του μέσα, ήταν εκεί ο Αρχιεπίσκοπος και δεν είχατε άνθρωπο να σας δώσει πληροφορία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Με μυστικές υπηρεσίες είχατε συνεργασία;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μυστικές υπηρεσίες, όταν λέτε ποια εννοείτε, την ΚΥΠ;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Την ΚΥΠ.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σχεδιάσατε αυτό απούσης της ΚΥΠ;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Από τις μέχρι στιγμής απαντήσεις σας διακρίνω μια άνεση στην επικοινωνία με την κορυφή, με την ηγεσία, Μπονάνος, Γκιζίκης. Γνωρίζω ότι αυτό δεν είναι τόσον ευχερές, εσείς κατά ποιον τρόπον είχατε πρόσβαση επιστρέφων από Κύπρο στον Μπονάνο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εφόσον ήρθα από την Κύπρο, παρουσιάστηκα στο 1ο Επιτελικό Γραφείο και εκεί επήγα στον κ. Μπονάνο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σας εκάλεσε να πάτε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, μόνος μου πήγα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για ποιον λόγο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Διότι μου είχε δώσει τη διαταγή για να ανατρέψομε τον Μακάριο και για την διεξαγωγή εν συνεχεία των επιχειρήσεων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πότε επιστρέψατε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Στις 13 Αυγούστου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 13 Αυγούστου, είχατε υποχρέωση, εφόσον είχε αλλάξει η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, να αναφέρετε τα του πραξικοπήματος 15 Ιουλίου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αφού αυτός ήτο Αρχηγός.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σας εκάλεσε, επαναλαμβάνω;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πήγατε αυτοβούλως.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, μόλις ήρθα, διότι εθεώρησα υποχρέωση να τον ενημερώσω για την κατάσταση που υπάρχει στην Κύπρο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεν πήγατε για άλλον λόγο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τον Ιωαννίδη τον είχατε συναντήσει;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Σας είπα μία φορά στην αίθουσα και στην κατάθεσή μου λέω άλλη μια φορά, την 1η Μαΐου, που του έφερα μια επιστολή από τον κ. Παπαδάκη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 1η Μαΐου 1974.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: 1974.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεύτερη φορά στις 2 Ιουλίου 1974.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Από κει και πέρα;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τον ξανασυνάντησα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Με στενό συνεργάτη του;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ούτε στη μονάδα επάνω.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Από τότε μέχρι σήμερα όσοι συνεργάσθητε γι' αυτό που εσείς παρεδέχθητε ότι ήταν πραξικόπημα, το παρεδέχθητε σε ερώτηση συναδέλφου χθες, αναφέρομαι στην ακροαματική διαδικασία, οι πραξικοπηματίες εν Κύπρω, είχατε καμίαν επαφή μεταξύ σας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, με κανέναν.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Απολύτως κανέναν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν έχω συναντήσει κανέναν. Ούτε κάνω παρέα με αποστράτους αξιωματικούς, κάθομαι σπίτι μου και δεν έχω με κανέναν επαφή.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πιστεύω ότι έχετε επίγνωση ότι η Εξεταστική των Πραγμάτων Επιτροπή αναφέρεται σε εθνικής σημασίας θέματα, το καλούμενο ως Φάκελος Κύπρου. Είστε υπέρ ή κατά του ανοίγματος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Υπέρ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για ποιον λόγο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Για να βγει η αλήθεια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έκλεισε ο κύκλος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, ένα ερώτημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με κυνηγάει η ιδέα ότι πρέπει να διαβάσουμε στον κύριο μάρτυρα περί τις 200 σελίδες και να βάλει και 200 υπογραφές περίπου. Αντιλαμβάνεστε ότι ο κ. Ντενίσης πρέπει και αυτός να εξεταστεί. Πότε θα εξεταστεί; Λοιπόν αυτά όλα να τα έχετε υπόψη σας.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάρτυς, πέστε μας, πέστε στην Επιτροπή, μετά τις ερωτήσεις τις οποίες σας υπέβαλε ο κ. συνάδελφος, είπατε ότι, όταν είδατε τα πλοία να παίρνουν κρατουμένους Κυπρίους και να τους μεταφέρουν

στην Τουρκία, συνελάβατε Τούρκους, και ορθώς επράξατε...

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όλους τους ενόπλους.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ασφαλώς με τον σκοπό να τους ανταλλάξετε. Το δράμα 1.500 οικογενειών βεβαίως το γνωρίζουμε όλοι, το γνωρίζετε κι εσείς, που παίζεται ακόμα τώρα, και δεν ξέρομε αν αυτοί είναι ζωντανοί ή νεκροί, πάντως λείπουν από τα σπίτια τους. Για πέστε μου, τι έγιναν αυτοί οι αιχμάλωτοι και γιατί δεν κάνατε χρήση για την ανταλλαγή αυτών των δυστυχισμένων υπάρξεων, οι οποίοι έπεσαν θύματα των πράξεών σας; Τι απέγιναν αυτοί οι αιχμάλωτοι, οι όμηροι, τι έγιναν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Εν συνεχεία, όταν έφυγα εγώ, δεν ξέρω, θα τους αφήσανε ελεύθερους.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ποιος;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω, πιθανόν ο κ. Καραγιάννης.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ποια στιγμή αφέθησαν ελεύθεροι, αυτό είναι το ερώτημά μου, επί χούντας;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν ξέρετε πότε αφέθησαν ελεύθεροι; Αυτό το σημαντικό σημείο, των ομήρων, χωρίς να γίνει ανταλλαγή, δεν ξέρετε πότε αφέθησαν ελεύθεροι;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μα εδώ παραδώσαμε στις 11 Αυγούστου, που έφευγα, τους 22 Τούρκους αξιωματικούς, άνευ ανταλλάγματος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τους άφησε λοιπόν ο κ. Καραγιάννης.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν ξέρω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όταν φύγατε εσείς, ήσαν κρατούμενοι αυτοί; Πόσοι ήσαν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν θυμάμαι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν θυμάστε πόσους επιάσατε; Τι βαθμούς είχαν αυτοί;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διότι σε κάθε φρουρά οι μεν αξιωματικοί ήταν συγκεντρωμένοι στη Λεμεσό.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μέχρι ποιον βαθμό ανώτερο;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Βαθμό του συνταγματάρχου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είχατε και συνταγματάρχας; Και τους αφήσατε ελευθέρους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν τους άφησα ελεύθερους. Οι αξιωματικοί οι Τούρκοι παρέδοθησαν, όταν έφευγα εγώ, ανέφερα χθες στην Επιτροπή, στη Λεμεσό, όταν εγώ είχα πάρει φύλλο πορείας και ευρισκόμουνα στη Λεμεσό. Κι ερώτησα τον κ. συνταγματάρχη, τον κ. Ρώσση, εάν πράγματι μέσα σ' αυτούς που παραδίδουνε είναι και οι τρεις κατάσκοποι οι οποίοι συνελήφθησαν με πολιτικά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άρα ξέρατε ότι παραδίδονταν λοιπόν;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Ναι, αλλά εγώ δεν ήμουνα. Είχα φύλλο πορείας στα χέρια μου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μήπως παρεδόθη κανείς με αντάλλαγμα αξιωματικούς της χούντας και αφήσατε τους άλλους όλους κρατούμενους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Δεν το ξέρω αυτό το πράγμα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν το ξέρετε. Όταν φεύγατε δηλαδή εσείς, δεν ξέρατε αν πήρατε πίσω ομήρους αξιωματικούς της χούντας και αφήσατε τους άλλους;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Αυτό δεν το ξέρω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Παρακαλώ τον κ. Μπαντουβά να λάβει τον λόγο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συγγνώμη, κύριε πρόεδρε, ξέχασα και παρακαλώ, αν μου επιτρέπει η Επιτροπή, να ρωτήσω κάτι. Είχατε πει ότι στις 2 του Ιούλη στη σύσκεψη που έγινε εδώ ήσασταν γνώστες του περιεχομένου της επιστολής του Μακαρίου;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Η επιστολή του Μακαρίου ήταν μετέπειτα, δεν ήταν στις 2 Ιουλίου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε όμως ότι είχατε γνώση.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Έλαβα εκ των υστέρων γνώση, όχι γνώση προ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τώρα το λέτε αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μα στις 2 μηνός δεν είχε σταλεί η επιστολή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτό ήθελα να επισημάνω και εγώ, διότι στις 4 του μηνός επεδόθη στον Γκιζίκη. Και, δεύτερον, είπατε ότι είχε αποφασιστεί να συνεχιστούν σε περίπτωση

επιτυχίας του πραξικοπήματος, οι διακοινοτικές συνομιλίες από τον κ. Κληρίδη. Πώς ξέρατε ότι ο κ. Κληρίδης... Είχατε κάνει επαφή με τον κ. Κληρίδη;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι, διαταγή πήραμε να πλησιάσουμε τον κ. Κληρίδη, για να συνεχίσει τις...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ζαΐμη να λάβει τον λόγο.

ΖΑΪΜΗΣ: Επί της διαδικασίας θα ήθελα να προτείνω το εξής: Δεν νομίζω ότι πρέπει όλη η Επιτροπή να καθίσει να ακούσει την ανάγνωση των καταθέσεων. Θα μπορούσαμε να αναθέσουμε σε έναν, αναθέστε εσείς σε κάποιον, να πάει σε ένα δωμάτιο χώρια και εμείς να προχωρήσουμε με την εξέταση του στρατηγού Ντενίση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν με την πρόταση αυτή συμφωνείτε όλοι, δεν έχω αντίρρηση. Πάντως υπάρχει ένα άλλο θέμα. Ο κ. Γεωργίτσης, πλην από αυτές τις καταθέσεις, τις οποίες μπορεί να τις διαβάσει μέσα σε παρακείμενο δωμάτιο, όπως λέτε κ. Ζαΐμη, έχει δώσει και δύο καταθέσεις ενόρκως ενώπιον του αναθεωρητού κ. Μπέλκα και έχει κάμει και μια έκθεση 98 σελίδων ιδιόγραφη εις το Γενικό Επιτελείο Στρατού. Στην αρχή της καταθέσεώς του ο κ. Γεωργίτσης ανεφέρθη αορίστως, αλλά εγώ νομίζω ότι διά να είναι έγκυρος η αναφορά πρέπει να του διαβαστούν αυτά τα πράγματα ή τουλάχιστον να του διαβαστούν οι δύο ένορκες καταθέσεις που έδωσε. Γιατί το άλλο έγγραφό του είναι ένα επίσημο έγγραφο, έγινε επίσημο, δηλαδή, αφ' ης έφυγε από τα χέρια του και υπεβλήθη στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, έχει έναν αριθμό πρωτοκόλλου. Οι καταθέσεις είναι καταθέσεις και πρέπει, νομίζω, να τις διαβάσει.

Ομιλίες βουλευτών εκτός μικροφώνου

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εάν ο κ. Γεωργίτσης διαβεβαιώσει ότι οι καταθέσεις αυτές είναι πράγματι δικές του, θα τις ξέρει, δεν νομίζω ότι αλλοιώθηκαν ή πλαστογραφήθηκαν. Να το βεβαιώσει απλώς χωρίς να διαβαστούν ολόκληρες. Ας τις δει ο κ. Γεωργίτσης και ας μας πει ότι απηχούν πράγματι τις καταθέσεις τις τότε και δεν είναι αλλοιωμένες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ξέρω, αλλά, από τη δικηγορική μου πείρα, θυμάμαι ότι δεν τις έβλεπε απλώς τις καταθέσεις, τις διάβαζε ο ανακριτής.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εμείς, κύριε πρόεδρε, δεν δεσμευόμαστε αυστηρά από τους κανόνες της ποινικής δικονομίας. Η ουσία του πράγματος είναι ότι να μας διαβεβαιώσει ο κ. Γεωργίτσης ότι είναι οι καταθέσεις του, έχω την εντύπωση ότι εμείς απαλλασσόμαστε από να τις ακούσουμε ακόμη μία φορά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπάρχει και ένα άλλο θέμα, ότι μέχρι της στιγμής αυτής που μιλάμε, η στενογραφική υπηρεσία δεν έφερε αποστενογραφημένες τις σημερινές σελίδες και κατ' ακολουθίαν πρέπει να υπάρξει ένας χρόνος ανάμεσα στην ώρα αυτή που τελειώνουμε την εξέταση του κ. Γεωργίτση και της υπογραφής. Οι υπογραφές θα τεθούν ενώπιόν μας. Είμαστε σύμφωνοι όλοι σ' αυτή τη διαδικασία;

ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε τέτοια περίπτωση παρακαλείται ο κ. Ζακολίκος να θέσει υπόψιν, να τον αφήσει να διαβάσει τις απαντήσεις που έκανε χθες. Παρακαλώ;

Ομιλίες εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε που δεν σας πρότεινα καφέ, κύριε Γεωργίτση, πάντως εκεί μέσα να σας φέρει καφέ, ό,τι θέλετε. Σε αυτά είμαστε σύμφωνοι όλοι, έτσι δεν είναι; Έτσι. Ναι, κάθε σελίδα μονογραφή από εκεί που αρχίζει η κατάθεσίς του, δηλαδή όχι τα υπόλοιπα πρακτικά. Και εις το τέλος, το τέλος δεν το έχετε αυτού, θα 'ρθει το τέλος, όσο να διαβάσετε εσείς αυτά θα 'ρθει το τέλος. Υπογραφή σε κάθε φύλλο. Υπογραφή λοιπόν, κύριε Ζακολίκο, σε κάθε φύλλο. Και, επιπλέον, ακούστε, κύριε Ζακολίκο, θα σας στείλουμε μέσα και τις καταθέσεις, τις ένορκες, του κυρίου, και αυτές να τις διαβάσετε για να τις βεβαιώσει. Μετά θα επανέλθετε εδώ πέρα για να

πούμε ορισμένα πράγματα κ.λπ. Πρέπει να πω τούτο εδώ το πράγμα πάλι, τώρα και σε συσχετισμό με όσα είπαμε για τη μυστικότητα κ.λπ. Τώρα ο κ. Γεωργίτσης βγαίνει έξω, δεν είναι δικαίωμά του να πάει στην αίθουσα των δημοσιογράφων και να τους πει ό,τι θέλει; Οι καταθέσεις πλέον δεν μπορούν να κρατηθούν μυστικές οπωσδήποτε. Παρακαλώ.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ο κ. Γεωργίτσης τελείωσε ήδη, εάν χρειαστεί από την Επιτροπή να γίνει κατ' αντιπαράσταση εξέταση, τι γίνεται;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, γι' αυτό είπα ότι θα χρειαστεί ο κ. Γεωργίτσης να παραμείνει λίγο και θα το έχουμε αυτό.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μπορεί να γίνει κι άλλη μέρα αυτό, δεν είναι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και σήμερα, γιατί, άμα χρειαστεί κατιτί, εδώ είναι και ο κ. Γεωργίτσης και ο κ. Ντενίσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατ' αρχήν δεν έχουν τελειώσει τα πρακτικά...

Συνεχίζεται η συζήτηση επί διαδικαστικών θεμάτων

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα σας παρακαλέσω, κύριε Ντενίση, να απαντήσετε στα ερωτήματά μου τα σχετικά με την ταυτότητά σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ονομάζεστε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ονομάζομαι Ντενίσης Γεώργιος του Βασιλείου και της Λαμπρινής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το γένος;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Γένος Αναστασίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όνομα του πατέρα της;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Παναγιώτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επάγγελμα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αξιωματικός απόστρατος, αντιστράτηγος εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το θρήσκευμά σας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Χριστιανός ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ετών;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ετών 67.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γεννηθήκατε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εις Κανάλια Καρδίτσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατοικείτε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εις Αθήνας, [*διεύθυνση*], Παπάγου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στον Δήμο Παπάγου. Κύριε Ντενίση, να βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο και παρακαλώ και τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

Στο σημείο αυτό ο μάρτυρας ορκίζεται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα θέλατε να μας κάνετε μια γενικότερη έκθεση; Με συγχωρείτε, κύριε μάρτυς, ο συνάδελφος ο κ. Κάππος μού λέει ότι έξω είναι δύο φωτορεπόρτερ οι οποίοι υποβάλλουν την παράκληση να μπούνε μέσα να βγάλουν μια φωτογραφία της Επιτροπής όπως ευρίσκεται και του μάρτυρος. Γίνεται δεκτό το αίτημα;

ΜΕΛΗ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, λοιπόν. Παρακαλώ, κύριε Ντενίση, γνωρίζετε γιατί σας καλούμε, για το θέμα της κυπριακής τραγωδίας, ό,τι ξέρετε και στη συνέχεια θα σας ρωτήσουμε κι εμείς.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έχω βέβαια κρατήσει και ορισμένες σημειώσεις, αλλά θέλετε...

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Να μην μονοπωλήσουν οι δύο φωτορεπόρτερ, αν θέλουν, όλοι, δεν νομίζω ότι κρυβόμαστε, για τον Θεό δηλαδή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το βρίσκετε σωστό αυτό που λέει ο κ. Παπακωνσταντίνου; Λοιπόν, κύριε Κάππο, μπορείτε να μεταβιβάσετε εις τους κυρίους που βρίσκονται έξω ότι, εφόσον έρθουν όλοι οι φωτορεπόρτερς, ευχαρίστως να το κάνουμε, άλλως δεν μπορούμε να το κάνουμε. Παρακαλώ, κύριε Ντενίση, αν έχετε την καλοσύνη...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Να σας κάνω, αν θέλετε, μία περιληπτικήν ανάλυσιν από της αρχής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, περιληπτικήν ανάλυσιν, και στη συνέχεια θα σας ρωτήσουμε εμείς.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Θα σας πω το ιστορικόν από την ώρα που ανέλαβα υπηρεσίαν εις την Εθνοφρουρά της Κύπρου. Ανέλαβον υπηρεσίαν τον Αύγουστον, στις 14 Αυγούστου 1973, ως αρχηγός της Εθνικής Φρουράς Κύπρου, κατόπιν διαταγής του υπουργείου Εθνικής Αμύνης της Ελλάδος, αντικαταστήσας τον μέχρι τότε αντιστράτηγο εν αποστρατεία Χαραλαμπόπουλο Χαράλαμπο. Από της μεταβάσεώς μου εκεί, πριν

πάω, ενημερώθηκα λεπτομερώς επί της αποστολής μου. Διαπίστωσα όμως δύο σοβαρά πράγματα τα οποία θα είχον, όταν θα μεταβώ εις την Κύπρον. Το ένα ότι θα είχα διπλήν υπαγωγήν. Τουτέστιν, δύο προϊστάμενα κλιμάκια. Την κυπριακήν κυβέρνησιν αφ' ενός και το Αρχηγείον Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδος αφ' ετέρου. Και, δεύτερον, ότι κατά την εποχή εκείνην ήσαν εν εξάρσει γεγονότα εις την Κύπρον, τουτέστιν ελάμβαναν χώρα συμπλοκές μεταξύ κυβερνητικών δυνάμεων της Κύπρου και της ΕΟΚΑ Β΄. Τα δύο αυτά γεγονότα βέβαια με ανησύχησαν πάρα πολύ, με έδωκαν διάφορες ανησυχίες, αλλά δεν ήταν δυνατόν όμως να αρνηθώ την προσφοράν της υπηρεσίας μου αυτής, διότι ήταν σαν να λιποψυχούσα ενώπιον των σοβαρών αυτών κινδύνων. Πήγα πράγματι στην Κύπρον, ανέλαβα υπηρεσίαν, όπως σας ανέφερα, στις 14 Αυγούστου και προσπάθησα με κάθε τρόπον, μέσα στις δυνατότητές μου, ό,τι ήταν το δυνατόν καλύτερον διά την Κύπρον μέσα στις αρμοδιότητές μου. Είχα στενήν συνεργασίαν μετά του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, εξάλλου αυτή η εντολή μού είχε δοθεί τότε από δω, κάναμε ό,τι ήταν καλύτερο, για να εξυψώσουμε την Εθνική Φρουρά από πλευράς ετοιμότητος, από πλευράς εκπαιδεύσεως, εξοπλισμού. Να περιορίσουμε κατά το δυνατόν τα επεισόδια τα οποία λάβαιναν χώρα εις την Κύπρον. Και δύναμαι να ειπώ χωρίς δισταγμόν ότι το 1973 τουλάχιστον μέχρι το τέλος είχαμε πετύχει πάρα πολλά και είχε φτάσει σε σημείο, ώστε και ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος, ο αείμνηστος, Μακάριος έβγαλε μίαν διαταγήν περί το τέλος Νοεμβρίου, διά της οποίας και εμένα προσωπικώς με συγχαίρει δι' αυτό το οποίον επετεύχθη, τουτέστιν να μειωθούν τα επεισόδια και να γίνει μία κατάσταση στην Κύπρο πάρα πολύ καλή. Καλή, κατά το δυνατόν, διότι τα προβλήματα ήταν τεράστια βέβαια, αλλά εν πάση περιπτώσει εβελτιώθη και ήταν σ' ένα σημείο πολύ καλό. Έτσι περίπου έκλεισε το 1973. Αρχάς του '74 αρχίζουν τα πρώτα συμπτώματα και τα πρώτα γεγονότα εις την Κύπρον. Και συγκεκριμένα το πρώτο γεγονός λαμβάνει χώραν την 27η Ιανουαρίου 1974 κατά τον θάνατον του στρατηγού Γρίβα. Η κυπριακή κυβέρνηση, ως γνωστόν, τον στρατηγό Γρίβα τον είχε ως παράνομον, καθώς και την οργάνωση ΕΟΚΑ Β΄.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε πάρα πολύ, ποιος τον θεωρούσε παράνομον; Γιατί δεν ξέρω.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Για την κυπριακή κυβέρνηση τότε, ο στρατηγός Γρίβας και η ΕΟΚΑ Β΄ ήταν μια παράνομος οργάνωσις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για την Ελλάδα τι ήτανε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Για την Ελλάδα, γι' αυτό δεν μας είπαν τίποτα, να μην έχομε καμία ανάμειξη με τον στρατηγό Γρίβα η εντολή ήταν. Δηλαδή για μας, δεν είχαμε εντολή συγκεκριμένη από την Ελλάδα να έχουμε καμίαν εντολή, γιατί εγώ πήγαινα στην κυβέρνηση την κυπριακή από την οποία θα έπαιρνα εντολάς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παίρνατε εντολές από την κυπριακή κυβέρνηση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι. Συμβαίνει το εξής γεγονός τότε: Πεθαίνει ο στρατηγός Γρίβας, η Ελλάδα μάς στέλνει διαταγήν να παρευρεθούμε εις την κηδείαν του στρατηγού Γρίβα, η Εθνική Φρουρά, έγγραφον διαταγήν, ο πρέσβης της Ελλάδος Λαγάκος και ήρθε και αντιπροσωπεία Ελλήνων αξιωματικών με επικεφαλής τον αντιστράτηγον Κυριακόπουλον, για να παρευρεθεί κι αυτή εις την κηδείαν. Εγώ, επειδή, όπως σας είπα προηγουμένως, είχα διπλήν υπαγωγήν, έπρεπε να πάω και να αναφέρω στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Πράγματι πήγα, του ανέφερα το γεγονός και μου λέει έχει καλώς στρατηγέ, αφού αυτή είναι εντολή του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων. Πήγαμε πράγματι στην κηδεία και, όπως ήτανε φυσικό, δώσαμε μία μεγαλοπρέπεια διά της παρουσίας όλων ημών, τμημάτων τιμητικών κ.λπ. εκτελώντας την εντολήν του ΑΕΔ. Την επομένη ακριβώς άρχισαν όλες οι εφημερίδες της Κύπρου, όχι όλες, μία μερίς εν πάση περιπτώσει, μεγάλη, με

μεγάλους τίτλους, να αναγράφουν ότι η Εθνική Φρουρά πρέπει να σταματήσει να είναι όργανον των Αθηνών και πρέπει να γίνει όργανον της κυπριακής κυβερνήσεως. Τέτοια πολλά. Εμείς βέβαια αυτά τα γεγονότα τα αναφέραμε απλώς πάνω στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και εξακολουθούσαμε να κάνουμε τη δουλειά μας. Αλλά η ατμόσφαιρα είχε πια κάπως μεταβληθεί. Από την τόσο καλή κατάσταση που υπήρχε άρχισε κάπως να χειροτερεύει, διότι ο Τύπος καθημερινώς έγραφε αυτό, εκείνο, πρέπει πάση θυσία η Εθνική Φρουρά να υπαχθεί υπό την κυβέρνηση κι αυτού θα μου επιτρέψετε να σας κάνω μίαν διευκρίνισιν. Η Εθνική Φρουρά από το 1964, που σχεδόν δημιουργήθηκε, είχε αυτήν την δυαδικήν υπαγωγήν, δεν ξέρω για ποιον λόγο, και μέχρι την ημέρα που ανέλαβα εγώ, που προσπάθησα να βρω άκρην, έμεινε μεταξύ των κυβερνήσεων κάπως εν εκκρεμότητι, δεν διευκρινίσθη, και για μένα αυτή είναι η απαρχή πολλών κακών. Δεν είχα έναν προϊστάμενο, είχα δύο. Και ή στον έναν θα παρουσιαστώ απείθαρχος ή στον άλλον. Δεν ήταν δυνατόν διαφορετικά. Και θα επανέλθω και σε άλλα σημεία πιο κάτω επ' αυτού, διότι έχουν μεγάλη σημασία. Το οποίον είχα αναφέρει προσωπικώς στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, με τον οποίον σας είπα είχαμε στενοτάτη συνεργασία και πολύ καλή. Εξάλλου κι ο ίδιος το 'χει τονίσει κατ' επανάληψη και ήταν ένα κενό μεγάλο απ' αυτό. Αυτή η κατάσταση λοιπόν, που ήταν κάπως τεταμένη και όχι ευχάριστη, μετά απ' αυτά που αναγράφονταν κάθε μέρα, εν συνεχεία εκείνο τον καιρό συμβαίνει κι ένα άλλο γεγονός. Φεβρουάριο μήνα είμαστε τώρα, το 1974. Γιατί είπαμε τέλος Ιανουαρίου πέθανε ο Γρίβας και μπήκαμε τώρα στον Φεβρουάριο. Εκείνη την εποχή συμβαίνουν και δύο κλοπές σε δύο αποθήκες πυρομαχικών της Εθνικής Φρουράς, μία εις την Πάφον και μία εις την Αμμόχωστον. Το γεγονός αυτό εμένα με ανησυχεί πάρα πολύ, διότι απ' αυτά εξαρτάται η ετοιμότητα της Εθνικής Φρουράς. Και αδιαφορούσα εγώ αν τα όπλα αυτά τα πήραν α ή β, για μένα ήταν θάνατος, διότι, όπως καταλαβαίνετε, ήταν μείωσις της ικανότητος της Εθνικής Φρουράς. Ενήργησα αμέσως προσωπικώς ανακρίσεις με την κυπριακήν αστυνομίαν, για να μην υπάρχει περίπτωση ότι πάμε να συγκαλύψομε και κατορθώσαμε να βρούμε τους ενόχους, οι οποίοι ήταν τρεις-τέσσερις στρατιώτες Κύπριοι και δυο-τρεις δόκιμοι. Και φαίνεται, εκ των ανακρίσεων απεδείχθησαν αυτά όλα, ότι αυτοί ήταν οργανωμένοι στην ΕΟΚΑ Β΄. Μάλιστα ένας λιποτάκτησε και έφυγε για την ΕΟΚΑ Β΄. Κάναμε όλες τις ενέργειες, τους στείλαμε στρατοδικείο. Τιμώρησα προσωπικώς αξιωματικούς Έλληνας που ήταν επικεφαλής των τμημάτων αυτών που χάθηκαν τα όπλα και μάλιστα ενός συνταγματάρχου, του Σφακιανάκη, ζήτησα και την αντικατάστασή του και να 'ρθει στην Ελλάδα. Πλέον τούτου, λάβαμε όλα τα μέτρα ασφαλείας, μέχρι σημείου που φτάσαμε, διότι εγώ ήμουνα 40 χρόνια αξιωματικός, μέραρχος κ.λπ., δεν μου είχε συμβεί ποτέ τίποτα, φτάσαμε σε σημείο να δώσουμε τα κλειδιά στα χέρια των διοικητών. Διότι δεν υπήρχε άλλος τρόπος να εξασφαλίσουμε αυτό το θέμα. Μέχρι διοικηταί, αντισυνταγματάρχαι, τους είπα, θα πάρετε τα κλειδιά εσείς. Και έπαιρναν τα κλειδιά στα χέρια τους μόνοι τους. Αυτά συνέβαιναν τον Φεβρουάριο του 1974. Έκτοτε λάβαμε μέτρα ασφαλείας τρομερά και τέτοιο κρούσμα μετά δεν είχαμε. Φεύγομε από τον Φεβρουάριο και πάμε στον Μάρτιο μήνα. Η κατάσταση πάντοτε με γνωστά επεισόδια, για τα οποία ίσως θα επισημάνω περισσότερα αργότερα. Φθάνουμε στον μήνα Μάρτιο. Τέλη Μαρτίου με αρχάς Απριλίου προσετέθη ένα άλλο γεγονός το οποίο επιβαρύνει την όλη ατμόσφαιρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιον επιβαρύνει;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Την ατμόσφαιρα. Είναι το ζήτημα των εφέδρων αξιωματικών. Των ΔΕΑ, το περίφημο κι αυτό. Η Εθνική Φρουρά, βάσει των διαταγών του ΑΕΔ, ήταν υποχρε-

ωμένη, οσάκις έρχονταν άλλη ΕΣΣΟ, να κάνει μίαν επιλογή εφέδρων αξιωματικών. Έκανε κι αυτή τη φορά την επιλογήν, βάσει των δεδομένων και των υπηρεσιακών κριτηρίων που υπήρχαν. Και στέλναμε στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης της Κύπρου μία κατάσταση από 150 δοκίμους εφέδρους αξιωματικούς, προκειμένου να επικυρώσει το Υπουργείο Αμύνης της Κύπρου τον κατάλογο τούτο. Μου είχαν πει οι άλλοι παλιότερα άλλη μια φορά είχε συμβεί και τώρα συνέβη το εξής: Μας γύρισε πίσω την κατάσταση το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης της Κύπρου και μας διατάσσει να διαγράψουμε 60 εκ τούτων, καθόσον δεν ήταν νομιμόφρονες προς την κυπριακή κυβέρνηση. Κατόπιν αυτού, ο υποφαινόμενος, αφ' ενός μεν κάνω μίαν αναφοράν προς το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης, για να τους αναπτύξουμε ότι αυτό το θέμα παρουσιάστηκε, διότι ήμαστε υποχρεωμένοι κάθε τι που συνέβαινε και ειδικώς θέματα που είχαν σχέση με την άμυναν και με τον εξοπλισμόν, την επάνδρωσιν των μονάδων, και τους είπαμε αυτό κι αυτό, μας απέρριψαν 60. Τους κάναμε μίαν πρότασιν προσωπικήν ότι, επειδή η κατάσταση στην Κύπρον είναι κάπως, τώρα έχει γίνει λίγο, ας την πούμε, ανησυχητική, για να μην την οξύνουμε περισσότερο, να προτείναμε μίαν συμβιβαστική λύση. Τουτέστιν από τους 60 που ζητάει η κυπριακή κυβέρνησις να διώξουμε από τη σχολή, να επιδιώξουμε μίαν συμβιβαστική λύσιν, να περιορίσουμε κατά το δυνατόν, αν μπορούσαμε διά μέσου του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, να μειώσουμε τον αριθμόν και οι υπόλοιποι να γίνουν υπαξιωματικοί, οπότε, ήταν αρμοδιότητα δική μου, και θα μπορούσα να τους χρησιμοποιήσω ως υπαξιωματικούς. Πρόταση που τη βρίσκαμε εμείς καλή και με σκοπόν να μην οξύνουμε τα πράγματα, αλλά, όσο ήταν δυνατόν, να τα διορθώσουμε. Στέλνουμε την αναφοράν κι εγώ προσωπικώς σε ησυχία, με τον πρέσβη της Ελλάδος Λαγάκον, πήγαμε στον Μακαριότατον, επειδή είχαμε συχνά κουβέντες και επαφές και μεταξύ καφέ και τσιγάρου τον παρακαλέσαμε, αν είναι δυνατόν, αυτό τον αριθμό των 60 να το περιορίσει, γιατί μας δημιουργεί προβλήματα η επάνδρωσις. Σκέφτηκε λίγο, δεν μας έδωκε απάντηση καμία, καλά λέει κ.λπ. Το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδος δεν απαντούσε εγκαίρως γι' αυτό το ζήτημα. Περνούσε ο καιρός, ένας μήνας, ενάμισης, χωρίς απάντηση, παρά τις κατ' επανάληψιν οχλήσεις μας εγγράφως και προφορικώς, και ήταν το ζήτημα εν εκκρεμότητι. Αυτό βέβαια είχε την κακή άποψη την εξής: Ήμαστε εμείς εν αταξία στην κυπριακή κυβέρνηση. Διότι η κυπριακή κυβέρνησις σου λέει εγώ διέταξα να φύγουν κι εσείς τους κρατάτε εκεί; Και φαινόμουνα εγώ προσωπικώς ή άλλοι, δεν ξέρω τι, ότι σαν ήμασταν, ας πούμε, σαν να παρακούαμε την εντολή της κυπριακής κυβερνήσεως. Τούτο όμως δεν ήταν έτσι. Σας ανέφερα ότι έπρεπε να πάρω εντολή από το ΑΕΔ λόγω της διπλής υπαγωγής. Περιμέναμε εν πάση περιπτώσει να πάνε αυτοί, τίποτα. Οπότε η κυπριακή κυβέρνηση, χολωθείσα, φαίνεται, στέλνει μια επιστολή προσωπική προς εμένα –έχω εδώ και την επιστολή, έχω και τη μια και την άλλη– και λέει κατά κάποιον τρόπο εις έντονο ύφος και μας λέει ούτε λίγο ούτε πολύ ότι αυτό που κάνουμε είναι κάτι όχι σωστό και σαν να είναι, πώς να το πω, ανυπακοή. Λέει όμως εδώ πέρα ο Μακαριότατος, την έχω την επιστολή, ξέρω ότι εσείς προσωπικώς –για μένα– στρατηγέ, καταβάλλετε κάθε προσπάθεια, αλλά βαθιά είναι η ρίζα του κακού. Έτσι είχαν τα πράγματα, οπότε στις 4 Ιουνίου, όπως σας ανέφερα, πήρα αυτή την επιστολή για το ζήτημα αυτό. Είπαμε τον Φεβρουάριο, τον Μάρτιο, τον Απρίλιο που κάναμε και πέρασε ένας μήνας και πήγαμε 4 Ιουνίου που κάναμε την επιστολή. Ευθύς ως πήρα την επιστολή αυτή, η οποία ήταν σε λίγο έντονο ύφος, διότι με παρουσίαζε και μένα και την Εθνοφρουρά σαν να ήμαστε άνθρωποι που δεν υπακούμε στην κυπριακή κυβέρνηση...

Ομιλίες μελών εκτός μικροφώνου

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ιουνίου. Σας λέω τα γεγονότα όπως έγιναν ακριβώς, για να έχουμε και χρονολογική σειρά. Ανησύχησα από την επιστολή αυτή και πήγα και βρήκα τον αείμνηστο Αρχιεπίσκοπο Μακάριο μαζί με τον πρέσβη Λαγάκο, νομίζω, και του λέω: Μακαριότατε, εδώ γράφετε αυτή την επιστολή. Λέει γράφω αυτή την επιστολή, μου λέει, γιατί βλέπεις ακόμη είναι αυτοί εκεί στη Λεμεσό, ήταν η Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών. Του λέω, ναι, αλλά ξέρετε γιατί είναι. Το ξέρω, μου λέει, στα λέω εσένα, για να πεις απάνω. Ναι, του λέω, αλλά έτσι εκτίθεμαι. Ναι, αλλά για σένα, μου λέει, γράφω κάτι χωριστά, ότι εσύ προσωπικώς... Εν πάση περιπτώσει πήγα στον Μακαριότατο, του λέω, επειδή το πράγμα έχει πάρει κάποια έντονον μορφήν, σας παρακαλώ να ανέβω στην Αθήνα, για να πάω να δω τι μπορώ να κάνω. Και πράγματι την επομένη μέρα ανέβηκα στην Αθήνα. Δηλαδή ήμαστε στις 5 Ιουνίου του 1974. Ανέβηκα στην Αθήνα στις 5 Ιουνίου του 1974. Πήγα κατευθείαν στο γραφείο του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγού Μπονάνου, έχοντας μαζί μου και την επιστολή που πήρα από τον Μακαριότατο. Του λέω, βλέπετε, η κατάσταση εδώ πέρα έχει γίνει δύσκολη. Βλέπετε τι μας γράφει, μας ψάλλει και τούτο, διότι ακόμη, παρά τις οχλήσεις μας, δεν πήραμε μία απάντηση, για να του δώσουμε τέλος πάντων, να δούμε τι θα γίνει. Ναι, μου λέει, εν πάση περιπτώσει θα πάρεις συντόμως εγγράφους διαταγάς. Επειδή αυτό το πράγμα, η απάντηση που μου έδωσε, δεν με ικανοποίησε όσο έπρεπε, θεώρησα σκόπιμο, με γνώμονα να βελτιώσω την κρατούσα κατάσταση όσο μπορούσα, να πάω την επομένη στον Πρόεδρο τότε της Δημοκρατίας Γκιζίκη και να του πω ότι εδώ πέρα η κατάστασις, κάτω, είναι πολύ δύσκολη. Βλέπετε, δημιουργούνται ζητήματα το ένα μετά το άλλο. Σας παρακαλώ προσωπικώς κάντε ό,τι μπορείτε, κάντε κάθε προσπάθεια ή φωνάξτε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο να έρθει στην Ελλάδα, διότι ξέρω ότι μπορεί να έρθει. Διότι σε κάποια συγκέντρωση με δημοσιογράφους που ερωτήθη είπε απρόσκλητος δεν πάει κανείς στον γάμο. Άφηνε να εννοηθεί ότι, αν του γινόταν πρόσκληση, θα ερχόταν. Του λέω κάνε ό,τι μπορείς, για να μπορέσουμε την κατάσταση, η οποία κατά κάποιο τρόπο έχει γίνει δύσκολη, να μπορέσουμε να τη βελτιώσουμε. Ή στείλε έναν υπουργό, του λέω, κάτι, γιατί αυτά τα ζητήματα που δημιουργούνται, ρυθμίστε τα επιτέλους, αυτή η δυαρχία δημιουργεί προβλήματα, διότι μας βάζετε μεταξύ σφύρας και άκμονος και δεν ξέρουμε πώς να σταθούμε. Λέει έχεις δίκιο, θα σκεφθώ τι μπορεί να γίνει. Έτσι έχουν τα πράγματα με το τέλος της 5ης Ιουνίου 1974.

Την επομένη ημέρα κατέβηκα εις την Κύπρον. Πήγα και ανέφερα εις τον Αρχιεπίσκοπον Μακάριον τις επαφές που είχα στην Αθήνα –το τονίζω αυτό, είχαμε αγαθοτάτην συνεργασίαν και ειλικρινέστατη– και του είπα ότι αυτά και αυτά έγιναν και του λέω περιμένουμε εγγράφως διαταγάς και αναμένουμε. Πράγματι κατά τις 15 με 20 Ιουνίου έρχεται η αναμενομένη από καιρού έγγραφος διαταγή του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδος, η οποία καθόριζε, δεν ασχολούμαι, να μην τα κοιτάω, γιατί λίγο πολύ τα θυμάμαι τα γεγονότα, έζησα έντονα βέβαια, καίτοι πέρασαν πολλά χρόνια, έλεγε, η διαταγή του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων προς εμένα, ο στρατηγός Ντενίσης προσωπικώς να μεταβεί, να παρουσιαστεί στον Μακαριότατον, στον Αρχιεπίσκοπον, Μακαριότατον και να του αναφέρει ότι διά λόγους αμύνης Ελλάδος Κύπρου δεν θα απομακρυνθούν οι έφεδροι και θα παραμείνουν εις το στρατόπεδον, για να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους. Όπως αντιλαμβάνεστε, κύριε πρόεδρε, κύριοι βουλευταί, τούτο ήταν κάτι για το οποίον αμέσως εχολώθη υπερμέτρως ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, διότι ήταν σαφώς αντίθετο από αυτό το οποίον είχε διατάξει ο ίδιος, η κυβέρνησή του, προ μηνός και πλέον, δηλαδή να φύγουν οι έφε-

δροι από τη σχολή. Εχολώθη και μου είπε εντάξει, έκλεισε κάπως γρήγορα τη συζήτηση, και μου λέει θα στείλω επιστολήν εις τον στρατηγό Γκιζίκη. Έτσι είχαν τα γεγονότα γύρω στις 20 Ιουνίου. Γύρω στις 20 Ιουνίου, στο τρίτο δεκαήμερο Ιουνίου, δηλαδή το βρίσκω εγώ, του πάω τη διαταγή την έγγραφη, αυτή που σας είπα, ότι να μη φύγουν οι δόκιμοι αξιωματικοί. Εν τω μεταξύ, δεν παύω να σας αναφέρω ότι κάθε μέρα ο Τύπος έλεγε ότι η Εφεδρική Φρουρά πρέπει να υπαχθεί και αξιωματικοί θα κάνουν πραξικοπήματα, οι Έλληνες με την ΕΟΚΑ Β΄ και το ένα και άλλο, συνεχώς. Έγραφαν πολλά. Αυτή ήταν η κατάσταση η τεταμένη στις 20 Ιουνίου, οπότε προσετέθη κι άλλο σημαντικό γεγονός τότε. Σημαντικότατον. Γράφανε οι εφημερίδες ότι η κυπριακή κυβέρνησις πρόκειται να μειώσει την Εθνικήν Φρουράν διά συντμήσεως της θητείας κατά το ήμισυ και να διώξει από την Κύπρο τους Έλληνες αξιωματικούς. Αυτά έγραφαν οι εφημερίδες, πολλές, κάθε μέρα. Αυτά γινόντουσαν, σας είπα, κατά τις 20 Ιουνίου. Όταν διάβασα στην εφημερίδα και είδα τέτοια πράγματα, έκρινα σκόπιμον μαζί με τον πρέσβη κ. Λαγάκο να πάμε εις τον σεβασμιότατον και να τον ρωτήσουμε τι είναι αυτά που γράφουν οι εφημερίδες. Μας απαντάει: Σκέπτεται η κυπριακή κυβέρνηση κι αυτή τη λύση, αλλά δεν θα πραγματοποιήσει τίποτα, εάν δεν συγκληθεί Υπουργικόν Συμβούλιον, στο οποίον θα παραβρεθείτε και εσείς, στρατηγέ, και ο πρέσβης της Ελλάδος Λαγάκος. Έτσι είχαν τα πράγματα και περιμέναμε να γίνει αυτό το Υπουργικόν Συμβούλιον, στο οποίον θα εκαλούμην κι εγώ και ο Λαγάκος. Αλλά εν συνεχεία μου λέει ότι εσύ έτσι όπως μου τα είπες καταλαβαίνω ότι έπεισες εμένα, θα πείσεις και τους υπουργούς να μην μειώσουμε. Του λέω θα πω ό,τι είμαι υποχρεωμένος εκ της θέσεώς μου και της αποστολής μου και τίποτα παραπέρα. Εγώ δεν έχω κανέναν λόγον ιδιαίτερον, ούτε τίποτα άλλο ζητάω ούτε επιδιώξεις άλλες έχω ούτε φιλοδοξίες, απλώς να κάνω αυτό το οποίον είναι το σωστότερον για τον τόπον αυτόν. Κι ενώ περιμέναμε να πληροφορηθούμε πότε θα γίνει το Υπουργικόν Συμβούλιον, για να φέρομε τις απόψεις, κι είχα ετοιμαστεί σχετικώς με ό,τι μπορούσα, για να πείσω ότι δεν πρέπει αυτό, στις 30 Ιουνίου το βράδυ, στο εσπερινό δελτίο ειδήσεων της επισήμου κυπριακής κυβερνήσεως, αναγράφεται επισήμως ότι η κυπριακή κυβέρνησις απεφάσισεν τη μείωσιν της Εθνικής Φρουράς κατά το ήμισυ διά συντμήσεως της θητείας και την απομάκρυνσιν των Ελλήνων αξιωματικών εκ Κύπρου. Πράγματι ήταν μία βαριά πολύ πληροφορία, ήταν πάρα πολύ βαριά. Μετά απ' αυτό εγώ αφ' ενός μεν έκανα μίαν αναφοράν προς το ΑΕΔ και τους πληροφορούσαμε για την απόφαση της κυπριακής κυβερνήσεως και αφ' ετέρου έκανα μίαν αναφοράν λεπτομερή προς τον Αρχιεπίσκοπον Μακάριον προσωπικώς και προς τον Υπουργόν Εθνικής Αμύνης της Κύπρου Ιωαννίδην, διά της οποίας τους ανέπτυσσα λεπτομερώς τους κινδύνους που θα προκύψουν εκ τυχόν μειώσεως της Εθνικής Φρουράς ενόψει της τουρκικής απειλής, η οποία ήταν πάντοτε πιθανή, διότι είχαμε πάντοτε επεισόδια και πληροφορίες ότι μπορεί να γίνει τίποτα, και τον παρακάλεσα όπως αναθεωρήσει την απόφαση αυτήν μήπως, λέω, η ιστορία μάς γράψει με τα μελανότερα χρώματα. Έστειλα την αναφορά αυτήν, δεν πήρα απάντηση ούτε από τον Μακαριότατο ούτε από τον υπουργόν και έκτοτε η κατάστασις ήταν, όπως σας είπα, τεταμένη. Εγώ συγχρόνως έκανα και μια άλλη πρόταση στο ΑΕΔ, δηλαδή στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδος, να παραιτηθώ, διότι ελήφθη μια τόσο βαρυσήμαντη απόφαση χωρίς να ληφθεί υπόψιν η γνώμη του αρχηγού της Εθνικής Φρουράς. Το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδας μού είπε, όχι, να παραμείνεις και θα αναμένεις διαταγάς. Έτσι είχαν τα πράγματα και βρισκόμαστε τώρα στην 30ή Ιουνίου. Την 1η Ιουλίου –αφήνω αυτό το θέμα, τελειώνω,

και πάω στο θέμα εν συνεχεία τώρα Γεωργίτση και Αθήνας– το μεσημέρι παρουσιάζεται στο γραφείο μου ο ταξίαρχος Γεωργίτσης και μου λέει, κύριε αρχηγέ, τηλεφώνησε ένας αξιωματικός από την Αθήνα, ότι πρέπει να ανέβω στην Αθήνα. Του λέω γιατί αυτός ο τρόπος, τηλεφώνησε σε σένα και πώς έγινε έτσι; Μου λέει δεν ξέρω. Φωνάζω τον επιτελάρχη του ΓΕΕΦ, τον Γιαννακόδημο, ταξίαρχο, και του λέω για πάρε στο τηλέφωνο απάνω στο επιτελείο να δεις γιατί καλούν τον Γεωργίτση και μάλιστα κατά τρόπον αντικανονικόν; Και, αν τον καλούν, να στείλουν έγγραφο και να σου πουν γιατί. Παίρνει πράγματι ο Γιαννακόδημος, διότι εγώ είχα ερεθιστεί, διότι ήθελα να γίνονται οι δουλειές υπηρεσιακά και δεν μου άρεσε ο λάθος τρόπος. Τούτο ήταν γνωστό εις όλους. Παίρνει πράγματι και μου αναφέρει ο επιτελάρχης μου ότι πήρε το ΑΕΔ Ελλάδος και ρώτησε και του είπαν τον καλούν, για να τους δώσει λεπτομερείς πληροφορίας για τον τομέα των φυλακίων της Λευκωσίας ενόψει τυχόν μειώσεως της φρουράς, της Εθνικής Φρουράς, όπως αποφάσισε η κυπριακή κυβέρνηση, δεδομένου ότι ο Γεωργίτσης ήταν ο διοικητής της 3ης Τακτικής Διοικήσεως Ανωτέρας Λευκωσίας και γνώριζε λεπτομέρειες επί όλων αυτών των θεμάτων της Πράσινης Γραμμής και των λοιπόν φυλακίων. Μετά και την έγγραφον διαταγήν, ετοιμάστηκε να πάει στην Αθήνα. Πριν αναχωρήσει, τον κάλεσα στο γραφείο μου και του είπα, Γεωργίτση, σε καλούν απάνω. Να τους πεις ποια είναι η πραγματική κατάσταση εδώ πέρα, πες τους και γενικά πώς είναι η κατάσταση εδώ και πες τους και επιπλέον αυτά τα οποία ακούω και γράφονται εδώ πέρα, δεν ξέρω, στις εφημερίδες και άλλες φήμες, εάν κανείς σκέφτεται τέτοια πράγματα, θα είναι εγκληματικόν να σκεφθεί για τέτοιες ανωμάλους λύσεις, διότι αυτό θα καταστρέψει τελείως την Κύπρο και θα γίνει η Κύπρος ένα νεκροταφείο και θα μπουν οι Τούρκοι μέσα. Εάν λοιπόν υπάρχουν άνθρωποι και υπάρχουν τέτοιες σκέψεις... ούτε σκέψη να μην υπάρχει.

Ομιλία βουλευτή εκτός μικροφώνου

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όπως έγραφαν οι εφημερίδες, αυτά που 'γράφαν οι εφημερίδες και ότι 'κάναν τέτοιες σκέψεις, αν υπάρχει σε οποιονδήποτε, πρέπει να αποκλειστεί παντελώς, διότι θα είναι καταστροφή για την Κύπρο. Σ' αυτό ήταν μπροστά και ο αντισυνταγματάρχης Μπούρλος, ο οποίος πέθανε δυστυχώς, του 2ου Γραφείου του ΓΕΕΦ. Τους ρωτάω έχει κανείς καμία αντίρρηση. Όχι, μου λένε, σωστά όλα. Εντάξει, λέω, πήγαινε πες τους και θα περιμένω. Γυρίζει πράγματι μετά από τρεις-τέσσερις μέρες και τον περίμενα βέβαια με κάποια ανησυχία να δω τι γίνεται απάνω. Και μου λέει πήγα πάνω, ήρθα σε επαφήν με το Γραφείο της Κύπρου, στο ΑΕΔ υπάρχει Γραφείο Κύπρου, συζητήσαμε για το ζήτημα της διατάξεως και ουδέν άλλο και δεν αντελήφθην τίποτα. Καλά, λέω, ευχαριστώ πολύ. Επιπλέον, λέει, μου είπαν ότι πολύ συντόμως θα σας καλέσουν εσάς προσωπικώς στην Αθήνα, για να λύσετε τα θέματα που προκύπτουν από την διάλυσιν, από την μείωσιν της Εθνικής Φρουράς και ό,τι άλλα ζητήματα προκύψουν. Και είμαστε τώρα στις 5 με 6 Ιουλίου που γυρίζει από την Αθήνα ο Γεωργίτσης. Και μου είπαν, συνέχισε, ότι εγώ θα παραμείνω λίγες μέρες ακόμη, διότι τελούσε υπό μετάθεσιν, έως ότου γυρίσετε εσείς από την Αθήνα, για να σας αντικαταστήσω το διάστημα που θα απουσιάζετε εις Αθήνα σαν αρχαιότερος εκ των Ελλήνων αξιωματικών εν Κύπρω. Νόμισα ότι όλα αυτά που είπε ήταν πράγματι ειλικρινή και υπεύθυνα. Και ετοιμαζόμουν κι εγώ να πάω επάνω, για να μπορέσω να αναπτύξουμε εκεί, να δούμε, αν φύγουν οι αξιωματικοί, πώς θα φύγουν ή, αν τα φυλάκια μειωθούν, πώς θα μειωθούν κ.λπ. Καθαρώς υπηρεσιακά και ό,τι άλλα ζητήματα προκύψουν επί ανωτάτου επιπέδου, που 'λέγαν ότι θα γίνουν στην Αθήνα. Είμαστε 5 Ιουλίου. Στις 11 Ιουλίου το μεσημέρι έρχεται διαταγή από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, πράγματι

όπως μου είπε ότι θα 'ρθει διαταγή, διά της οποίας εκαλούμην εις τας Αθήνας, εγώ, ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ συνταγματάρχης Νικολαΐδης, το 2ο μου Γραφείο ο Μπούρλος, ο αντισυνταγματάρχης, ο διοικητής του κλιμακίου της ελληνικής ΚΥΠ εις την Κύπρον και ο πρέσβης της Ελλάδος Λαγάκος. Μας ήρθε την Πέμπτη 11 Ιουλίου, για να ανέβουμε στην Αθήνα. Την επομένη πράγματι αεροπορικώς, όλοι εμείς που σας ανέφερα προηγουμένως, αεροπορικώς ήρθαμε στην Αθήνα. Ανέβηκα στην Αθήνα στις 12 Ιουλίου το πρωί, ώρα 9 περίπου και εν συνεχεία πήγα κατευθείαν στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, για να συναντήσω τους αρμοδίους και τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων, για να πούμε τα διάφορα τέλος πάντων που λέει κανείς υπηρεσιακά θέματα. Δυστυχώς δεν με εδέχθη ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων Μπονάνος την Παρασκευήν ούτε και το Σάββατο, προφασισθείς ότι είχε άλλας σοβαροτάτας απασχολήσεις, όπως μου είπε ο υπασπιστής του. Και είπε ότι θα τον δω, τον στρατηγό, στις 13 το μεσημέρι, που είχε καθοριστεί μία σύσκεψη προς επίλυσιν αυτών των υπηρεσιακών θεμάτων. Εχολώθην ιδιαιτέρως εκ του ότι εγώ ο αρχηγός της Εθνικής Φρουράς, ευρισκόμενος εις Αθήνας, να μην με δεχθεί επί δύο ημέρες. Εκ των υστέρων βέβαια έβγαλα τα συμπεράσματά μου. Δεν με εδέχθη δύο μέρες και με συνήντησε μόνο παρουσία άλλων αξιωματικών, όταν είχαμε σύσκεψη, κι ήταν 50 αξιωματικοί. Το παράπονον αυτό εξέφρασα και στον Κυριακόπουλον, τον Όθωνα, τον αντιστράτηγο, που ήταν υπαρχηγός. Και αυτός μου λέει εντύπωση μου κάνει. Αλλά πού να φανταστώ εγώ καθένας πώς μπορεί να σκέφτεται. Έλεγα κάτι έχει προσωπικά μαζί μου, δεν ήξερα. Και πηγαίνουμε στη σύσκεψη μεσημβρίαν 13ης Ιουλίου, που ήταν όλοι οι αξιωματικοί, και σκοπός, όπως τον έθεσε ο αρχηγός συσκέψεως το μεσημέρι του Σαββάτου Μπονάνος...

ΜΕΛΟΣ: Πολλοί αξιωματικοί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πολλοί. Δηλαδή ο Μπονάνος επικεφαλής, όλοι οι αρχηγοί των κλάδων του επιτελείου, πολλοί αξιωματικοί, αυτοί που ήταν του Γραφείου Κύπρου, του γραφείου που είναι στο ΑΕΔ, Γραφείο Κύπρου, 3-4 επιτελείς δικοί μου και άλλοι αξιωματικοί. Ήμασταν 50-60 άνθρωποι. Είπε ότι ο σκοπός της συσκέψεως είναι να συζητήσουμε και να ανταλλάξουμε απόψεις, διότι, εκτός των άλλων, έχει έρθει και η επιστολή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου προς τον Γκιζίκη και τα θέματα της Εθνοφρουράς κ.λπ. Είπε δυο λόγια σαν εισήγηση, μετά έδωκε τον λόγο, άλλα δυο λόγια, κι είπε το Γραφείο Κύπρου, και δυο λόγια σε μας και λέει εν συνεχεία, κοιτάει το ρολόι, και λέει, κύριοι, θα τελειώσει η συνεδρίαση, γιατί έχω κάποιαν σοβαροτάτην άλλην εργασίαν να κάνω. Και δίνει εντολή στο Γραφείο Κύπρου του ΑΕΔ όπως γίνει η σύσκεψη αυτή τη Δευτέρα το απόγευμα, 18.00΄ η ώρα, και αφού συνεργαστούν τα διάφορα γραφεία, δηλαδή το δικό μου το γραφείο με τα γραφεία τα εδώ. Του λέω, κύριε αρχηγέ, η Κύπρος κάτω, έχουμε χίλια δυο προβλήματα και σοβαρότατα. Να κατέβω εγώ κάτω, το ίδιο είπε και ο Νικολαΐδης, ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ, δεν βλέπω τον λόγο να καθίσω εδώ γι' αυτά τα ζητήματα, ας τα χειριστούν τα ανάλογα γραφεία. Όχι, όχι, σας απαγορεύω, μου λέει, θα μείνεις εδώ πέρα και στη σύσκεψη τη Δευτέρα θα είσαι. Καλώς έμεινα, αναμένοντας άλλες οδηγίες. Είμεθα Σάββατο μεσημέρι, 13 Ιουλίου. Φεύγω, πήγα στο σπίτι μου, δεν είχα και τι άλλο να κάνω. Την Κυριακή το πρωί διαβάζω στις εφημερίδες με μεγάλους τίτλους ότι αύριο Δευτέρα, 15η Ιουλίου, θα λάβουν χώραν σοβαρές συσκέψεις υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Γκιζίκην, εις τις οποίες θα παρευρεθούν μεταξύ των άλλων και εγώ κ.λπ... Δεν είχα ιδέα γι' αυτή τη σύσκεψη, Κυριακή αυτά, 14 Ιουλίου. Ρωτάω δύο-τρεις άλλους, δεν ξέρω, μου λένε. Εν συνεχεία, κατόπιν αυτού, περίμενα τη Δευτέρα το πρωί, να μάθω τι σύσκεψη είναι αυτή που θα γίνει. Και ανέβηκα το πρωί, ώστε, 8.30΄ περίπου, εις το Αρχηγείο Ενό-

πλων Δυνάμεων στο γραφείο του αντιστράτηγου Κυριακοπούλου του υπαρχηγού του ΑΕΔ, για να τον ρωτήσω. Έχεις υπόψη σου, του λέω, τίποτα για κάτι συσκέψεις που γράφουν οι εφημερίδες; Είδα και εγώ, δεν ξέρω τίποτα, μου λέει. Μα τι είναι αυτά; Κάτσε, μου λέει, να πάρω το γραφείο του Γκιζίκη, τον Μπραβάκο, τον συνταγματάρχη, που ήταν διευθυντής του γραφείου του. Τον πήρε και του λέει εκείνος κάτι είναι, θα σας ειδοποιήσουμε αργότερα. Μου λέει αυτός, ο Κυριακόπουλος, κάτσε να πιούμε κανέναν καφέ εδώ πέρα και θα μάθουμε αργότερα. Και καθόμασταν σαν να μην συμβαίνει τίποτα, ώρα 8.30΄, 8.35΄ το πρωί. Μετά από πέντε λεπτά που πίναμε καφέ, χτύπησε το τηλέφωνο. Το σηκώνει το τηλέφωνο και τον βλέπω ταραγμένο και ανήσυχο. Λέει τι, πού κ.λπ., λέει Κύπρος, τι λες; Τελειώνει σε δύο λεπτά αυτό και μου λέει τραγικά γεγονότα στην Κύπρο, αιματηρά κ.λπ. Τι γεγονότα; Του λέω. Δεν ξέρω, μου λέει, μου τηλεφώνησαν από το Υπουργείο Εξωτερικών. Εσύ, μου λέει, ξέρεις τίποτα; Όχι, του λέω. Κάτσε, μου λέει, πάω στον Μπονάνο. Και, μόλις πήγε προς τον Μπονάνο, από πίσω πήγα και εγώ.

Ομιλίες εκτός μικροφώνου

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πότε;

Ομιλίες εκτός μικροφώνου

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, ήμουν στο γραφείο του Κυριακόπουλου και ήμασταν σε αναμονή, πίναμε τον καφέ και περιμέναμε να μας πει ο Μπραβάκος. Εκείνη την ώρα πάει ο Κυριακόπουλος, βγαίνει σε ένα λεπτό και εν συνεχεία εισέρχομαι εγώ στον Μπονάνο. Άκουσε αυτά τα νέα και μου λέει δεν πρέπει να είσαι έτσι ταραγμένος, έτσι έπρεπε να γίνει. Λέω: κάνατε αυτό το πράγμα κ.λπ. και έχεις την εντύπωση ότι έτσι πίσω από τις πλάτες μου και μου λες τώρα ότι έτσι έπρεπε να γίνει; Έτσι έπρεπε να γίνει και το ήξεραν αυτοί που έπρεπε, μου λέει επί λέξει. Του λέω, κύριε Αρχηγέ, εγώ διαφωνώ ριζικώς και ασφαλώς το ξέρατε αυτό, διότι εγώ, όταν έκανα κάθε φορά οπουδήποτε συγκεντρώσεις αξιωματικών κ.λπ., ήξεραν οι πάντες τη νοοτροπία μου και 'ξέραν ότι είναι αδύνατον να λάβω εγώ τέτοια εντολή και να την εκτελέσω. Διαφωνώ ριζικώς του λέω. Φοβάμαι μήπως ακολουθήσουν τραγικά γεγονότα για την Κύπρο. Για μένα πλέον είναι και θέμα ευαισθησίας, γιατί κάνατε πίσω από την πλάτη μου, πήρατε μια τέτοια απόφαση και με βάλατε στην μπάντα, γι' αυτό του λέω απ' αυτή τη στιγμή υποβάλλω την παραίτησή μου και δεν δέχομαι σε καμία περίπτωση… Μα, μου λέει. Εγώ, λέω, κάνατε αυτό το πράγμα και θέλετε εγώ τώρα να πάω στην Κύπρο να μαζέψω τους νεκρούς και τους τραυματίες απ' αυτό το έγκλημα; Όχι, του λέω, σε καμία περίπτωση. Υποβάλλω αυτή τη στιγμή την παραίτησή μου. Μου λέει αυτός: Εντάξει καταλαβαίνω την ευαισθησία σου και δεν επιμένω, αλλά μόνο σε παρακαλώ πολύ μην γράψεις ότι διαφωνείς, γράψε διά λόγους υγείας. Του λέω αυτό για μένα δεν έχει καμιά σημασία. Τότε μου λέει δώσε την αμέσως την αναφορά, διότι πρέπει να ορίσω διοικητή επίσημα στην Κύπρο. Εντάξει, λέω. Ώρα 9.30΄ δίνω την αναφορά στον υπασπιστή, γράφει αυτός αποδεκτή και την προώθησε καταλλήλως, για να πηγαίνει στο ανώτατο συμβούλιο που μας δίνουν το απολυτήριο κατά κάποιο τρόπο, στο ΑΣΕΑ, όπως το λένε. Την πήρα την αναφορά, την προώθησα εκεί πέρα και έφυγα χολωμένος, όπως αντιλαμβάνεστε, διότι, όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα από τα γεγονότα όλα αυτά… Μετά από δύο μέρες ανέβηκα στο επιτελείο, πήρα το απολυτήριό μου, πήγα στο σπίτι μου και το Σάββατο ακούσαμε την εισβολή, όπως όλοι σας, και ελυπήθην κατάκαρδα δι' όλα αυτά τα γεγονότα. Αυτά, κύριε πρόεδρε, περιληπτικά. Δεν ξέρω αν έχετε τίποτα πάνω σ' αυτά να ζητήσετε κάποια διευκρίνιση ή οτιδήποτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Ντενίση, αναφέρατε ότι στην Κύπρο ήταν τεταμένα κάπως τα πράγματα στις αρχές του '74. Μέχρι και του Δεκεμβρίου του '73 ήταν καλή κάπως η κατάσταση.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν το λέω εγώ, έχω και έγγραφο εδώ, του Μακαριοτάτου, που γράφει τέτοιο πράγμα, που λέει ότι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα σας παρακαλέσω στη συνέχεια να μας καταθέσετε ό,τι έγγραφα έχετε και αυτά τα οποία είπατε για τις επιστολές που ανταλλάξατε με τον Μακάριο, αν έχετε την επιστολή του Μακαρίου, αν έχετε τη δική σας, αν τα έχετε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δυστυχώς, κύριε πρόεδρε, αυτά τα χαρτιά ήταν άκρως απόρρητα και δεν μπόρεσα να τα έχω ούτε για μένα, που χρειαζόταν, αλλά ήταν άκρως απόρρητα. Εγώ ανέβηκα στην Αθήνα με την σκέψιν θα έρθω δύο μέρες και θα κατέβω. Ούτε χαρτί πήρα ούτε τίποτα. Δηλαδή, κατέβαινα, για να γίνουν οι συσκέψεις δύο ημερών, και τη Δευτέρα θα ήμουν στην Κύπρο και ως εκ τούτου έφυγα χωρίς ούτε ένα χαρτί και αυτά είναι τα γεγονότα που τα έζησα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς. Αναφέρατε λοιπόν ότι ο θάνατος του Γρίβα απετέλεσε την αφετηρία, ας το πούμε, δημιουργίας ενός κλίματος δυσμενούς εκεί κάτω, λόγω της παραστάσεως την οποία έκανε το ΓΕΕΦ, της επισημότητος που έδωσε στην κηδεία κ.λπ. Στη συνέχεια είπατε ότι τον Φεβρουάριο του '74 έγιναν κλοπές στις μονάδες Πάφου και Αμμοχώστου, ότι απεκαλύφθησαν ότι ήσαν 3-4 στρατιώτες και 2-3 έφεδροι της ΕΟΚΑ Β΄ και ότι Μάρτιο του '74 άρχισε το θέμα της επιλογής των εφέδρων αξιωματικών και στις 4.6.74 μεσολάβησε η επιστολή Μακαρίου. Στις 30.6.74 ακούσατε την απόφαση της κυπριακής κυβερνήσεως και μιλήσατε για το δυαδικό καθεστώς, που υπήρχε από το '64 και δώθε, να υπακούτε και εις την κυβέρνηση την κυπριακή και στο ΑΕΔ εδώ το ελληνικό.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άλλοι λόγοι για τους οποίους ήταν φορτισμένο το κλίμα δεν υπήρχαν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το κλίμα ήταν φορτισμένο, όπως σας είπα, από τη διαμάχη μεταξύ Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και της ΕΟΚΑ Β΄ του Γρίβα. Όλος αυτός ο κόσμος ήταν κατά κάποιο τρόπο μοιρασμένος και υπήρχε, λοιπόν, αυτή η κατάσταση η οποία μετεδίδετο και στο στράτευμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα, κύριε Ντενίση, με συγχωρείτε, αλλά οι πάντες γνωρίζουν ότι έγιναν κάποιες απόπειρες κατά του Μακαρίου. Όχι επί των ημερών σας, δε λέω επί των ημερών σας, κάποιες απόπειρες. Θυμόμαστε όλοι με ανατριχίλα τότε εκείνη την απόπειρα, π.χ., δεν θυμάμαι πότε έγινε, με το ελικόπτερο και άλλες απόπειρες στη συνέχεια. Αυτές δεν είχαν φορτίσει το κλίμα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως και αυτές είχαν φορτίσει και όλη η ατμόσφαιρα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το λέτε όμως, γιατί; Δεν το λέτε, δεν το αναφέρατε ως μια από τις αιτίες, γιατί νομίζω ότι περισσότερο αιτία φορτίσεως του κλίματος θα ήταν αυτό, νομίζω εγώ, δηλαδή το γεγονός ότι γίνονταν απόπειρες συνεχείς κατά του Προέδρου μιας χώρας ανεξαρτήτου και λιγότερο βέβαια οι κλοπές που 'γίναν στον οπλισμό. Ήταν κάτι σημαντικό για το ΓΕΕΦ εκείνο, αλλά για τον ελληνισμό της Κύπρου και της Ελλάδος νομίζω ότι ήταν κάτι πάρα πολύ σοβαρό το γεγονός ότι απειλείτο συνεχώς η ζωή ενός αιρετού Προέδρου, ενός Αρχιεπισκόπου, αν θέλετε, ενός τέλος πάντων ανθρώπου ο οποίος εξέφραζε τον κυπριακό ελληνισμό περισσότερο φυσικά από ό,τι τον εξέφραζαν οι Έλληνες αξιωματικοί. Για να 'μαστε ξηγημένοι, διότι εκεί κάτω σας στείλανε, νομίζω, και εσάς και τον προκάτοχό σας και τους διαδόχους σας κ.λπ., σας έστειλε η Ελλάδα, νομίζω, όχι μόνον η Ελλάδα της χούντας, και από το '64, σας έστελνε. Γιατί; Για να φρουρήσετε την Κύπρο, για να ασφαλίσετε, για να προστατέψετε την Κύπρο. Δε σας έστελνε σαν πολιτικούς να κυβερνήσετε την Κύπρο, έτσι δεν είναι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αναμφιβόλως. Δεν έχω αντίρρηση σε αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έτσι.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κι εγώ περιορίστηκα στα γεγονότα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γι' αυτό λέω τώρα μου κάνει εντύπωση πως δεν μας είπατε σαν μια αιτία

της φορτίσεως αυτής του κλίματος μέσα εκεί, σαν αιτία, αυτές ακριβώς τις απόπειρες, ενώ μιλήσατε και για την επιστολή του Μακαρίου –της 2ας Ιουλίου δηλαδή– η οποία νομίζω πως έκανε επίκληση αυτών των αποπειρών εναντίον του και των απειλών οι οποίες εκτοξεύονταν εναντίον του.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, εγώ περιορίστηκα στα γεγονότα αυτά τα οποία έλαβαν χώρα επί των ημερών μου κυρίως. Από τότε που πήγα μέχρι τότε. Χωρίς να τρέξω στο πριν διάστημα στο οποίον...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επί των ημερών σας λοιπόν απηύθυνε ο Μακάριος μια επιστολή στον Γκιζίκη. Ελάβατε γνώση πότε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε ελάβατε γνώση της επιστολής αυτής;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Της επιστολής έλαβα γνώση και εγώ, όταν δημοσιεύθηκε στις κυπριακές εφημερίδες μετά, την επομένη, μια δυο μέρες μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Αυτό το περιεχόμενο της επιστολής του Μακαρίου δεν σκεφθήκατε πως ήταν παράξενο, δεν το συζητήσατε, δεν το σχολιάσατε, δεν σκεφθήκατε εάν ήτανε αληθές ή ψευδές;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κοιτάξτε, είναι αναμφισβήτητο και δεν μπορώ να πω εγώ ότι αυτό ήταν ψευδές. Ήταν σημεία τα οποία είχε απόλυτα δίκιο και ήταν, να πούμε, μες στην πραγματικότητα. Δεν μπορώ να πω εγώ ότι ήταν ψευδή αυτά τα οποία ανέφερε ο Μακαριότατος, διότι αυτά τα επεισόδια γίνονταν καθημερινώς. Εγώ έλεγα προηγούμενα στις εξηγήσεις πως αυτά τα γεγονότα, στα οποία, να πούμε, φαινόταν εν τω συνόλω η Εθνική Φρουρά ότι ήταν ή παράκουε ή έκανε... δεν τα έκανε, διότι τα ήθελε, αλλά βρισκόταν προ του διλήμματος αυτού και γίνονταν. Απλώς αυτή τη διευκρίνιση έκανα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος βρισκότανε προ του διλήμματος; Η Εθνική Φρουρά;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ότι, ευρισκομένη εις το δυαδικό αυτό σύστημα, σε ορισμένα σημεία φαινόταν εν αταξία, όχι διότι ήθελε να παρακούσει την κυπριακή κυβέρνηση αλλά διότι δεν μπορούσε εκ των πραγμάτων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν μπορούσε εκ των πραγμάτων. Σεις που είχατε τις δημόσιες σχέσεις, ας πούμε, από μέρους του ΓΕΕΦ και νομίζω τις κάνατε προσωπικώς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δηλαδή;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δημόσιες σχέσεις με την Κυπριακή Δημοκρατία, δηλαδή την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σεις είχατε την επικοινωνία με την κυβέρνηση; Προσωπικώς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν σας άκουσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προσωπικώς σεις είχατε την επικοινωνία με την κυπριακή κυβέρνηση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σε σοβαρά θέματα, ναι. Εγώ προσωπικώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε σοβαρά θέματα. Σε μη σοβαρά θέματα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Υπήρχε 7ο Γραφείο, λεγόμενο, δημοσίων σχέσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δημοσίων σχέσεων. Έτσι. Εσείς πάντως σε σοβαρά θέματα είχατε κατευθείαν επαφή και με τον Μακάριο και με τον...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και με τον υπουργό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και με τον Υπουργό Εθνικής Αμύνης;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον κ. Ιωαννίδη είπατε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τον κ. Ιωαννίδη Γεώργιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Ε, θα ήθελα και, επειδή τώρα είπαμε τα ονόματα αυτά... Την επιστολή αυτή που στείλατε στον Μακάριο και στον Ιωαννίδη μήπως την έχετε; Στο σχέδιό της τέλος πάντων...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, διότι, σας είπα, άκρως απόρρητη... τα οποία δεν μπορούσα εγώ να τα έχω μαζί μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι. Γιατί εδώ λέτε, είπατε, ότι στην επιστολή αυτή επικαλείστε και την τούρκικη απειλή.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ΓΕΕΦ, λοιπόν, εγνώριζε στις 4 Ιουνίου ή στις 30;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, αρχάς Ιουλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αρχάς Ιουλίου.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Που απευθύνετε την επιστολή αυτή εσείς στον Μακάριο; Γνώριζε ότι υπάρχει εθνική απειλή από μέρους της Τουρκίας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το γνώριζε αυτό το πράμα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως. Πιθανότατη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ΑΕΔ εδώ και η κυβέρνησις τότε η ελληνική δεν το ήξερε; Δεν το είχατε θέσει υπόψη της;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το ήξερε ασφαλώς, διότι έπαιρνε από εμάς συνεχώς τέτοια πληροφοριακά έγγραφα τα οποία τα λέγανε αυτά τα πράγματα. Πέρα από τις δικές της άλλες πληροφορίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα είχατε αναφέρει και εγγράφως;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και εγγράφως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και εγγράφως. Τώρα, στις... Τον Ιούνιο μήνα είχατε κάμει, περί το τέλος της ανοίξεως δηλαδή, τον Ιούνιο ή και τις πρώτες μέρες του Ιουλίου, εκάματε έκτακτες επισκέψεις σε μονάδες;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πάντοτε έκανα επισκέψεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, επισκέψεις ναι, αλλά έκτακτες, έτσι, σαν να πούμε, πώς το λέμε, εφόδους. Όχι εφόδους με τη στενή σημασία, να πάω να ελέγξω τον σκοπό. Τέλος πάντων, έφοδο, για να καταλάβω, τι γίνεται.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τι είπατε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάνατε συγκεντρώσεις αξιωματικών αυτήν την περίοδο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έκανα, βεβαίως, πολλές συγκεντρώσεις αυτήν την περίοδο, που παρουσίαζε κάποια ανησυχία ιδιαίτερη, έκανα συγκεντρώσεις πολλές ακριβώς, για να μπορέσω να ελέγξω καλύτερα την κατάσταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Σφυγμομετρούσατε τις διαθέσεις των διοικητών των μονάδων και σε σχέση με τα θέματα αυτά, τα κατά Μακαρίου, ας πούμε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Προσπαθούσα με κάθε τρόπο, αλλά δεν είχα εκδηλώσεις που να μου εκδηλώνονται εμφανώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Προσπαθούσα, αλλά δεν εκδηλώνονταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, δεν εκδηλώνονταν οι διοικητές.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, εμφανώς σε μένα. Δηλαδή σε μένα να δείξουν, να πούμε, ή να διαφωνήσουν με αυτά τα οποία έλεγα εγώ. Έλεγα εγώ ότι πρέπει να είμαστε έτσι, έτσι και λοιπά, δεν είδα κάποια αντίδραση να μου πουν όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Σε μια, κάποια, συγκέντρωση ή σε κάποιες συγκεντρώσεις είχατε υποστηρίξει την άποψη που λέει, κάποιος σας κατηγορεί, κάποιος εκ των συναδέλφων σας, και λέει ότι είχατε πει πως δεν ξέρω τι είναι ο Μακάριος, εκείνο που ξέρω είναι ότι μόνον Έλληνας δεν είναι... Είχατε πει τέτοιο πράμα σε καμιά συγκέντρωση αξιωματικών;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ποτέ, ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό όποιος το λέει είναι ψευδές;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όταν λέει ότι το είπα εγώ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ότι το είπατε εσείς.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ψευδέστατο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ψευδέστατο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Διότι εγώ, εκ παραλλήλου, να σας αναφέρω το αντίθετο, διότι εγώ με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο είχαμε τόσο αγαθές σχέσεις μέχρι σημείου που εγώ είχα παρεξηγηθεί ότι έχουμε, τέλος πάντων, πολύ αγαθές σχέσεις. Εγώ προσωπικώς είχα παρεξηγηθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παραλλήλως διατηρούσατε σχέσεις και με τον Πάφου Γεννάδιον;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, καμία επαφή απολύτως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε με τον Κυρήνειας; Πώς τον λέγανε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Καμία, καμία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε με τον Κιτίου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Με κανέναν. Με κανέναν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κλήθηκε, λοιπόν, ο Γεωργίτσης. Ήταν φυσιολογικός αυτός ο τρόπος της προσκλήσεως που έγινε; Δεν έπρεπε, δηλαδή, να ειδοποιηθείτε εσείς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σας είπα ότι, όταν είδα εγώ ότι

δεν ήταν ο φυσιολογικός τρόπος, δηλαδή... Φώναξα τον επιτελάρχη τον δικό μου, με έντονο ύφος, όπως περίπου τώρα, θα μιλούσα τώρα, και του λέω τι είναι αυτό το πράμα, τι συμβαίνει; Ποιος καλεί; Και τι είναι αυτός που καλεί; Εγώ, κύριε πρόεδρε, εκ χαρακτήρος δεν ήμουν άνθρωπος που άφηνα τους υφισταμένους να ενεργούν κατά την κρίση τους. Και αυτό το πράμα με πείραξε και τους λέω τι συμβαίνει; Τι είναι αυτό το πράμα που τον καλούν; Για ρώτησε. Και βάζω τον Γιαννακόδημο να ρωτήσει στο επιτελείο. Και μου αναφέρει, στρατηγέ, πήρα και μου είπαν ότι τον καλούν για τη διάταξη των φυλακίων κ.λπ. πάνω, να ενημερωθούν, που είναι διοικητής Λευκωσίας και θα στείλουν έγγραφη διαταγή, όπως θέλετε, όπως είπα εγώ. Και πράγματι έτσι έγινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Τώρα αυτό ήταν κάποια, ας την πούμε, περιφρόνησή σας, κάποια αγνόησή σας, ας πούμε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κάποια;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αγνόησή σας από το ΑΕΔ δεν ήτανε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, ασφαλώς. Δεν είναι ο φυσιολογικός τρόπος. Ο φυσιολογικός τρόπος ή το πολύ να πάρουν εμένα τηλέφωνο και να μου πουν αυτό και αυτό. Ακριβώς και γι' αυτό εκνευρίστηκα, σας είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και γι' αυτό εκνευρίστηκα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, διαμαρτυρηθήκατε στο ΑΕΔ γι' αυτό το πράμα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έβαλα τον επιτελάρχη μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον κύριο; Πώς τον λέγανε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Γιαννακόδημος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιαννακόδημο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Του είπα να διευκρινίσει και μου απήντησε αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα, ο κ. Γεωργίτσης έφυγε αμέσως, βέβαια, την άλλη μέρα...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έφυγε την άλλη μέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Την άλλη μέρα και πήγε στην Αθήνα. Μάλιστα. Όταν επέστρεψε ο κύριος... Ε, κατ' αρχήν εσείς του είπατε αυτά που είπατε, όταν έφευγε, έτσι δεν είναι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως ξέρετε αν επισκέφθηκε και τον ταξίαρχο Κονδύλη, που παρέδιδε τότε την ΕΛΔΥΚ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλλον, να μην το πω εγώ αυτό, ή και τον συνταγματάρχη Νικολαΐδη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πριν φύγει.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν γνωρίζω. Δεν μπορώ να σας το πω εγώ αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το ξέρετε. Όταν επέστρεψε ο ταξίαρχος Γεωργίτσης... Ταξίαρχος ήταν τότε ή συνταγματάρχης;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ταξίαρχος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από την Αθήνα στην Κύπρο σάς είδε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήρθε, παρουσιάστηκε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Παρουσιάστηκε, βέβαια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και τι σας ανέφερε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ότι πήγαν στην Αθήνα, έκανε συνεργασίες με το Γραφείο Κ της Κύπρου, ε, της Ελλάδος, με τους επιτελείς, ανταλλάξανε διάφορες απόψεις, 'δώσαν τα στοιχεία ο ένας στον άλλον, 'κάναν μια προεργασία και ότι δεν πάρθηκε καμία απόφασις, ότι οι αποφάσεις θα παρθούν, όταν θα ανεβούμε εμείς επάνω. Δηλαδή δεν ελήφθησαν αποφάσεις, απλώς μια προεργασία 'κάναν, προκειμένου να ληφθούν οι αποφάσεις με την άνοδο την δική μου, η οποία θα γινόταν σε λίγες μέρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Και σας ανήγγειλε και ότι θα σας καλέσουνε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, μου είπε ότι πρόκειται συντόμως να με καλέσουν εμένα στην Αθήνα, για να λάβουν χώρα συσκέψεις επί ανώτατου επιπέδου, για να ρυθμιστούν όλα τα ζητήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς, τώρα, κληθήκατε στη συνέχεια μαζί με τους κ. Μπούρλο και τους λοιπούς εκεί... Ο ΚΥΠ πώς λεγότανε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ζωτόπουλος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ζωϊτόπουλος.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ζιωτόπουλος, Ζιωτόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, Ζιωτόπουλος. Ε, και ο Μπούρλος και ο πρέσβης;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και ο Νικολαΐδης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ο Νικολαΐδης, ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και ο υπασπιστής ο δικός μου, ο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, εσάς τις σας είπαν; Σας καλούν στην Αθήνα για τη σύσκεψη αυτή.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Καλείσθε εις Αθήνα, προκειμένου να λάβουν χώρα συσκέψεις προς επίλυσιν υπηρεσιακών θεμάτων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Την Παρασκευή δεν σας δέχθηκε, είπατε, ο κ. αρχηγός του ΑΕΔ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, ανέβηκα εγώ την Παρασκευή το πρωί και πήγα κατευθείαν στο ΑΕΔ. Φυσικό ήταν λοιπόν σαν αρχηγός που ήμουνα να πάω να βρω τους αντιστοίχους, για να κουβεντιάσουμε εκεί τα θέματα. Και πήγα και δεν με δέχθηκε. Δηλαδή, μου είπε ο υπασπιστής ότι είναι απασχολημένος. Αλλά εγώ εν τω μεταξύ εκεί που καθόμουνα κάτω πέρα αυτού είδα ότι πέρασαν κάνα-δυο αξιωματικοί και λέω απασχολημένος σε μένα και όχι απασχολημένος σε αντισυνταγματάρχας; Και το παράπονό μου αυτό εξέφρασα και στον αντιστράτηγο Κυριακόπουλο, που σας είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το Σάββατο πήγατε στη σύσκεψη της μεσημβρίας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Η οποία σας είπα ότι κράτησε ελάχιστη ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόση ώρα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μισή ώρα, τρία τέταρτα περίπου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και μετά επεκαλέσθη ο κ. Μπονάνος...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Επεκαλέσθη μίαν σοβαροτάτην, επείγουσαν άλλη δουλειά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Χωρίς να σας την καθορίζει.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Χωρίς να μας την καθορίζει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σοβαροτάτη ανάγκη.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μια άλλη έχω επείγουσα εδώ, κύριοι, κ.λπ., υπάρχει μια αυτή... Κοίταξε το ρολόι και λέει τη Δευτέρα. Κι εκεί του είπα εγώ να γυρίσω στην Κύπρο και μου λέει όχι κ.λπ., είπε θα γίνει τη Δευτέρα το βράδυ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όπως τα είδατε τα πράγματα, αυτό που επεκαλέσθη ο κ. Μπονάνος τότε ήτανε...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Καθαρή πρόφασις. Μετά από τα γεγονότα που τα είδα... Πριν πού να ξέρω; Μετά το αντελήφθην με βάση τα γεγονότα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκεί που πήγατε τη Δευτέρα, το Σάββατο που πήγατε μήπως ή ο κ. Μπονάνος ή κάποιος άλλος από τους επιτελείς ή ο υπασπιστής του, ο κ. Ματάτσης, ή δεν ξέρω ποιοι άλλοι μήπως σας είπαν τίποτα για τις επαφές που είχαν με τον κ. Γεωργίτση; Μήπως σας δώσανε κάποια εξήγηση γιατί είχαν καλέσει τον Γεωργίτση κατ' αυτόν τον αντιφυσιολογικό τρόπο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τίποτα. Διότι εγώ κατευθείαν πήγα στη σύσκεψη. Δεν είχα επαφές ταύτες. Πήγα στη σύσκεψη κατευθείαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν διατυπώσατε το παράπονο ούτε είπατε εκεί γιατί εκλήθη ο Γεωργίτσης;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τα παράπονα θυμάμαι τα διατύπωσα σαφέστατα στον αντιστράτηγο Κυριακόπουλο. Και μου λέει κι αυτός: κι εμένα μου κάνει εντύπωση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για το πώς εκλήθη κατά ανώμαλον τρόπον ο κ. Γεωργίτσης. Αυτό το παράπονο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτό δεν το έκανα πουθενά. Μόνο περιορίστηκα στην Κύπρο, στον επιτελάρχη της μεραρχίας, τον δικό μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μέσα στα πλαίσια του ΓΕΕΦ δηλαδή, παραπάνω δεν πήγατε. Δεν θελήσατε να διατυπώσετε το παράπονό σας.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν έδωκα συνέχεια στο πράμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από τις 13, Ιουλίου που έγινε η σύσκεψις αυτή, εσείς περιμένατε για τις 6 η ώρα το απόγευμα, τη Δευτέρα. Φρονείτε δηλαδή ότι η αναβολή αυτή, την οποία έκανε ο κ. Μπονάνος, ήταν φυσική ή ήτανε επίτηδες;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν σαφώς παραπλανητική. Σαφώς, σαφέστατα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για να μεσολαβήσει το πραξικόπημα δηλαδή, δεν είναι έτσι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σαφέστατα. Γιατί, αφού έγινε

τη Δευτέρα το πρωί το πραξικόπημα και η σύσκεψη ήταν για τη Δευτέρα τ' απόγευμα, τι ήτανε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας είπε εν συνεχεία, είπατε, ο κ. Μπονάνος το απόγευμα της Δευτέρας ή το μεσημέρι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το πρωί. Αμέσως μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς πίνατε τον καφέ σας με τον κ. Κυριακόπουλο, ο οποίος ήξερε τίποτα αυτός;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ήξερε τίποτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πίνατε τον καφέ σας με τον κ. Κυριακόπουλο, ακούσατε από τα ραδιόφωνα ότι έγινε αυτό, μπήκατε μέσα στον Μπονάνο κι εκεί σας είπε κάτι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έμαθα εκείνη την ώρα από το τηλέφωνο που έκανε το Υπουργείο Εξωτερικών προς τον Κυριακόπουλο και του έλεγε αιματηρά γεγονότα λαμβάνουν χώρα στην Κύπρο. Ώρα 9 παρά τέταρτο της Δευτέρας το πρωί. Μπαίνει ο Κυριακόπουλος, μπαίνω εγώ εν συνεχεία κι έχουμε την επαφή με τον Μπονάνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο οποίος σας είπε τότε ότι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σας είπα, σε βλέπω, μου λέει, πολύ χολωμένον. Δεν πρέπει να αισθάνεσαι έτσι, έτσι έπρεπε να γίνει. Το γνώριζαν αυτό όσοι έπρεπε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και σας είπε φυσικά, μετά πλέον το πραξικόπημα, ότι έτσι έπρεπε να γίνει;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, έτσι έπρεπε να γίνει και το γνώριζαν αυτό όσοι έπρεπε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς είχατε επαφή με τον κ. Αρχηγό Στρατού;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Δηλαδή να πέρασα να τον είδα δεν θυμάμαι, μπορεί να πέρασα, όχι επαφή να μιλήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Αρχηγός Στρατού λέτε να είχε γνώσιν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν μπορώ να σας αναφέρω υπευθύνως για αυτό το πράγμα. Αυτά σας αναφέρω, εγώ ορκίστηκα, αυτά που έχω ιδίαν αντίληψη. Τα άλλα τα παραπέρα δεν μπορώ να τα αναφέρω, που δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι βεβαίως, ό,τι ξέρετε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δηλαδή, αν τον είδα στον δρόμο και κουβεντιάσαμε, γειά σου, τι κάνεις, Γιώργο, χωρίς καμιά όμως συζήτηση άλλη...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Γεωργίτσης παρέμεινε στη συνέχεια διοικητής, αρχηγός;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως, διότι, όπως σας ανέφερα και προηγουμένως, από την ώρα που έφυγα εγώ, σαν ο αρχαιότερος αξιωματικός στην Κύπρο, αναλαμβάνει τη διοίκηση, έως ότου επιστρέψω εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Και παρέμεινε μέχρι πότε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μετά, όταν εγώ παραιτήθηκα τη Δευτέρα, σας ανέφερα προηγουμένως, ότι μου είπε να κατέβω και είπα δεν πάω, τότε αναγκάστηκε, και μετά από 1-2 ώρες που παραιτήθηκα εγώ, έβγαλε σήμα και ορίζει τον Γεωργίτση επισήμως διοικητήν της Εθνικής Φρουράς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς δεχθήκατε να υποχωρήσετε στο σημείο αυτό και να γράψετε ότι παραιτείσθε όχι λόγω διαφωνιών, αλλά διά λόγους υγείας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, διότι δεν του έδινα καμία σημασία ιδιαίτερη του γεγονότος εκείνη τη στιγμή. Δεν του έδινα καμία ιδιαίτερη σημασία, γιατί συνήθως ξέραμε, πολλές γράφουν διά λόγους υγείας, ενώ είναι βαθύτεροι οι λόγοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα και ο βαθύτερος λόγος εν προκειμένω ήταν αυτός, η διαφωνία σας δηλαδή με το πραξικόπημα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επειδή μιλήσατε περί απειλής τουρκικής εισβολής είχατε και πληροφορίες από πού, πλην από τις εμπνεύσεις σας τις προσωπικές;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, τις προσωπικές, τις πληροφορίες των γραφείων των αναλόγων και απ' όπου εν πάση περιπτώσει ερχόντουσαν οι πληροφορίες στο επίσημο 2ο Γραφείο του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από τις υπηρεσίες σας δηλαδή, από τις υπηρεσίες του ΓΕΕΦ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Από τις υπηρεσίες ασφαλώς τις δικές μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως ξέρατε εσείς ή αν ξέρετε το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων μήπως είχε ειδοποιηθεί και από κανέναν άλλον;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε σχεδιάσει, είχαν εκπονηθεί πολεμικά σχέδια, για να αποκρουσθεί η απειλουμένη τουρκική εισβολή;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πλήρη. Σας αναφέρω αδιστάκτως πλήρη σχέδια αμύνης της Κύπρου είχαν ελεγχθεί τελευταία κατά τον Μάρτιο με Απρίλιο μήνα επί του εδάφους με ασκήσεις, με τρόπο ενεργείας των τμημάτων αναλόγως –ίσως να μην γίνομαι και αντιληπτός απολύτως σε ορισμένα θέματα– διατεταγμένα τα τμήματα εις θέσεις προωθήσεως υπό των σχεδίων με δυνάμεις κοντά, τοπικές εφεδρείες, ας την πούμε ενεργό άμυνα, που λέγεται αυτή, για να μπορούν να επιτεθούν αμέσως, και όπισθεν αυτών σοβαρές εφεδρείες, ό,τι διαθέταμε δηλαδή σε κεντρικό σημείο περί την Λευκωσία, για να μπορούν να δράσουν αστραπιαίως, είτε προς την Κυρήνεια είτε προς Αμμόχωστο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτά ήταν όλα ελεγμένα, όποιον διοικητή και να ρωτήσετε, απολύτως τακτοποιημένα και πιστεύαμε ότι θα λειτουργούσαν κάποια στιγμή, όταν παρίστατο ανάγκη, κατά τρόπο ορθόν. Διότι όλοι αξιωματικοί μέχρι και οι φαντάροι, όλοι, ξέραν τη θέση που θα πιάσουν και πώς θα γίνουν... Δηλαδή, σας απαντώ, ναι, υπήρχαν πλήρη σχέδια αμύνης της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα είχατε εκπονήσει εσείς ή οι προκάτοχοί σας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βρήκαμε σχέδια από τους προηγουμένους και αυτά βάσει των δικών μας αποφάσεων ή των δεδομένων της στιγμής τροποποιήσαμε, όπου ήταν αναγκαίο, και τα εκσυγχρονίσαμε, διότι σε κάθε σχέδιο αλλάζουν οι καταστάσεις ή ο οπλισμός και γίνεται μια αναπροσαρμογή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα και όπως τα μάθατε δηλαδή μετά τέθηκε σε εφαρμογή κανένα από τα σχέδια αυτά;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κοιτάξτε, αυτό βέβαια με λύπησε πάρα πολύ και μένα, διότι τα σχέδια αυτά δεν μπορούσαν να επιτύχουν, από τη στιγμή που τα τμήματα εξετράπησαν της αποστολής των και από τη στιγμή που έπρεπε η μοίρα καταδρομών να είναι στην Κυρήνεια και βρέθηκε στην Πάφο, και κατά τρόπον όχι ορθόν, δηλαδή με τη μαχητική ικανότητα μειωμένη ποικιλοτρόπως και χωρίς δεσμούς οργανικούς, χωρίς την ιεράρχηση από μένα μέχρι το τέλος, όπως ήταν οργανωμένα, ήταν φυσικό να μην μπορέσουν να δώσουν εκείνο το έργο που θα έδιναν, καίτοι υπήρχαν και πολλά παιδιά και τμήματα τα οποία βρέθηκαν εκεί και έκαναν ένα έργο πολύτιμον, αλλά δεν ήταν δυνατόν να δουλέψουν τα σχέδια κανονικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δόθηκε καν εντολή, διαταγή εφαρμογής αυτών των σχεδίων;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Είμαστε υποχρεωμένοι όλα τα σχέδια αυτά να τα δοκιμάζουμε, όπως σας είπα, σχέδιον αμύνης Α κ.λπ. Κανονικά πρέπει ο διοικητής αυτό το σχέδιο επί του εδάφους να το κάνει δοκιμή, να δει πόσο χρόνο πάει. Είναι αυτές που κάνουμε ασκήσεις ετοιμότητας. Πόσο χρόνο θα πάρει να πάει το άρμα από 'δω μέχρι εκεί. Πόσο ο λόχος, για να κάνει την αντεπίθεση. Από πού θα πάει, από ποιο δρόμο. Αυτές είναι βασικές υποχρεώσεις του διοικητού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βασικές υποχρεώσεις του διοικητού. Ο διάδοχός σας λοιπόν εσάς, ο κ. Γεωργίτσης, διέταξεν εφαρμογήν αυτών των σχεδίων; Τι μάθατε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ήμουν εκεί, κύριε πρόεδρε, για να ξέρω τι έκανε. Διότι εγώ μετά παραιτήθηκα, έφυγα από τη... Από 'κεί και πέρα ό,τι ακούω, από τις εφημερίδες έμαθα κι εγώ, ή από πέντε ανθρώπους που βρήκα και κουβεντιάσαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Φυσικόν όμως είναι, κύριε Ντενίση, να ήρθατε και μεταγενεστέρως σε

κάποια επαφή με τους τότε επιτελάρχας σας, τον κ. Γιαννακόδημο, με τους άλλους αξιωματικούς συναδέλφους σας.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, είδα, αλλά αυτά αποτελούν γνώμες διαφόρων ανθρώπων. Γεγονός είναι, κύριε πρόεδρε, από τη στιγμή που έγινε το πραξικόπημα και τα τμήματα εξετράπησαν και με το βάρος της ενοχής που υπήρχε στους ανθρώπους αυτούς, ήταν αδύνατον πλέον να λειτουργήσουν ομαλά τα πράγματα. Αυτή είναι και η πληροφορία που θέλετε να σας δώσω, φαντάζομαι, αν σας κατανοώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και κάτι άλλο. Θα επικαλεστώ τη στρατιωτική σας εμπειρία και τους στρατιωτικούς κανονισμούς και τη στρατιωτική νοοτροπία, που εγώ δεν την ξέρω. Όταν ένα τμήμα που έχει στη δικαιοδοσία του ένα μεγάλο χώρο, όπως είναι το ΓΕΕΦ ή οι μικρότερες μονάδες που απάρτιζαν το ΓΕΕΦ, δεχτεί ένοπλη επίθεση, πρέπει να περιμένει εντολές από πάνω ή μπορεί και πρέπει να ενεργήσει;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Μπορεί και πρέπει να απαντήσει, διότι ένα τμήμα, λένε και οι στρατιωτικοί κανονισμοί και τουλάχιστον εμείς έτσι τα ξέραμε, ένα σύστημα στρατιωτικό μπορεί να μην έχει ασύρματο να μιλήσει, μπορεί να μην έχει επαφή, θα περιμένει να τελειώσει; Άμα πάτε να το χτυπήσετε τώρα, δεν θα αμυνθεί; Δηλαδή είναι εντολές που εκ των πραγμάτων πρέπει να ενεργήσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή θεωρείτε, στρατιωτικά πλέον, ως παράβαση καθήκοντος, ας το πούμε, κακή ενέργεια αυτή την παράλειψη του να μην αμυνθεί καθόλου μια μονάδα που δέχθηκε επίθεση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όταν μια μονάδα δέχεται πυρά και τα δέχεται είναι εγκληματικόν να μην ανταπαντήσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι εγκληματικό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως. Δέχεται μια μονάδα όλμους και πυροβολικό και θα κάτσει να τις τρώει; Είναι εγκληματικόν. Είτε έχει εντολή είτε έχει πληροφορία είτε έχει επαφή, οτιδήποτε. Δεν το αντιλαμβάνομαι καθόλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πιο συγκεκριμένα, χρειαζότανε να δοθεί εντολή στον Γεωργίτση, για να ενεργήσει; Κι όχι μόνο στον Γεωργίτση, σε όλους εκεί, διοικητάς και παραδιοικητάς των τμημάτων αυτών;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κοιτάξτε. Στα σχέδια που υπάρχουν λέμε κατόπιν εντολής των προϊσταμένων κλιμακίων. Εφαρμογή του σχεδίου, λένε όλα σχεδόν, κατόπιν εντολής του προϊσταμένου κλιμακίου. Αλλά υποτίθεται ότι δεν χτύπησε ο εχθρός ακόμα. Έρχεται. Αλλά, στην προκειμένη περίπτωση, αντιλαμβάνομαι την ερώτησή σας, εάν δεν είχε πάρει εντολή, εάν ο άλλος κατάλαβε ότι δίνει εντολή εσφαλμένη, τότε μπορούσε να πάρει πρωτοβουλία δική του ενδεχομένως. Ή, αν το δεχθεί, αναλαμβάνει την ευθύνη. Διότι, όταν βλέπει αποβαίνει ο άλλος, χτυπάει και δεν αντιδρά, τι σημαίνει αυτό το πράγμα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κοιτάξτε, δεν ξέρω αν το ίδιο πιστεύετε κι εσείς. Στις 20 Ιουλίου, το πρωί, το Λονδίνο 4.40΄-4.00΄ κ.λπ. μίλησε σαφώς περί αποβατικής ενεργείας των Τούρκων στην Κύπρο. Και την είδαν την απόβαση. Στις 5.30΄, στις 6.00΄ την πήρανε χαμπάρι στην Κυρήνεια. Πριν δημιουργηθεί προγεφύρωμα. Δεν έπρεπε, ήταν υποχρέωσή τους δηλαδή, να αμυνθούν, να μην αφήσουν να γίνει η απόβασις;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν υποχρέωσή τους με κάθε τρόπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι αλήθεια, για μας που δεν είμαστε στρατιωτικοί, η απόβασις είναι το δυσκολότερο στρατιωτικό εγχείρημα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Είναι πράγματι πολύ δύσκολο. Είναι που λέγονται ειδικές επιχειρήσεις, οι οποίες απαιτούν πολύ εκπαιδευμένα τμήματα, πολύ οργανωμένα και ειδικές γνώσεις και προσπάθειες. Είναι πράγματι από τις δυσκολότερες επιχειρήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τις δυνάμεις που διέθετε το ΓΕΕΦ εκείνη την εποχή εσείς τις ξέρετε, γιατί τις διοικούσατε. Τι ήταν; Από τι αποτελείτο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Οι δυνάμεις οι δικές μας, κύριε πρόεδρε, με τη διάταξη που σας ανέφερα προηγουμένως, δεν λέω ότι είχαμε τί-

ποτα τεράστιες δυνάμεις, για να κάνουμε θαύματα, είχαμε δυνάμεις όμως καλές, οργανωμένες, εξοπλισμένες κατά το δυνατόν, εκπαιδευμένες, σε κατάσταση ετοιμότητας, και θα μπορούσαν οπωσδήποτε να προσφέρουν ένα πολύ θετικό έργο. Τώρα πόσο και μέχρι πού θα έφτανε δεν μπορώ να το προβλέψω, αλλά οπωσδήποτε θα ήταν πολύ πιο αποτελεσματική η άμυνα, οπωσδήποτε, και νομίζω θα μπορούσε τόσο, που να δώσει την ευχέρεια στην όποια κυβέρνηση και αν ήταν τότε να κάνει τους ελιγμούς της. Δηλαδή, επαναλαμβάνω ότι θα ήταν οπωσδήποτε πολύ πιο αποτελεσματική η άμυνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, εάν εξακολουθούσατε εσείς να είστε στη θέση του αρχηγού του ΓΕΕΦ, του κ. Γεωργίτση, τι θα κάνατε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εγώ θα ενεργούσα αμέσως. Δεν θα άφηνα σε καμία περίπτωση να βλέπω να αποβιβάζονται και να περιμένω διαταγές. Θα χτυπούσα αμέσως και δεν θα επέτρεπα σε διοικητή να πει αυτό το πράγμα, ότι δεν χτυπάει. Βλέπεις ανεβαίνει ο άλλος με το οπλοπολυβόλο και χτυπάει και να τον βλέπω; Δεν το καταλαβαίνω καθόλου. Δεν μπορώ να το συλλάβω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Γεωργίτσης χθες μας είπε χαρακτηριστικώς ότι δεν επρόκειτο περί αποβάσεως αλλά περί αποβιβάσεως. Λοιπόν, θα επιτρέπατε να αποβιβαστούν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, σε καμία περίπτωση. Είναι δυνατόν μέσα στον χώρο να επιτρέπουμε τουρκικά στρατεύματα να αποβιβάζονται;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ισχυρίζεται ο κ. Γεωργίτσης ότι περίμενε εντολές από το ΑΕΔ και το ΑΕΔ του έλεγε αυτοσυγκράτησις. Εσείς ξέρετε αν έδινε τέτοιες εντολές το ΑΕΔ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τέτοιες εγώ, σαράντα χρόνια στρατό, δεν τις ήξερα. Δηλαδή, τέτοιες, ότι μη βαράτε, αυτοσυγκράτησις κ.λπ., δεν το καταλαβαίνω. Δεν ξέρω. Γι' αυτό σας λέω, αυτές είναι γνώμες μου αυτή τη στιγμή, δεν τα έζησα τα πράγματα, για να ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, αλλά, αν μάθατε, έδινε πράγματι αυτές τις κατευθύνσεις το ΑΕΔ, δηλαδή αυτοσυγκράτησις; Αυτοσυγκρατηθείτε, μην κάνετε τίποτε, πρόκειται περί τουρκικής ασκήσεως κ.λπ.;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω επ' αυτού να σας απαντήσω υπευθύνως, αν δόθηκαν αυτές οι εντολές ή εκείνες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με αυτές τις δυνάμεις τις οποίες είχαμε εκεί, που διοικούσατε εσείς μέχρι τότε, όπως είδατε και την εξέλιξη της επιθέσεως της τουρκικής, έχετε την εντύπωσιν ότι θα την αποκρούατε την απόβαση ή όχι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, για ένα διάστημα άλφα, χωρίς να ξέρω πόσο θα ήταν. Μπορεί να ήταν 10 ημερών, μπορεί 15 αναλόγως και αναλόγως και τι υποστήριξη θα είχαμε. Γιατί τα σχέδιά μας έπασχαν από αεροπορικήν κάλυψιν βασικώς, το οποίον είναι σοβαρό σημείο μέσα σε έναν αγώνα σημερινό. Γι' αυτό, βλέπετε, σας απαντώ με μεγάλη ευχέρεια, διότι το ζούμε μέρα νύχτα. Το μόνο σημείο έλεγα, μπορούμε να πάρουμε τους θύλακες, να ανέβουμε πάνω στο Τρόοδος, απάνω στον Πενταδάκτυλο, μοίρες καταδρομών κ.λπ., αλλά πώς θα σταματούσαμε χωρίς αεροπορικήν κάλυψιν μετά απ' αυτό; Δηλαδή θέλω να πω ότι είχαμε αδυναμία μόνο από αεροπορική κάλυψη. Εάν είχαμε αεροπορική κάλυψη, κάπως από κάπου, θα μπορούσε οπωσδήποτε να σταματήσει, αλλά, εν πάση περιπτώσει, οπωσδήποτε δεν θα επιτρέπαμε την απόβασιν για ένα διάστημα άλφα, το οποίο δεν μπορώ να καθορίσω. Τουλάχιστον όσο είχαμε και πυρομαχικά, γιατί αυτό εξαρτάται και από το τι πυρομαχικά διαθέτεις, πόσων ημερών κ.λπ... Αυτά είναι τα κυριότερα από τα οποία εξαρτάται, διότι μπορεί να σου κάνει... να τελειώσουν τα πυρομαχικά, να μην μπορείς μετά να έχεις και να βρεθείς προ αδιεξόδου. Οπωσδήποτε, όμως, το τονίζω, θα ήταν πολύ πιο αποτελεσματική, ημερών δεν μπορώ να καθορίσω, οπωσδήποτε αρκετού χρονικού διαστήματος, ώστε να μπορεί η κυβέρνηση, οποιαδήποτε επαναλαμβάνω, να μπορέσει να κάνει τους ελιγμούς της και να φέρει ένα αποτέλεσμα σωστό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναυτική δύναμη τότε που ήσαστε εσείς εκεί ήταν εκεί στο νησί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν μικρή ναυτική διοίκηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν δύο τορπιλάκατοι και είχαμε και ένα άλλο πλοίο, ΛΕΒΕΝΤΗΣ λεγόταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά κινηθήκαν καθόλου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τώρα με ρωτάτε... Πληροφορίες πια σας δίνω, διότι δεν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ...δεν ήσαστε εκεί, ναι. Κατ' αρχήν αν κινηθήκαν στα πλαίσια του πραξικοπήματος και στη συνέχεια αν κινήθηκαν στα πλαίσια της αποκρούσεως της τουρκικής εισβολής.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτά που με ρωτάτε, κύριε πρόεδρε, είναι μόνο πληροφορίες αυτή τη στιγμή, διότι δεν ήμουν παρών. Έμαθα στην απόβαση ότι κινήθηκαν. Το ένα βούλιαξε, το άλλο έκανε ό,τι μπορούσε και μετά το 'βουλιάξαν οι Τούρκοι, ότι το ένα, πριν κάνει έργο καθόλου, το άλλο πήγε να κάνει έργο, αλλά κι αυτό... Δηλαδή δεν έκαναν έργο, διότι ήταν η αεροπορία η τουρκική η οποία το χτύπησε το ένα και το άλλο πήγε πέρα και το χτύπησαν με μεγαλύτερο καράβι και το βούλιαξαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ΛΕΒΕΝΤΗΣ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το ΛΕΒΕΝΤΗΣ κάτι έκανε αλλά όχι κανένα σοβαρό έργο ούτε είχε ίσως και δυνατότητες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στα πλαίσια του πραξικοπήματος και όχι στα πλαίσια της αποκρούσεως της τουρκικής ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ κινήθηκε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν γνωρίζω τι ακριβώς ρόλο έπαιξε. Σας είπα στο πραξικόπημα δεν ήμουν, για να ξέρω να σας πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, αν μάθατε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν έμαθα τίποτα ειδικά γι' αυτό το πράγμα, ίσως και δεν ρώτησα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αεροπορική δύναμη. Είπατε βεβαίως ότι τα σχέδια έπασχαν πλήρους καλύψεως αεροπορικής.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπήρχε πάντως κάποια αεροπορική δύναμη εκεί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, αλλά βάσει των σχεδίων τα οποία όπως θυμάμαι, γιατί μπορεί να κάνω και λάθος, υπήρχε μια υποχρέωση του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων, αν αποπειράτο κάποια ενέργεια εισβολής των Τούρκων, εμείς θα κάναμε αυτά που θα έπρεπε να κάνουμε, που σας είπα με τα τμήματα κ.λπ. και να έρθει μια εφάπαξ προσβολή εκ 18 αεροπλάνων εξ Ελλάδος και 2 υποβρύχιων, τα οποία με σκοπό μοναδικό να χτυπήσουν την αρμάδα την τουρκική, βεβαίως την ώρα που έρχεται να αποβιβάσει, για να τη διαλύσουν. Και εγεννήθη μάλιστα τότε πρόβλημα μεγάλο τι θα γίνουν αυτά τα 18 αεροπλάνα και επικράτησαν σκέψεις εν ανάγκη ας χαθούν, αν πρόκειται να δώσουν το πολύτιμο αυτό έργο καταστροφής της αρμάδας, ή να πάνε προς την ύφαλο δεξιά αριστερά. Δηλαδή, σας λέω διάφορες συζητήσεις που γίνονταν εκείνο τον καιρό, γιατί τα αεροπλάνα ήταν και μικροτέρας ακτίνος δράσεως και δεν είχαν ας πούμε τόση μεγάλη... Δηλαδή, επρόκειτο να υπάρχει βοήθεια εφάπαξ από την Ελλάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό προεβλέπετο από τα σχέδια;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Με μοναδικό σκοπό να διαλύσουν την αρμάδα, πριν κάνει την απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προεβλέπετο από τα σχέδια η χρησιμοποίηση των δύο υποβρυχίων και ενός στόλου, ας πούμε, αεροπορικού με 18, όπως είπατε, αεροπλάνα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Με 18 αεροπλάνα για εφάπαξ προσβολή και όσο μπορούσαν και γίνονταν προσπάθειες από εκείνα τα χρόνια να βρεθεί τρόπος ή αεροδρόμιο κάπως καταλληλότερο, για να μπορεί η βοήθεια αυτή να είναι κάπως πιο ουσιαστική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάθατε εάν τα δύο αυτά υποβρύχια περί των οποίων μιλούσαν τα σχέδια κινήθηκαν προς Κύπρο ή βρισκόταν στα νησιά;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πέρα από αυτά που διάβασα στις εφημερίδες, τίποτα δεν ξέρω. Όχι δεν θέλω να πω, δεν ξέρω τίποτα πέρα απ' αυτά που διάβασα στις εφημερίδες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, τι διαβάσατε στις εφημερίδες, τι ακούσατε γι' αυτό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν τόσες διαφορετικές οι απόψεις... Η μία έλεγε ότι κινήθηκε, άλλος έλεγε δεν κινήθηκε, άλλος έλεγε τα διέταξαν, άλλος έλεγε άλλος τα διέταξε, συγκεχυμένα πράγματα, που δεν μπορώ υπεύθυνα να σας πω, κύριε πρόεδρε. Για να σας αναφέρω κάτι, πρέπει να είναι υπεύθυνα πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατά τη γνώμη σας, εάν δεν είχε γίνει το πραξικόπημα στις 15 Ιουλίου, ακόμα και αν περίμενε εντολές ο κ. Γεωργίτσης από το ΑΕΔ και δεν ενήργει, ας πούμε, όπως έπρεπε να ενεργήσει, θα μπορούσε να αποκρουστεί επιτυχώς η τουρκική εισβολή;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Να το ακούσω καλά, για να το καταλάβω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέω, εάν δεν είχε μεσολαβήσει το πραξικόπημα, για το οποίο είπατε ότι επέφερε κάποιον κλονισμό στο ηθικό του λαού, στον στρατό κ.λπ., εάν δεν είχε μεσολαβήσει το πραξικόπημα, οι δυνάμεις που υπήρχαν εκεί σε σχέση και με τη δυνατότητα της τουρκικής αρμάδας και των τουρκικών αεροπορικών δυνάμεων, όπως φανήκαν εκ των υστέρων, γιατί αυτά, κατά κάποιο τρόπο, ναι μεν δεν τα είδατε, αλλά φανήκαν, σε σχέση και με τη δυνατότητα αυτή, οι ελληνικές δυνάμεις του ΓΕΕΦ μπορούσαν επιτυχώς να αποκρούσουν την τουρκική εισβολή ή όχι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μπορούσαν. Μπορούσαν επιτυχώς να αποκρούσουν την τουρκική εισβολή, εάν δεν εξετρέποντο από τη θέση τους και ήτο εκεί που προέβλεπαν τα σχέδια με τη διάταξή τους και με όλα τα πυρομαχικά τους κ.λπ. και, όπως σας ανέφερα πριν, και χωρίς να διαταραχθούν οι οργανικοί δεσμοί και όλα αυτά, διότι εδώ έγιναν κι άλλα που έμαθα. Τάγματα κινήθηκαν, φέρ' ειπείν, την ημέρα και διαλύθηκαν στον δρόμο. Πώς λοιπόν... αυτά τα οποία ήταν τα πιο αναγκαία, τα πιο απαραίτητα να ευρίσκοντο στις θέσεις αντεπιθέσεων; Δηλαδή, απαντώ στο ερώτημά σας, ναι, ήταν δυνατόν να είναι επιτυχής η απόκρουση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να είναι επιτυχής η απόκρουση.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ρωτήσω μια ερώτηση κρίσεως τώρα, αν θέλετε απαντάτε. Δηλαδή, το πραξικόπημα ήταν βασική αιτία της κυπριακής τραγωδίας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αναμφιβόλως, διότι έγινε το πραξικόπημα και εν συνεχεία ακολούθησε η εισβολή. Δόθηκε η αφορμή, δηλαδή, που περίμεναν οι Τούρκοι. Εδώ κάνω μια διευκρίνιση. Βεβαίως υπήρχε αυτή η απειλή εκ μέρους της Τουρκίας, αλλά δεν μπορεί να ξέρει κανείς εάν θα γινόταν και πότε. Υπήρχε απειλή πάντοτε. Ίσως έψαχναν να βρουν την αφορμή. Ασφαλώς τους διευκόλυνε αυτό το πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα σχέδια είναι εν όψει, δεν μπορεί να συγκεκριμενοποιηθούν. Για να συγκεκριμενοποιηθούν, πρέπει να γίνει η επιχείρησις, αλλιώς δεν συγκεκριμενοποιούνται.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ασφαλώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από την εποχή του πραξικοπήματος μέχρι και σήμερα έχετε συζητήσει ποτέ, συνέπεσε να συζητήσετε ποτέ, με τον κ. Γεωργίτση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, ποτέ. Δεν τον είδα ποτέ. Από την ημέρα που έφυγα από την Κύπρο, αναχωρώντας στις 11 Ιουλίου 1974, για να έρθω στην Αθήνα, και του έδωκα αυτές τις εντολές που σας ανέφερα, φεύγω θα 'ρθω σε τρεις μέρες και... Έγιναν τα γεγονότα, δεν τον είδα και ήταν φυσικό να μην τον δω, γιατί πώς θα 'ρχόταν να με δει; Αφού σε μένα, τον προϊστάμενό του, δεν είχε φερθεί εντάξει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Μήπως ο ίδιος επεδίωξε να 'ρθει σε επαφή μαζί σας, γιατί χρωστούσε κάτι, να σας εξηγήσει πλην των άλλων και την προσωπική συμπεριφορά του απέναντί σας; Δεν είναι έτσι; Είχε μια προσωπική συμπεριφορά απέναντί σας...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όταν τον είχα υφιστάμενο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, όταν εφέρθη όπως εφέρθη, δηλαδή όταν γύρισε στην Κύπρο και σας είπε ότι του είχε πει ο κ. Μπονάνος να σας πει ψευδώς, εν γνώσει του ότι σας έλεγε ψέματα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αφού του είπα: υπάρχει τί-

ποτα άλλο νέο από πάνω; Όχι, μου λέει, τίποτα απολύτως κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τίποτα απολύτως. Συνεπώς μήπως, γι' αυτό, ησθάνθη την ανάγκη να σας δώσει κάποια εξήγηση τηλεφωνικά ή, δεν ξέρω πώς, μέσω άλλων προσώπων;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω. Ίσως να δίσταζε να με αντιμετωπίσει, διότι δεν είναι εύκολο πράγμα να αντιμετωπίσεις έναν άνθρωπο, όταν, να πούμε, έχουν δημιουργηθεί αυτά τα γεγονότα. Και τι να κέρδιζε; Δεν είχαμε εν πάση περιπτώσει καμία επαφή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Φρονείτε ότι, εάν δεν γινόταν το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, θα γινόταν η τουρκική εισβολή;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κοιτάξτε, κύριε πρόεδρε. Είναι δύσκολο να απαντήσω. Σας είπα και πριν ότι η τουρκική απειλή ήταν πάντοτε και την υπολογίζαμε με σοβαρότητα, αλλά πότε θα γινόταν κι αν γινόταν δεν μπορεί κανείς να το καθορίσει με μια λέξη, ναι ή όχι. Μπορεί να έψαχναν μία αφορμή, μετά από καιρό, να το 'καναν ή να μην την έκαναν ποτέ. Επομένως η απάντησίς μου, δεν μπορώ να σας πω ότι θα γινόταν ή δεν θα γινόταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα ποιο, αν το ξέρετε, γιατί αυτό δεν αναφέρετε στην περίοδο της δικής σας δράσεως στην Κύπρο, ποιο όργανο, ατομικό όργανο ή συλλογικό, διέταξε, ανέλαβε την ευθύνη της διαταγής για την αποχώρηση της Ελληνικής Μεραρχίας, που είχε στείλει τότε η κυβέρνηση Παπανδρέου στην Κύπρο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τότε εγώ, κύριε πρόεδρε, δεν ήμουν στην Κύπρο. Ήταν γεγονότα πολύ πιο παλιά και δεν γνωρίζω και ήμουν και μικρότερος αξιωματικός τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε υπηρετήσει κι άλλη φορά στην Κύπρο ή τότε πήγατε ως αρχηγός εκεί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Πρώτη φορά και ήμουν και μικρός αξιωματικός και ως εκ τούτου δεν ήξερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η αποχώρηση της Ελληνικής Μεραρχίας έλαβε χώρα πότε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το '67. Ήμουνα συνταγματάρχης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νοέμβριο του '67. Είχατε μεγάλο βαθμό.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ξέρετε ποιος είχε διατάξει την αποχώρηση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τη Μεραρχία αυτή τι ξέρετε; Ήτανε πλήρης, ήτανε εξοπλισμένη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως. Αν ήταν οπωσδήποτε στην Κύπρο, θα είχε ένα οπωσδήποτε δυναμικόν ισχυρόν, δεν υπάρχει αμφιβολία. Ευρισκομένη εκεί, θα ήταν οπωσδήποτε ένα ισχυρό δυναμικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήταν δυνατή, τι λέτε, η τουρκική εισβολή στην Κύπρο, αν υπήρχε η Μεραρχία εκεί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Θα ήταν δύσκολο πάρα πολύ, διότι, όταν κανείς ξέρει ότι απ' αυτές τις δυνάμεις υπάρχουν κι άλλες τόσες, κι άλλες τόσες, το σκέφτεται πολύ περισσότερο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Μάθατε εάν έπεσε στην Κύπρο κανένα αεροπλάνο με πιλότο που σώθηκε χρησιμοποιώντας αλεξίπτωτο, Άγγλο αξιωματικό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στις μέρες της επιδρομής της τουρκικής δηλαδή μάθατε τίποτα τέτοιο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, τώρα τ' ακούω. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκεί στον χώρο της Κυρήνειας, όταν ήσασταν εσείς ακόμα διοικητής του ΓΕΕΦ, έπλεε ακόμα, βρισκόταν εκεί ένα βρετανικό ελικοπτεροφόρο, ΕΡΜΗΣ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κοιτάξτε, δεν το θυμάμαι. Δεν θυμάμαι να υπάρχει αυτή η πληροφορία κ.λπ., ότι υπήρχε τότε που ήμουν εγώ κάτω. Πριν το πραξικόπημα, δεν ξέρω, μπορεί να μου είχε αναφερθεί κάτι, αλλά δεν του είχα δώσει ιδιαίτερη σημασία. Αλλά δεν το θυμάμαι, να σας το αναφέρω, και, το τάδε πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έπλεαν εκεί ξένα καράβια; Πολεμικά δηλαδή;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Στα δικά μας τα ύδατα, τα κυπριακά, δεν είχα υπόψη μου να έχουμε καράβια ξένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επί των ημερών σας, δηλαδή, δεν είχατε διαπιστώσει...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν είχα δει τίποτα. Δεν θυμάμαι κάτι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως μάθατε από συναδέλφους σας ποιο ρόλο έπαιξε η βρετανική βάση στην Κύπρο ή μάλλον αι βρετανικαί βάσεις;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, κύριε πρόεδρε, δεν έμαθα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήρθατε σε επαφή καθόλου, μιλήσατε καθόλου με τον κ. Μπονάνο, πλην της συνομιλίας αυτής που κάνατε την ημέρα της παραιτήσεώς σας, ή στη συνέχεια με τον κ. Γαλατσάνο ή με τον κ. Αραπάκη ή με τον κ. Παπανικολάου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Όπως ακριβώς συνέβη με τον κ. Γεωργίτση, το ίδιο. Δεν συνήντησα ουδέποτε κανέναν απολύτως, ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αποτραβηχτήκατε δηλαδή.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Από τη μέρα που αποστρατεύτηκα και έφυγα και πήρα το απολυτήριο, χολωμένος, όπως σας ανέφερα, και ερεθισμένος ούτε είδα ξανά κανέναν ούτε συνήντησα. Μία φορά που είχαμε μία συγκέντρωση αξιωματικών, των συμμαθητών μας, για κάποιο μνημόσυνο στου Παπάγου είδα τον κ. Μπονάνο. Ένα χαίρετε στα 11 χρόνια. Πέρσι έγινε αυτό, σε ένα μνημόσυνο, αλλά ανταλλάξαμε έναν τυπικό χαιρετισμό και τίποτα πάρα πέρα. Χωρίς να ανοίξουμε κουβέντα, ούτε ελαχίστη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε με τον κ. Γαλατσάνο ούτε με τον κ. Αραπάκη ούτε με τον κ. Παπανικολάου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κανέναν απολύτως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως ακούσατε από άλλους συναδέλφους σας που ήταν τότε εις το επιτελείο του κ. Μπονάνου, π.χ. από τον κ. Κυριακόπουλο, με τον οποίο νομίζω ότι θα πρέπει να διατηρήσατε κάποια σχέση...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Με τον κ. Κυριακόπουλο, ναι. Τον κ. Κυριακόπουλο τον είδα 2 και 3 φορές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως ακούσατε ή μάθατε τι ρόλο είχε παίξει στις κρίσιμες αυτές στιγμές για την Ελλάδα και για την Κύπρο ο Υφυπουργός Εξωτερικών κ. Σίσκο και ο Αμερικανός πρεσβευτής εδώ ο μακαρίτης κ. Τάσκα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, κύριε πρόεδρε, ούτε πιάσαμε ποτέ τέτοια συζήτηση, ειδικά γι' αυτό το θέμα που λέτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί και ο Τάσκα, πληροφορηθήκαμε εδώ, μάθαμε στην Ελλάδα, ότι έπεσε θύμα κάποιου ατυχήματος. Ο Μπούρλος ζει;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ο Μπούρλος σκοτώθηκε, όπως έμαθα, προ 5-6 ετών σε ένα ελικόπτερο που έπεσε στη Μακεδονία, στο Κιλκίς, επάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πού παρακαλώ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Στο Κιλκίς, στην περιοχή του Κιλκίς. Υπηρετούσε εκεί κι έπεσε ένα ελικόπτερο. Κι είπαν ότι σκοτώθηκε από το ελικόπτερο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν μέσα στο ελικόπτερο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν στο ελικόπτερο, ναι. Κάπου πήγαινε περιοδεία εκεί πέρα με το ελικόπτερο μαζί με άλλους... Επληροφορήθην μόνον ότι σκοτώθηκε από το ελικόπτερο. Αυτό έγινε προ 5-6 ετών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Ντενίση, εδώ λένε κάποιοι, και συγκεκριμένα ο κ. Γεωργίτσης και άλλοι, ότι η αντίθεσή σας προς το πραξικόπημα, όπως τους είχατε πει, οφείλετο στο ότι πιστεύατε ότι είναι ο πλέον ακατάλληλος καιρός γι' αυτή τη δουλειά. Δηλαδή ότι θα έπρεπε να γίνει το πραξικόπημα, αλλά δεν ήταν κατάλληλη εποχή.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δηλαδή είπαν ότι εγώ ήμουνα υποστηρικτής του πραξικοπήματος;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπανε ακριβώς αυτές τις φράσεις, όπως σας τις λέω, ότι είπατε να μη γίνει το πραξικόπημα, μηνύσατε εδώ στον Μπονάνο και στους λοιπούς μέσω Γεωργίτση να μην γίνει το πραξικόπημα, διότι είναι ο πλέον ακατάλληλος καιρός.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, κύριε πρόεδρε, ήταν αυτά που σας ανέφερα πριν. Πάσα σκέψις για το πραξικόπημα θεωρείται εγκληματική, διότι, εάν γίνει, θα καταστραφεί η Κύπρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπατε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό είπατε στον Γεωργίτση

να το μεταβιβάσει στον κ. Μπονάνο. Αν ερωτηθεί.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Μην παρεξηγήσετε τα λόγια τα οποία λέω. Εγώ είπα το εξής: Άκου, Γεωργίτση, την κατάσταση την βλέπεις, εάν επάνω στην Αθήνα, αυτά που γράφουν οι εφημερίδες περί πραξικοπήματος, το ένα και τ' άλλο, υπάρχουν άνθρωποι που σκέπτονται τέτοια πράγματα, τέτοια σκέψις πρέπει να αποκλειστεί παντελώς, διότι, αν γίνει τέτοιο πράγμα, θα καταστραφεί η Κύπρος. Δεν φαντάζομαι να υπάρχει κανείς, διότι πρέπει να 'ναι τρελός ο άνθρωπος, ο οποίος θα βάλει τα τμήματά του που είναι δίπλα στην Πράσινη Γραμμή να σκοτωθούν. Πρέπει να είναι τρελός. Είναι αδύνατον να το συλλάβω αυτό το πράμα. Αυτά σας ανέφερα εγώ, κύριε πρόεδρε, και όχι ότι άλλο χρόνο και τέτοια. Αυτά ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ, κύριοι συνάδελφοι, τελείωσα το ερωτηματολόγιό μου. Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι, κι εσάς, κύριε Ντενίση, παρακαλώ τους κυρίους συναδέλφους, όσοι θέλουνε, να ζητήσουνε τον λόγο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πριν τελειώσετε, κύριε πρόεδρε, δεν ξέρω αν έγινε σαφής αυτός, αυτά τα λόγια τα οποία σας είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως, βεβαίως. Θα θέλατε να ορίσουμε χρόνο βέβαια. Πεντάλεπτο. Ο κ. Μπαντουβάς παρακαλείται να λάβει τον λόγο. Να διαβάσουμε πρώτα, για να μην υπάρχει παρεξήγηση ως προς τη σειρά. Έχουνε ζητήσει τον λόγο οι συνάδελφοι κ. Μπαντουβάς, Κουτσογιάννης, Τσιγαρίδας, Βασιλειάδης, Κάππος, Λιαροκάπης, Δασκαλάκης, Παπαδονικολάκης, Λιβανός, Παυλίδης, Ξαρχάς, Μπλέτσας, Περάκης, Ζερβός. Πρώτος ο κ. Παπαστεφανάκης.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Ντενίση, το έχετε ήδη πει, αλλά θα επιμείνω, για να πάρω ξεκάθαρη την απάντηση. Την ενέργεια αυτή κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας και του εθνάρχη Μακαρίου πώς τη χαρακτηρίζετε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εγκληματικήν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εγκληματικήν. Είπατε προ ολίγου, μιλώντας και εκθέτοντας τα πραγματικά περιστατικά, ότι σας ήταν αδύνατον να εκτελέσετε τέτοιαν διαταγή, διαταγή δηλαδή κίνησης ενάντια στην Κυπριακή Δημοκρατία. Ο προηγούμενος μάρτυρας, ο κ. Γεωργίτσης, μας είπε τα εντελώς αντίθετα, πως δηλαδή αυτός ήταν υποχρεωμένος να εκτελέσει τη διαταγή που πήρε από το ΑΕΔ. Και θα ήθελα αυτό να μας το ξεκαθαρίσετε. Είχε πραγματικά υποχρέωση να εκτελέσει τη διαταγή ή όχι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Διότι και σε μένα μπορεί να εδίνετο αυτή η εντολή και θα την αρνιόμουνα οπωσδήποτε. Δεν σημαίνει ότι κάθε εντολή και μάλιστα τέτοια σοβαροτάτη εντολή πρέπει να την αποδεχτεί. Εδώ δεν ήταν διαταγή μικρή, ήταν εντολή να καταστραφεί, να αιματοκυλήσει την Κύπρο. Δεν μπορούσε λοιπόν να πει ότι πήρε εντολή. Αλλά η εντολή που πήρες, όπως λες, δεν μπορώ να την αναλάβω. Παραιτούμαι. Δεν δέχομαι. Κι ας μείνω συνταγματάρχης, ταξίαρχος, οτιδήποτε είμαι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σας μένει καμιά αμφιβολία, παρά το ότι προφανώς δεν μπορείτε να το γνωρίζετε, ότι, πριν κληθεί στην Αθήνα ο κ. Γεωργίτσης και γίνει αυτή η σύσκεψη η γνωστή εδώ και ληφθεί η απόφασις εκτέλεσης πραξικοπήματος, ότι είχαν προηγηθεί κάποιες άλλες πιθανόν διαβουλεύσεις, συσκέψεις μυστικές ή όχι; Λογικά θα έπρεπε να συμβεί αυτό ή όχι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Η λογική λέει ναι. Εφόσον είχαν σκοπό. Η λογική λέει αυτό.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μήπως θυμάστε, γιατί είπατε προ ολίγου ότι ο αποσυντονισμός των τμημάτων της Εθνοφρουράς κατά το πραξικόπημα ήταν μια βασική αιτία, μαζί με το πέσιμο του ηθικού κάτω από το βάρος της ευθύνης των γεγονότων, που δεν μπόρεσε να αντιδράσει σωστά στην εισβολή, μήπως μπορείτε να μας πείτε ποιες ήταν οι δυνάμεις εκείνες που ευρέθησαν κατά την εισβολή εκτός θέσεως;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σας ανέφερα προηγουμένως,

σε όλους, ότι βέβαια δεν έχω καμία σχέση ούτε ξέρω. Αυτά όλα από πληροφορίες έμαθα ότι η μοίρα καταδρομών, φέρ' ειπείν, που είχαμε τοποθετημένη επί του εδάφους στην Κυρήνεια, δεν βρέθηκε εκεί στη θέση της, ήταν σε άλλο χώρο και ίσως και άλλα τμήματα. Σας λέω συγκεκριμένα...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εσείς όμως δεν γνωρίζετε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Είχε σοβαρή αποστολή όμως εκεί.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σχετικά με το πραξικόπημα, μήπως μάθατε αν έπαιξαν και ποιον ρόλο οι Ηνωμένες Πολιτείες;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν γνωρίζω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν γνωρίζετε. Αν θυμάστε η ΕΛΔΥΚ σε περίπτωση εισβολής, σύμφωνα με τον σχεδιασμό τον αμυντικό της Κύπρου, τι ρόλο έπρεπε να παίξει;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έπρεπε να παίξει ρόλο κυρίως αντεπιθέσεως. Ήταν, ας πούμε, ισχυρά δύναμις κρούσεως τρόπον τινά.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τι έπρεπε δηλαδή πιο συγκεκριμένα να κάνει, έχοντας υπόψη σας το έδαφος;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το έδαφος. Μαζί με άρματα που είχαμε, μια επιλαρχία αρμάτων, θα κτυπούσε, θα έκανε την αντεπίθεση τρόπον τινά, την ισχυράν αντεπίθεση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Απ' ό,τι πληροφορηθήκαμε χθες, αυτή εκινήθη προς Κιόνελι. Πήρε διαταγή, λέει...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και ήταν και τέτοιο σχέδιο και προς Κιόνελι, διότι είχαμε διάφορα σχέδια, αναλόγως πώς θα εκδηλωθεί ο εχθρός και πού. Επομένως δεν αποκλείεται και αυτή η περίπτωση, αλλά αρκεί να ξέρει κανείς τη συγκεκριμένη περίπτωση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ναι. Όταν άρχισε η απόβαση ή η αποβίβαση στην Κύπρο, μας είπε χθες ο κ. Γεωργίτσης ότι επικοινωνούσε ανά λεπτό σχεδόν με το ΑΕΔ, για να πάρει εντολές. Έλεγε λοιπόν τούτη την ώρα περνάνε ένα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε... έντεκα αεροπλάνα, ρίχνουν αλεξιπτωτιστές, βομβαρδίζουν, πείτε μου τι να κάνω. Και του έλεγαν αυτοσυγκράτηση. Άρα, λέει, εγώ εκτελούσα εντολές, διαταγές, και δεν μπορούσα να διατάξω τίποτα άλλο, προκειμένου να μην τυχόν σταθεί αφορμή κάποια τέτοια μου ενέργεια να εμπλακεί σε πόλεμο η Ελλάδα με την Τουρκία. Αυτό πώς το βλέπετε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν το βλέπω καθόλου σωστό, διότι δεν μπορώ να δεχθώ ότι είναι δυνατόν να πέφτουν αλεξιπτωτισταί, να γίνονται τέτοιες ενέργειες και να κάθομαι να αδρανώ και να μην κάνω τίποτα. Δεν το καταλαβαίνω καθόλου.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είναι παράλογο δηλαδή;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εντελώς. Εκτός, ας πούμε, και στρατιωτικών εντολών, οι οποίες σαφώς λένε, όταν προσβάλλεται, όπως σας είπα, σκοπός ή ένα τμήμα κάπου, ένα φυλάκιο στα σύνορα που είχα εγώ στον Έβρο πάνω, σαράντα φυλάκια, δεν μπορείς να πάρεις επαφή, ήταν οι εντολές, εάν δεν πάρεις επαφή, και σε προσβάλλουν, θα προσβάλεις.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αν του έλεγαν, παρά το ότι κάνουν απόβαση οι Τούρκοι, μην κάνεις τίποτε, έπρεπε να υπακούσει;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτό εξαρτάται από κείνον τον άνθρωπο που... εξαρτάται από κείνον. Άλλος μπορεί να είναι ή περισσότερο πειθαρχικός ή διστακτικός, πέστε οτιδήποτε, και περιμένει, νομίζοντας μήπως κάνει κακό, άμα κάνει το άλλο. Δεν ξέρω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Μπαντουβάς έχει τον λόγο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ήσαστε έφεδρος εκ μονίμων, όταν εκλήθητε να αρχηγεύσετε της Εθνοφρουράς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η επιλογή σας έγινε, διότι υπήρξατε οπαδός της 21ης Απριλίου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, κύριε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και, αφού δεν ήσαστε, γιατί απεδέχθητε τον διορισμόν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Απεδέχθην, διότι δεν μπορούσα να αρνηθώ την προσφοράν της υπηρεσίας ταύτης, όταν μου είπαν, διότι, αν

έλεγα, φέρ' ειπείν, δεν πάω, με ποιο δικαιολογητικό δεν πάω; Φοβάμαι; Θα ερχόταν σαν να λιποψυχώ. Όταν με καλούν εκείνη τη στιγμή, εγώ ήμουν στρατιώτης που δεν με ενδιέφερε ίσως ποτέ, ποιος ήταν, αν ήταν ο άλφα ή ο βήτα κυβέρνηση, εγώ ήμουν το καθήκον μου να κάνω. Εκείνη την ώρα μού είπαν αυτή τη δουλειά. Έπρεπε, λοιπόν, να δείξω συμπτώματα, όπως σας είπα ότι...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η στάσις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου έναντι της Εθνοφρουράς, η οποία θα ήθελα να μας πείτε υπήγετο εις την κυπριακή κυβέρνηση επιχειρησιακά, οργανικά, ή εις την ελληνική κυβέρνηση ή πού πρέπει να υπάγεται, ανεξάρτητα προς αυτό που είπατε ότι βρήκατε; Το ορθόδοξο, το νόμιμο ποιο είναι; Ποιος είναι ο φυσικός ηγέτης;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το ορθόδοξο θα ήτο να υπήγετο εις τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, στην κυπριακή κυβέρνηση.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και επιχειρησιακά;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, αλλά, εφόσον όμως και όλα τα μέσα, όχι να διευκρινίσω, τα διέθετε η κυπριακή κυβέρνηση ή η οποιαδήποτε κυβέρνηση. Εν πάση περιπτώσει, αυτό θα ήταν που δεν θα δημιουργούσε προβλήματα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Επομένως την ευθύνη τυπικά, έτσι ορθόδοξα και για την επάνδρωση τη στελεχιακή, την είχε νόμιμα, ορθόδοξα, την είχε ο Μακάριος. Ο Μακάριος εις τη σχέση του μαζί σας, αλλά ακόμα και με το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδας ήτο συνεπής, ήτο ειλικρινής;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως. Εγώ δεν έχω κανέναν λόγο, διότι είχαμε συνεργασία.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κατά την επιλογή των όπλων που θα ηγοράζοντο ή θα εζητούντο από την Τσεχοσλοβακία, των τσεχοσλοβακικών, υπήρξε συνεργασία μαζί σας κι έγινε από κοινού η επιλογή των όπλων που θα εζητούντο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ήμουνα τότε εγώ. Τα όπλα που λέτε, τα τσεχοσλοβακικά, ήταν πολύ πιο παλιά. Ήταν στο παρελθόν.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν έχετε ενημερωθεί γι' αυτό; Δεν βρήκατε εις τα αρχεία σας κοινό κατάλογο του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σας απαντώ υπεύθυνα και σας λέω επί των ημερών μου, όταν εγώ τον ενημέρωσα για οπλισμό, είχαμε συνεργασία σωστή, και του είπα ότι χρειάζομαι αυτά τα πράγματα, μου είπε ναι και είπε να κοιτάξουμε να κάνουμε. Απάντησις είναι ότι επί των ημερών μου η συνεργασία μας ήταν αρμονική και σωστή, χωρίς να έχουμε προβλήματα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Γνωρίζετε ότι ο κατάλογος αυτός έγινε από κοινού; Το επληροφορήθητε, το γνωρίζετε από τα αρχεία σας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω λεπτομέρειες να σας απαντήσω επ' αυτού.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν ξέρετε. Είστε σίγουρος;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πέστε μου, εδώ υπάρχει μία αλυσίδα από πράξεις εναντίον του Μακαρίου. Πράξεις οι οποίες ξεκινούσαν από όλες τις δυνάμεις που επηρεάζοντο από τη χούντα των Αθηνών. Πράξεις από αξιωματικούς της Εθνοφρουράς, Έλληνες αξιωματικούς και πράξεις από την ΕΟΚΑ Β΄, η οποία κατά κάποιο τρόπο, αν δεν συνηργάζετο, εκαλύπτετο και ήτο ανεκτή από τη χούντα. Γιατί έγιναν αυτές οι πράξεις εναντίον του Μακαρίου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Να σας αναφέρω. Υπήρχε πράγματι μια τέτοια εικόνα πολλές φορές, η οποία οφείλετο στο ότι όργανα εξ αμφοτέρων των πλευρών γίνονταν πολλές φορές ανεξέλεγκτα, παρά τη δική μας θέληση ή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, μας ξέφευγαν και έκαναν πράξεις οι οποίες δεν ήταν ορθές. Και σας αναφέρω. Είχαμε και το άλλο το μειονέκτημα, το τρομερό, ότι πολλοί στρατιώτες ήταν στην Εθνοφρουρά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, δεν αναφέρομαι σ' αυτό. Υπήρχε μία κάλυψη της αντιμακαριακής δραστηριότητας της ΕΟΚΑ Β΄ από τη χούντα των Αθηνών. Είναι αληθές αυτό

ή όχι; Είχε περιέλθει στην αντίληψή σας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν μπορώ το πω αυτό.

[*κενό στην ηχογράφηση*]

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: ...και να μας έλεγαν να φύγουν οι δόκιμοι, φέρ' ειπείν, δεν θα υπήρχε πρόβλημα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τι του είπατε ότι σας απήντησε ο Μπονάνος; Είναι καθοριστικό αυτό.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τι είπα;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τι είπατε στον Αρχιεπίσκοπο επανερχόμενος εξ Αθηνών ότι σας είπε ο Μπονάνος;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Α, ναι, του είπα ότι συντόμως θα στείλουν εγγράφους διαταγάς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τίποτε άλλο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτό είπατε σαν απάντηση από τον Μπονάνο. Σαν απάντηση από τον Γκιζίκη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Του είπα ότι είδα και τον Γκιζίκη και τους παρεκάλεσα να κάνουν ό,τι ήταν δυνατόν, για να μπορέσει να βελτιωθεί η κατάστασις από πάσης πλευράς με τα προβλήματα που είχαμε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, σαν απάντηση του Γκιζίκη τι είπατε στον Αρχιεπίσκοπο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Ο Γκιζίκης δεν μου δίνει καμιά συγκεκριμένη απάντηση. Δεν μου είπε συγκεκριμένα πες στον Μακαριότατο αυτό. Επομένως, τι να του πω; Εγώ τον παρεκάλεσα προσωπικώς και του λέω κάνε ό,τι μπορείς, για να μπορέσει να βελτιωθεί η κατάσταση. Δεν μου είπε όμως πες στον Μακαριότατο αυτό ή εκείνο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Γνωρίζετε εάν ήσαν επανδρωμένα τα πυροβολεία τα επάκτια εις την περιοχή Κυρήνειας προ της αναχωρήσεώς σας, προ του πραξικοπήματος, από την Κύπρο; Ήσαν επανδρωμένα και εξοπλισμένα; Υπήρχε δηλαδή πυροβόλο και υπήρχαν άνδρες;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν μέσα στα σχέδια αυτά, για να επανδρωθούν εν καιρώ, όταν θα εφαρμόζοντο τα σχέδια. Ορισμένα όμως πυροβολεία στην περιοχή Αμμοχώστου, όταν πήγα εγώ, είχαν καταστραφεί. Είχαν καταστραφεί, διότι και οι συνθήκες του πολέμου πλέον άλλαξαν και, επιπλέον, διότι είχαν δεχθεί και η κυπριακή κυβέρνηση, όπως έμαθα, γιατί το ρώτησα και εγώ από ενδιαφέρον, διότι έγιναν ξενοδοχεία, άλλα πράγματα ή άλλαξαν τα σχέδια ή δεν ξέρω τι. Είχε γίνει κάποια μεταβολή εκεί πέρα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η μετακίνηση του 281 από τη Λευκωσία προς την Πάφο γνωρίζετε ότι έγινε; Το επληροφορήθητε αυτό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, λέμε πληροφορίες.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το επληροφορήθητε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συμπληρώνοντας αυτά που σας ερώτησαν οι συνάδελφοι και ο κ. πρόεδρος, είπατε ότι δεν εχρειάζετο εντολή για να αντιδράσεις στα τουρκικά πυρά. Δεν νομίζετε ότι κατά μείζονα λόγο δεν εχρειάζετο, έστω και αν υπήρχε εις τις βασικές διαταγές, στις οδηγίες που είχατε ότι κατόπιν εντολής των προϊσταμένων κλιμακίων, αφού η απόβασις εξεδηλώθη την πέμπτην και τριάντα πρωινή και μέχρι τις εννέα η ώρα δεν είχε επικοινωνήσει ο κ. Γεωργίτσης με τον αρχηγό Μπονάνο με το προϊστάμενο κλιμάκιο, δεν θα έπρεπε κατά μείζονα λόγο να αναπτύξει πρωτοβουλία;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Συμφωνώ μαζί σας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πώς χαρακτηρίζετε αυτή την πράξη από πλευράς ευθυνών;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Υπάρχει ευθύνη.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είναι ευθύνη, είναι παράβασις καθήκοντος, είναι προδοσία, τι είναι; Κατά τη γνώμη σας είναι προδοσία, ναι ή όχι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Υπάρχει ευθύνη. Είναι πράξις όχι σωστή. Τώρα θα τη χαρακτηρίσω εγώ; Δεν είμαι νομικός να τη χαρακτηρίσω πώς, αλλά οπωσδήποτε δεν είναι σωστή. Δεν είμαι νομικός να πω ότι είναι το ένα ή το άλλο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και μια τελευταία ερώτηση. Δεν εδέχθητε να επιστρέψετε εις την Κύπρο και υποβάλατε την παραίτησή σας.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποια υπήρξε η ηθική και

η πολιτική σας αντίδραση, διότι ήσαστε στρατηγός και μάλιστα μέχρι τότε αρχηγός της Εθνοφρουράς. Έτσι; Ήταν μια περίοδος εθνικής δοκιμασίας. Ποια υπήρξε η πολιτική και η εθνική σας αντίδρασις σε εκείνη τη μοιραία εθνική ενέργεια, πράξη που σας υποχρέωσε να παραιτηθείτε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εγώ μετά, σας είπα, παραιτήθην, απεσύρθην και από κει και πέρα...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το ερώτημα είναι το εξής, κύριε μάρτυς: Παραιτήθητε, διότι εθίγη η προσωπική σας αξιοπρέπεια και το κύρος, επειδή σας παρέκαμψε ο κ. Γεωργίτσης ή παραιτήθητε λόγω της προδοτικής αυτής πράξης, η οποία θα ωδήγει εις αυτό που οδήγησε, και, εάν παραιτήθητε διά τον δεύτερο λόγο, γιατί δεν αντιδράσατε; Είχατε τον τρόπο να αντιδράσετε. Αντιδρούσαν τότε οι φοιτηταί έξω, τα παιδιά και οι γυναίκες στα πεζοδρόμια. Εσείς ως στρατηγός πώς αντιδράσατε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Παραιτήθην γι' αυτό που είπατε ακριβώς, διότι διαφωνούσα, αλλά αυτό που μου λέτε, την αντίδραση, δεν εννοώ. Τι εννοείτε αντίδραση, κατά ποίον τρόπο;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Να καταγγείλετε αυτή την πράξη.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Να την καταγγείλω εγώ; Αφού ήταν οι κυβερνήσεις –εγώ να την καταγγείλω;– που 'λέγαν ότι απαγορεύεται, απόρρητα και τέτοια, εγώ να την καταγγείλω;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν είχατε το θάρρος;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Τσιγαρίδας έχει τον λόγο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε μάρτυς, ο κ. Γεωργίτσης στην κατάθεσή του λέει για σας το εξής: Ότι του είπατε, όταν έφυγε για την Αθήνα κατ' αυτό τον παράδοξο και ανορθόδοξο τρόπο, ότι, αν γίνει συζήτηση για ανατροπή του Μακαρίου, να πεις ότι ο αρχηγός ΓΕΕΦ δεν συμφωνεί, διότι είναι η πλέον ακατάλληλος περίοδος. Και παρακάτω λέει ότι τον παρακαλέσατε να ειδοποιήσει τη σύζυγό σας να μην κατέβει στην Κύπρο. Το ερώτημά μου είναι: Γνωρίζατε εσείς ότι προετοιμάζεται πραξικόπημα; Γιατί ο κ. Γεωργίτσης κάπου εκεί τοποθετεί τα πράγματα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, απολύτως τίποτα. Απλώς επεσήμανα ότι αυτά άκουγα, φήμες. Αλλά ουδέποτε όμως τίποτα άλλο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κάποιος άλλος συνάδελφός σας λέει κατά τον χρόνο που ήσασταν εσείς αρχηγός της Φρουράς ότι ήρθε κάποια διαταγή από Αθήνα, προφανώς προφορική, και συγκεντρώθηκαν οι διοικητές μονάδων της περιοχής Λευκωσίας να προπαρασκευάσουν τις μονάδες για την ανατροπή της κυπριακής κυβέρνησης. Εάν είχε συμβεί τέτοιο πράγμα, εσείς σαν αρχηγός δεν θα λαμβάνατε γνώση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν έλαβα τέτοια γνώση ποτέ και τώρα το ακούω από σας για πρώτη φορά.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Υπήρχε περίπτωση να γίνει τέτοια συνάντηση των αξιωματικών φρουράς Λευκωσίας κι εσείς να μην το πάρετε είδηση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν νομίζω, δεν ξέρω αν έγινε, αλλά εν πάση περιπτώσει εγώ το ακούω για πρώτη φορά.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Επειδή είχα την τιμή κάποτε να βρεθώ κι εγώ φαντάρος εκεί κάτω... Κύριε μάρτυς, θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής πράγμα: Γιατί δεν χρησιμοποιήθηκαν οι δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ από το ΓΕΕΦ, ως προέβλεπε το σχέδιο Κ, το γνωρίζετε εσείς αυτό το σχέδιο, για την εξάλειψη του προγεφυρώματος, αλλά με διαταγή του ΓΕΕΦ έστρεψαν τις δυνάμεις εναντίον του θύλακα Αγύρτα-Λευκωσία κι αυτό, από στρατιωτικής πλευράς, έχει ή δεν έχει μεγάλη σημασία;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Χωρίς να είμαστε οι αρμόδιοι που τα φτιάξαμε, τα είδαμε. Αλλά πιστεύω ότι κανονικά έπρεπε να δώσουν όλη τη σημασία όχι προς τους θύλακες αλλά προς τους χώρους αποβάσεως. Έπρεπε να στραφεί η προσπάθεια όλη και το ενδιαφέρον της διοικήσεως εκείνη τη στιγμή προς τους χώρους αποβάσεως.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ο κ. Χριστοδούλου, ένας

από τους τρεις-τέσσερις, κατά τον κ. Γεωργίτση, ο οποίος έπρεπε να συλληφθεί, έπαιζε σημαντικό ρόλο στην Κύπρο τότε; Τον γνωρίζατε εσείς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Χριστοδούλου; Τι είναι αυτός;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Του Μεγάρου της Προεδρίας, κάτω.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτός που έκανε τις ανακοινώσεις διά του Τύπου κ.λπ. Χριστοδουλίδης, Χριστοδούλου, δεν θυμάμαι.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ο Τομπάζης τι ήτανε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ο Τομπάζης είχε την ΚΥΠ στην Κύπρο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ήταν ο αρχηγός της ΚΥΠ της Κύπρου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε μάρτυς... Η τελευταία μου ερώτηση, κύριε πρόεδρε, δεν θα απασχολήσω άλλο τον μάρτυρα. Μέχρι αυτή τη στιγμή, κατά τον κ. Γεωργίτση, και παρακαλούμε πολύ, εμείς δεν είμαστε στρατιωτικοί, θέλουμε να μας ξεκαθαρίσετε ένα πράγμα. Από δω διατάσσει ο ΑΕΔ μην χτυπάτε. Βεβαιώνει ο αρχηγός του ΓΕΕΦ ότι πράγματι τουρκικά στρατεύματα χτυπάν την Κύπρο. Λαμβανομένου υπόψη κι αυτού που λέτε εσείς, ότι εκεί είχαμε κάποια δυαρχία, κυπριακή κυβέρνηση και ΑΕΔ, ο στρατιωτικός κανονισμός, πέρα από τη συνείδηση, τι επιβάλλει; Την εντολή Μπονάνου ή τον εχθρό που χτυπάει;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Να χτυπήσεις τον εχθρό.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Θα είχε καμιά συνέπεια από τον ΑΕΔ, αν παράκουγε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Στη συγκεκριμένη περίπτωση βαρύτητα έχει να χτυπήσεις τον εχθρό κι όχι το άλλο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ο κ. Γεωργίτσης, κύριε Ντενίση, εσείς που τον είχατε υφιστάμενό σας, ήταν ο κατάλληλος άνθρωπος από πλευράς προσόντων να αναλάβει την ηγεσία της Εθνικής Φρουράς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν νομίζω. Ήταν ένας πειθαρχικός, αλλά ηγετικά προσόντα ιδιαίτερα δεν νομίζω ότι διέθετε.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τον κ. Κομπόκη τον γνωρίζατε εσείς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως. Τον είχα υφιστάμενο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Είχε σχέσεις με τον κ. Γεωργίτση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Οι πέντε συνταγματάρχαι που ήτανε όλοι κάνανε παρέα μεταξύ τους.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Καλά, κύριε Ντενίση, εσείς δεν είχατε αντιληφθεί αν έπαιζε κάποιον άλλο ρόλο ο κ. Γεωργίτσης με το καθεστώς εδώ της Αθήνας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, ήταν ένας πειθαρχικός, νομιμόφρων, δηλαδή πειθαρχικός απέναντί μας. Δεν έδινε κανένα σημείο εμφανές που να αντιληφθώ.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Πώς ο κ. Μπονάνος τού είπε, Γεωργίτση, εσένα σου αναθέτω να πας να σκοτώσεις τον Μακάριο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτοί έκαναν τις διαβουλεύσεις με κάποιους άλλους ανθρώπους.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Βασιλειάδη να λάβει τον λόγο.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, μπορείτε να πείτε με δύο λόγια τα κυριότερα σημεία της περίφημης επιστολής Αρχιεπισκόπου Μακαρίου προς Γκιζίκη, τις αιτιάσεις και τις αποφάσεις;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Από την επιστολή του Μακαριοτάτου προς Γκιζίκην;

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μάλιστα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω αν μπορώ να θυμηθώ όλες τις λεπτομέρειες, αλλά με δύο λόγια εξέφραζε το παράπονό του ότι η Εθνική Φρουρά δεν ήταν στο ύψος των περιστάσεων από πλευράς επεισοδίων, εκδηλώσεων, δημιουργούσε προβλήματα εις την κυπριακή κυβέρνηση, σαν φυτώριο τρόπον τινά, πώς να πω την λέξιν, ανωμαλιών και διαφόρων άλλων γεγονότων. Επιπλέον, ότι με τους δόκιμους αξιωματικούς έλεγε το ζήτημα ότι δεν μπορεί η Εθνική Φρουρά να παραβεί την εντολή της κυπριακής κυβερνήσεως και ότι αυτές όλες οι κατευθύνσεις προφανέστατα, λέει, προέρχονται εξ Αθηνών και γι' αυτό τον λόγο παρακαλώ όπως, αφού αναγκάζομαι και

κάνω αυτό το οποίο έλεγε, δηλαδή, συσκέπτομαι και αποφασίζω να μειώσω την Εθνικήν Φρουράν, για να μπορέσει έτσι να απομακρύνουν τους Έλληνες αξιωματικούς εκ Κύπρου. Δηλαδή, από τα παράπονα τα οποία είχε από την όλη συμπεριφορά και τώρα και στο παρελθόν από την Εθνική Φρουρά επείσθη ότι δεν τον βοηθούσαν εις το έργον του και ότι προτιμούσε κατ' αυτόν τον τρόπο να τη μειώσει, ούτως ώστε να την επανδρώσει με Κυπρίους αξιωματικούς.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ήδη μας περιγράψατε ένα σοβαρό περιστατικό, αυτή την υπόθεση των 60 εφέδρων αξιωματικών, εκπαιδευομένων για έφεδροι αξιωματικοί, οι οποίοι πράγματι είχαν χαρακτηριστεί από την κυπριακή κυβέρνηση ότι δεν ενέπνεαν εμπιστοσύνη και υπήρχαν βέβαια και όλα τα άλλα, τα οποία εσείς γνωρίζατε ως αρχηγός του ΓΕΕΦ κάτω. Η γνώμη σας: Είχε δίκιο ο Μακάριος στις κατηγορίες αυτές ή όχι και σε ποιο βαθμό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Η κυβέρνηση ασφαλώς είχε δίκιο, διότι, εφόσον μετά είχε και άλλα στοιχεία, νεότερα, διότι έστειλε στην αρχή και μετά, όταν τους απέρριψε, είπε βάσει και άλλων στοιχείων τα οποία συγκέντρωσα εγώ, που σημαίνει ότι συγκέντρωσε στοιχεία τέτοια που ήταν ικανά για να μπορέσουν να φύγουν από τη σχολή αυτοί, ότι ήταν ακατάλληλοι, δηλαδή είχε δίκιο, διότι, επαναλαμβάνω, στην αρχή έστειλε τα στοιχεία, μετά όμως συγκέντρωσε κι άλλα στοιχεία και τα στοιχεία αυτά του έδωσαν τη βεβαιότητα ότι αυτοί είναι ακατάλληλοι.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Εσείς ήσαστε ο αρχηγός του ΓΕΕΦ, είχατε τον έλεγχο των δυνάμεων κάτω;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Απ' ό,τι μας είπατε, η κυβέρνηση της χούντας δεν σας είχε ποτέ δώσει σαφή εντολή να συνεργαστείτε με την ΕΟΚΑ Β΄ και να ρίξετε τον Μακάριο ή να τον δυσκολέψετε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Γιατί τότε εσείς δεν λαμβάνατε τα μέτρα τα οποία έπρεπε, να βάλετε τάξη στις δικές μας τις μονάδες, ώστε να μην υπάρχουν αυτές οι αιτιάσεις από πλευράς Μακαρίου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Λαμβάναμε όλα τα μέτρα και έχετε απόλυτο δίκιο, αλλά ήταν τέτοιες ειδικές συνθήκες που, όσα μέτρα και αν παίρναμε, δεν μπορούσαμε να πετύχουμε αυτό τον μηδενισμό αυτών των πραγμάτων. Αυτό και το κουβεντιάσαμε και με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο πολλές φορές, διότι υπήρχαν και από την άλλη πλευρά δηλαδή ορισμένα έκτροπα, τα οποία, όσο και αν θέλαμε, δεν μπορούσαμε...

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μάλιστα. Τώρα, εάν πράγματι τα μέτρα τα οποία αποφάσισε η κυπριακή κυβέρνηση να εφαρμόσει τελικώς ετίθεντο σε εφαρμογή, ποιες θα ήσαν οι επιπτώσεις εις την αμυντική δυνατότητα της Κύπρου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Οπωσδήποτε, θα έβλαπταν από πλευράς δυναμικότητος και μαχητικότητος, διότι, όταν η Εθνική Φρουρά με τη δύναμη που έχει αυτή δεν θα μπορούσε να εκπληρώσει την αποστολή αυτή που θα εξεπλήρωνε με αυτή [τη δύναμη] που είχε τώρα. Διότι, αν εμειώνετο η δύναμή της, θα περιορίζετο πολύ και μετά δυσκολίας, ίσως, θα μπορούσε να εκπληρώσει και τις αποστολές τις σπουδαιότερες, δηλαδή επάνδρωση φυλακίων, φύλαξη πυρομαχικών κ.λπ. Οπωσδήποτε θα είχε δυσκολία.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Εάν αυτό που λέτε είναι σωστό, τι νομίζετε, ποια είναι η γνώμη σας, πίστευε ο Μακάριος και επρόκειτο να το φέρει εις πέρας αυτό ή ήταν ένας πολιτικός ελιγμός του Μακαρίου, ώστε να τακτοποιηθούν οι σχέσεις του με την κυβέρνηση της χούντας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μπορεί. Δεν συζητήσαμε το θέμα, για να ξέρω. Μπορεί και αυτό που λέτε να ήταν. Μπορεί και, αν δεν μεσολαβούσαν αυτά τα γεγονότα, τα τραγικά, και υπήρχαν άλλες διαβουλεύσεις και 'βρίσκαν κάποιο τρόπο επαφής, μπορεί να είχαν ρυθμιστεί αλλιώς.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Και μια τελευταία ερώτηση. Μπορείτε να μας πείτε για ποιο λόγο, ποιο ήταν το σκεπτικό του ΑΕΔ, ποια ήταν η δικαιολόγηση για τη διατήρηση του ελέγχου του ΓΕΕΦ από το ΑΕΔ, αυτό το δυαδικό σύστημα. Τι λέγανε; Πρέπει να κρατήσουμε τον έλεγχο εμείς εδώ στο ΑΕΔ γιατί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σας είπα, αυτό ήταν από παλιά και εξακολουθούσε, διότι το ΑΕΔ ήθελε κατά κάποιον τρόπο να ελέγχει το θέμα, αυτό τουλάχιστον 'λέγαν επισήμως, το ζήτημα των πολεμικών σχεδίων και των άλλων ενεργειών που θα γίνονταν στον χώρο αυτόν, για να μπορούν να ελέγχουν.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ευχαριστώ πολύ. Τελείωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Κάππο.

[*κενό στην ηχογράφηση*]

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: ...που κάνουν ελέγχους, όχι, ειδικώς, όμως, να φυλάνε το στρατόπεδο της Φρουράς. Δεν θα μπορούσαν να πηγαίνουν να κάθονται εκεί πέρα.

ΚΑΠΠΟΣ: Ναι, αλλά εδώ μας λένε ότι δεν έκαναν το πραξικόπημα νύχτα και αποφάσισαν να το κάνουν το πρωί και φαίνεται λογικό δηλαδή αυτό, γιατί ήταν το Επικουρικό απ' έξω.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μήπως δεν εννοούσαν αυτό ακριβώς, δηλαδή, ακριβώς γιατί φοβόντουσαν μήπως τυχόν αυτοί που είναι έξω από το στρατόπεδο ειδοποιήσουνε ή μήπως το Εφεδρικό ή το Επικουρικό ήταν ας πούμε μέσα σε ετοιμότητα...

ΚΑΠΠΟΣ: Ναι, λέει, δεν μπορούσαμε, γιατί ήταν το Επικουρικό απ' έξω και δεν μπορούσαμε να βγάλουμε τις δυνάμεις.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έκαναν περίπολα πολλές φορές, η αστυνομία ιδίως έκανε περίπολα.

ΚΑΠΠΟΣ: Μια άλλη ερώτηση, κύριε Ντενίση. Λέτε υπήρχε απειλή τουρκικής εισβολής.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΚΑΠΠΟΣ: Βέβαια μέχρι τώρα από ό,τι απαντήσατε κάπως γενικά και αόριστα ότι υπήρχε απειλή. Συγκεκριμένα στοιχεία είχατε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως. Είχαμε...

ΚΑΠΠΟΣ: Ποια ήταν αυτά τα στοιχεία; Πότε και αν τα αναφέρατε και στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και στον Μακάριο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Οι υπηρεσίες πληροφοριών, και η δική μας με την κυπριακή, είχαν συνεργασία και αυτές τις πληροφορίες ανταλλάσσαμε. Και οι πληροφορίες... και η Κύπρος και εμείς είχαμε πληροφορίες, ότι απέναντι στη Μερσίνη υπήρχαν αυτές οι μονάδες κ.λπ., οι οποίες, τα αποβατικά συνεχώς αυξάνονταν και προσπαθούσαν από 20 τα έκαναν 30... και ότι μικρομετακινήσεις άλλες ή οτιδήποτε ήτανε... και πάντα είχαμε μια σταθεράν δύναμη απέναντι στη Μερσίνη, με τέτοιο τρόπο και με τέτοια οργάνωση, που άφηνε την εντύπωσιν ότι ανά πάσα στιγμήν μπορεί να ενεργήσει εισβολή.

ΚΑΠΠΟΣ: Ο Μακάριος πώς τότε, εφόσον του είχατε εξηγήσει από ό,τι είπατε ότι υπάρχει απειλή και τα λοιπά και κίνδυνος προχώρησε στη μείωση της θητείας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κυβέρνηση είναι, οποιαδήποτε απόφαση θέλει παίρνει. Εγώ σαν αρχηγός της Εθνικής Φρουράς ασφαλώς είχα την εντύπωσιν ότι δεν πρέπει να μειωθεί η δύναμις της Εθνικής Φρουράς, διότι οπωσδήποτε θα ήταν δύσκολα. Ναι, ότι δεν πρέπει να μειωθεί η δύναμις της Εθνικής Φρουράς, διότι θα δυσκολεύαν την αποστολή αυτή που είχαμε.

ΚΑΠΠΟΣ: Το είχατε πει στον Μακάριο φυσικά...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το έκανα αναφορά. Έγγραφη.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μου λέτε, κανένα σχέδιο τουρκικής εισβολής είχε πέσει στα χέρια σας ή είχατε υπόψη σας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Είχαμε μάθει κάτι, έναν μήνα πριν, δηλαδή κατά τον Ιούνιο μήνα, μας έφεραν στο 2ο Γραφείο κάτι πληροφορίες ότι βρέθηκε από έναν Άγγλο αξιωματικό, ότι βρέθηκε ένα σχέδιο κ.λπ. Είχαν δίκιο και τα στείλαμε στο επιτελείο και τους αναφέραμε τα γεγονότα. Ένα, κάτι, ένα χαρτί σαν σχέδιο είχε βρεθεί. Και το στείλαμε στο επιτελείο.

ΚΑΠΠΟΣ: Αυτό εδώ, από ό,τι έχει καταθέσει ο Γεωργίτσης, είχε παραδοθεί στο ΓΕΕΦ από Βρετανό αξιωματικό, ακόλουθο, μάλλον, τον στρατιωτικό ακόλουθο, στο ΓΕΕΦ, έτσι λέει. Επί των ημερών σας έγινε αυτό; Και πώς ο Βρετανός αξιωματικός παρέδωσε στο ΓΕΕΦ αυτό το σχέδιο και ποια σχέση υπήρχε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, επί των ημερών μου. Ακριβώς έγινε αυτό το πράμα και, επειδή ήταν κάτι παράδοξο, παράλογο κ.λπ., κάναμε εμείς να πούμε αυτό και τα στείλαμε αρμοδίως, δηλαδή στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και η Κύπρος είχε μάθει, η κυπριακή κυβέρνηση. Δεν μπορούσαμε να εκτιμήσουμε ακριβώς, πρόκειται περί δόλου, περί παγίδος, πραγματικότητος, όλα αυτά, και αφήσαμε αυτούς να διασταυρώσουν αυτές τις πληροφορίες στο Αρχηγείο.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Τελειώνω. Μήπως θυμόσαστε ημερομηνία; Είχε ημερομηνία επάνω ή τα σχέδια αυτά δεν έχουν ημερομηνίες;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν μπορώ να σας απαντήσω. Τέτοια πληροφορία δεν έχω.

ΚΑΠΠΟΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Λιαροκάπης.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι κατάγεστε από την Καρδίτσα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Από τα Κανάλια της Καρδίτσας.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Συμπατριώτης του μακαρίτη του Νικολάου Πλαστήρα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και βλέπω ότι σας διακρίνει, προς τιμήν σας, μια ντομπροσύνη και ένας αυθορμητισμός. Προς τιμήν σας. Από τη συμπεριφορά τους απέναντί σας, από αυτά που είδατε 11 μήνες στην Κύπρο, από τις απόπειρες του Μακαρίου κ.λπ., τι γνωρίζετε; Είχαν πάρει την απόφαση να φάνε τον Μακάριο με πραξικόπημα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Νομίζω ναι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και τι επίσης γνωρίζετε; Ποιοι αποφάσισαν το πραξικόπημα; Οι Έλληνες αξιωματικοί που ήσαν στην Κύπρο ή οι εδώ αρχηγοί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτά νομίζω μπορεί να σας τα πουν επισήμως αυτοί οι οποίοι ανέλαβαν και εξετέλεσαν το πραξικόπημα, αυτοί πρέπει να ξέρουν, ή να σας είπαν ασφαλώς από πού πήραν την εντολή.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτοί που πήραν τη διαταγή από εδώ, έτσι; Και είστε, μάρτυς, πραγματογνώμων. Αξιωματικός. Είχαμε κυβέρνηση χούντας, μόνος του ο Μπονάνος θα έδινε την προφορική εντολή ή οπωσδήποτε ήξερε και η χούντα και ο Ιωαννίδης και όλα τα άλλα τα καλά τα παιδιά και το συναποφάσισαν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πρέπει, νομίζω, να ήταν συλλογική απόφαση.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Έτσι είναι. Θέλω να μου πείτε ένα άλλο πράγμα. Οι Έλληνες αξιωματικοί που ήταν στην Κύπρο, γιατί είχατε εκεί 11 μήνες, τι γνώμη έχετε; Όλοι είχαν αποφασίσει το πραξικόπημα; Οι περισσότεροι; Οι λιγότεροι; Διότι είχατε εκφέρει και γνώμη πάνω σε αυτό.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Οι ελάχιστοι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Οι ελάχιστοι.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Οι ελάχιστοι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σας είχε γίνει συνείδηση, αν κατάλαβα καλά, ότι η τούρκικη απειλή, είπατε, ήταν υπαρκτή, άμεση, παρούσα και επαπειλούμενη. Αυτό το γνώριζαν ή έπρεπε να το γνωρίζουν οι εδώ αρχηγοί της χούντας, αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων, γενικά επιτελεία, χούντα κ.λπ.;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το γνώριζαν οι πάντες. Διότι αυτά τα δελτία, όλα, πήγαιναν παντού, και στην Κύπρο και στην Ελλάδα, και οπωσδήποτε το γνώριζαν οι πάντες.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ήταν, δηλαδή, φως φανάρι ότι έχουμε μπροστά έναν εχθρό και αυτοί αποφάσισαν να κάνουν το πραξικόπημα ενάντια στον Μακάριο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και όλες οι εργασίες μας εκεί ήταν ενώπιον αυτής της απειλής.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτό είναι υπερβολικά εγκληματικό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αναμφιβόλως.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Από εσάς, είπατε, τα απέκρυψαν όλα, γιατί προφανέστατα δεν σας

είχαν εμπιστοσύνη. Αυτό, είπατε, το διαπιστώσατε με πικρία, έτσι δεν είναι; Και εκεί και εδώ που ήρθατε. Η επιλογή, τώρα, του διαδόχου σας, του υφισταμένου Γεωργίτση, έγινε τυχαίως ή του είχαν απόλυτη εμπιστοσύνη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω αν τα κριτήρια που τον διάλεξαν και πώς τον διάλεξαν, σας είπα και πριν...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Μα, εσάς δεν σας διάλεξαν...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εμένα δεν με διάλεξαν.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Διότι δεν είχατε διασυνδέσεις. Αυτός ήταν υφιστάμενός σας. Είπατε ήταν πειθαρχικός, είπατε τη λέξη νομιμόφρων και είπατε επίσης σε ερώτηση προηγουμένως ότι ήταν και ο απόλυτα κατάλληλος. Για να τον διαλέξουν, πάει να πει ότι του είχαν εμπιστοσύνη.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν είπα κατάλληλος. Εγώ είπα, όταν τον είχα εγώ υφιστάμενο και έδειχνε μια πειθαρχικότητα κ.λπ., αλλά, αν μου 'λέγαν αύριο διαλέξτε αυτόν για τη δουλειά, εγώ δεν ξέρω αν θα τον διάλεγα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πάντως σε έναν άνθρωπο που δεν είχαν εμπιστοσύνη θα το έλεγαν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αναμφιβόλως όχι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Όχι.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν μπορούν να το πουν. Ούτε να το συζητήσουν καν, ούτε καν.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν σας πήραν τηλέφωνο εσάς, όταν ήρθε ο Γεωργίτσης από την Αθήνα, παρότι είστε ο αρχηγός του ΓΕΕΦ. Ενημέρωσαν μόνο τον Γεωργίτση. Και σας είπε αυτός, είπατε, ότι θα σας έρθει διαταγή.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Είπα του επιτελάρχη, λέω, γιατί κατ' αυτόν τον τρόπο καλείται και πήρε επαφή με το ΓΕΣ και μας είπανε ότι θα 'ρθει διαταγή.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτό, τι καταλάβατε; Δεν σας ενημέρωσαν με τηλέφωνο, επειδή ήξεραν ότι είστε αντίθετος με το πραξικόπημα, για να μη διαδοθεί στην Κύπρο και το μάθουν οι Κύπριοι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μα, αυτό δεν ήταν σε σχέση με το πραξικόπημα αυτή τη στιγμή. Αυτό ήταν να τον ανεβάσουν επάνω, για να κουβεντιάσουνε, αλλά, επειδή εγώ δεν είδα τον τρόπον τον ορθόδοξο εκεί πέρα, είπα του επιτελάρχη, γιατί έτσι αυτό το πράμα;

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτά τα οποία εσείς σκεπτόσαστε και αποκαλύψατε τα είδαν αυτοί και, επειδή δεν ήθελαν τέτοια νοοτροπία, γι' αυτό και δεν σας τα είπαν εσάς και βρήκαν τον άνθρωπό τους.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλλον κάτι τέτοιο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Η σύσκεψη στις 13 Ιούλη του '74 στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων του Μπονάνου, που ήταν μαζί με εσάς, ήταν μπλόφα για συσκότιση των πραγμάτων;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αναμφιβόλως.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αναμφιβόλως. Ενόψει του αποφασισθέντος πραξικοπήματος.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Διότι σας είπα κράτησε δέκα λεπτά, μισή ώρα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και διακόπηκε για τις 15.07.74.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Την ημέρα...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το απόγευμα της 15ης.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Το απόγευμα. Ήταν η ημέρα που το πρωί είχε εκδηλωθεί το πραξικόπημα. Δηλαδή, με αυτόν τον τρόπο διαπιστώσατε τον δόλο της συσκότισης, έτσι δεν είναι; Το έκαναν επίτηδες.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Παραπλάνηση.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Παραπλάνηση. Δεν έχω άλλη ερώτηση, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Δασκαλάκη να λάβει τον λόγο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εκείνη την εποχή είχε λαϊκά ερείσματα, είχε ερείσματα στην Εθνοφρουρά, ήτανε, με λίγα λόγια, λαοπρόβλητος εκείνη την εποχή;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αναμφιβόλως.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως το πραξικόπημα θα γινότανε σε κάποιο εχθρικό έδαφος, έτσι δεν είναι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τι είπατε;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Το πραξικόπημα θα γινότανε σε εχθρικό έδαφος ουσιαστικά. Με

την έννοια ότι δεν θα υπήρχε συμπαράσταση λαϊκή ή από κάποιες μονάδες που ήλεγχε, κυπριακές, που ήλεγχε ο Μακάριος, έτσι δεν είναι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως, την ερώτηση για τον Γεωργίτση σε άλλο στυλ που έχει γίνει επανειλημμένως, δεν ξέρατε με ποια κριτήρια επελέγη κ.λπ. Ο Γεωργίτσης ή ο όποιος Γεωργίτσης είχε επιλεγεί δεν θα έπρεπε κατά την εκτίμησή σας, αν έχετε κάνει τέτοια εκτίμηση, να έχει κάποιες επαφές με αντιμακαριακούς κύκλους εκεί ή με την ΕΟΚΑ Β΄; Έχετε τέτοια εκτίμηση ή πληροφόρηση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Λέω όμως, με ρωτάτε και σας απαντώ, αυτοί που του δώσανε αυτή την εντολή πρέπει να του δώσανε και εντολή να πάρει κάποια επαφή.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Να συνδεθεί.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ασφαλώς.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όσο ήσασταν αρχηγός και επομένως ήταν υφιστάμενός σας ο Γεωργίτσης, διαπιστώσατε ή μάθατε εκ των υστέρων έμπιστους αξιωματικούς στη φρουρά τη δική σας, που εσείς διοικούσατε, είχε ο Γεωργίτσης; Πού στηρίχθηκε και ανέλαβε αυτή την τεράστια ευθύνη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μα αυτό ήταν το καταπληκτικόν. Πού στηρίχθηκε και εν όψει μάλιστα της τουρκικής εισβολής. Δεν είναι το παράξενο αλλά το περίεργο και το παράλογο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δηλαδή, μπορείτε να οδηγηθείτε στο συμπέρασμα ότι πρέπει να είχε έμπιστους αξιωματικούς τους οποίους σίγουρα θα εκκινούσε μ' ένα νεύμα σε κάποια στιγμή;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, εδώ θα μου επιτρέψετε να πω και κάτι άλλο που έγινε. Άλλη παραπλάνηση. Διότι τις πρώτες μέρες υπήρχε σύγχυσις ποιος διοικεί την Εθνική Φρουρά. Διότι, όταν ξεκίνησε το πραξικόπημα, 'λέγαν η Εθνική Φρουρά. Και ο άλλος νόμιζε ότι είμαι εγώ. Διότι, αφού ήμουν εγώ μέχρι χθες. Μου το είπαν αυτό αξιωματικοί που ήρθαν. Μα, στρατηγέ, λέγανε, εμείς νομίζαμε ότι είσαι εσύ. Αυτό όμως είχε τα αποτελέσματα. Διότι πειθαρχούντες σ' εμένα η Εθνική Φρουρά, το σύνολο τουλάχιστον, νόμιζαν ότι είμαι εγώ, άλλο γεγονός που σας αναφέρω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μπορεί δηλαδή να καλλιεργήθηκε και σκόπιμα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Διότι καλλιεργήθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο, που ο καθένας πίστευε ότι είμαι εγώ.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ήσαστε αρχηγός εκεί, στρατηγέ, και στον χώρο ευθύνης σας δρούσε μια παράνομη οργάνωση, η ΕΟΚΑ Β΄. Στο διάστημα που ήσασταν αρχηγός δεν ενδιαφερθήκατε να έχετε πληροφορίες γι' αυτή την οργάνωση, να ξέρετε πώς κινείται, πώς δρα, τι στόχους έχει, τι προοπτικές έχει, για να είστε σε κάθε περίπτωση έτοιμος, να την αντιμετωπίσετε και αυτή, προκειμένου να προστατεύσετε και το πολίτευμα και τη Δημοκρατία στην Κύπρο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Αυτή η οργάνωσις αντιμετωπίζετο, να ξέρετε, από την κυπριακή κυβέρνηση με τα μέσα της κυπριακής κυβερνήσεως, τουτέστιν Επικουρικόν και λοιπά. Εμάς δεν μας ενέπλεξε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, δεν ήθελε να μας εμπλέξει.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ούτε πληροφοριακά;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ούτε πληροφοριακά ούτε τίποτα. Σου λέει είναι δικό μου έργο αυτό, εσείς κοιτάξτε την αποστολή σας. Και τα είχαμε συζητήσει αυτά.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Από τον Γενάρη μέχρι τον Ιούνιο συνέβησαν κάποια γεγονότα. Η σύγκρουση για την επιλογή των εφέδρων, η σύγκρουση για την απομάκρυνση μέρους των Ελλήνων αξιωματικών κ.λπ. Για πέστε μου, κρίνετε ότι ο Μακάριος είχε αποφασίσει να χαθεί, είχε αποφασίσει να συγκρουστεί και σίγουρα να χαθεί, να εκλείψει από τη μέση ή ήταν μέτρα πρόνοιας, για να προστατεύσει τη Δημοκρατία και τον εαυτό του;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Νομίζω το δεύτερο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Το δεύτερο, που σημαίνει αυτό ότι είχε κάποιες πληροφορίες ο Μακάριος; Σας είχε εκδηλώσει ποτέ κάτι τέ-

τοιο; Κάνατε πολλές συζητήσεις μαζί του, είπατε προηγουμένως, είχατε επαφή και καλώς είχατε. Σας είχε αναφερθεί ότι είχε πληροφορίες ότι κινδύνευε ή είχατε εσείς αντιληφθεί κάτι τέτοιο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αλλά όμως εκτιμάτε τώρα ότι πρέπει να υπήρχαν πληροφορίες. Νομίζετε ότι υπάρχει κάποιος Κύπριος πολιτικός σήμερα που ζει και που να είχε τις ίδιες πληροφορίες που είχε τότε ο Μακάριος;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Νομίζω ο Μακάριος είχε ευρύ κύκλο γνωριμιών και ανθρώπων και θα μπορούσε να μάθει.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν είχε κάποιον που μπορεί να τις είχε εκμυστηρευθεί; Έναν στενό συνεργάτη που μπορεί να υπάρχει σήμερα; Δεν το ξέρετε. Δυο γρήγορες ερωτήσεις και τελειώνω. Ποιος ήταν υπεύθυνος προσωπικά για την επιλογή των εφέδρων τότε, αξιωματικός, επιτελάρχης σας εκεί; Ονομαστικά. Ο υπεύθυνος ταγματάρχης, συνταγματάρχης, λοχαγός που έλεγε Δασκαλάκης επιλέγεται και Ντενίσης δεν επιλέγεται;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν επιτροπή.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επιτροπή, αλλά κάποιος ήταν από πάνω στην επιτροπή.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ο επιτελάρχης είχε το πρόσταγμα. Τότε, εκείνο τον καιρό, ήταν ο Παπαδάκης.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ο Παπαδάκης. Και τα στοιχεία για τα προσόντα, ιδεολογικά, πολιτικά ή, αν θέλετε, πολεμικά, τα μάζευε αυτός, τα είχε αυτός με την επιτροπή μαζί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τα μάζευε, τα γραφεία δηλαδή.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ο Παπαδάκης. Μάλιστα. Την εποχή εκείνη είχατε άποψη σαν πολίτης, όχι σαν στρατηγός, ποια ήταν η καλύτερη λύση για το Κυπριακό, αν ήταν η διχοτόμηση ή η διατήρηση της ενιαίας Κυπριακής Δημοκρατίας; Όλοι είχαμε κάποια άποψη, όπου κι αν στεκόμαστε, είτε ήμαστε υπεύθυνοι είτε όχι. Εσείς, λέω, είχατε σαν πολίτης άποψη δική σας ποια ήταν η καλύτερη λύση τότε για το Κυπριακό, η διχοτόμηση ή η διατήρηση της ενιαίας Κυπριακής Δημοκρατίας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Η διατήρηση της ενιαίας Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αυτή την άποψη είχατε τότε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε απλώς διευκρινιστικά ότι υπάρχει έγγραφη η παραίτησή σας με ημερομηνία 20.7.74 στο επιτελείο, έτσι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Στις 15 του μηνός.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Στις 15, συγγνώμη. Έγγραφη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έγγραφη.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Υπάρχει έγγραφη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπαδονικολάκη να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι οι δυνάμεις της Εθνοφρουράς στην Κύπρο ήταν επαρκείς κατά την άποψή σας να αμυνθούν του γεωγραφικού χώρου κάτω από ορισμένες συνθήκες. Θα ήθελα να σας ρωτήσω εάν προκαταβολικά στα σχέδια τα πολεμικά και στα σχέδια αμύνης ανάγκης που είχατε εκεί στην Κύπρο είχατε κάνει ήδη έλεγχο των ακτών γύρω-γύρω στην Κύπρο, για να προσδιορίσετε τις ενδεχόμενες ακτές αποβάσεως και, όπως ξέρετε, αυτές έχουν κάποιες προδιαγραφές, διότι το σύνολο των ακτών της Κύπρου δεν θα προσεφέρετο ασφαλώς για απόβαση, και αν, σύμφωνα με αυτές τις εκτιμήσεις που είχατε κάνει, μετά τον έλεγχο όλων των ακτών της Κύπρου, είχατε επιλέξει τις πιθανές ακτές αποβάσεως και είχατε προσανατολίσει ανάλογα τις δυνάμεις.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα, να σας απαντήσω. Είχαμε κάνει αυτές τις εργασίες και είχαμε καταλήξει στο συμπέρασμα στα σχέδια μας ότι οι πιθανότεροι χώροι είναι δύο, η Κυρήνεια και η Αμμόχωστος, με βάρος αμφίβολο, δηλαδή και οι δύο ήταν πιθανές. Γι' αυτό σας είπα, δι' αυτό τονίζω είχαμε κάνει

προσανατολισμό των ευθυνών μας σε τέτοιο χώρο πέριξ της Λευκωσίας που να μπορεί να δράσει εύκολα προς τις δύο κατευθύνσεις. Τη δε Κυρήνεια την είχαμε και τοπικά κάπως ενισχύσει, επειδή η απόσταση ήταν κάπως μεγαλύτερη.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Βεβαίως σε ό,τι αφορά τη Μεραρχία και την αποχώρηση από την Κύπρο ήδη έχετε απαντήσει, άρα δεν θα την υποβάλω αυτή την ερώτηση. Θα ήθελα να μου πείτε το εξής: Κατά την αναχώρησή σας για την Αθήνα, νομίζω στις 11 Ιουλίου...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: 11 Ιουλίου, 12 το πρωί.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ποιος αμέσως μετά την αποχώρησή σας ασκούσε καθήκοντα διοικητού της Εθνοφρουράς στην Κύπρο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ο Γεωργίτσης ως ο αρχαιότερος εν Κύπρω Έλλην αξιωματικός.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Ο κ. Γεωργίτσης χθες, ερωτηθείς από μένα, είπε ότι ασκούσε καθήκοντα διοικητού ο επιτελάρχης, διότι, κατά την αιτιολόγηση της άποψής του, σε βραχυχρόνιες απουσίες του διοικητού της Εθνοφρουράς είθισται, μας είπε, να ασκεί καθήκοντα ο επιτελάρχης. Βεβαίως, αυτό κατ' εμέ είναι ανορθόδοξο...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: ...χαίρομαι, διότι το επιβεβαιώνετε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αντικανονικότατο τελείως. Πάντοτε είναι ο αρχαιότερος αξιωματικός.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Βεβαίως, ναι, οι στρατιωτικοί κανονισμοί αυτό ακριβώς επιτάσσουν, κατά την αναχώρηση ή απουσία διοικητού ασκεί τα καθήκοντά του ο αρχαιότερος αξιωματικός. Θα ήθελα να μου πείτε το εξής, που είναι βασικό: Είπατε ότι, εάν είχαν καλώς διαταχθεί οι δυνάμεις στην Κύπρο και δεν είχε μεσολαβήσει το πραξικόπημα που και μετέβαλε τη διάταξη, αλλά και μετέβαλε και το ηθικό, γιατί είναι δεδομένο ότι το ηθικό μετεβλήθη, θα μπορούσατε να αποκρούσετε την τουρκική απόβαση ή τουλάχιστον να περισώσετε την τιμή των όπλων, διατηρώντας έναν ένοπλο αγώνα 10, 15, 20 ημερών στους χώρους αποβάσεως.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Θα ήθελα να σας ερωτήσω το εξής: Σύμφωνα με τη στρατιωτική γνώση που έχετε, μία αμφίβια επιχείρηση είναι ευκολότερο να αποκρουστεί κατά τον χρόνο της εκδήλωσής της και όχι με επιθετική αντεπίθεση, με επιθετική επιστροφή, βεβαίως είναι το επόμενο βήμα, αλλά αυτό έχει λιγότερες πάντοτε πιθανότητες επιτυχίας. Η μάχη δίνεται επί της ακτής και βεβαίως ποτέ δεν θα ήθελα, γι' αυτό ακριβώς υιοθετώ τη λέξη αποβίβαση εγώ, να χρεώσω τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις ή μάλλον να τις πιστώσω με την τιμή και τη δόξα μιας επιτυχημένης απόβασης. Οι Τούρκοι 'κάναν αποβίβαση, γιατί το να κάνει μια ένοπλος δύναμις μια επιτυχημένη απόβαση είναι προς τιμήν της, οι Τούρκοι δεν μπορεί να έχουν αυτήν την τιμή ποτέ. Θα ήθελα λοιπόν να σας ρωτήσω γιατί θεωρείτε ότι 10 μέρες θα μπορούσατε να κρατήσετε, αν είχατε τη δυνατότητα να αποκρούσετε το πρώτο κύμα της επιθέσεως, τότε μια τέτοιου είδους αποτυχία στρατιωτική δεν έχει δυνατότητες επαναφοράς, ξέρετε ότι οι αμφίβιες επιχειρήσεις είτε πετυχαίνουν είτε είναι στρατιωτική καταστροφή.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εάν γινόταν η καταστροφή της αρμάδας, θα ήταν...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι της αρμάδας, επί της ακτής μιλάω, καθαρά στρατιωτικά, η αρμάδα είναι ευρύτερο πρόβλημα. Έφτασε η αρμάδα και κάνει την πρώτη πρόσβαση προς την ακτή, εκεί ακριβώς πρέπει να είναι το πρόσθιον όριο τοποθεσίας, είναι μάχη επί της ακτής.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εκεί θα επιδιωχθεί η μάχη.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Αν λοιπόν εκεί απεκρούετο, τότε δεν θα μπορούσατε να αμυνθείτε 10 μέρες, απλώς θα είχατε κερδίσει εις βάρος της Τουρκίας, θα είχαμε κερδίσει γενικότερα μια νίκη και δεν θα μπορούσαν οι Τούρκοι να επανέλθουν, διότι πλέον θα ήταν μια καταστροφή. Αυτό το 10 μέρες

που λέτε το λέτε πάντοτε με την προϋπόθεση ότι οι Τούρκοι θα δημιουργούσαν προγεφύρωμα. Εγώ θεωρώ ότι δεν θα έπρεπε να δημιουργήσουν καν προγεφύρωμα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εάν θα συνεχίζαν, μπορεί να 'φέρναν άλλες δυνάμεις, άλλες προσπάθειες...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κοιτάξτε, άμα το πρώτο κύμα αποκρουστεί, τέρμα... Οι Τούρκοι, όπως είπατε και όπως είναι γνωστό, δεν είχαν δυνατότητες να συντηρήσουν την επιθετική ορμή σε μια αμφίβια επιχείρηση, διότι ούτε τα μέσα είχαν ούτε τον συντονισμό ούτε την εκπαίδευση των επιτελείων είχαν ούτε τις ειδικές δυνάμεις.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Συμφωνώ απολύτως μαζί σας.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Θα ήθελα να σας πω το εξής, επίσης να σας ρωτήσω για την περιβόητη αεροπορική κάλυψη. Βεβαίως, ήταν πάντοτε μια ανησυχία για την Κύπρο και δεν γεννάται καμία αμφιβολία γι' αυτό, όμως πάντοτε αμφίβιες επιχειρήσεις αναλαμβάνονται υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει πλήρης αεροπορική υπεροχή, έτσι αν είχαμε δυνατότητες να αμφισβητήσουμε την αεροπορική υπεροχή της Κύπρου δεν θα κάναν ποτέ απόβαση οι Τούρκοι στην Κύπρο, αλλά αυτό ήταν έξω από τις δυνατότητές μας, αυτό έτσι επικουρικά. Και μια τελευταία ερώτηση. Κατά τη διάρκεια της διοίκησής σας, της Εθνοφρουράς, μας είπατε ότι υπήρχε μια μόνιμος εστία έντασης και αντιπαράθεσης με την Εθνοφρουρά εκ μέρους και του λαού, αλλά και της κυβέρνησης λόγω της δραστηριότητας της ΕΟΚΑ Β΄, η οποία τορπίλιζε τις σχέσεις, και προφανώς τορπίλιζε, γιατί ορισμένοι ίσως αξιωματικοί της Εθνοφρουράς συνεργάζοντο με την ΕΟΚΑ Β΄. Θα ήθελα να σας ρωτήσω: Διατάξατε ποτέ καμία ένορκο διοικητική εξέταση ή τιμωρήσατε κανέναν αξιωματικό για τέτοιου είδους ενέργειες;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τιμωρήσαμε, βεβαίως, ελέγξαμε, σε ορισμένες περιπτώσεις που είχαμε παραδείγματα και κρούσματα τέτοιων ακριβώς ενεργειών που λέτε.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Λιβανό να λάβει τον λόγο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, είχατε καμία επαφή με τον Γρίβα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν τον είχατε γνωρίσει ποτέ.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ουδέποτε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ενώ αντίθετα είχατε επαφή...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δηλαδή, εννοώ, όσο καιρό ήμουν εγώ στην Κύπρο, τον έναν χρόνο που ήμουνα, δεν είχα καμία προσωπική επαφή.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μήπως γνωρίζετε ποιες ήταν οι σχέσεις του Γρίβα με τη χούντα και ποιες ήταν οι οικονομικές δυνατότητες που είχε ο Γρίβας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ποιες ήταν οι σχέσεις με τη χούντα ακριβώς δεν ξέρω αλλά αυτά που άκουσα και έμαθα και λοιπά, ότι ενισχύοντο από κάποιους παράγοντες, διαφόρους. Αλλά ακριβώς ποίες σχέσεις, διότι τότε υπήρχαν χίλιες δυο εκδοχές, άλλο ότι έφυγε μόνος του, άλλο ότι έφυγε έτσι, άλλο εκεί...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αν θέλετε, μην απαντάτε με πολλές λέξεις, διότι δεν έχω χρόνο. Μέσα σε αυτούς τους παράγοντες μήπως συμπεριλαμβάνεται και κάποιος εφοπλιστής;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν γνωρίζω εγώ...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν γνωρίζετε. Δεν έχετε ακούσει όνομα εφοπλιστού ο οποίος να μπερδευόταν στα πόδια της Κύπρου.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έχω διαβάσει όνομα στις εφημερίδες...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εάν έχετε ακούσει στην Κύπρο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Στην Κύπρο είχα ακούσει το όνομα Ποταμιάνος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν σας ρωτώ ονόματα, σας ρωτώ αν λέγανε ότι Έλληνες μπερδεύονταν στα πόδια της Κύπρου.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, λέγανε ότι υπάρχουν Έλληνες.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πείτε μου κάτι. Με τον Μακάριο, με τον οποίο, απ' ό,τι μας είπατε στην αρχή της μαρτυρίας την οποία εδώσατε, είχατε σχέση, είχατε επαφή... Σας είχε πει ο Μακάριος ή και εσείς ακόμη ξέρετε τον ρόλο τον οποίον έπαιξε ο Γρίβας, αποτέλε-

σμα του ρόλου του οποίου ήταν η αποπομπή της μεραρχίας, δηλαδή, τα γεγονότα Μόρφου, Αγ. Θεοδώρων, δολοφονίες, σύλληψις και κράτησις για λίγες ώρες του Ντενκτάς κ.ο.κ. Τα ξέρετε αυτά;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως, τα άκουσα και τα πληροφορήθηκα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ. Ο Μακάριος σάς είχε πει ότι ο Γρίβας είχε διατάξει δολοφονίαν δύο βουλευτών Κυπρίων;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν ζει ο Μακάριος, κύριε μάρτυς, αλλά το έχει πει σε πρόσωπο του οποίου την εντιμότητα εγώ τουλάχιστον δεν αμφισβητώ ότι σας το είχε πει. Είπε συγκεκριμένα το 1975, όταν η ελληνική κοινοβουλευτική αντιπροσωπεία επισκέφθηκε την Κύπρο, όταν εδιηγήθηκε τα γεγονότα και είπα του Ντενίση ότι ο Γρίβας αυτά και αυτά και αυτά. Ακόμα και τη δολοφονία. Ονόμασε μάλιστα και τον στρατηγό τον οποίο ζήτησε, Έλληνα αξιωματικό. Σας το είπε, ναι ή όχι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν θα είχε καμία αξία να μην το πω αυτό το πράγμα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πολύ καλά. Γνωρίζετε τον ταξίαρχο Βελισαρούλη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Απλώς τον γνωρίζω, στον στρατό ήταν μετά από μένα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είχατε ποτέ επαφή μαζί του;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ιδιαίτερη όχι, απλώς γνωριζόμαστε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν είχατε καμία επικοινωνία κατά τα κρίσιμα εκείνα...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, ιδιαίτερες σχέσεις και επαφές όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Με τον αντισυνταγματάρχη Μπούρλο, ο οποίος ήταν Α2;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Είχαμε, τον είχα υφιστάμενό μου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ήταν υφιστάμενός σας.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Σας είχε ποτέ αναφέρει ότι υπάρχει κίνδυνος από κινήσεις που εγένοντο την εποχή εκείνη στα βουλγαρικά σύνορα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Στα βουλγαρικά; Τότε που ήμουν εγώ εκεί πέρα, εκείνο τον καιρό, δεν είχαμε τέτοιο θέμα. Δεν υπήρχε πρόβλημα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εμάθατε ποτέ εάν ο Μπούρλος διέδιδε τέτοια πράγματα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι. Δεν το μάθατε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ο Μπούρλος ποιος; Διότι υπήρχαν δύο αδέλφια.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μιλάω για τον Α2, μιλάω γι' αυτόν ο οποίος εσκοτώθηκε, όπως λέτε εσείς, όπως λέμε εμείς δολοφονήθηκε. Δεν ξέρετε εάν είπε τέτοια πράγματα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Είπατε στην κατάθεση και κάτι το οποίο, σας ερώτησε μάλιστα ο κ. πρόεδρος, αναφερθήκατε εις τον ψευδοπρόεδρο της Δημοκρατίας τότε, τον Γκιζίκη, επικοινωνήσας με τον Μπραβάκο. Είναι κανονικό να επικοινωνεί ένας αξιωματικός, όποια θέση και αν έχει, όποιο βαθμό και αν έχει, όποια αποστολή και αν έχει, με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Για τον Μπραβάκο είπα κάτι άλλο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, είπατε ότι μίλησα με τον Γκιζίκη...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Την ώρα, είπα, που ήμουν στον Κυριακόπουλο, για να πάμε για συσκέψεις, τον ρώτησα εάν έχει υπόψη τίποτα για συσκέψεις της Δευτέρας και μου λέει δεν ξέρω, να πάρουμε το γραφείο του Γκιζίκη, τον Μπραβάκο, για να μάθομε εάν υπάρχουν αυτές οι συσκέψεις.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή, αυτά θα έπρεπε να τα μάθετε από τον Γκιζίκη; Δεν μπορούσατε να τα μάθετε από τον Γαλατσάνο, από τον Μπονάνο, από τους υπασπιστάς; Εσείς επελέξατε τον Γκιζίκη.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, αυτόν τον τρόπο διάλεξε ο υπαρχηγός.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είχατε φιλική σχέση με τον Γκιζίκη; Τον γνωρίζατε τον Γκιζίκη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εγώ τον ήξερα, βεβαίως.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είχατε σχέση λοιπόν με τον Γκιζίκη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι σχέσεις, ο κ. Κυριακόπουλος είπε να πάρω, μου λέει, γι' αυτό λέω,

προσέξτε με, να πάρω, λέει, τον διευθυντή του γραφείου του κ. Γκιζίκη, τον κ. Μπραβάκο, να μάθω, λέει. Και πήρε. Νομίζω τα είπα εγώ...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ναι, έτσι τα είπατε, αλλά μου έκανε εντύπωση πώς και γιατί έπρεπε να επικοινωνήσετε με το γραφείο του. Επομένως και ο Γκιζίκης ήξερε ότι αυτή τη στιγμή στήνουν μια παγίδα σε ορισμένους αξιωματικούς, τους κρατούν εδώ για να μην μπορούν να πάνε κάτω. Μας είπατε πριν ότι ξέρατε από τις εφημερίδες, γράφανε οι εφημερίδες τι θα γίνει.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τι εννοείτε τι θα γίνει;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ότι εμάθατε για το επικείμενο πραξικόπημα από τις εφημερίδες. Ποιες εφημερίδες, κύριε μάρτυς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Γράφανε στην Κύπρο οι διάφορες εφημερίδες, δεν ξέρω αν είναι όλες ή πολλές, γράφανε με διάφορους τίτλους αυτά που σας ανέφερα στην ενημέρωσή μου την προηγουμένη.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Έγραφαν λοιπόν ότι επίκειται κάποιο πραξικόπημα, οι εδώ εφημερίδες έγραφαν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Στην Αθήνα;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν ξέρετε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν έγραφαν, ερχόντουσαν στην Κύπρο, δεν έγραφαν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κατόπιν αυτού λοιπόν, αφού είδατε τον Γεωργίτση, τον προηγούμενο μάρτυρα, του είπατε να διαβιβάσει στον Μπονάνο να μην κάνει κάτι τέτοιο κτλ.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν είπα να διαβιβάσει στον Μπονάνο. Του είπα εγώ τις απόψεις μου «αν δεις»... Δεν ήξερα εγώ ποιον θα δει στην Αθήνα ούτε ήξερα εγώ ότι θα συναντήσει τον Μπονάνο. Του λέω «πηγαίνοντας στην Αθήνα, αν δεις αυτούς τους διαφόρους που θα συναντήσεις, και πρόσεξε, και δεις ή ακούσεις κάτι τέτοιο, ότι υφίσταται τέτοια σκέψις, να τους πεις ότι αυτό», γιατί δεν ήξερα εγώ ότι θα συναντήσει...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Να τους πεις τι, ότι αυτό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ότι τέτοια σκέψις και πράξις πρέπει να αποκλειστεί τελείως και παντελώς ως καταστρεπτική.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτό το ξέρατε μόνο από τις εφημερίδες.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Από τις εφημερίδες και από φήμες που κυκλοφορούσαν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Σας ερώτησε πριν ένας συνάδελφος, αλλά δεν επέμεινε στο ερώτημα και δεν απαντήσατε εσείς, γιατί είπατε εις τον Γεωργίτση να ειδοποιήσει τη σύζυγό σας να μην κατέβει στην Κύπρο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τη σύζυγό μου, ήταν στην Αθήνα και εγώ ήμουν στην Κύπρο, και του είπα, αν καταλάβει ότι υπάρχουν τίποτα γεγονότα, που υπάρχουν, σοβαρά, που πρέπει να μην κατέβει, δηλαδή δεν εννοώ το πραξικόπημα, ας πούμε κάτι... Και η γυναίκα μου κατέβηκε και βρέθηκε μάλιστα εκτεθειμένη η γυναίκα μου κάτω στην Κύπρο, διότι εγώ ήμουν στην Αθήνα και αυτή την κοροϊδεύαν και της λέγαν «να λέει εσείς που είστε μακαριακή γιατί ήρθατε εδώ». Έτσι είχαν τα πράγματα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από πρόνοια το κάνατε...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τι, από;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από πρόνοια, από λόγους προνοίας, να μην κατέβει, μια και μπορεί να γίνονταν γεγονότα, από πρόνοια.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω, αλλά από τι κάνει, από ζήτημα ότι ήξερα ότι θα γίνει το πραξικόπημα;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Λέω, γιατί την ειδοποιήσατε, λέτε ότι από λόγους προνοίας την ειδοποιήσατε να μην έρθει.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μα τα επεισόδια, δεν λέω για το πραξικόπημα μόνο, η κατάσταση, σας είπα ότι υπήρχε μια κατάσταση δύσκολη. Εάν εγώ επρόκειτο να είμαι συνέχεια στις φασαρίες και στις σκοτούρες και λοιπά δεν ήθελα να έχω οικογένεια κοντά μου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, ο προηγούμενος μάρτυς κατέθεσε ότι συνελήφθησαν Τούρκοι κατάσκοποι. Έχετε λάβει γνώση εσείς για αυτό το περιστατικό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τούρκους κατάσκοπους, το έμαθα τώρα τελευταίως.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή ήσαστε εκεί διοικητής, είχατε υποδιοικητή τον Γεωργίτση, συνελήφθησαν στις 15, εάν ενθυμούμαι καλώς, Ιουνίου...

Φωνές εκτός μικροφώνου

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πότε;

ΜΕΛΟΣ: 23 με 24 Ιουλίου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μετά; Άρα ανακαλώ την ερώτηση και με συγχωρείτε, ζητώ συγγνώμη, έκαμα λάθος στην ημερομηνία. Σαν στρατιωτικός θα ήθελα να μας πείτε, να πείτε στην Επιτροπή, εφόσον έδωσε ο Μπονάνος, έδωσε η ηγεσία εδώ εντολή μιας αποστολής, η αποστολή, απ' ό,τι απεκαλύφθη εδώ, ήταν να σκοτώσουν τον Μακάριο ή να τον συλλάβουν... Οι ενέργειες οι οποίες θα έπρεπε να γίνουν ήταν οι ίδιες για τον φόνο του Μακαρίου και για τη σύλληψή του;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτή είναι η μέθοδος και ο τρόπος πιο μετά, η μέθοδος και ο τρόπος αυτός που θα εκτελούσε το πραξικόπημα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κατά τη γνώμη σας, επομένως, ο τρόπος με τον οποίο εκινήθησαν οι μονάδες ήταν για να τον σκοτώσουν ή για να τον βγάλουν ζωντανό απ' εκεί μέσα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κοιτάξτε, αυτό, έχουν πολλοί άνθρωποι διερωτηθεί γι' αυτό πράγμα και ειδικά κάτι τέτοιο κι εγώ ο ίδιος, γιατί δεν τον έπιαναν στον δρόμο που ερχόταν απ' το Τρόοδος φέρ' ειπείν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, εγώ ρωτώ άλλο, σαν στρατιωτικός. Τα μέσα που εχρησιμοποίησαν, εμείς που πήγαμε εκεί στην Κύπρο είδαμε ότι είχε λιώσει ακόμα και το τζάμι, έτρεχε ποταμάκι, εγώ δεν έχω ξαναδεί ποταμάκι τζάμι, είχανε λιώσει, τα μέσα, λοιπόν, φαίνεται, που είχαν χρησιμοποιηθεί ήταν τέτοια που λιώνανε και το γυαλί... Ήταν λοιπόν δυνατόν με τέτοια μέσα να θέλουν να τον συλλάβουν ζωντανό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι ασφαλώς.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι. Άρα, ενώ είχαν τη διαταγή ή να τον συλλάβουν ή να τον σκοτώσουν, αυτοί απεφάσισαν το δεύτερο. Μήπως ξέρετε γιατί;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάντως η γνώμη σας είναι ότι πράγματι δεν πήγαν να τον συλλάβουν, ο σκοπός τους ήταν να τον...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ασφαλώς. Σας είπα και πριν, άμα ήθελαν να τον συλλάβουν, τον 'πιάναν και στον δρόμο.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πέρασε, αλλά έχω άλλες δύο ερωτήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ότι έχετε ήδη περάσει το 110 λεπτό.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μπορώ να κάνω άλλη μία ερώτηση; Να επιλέξω από τις τρεις μία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν είναι μία, κάντε τη.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν κάνω καμία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλείται ο κ. Παυλίδης να λάβει τον λόγο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στρατηγέ, προηγουμένως ήκουσα ότι κατεβήκατε στην Κύπρο ως μόνιμος εξ εφέδρων.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Έφεδρος εκ μονίμων. Αυτό σημαίνει ότι είχατε αποστρατευθεί προηγουμένως.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βάσει των υφισταμένων τότε διαταγών του ΑΕΔ, ο αξιωματικός που θα πήγαινε στην Κύπρο να αναλάβει έπρεπε να μην είναι εν ενεργεία αντιστράτηγος, έτσι ήταν οι διαταγές κι έπρεπε να είναι έφεδρος εκ μονίμων.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πότε απεστρατεύθητε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Απεστρατεύθην τον Ιούνιο του '73. Δηλαδή έκανα αίτησιν αποστρατείας και αποστρατεύθηκα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Απεστρατεύθητε τη αιτήσει σας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τη αιτήσει μου, κατόπιν εντολών. Δηλαδή, μου είπαν ότι πρέπει να αποστρατευθείς, για να πηγαίνεις στην Κύπρο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή δεν επέκειτο η αποστρατεία σας ούτως ή άλλως, για άλλους λόγους. Σας υπεδείχθη...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μας υπεδείχθη, ναι...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κάματε αίτηση αποστρατείας, απεστρατεύθητε και ήτο συμπεφωνημένο να κατέβετε στην Κύπρο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι συμπεφωνημένο. Από το συμβούλιο πάνω που τοποθετεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Απεφασίσθη. Το απεδέχθητε. Έγινε Ιούνιο του '73. Επί Παπαδόπουλου δηλαδή.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κατεβήκατε στην Κύπρο πότε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τον Αύγουστο του '73.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπήρχαν άλλοι οι οποίοι διεκδικούσαν αυτή τη θέση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μπορεί. Εγώ πάντως δεν επεδίωξα, μου είπαν αποφασίστηκε. Μπορεί όμως.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η τελευταία σας θέση προ της αποστρατείας ποια ήτανε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήμουνα στον Έβρο. Ήμουνα στον Έβρο διοικητής της 12ης Μεραρχίας και της Ορεστιάδος, εν συνεχεία είχα έρθει εδώ πέρα ως μέραρχος και εν συνεχεία είχα έρθει στον Β΄ Κλάδο του Αρχηγείου. Κι από εκεί...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και απεστρατεύθητε ως διευθυντής Β΄ Κλάδου.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Από κει ήταν που έγινα αντιστράτηγος, έγιναν οι προαγωγές, έγινα αντιστράτηγος κι από εκεί απεστρατεύθην.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είχατε σχέση με το περιβάλλον Παπαδοπούλου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι ιδιαίτερες σχέσεις.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Με τον Ιωαννίδη;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Συναντήσεις με Ιωαννίδη είχατε από την ώρα που πήγατε στην Κύπρο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν είχα. Εγώ δεν είχα ούτε τηλεφωνική επαφή, ό,τι κάνανε οι επιτελείς μου, αν τον είδα μια φορά, δυο εδώ, αλλά εγώ δεν ήρθα. Μια φορά ήρθα μόνον. Στο διάστημα όλο αυτό που έφυγα δεν ανέβηκα στην Αθήνα, παρά δυο μέρες, αυτές που ανέβηκα, αυτές που σας είπα προηγουμένως. Δεν ανέβαινα στην Αθήνα καθόλου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τον Μπονάνο τον γνωρίζατε παλαιότερα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πώς! Είμαστε συμμαθηταί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Συμμαθητές. Οι σχέσεις του Μπονάνου με τον Ιωαννίδη ποιες ήσαν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν ξέρω ακριβώς, διότι δεν ήμουν εγώ κοντά. Έλειπα αυτόν τον καιρό όλο, δεν ήξερα τι είδους επαφές είχαν και τι είδους σχέσεις.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μπορούσε ο Μπονάνος να αναλάβει την ευθύνη προπαρασκευής ενεργείας κατά Μακαρίου μόνος του;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Απήντησα, νομίζω, αλλά μου ζητάτε να απαντήσω σε κάτι το οποίον δεν μπορώ να έχω μίαν εγώ βεβαιότητα. Μίαν γνώμην μπορώ να έχω μόνο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι μία απάντηση και δεν έχω γνώμη. Εμείς την αλήθεια αναζητούμε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μα την αλήθεια κι εγώ δεν ξέρω να την πω, την αλήθεια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Από την κατάθεση του προηγουμένου μάρτυρος βγαίνει το συμπέρασμα ότι κάποια ομάδα αξιωματικών, υφισταμένων σας, στην Κύπρο, μετά την αναχώρησή σας, σχεδίασε σε όλες τις λεπτομέρειές τους τις ενέργειες κατά Μακαρίου, το πραξικόπημα. Αυτοί προφανώς είχαν ιδιαίτερες σχέσεις με τους εν Αθήναις, αυτούς που έδωσαν την εντολή. Αυτές τις σχέσεις εσείς τις γνωρίζατε; Ότι υπήρχαν υφιστάμενοί σας οι οποίοι επικοινωνούσαν με Αθήνα πίσω από την πλάτη σας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Καθόλου και ομολογώ ότι δεν φανταζόμουνα ο Γεωργίτσης να είναι ένας απ' αυτούς. Ομολογώ δεν το φανταζόμουνα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο λόγος που δεν τα φανταζόσαστε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Φαινόταν έτσι όπως τον είχα υφιστάμενο πρόσωπο πειθαρχικό κ.λπ. και δεν μου έδινε την εντύπωση ενός ανθρώπου συνωμότου, ας πούμε, κατά κάποιον τρόπο. Δεν μου άφηνε αυτήν την εντύπωση, μπορεί άλλους να υποψιαζόμουνα. Δεν τον έβλεπα αυτόν.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είχατε πληροφορίες ότι οι υφιστάμενοί σας είχαν επαφές με ξένους;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ελέγχατε το Α2;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το Α2, που είχα και συζητούσαμε τέτοια πράγματα, ουδέποτε ούτε δόθηκε τέτοια αφορμή ποτέ, ότι κάποιος ξένος έχει σύνδεσμο κ.λπ. Δεν μας δόθηκε καν αφορμή δηλαδή.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο Μπούρλος, για το οποίον σας ρώτησε προηγουμένως ο συνάδελφος, ανέφερε τα πάντα σε σας ή ανέφερε και στην Αθήνα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πολλές φορές του έλεγα: μην μου κρύβεις τίποτα, Κώστα. Κώστα τον λέγανε. Μου λέει: όχι, στρατηγέ, δεν σας κρύβω τίποτα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Γιατί τον ερωτούσατε τι μου κρύβεις; Είχατε υποψίες ότι σας έκρυβε κάτι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Γιατί έτσι, είχα μια αμφιβολία, μήπως λέω, μήπως κάτι δεν μου λέει σωστά, κάτι, δεν μου τα λέει όλα, μήπως. Μ' έτρωγε το μήπως βεβαίως, διότι άκουγα κι έλεγα μήπως κάτι μου κρύβει και δεν καταλαβαίνω κάτι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο Μακάριος σάς είπε ποτέ ότι οι υφιστάμενοί σας είχαν επαφές με ξένους;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε, κύριε Παυλίδη; Παρακαλώ, ο κ. Ξαρχάς.

ΞΑΡΧΑΣ: Δυο ερωτήσεις και γρήγορες έχω εγώ, κύριε πρόεδρε. Κύριε μάρτυς, ρωτηθήκατε από πολλούς, αλλά εμένα με βασανίζει ακόμα, δεν το ξεκαθάρισα το θέμα για τη δέσμευση, αποδέσμευση, τη χρήση των όπλων κτλ. Εγώ δέχομαι αυτό που είπατε εσείς ότι, όταν βάλλεται ένα τμήμα, οφείλει να απαντήσει. Ακόμα κι όταν έχει διαταγές από παραπάνω κλιμάκιο να μην απαντήσει.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν νομίζω ότι θα υπάρχει τέτοια διαταγή. Δεν πρέπει να υπάρχει τέτοια διαταγή που να λέει θα χτυπιέσαι και δεν θα απαντάς.

ΞΑΡΧΑΣ: Δεν πρέπει. Αν υπάρχει όμως;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Είναι εκτός λογικής. Δεν μπορεί να υπάρχει διαταγή που να λέει θα σας χτυπάνε και δεν θα χτυπάτε.

ΞΑΡΧΑΣ: Αν όλα αυτά τα πράγματα ήταν εντός λογικής, δεν θα ήμασταν ούτε εμείς εδώ ούτε εσείς, κύριε μάρτυς.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σωστό.

ΞΑΡΧΑΣ: Εγώ λοιπόν σας ρωτώ αν υπάρχει.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τότε επαφίεται στην απόφαση αυτού.

ΞΑΡΧΑΣ: Εδώ λοιπόν η απορία η δική μου είναι η εξής: Έχουμε δεδομένο ότι από δω πάνω διάφοροι στα τηλέφωνα τούς λέγανε μην απαντάτε, είναι άσκηση, συγκρατηθείτε, κάντε, φτιάχτε κι εκεί οι Τούρκοι βομβάρδιζαν και πολυβολούσαν. Όμως τα αντιαεροπορικά ή τα πυροβόλα πάνω στην Κυρήνεια, ή δεν ξέρω πού, τα είχανε διάφοροι διοικητές ή υπαξιωματικοί στα χέρια τους. Κι αυτοί δεν κάνανε χρήση όμως.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κι αυτοί, διότι επηρεάστηκαν από τις διαταγές. Κι αυτοί.

ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή, το ερώτημά μου είναι μήπως γενικότερα στον στρατό, διαλυμένο, όπως είπε ο κ. Παπακωνσταντίνου πριν ή μη διαλυμένο, όλοι κρεμόντουσαν από κάπου και κανένας δεν έπαιρνε ευθύνη κι ερχόταν ο εχθρός και μας χτυπούσε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν φυσικό να υπάρχει κάποια σύγχυση πλέον.

ΞΑΡΧΑΣ: Κάτι άλλο ακόμα θέλω να μου πείτε. Όταν ήρθε ο Γεωργίτσης κάτω, όταν επέστρεψε από το ταξίδι του εδώ και σας είπε ότι θα κληθείτε εσείς σε λίγες μέρες, αυτός ήταν υπό μετάθεση τότε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Επρόκειτο να μετατεθεί.

ΞΑΡΧΑΣ: Και σας είπε, έχω σημειώσει εδώ, ότι εγώ θα παραμείνω, για να σας αναπληρώσω, όταν φύγετε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ακριβώς. Ότι εγώ θα παραμείνω, έως ότου επιστρέψετε εσείς, και μετά θα πάρω φύλλο πορείας.

ΞΑΡΧΑΣ: Σας είπε ότι είχε διαταγή από το ΑΕΔ να παραμείνει;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν υπό μετάθεση και είχε περάσει η ημερομηνία μεταθέσεώς του. Και μου λέει ότι, επειδή πρέπει να με αντικαταστήσει εμένα σαν παλιός, διότι ο επιτελάρχης που είχε έρθει ο καινούριος, ο Γιαννακόδημος, ήταν καινούριος, αυτός ήταν παλιός. Μου είπαν θα περιμένετε, δεν θα πάρω φύλλο πορείας στις 30...

ΞΑΡΧΑΣ: Αυτό είναι το ερώτημά μου. Δηλαδή του είχαν πει, γιατί κανονικά αυτό έπρεπε να είναι θέμα δικό σας, το ποιος θα σας αντικαταστήσει.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έφερε διαταγή ότι θα καθίσει, θα περιμένει να επιστρέψω εγώ και τότε θα πάρει το φύλλο πορείας.

ΞΑΡΧΑΣ: Είχε λοιπόν διαταγή, έγγραφο από τα πάνω να παραμείνει, μέχρι ότου εσείς επιστρέψετε...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Μπλέτσα να λάβει τον λόγο.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε μάρτυς, με τον κ. Γεωργίτση έχετε συναντηθεί από το '74 μέχρι τώρα ποτέ;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, το ανέφερα και πριν, ποτέ.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μιλήσατε για τη μείωση της θητείας. Από πόσους μήνες σε πόσους;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Από 24 θα γινόταν 12. Η μισή ακριβώς δύναμις.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Υπάρχει μια έγγραφη αναφορά κάποιου αξιωματικού που λέει από 24 σε 14 μήνες, δεν έχει σημασία αλλά...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν έχει μεγάλη σημασία, η διαφοροποίηση είναι μικρή.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κι από πόσοι άντρες θα γίνονταν πόσοι με τη μείωση της θητείας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αν πάρομε πώς ήταν 10000, θα γίνονταν 5000.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Η άλλη ερώτηση είναι: Ήταν στην αποκλειστική δικαιοδοσία της κυπριακής κυβερνήσεως η μείωση της θητείας ή βάσει αυτής της δυαδικής υπαγωγής έπρεπε να έχει γνώμη και η ελληνική κυβέρνηση;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το δικαίωμα το είχε ασφαλώς η κυπριακή κυβέρνηση. Αλλά, αν, ας πούμε, δεν ήθελε, ας πω τη λέξη, να δημιουργηθεί κάποιο ζήτημα με την άλλη κυβέρνηση, θα μπορούσε να ρωτήσει. Αλλά το είχε το δικαίωμα.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε πρόεδρε, σ' αυτό το σημείο επιτρέψτε μου να ζητήσω μία κατ' αντιπαράσταση εξέταση, για να διευκρινιστούν τα δύο σημεία, αν το εγκρίνετε κι αν το εγκρίνει η Επιτροπή. Κατ' αντιπαράσταση του κ. μάρτυρος που εξετάζεται, του κ. Ντενίση, και του κ. Γεωργίτση. Τα δύο σημεία είναι τα εξής, για να το εγκρίνετε: Ο κ. Γεωργίτσης στην κατάθεσή του, αλλά και εγγράφως είπε «με διέταξε ο Ντενίσης όπως, αν ερωτηθώ από τον Μπονάνο...», αυτό που ήδη ανεφέρθη, «περί ανατροπής του Μακαρίου, να αναφέρω ότι ο Α/ΓΕΕΦ δεν συμφωνεί. Διότι η Εθνική Φρουρά δεν θα υπακούσει εις τας διαταγάς και διότι δεν είναι κατάλληλος ο χρόνος». Ο κ. Ντενίσης το αρνείται ότι το είπε. Ένας λόγος λοιπόν που προκύπτει ανάγκη...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μου επιτρέπετε; Τι αρνούμαι εγώ; Είπα εγώ...

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ο κ. Γεωργίτσης αφήνει την εντύπωση ότι η διαφωνία σας ήταν μόνο ως προς την καταλληλότητα του χρόνου.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ώστε στην καταλληλότητα του χρόνου.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Σε μένα αφήνει αυτή την εντύπωση. Το 'πε και προφορικά εδώ και στην αναφορά του.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Νομίζω ότι λέει ότι ο κ. Ντενίσης είπε ότι δεν συμφωνεί για πραξικόπημα, δεν λέει;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: «Αν ερωτηθώ από τον Μπονάνο περί ανατροπής του Μακαρίου, να αναφέρω ότι ο Α/ΓΕΕΦ,» εσείς δηλαδή, «δεν συμφωνεί. Διότι η Εθνική Φρουρά δεν θα υπακούσει εις τας διαταγάς του».

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν θα υπακούσει;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εις τας διαταγάς του.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Επειδή μ' ενδιαφέρει, είναι πολύ σοβαρό, αν θέλετε, επαναλάβετε, παρακαλώ.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το λέει στην αναφορά του. Έκανε μία αναφορά από 98 σελίδες ή φύλλα, σελίδες μάλλον. Αλλά έδωσε και μία κατάθεση στον ταξίαρχο κ. Μπέλκα, όταν κατέθετε. Το επαναλαμβάνει και εδώ. Έχομε τρεις, δύο γραπτές και μία εδώ προφορική, χθες και σήμερα, ότι αυτό το πράγμα. Και άφησε σε μένα την εντύπωση ότι εσείς δεν ήσασταν αντίθετος με την ενέργεια αλλά κυρίως ως προς τον χρόνο και ότι η Εθνική Φρουρά μπορεί να υπακούσει ή να μην υπακούσει. Και το δεύτερο σημείο που ζητώ από την Επιτροπή να εγκρίνει την κατ' αντιπαράσταση εξέταση βάσει του αρ. 225 είναι: Ο Α/ΓΕΕΦ, σε περίπτωση τουρκικής εισβολής, πολέμου, διευ-

θύνει τις επιχειρήσεις μόνος του ή τις διευθύνει ο ΑΕΔ, το επιτελείο εδώ στην Αθήνα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όταν είναι επιχειρήσεις εκεί, τις τοπικές ασφαλώς, αλλά πέραν... τοποθετήθηκα και παραπάνω, αν είναι γενικότερο ότι πρέπει ν' αλλάξεις κάποιον κ.λπ., τις τοπικές ασφαλώς τις διευθύνει.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ο κ. Γεωργίτσης στην κατάθεσή του είπε «για κάθε βήμα που θα έκανε, για κάθε μέτρο που θα έπαιρνε, για κάθε εντολή που θα έδινε, έπρεπε να εγκριθεί από τον Μπονάνο. Εσείς λέτε ότι βάσει του σχεδίου και των αναγκών των πραγμάτων θα μπορούσε να αποφασίσει και μόνος του και ήταν υποχρεωμένος.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τις τοπικές τις διευθύνει ο διοικητής εκεί, αλλά, αν θέλει, φέρ' ειπείν, να πει στο ΓΕΕΦ θέλω αεροπλάνα ή θέλω κάτι, εκεί θα κάνει τις αιτήσεις, αλλά αυτός διευθύνει τις εφόδους.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Υπάρχει κάτι που ενισχύει την αίτησή μου για την κατ' αντιπαράσταση εξέταση, είναι ότι ο κ. Μπίτος, κ. Ιωάννης Μπίτος, έκανε μια έκθεση μετά το '75 και λέγει εκεί το εξής: «Εις το ΑΕΔ, εφόσον τούτο δεν εχρησιμοποίησε, δεν θα χρησιμοποιούσε ή δεν εχρησιμοποίησε ιδικάς του δυνάμεις, δεν ανήκε ο ρόλος του διευθύνοντος τας επιχειρήσεις, ο ρόλος ούτος ήτο αποκλειστικώς του ΓΕΕΦ. Ετούτο προεβλέπετο σαφώς υπό των σχεδίων». Υπάρχει λοιπόν μία διαφορά. Μεγάλη διαφορά, ουσιώδης. Ο κ. Γεωργίτσης λέει δεν έκανα τίποτα χωρίς να ρωτήσω. Εσείς λέτε ότι και χωρίς να ρωτήσει όφειλε. Όχι μόνο από την ανάγκη, διότι προσεβάλλετο υπό αντιπάλου, οπότε είναι και το ένστικτο της αμύνης, θα περιμένω για να αποκρούσω, εδώ λέμε κανονικά πώς γίνεται το πράγμα. Ο κ. Γεωργίτσης, λοιπόν, είπε δεν μπορούσα να κάνω τίποτα, ακόμα μου έλεγαν αυτοσυγκράτηση, ακόμη μου έλεγαν τα πυροβόλα ελεύθερα δεν είναι, εσείς λέτε ότι, όχι, όφειλε μόνος του. Δυο λοιπόν σημεία που, κατά την κρίση εμού του ερωτώντος, πρέπει να διευκρινισθούν, αν είπατε αυτές τις φράσεις. Και μια άλλη φράση, η οποία είναι πάρα πολύ σοβαρή, και ζητώ να διευκρινιστεί εδώ κατ' αντιπαράσταση. Είπατε: οτιδήποτε μπορεί να είναι ο Μακάριος εκτός από Έλληνας. Ανεφέρθη κι αλλού. Το αρνείστε κατηγορηματικώς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το αρνούμαι κατηγορηματικά.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το αρνείστε αλλά ο κ. Γεωργίτσης το καταθέτει. Δύο φορές γραπτά και μία φορά ενόρκως.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ : Το αρνούμαι κατηγορητικά, ότι είπα εγώ οτιδήποτε άλλο είναι εκτός από Έλληνας. Το είπα σε ποιον;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Σε εκείνον ίσως, το άκουσε πάντως ο ίδιος.

Ομιλίες μέλους εκτός μικροφώνου

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ότι το είπα εγώ αυτό το πράγμα;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Αν το εγκρίνει η Επιτροπή, άλλη ερώτηση δεν έχω, εάν εγκριθεί για τα δύο σημεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα τεθεί υπόψιν της Επιτροπής η πρόταση του κ. Μπλέτσα. Ακούσατε την πρόταση του κ. Μπλέτσα, να γίνει κατ' αντιπαράσταση εξέτασις του εξεταζομένου μάρτυρος, του κ. Ντενίση, με τον κ. Γεωργίτση για τη διευκρίνιση αυτών των σημείων, τα οποία υπέδειξε ο κ. Μπλέτσας. Αν εγκρίνεται...

ΜΕΛΟΣ: Επίσης, κύριε πρόεδρε, ένα άλλο θέμα είναι εκείνο που είπε ο κ. Γεωργίτσης, ότι δεν αντικαθιστούσε τον διοικητή του ΓΕΕΦ κατά τη διάρκεια της απουσίας του κ. Ντενίση, λέει ότι πράγματι αυτός ήταν διοικητής, και εκεί υπάρχει θέμα. Περιλάβετε και αυτή την πρόταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς. Κοιτάξτε, βέβαια θα παρακαλέσω η κατ' αντιπαράσταση εξέταση να περιοριστεί εις τα ερωτήματα αυτά διά να...

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, με συγχωρείτε, δεν απεφασίσθη, να εξηγούμεθα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, δεν το έθεσα ακόμα. Αυτό λέω. Εάν γίνει, εάν αποφασίσετε δηλαδή να γίνει η κατ' αντιπαράσταση εξέτασις, τότε θα πρέπει να παρακαλέσω να περιο-

ριστεί η συζήτηση, γιατί, αν πρόκειται και στην κατ' αντιπαράσταση εξέταση να πάρουμε πάλι όλοι τον λόγο και να ρωτάμε, μου φαίνεται ότι θα μπορούσα και εγώ να παραιτηθώ και ο κ. Μπλέτσας και ο κ. Παπαδονικολάκης, που έχουν κάμει αυτές τις παρατηρήσεις, να ρωτήσουν.

Ομιλίες μέλους εκτός μικροφώνου

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αν προκύψει από τη συζήτηση η ανάγκη, δεν πρέπει να αφαιρεθεί το δικαίωμα αυτό από τα μέλη της Επιτροπής. Θα γίνει με φειδώ η δυνατότης...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, θέλετε να γίνει κατ' αντιπαράσταση εξέταση;

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, παρεμβάλλεται ένα θέμα. Να κάνω μία πρόταση επ' αυτού του θέματος. Ας τελειώσει η εξέταση του μάρτυρος, εξαντλουμένου του καταλόγου των ερωτώντων, διότι μπορεί να προκύψει και κάποιο άλλο θέμα, και μετά να γίνει η κατ' αντιπαράσταση εξέταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αποδέχομαι την άποψη του κ. Παπακωνσταντίνου και μετά βγάζουμε απόφαση αν θα πρέπει να γίνει κατ' αντιπαράσταση εξέταση στα σημεία αυτά. Ο κ. Περάκης παρακαλείται να λάβει τον λόγο

ΠΕΡΑΚΗΣ: Έχουν εξαντληθεί, νομίζω, οι ερωτήσεις, εγώ ήδη έχω καλυφθεί, αλλά θα επανέλθω μάλλον, κύριε μάρτυς, σε μια ερώτηση. Εάν μπορείτε, χωρίς να πάρετε κάποιον στον λαιμό σας, που λέμε, απ' ό,τι γνωρίζετε, απ' ό,τι μάθατε, απ' ό,τι είδατε, γιατί ήσαστε μέσα στα πράγματα, στις εξελίξεις των γεγονότων, ποιοι απεφάσισαν, έχει ξανατεθεί το ερώτημα, υπαρκτά πρόσωπα δηλαδή, όχι αόριστα, αλλά υπαρκτά πρόσωπα, ποιοι απεφάσισαν ή εν πάση περιπτώσει ποιοι δεν είναι δυνατόν να μην απεφάσισαν την ενέργεια αυτή στην Κύπρο; Με ονόματα συγκεκριμένα, όσο εσείς νομίζετε ότι δεν παίρνω κάποιον στον λαιμό μου, εξηγούμαι, αλλά όσο μπορείτε να ξέρετε από την ιδιότητά σας, από τη σχέση σας, από την παρακολούθηση των γεγονότων.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Νομίζω έχει ξανατεθεί το ζήτημα και είπα ότι, ασφαλώς αυτός που επήρε την εντολή να εκτελέσει δύναται να κατονομάσει τα πρόσωπα που τον διέταξαν, διότι εγώ πώς μπορώ να ξέρω ποιοι τον διέταξαν;

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα. Δεν μπορείτε λοιπόν να...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: ...αλλά λέω όμως και υπολογίζω ότι πρέπει να είναι απάνω ψηλά στο ΑΕΔ, διότι από 'κει θα πήρε εντολή, από πού άλλου θα... Ή έπρεπε να την πάρει από μένα ή από 'κει.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Άρα ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων τότε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πρέπει να είναι.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Άλλος; Αν νομίζετε δεν είναι...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν νομίζω ότι υπάρχει άλλος, διότι εκεί υπήγετο η Εθνική Φρουρά κατά κάποιο τρόπο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα. Τώρα, κύριε μάρτυς, σε ό,τι αφορά τα πραγματικά γεγονότα, σε όσα γνωρίζετε, νομίζω ότι τα έχετε εξαντλήσει, προφανώς, βέβαια έναν χρόνο που ήσασταν στην Κύπρο, αν μας λέγατε κάθε ένα περιστατικό, θα μπορούσατε να λέτε δύο μέρες, αλλά κατά την κρίση σας. Υποθέτω ότι κρίσιμα πράγματα που έχουν μια σημασία γι' αυτήν την υπόθεση δεν τα αποσιωπήσατε, μας τα είπατε. Τώρα οι μάρτυρες, κύριε Ντενίση, και από τη δικονομία, καταθέτουν όσα γνωρίζουν από ιδίαν αντίληψη σαν γεγονότα. Όμως και δικονομικά προβλέπεται να καταθέσουν από τα διδάγματα της κοινής πείρας ή από ειδικές γνώσεις που έχει ο μάρτυρας, δεν είναι δηλαδή κάτι το αντιδικονομικό. Κι εδώ ήθελα να σας κάνω ένα μοναδικό ερώτημα, που θεωρώ κρίσιμο, και η γνώμη σας οπωσδήποτε είναι βαρύνουσα. Εκ της ιδιότητός σας σαν στρατιωτικού ανωτάτου, αντιστράτηγου, σαν ανθρώπου που ήταν στην Κύπρο, που γνώριζε όλα αυτά τα γεγονότα. Ερχόμαστε στην Ελλάδα, αφήνουμε την Κύπρο. Ποιος εκτέλεσε κτλ., νομίζω, εξαντληθήκανε. Από δω, από την Ελλάδα, κάποιοι διέταξαν αυτό το εγχείρημα κατά του Μακαρίου. Εσείς είπατε ότι εγνωρίζατε την

όλη κατάσταση, ότι εις την Τουρκία ήταν έτοιμοι να κάνουν τις αποβάσεις, είχατε τις πληροφορίες σας, τις είχατε δώσει εδώ πάνω, άρα δεν υπάρχει αμφιβολία εκτός, δεν είναι να το πω εγώ, εσείς θέλω να το επιβεβαιώσετε ή να διαψεύσετε, ήταν δυνατόν η ηγεσία να αγνοεί όλην αυτήν την κατάσταση από την Τουρκία προς την Κύπρο; Πως μπορεί να γίνει η απόβαση δηλαδή, πως μπορεί να γίνει όλος αυτός ο όλεθρος που είπατε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι. Δεν έπρεπε να το αγνοεί επ' ουδενί λόγω αυτό.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν ήταν δυνατό να το αγνοεί.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Ερχόμαστε λοιπόν στην Ελλάδα. Το διέταξαν το πραξικόπημα, ενώ εγνώριζαν, έπρεπε να γνωρίζουν, εγνώριζαν, λέτε, ότι θα επακολουθούσαν αυτά τα γεγονότα. Αλλά δεν είναι μόνο η πρόβλεψη. Έχουμε πλέον τα γεγονότα. Γίνεται ό,τι γίνεται, ξεκινούν οι Τούρκοι από τη Μικρά Ασία, πέφτουν στην Κύπρο, γίνονται αυτά τα γεγονότα. Δεν εξετάζω πάλι το θέμα των διαταγών. Αν θα έπρεπε ο Γεωργίτσης να υπακούσει, δεν το εξετάζω, το αφήνω. Αφήνω την Κύπρο δηλαδή, περισσότερο εδώ μ' ενδιαφέρει, με την ιδιότητά σας πάντα, η γνώμη σας, νομίζω, ενδιαφέρει ιδιαίτερα. Γίνεται η επίθεση. Ερωτάται, αν πάρουμε αληθινά δεδομένα και, επαναλαμβάνω, δεν μ' ενδιαφέρει αν θα έπρεπε πρωτοβούλως να ενεργήσει όποιος ήτανε στην Κύπρο ή όχι, μ' ενδιαφέρει η στάση της Αθήνας, η στάση του ΑΕΔ και όποιων άλλων είναι κοντά στον ΑΕΔ. Ενώ πέφτουν οι Τούρκοι απάνω, γίνονται βομβαρδισμοί, αυτά κατατέθηκαν από τον μάρτυρα, νομίζω πως δεν είχε και λόγους να μας πει ψέματα. Εγώ τα θεωρώ αληθινά δηλαδή, αλλά ας υποθέσουμε, εν πάση περιπτώσει, αληθινά. Και το ΑΕΔ λέει ό,τι λέει, αυτοσυγκράτηση, μην επιτεθείτε, μην κάνετε τίποτα. Εδώ είναι τα διδάγματα της κοινής πείρας, στρατηγέ μου, αν μου επιτρέπετε να χρησιμοποιήσω τον όρο, γιατί ακριβώς και κυρίως μ' αυτή την ιδιότητά σας σας ρωτώ: Τι εξήγηση δίδετε, τι ερμηνεία δίδετε εσείς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ανεξήγητον. Δηλαδή ενέργειες εντελώς απαράδεκτες οι ενέργειες αυτές.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κοιτάξτε. Δεν θα ήθελα να το χαρακτηρίσετε νομικά ούτε εγώ θα το τολμούσα, δεν θα ήθελα, αλλά θα ήθελα, πέραν του απαράδεκτες, πραγματικά είναι απαράδεκτες, τι ερμηνεία μπορεί να δώσετε σαν πραγματική κατάσταση. Τι ερμηνεία δίνετε; Δεν θα ήθελα να σας πω εγώ, εσείς πείτε μου τι ερμηνεία δίνετε απ' αυτή τη στάση; Έχουμε τα πραγματικά αυτά γεγονότα, έφτασαν εκεί που έφτασαν, εξετάσαμε πώς έφτασαν και ακολουθείται αυτή η τακτική, αυτές οι εντολές από τον αρχηγό, από την Αθήνα γενικά.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έτσι ακριβώς που παρουσιάζετε το θέμα και λέτε και λέγοντας εκείνος αυτοσυγκράτηση και μην κάνετε τίποτα είναι σαν να είχε κάνει κάποια συμφωνία. Δεν βγαίνει τίποτα άλλο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Βγάζετε εσείς ότι κάπου είχε συμφωνηθεί.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εκ των πραγμάτων, εάν έγιναν έτσι, βγαίνουν εκ των πραγμάτων, διότι δεν έχουν άλλες εξηγήσεις. Καμία. Διότι, για να μην χτυπήσω εγώ ένα τμήμα εκεί, πρέπει να έχω συμφωνήσει να μην το χτυπήσω. Αλλιώς δεν μπορεί να μην χτυπηθεί.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Τώρα, να είχαν συμφωνήσει. Εδώ έχομε αντιπάλους. Με ποιον να είχαν συμφωνήσει; Με τον Μακάριο, ας πούμε, την κυπριακή κυβέρνηση, είναι δυνατόν να συμφωνήσουνε τέτοια πράγματα; Με την Κύπρο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι δα!

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν ήταν δυνατόν. Με την Ελλάδα εδώ πέρα, ποιους παράγοντες θα συμφωνούσαν; Με κάποια χώρα άλλη θα πρέπει να είχαν συμφωνήσει. Με κάποια εχθρική χώρα προφανώς.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν μπορώ να σας δώσω επιτυχή απάντηση, διότι δεν μπορώ να ξέρω.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν μπορείτε να ξέρετε. Σας ρωτώ, το τονίζω, είναι δικονομικό αυτό που

σας λέω, το προβλέπει η δικονομία, είναι αυτά που σαν διδάγματα της κοινής πείρας, προκύπτουν μάλιστα από ειδικές γνώσεις που έχετε εσείς. Δεν είναι μόνο είδα αυτό, δεν το είδα, είναι και κάποια άλλα πράγματα, προκειμένου να οδηγηθεί κανείς...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μα είναι πράγμα που δεν το ξέρω πραγματικά.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Ασφαλώς και δεν το ξέρετε, αλλά από τα διδάγματα. Λέτε λοιπόν ότι κάπου είχαν συνεννοηθεί, έτσι βγαίνει. Έτσι λέει εσάς η σκέψη σας.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μπορεί να κάνει κανείς έναν συλλογισμό, αλλά δεν είναι κάτι το οποίο μπορεί κανείς να το...

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα, αλλά πάντως ο νους σας και σας πηγαίνει κάπως έτσι.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς, δεν θέλω τίποτε άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ζερβό να λάβει τον λόγο.

ΖΕΡΒΟΣ: Στρατηγέ, καταρχήν θα ήθελα να μου πείτε την 21η Απριλίου τι βαθμό φέρατε και σε ποια υπηρεσία βρισκόσασταν.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Την 21η Απριλίου είχα το βαθμό του αντισυνταγματάρχου και υπηρετούσα εις το 4ον Επιτελικόν Γραφείον του ΓΕΣ και εν συνεχεία πήγα στη Δράμα διοικητής συντάγματος.

ΖΕΡΒΟΣ: Η Ναυτική Διοίκηση Κύπρου υπαγόταν υπό τας διαταγάς σας;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Στο ΓΕΕΦ υπήγετο βεβαίως. Υπήγετο στον ναυτικόν διοικητή Κύπρου ευθέως και διά μέσου αυτού σε μας. Είχε ναυτικό διοικητή στην Κύπρο.

ΖΕΡΒΟΣ: Μα αυτό ρώτησα, ο ναυτικός διοικητής Κύπρου υπαγόταν σε σας ή απευθείας στο Γενικό Επιτελείο Ναυτικού;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Υπαγόταν σε μας.

ΖΕΡΒΟΣ: Σε εσάς. Επομένως είχατε ευθύνη για την ετοιμότητα των ναυτικών δυνάμεων στην Κύπρο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως, και για όλες τις δυνάμεις είχαμε ευθύνη.

ΖΕΡΒΟΣ: Το ερώτημά μου είναι ποια ήταν η ετοιμότητα αυτών των ναυτικών δυνάμεων μέχρι την ημέρα που ήσασταν εσείς εκεί.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αυτές τις ναυτικές δυνάμεις, κάποιος με ρώτησε και ανέφερα αυτές που είχαμε, είχαμε ενέργειες την ημέρα που κάναμε στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και όπου αλλού και θέλαμε να ενισχύσουμε τις δυνάμεις αυτές και είχαμε κάνει έναν προϋπολογισμό και χρήματα και άρχισαν να γίνονται παραγγελίες ενισχύσεως του ναυτικού. Αυτή τη στιγμή αυτές είχαμε.

ΖΕΡΒΟΣ: Δεν εννοώ ενίσχυση με άλλες δυνάμεις, με άλλες μονάδες, αλλά εννοούσα την ετοιμότητα αυτών των μονάδων που υπήρχαν, των δύο τορπιλακάτων και του άλλου πλοίου, που λεγόταν ΛΕΒΕΝΤΗΣ.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Ο ναυτικός διοικητής της Κύπρου ασφαλώς είχε λάβει όλα τα μέτρα να έχουν την ετοιμότητα... τα οποία δεν μπορούσαν...

ΖΕΡΒΟΣ: Εσείς είχατε εποπτεία και άμεση αντίληψη εάν πράγματι ο ναυτικός διοικητής, ασκώντας τα καθήκοντά του και την υπευθυνότητά του σαν διοικητού, οι μονάδες αυτές πράγματι ήσαν σε πολεμική ετοιμότητα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έκανα επιθεώρηση εγώ στην Κυρήνεια στις μονάδες και μου ανέφεραν, βέβαια δεν ήταν το υλικό καλό και μου είπαν, αυτοί δηλαδή που εκ των πραγμάτων μπορούσαν να έχουν την ετοιμότητα, μου είπαν τι γίνεται, που εκ των πραγμάτων και εκ των μέσων εκείνων.

ΖΕΡΒΟΣ: Αιτιολογώ την ερώτησή μου, διότι, απ' ό,τι έχω διαβάσει, εμφανίζεται την 20ή Ιουλίου, που έγινε η αποβίβαση των Τούρκων, η μία τουλάχιστον μονάδα δεν μπορούσε καν να κινηθεί, η μια τορπιλάκατος. Και βέβαια μου έκανε μεγάλη εντύπωση αυτό το πράγμα και γι' αυτό σας ρώτησα. Ο κ. Παπαγιάννης, που ήταν ο διοικητής της ναυτικής διοικήσεως, αντελήφθητε ποιες ήταν οι σχέσεις του με την ΕΟΚΑ και σε αντιπαραβολή με καθεστώς Μακαρίου;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Κοιτάξτε, ο Παπαγιάννης ή-

ταν, σας είπα, ναυτικός διοικητής. Έτσι να έχουν διαδεδομένα συγκεκριμένα ότι έκανε το άλφα ή το βήτα δεν τα είχα, δεν έχω δηλαδή να πω. Ότι με την ΕΟΚΑ συνεργάζονται κ.λπ. θέλετε να πείτε;

ΖΕΡΒΟΣ: Ναι.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν έχω τέτοια δεδομένα.

ΖΕΡΒΟΣ: ...δυσμενώς συγκεκριμένα κατά του καθεστώτος του Μακαρίου. Υπέπεσε στην αντίληψή σας ένα τέτοιο πράγμα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, έτσι να το δω και να... Όχι.

ΖΕΡΒΟΣ: Ευχαριστώ.

Ομιλίες μελών εκτός μικροφώνου

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Θα παρακαλέσω πολύ, κύριοι συνάδελφοι, κύριε πρόεδρε, να μην μιλάμε με αποτέλεσμα να μην μπορούμε ούτε να ρωτάμε ούτε και να ακούμε τις απαντήσεις. Θέλω λίγη ησυχία στην αίθουσα. Κύριε Ντενίση, θα ήθελα να σας πω το εξής: Για να γίνει ένα πραξικόπημα, πρέπει πρώτα να ωριμάσει.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αναμφιβόλως.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δηλαδή πρώτα πρέπει να δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα και αυτό το κλίμα άρχισε να δημιουργείται από τις αρχές του '74 με τα γεγονότα τα οποία εσείς αναφέρατε και με μερικά τα οποία δεν αναφέρατε. Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκε από τις αρχές του '74 το κατάλληλο κλίμα. Ταυτόχρονα, όμως, έπρεπε να δημιουργηθούν και οι κατάλληλες προϋποθέσεις επιτυχίας του πραξικοπήματος. Αυτό τι σημαίνει; Σημαίνει συσκέψεις, συνωμοσίες, σκοτεινά δωμάτια, διασυνδέσεις, ομάδες κτλ. ή ομάδα η οποία ετοιμάζει αυτή τη δουλειά. Επομένως, το πραξικόπημα δεν έγινε στις 15 Ιουλίου, αλλά ετοιμαζότανε πολλούς μήνες νωρίτερα. Αυτό το ξέρατε κι εσείς και το ξέρατε τόσο καλά, ώστε είπατε στον κ. Γεωργίτση ότι πες τους εκεί που θα πας στην Αθήνα, αν ετοιμάζουν πραξικόπημα, να μην το κάνουν σύμφωνα με τη δική σας άποψη, γιατί θα είναι καταστροφικό, σύμφωνα με την άποψη του Γεωργίτση, διότι δεν κρίνατε κατάλληλη την εποχή. Εγώ σας παρακαλώ, είμαι στρατιωτικός και ξέρω ότι, εάν ένας αξιωματικός περάσει από δυο-τρία επιτελικά γραφεία, δει δυο διοικητάς μονάδων μέσα σε δυο-τρεις μέρες, με δυο-τρεις καφέδες, μπορεί να ξέρει τα πάντα, γιατί οι Έλληνες, όπως ξέρετε, μιλάμε πολύ. Είναι αδύνατον, λοιπόν, εσείς να μην ξέρατε ότι κυοφορείται πραξικόπημα. Πολύ περισσότερο μάλιστα που το ήξερε ο Μακάριος, σας φυλάγανε τις μονάδες απ' έξω οι Επικουρικοί και όλα αυτά.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Σας απαντώ. Δεν φανταζόμουνα ότι είναι δυνατόν.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Έπρεπε όμως με όλες αυτές τις συνθήκες να το ξέρατε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Παρακαλώ μην με διακόπτετε. Δεν ολοκλήρωσα την ερώτηση. Θα κάνω μία ερώτηση και θα μου απαντήσετε. Έπρεπε λοιπόν να το ξέρετε, διότι ήταν κοινό μυστικό. Το έγραφε ο Τύπος, το έλεγε ο Μακάριος, φυλάγανε οι μονάδες απ' έξω, οι Μακαριακοί, να μην κάνετε πραξικόπημα, και το είπατε κι εσείς. Αν θέλουν να κάνουνε πραξικόπημα δεν είναι η κατάλληλη εποχή ή θα είναι καταστροφικό. Η ερώτησή μου είναι η εξής: Αν είχατε επισημάνει τέτοιες κινήσεις αξιωματικών, προπαρασκευή πραξικοπήματος, και ποιοι, κατά τη γνώμη σας ή σύμφωνα με τα στοιχεία που έχετε, ήταν αυτοί της ομάδας που κανόνιζαν το πραξικόπημα. Ποιοι ήταν αυτοί οι αξιωματικοί; Αυτή είναι η ερώτηση.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Λέτε αν είχα επισημάνει αξιωματικούς που ετοιμάζουν πραξικόπημα; Δεν είχα επισημάνει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Με ΚΥΠ στις διαταγές σας, με 2α γραφεία, με όλα αυτά, δηλώνετε ότι δεν είχατε επισημάνει. Καλώς.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν είχα επισημάνει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ερώτηση δεύτερη. Ο κ. Γεωργίτσης εδώ δήλωσε χθες ότι, εάν και σε σας δίνανε τη διαταγή για το πραξικόπημα, και εσείς θα κάνατε πραξικόπημα. Λέω τι είπε ο κ. Γεωργίτσης. Γιατί νομίζετε ότι το είπε αυτό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Πιστεύω για να καλυφθεί και μόνον ή να πει ότι και άλλος. Εγώ όμως σας λέω, κύριε βουλευτά, σε καμία περίπτωσιν, διότι, το πιστεύω απολύτως, τέτοιο έγκλημα δεν μπορούσα να το αναλάβω εγώ. Να αναλάβω εγώ πραξικόπημα, να βάλω τα τμήματά μου να σκοτώνονται εν όψει των Τούρκων. Αδύνατον για μένα. Εσείς όποια γνώμη μπορείτε να την έχετε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αρκετά. Δύο γεγονότα. Το πρώτο γεγονός είναι ότι σας ανέθεσαν τη διοίκηση του ΓΕΕΦ κάτω στην Κύπρο επί Παπαδόπουλου και, όταν ήρθε το ιωαννιδικό καθεστώς, και ο Ιωαννίδης σάς διατήρησε στη θέση σας, μέχρι που έγινε το πραξικόπημα. Απ' αυτήν την άποψη σημαίνει ότι ήσασταν ένα πρόσωπο, όλοι το ξέραμε αυτό, της εμπιστοσύνης της χούντας, κατ' αρχήν. Βεβαίως υπάρχει ένα δεύτερο γεγονός...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δεν μ' αφήνετε ν' απαντώ όμως.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επιτρέψτε μου. Υπάρχει το γεγονός, όταν ήρθε η κρίσιμη στιγμή, σας αντικατέστησαν με τον Γεωργίτση, έτσι; Επομένως, υπάρχουνε στοιχεία που να μπορείτε εσείς να ανατρέψετε αυτή τη δήλωση εδώ πέρα, εκτός απ' αυτά που λέτε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ποια ακριβώς δήλωση;

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ότι θα κάνατε κι εσείς το πραξικόπημα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Βεβαίως. Κι αυτά που λέτε για τις τοποθετήσεις έγιναν, αλλά όχι ότι επιδίωκα εγώ να γίνουν.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Ντενίση, υπάρχει η δήλωση επίσης ότι από τις 15 Ιουνίου του '74 στην Κυρήνεια είχαν αποβιβαστεί κατάσκοποι Τούρκοι, άλλοι πουλάγανε κουλούρια εκεί, άλλοι κάνανε διάφορες άλλες δουλειές και προετοίμαζαν την απόβαση, προσέξτε από τις 15 Ιουνίου. Αυτό το εδήλωσαν οι ίδιοι οι αιχμάλωτοι αργότερα. Πείτε μου: Ποια ήταν η κατάσταση από πλευράς μυστικών υπηρεσιών, 2ων γραφείων και γενικά μονάδων, έτσι ώστε εσείς να μην μπορέσετε να επισημάνετε τίποτα απ' αυτά;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Το 2ο Γραφείο το δικό μου, δηλαδή του ΓΕΕΦ, συνεργαζόταν με το 2ο Γραφείο της κυπριακής κυβερνήσεως και τέτοια πληροφορία δεν δόθηκε ποτέ. Δεν δόθηκε, αλλά γιατί να παραπλανήσουν, τι; Διότι αυτό ήταν ένα ζήτημα τέτοιο, να εισβάλουν, θα μπορούσαν να το αποκρύψουν; Δεν το αντιλαμβάνομαι δηλαδή.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μία άλλη ερώτηση και μάλλον τελειώνω. Κοιτάξτε να δείτε, υπηρέτησα εγώ στην Κύπρο το '65, '66. Οι διαταγές, βάσει των σχεδίων, ήταν κατηγορηματικές, μάχη και απόκρουση του εχθρού επί της ακτής. Θάνατος των αμυνόμενων επί της ακτής. Όχι τούρκικο πόδι επί του κυπριακού εδάφους. Είναι γνωστό, το εδήλωσε και ο κ. Γεωργίτσης εχθές, ότι οι Τούρκοι στην Κυρήνεια έκαναν αποβίβαση και όχι απόβαση, που σημαίνει δεν βρήκαν κανέναν στην ακτή, δεν βρήκαν μονάδες, δεν βρήκαν τίποτα και ασφαλώς έκαναν αποβίβαση. Πρώτο σκέλος της ερώτησης. Δεύτερο θέμα. Υπήρχε ένα σχέδιο, που σας είπαν και προηγουμένως, κάποιου, νομίζω, Στόικερ, το οποίο εδόθη κάτω σε σας στο αρχηγείο και το οποίο έλεγε, επεσήμαινε το συγκεκριμένο σχέδιο απόβασης την περιοχή της Κυρήνειας. Τρίτον, ξέρετε πολύ καλά, και εμείς ξέραμε τότε, ότι οι πιθανότερες περιοχές απόβασης των Τούρκων ήταν η Κυρήνεια και η Αμμόχωστος, παρ' όλα αυτά, και αυτό το λάθος δεν έγινε, όταν ανέλαβε ο Γεωργίτσης, υπήρχε από προηγούμενα, όταν αποβιβάστηκαν οι προηγούμενοι στην περιοχή της Κυρήνειας, δεν υπήρχαν οι μονάδες κατάλληλα διατεταγμένες επί της ακτής ή πολύ κοντά στην ακτή, έτσι ώστε να αντικρούσουν τους Τούρκους από την πρώτη στιγμή. Πώς το εξηγείτε αυτό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Απαντώ ότι υπήρχαν. Διότι στην Κυρήνεια, βάσει των δικών μας των συσκέψεων και των σχεδίων, έπρεπε να υπάρχει το τάγμα που υπήρχε και μία μοίρα καταδρομών, εις πρώτη φάση, εκτιμούσαμε και εκτιμούμε ακόμη αν ήμασταν, ότι αυτές ήταν ικανές εκείνη τη στιγμή για

να έχουν για την πρώτη αυτή. Δηλαδή, έτσι ήταν οι εκτιμήσεις, τα σχέδια κάθε διοίκηση τα προσαρμόζει με συσκέψεις, γίνονται επιτελικές συσκέψεις, όλα τα επιτελεία. και αποφασίζουν, αυτές είναι οι εκτιμήσεις και εκτιμούμε ότι ήταν ικανές αυτές οι δυνάμεις για τον σκοπό αυτό τον οποίο ήταν εκεί πέρα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Ντενίση, παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της απόβασης τραγικά περιστατικά από άποψη καθαρά στρατιωτική. Δηλαδή, κατέρριψαν αεροσκάφος φίλιες δυνάμεις, δηλαδή οι δυνάμεις στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας κατέρριψαν φίλιο αεροσκάφος, πρώτον. Δεύτερον, στην Κυρήνεια υπήρχε μια μοίρα πυροβολικού, η 181, αν δεν κάνω λάθος, και, όταν άρχισαν να φεύγουν τα τμήματα, έφυγε πρώτο το πεζικό και μετά η μοίρα πυροβολικού εζήτησε, αν πρέπει να συμπτυχθεί κ.λπ. Όπως ξέρετε, στη σύμπτυξη, υποχώρηση αναδιπλώνονται προς τα πίσω οι μονάδες υποστήριξης πρώτα και μετά ακολουθεί το πεζικό. Δεν φεύγει το πεζικό και μένει πίσω το πυροβολικό, γιατί αυτό δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τα τμήματα κ.λπ... Δηλαδή, αυτό είναι πρωτοφανές για τα στρατιωτικά χρονικά, να μένει το πυροβολικό πίσω. Η μονάδα αυτή, όπως ξέρετε, κατεστράφη κ.λπ. Αυτά τα τρία δεδομένα δείχνουν ότι οι δυνάμεις που ήταν εκεί πέρα ή ήταν ανεκπαίδευτες ή εν διαλύσει είτε δεν υπήρχε κάποια σειρά ιεραρχίας από κάτω ή δεν είχαν κατανοήσει τα σχέδια ή εν πάση περιπτώσει θέλω να εξηγήσω ότι δεν είναι μόνο ίσως το ότι έγινε το πραξικόπημα και υπήρξε αυτή η χαλάρωσις, αλλά και ότι οι δυνάμεις δεν ήταν σε καλή κατάσταση από προηγούμενα. Τι έχετε να απαντήσετε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Έχω να απαντήσω ότι οι δυνάμεις ήταν σε πάρα πολύ καλή κατάσταση, όχι μόνο από τις επιθεωρήσεις τις δικές μου, αλλά και από την εντύπωση όλων. Βεβαίως δεν λέγω ότι ήταν η τελειότης, όπως σε καμία ομάδα δεν υπάρχει τελειότης, αλλά ήταν όμως σε πολύ καλή κατάσταση και αυτά παρουσιάστηκαν, διότι λόγω του πραξικοπήματος παρεκτράπησαν τα πάντα και έγιναν αυτές οι ανωμαλίες.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τελειώνω με το εξής: Εσείς πήγατε αργότερα ασφαλώς, αλλά, όταν πήγατε, θα μάθατε, και ξέρατε και νωρίτερα, ότι δολοφονήθηκε ο Γιωρκάτζης κάποια στιγμή εκεί κάτω. Κυκλοφορεί ένα όνομα ενός τότε αντισυνταγματάρχου ο οποίος ήταν επικεφαλής της ομάδος που δολοφόνησε τον Γιωρκάτζη. Τι ξέρετε σχετικά, αν ξέρετε;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τίποτε περισσότερο απ' ό,τι διάβασα στις εφημερίδες και άκουσα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Η ερώτησή μου έχει τον εξής στόχο: Να φανεί ότι οι απόπειρες για δολοφονία του Μακαρίου υπήρχαν και ότι αυτό ήταν μια αλυσίδα και ότι ως διοικητής εκεί θα είχατε ενημέρωση και θα έπρεπε να είχατε λάβει κάποια μέτρα. Είχατε λάβει μέτρα;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ακούστε, αυτό ήταν χρόνια πριν από μένα. Δεν ήταν θέμα που με απασχολούσε εμένα στη διοίκησή μου τώρα ούτε...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εντάξει. Τέλειωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε Ντενίση, επανέρχομαι σ' αυτά που είπε ο κ. Κουτσογιάννης. Εσείς αναλάβατε την αρχηγία της Εθνοφρουράς τον Αύγουστο του '73. Προηγουμένως ήσαστε στο δεύτερο κλάδο, που σημαίνει εμπιστοσύνη, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, η θέση κρίσιμη του αρχηγού της Εθνοφρουράς, εμπιστοσύνη και από μέρους των Ενόπλων Δυνάμεων του αρχηγείου εδώ και της τότε κυβέρνησης. Η αποστολή δεν μπορεί να ήταν μόνο στρατιωτική, καλός στρατιωτικός εσείς, σας εμπιστεύονταν, ήταν και πολιτική. Δηλαδή, σε μια κρίσιμη ώρα στην Κύπρο ο αρχηγός της Εθνοφρουράς σε περίοδο που ο στρατός κυβερνούσε την Ελλάδα είχε και μια πολιτική αποστολή. Είναι έτσι ή δεν είναι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Να σας απαντήσω. Εμένα, όταν με τοποθέτησαν, μου είπαν ότι, επειδή

η κατάσταση στην Κύπρο ήταν έτσι, είχαν παρουσιαστεί πολλά, πάρα πολλά επεισόδια, είχαν τότε και τα εκκλησιαστικά και άλλα, έψαχναν, μου είπαν, να βρουν κάποιον άνθρωπο που να τα βάλει σε κάποια τάξη και να μπορεί να συνεργαστεί με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Έκριναν ότι ίσως θα ήμουν ο καλύτερος. Τώρα πέτυχα, απέτυχα, άλλο θέμα αυτό. Έτσι κρίνανε. Τουλάχιστον ο Αρχιεπίσκοπος είπε ότι πέτυχα, δεν είχαμε τίποτε. Τώρα το τέλος βέβαια ήταν πάρα πολύ άσχημο, επομένως δεν ξέρω τι άλλο θέλετε να σας απαντήσω επ' αυτού.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Όχι, δεν είναι θέμα. Εμένα με ικανοποιεί το γεγονός ότι σας 'στείλαν, για να δημιουργήσετε καλές επαφές με τον Μακάριο, διότι η κατάσταση στην Κύπρο, θα μου επιτρέψετε να σας πω, όταν πήγατε, δεν ήταν καλή, ήταν κατεξοχήν τεταμένη. Βρέθηκα στην Κύπρο το καλοκαίρι του '73 ιδιώτης και είδα την κατάσταση που υπήρχε. Αξιωματικοί αλληλοπαρηκολουθούντο, εμένα με παρακολουθούσαν, έπαιρνα σημειώματα από αξιωματικούς που δεν γνωρίζω, πρόσεξε πού πας. Είδα τον Κυπριανού και τον είδα σ' ένα σπίτι νύχτα, μεσάνυχτα, καθίσαμε 5 ώρες νύχτα, έφυγα νύχτα, του απαγορεύαν να δει τον Μακάριο. Με άλλα λόγια, υπήρχε μια κατάσταση εκεί μακαριακή, αντιμακαριακή, όπως θέλετε πέστε την, και εσείς ενδεχομένως, όπως λέτε, πήγατε να κρατήσετε την ισορροπία.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και να βελτιώσω την κατάσταση, αν μπορούσα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Οι εντολές που είχατε ξέρετε πόσο μας ενδιαφέρουν. Τι εντολές είχατε, κύριε Ντενίση; Οι αληθινές εντολές που είχατε.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Οι εντολές ήταν να συνεργάζομαι αρμονικά μετά της κυπριακής κυβερνήσεως και του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Υπήγεσθο, όπως είπατε, σε δύο αρχηγεία, ένα στης Ελλάδας και ένα στην κυπριακή κυβέρνηση. Έτσι δεν είναι;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Η νομιμοφροσύνη σας, είστε Έλλην αξιωματικός, και πιστεύω ότι είστε και υπήρξατε έντιμος Έλληνας αξιωματικός, η νομιμοφροσύνη σας πού ήταν, αν επρόκειτο να διαλέξετε μεταξύ των δύο; Δίλημμα.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μα δεν νομίζω να υπήρχε περίπτωση να διαλέξω. Υπήρχε περίπτωσις, μόνο αν προκύψει κάποια διαφωνία. Αλλιώς εγώ εκτελούσα τις εντολές της κυπριακής κυβέρνησης, κάπου όμως επαρουσιάζετο κάποιο σημείο, όπως με τους... κ.λπ., οπότε δεν είχα σκοπό να παρακούσω την κυπριακή κυβέρνηση, απλώς να μου δώσει τον χρόνο να μπορέσουμε να επιτύχουμε αυτό που ήθελε. Και σας είπα πριν ότι ποτέ δεν σκέφτηκα ότι μπορεί να παρακούσω την κυπριακή κυβέρνηση.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Είναι δεδομένη η αντίθεση Μακαρίου και στρατιωτικής κυβέρνησης. Δεδομένη, διότι δεν μπορεί να αμφισβητηθεί.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Συνεπώς εσείς υπακούατε και στην μακαριακή κυβέρνηση και στη στρατιωτική κυβέρνηση, λίγο ασυμβίβαστο.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ήταν ακριβώς ασυμβίβαστα και σας είπα ότι είχα αυτό το πρόβλημα, το μέγιστο πρόβλημα, πραγματικά το μέγιστο. Και ήρθαν τα πράματα έτσι που... αλλά εγώ δεν καταλαβαίνω πού μπορεί να είναι η ευθύνη μου μέσα σε αυτό.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Για να σας διευκολύνω... όχι, όχι, για να σας διευκολύνω, προσέξτε, εμείς απλώς θέλουμε να βρούμε την αλήθεια. Είναι σαφές ότι δεν έχει σημασία για ποιους λόγους κινηθήκατε, ήσασταν αντίθετος με το πραξικόπημα. Για μένα είναι σαφές. Όμως, μπορεί να είχατε σταλεί εκεί όχι βέβαια ενόψει ότι θα 'κάναν πραξικόπημα κάποτε κατά του Μακαρίου, αλλά ενδεχομένως, και να μου επιτρέψετε να το πω έτσι, διότι υπήρχε αντίθεση να αποκοιμίσετε τον Μακάριο, εκτός αν εκάνατε δουλειά χωρίς και εσείς να το ξέρετε.

Αν είπανε ας στείλουμε τον Ντενίση, που είναι κάπως υπεράνω υποψίας, για να αποκοιμίσουμε τον Αρχιεπίσκοπο και να κάνουμε τη δουλειά μας; Πώς το βλέπετε αυτό;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Εγώ σας είπα ότι οι εντολές που είχα ήταν σαφείς, τέτοιες. Τώρα, αν είχαν βαθύτερες σκέψεις και ποιοι τις είχαν, εγώ πέστε ότι δεν είμαι ικανός συνωμότης, δεν τις συνέλαβα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Επαίρνατε πληροφορίες και ασφαλώς, εφόσον και οι δύο ΚΥΠ υπήγοντο σε εσάς, οι πληροφορίες ήταν τέλειες. Συνεπώς, είχατε πληροφορίες και για την προετοιμαζόμενη απόβαση των Τούρκων...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Ναι, είχαμε πληροφορίες.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Και για το προετοιμαζόμενο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου. Κύριε Ντενίση, εκείνη την εποχή που ήμουν και εγώ κάτω, και άρα το ξέρατε, είναι πλέον κοινή γνώση, μιλούσαν ανοιχτά ότι θα χτυπήσουν τον Μακάριο...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αυτά τα είχατε καταστήσει σαφέστατα στο αρχηγείο εδώ ή στον Μακάριο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Και στους δυο. Και με το αρχηγείο αναφέραμε, γιατί στέλναμε τον Τύπο κ.λπ. και λέγαμε λέγεται αυτό το πράμα κ.λπ., ό,τι λέγεται το αναφέραμε. Και με τον σεβασμιότατο, που είχαμε μιλήσει εμείς κάνα-δυο φορές για τέτοια ζητήματα κ.λπ. που γράφανε, ε, και βέβαια η εκτίμηση ήταν ακριβώς αυτή, ότι δεν θα γίνει τέτοιο πράμα, δεν μπορεί να γίνει, δεν μπορούσα να φανταστώ ποτέ ότι θα πάρει τα τμήματα και να κάνει πραξικόπημα και να σκοτωθούν μπροστά στους Τούρκους. Δεν το πίστευα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Πλην, όμως, είπατε ότι εσάς σας θεωρούσαν μακαριακό. Είπατε αυτό. Είπατε και μια άλλη φράση, αυτούς που υποψιαζόμαστε... Τι τους υποψιαζόσασταν;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Τι είπατε; Δεν κατάλαβα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Είπατε πριν άλλους που υποψιαζόμουνα... είπατε μια κουβέντα τέτοια που σημαίνει ότι υπήρξαν αξιωματικοί που τους υποψιαζόσασταν εσείς.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Δηλαδή, εννοώ το εξής, έβλεπα ορισμένους ζωηρούς που μπορούσα να υποψιαστώ κάτι ή να πούμε εγώ... Δε φανταζόμουν όμως ποτέ, είπα, αυτό το πράμα. Αυτό ακριβώς είπα. Από τον τρόπο εκδηλώσεων, γενικώς.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αυτούς στους οποίους πέφτανε οι υποψίες σας τους είχατε αναφέρει στο αρχηγείο ή στον Μακάριο;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν είχα για συγκεκριμένον τίποτα, ότι είχα υποψία να κάνει πραξικόπημα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μα στα καφενεία γινόταν κουβέντα ότι θα τον φάμε τον Μακάριο, ανοιχτά, στις ταβέρνες κ.λπ.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μα σας αναφέρω, σας πληροφορώ το εξής: Άκουγα, σας λέω, βλέποντας εμείς, αλλά δεν μπορούσε το μυαλό μου και δεν μπορεί ακόμα να φανταστεί ότι μπορεί Έλληνας αξιωματικός να πάρει να σκοτώσει τα τμήματα μπροστά σε αυτό. Δεν το πίστευα. Είναι εκτός λογικής. Δεν το φανταζόμουνα. Σας το είπα δέκα φορές, κύριε. Δεν μπορώ να πούμε, δηλαδή δεν το πίστευα σε καμία περίπτωση ότι είναι δυνατό να γίνει.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Το τελευταίο που έχω να ρωτήσω και κλείνω. Είχατε σχέδια απόκρουσης εισβολής, διότι οι πληροφορίες ήταν για εισβολή, άλλωστε η κύρια αποστολή σας ή η υποτιθέμενη κύρια αποστολή σας, είτε το ξέρατε είτε δεν το ξέρατε, ήταν να αποκρούσετε μια εισβολή, ενδεχόμενη εισβολή των Τούρκων. Κι είχατε μία διάταξη Α. Πόσο, θέλουμε να μας πείτε, άλλαξαν αυτά τα σχέδια, αυτή η διάταξη, όσο ξέρετε, διότι έχετε γνώση των δυνάμεων που υπήρχαν στην Κύπρο, μετά την επίθεση κατά του Προεδρικού Μεγάρου, το κυνηγητό του Μακαρίου κ.λπ.; Πόσο άλλαξε αυτή η διάταξη και πόσο ανέτρεπε τα σχέδια αποτροπής ή επιτυχούς απόκρουσης της εισβολής;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα. Για να σας απαντήσω επιτυχώς, πρέπει να ήξερα το σχέδιο του πραξικοπήματος, δηλαδή πώς άλλαξαν, πού πήγαν κ.λπ., διότι εγώ, μετά που έφυγα, δεν έχω ακριβώς για να μπορέσω να σας δώσω καλύτερη απάντηση. Διότι δεν ξέρω ακριβώς ποιο ήταν το σχέδιο του πραξικοπήματος και ποιες μεταβολές έφερε στη διάταξη.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Από ό,τι ακούσατε, από ό,τι ξέρετε. Εσείς ξέρετε ότι το 281 τάγμα ήταν εκεί. Μάθατε ότι πήγε αλλού. Αυτό πόσο ανέτρεψε τα σχέδια; Πόσο αδυνάτισε...

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αδυνάτισε σοβαρά τα σχέδια. Αδυνάτισε σοβαρά τα σχέδια.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ανέτρεψε, θα έλεγε κανείς;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Αδυνάτισε τα σχέδια. Βεβαίως, σοβαρά. Διότι, όταν υπάρχει ένας τομέας στον οποίο προβλέπεται ένα τάγμα, ένας λόχος να πιάσει και δεν βρεθεί στη θέση του και δεν δέχτηκε επομένως αντεπίθεση, γιατί χάθηκε στον δρόμο το τάγμα ή αυτό, ασφαλώς ανετράπη επικινδύνως το σχέδιο.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Όλη η ατμόσφαιρα αυτή που υπήρχε, η αντιμακαριακή, ας πούμε ή η διάθεση ορισμένων αξιωματικών, διότι είμαι βέβαιος ότι εκεί εστέλνοντο αξιωματικοί που ενέπνεαν εμπιστοσύνη στο τότε καθεστώς, το ελληνικό εννοώ, το σαφώς αντιμακαριακό ελληνικό καθεστώς, ήταν μάλλον διαλεγμένοι. Μπορούσατε να ελέγξετε την κατάσταση, διότι κοιτάξτε και χθες, όταν ο κ. Γεωργίτσης εξεταζότανε, είχαμε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι επρόκειτο περί διαλύσεως του στρατού, δεν υπήρχε στράτευμα. Ο Γεωργίτσης σάς παραβλέπει, κάνει δουλειές χωρίς να σας αναφέρει, τον Γεωργίτση τον ρίχνουν, απ' ό,τι μας λέει, οι παρακάτω του, μια κατάσταση απαράδεκτη για στράτευμα, που καταλαβαίνετε η πειθαρχία είναι το κύριο χαρακτηριστικό.

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Υπήρχε αυτή, όταν είσαστε εσείς εκεί, η εντύπωση διάλυσης του στρατεύματος, υπήρχαν δηλαδή τα λοχαγάκια, για να μιλούμε τη γλώσσα που μιλούσαμε τότε, τα ταγματαρχάκια που επέβαλλαν τις απόψεις τους;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι, δεν ήταν αυτή η εντύπωση ότι ο στρατός είναι διαλυμένος. Απεναντίας, υπήρχε στρατός σωστός, με τα μειονεκτήματα αυτά, τα κρούσματα τα οποία σας ανέφερα. Αλλά ως μονάδα, αν την έπαιρνες εκείνη τη στιγμή για πολεμική αποστολή, ήταν σωστή, άσχετα αν μέσα η μονάδα είχε τα εσωτερικά της ζητήματα, διότι υπήρχαν στρατιώτες μέσα που ήταν γριβικοί, αντιμακαριακοί κ.λπ. που μπορεί να μάλωναν. Αλλά, όταν ξεκίναγε η μονάδα, ήταν σωστή για να πολεμήσει.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Το τελευταίο, συμπλοκές, μικροσυμπλοκές αξιωματικών αντιφρονούντων υπήρξαν στην Κύπρο, στα καφενεία, στις ταβέρνες, στα σπίτια, στους στρατώνες λογομαχίες κ.λπ.;

ΝΤΕΝΙΣΗΣ: Όχι επεισόδια αντιφρονούντων μέσα σε στρατόπεδα κ.λπ., όχι. Υπήρχε ένα επεισόδιο, τελευταίως μόνον, στην πλατεία Μεταξά είχε λάβει χώραν μεταξύ στρατιωτών των καταδρομών και ανδρών του Επικουρικού είχε γίνει αυτό το πρώτο δεκαήμερο του Ιουνίου, που ήταν κάτι στρατιώτες, πήγαιναν μέσα σε ένα κέντρο, βγήκαν έξω, φώναζαν «Ζήτω ο ελληνικός στρατός, ζήτω ο Γρίβας», κάτι είπαν, και ήταν από την άλλη πλευρά οι μακαριακοί. Αυτό ήταν. Πήγα εγώ επί τόπου και εν συνεχεία ανέβηκα στον Μακαριότατο το βράδυ. Αυτό ήταν το τελευταίο επεισόδιο που ήταν έτσι σημαντικό. Δεν ήταν άλλο έτσι σοβαρότερο.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, εγώ τελείωσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Παπακωνσταντίου, αλλά κάποια απασχόληση έχουμε με τα πρακτικά, με τις στενογράφους. Λοιπόν, θα ήθελα να θέσω υπόψιν της Επιτροπής την άποψιν του κ. Μπλέτσα για κατ' αντιπαράστασιν εξέτασιν και, επειδή είδα ότι διατυπώθηκε αντίρρησις

από τον κ. Πεπονή, παρακαλώ τον κ. Πεπονή να αναπτύξει τους λόγους για τους οποίους δεν πρέπει να γίνει η κατ' αντιπαράστασιν εξέτασις. Κι εσείς, κύριε Παγορόπουλε;

Ο κ. Παγορόπουλος μιλά εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε την καλοσύνη, κύριε Ντενίση, θα σας φιλοξενήσουμε σε ένα άλλο δωμάτιο για μία στιγμή.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Εάν υπάρχει άλλος συνάδελφος ο οποίος θέλει να υποστηρίξει γιατί δεν χρειάζεται η κατ' αντιπαράσταση εξέταση, δεν έχω αντίρρηση να το... Εγώ, εάν αντελήφθην καλά, το πρώτο θέμα διάστασης μεταξύ του Γεωργίτση και του κ. Ντενίση είναι ποιος αντικατέστησε τον κ. Ντενίση. Επ' αυτού έχουμε τη γνώμη και του κ. Παπαδονικολάκη και όλων των άλλων, νομίζω, στελεχών των ενόπλων δυνάμεων, ότι αυτό είναι το φυσικό, και το επιβεβαιώνει και ο κ. Ντενίσης. Θα έρθει ο κ. Γεωργίτσης για να θέσουμε υπό έλεγχον του Γεωργίτση τον κανονισμό; Τη γενική αντίληψη των στελεχών, των παρόντων δηλαδή συναδέλφων που έχουν περάσει από τις Ένοπλες Δυνάμεις ή σε τελευταία ανάλυση αυτό το οποίο λέει ο κ. Ντενίσης και το οποίο συμπίπτει με τα άλλα. Κι έχω να προσθέσω και το εξής: Ο κ. Γεωργίτσης κατηγορηματικά αποδέχθηκε ότι ήτο αρχηγός του πραξικοπήματος και ο υπεύθυνος επιθέσεως κατά του Μακαρίου. Ποίαν σημασίαν έχει εάν, όταν έφυγε ο κ. Ντενίσης, ήταν ο επιτελάρχης ή ήταν ο Γεωργίτσης; Που ασφαλώς ήταν ο Γεωργίτσης. Και η ουσία είναι εκείνη την οποία αποδέχεται. Αρχηγός του πραξικοπήματος ήτο ο Γεωργίτσης. Ποιο είναι το δεύτερο; Ο υποθετικός ισχυρισμός του κ. Γεωργίτση ότι, αν ήτο ο κ. Ντενίσης, θα έπραττε τα αυτά. Αυτός είναι ισχυρισμός απολογουμένου, ανθρώπου ο οποίος κατέχεται από το πλέγμα της ενοχής και θέλει να πείσει εαυτόν και τους άλλους ότι όποιος κι αν ήτανε στη θέση του θα έκανε ακριβώς τα ίδια. Και πώς θα αποδειχθεί αυτό με την αντιπαράσταση; Πώς θα αποδειχθεί το υποθετικό γεγονός του πώς θα ενεργούσε ο κ. Ντενίσης ή ο οιοσδήποτε αξιωματικός των Ενόπλων Δυνάμεων ο οποίος θα ευρισκότανε εκεί πέρα; Ενόπλων Δυνάμεων, που γνωρίζομε ότι στο μέγιστο ποσοστό τους, από καλοπιστία, από αφέλεια, από πλύση εγκεφάλου, η οποία είχε γίνει επί χρόνια, με το σύστημα το οποίο υπήρχε ήταν υποστηρικτές της δικτατορίας. Διότι, αν δεν ήσαν και αυτοί, επιτέλους πού εστηρίζετο η δικτατορία; Πλην ελαχίστων, λαμπρών εξαιρέσεων, τις οποίες λίγο πολύ γνωρίζομε, όλοι, και εις τον στρατό και εις το ναυτικό και εις την αεροπορία. Λοιπόν, απλώς με αυτόν τον τρόπο θα αυξήσομε το αποδεικτικόν κύρος του κ. Γεωργίτση. Και, επειδή είμαστε μεταξύ μας, σας λέω ότι εγώ προσωπικά, και πιστεύω και όλοι, δεν έχομε καμία διάθεση να αυξήσομε το αποδεικτικό κύρος του κ. Γεωργίτση και δεν νομίζω να υπάρχει μέλος της Επιτροπής ο οποίος να μην έχει σχηματίσει γνώμη για τον εν λόγω κύριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Ζαΐμης.

ΖΑΪΜΗΣ: Κύριε πρόεδρε, εγώ συμφωνώ με τον συνάδελφο τον κ. Πεπονή και θέλω να προσθέσω και άλλα δύο επιχειρήματα, διότι υπάρχει και άλλο ένα θέμα, όπως είπε ο κ. Μπλέτσας, το οποίο για μένα είναι πολύ σοβαρό. Αλλά, πριν φθάσω εκεί, ήθελα να σας πω το εξής: Ως τώρα πάνε καλά τα πράγματα κι έχει διατηρηθεί σε ένα υψηλό επίπεδο και η ανάκρισις, οι ερωτήσεις δηλαδή, και μεταξύ μας συμφωνούμε, αποδεχόμεθα αποφάσεις ομοφώνως κτλ. Φοβούμαι ότι, αν γίνει κατ' αντιπαράστασιν, θα κατέβει το επίπεδο, διότι τι θα γίνει; Ο ένας θα πει ψεύτη τον άλλον. Δεν γίνεται διαφορετικά. Είπες ή δεν είπες. Είσαι ψεύτης, δεν είσαι ψεύτης. Ένα. Και το δεύτερο είναι ότι, ανεφέρθη το όνομα του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, εάν είπε ο Ντενίσης ή δεν είπε ότι μόνον Έλληνας δεν είναι και κάτι τέτοια. Εγώ νομίζω ότι δεν θα έπρεπε να το περιλάβουμε αυτό εις τις ερωτήσεις, διότι από την πείρα μου, από

πολύ παλιά, ξέρω ότι πολλοί Έλληνες, όλων των παρατάξεων και το λέω αυτό εξ ιδίας πείρας, δεν πολιτευόμουνα, αλλά άκουγα πολλά πράγματα από πολλά-πολλά χρόνια, και από την παλαιά ΕΡΕ και από το Κέντρο και από άλλες παρατάξεις, έχω ακούσει τη λέξη ο τραγόπαπας, ο παλιοκαλόγερος και δεν ξέρω τι κι από ανθρώπους που τον θαυμάζανε ακόμα. Λοιπόν, δεν νομίζω ότι θα έπρεπε να βάλουμε στα στόματα των κυρίων αυτών, του κ. Ντενίση και του κ. Γεωργίτση, να αναπτύξουν τη θεωρία αν ο Μακάριος ήταν ή δεν ήταν Έλληνας και όλα αυτά τα πράγματα, διότι θα ξεφύγομε, θα αποπροσανατολιστούμε από το θέμα μας και θα είναι και ένας σκόπελος επικίνδυνος. Γι' αυτό νομίζω ότι δεν θα έπρεπε να γίνει κατ' αντιπαράσταση τουλάχιστον γι' αυτά τα θέματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Κάππος έχει ζητήσει τον λόγο.

ΚΑΠΠΟΣ: Είμαι της γνώμης ότι εδώ πάμε να βρούμε την αλήθεια. Ανεξάρτητα από τις ευθύνες που έχει ο καθένας, κι έχει ευθύνες φυσικά βαρύτατες ο Γεωργίτσης, έχει πει ορισμένα πράγματα. Είναι ευκαιρία να δούμε αυτά που έχει και ό,τι έχει πει αν έχουν καμία βάση. Και νομίζω μία αντιπαράσταση θα μας έδινε τη δυνατότητα να σχηματίσουμε γνώμη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Μπλέτσας έχει τον λόγο.

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε πρόεδρε, είναι προφανές εκ της όλης μου πολιτείας νομίζω ότι δεν είχα σκοπό να δημιουργήσω ούτε οξύτητα στην κατ' αντιπαράσταση εξέταση των μαρτύρων ούτε βέβαια και να υποβιβαστεί, αλλά δέχομαι ότι μπορεί να συμβεί αυτό εδώ. Στη σκέψη μου δεν ήταν τόσο αν ο Ντενίσης είπε κάθε άλλο παρά είναι ο Μακάριος Έλληνας, οτιδήποτε άλλο είναι λέει πλην... Το 'πε ο Γεωργίτσης. Μεγαλύτερη νομική βαρύτητα δίνω σ' ένα άλλο θέμα το οποίο δεν το έθιξε ούτε ο κ. Πεπονής ούτε ο συνάδελφος ο κ. Ζαΐμης. Ποιος απεφάσιζε στην Κύπρο; Ποιος είχε τη διοίκηση των επιχειρήσεων; Έχει πολύ μεγάλη σημασία και νομική. Ο κ. Γεωργίτσης είπε δεν έκανα τίποτα χωρίς να ρωτάω. Ο κ. Ντενίσης λέει αυτά είναι δεδομένα, δεν χρειαζόταν να ρωτάς, μόνος σου ενεργούσες, όχι μόνο εκ της ανάγκης των πραγμάτων, διότι σου επετίθετο κάποιος, εκεί δεν χρειάζεται και διαταγή, αμύνεσαι, αλλά βάσει του σχεδίου. Και έχουμε μία επίρρωση αυτού του επιχειρήματος από την αναφορά την οποία έκανε ο κ. Μπίτος, ταξίαρχος κ.λπ., ο οποίος το ξεχωρίζει. Εφόσον λέει στις επιχειρήσεις για την απόκρουση της τουρκικής εισβολής δεν ελάμβανον μέρος δυνάμεις από την Ελλάδα, βάσει του σχεδίου αποκλειστικός υπεύθυνος διοικητής των επιχειρήσεων ήταν ο Α/ΓΕΕΦ και ο Α/ΓΕΕΦ εκείνη την εποχή ήταν ο Γεωργίτσης. Αυτό έχει τεράστια νομική σημασία.

Ομιλίες μελών εκτός μικροφώνου

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ο κ. Γεωργίτσης προσπάθησε να δώσει την εντύπωση ότι ενεργούσε κατόπιν εντολής. Δεν έκανε τίποτα χωρίς εντολή και εμείς νομίζω ότι μπορούμε να πούμε ότι αναζητούμε και τις δικές του τις ευθύνες, ο ίδιος τι έκανε χωρίς διαταγή, ο ίδιος τι όφειλε να κάνει. Είναι παράλειψή του. Αυτά ήταν τα τρία θέματα. Σ' αυτό το τρίτο δίνω και ιδιαίτερα νομική σημασία εγώ. Εάν όμως πρόκειται να γίνει ψηφοφορία, και βλέπω συναδέλφους, ότι οι μεν, ναι, οι... Εγώ είμαι έτοιμος να ανακαλέσω το αίτημα, να μην το θέσετε σε ψηφοφορία και να τελειώσει αυτή η συζήτηση. Δεν είχα καμία πρόθεση να δημιουργήσω... Ενόμιζα ότι είναι αυτονόητο. Εφόσον δεν είναι αυτονόητο, νομίζω ότι το ανακαλώ, εφόσον δεν έχει καμία χρησιμότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μου επιτρέπετε; Βλέπω ότι επιθυμούν δύο-τρεις συνάδελφοι να μιλήσουν ακόμα, αλλά, αν θα μου επιτρέπατε, θα ήθελα να πω και εγώ τη γνώμη μου και νομίζω ότι μπορούμε να κλείσουμε. Αντιπαράστασις μπορεί να διαταχθεί και πρέπει να διατάσσεται σε ανακριτικές υποθέσεις, όταν υπάρχουν εριστά σημεία ουσιώδη, η

αποκάλυψις δε της αληθείας ως προς την άποψη του ενός μάρτυρος ή του άλλου μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο. Τώρα εδώ πέρα εάν ήταν διάδοχος του Γεωργίτση ο Γιαννακόδημος ή αν ήταν διάδοχος του Ντενίση φαίνεται ότι δεν είναι, φαίνεται ότι δεν είναι... Το λέει ο στρατιωτικός κανονισμός. Τι λένε οι κύριοι στρατιωτικοί που είναι εδώ μέσα; Αλλά εν πάση περιπτώσει και ανεξάρτητα απ' αυτό, δεν είναι ανάγκη να είναι στρατιωτικοί. Νομίζω πως ο ίδιος ο Γεωργίτσης είπε ότι του ανετέθη αυτού η αρχηγία και ότι ήταν αρχηγός, διοικητής. Βέβαια μπορεί, από τις 2 του μηνός είπε ο κ. Γεωργίτσης, νομίζω, δεν ήμουν... Πότε έφυγε ο Ντενίσης; Έφυγε στις 6, ξέρω και 'γώ, του μηνός, μέχρι τις 15 δεν ήμουν εγώ ο διάδοχος. Αυτό είπε, ήταν ο Γιαννακόδημος ο επιτελάρχης. Από τις 15 όμως, επαναστατικώ δικαίω, ανέλαβε αυτός, του ανετέθη αυτού. Αυτό είπε. Δεν νομίζω ότι υπάρχει αντίφαση δηλαδή των δύο σ' αυτό το σημείο. Έτσι; Δεύτερον, εάν ο κανονισμός λέει ότι έπρεπε να πάρει εντολή σε κάθε περίπτωση και να μην αμυνθεί... Είναι δυνατόν να λέει τέτοιο πράγμα ο κανονισμός; Είναι δυνατόν να του λένε ότι, όταν μια εχθρική χώρα σού επιτεθεί, εσύ πρέπει να σηκώσεις τα χέρια ψηλά και να περιμένεις την εξ ύψους βοήθεια; Λοιπόν, νομίζω ότι δεν πρέπει να τεθεί το θέμα αυτό και να τελειώνουμε. Ύστερα έχουμε μια συμπληρωματική, αυτή για τον κ. Γεωργίτση, γιατί πρέπει να έρθει, να τα διαβάσει μέσα, πρέπει να τα υπογράψει, να τα βεβαιώσει αυτά τα πράγματα και εδώ κ.λπ., αλλά και ως προς τον κ. Ντενίση πρέπει να του διαβάσουμε αυτά τα πρακτικά τα σημερινά, είναι 100 σελίδες. Εγώ θα υποβληθώ στον κόπο το μισό να διαβάσω, τις 50, τις υπόλοιπες 50 θα παρακαλέσω κάποιο άλλο μέλος της Επιτροπής να δεχθεί να τις διαβάσει παρουσία του κ.λπ., γιατί πρέπει να βάλει και 100 περίπου υπογραφές, 100 και περισσότερες ίσως. Εάν θα θέλατε, να επανέλθει ο κ. Ντενίσης και να αρχίσουμε το διάβασμα, γιατί νομίζω ότι τελειώσαμε. Πού είναι ο Γεωργίτσης; Είναι εδώ; Μπορεί να έρθει;

Ομιλίες μελών εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα φέρε τον Ντενίση...

ΜΕΛΟΣ: Ο κ. Γεωργίτσης μελετάει μία-μία τις σελίδες και δεν έχει τελειώσει τη χθεσινή του κατάθεση ακόμα. Τώρα θα αρχίσει με τη σημερινή του κατάθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα τον περιμένουμε να τελειώσει την ανάγνωσή του δηλαδή ή θέλετε να 'ρθει εδώ μέσα και να τα διαβάσουμε; Στο μεταξύ όμως μην χάνουμε χρόνο, ας διαβάσει της σημερινής, γιατί πρέπει να διαβαστεί η κατάθεση, δεν γίνεται αλλιώς. Ορίστε, κύριε Κάππο.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν είναι πρακτικά δυνατόν να γίνει αυτή η δουλειά απόψε. Νομίζω μπορούμε για την επόμενη συνεδρίαση...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Κάππο, είστε πολύ τολμηρός σε έκφραση απόψεων, γιατί ίσως δεν έχετε δικηγορήσει. Πρέπει στο σημείο αυτό να μείνουμε, να διαβάσουμε και να υπογράψει ο κ. Ντενίσης, δεν γίνεται αλλιώς, γιατί δεν ξέρω αύριο... Τι θα γίνει τώρα με τον κ. Ντενίση ή με τον οποιοδήποτε...

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, πρέπει να βρούμε τρόπο, γιατί έχει πάει η ώρα 11.30΄, τι να κάνουμε, έχουμε συνεδρίαση πρωινή, έχουμε υποχρεώσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ δεν λέω ότι δεν έχουμε υποχρεώσεις. Ορίστε, κύριε Παπακωνσταντίνου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Δεν νομίζω ότι είναι ύποπτοι φυγής είτε ο ένας είτε ο άλλος, το να περιμένουμε δύο ώρες χωρίς να κάνουμε τίποτα, για να περιμένουμε να διαβαστεί, έχω την εντύπωση ότι δεν είναι... Αύριο το πρωί έχουμε συνεδρίαση της Βουλής πάλι. Θα μπορούσε αυτό το πράγμα να μετατεθεί για τη συνεδρίαση που θα ορίσετε για την επόμενη εβδομάδα. Αύριο το πρωί γίνεται πρόταση, αλλά αυτή τη στιγμή θα μείνουμε χωρίς να κάνουμε τίποτα; Θα μείνουμε δυόμισι ώρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βλέπετε ότι με το σύστημα που ακολουθήσαμε ελέγχει ο κ. Γεωργί-

τσης μία-μία λέξη της καταθέσεώς του και καλά κάνει.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Να εξουσιοδοτήσει η Επιτροπή ένα ή δύο συναδέλφους που είναι διατεθειμένοι να μείνουν και δεν έχουν αύριο το πρωί Βουλή το καταλαβαίνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μου φαίνεται όμως ότι αυτά είναι ολίγον επικίνδυνα πράγματα. Εγώ είμαι λιγάκι ορθόδοξος σε αυτά τα πράγματα και θέλω να τηρηθεί η ορθοδοξία, δεν ξέρω.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, εάν ένας από τους δύο χριστιανούς θέλει να αλλάξει κάτι, θα μας ξανακαλέσουν όλους εδώ να εγκρίνουμε; Επομένως πρέπει να τελειώσει απόψε, δεν μπορεί να γίνει αλλιώς. Εάν αλλάξει ολόκληρη φράση, ολόκληρη έννοια...

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Θυμόμαστε τι είπε; Μόνο τα πρακτικά, οι στενογράφοι και η μαγνητοταινία μπορεί να επιβεβαιώσει, να διαψεύσει αυτά που θα έλεγε. Θυμάστε εσείς ή εγώ ή οποιοσδήποτε τι ακριβώς είπε και πώς θέλει να το αλλάξει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ νομίζω ότι θα πρέπει να επιχειρήσουμε την ανάγνωση αυτών των πραγμάτων, κύριε Πεπονή. Τι λέτε εσείς;

ΠΕΠΟΝΗΣ: Να διαβάσουν οι μάρτυρες καθένας την κατάθεσή του και να τεθεί υπόψιν του προεδρείου και, αν κρίνετε εσείς της επιτροπής, εάν έχουν κάποια διαφωνία με συγκεκριμένη διατύπωση... Διότι, αν κάποιες σελίδες τις διάβασαν και δεν έχουν ζητήσει καμία διόρθωση, να γραφτεί ότι ο μάρτυς ανέγνωσε την κατάθεσή του, εάν υπάρχουν διαφωνίες, να σας πουν «κύριε πρόεδρε, εγώ εδώ δεν το είπα έτσι», αλλά όχι να διαβαστεί ολόκληρη από εμάς η σημερινή κατάθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όταν λέω όλη, να διαβαστεί ολόκληρη από εμάς είναι ακριβώς για να μην επαναληφθεί αυτό, να ψάχνει λέξηλέξη την κατάθεσή του. Να δώσουμε έναν ρυθμό γοργό στην ανάγνωση, ώστε κάποτε να τελειώνουμε. Γιατί, αν δώσουμε και στον κ. Ντενίση...

ΠΕΠΟΝΗΣ: Πρότεινα σήμερα να τη διαβάσει μόνος του και, αν έρθει να σας πει «κύριε πρόεδρε, όλα είναι όπως τα είπα» ή, αν διαφωνεί, να πει «σε αυτά τα πέντε-έξι σημεία»...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Πεπονή, με συγχωρείτε, αλλά ακούσατε τώρα από τον κ. Τσιγαρίδα ότι ο κ. Γεωργίτσης μέσα πήρε την κατάθεση, την έχει μπροστά του και διαβάζει λέξη-λέξη την κατάθεσή του, για να πει ναι ή όχι. Εάν όμως επαναλάβει το ίδιο και ο κ. Ντενίσης, μου φαίνεται ότι, εγώ νομίζω ότι, αν δώσουμε έναν γοργό ρυθμό στην ανάγνωση, θα τελειώσουμε, έτσι νομίζω ότι είναι σωστό.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε πρόεδρε, εάν υποθέσουμε ότι η εξέταση ενός μάρτυρος μετά από ορισμένες ημέρες τελειώνει τα μεσάνυχτα, εμείς τι θα κάνουμε εδώ πέρα, θα κάτσουμε μέχρι το πρωί να διαβάζει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Παυλίδη, αυτό είναι πρακτικό θέμα αυτό που θέτετε. Το θέμα είναι ότι υπάρχει και η θεωρία.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, εγώ θα επανέλθω στην πρόταση του κ. Πεπονή, η οποία είναι ρεαλιστική πρόταση και η οποία είναι και σωστή. Εφόσον δεν έχει αντίρρηση ο μάρτυς, εμείς τι να τη διαβάσουμε; Αν πούμε ότι μας πει «πέντε σελίδες διαφωνώ, δεν τα είπα έτσι», στις πέντε σελίδες, γιατί να κάνουμε στις διακόσιες σελίδες;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Παπακωνσταντίνου, πού θα τις εντοπίσει; Αφήστε τον κ. Γεωργίτση. Τον κ. Ντενίση τώρα. Πώς θα τις εντοπίσει τις σελίδες αυτές που διαφωνεί, εάν δεν του τεθούν υπόψιν;

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μα θα του τεθούν ασφαλώς.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, ή θα γίνει αυτό το οποίο είπατε εσείς ή θα γίνει αυτό που είπε και ο κ. Παπακωνσταντίνου, αφού δεν είναι ύποπτοι φυγής, αύριο την ώρα που θα συνεδριάζει το τμήμα, εμείς να συνεδριάσουμε δύο ώρες εδώ, να τελειώνει η ιστορία. Ένα από τα δύο και ό,τι είναι το αποφασίζουμε. Να μην καθυστερούμε.

ΜΕΛΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι, το πρόβλη-

μα για το προεδρείο είναι το εξής: Μπορεί να πούμε σήμερα στον κ. Ντενίση «αύριο το πρωί στις 11.00΄, κύριε Ντενίση, ελάτε στη Βουλή». Το πρόβλημα που βάζει λοιπόν το προεδρείο είναι το εξής: Μπορούμε να αφήσουμε την κατάθεση την οποία τελείωσε τώρα ανυπόγραφη μέχρι αύριο στις 11.00΄ η ώρα, γιατί, αν έρθει αύριο στις 11.00΄ η ώρα, θα του πούμε «πάρ' τα, κάθισε, διόρθωσε, τι θες να δεις και υπέγραψε». Το πρόβλημα από σήμερα μέχρι αύριο το πρωί, αυτό είναι το πρόβλημα που βάζει το προεδρείο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα δεν μπορούμε να γράψουμε, να βεβαιώσουμε ότι το διαβάσαμε χωρίς να το διαβάσουμε.

Ομιλίες εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να κάμω εγώ μία πρόταση...

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, αυτό που προτείνει ο κ. Πεπονής, απλώς διακόπτεται τώρα η ανάγνωση των πρακτικών από τον μάρτυρα, τον καλείτε αύριο το πρωί, τα κείμενα είναι μπροστά, εάν τα αποδέχεται, τα μονογράφει, εάν δεν τα αποδέχεται, διασταυρώνει το τι είπε από τις μαγνητοταινίες και από το άλλο υλικό που έχουμε εκεί. Είναι απλούστατο. Τα χαρτιά είναι στα χέρια του, αν θέλει τα υπογράφει, εάν δεν θέλει, δεν τα υπογράφει και διασταυρώνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, «η Επιτροπή δύναται να αναθέτη την ενέργειαν ειδικώς ωρισμένων εξεταστικών πράξεων εις εν ή πλείονα των μελών αυτής ή εις Εφέτην ή Πρωτοδίκην, διωρισμένους εν τη περιφερεία», μέχρι να διεξαχθεί η σχετική πράξις. Μπορούμε βέβαια να πούμε βάσει αυτού, τώρα εξεταστική πράξις δεν είναι η ανάγνωση δηλαδή της καταθέσεως και η υπογραφή, αλλά εν πάση περιπτώσει μπορούμε να αναθέσουμε σε έναν από μας να παρακολουθήσει αυτή τη διαδικασία, αλλά εγώ δυσπιστώ, διότι είναι ενδεχόμενο να μην έρθει ο κύριος αυτός.

ΜΕΛΟΣ: Αν μου επιτρέπεται μία λέξη, εγώ θα επρότεινα να τελειώνουμε με τον Γεωργίτση, απ' ό,τι πληροφορεί ο κ. Τσιγαρίδας, κάπου πρέπει να τελειώνει ο άνθρωπος. Ας υποστούμε λοιπόν το τελείωμα αυτό, να συνεχίσει κάποιος την ανάγνωση, όχι ο ίδιος εδώ, να την υπογράψει, να τελειώνουμε και αύριο 11.00΄ η ώρα, όπως ειπώθηκε, ή κάποιος αναλαμβάνει ειδική εντολή ή ερχόμαστε και υπογράφει ο Ντενίσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να τον ρωτήσουμε. Κύριε Παπαθανασίου, φέρτε τον κ. Ντενίση.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε πρόεδρε, το πρόβλημα αυτό δεν είναι πρόβλημα Ντενίση, Γεωργίτση, είναι πρόβλημα φοβάμαι για πενήντα-εξήντα μάρτυρες, είναι πολύ σοβαρό πρόβλημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα ναι, κύριε Βασιλειάδη, υπάρχει και η δικονομία η οποία πρέπει να τηρείται. Καθίστε ένα λεπτό, σας παρακαλώ. Πρέπει να κάνω μια ανακοίνωση. Ένα λεπτό. Μέχρι να έρθει ο κ. Ντενίσης, ας την κάνω. Δημιουργείται ένα θέμα πρακτικό, το οποίο το κουβέντιασα και με τον κ. Παπακωνσταντίνου, όπως και με τον κ. Ζακολίκο και με τον κ. Τσιγαρίδα νομίζω. Δεν μπορεί να γίνονται τρεις συνεδριάσεις την εβδομάδα, είναι αδύνατον. Πρώτον, για λόγους στενογράφων, στενογραφικής υπηρεσίας, δεύτερον, και για λόγους δικούς μας, διότι δεν είναι δυνατόν κάθε βραδιά να ξενυχτάμε συνέχεια. Γι' αυτό τον λόγο, λέω να περιορίσουμε τις μέρες σε δύο εβδομαδιαίως.

ΜΕΛΗ: Σύμφωνοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι και να είναι αυτές η Τρίτη και η Πέμπτη, ώστε να μην είναι δύο συνεχείς. Μου είπαν μερικοί Τετάρτη και Πέμπτη. Πώς μπορεί να είναι συνεχείς οι μέρες; Αν είναι συνεχείς, πάλι το ίδιο πράγμα έχουμε. Νομίζω ότι μπορούμε να το κάνουμε Τρίτη και Πέμπτη και, εάν έχω εγώ κοινοποιήσει, αν ο κ. Εισαγγελεύς δηλαδή έχει κοινοποιήσει τις κλήσεις μου, να ανακαλέσω μερικές από αυτές τις κλήσεις, ώστε να μπορέσουμε καλύτερα. Συνεπώς η επόμενη συνεδρίασή μας θα γίνει την Τρίτη το πρωί.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, ιδιαίτερα για τους βουλευτές από τις επαρχίες ο ορισμός

της Τρίτης νομίζω ότι ουσιαστικά σημαίνει συν μία μέρα, γιατί θα πρέπει να είναι εδώ από τη Δευτέρα το βράδυ. Αυτό δημιουργεί αυτή τη δυσκολία της αφαίρεσης μίας ημέρας. Κι εμείς, πέραν του γεγονότος ότι τους στερεί του δικαιώματος να είναι στην εκλογική τους περιφέρεια μία μέρα, που δεν θα το επικαλεστώ, τουλάχιστον τους αφαιρεί το δικαίωμα να κάνουν μία επιπλέον ημέρα αργία ή διακοπών ή, εάν θέλετε, ξεκουράσεως. Θα έλεγα λοιπόν ότι αυτή την παρατήρηση θα πρέπει να τη λάβουμε σοβαρώς υπόψιν. Βεβαίως, αντιλαμβάνομαι και τη δυσκολία των δύο συνεχών. Θα ήθελα να το εκτιμήσετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπάρχει και ένας άλλος λόγος, ότι την Τετάρτη το πρωί, γιατί λέμε την Τρίτη το πρωί δεν έχει Βουλή, την Τετάρτη το πρωί έχει Βουλή. Απόγευμα, άμα πούμε απόγευμα, αλλά υπάρχει και Πέμπτη πάλι απόγευμα, και γι' αυτό είναι εκείνο που νομίζω πως πρέπει να αποφευχθεί. Γι' αυτό και λέω Τρίτη και Πέμπτη και νομίζω ότι τώρα εδώ που φτάσαμε το καλοκαίρι δεν θα το περάσουμε καλά. Τρίτη και Πέμπτη νομίζω πως είναι καλά.

ΜΕΛΟΣ: Ώρα Τρίτη;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ώρα Τρίτη 11.00΄ το πρωί. Είναι έτοιμος ο κ. Γεωργίτσης;

ΜΕΛΟΣ: 10.00΄ η ώρα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 10.00΄ η ώρα, για την Τρίτη δεν τίθεται ζήτημα, θα το βρούμε, ό,τι ώρα έχουμε κλητεύσει μάρτυρες εκείνοι θα έρθουν. Έχουμε κλητεύσει μάρτυρα για τις 11.00΄, δεν αλλάζει.

ΜΕΛΟΣ: 11.00΄ το είχαμε συζητήσει, κύριε πρόεδρε, για την ώρα το είχαμε συζητήσει, για την Τρίτη και είχαμε πει 11.00΄, για να προλαμβάνουμε να ερχόμαστε από την επαρχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Λοιπόν, περαιτέρω, σταθείτε, μην φεύγετε. Παρακαλώ τον κ. Ζακολίκο να μας πει τι προβλήματα έχουμε.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε πρόεδρε, έχουμε τα εξής προβλήματα που δημιουργούνται: Ο κ. Γεωργίτσης τώρα μόλις τέλειωσε την ανάγνωση και την υπογραφή 228 σελίδων, που είναι η χθεσινή του κατάθεση, τα υπέγραψε, έχει τη σημερινή κατάθεση η οποία ό,τι τον αφορά είναι περίπου 65 σελίδες. Ο άνθρωπος έχει καταρρεύσει μέσα, δεν αντέχει άλλο. Από την άλλη πλευρά όμως είμαστε υποχρεωμένοι σε κάποιο σημείο για τα πρακτικά να έρθει μέσα να κάνει δηλώσεις ότι αναγνωρίζει τις δύο καταθέσεις Μπέλκα. Και ρωτώ, κύριε πρόεδρε, πώς θα το μεθοδεύσουμε; Πρέπει να βεβαιώσει ότι αποδέχεται και αναγνωρίζει. Τι προτείνετε να γίνει; Δέχεται ο κ. Γεωργίτσης να έρθει αύριο το πρωί, να συνεχίσει ενώπιον κάποιου μέλους της Επιτροπής την ανάγνωση και την υπογραφή και επομένως να θεωρηθεί τις δηλώσεις που θα κάνει, τις έχω δακτυλογραφήσει εγώ στα πρακτικά και είναι έτοιμες, και τις δέχεται... Δηλαδή, η απλή υπογραφή απλώς θα υπάρχει η παρατυπία ότι δεν μπαίνει μέσα στη συνεδρίαση της Επιτροπής.

ΜΕΛΟΣ: Να ανατεθεί σε ένα μέλος της Επιτροπής κύριε πρόεδρε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εδιάβασα προηγουμένως τον Κανονισμό και συνεπώς μπορεί να γίνει αυτό το πράγμα, να αναθέσουμε βάσει της παραγράφου «η Επιτροπή δύναται να αναθέτη την ενέργειαν ειδικώς ωρισμένων εξεταστικών πράξεων εις εν ή πλείονα των μελών αυτής ή εις Εφέτην ή Πρωτοδίκην». Αναθέτετε λοιπόν στο προεδρείο, σ' εμένα, στον κ. Τσιγαρίδα και στον κ. Ζακολίκο. Θα πρέπει να πούμε και το εξής: Και το επαναλαμβάνω και θα το πω και ενώπιόν τους. Έχει δημιουργηθεί από τον Τύπο ο θόρυβος ότι κατά κάποιον τρόπο, μάλιστα μ' ένα ανοίκειο ύφος, η Βουλή ευθύνεται για το ότι δεσμεύει αυτούς να μην μιλήσουν σε δημοσιογράφους. Πρέπει λοιπόν να τους δηλώσουμε καθαρά, όλων των μαρτύρων, ότι ως ελεύθεροι πολίται δημοκρατικής χώρας έχουνε το δικαίωμα να βρουν τους δημοσιογράφους και να τους πουν ό,τι θέλουνε. Δεν μπορούμε να τους απαγορεύσουμε εμείς...

Μέλη διαμαρτύρονται,
αλλά δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Παυλίδη, όταν τα πληρώνουμε όμως εμείς, όταν τα πληρώνει ένα ανοίκειο σχόλιο εναντίον του κ. Αλευρά σήμερα, που είναι πάρα πολύ ανοίκειο, γιατί, όταν τα πληρώνουμε εμείς…

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εδώ απόψε η ραδιοφωνία και η τηλεόραση είπε πλήρως επερατώθη η εξέταση Γεωργίτση, η Επιτροπή αυτή την ώρα εξετάζει Ντενίση…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ, εν πάση περιπτώσει, επιμένω ότι θα πρέπει να σημειωθεί αυτό το πράγμα εις τους κυρίους, να καταλάβουν ότι μπορούν να επικοινωνήσουν με τους δημοσιογράφους και να πούνε ό,τι θέλουνε, διότι δεν μπορεί να πληρώνουμε εμείς τα σχόλια του Τύπου και ως Βουλή και ως Επιτροπή.

Μέλη μιλούν, αλλά δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέω ότι δεν έχουν εμπόδιο από κανέναν από εμάς να κάνουν ανακοινώσεις, αν θέλουν, γιατί δεν μπορούμε να πληρώνουμε εμείς τα σπασμένα. Ύστερα είναι αίτημα, αν θέλετε, και των δημοσιογράφων που ρωτάνε «επιτρέπετε εσείς να γίνει ανακοίνωση από μέρους των ενδιαφερομένων, μέρους των μαρτύρων». Μπορούμε να πούμε ότι έχουμε λόγο να εμποδίσουμε τους ενδιαφερομένους να έρθουν σε επικοινωνία με τους μάρτυρες… Η ανάκριση είναι μυστική για εμάς, κύριε Ξαρχά, με συγχωρείτε πάρα πολύ, λένε οι κοινοβουλευτικές επιτροπές στερούνται δημοσιότητος. Αυτό δεσμεύει τον μάρτυρα;

ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Πάμε στην ποινική δικονομία, η ανάκρισις είναι μυστική. Το μυστική δεν δεσμεύει τον μάρτυρα. Είναι δυνατόν ο μάρτυς να βγει έξω και να κάνει δηλώσεις και να πει ο κ. Πεπονής με ρώτησε αυτό; Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί δεν μπορεί, κύριε Μπλέτσα; Μυστική είναι με την έννοια… Διότι ο μάρτυς μπορεί άριστα να ισχυριστεί ψέματα έξω, ενώ ο ανακριτής δεσμεύεται να μην ανακοινώσει τίποτε. Ο ανακριτής δεσμεύεται. Είναι δυνατόν να πούμε ότι, επειδή στερείται δημοσιότητος η επιτροπή, δεν έχει δικαίωμα αυτός; Χθες το βράδυ εδημιουργήθη η εντύπωσις ότι εφυγαδεύθη από μας ο Γεωργίτσης, μας το είπανε οι δημοσιογράφοι, του κ. Παπακωνσταντίνου, εμού και του κ. Ζακολίκου.

Διαμαρτυρίες εκτός μικροφώνου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας παρακαλώ, κύριε, αφήστε με να ολοκληρώσω μία φράση. Δεν λέμε να μιλήσουνε. Λέμε ότι πρέπει να καταλάβουνε ότι δεν υπάρχει κώλυμα.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, θα τους δώσουμε να καταλάβουν ποιο είναι το κώλυμα και ποιο δεν είναι το κώλυμα; Λειτουργεί η Επιτροπή μας νομοτύπως ή δεν λειτουργεί; Λειτουργεί. Έχουμε υποχρέωση να κάνουμε μάθημα, αν αυτό απορρέει εκ των καθηκόντων μας, τότε είναι παράλειψή μας που δεν το κάναμε μέχρι στιγμής. Εγώ δεν αισθάνομαι ότι έχω κάνει κάποια παράλειψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι λέτε, κύριοι συνάδελφοι; Αυτό τίθεται ως θέμα. Πρέπει να επωμισθούμε την ευθύνη αυτών των ύβρεων που δεχόμαστε από τον Τύπο; Η φρουρά τον συνόδευσε για να τον προστατεύσει. Ο αρχιπραξικοπηματίας ήτανε, μωρέ συνάδελφοι, και εν πάση περιπτώσει έγινε ένα σφάλμα ας πούμε. Θα πρέπει να επαναλαμβάνεται;

Μέλη μιλούν, αλλά δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ύστερα έπρεπε κάποιος να τον οδηγήσει στην αίθουσα. Δεν πιστεύω να γράφονται αυτά στα πρακτικά;

Μέλη μιλούν, αλλά δεν ακούγονται

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, σχετικά με τον περιορισμό των τριών σε δύο ημέρες συνεδριάσεων εβδομαδιαίως της Επιτροπής, έχω τη γνώμη ότι είναι σφάλμα και θα αποβεί εις βάρος του έργου της Επιτροπής, ότι δεν θα προλάβουμε να εξετάσουμε τους μάρτυρες και να ολοκληρώσουμε την έρευνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ζηλεύω, κύριε Μπαντουβά, την υγεία σας, εγώ κάμπτομαι. Με το δίδαγμα που δέχομαι αυτές τις μέρες που γίνεται η Επιτροπή νομίζω πως δεν θα τα βγάλουμε πέρα. Ποιος έρχεται τώρα, έρχεται ο κ. Γεωργίτσης;

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, να παρακαλέσω κάτι τους συναδέλφους... Βέβαια δεν είναι ευχάριστο αυτό που θα πω, οι περισσότεροι συνάδελφοι επαναλαμβάνουν τα ίδια πράγματα και ομολογούν, λένε το είπαμε ξανά, αλλά επιμένω να το διευκρινίσω ακόμα περισσότερο, εάν μεταξύ μας συμφωνούσαμε, να ερωτούσαμε 3 λεπτά μόνο, μία ερώτηση, δύο. Όταν εσείς ρωτάτε εξαντλητικά τον μάρτυρα και εν συνεχεία είκοσι άνθρωποι τουλάχιστον ερωτούμε τις ίδιες ερωτήσεις, νομίζω μπορούμε να περιοριστούμε στα τρία λεπτά ο καθένας. Επαναλαμβάνουμε τα ίδια και τα ίδια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Γεωργίτσης δηλώνει ότι τελειώνει τώρα σε μισή ώρα, λέει ο κ. Ζακολίκος, συνεπώς δέχεστε να περιμένουμε τώρα τον κ. Γεωργίτση, να τελειώνουμε.

Ομιλίες εκτός μικροφώνου

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Έχω την εντύπωση, κάνοντας χρήση του άρθρου αυτού, ότι η Επιτροπή είναι δυνατόν να εξουσιοδοτήσει κάποιον, ένα μέλος της...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορούμε να φωνάξουμε τον κ. Ντενίση, μήπως θέλει να υπογράψει τώρα βεβαιώνοντας ότι του ανεγνώσθη;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Ζακολίκος παρακαλείται να λάβει τον λόγο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε πρόεδρε, βεβαιώνω εσάς και τους συναδέλφους της Επιτροπής ότι παρουσία μου ο μάρτυρας κ. Γεωργίτσης διάβασε με πλήρη άνεση χρόνου όλο το περιεχόμενο των πρακτικών της χθεσινής και σημερινής συνεδρίασης της Επιτροπής που αφορούν την κατάθεσή του και τις υποβληθείσες ερωτήσεις εκ μέρους των συναδέλφων. Βεβαιώνει δε το περιεχόμενο με την υπογραφή του που έθεσε σε κάθε σελίδα των πρακτικών. Επίσης του διάβασα τις δύο ένορκες καταθέσεις που έδωσε στον ταξίαρχο δικαστικό κ. Μπέλκα Χρήστο από 24.1.75 αποτελούμενη από 22 φύλλα και από 24.2.75 αποτελούμενη από 2 φύλλα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Γεωργίτση, έχετε να δηλώσετε τίποτα πέραν των όσων μας είπατε μέχρι στιγμής;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, κύριε πρόεδρε, λέτε. Αναγνωρίζετε και επιβεβαιώνετε στο σύνολό τους αυτές τις δύο ένορκες καταθέσεις που ανέφερε ο κ. Ζακολίκος προ ολίγου, που σας διάβασε;

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τις επιβεβαιώνετε ως αληθείς. Άλλο τι δεν έχω να προσθέσω, υπογράφω εις το σημείο αυτό, όπως υπέγραψα και σε κάθε σελίδα των πρακτικών που περιλαμβάνουν την κατάθεσή μου. Τώρα, επειδή η Επιτροπή έλαβεν την απόφαση να αναθέσει στο προεδρείο, να παρίσταται κατά την υπογραφή την οποίαν θα βάλετε εδώ στο τέλος, επειδή δεν τελειώσατε την εξέταση της καταθέσεώς σας.

ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ: Είναι ορισμένες σελίδες που δεν τις υπέγραψα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα περιμένουμε εμείς. Αν θέλετε, φέρτε και τον κ. Ντενίση μέσα να του ανακοινώσουμε τα ίδια.

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορούμε συνεπώς να αρχίσουμε. Είμαστε σύμφωνοι;

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Παρακαλώ μία παρατήρηση, κύριε πρόεδρε, μπορώ να κάνω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαρίστως να κάνετε, κύριε Μαρκόπουλε.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, δύο εξ ημών μεταβήκαμε στην Κωνσταντινούπολη αυτή την εβδομάδα για τη γνωστή ιστορία. Μόλις γύρισα, είδα τις εφημερίδες και με έκπληξή μου είδα να εμφανίζονται μερικά πράγματα τα οποία είναι αληθινά. Δηλαδή, πράγματι, είδα πρόταση την οποία έκανα εγώ να αναφέρεται μέσα σε ρεπορτάζ. Και διερωτώμαι τι γίνεται. Έχουμε αρχίσει να τα βγάζουμε προς τα έξω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν θέλετε απάντηση από μένα, να σας τη δώσω. Το έχω υπόψη μου, παίρνουμε και ένα σώμα από τις εφημερίδες κάθε μέρα και προσπαθούμε να βρούμε τι λένε οι εφημερίδες. Αλλά τι να κάνουμε, αυτός είναι ο Τύπος μας, αυτές είναι οι εφημερίδες μας. Τώρα, εάν αποτελούν φαντασιώσεις των δημοσιογράφων ή αν αποτελούν αποτελέσματα κάποιας διαρροής που γίνεται, δεν μπορούμε να κάνουμε αλλιώς. Δηλαδή, δεν μπορούμε να λάβουμε κανένα μέτρο. Το ίδιο ερώτησε προχθές και η κ. Συνοδινού. Θα της έδινα σήμερα μια απάντηση στο ερώτημα το οποίο μου έκανε, αλλά δυστυχώς βλέπω ότι δεν είναι εδώ αυτή τη στιγμή. Θα ήθελα επίσης να δώσω μίαν απάντηση και στον κ. Κάππο, ο οποίος επίσης δεν είναι εδώ αυτή τη στιγμή. Γι' αυτό σταματώ και τις απαντήσεις αυτές μέχρι να έρθουνε. Εάν ήθελε κανένας από την Επιτροπή, διότι ο μάρτυς έχει κληθεί για τις 11.00΄ και την Επιτροπή για τις 10.30΄, μήπως θα ήθελαν τα μέλη της Επιτροπής να πουν τίποτα εκτός ημερησίας διατάξεως. Παρακαλώ τον κ. Βαρβιτσιώτη να λάβει τον λόγο και στη συνέχεια ο κ. Ζερβός.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, γεννάται το εξής θέμα το οποίο θέλω να θέσω υπό την κρίση σας και υπό την κρίση της Επιτροπής και το οποίο νομίζω ότι πρέπει να λύσουμε. Κατέθεσαν δύο μάρτυρες ήδη. Σήμερα είναι ο τρίτος μάρτυς και ύστερα από λίγο καιρό θα εμφανιστεί και ο 15ος μάρτυς. Δεν είναι εύκολο να θυμόμαστε τι έχει πει ένας προεξετασθείς μάρτυς. Και είναι δυνατόν να υπάρχουν σημεία της καταθέσεως του ενός μάρτυρος τα οποία να έρχονται σε πλήρη αντίθεση με την κατάθεση προηγηθέντος μάρτυρος. Θα πρέπει να υπάρχει ένας τρόπος αυτά τα σημεία τα αντικρουόμενα να τα θέσουμε υπ' όψιν των μαρτύρων. Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να έχουμε υπ' όψιν μας τις καταθέσεις των μαρτύρων όπως τελικά διατυπώθηκαν στα πρακτικά. Μη έχοντας μπροστά μας τις καταθέσεις των μαρτύρων, δεν είναι εύκολο να επισημανθούν όλα αυτά τα ενδεχόμενα σημεία διαφωνιών. Θα έλεγα, λοιπόν, κύριε πρόεδρε, και προτείνω οι καταθέσεις των εξετασθέντων μαρτύρων να βρίσκονται, από την προηγούμενη, στο ειδικό γραφείο υπό την εποπτείαν του γραμματέως της Επιτροπής, ώστε όλοι μας να ξαναζωντανεύουμε στη μνήμη μας τι έχουν καταθέσει οι μάρτυρες και την ημέρα της καταθέσεως να διανέμονται οι καταθέσεις στους συναδέλφους κατά τη συνεδρίαση, οι οποίες με το πέρας της συνεδριάσεως να επιστρέφονται στον γραμματέα, ώστε να μην έχει κανένας στα χέρια κατάθεση. Δεν με παρακολουθήσατε στο δεύτερο σκέλος της προτάσεώς μου, κύριε πρόεδρε. Το πρώτο σκέλος είναι να υπάρχουν στο ειδικό γραφείο οι καταθέσεις από την προηγούμενη ή μια-δυο μέρες πριν. Την ημέρα της καταθέσεως του μάρτυρος να έχουμε μπροστά μας όλες τις προηγούμενες καταθέσεις, οι οποίες όμως, το σώμα της καταθέσεως θα επιστρέφεται με τη λήξη της συνεδριάσεως στον γραμματέα, ώστε να μην κυκλοφορήσει αυτούσια η κατάθεση στον Τύπο και έτσι να περιορίσουμε την επισήμανση που έκανε ο κ. Μαρκόπουλος,

επισήμανση άλλωστε που κάνουμε όλοι μας, ότι υπάρχουν, δυστυχώς, διαρροές των όσων συμβαίνουν στην αίθουσα αυτή. Έτσι νομίζω ότι θα διευκολυνθούμε πάρα πολύ στο έργο μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Ζερβός παρακαλείται να λάβει τον λόγο.

ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε πρόεδρε, επειδή πιστεύω ότι το σημαντικότερο σημείο που θα πρέπει να εξιχνιασθεί εις ό,τι αφορά το πολεμικό ναυτικό είναι ποιος ανεκάλεσε τα υποβρύχια, συνεπώς θεωρώ ότι θα είναι απαραίτητο να κληθούν ως μάρτυρες ο υπαρχηγός του ΓΕΝ εκείνη την εποχή, που ήταν ο μετέπειτα ναύαρχος Καψάλης και επίσης ο διοικητής τότε των υποβρυχίων, ο Ανδρέας Βαφειάδης, δεδομένου ότι σύμφωνα με τα ισχύοντα ο διοικητής υποβρυχίων εξακολουθεί να έχει τον υπηρεσιακό έλεγχο των υποβρυχίων εγκαθιστάμενος στον θάλαμο επιχειρήσεων του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού. Συνεπώς είναι οι δύο μάρτυρες που θα μπορέσουν κατ' αντιπαράσταση ή εν πάση περιπτώσει καταθέτοντας εδώ να διευκρινιστεί και να εξιχνιαστεί ποιος πράγματι έδωσε τη διαταγή επιστροφής των υποβρυχίων από την επιχειρησιακή περιοχή της Κύπρου; Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως. Εγράφη στα πρακτικά το αίτημά σας και προσωπικώς νομίζω ότι είναι σωστό. Και ο κ. Ξαρχάς έχει τον λόγο.

ΞΑΡΧΑΣ: Εγώ ήθελα να πω τούτο, κύριε πρόεδρε, οι καταθέσεις των μαρτύρων που κατατίθενται στα πρακτικά τίθενται υπόψιν τους και ορθώς για να δουν αν απεδόθη σωστά ή όχι κάτι. Αλλά νομίζω ότι κι εμείς πρέπει να βλέπουμε τα πρακτικά, ώστε να ξέρουμε, ο καθένας μας, αν αποδόθηκε σωστά αυτό που έχουμε πει, που έχουμε ρωτήσει. Δεν τα έχουμε δει μέχρι τώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Ξαρχά, τα πρακτικά είναι έτοιμα, συνεπώς μπορείτε να τα δείτε επισκεπτόμενοι το γραφείο της Επιτροπής. Κι αυτό είναι το πρώτο σκέλος του αιτήματος του κ. Βαρβιτσιώτη, το οποίο βεβαίως, χωρίς να προδικάζω την απόφαση της Επιτροπής, αλλά και χωρίς να χρειάζεται νομίζω να πάρουμε απόφαση ως Επιτροπή, νομίζω ότι είναι απόλυτα σωστό και νομίζω ότι πρέπει να μπορείτε να λαμβάνετε γνώσιν των πρακτικών. Τα πρακτικά είναι έτοιμα και συνεπώς μπορείτε. Ως προς το δεύτερο μέρος του αιτήματος του κ. Βαρβιτσιώτη, πρέπει να πω ότι παρουσιάζονται κάποιες τεχνικές δυσχέρειες, διότι τα πρακτικά όπως ξέρετε μέχρι στιγμής κατέλαβαν περίπου μέχρι στιγμής 500 σελίδες. Σιγά, σιγά θα φτάσουμε στις 1.000. Είναι δυνατόν κάθε βουλευτής να έχει μπροστά του τη μέρα που θα εξετάζεται ο μάρτυς 1.000, 1.500 σελίδες και να εξετάζει; Νομίζω ότι πρέπει να αρκεστούμε εις το να εξετάζουμε τις καταθέσεις μέσα στο γραφείο της Επιτροπής κι εκεί να κρατάμε σημειώσεις, ώστε να στηρίζουμε τη μνήμη μας. Εδώ, κύριε Βαρβιτσιώτη, επιτρέψτε μου να πιστεύω ότι δεν είναι δυνατή πρακτικώς η εφαρμογή αυτή.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Να πω τον αντίλογο, κύριε πρόεδρε. Βεβαίως έχει μία λογική η σκέψη σας, αλλά δεν είναι δυνατόν να ξέρουμε εκ των προτέρων τι θα καταθέσει ο επόμενος μάρτυς. Μόνο αν έχουμε μπροστά μας την κατάθεση του προηγούμενου μάρτυρα μπορούμε να του θέσουμε το ερώτημα, σε περίπτωση που θα υπάρχει αντίφαση μεταξύ των λεχθέντων από τον προηγούμενο μάρτυρα κι από τον εξεταζόμενο. Αλλιώς ό,τι σημειώσεις και να κρατήσω δεν είναι δυνατόν να ξέρω τι θα καταθέσει ο επόμενος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχω αντίθετη γνώμη. Ο κ. Παπακωνσταντίνου παρακαλείται να λάβει τον λόγο και μετά ο κ. Λιβανός.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μία συμβιβαστική λύση, κύριε πρόεδρε. Επειδή υπάρχει κάποια βάση σ' αυτά που είπε ο κ. Βαρβιτσιώτης, θα έλεγα τουλάχιστον δύο σώματα πρακτικών την ώρα της συνεδρίασης να υπάρχουν εδώ, ώστε να μπορεί ο πρόεδρος ή οποιοσδήποτε συνάδελφος να προστρέξει για μια στιγμή την ώρα που εξετάζεται κάποιος άλλος μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Λιβανός.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Να ενημερώσω τους κ. συναδέλφους ότι μερικοί από μας έχουμε δει τα πρακτικά ήδη και τα έχομε διορθώσει, αλλά συμφωνώντας με την πρόταση του κ. Παπακωνσταντίνου, αλλά και τους συναδέλφους, πριν βγουν αντίγραφα να έχουν διορθωθεί τα πρωτότυπα. Δεν είναι δυνατόν να κυκλοφορήσουν αδιόρθωτα αντίγραφα. Όπως και δεν είναι δυνατόν να κρατιούνται τα πρωτότυπα χωρίς να έχουν διορθωθεί. Γι' αυτό παρακαλώ πάρα πολύ, κύριε πρόεδρε, να τεθεί κάποιο όριο και κάποια προθεσμία για τη διόρθωση. Όποιος δεν θέλει να τα διορθώσει να μην τα διορθώσει. Αλλά δεν μπορεί να περιμένει πλέον η γραμματεία όλους να πάνε να διορθώσουν τα πρακτικά. Θα πρέπει να γίνουν αντίγραφα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πρακτικά ζητήματα είναι αυτά που θίγετε, κύριε Λιβανέ, θα προσπαθήσουμε, παρακαλώ και τη γραμματεία να προσπαθήσει να βοηθήσει έτσι ώστε και διορθωμένα να είναι πάντα. Και βέβαια είναι αδιαμφισβήτητο ότι δεν μπορούν να κυκλοφορήσουν αντίγραφα αδιόρθωτα, γιατί μετά πώς θα γίνει; Εγώ εξακολουθώ να διαφωνώ ως προς το να 'ρθουν εδώ κατά την ημέρα της εξετάσεως του μάρτυρος. Πρακτικώς δεν γίνεται αυτό το πράγμα. Διότι και τα δύο που λέει ο αγαπητός και αξιότιμος κ. Παπακωνσταντίνου, θα πνιγούμε στο χαρτί. Εγώ θυμάμαι από τη δικηγορία όταν εχρειάζετο κανένα χαρτί κι είχα κανένα φάκελο εξογκωμένο εκεί για να ρωτήσω, μου έφευγε η ερώτησις ή περνούσε ο χρόνος και μου αφαιρούσε ο πρόεδρος τον λόγο. Γιατί ψάχνοντας να βρω το συγκεκριμένο χαρτί, χανόμουνα μέσα στα πολλά. Αν αντιθέτως είχα λίγα χαρτιά μπορούσα και έκανα τη δουλειά μου. Δεν ξέρω αν είναι δυνατόν αυτό το πράγμα, γιατί δεν μπορεί βέβαια, επειδή εσείς σκεφτήκατε ότι κάτι άλλο είχε πει ο μάρτυρας, να ψάχνετε τα χαρτιά εκεί και να περιμένει ο μάρτυς. Οπωσδήποτε ο μάρτυς ήρθε τώρα. Ο κ. Περάκης, να είναι ο τελευταίος, για να αρχίσουμε την εξέταση.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Να συμπληρώσω την πρόταση, το ουσιαστικό μέρος είναι αναμφίβολα σωστό, το πρακτικό μέρος είναι δύσκολο, θα έλεγα μια τρίτη πρόταση πιο εφικτή, ίσως να υπάρχει τουλάχιστον, για να μην είμαστε εντελώς αποκομμένοι, κύριε πρόεδρε, απ' ό,τι συνέβη τις προηγούμενες μέρες, να υπάρχει τουλάχιστον μία κόπια στο προεδρείο που με τη βοήθεια της γραμματείας, με τυχόν υποδείξεις δικές μας ή με σημειώματα από κάτω, να μπορούμε σ' ένα κρίσιμο θέμα να προσφύγουμε. Έτσι τουλάχιστον για την ώρα που είναι κάτι κρίσιμο και χρειάζεται να το ψάξουμε. Αυτή την τελευταία πρόταση θα 'κανα που νομίζω ότι είναι εφικτή. Μπορεί να υπάρχει εκεί πέρα, όσο μεγάλο κι αν είναι το πακέτο, είναι δυνατόν να υπάρχει μια κόπια μόνο.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε θα παρακαλέσω, εγώ με χρονόμετρο να μην σας εμποδίσω, διότι στο κάτω, κάτω της γραφής δεν το τηρείτε και συνεπώς είναι περιττό να γράφεται στο ηλεκτρικό ρολόι. Θα κάνω πάντως έκκληση, γιατί βέβαια με 500 σελίδες στην κατάθεση δεν βγαίνει πέρα η υπόθεσις αυτή, όποιος και να 'ναι πρόεδρος, όποιοι και να 'ναι μέλη, δεν γίνεται. Γιατί μετά χρειάζεται διόρθωση, χρειάζεται έλεγχος της καταθέσεως, χρειάζεται, χρειάζεται, χρειάζεται. Λοιπόν, θα παρακαλέσω περιορισμό των ερωτήσεων, στα πλαίσια εκείνων των πραγμάτων, για τα οποία δεν έχει ερωτηθεί ο μάρτυς. Όσο λιγότερες ερωτήσεις, πιο ουσιώδεις ναι, αλλά όσο το δυνατόν λιγότερες. Εκτός αν θέλετε να μην ρωτάω εγώ και να ρωτάτε μόνον εσείς και να τελειώσουμε έτσι. Πράγμα που δεν είναι σωστό...

ΛΙΒΑΝΟΣ: ...η επιτροπή για τον Γκαετάνο στην Πορτογαλία συνεχίζει ακόμα τις εργασίες της.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Λέω, ότι η ανακριτική επιτροπή

για τον Γκαετάνο στην Πορτογαλία λειτουργεί ακόμα ύστερα από τόσα χρόνια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, αλλά δεν έχει το πορτογαλικό Σύνταγμα και ο Κανονισμός της Βουλής της πορτογαλικής, κύριε Λιβανέ, τη διάταξη ότι η αποστολή των εξεταστικών επιτροπών λήγει με τη λήξη των βουλευτικών περιόδων. Λοιπόν, όπως καταλαβαίνετε, εδώ πέρα πρέπει κάποτε να τελειώνουμε. Βέβαια αργεί η λήξη της βουλευτικής περιόδου, αλλά όπως πάμε δεν είναι δυνατόν να προφτάσουμε, όσες παρατάσεις κι αν μας δοθούν. Επίσης πρέπει να σας πω ότι το προσωπικό έχει θερινό ωράριο. Και όταν δεν υπάρχει συνεδρίαση της Βουλής, δηλαδή Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, έχει ελευθερία, συνεπώς πρέπει να κανονίσουμε τις ώρες και τις μέρες που πηγαίνουμε στα γραφεία της Επιτροπής για να διαβάσουμε τα πρακτικά, να τα ελέγξουμε κ.λπ. να είναι μέσα στο ωράριο των υπαλλήλων αυτών, διότι δεν πρέπει τους ανθρώπους να τους επιβαρύνουμε. Αλλά και αυτοί δεν φαντάζομαι να έχουν καμία διάθεσιν να επιβαρυνθούν με εργασία απογευμάτων, στα οποία δεν υποχρεούνται να δουλεύουν. Ένα αυτό και ένα δεύτερο, πρέπει να σας πω ότι υπάρχει κι ένας λογαριασμός καφενείου. Είναι δύο οι συνεδριάσεις μέχρι τώρα. Της πρώτης ημέρας είναι 2.500, αυτόν θα μου επιτρέψετε να τον πληρώσω εγώ, ως εγκαίνια της Επιτροπής. Της προεδρίας μου. Η δεύτερη μέρα είναι 3.600 και δεν ξέρω πόσο θα είναι και σήμερα, όταν θα 'ρθει. Αυτά βέβαια θα πρέπει να κατανεμηθούν κατά κάποιον τρόπο και να τα εισπράξει ένας εκ των κυρίων... Τώρα θα έρθει πάλι εκείνο το τρόλεϊ που λένε και θα δούμε πόσο θα μας έχει χρεωμένους κι ο καθένας θα πληρώσει το δικό του. Επίσης κι από τις 3.600 που χρωστάμε, παρακαλώ να τις κατανείμουμε και να τις δώσουμε στον κλητήρα. Βλέπω τον κ. Κάππο παρόντα. Θα ήθελα να κάμω μία δήλωση την οποία θα ήθελα να ακούσει. Κύριοι συνάδελφοι, είδαν αυτές τις μέρες το φως της δημοσιότητας απόψεις ορισμένων συναδέλφων που αναφέρονται στην ανάγκη όπως λένε να δοθεί δημοσιότητα στις συνεδριάσεις της Επιτροπής μας. Θα ήθελα ύστερα από αυτό να παρατηρήσω ότι η δημοσιότης των συνεδριάσεων της Επιτροπής μας δεν είναι θέμα αρμοδιότητος της ίδιας της Επιτροπής ή κάποιου άλλου οργάνου. Και τούτο γιατί η έλλειψη δημοσιότητος στη λειτουργία της Επιτροπής μας δεν καθορίζεται με απόφασή της ή έστω με απόφαση της Βουλής, αλλά καθιερώνεται με ρητή διάταξη του ισχύοντος Κανονισμού της Βουλής. Και συγκεκριμένα τη διάταξη της παρ. 2 του αρ. 31 η οποία ρητά ορίζει «οι συνεδριάσεις των επιτροπών στερούνται δημοσιότητος». Εξάλλου, πρέπει να ληφθεί ότι δεν διατυπώνεται πουθενά στον κανονισμό εξαίρεση για τις εξεταστικές επιτροπές, για τις οποίες μάλιστα και ειδικώς ορίζεται στην παρ. 2 αρ. 27 του ΚτΒ ότι λειτουργούν ως οι κοινοβουλευτικαί επιτροπαί, εφόσον δεν ορίζεται άλλως διά του παρόντος άρθρου. Ουδέν όμως ορίζεται διά του παρόντος άρθρου άλλως ως προς τις εξεταστικές επιτροπές. Κατά συνέπεια με όσα είπα θα ήτανε παράβαση του ΚτΒ αν καθιερώναμε άμεσα ή έμμεσα δημοσιότητα στις συνεδριάσεις. Και παράβαση του Κανονισμού ασφαλώς δεν είναι και δεν πρέπει να είναι διατεθειμένα να κάμουν τα μέλη της Επιτροπής μας, ακόμα και εκείνα που υποστηρίζουν τη σκοπιμότητα καθιερώσεως ανοιχτών διαδικασιών στη λειτουργία της Επιτροπής μας. Θα παρακαλούσα σε συνέπεια με αυτά να μην βλέπουν το φως της δημοσιότητας αντίθετες απόψεις, διότι κάτι τέτοιο μόνο προβλήματα και σύγχυση μπορεί να δημιουργεί και στην Επιτροπή μας αλλά και γενικότερα στο λαό. Αυτή είναι η δήλωσίς μου σε απάντηση αυτών των ανακοινώσεων που έγιναν, σχετικά με τη δημοσιότητα της Επιτροπής. Ο κ. Κάππος έχει τον λόγο.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, θέλουμε να παρατηρήσουμε ότι πρώτα πρώτα, ανεξάρτητα από το τι λέει ο Κανονισμός, όταν

συμφωνεί όλη η Βουλή, όλες οι πτέρυγες, όλοι οι συνάδελφοι είναι γνωστό ότι δεν ισχύει. Όταν υπάρχει ομοφωνία, αποφασίζουμε κατά παρέκκλιση. Διότι είναι θέμα, σαν κυρίαρχο όργανο που είμαστε μπορούμε να αποφασίσουμε. Δηλαδή, λέει ότι πρέπει 24 ώρες ένα νομοσχέδιο που δέχθηκε τροπολογίες να ψηφιστεί. Όταν όμως συμφωνούν όλοι οι συνάδελφοι, είναι γνωστό ότι το περνάμε. Επομένως δεν είναι παράβαση του κανονισμού αν συμφωνήσουν όλοι. Επομένως έχει δικαίωμα οποιοσδήποτε να προβάλλει αντίρρηση και αν γινόταν αυτό είμαστε σύμφωνοι. Αλλά εμείς προτείνουμε να συμφωνήσουν όλοι οι συνάδελφοι ότι πρέπει να είναι δημόσιες οι συνεδριάσεις της Επιτροπής μας. Είναι γνωστό, το επαναλάβαμε και την άλλη φορά, ότι στο Watergate υπήρχε και τηλεόραση ακόμη. Δεν είναι δυνατόν έναν χρόνο τουλάχιστον ο λαός να βρίσκεται στο σκοτάδι γύρω από τα ζητήματα της δραστηριότητας της Επιτροπής μας, προς εξέταση κτλ. Όσον αφορά τα άλλα για φως της δημοσιότητας κτλ., νομίζω ότι δεν με αφορά και δεν θα απαντήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατ' αρχήν, στην ανακοίνωση η οποία έγινε και η οποία δημοσιεύτηκε στις εφημερίδες και μάλιστα και στο φύλλο του *Ριζοσπάστη* δεν αναφέρεται η πρότασή σας να αποφανθεί ομοφώνως η Επιτροπή και δεν συναρτάται με κανενός είδους απόφαση της Επιτροπής ή ανάγκη αποφάσεως της Επιτροπής. Κύριε Κάππο, με συγχωρείτε, είναι δυνατόν απόφαση της Επιτροπής, οποιαδήποτε απόφαση να ανατρέψει τον κανονισμό; Ή σεβόμαστε τον κανονισμό που τον σεβόμαστε και τον σέβεστε τον κανονισμό ή αλλιώς δεν μπορούμε να τον ανατρέψουμε με όποιες αποφάσεις της Επιτροπής. Και θα ήθελα να πω και τούτο που είπα και σ' έναν δημοσιογράφο που με ρώτησε. Λέω, για σταθείτε, με βρίσκετε αφελή, με βρίσκετε ανόητο; Πρόεδρος μιας Επιτροπής κρισίμου είμαι, δεν θα ήθελα λέτε να με εμφανίζετε, να με προβάλλετε, να μου βάλλετε φωτογραφία, να με κρίνετε, να με κατακρίνετε, να δημιουργώ θόρυβο γύρω από το όνομά μου; Ακόμα και να πιστεύει κανείς στη σκοπιμότητα των ανοιχτών συνεδριάσεων, μόνον εάν, εισηγηθείτε αν το θέλετε, να τροποποιηθεί ο κανονισμός στο σημείο αυτό. Τότε βέβαια να ανοίξουμε τις πόρτες, αλλά δεν μπορούμε να ανοίξουμε τις πόρτες ή να εφαρμόσουμε άμεσα ή έμμεσα ανοιχτή διαδικασία, αν και εφόσον δεν τροποποιηθεί ο κανονισμός. Ο κανονισμός υπάρχει. Συνεπώς, αν θέλετε, κάντε πρόταση τροποποιήσεως του κανονισμού. Παρακαλώ να προσέλθει ο μάρτυς. Ορίστε, κύριε Παπακωνσταντίνου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μίλησα για τη δημοσιότητα, θα ήθελα να πω τούτο. Καμία αντίρρηση να υπάρξει δημοσιότητα, τουλάχιστον από μέρους μου. Εφόσον υπάρξει τρόπος, εάν δεν υπάρξει τρόπος εγώ δεν κάνω την πρόταση. Αλλά δεν έχω καμία αντίρρηση. Από την άλλη μεριά, κύριε πρόεδρε, μην ξεχνάτε ότι θα τα βλέπουμε πάντα στις εφημερίδες. Είναι πραγματικό γεγονός. Και έλεγα, τι θα λέγατε, εδώ είναι η πρότασή μου τώρα, εάν ο πρόεδρος της Επιτροπής εκ μέρους της Επιτροπής κάνει μία μικρή ανακοίνωση κάθε μέρα, μετά το πέρας την εξεταστικής. Εξετάστηκε ο κ. τάδε, ένα τέτοιο πράγμα. Γιατί αλλιώς θα τα βλέπομε μονίμως στις εφημερίδες και θα τα βλέπομε κατά το δοκούν, βέβαια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το θέμα είναι να σταματήσει η διαρροή. Κύριε Κομπόκη, θα ήθελα να απαντήσετε στα ερωτήματά μου σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητάς σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κομπόκης Κωνσταντίνος του Ανέστη και της Αικατερίνης, το γένος Δασκάλου Γιωργιτζή. Απόστρατος συνταγματάρχης. Κάτοικος [*διεύθυνση*], Δράμα. Χριστιανός Ορθόδοξος, 60 ετών. Έγγαμος μετά της Ντόριτ, το γένος Μπεκ. Έχω 3 παιδιά.

Στο σημείο αυτό ορκίζεται ο μάρτυρας

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποια περίοδο και με ποια ιδιότητα υπηρετούσατε, κύριε Κομπόκη, στην Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, αν μου επιτρέψετε να προτείνω, να σας εξιστορήσω εγώ με τη σειρά τα γεγονότα. Για διευκόλυνση, γιατί αλλιώς ενδεχομένως να χρειαστεί να πάμε πίσω μπρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν έχω αντίρρηση να το δεχτώ. Ορίστε εκθέστε εσείς τα γεγονότα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και μετά από κάθε φάση...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Μπαντουβά, με συγχωρείτε, η δικονομία λέει το αντίθετο. Η δικονομία λέει ότι ο μάρτυς, όχι όμως από έγγραφο, κύριε Κομπόκη, σημειώσεις μόνο για τη στήριξη της μνήμης σας. Το καταλαβαίνω, αλλά όχι να διαβάσετε έγγραφα, προετοιμασμένη δήλωση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είναι σημειώσεις. Σε κάθε ξεχωριστή φάση, αν επιτρέπετε, θα σταματώ για να γίνονται ερωτήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Κομπόκη, αυτό δεν θα το κανονίσετε εσείς. Θα μας κάνετε μια γενική έκθεση των όσων νομίζετε με λίγα ή πολλά λόγια και στη συνέχεια θα αρχίσουμε να ρωτάμε εμείς. Τώρα να σταματάτε εσείς όποτε θέλετε για να ρωτάμε εμείς, δεν γίνεται. Μεταβάλλεστε σε πρόεδρο της Επιτροπής. Αυτό θα το κανονίσει η Επιτροπή, ο πρόεδρος δηλαδή, εσείς πείτε ό,τι θέλετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην Κύπρο ετοποθετήθην τον Αύγουστο του 1972 ως αντισυνταγματάρχης διοικητής των μονάδων καταδρομών Κύπρου. Αυτός ο πομπώδης τίτλος σημαίνει απλά ως διοικητής συντάγματος καταδρομών των τριών ταγμάτων, που σε περίοδο ειρήνης είχε 600, 700 άντρες, καταδρομείς και σε περίοδο πολέμου προεβλέπετο να έχει περί τους 1500. Θα σας πω με λίγα λόγια πώς παρουσιάζετο η κατάστασις από τότε μέχρι τα γεγονότα της 15ης Ιουλίου. Κατ' αρχήν στον χώρο της Εθνικής Φρουράς η κατάσταση με λίγες λέξεις ήτο η εξής: Από πλευράς εκπαιδεύσεως οι μονάδες βρίσκονταν σε αρκετά καλό σημείο. Από πλευράς στελεχώσεως είχαμε προβλήματα διότι οι εξ Ελλάδος αξιωματικοί δεν υπερέβαιναν τους 5, 7 κατά μονάδα, αντί των 25, 30 τουλάχιστον. Δηλαδή είχαμε διοικητή, υποδιοικητή μονάδος και δύο έως τρεις διοικητάς λόχων εξ Ελλάδος, όλοι οι υπόλοιποι αξιωματικοί ήταν έφεδροι Κύπριοι. Από πλευράς οπλισμού είχαμε κυριολεκτικά χάλια. Είχαμε οπλισμό του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τυφέκια επαναληπτικά, για όσους από σας γνωρίζουν, αντί των αυτομάτων που υπήρχαν ήδη εκείνη την εποχή, σχεδόν στους περισσοτέρους στρατούς του κόσμου. Εκεί που αισθανόμεθα κάπως καλύτερα από πλευράς οπλισμού ήταν το πυροβολικό μας, το οποίο ναι μεν ήταν παλαιό, τα 25λιτρα πυροβόλα, αλλά είχαμε αρκετούς σωλήνες πυροβολικού, αρκετά πυροβόλα, δυνάμεως περίπου σώματος στρατού. Αυτός ο οπλισμός είχε μείνει κάτω στην Κύπρο από τη Μεραρχία η οποία ανεκλήθη παλαιότερα, όπως ξέρετε, για να χρησιμοποιηθεί για την Εθνική Φρουρά. Από πλευράς ποιότητος, όχι ποσότητος, θα χρησιμοποιήσω άλλη λέξη, από πλευράς στελεχών θα ήθελα από την αρχή να σας αναφέρω ότι έναντι των 300, 350 στελεχών εξ Ελλάδος, αξιωματικών Ελλαδιτών, μόνον 25, 30 ήταν περίπου χουντικοί, να χρησιμοποιήσω τη λέξη, ή δικτατορικοί. Οι υπόλοιποι δεν είχαν σχέση με τη δικτατορία. Ένα μεγάλο ποσοστό από αυτούς εστέλλετο εις την Κύπρον, για να μην τοποθετηθεί σε μονάδες ή σε θέσεις καίριες στον ελληνικό στρατό που θα επηρέαζαν τη δουλειά της δικτατορίας. Οι περισσότεροι εκ των αξιωματικών που επρόσκειντο στη δικτατορία ήταν τοποθετημένοι σε Δεύτερα Επιτελικά Γραφεία και όχι σε μονάδες, πλην ελαχίστων. Αυτή είναι η γενική εικόνα της Εθνικής Φρουράς. Από πλευράς λαού, με δύο λέξεις μόνον. Κάτω στην Κύπρο αυτή την περίοδο των δύο ετών, πριν από τα γεγονότα που ήμουν εγώ, υπήρχε καταφανής διχασμός. Μακαριακοί, γριβικοί, αλληλομισούμενοι και εν πολλοίς αλληλοσκοτωνόμενοι. Το 1973 ειδικότερα σχεδόν κάθε βράδυ μετά τα μεσάνυχτα ακούγονταν στη Λευκωσία, όπου έμενα εγώ, εκρήξεις βομ-

βών, πότε αυτοκίνητα ανετινάσσοντο, πότε γραφεία. Κι επίσης με έναν ρυθμό ανά δέκα ημέρες ανευρίσκετο ή εγένετο γνωστό ότι κάποιος εδολοφονήθη είτε από τη μία πλευρά είτε από την άλλη. Σχέσεις καταφανείς, σχέσεις που εγένοντο αντιληπτές, αυτά σας τα λέω παρότι εγώ στρατιωτικός θέλαμε δεν θέλαμε, τα βλέπαμε. Οι σχέσεις εις την ηγεσία της Κύπρου πάλι σε πολύ άσχημη κατάσταση. Δηλαδή από τη μία πλευρά ο Γρίβας και από την άλλη ο Μακάριος. Προσπαθούντες μάλλον να εξοντώσει ο ένας τον άλλον. Ο ένας με την ΕΟΚΑ και ο άλλος με τις ειδικές επικουρικές δυνάμεις. Σχέσεις κυβερνήσεως Κύπρου με Ελλάδα επίσης σε κακή κατάσταση, γνωστό κι αυτό. Ουδεμία εμπιστοσύνη της μιας προς την άλλη. Μέσα σ' αυτό το κλίμα είχαμε από την άλλη πλευρά εμείς σαν επαγγελματίες στρατιωτικοί, βλέπαμε και εν πολλοίς ζηλεύαμε την κατάσταση των αντιπάλων μας των Τούρκων, οι οποίοι συγκεκριμένα στους μεν θύλακες στους οποίους ήταν μαζεμένοι οι Τουρκοκύπριοι υπήρχε οργασμός στρατιωτικός. Εκπαίδευσις από ηλικία 16 ετών μέχρι 60, εξοπλισμός διά οπλισμού μοντέρνου. Περισσότεροι Τούρκοι αξιωματικοί απ' ό,τι στελεχώναμε εμείς την Εθνική Φρουρά. Περί τους 500 υπολογίζω. Επίσης, αυτοί δεν είχαν ποτέ πρόβλημα μεταξύ τους, ως ηγεσία Τουρκοκυπρίων με τουρκική κυβέρνηση. Χαρακτηριστικά μάλιστα ονόμαζαν τον στρατιωτικό διοικητή των τουρκοκυπριακών θυλάκων, που ήταν υπεύθυνος για την εκπαίδευση, τον ονόμαζαν ο πασάς. Ο πασάς έρχεται πρώτος, ο πασάς μας και μετά έρχεται ο Ντενκτάς στις αποφάσεις. Αυτό βέβαια το βλέπαμε εμείς και μας ανησυχούσε πάρα πολύ. Κάναμε μία εκτίμησιν γενική, ότι σε οπλισμό, αλλά και σε έμψυχο υλικό οι Τουρκοκύπριοι υπερέβαιναν τις δυνατότητες τις δικές μας, της Εθνικής Φρουράς, πλην πυροβολικού όπως σας είπα... Ειδικότερα η κατάστασις έναν έως δυο μήνες πριν από τη 15η Ιουλίου ήταν η εξής εις το εσωτερικό της Κύπρου: Υπήρχε μία διαμάχη μεταξύ Μακαρίου και Εθνικής Φρουράς ή καλύτερα θα έλεγα μέσω του στρατηγού της Εθνικής Φρουράς μεταξύ Μακαρίου και Ελλάδος. Είχε δημιουργηθεί το θέμα των εφέδρων αξιωματικών. Ο Μακάριος ήθελε οι έφεδροι να επιλέγονται από την κυπριακή κυβέρνηση, το ΓΕΕΦ εισηγείτο να μην αλλάξει το σύστημα, διότι τον πρώτο λόγο στην επιλογή είχαν οι διοικηταί μονάδων, οι οποίοι επρότεινον ιεραρχικά. Η ελληνική κυβέρνηση δεν συμφωνούσε με την άποψη αυτή του Μακαρίου και αυτό αποτελούσε ένα αίτιο φανερής προστριβής. Λίγο καιρό, δεν θυμάμαι ακριβώς πόσες ημέρες ή πόσες εβδομάδες πριν από τη 15η, εγένετο μείωσις της θητείας των οπλιτών της Εθνικής Φρουράς, παρά την αντίθετη θέση του ΓΕΕΦ και της ελληνικής κυβερνήσεως, ενόψει της, όπως τη βλέπαμε εμείς, αυξημένης τουρκικής απειλής. Εκεί οφείλετο η αντίθεση του ΓΕΕΦ. Επίσης, όπως είναι γνωστό, εστάλη η επιστολή Μακαρίου προς τον Πρόεδρο Γκιζίκη, έγινε γνωστή αυτή η επιστολή, δημιούργησε μία ατμόσφαιρα στα στελέχη της Εθνικής Φρουράς, θα έλεγα όχι ευχάριστη, διότι εζητείτο συλλήβδην η αποχώρησις όλων των στρατιωτικών από την Κύπρο κι εμείς σαν επαγγελματίες αισθανθήκαμε προσβεβλημένοι. Γιατί στην Κύπρο πηγαίναμε κάτω, για να εκπαιδεύσουμε ένα κομμάτι, που όπως το θεωρούσαμε εμείς του ελληνικού στρατού, να το φτάσουμε σε σημείο τέτοιο εφάμιλλο του ελληνικού στρατού, μια που από το 1964 όλα τα στελέχη ξέραμε ότι η Ελλάς είχε αναλάβει την άμυνα της Κύπρου. Γι' αυτό είμαστε και κάτω. Δεν άλλαξε έκτοτε, ό,τι κι αν μεσολάβησε, το δόγμα αυτό. Από την άλλη πλευρά, τις παραμονές της ενεργείας της 15ης, στο στρατόπεδο του αντιπάλου παρετηρείτο μία αυξημένη δραστηριότης, η οποία εγένετο αντιληπτή σχεδόν απ' όλους εμάς τους επαγγελματίες. Δηλαδή, συχνά πυκνά βλέπαμε τα βράδια, ακούγαμε και βλέπαμε, και ανεφέρετο από φυλάκια, από μονάδες, ελικόπτερα τουρκικά

να προσγειώνονται στους θύλακες. Προφανώς φέρνανε υλικό. Παλαιότερα αυτό γινόταν με πολύ αραιό ρυθμό και κάθε φορά έκανε παραστάσεις η κυπριακή κυβέρνηση. Δύο μήνες πριν από τα γεγονότα αυτό γινόταν με μεγάλη συχνότητα. Στις 23 Ιουνίου του 1974, κατόπιν διαταγής που είχε βγει από τον Μάρτιο του 1974, επέστρεψα στην Ελλάδα για να μείνω ένα διάστημα 2 εβδομάδων για να κάνω την υποχρεωτική κατ' έτος και κατά εξάμηνο συντήρηση αλεξιπτωτιστών, σαν αλεξιπτωτιστής που ήμουν. Μία εβδομάδα, την τελευταία του Ιουνίου, και μία εβδομάδα, την πρώτη του Ιουλίου. Δεν ήθελα εγώ ο ίδιος να απουσιάσω δύο φορές τον χρόνο, άλλες περιόδους μία και έξω, το είχα ζητήσει μόνος μου από τον Μάρτιο να με προγραμματίσουν γι' αυτή την περίοδο. Έτσι στις 2 του μηνός Ιουλίου το πρωί επιστρέφων από το πεδίο προσγειώσεως μετά από δύο πρωινά πηδήματα, επιστρέφων στη σχολή αλεξιπτωτιστών, βρήκα εντολή να ανέβω το απόγευμα στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, όπως ελέγετο τότε το σημερινό ΓΕΕΘΑ, με πολιτική περιβολή χωρίς καμία άλλη διευκρίνιση. Να παρουσιαστώ στο Γραφείο Αρχηγού ΓΕΕΘΑ με πολιτική περιβολή. Πράγματι την ώρα που μου είχαν πει ανέβηκα στο ΓΕΕΘΑ, μόλις ανέβηκα με παρέλαβε ο υπασπιστής του στρατηγού Μπονάνου, που είχε στο γραφείο του, με οδήγησε σε μία αίθουσα στην οποία μόλις μπήκα μέσα είδα ότι υπήρχε μία συγκέντρωσις στελεχών, συγκέντρωση αξιωματικών, που δεν μπορώ να θυμηθώ τον αριθμό, κάτι γύρω στους 10 με 12. Μεταξύ αυτών ήτο ο ταξίαρχος Ιωαννίδης, ο υποστράτηγος Παπαδάκης, ο ταξίαρχος Γεωργίτσης από την Κύπρο, τρεις-τέσσερις επιτελείς του χώρου εκεί, του αρχηγείου, που εγνώριζα εξ όψεως και άλλοι τόσοι που δεν εγνώριζα, βαθμού ταγματάρχου αντισυνταγματάρχου. Ίσως και κάνα δυο λοχαγοί, δεν θυμάμαι. Μόλις μπήκα μέσα, σχεδόν όλοι οι άλλοι ήταν παρόντες, κάθισα, δεν πρόλαβα καν να χαιρετήσω, μπήκε ο στρατηγός Μπονάνος. Ο στρατηγός Μπονάνος, ο οποίος τότε ως γνωστόν ήτο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων και, ως είθισται εις τους αρχιστρατήγους, μπήκε απευθείας στο θέμα. Με πολύ λίγες λέξεις μάς είπε ποια είναι η κατάσταση από πλευράς τουρκικής απειλής. Μας είπε ότι οι Τούρκοι από μερικών μηνών έχουν πάρει μία επιθετική στάσιν έναντι της Ελλάδος και στον διπλωματικό χώρο, αλλά εν πολλοίς με αιχμές και στον στρατιωτικό. Κυκλοφορεί στο Αιγαίο τότε το Τσανταρλί, εάν θυμάσθε, το πρώτο πλοίο έρευνας που έβγαλαν οι Τούρκοι στα όρια των διεθνών και των χωρικών μας υδάτων, προκαλώντας μας. Κυκλοφορούν χάρτες με τη μισή υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου τουρκική και τελευταία, που δεν σας αφορά εσάς, στον διπλωματικό χώρο εδέχθημεν σοβαρές πιέσεις για τακτοποίηση του θέματος Αιγαίου και Κύπρου. Στο θέμα της Κύπρου, απευθυνόμενος περισσότερο στον κ. Γεωργίτση κι εμένα, μας είπε, όπως ξέρετε, κύριε Γεωργίτση και κύριε Κομπόκη, από καιρό θέλουμε να αλλάξουμε τον οπλισμό της Εθνικής Φρουράς με έξοδα βεβαίως της κυβερνήσεως Κύπρου και στο σημείο αυτό δεν μπορέσαμε να συμφωνήσουμε ποτέ με τον Μακάριο. Η ηυξημένη δραστηριότης η οποία παρουσιάζεται τελευταία στους θύλακες έχει σχέση με την καλύτερη επάνδρωση και τον καλύτερο εξοπλισμό των τουρκοκυπριακών θυλάκων, βάσει των πληροφοριών που έχουμε εμείς. Οι ενδοκυπριακές συνομιλίες, κατηγορούμεθα από τους Τούρκους, δεν προχωρούν, οι τότε ενισχυμένες, όπως λέγονταν, θα θυμάστε, υπαιτιότητι ημών. Κι εκεί θυμάμαι που είπε, δεν τα ξέραμε, εγώ τουλάχιστον δεν τα ήξερα αυτά, ότι είχαμε από δύο ετών τουλάχιστον σταματήσει σε τρία σημεία από τα δεκατρία, πόσα σημεία είχε ζητήσει παλαιότερα ο Μακάριος για αναθεώρηση του Συντάγματος. Κατηγορούμεθα ότι η ελληνική πλευρά, η κυπριακή πλευρά δεν εδέχετο στα σημεία αυτά κανέναν συμβιβασμό και επάνω σ' αυτό μας πιέζουν

πάρα πολύ. Γενικά η απειλή, μας είπε, από πλευράς Τουρκίας είναι ορατή. Κατόπιν αυτού, εκεί μπαίνουμε πλέον στην ουσία, απεφασίσθη από την ηγεσία να γίνει η απομάκρυνσις του Μακαρίου από την κυβέρνηση της Κύπρου, να τοποθετηθεί άλλη κυβέρνησις, συνεργάσιμος, για να επιτύχουμε τον εξοπλισμό της Εθνικής Φρουράς, την οχύρωση της Κύπρου που ειρήσθω εν παρόδω ήτο μηδενική, παρά τα αντίθετα λεγόμενα, ώστε το πιο αδύνατό μας έρεισμα εις τη γενικότερη άμυνα της χώρας κατά κάποιο τρόπο να βελτιωθεί. Είναι γεγονός, τώρα αναφέρω κάτι το προσωπικό ως έχων υπηρετήσει παλαιότερα από την περίοδο αυτή, ως υπεύθυνος των σχεδίων του ελληνικού στρατού και των νατοϊκών και των εθνικών, κατά συνέπεια και του λεγομένου Τ, όπως το λέγαμε, του σχεδίου αντιμετωπίσεως τουρκικής απειλής, ήξερα εγώ ότι το πιο αδύνατό μας σημείο πάντα ήταν η Κύπρος, από πλευράς αμύνης. Εφόσον την είχαμε μέσα στον ενιαίο αμυντικό χώρο. Στον Έβρο πάντα αισθανόμεθα δυνατοί. Στα νησιά μας, οπωσδήποτε παρουσιάζουν αδυναμίες, αλλά λόγω της τότε διατάξεως των τουρκικών δυνάμεων η απειλή δεν ήταν σοβαρή και όλα τα χρόνια τα οποία είχαν προηγηθεί εγένετο συνεχώς μία προσπάθεια επανδρώσεώς των και εξοπλισμού των και είχε προχωρήσει αρκετά. Πράγματι η απειλή, από στρατιωτικής πλευράς εξεταζόμενη, πάντα ήταν σοβαρότερη στην πλευρά της Κύπρου. Κοντά η Τουρκία, ο αποβατικός τους στόλος απέναντι, συνεχώς έτοιμος, συνεχώς γυμναζόμενος. Αντιθέτως το νησί μας, μετά από την επάνοδο της Μεραρχίας στην Ελλάδα το 1967 και παρά την προσπάθεια εκπαιδεύσεως της Εθνικής Φρουράς, η οποία θα αντικαθιστούσε τη δύναμη της Μεραρχίας, στη θεωρία, δεν προχώρησε αυτό το θέμα αρκετά, λόγω οπλισμού, λόγω διαμάχης. Γι' αυτό τον λόγο απευθυνόμενος στον κ. Γεωργίτση είπε, κύριε Γεωργίτση, σας καλέσαμε από την Κύπρο να αναλάβετε την αποστολή αυτή, θα σας δοθεί εν συνεχεία και από τους επιτελείς εδώ το ήδη προπαρασκευασμένο σχέδιο. Το συμπληρώνετε σε τυχόν λεπτομέρειες και αναλαμβάνετε ως αρχηγός την εκτέλεσιν αυτής της ειδικής αποστολής. Γυρίζοντας προς την κατεύθυνσή μου λέει, εσείς, κύριε Κομπόκη, ευρισκόμενος εδώ όπως επληροφορήθην σας καλέσαμε για να ενημερωθείτε εδώ για τη δική σας επί μέρους αποστολή, αντί να σας ενημέρωνε κάτω στην Κύπρο ο κ. Γεωργίτσης, όπως θα ενημερώσει και τους άλλους υπευθύνους διοικητάς. Κατόπιν αυτού έδωσε τον λόγο στους επιτελείς. Δεν θυμάμαι ακριβώς ποιος από τους επιτελείς άρχισε να μας αναπτύσσει το σχέδιο ενέργειας, το οποίο, σε γενικές γραμμές, περιλάμβανε τα εξής: Καθοριζόταν η ημέρα ενεργείας, 15η Ιουλίου. Καθορίζονταν οι στόχοι, οι οποίοι ήταν Αρχιεπισκοπή, Προεδρικό κι όπως ανεφέρετο εις το σχέδιον οι στόχοι αυτοί είναι συμβολικοί, στόχοι κυβερνητικής δυνάμεως. Έστω και αν δεν υπάρχει κανένας μέσα, πρέπει να καταληφθούν. Είναι ερείσματα εξουσίας. Το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου, το οποίο εφεξής θα το λέω ΡΙΚ, αν μου επιτρέπετε, το Κέντρο Επικοινωνιών της Λευκωσίας, το αεροδρόμιο, η έδρα των δύο επικουρικών μονάδων, επικουρικοί λέγονται στην Κύπρο οι ειδικές δυνάμεις ασφαλείας, οι οποίοι φορούσαν τη στολή της αστυνομίας. Δεν σας είπα παλαιότερα, ήτανε γνωστό εκεί και το βλέπαμε, στην κατάσταση που σας ανέφερα πριν από τα γεγονότα, ήταν φανερό σε όλους εμάς στην Κύπρο ότι η κυπριακή αστυνομία ήταν και αυτή διχασμένη σε μακαριακούς και γριβικούς και κατόπιν αυτού ήταν φανερό ότι δεν υπήρχε απόλυτη εμπιστοσύνη από πλευράς της κυβερνήσεως. Αντίθετα με τις δυνάμεις αυτές τις επικουρικές όπως λέγονται της αστυνομίας. Οι δύο έδρες λοιπόν των επικουρικών μονάδων. Πλέον αυτών κάποιοι άλλοι μικροστόχοι, αστυνομικά τμήματα κτλ. Εν συνεχεία καθορίζοντο τα τμήματα τα οποία θα ελάμβαναν μέρος στην επιχείρηση. Τα οποία ήταν για

τη Λευκωσία, γι' αυτούς τους στόχους, τεθωρακισμένα, καταδρομές, μέρος της ΕΛΔΥΚ, ειδικές ομάδες και για τον εκτός της Λευκωσίας χώρο, ο οποίος δεν περιλάμβανε ειδικούς στόχους, απλώς ελέγετο ότι όλες οι υπόλοιπες δυνάμεις της Εθνικής Φρουράς θα συνεγερθούν, θα καταλάβουν ορισμένες θέσεις και θα έχουν ετοιμότητα, εάν παρουσιαστεί ανάγκη να χρησιμοποιηθούν τοπικά. Αυτό βέβαια την τελευταία στιγμή. Την ακριβή ώρα κρούσεως, τον όρο που χρησιμοποιούμε εμείς στον στρατό, την ώρα ενεργείας, θα την εισηγούμεθα εμείς αργότερα, αφού κάναμε λεπτομερώς τη μελέτη του σχεδίου. Αφού ελέχθησαν αυτά, που είναι τα πιο χοντρά μέρη του σχεδίου, ο ίδιος ή άλλος επιτελής πέρασε σε λεπτομέρειες. Καθόρισε με βάση τους στόχους ότι τα μεν τεθωρακισμένα θα έχουν την ευθύνη της Αρχιεπισκοπής και του Προεδρικού Μεγάρου και της μιας έδρας, της βορείας, των επικουρικών μονάδων. Η ΕΛΔΥΚ θα έχει την ευθύνη του αεροδρομίου, επειδή ήταν κοντά. Οι δυνάμεις καταδρομών θα έχουν την ευθύνη του ΡΙΚ, της μιας έδρας του Επικουρικού και ταυτόχρονα και του Προεδρικού. Δηλαδή στο Προεδρικό θα ενεργούσε μικτό τμήμα, και τεθωρακισμένων και καταδρομών. Στο κέντρο επικοινωνιών κάποια ομάδα που δεν θυμάμαι ακριβώς ποια ήταν. Σ' αυτό το σημείο διετάχθη ο κ. Γεωργίτσης να ενημερώσει τους διοικητάς τεθωρακισμένων. Στην Κύπρο, από πλευράς τεθωρακισμένων είχαμε τον διοικητή τεθωρακισμένων, όπως υπήρχε διοικητής πυροβολικού, καταδρομών, και τους διοικητάς των δύο μονάδων τεθωρακισμένων, όταν λέμε μονάδα εννοούμε δύο τάγματα τεθωρακισμένων. Μίας επιλαρχίας ρωσικών αρμάτων που είχαμε κάτω και μίας επιλαρχίας ελαφρότερων τεθωρακισμένων και ερπυστριοφόρων. Παράλληλα του είπαν ότι αυτοί οι διοικηταί θα ενημερωθούν και διά της ιεραρχικής οδού με κάποιο αγγελιοφόρο από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και Αρχηγείο Στρατού. Απευθυνόμενος ο επιτελής σε εμένα, επειδή ήμουν παρών εκεί, είπε για σας δεν χρειάζεται να πούμε περισσότερα. Θα ενημερώσετε ούτως ή άλλως τους τρεις διοικητάς ταγμάτων που έχετε υπό τας διαταγάς σας αναλόγως της αποστολής που θα τους αναθέσετε και εν χρόνω που εσείς θα αποφασίσετε. Εκεί βέβαια μας ετονίσθη ότι η ενημέρωση θα πρέπει να γίνει σιγά σιγά, τις τελευταίες ημέρες, για να μην επεκταθεί, να μην γίνει μεγάλος, ο αριθμός που θα εγνώριζε τα της ειδικής αυτής επιχειρήσεως για λόγους μυστικότητας. Αυτά, αν μου επιτρέψετε σαν ειδικού, διατελέσαντος επί πολλά χρόνια, καταδρομές, αλεξίπτωτα κτλ., στις ειδικές επιχειρήσεις πάντα οι ενημερώσεις γίνονται σε πολύ, πολύ μικρό αριθμό ανθρώπων, σχεδόν μέχρι τελευταία στιγμή, για λόγους ασφαλείας. Διότι είναι πολύ λεπτές επιχειρήσεις. Μέσα στο γενικό σχέδιο αυτό που μας ανεκοινώθη ανεφέρθησαν και δύο παραπλανητικοί ελιγμοί. Ο ένας ήτο να διαταχθούν ο αρχηγός της Εθνικής Φρουράς, που ήτο ο αρχηγός Ντενίσης, ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ, που ήτο ο τότε συνταγματάρχης Νικολαΐδης, ο διευθυντής του 2ου Γραφείου, που ήτο ο τότε αντισυνταγματάρχης, είναι νεκρός, ο Μπούρλος, και ενδεχομένως ο πρέσβης να έρθουνε δύο ή τρεις μέρες πριν από τη 15η διά σύσκεψιν. Για θέματα, αυτά που είχαν δημιουργηθεί μεταξύ ελληνικής κυβερνήσεως και Μακαρίου, εφέδρων, εξοπλισμού, οχυρώσεως του νησιού κ.λπ. Όπως μας ελέχθη και είναι πολύ απλό και φυσικό, οποιοσδήποτε, η Κύπρος είναι μικρό νησί, μικρό μέρος, όταν βλέπει ότι φεύγουν από την Κύπρο οι αρχηγοί, οι άνθρωποι που είναι σε θέσεις κλειδιά, είναι φυσικό να πουν ότι, τουλάχιστον επί του παρόντος, μέχρι να αποφασιστεί εκεί επάνω τι θα γίνει, δεν έχουμε πρόβλημα εδώ. Ένας άλλος ελιγμός παραπλανητικός, που επίσης τότε καθορίστηκε, ήταν με την κατάληψη του ΡΙΚ, του ραδιοφωνικού σταθμού, η πρώτη ανακοίνωσις να λέει ότι ο Μακάριος είναι νεκρός. Αυτό, εκείνη την

ώρα επενέβη ο ίδιος ο Ιωαννίδης και είπε, κύριοι, αυτό ίσως εσείς δεν ξέρετε, αλλά εγώ που έχω λάβει μέρος και σε κινήματα παλαιότερα, ξέρω, πόσο καταλυτική επίδραση έχει στους αντιπάλους. Μόλις ακούσουν ότι ο Μακάριος είναι νεκρός, οι φρουρές του Μακαρίου θα παραλύσουν. Το είδα στην πράξη ότι είχε σοβαρή επίπτωση. Επάνω στην ώρα αυτή άρχισε μία συζήτηση ειδικώς στο θέμα αυτό. Διότι κάποιος είπε από την άλλη την ώρα που θα ελέγοντο τα πράγματα, και βέβαια θα είναι νεκρός. Άλλος επιτελής είπε, μπορεί να μην είναι νεκρός. Άρχισε μία συζήτησις εάν δεν είναι νεκρός ο Μακάριος τι μέλλει γενέσθαι. Απ' ό,τι κατάλαβα εκείνη την ώρα δεν είχε ληφθεί απόφαση επ' αυτού. Για να γίνεται συζήτησις σ' αυτό το επίπεδο, σε αυτή τη φάση, από επιτελείς οι οποίοι ήταν γνώσται του σχεδίου, πάει να πει ότι αυτό το θέμα παρουσίαζε ορισμένα κενά. Εκεί αφού είπε ο Ιωαννίδης βεβαίως υπάρχει το ενδεχόμενο να παραδοθεί αμέσως όλο το προσωπικό το οποίο βρίσκεται στο Προεδρικό Μέγαρο, οπότε θα είναι όλοι ζωντανοί. Τότε θα υπάρξει ειδικός χειρισμός του θέματος και στο σημείο αυτό, στις λεπτομερείς εντολές που θα δώσω εγώ τώρα στον κ. Κομπόκη, ο οποίος θα έχει και την ευθύνη αυτού του χώρου, θα ρυθμιστεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν έχετε την καλοσύνη, κύριε Κομπόκη, μπορείτε να το επαναλάβετε αυτό το τελευταίο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο Ιωαννίδης στη συζήτηση αυτή, την οποία δεν θυμάμαι, διήρκεσε επ' αρκετόν, μεταξύ επιτελών, πράγματι είπε ότι είναι πιθανόν ο Μακάριος να μην είναι νεκρός κατά την κατάληψη του στόχου που λέγεται Προεδρικό Μέγαρο, διότι όπως είναι φυσικό, μπορεί αμέσως η Φρουρά να παραδοθεί και βέβαια όλο το προσωπικό που είναι μέσα, συμπεριλαμβανομένου και του Μακαρίου, να πέσει στα χέρια μας ζωντανό. Και θα πρέπει να υπάρξει ειδικός χειρισμός. Θα δώσω ειδικές εντολές στον κ. Κομπόκη. Αμέσως μετά απευθυνόμενος, δεν θυμάμαι αν ήταν ο κ. Μπονάνος, μου φαίνεται όχι, διότι σχεδόν από κει και μετά δεν θυμάμαι να ξανάκουσα τον κ. Μπονάνο να ομιλεί και μετά από κάποιο χρόνο αποχώρησε, που επίσης δεν θυμάμαι πότε. Ο Ιωαννίδης απευθυνόμενος στον Γεωργίτση είπε, κύριε Γεωργίτση, πηγαίνετε σε αυτούς τους επιτελείς να σας ενημερώσουν επί ορισμένων σημείων του χειρισμού της πολιτικής πλευράς του θέματος, όπως να σας δώσουν μία λίστα υποψηφίων προέδρων κ.λπ. Κι εσείς, κύριε Κομπόκη, ελάτε εδώ απέναντί μου, καθίστε να σας δώσω λεπτομερέστερες οδηγίες. Πράγματι αυτό έγινε. Όταν κάθισα απέναντί του, καθόταν και ένας ακόμη λοχαγός ή ταγματάρχης κοντά του, τον οποίο τον απομάκρυνε. Στο σημείο αυτό μου εδόθησαν ορισμένες εντολές τις οποίες δεν τις έχει ακούσει κανένας άλλος και μέχρι τώρα δεν τις ξέρει κανένας άλλος εκτός από μένα και τον κ. Ιωαννίδη. Με εδέσμευσε τότε με τον λόγο της τιμής μου να μην πω εγώ τίποτα, μέχρις ότου αυτός θεωρήσει καλό να το γνωστοποιήσει. Κι αυτό, κύριοι, το οποίο οπωσδήποτε θα είναι έκπληξη για σας, συνίστατο στο εξής. Κύριε Κομπόκη, την ελαφρά επιλαρχία τεθωρακισμένων, η οποία θα ενεργήσει στο Προεδρικό Μέγαρο, τη θέτω υπό τας διαταγάς σας. Θα δοθεί εντολή. Κατά συνέπεια και την ευθύνη, εκτός από το ΡΙΚ και την έδρα του Επικουρικού, του ενός τάγματος Επικουρικού και την ευθύνη του Προεδρικού Μεγάρου την έχετε εσείς. Θα βάλετε στα ερπυστριοφόρα αυτής της μονάδος και ένα τμήμα καταδρομών. Δικό σας. Όπως έβαλα μετά εγώ δύο λόχους. Και θα ήθελα να μου εξασφαλίσετε τη ζωή του Μακαρίου και τη διαφυγή του από την Κύπρο. Και μου εξήγησε αμέσως τον λόγο. Εάν σκοτωθεί ο Μακάριος, κατά την ενέργεια αυτή, οι μισοί Κύπριοι θα πρέπει να ξεχάσουμε σχεδόν διά παντός ότι είναι Έλληνες. Θα μας μισήσουν κυριολεκτικά. Λατρεύουν τον Μακάριο και θα μας θεωρούν δολοφόνους, ενώ μέχρι τώρα μας λένε τουλάχιστον μόνο καλαμαράδες. Εκεί

δεν σας κρύβω ότι τον ρώτησα ευθέως γιατί αυτή η μυστικότης. Γιατί αυτό δεν το λέτε ενώπιον όλων των άλλων και μου φορτώνετε εμένα αυτήν την ευθύνη, να το ξέρω μόνον εγώ. Μου λέει, αν το καταστήσω γνωστό σ' αυτόν τον κόσμο που με περιβάλλει και σ' αυτόν τον κόσμο που με στηρίζει, είναι πάρα πολύ πιθανόν να με καθαιρέσουν αμέσως. Οι περισσότεροι δεν θα ήθελαν να εξασφαλίσουμε οπωσδήποτε τη διαφυγή του Μακαρίου. Το ξέρω, λέει, αυτό, διότι οι άνθρωποι αυτοί, που σήμερα είναι δικοί μου, ήταν πρώην του Παπαδοπούλου και τους χρησιμοποίησα εγώ στηριζόμενος στα σφάλματα του Παπαδοπούλου κι ένα από τα σφάλματα του Παπαδοπούλου, όπως το έβλεπαν οι μικροί αξιωματικοί, ήταν ότι απέσυρε τη Μεραρχία. Τον κατηγορούσαν ευθέως ότι άφησε το νησί ακάλυπτο, κάτω. Και το χρησιμοποίησα εγώ, για να τους πάρω στην πλευρά τη δική μου. Αν τώρα μάθουν αυτοί ότι χειρίζομαι το θέμα καθ' ον τρόπον το χειρίζομαι, είναι ενδεχόμενο να μην τους έχω πια δικούς μου.

ΜΕΛΟΣ: Ειπώθηκαν αυτά ενώπιον ενός άλλου...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον απομάκρυνε, είπε, πριν αρχίσει η συνομιλία.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα ήθελα πολύ να ήταν κι άλλος. Στο σημείο αυτό με ρώτησε σαν ειδικό, επί ειδικών επιχειρήσεων, λόγω προϋπηρεσίας σε ειδικές μονάδες καταδρομών κ.λπ., εάν το θεωρώ εύκολο το θέμα της διαφυγής ή θα έχω προβλήματα. Αν θα μπορούσα να το εξασφαλίσω. Φυσικά για μένα αυτό ήταν πάρα πολύ εύκολο, εκτός ατυχίας. Ζήτησα τότε μόνον να μου πει, όταν λένε 15η του μηνός να γίνει ενέργεια, πότε το εννοούσαν, γιατί άρχισε αμέσως στο μυαλό μου να στριφογυρίζει ο τρόπος με τον οποίο θα ρύθμιζα τη διαφυγή. Ήξερα ότι τη νύχτα ελαμβάνοντο πάρα πολλά μέτρα ασφαλείας από πλευράς φρουράς του Μακαρίου. Από πλευράς επίσης παρακολουθήσεως των μονάδων της Εθνικής Φρουράς, που δυστυχώς κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα εγένετο σε βαθμό τέτοιο, που εθιγόμεθα οι περισσότεροι αξιωματικοί. Εφοβείτο μεν ο Μακάριος ενδεχομένως, γι' αυτό έβαζε και μας παρακολουθούσαν κι εμείς όμως εθιγόμεθα, διότι πλείστοι εξ ημών δεν ασχολούμεθα με θέματα διαμάχης Μακαρίου και ελληνικής κυβερνήσεως. Και μου είπε ότι η ώρα ενεργείας θα είναι στην κρίση μου με βάση αυτό το στοιχείο. Ότι θα πρέπει να ξέρω εγώ ότι πράγματι κι ήταν σίγουρο ότι ο Μακάριος ήταν μες στο Προεδρικό. Διότι αν δεν ήταν μες στο Προεδρικό δεν θα μπορούσα να είμαι βέβαιος, να κάνω κάποιο σχέδιο εξασφαλίσεως της διαφυγής του. Και οι ώρες που ήταν σίγουρα μέσα στο Προεδρικό ήταν οι ώρες εργασίας. Αυτομάτως λοιπόν πήγε ο νους μου σε κάποιες πρωινές ώρες. Βέβαια το άφησα να το μελετήσω αυτό το πράγμα και να το προτείνω αργότερα. Στην ερώτηση που μου έκανε αν το θεωρώ εύκολο, δεν σας απήντησα ακόμη αν θεωρώ εύκολη αυτήν την αποστολή, του είπα ότι είναι αρκούντως εύκολη. Ήξερα καλά το Προεδρικό Μέγαρο. Επήγαινα σχεδόν κάθε δέκα μέρες να επιθεωρήσω την τιμητική φρουρά του Μακαρίου, που ήτο ένα τμήμα καταδρομών δικό μου και ευρίσκετο ορισμένες ώρες της ημέρας, εναλλάξ με την Προεδρική Φρουρά, στις πύλες, προπαντός σε εκδηλώσεις εορταστικές και σε περιπτώσεις υποδοχής υψηλών προσώπων και επίσης με την ευκαιρία αυτών των επισκέψεων και επιθεωρήσεων έπινα πολλές φορές καφέ με τους υπασπιστάς, με το προσωπικό εκεί του Προεδρικού Μεγάρου και βέβαια κάναμε και βόλτες στο προαύλιο κι έτσι ήξερα καλά τον χώρο, ο οποίος βασικά ήξερα ότι είχε δύο κεντρικές πύλες από τη μία πλευρά και μία μικρή πύλη στο πίσω μέρος. Ήξερα πού οδηγούσαν, ήξερα πως υπήρχε περιφερειακός δρόμος γύρω, γύρω με διάφορες άλλες εξόδους και βέβαια για έναν παλαιό αξιωματικό των καταδρομών, σ' αυτές τις περιπτώσεις το πρώτο πράγμα που λέει, προκειμένου να πάρει αποστολή,

να συλλάβει κάποιον, είτε στρατηγός σε στρατηγείο θα βρίσκεται είτε άλλο πρόσωπο κάπου αλλού, είναι να περικυκλώσει αυτόν τον χώρο. Εάν έχει αποστολή να του επιτρέψει να διαφύγει, δεν έχει παρά να αφήσει οδόν διαφυγής. Να κλείσει όλους τους άλλους χώρους και να αφήσει οδόν διαφυγής. Γι' αυτό είπα ότι είναι σχετικά εύκολη επιχείρηση. Βέβαια επεφυλάχθην να το μελετήσω το θέμα, διότι η ευθύνη ήταν πάρα πολύ σοβαρή και κυρίως από εκπαιδευτική εμπειρία αλλά και εν τίνι μέτρω από πολεμική εμπειρία, ως μικρός αξιωματικός των καταδρομών έλαβα μέρος με τις μονάδες καταδρομών τότε στον εμφύλιο πόλεμο κι είχα κάνει πολλές νυκτερινές ενέργειες. Πάντα υπάρχει το απρόοπτο κι, επειδή στην προκειμένη περίπτωση το πρόσωπο το οποίο ήταν στόχος ήταν πάρα πολύ υψηλό, η ευθύνη ήταν πάρα πολύ σοβαρή και δεν μπορούσα εκεί αμέσως να πω ότι έτσι πρέπει να γίνει η ενέργεια. Επεφυλάχθην, εν πάση περιπτώσει, να μελετήσω λεπτομερέστερα το σχέδιο. Αφού με ρώτησε ο Ιωαννίδης εάν τότε θέλω τίποτα άλλο και του είπα επί του παρόντος δεν μπορώ να πω τίποτα, μου είπε επί λέξει τα εξής: Κύριε Κομπόκη, ξέρω ότι έχεις διασυνδέσεις με τον βασιλέα Κωνσταντίνο. Ξέρω ότι η γυναίκα σου αλληλογραφεί με την Άννα Μαρία. Είχα διατελέσει παλαιότερα υπασπιστής του Κωνσταντίνου, η δε γυναίκα μου ήταν κυρία των τιμών της Άννας Μαρίας. Ξέρω επίσης ότι σου έχουν φάκελο ως βασιλόφρονος και ξέρω ότι το ξέρεις αυτό το πράγμα. Ξέρω ότι την 21η Απριλίου, τις παραμονές της 21ης Απριλίου, σου εζητήθη και από τον Παπαδόπουλο και από τον Παττακό να λάβεις μέρος στο πραξικόπημα της 21ης Απριλίου, τότε ήμουν διοικητής της 1ης μοίρας αλεξιπτωτιστών στον Ασπρόπυργο, και δεν δέχθηκες.

ΜΕΛΟΣ: ...Πέστε μας και για τη 13η Δεκεμβρίου εν συνεχεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν θα ήθελα να πω περισσότερα, μου είπε κι άλλο ένα στοιχείο, ξέρω ότι έχεις δείρεις έναν άνθρωπο δικό μας. Πράγματι, έδειρα έναν άνθρωπο του 2ου Γραφείου του Β΄ Σώματος Στρατού, όταν υπηρετούσα το 1970 εκεί επάνω. Διότι τον έβλεπα, με παρακολουθούσε στενά, ήλεγχαν την αλληλογραφία της γυναίκας μου, και ξέρω, συνέχισε ο Ιωαννίδης, ότι είσαι καθαρός και σκέτος επαγγελματίας, αλλά παρ' όλα αυτά, επειδή είναι πάρα πολύ λεπτό το θέμα αυτό της διαφυγής του Μακαρίου, γι' αυτό το αναθέτω σε σένα και, στηριζόμενος εις την επαγγελματική σου αφοσίωση αλλά και στην ενδεχομένη συμπάθεια για το θέμα αυτό, να το μελετήσεις πολύ καλά και να το φέρεις εις πέρας. Και πιστεύω ότι θα το φέρεις εις πέρας. Αυτά, κύριοι εδώ, τις τελευταίες φράσεις που είπα δεν τις είπα για να αντιμετωπίσετε αυτά που σας λέω, ή μάλλον εμένα προσωπικά, ή να προσπαθήσετε να βγάλετε συμπέρασμα πού ανήκω ιδεολογικά και ποια ήταν η θέση μου κατά την περίοδο της δικτατορίας. Δεν θέλω να αποφύγω καμία ευθύνη απ' αυτά τα οποία έκανα κάτω στην Κύπρο, διότι την ευθύνη αυτή την ανέλαβα εκείνη την ημέρα που μου εδόθησαν οι εντολές. Από τη μέρα που ανέλαβα να εκτελέσω και εξετέλεσα αυτά που εξετέλεσα, έχω αναλάβει ήδη και τις ευθύνες. Και ξέρω ότι έχω μέρος ευθύνης γι' αυτά που συνέβησαν κάτω. Κατά συνέπεια δεν το λέω, να μην νομίσει κανείς εξ υμών, για να ελαφρύνω τυχόν τη θέση μου. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να πω ότι η αναφορά που υποβάλαμε όλοι οι αξιωματικοί κατόπιν διαταγής στο ΓΕΕΘΑ, μετά από τα γεγονότα, στην αναφορά που υπέβαλα τότε, στη φάση αυτή των γεγονότων της 15ης, των προ της 15ης και των μετά, μέχρι την 20ή, είμαι πάρα πολύ συνοπτικός.[1] Ούτε μία σελίδα περιλαμβάνει η αναφορά μου αυτή.

1. Ο Κ. Κομπόκης είχε υποβάλει έκθεση προς το ΑΕΔ/ΔΙΚ στις 03.03.1975.

Ξέρω ότι απ' ό,τι έγινε κάτω στην Κύπρο από μας τους εκτελεστάς αυτού του σχεδίου, αυτής της επιχειρήσεως, δεν πρόκειται να μείνει τίποτα κρυφό, διότι η εκτέλεση ενός σχεδίου φαίνεται μετά από πάρα πολύ κόσμο. Κατά συνέπεια, το αναφέρω εδώ δηλαδή, θα ήθελα πραγματικά να πιστέψετε αυτά τα οποία σας λέω, γιατί αύριο π.χ. θα κληθούν οι υφιστάμενοί μου από σας. Και θα σας αναφέρουν τι τους διέταξα, τι έκαναν κτλ. Και επίσης μιλώντας και για τους άλλους, επειδή ενδεχομένως να υπάρξουν και κάποιοι συνάδελφοι της 2ης κατηγορίας στελεχών, όπως λέμε εμείς στον στρατό. Στον στρατό λέμε υπάρχουν αξιωματικοί και αξιωματικοί, οι οποίοι θα θελήσουν να αποφύγουν ευθύνες και κατά συνέπεια να πουν ή να μην πουν ορισμένα πράγματα. Δεν είναι δυνατόν εγώ, μιλώ γι' αυτούς οι οποίοι θα πουν την αλήθεια εδώ, αλλά να βγουν όλα στην επιφάνεια. Εκεί που κατά πάσα πιθανότητα θα έχετε μεγάλα προβλήματα είναι στους εξεταζόμενους πάνω από μας. Στην ηγεσία. Τι μεσολάβησε μεταξύ αυτής της λεγομένης συσκέψεως, που δεν επρόκειτο περί συσκέψεως, αλλά επρόκειτο περί συγκεντρώσεως διά έκδοσιν, όπως τη λέμε στον στρατό, προκαταρκτικής διαταγής. Μαζευτήκαμε εκεί, ήτανε ο Γεωργίτσης από την Κύπρο, εγώ ευρισκόμενος εδώ, από την Κύπρο όμως προερχόμουν, και εξεδόθη διαταγή από τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων. Άρα δεν επρόκειτο περί συσκέψεως, κάτι πήγε σε κάποια σημεία να αρχίσει να λέει ο κ. Γεωργίτσης από πλευράς ερωτημάτων, εκεί του είπε, την πρώτη φορά, αν θυμάμαι, ο κ. Μπονάνος, κύριε Γεωργίτση, αυτά είναι λεπτομέρειες, θα σας τα απαντήσουν οι επιτελείς, την άλλη φορά είπε δεν θα ασχοληθείτε εσείς μ' αυτά τα πράγματα, δεν σας αφορούν, εδώ πρόκειται περί αποφάσεως υψίστης εθνικής σημασίας για εξυπηρέτηση συμφερόντων εθνικών, κατά συνέπεια οι ερωτήσεις αυτές δεν έχουν σχέση με την εκτέλεση σχεδίου. Μετά λοιπόν από αυτή την έκδοση των οδηγιών, αυτής της διαταγής, κατεβήκαμε, εγώ είχα ακόμη κάποια δουλειά με τη σχολή αλεξιπτωτιστών, την επομένη, μεθεπόμενη έφυγα, ο κ. Γεωργίτσης δεν ξέρω πότε κατέβηκε, αλλά νομίζω αμέσως.

ΜΕΛΟΣ: Στις 3 Ιουλίου.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ ή 3 ή 4. Και αρχίσαμε κάτω τη μελέτη του σχεδίου, σιγά σιγά την ενημέρωση. Θυμάμαι τον πρώτο τον οποίο ενημερώσαμε, ήταν, όπως ήταν φυσικό, ο επιτελάρχης της Εθνικής Φρουράς ταξίαρχος Γιαννακόδημος. Ο κ. Γεωργίτσης δεν ήτο επιτελάρχης, όπως αναγράφεται σε εφημερίδες, ο κ. Γεωργίτσης ήταν διοικητής του τομέως Λευκωσίας, της διοικήσεως Λευκωσίας, αρχαιότερος βέβαια του ταξιάρχου, που ήταν επιτελάρχης. Ενημερώσαμε τον επιτελάρχη. Εγώ στον χώρο τον δικό μου άρχισα να ενημερώνω τους δύο διοικητάς μοιρών, τους δύο διοικητάς ταγμάτων, διότι από την πρώτη σύλληψη σχεδίου όπως την έκανα έβλεπα ότι δεν θα χρειαζότανε η συμμετοχή και του τρίτου.

ΜΕΛΟΣ: Τα ονόματά τους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα αναφερθούν αυτά, ούτως ή άλλως, σιγά, σιγά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, μου επιτρέπετε; Πείτε στον κ. μάρτυρα να απαντάει στις ερωτήσεις της Επιτροπής. Του είπε ο κ. συνάδελφος τα ονόματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, κύριε Μπαντουβά. Παρακαλώ, κύριε Κομπόκη, απαντήστε τώρα για τα ονόματα των κυρίων διοικητών των επιλαρχιών.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βεβαίως. Είπα αργότερα με την εξής έννοια, διότι ουσιαστικά δεν είχαν πλήρως ενημερωθεί. Άρχισα, λέω, να τους ενημερώνω και γι' αυτό είπα αργότερα, όταν θα έφθανα στο στάδιο της πραγματικής ενημέρωσης. Δεν έχω αντίρρηση, είναι δυνατόν να μην τα αναφέρω τα ονόματά τους; Ο ένας ήτο ο διοικητής της 32ας μοίρας αλεξιπτωτιστών ταγματάρχης Δαμασκηνός Ναπολέων. Και ο άλλος ήτο, πριν φθάσω στον διοικητή της μονάδος, ήτο ο υποδιοικητής της μονάδος ο οποίος θα αποτελούσε την αιχμή του τμήματος και

αυτόν τον ενημέρωσα νωρίτερα, για να 'χει χρόνο περισσότερο αναγνωρίσεως, που θα ενεργούσε προς την κατεύθυνση του Τάγματος του Επικουρικού, ήτο ο ταγματάρχης Χολίδης, ο οποίος και σκοτώθηκε στην επιχείρηση. Αυτό το χρονικό διάστημα που εγένετο αυτή η εργασία προπαρασκευής λεπτομερειών, όπως ήταν φυσικό, μας βασάνιζε πάρα πολύ το θέμα, ανησυχούσαμε πάρα πολύ για την αποστολή που πήραμε. Γι' αυτήν την ειδική επιχείρηση, τι επιπτώσεις θα είχε. Δεν σας κρύβω στις συζητήσεις που κάναμε με τον Γεωργίτση, εν συνεχεία με τον Γιαννακόδημο και λέγαμε ότι εδώ είμαστε σε ξένο κράτος. Μπορεί την Κύπρο από παιδιά να την θεωρούσαμε ελληνική, αλλά ήταν τυπικά ξένο κράτος, το οποίο μάλιστα κράτος αυτό είχε και δύο άλλες εγγυήτριες δυνάμεις. Βλέπαμε λοιπόν ότι στην πορεία ακόμη της μελέτης των σχεδίων, πρώτα πρώτα ήταν ορισμένοι στόχοι οι οποίοι σχεδόν άπτοντο των θυλάκων των τουρκικών. Αλλά δεν χρειαζότανε να είναι και πολύ κοντά, στρατιώτες είναι αυτοί, όπλα είναι αυτά, λέγαμε ότι είναι πάρα πολύ πιθανόν να έχουν και κάποιες απώλειες οι Τούρκοι. Κάποιες απώλειες οι Άγγλοι. Τι θα γίνει μ' αυτό το θέμα; Αυτά τα κάναμε όλα, τα βάζαμε κάτω και δεν αισθανόμεθα καθόλου ασφαλείς από πλευράς, ας χρησιμοποιήσω τη στρατιωτική ορολογία, νώτων και πλευρών. Αυτές οι ανησυχίες μας και αρκετές άλλες κορυφώθηκαν σιγά, σιγά σε σημείο τέτοιο, ώστε κάμποσες ημέρες πριν από τη 15η συγκεντρωθήκαμε, ανταλλάξαμε απόψεις και αποφασίσαμε κάτω εκεί, εγώ, ο κ. Γεωργίτσης, ο κ. Γιαννακόδημος, οι δύο διοικηταί μοιρών δικοί μου, εάν θυμάμαι καλά ήταν ο ένας διοικητής των τεθωρακισμένων, δεν είμαι βέβαιος γι' αυτό, και καταλήξαμε στην απόφαση να προτείνουμε τη ματαίωση της επιχειρήσεως. Αναθέσαμε αυτή την αποστολή σε έναν ταγματάρχη, αυτή την αποστολή, σε έναν ταγματάρχη ονόματι Κοντώσης. Εκεί πολλές φορές στην ειδησεογραφία έχει γίνει σύγχυσις και λέγεται αντί Κοντώσης, όπως είναι πραγματικά, αναφέρεται το όνομα το δικό μου. Ότι εστάλην εγώ από κάτω να ζητήσω την αναστολή ή ματαίωση της επιχειρήσεως. Ο ταγματάρχης Κοντώσης, στον οποίον είπαμε να πάει παρουσιαστεί στον Μπονάνο και στον Ιωαννίδη και ειδικότερα στον Ιωαννίδη, διότι αυτός ήταν ο ουσιαστικός αρχηγός τότε, παρότι εκάθετο πίσω από τις κουρτίνες, να ματαιωθεί η επιχείρησις, διότι δεν τη θεωρούσαμε εξασφαλισμένη από άποψη λοιπών εγγυητριών δυνάμεων. Ανέβηκε ο Κοντώσης με το αεροπλάνο, γύρισε την επομένη και μας λέει ότι θα εκτελέσετε τη διαταγή άνευ ουδεμίας πλέον αντίρρησης και χωρίς καμία αλλαγή. Κατόπιν αυτού, συνέχισε από πλευράς δικής μου η λεπτομερής προπαρασκευή. Καθόρισα ποιες μονάδες, πόσα κομμάτια, ποιοι λόχοι θα ενεργήσουν και πού. Εδώ στο σημείο αυτό θυμάμαι ότι ήρθε ο διοικητής της επιλαρχίας αναγνωρίσεως, που όπως σας είπα προηγουμένως μου είχε πει ο Ιωαννίδης ότι θα διαταχθεί και θα πάρει εντολή και θα ενημερωθεί για να 'ρθει να παρουσιαστεί και να τεθεί υπό τας διαταγάς μου στη συγκεκριμένη επιχείρηση, διότι αυτός ήταν τεθωρακισμένος και η μονάς του.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τώρα θα σας το πω. Μόλις ετοιμαζόμουν να σας το πω. Τότε ο επίλαρχος Κορκόντζελος, τον έχετε μου φαίνεται καλέσει ή θα τον καλέσετε, διάβασα στις εφημερίδες, ήρθε, παρουσιάστηκε και μου λέει έχω πάρει εντολή από το Γενικό Επιτελείο Στρατού ότι τίθεμαι υπό τας διαταγάς σας. Του λέω από το Γενικό Επιτελείο Στρατού ή από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων; Μου λέει από το Γενικό Επιτελείο Στρατού ή όπως το 'λέγαν τότε Αρχηγείο Στρατού. Άρα δηλαδή ήταν ενημερωμένο και κάποιο κανάλι του Αρχηγείου Στρατού. Γιατί το λέω αυτό σ' αυτό το σημείο; Έμαθα αργότερα ότι τα κανάλια του Αρχηγείου Ναυτικού και του Αρχηγείου Αεροπορίας δεν ήταν ενημερωμένα για την πρώτη αυτή φάσιν. Δεν ξέρω αν είναι αλήθεια. Στον μεν

λοιπόν κ. Κορκόντζελο, τον διοικητή των τεθωρακισμένων, ανέθεσα την αποστολή της προσβολής του Προεδρικού Μεγάρου και του έδωσα και δύο λόχους καταδρομών υπό διοίκησιν, όπως λέμε, με επικεφαλής τον ταγματάρχη Δαμασκηνό Ναπολέοντα, και τους έδωσα και το σχέδιο ενεργείας, το οποίο το είχα μελετήσει λεπτομερώς, ειδικώς την ενέργεια αυτή κατά του Προεδρικού Μεγάρου, διότι, όπως σας είπα προηγουμένως, ήταν πάρα πολύ σοβαρό το θέμα και φοβόμουν πάρα πολύ καμιά φοβερή ατυχία. Αυτό το σχέδιο είχε δύο σκέλη. Το σχέδιο αυτό εννοώ της προσβολής του Προεδρικού Μεγάρου. Το πρώτο σκέλος είχε ως στόχο, από πλευράς δικής μου, να μην σκοτωθεί κατά λάθος ο Μακάριος, διότι εδώ θα επρόκειτο περί ανταλλαγής πυρών εκεί πέρα μέσα. Και το δεύτερο σκέλος, εάν το πρώτο πήγαινε καλά, και εγένετο η διαφυγή, πώς θα εξαφαλιζόταν να μην έμενε στην Κύπρο ο Μακάριος. Διότι ίσως δεν σας το ετόνισα προηγουμένως, το αρχικό σχέδιο που εδόθη από πάνω, που μου εδόθη από τον Ιωαννίδη, ήταν όχι μόνο να μείνει αυτός, αλλά να μην μείνει και στην Κύπρο, διότι ενδέχεται να κινητοποιήσει κόσμο και να έχουμε άλλου είδους προβλήματα, όπως σχεδόν έγινε ή μάλλον παραλίγο θα γινότανε. Του κ. Κορκόντζελου, λοιπόν, του ανέθεσα το πρώτο σκέλος αυτής της ενεργείας, το οποίο συνίστατο στο εξής. Του είπα με δύο φάλαγγες, από μέσα από την πόλη, διότι δεν μπορούσε να πάει από αλλού, του καθόρισα τους δρόμους από τους οποίους θα πήγαινε, θα βγεις και θα χτυπήσεις μετωπικά την περιοχή του Προεδρικού Μεγάρου. Θα μπεις από την κατεύθυνση των πυλών και θα μπεις από τις πύλες, ρίχνοντας κάτω τις πόρτες με τα ερπυστριοφόρα. Του επέστησα πάρα πολύ την προσοχή να αρχίσει τη βολή στον αέρα από ικανήν απόστασιν, πριν από τις πύλες, ώστε, εάν κατά λάθος δεν είχαν συνεγερθεί, που το απέκλεια αυτό, διότι εκινούντο μέσα από την πόλη, να συνεγείροντο οι άνθρωποι του Μακαρίου. Κι αυτό με το πρόσχημα, όπως και εν συνεχεία του είπα, όχι μόνο από την αρχή θα αρχίσεις να βάλλεις στον αέρα από απόστασιν ικανήν, αλλά και όταν φτάσεις στις πύλες οι βολές σου θα είναι ψηλά στον αέρα, διότι δεν θέλω να σκοτωθεί κανένας. Πρώτα, πρώτα από τους ανθρώπους τους ιδίους τους δικούς μας, που είχαμε μέσα, των δικών μου μονάδων. Οι άνθρωποι αυτοί που ήταν της τιμητικής φρουράς ήταν μέσα εκεί και ως ήταν φυσικό θα έμεναν εκεί, δεν μπορούσα να τους αποσύρω με κανένα πρόσχημα, και βέβαια υπήρχε φόβος σοβαρός αυτοί οι άνθρωποι να πέσουν θύματα αυτής της ενεργείας. Αλλά και διότι θα ήθελα να αποφευχθεί, όσο είναι δυνατόν, να αποφευχθούν απώλειες αντιπάλων. Πιστεύω, και του έδωσα να καταλάβει και το κατάλαβε, ότι με δύο ισχυρές φάλαγγες τεθωρακισμένων, βαλλόμενος ένας στόχος, αδύνατος στην ουσία. Σαν στρατιωτικός στόχος ο Μακάριος ήταν ένα πραγματάκι, θα μου επιτρέψετε να πω, ένα στοχάκι. Είχε 50-60 ανθρώπους υπερασπιστάς, θα πήγαινα εγώ τώρα, θα πήγαινε ο Κορκόντζελος με δύο φάλαγγες τεθωρακισμένων, πυροβόλα μπροστά στα άρματα, καταδρομείς επάνω, τι αντίσταση να κάνουν αυτοί οι άνθρωποι; Πίστευα μάλιστα εγώ, κι εκεί έπεσα έξω, ότι μόλις θα τα έβλεπαν αυτοί οι άνθρωποι θα φεύγανε, ούτε καν θα περιμένανε. Αλλά αυτοί αντέστησαν και είχε σημαντικές απώλειες το τμήμα αυτό, το δικό μας, εν αντιθέσει με την Προεδρική Φρουρά που δεν είχε καμία. Καμία, ούτε τραυματία. Βέβαια στον κ. Κορκόντζελο δεν απεκάλυψα τον πραγματικό στόχο και ούτε του είπα και λεπτομέρειες, του είπα ότι θα καταλάβεις το Προεδρικό Μέγαρο και αν ο Μακάριος συλληφθεί ζωντανός θα του εξασφαλίσεις τη ζωή και θα μου αναφέρεις. Και από κει και μετά θα σου πω τι θα κάνεις. Παράλληλα εκτός από τις δύο αυτές μετωπικές κατευθύνσεις, επειδή το θέμα με είχε απασχολήσει πάρα πολύ και έβλεπα ότι υπήρχανε και δύο άλλες κατευθύνσεις από τις

οποίες θα μπορούσε να φύγει ο Μακάριος κατά λάθος και να πέσει σε άλλα τμήματα δικά μας, έστειλα δύο μικροτμήματα καταδρομών για να τις κλείσουν. Αυτούς τους έδωσα ξεχωριστή αποστολή. Αυτή τη στιγμή δεν θυμάμαι το όνομα του υπολοχαγού, να με συγχωρείτε πάρα πολύ, υπηρετεί στον ελληνικό στρατό, θα το θυμηθώ και θα το αναφέρω, ελπίζω μέχρι το τέλος της διερεύνησης αυτής. Έκλεισα, εν πάση περιπτώσει, όλους τους δρόμους και άφησα μόνο την πίσω πλευρά του προεδρικού χώρου αφύλαχτη, που οδηγούσε σε έναν κύριο δρόμο, ο οποίος αυτός κύριος δρόμος έβγαζε προς την κατεύθυνση του Τροόδους, καμία άλλη κατεύθυνση δεν έμεινε ανοιχτή. Η σκέψις μου ήταν ότι κατευθυνόμενος προς το Τρόοδος ο Μακάριος από κει και μετά έχει δύο δρόμους. Ο ένας είναι προς την Πάφο κι ο άλλος είναι προς τις αγγλικές βάσεις του Ακρωτηρίου, αφού ανέβει στο Τρόοδος. Και βέβαια ήλπιζα να κατευθυνθεί κατευθείαν προς τις βάσεις του Ακρωτηρίου και όχι προς την Πάφο, όπου πήγε τελικώς. Στον κ. Χολίδη ανέθεσα την αποστολή της προσβολής της έδρας του Επικουρικού Τάγματος. Στον κ. Ματζουράτο, λοχαγό τότε, υποδιοικητή της 33ης μοίρας καταδρομών, με έναν λόχο, τον οποίον τον έφερα από την Κυρήνεια, εκεί ήτο η έδρα της 33ης μοίρας και χρησιμοποίησα μόνο τον ένα λόχο απ’ αυτή τη μοίρα, ανέθεσα την αποστολή να καταλάβει το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου. Εκεί δεν υπήρχε θέμα και όπως τελικώς το ίδρυμα κατελήφθη χωρίς απώλειες, χωρίς κανένα πρόβλημα. Περισσότερο ασχολήθηκα με την έδρα του Επικουρικού, διότι εκεί περίμενα μια κάποια αντίσταση. Η έδρα αυτή προσεβλήθη, το τάγμα αυτό το Επικουρικό, σχεδόν απ’ όλες τις κατευθύνσεις. Φθάνουμε εις τη 15η. Αυτό που σας ανέπτυξα μέχρις εδώ ήταν το δικό μου σχέδιο.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ρωτήστε, ρωτήστε. Πέστε μου τι θέλετε να ρωτήσω.

ΜΕΛΟΣ: Είπε ο κ. μάρτυς ότι το σχέδιο προσβολής του Προεδρικού Μεγάρου είχε δύο σκέλη. Το ένα ήταν η προσβολή αυτή καθαυτή και το άλλο ήταν μάλλον, απ’ ό,τι κατάλαβα, η διαφυγή. Έτσι, αυτό εννοούσατε; Δεν μας είπατε αυτό το δεύτερο σε ποιον το εμπιστευτήκατε, το πρώτο στον κ. Κορκόντζελο, απλώς το ελεύθερο του ενός δρόμου διαφυγής; Σε άτομο, σε άνθρωπο, σε επικεφαλής κάποιας μονάδας δεν το εμπιστευτήκατε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό είναι γεγονός ότι δεν σας το ανέφερα. Αυτό το είχα σκεφθεί ως εξής και γι’ αυτή τη φάση δεν είχα αναθέσει αποστολή σε κανέναν. Αυτό το σκέλος είχε δύο υποσκέλη ανάλογα με την κατεύθυνση την οποία θα έπαιρνε τελικώς ο Μακάριος, όπως σας είπα. Εάν μεν τρομοκρατημένος όντας ο Μακάριος, σ’ αυτό το σημείο θα ήθελα να σας πω ότι και στο σχέδιο που εδόθη από το ΑΕΔ ετονίσθη, από πλευράς Ιωαννίδη, και εν συνεχεία εγώ το πρόσεξα ιδιαιτέρως, να δοθεί η εντύπωσις με ισχυράν κρούσιν, όπως θα εγίνετο, ότι πράγματι οι φάλαγγες αυτές οι δύο που πηγαίνανε προς το Προεδρικό δεν επρόκειτο να αφήσουν τίποτα όρθιο. Έπρεπε να τρομοκρατηθεί ο Μακάριος, διότι ήτο ενδεχόμενο να μην ετρομοκρατείτο πράγματι και να μην φύγει. Λοιπόν το ένα υποσκέλος προέβλεπε ότι αν μεν έφευγε τρομοκρατημένος και αφού διέφευγε από το Προεδρικό στις αγγλικές βάσεις όπου οδηγούσε, στο Ακρωτήρι μάλλον, ο ένας δρόμος, δεν υπήρχε θέμα εφαρμογής δευτέρου σκέλους σχεδίου. Εάν πήγαινε στην Πάφο ή σε κάποια άλλη γειτονική περιοχή και έμενε στην Κύπρο και δεν έφευγε, τότε είχα εγώ μεν συλλάβει στο σχέδιο πώς θα ενεργήσω, αλλά δεν είχα καταστήσει ακόμη κανέναν υπεύθυνο. Το σχέδιό μου προέβλεπε, αυτό τελικώς το οποίο έγινε, να παρουσιάσω κινήσεις προς την κατεύθυνση της Πάφου τέτοιες, στρατευμάτων, μονάδων δηλαδή και ταχυκινήτων μάλιστα, που να φαίνεται ότι δεν σταμάτησε η επιχείρηση σε μας εκεί, αλλά τρέχουμε και ακολου-

θούμε, πάμε κατά πόδας οπωσδήποτε, να τον βρούμε τον Μακάριο και να τον χτυπήσουμε. 15η του μηνός. Η ώρα προσβολής είχε καθοριστεί 8.15΄ το πρωί. Είχε διαπιστωθεί και είχε βεβαιωθεί ότι ο Μακάριος πήγαινε κάθε πρωί στο γραφείο του κάποια λεπτά πριν από τις 8.00΄. Οκτώ παρά τέταρτο, οκτώ παρά δέκα και βάλαμε το 8.15΄, το εισηγήθην εγώ, δηλαδή, για να είναι βέβαιο ότι θα είναι εκεί. Υπ' όψιν ότι ξέραμε κάθε μέρα σχεδόν από πού ερχόταν. Ο Μακάριος οσάκις ανέβαινε στο Τρόοδος, στη μονή Κύκκου, που ήταν το συνηθέστερο τα Σαββατοκύριακα, κατέβαινε από τον δρόμο του Τροόδους προς το Προεδρικό Μέγαρο, που περνούσε μπροστά από τη μία μονάδα τεθωρακισμένων αυτός ο δρόμος και βέβαια εγένετο αντιληπτός κάθε φορά, διότι δεν κατέβαινε μόνος του. Είχε συνοδεία, αστυνομία κάθε φορά, σκόνες. Φαινόταν από μακριά. Σ' αυτό το σημείο σας λέω ότι, αν υπήρχε πρόθεσις και σχέδιο να συλληφθεί ο Μακάριος, ήταν πάρα πολύ εύκολο αυτό να επιτευχθεί. Όχι στο Προεδρικό Μέγαρο, όχι με ενδεχόμενη αιματοχυσία. Τη 15η του μηνός, με βάσιν την ώρα 8.15΄, περί την 7η πρωινή, ανέβηκα πρώτα στο ΓΕΕΦ και βέβαια, όπως ήταν φυσικό, εκεί έψαξα να βρω τον κ. Γεωργίτση. Είχαμε ακόμη χρόνο μπροστά μας, ήταν όλα κανονισμένα στην εντέλεια. Για μένα δεν απέμενε παρά ένα τέταρτο πριν από την ώρα ενεργείας να πάρω τη θέσιν, την οποία προέβλεπα να πάρω ως σταθμός διοικήσεως των μονάδων και έψαξα να βρω τον κ. Γεωργίτση να δω εάν, ως ανώτερο συντονιστικό όργανο, εάν είχε τίποτα. Δεν τον βρήκα, δεν ήρθε, τελικώς έμαθα ότι κατά τη διάρκεια αυτής της ειδικής επιχειρήσεως έμεινε στην έδρα της ΕΛΔΥΚ. Και αφού προχώρησαν τα πράγματα αρκετά καλά, από πλευράς επιχειρήσεως, κάποιαν ώρα κατά τις 10.00΄, 10.30΄, τότε ήρθε στο ΓΕΕΦ και δεν σας κρύβω ότι αυτό απετέλεσε ένα σημείο τριβής μεταξύ μας. Διότι δεν ήξερα εγώ πού είναι ο προϊστάμενός μου διοικητής. Αυτό είναι φοβερό από στρατιωτική άποψη. Δεν θέλω αυτή τη στιγμή να κάνω κι ούτε πρόκειται στη συνέχεια να κατηγορήσω συναδέλφους και άλλους κάτω από μένα, πάνω από μένα, αλλά είναι ένα στοιχείο σημαντικό, διότι από δω και μετά αρχίζω να παίρνω ορισμένες πρωτοβουλίες καθ' όλο το χρονικό διάστημα που βρέθηκα κάτω και στα γεγονότα μετά με την τουρκική εισβολή, τις οποίες δεν θα τις έπαιρνα, εάν ήρχετο, όπως μου είπε ο Γεωργίτσης, του είχε υποσχεθεί ο κ. Ιωαννίδης ότι θα ήρχετο ο στρατηγός την επομένη της ειδικής αυτής επιχειρήσεως, 16 του μηνός, 17 του μηνός, και δεν ήρθε. Θα ήρχετο ο στρατηγός, επειδή ανεμένετο ότι ο κ. Ντενίσης, δηλαδή για έναν κλασικό επαγγελματία, εφόσον εχρησιμοποιήθη παραπλανητικώς, όταν εγένοντο οι επιχειρήσεις κάτω, με τα τμήματα δικά του, να πει άσ' το καλό, εδώ κάνατε ολόκληρη επιχείρηση μ' ένα σώμα στρατού που έχω κάτω, την Εθνική Φρουρά, κι εμένα με φέρατε εδώ πέρα να παραστήσω τον παραπλανώμενο, κατά συνέπεια δεν δέχομαι να πάω, όπως και έγινε.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, ακριβώς δεν ξέρω πότε παραιτήθη, αλλά πάντως δεν ήρθε και μείναμε ακέφαλοι ουσιαστικώς κάτω, όλη την περίοδο, κι αυτό ήταν μία από τις φοβερές αδυναμίες μας. Διότι ο κ. Γεωργίτσης, ο άνθρωπος δεν ήταν αρχηγός, δεν ήξερε το επιτελείο, δεν ήξερε τους αξιωματικούς, δεν ήξερε τα σχέδια. Ήξερε την περιοχή του μόνο, τη Λευκωσία, κι όχι κι αυτή πολύ καλά, διότι είχε δεν είχε έναν χρόνο, δεν είχε περισσότερο. Κι αυτά είναι φοβερά μειονεκτήματα, όταν έχει πόλεμο. Δεν ήρθε. Μετά από την επίσκεψή μου αυτή στο επιτελείο, στο ΓΕΕΦ, όπως ελέγετο, έδωσα εντολή να έρθει ο σταθμός διοικήσεώς μου ο οποίος απετελείτο, όταν λέμε εμείς στις καταδρομές σταθμό διοικήσεως, είμαστε ως επί το πλείστον κινητοί, για να έχουμε ευχέρεια κινήσεων και όχι σταθεροί, όπως είναι σε πολλές άλλες μονάδες, από ένα όχημα και επάνω στο όχημα αυτό είχα

ασυρμάτους με δυο-τρεις χειριστάς και μ' έναν αξιωματικό βοηθό μου. Αυτό το όχημα το έστησα σε μία ορισμένη θέση η οποία ήταν σε κάποιον κεντρικό χώρο που δεν ήταν απόλυτα κεντρικός, διότι η θέσις των στόχων ήταν μάλλον γραμμική. Από κει είχα οπτική επαφή των στόχων, και του Προεδρικού Μεγάρου και του ΡΙΚ και της έδρας του Επικουρικού, αλλά βέβαια είχα επαφή δι' ασυρμάτου με τις μονάδες οι οποίες ενεργούσαν. Επειδή ήταν κοντά η έδρα της μιας μονάδας που θα ενεργούσε, πέρασα μια βόλτα να δω. Είδα ότι εξελίσσονταν τα πράγματα όπως είχαν προγραμματιστεί, δεν ήθελα εκείνες τις στιγμές, από παλιά εμπειρία, να επεμβαίνω. Τους ρώτησα αν ήθελαν τίποτα, μου είπαν όχι και γύρισα στη θέση αυτή που προέβλεπα. Και την ώρα την προβλεπομένην άρχισε η επιχείρηση. Η επιχείρηση για την κατάληψη του ΡΙΚ εξελίχθη ταχύτατα. Μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα το ΡΙΚ κατελήφθη από το τμήμα το οποίο επήγε. Βέβαια εγώ από τη θέση που ήμουνα δεν άκουγα εκείνη την ώρα το ΡΙΚ, αλλά έμαθα αργότερα ότι άρχισαν αμέσως τα γνωστά, να βάζουν εμβατήρια και να επαναλαμβάνουν αυτή τη φράση που περιλαμβάνονταν στο σχέδιο, ότι ο Μακάριος είναι νεκρός. Και μετά από κάποια ώρα, το έμαθα αργότερα κι αυτό, διότι δυο-τρεις ώρες περίπου εγώ ασχολούμην με την εκτέλεση αυτής της ειδικής επιχειρήσεως και δεν άκουγα ραδιόφωνο, και μετά από κάποιο χρόνο μετεδόθη ένα διάγγελμα, το οποίο είχε γραφεί από πάνω από την Ελλάδα, από το ΑΕΔ και είχε δοθεί ή τότε, δεν το ξέρω, στον κ. Γεωργίτση ή ελέχθη στον κ. Γεωργίτση ότι κάποιος, κάπως έτσι θυμάμαι μου είπε, κάποιος θα το απομνημόνευε, για να μην υπήρχε γραπτό, και θα το έφερνε κάτω. Πάντως ήταν φτιαγμένο στην Ελλάδα. Επίσης η επιχείρησις κατά του Προεδρικού Μεγάρου κι αυτή εξελίχθη σχεδόν όπως είχε προβλεφθεί. Λέω το σχεδόν με την εξής έννοια, ότι παρουσιάστηκε αντίστασις σοβαρή σε σημείο να έχουμε εμείς απώλειες, οι επιτιθέμενοι. Και βέβαια εγένετο κατανοητή από μένα η αντίστασις, οι άνθρωποι αυτοί μέσα ημύνοντο για να δώσουν χρόνο στον Μακάριο να φύγει. Αυτό σημαίνει όμως ότι πήρε ένα χρονικό διάστημα άλφα. Μιάμιση ώρα, δεν θυμάμαι τώρα, μέχρις ότου να μου αναφερθεί δι' ασυρμάτου ότι είναι κύριοι του Προεδρικού Μεγάρου, ότι δεν υπάρχει μέσα κανείς ούτε της Φρουράς ούτε ο Μακάριος ούτε κανένας άλλος. Είδα από τη θέση που βρισκόμουνα ότι πήρε φωτιά το Προεδρικό Μέγαρο. Αμέσως από ασυρμάτου ρώτησα τι συμβαίνει. Μου 'πε ή ο Κορκόντζελος ή ο Δαμασκηνός, ταγματάρχαι, που, όπως σας είπα, ο ένας ήτο υπό τας διαταγάς του άλλου. Κατά την εξέλιξη της μάχης σάς λέω ότι είδα φωτιά στο Προεδρικό. Αυτά συνέβησαν με διαφορά χρόνου μικρή και μετά από λίγο έληξε εκεί η επιχείρηση. Διέταξα διά ασυρμάτου, εκεί σας λέω ότι δεν θυμάμαι ποιον, να καλέσουν αμέσως την πυροσβεστική να σβήσουνε τη φωτιά. Τώρα βέβαια θα μου πείτε επιχείρηση γίνεται, πέφτουν βολές, τεθωρακισμένα, οι πυροσβεστικοί οι κακομοίρηδες γι' αυτό φυσικά και εβράδυναν πάρα πολύ να πάνε στον χώρο αυτόν. Ωσότου να πάνε αυτοί, το Προεδρικό είχε καεί. Κι εγώ, αν ήμουν πυροσβέστης και μου 'λεγαν πήγαινε να σβήσεις φωτιά, θα φοβόμουν να πλησιάσω. Θα το πω, για να μην το ξεχάσω, γιατί τώρα αναφέρομαι στην εξέλιξη των επιχειρήσεων, διέταξα μετά το τέρμα της επιχειρήσεως, αυτής της φάσεως, τον ταγματάρχη Δαμασκηνό να κάνει μία λεπτομερή διοικητική εξέταση να δει πώς προεκλήθη η φωτιά. Το πόρισμα αυτής της εξετάσεως, το οποίο μου ανεφέρθη προφορικά μέσα σε ένα 24ωρο, ήταν ότι κατά πάσαν πιθανότητα με την ανταλλαγή των πυρών ή έγινε κάποιο βραχυκύκλωμα, υπήρχε ένα μεγάλο πλέγμα καλωδίων και υποσταθμός ηλεκτρικός μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο, στις βολές και από τη μία πλευρά και από την άλλη υπήρχαν τροχιοδεικτικά βλήματα, υπάρχει ένα ενδεχόμενο, αν κόπηκε

ένα καλώδιο εκεί, έπεσε κι ακούμπησε τα άλλα, ή, αν δεν ήταν από βραχυκύκλωμα, κάποια τροχιοδεικτική σφαίρα έδωσε φωτιά σε κάποια κουρτίνα, σε κάποιο εύφλεκτο υλικό και πήρε φωτιά, χωρίς να μπορεί να εξακριβωθεί από ποια κατεύθυνση, από τη δική μας ή από πλευράς των αμυνομένων. Το κακό είχε γίνει. Με συγχωρείτε πάρα πολύ, επειδή βλέπω ότι σε πάρα πολλά που λέω χαμογελάτε ειρωνικά, εγώ δεν...

Ομιλίες διαμαρτυρόμενων μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μου επιτρέπετε, τι συνέβη, κύριε μάρτυς, τι είπατε;

ΜΕΛΗ: [*Διαμαρτύρονται*].

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από τη θέση που έχω, κύριε πρόεδρε, βλέπω προς αυτή την κατεύθυνση περισσότερο και σε πάρα πολλά σημεία της αφηγήσεώς μου βλέπω ένα ειρωνικό χαμόγελο. Αυτό με προσβάλλει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, σας παρακαλώ. Δεν μπορείτε να παρατηρείτε τους βουλευτάς για το χαμόγελο ή οτιδήποτε άλλο. Παρατηρήσεις προς τους βουλευτάς όχι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν πρόκειται περί παρατηρήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βλέπετε ότι έχουν αντιστραφεί τα πράγματα και βλέπετε ότι με πάσαν δυνατήν ευγένειαν σας εξετάζουμε ως μάρτυρα και προσπαθούμε να μην θιγείτε στο παραμικρό, τουλάχιστον όσο είστε μάρτυς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μ' αυτό το θάρρος το ανέφερα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρατηρήσεις προς τους βουλευτάς δεν επιτρέπονται εδώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τότε με συγχωρείτε πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, προχωρήστε, παρακαλώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην έδρα του Επικουρικού, επίσης παρουσιάστηκε...

ΜΕΛΟΣ: Ταχύτερα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρέπει να τα θυμάμαι κιόλας. Με συγχωρείτε πάρα πολύ, έχουν περάσει πάρα πολλά χρόνια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προχωρήστε, κύριε μάρτυς, προχωρήστε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην έδρα του Επικουρικού παρουσιάστηκε κι εκεί αντίστασις, αναγκάστηκα να πω δι' ασυρμάτου να 'ρθει ένα άρμα από το Προεδρικό, που είχε λήξει η επιχείρησις. Ήρθε αυτό το άρμα, έβαλε δύο φορές στον αέρα, το είδαν οι άνθρωποι από μέσα από την έδρα του Επικουρικού και σήκωσαν λευκή σημαία. Παρεδόθησαν. Από πλευράς δικής μου εις την περιοχήν Λευκωσίας η επιχείρηση αυτή η ειδική είχε λήξει. Απέμενε το θέμα της διαφυγής του Μακαρίου, το οποίο ήταν εν εξελίξει. Από ό,τι έμαθα αργότερα, το απόγευμα της ημέρας αυτής έπεσε στα χέρια των τεθωρακισμένων η Αρχιεπισκοπή. Μέχρι το απόγευμα δεν ήταν ακόμη στα χέρια της Εθνικής Φρουράς και έτσι την ημέρα αυτή η Εθνική Φρουρά έγινε κυρία των ερεισμάτων της εξουσίας στη Λευκωσία. Παράλληλα, απ' ό,τι έμαθα εις το ΓΕΕΦ στο οποίο πήγα μετά το τέλος της δικής μου επιχειρήσεως, στις άλλες περιοχές της Κύπρου δεν υπήρχε θέμα εκτός από την περιοχή Λεμεσού-Πάφου. Εκεί παρουσιάζονταν ορισμένες ανωμαλίες, δεν τις ξέρω ακριβώς, ξέρω μόνον ότι ο διοικητής της διοικήσεως Πάφου ήταν αιχμάλωτος σε χέρια ανθρώπων οι οποίοι εφέροντο ως άνθρωποι του Μακαρίου και απειλούσαν ότι θα τους εκτελέσουν και εγένετο μία κάποια διαπραγμάτευσις μεταξύ Γεωργίτση και αυτών που τους κρατούσαν. Το απόγευμα αυτής της ημέρας, από το μεσημέρι και μετά, μέχρι το βράδυ, ανησυχούσα συνεχώς και προσπαθούσα να καταλάβω σε ποιο σημείο βρισκόταν ο Μακάριος. Έστειλα μερικές ομαδούλες, ακολουθώντας το δρομολόγιο αυτό το οποίο ήμουν βέβαιος ότι ακολούθησε μέχρι το Τρόοδος. Μέχρι το βράδυ μού ανέφεραν αυτές οι ομάδες ότι σ' αυτόν τον δρόμο δεν υπάρχει τίποτα. Ήμουν βέβαιος κατά συνέπεια ότι είχε φθάσει τουλάχιστον στο Τρόοδος ο Μακάριος. Δεν θυμάμαι πότε ακούστηκε ότι ο Μακάριος μίλησε από την Πάφο. Αν ήταν αργά αυτής της ημέρας, το απόγευμα ή το βράδυ. Οπότε βεβαιώθηκα ότι πήγε στην Πάφο. Στο

χρονικό διάστημα αυτό, στο οποίο παράλληλα κοίταζα να αναδιοργανώσω τα τμήματά μου, είχαμε νεκρούς, είχαμε τραυματίες, συνέβη και το εξής γεγονός. Το θέμα το σχετικό με τον Σαμψών. Στα πήγαινε έλα τα δικά μου με το ΓΕΕΦ και στα τμήματα και στις ανησυχίες μου, κάποια ώρα, μεσημέρι ήταν, πότε ήταν δεν θυμάμαι, διεπίστωσα μία ανησυχία στο ΓΕΕΦ, στο γραφείο εκεί αρχηγού και επιτελάρχου. Ήτανε καμιά δεκαριά άνθρωποι, αξιωματικοί, οπότε βλέποντας αυτή την ανησυχία και τις φωνές, ρώτησα τι συμβαίνει. Οπότε μου λέει ένας, δεν θυμάμαι ποιος, δυο-τρεις, δεν μπορούμε να βρούμε Πρόεδρο. Ο ένας από την κατάσταση που μας εδόθη λείπει στο εξωτερικό. Κάναμε πρόταση σε έναν-δυο άλλους, δεν δέχονται, έχουμε έναν ακόμη που δεν μπορούμε να τον βρούμε... Εγώ ασχολούμενος με τα προβλήματα τα δικά μου, λέω, θυμάμαι μάλιστα, ακόμη δεν έχει τακτοποιηθεί το θέμα της ανατροπής του Μακαρίου, δεν έχομε γίνει κύριοι του νησιού, εσείς ασχολείστε με το ποιος θα γίνει Πρόεδρος; Μπορεί να περιμένει το θέμα και μια και δυο μέρες. Τότε βέβαια, δεν θυμάμαι σας λέω εδώ ποια πρόσωπα μου απαντούσαν και μου ανταπαντούσαν, αν ήτανε επιτελείς, αν ήταν ο Γεωργίτσης, αν ήταν ο Γιαννακόδημος, όλοι μαζί όπως ήμαστε εκεί. Μου λένε μας πιέζουνε από την Ελλάδα, πρέπει να κάνουμε Πρόεδρο οπωσδήποτε, γιατί είναι θέμα αναγνωρίσεως στο εξωτερικό κ.λπ. και μου λέγανε τι προτείνεις εσύ; Εγώ οργίστηκα. Τους λέω αφήστε με εμένα, έχω άλλη δουλειά, δεν μπερδεύομαι με το πολιτικό σκέλος, η εντολή μου είναι στο στρατιωτικό σκέλος. Επάνω στην ώρα αυτή, όπως ήμουν οργισμένος, λέω, μια και επιμένετε, είδα σε ένα από τα γραφεία καθόταν ο Σαμψών... Και μάλιστα χαρακτηριστικά θυμάμαι ότι τον φώναξα. Του λέω έλα δω, Σαμψών, βάλε μια γραβάτα και πήγαινε να σε ορκίσουν Πρόεδρο. Και σηκώθηκα κι έφυγα. Όταν μετά από μία ώρα, δεν θυμάμαι, ένα αρκετό χρονικό διάστημα επέστρεψα στο ΓΕΕΦ, έμαθα ότι ο Σαμψών είχε ορκιστεί Πρόεδρος. Δεν σας κρύβω ότι κυριολεκτικώς τα ’χασα. Διότι δεν περίμενα ότι θα βάλουν άνθρωπο που είναι εκτός λίστας ή τουλάχιστον, εφόσον δεν ’βρισκαν τη λίστα, ότι δεν θα παίρνανε εκείνη την ώρα να συνεννοηθούν με την Ελλάδα ποιον Πρόεδρο θα βάλουνε. Και βέβαια τελευταίον απ’ όλους τον Σαμψών, ο οποίος ήτανε ένας απλός μαχητής της παλαιότερης εποχής και δεν είχε κανένα φόντο να γίνει Πρόεδρος. Και το κακό έχει γίνει. Σ’ αυτό το θέμα από λάθος δικό μου συνετέλεσα κι εγώ να γίνει κάποιος άνθρωπος Πρόεδρος, ο οποίος δεν ήτο αποδεκτός ούτε και εδώ, στην Ελλάδα, γιατί άρχισαν αμέσως από πάνω τις γκρίνιες. Βέβαια ούτε το φανταζόμουν αυτό ότι μπορούσε να γίνει. Ούτε κι είχα λόγο ιδιαίτερα, αλλά ούτε είχα και αποστολή να μπερδευτώ μ’ αυτό το θέμα, αλλά δυστυχώς εγένετο. Την επομένη εισηγήθην στον Γεωργίτση και το ζήτησα και το απαίτησα και είπα ότι έχω ειδική εντολή επ’ αυτού να συγκροτηθούν δύο φάλαγγες μονάδων. Συνεκροτήθησαν. Η μία να κινηθεί από τον δρόμο Τροόδους προς Πάφον κι η άλλη να κινηθεί από τον δρόμο Λεμεσού-Πάφου. Πρωί πρωί, όπως εγένετο, να ξεκινήσουν, ώστε να φύγει ο Μακάριος από την Πάφο. Ξεκίνησαν αυτές οι φάλαγγες με τις εντολές που δόθηκαν, ’κάναν φασαρία, ’κάναν σκόνη, φαινότανε από μακριά, ήλπιζα δι’ αυτού του τρόπου ότι θα λυθεί το θέμα. Κάποια απόπειρα αντενέργειας που είχε γίνει του Μακαρίου το βράδυ, για να ξεσηκώσει κάποιο κόσμο της περιοχής Πάφου-Λεμεσού, είχε αποτύχει κι ήμουν βέβαιος ότι θα έφευγε μόλις έβλεπε τις φάλαγγες και ήδη έφυγε νωρίτερα, διότι το ναυτικό, δεν ξέρω πρωτοβουλία ποιου, είχε στείλει ένα πλοιάριο το οποίο είχαμε κάτω με κανονάκι, δεν ξέρω πώς το ονόμαζε το ναυτικό από πλευράς κλάσεως, το οποίο είχε πάει έξω από την Πάφο, είχε ρίξει μερικές βολές και φαίνεται αυτό συνετέλεσε πάρα πολύ και ο Μακάριος έφυγε προς τις βρετανικές βάσεις.

17 του μηνός. Αρχίζουν οι πρώτες ανησυχίες κάτω οι δικές μας. Μαθαίνουμε ότι ο Ετζεβίτ πάει στο Λονδίνο. Απλώς οι ανησυχίες αυτής της ημέρας δεν βγαίνουν έξω από το ΓΕΕΦ, είναι μεταξύ μας, διότι υποθέτουμε ότι οπωσδήποτε στην Ελλάδα είναι γνώσται αυτής της κινήσεως και τυχόν άλλων κινήσεων και κατά συνέπεια παίρνουν τα μέτρα τους. Τη 18η του μηνός αρχίζουμε να παίρνουμε εμείς ορισμένες πληροφορίες, ότι κάτι συμβαίνει σοβαρό στην απέναντι πλευρά, δηλαδή κινητοποιήσεις μονάδων τουρκικών και οι ανησυχίες μας αρχίζουν να μεγαλώνουν. Αρχίζουμε να βλέπουμε μία πιθανή επέμβαση της εγγυήτριας δυνάμεως που λέγεται Τουρκία. Κι αρχίζουμε, ιδία από το μεσημέρι της 18ης και μετά, εμείς μεν του επιπέδου συνταγματάρχου, αντισυνταγματάρχου να εισηγούμεθα στον Γεωργίτση να κάνουμε επιστράτευση κι αυτός να το εισηγείται στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Η στερεότυπος απάντησις μέχρι τα μεσάνυχτα σχεδόν της 19ης και της επομένης δηλαδή ήτο όχι να μην επιστρατευτείτε, να μην κάνετε κινήσεις τέτοιες που θα είναι εις θέσιν να αποτελέσουν πρόσχημα επεμβάσεως εκ μέρους των Τούρκων. Τη 19η ιδιαίτερα, αλλά δυστυχώς αργά, αφού νύχτωσε, κάθε τόσο ο αντιπλοίαρχος Παπαγιάννης του ναυτικού, ο οποίος είχε το ραντάρ, ερχόταν και μας έλεγε ότι φαίνεται στην οθόνη η κίνησις του αποβατικού στόλου των Τούρκων. Κατευθύνονται εκεί και ούτω καθεξής. Αυτά τα αναφέραμε εμείς επάνω και βέβαια κάναμε συνεχή, πιεστική έκκληση να επιστρατευτούμε και να προπαρασκευαστούμε. Η απάντησις εξακολουθούσε να είναι η ίδια ως και προηγουμένως. Μέχρι κάποια ώρα, τα μεσάνυχτα ή μετά τα μεσάνυχτα, που εδόθη στο ΓΕΕΦ εντολή να κάνει μία στοιχειώδη ναρκοθέτηση του αιγιαλού της Αμμοχώστου. Του προβλεπόμενου από μας χώρου αποβάσεως της Αμμοχώστου. Ή τα μεσάνυχτα ή μετά τα μεσάνυχτα της 19ης προς 20ή. Επειδή πολύς κόσμος από μας ήταν πλέον πάρα πολύ ανήσυχος και πιστεύαμε ότι είναι πάρα πολύ πιθανόν να 'ναι αληθινή αυτή η κίνησις που φαινόταν. Γιατί είχε συμβεί και παλιά σε άλλες κρίσεις, κινήσεις που δεν κατέληξαν σε απόβαση. Πιέζαμε κυριολεκτικά, τον είχαμε πιάσει από τον λαιμό τον Γεωργίτση, να επιστρατευτούμε πρωτοβούλως. Βέβαια, ο άνθρωπος αυτός μας έλεγε ωραία τα λέτε εσείς, αλλά, αν κάνω επιστράτευση, κι αυτό αποτελέσει το πρόσχημα και γίνω εγώ η αιτία μετά να γίνει ενέργεια των Τούρκων; Δεν αποφάσιζε να το κάνει αυτό το πράγμα με τις εντολές που είχε και κάναμε κάτι λίγα πράγματα εμείς, ιδιαίτερα εγώ, πρωτοβούλως. Απέσυρα τις δύο μονάδες μου που είχα σκόρπιες, λόγω επεμβάσεως της 15ης, στον χώρο της Λευκωσίας, τις απέσυρα στις έδρες τους να κάνουν καλύτερη ανασυγκρότηση και να έχουν ετοιμότητα κι άφησα έναν λόχο μόνο μέσα στην περιοχή Λευκωσίας. Επίσης έκανα μία μυστική, μερική επιστράτευση αυτών που ήδη βρίσκονταν και περιεφέροντο γύρω από τις μονάδες καταδρομών. Είχαν αρχίσει να ανησυχούν και πολίτες, διότι άκουγαν ραδιοφωνικό σταθμό, άκουγαν Ντόιτσε Βέλε κτλ. και πολλοί πρώην καταδρομείς, γνωστοί δικοί μας από παλαιότερα, έρχονταν και ρωτούσαν. Μου δόθηκε η ευκαιρία και μερικούς τους όπλισα κατά τρόπον μυστικόν, πριν γίνει η επιστράτευση. Αύξησα λίγο τη δύναμή μου και την έφερα σε επίπεδο, του προ της ενεργείας της 15ης, διότι είχα απ' όλα. Αλλά κι εγώ δεν έκανα πλήρη επιστράτευση. Εδώ τελειώνει και αυτή η φάσις προ της τουρκικής εισβολής, από πλευράς αφηγήσεως δικής μου. Ξημερώνει η 20ή που αρχίζει η τουρκική εισβολή. Με τη ρίψη των αλεξιπτωτιστών τις πρωινές ώρες της 20ής, τους είδαμε αμέσως. Το στρατηγείο μου, ο στρατός διοικήσεώς μου ήταν κάτω από τα παράθυρα του ΓΕΕΦ. Εξακολουθούσα, καλοκαίρι ήτανε, έμενα έξω, δίπλα στον σταθμό αυτό ασυρμάτου, που σας είπα ότι είχα. Με τη ρίψη τούς είδαμε αμέσως. Ανέβηκα αμέσως στο γραφείο του Γεωργίτση, ο οποίος ήταν στο

Γραφείο Αρχηγού της Εθνικής Φρουράς και τον βρήκα κι αυτόν στο παράθυρο να βλέπει τη ρίψη. Συνειδητοποιήσαμε αμέσως ότι πρόκειται περί εισβολής. Ήδη του είχαν αναφέρει ότι γίνεται απόβασις πέντε μίλια δυτικά από την Κυρήνεια, του είπα εγώ φεύγω, για να εκτελέσω πλέον τις αποστολές που προβλέπονται από το σχέδιο. Επειδή σε βλέπω που κάθεσαι και βλέπεις με κάποιο δέος αυτούς που πέφτουν, τους αλεξιπτωτιστάς, θα ήθελα από τώρα να σου πω ότι αυτούς μην τους φοβάσαι. Τους ξέρω εγώ, δικό μου σινάφι είναι, από άποψη επαγγέλματος. Πέφτουν με πολύ ελαφρό οπλισμό, πέφτουν στον θύλακα Λευκωσίας μέσα, για να τον ενισχύσουν, τον δικό τους. Θα χρειαστούν πάρα πολλές ώρες ίσως μέχρι το βράδυ, για να οργανωθούν. Διότι σκορπάνε τώρα αυτοί στον αέρα. Θα έχουν και απώλειες, κατά συνέπεια τον νου σου στο προγεφύρωμα. Το βαρύ υλικό εισβολής θα βγει από κει και οι συγκροτημένες μονάδες. Εγώ βάσει του σχεδίου όπως προεβλέπετο, φεύγω, από τώρα θα προωθήσω τις μονάδες μου και το βράδυ, το είπα μετά βεβαιότητος, θα σου εξασφαλίσω να μπω ανάμεσα στο θαλάσσιο προγεφύρωμα κι αυτό που πέφτουνε οι αλεξιπτωτισταί, του αέρα, που αυτοί, όπως κλασικά προβλέπεται στις στρατιωτικές επιχειρήσεις, θα προσπαθήσουν να ενωθούν, για να αποτελέσουν ενιαία δύναμη, μαζί με την ΤΟΥΡΔΥΚ. Θάλασσα, αέρας, ΤΟΥΡΔΥΚ, θύλακας Λευκωσίας να γίνουν ένα πράγμα. Θα τους κόψω στα δύο. Φρόντισε να εφαρμοστεί ό,τι προβλέπει το σχέδιο προσβολής του θαλασσίου προγεφυρώματος. Το σχέδιο τα προέβλεπε όλα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το σχέδιο Κ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το σχέδιο Κ, ακριβώς. Το σχέδιο προέβλεπε πολλές περιπτώσεις ενεργείας. Αν θα βγουν από την Αμμόχωστο, αν θα βγουν από τη Λεμεσό, αν θα βγουν από την Πάφο κτλ. Εδώ ήταν συγκεκριμένοι πλέον αυτοί. Ξέραμε εμείς ότι οι δυνατότητες αποβάσεως των Τούρκων ήταν άλφα. Δεν μπορούσε να κάνει σε δύο μέρη απόβαση. Είχαν ένα σύνταγμα αποβατικό, μία ταξιαρχία, όπως τη λέγανε αυτοί, για την πρώτη φάση. Λοιπόν δεν ήταν δυνατόν να βγει από αλλού. Από άποψη χώρου στον οποίο έγινε η απόβαση μας ευνοούσε. Ευνοούσε σ' αυτό που σας είπα. Μπορούσα να μπω εγώ με το σύνταγμα καταδρομών, που είναι ελαφρά οπλισμένο, αλλά, επειδή ήταν η διάβασις Αγύρτας, όπως λέμε, μεταξύ Λευκωσίας και Κυρήνειας, να την καταλάβω και να μην τους αφήσω να ενωθούν, ήταν στενωπός. Και αυτό έκανα. Ξεκίνησα για να κάνω και το έκανα βέβαια. Έφυγα σε κάποιο χρόνο, γύρω στις 5.30΄ το πρωί άφησα τον Γεωργίτση στη θέσιν αυτή που σας είπα. Και όπως προέβλεπε το σχέδιο, εγώ επρόκειτο να ενεργήσω νύχτα. Εξάλλου το σχέδιο Κ προέβλεπε αυτό για όλες τις μονάδες πλην απ' αυτές που θα βρισκόταν στην ακτή. Γιατί το προέβλεπε αυτό; Διότι είχαμε μηδαμινή εμείς αεροπορία και είχαν οι Τούρκοι φοβερή υπεροχή, κατά συνέπειαν εμείς θα αντενεργούσαμε το βράδυ καλυπτόμενοι από το σκότος, για να αποφύγουμε την αεροπορία. Την ημέρα θα έκαναν ό,τι μπορούσαν τα τμήματα ακτής, όσα απ' αυτά βρισκόταν στη θέση τους, εάν είχε γίνει η επιστράτευσις. Δηλαδή, εάν είχε γίνει η επιστράτευσις, ορισμένα από τα τμήματα θα κατελάμβαναν ορισμένες ακτές, χωρίς να ξέρουν πού θα βγουν, αλλά στοιχειωδώς να είναι όλες επανδρωμένες. Τώρα που δεν είχε γίνει επιστράτευσις, στην περιοχή Κυρήνειας υπήρχε ένα τάγμα πεζικού για άμυνα. Και επίσης υπήρχε και η έδρα δύο μοιρών πυροβολικού, οι οποίες θα απεσύροντο σε κάποιον χώρο παραπίσω, για να μπορέσουν να υποστηρίζουν.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αμέσως μόλις έγινε η εισβολή. Εντολή απεσύρθησαν όλα τα τμήματα. Εμένα η αποστολή μου τη διάρκεια αυτής της ημέρας ήταν να προωθήσω από τους χώρους που βρισκόταν οι μονάδες, όπως και η αποστολή των περισσοτέρων διοικητών μονάδων, στους χώρους ενερ-

γείας το βράδυ. Επειδή εβάλλοντο όλοι οι άξονες από την τουρκική αεροπορία, αυτό ήταν πάρα πολύ δύσκολο έργο για άπειρους διοικητές. Η ενδεδειγμένη κίνηση, στην οποία εκπαιδευόμεθα σ' αυτό άλλωστε, ήταν σ' αυτές τις περιπτώσεις να κινείται κατά όχημα, όπως λέμε εμείς, κι όχι κατά φάλαγγα. Εμένα μου πήρε την περισσότερη μέρα να προωθήσω τις τέσσερις μοίρες καταδρομών, από τις τρεις επιστράτευσα και την $4^{η}$ που προεβλέπετο από τα σχέδια. Θα σας πω για την επιστράτευση γενικώς εδώ. Μου πήρε την περισσότερη μέρα για να τους προωθήσω στους προβλεπόμενους χώρους, για να εξορμήσουν μόλις θα νύχτωνε. Οι απώλειές μου ήταν μικρές. Μόνο τέσσερα οχήματα μου έκαψε η τουρκική αεροπορία και μόνον 6-7 τραυματίες κι αυτούς ελαφρά. Άλλες μονάδες τα κατάφεραν επίσης, όπως οι δικές μου, κι άλλες δεν τα κατάφεραν και δυστυχώς οι δύο από τις κυριότερες μονάδες στα χέρια του ΓΕΕΦ, για να ενεργήσει προς το προγεφύρωμα, κατεστράφησαν καθ' οδόν από την αεροπορία. Κυρίως το μηχανοκίνητο τάγμα, που λέγαμε και ένα άλλο τάγμα πεζικού. Η επιστράτευσις απέτυχε τελείως. Επειδή εβάλλοντο όλοι οι οδικοί άξονες δεν μπορούσαν να κινηθούν οι επιστρατευόμενοι οπλίτες και αξιωματικοί με οχήματα, για να πάνε στις έδρες που προεβλέπετο και, αντί να πάνε στις μονάδες που προεβλέπετο από το σχέδιο, πήγαιναν στην πλησιέστερη. Αλλά εκεί γίνονται τραγελαφικά πράγματα σ' αυτές τις περιπτώσεις, η πλησιέστερη μονάδα μπορεί να ήταν ναυτικού ή να ήταν πεζικού κι αυτός να ήταν τεθωρακισμένων. Γι' αυτό παρουσιάστηκε το φαινόμενο οι συμπληρώσεις των μονάδων και οι πολλές, που σχεδόν εξ ολοκλήρου απεστρατεύοντο, να αποτελούνται από ποικίλα στοιχεία τα οποία έτσι όπως είναι καθιστούν αναξιόμαχες τις μονάδες. Οπότε ξεκινήσαμε να αντιμετωπίσουμε την τουρκική εισβολή με δύο φοβερές αδυναμίες. Τη μία να μην έχουμε επιστρατευτεί και την άλλη να μην έχουμε πάρει διάταξη. Να μην έχουμε πάρει την προβλεπόμενη διάταξη που θα την είχαμε πάρει, αν είχαμε επιστρατευτεί, και δεν θα είχαμε και τις καταστροφές των τμημάτων αυτών καθ' οδόν. Διότι αυτοί θα είχαν αναπτυχθεί ήδη σε χώρους που προεβλέποντο. Από την ώρα που έφυγα από το ΓΕΕΦ εγώ δεν ήξερα πλέον τι συνέβαινε στους άλλους χώρους, παρά στην περιοχή τη δική μου και στις μονάδες τις δικές μου. Την $8^{ην}$ νυχτερινή ώρα, για να μην μπω τώρα σε λεπτομέρειες στρατιωτικές, τι μεσολάβησε ωσότου να συγκεντρωθούν οι διοικηταί μονάδων να πάρουν θέση οι μονάδες, είχα ορίσει έναν χώρο συγκεντρώσεως των διοικητών μονάδων, στον χώρο αυτό συγκεντρώσεως τον προωθημένο, ο οποίος ήταν σε ύψωμα του Πενταδάκτυλου και βλέπαμε και το προγεφύρωμα, βλέπαμε και τον στόχο τον δικό μας, που ήταν να μπούμε μεταξύ του προγεφυρώματος θαλασσίου και του θύλακος Λευκωσίας, ρυθμίσαμε τις τελευταίες λεπτομέρειες, οι οποίες είναι ποιες. Ορίσαμε μόνο την ώρα κρούσεως, όπως τη λέμε. Ποια ώρα θα προσβάλλονταν οι στόχοι τους οποίους προέβλεπε το σχέδιο. Όρισα ώρα κρούσεως την $11^{η}$ νυχτερινή, νύχτωνε περί την $9^{η}$. Μόλις νύχτωσε ξεκίνησαν τα τμήματά μου για τη λεγομένη, με την καταδρομική ορολογία, διείσδυση, να πλησιάσουν στους στόχους. Ο στόχος αυτός συνίστατο από τρία υψώματα τα οποία περιέβαλλαν τη στενωπό. Καθεμία μοίρα από τις τρεις είχε έναν στόχο, ένα ύψωμα. Τη δε 4η, η οποία ήταν και επιστρατευμένη, την κράτησα για, ας πούμε, εφεδρεία, στο αριστερό μου δίδοντας έναν στόχο όχι τόσο σοβαρό όσο οι άλλοι. Με το ξεκίνημα των μοιρών για να καταλάβουν στις 9.00΄ και τους στόχους στην $11^{η}$ και μετά έχουμε τη λεγομένη σιγή ασυρμάτου, από πλευράς καταδρομών, παύω να έχω εγώ επαφή με τις μονάδες, αυτό γίνεται για λόγους ασφαλείας, δεν μπορούν στον δρόμο να μιλάνε με τον ασύρματο και μόνον όταν αρχίσει η εισβολή ή αποκαλυφθεί η ενέργεια και μοι-

ραίως αρχίσουμε πλέον να αμυνόμεθα, τότε αρχίζουμε να μιλάμε με τον ασύρματο. Με το πέρασμα λίγου χρόνου, περί την 10ην, άρχισα ν' ανησυχώ, διότι ήξερα ότι το σχέδιο προέβλεπε ήδη ενέργεια νωρίτερα από τις μοίρες τις δικές μου, κάτω στο προγεφύρωμα. Και περίμενα ότι εκείνη την ώρα το προγεφύρωμα θα χτυπιέται ήδη από μας. Δεν έβλεπα να χτυπιέται το προγεφύρωμα και άρχισα ν' ανησυχώ φοβερά και να φαντάζομαι ότι κάτι πάει πάρα πολύ σοβαρά. Περί την 11ην παρά ήμουν βέβαιος ότι δεν πρόκειται να γίνει τίποτα στο προγεφύρωμα κάτω και τις δύο μοίρες που είχα στη διάθεσή μου τις διέταξα να αρχίσουν να βάλλουν κατά του προγεφυρώματος. Εγώ δεν τις χρειαζόμουν ακόμα. Αρχίσαν να βάλλουν αυτοί κατά του προγεφυρώματος, η ζημιά την οποία έκανα στο προγεφύρωμα το τούρκικο, όπως το εξακριβώσαμε μετά από αιχμαλώτους, ήταν πάρα πολύ σημαντική. Συνετέλεσε πάρα πολύ εις το να αρχίσει το προγεφύρωμα αυτό το τούρκικο να μην στέκεται καλά. Και πιστεύω ακράδαντα, αν είχε γίνει η προσβολή, επειδή ήταν περιορισμένη η δύναμις του τούρκικου τμήματος που είχε αποβιβαστεί, ότι οπωσδήποτε θα το εξαλείφαμε το προγεφύρωμα, αν γινόταν ενέργεια. Δυστυχώς, δεν έγινε. Έμαθα, μετά βέβαια, ότι δεν έγινε η ενέργεια, διότι από τις τρεις μονάδες είχαν καταστραφεί οι δύο. Στις 11.00΄ έγινε η κρούσις, η μία μοίρα καταδρομών κατέλαβε σε ελάχιστο χρόνο τον αντικειμενικό σκοπό, αιφνιδίασε τελείως τους Τούρκους. Η άλλη μοίρα σχεδόν τους αιφνιδίασε και αυτή, δεν της πήρε χρονικό διάστημα παραπάνω από 20 λεπτά κι έγινε κι αυτή κυρία του στόχου και η τρίτη μοίρα, η οποία βρήκε σημαντικές δυσχέρειες, ζήτησε ενίσχυση διά πυροβολικού και της πήρε σχεδόν όλη τη νύχτα για να τα καταφέρει. Αλλά ήδη από νωρίς και με μόνο τις δύο, την κατάληψη των δύο στόχων, είχε επιτευχθεί η απομόνωση του ενός προγεφυρώματος από το άλλο. Του θαλασσίου από του αέρα. Σύμφωνα με το σχέδιο, εδώ θα μου επιτρέψετε να σας πω ότι, όταν διέταξα το πυροβολικό να βάλει πριν από την κρούση των δικών μου μοιρών, διέταξα να βάλει κατά του προγεφυρώματος, εάν μπορούσα θα το είχα κάνει, θα είχα στρέψει τις μοίρες, αντί να χτυπήσουνε, να καταλάβουνε τη στενωπό την οποία την είχαμε ως στόχο, να στρέψουν, να χτυπήσουν αυτές το προγεφύρωμα. Αλλά δεν είχα τη δυνατότητα πλέον, διότι, όπως σας είπα, είχαμε τη σιγή ασυρμάτου κι ήταν πάρα πολύ προωθημένες, πάρα πολύ κοντά πλέον προς τους στόχους, για να τις στρέψω πίσω. Διότι, όπως σας είπα, αντελήφθην ότι δεν πρόκειται πλέον να γίνει ενέργεια κάτω και τη θεωρούσα αυτή την αδυναμία, το ότι δεν έγινε αυτή η ενέργεια, πάρα πολύ σοβαρή. Κάποιες προσπάθειες που έγιναν από πλευράς Τούρκων αλεξιπτωτιστικών μονάδων και ενδεχομένως κάποιων στοιχείων της ΤΟΥΡΔΥΚ να διώξουν τις δύο μοίρες που είχαν καταλάβει τους δύο στόχους, στη στενωπό, δεν επέτυχαν. Πέτυχε όμως ενισχυθείσα το τρίτο σκέλος του στόχου από αλεξιπτωτιστάς, πέτυχε να κρατάει, ώστε η τρίτη μοίρα να μην μπορέσει να το καταλάβει αυτό το ύψωμα επί πάρα πολλές ώρες. Βάσει σχεδίου προεβλέπετο μετά την κατάληψη του στόχου από τις καταδρομές να αφήσω ή να γίνει πλήρης αντικατάστασις το πρωί ή ν' αφήσω ορισμένα στοιχεία επάνω για να αμύνονται και να χρησιμοποιηθώ εγώ αλλού. Αυτό βέβαια εφόσον εξελίσσετο το σχέδιο ευνοϊκά. Εάν είχε εξαλειφθεί και το προγεφύρωμα. Βέβαια, τώρα που είδα ότι το προγεφύρωμα δεν είχε καν χτυπηθεί δεν περίμενα ότι θα αντικατασταθούν οι μονάδες, γι' αυτό από νωρίς, από τη νύχτα ακόμη, τις διέταξα, αυτούς που κατέλαβαν τους στόχους τους, ν' αρχίσουν να σκάβουν και λιγάκι, να κάνουν κανένα όρυγμα, όσο μπορούσαν, διότι προέβλεπα ότι θα μείνουμε εκεί για άμυνα, παρότι αυτό είναι τελείως ασύμφορο για μονάδες καταδρομών. Ερχόμενος σε επαφή με τον ασύρματο με το ΓΕΕΦ, αφού

άνοιξαν οι ασύρματοι, έμαθα τότε ορισμένες λεπτομέρειες. Μου είπαν ότι δεν έγινε η προσβολή προς το προγεφύρωμα, ελλείψει δυνάμεων, αλλά είναι εν εξελίξει η προσβολή προς ΤΟΥΡΔΥΚ, τμήμα αλεξιπτωτιστών, θύλακα Λευκωσίας, υπό της ΕΛΔΥΚ της δικής μας. Απ' ό,τι έμαθα μετά, δεν ευοδώθηκε αυτή η επιχείρησις, διήρκεσε η μάχη όλη τη νύχτα σχεδόν, αλλά δεν ευοδώθηκε. Την επομένη, όταν ξημέρωσε, άρχισα να δέχομαι φοβερές βολές από την αεροπορία. Να καίγονται κυριολεκτικά τα υψώματα, στα οποία ήταν οι μονάδες καταδρομών. Εν τω μεταξύ κατά την επιθετικήν ενέργειαν είχε σκοτωθεί ο διοικητής της μίας μοίρας καταδρομών, ο ταγματάρχης Κατσάνης. Τον είχα αντικαταστήσει, από πλευράς διοικήσεως, με τον λοχαγό Μαντζουράτο, ο οποίος ανέλαβε τη διοίκηση της μοίρας. Οι μοίρες άρχισαν να έχουν σοβαρές απώλειες από πλευράς αεροπορίας. Εν πάση περιπτώσει, τους κράτησα εκεί επ' αρκετόν, εφόσον βεβαιώθηκα ότι δεν υπάρχει ουσιαστική πίεσις από πλευράς θαλασσίου προγεφυρώματος, για να ενωθεί με τον θύλακα Λευκωσίας που ήταν αλεξιπτωτισταί και ΤΟΥΡΔΥΚ, ούτε από την άλλη πλευρά. Τότε απεφάσισα τη μία μοίρα, η οποία είχε υποστεί πολλές ζημιές, να την κατεβάσω λίγο χαμηλότερα, αφήνοντας ένα μέρος μόνον απάνω, για να μπορέσει να ανασυγκροτηθεί. Γενικά σε αυτόν τον χώρο, να μην σας αναφέρω λεπτομέρειες, σ' αυτήν την περιοχή, έμεινα και την 21η του μηνός. Όταν στις 22 του μηνός άρχισα πλέον να βλέπω ότι δεν υπήρχε δυνατότης και εν πάση περιπτώσει δεν γινόταν καμία ενέργεια προς το προγεφύρωμα, πήρα την απόφαση μόνος μου να κατεβάσω μία μοίρα καταδρομών, από κει που τους είχα, να συγκεντρώσω ό,τι μπορέσω από πλευράς μονάδων άλλων περιοχών, να ζητήσω κι από το ΓΕΕΦ ό,τι μπορεί να μου στείλει και κατά το μεσημέρι να προσβάλω το προγεφύρωμα. Ζήτησα ένα τάγμα πεζικού το οποίο ήταν νοτιότερα να 'ρθει. Εγγράφως, του 'στειλα σημείωμα. Το ΓΕΕΦ μού υπεσχέθη ότι θα μου στείλει ορισμένα, ό,τι κομμάτια μπορούσε. Προώθησα τη μία μοίρα καταδρομών, εν επαφή με το προγεφύρωμα, στη θέση ενός επιστρατευμένου τάγματος που είχε διαλυθεί. Και ενώ βρισκόμουν στο στάδιο αυτής της συγκεντρώσεως των τμημάτων, είχε αρχίσει εν τω μεταξύ από το πρωί η ενίσχυσις του τουρκικού προγεφυρώματος διά του δευτέρου κύματος και περί την 11ην ώραν το προγεφύρωμα το τουρκικό αρχίζει να επεκτείνεται προς τη Λευκωσία. Με άλλα λόγια, μία φάλαγγα αρμάτων μπήκε στον δρόμο και όλα όσα δρομάκια μπορούσαν να κινηθούν άρματα κι άρχισε επιτιθέμενη προς τη Λευκωσία, υπερφαλάγγισε τη μοίρα καταδρομών την οποία είχα θέσει εγώ εκεί εν επαφή, κι εκεί βέβαια είδα σε ποια κατάσταση αδυναμίας βρισκόμασταν από πλευράς όπλων, διότι είχα προωθηθεί κι εγώ πάρα πολύ κοντά στη θέσιν αυτήν. Αρκεί να σας πω ότι τα μπαζούκας τα οποία είχαμε δεν ήταν εις θέσιν τα βλήματά τους να διατρήσουν τον θώρακα των αρμάτων Μ47 που είχαν οι Τούρκοι. Κι υπήρξαν δύο περιπτώσεις στρατιωτών καταδρομέων δικών μου που έβαλαν κατά των αρμάτων και δεν έκαναν τίποτα και βέβαια σκοτώθηκαν αυτοί μετά, τους τσαλαπάτησαν τα άρματα. Υπερφαλάγγισαν τη μοίρα, ο διοικητής της μοίρας από ασυρμάτου μού λέει ήδη από ανάμεσά μου, από τα δρομάκια που είναι ανάμεσά μου κινούνται ταχύτατα ορισμένα άρματα και πρέπει να είναι κοντά σου. Και πράγματι ήδη ήταν σε απόσταση 200 περίπου μέτρα από κει που βρισκόμουν εγώ με τον σταθμό διοικήσεως και για μένα ήταν απλό, έκανα μία στροφή με το αμάξι στο οποίο επέβαινα κι είχα πάνω τον ασύρματο, μπήκα σ' ένα στενό δρομάκι και πήγα στη Λευκωσία. Διέταξα αυτόν να κάνει, κατά τον κλασικό τρόπο τον δικό μας, να προσπαθήσει κι όπως το έκανε δι' αυτοδιαλύσεως να βγει σε μια περιοχή δική μας και πηγαίνοντας μέσα στην Κυρήνεια συνάντησα τότε ένα τάγμα στο οποίο είχα, όπως σας είπα προηγουμένως, είχα στείλει

σημείωμα να ’ρθει στην περιοχή Κυρήνειας να τεθεί υπό τις διαταγές μου και άρχισα, προσπάθησα να το βάλω σε θέσεις μάχης στις παρυφές της Κυρήνειας κι ό,τι άλλο μπορούσα να συγκεντρώσω. Εκεί άρχισε να δημιουργείται μία κατάστασις πανικού, ιδιωτικά οχήματα εκινούντο προς τα πίσω, στρατιωτικά οχήματα, εμείς προσπαθούσαμε να τα βάλουμε στον δρόμο επάνω, για να αποτελέσουνε φράγματα, όσο μπορούμε, κατά των αρμάτων, μετεδόθη σιγά σιγά ο πανικός και στους στρατιώτες του τάγματος αυτού και άρχισε να δημιουργείται μια κατάστασις όχι ευχάριστος, η οποία βέβαια με την πρώτη εμφάνιση των τουρκικών αρμάτων σε κάποια απόσταση χειροτέρευσε. Μέχρι τις δύο η ώρα το μεσημέρι ήμουνα μες στην Κυρήνεια, οι Τούρκοι είχαν φθάσει ήδη στις δυτικές παρυφές της, εγώ ήμουν κάπου στο κέντρο, προσπαθούσα με κάτι μικροτμηματάκια. Τα άλλα μου, οι δύο μοίρες, ήταν μακριά. Προσπαθούσα να συγκεντρώσω ό,τι μπορούσα από πλευράς αστυνομικών τμημάτων, ό,τι έβρισκα μπροστά μου. Οι Τούρκοι φοβούμενοι αντίσταση μέσα στην Κυρήνεια επήγαιναν πάρα πολύ σιγά και έβαλαν κατά κάθε υποτιθέμενου στόχου, μέχρι που στήσαμε εικονικά μερικά τηλεγραφόξυλα κατά μήκος των δρόμων και τα νομίζανε για σωλήνες πυροβόλων αντιαρματικών και τα έβαλαν. Αλλά βέβαια ήταν εικονικά. Τελικώς, όταν προχωρήσανε ακόμα περισσότερο, εγώ βγήκα έξω από την Κυρήνεια και η ανακωχή με βρήκε στις ανατολικές παρυφές της Κυρήνειας, τους δε Τούρκους στο κέντρο της Κυρήνειας. Το χρονικό διάστημα μεταξύ ΑΤΤΙΛΑ Ι και ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ, το λεγόμενο ανακωχής, εγένοντο πολλές ενέργειες, μικροενέργειες, όπως τις λέμε εμείς, αλλά ήταν πάρα πολύ σοβαρές, των Τούρκων, βελτιώσεως των θέσεων που είχαν καταλάβει, προωθήσεως σε θέσεις κλειδιά, σε υψώματα κλειδιά και τρόπον τινά συνεχίζοντο οι επιχειρήσεις. Ένα μεγάλο μέρος αυτών των επιχειρήσεων, από πλευράς ΓΕΕΦ, ανετίθετο στις μονάδες καταδρομών οι οποίες βρισκόταν σε αρκετά αξιόμαχη κατάσταση, διότι πάρα πολλές μονάδες είχαν υποστεί ζημιές και σχεδόν δεν υπήρχαν, και έτσι είχαν πέσει. Ουσιαστικώς εγώ ως καταδρομεύς στην άμυνα στέλνοντας μισό λόχο εδώ, έναν λόχο εκεί, να στηρίξει αυτό το ύψωμα, να βοηθήσει εκείνη τη μονάδα και ούτω καθεξής. Αυτό εγένετο μέχρι κάποια ημερομηνία του Αυγούστου, 5η του μηνός, πόσο ήταν δεν θυμάμαι, που ήρθε ο αντικαταστάτης μου από την Ελλάδα, ο συνταγματάρχης Καλογιάννης, στον οποίον παρέδωσα το σύνταγμα καταδρομών. Εγώ επέστρεψα στην Ελλάδα, μπήκα στο καράβι, για να επιστρέψω τη 13η του Αυγούστου, και άκουσα τη συνέχεια της επιχειρήσεως των Τούρκων, τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ, εν πλω. Είχε ήδη βγει διαταγή από πριν από τα γεγονότα της 15ης Ιουλίου, από τον μήνα Ιούνιο και είχα τοποθετηθεί ως διοικητής του 65ου συντάγματος Δράμας, απ’ όπου κατάγομαι, και προεβλέπετο ήδη από τότε ότι θα γύριζα στην Ελλάδα τον Αύγουστο, διότι έκλεινα δύο χρόνια, και πήγα εκεί που προεβλέπετο ως διοικητής του 65ου συντάγματος. Μετά από κάποιον χρόνο ήρθε διαταγή να υποβάλω έκθεσιν των πεπραγμένων μας εκεί κάτω και υπέβαλα την έκθεση την οποία έχετε ανά χείρας. Εδώ, κύριε πρόεδρε, τελειώνει η έκθεση η δική μου και είμαι στη διάθεσή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, σας είπε ο κ. Ιωαννίδης, μετά το συμβούλιο, σας πήρε σ’ ένα τραπέζι ιδιαιτέρως, που ήταν κι ένας λοχαγός τον οποίον απεμάκρυνε και σας είπε μαζί με τα άλλα, κύριε Κομπόκη, σας ξέρω, ήσασταν κι εσείς ένας από κείνους που είχε βολιδοσκοπήσει ο Παπαδόπουλος και ο Παττακός για να μετάσχετε στο κίνημα της 21ης Απριλίου και είχατε αρνηθεί. Σημειώνω αυτή την αναγνώριση την οποία έκανε ο κ. Ιωαννίδης. Είναι αληθές αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόσο καιρό πριν από την 21η Απριλίου σάς είχανε βολιδοσκοπήσει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εκλήθην δύο φορές στο

Γουδί, που ήταν τότε η έδρα των τεθωρακισμένων με επικεφαλής τον κ. Παττακό. Αυτά εγένοντο σε χρονικό διάστημα μιας εβδομάδος πριν από την 21η Απριλίου. Η πρώτη ήταν μια εβδομάδα πριν και η δεύτερη φορά θα ήταν μερικές μέρες πριν, πόσες ακριβώς δεν θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το είχατε αναφέρει αυτό το γεγονός κι αν ναι σε ποιον.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν το είχα αναφέρει. Πριν με ενημερώσουν, μου εζήτησαν τον λόγο της τιμής μου ό,τι και να λεχθεί δεν πρόκειται να γνωστοποιηθεί πουθενά. Εγώ προσωπικά ανήκω σε αυτήν την κατηγορία, πέστε τους όπως θέλετε, των παλαιοτέρας αντιλήψεως αξιωματικών, που αν δώσουμε τον λόγο της τιμής μας... Δεν σας κρύβω ότι τότε βασανίστηκα πάρα πολύ, διότι είχα επαφή και με τον Αρναούτη τότε, που ήταν γραμματεύς του Κωνσταντίνου, και με τον ίδιο τον Κωνσταντίνο και θα μπορούσα να το είχα αναφέρει, αλλά με σταματούσε το ότι είχα δώσει τον λόγο της τιμής μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκτιμώ, τουλάχιστον προσωπικώς, τη σημασία που δίνετε στον λόγο της τιμής σας. Αλλά παραλλήλως ακούω από σας ότι είχατε όχι μόνο την ιδιότητα του Έλληνα αξιωματικού που ήσαστε υποχρεωμένος εκ του Συντάγματος να προστατεύσετε και να φρουρήσετε το πολίτευμα το επίσημο, το νόμιμο, το οποίο υπήρχε τότε, αλλά ότι είχατε και προσωπικές σχέσεις, λόγω της συζύγου σας ίσως, με τον τότε αρχηγό του κράτους, με τον βασιλέα, με τη βασίλισσα και με τον κ. Αρναούτη που λέτε. Στον κ. Αρναούτη είπατε τίποτα για την 21η Απριλίου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Του κ. Αρναούτη, τελικώς απεφάσισα, δεν του είπα ακριβώς αυτό. Του είπα ότι συμβαίνουν πάρα πολύ σοβαρά πράγματα, θα ήθελα να σου δώσω ορισμένα στοιχεία τα οποία έχω συγκεντρώσει από δω κι από κει, κάτι φοβάμαι ότι πρόκειται να γίνει. Δεν σας κρύβω ότι ο Αρναούτης τότε μου έλεγε σοβαρολογείς τώρα, δεν ξέρω εγώ που έχω επαφή με τους αρχηγούς, με τους στρατηγούς και με πολλούς διοικητάς ανωτέρων μονάδων και έχεις εσύ γνώσεις ότι πραγματικά κάτι συμβαίνει; Βέβαια εγώ πάλι προσπαθούσα να του δώσω να καταλάβει ότι αυτή η μορφή αντιμετωπίσεως των πραγμάτων ήτανε προπολεμική. Προπολεμικά γινόντουσαν τα κινήματα από στρατηγούς και συνταγματάρχας και δεν είχαν γνώση οι παρακάτω κι έλεγε ο μέραρχος της 10ης «κινηθείτε εναντίον Κονδύλη» και εκινούντο χωρίς να ρωτάνε οι παρακάτω. Ενώ τώρα είχαν αλλάξει τα πράγματα και οι λοχαγοί και οι ταγματάρχαι κάτι έπρεπε να ξέρουν όταν γίνεται κάτι τέτοιο. Σ' αυτό δεν επείθετο ο κ. Αρναούτης και μετά μου εζητήθη και λόγος γι' αυτό που λέτε, αργότερα ο βασιλεύς, ο τότε βασιλεύς, μου είπε γιατί δεν μου το ανέφερες; Και σ' αυτόν απήντησα αυτό που απαντώ και σε σας. Είχα δεσμευτεί με τον λόγο της τιμής μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στα «χοντρά» δηλαδή είχατε κατά κάποιο τρόπο επιστήσει την προσοχή του κ. Αρναούτη επί του ότι κάτι γίνεται. Χωρίς να του πείτε τις πηγές των πληροφοριών σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βέβαια, κι εμένα δεν μου είχαν πει την ημερομηνία εκδηλώσεως. Ο κ. Παττακός και ο κ. Παπαδόπουλος που ήταν τη δεύτερη φορά μαζί δεν μου είχαν πει ότι θα εκδηλωθεί η ενέργεια τότε, αλλά φρόντιζαν πρώτοι αυτοί, απ' ό,τι κατάλαβα, να μπορέσουν να με πάρουν με το μέρος τους, διότι, όπως μου είπαν και στην αρχή, διοικώ μία μονάδα η οποία είναι η καλύτερη του πεδίου Αττικής, μονάδα αλεξιπτωτιστών. Την άλλη μονάδα την έχουν, ήμαστε δύο μονάδες αλεξιπτωτιστών και αυτά. Δεν ήξερα, δηλαδή, χρονικά εάν θα γίνει, πότε θα γίνει η ενέργεια και σε ποια έκταση έχουν τα πράγματα από πλευράς προπαρασκευής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον Δεκέμβρη του '67 που υπηρετούσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τον Δεκέμβρη του '67 ήμουν στη Σχολή Πολέμου μαθητής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η Σχολή Πολέμου ήταν στη Θεσσαλονίκη, υποθέτω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στη Θεσσαλονίκη ήταν. Το 1967, τον Δεκέμβριο, αφού είχε προηγηθεί μία επαφή δική μου με τον τότε βασιλέα Κωνσταντίνο, όταν είχε ανέβει την 28η Οκτωβρίου, όπως συνήθως ανεβαίνουν οι αρχηγοί κρατών, για να παρακολουθήσουν την παρέλαση κι έρχονται από την 26η ή την 25η, τον είδα στις 27 Οκτωβρίου. Με ζήτησε και με ρώτησε πώς παρουσιάζεται η κατάστασις. Εκεί του εξέθεσα την κατάσταση την οποία ήξερα αρκετά καλά. Πρώτα πρώτα μου φανέρωσε αμέσως την πρόθεσή του να κάνει ενέργεια, για να διώξει τους πραξικοπηματίες, και μου ζήτησε να του πω τη γνώμη μου για την υφισταμένη κατάσταση από στρατιωτική άποψη. Εγώ τότε, επειδή ήμουν και στη σχολή, θα χρησιμοποιήσω τη λέξη στο forte από πλευράς αναλύσεως καταστάσεων, ήξερα και πού είναι οι μονάδες, του είπα ότι ακούστε να δείτε η Αθήνα κατέχεται καλά. Όλοι οι διοικηταί μονάδων είναι άνθρωποι του Παπαδόπουλου. Στη Θεσσαλονίκη είναι τα πράγματα έτσι κι έτσι. Έτσι κι έτσι, fifty fifty, να χρησιμοποιήσω την αγγλική ορολογία, οι μισοί είναι παπαδοπουλικοί, οι μισοί δεν είναι. Στην ύπαιθρο οι περισσότερες μεγάλες μονάδες είναι σε χέρια μη παπαδοπουλικών, αλλά σε κάθε μεγάλη μονάδα, σε κάθε μεραρχία κ.λπ. υπάρχουν ένα-δυο τάγματα τα οποία είναι σε χέρια παπαδοπουλικών. Του επέστησα την προσοχή ότι οι αξιωματικοί δεν είχαν καταλάβει ακόμα καλά καλά, διότι είχε περάσει μικρό χρονικό διάστημα, δεν είχαν καταλάβει καλά καλά ποιος είναι με ποιον. Ποιοι αξιωματικοί στήριζαν την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί και ποιοι δεν τη στήριζαν κι αυτό είναι μια μεγάλη αδυναμία. Του έκανα την εισήγηση να μας δώσει ένα χρονικό διάστημα, να μπορέσουμε να οργανωθούμε καλύτερα, να μάθουμε ακριβώς ποιοι ήτανε άνθρωποι αντιτιθέμενοι στο καθεστώς Παπαδοπούλου και ποιοι δεν ήταν και να μπορέσουμε κατ' αυτόν τον τρόπον και, αφού επίσης διά ψιθύρων και των άλλων γνωστών μέσων εκεί διαφοροποιήσουμε το πνεύμα το οποίο είχε δημιουργηθεί τότε, στην αρχή υπέρ της 21ης, να μπορέσουμε να τους αιφνιδιάσουμε και να τους ρίξουμε. Έμεινα με την εντύπωση ότι τον έπεισα να γίνει η ενέργεια, όχι τότε που έγινε, αλλά σε κάποιο χρόνο βραδύτερο. Και έπεσα έξω. Διότι το έμαθα αργότερα πώς έγινε. Όταν πήγε πίσω στην έδρα του ο τέως βασιλεύς τού εισηγήθησαν διαφορετικά οι άνθρωποι οι οποίοι ήτανε γύρω του. Να επισπεύσει, δηλαδή, την ενέργεια, διότι αυτοί ήσαν βέβαιοι ότι μπορούν να ρίξουν το καθεστώς Παπαδοπούλου. Την 13ην ο διοικητής της Σχολής, ο στρατηγός Λιαράκος, με ζήτησε πρωί πρωί και μου λέει, όπως κατά πάσαν πιθανότητα ξέρεις, περιμένομε ενέργεια. Μόλις εκδηλωθεί η ενέργεια, σε θέλω μαζί μου και πήρε και δυο άλλους επιτελείς, για να πάμε στο Γ΄ Σώμα Στρατού και να καταλάβομε εμείς την έδρα του Γ΄ Σώματος Στρατού, να ενεργήσει ο Λιαράκος ως προσωρινός διοικητής, διότι το κυρίως Γ΄ Σώμα Στρατού ήταν στον Έβρο. Αυτό έγινε πράγματι. Μόλις έγινε γνωστόν ότι έγινε το κίνημα βασιλέως ακολούθησα τον στρατηγό Λιαράκο, πήγα εκεί και μόλις πήγα εκεί μου λέει ο Λιαράκος, για ρίξε μια ματιά, τι γίνεται με τις καταδρομές, σαν καταδρομεύς που ήμουν. Πήγα στο σύνταγμα καταδρομών, του οποίου διοικητής ήταν ο τότε συνταγματάρχης Τσικόγιαννης, ο οποίος βέβαια μόλις με είδε μου λέει, ήρθες να με συλλάβεις; Μην κάνεις καμία τέτοια κίνηση, διότι εγώ είμαι στην έδρα μου κι έχω όλους τους ανθρώπους γύρω μου, εσύ είσαι μόνος. Εν πάση περιπτώσει, εκεί φάνηκε αμέσως η αδυναμία της επιχειρήσεως. Αυτά μου τα είπε ο κ. Τσικόγιαννης γελώντας, διότι εδώ που τα λέμε, κύριε πρόεδρε, σχεδόν κάθε βράδυ πίναμε καφέ μαζί στη Θεσσαλονίκη. Με τον κ. Τσικόγιαννη και με άλλους, που αυτός ήταν παπαδοπουλικός, εγώ δεν ήμουνα, αν είναι δυνατόν δηλαδή να γίνει

επιχείρησις με χαμόγελο. Επίσης οι δύο διοικηταί μοιρών που ήταν μέσα στη Θεσσαλονίκη ήταν συμμαθηταί μου, αυτοί καλά καλά δεν ήξεραν τι συμβαίνει. Όταν με είδαν κι αυτοί είπαν, έχει γούστο να ήρθες να μας χτυπήσεις και πώς είναι δυνατόν να μας χτυπήσεις. Αυτή ήταν ψυχολογικά η κατάσταση των στελεχών. Έτσι βέβαια δεν γίνονται κινήματα και νομίζω και γι' αυτό απέτυχε το κίνημα του βασιλέως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μετά τις 13 του μηνός υποβληθήκατε σε καμιάν ανάκριση; Τιμωρηθήκατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Υποβλήθηκα. Εκεί με εκάλυψε ο κ. Τσικόγιαννης, ο συνταγματάρχης των καταδρομών που σας είπα προηγουμένως. Ο συνταγματάρχης καταδρομών ανέφερε ότι ο Κομπόκης ήρθε στο γραφείο μου κι είπε εγώ δεν συμμετέχω σ' αυτήν την επιχείρηση παρά μένω ουδέτερος, διότι δεν θέλω αιματοχυσία. Αυτό κατέθεσε ο συνταγματάρχης Τσικόγιαννης, ο οποίος, όπως σας είπα, ήταν φίλος μου από παλιότερες εποχές και αυτό ήταν αρκετό, για να μην αποστρατευτώ εγώ, όπως αποστρατεύθηκαν άλλοι συνάδελφοί μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα με τον κ. Αρναούτη εξακολουθήσατε και μετά τις 13 του μηνός και μετά απ' αυτήν την ανάκριση που υπεβλήθητε να έχετε επαφές;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σταματήσατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είχα πλέον επαφές και ούτε έχω ακόμη, διότι από την πλευρά τη δική του εθεωρήθη ότι δεν έπραξα ό,τι έπρεπε προς στήριξιν της ενεργείας του βασιλέως. Αυτό ψύχρανε τις σχέσεις μας και βέβαια έκτοτε αυτός ζει στο Λονδίνο, εγώ έμεινα στον στρατό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο τέως βασιλεύς όμως μέχρι και της 28ης Οκτωβρίου του 1967 σας είχε εμπιστοσύνη και σας κάλεσε και σας συνεβουλεύθη και σας είπε. Ο Αρναούτης έκοψε από την αρχή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μετά τη 13η.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπολόγιζε δηλαδή σε μεγαλύτερη συμμετοχή σας στη 13η και γι' αυτό; Ή ότι είχατε τηρήσει στον λόγο της τιμής σας...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, να σας το πω καθαρά. Ο κ. Αρναούτης νόμισε ότι εγώ μπορούσα να πιάσω το σύνταγμα καταδρομών της Θεσσαλονίκης στα χέρια μου. Δηλαδή, να πάω, να απειλήσω τον Τσικόγιαννη, να το πάρω στα χέρια μου, να πάρω τα τηλέφωνα, να αρχίσω να δίνω διαταγές κτλ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ερχόμαστε τώρα στη σύσκεψη στις 2.7.74, που έγινε στο γραφείο του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων. Στις 2 δεν έγινε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπατε ότι ήτανε μπροστά, εκεί παρόντες, ο ταξίαρχος Ιωαννίδης, βέβαια δεν κομίζω γλαύκα εις Αθήνας ούτε σας ζητώ να κομίσετε εσείς γλαύκα εις Αθήνας, αλλά θα ήθελα πάντως να λεχθεί, να γραφεί στα πρακτικά, με ποια ιδιότητα ήταν ο ταξίαρχος Ιωαννίδης εκεί. Διοικούσε καμία μονάδα, διοικούσε κανένα σώμα στρατού, ήταν αρχηγός, με ποια ιδιότητα βρισκόταν εκεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θέλετε την άποψή μου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με την ιδιότητα του αρχηγού του κράτους. Των πάντων. Διότι ήτανε ο δικτάτορας της εποχής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό ήθελα ακριβώς να πείτε. Το ήξερα δηλαδή ότι θα το πείτε, αλλά τέλος πάντων έπρεπε να σας ρωτήσω. Εκεί μετείχε και ο υποστράτηγος Παπαδάκης είπατε. Αυτός ο υποστράτηγος Παπαδάκης τι διοικούσε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτός ο υποστράτηγος Παπαδάκης ήταν επιτελάρχης του ΓΕΕΦ, κάτω της Εθνοφρουράς, επί διετίαν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν παλιότερα δηλαδή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, επί διετίας, ίσως και περισσότερο, δεν ξέρω ακριβώς τον χρόνο και ετοποθετήθη ως διοικητής της 12ης Μεραρχίας Έβρου τον Μάιο του 1974. Διέφυγε από την Κύπρο, δύο μήνες περίπου ή ενάμιση πριν από τα γεγονότα. Ήρθε στη σύσκεψη, δεν μπορώ να σας εξηγήσω τον

λόγο, κανονικά, τυπικά δεν έπρεπε να είναι εκεί. Δεν είχε δουλειά εκεί. Αλλά υποθέτω σαν γνώστης των πραγμάτων κάτω στην Κύπρο τα τελευταία δύο χρόνια πριν από τα γεγονότα εκλήθη κάτω να δώσει τη γνώμη του, να αναφέρει ορισμένα στοιχεία σ' αυτούς που έκαναν το σχέδιο, δεν ξέρω να σας πω. Πάντως είχε γνώσεις των πραγμάτων κάτω στην Κύπρο, διότι έκανε δύο χρόνια και πλέον ίσως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συμπίπτει, αν το ξέρετε αυτό, ο υποστράτηγος Παπαδάκης να είναι γαμπρός του Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν το ξέρω, κύριε πρόεδρε, ξέρω ότι ήταν συμμαθηταί στη Σχολή Ευελπίδων. Και ξέρω επίσης ότι ήταν και οι δύο από την 21η Απριλίου συμμετάσχοντες, ως αντισυνταγματάρχαι ή συνταγματάρχαι, τι ήταν τότε, στο λεκανοπέδιο Αττικής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μας είπατε, κύριε μάρτυς, ότι στη σύσκεψη αυτή ορίσθη αρχηγός του πραξικοπήματος; Κατ' αρχήν την ώρα, 8.30΄, την καθόρισαν στη σύσκεψη αυτή της 2ας Ιουλίου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ προσωπικά. Την ακριβή ώρα. Από πάνω τότε που εδόθησαν οι οδηγίες ο ίδιος ο Ιωαννίδης παρεδέχθη ότι, για να είμαστε βέβαιοι πού βρισκόταν ο Μακάριος, πρέπει να είναι μέρα που να βρίσκεται σε κάποιον γνωστό χώρο. Πράγματι, εκείνη την εποχή ο Μακάριος δεν ήμασταν βέβαιοι κανένας ούτε και οι δικοί του άνθρωποι πού ήταν. Άλλαζε συχνά χώρο, γιατί είχαν προηγηθεί ένα σωρό απόπειρες εναντίον του και ήταν φυσικό ο άνθρωπος να παίρνει τα μέτρα του. Σε αυτές τις επιχειρήσεις υπάρχουν ορισμένα στοιχεία τα οποία πρέπει να είναι σίγουρα, δεδομένα. Εγώ, για να εξασφαλίσω αυτό που μου ανετέθη, έπρεπε να ξέρω ότι σίγουρα είναι ο Μακάριος στη μέση, αλλιώς χτυπούσα στο κενό. Και ενδέχετο να δημιουργηθεί τελείως άλλη κατάσταση. Γι' αυτό, όταν είπαν αυτοί ότι εντάξει θα γίνει μέρα, εγώ βεβαιώθηκα, όταν πήγα κάτω, ότι πράγματι ο Μακάριος πήγαινε κάθε μέρα στο γραφείο του πριν από τις 8.00΄. Άρα ήταν σίγουρο 8.15΄ θα ήταν εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς προσωπικώς είπατε ότι κανονίσατε το 8.30΄, το 8.15΄, είχε διαταχθεί προηγουμένως, όπως νομίζω λέει ο κ. Γεωργίτσης, 7.15΄ ως ώρα ενάρξεως του πραξικοπήματος, από τον κ. Μπονάνο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, η ώρα δεν είχε καθοριστεί. Με συγχωρείτε που σας διακόπτω. Το θέμα της ώρας θα ήταν αποτέλεσμα περαιτέρω αναγνωρίσεως που έπρεπε να γίνει κάτω και λεπτομερεστέρας μελέτης του σχεδίου, που δεν ήταν δυνατόν να καθοριστεί από πάνω, όταν ακόμη δεν ξέρανε πράγματι ποιες ώρες ήταν ο Μακάριος στο γραφείο του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ως προς την ώρα, δεν παρέβητε την εντολή, αλλά απλώς προσδιορίσατε την ώρα σύμφωνα με την εξουσιοδότηση που σας είχε δοθεί από το συμβούλιο. Είχε οριστεί λοιπόν αρχηγός του πραξικοπήματος ο Γεωργίτσης; Και αν σκοτωνότανε αυτός, έτσι λέει ο ίδιος, ή αν συνελαμβάνετο αιχμάλωτος, θα ήσαστε εσείς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν, το ότι ορίστηκε εκεί ως αρχηγός αυτής της ειδικής επιχειρήσεως ο Γεωργίτσης είναι γεγονός. Γι' αυτό και εκλήθη και του ελέχθη εκεί. Αλλά ως ο διάδοχος ούτε ανεφέρθη ούτε ορίστηκε, αλλά βάσει των στρατιωτικών δεδομένων θα ήταν ο αμέσως επόμενος στην ιεραρχία, που στην περίπτωση κάτω ήταν ο ταξίαρχος Γιαννακόδημος, ο οποίος ήταν και επιτελάρχης του ΓΕΕΦ. Εγώ ήμουν στην ιεραρχία πολύ χαμηλά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην ιεραρχία ναι, αλλά εδώ γινόταν πραξικόπημα. Έπρεπε να 'ναι άνθρωποι οι οποίοι είχαν ιδιαίτερα μυηθεί. Γιατί αν τηρούσαμε την ιεραρχία, τότε θα έπρεπε βέβαια να μην έχει φύγει ο Ντενίσης από κάτω, που ήταν στρατηγός. Αλλά τον πήραν τον Ντενίση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, εσείς το λέτε πραξικόπημα, εγώ το λέω ειδική επιχείρηση, διότι για μένα η λέξις πραξικόπημα ενέχει και συνωμοτισμό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν έχω αντίρρηση να το αποκαλώ ειδική επιχείρηση. Τα ονόματα

δεν παίζουν ρόλο. Το γεγονός είναι ότι κατεστράφη η Κύπρος απ' αυτή τη δουλειά και η Ελλάς. Τώρα από κει και πέρα αν θα το πούμε πραξικόπημα ή θα το πούμε ειδική επιχείρηση παίζει πολύ λίγο ρόλο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάντως στην ειδική αυτή επιχείρηση δεν καθορίστηκε διάδοχος του Γεωργίτση, αν πάθαινε κάτι, αλλά ήταν φυσικό, επειδή συνέπιπτε να είναι και ο αμέσως επόμενος στην ιεραρχία ενημερωμένος να αναλάμβανε αυτός. Ή κατ' εντολήν θα ορίζετο κάποιος άλλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή από το συμβούλιο αυτό δεν σας ανετέθη εσάς η υπαρχηγία;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Κύριε πρόεδρε, στο σημείο αυτό παίρνω αφορμή για να πω το εξής, λόγω της μεγάλης βαρύτητος που είναι φυσικό να εδόθη απ' όλα τα στελέχη κάτω στο ότι ο στόχος που λέγεται Προεδρικό Μέγαρο ανετέθη σε μένα, κι όταν λέμε ειδική επιχείρηση ή πραξικόπημα κάτω στην Κύπρο, αυτό εννοείτο κατά του Μακαρίου, άρα το βάρος έπεφτε σ' αυτόν τον στόχο και λόγω του ότι εν συνεχεία εγώ είτε άθελά μου είτε όταν έβλεπα κάποιες αδράνειες εξέδιδα διαταγές κι έπαιρνα ορισμένες πρωτοβουλίες, δημιουργήθηκε η εντύπωσις ότι εγώ παίζω πάρα πολύ ισχυρό ρόλο σ' αυτή την ενέργεια και βέβαια ότι ήμουνα ο αμέσως επόμενος εις την ιεραρχία αυτής της ενεργείας από τον κ. Γεωργίτση. Και για το μεν πρώτο σκέλος της επιχειρήσεως, της 15ης, δεν θα ήθελα να είμαι, αλλά για το δεύτερο σκέλος θα ήθελα να είμαι που δυστυχώς δεν ήμουνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην έκθεση που έχετε κάνει προς το ΓΕΕΘΑ λέτε στην αρχή, αρχή μάλιστα, οκτώ με δέκα ημέρας προ της 15ης Ιουλίου, λαμβάνεται η διαταγή του ΑΕΔ διά της οποίας εντέλλονται οι διοικηταί μονάδων της περιοχής Λευκωσίας όπως προπαρασκευάσουν τις μονάδας των διά ειδικήν επιχείρησιν ανατροπής κυβερνήσεως Κύπρου. Είχε ληφθεί τέτοια διαταγή από τους διοικητάς των μονάδων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μ' αυτό, κύριε πρόεδρε, εννοούσα αυτό που έγινε στις 2 του μηνός και βέβαια δεν ήθελα σε αυτήν την έκθεση να αναφερθώ σε λεπτομέρειες και δεν υπάρχει γραπτή διαταγή επί του προκειμένου. Καμία γραπτή διαταγή δεν εξεδόθη ούτε στις 2 τους μηνός ούτε μεταγενέστερα προσωπικά σε ορισμένους άλλους αξιωματικούς που πήραν εντολές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέτε όμως εδώ και μάλιστα το έχετε εντός εισαγωγικών και επειδή βλέπω ότι είστε πάρα πολύ καλός χειριστής της γλώσσας, θα έλεγα ότι αυτά τα εισαγωγικά που έχουν τεθεί εδώ, πρέπει και να γράφετε άριστα, οχτώ έως δέκα μέρες προ της 15ης/7 λαμβάνεται διαταγή του ΑΕΔ δι' ης εντέλλονται οι διοικηταί μονάδων της περιοχής Λευκωσίας όπως προπαρασκευάσουν τας μονάδας τους διά «ειδικήν επιχείρησιν ανατροπής κυβερνήσεως Κύπρου». Αυτά τα εισαγωγικά μού φαίνεται ότι κατά κάποιον τρόπο δεν συμβιβάζονται με τη δήλωσή σας τώρα, ότι απλώς είχατε εσείς μεταβιβάσει στην Κύπρο κι εσείς κι ο Γεωργίτσης αυτή τη διαταγή του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων την προφορική. Κάπως αυτά τα εισαγωγικά μού δείχνουν...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τα εισαγωγικά αναφέρονται στην ειδική επιχείρηση. Στη φύση της ειδικής επιχειρήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά. Αυτό απαντάτε. Ο Ντενίσης ο στρατηγός εγνώριζε τίποτα από όλη αυτή την ιστορία, ότι προπαρασκευάζεται; Όχι για το κίνημα, το πραξικόπημα, ότι ειδική επιχείρηση προπαρασκευάζεται, ήξερε τίποτα ο Ντενίσης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν μπορώ να πω. Δεν ξέρω εάν υποπτεύετο τίποτα. Αυτό που ξέρω είναι ότι την παραμονή αναχωρήσεώς του ή την ίδια μέρα που έφυγε για την Ελλάδα, για να λάβει σ' αυτήν την εικονική σύσκεψη μέρος, η οποία ήταν μέρος παραπλανητικό του σχεδίου ενεργείας, μου είπε, τον συνήντησα στον διάδρομο του ΓΕΕΦ και μου είπε, κύριε Κομπόκη, έχει γούστο να συμβεί κάτι εδώ κάτω τώρα που θα λείπω και έχε τον νου σου. Τώρα αυτό... Υποπτεύετο τίποτα; Είναι κλασική περίπτωσις διοικητού, αρ-

χηγού που βρίσκεται σε έναν χώρο που είναι ανά πάσαν ημέραν πιθανόν να συμβεί κάτι; Το είπε. Δεν μπορώ να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς πάντως, όταν σας το είπε αυτό ο στρατηγός Ντενίσης, ξέρατε ότι πρόκειται να γίνει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς. Αυτό το είπε δυο-τρεις μέρες πριν από την ενέργεια της 15ης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όταν επρόκειτο να φύγει, λέτε. Έφυγε στις 12 του μηνός, άρα το ξέρατε εσείς ότι πρόκειται να γίνει και δεν του το είπατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είχα δικαίωμα. Εδώ δεν είναι η προηγούμενη περίπτωσις στρατιωτικού λόγου, εδώ δεν είχα το δικαίωμα. Εντολή είχα πάρει να μην το πω. Η εντολή, από τότε που πήραμε τις εντολές, στις 2 του μηνός, ότι αυτό το πράγμα θα λεχθεί στους υφ' ημάς διοικητάς μονάδων που θα ενεργήσουν, σε μένα, σε κανέναν άλλον... Θα ενημερώσετε τον Γιαννακόδημο κι από κει και πέρα τους δικούς σου. Θα πάρεις εντολή και για ορισμένους άλλους. Από κει και μετά δεν είχα εδώ δικαίωμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επειδή τονίσατε ιδιαιτέρως τη λέξη δικαίωμα, δηλαδή θεωρούσατε, στ' αλήθεια, στρατιωτικό καθήκον να εκτελέσετε μια διαταγή που προήρχετο από την ηγεσία που σας είπανε της ελληνικής κυβερνήσεως ή από την ηγεσία τη στρατιωτική εις βάρος μιας ξένης χώρας; Κατ' αρχήν το ΓΕΕΦ υπήγετο στην κυβέρνηση της Κύπρου ή δεν υπήγετο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν το κατάλαβα το τελευταίο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ΓΕΕΦ υπήγετο στην κυβέρνηση της Κύπρου ή δεν υπήγετο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, το ΓΕΕΦ ήταν δισυπόστατο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δισυπόστατο. Συνεπώς είχατε λάβει από το ένα σκέλος και μάλιστα όχι από το ένα σκέλος, διότι δεν υπήρχε και καμία τόσον εξόχως νόμιμη κυβέρνησις της χώρας, ώστε να πείτε ότι πήρατε από την Ελλάδα την εντολή. Είχατε πάρει από τον Ιωαννίδη ή από τον Μπονάνο να καταστρέψετε, μην προχωρήσω, δεν θα σας πω να καταστρέψετε την Κύπρο, αλλά τέλος πάντων να ανατρέψετε το υφιστάμενο καθεστώς της Κύπρου και θεωρούσατε ότι είναι στρατιωτικό καθήκον η εκτέλεσις αυτή, κύριε; Διότι εσείς φαίνεσθε πολύ ευφυής, πολύ καλός, πολύ έξυπνος. Δεν μπορεί να μου λέτε τώρα ότι είναι, δεν είχατε το δικαίωμα να πείτε. Δηλαδή, ήταν τόσο σοβαρό στρατιωτικό καθήκον να αναποδογυρίσετε τον Μακάριο, να ανατρέψετε τον Μακάριο; Γιατί; Δεν ήταν κυβέρνησις στην οποία έπρεπε πρώτον να πειθαρχείτε; Και εν πάση περιπτώσει δεν ήταν κυβέρνησις μιας ανεξαρτήτου χώρας; Απαντήστε μου, παρακαλώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, να σας πω επ' αυτού το εξής. Όταν λέω εγώ έχω δικαίωμα, εννοώ το εξής. Σαν επαγγελματίας ξέρω πολύ καλά ότι σε όλων των ειδών τις ειδικές επιχειρήσεις λίγοι άνθρωποι, σχεδόν μέχρι τελευταία στιγμή, λαμβάνουν γνώση των διαταγών. Δεν έχουν δικαίωμα να το πουν σε άλλους, διότι στηρίζονται πάρα πολύ στη μυστικότητα. Επ' αυτού θα σας πω ότι φέρ' ειπείν η επιχείρηση του Έντεμπε, που έγινε από τους Ισραηλινούς, μέχρι σχεδόν τελευταίας στιγμής την ξέρανε τρεις άνθρωποι. Άλλου είδους βέβαια ειδική επιχείρηση αυτή. Υπό αυτήν την έννοια το λέω ότι δεν είχα δικαίωμα. Σε ό,τι αφορά το άλλο το σκέλος, το εάν έπρεπε η κυβέρνησις του Μακαρίου να πέσει ή να μην πέσει, αυτό είχε κριθεί ήδη, κύριε πρόεδρε, από την τότε ηγεσία της Ελλάδος, την τότε ηγεσία της χώρας, είτε ήτανε η σωστή είτε όχι. Εγώ δε καλώς ή κακώς έμεινα αυτή την επταετία και υπηρέτησα αυτήν την ηγεσία. Σαν επαγγελματίας έχω μάθει και μέχρι τη γενιά τη δική μου, μέχρι τη μεταπολίτευση θα μου επιτρέψετε να πω, οι αξιωματικοί της δικής μου κατηγορίας και οι παλαιότεροι δεν κάναμε εύκολα κρίσεις, για να μην πω καθόλου, των διαταγών που λαμβάναμε. Οι αμφισβητήσεις, μπορεί να μην συμφωνούσαμε, μπορεί να μην τις θέλαμε καθόλου... Ακόμα και εν πολέμω. Μου έχει τύχει εμένα να διατάσ-

σομαι να προχωρήσω από κατεύθυνση άλφα και να καταλάβω ύψωμα και έβλεπα ότι ήταν σκέτος σκοτωμός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ δεν έχω αντίρρηση ότι μέχρι τότε οι αξιωματικοί αλλά και τώρα, νομίζω, μέχρι τώρα τελευταία...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τώρα οι αξιωματικοί έχουν κάποιο άλλο πνεύμα, διερευνήσεως λιγάκι των διαταγών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό να το παραδεχτώ, ότι μέχρι πρότινος δεν διερευνούσαν καν ούτε μπορούσαν να διερευνήσουν, αλλά θα ήθελα να σας ρωτήσω και μέχρι τώρα χωρίς έγγραφη διαταγή εξετελούντο διαταγές τέτοιου περιεχομένου; Για ειδικές επιχειρήσεις; Όχι διαταγές στείλτε μου το άλφα πράγμα εδώ, στείλτε μου τον άλφα στρατιώτη εδώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, επ' αυτού θετικότατα σας απαντώ και αμέσως μάλιστα. Οι διαταγές επιχειρήσεως εκδίδονται είτε γραπτώς είτε προφορικώς και δεν αμφισβητούνται, βάσει κανονισμών. Οι περισσότερες διαταγές δε, πάρα πολλές διαταγές, εν πολέμω, είναι προφορικές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και αυτό ακόμη κι εμείς που δεν είμαστε στρατιωτικοί το αντιλαμβανόμαστε. Όταν αρχίζει μια επιχείρηση, φυσικά δεν μπορεί να περιμένεις έγγραφη διαταγή για κάθε σημείο που θα χρειαστεί να εκτυλίσσεται η επιχείρησις. Είμαστε σύμφωνοι. Αλλά όταν πρόκειται για την έναρξη αυτής της επιχείρησης, της μεγάλης επιχείρησης, γιατί δεν υπήρξε και μεγαλύτερη επιχείρηση για τον ελληνικό στρατό στα μεταπολεμικά χρόνια, όταν πρόκειται για τέτοια μεγάλη επιχείρηση, δεν πρέπει να έχετε έγγραφη εντολή; Να σας πω, ζητήσατε έγγραφη εντολή από τον Μπονάνο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και σ' αυτές τις περιπτώσεις μπορεί οι προφορικές διαταγές να έχουν την ισχύ των γραπτών λόγω μυστικότητος της επιχειρήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά μυστικότητος, το καταλαβαίνω κι αυτό, αλλά λόγω μυστικότητος να αρχίζουμε μία εκστρατεία εναντίον φίλης χώρας, αδελφής χώρας, μου φαίνεται λιγάκι περίεργο. Πάντως ζητήσατε εσείς έγγραφη διαταγή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ζητήσατε. Ο κ. Γεωργίτσης λέει ότι ζήτησε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ δεν ζήτησα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ότι ζητήσατε εκεί στο συμβούλιο και ότι σας είπαν ότι δεν δίδεται εγγράφως διαταγή για τίποτα απ' αυτά, είπε ο Μπονάνος, και ότι σας καλύπτει αυτός, ο κ. Μπονάνος δηλαδή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σ' αυτό το σημείο, το μόνο που μπορώ να σας πω είναι ότι βασανιστήκαμε τόσο πολύ γι' αυτή την επιχείρηση, γι' αυτό και ζητήσαμε από κάτω, λίγες μέρες πριν από την εκτέλεσή της, ζητήσαμε τη ματαίωσή της. Δεν μπορείτε να φανταστείτε, κύριε πρόεδρε, το βάρος που νιώθαμε με την επιχείρηση αυτή. Αν μου επιτρέψετε, κάτω στην Κύπρο είμεθα 300-350 αξιωματικοί. Οι αξιωματικοί δεν είμαστε συνηθισμένοι σε τέτοιες ενέργειες και δεν είναι εύκολο να αναλάβει κανένας τέτοιο βάρος. Δεν είχαμε εμείς προσωπικά ούτε να κερδίσουμε τίποτα, αντιθέτως πάρα πολλοί από μας σκοτώθηκαν κιόλας κατά τη φάσιν αυτήν. Ο ταγματάρχης της μιας μοίρας καταδρομών ο Χολίδης σκοτώθηκε ο άνθρωπος, κατά τη 15η επίσης σκοτώθηκε ένας λοχαγός ο Ροκκάς της άλλης μοίρας. Δηλαδή, οι άνθρωποι αυτοί όχι απλώς δεν είχαν να κερδίσουν, αλλά έχασαν και τη ζωή τους, όπως και ήταν πιθανό να τη χάσω κι εγώ και οποιοσδήποτε. Φοβερά βασανιστήκαμε, μην βλέπετε, εγώ χρησιμοποιώ στρατιωτική γλώσσα και σας λέω τώρα στρατιωτική επιχείρηση, αυτή όμως η ειδική επιχείρηση, όπως πράγματι λέτε, ήταν φοβερή ειδική επιχείρηση. Δεν ήταν συνηθισμένη. Άλλο να κάνω μία καταδρομή τώρα στην Τουρκία ή στην Ιταλία φέρ' ειπείν για λόγους εθνικής ανάγκης και να επιτύχω κάποιον σκοπό κι άλλο να κάνω επιχείρηση στην Κύπρο. Πρώτα πρώτα οι άνθρωποι ήταν Έλληνες κι αυτοί και οι δικοί μας που σκοτώθηκαν ήταν Έλ-

ληνες από τον ίδιο χώρο κ.λπ. Δεν είχαμε εμείς έχθρα, όπως έχουμε με τους Τούρκους. Ήταν φοβερό το δίλημμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μας είπατε, κύριε μάρτυς, ότι στείλατε τον ταγματάρχη Κοντώση να ’ρθει στην Αθήνα και να πάει στον Μπονάνο, αλλά και ειδικότερα στον Ιωαννίδη, διότι αυτός ήταν ο ουσιαστικός αρχηγός και να του πει τις αντιρρήσεις σας. Αυτό μας είπατε. Όταν γύρισε ο Κοντώσης, σας είπε ότι είδε και τον Μπονάνο και τον Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ειδικότερα δεν το θυμάμαι αυτό, αλλά, επειδή τον στείλαμε να τους δει και τους δυο, υποθέτω ότι τους είδε, διότι μας απήντησε ο άνθρωπος ότι, δηλαδή το είπε και σε μένα προσωπικώς, μου είπαν από πάνω, δεν ξέρω τι είπε στον κ. Γεωργίτση, μου είπαν από πάνω ότι η διαταγή θα εκτελεστεί οπωσδήποτε ως έχει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπατε επίσης ότι σας κάλεσε ο Ιωαννίδης σ’ αυτό το συμβούλιο της 2ας του μηνός, όταν τελείωσαν οι κοινές, οι δημόσιες, ενώπιον της ολομέλειας του συμβουλίου αυτού, σας κάλεσε ιδιαιτέρως, σας απέσπασε πρώτον τον λόγο της τιμής σας και σας είπε να μην σκοτωθεί κατά λάθος ο Μακάριος, ένα, και, δεύτερο, πώς θα διασφαλιζόταν η διαφυγή του από την Κύπρο. Και στη συνέχεια είπατε ότι μέσα στο σχέδιο που εσείς εφαρμόσατε μετά είχατε πει, πρώτον, να χτυπήσουνε στον αέρα, για να καταλάβει ο Μακάριος ότι κάτι γίνεται, ύστερα οι βολές κατά του Προεδρικού Μεγάρου να ’ναι ψηλές, και εσείς εξετελέσατε αυτό το σχέδιο κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μην χτυπηθεί ο Μακάριος, διότι ξέρατε και τη διάρθρωση του Προεδρικού Μεγάρου από τον καιρό που πηγαίνατε εκεί να επιθεωρήσετε την τιμητική φρουρά του Μακαρίου κτλ. Τώρα αυτό, επειδή είχατε δεσμευτεί με τον λόγο της τιμής σας δεν το αποκαλύψατε στην έκθεση που κάματε στην υπηρεσία σας στο ΓΕΕΘΑ. Στη σύσκεψη αυτή μετείχαν 10 έως 12 στελέχη των ενόπλων δυνάμεων και αναφέρατε τον ταξίαρχο Ιωαννίδη, τον υποστράτηγο Παπαδάκη, τον Γεωργίτση, τον εαυτό σας και τρεις-τέσσερις επιτελείς του ΑΕΔ. Αυτοί όλοι κάνουν οκτώ. Μήπως θυμάστε κάναν άλλον με όνομα ή με τίτλο ηχηρό να μετέχει σ’ αυτή τη σύσκεψη; Ο Χανιώτης π.χ. μετείχε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Οι περισσότεροι επιτελείς ήταν απ’ αυτούς οι οποίοι περιεφέροντο στα γραφεία του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων και περί τον Ιωαννίδη. Απ’ αυτούς, δεν το λέω μετά απολύτου βεβαιότητος, νομίζω όμως ότι θυμάμαι τον έναν από τους αδελφούς Παλαΐνη. Επίσης και έναν άλλον, ο οποίος ξέρω ότι ήταν πολύ κοντά στον Ιωαννίδη, αυτή τη στιγμή δεν μπορώ να θυμηθώ ονόματα, ίσως ταγματάρχης τότε. Τους άλλους δεν τους ξέρω.

ΜΕΛΟΣ: ...Ο Ματάτσης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο Ματάτσης ήτο στο Γραφείο Αρχηγού, όταν πήγα επάνω να παρουσιαστώ για να λάβω μέρος στη σύσκεψη, και με οδήγησε αυτός στη μικρή αίθουσα επιχειρήσεων, όπως λέμε. Δεν θυμάμαι αν έμεινε μέσα ή ξαναπήγε στην καρέκλα του υπασπιστού που είχε. Αλλά αυτός με οδήγησε στην αίθουσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένας ταγματάρχης Τριανταφύλλου ήταν εκεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν τον ξέρω καθόλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν τον ξέρετε. Καλώς. Ο αρχηγός του ΑΕΔ, ο Μπονάνος, μίλησε σε σας εκεί στη σύσκεψη αυτή ή ο ταξίαρχος Ιωαννίδης. Πρώτος τον λόγο, ως ήταν φυσικό δηλαδή, τον είχε ο κ. Μπονάνος, ο οποίος γενικά εξέθεσε την κατάσταση πώς ήταν τότε από πλευράς απειλής και εν συνεχεία είπε την απόφαση που έχει ληφθεί από πλευράς πολιτικοστρατιωτικής ηγεσίας της τότε και ότι εμείς έπρεπε να υλοποιήσουμε την απόφαση αυτή διά του σχεδίου που θα το έλεγαν εν συνεχεία οι παρακάτω επιτελείς. Βέβαια, σας είπε ότι υπήρχε απειλή ορατή από πλευράς Τουρκίας, ότι κάνουνε εκδόσεις χαρτών με το Αιγαίο μέσα, ότι κυκλοφορεί το Τσανταρλί στα όρια των διεθνών και των χωρικών υδάτων, τέλος πάντων, ότι υπήρχε η απειλή

αυτή από μέρους της Τουρκίας και εν ονόματι της πολλής εθνικοφροσύνης του ο κ. Μπονάνος και της αγάπης του προς την Ελλάδα σάς είπε ότι απεφασίσθη από την ηγεσία να γίνει απομάκρυνση του Μακαρίου, εγκατάσταση άλλης κυβερνήσεως συνεργάσιμης, ώστε να μπορεί να επιτευχθεί ο εξοπλισμός της Εθνικής Φρουράς και η οχύρωσις της Κύπρου. Αυτά σας τα είπε, όπως είπατε δηλαδή, σας τα είπε ο κ. Μπονάνος. Όταν σας είπε ότι απεφασίσθη από την ηγεσία, από ποιον δηλαδή, από ποιους, μπορεί να μην είναι ένας όργανο, μπορεί να είναι πολλά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε όταν λέμε πολιτικοστρατιωτική ηγεσία, εννοούμε αυτομάτως τον Πρωθυπουργό, τον ίδιο τον Μπονάνο, ο οποίος είναι Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων και εν πολέμω γίνεται αρχιστράτηγος, κατά πάσαν πιθανότητα τους αρχηγούς των επιτελείων, ορισμένους υπουργούς…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο υπουργός Εθνικής Αμύνης περιλαμβάνεται μέσα στη λέξιν ηγεσία;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάντα. Όταν λέμε πολιτικοστρατιωτική ηγεσία, απόφαση πολιτικοστρατιωτικής ηγεσίας για ένα θέμα επεμβάσεως, επιχειρήσεως και μάλιστα σε ξένη χώρα, είναι φυσικό να είναι και ο υπουργός Εθνικής Αμύνης μέσα στην ηγεσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τον τότε Πρόεδρο, εντός εισαγωγικών, Φαίδωνα Γκιζίκη, σας είπε τίποτα ο κ. Μπονάνος ή ο κ. Ιωαννίδης; Ή καταλάβατε εσείς τίποτα; Μετείχε πουθενά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, κύριε πρόεδρε, αργότερα έμαθα ότι είχε λάβει γνώση. Όταν επέστρεψα στην Ελλάδα, έμαθα, εφημολογείτο τότε, να σας το πω, εφημολογείτο ότι εγένετο προσπάθεια επιρρίψεως των ευθυνών σε εμάς κάτω στην Κύπρο και ότι την ενέργεια αυτή, που εγώ την ονομάζω ειδική επιχείρηση, την κάναμε εμείς κάτω στην Κύπρο και κάτι τέτοια. Κατόπιν αυτού πήγα ευθέως στον τότε Πρόεδρο. Στο γραφείο του προέδρου, ζήτησα να παρουσιαστώ στον ίδιο. Παρουσιάστηκα και του είπα ευθέως ότι αυτό φημολογείται και δεν φαντάζομαι να φτάσετε στο σημείο να αρνηθείτε συμμετοχή. Που δεν είναι δυνατόν να αρνηθείτε, όχι εσείς προσωπικά, του είπα, η ηγεσία. Σας το λέω εσάς, για να μου πείτε αν αυτό συμβαίνει. Δεν πρόλαβα να τελειώσω και μου είπε ο άνθρωπος ότι δεν υπάρχει καν θέμα, ήμουν γνώστης κι εγώ και κατά συνέπειαν με τη θέσιν την οποία έχω καλύπτω κι εγώ αυτήν την ενέργεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ξέχασα να σας ρωτήσω, σ' αυτήν τη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου ήταν ο Μπόλαρης μέσα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τον Μπόλαρη τον γνώρισα διά πρώτη φορά, όταν επέστρεψα από την Κύπρο και εζήτησα να έρθω σε επαφή με τον Ιωαννίδη, ο οποίος τότε τελούσε υπό περιορισμόν και μου έστειλαν, έμενα σ' ένα ξενοδοχείο άλφα εδώ στην Αθήνα, μου έστειλαν στο ξενοδοχείο τον Μπόλαρη, για να με οδηγήσει στο σπίτι του Ιωαννίδη που ήταν υπό περιορισμόν. Τότε μου είπε ότι ελέγετο Μπόλαρης και μου είπε ότι αυτός με ήξερε, ότι ήταν των καταδρομών αξιωματικός, αλλά εγώ δεν τον ήξερα, ήταν μικρός αξιωματικός. Και με οδήγησε στο σπίτι του Ιωαννίδη. Εγώ ήθελα τότε να τον δω οπωσδήποτε να του ζητήσω εξηγήσεις, όπως ήθελα και είδα και τον κ. Μπονάνο. Διότι εμείς γυρίσαμε οργισμένοι από την Κύπρο, διότι μας εγκατέλειψαν κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε αυτά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όταν επέστρεψα από την Κύπρο. Επέστρεψα ή 15η ή 16η Αυγούστου, κατευθείαν από το καράβι βγήκα και πήγα στον κ. Μπονάνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πριν από τον Γκιζίκη, πήγατε και στον κ. Μπονάνο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρώτη μου δουλειά ήταν αυτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Μπονάνος ανέλαβε την ευθύνη ή σας είπε ότι δεν έχει σχέση αυτός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ πήγα γι' αυτό, διότι ήξερα σε μένα δεν μπορούσε να πει, εφόσον μας είχε δώσει διαταγές. Εγώ πήγα επειδή ήμουν οργισμένος εκεί. Εν πάση πε-

ριπτώσει, ήμουν σε μια κατάσταση που δεν ήξερα πού μπορούσε να φτάσει. Βέβαια, μόλις άνοιξα το γραφείο του και ήταν στο βάθος το τραπέζι του, μόλις με είδε ο άνθρωπος έκανε μία κίνηση και μου είπε, άκουσα από το βάθος, τι πάθαμε κύριε Κομπόκη! Εγώ, ενώ ήμουν οργισμένος, με την κίνηση αυτή που είδα που έκανε ο κ. Μπονάνος, είδα έναν άνθρωπο φοβισμένο. Μου θύμισε φοβισμένο στρατιώτη βαλλόμενο από την τουρκική αεροπορία και είχα κάνει μόνο δύο βήματα μέσα και γύρισα και έκανα μεταβολή. Τι να πω, λέω, μ' αυτόν τον άνθρωπο τώρα στην κατάσταση που είναι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, με συγχωρείτε, μας είπε ο μάρτυς ότι ο Ιωαννίδης ήταν κρατούμενος, υπό κράτηση, από ποιον, από ποιους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στο σπίτι του.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Από την κυβέρνηση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πρώτη φορά το ακούω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στο σπίτι του ήταν από την καινούργια κυβέρνηση, τότε που είχε δημιουργηθεί με τη μεταπολίτευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με τον κ. Ιωαννίδη που πήγατε τι συζητήσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, κι εκεί δεν έμεινα πολύ, βρήκα τον κ. Ιωαννίδη, είχε και κάποια κυρία μέσα, αδελφή του ήταν, δεν ξέρω. Στην ουσία δεν μπόρεσα να συζητήσω, διότι και αυτός πήγαινε κάτι να μου πει, μου έλεγε ασυναρτησίες. Όταν του έλεγα εγώ γιατί δεν επιστρατευθήκαμε, αυτός μου έλεγε δεν υπήρχε θέμα επεμβάσεως των Τούρκων, εγώ του έλεγα μα είναι δυνατόν να μην λάβει κανείς υπόψη του αν υπάρχει τέτοιο θέμα; Και στη χειρότερη περίπτωση δεν πρέπει να λάβουμε τα μέτρα μας; Μετά του έλεγα γιατί, αφού είναι γνωστό και σε ανθυπολοχαγούς ακόμη, γιατί δεν πήρατε ορισμένα μέτρα, μόλις παίρνατε πληροφορίες ότι κάτι συμβαίνει με τους Τούρκους, αυτός μου έλεγε ότι είχα τη βεβαιότητα ότι αυτά ήταν ελιγμοί απλώς. Επίσης του έλεγα γιατί γύρισαν πίσω τα υποβρύχια; Εκεί μου έλεγε τα πράγματα μπερδευτήκαν στο επίπεδο της ηγεσίας. Γιατί δεν στείλατε τα αεροπλάνα PHANTOMS, τα οποία υπήρχε δυνατότης να προωθηθούν στην Κρήτη κι από κει ξέραμε εμείς ότι μπορούσαν να φτάσουν στην Κύπρο και να κάνουν την προσβολή; Γιατί εν πάση περιπτώσει δεν βρέθηκε ένας επάνω να δώσει μια απλή διαταγή, σε όλους ήταν γνωστό, κύριε πρόεδρε, τους ανωτέρους αξιωματικούς οι οποίοι είχαν κάποτε υπηρετήσει στο γενικό επιτελείο ή στην Κύπρο ότι η επέμβασή μας κάτω στην Κύπρο από πλευράς Ελλάδος, τις πρώτες ημέρες του τυχόν πολέμου εκεί πέρα κάτω, μπορούσε να είναι από την Ελλάδα μόνον από αέρος κι από θαλάσσης. Ξέραμε, επίσης, όλοι αυτής της κατηγορίας οι αξιωματικοί, ότι η Ελλάδα εκείνη την εποχή υπερείχε από αεροπορία, έστω κι αν δεν είχαν έρθει όλα τα PHANTOMS, ότι υπερείχαμε από πλευράς υποβρυχίων, διότι είχαμε πάρει τέσσερα υποβρύχια καινούργια τα οποία ειδικώς εγώ, σαν πολύ επαγγελματίας μέχρι λεπτομέρειας, μάθαινα τα πάντα, ήξερα ότι είναι ταχύτερα και από τα αντιτορπιλικά, που είναι ο κύριος εχθρός τους, που ήταν παλαιού τύπου τα τουρκικά, που δεν σας κρύβω ότι έβλεπα μέχρι το βράδυ της 21ης ξημέρωμα 22ας, που υπολόγιζα να φθάσουν εκεί κάτω και τα πράγματα ήταν απλά. Να τινάξουν τον αποβατικό στόλο τον τουρκικό, που ήταν η αχίλλειος πτέρνα των επιχειρήσεων. Διότι εγώ σαν επαγγελματίας δεν σας κρύβω ότι είδα, όταν έκαναν την εισβολή οι Τούρκοι, μία από τις πρώτες σκέψεις μου ήταν ότι κάνανε οι Τούρκοι στρατιωτικοί φοβερή γκάφα. Η αποβατική επιχείρηση είναι πάρα πολύ δύσκολη επιχείρησις και οι Τούρκοι δεν ήτανε καθόλου έτοιμοι από πλευράς μέσων γι' αυτό. Ο αποβατικός στόλος που χρησιμοποίησαν ήταν μικροαβάκ, που λένε, εκτός από 3-4 μεγάλα αρματαγωγά, γι' αυτό δεν μπορούσαν να βγάλουν και περισσότερη δύναμη, γι' αυτό και κάνανε 24 ώρες εν πλω. Αυτό ξέρετε τι

θα πει στρατιωτικά, κύριε πρόεδρε; Εκτεθειμένος 24 ώρες σε βολές του εχθρού. Είναι φοβερός χρόνος αυτός σε αποβατικές επιχειρήσεις. Εγώ λοιπόν θεώρησα ότι με 10 PHANTOMS, που είναι το ευκολότερο των πραγμάτων να βρεις 10 πιλότους 20 ετών, είναι έτοιμοι να σκοτωθούν αυτοί, σε περίπτωση τέτοιων επιχειρήσεων, πηγαίνετε κάτω, χτυπάτε κι όποιος από σας γυρίσει. Και με δύο υποβρύχια από τα τέσσερα, τα οποία, απ' ό,τι έμαθα, τουλάχιστον ένα ή δύο προωθήθηκαν μέχρι τη Ρόδο, μπορούσαμε να καταστρέψουμε τον αποβατικό στόλο. Εγώ μπορώ να αποδείξω μαθηματικά ότι στο θέμα της τουρκικής εισβολής μπορούσαμε να είμαστε εμείς οι από πάνω και όχι οι Τούρκοι, εάν εγίνοντο ορισμένα στοιχειώδη από στρατιωτική άποψη πράγματα, τα οποία δεν έγιναν. Τώρα σε όλα αυτά ο κ. Ιωαννίδης μου απαντούσε με υπεκφυγές, με μισόλογα, σε ένα σημείο του ξέφυγε, θυμάμαι, και μου είπε είχε ρυθμιστεί να μην γίνει επέμβαση των Τούρκων. Τον επίεζα, τι εννοείς μ' αυτό, γιατί, τι ρύθμιση είχε γίνει; Δεν μου απεκάλυψε. Φαίνεται ότι υπήρχε κάτι εκεί. Τι είναι αυτό το κάτι δεν μπορώ να σας απαντήσω. Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πριν από τον κ. Ιωαννίδη και τον κ. Μπονάνο που είδατε, με τον κ. Γαλατσάνο συζητήσατε ποτέ τίποτε από τότε και μέχρι σήμερα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, το μόνο το οποίο ξέρω περί κ. Γαλατσάνου είναι ότι πήρε μέσω ΓΕΣ εντολές, μου είπε ότι, όταν έλεγε μέσω ΓΕΣ ή, όπως το λέγαμε τότε, Αρχηγείο Στρατού, εννοούσε Αρχηγού Στρατού, πήρε εντολές. Ενημερώθηκε, δηλαδή, επί της ενέργειας της $15^{ης}$.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με τον κ. Αραπάκη κουβεντιάσατε ποτέ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με τον κ. Παπανικολάου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τον κ. Παπανικολάου τον είδα εξερχόμενος από το γραφείο του Μπονάνου που σας είπα προηγουμένως, έμπαινε ο κ. Αραπάκης και ο κ. Παπανικολάου. Ο κ. Παπανικολάου μού λέει, κύριε Κομπόκη, θα έπρεπε να με είχες ενημερώσει εμένα, οπότε θα ήταν ίσως καλύτερη η κατάσταση. Βέβαια, αυτό ούτε ήταν δυνατόν να το κάνω εγώ ούτε ήξερα αν ήταν ενημερωμένος αυτός, διότι πού να τον βρω εγώ και τι σχέση είχα με τον Παπανικολάου, ο οποίος ήταν Αρχηγός της Αεροπορίας. Βέβαια, τότε εγώ άδραξα την ευκαιρία να τον ρωτήσω τι συνέβη και δεν ήρθαν κάτω τα αεροπλάνα. Η απάντησίς του ήτο ότι δεν είναι της παρούσης αυτό, στον διάδρομο εδώ που είμαστε. Και μπήκαν μέσα στο Γραφείο Αρχηγού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας απήντησε δηλαδή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν με φώτισε καθόλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως κουβεντιάσατε με τον κ. Χανιώτη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με αυτούς λέγατε ότι είχατε μέχρι και τη $19^{η}$, όχι εσείς προσωπικώς, το ΓΕΕΦ, αλλά και εσείς προσωπικώς ίσως, είχατε επικοινωνία με τον ΑΕΔ κ.λπ. και διάφοροι επιτελείς του ΑΕΔ σας διαβεβαίωναν ότι δεν συμβαίνει τίποτα και ότι κρατηθείτε, μην επιστρατεύεστε, δεν συμβαίνει τίποτα κτλ., στις εισηγήσεις δηλαδή Γεωργίτση, που κάνατε εσείς προς τον Γεωργίτση κι ο Γεωργίτσης προς τα πάνω, τις εισηγήσεις αυτές να κάνετε επιστράτευση δεν σας επέτρεπαν, δεν τις έκαναν δεκτές. Και σας απαντούσαν μην κάνετε τίποτε, δεν γίνεται τίποτα κ.λπ. Μ' αυτούς, τους επιτελείς που σας τα λέγανε αυτά, προσωπικώς μ' αυτούς είχατε έρθει σε επαφή μετά και μέχρι σήμερα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ προσωπικώς όχι. Ο Γεωργίτσης μού έλεγε κι εμένα και στους άλλους ότι πολλές φορές, γιατί μιλούσε μπροστά μας και μας έλεγε ότι μίλησα με τον Πολίτη, μίλησα με τον Χανιώτη, μίλησα με τον ίδιο τον κ. Μπονάνο. Βέβαια εγώ δεν ξέρω ποιος ήταν στην άλλη άκρη του σύρματος. Και μου είπαν αυτά κι αυτά. Εκείνη τη φορά επίσης έχω ένα περιστατικό, δεν ξέρω αν παίζει κάποιον ρόλο, από ασυρμάτου από τα υψώματα κοντά στο

προγεφύρωμα, όταν είδα ότι δεν έρχονται πλέον ούτε υποβρύχια ούτε τίποτα, ρώτησα τον Γεωργίτση γιατί στο καλό τουλάχιστον δεν βλέπω μερικά αεροπλάνα, να αναπτερωθεί το ηθικό. Είχαν αρχίσει πλέον κι οι στρατιώτες μας κι είχαν χάσει τελείως το ηθικό τους. Έβλεπαν όλον τον αέρα συνεχώς. Τουλάχιστον μερικά αεροπλάνα από την Ελλάδα. Τι συμβαίνει, γιατί δεν τα στέλνουν; Βέβαια ο Γεωργίτσης μού είπε ότι φοβούνται πόλεμο Ελλάδος-Τουρκίας. Τότε εγώ είχα μίαν, ας πούμε, φαεινή ιδέα. Λέω, πες τους να βγάλουνε τα χρώματα τα ελληνικά από τα πέντε αεροπλάνα, να βάλουν τα τουρκικά να τα στείλουν εδώ πέρα κάτω κι ως ότου να βγάλουν άκρη οι Τούρκοι τι είναι αυτά, εμείς έχουμε κάνει τη δουλειά. Η απάντηση ήταν ότι μίλησα, δεν θυμάμαι με ποιον μου είπε, ή με Χανιώτη ή με Πολίτη και μου είπανε να μην παριστάνω τον Ρόμελ. Μόνο αυτό θυμάμαι που μου είπε, με αυτούς τους επιτελείς. Κι επίσης τα άλλα, που επανειλημμένως όπως σας είπα, όταν πιέζαμε εμείς, ότι αυτοί εφαίνοντο, Μπονάνος, Χανιώτης, Πολίτης και ίσως και κανένας άλλος που δεν θυμάμαι το όνομά του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: [*κενό στην ηχογράφηση*] δεν ξέρω τι άλλο να γίνει, εσείς εξετελέσατε αυτό το σχέδιο κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην χτυπηθεί ο Μακάριος, διότι ξέρατε και τη διάρθρωση του Προεδρικού Μεγάρου από τον καιρό που πηγαίνατε εκεί να επιθεωρήσετε την τιμητική φρουρά του Μακαρίου κτλ. Τώρα αυτό, επειδή είχατε δεσμευθεί με τον λόγο της τιμής σας, δεν το αποκαλύψατε στην έκθεση που κάματε στην υπηρεσία σας στο ΓΕΕΘΑ. Στη συνέχεια μέχρι σήμερα δεν το αποκαλύψατε ούτε στον Τύπο ούτε πουθενά αλλού και το αποκαλύπτετε σήμερα αυτό το πράγμα. Γιατί δεν ισχύει ακόμη ο λόγος της τιμής σας; Σας είχε πει μάλιστα ο κ. Ιωαννίδης ότι, αν δεν σας αποδεσμεύσει αυτός, αν δεν σας πει αυτός, εσείς να μην κάμετε ποτέ χρήση. Σας αποδέσμευσε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Εγώ με τον Ιωαννίδη δεν έχω επαφή έκτοτε, εκτός από την περίπτωση που σας είπα όταν επέστρεψα από την Κύπρο. Καθαρό ήταν τότε, όταν με εδέσμευσε μ' αυτό, με εδέσμευσε για τη διάρκεια της επιχειρήσεως και για έναν περιορισμένο χρόνο μετά. Και σχεδόν μου εξήγησε γιατί, και το κατάλαβα. Οι περισσότεροι δικοί του, μικροί αξιωματικοί όπως λέγαμε, ο Ιωαννίδης περιεβάλλετο από έναν σημαντικό αριθμό λοχαγών και ταγματαρχών, φαίνεται ότι ήθελαν τη φυσική εξόντωση του Μακαρίου ή δεν τους ενδιέφερε το θέμα από πλευράς αυτής, αν θα έμενε ζωντανός ή όχι. Ο Ιωαννίδης φοβούμενος αυτό, αν έλεγε φανερά εκεί προσπαθήστε να διαφύγει ο Μακάριος, γιατί εκεί ήταν κι άλλοι άνθρωποι, αυτό θα εγίνετο γνωστό και παρακάτω, θα δίναμε κι εμείς εντολές, κάποιοι όμως θα παράκουγαν τις εντολές και θα εξετέλουν τον Μακάριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το αμφισβητώ αυτό, ότι δεν μπορούσε να το πει φανερά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Γιατί δεν το είπα εγώ; Τότε σας λέω νόμισα ότι έπρεπε να τηρήσω τον λόγο μου μέχρι άλφα χρονικό διάστημα. Μετά σκεφτόμουν συνεχώς, δεν σας κρύβω ότι ήρθα πάρα πολλές φορές στην απόφαση να φωνάξω κάποιο όργανο εφημερίδος, κάποιον δημοσιογράφο και να του εκθέσω ότι ξέρω. Πρώτον, το πρώτο χρονικό διάστημα νομίζω ότι δεν θα γινόμουν πιστευτός και είμαι και βέβαιος ότι και τώρα ακόμα εύκολα δεν γίνομαι πιστευτός, διότι δεν έχω μάρτυρες. Αυτό που έχω μόνο είναι η μαρτυρία του τρόπου ενεργείας. Κανένας αξιωματικός, και ανθυπολοχαγός ακόμα, όταν πάει να πιάσει έναν άνθρωπο στο σπίτι του, δεν πρόκειται να ενεργήσει μόνο από την κεντρική πύλη. Επίσης, τον αφήσαμε να περάσει μπροστά από τη μοίρα αρμάτων. Δηλαδή, έχω πολλά στοιχεία να αποδείξω ότι η ενέργεια αυτή θα ήταν τελείως χαζή και εν πάση περιπτώσει στο επάγγελμα το δικό μου έχω κάποια εμπειρία και κάποιο όνομα ότι τέτοια χαζά δεν κάνω. Δεν έχω άλλη μαρτυ-

ρία. Δεν το έλεγα, διότι λέγω δεν πρόκειται να γίνω πιστευτός. Να περάσει ένα χρονικό διάστημα. Είχε καλλιεργηθεί η βεβαιότης στον κόσμο ότι η επιχείρησις απέβλεπε στη φυσική εξόντωση του Μακαρίου. Και βέβαια κυκλοφορούσαν ένα σωρό, ότι γλύτωσε με την εύνοια της τύχης, της θείας πρόνοιας κ.λπ. κ.λπ. Αν είναι δυνατόν να συμβαίνουν αυτά τα πράγματα, αλλά έτσι πιστεύει ο πολύς κόσμος. Θα το έλεγα κι εγώ στην εφημερίδα, θα το ανασκεύαζαν οι άλλες εφημερίδες και εν πάση περιπτώσει θα έβγαινε ως παραμύθι. Δεν αισθάνομαι δεσμευμένος τώρα έναντι του Ιωαννίδη και το λέω τώρα, διότι είναι επίσημα εδώ πέρα πλέον. Επίσημη έρευνα, επίσημη εξέτασις και τα στοιχεία αυτής της εξετάσεως θα γραφούν και στην ιστορία υποθέτω. Νομίζω ότι είναι καιρός να αποκαλυφθεί αυτό. Δεν σας κρύβω, όταν σας έλεγα προηγουμένως, ότι μας βασάνιζε, όχι μόνον εμένα, αλλά και τον κ. Γεωργίτση κι όλους τους άλλους. Τώρα θα εξετάσετε τον παρακάτω μάρτυρα, σας το λέω από τώρα, δεν ήθελα να πάρω θέση, τον κ. Κορκόντζελο τον είχα υφιστάμενο. Ο οποίος ήταν εξαίρετος αξιωματικός, λαμπρός, ξέρετε πόσο βασανίστηκε; Όλοι βασανιστήκαμε κάτω. Εμένα δε προσωπικά ελάφρυνε κάπως τον βασανισμό μου το γεγονός ότι θα διέφευγε ζωντανός ο Μακάριος. Έλεγα τουλάχιστον έχουμε αυτό. Φοβόμουν μόνο μήπως σκοτωθεί κατά λάθος. Βέβαια εγώ δεν συμφωνούσα σε ορισμένα στρατιωτικά θέματα με την πολιτική του Μακαρίου, διότι το έβλεπα. Ξέρετε ότι εγώ στις καταδρομές, που πρέπει να έχω τον καλύτερο οπλισμό, είχα επαναληπτικά ντουφέκια του '40;

ΜΕΛΟΣ: Ζητήσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάρα πολλές φορές. Επανειλημμένως. Κι αυτό μπορούσε προηγουμένως και ο στρατηγός κ. Χαραλαμπόπουλος και ο κ. Ντενίσης να αναφέρει πόσες φορές τον ρωτούσα τι θα γίνει μ' αυτόν τον οπλισμό. Στρατιωτικές αδυναμίες είχαμε πάρα πολλές. Ο οπλισμός και δη η οχύρωσις. Δεν γινότανε. Βλέπαμε εμείς οι επαγγελματίες στρατιωτικοί, είχαμε ήδη μες στα σπλάχνα μας, στην Κύπρο, τους Τούρκους. Οι θύλακες ήταν ήδη σαν να είχανε αποβιβαστεί τουρκικά πλοία. Οπλισμένοι... Εμείς από την άλλη μεριά δεν κάναμε πολλά πράγματα, από το να εκπαιδεύομε τους στρατιώτες αλλά με παλιό οπλισμό. Μ' αυτά, την πολιτική αυτή του Μακαρίου δεν συμφωνούσα, αλλά δεν συμφωνώ με την πολιτική αυτή καθαυτό, μετά, εν συνεχεία χειρισμό του εθνικού θέματος... Δεν μου άρεσε μόνο ότι δεν αισθανόμουν εγώ εντάξει στη δουλειά μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι. Κοιτάξτε όμως. Εδώ η έκθεση την οποία έχετε καταθέσει στο Εθνικό Κεντρικό Αρχείο στις 3 Μαρτίου του '75 έχει επάνω χρονολογία 1η Μαρτίου του '75. Δηλαδή μεσολάβησαν από τον καιρό των γεγονότων 9-10 μήνες. Σ' αυτούς τους 9 μήνες εξακολουθούσατε να θεωρείτε τον εαυτό σας δεσμευμένο από τον λόγο της τιμής σας που δώσατε στον Ιωαννίδη; Όταν λέτε ότι σας εδέσμευσε για τον χρόνο των γεγονότων και για τον πρώτο χρόνο μετά; Δεν είχε περάσει ο πρώτος χρόνος μετά; Και εν πάση περιπτώσει εκλήθητε, καταλαβαίνατε και τις ευθύνες σας, είδατε ότι κατεστράφη μία χώρα. Ήτανε τόσο σπουδαίο πράγμα, τόσος ο σεβασμός σας προς τον λόγο της τιμής σας, ώστε να μην το πείτε ούτε στην προϊσταμένη σας υπηρεσία; Και δεν είναι προσβολή της τιμής σας ως στρατιωτικού το να αποσιωπάτε από το ΓΕΕΘΑ ορισμένα γεγονότα; Το να αποσιωπάτε από τον Ντενίση, τον στρατηγό τον προϊστάμενό σας, ορισμένες πτυχές που ξέρατε; Το να αποσιωπάτε από το ΓΕΕΘΑ ορισμένα γεγονότα από την έκθεση που κάνατε; Δεν συνθέτουν αυτά, κατά κάποιο τρόπο, προσβολή της στρατιωτικής σας τιμής; Του καθήκοντός σας, αν θέλετε, μην το πούμε τιμής. Γιατί στο ΓΕΕΘΑ κρύβεστε. Στον Ντενίση κρύβεστε και πρωτύτερα ακόμα, όταν σας ρώτησα, και στον Αρναούτη κρύβεστε και στον βασιλιά κρυφθήκατε. Δεν το είπατε.

Του ’πατε μέσες άκρες ότι κάτι μπορεί να γίνεται. Αυτό μπορώ να του το πω κι εγώ, χωρίς να έχω κάποια ιδιαίτερη φιλία ούτε με την Άννα Μαρία ούτε με τον βασιλιά. Ούτε καμία σχέση. Θα μπορούσα να του το πω, ότι κάτι μυρίζομαι. Αυτό το λέγανε οι εφημερίδες, το έλεγαν οι πολιτικοί, το έλεγε όλος ο κόσμος. Δεν είπατε τίποτα συγκεκριμένο. Βλέπετε λοιπόν ότι κρύβετε από εκείνους που είχατε δεσμό ιδιαίτερο κι υπηρεσιακό αν θέλετε. Αποκρύπτετε από τον Ντενίση το γεγονός εκείνο, διότι είχατε λάβει διαταγή, αποκρύπτετε από το ΓΕΕΘΑ 10 μήνες μετά αυτό το μεγάλο γεγονός που σας είπε ο Ιωαννίδης, που σας το ενεπιστεύθη λόγω τιμής, και μας το παρουσιάζετε σήμερα. Δικαίωμά σας να μας το παρουσιάζετε. Ό,τι λέτε γράφεται βέβαια, αλλά θα δούμε. Τώρα είπατε ότι αφήσατε διέξοδο στον Μακάριο να φύγει προς το Τρόοδος. Η οποία χωρίζεται, πάει μία προς Πάφο και μία προς αγγλικές βάσεις κτλ. Είπατε ότι αναθέσατε σε έναν λοχαγό, υποδιοικητή της 33ης μοίρας καταδρομών, την κατάληψη του Ραδιοφωνικού Σταθμού Κύπρου, με έναν λόχο που τον φέρατε από την Κυρήνεια. Τον είχατε αποσπάσει από την Κυρήνεια και τον φέρατε στη Λευκωσία, για να επιτεθεί στον ραδιοφωνικό σταθμό Κύπρου.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα. Διότι με τις μονάδες που είχα στην περιοχή Λευκωσίας έκρινα ότι δεν ήταν αρκετή η δύναμις για όλους τους στόχους και έφερα έναν επιπλέον λόχο από την περιοχή Κυρήνειας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτός ο λόχος μετά την «επιτυχή» έκβασιν του εγχειρήματος αυτού, της καταλήψεως του ραδιοφωνικού σταθμού Κύπρου, άνευ αντιστάσεως, επέστρεψε στην Κυρήνεια ή έμεινε στη Λευκωσία και για πόσες μέρες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ’ αρχήν το υπόλοιπο τμήμα Κυρήνειας, το απόγευμα της ίδιας της ημέρας, της 15ης, το κατέβασα εις τη Λευκωσία. Στο κέντρο της Λευκωσίας ως εφεδρεία. Και το τμήμα αυτό, το οποίο ήταν δικό της κομμάτι, μετά από το ΡΙΚ, αφού άφησε μερικούς στρατιώτες εκεί για ασφάλεια, ενώθηκε με τη μοίρα ως εφεδρεία και αυτό δική μου. Υπήρχαν μερικές ανωμαλίες, μερικές μικροαντιστάσεις, μερικοί ελεύθεροι σκοπευταί, οι οποίοι έβαλαν ορισμένες φορές κατά των μονάδων αυτών της Εθνικής Φρουράς που είχαν ενεργήσει από το πρωί και επειδή δεν ήξερα τι μπορούσε να μεσολαβήσει στην περιοχή HILTON της Λευκωσίας και αργότερα το πήγα στην περιοχή του αεροδρομίου, είχα αυτή τη μονάδα Κυρήνειας που αποτελείτο από έναν λόχο που τον πήρε μαζί της από την Κυρήνεια κι έναν άλλο λόχο απ’ αυτόν που είχε πάει στο ΡΙΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με το πραξικόπημα, πλην της Κυρήνειας, οι λοιπές παράκτιες περιοχές στις οποίες κατά το σχέδιο και κατά τη συμφωνία σας θα μπορούσε να γίνει απόβασις… Σας είχε πει ο κ. Μπονάνος ότι υπάρχει κίνδυνος, τουρκική απειλή κ.λπ., η οποία βεβαίως καταλαβαίνατε ότι εντείνεται αυτές ακριβώς τις μέρες λόγω του πραξικοπήματος. Είχαν αδυνατήσει αυτές οι φρουρές; Αυτές οι δυνάμεις, τα τμήματα αυτά, είχαν αποσυρθεί από τις παράκτιες περιοχές και είχαν έρθει στη Λευκωσία ή σε κάποιον άλλο χώρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν νομίζω ότι υπήρχε τμήμα το οποίο να ανήκε σε παράκτιες περιοχές που να είχε χρησιμοποιηθεί για ενέργεια στη Λευκωσία. Δηλαδή, τα τεθωρακισμένα, τα στρατόπεδά τους ήταν στην περιοχή Λευκωσίας. Οι καταδρομές ήταν στην περιοχή, οι δύο, Λευκωσίας, η μία ήταν στο Μπέλαπαϊς, όπως λέγεται το στρατόπεδό τους, που ήταν πάνω στον Πενταδάκτυλο από την πλευρά που έβλεπε προς την Κυρήνεια, αλλά αυτή δεν είχε παράκτια αποστολή. Στην πλευρά της Κυρήνειας υπήρχε ένα σύνταγμα το οποίο είχε ένα ενεργό τάγμα κι ένα επιστρατευμένο. Επίσης, υπήρχαν δύο μοίρες πυροβολικού. Δύο τάγματα πυροβολικού. Αυτές ήταν οι μόνες μονάδες που ήταν στην περιοχή Κυρήνειας, εάν ξέρω καλά το σχέδιο Κ. Από τις μονάδες αυτές, το σύ-

νταγμα Κυρήνειας με το ένα ενεργό του τάγμα αμύνθηκε στον χώρο αυτό που λέγεται αποβάσεως και εν συνεχεία προσπάθησε και συγκρατούσε ανεπτυγμένο αυτό το προγεφύρωμα επί δύο μέρες, χωρίς βέβαια να πιέζεται σοβαρά, διότι το προγεφύρωμα περίμενε πρώτα ενισχύσεις, για να μπορεί εν συνεχεία να εξαπλωθεί. Επίσης το επιστρατευθέν τάγμα, αφού φαίνεται κάτι προσπάθησε να κάνει από την αρχή, μετά σχεδόν διελύθη, από το σύνταγμα Κυρήνειας. Όταν πήγα εγώ την επομένη της εισβολής μέσα στην Κυρήνεια για να συγκεντρώσω, όπως σας είπα, ό,τι δυνάμεις μπορούσα, βρήκα το σύνταγμα με ένα ενεργό τάγμα, που αμυνόταν, και το άλλο τάγμα διαλυμένο. Οι δε μοίρες οι δύο είχαν πάρει κανονικές θέσεις, αυτές δε αμύνης, είναι μονάδες υποστηρίξεως και είχαν πάει στις κανονικές τους θέσεις και υποστήριζαν την επιχείρηση. Δεν υπήρχαν άλλες δυνάμεις προβλεπόμενες από του καιρού της ειρήνης εκεί. Για να πάρουν θέση άλλες μονάδες στην περιοχή Κυρήνειας, στην περιοχή Αμμοχώστου, στην περιοχή Λάρνακος και όπου αλλού προβλέποντο, ήταν πιθανοί χώροι αποβάσεως, έπρεπε να γίνει επιστράτευσις, να φτάνουν οι μονάδες για να μπορέσουν να αναπτυχθούν σ' αυτούς τους χώρους. Η επιστράτευσις δεν έγινε παρά τα αιτήματά της. Γιατί δεν έγινε; Σας είπα τι μας λέγανε. Δεν ξέρω, δεν μπορώ να πω παραπέρα τι ακριβώς συνέβαινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, ας ελέγξουμε και το σχέδιο τώρα. Στις παράκτιες περιοχές, λέτε, δεν είχατε επαρκείς δυνάμεις. Απ' αυτές που υπήρχαν, τις κρατούσατε στη Λευκωσία;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Απόβασις επρόκειτο να γίνει. Ή απόβασις ή αεροπορική επίθεσις. Άλλο πράγμα δεν υπήρχε. Γιατί δεν ενισχύονταν οι παράκτιες αυτές περιοχές; Το 241 ΤΠ ήταν στην περιοχή Κυρήνειας; Αυτό διελύθη, όπως λέτε. Έτσι λέτε εδώ στην έκθεσή σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό το 241 ΤΠ, κατ' αρχήν δεν ήταν δικό μου τάγμα, δεν ήταν υπό τις διαταγές μου. Αυτό ήταν τάγμα της περιοχής Λευκωσίας, εφεδρείας, στα χέρια του διοικητού φρουράς, για να χρησιμοποιηθεί όπου παραστεί ανάγκη, αναλόγως της αποβάσεως που θα γινότανε. Αυτό πριν από την απόβαση ήτο φυσικό να κρατιέται ως εφεδρεία έξω από τη Λευκωσία. Δεν είχε χρησιμοποιηθεί αυτό στην ενέργεια της 15ης. Είχε ετοιμότητα, όμως, για αντιμετώπιση αποβάσεως, βάσει σχεδίου, αναλόγως πού προέβλεπε να πάει, αναλόγως περιπτώσεως. Αυτό εγώ, τη δεύτερη μέρα της αποβάσεως μαθαίνοντας ότι βρίσκεται ανατολικά της Κυρήνειας, θέλησα να το πάρω υπό τις διαταγές μου, για να κάνω αντεπίθεση. Αλλά δεν είχε σχέση με την ενέργεια της 15ης αυτό το τάγμα. Δεν είχε χρησιμοποιηθεί. Αυτό ανεπτύχθη στη θέση που προέβλεπε το σχέδιο Κ, αν γινόταν απόβαση. Και περίμενε να πάρει εντολές.

ΜΕΛΟΣ: Ανατολικά της Κυρήνειας πώς βρέθηκε αυτό το τάγμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό το τάγμα μόλις άρχισε η απόβαση ο διοικητής του αμέσως άνοιξε τα χαρτιά, τα επιμέρους σχέδια δικά του, που έλεγε, εάν η απόβασις γίνει εκεί ή εκεί, εσύ θα πας δυτικά, ανατολικά της Κυρήνειας και θα περιμένεις εντολάς. Αυτό και έκανε μετά. Είναι χώρος αναπτύξεως και ετοιμότητος. Γιατί δεν διετάχθη αυτό το τάγμα μετά να κάνει κάτι, εγώ δεν το ξέρω. Εγώ έμαθα ότι είναι εκεί και προσπάθησα να το πάρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, καλώς είχε πάει το τάγμα αυτό στην ανατολική παρυφή της Κυρήνειας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχε πάει καλώς στη θέση του. Τώρα εδώ, θα μου επιτρέψετε να πω, υπήρχε μία περίπτωση ενεργείας, ίσως ήταν αυτή που δεν έγινε. Τα δύο τάγματα που σας είπα, το μηχανοκίνητο το ένα και του πεζικού το άλλο που κατεστράφησαν, προεβλέπετο από το σχέδιο να ενεργήσουνε από δυσμάς προς ανατολάς του προγεφυρώματος και το άλλο τάγμα, αυτό το 241, να ενεργήσουνε από ανατολάς προς

δυσμάς. Όταν λοιπόν εματαιώθη αυτή η επιχείρησις προφανώς διετάχθη να μείνει εκεί που ήταν και γι' αυτό το βρήκα εκεί. Διότι μόνο του εκρίθη ότι δεν θα μπορούσε να κάνει τίποτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από ποιον διετάχθη ή από ποιον έπρεπε να διαταχθεί να πάει αλλού;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω. Εγώ σας είπα, επειδή ξέρω ότι προεβλέπετο να γίνει ενέργεια στο προγεφύρωμα από τρία τάγματα, τα δύο τάγματα κατεστράφησαν όπως σας είπα, υποθέτω ότι, επειδή ξέρω ότι θα γινόταν ενέργεια και από ανατολάς προς δυσμάς, υποθέτω ότι το τρίτο τάγμα ήταν το 241. Γι' αυτό βρισκόταν εκεί, δηλαδή, έτοιμο. Τώρα παρακάτω δεν ξέρω τι εντολές πήρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου, επανέρχομαι, είχε συμφωνηθεί και συνθηματικός κώδικας επικοινωνίας σας με την Αθήνα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν κατάλαβα, κύριε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στη σύσκεψη αυτή, στη συνάντηση της 2ας Ιουλίου, εδώ στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων, είχε συμφωνηθεί και ορισμένος συνθηματικός κώδικας; «Αλέξανδρος εισήχθη κλινική» κ.λπ.;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό δεν το άκουσα, κύριε πρόεδρε, τότε. Το άκουσα μετά κάτω. Όταν έγινε η επιχείρηση. Υποθέτω, δεν είμαι βέβαιος, όταν είπαν στον κ. Γεωργίτση, κύριε Γεωργίτση, πήγαινε τώρα απ' αυτούς τους επιτελείς να πάρεις οδηγίες οι οποίες θα έχουνε σχέση με τη συνέχεια αυτής της επιχειρήσεως από πολιτική άποψη, Πρόεδρο κτλ., να του εδόθη τότε το σύνθημα. Γιατί αυτός είχε τη γενική ευθύνη. Μπορεί όμως να του εδόθη και αργότερα. Εγώ δεν το ήξερα αυτό, το έμαθα μετά. Ούτε μ' ενδιέφερε εμένα από πλευράς συνθήματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ένα πλοίο πολεμικό ΛΕΒΕΝΤΗΣ μικρό, όπως είπατε, που παρέπλεε στα νερά της Πάφου, βομβάρδισε την Πάφο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό ξέρω ότι έριξε μερικές βολές, σε ποιο σημείο ακριβώς της Πάφου δεν ξέρω. Άκουσα ότι τις έριξε στην πλατεία. Δεν ξέρω κατά πόσον είναι γεγονός, αλλά αυτό που ξέρω είναι ότι αυτές οι βολές συνετέλεσαν να αποφασίσει οριστικά να φύγει ο Μακάριος από την Κύπρο, να πάει στη βάση του Ακρωτηρίου και κατόπιν αυτού σταμάτησε η άλλη επιχείρηση των δύο φαλάγγων που πήγαιναν προς την Πάφο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως, αυτό ήταν συμπτωματικό αποτέλεσμα του κανονιοβολισμού, το ότι δηλαδή ο Μακάριος αποφάσισε να πάει στη βάση. Ο πλοίαρχος, ο κυβερνήτης του πλοίου που διέταξε τον κανονιοβολισμό της Πάφου, δεν φαντάζομαι να ήταν κι αυτός εν συναινέσει αυτής της αποφάσης. Συμπτωματικό ήταν το αποτέλεσμα. Ο βομβαρδισμός ήταν εναντίον της νομίμου κυβερνήσεως της Κύπρου ή εναντίον του λαού της Πάφου, τέλος πάντων.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτή η ενέργεια δεν προεβλέπετο. Και δεν ξέρω ποιος τη διέταξε, και είναι αυτά που σας έλεγα ότι φοβόμουν, τα τυχόν έκτακτα και τα τυχόν παρουσιαζόμενα εκεί που δεν τα έχει σχεδιάσει κανένας μπορούν να δημιουργήσουν κατάσταση. Μπορεί οι βολές αυτές να ήταν κατά του κτιρίου που ήταν ο ίδιος ο Μακάριος, οπότε η δική μου αποστολή ανετινάσσετο στον αέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θυμάστε ποιος ήταν κυβερνήτης αυτού του πλοίου ΛΕΒΕΝΤΗΣ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν το ξέρω. Αυτοί ήταν του ναυτικού. Τον μόνον τον οποίον ξέρω ότι είχε γραφείο στο ΓΕΕΦ και τον έβλεπα σαν διοικητή ναυτικού, σε όσες συγκεντρώσεις κάναμε, ήταν ο αντιπλοίαρχος Παπαγιάννης. Τώρα ποιοι ήταν στα καράβια και λίγα άλλα πλεούμενα δεν γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα ας έρθουμε σ' ένα άλλο θέμα. Ο αντιπλοίαρχος Παπαγιάννης κι εσείς και δεν ξέρω και ποιος άλλος, ο Γιαννακόδημος ίσως, δεν ξέρω, στο ΓΕΕΦ ήσασταν παρόντες κατά την ορκωμοσία του Σαμψών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Ο Παπαγιάννης δεν ξέρω, εγώ δεν ήμουνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί ο κ. Γεωργίτσης λέει ότι ήσασταν παρών. Τι εξήγηση δίνετε σ' αυτό δηλαδή, λέει ψέματα ή το ξέχασε. Τι συμβαίνει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, με φέρνετε σε δύσκολη θέση τώρα. Εγώ σας αναφέρω την όλη ιστορία. Πώς έγινε αυτή...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το κατάλαβα. Και κάτι άλλο που είπατε σχετικά με τον Σαμψών, του 'πες έλα, Σαμψών, εδώ, βάλε μια γραβάτα. Τι σημαίνει αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σας είπα. Εδώ είχαμε άλλα προβλήματα. Ακόμη δεν είχε τελειώσει η επιχείρησις κι όταν τους άκουγα αυτούς να ασχολούνται και να στενοχωρούνται και να ανησυχούν, διότι δεν έβρισκαν Πρόεδρο, πάνω στην ανησυχία μου και στην οργή μου λέω πάει στο καλό, ασχολείστε με πράγματα που δεν είναι ακόμα της παρούσης, είδα τον Σαμψών μπροστά, του λέω έλα εδώ, βάλε γραβάτα, να σε ορκίσουν να ησυχάσουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τους το είπατε εσείς να τον ορκίσουν τον Σαμψών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βέβαια, έλα να σε κάνουν Πρόεδρο, του 'πα. Βεβαίως το 'πα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μετά όταν τον είδατε ορκισμένο...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και βέβαια σας λέω για τη μέθοδο, έτσι όπως έγινε το πράγμα αναλαμβάνω την ευθύνη. Πού να ξέρω εγώ τώρα. Τώρα τι να πω τώρα, ν' αρχίσω να κριτικάρω τους ανθρώπους αυτούς; Ήδη είπα εγώ το θεωρώ τελείως ανόητο, χαζό το λιγότερο, κι αν δεν τον ξέρανε ακόμα τον Σαμψών, έπρεπε να συνεννοηθούν με την προϊσταμένη τους αρχή, η οποία ήταν εδώ το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Ότι δεν βρίσκουμε αυτούς και έχομε στα χέρια μας τον Σαμψών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος έπρεπε να τα κάνει αυτά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτά έπρεπε να τα κάνει αυτός που ήταν υπεύθυνος. Εγώ δεν είχα ουδεμίαν σχέσιν μ' αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος ήταν υπεύθυνος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο αρχηγός της επιχειρήσεως. Ο κ. Γεωργίτσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Γεωργίτσης έπρεπε να μιλήσει με τον ΑΕΔ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βέβαια. Αυτός είχε πάρει την κατάσταση, εγώ δεν ξέρω ούτε ποιοι ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θυμάστε ποια ήταν τα ονόματα των υποψηφίων προέδρων της κυβερνήσεως;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας πω συγκεκριμένα τι θυμάμαι. Τότε τα άκουγα δηλαδή. Μου είπανε έναν ανώτατο δικαστικό, μου είπαν τ' όνομά του, ο οποίος ήταν στο εξωτερικό. Κάναμε μία πρόταση, αυτό το θυμάμαι, διότι τον ήξερα τον άνθρωπο, πρόταση στον κ. Σεβέρη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ήταν υπουργός του Μακαρίου ο Σεβέρης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Άλλος κύριος, ο οποίος αρνήθηκε. Είπε δεν δέχομαι. Άλλα πέντε ονόματα μου είχαν πει ότι είναι. Δεν ξέρω τα άλλα δύο τρία ονόματα. Αμφιβάλλω αν ήταν στη λίστα ο Κληρίδης. Πολύ αμφιβάλλω. Και ξέρετε γιατί αμφιβάλλω; Διότι άκουγα επανειλημμένως και παλαιότερα, οι χουντικοί καθαροί αξιωματικοί, να καταφέρονται κατά του Κληρίδη για την ασκούμενη πολιτική του και να θεωρούν ότι σε πολλά θέματα κι αυτός συνεργάζεται με τον Μακάριο και δεν θα ήταν δυνατόν να συνεργάζεται με την ελληνική κυβέρνηση. Άκουγα αυτού του είδους τα σχόλια. Δεν ξέρω, σας λέω, αμφιβάλλω πάρα πολύ αν ήταν στη λίστα. Αυτό που ξέρω και ευτυχώς δόθηκε αφορμή να το αναφέρω, είχα μία επαφή με τον κ. Κληρίδη ή την 17η ή την 18η του μηνός. Την ημέρα αυτήν ήρθε και με βρήκε ο ευρισκόμενος από την Ελλάδα κάτω, ανώτατος δικαστικός ή συνταγματολόγος, νομίζω, ήταν, που ήταν στην επιτροπή των ενδοκυπριακών συνομιλιών.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ο κ. Δεγλερής;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεγλερής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Φαίδων Δεγλερής;

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι Δεκλερής, Σύμβουλος Επικρατείας...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήρθε, με βρήκε και μου

λέει, κύριε Κομπόκη, μίλησα με τον Κληρίδη και νομίζω σκόπιμο και ορθό να πας εσύ ή ο κ. Γεωργίτσης ή οποιοσδήποτε άλλος να προσπαθήσετε να τον πείσετε να συνεχίσει ως αντιπρόσωπος της Κύπρου τις διαπραγματεύσεις, διότι στο διάγγελμα το οποίο τονιζόταν την πρώτη μέρα από πλευράς ΡΙΚ μέσα στα άλλα ελέγετο ότι θα συνεχιστούν οι διαπραγματεύσεις με τους Τούρκους με τους ίδιους αντιπροσώπους από πλευράς Ελλάδος. Ο δε κ. Κληρίδης του λέει εγώ δεν μπορώ να συνεχίσω ως αντιπρόσωπος της Κύπρου μετά τη δημιουργηθείσα κατάσταση, κατόπιν αυτού πηγαίνετε να τον πείσετε, διότι δεν έχετε διαπραγματευτή. Βέβαια εγώ στην αρχή λέω, κύριε Δεκλερή, τι δουλειά έχω εγώ μ' αυτά τα πράγματα, μου λέει συνεννοήσου με τον κ. Γεωργίτση, συνεννοηθείτε με την Ελλάδα, εν πάση περιπτώσει πηγαίνετε. Τελικώς το συζητήσαμε κι απεφασίσθη να πάει ο αντισυνταγματάρχης τότε Μπούρλος, που ήταν το 2ο Γραφείο και εγώ να βρούμε τον κ. Κληρίδη. Πήγαμε βρήκαμε τον κ. Κληρίδη στο σπίτι του και μας είπε σχεδόν τα ίδια πράγματα, λυπούμαι, κύριοι, δεν μπορώ εγώ να συνεχίσω ως διαπραγματευτής μετά την ανατροπή της νομίμου κυβερνήσεως της Κύπρου και ιδιαίτερα μάλιστα μ' αυτόν που καταφέρατε να βάλετε ως Πρόεδρο. Αρνήθηκε δηλαδή ο άνθρωπος. Προσπαθήσαμε βέβαια εμείς, αλλά στρατιωτικοί είμεθα και οι δύο, εξουσιοδοτήσεις δεν είχαμε, διαπραγματευτές δεν ήμαστε, καταλαβαίναμε και λίγο τους λόγους του κ. Κληρίδη. Δεν δέχθηκε εν πάση περιπτώσει ο άνθρωπος. Αυτή ήταν η μοναδική επαφή που είχα με τον κ. Κληρίδη πριν γίνει Πρόεδρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε ορκίσθη ως Πρόεδρος ο κ. Κληρίδης, το θυμάστε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Την ακριβή ημερομηνία, κύριε πρόεδρε, δεν μπορώ να τη θυμηθώ, αλλά ήτανε μια βδομάδα, οχτώ μέρες μετά από τη 15η, μόλις έγινε η εκεχειρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα ονόματα της κυβερνήσεως του κ. Σαμψών ποιος τα όρισε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν έχω ιδέα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ορκίσθησαν; Δηλαδή ανέλαβαν καθήκοντα υπουργών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βέβαια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επίσης μας είπατε εδώ για τη φωτιά στο Προεδρικό Μέγαρο και είπατε ότι το Προεδρικό Μέγαρο ήταν ένα στρατιωτικό στοχάκι, όπως είπατε.

ΜΕΛΟΣ: Ο Μακάριος ήταν το στοχάκι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τον στρατό ήταν ένα στοχάκι, θα μπορούσε...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είπα ο Μακάριος, είπα ότι ο στόχος αυτός από πλευράς αμύνης ήταν πολύ μικρός, εμείς πηγαίναμε με δυνάμεις υπέρτερες, όχι ο Μακάριος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τη φωτιά είπατε ότι κάματε μια ένορκη διοικητική εξέταση και βγάλατε ότι πρέπει να 'ναι ή από καμιά τροχιοδεικτική σφαίρα ή από κάποιο βραχυκύκλωμα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ήταν ένορκη, ήταν εξέτασις διοικητική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το βραχυκύκλωμα αυτό, όταν τελείωσε η πυρκαγιά, μπήκαν μέσα, διαπιστώσατε ότι υπήρχε βραχυκύκλωμα. Όταν τελείωσε αυτή η υπόθεσις και μπήκαν μέσα οι δικοί σας άνθρωποι διαπίστωσαν ότι ήταν βραχυκύκλωμα; Δεν έπρεπε να διαπιστωθεί το βραχυκύκλωμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό μου ανέφερε αυτός που ανέλαβε κι έκανε την εξέταση. Δεν το εξέτασα προσωπικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπατε επίσης ότι από πλευράς οπλισμού, δεν ξέρω αν το κατάλαβα καλά, και στελεχώσεως, αλλά από πλευράς οπλισμού υστερούσαμε πάρα πολύ, διότι είχαμε οπλισμό του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Γιατί δεν είχε εκσυγχρονιστεί ο οπλισμός, αφού από το '64 είχε αναλάβει η Ελλάς την οργάνωση των ενόπλων δυνάμεων της Κύπρου; Αυτό είπατε, ότι από το '64 είχε αναλάβει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Κατ' αρχήν από το '67 και μετά, διότι, όταν απεχώρησε από κάτω η Μεραρχία, θα ανελάμβανε τον ρόλο της Μεραρχίας η Εθνοφρουρά εκπαιδευόμενη και εξοπλιζόμενη καταλλήλως μέσα σε ένα λογικό χρονικό διάστημα. Αρ-

χικώς εξοπλίσθη με τον παλιό οπλισμό ο οποίος υπήρχε κάτω ή εστάλη από την Ελλάδα από αποθήκες επιστρατεύσεως. Αυτός ήταν ο παλιός οπλισμός. Έκτοτε δεν αντικατεστάθη αυτός ο οπλισμός, δηλαδή από το '68 μέχρι το '74 επί τόσα χρόνια. Γιατί δεν εγένετο αυτό το πράγμα δεν ξέρω. Είμαι βέβαιος ότι όπως κι εμείς, εγώ το επεσήμανα αυτό το πράγμα από τον πρώτο μήνα που πήγα κάτω στην Κύπρο και στις μονάδες τις δικές μου και αλλού. Κι άρχισα να γκρινιάζω κυριολεκτικά και να λέω συχνά πυκνά, σε κάθε συγκέντρωση, είναι δυνατόν να υπάρχουν μονάδες καταδρομών με ντουφέκια επαναληπτικά; Για να μην πω, που έλεγα πολλές φορές, για άλλης πάσης φύσεως μονάδες, πεζικού κτλ. Γιατί δεν εγένετο, δεν ξέρω. Πρέπει όλα αυτά τα χρόνια από πλευράς αξιωματικών, διοικητών, να υπήρχε σταθερό αίτημα γι' αυτό το πράγμα. Αυτό που εφημολογείτο κι αυτό που ελέγετο τον τελευταίο καιρό που ήμουν εγώ κάτω ήταν ότι δεν αλλάζει ο οπλισμός, διότι δεν θέλει ο Μακάριος να δώσει τα χρήματα που χρειάζονται γι' αυτόν τον σκοπό. Απ' ό,τι ξέρω εγώ, ο αρχικός εξοπλισμός της Εθνικής Φρουράς ήτανε ευθύνη της ελληνικής κυβερνήσεως. Η διατροφή και ένδυση της Εθνικής Φρουράς ήταν ευθύνη της κυπριακής κυβερνήσεως. Αργότερα ανανέωση οπλισμού θα ήταν ευθύνη της κυπριακής κυβερνήσεως. Τώρα ακριβώς πώς έχουν τα πράγματα δεν ξέρω. Τώρα αν αυτό που ελέγετο, ότι δεν θέλει ο Μακάριος να δώσει χρήματα για να τα αλλάξουνε, είναι πραγματικό, δεν το ξέρω. Καμιά φορά άκουγα και τον προηγούμενο στρατηγό τον κ. Χαραλαμπόπουλο, αρχηγό Φρουράς εκεί, και τον Ντενίση, τον άκουσα, τουλάχιστον μία φορά, να λέει ότι στις συζητήσεις μου με τον Μακάριο δεν συμφωνεί ν' αλλάξει ο οπλισμός. Παραπάνω δεν ξέρω. Γιατί; Το γιατί δεν το ξέρω. Για οικονομικούς λόγους, για άλλους λόγους; Δεν ξέρω. Και βέβαια αυτό για μένα συνιστούσε μεγάλη αδυναμία, διότι σας είπα ήμεθα εν απειλή συνεχώς. Στην Κύπρο ήμεθα εν απειλή από την πρώτη μέρα που εδημιουργήθη το θέμα. Και δεν δικαιολογούμεθα να τυρβάζομε περί άλλα, όταν έχομε μπροστά στις πύλες μας τον εχθρό. Αυτή ήτανε υποχρέωσις. Τώρα γιατί, για ποιους λόγους πολιτικής δεν γινότανε αυτά, δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα από την...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επίσης, με συγχωρείτε πάρα πολύ, σ' αυτό το σημείο, παράλληλα πήγαινε και η οχύρωσις του νησιού. Περιοχή Αμμοχώστου, περιοχή Κυρήνειας, δεν υπήρχαν οχυρωματικά έργα. Ελάχιστα που υπήρχαν εγκαταλελειμμένα ήταν από την εποχή που ήταν κάτω η Μεραρχία η ελληνική. Κι αυτά είχαν γίνει μερίμνη των ίδιων των διοικητών μονάδων που ήταν εκεί στην περιοχή από λεφτά των ΚΨΜ. Δεν είχαν διατεθεί ιδιαίτερα χρήματα. Στην περιοχή Κυρήνειας υπήρχαν δυο-τρία παλιά εγκαταλελειμμένα πυροβολεία, τα οποία ήταν άχρηστα έτσι όπως ήταν, δεν ήταν καν επανδρωμένα και επ' αυτού γκρινιάζαμε. Να οχυρωθεί το νησί. Να εξοπλιστεί το νησί. Τώρα αυτά και τα δύο είχαν μία κοινή τύχη, η οποία δυστυχώς, όταν έφτασε η κρίσιμη στιγμή, ήταν μοιραία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον Οκτώβριο του 1967 ανακλήθηκε από την Κύπρο η Μεραρχία. Είχε συνηθισμένη δύναμη πυρός μιας μεραρχίας ή μεγαλύτερη δύναμη πυρός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχε μεγαλύτερη, κύριε πρόεδρε, και είναι αυτή που έμεινε κάτω. Δηλαδή από πλευράς πυροβολικού, το πυροβολικό της έμεινε κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχε μεγαλύτερη δύναμη από μιας μεραρχίας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακριβώς γι' αυτό λέω, σώματος στρατού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν εξακολουθούσε να υπάρχει η Μεραρχία αυτή εκεί, θα ήταν δυνατή η απόβασις των Τούρκων να εξελιχθεί επιτυχώς; Ναι ή όχι; Όπως την είδατε, γιατί την απόβαση τη ζήσατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, επ' αυτού θα σας απαντήσω το εξής: Εάν οι Τούρκοι ξέρανε ότι είμεθα δυνατοί στο νησί, πιθανόν να μην κάνανε απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προσπάθεια αποβάσεως.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βέβαια, διότι το μεγαλύτερο αποτρεπτικό ενός πολέμου είναι να καταλαβαίνει ο αντίπαλος ότι είσαι δυνατός. Δεν τολμάει. Τώρα εγώ σας απήντησα ως εξής: Χωρίς τη Μεραρχία κάτω, εάν είχαν γίνει δυο στοιχειώδεις ενέργειες που προβλέπονται, που τις ξέρουμε από τη δουλειά μας οι στρατιωτικοί, ήτο πιθανότερο να ήμαστε εμείς από πάνω. Εγώ το πιστεύω. Χωρίς καν να είναι η Μεραρχία. Πόσο μάλλον αν είχαμε και Μεραρχία κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αν είχαμε κάνει επιστράτευση, αν είχαμε πάρει θέσεις, εάν από την Ελλάδα είχαμε υποστηριχθεί στοιχειωδώς απ' αυτά που προβλέπονταν, και είχαν τη δυνατότητα με λίγα αεροπλάνα, εγώ νομίζω ότι, μόλις κατεστρέφετο ο αποβατικός στόλος των Τούρκων, έστω και μερικώς, θα ζητούσαν οι Τούρκοι ανακωχή.

ΜΕΛΗ: Τα είπε, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε πάρα πολύ, κύριοι συνάδελφοι, αλλά μην αδημονείτε κι εγώ την ίδια αγωνία έχω μαζί σας. Αν επανέλαβα και μία ερώτηση, δεν χάθηκε ο κόσμος, σε 4 ώρες. Δηλαδή εσείς φρονείτε ότι και με τις σημερινές δυνατότητες αμύνης που είχε η Κύπρος εκείνη την ώρα θα μπορούσατε αποτελεσματικά να αντιμετωπίσετε την απόβαση εάν τι; Εάν ειδοποιούσατε εγκαίρως, αν τα μαθαίνατε εγκαίρως;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βέβαια, σας το είπα, αν γινόταν επιστράτευση και αν παίρναμε διάταξη και αν υποστηριζόμεθα από πλευράς Ελλάδος με λίγα αεροπλάνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, αν επιτύγχανε η επιστράτευσις. Φρονείτε ότι ήταν δυνατόν μετά από το πραξικόπημα να επιτύχει η επιστράτευσις;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το πραξικόπημα δεν είχε ουδεμίαν σχέσιν με την επιστράτευση, διότι έγινε στις 15, η επιστράτευσις μπορούσε να είχε γίνει ακόμη και τη 19η και το βράδυ ακόμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, αλλά εκείνος που επιστρατεύεται είναι ο λαός και ο λαός είχε ορισμένες αντιλήψεις πλέον ως προς το πραξικόπημα και ως προς τη στάση του ΓΕΕΦ και των Ελλήνων αξιωματικών.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επ' αυτού θα μου επιτρέψετε να σας απαντήσω ως εξής: Όσος διχασμός και αν υπήρχε κάτω στην Κύπρο, ό,τι κι αν έγινε με το πραξικόπημα, ήταν συγκινητικό τη μέρα της τουρκικής εισβολής πόσο τρέχανε όλοι οι άνθρωποι να καταταγούν. Άλλο αν δεν πέτυχε η επιστράτευσις πάσης φύσεως. Όλων των πλευρών. Και επιπλέον, επίσης είναι γνωστόν, ότι οι άντρες του Επικουρικού, οι οποίοι ήταν φανατικοί μακαριακοί και είχαν και απώλειες κατά τη 15η του μηνός, εζήτησαν και τους ανετέθη αποστολή ενεργείας κατά των Τούρκων. Και όλα αυτά σταμάτησαν αμέσως. Και όμως πιστεύω, όταν ευρεθούμεν προ κοινού εχθρού, όλα αυτά το σβήνουνε. Σταματούν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αλλά ο Ιωαννίδης και οι άλλοι που σας έδιναν τις εντολές είχαν επισημάνει ότι πρέπει στο διάγγελμα που θα απηύθυναν να αναγράφεται, είτε είχε πεθάνει ο Μακάριος είτε δεν είχε πεθάνει ο Μακάριος, ότι ο Μακάριος είναι νεκρός. Και είπατε ότι αυτό θα το έγραφε το διάγγελμα και το έγραφε το διάγγελμα που απηύθυναν, όχι για άλλο λόγο, αλλά διότι ξέρανε ότι ο λαός, κατά το ήμισυ, αν θέλετε, θα εξαναστεί, αν θα άκουγε, ή θα εχθρευότανε περισσότερο τους Έλληνες αξιωματικούς, αν θ' άκουγε ότι ο Μακάριος είναι νεκρός. Αυτό σημαίνει ότι οι αντιδράσεις του λαού στο πραξικόπημα υπήρχανε. Το βλέπανε. Το 'βλεπε κι ο Ιωαννίδης ακόμα ότι θα υπάρξουν αντιδράσεις του λαού στο πραξικόπημα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν, κύριε πρόεδρε, δεν είπα αυτό. Στο διάγγελμα δεν ήταν η ανακοίνωση, ήταν πρώτη ανακοίνωση ξεχωριστή από το διάγγελμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ανακοίνωση ειδικής μορφής, ναι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κι αυτό ήταν για να επηρεάσει περισσότερο και κυρίως τους ένοπλους υπερασπιστάς του Μακαρίου. Να

μην προβάλλουν αντίσταση όπως σε ένα μεγάλο ποσοστό εγένετο. Από κει και μετά έγινε γνωστό ότι ο Μακάριος ζούσε, κατά συνέπειαν…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έγινε γνωστό…

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έγινε την ίδια μέρα, το βράδυ. Πότε έγινε γνωστό ότι ο Μακάριος ζούσε; Το έλεγε από τον σταθμό της Πάφου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ίδιο βράδυ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όταν φθάσαμε στην 20ή αυτό δεν είχε επηρεάσει την κατάσταση. Αν κάναμε εγκαίρως την επιστράτευση και τους λέγαμε εδώ έρχονται Τούρκοι…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επίσης είπατε, πολύς λόγος έγινε για τις αποφάσεις του Μακαρίου να διώξει τους Έλληνες αξιωματικούς από κει και να μειώσει την Εθνική Φρουρά κι ότι αυτό ήτανε λόγος εθνικής, πλέον, απειλής εναντίον μας εκ μέρους της Τουρκίας κτλ., καταστροφής της Κύπρου ενδεχομένως, έτσι σας είπανε ή είπατε εσείς. Τώρα για πέστε μου… Κι αυτό βεβαίως είχε δημιουργήσει ένα κλίμα δυσάρεστο στις σχέσεις μεταξύ ΓΕΕΦ και Ελληνοκυπρίων. Οι απόπειρες κατά του Μακαρίου, γιατί δεν βλέπω ούτε στην έκθεσή σας εδώ ούτε εδώ να θεωρείτε πώς έπαιξαν κάποιο ρόλο. Δεν ήταν συνεχείς οι απόπειρες κατά του Μακαρίου οι δολοφονικές; Ποιος τις έκανε αυτές, ποιος τις οργάνωνε; Αυτό θέλω να μάθω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ποιες αποφάσεις; Δεν κατάλαβα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι δολοφονικές απόπειρες κατά του Μακαρίου από ποιον οργανωνότανε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό, κύριε πρόεδρε, με συγχωρείτε πάρα πολύ, όχι ιδέα δεν έχω, αλλά δεν ξέρω τίποτα. Οι απόπειρες, εννοώ κατά του Μακαρίου που είχαν γίνει στα χρόνια που περάσανε, όχι τις μέρες αυτές λέγαμε. Παλαιότερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παλαιότερα. Δεν είχαν δημιουργήσει ένα δυσάρεστο κλίμα εκεί κάτω;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σύμφωνοι, αλλά αυτό δεν ίσχυε για το σύνολο των στελεχών των αξιωματικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα δεν λέω για το σύνολο. Λέω ότι έγιναν απόπειρες κατά του Μακαρίου, γιατί είπατε για την επιστολή του Μακαρίου η οποία απηυθύνθη, η οποία χειροτέρεψε, ας πούμε, την κατάσταση, διότι εξεμάνησαν οι αξιωματικοί. Ρωτάω λοιπόν εγώ τώρα, αυτός ο άνθρωπος εναντίον του οποίου γίνονταν δολοφονικές απόπειρες συνεχώς, τρεις-τέσσερις πόσες γίνανε, δεν είχε την υποχρέωση να γνωστοποιήσει στην ελληνική κυβέρνηση αυτά τα οποία εβυσσοδόμει εις βάρος του ένα τμήμα των Ελλήνων αξιωματικών που ήταν εκεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ουδεμία αντίρρηση επ' αυτού. Εμένα τι με ρωτάτε; Ο Μακάριος είχε δικαίωμα να πάρει οποιοδήποτε μέτρο, για να αισθάνεται ασφαλής. Εδώ εμάς μας προσέβαλε το γεγονός ότι ο Μακάριος συλλήβδην εζήτησε να γυρίσουμε πίσω και δεν διεχώρισε μια ορισμένη μερίδα η οποία ενδεχομένως να αποτελούσε απειλή γι' αυτόν. Το σύνολο των αξιωματικών δεν αποτελούσε απειλή, διότι εμείς δεν ησχολούμεθα με τις διαφορές Μακαρίου με την ελληνική κυβέρνηση. Εμείς ησχολούμεθα να κάνουμε τη δουλειά μας. Είχαμε πάει εκεί να εκπαιδεύουμε. Κι έρχεται τώρα ξαφνικά μία επιστολή και μας λέει φύγετε πίσω, δεν σας θέλω, διότι σας θεωρώ δολοφόνους. Αυτό είναι φυσικό να μην μας αρέσει. Χώρια το ότι από στρατιωτική άποψη βλέπαμε αμέσως, τουλάχιστον οι ανώτεροι αξιωματικοί, την αποδυνάμωση της Εθνικής Φρουράς, η οποία θα χρειαζότανε άλλον πολύ χρόνο, για να στελεχωθεί με Κυπρίους αξιωματικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με την ΕΟΚΑ Β΄ συνεργαζόσαστε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ δεν είχα ουδεμίαν σχέσιν, αλλά δεν νομίζω ότι είχε και καμία σχέση το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καμία σχέση το ΓΕΕΦ με την ΕΟΚΑ Β΄;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ δεν αντελήφθην ποτέ, στο επίπεδο των στρατηγών, στο επίπεδο των διοικητών και επιτελών που υπηρετού-

σαν στο ΓΕΕΦ καμία. Ίσα ίσα υπήρχε γκρίνια εκεί μέσα, διότι πολλές φορές εγένοντο κλοπές από μονάδες της Εθνικής Φρουράς, οπλισμού, από πλευράς ΕΟΚΑ. Δείτε. Και αυτό μας ενοχλούσε, διότι μας 'παίρναν τον οπλισμό. Αλλά συνεργασία κλπ. δεν διαπίστωσα ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, εγώ τελείωσα, κύριοι συνάδελφοι, αλλά γεννάται το ζήτημα, με συγχωρείτε, κύριε Μπαντουβά, αν μπορούμε να συνεχίσουμε; Διότι στις έξι η ώρα οι στενογράφοι πρέπει να συνεχίσουν στη Βουλή. Υπάρχουν και κωλύματα τέτοιας μορφής. Θέλετε να διακόψουμε; Ναι, κύριε Πεπονή.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Η γνώμη μου είναι ότι πρέπει να ολοκληρώσουμε κατά το δυνατόν την εξέταση του παρόντος μάρτυρος κ. Κομπόκη. Πρώτον, για να υπάρχει συνέχεια, δεύτερον, διότι είναι βέβαιον ότι αύριο θα διαβάσομε ορισμένα πράγματα και θα είναι προτιμότερο εμείς να έχομε τελειώσει τη δουλειά μας και ποια ατμόσφαιρα θα δημιουργηθεί να μην είναι διόλου δικιά μας ευθύνη. Εμείς πρέπει να ολοκληρώσομε κατάθεση, κατά την άποψη μου, σοβαρή σε σημασία, δεν την αξιολογώ κατά τα λοιπά, να την τελειώσομε σήμερα. Να παρακληθεί η υπηρεσία της Βουλής αν μπορεί να μας διευκολύνει, με όλο τον σεβασμό και την αναγνώριση στον μόχθο των αγαπητών συναδέλφων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς, κύριε Μπαντουβά. Ο κ. Ξαρχάς.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε, ήθελα να πω το εξής. Βεβαίως επιθυμητό και ευκταίο είναι αυτό που λέει ο κ. Πεπονής, αλλά εγώ μπορώ να προεξοφλήσω χωρίς κίνδυνο να διαψευσθώ ότι και μέχρι 6.30΄, γιατί εκεί κατ' ανάγκη θα σταματήσουμε, οι στενογράφοι θα πάνε κάτω, δεν πρόκειται να ολοκληρωθεί η κατάθεσις αυτή, η οποία πράγματι είναι σημαντική και η οποία όλων μας το ενδιαφέρον έχει προκαλέσει. Πέραν αυτού υπάρχει και ένα θέμα, φυσιολογικό είναι, κοπώσεως του μάρτυρος. Και το εξετάζω και από την άποψη την ανθρωπιστική αλλά και από την άποψη ότι ένας μάρτυς καταπονημένος δεν μπορεί να σου δώσει τις απαντήσεις που περιμένεις ή να κάνει μια εξέταση σωστή. Για όλους αυτούς τους λόγους, εγώ νομίζω σ' αυτό το στάδιο θα πρέπει να διακόψουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, κύριε Πεπονή.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Θα ήθελα να επισημάνω τη φυσική κόπωση του μάρτυρος. Θα υπάρξει μία μικρή διακοπή, ο μάρτυς είναι στρατιωτικός, εθισμένος σε ταλαιπωρίες. Βέβαια, αν ο ίδιος δηλώσει αδυναμία, δεν έχομε δικαίωμα να επιμείνομε. Κατά τα λοιπά νομίζω ότι πρέπει να γίνει μία προσπάθεια να συνεχίσει ο κ. μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Κάππος παρακαλείται να λάβει τον λόγο.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, επειδή εδώ είναι ένας ουσιώδης μάρτυρας, ανεξάρτητα από το τι λέει και πώς το λέει, νομίζω ότι καλό θα ήταν τουλάχιστον να συνεχίσουμε για μισή ώρα. Να γίνουν κάποιες ερωτήσεις ακόμη και μετά να σταματήσουμε, να διακόψουμε και να κανονίσουμε για πότε. Πάντως μισή ώρα ακόμα μπορούμε να συνεχίσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πρέπει να θέσω υπόψη σας ότι μέχρις στιγμής για να ρωτήσουνε είναι γραμμένοι 12-13 συνάδελφοι.

ΜΕΛΗ: Διαδικαστικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γράψτε όσους θέλουνε να ρωτήσουν. Ο κ. Βαρβιτσιώτης, ο κ. Μαρκόπουλος, ο κ. Ράλλης.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η εξέτασις του παρόντος μάρτυρα αποτελεί ένα γεγονός διαφορετικό, έχομε μια άλλη διάσταση στο όλο θέμα. Και δεν είναι τυχαίο αυτό, διότι υπάρχουν πρωτοβουλίες ότι προηγήθησαν διαβουλεύσεις, συνεννοήσεις με τον Κορυδαλλό. Επομένως, θα πρέπει η εξέτασις του μάρτυρος να γίνει με κάθε δυνατή άνεση. Και από πλευράς περιθωρίου των μελών της Επιτροπής για να υποβάλλουν ερωτήσεις και εξασφαλίσεως της δυνατότητας παροχής διευκρινίσεων εκ μέρους του μάρτυρος σε πάρα πολλά σημεία. Ο ισχυρισμός του κ. Πεπονή, σεβαστός βε-

βαίως, ίσως αύριο, όπως είπε, να δούμε παραποιήσεις, διαστρεβλώσεις και αλλοιώσεις εις τον Τύπο. Δεν επικαλούμαι ότι το είπατε, κύριε Πεπονή, εγώ το λέω, αυτό το ενδεχόμενο δεν μπορεί να το αποκλείσει κανείς, υπάρχει και δεν επηρεάζει τη λειτουργία και τις εργασίες της Επιτροπής. Διότι είπαμε ότι εδώ έχουμε δεσμευτεί να μην διαρρεύσει τίποτα και ό,τι γράψουν οι εφημερίδες δεν αποτελεί, δεν δεσμεύει την Επιτροπή και το διαψεύδομε. Σημασία έχει να γίνει σωστή εξέταση του μάρτυρα και να μπουν ορισμένα πράγματα στη θέση τους. Διότι εδώ πάμε, κατά την άποψή μου και μόνο, να αλλοιώσουμε και να παραποιήσουμε βασικά θέματα των γεγονότων εκείνων. Τη γνώμη μου, κύριε πρόεδρε, το διευκρίνισα. Η κατάθεση του μάρτυρα κατά τη γνώμη μου αποβλέπει εις την παραποίηση και διαστρέβλωση της ιστορικής αληθείας. Πρέπει εμείς να έχομε τη δυνατότητα να πάρουμε τη θέση που πρέπει.

Διαδικαστικά

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Την Τρίτη το πρωί είναι τμήμα, συνεπώς δεν μπορεί να γίνει το πρωί. Μήπως το απόγευμα θα γίνει στις 6.30΄, για αύριο.

Ομιλίες διαμαρτυρόμενων μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Βαρβιτσιώτη, με συγχωρείτε, εγώ εμέτρησα χέρια και είδα ότι η πλειοψηφία είναι για αύριο. Αν θέλετε, κύριε Κομπόκη, μας αφήνετε και περιμένετε παρακαλώ, γιατί θα πρέπει να σας δούμε...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Να ολοκληρωθεί η εξέτασις αυτού του μάρτυρος σήμερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επιτρέψτε μου να ενημερώσω την Επιτροπή. Έχουν ήδη γραφεί 18. Ακούω βέβαια την ωραιότατη και αγωνιστικότατη άποψη την οποία υπεστήριξε ο κ. Μαρκόπουλος να καθίσομε μέχρι τις 12.00΄. Δεν εσημείωσε όμως ο κ. Μαρκόπουλος ότι στις έξι η ώρα οι στενογράφοι θα μπούνε στο τμήμα της Βουλής και ερωτώ, δεν υπάρχουν άλλοι στενογράφοι, αυτοί είναι οι οποίοι θα μπουν μέσα στο τμήμα της Βουλής, πώς θα γίνεται η στενογράφησις και στη Βουλή και εδώ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Περάκης θέλει τον λόγο και ο κ. Γιατράκος. Επί ποιου θέματος θα ήθελα να μάθω.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Έχουμε βάλει όλα τα θέματα στον σωρό τώρα, φύγαμε από το ένα θέμα που είναι αμεσότερο και πρέπει να αποφασίσουμε και πήγαμε σε άλλο θέμα που εν πάση περιπτώσει έχουμε αποφασίσει. Σε ό,τι αφορά το θέμα του εκκρεμεί κι εγώ ζήτησα τον λόγο τώρα που απουσιάζει ο μάρτυρας. Δεν θα σας ταλαιπωρήσω, θα υπογράψω πέρα για πέρα ό,τι είπε ο κ. Πεπονής, ο οποίος με εξέφρασε πολύ καλύτερα απ᾽ ό,τι θα εκφραζόμουν εγώ. Και δεν νομίζω ότι είναι θέμα πλειοψηφίας ή μειοψηφίας, θα πρέπει να το δούμε το πράγμα στην ουσία του. Από κει και πέρα είναι θέμα των στενογράφων. Συμφωνώ, αλλά υπερακοντίζω, δεν μπορεί να καταδυναστεύουμε κάποιους ανθρώπους εδώ πέρα σε 24ωρη βάση, για να γράφουν, γιατί έτσι το θέλουμε εμείς. Είναι ένα ζήτημα που πρέπει σε μακροχρόνια βάση να λυθεί. Κι άλλες φορές συνεδριάζει η Βουλή και κάτω, έχει επιτροπές επάνω, κάποτε η Βουλή συνεδρίαζε σε δύο τμήματα, πρέπει να λυθεί λοιπόν αυτό, γιατί δεν είναι λόγος, αν το ζήτημα κρίνεται τόσο σοβαρό, να πούμε πρέπει να φύγουνε οι στενογράφοι. Αυτό είναι κάτι που πρέπει να λυθεί από αύριο κιόλας νομίζω για μόνιμη αντιμετώπιση. Σε ό,τι αφορά σήμερα δεν επανέρχομαι στους λόγους που είπε κυρίως ο κ. Πεπονής, αλλά είναι ολοφάνερο ότι πρέπει να συνεχιστεί η διαδικασία. Είναι ζήτημα πραγματικό αν για σήμερα οι άνθρωποι που δουλεύουν τώρα, να μείνουν ή όχι... Το θεωρώ λάθος ο κ. μάρτυς, ο οποίος στο κάτω κάτω έχει καταπονηθεί, να δηλώνει εγώ κάθομαι κι εμείς να λέμε ότι φεύγουμε για τον έναν ή άλλον λόγο. Δεν είναι και εικόνα δηλαδή, δεν έχει μια σοβαρότητα. Δεν είμαι αυτός... Αρχίσαμε εδώ πέρα να κάνουμε 8 συνεδριάσεις, να κάνουμε 12 συνεδριάσεις, να κάνουμε σε 24ωρη βάση

συνεδρίαση, τώρα μόλις φτάσαμε, πότε θα φύγουμε; Ειδικώς για σήμερα επιμένω ότι θα πρέπει να συνεχίσουμε, ήδη θα είχαμε ένα διάλειμμα και να συνεχίσουμε και με τη Βουλή κάτω μπορούμε να τα βρούμε. Ότι είμαστε πάνω συνεχίζουμε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι, με συγχωρείτε, αλλά και στα δικαστήρια νομίζω ότι υπάρχει διακοπή λόγω καταπονήσεως. Δεν ξέρω, έχομε το απόγευμα Βουλή στις έξι η ώρα. Υποτίθεται ότι πρέπει να πάμε κι εμείς. Μην τα ρίχνουμε στους στενογράφους. Να πάμε κι εμείς να φάμε, να πλυθούμε. Ναι, κύριε Γιατράκο, ορίστε.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε πρόεδρε, είμαι από εκείνους που ευθύς εξ αρχής έθεσαν το θέμα των τεχνικών δυσχερειών που το προεδρείο ενεφάνισε ως υπαρκτό. Και αποδεικνύεται εκ των υστέρων και από τη διαδικασία ότι πράγματι είναι υπαρκτό. Εγώ ποτέ δεν κατάλαβα γιατί δεν μπορούμε να έχουμε στενογράφους και να υπάρχει μία συνεδρίασις η οποία θα διαρκέσει τόσες ώρες όσες είναι αναγκαίες. Είπατε ότι δεν υπάρχουν στενογράφοι, συνεπώς κάποια στιγμή πρέπει να διακόψουμε, κάποια στιγμή, διότι δεν υπάρχουν στενογράφοι, αυτό είναι το βασικό κώλυμα. Μέχρι λοιπόν τις έξι η ώρα, όπως είπατε εσείς, δεν είναι δυνατόν να περατωθεί η διαδικασία των ερωτήσεων, που απ' ό,τι αντιλαμβάνομαι 18 ενδεχομένως και οι υπόλοιποι συνάδελφοι που δεν ενεγράφησαν θα εγγραφούν. Άρα θα διακόψουμε κάποια δεδομένη στιγμή. Και ερωτώ γιατί να διακόψουμε τότε και να μην διακόψουμε τώρα. Πρώτον, αλλά, πριν ρωτήσω αυτό, θα με συγχωρέσετε, δεν είναι δυνατόν να ρυθμιστεί αυτό το θέμα των στενογράφων; Εν πάση περιπτώσει, εγώ δεν είμαι υπέρ της διακοπής, αλλά ενεφανίσθη και είναι υπαρκτό το πρόβλημα της δυνατότητας να έχουμε στενογράφους ή να μην έχουμε, δεν μπορεί ο Πρόεδρος της Βουλής να το ρυθμίσει αυτό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να το αναφέρω στον κ. Πρόεδρο της Βουλής, αλλά αυτό προϋποθέτει πρόσληψη νέου προσωπικού. Αν το προεδρείο της Βουλής πλέον θελήσει να το κάμει, για μένα θα 'ταν ευχής έργο.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε πρόεδρε, αυτό θα έπρεπε να το είχαμε αντιμετωπίσει ευθύς εξ αρχής. Εκτός αν η σοβαρότης αυτής της Επιτροπής είναι τέτοια η οποία δεν δημιουργεί ανάγκες να προσλάβουμε ή να προσλάβει ο Πρόεδρος της Βουλής κάποιο προσωπικό, να συμπληρωθεί η ανάγκη αυτή, προς Θεού. Και θα μου επιτρέψετε ένα δεύτερο θέμα, εγώ διακόπτω την επαρχία μου κι έρχομαι στην Αθήνα, διότι δεν είμαι σ' αυτό το τμήμα, για να βρίσκομαι στις συνεδριάσεις της Επιτροπής. Συμφωνώ με τον κ. Λιβανό, εγώ τουλάχιστον δεν θυμάμαι και σας ζητώ συγγνώμη, τη στιγμή εκείνη που απεφασίσθη να γίνουν δύο συνεδριάσεις αντί τριών. Και πάλι εμφανίζεται το θέμα το τεχνικό. Υπάρχουν τεχνικές δυσχέρειες. Κι αυτό δεν το αντιλαμβάνομαι, κύριε πρόεδρε. Δηλαδή εμείς να ερχόμαστε από την επαρχία, οποιαδήποτε ημέρα, για να μην έχουμε συνέχεια των συνεδριάσεων, αν είναι αναγκαίο, ας συνεδριάσουμε Τρίτη, Τετάρτη και Πέμπτη. Δεν το αντιλαμβάνομαι Τρίτη και Πέμπτη και μετά θα κάνομε τι την Τετάρτη; Αυτό δεν λαμβάνεται υπόψιν του προεδρείου, εν πάση περιπτώσει όσον αφορά τα προβλήματα που έχει δημιουργήσει σε μας που δεν είμαστε στο τμήμα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Γιατράκο, με συγχωρείτε, οι συνεδριάσεις της Επιτροπής έχουν οριστεί για τον Ιούλιο και έχουν οριστεί όλες κι έχουν κοινοποιηθεί οι κλήσεις Τρίτη και Πέμπτη. Είχαν κοινοποιηθεί και για Τετάρτη και ανεκλήθησαν ύστερα από την απόφαση της Επιτροπής που πήραμε προ ημερών.

Διαδικαστικά για ημέρες συνεδριάσεων και τρόπο καταγραφής πρακτικών

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

Συνεδρίαση 9ης Ιουλίου 1986

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ): Αρχίζει η συνεδρίαση απ' αυτή τη στιγμή με πρακτικά. Καθίστε, κύριε μάρτυς. Ορκιστήκατε χθες, συνεχίζεται η διακοπείσα χθες εξέτασή σας. Αμέσως μπαίνουμε στους ερωτώντες κ. συναδέλφους. Ο κ. Παπαστεφανάκης έχει τον λόγο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Κομπόκη, χθες που εκθέσατε τα πραγματικά περιστατικά μπροστά στους εκπροσώπους του ελληνικού λαού, στην Επιτροπή μας δηλαδή, με το ύφος και το στυλ που μιλήσατε, μου δώσατε την εντύπωση ότι δεν αισθάνεστε καμία ενοχή για όσα έγιναν, για όσα κάματε εσείς προσωπικά στην Κύπρο. Είναι σωστό αυτό ή λάθος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Λάθος. Επί χρόνια πολλά τώρα αισθάνομαι πάρα πολύ άσχημα, κύριε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Επικαλεστήκατε, κύριε μάρτυς, κατ' επανάληψη μάλιστα, τον λόγο της τιμής σας και είπατε ότι σ' αυτόν αποδίδετε πάρα πολύ μεγάλη σημασία και συνεχίσατε να τον κρατάτε. Ήθελα να σας ρωτήσω, ο λόγος της τιμής σας έχει την ίδια βαρύτητα, λιγότερη ή περισσότερη με τον όρκο που δώσατε, όταν γίνατε Έλληνας αξιωματικός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το ένα μπορεί να μην έχει σχέση με το άλλο. Είναι ανάλογα με την περίπτωση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εγώ κάνω μια συγκεκριμένη ερώτηση. Αν ο λόγος της τιμής σας έχει την ίδια βαρύτητα, λιγότερη ή περισσότερη με τον όρκο που δώσατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν ο κάθε όρκος έχει μεγαλύτερη και αξία από οποιαδήποτε άλλη αρχή για έναν δημόσιο υπάλληλο ή στρατιωτικό.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σωστό. Ο όρκος λοιπόν έχει μεγαλύτερη αξία. Κύριε Κομπόκη, ορκιστήκατε σαν Έλληνας αξιωματικός να προστατεύσετε για χατίρι του ελληνικού λαού, ο οποίος άλλωστε σας πλήρωνε όσο ήσασταν αξιωματικός, το Σύνταγμα και το δημοκρατικό μας πολίτευμα. Αυτό το πράξατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σε ποια περίπτωση;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Στην περίπτωση της 21ης του Απρίλη, στο λαομίσητο εκείνο καθεστώς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατά την άποψή μου ναι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Έρχομαι κατευθείαν στις 2 του Ιούλη, σ' εκείνη τη σύσκεψη που κάνατε στο ΑΕΔ. Και είπατε κατ' επανάληψη ότι η επιχείρηση που αναλάβατε εσείς να εκτελέσετε ήταν μια ειδική επιχείρηση και σε κάποια άλλη φάση την ονομάσατε εθνική επιχείρηση. Σε καμία περίπτωση αυτό το πράγμα δεν το ονομάσατε πραξικόπημα. Και μάλιστα ισχυριστήκατε ότι δεν είναι πραξικόπημα, αφού δεν έγιναν μυστικές διαβουλεύσεις, συνωμοσίες. Είναι έτσι ή δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας πω απλά. Νομίζω ότι η λέξις πραξικόπημα ενέχει συνωμοτισμό.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Συνωμοτισμός δεν υπήρξε στην προκειμένη περίπτωση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σ' αυτή την περίπτωση ειλικρινά δεν νομίζω, διότι όταν ένας αρχιστράτηγος μιας χώρας καλεί έναν αξιωματικό κάτω απ' αυτόν, είτε λοχαγό είτε συνταγματάρχη, και του λέει θα κάνεις αυτό, τότε δεν υπάρχει συνωμοτισμός. Αν υπάρχει συνωμοτισμός στο επίπεδο του αρχιστρατήγου είναι άλλο θέμα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αν σας καλούσε δηλαδή, κύριε μάρτυς, ο Αρχηγός και σας έλεγε αναλαμβάνετε την υποχρέωση, εντέλλεστε δηλαδή, σαν εντολή, να σκοτώσετε τον τάδε, θα το κάνατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Δεν υπήρχε αυτό το στοιχείο στην εντολή που λάβαμε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ξέρατε ή δεν ξέρατε ότι ο εθνάρχης Μακάριος ήταν ο εκλεγμένος του κυπριακού λαού.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το ξέρατε και όμως δεχθήκατε αυτή την ετυμηγορία του κυ-

πριακού λαού, πέρα απ' όλα τα άλλα που θα πούμε στη συνέχεια, εσείς με την ενέργειά σας αυτήν να την τσαλαπατήσετε και να τσαλαπατηθεί στη συνέχεια όχι μόνο ο κυπριακός λαός, αλλά να συρρικνωθεί ο ελληνισμός ολάκερος, γιατί δεν φαντάζομαι να διαφωνείτε ότι μ' αυτή σας την ενέργεια τελικά συρρικνώθηκε ο ελληνισμός. Έτσι δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εδώ θα μου επιτρέψετε να τα διαχωρίσω λίγο τα πράγματα. Αλίμονο αν ξεκίνησα εγώ με πρόθεση να φτάσω εκεί. Αλίμονο. Κατ' εμέ...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σας παρακαλώ πάρα πολύ. Δεν θέλω να σας διακόπτω, αλλά, για να μην πλατειάζομε, εγώ ζητώ συγκεκριμένες απαντήσεις. Συρρικνώθηκε μ' αυτήν την ενέργειά σας ο ελληνισμός, ναι ή όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Εις το αποτέλεσμα...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εντάξει, το δέχομαι αυτό όπως είπατε. Δεν θέλω να πλατειάζετε. Είπατε όχι, μου αρκεί. Αποδυναμώθηκε μ' αυτή σας την ενέργεια στη συνέχεια και είναι μέχρι σήμερα αποδυναμωμένη η θέσις της χώρας έναντι της Τουρκίας, ναι ή όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μιλάτε για την ενέργεια της 15ης;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Γι' αυτό συνέχεια μιλάω, ναι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Αυτά είναι αποτέλεσμα της 20ής, που είναι άλλο θέμα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Που δεν έχει καμία σχέση, θέλετε να πείτε τώρα, η 20ή με το πραξικόπημα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έχει την εξής μόνον. Η 15η ήταν αφορμή για επέμβαση των Τούρκων. Αλλά η επιτυχία της επεμβάσεως δεν ήταν αποτέλεσμα της απειλής, ήταν αποτέλεσμα ανεπαρκειών.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το κατάλαβα και το δέχομαι έτσι όπως το λέτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Υπ' αυτήν την έννοια, λέω όχι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όταν πήρατε την εντολή να προβείτε στο πραξικόπημα κατά της Κύπρου, κατά του ελληνισμού, ξέρατε, αναλογιστήκατε, θέσατε στον εαυτό σας σαν το ενδεχόμενο ότι μπορούσε αυτή η κίνηση να δώσει την αφορμή στην Τουρκία να κάνει την επέμβαση, ναι ή όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σας είπα και χθες, όταν πήγαμε κάτω στην Κύπρο και βασανιζόμαστε συνεχώς, μία από τις κύριες ανησυχίες ήταν αυτή. Ένας από τους κύριους λόγους που ζητήσαμε τη ματαίωση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το θέμα είναι ότι τελικά έγινε. Εγώ δεν ρωτώ για τους δισταγμούς σας. Εγώ άλλο ρώτησα. Θεωρήσατε σαν ενδεχόμενο να δοθεί η αφορμή να επέμβει η Τουρκία;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Παρ' όλα αυτά, εσείς προχωρήσατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είχαμε άλλη εκλογή, κύριε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάλιστα. Δεν ήταν λοιπόν συνωμοτική ενέργεια αυτή. Δεν είχε γίνει καμιά άλλη σύσκεψη νωρίτερα από αυτήν κάπου αλλού, με κάποιους άλλους συναδέλφους σας, σχετικά με τη συγκεκριμένη αυτή ενέργεια, το πραξικόπημα δηλαδή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Παίρνετε την εντολή, σας λέει μάλιστα ο Ιωαννίδης ο δικτάτορας κατ' ιδίαν αυτά που μας είπατε χθες και κατεβαίνετε στην Κύπρο. Πότε ενημερώσατε τον Γιαννακόδημο για το τι επρόκειτο να γίνει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σχεδόν μόλις κατέβηκα, την επομένη, μεθεπόμενη.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πότε ενημερώσατε τους δύο λοχαγούς, αν δεν κάνω λάθος, που ήσαν επικεφαλής των δύο μοιρών των ΛΟΚ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αργότερα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Περίπου πότε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πέντε μέρες, τέσσερις μέρες πριν από την ενέργεια.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εκτός απ' αυτούς που θυμάμαι εγώ τώρα, ενημερώσατε και κάποιους άλλους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ενημέρωσα και τον διοικητή, μάλλον ήρθε ενημερωμένος, των τεθωρακισμένων. Έξω από τον χώρο τον δικό μου δεν θυμάμαι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εν πάση περιπτώσει όμως, απ' όσα μας λέτε, είναι βέβαιο ότι δεν ενημερώσατε το σύνολο των αξιωματικών, των εξ Ελλάδος στην Κύπρο. Έτσι δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ήταν δικαίωμά μου αυτό.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν ήταν δικαίωμά σας. Δεν τους ενημερώσατε όμως;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πείτε μου το εξής. Γιατί αποκλειόταν το ενδεχόμενο κάποιος Γιαννακόδημος, μετά που του λέγατε εσείς ξέρετε θα κάνομε αυτή την κίνηση, να μην συμφωνούσε κι όχι μόνο να μην συμφωνούσε, αλλά να πήγαινε κατευθείαν στην Αρχιεπισκοπή, Σεβασμιότατε, το και το ετοιμάζουν οι τάδε Έλληνες αξιωματικοί.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τίποτα δεν απεκλείετο. Τίποτα δεν αποκλείεται σ' αυτές τις περιπτώσεις.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κι αυτή είναι ειδική επιχείρηση με το τίποτα δεν αποκλείεται;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, επειδή τίποτα δεν αποκλείεται, γι' αυτό περιορίζεται πάρα πολύ ο αριθμός αυτών των οποίων...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Περιορίστηκε. Παρ' όλα αυτά, εσείς είπατε ότι δεν ήταν ενημερωμένοι αυτοί, δεν ήταν μυημένοι, δεν είχαν γίνει συνωμοσίες, άρα υπήρχε, ναι ή όχι, το ενδεχόμενο ένας απ' αυτούς που ενημερώθηκαν τους λίγους να ενημερώσει στη συνέχεια, διαφωνώντας με την κίνηση, τον Μακάριο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρώτα πρώτα εγώ...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εκτός από σας. Από τους άλλους συζητώ εγώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό ισχύει για όλους και ειδικώς για τον κ. Γιαννακόδημο μας εδόθη εντολή, θα πάτε να ενημερώσετε αυτόν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν μου απαντάτε στην ερώτηση. Ακούστε με, σας παρακαλώ πάρα πολύ. Εγώ άλλο ρώτησα. Μπορούσε ή δεν μπορούσε να μην συμφωνεί και να ενημερώσει τον Μακάριο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κι ένας που μπορούσε να συμφωνήσει τη μία μέρα, μπορούσε την άλλη μέρα να αλλάξει απόφαση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εδώ είναι το ερώτημα. Γιατί ενημερώθηκαν αυτοί οι συγκεκριμένοι μόνο αξιωματικοί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Λόγω θέσεως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Λόγω θέσεως. Αυτή είναι η απάντησή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ, ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ, ΠΕΠΟΝΗΣ: Διαδικαστικά.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ): Θα παρακαλέσω να μην συμπίπτετε και οι δυο, όταν ρωτάει ο κ. συνάδελφος, κύριε μάρτυς, εσείς να μην απαντάτε την ίδια στιγμή ταυτόχρονα. Να περιμένετε να ολοκληρώσει τη σκέψη του.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είπατε, κύριε Κομπόκη, χθες ότι την ώρα ενέργειάς σας την έδωσαν εδώ στο ΑΕΔ και ήταν συγκεκριμένη και μέρα και ώρα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, την ημερομηνία και διάρκεια ημέρας, όχι την ώρα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εδώ κάποιος άλλος μάρτυρας που ήρθε πριν από σας μας είπε ότι εδώ καθορίστηκε η ώρα και συγκεκριμένα ο Γεωργίτσης και ότι εκείνος απλά την άλλαξε, όταν πήγε στην Κύπρο, εκείνος την άλλαξε, διότι φοβήθηκε με την κίνηση που υπήρχε την ώρα που του είχαν δώσει από δω πέρα να έχουμε περισσότερα θύματα, γι' αυτό τον λόγο σκέφτηκε ότι έπρεπε να την αλλάξει, να τη μεταφέρει αργότερα. Είναι έτσι ή δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ήσαστε υποχρεωμένος εσείς να υπακούσετε στην όποια εντολή...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με συγχωρείτε, επί της προηγούμενης αυτής, εάν συγχέεται η ώρα, το 7.15΄, μου φαίνεται ο κ. πρόεδρος είπε χθες, κι είπα εγώ 8.15΄. Εκεί αν υπάρχει κάποια αυτή...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Απλώς υπάρχει μια αντίφασις μεταξύ σας, δεν έχει σημασία.

Ήσαστε ή δεν ήσαστε υποχρεωμένος την όποια απόφαση έπαιρνε ο Γεωργίτσης να την εκτελέσετε εσείς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βέβαια.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δηλαδή, αν κάποια ώρα σάς έλεγε ότι δεν γίνεται το πραξικόπημα, εσείς δεν θα το κάνατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς. Ήταν ο αρχηγεύων.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είπατε ότι στο πρώτο μέρος του σχεδίου, γιατί είχε δύο σκέλη το σχέδιο το οποίο είχε αναλάβει ο κ. Κορκόντζελος, του είχατε δώσει την εντολή σύμφωνα μ' αυτά, όπως είπατε εσείς, που σας ενεπιστεύθη ο δικτάτορας Ιωαννίδης, να μην πάθει τίποτα ο Μακάριος, αλλά να συλληφθεί ή να του δοθεί η ευκαιρία να διαφύγει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Δεν είπα έτσι στον κ. Κορκόντζελο. Διότι, αν έλεγα στον κ. Κορκόντζελο, θα απεκαλύπτετο αυτό το οποίο μου εζήτησε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν με καταλάβατε. Ο κ. Κορκόντζελος είχε αναλάβει την υποχρέωση να εκτελέσει το πρώτο μέρος του σχεδίου, για το οποίο εσείς είχατε αναλάβει την ευθύνη στον δικτάτορα Ιωαννίδη να μην πάθει τίποτα ο Μακάριος, αλλά να διαφύγει στο εξωτερικό και μάλιστα αφήσατε δύο δρόμους κτλ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτός ήταν ο σκοπός για μένα, για το πρώτο σκέλος. Το πώς θα το επιτύγχανα ήταν θέμα άλλο. Επί τη βάσει αυτού έδωσα τη διαταγή.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εγώ θέλω εδώ να σταματήσω λίγο και να σας ρωτήσω. Με όσα έγιναν στη συνέχεια στο Προεδρικό Μέγαρο, υπήρχε ή δεν υπήρχε το ενδεχόμενο, παρά την όποια πρόθεση, να σκοτωθεί ο Μακάριος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό φοβόμουν συνεχώς.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Υπήρχε δηλαδή το ενδεχόμενο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάντα υπάρχει.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πάντα υπάρχει και το αποδεχτήκατε βέβαια, αφού κάνατε την κίνηση. Είπατε ότι διατάξατε τον Κορκόντζελο να ρίξει τις κανονιές ψηλά, έτσι ώστε, αν σημείωσα καλά τη φράση σας, «να συναγερθεί το προσωπικό», δηλαδή να του δοθεί ο χρόνος να διαφύγει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα. Ήταν μέρος του σχεδίου και του σκοπού στον οποίον απέβλεπα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αν τελικά εφοβείτο η Προεδρική Φρουρά και δεν προέβαλλε καμιά αντίσταση, σε πόση ώρα τα τμήματα που είχατε διατάξει εσείς θα ήταν μέσα στο Μέγαρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην ίδια ώρα που πήγαν και τότε που πρόβαλε αντίσταση. Η διαφορά ήταν ότι πήγαν με νεκρούς, ενώ αλλιώς θα 'πηγαίναν χωρίς νεκρούς.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Να το κάνω πιο συγκεκριμένο. Κάποια στιγμή φτάνουν στο Προεδρικό Μέγαρο τα τμήματά σας και αρχίζουν τις βολές, αν δεν προέβαλλε αντίσταση η Φρουρά του Μακαρίου, σε πόση ώρα θα έμπαιναν αυτοί μέσα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Η πραγματική αντίστασις εξεδηλώθη, όταν είχαν μπει ήδη μες στον περίβολο. Και επειδή τα τμήματα τα οποία ενεργούσαν ήταν επί οχημάτων, επί ερπυστριοφόρων, ήταν θέμα λεπτών η διαφορά. Καταλάβατε; Δηλαδή, οι άλλοι αμυνόμενοι, τα ερπυστριοφόρα προχωρούσαν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αν δηλαδή κατάλαβα καλά δεν προεβάλλετο αντίσταση, ήταν θέμα λεπτών να μπουν μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι να μπουν. Ακούστε, από το σημείο που άρχισαν οι βολές, εννοείτε;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Από την ώρα που φτάνουν εκεί κι αρχίζουν οι βολές, ναι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οι βολές των τμημάτων τα οποία ενεργούσαν κατά του Προεδρικού Μεγάρου άρχισαν από απόσταση ικανή. Περίπου από Ομόνοια μέχρι Σύνταγμα. Η αντίστασις αυτών που ήταν μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο άρχισε, ως ήταν φυσικό, από την ώρα που τους είδαν και τους είδαν, όταν 'μπαίναν στον περίβολο, διότι προηγουμένως πήγαιναν από δρόμους, από

δύο δρόμους πήγαιναν οι φάλαγγες και δεν τους βλέπανε, ακούγανε μόνο τα πυρά τους. Όταν μπήκαν μες στον περίβολο ήταν θέμα μικρής αποστάσεως, σαν από δω στην άλλη πύλη.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Της Βουλής.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οπότε είναι θέμα ελαχίστου χρόνου πλέον. Καταλάβατε;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είπατε ότι αφήσατε μόνο την πίσω πόρτα αφύλακτη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι την πίσω πόρτα, γενικά τον πίσω χώρο του περιβόλου του Προεδρικού Μεγάρου. Βέβαια, σε όλον αυτόν τον χώρο είχε μια πόρτα από το οίκημα του Προεδρικού Μεγάρου που έβγαινε προς τα εκεί. Αν ένας δηλαδή ήταν έξω, είχε άλλες διόδους.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Για να δώσετε τον χρόνο στον Αρχιεπίσκοπο να φύγει. Έτσι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Για να δώσω διέξοδο, όχι τον χρόνο. Τον χρόνο τον έδωσα με τις ενάρξεις των βολών.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είναι έτσι αυτό; Και να ακολουθήσει ή τη μια ή την άλλη κατεύθυνση. Αυτήν τη γενική κατεύθυνση. Είπατε εχθές ότι φοβηθήκατε μήπως τυχόν και ο Μακάριος κατάφερνε να συνεγείρει ένα κομμάτι του πληθυσμού, οπότε τα αποτελέσματα δεν θα 'ταν έτσι που τα περιμένατε. Ναι ή όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εκεί φοβήθηκα από την εξής... σε ό,τι αφορά το δεύτερο σκέλος, που σας είπα χθες. Το πρώτο σκέλος ήταν η διάσωση της ζωής του Μακαρίου. Το δεύτερο σκέλος απέβλεπε εις το να φύγει από την Κύπρο. Εφόσον θα έμενε κάπου στην Κύπρο, δεν εξεπληρούτο το δεύτερο σκέλος. Κατά συνέπεια με ενδιέφερε να φύγει από κει.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πώς εσείς ήσαστε βέβαιοι ότι, διαφεύγων ο Μακάριος, θα έφευγε από την Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ήμουν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν ήσασταν. Άρα υπήρχε το ενδεχόμενο να συμβεί αυτό που δεν θέλατε. Και το πιο πιθανό ήταν αυτό. Άρα η ερώτησή μου γιατί τον αφήσατε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, όχι συλλογισμούς, κύριε συνάδελφε, αφήστε να μιλήσει ο μάρτυρας.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν είναι συλλογισμός, αν με παρακολουθείτε, κύριε πρόεδρε, είπα άρα η ερώτησίς μου γιατί, αφού αυτό το θεωρούσατε ενδεχόμενο και τόσο σοβαρό στο να ανατραπεί η όλη κατάσταση που εσείς θέλατε να επιτευχθεί, τον αφήσατε να φύγει. Και μάλιστα έτσι όπως το λέτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό που φοβόμουν περισσότερο απ' όλα κάτω στην ενέργεια αυτή ήταν μήπως συλληφθεί ζωντανός ο Μακάριος και δεν θα μπορούσα εγώ να του εξασφαλίσω τη ζωή. Οι στρατιώτες που χρησιμοποιούσαμε κάτω στην Κύπρο ήταν Κύπριοι. Οι μισοί απ' αυτούς ήταν φανατισμένοι αντιμακαριακοί και οι άλλοι ήταν βέβαια μακαριακοί.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Καταλάβατε, κύριε Κομπόκη, τι σας ρώτησα. Από τη μια μας λέτε ότι φοβόσασταν μην τυχόν ο Μακάριος κατάφερνε να συνεγείρει ένα κομμάτι του πληθυσμού, οπότε θα ανετρέπετο η κατάσταση που εσείς θέλατε, και από την άλλη μας λέτε ότι του αφήσατε επίτηδες διέξοδο για να φύγει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, με συγχωρείτε, δεν το καταλάβατε εσείς. Εάν εγίνετο αυτό, που ήταν η δυσμενέστερη περίπτωση, εγώ είχα ετοιμότητα αντιμετωπίσεως αυτού. Εγώ απλώς ήθελα, εάν ήτο δυνατόν, φεύγοντας από το Προεδρικό Μέγαρο, να φύγει κατευθείαν στις βάσεις των Άγγλων ή στο εξωτερικό. Εάν αυτό δεν εγένετο, που ήταν το ευμενέστερο, κάπου θα σταματούσε ο Μακάριος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Παπαστεφανάκη, θα παρακαλούσα να έχετε υπόψη σας τον χρόνο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το κακό είναι ότι εγώ θέλω μονολεκτικές απαντήσεις και δεν τις παίρνω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό έπρεπε προφανώς να σας το εξηγήσω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είπατε κάτι άλλο,

κύριε μάρτυς, ότι ο Μακάριος κάθε πρωί ερχόταν από τη Μονή Κύκκου στο Προεδρικό Μέγαρο. Το είχατε διαπιστώσει, ξέρατε το τι ώρα έμπαινε μέσα, παρότι άλλα μας είπε ο Γεωργίτσης, και ότι μπορούσε πολύ εύκολα ο Μακάριος να συλληφθεί στον δρόμο. Γιατί δεν τον συλλάβατε στον δρόμο, αφού μπορούσε πάρα πολύ εύκολα να συλληφθεί, παρά έγινε όλη αυτή η ιστορία με αυτά τα θύματα, προκειμένου να σηκωθεί να φύγει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μα δεν είχαμε εντολή να τον συλλάβουμε. Δεν υπήρχε εντολή να τον συλλάβουμε. Τη σύλληψη, απ' ό,τι κατάλαβα, τη φοβόταν περισσότερο από τη διαφυγή.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εντάξει το κατάλαβα αυτό. Γιατί ο κ. Γεωργίτσης μάς είπε ζωντανός ή νεκρός ο Μακάριος.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κ. Γεωργίτσης δεν ξέρει το σημείο αυτό της αποστολής μας.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Διάβασα το μεσημέρι κάτω στα έγγραφα που μας έχουν έρθει ένα σήμα από ΓΕΕΦ προς ΑΕΔ. Και λέει μέσα «Μούσκος δεν ανευρέθη». Τι εννοεί μ' αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω. Προφανώς κάποιοι περίμεναν ότι θα ευρίσκετο στο Προεδρικό.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ποιος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το όνομα αυτό εχρησιμοποιείτο, είναι το όνομα το πραγματικό του Μακαρίου.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εγώ δεν το γνωρίζω ομολογουμένως. Δηλαδή οι αξιωματικοί τον ήξεραν σαν Μούσκο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο Μακάριος πριν γίνει ιερωμένος λεγόταν Μούσκος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ): Τελειώσατε, κύριε Παπαστεφανάκη;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όχι ένα λεπτό ακόμα και τελειώνω. Είπατε σχετικά με την απόβαση ή την αποβίβαση, όπως την είπε ο Γεωργίτσης, πως σας είπε ο Ιωαννίδης εκ των υστέρων που τον είδατε εδώ πάνω πως είχε τη βεβαιότητα πως όλα αυτά ήταν ελιγμοί των Τούρκων. Μήπως σας είπε πώς την είχε αυτή τη βεβαιότητα. Ή μήπως εσείς συμπεραίνετε πώς και από πού την είχε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το μόνο στοιχείο που έχω επ' αυτού σ' αυτήν την επαφή που είχα μετά, όταν επέστρεψα στην Ελλάδα, και το ανέφερα χθες ήταν, μετά από την πίεσιν που του έκανα, απεκάλυψε ότι είχε ρυθμιστεί να μην γίνει επέμβαση των Τούρκων.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Από ποιον;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επ' αυτού κυριολεκτικά τον στρίμωξα. Δεν μου απήντησε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάλιστα. Ξέρετε αν στην όλη ιστορία είχαν ανάμειξη οι Ηνωμένες Πολιτείες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν έχω ιδέα τι συνέβη εις τον χώρον ο οποίος βρίσκεται ψηλότερα από το επίπεδο το δικό μου.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάθατε για μια σύσκεψη που έγινε με Αραπάκη, Τάσκα και Σίσκο στο Πεντάγωνο, εκ των υστέρων έστω;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτά τα διάβασα στις εφημερίδες.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Απ' αυτά δεν συμπεραίνετε εσείς τίποτα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Απ' ό,τι έλεγαν οι εφημερίδες, έγινε η σύσκεψη αυτή και εν συνεχεία πήρε κάποιες πρωτοβουλίες ο κ. Αραπάκης.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τελειώνω με την εξής ερώτηση: Τι εγύρευε ο Τάσκα και ο Σίσκο στο Πεντάγωνο, εκεί που εστεγάζετο δηλαδή το Αρχηγείο των Ενόπλων μας Δυνάμεων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τώρα ρωτάτε έναν συνταγματάρχη, ο οποίος ήταν κάτω εκείνες τις ημέρες, πολεμώντας τους Τούρκους τι γύρευε ο Σίσκο. Πού να ξέρω εγώ, κύριε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Πεπονής, παρακαλώ.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Η επιστολή του Μακαριότατου, η οποία δημοσιεύθηκε, επιστολή προς Γκιζίκη, περιείχε διατυπώσεις οι οποίες ενόχλησαν πάντως εσάς και άλλους αξιωματικούς. Το θυμάμαι καλά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με συγχωρείτε πολύ, δεν το κατάλαβα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Είπατε ότι η επιστολή Μακα-

ριοτάτου προς Γκιζίκη, η οποία ήρθε στη δημοσιότητα περιείχε διατυπώσεις αναφερόμενες σε αξιωματικούς, οι οποίες ενόχλησαν τόσον εσάς όσον και άλλους συναδέλφους σας. Το θυμάμαι καλά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι ακριβώς διατυπώσεις, περιείχε φράσιν διά της οποίας εζητείτο η επάνοδος όλων των αξιωματικών από την Κύπρο στην Ελλάδα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Ναι, αλλά είπατε ότι κατά κάποιο τρόπο χαρακτηριζόσαστε ως πρόσωπα τα οποία...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εζητείτο να φύγομε από την Κύπρο.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Με το σκεπτικό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ότι αποτελούμε απειλή για τον Μακάριο.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Αυτή η επιστολή, μήπως σας διακόπτω; Ολοκληρώστε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι αυτό ακριβώς, αυτή η έννοια δεν ήτο αρεστή σε μας, ίσως να αφορούσε ένα μέρος που πραγματικά να αποτελούσε απειλή για τον Μακάριο, αλλά μες στους 350 αξιωματικούς, εγώ ήξερα κατ' αρχήν την πληθώρα αυτών, το μεγάλο ποσοστό δεν ήταν ούτε οπαδοί της δικτατορίας, ήξερα πως πήγαν στην Κύπρο, όπως πηγαίναν και οι άλλοι όλα τα προηγούμενα χρόνια, για εκπαίδευση, για να καταστήσουν την Εθνική Φρουρά κάπως αξιόμαχον, διότι δεν υπήρχαν άλλα στοιχεία αμύνης.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Το ενθυμούμαι. Η επιστολή Μακαρίου ήρθε στη δημοσιότητα μετά τη 2^{αν} Ιουλίου που είχατε τη συνομιλία ή πριν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ τη διάβασα, όταν επέστρεψα στην Κύπρο.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τότε δημοσιεύτηκε. Παραμονές της 15^{ης} Ιουλίου δημοσιεύτηκε. Είναι έτσι ή όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω ακριβώς. Εγώ τη διάβασα, όταν επέστρεψα στην Κύπρο, ή την 3^{η} ή την 4^{η} Ιουλίου.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Όταν λέτε ότι τη διαβάσατε, εννοείτε ότι βρήκατε κάποια παλαιά φύλλα ή τη διαβάσατε διότι τότε δημοσιεύθηκε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, βρήκα ένα φύλλο παλαιότερο σε κυπριακή εφημερίδα που είχε δημοσιευτεί, μου φαίνεται, την ίδια μέρα που είχε την ημερομηνία 2 του μηνός, 1 του μηνός, δεν θυμάμαι.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δημοσιεύτηκε η επιστολή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Επιμένετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν επιμένω μόνο στο σημείο αν ήταν κυπριακή ή ελληνική εφημερίδα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Όχι, όχι. Επιμένετε ότι δημοσιεύτηκε ταυτόχρονα με τη 2αν Ιουλίου και όχι μετά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δεν επιμένετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν επιμένω, γιατί δεν θυμάμαι ακριβώς.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Έχει καλώς. Όταν ο Ιωαννίδης σάς είπε, πρώτον, ότι πρέπει να ενεργήσετε και ο Μπονάνος ότι πρέπει να ενεργήσετε προς ανατροπή του Μακαρίου... Έτσι δεν είναι; Δεν σας το είπε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Και όταν ο Ιωαννίδης σάς είπε ότι εμπιστεύεται σε σας την εντολή να μην συλληφθεί, ει δυνατόν, και πάντως να μην φονευθεί ο Μακάριος, διότι εάν γνωσθεί γενικότερα θα είχε αντιδράσεις από αξιωματικούς, αυτό δεν εσήμαινε, κύριε Κομπόκη, ότι ικανός αριθμός αξιωματικών επιθυμούσε ενέργεια από την οποία ο Μακάριος να μην διασωθεί, είτε υπό την έννοια της ζωής είτε πάντως υπό την έννοια της προσωπικής του ελευθερίας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ικανός αριθμός αξιωματικών, που περιέβαλαν τον Ιωαννίδη.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Ικανός αριθμός, πάντως.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τον Ιωαννίδη. Το επιτελείο του Ιωαννίδη. Τώρα αυτός ο αριθμός, εάν το σύνολο...

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δεν ζητώ τον αριθμό, λέω ότι ικανός αριθμός αξιωματικών, διευκρινίζετε, που περιέβαλε τον Ιωαννίδη επιθυμούσαν την πολιτική ή ίσως και τη φυσική εξόντωση του Μακαρίου. Είναι έτσι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Συμπερασματικά έτσι είναι.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Από κει και πέρα δεν ήτανε δικαιολογημένοι οι φόβοι του Μακαρίου και οι καταγγελίες του Μακαρίου ή κατά την αντίληψή σας ο Μακάριος έπρεπε να κάνει ανακρίσεις, να εντοπίσει τους αξιωματικούς αυτούς, τόσο εις την Κύπρο όσο και εις την Ελλάδα και να ζητήσει ανάκληση ατομικώς αξιωματικών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν και χθες, όπως είπα, ασφαλώς εφοβείτο ο Μακάριος, ασφαλώς έπαιρνε όποια μέτρα νόμιζε που χρειαζόταν. Μέχρι τότε, κύριε Πεπονή, χρησιμοποιούσε την εξής μέθοδο ο Μακάριος, επί σειράν ετών. Μετά από κάθε άφιξη αποστολής αξιωματικών στην Κύπρο, 30, 40, 50 κατ' έτος ή 100, εναλλαγές γινόντουσαν κατ' έτος, αφού συγκέντρωνε πληροφορίες, ζητούσε από την εδώ κυβέρνηση, και εγένετο αυτό, σχεδόν κατ' έτος, να επανέλθουν στην Ελλάδα, ως ύποπτοι, ως άνθρωποι οι οποίοι πολιτικολογούν, ένας αριθμός. Αυτός ο αριθμός, ήταν άλλοτε 5, άλλοτε 3, άλλοτε 10, δηλαδή ήταν ένα ποσοστό, αν μου επιτρέψετε να πω, λογικό μέσα σε έναν χώρο 300 ανθρώπων. Αυτά μέχρι...

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μου επιτρέπετε μία διευκρίνιση; Όταν λέτε λογικό, τι εννοείτε; Ήταν λογικό να υπάρχουν αξιωματικοί, οι οποίοι να θέλουν την ανατροπή του Μακαρίου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, λογικό με την εξής έννοια. Ότι όπως κάθε άνθρωπος σ' αυτή τη χώρα και οι αξιωματικοί υπόκεινται σε φανατισμό. Μερικοί λοιπόν από τους αξιωματικούς, επιθυμούντες επί σειράν ετών, διότι έτσι μεγάλωσαν, έτσι εγαλουχήθησαν, ότι η Κύπρος είναι ελληνική και πρέπει να γίνει ελληνική, ενόμιζαν, είτε διότι αυτό συνεχώς και μια μερίδα του ελληνικού λαού αυτό πίστευε και μία μερίδα του Τύπου έλεγε συνεχώς, το ότι η Κύπρος δεν έγινε ελληνική, έγιναν κατά καιρούς σφάλματα, τα οποία τα περισσότερα εξ αυτών οφείλονταν στον Μακάριο. Και υπό την έννοιαν αυτήν πάντοτε υπήρχε κι εκεί ένας αριθμός που γι' αυτό νόμιζε, το ότι δεν ευοδώθη αυτή η προσπάθεια, ότι έφταιγε ο Μακάριος. Και κατά συνέπεια πρέπει να αλλαχθεί από κυβερνήτης.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μάλιστα. Ο ίδιος ο Ιωαννίδης σάς είπε κι εσείς επιβεβαιώσατε ότι μεγάλο τμήμα του κυπριακού λαού ελάτρευε τον Μακάριο. Ή δεν το θυμάμαι καλά ότι το είπατε; Ότι σας είπε ο Ιωαννίδης ότι μέγα τμήμα του κυπριακού λαού λατρεύει τον Μακάριο. Όταν σας έδωσε εντολή να μην τον σκοτώσετε και ει δυνατόν να μην τον συλλάβετε αλλά να διαφύγει, σας το αιτιολόγησε λέγοντας ότι μέγα τμήμα του κυπριακού λαού λατρεύει τον Μακάριο. Είναι ακριβής η λέξη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Συγκεκριμένα...

ΠΕΠΟΝΗΣ: Είναι έτσι; Αν είναι έτσι μην κουράζεστε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το είπε ακόμη πιο, με μεγαλύτερη έμφαση απ' αυτή που δίδετε. Τουλάχιστον οι μισοί Κύπριοι λατρεύουν τον Μακάριο και δεν θα γίνουν ποτέ Έλληνες, εάν τον σκοτώσουμε.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μάλιστα. Όταν λοιπόν εσείς μιλάτε για ένωση της Κύπρου, εννοείτε ένα οικόπεδο ή εννοείτε έναν χώρο κατοικούμενο από έναν λαό, ο οποίος έχει βούληση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τώρα ζητάτε την προσωπική μου άποψη.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Ναι, την προσωπική σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε, προσωπικά παρακολουθώντας τις εξελίξεις του θέματος επί τόσα χρόνια, που συνέπεσε να είμαι κι εγώ νέος από τότε που άρχισε...

ΠΕΠΟΝΗΣ: Για τον κυπριακό λαό σάς ερώτησα. Όχι, όχι, όταν λέμε ένωση της Κύπρου, εννοούμε ένωση ενός χώρου άχρωμου ή εννοούμε ενός χώρου με κατοίκους, με λαό ο οποίος έχει δική του βούληση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς με κατοίκους.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Έχει δική του βούληση και αυτή τη βούληση την εξέφραζε ο Μακάριος.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς, εκείνη την περίοδο.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τώρα να σας ρωτήσω κάτι άλλο και τελειώνω αυτόν τον κύκλο. Ποιος

σας ενεφύσησε, γιατί εγώ το θεωρώ δεδομένο ότι σας ενεφύσησε, και με ποιους τρόπους την αντίληψη ότι η ένωση της Κύπρου περνάει από μια ένοπλη επέμβαση, δηλαδή περνάει από την κατάλυση του νόμιμου εκπροσώπου ενός λαού και, για να είμαι σαφής για τη νοοτροπία μου θα σας πω το εξής, αν μου το επιτρέπει ο κ. πρόεδρος. Το 1964 είπα σε συναδέλφους σας στην Κύπρο ότι ο Χίτλερ έκανε μία ένωση της Αυστρίας που ήταν... όπως το έλεγε. Εμείς δεν αποβλέπουμε να ενώσομε με τη βία την Κύπρο, αλλά διαμέσου της αρχής της αυτοδιαθέσεως των λαών, εφόσον θα το ήθελε ο κυπριακός λαός. Αυτό το λέω για να καταλάβετε τη σκέψη μου. Λοιπόν ρωτώ ποιος σας ενεφύσησε την άποψη και με ποια μεθόδευση ότι η ένωση της Κύπρου περνούσε από μία βίαια επιβολή μιας πολιτικής λύσης που εκαλείτο ένωση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε Πεπονή, στην προκειμένη περίπτωση, στην ενέργεια αυτή που εγένετο με αυτά τα επακόλουθα, τουλάχιστον εγώ δεν άκουσα ποτέ αιτιολογικό της ενεργείας ή σκοπόν απώτερον της ενεργείας την ένωση. Το αιτιολογικό ήταν πολύ καθαρό για μένα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Την ένωση εσείς την αναφέρατε τώρα, γι' αυτό σας ερώτησα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ανεφέρθη αυτό.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Εσείς την αναφέρατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, τώρα, όπως σας αναφέρω, σ' αυτήν την περίπτωση δεν εχρησιμοποιήθη αυτό ως αιτιολογικό. Δεν ξέρω τι είχε υπόψιν της η τότε ηγεσία.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Ναι, αλλά το είπατε πριν. Ότι εθεωρείτο ο Μακάριος εμπόδιο για την ένωση. Ο νόμιμος εκπρόσωπος του κυπριακού λαού. Δεν γνωρίζω εγώ, δεν νομίζω ότι είναι θέμα το οποίο θα το συζητήσουμε τώρα. Ερωτώ, με δεδομένο έστω αυτό, εφόσον ήτο και δεδομένο ότι εξέφραζε τον κυπριακό λαό, ήτο ο νόμιμος εκπρόσωπος, ποιος σας ενεφύσησε τη νοοτροπία ότι εσείς με τα όπλα θα επιβάλετε μια πολιτική εις την Κύπρον;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ερωτάτε εμένα προσωπικώς;

ΠΕΠΟΝΗΣ: Εσάς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μα εγώ δεν έχω τέτοια αντίληψη. Πού τη βρήκατε;

ΠΕΠΟΝΗΣ: Στους άλλους αξιωματικούς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μα εγώ δεν αντιπροσωπεύω τους άλλους αξιωματικούς. Καθένας είναι για τον εαυτό του.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δεν μου λέτε, δεν σας ενόχλησε ποτέ εσάς ή άλλους συναδέλφους σας το γεγονός ότι αυτά τα οποία κατήγγειλε ο Μακάριος ετροφοδοτούντο από την πραγματική στάσιν και τις πραγματικές διαθέσεις συναδέλφων σας αξιωματικών; Με άλλα λόγια δεν σας ενοχλούσε το γεγονός ότι ο ίδιος ο Ιωαννίδης σάς είπε ότι υπάρχουν αξιωματικοί δικοί μου κι οι αξιωματικοί οι δικοί του ήσαν οι κρατούντες την Ελλάδα, αυτό ήταν έτσι; Δεν ήσαν οι οποιοιδήποτε αξιωματικοί. Δεν σας ενοχλούσε το γεγονός ότι ο Μακάριος ετροφοδοτούσε τα όσα σας ενοχλούσαν από μία πραγματικότητα, η οποία υπήρχε μέσα εις τον ελληνικό στρατό και μάλιστα σε κλιμάκια εξουσιαστικής ισχύος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με ενοχλούσε, αλλά εγώ προσωπικά δεν μπορούσα να κάνω τίποτα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δεν σας ζητάω ευθύνη. Εγώ ζητάω να μάθω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οποιοδήποτε λογικό στέλεχος ενός στρατού το ενοχλούν αυτές οι ακρότητες.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, οι στρατιώτες που είχατε ήσαν Κύπριοι. Ήσαν πολίτες του ανεξάρτητου κυπριακού κράτους, ναι ή όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δεν ήσαν πολίτες του ελληνικού κράτους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Εσείς υπαγόσαστε και εις την κυπριακή κυβέρνηση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από διοικητική και επιχειρησιακή άποψιν υπαγόμεθα εις το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδος.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από πλευράς τροφοδοσίας υπαγόμεθα μόνο στην κυπριακή κυβέρνηση.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μόνο τροφοδοσίας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μόνο.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Ο κ. Ντενίσης υπογράμμισε με ιδιαίτερη έμφαση τον δυισμό, μια διπλή υπαγωγή, και μάλιστα μας την εξήγησε, ότι ήταν υποχρεωμένος να έρχεται σε επαφή με τον Μακάριο και δεν μας είπε διόλου ότι ερχόταν σε επαφή με τον Μακάριο για θέματα τροφοδοσίας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σωστά σας είπε ο κ. Ντενίσης.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Με συγχωρείτε, να ολοκληρώσω. Δεν θα σας διακόψω. Εάν μας είπε σωστά, εάν δηλαδή ο κ. Ντενίσης, ως αρχηγός της Εθνοφρουράς, δεν ερχόταν σε επαφή για θέματα τροφοδοσίας, αυτό δεν νομίζετε ότι δεν ενισχύει την άποψή σας ότι οι μόνες σχέσεις που είχατε με την κυβέρνηση του κυπριακού κράτους ήταν η τροφοδοσία;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κ. Ντενίσης σάς απήντησε σωστά. Αυτός ως αρχηγός είχε αυτή την δισυπόστατον. Εμείς όλοι οι άλλοι δεν είχαμε καμία υπαγωγή.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Όχι, όχι. Μιλάω για την Εθνοφρουρά εις το σύνολο εκφραζόμενη και εκπροσωπούμενη έναντι του κυπριακού κράτους από τον εκάστοτε διοικητή της. Ήτανε δισυπόστατος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εμείς υπακούαμε εις το σκέλος, αν μου επιτρέψετε να πω, εις την πλευράν του κ. Ντενίση η οποία τη θεωρούσαμε ότι έπαιρνε εντολάς από την Ελλάδα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τις άλλες δεν τις λαμβάνατε υπόψη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι δεν τις λαμβάναμε, διά της άλλης αυτής, αν μπορώ να πω, δεν μας έδινε διαταγές.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, σας ερωτώ ευθέως, με συγχωρείτε. Κύριε μάρτυς, εσείς πιστεύετε ότι οι σχέσεις Εθνοφρουράς και Μακαρίου, κι όταν λέω Μακαρίου, εννοώ τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, ήσαν σχέσεις τροφοδοσίας; Πόσο τυρί, πόσο κρέας, πόσο κρασί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στο χαμηλό επίπεδο. Είχε ευθύνη τροφοδοσίας του στρατεύματος.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, λυπούμαι. Η απάντησίς σας δεν είναι διόλου ικανοποιητική.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στο ψηλό επίπεδο ασφαλώς έπρεπε να υπάρχει συνεννόηση.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Πολύ καλά. Δεν θα χαρακτηρίσω εδώ την απάντησή σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το προέβλεπαν και τα σχέδια αυτό.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, είχατε Κυπρίους, πάντως, στρατιώτες. Ξέρετε πού θέλω να καταλήξω. Είπατε ότι ήτανε ειδική στρατιωτική επιχείρηση. Η ειδική στρατιωτική επιχείρηση έχει έναν στόχο. Κι αρνηθήκατε ότι επρόκειτο για πραξικόπημα. Όταν χρησιμοποιούνται ένοπλοι ενός κράτους ανεξάρτητου για την ανατροπή της νόμιμης εξουσίας, αυτό, κύριε μάρτυς, δεν είναι πραξικόπημα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ, κύριε Πεπονή, σας ανέφερα επ' αυτού υπό την έννοια που εδόθη σε εμάς η εντολή και από τον τρόπο που εν συνεχεία έγιναν τα πράγματα, δεν ήταν πραξικόπημα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, εσείς είχατε κληθεί να διοικήσετε λόγω εμπειρίας και διότι το κυπριακό κράτος δεν είχε επαρκή στελέχωση, κληθήκατε να διοικήσετε στρατό κυπριακό. Οι στρατός είναι οι στρατιώτες. Οι αξιωματικοί εκπαιδεύονται για να διοικούν τους στρατιώτες, αυτό είναι το επάγγελμά τους...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και να πολεμούν με τους στρατιώτες.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Αυτοί οι στρατιώτες ήσαν Κύπριοι, κύριε μάρτυς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τους εστρέψατε εναντίον της νομίμου ηγεσίας της Κύπρου; Ναι ή ου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτοί οι στρατιώτες διοικούντο από Έλληνες αξιωματικούς, οι οποίοι έπαιρναν εντολάς από την Ελλάδα και οι στρατιώτες εκτελούσαν τας εντολάς των αξιωματικών.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Το περιεχόμενο αυτής της εντολής, κύριε μάρτυς, δεν ήτο πυρ εναντίον

του Προεδρικού Μεγάρου της Κύπρου, του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος της Κύπρου, του κέντρου τηλεπικοινωνιών της Κύπρου, ναι ή ου; Γιατί δεν μου απαντάτε; Αν θέλετε φυσικά, εγώ δεν πρόκειται να σας πιέσω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε τώρα. Εδώ τώρα είναι θεωρητικά βέβαια όλα αυτά, ένας στρατός μπορεί να αποτελείται από πολλές εθνότητες και υπάρχουν πάρα πολλές περιπτώσεις.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δηλαδή αισθάνεσθε ότι η Εθνοφρουρά ήταν ένα είδος λεγεώνας των ξένων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι δεν εννοώ αυτό.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τότε πώς το λέτε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αλλά όποιοι κι αν είναι, όποιας εθνότητος κι αν είναι οι στρατιώτες υπακούουν σ' αυτούς στους οποίους υπάγονται, υπό τας διαταγάς τους.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, η ερώτησή μου κατατείνει στο εξής, επειδή εγώ δεν αμφισβητώ, κατά τη δική σας αντίληψη, τον πατριωτισμό σας, δεν τον αμφισβητώ κατά τη δική σας αντίληψη. Αυτός ο οποίος σας έβαλε στο μυαλό ότι δεν ήτο πραξικόπημα και μένετε εις τον όρο του ειδικού στρατιωτικού εγχειρήματος, λέει πράγματα επικίνδυνα γενικότερα. Δεν θα το εξηγήσω τώρα. Θα ζητήσω από τον πρόεδρο να εξηγήσω, αν μου το επιτρέψει, κεκλεισμένων των θυρών, γιατί το θεωρώ επικίνδυνο. Και αν μου επιτρέπετε σας συνιστώ να μην το επαναλάβετε πουθενά. Ήτο πραξικόπημα και βεβαίως το πραξικόπημα πραγματώθηκε διά μέσου ενός στρατιωτικού εγχειρήματος. Επ' αυτού σας παρακαλώ να μην επεκταθούμε, άλλωστε λέω...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εν πάση περιπτώσει, είναι θέμα διαλογικής αυτό, αν το ένα αν λέγεται έτσι ή το άλλο. Εγώ λόγω εκπαιδεύσεως το λέω έτσι, εσείς το λέτε αλλιώς.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Το στρατιωτικό εγχείρημα, κύριε μάρτυς, έχει έναν στόχο. Σκοπεύει σ' ένα αποτέλεσμα. Το αποτέλεσμα το οποίο επιδιώκατε, χρησιμοποιήσαντες Κύπριους στρατιώτες, ήτο η ανατροπή του καθεστώτος του κράτους, του οποίου ήσαν πολίτες. Σ' αυτό προσπαθώ να πάρω μια απάντηση, που μου την κρύβετε και δεν είστε υποχρεωμένος να...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτός ο στρατιώτης υπήγετο στον ελληνικό στρατό, κύριε.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Εντάξει. Η άποψή σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στον ελληνικό στρατό. Εξάλλου Έλληνες ήταν κι αυτοί. Τότε ήτανε οι Μακεδόνες, Κύπριοι, έτσι εν πάση περιπτώσει. Εφόσον ήταν ενταγμένοι στο στρατό, έπαυε η ιδιότης πλέον να είναι ...

ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, έχετε υπηρετήσει στην ΚΥΠ ποτέ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ένα έτος.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Πότε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: 1957.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Έχετε υπηρετήσει στο Α2, σε Α2 μονάδας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Έχετε εκπαιδευτεί στο εξωτερικό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Πότε και πού;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το 1954 εξεπαιδεύθην στην Αμερική στο τμήμα διοικητών λόχων πεζικού. Το 1960 επίσης εστάλην ως καταδρομεύς στο σχολείο καταδρομών των Αμερικανών ως λοχαγός και πέρασα ένα τμήμα τεσσάρων μηνών, το οποίο ήταν σχεδόν παρόμοιο με τις δικές μας σχολές.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μήπως θυμάστε ποιος ήταν ο λοχαγός τον οποίο διέταξε ο Ιωαννίδης να απομακρυνθεί, όταν σας εμπιστεύτηκε τις τελείως εξειδικευμένες οδηγίες τους ως προς τον Μακαριότατο, Αρχιεπίσκοπο Μακάριο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δεν θυμάστε. Θα ήταν δυνατόν να θυμηθείτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι δεν θυμάμαι, δεν ξέρω το όνομά του.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Δεν τον γνωρίζατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν τον γνώριζα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Έχει καλώς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μόνο κατ' όψιν.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μάλιστα. Μήπως μπορείτε να μας πείτε ποιος ευθύνεται που δεν χτυ-

πήσατε το προγεφύρωμα, διότι επιμείνατε επ' αυτού. Ποιος είχε τη στρατιωτική ευθύνη να διατάξει να χτυπηθεί ή να μην χτυπηθεί το προγεφύρωμα. Μας εξιστορήσατε εναργέστατα και πολύ πειστικά την επιχείρηση και την ανησυχία την εύλογη, που βλέπατε το προγεφύρωμα δεν προσβάλλεται. Ερωτώ, πολύ πειστικά για μένα, ποιος ευθύνεται που δεν έγινε αυτή η επίθεση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οι μονάδες που ξεκίνησαν για να κάνουν την ενέργεια κατεστράφησαν καθ' οδόν. Υπό την έννοιαν αυτήν ο υπεύθυνος έκανε ό,τι προεβλέπετο, διέταξε δηλαδή την κίνησιν, αλλά η αποστολή δεν εξετελέσθη, διότι οι μονάδες δεν έφτασαν στον προορισμό τους.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Γιατί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Διότι κατεστράφησαν καθ' οδόν από την τουρκική αεροπορία. Γι' αυτό δεν έγινε η ενέργεια. Από τις τρεις μονάδες κατεστράφησαν οι δύο, σε αυτή την πρώτη φάση του σχεδίου. Μετά αν μπορούσε να γίνει δεύτερη ενέργεια είναι άλλο θέμα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Γιατί άλλο θέμα; Πέστε το, μπορούσε ή δεν μπορούσε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε. Κατά την άποψή μου, θα μπορούσε να γίνει κι άλλη ενέργεια, αλλά επ' αυτού δεν μπορώ να είμαι απόλυτα βέβαιος, διότι εγώ ευρισκόμουν στην πρώτη γραμμή επάνω στον Πενταδάκτυλο και δεν ήξερα ακριβώς τι σώες δυνάμεις υπήρχαν πίσω διαθέσιμες στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς. Επειδή όμως ο στόχος ήτο βασικός, ο κύριος, η άποψίς μου είναι ό,τι είχαμε και δεν είχαμε στην Κύπρο έπρεπε να επιπέσει επί του στόχου αυτού.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δηλαδή, μετά την πρώτην τρόπον τινά αποτυχίαν, όχι αποτυχίαν επειδή δεν έγινε καν ενέργεια λόγω καταστροφής των μονάδων, θα έπρεπε έστω και με υπολείμματα να γίνει μία ακόμη προσπάθεια. Τώρα γιατί δεν έγινε ή αν εστράφησαν προς άλλη κατεύθυνση, λόγω άλλης εκτιμήσεως, έχω τις προσωπικές μου απόψεις εκεί. Εγώ φέρ' ειπείν θα προτιμούσα να μην εγένετο με την ΕΛΔΥΚ ενέργεια εναντίον του θύλακος Λευκωσίας προς ΤΟΥΡΔΥΚ και αλεξιπτωτιστάς και με την ΕΛΔΥΚ που ήταν το κύριο όπλο κρούσεως από πλευράς οπλισμού και στελεχώσεως να γινόταν η ενέργεια αυτή κατά του προγεφυρώματος.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Ήθελα τρεις πολύ ειδικές ερωτήσεις, ελπίζω να δώσετε σύντομες απαντήσεις. Ο Ιωαννίδης ετέλει, όταν τον είδατε μετά την κατάρρευση της δικτατορίας, ετέλει υπό περιορισμόν κατά διαταγήν ή υπό αυτοπεριορισμόν; Δηλαδή, ο ίδιος είχε αποσυρθεί σ' ένα σπίτι και δεν κυκλοφορούσε; Είδατε φρουρά απέξω δηλαδή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι. Μάλιστα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τον Ιωαννίδη τον γνωρίζατε πριν από την πρόσκληση που είχατε από Παττακό, Παπαδόπουλο να συμμετάσχετε στην 21η Απριλίου, γνωρίζατε τον Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τον Παπαδόπουλο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τον Παττακό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τον Ιωαννίδη όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Και μια τελευταία ερώτηση. Πώς εξηγείτε τη δυσπιστία του Αρχηγείου των Ενόπλων Δυνάμεων και του πραγματικού όπως είπατε, τον αναφέρατε, αν δεν κάνω λάθος, ήταν πίσω από τις κουρτίνες, είπατε για τον Ιωαννίδη κάποια στιγμή χθες. Πώς εξηγείται η δυσπιστία τους προς τον κ. Ντενίση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν να μου επιτρέψετε, δεν είμαι βέβαιος αν πρόκειται περί δυσπιστίας.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Εσείς είπατε ότι είχατε διαταγή, έχετε δίκιον ως προς την ερώτησίν μου, εσείς είπατε ότι είχατε εντολή να μην αναφέρετε τίποτα στον κ. Ντενίση και, όταν σας είπε ο Ντενίσης πρόσεξε τώρα που θα φύγω μην γίνει τίποτα, δεν εκδηλώσατε ότι γνωρίζετε κάτι. Αυτό το θεωρείτε έλλειψη εμπιστοσύνης προς τον Ντενίση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάρα πολύ πιθανή.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Η έλλειψη εμπιστοσύνης ανάγόταν στις στρατιωτικές του ικανότητες; Δηλαδή τον απομάκρυναν, τον θεωρούσαν ανίκανο στρατιωτικό ή σε άλλους λόγους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν αποκλείεται να ήταν ανίκανος στρατιωτικός, είχε φτάσει στρατηγός ο άνθρωπος.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Τότε πώς το εξηγείτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ είπα ότι δεν είμαι βέβαιος εάν πρόκειται περί δυσπιστίας για τον εξής μόνο λόγο. Επειδή γνώριζα ότι ελέχθη τότε στις 2 του μηνός σ' αυτήν τη σύσκεψη ότι ο κ. Ντενίσης θα παίξει ρόλο οργάνου παραπλανήσεως του Μακαρίου. Θα κληθεί λίγες μέρες πριν από τη 15η στην Ελλάδα για δήθεν συνομιλίες με την εδώ ηγεσία, όπως θα εκαλείτο και ο πρέσβης, αν θυμάμαι και ο διευθυντής του 2ου Γραφείου και ο διευθυντής της ΚΥΠ που είχαν κάτω, του κλιμακίου, και ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ, ώστε όλοι αυτοί όντες κεφαλές, ας πούμε, ή τα κύρια όργανα της Ελλάδος κάτω στην Κύπρο, ευρισκόμενοι για σύσκεψη επί θεμάτων που είχαν δημιουργηθεί πρόσφατα με τον Μακάριο στην Κύπρο, εξοπλισμοί, έφεδροι, αξιωματικοί κ.λπ., ήταν φυσικό να εφησύχαζε ο Μακάριος. Υπό την έννοια αυτήν ήταν σοβαρός παραπλανητικός ελιγμός, ο οποίος πράγματι χρησιμοποιείται σε κάθε είδους επιχείρηση ή πραξικόπημα.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Ή πραξικόπημα. Κατά συνέπεια επιβεβαιώνετε ότι υπήρχε ένας σχεδιασμός ο οποίος απέβλεπε σε μία προκαταρκτική φάση σε παραπλάνηση του Μακαρίου. Κατά τα λοιπά πιστεύετε ότι ο κ. Ντενίσης απέλαυε της πλήρους εμπιστοσύνης του Αρχηγείου και του καθεστώτος τότε; Δηλαδή του συγκεκριμένου ουσιαστικού δικτάτορα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε…

ΠΕΠΟΝΗΣ: Αν έχετε γνώμη, αν δεν έχετε, δεν είστε υποχρεωμένος.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα σας πω τη γνώμη μου. Ο κ. Ντενίσης εστάλη στην Κύπρο πριν πέσει ο Παπαδόπουλος. Επομένως πρέπει να ήταν της εμπιστοσύνης Παπαδοπούλου, δεν θα πήγαινε στρατηγός στην Κύπρο από την τότε δικτατορία χωρίς να είναι εμπιστοσύνης.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Βεβαίως, βεβαίως.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έγινε η αλλαγή. Ήρθε ο Ιωαννίδης. Εκεί δεν μπορώ να σας πω.

ΠΕΠΟΝΗΣ: Μάλιστα. Εγώ τελείωσα, κύριε πρόεδρε, ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Κάππος, παρακαλώ.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Κομπόκη, κληθήκατε από τον ταξίαρχο Μπέλκα να δώσετε κατάθεση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε Κάππο, να με συγχωρείτε πολύ, δεν ακούω καλά, έχω πρόβλημα ακοής.

ΚΑΠΠΟΣ: Όλοι έχουμε τέτοιο πρόβλημα. Λέω το εξής, κληθήκατε εσείς από τον ταξίαρχο Μπέλκα να δώσετε κατάθεση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήρθε στη Δράμα που υπηρετούσα στο 65ο σύνταγμα ως διοικητής, μετά την επάνοδό μου από την Κύπρο. Δεν θυμάμαι αν ήταν ο ίδιος ή αντιπρόσωπος του γραφείου, δηλαδή, δικαιοσύνης. Και έδωσα μία κατάθεση.

ΚΑΠΠΟΣ: Δώσατε κατάθεση. Καλά θα τη βρούμε αν υπάρχει κατάθεση. Είπατε ότι όταν επιστρέψατε στην Ελλάδα συναντηθήκατε με τον Ιωαννίδη και τον ρωτήσατε τι ακριβώς είχε συμβεί γύρω από το θέμα των διεθνών επιπτώσεων από το πραξικόπημα και σας έδωσε να καταλάβετε ή σας είπε ότι είχαμε διαβεβαιώσεις ότι δεν θα επέμβει η Τουρκία. Τι συμπέρασμα βγάλατε εσείς; Από ποιους είχε διαβεβαιώσεις;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα σας πω. Μία εκδοχή ήτο η εξής: Το θέμα των ενισχυμένων ενδοκυπριακών συνομιλιών ήταν γεγονός και γνωστό ότι δεν προχωρούσε επί δυο-τρία χρόνια. Ο εξ Ελλάδος αντιπρόσωπος κ. Δέγλερης ή Δέκλερης, πολλές φορές ερχόταν στη λέσχη της Φρουράς κάτω και βέβαια γενικά συζητώντας ως είθισται όσοι κάθονταν, του 'λεγαν καμιά φορά πώς πάμε, προχωρούμε; Σαν τον κάβουρα ή δεν προχωρούμε. Κι έβγαινε το συμπέρασμα ότι επ' αρκετόν χρόνο δεν προχωρούσαν οι

συνομιλίες. Εάν αυτός που δεν επέτρεπε την εξέλιξη αυτών των συνομιλιών ήταν ο Μακάριος τότε, στον διπλωματικό χώρο, στην εξωτερική πολιτική, ενδέχεται να γύρευε κάποια συμφωνία. Να βρεθεί κάποιος άλλος στη θέση του Μακαρίου, για να προχωρήσουν οι συνομιλίες. Αυτό είναι τελείως υποθετικό, βέβαια, που σας λέω. Μία εκδοχή. Ώστε να είχε μέσω των υπουργείων εξωτερικών, μέσω των αντιπροσώπων, δημιουργηθεί κάποια τέτοια εντύπωσις, τέτοια κατάστασις, δεν ξέρω κάποια τέτοια συμφωνία. Το γεγονός είναι ότι ο κ. Ιωαννίδης, έβγαλα το συμπέρασμα εκείνη την ημέρα μετά, όπως σας είπα, από πάρα πολύ σοβαρή πίεση, διότι του έλεγα συνεχώς «μα ήταν δυνατόν, έστω και αν υπήρχε συμφωνία ακόμη ευρυτέρας εκτάσεως, επειδή τα πάντα συμβαίνουν και στις συμφωνίες ακόμα, πολλές φορές δεν τηρούνται οι συμφωνίες, για καλό ή για κακό, να μην πάρουμε αυτά κι αυτά κι αυτά τα μέτρα; Να μην έχουμε εναλλακτική λύση;». Εκεί μου απαντούσε, δεν σας κρύβω, φοβισμένος. Ήμουν εγώ ο ανακριτής, ο ελέγχων. Ότι ήταν βέβαιος ότι δεν επρόκειτο να επέμβουν οι Τούρκοι. Πέραν αυτού δεν μπορώ να πω, κύριε Κάππο, τίποτα περισσότερο. Δεν ξέρω τίποτα περισσότερο. Από κει απλώς βγάζω το συμπέρασμα η τόση βεβαιότητα αυτού του ανθρώπου πρέπει κάπου να στηρίζεται.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μου λέτε, κύριε Κομπόκη, πώς έγινε αυτή η αλλαγή; Φεύγω λίγο από το θέμα τώρα. Πώς έγινε χωρίς να σπάσει μύτη και διαδέχθηκε ο Ιωαννίδης τον Παπαδόπουλο; Βέβαια εσείς το σκεφτήκατε, χωρίς να γίνει τίποτα, καμία αντίσταση τίποτα, ο Παπαδόπουλος στον αέρα ήτανε; Δεν είχε τίποτα. Αυτό δεν σας έβαζε κάποια σκέψη ότι υπάρχουν κάποιες άλλες δυνάμεις που κινούνται πίσω και κινούν τα νήματα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Κατ' αρχήν εκείνη την εποχή εγώ ήμουν στην Κύπρο. Ήμουν από το 1972 στην Κύπρο, ο Ιωαννίδης ανέτρεψε τον Παπαδόπουλο το '73, αν θυμάμαι, Οκτώβριο, Νοέμβριο. Αυτό που ξέρω μόνο είναι το εξής. Ότι οι άνθρωποι με τους οποίους ανέτρεψε τον Παπαδόπουλο ήταν σχεδόν, οι περισσότεροι, οι ίδιοι άνθρωποι του ιδίου του Παπαδόπουλου. Τους επήρε σιγά σιγά με το μέρος του, έχοντας απομείνει ο μόνος από τους συνεργάτες του Παπαδοπούλου στον στρατό, οι άλλοι είχαν γίνει υπουργοί, γραμματείς. Κι έχοντας κατόπιν αυτού συχνή επαφή με τα στελέχη αυτά που είχαν βοηθήσει τον Παπαδόπουλο να κάνει τη δικτατορία και εκμεταλλεύετο τις αντιρρήσεις των εις την πολιτικήν Παπαδοπούλου. Και σιγά σιγά τους πήρε μαζί του και τον ανέτρεψε. Τώρα αν συνέβαινε και τίποτα άλλο δεν ξέρω. Αυτό ξέρω όμως ότι το ομολογούσε κι ο ίδιος εξάλλου, το έλεγε. Με τους ίδιους ανθρώπους.

ΚΑΠΠΟΣ: Έχετε υπόψη σας ότι ο Βρετανός ακόλουθος στην Άγκυρα έδωσε στο ΓΕΕΦ ένα σχέδιο εισβολής των Τούρκων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν το έχετε υπόψη σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αν μας έδινε σχέδιο...

ΚΑΠΠΟΣ: Αυτό είναι βεβαιωμένο και από τον κ. Ντενίση...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ότι το έδωσε στο ΓΕΕΦ;

ΚΑΠΠΟΣ: Στο ΓΕΕΦ, το οποίο το έδωσε στο ΑΕΔ, το σχέδιο, ένας Άγγλος στρατιωτικός ακόλουθος, συνταγματάρχης, Στόικερ. Έχει βεβαιωθεί και από τον κ. Ντενίση και από τον κ. Γεωργίτση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μήπως κάποια πληροφορία θέλετε να πείτε;

ΚΑΠΠΟΣ: Όχι, όχι. Το σχέδιο απόβασης. Έναν χρόνο νωρίτερα από το να γίνει η εισβολή. Είπατε χθες ότι σας παρακολουθούσε, δεν ξέρω πώς το είπατε ακριβώς, πάντως είπατε ότι ο Μακάριος σας παρακολουθούσε κατά κάποιο τρόπο, τις κινήσεις κτλ., αυτό είπατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι εμένα προσωπικώς.

ΚΑΠΠΟΣ: Όχι, όχι φυσικά, όχι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εννοείτε τις μονάδες. Αυτό, κύριε Κάππο, ήταν μέσα εις τα μέτρα που ελάμβανε ο Μακάριος, συνεπεία των υπο-

ψιών που είχε, ότι κάποια μονάς μπορεί να κάνει κάτι ή κάποιοι αξιωματικοί του κάτω χώρου εκεί μπορούσαν να στραφούν εναντίον του.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Δεν μου λέτε έξω από τα στρατόπεδα τη νύχτα το Επικουρικό ήταν εκεί παρόν, φύλαγε κατά κάποιο τρόπο τα στρατόπεδα που ήταν οι μονάδες της Λευκωσίας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήταν η παρακολούθηση, αν ρωτάτε αυτό, ήταν φανερή. Εγένετο δηλαδή αντιληπτόν ότι επαρακολουθούντο οι μονάδες το τελευταίο εξάμηνο.

ΚΑΠΠΟΣ: Το Επικουρικό δηλαδή ήταν έξω από τα στρατόπεδα κατά κάποιον τρόπο, εμφανώς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στοιχεία του Επικουρικού και άλλα στοιχεία, υπήρχαν και άλλα στοιχεία οπλισμένα στην Κύπρο που δεν ανήκαν στο Επικουρικό.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μου λέτε τώρα, μια ερώτηση όχι σχετική, όχι σχετική με το θέμα. Η ΚΥΠ, το κλιμάκιο που ήταν κάτω, δεν είχε κανένας ενημερωθεί; Είχε πλήρη άγνοια της ενέργειας του πραξικοπήματος; Τι ξέρετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν έχω ιδέα, δεν είχα ποτέ επαφή με την ΚΥΠ και για να είμαι ειλικρινής δεν ξέρω και ποιοι υπηρετούσαν κάτω.

ΚΑΠΠΟΣ: Είπατε ότι στις 2 του Ιούλη στη σύσκεψη, αφού έγινε κατά κάποιο τρόπο η σύσκεψη, η ανακοίνωση της απόφασης και τα λοιπά, σας πήρε ο Ιωαννίδης κατ' ιδίαν και σας είπε θέλω να εξασφαλίσετε τη διαφυγή του Μακαρίου. Πρώτη φορά τον βλέπατε τον Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΚΑΠΠΟΣ: Πώς γνωριζόσασταν και ποιες ήταν οι σχέσεις σας και οι διασυνδέσεις σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τα χρόνια τα τελευταία τον είχα συναντήσει άλλοτε σε κάποια μονάδα διερχόμενον ή εγώ διερχόμενος, δηλαδή συναντήσεις τυχαίες. Δεν είχα σχέσεις ούτε προσωπικές ούτε άλλου είδους σχέσεις. Δεν υπηρέτησα ποτέ υπό τας διαταγάς του, αλλά εάν ανέβαινε κανείς μια φορά ή δυο φορές στο Γενικό Επιτελείο για κάποιες δουλειές του ή αν υπηρετούσε στο Γενικό Επιτελείο, όπως υπηρετούσα εγώ παλαιότερα, ήταν μοιραίο να συναντήσει πολλές φορές τον Ιωαννίδη, τουλάχιστον στους διαδρόμους.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι δεν εμπιστεύτηκε αυτή την ειδική εντολή για την τύχη του Μακαρίου στον κ. Γεωργίτση και την εμπιστεύθηκε σε σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα σας πω την πλέον, μια και το ρωτάτε έτσι ευθέως, τη μεγαλύτερή μου υποψία. Νομίζω ότι είναι αυτό το στοιχείο, το οποίο κατάλαβε πολύ καλά ο Ιωαννίδης, που χρησιμοποίησε, ότι θα λάβω μέρος στην επιχείρηση, ότι δεν θα αρνηθώ. Κανένας εύκολα αξιωματικός δεν μπορεί να αρνηθεί, μάλλον να το πω ανάποδα, εάν υπήρχε στην εντολή το στοιχείο της δολοφονίας του Μακαρίου, για να μην πω όλοι, αλλά το 99% αυτών που θα έπαιρνε εντολή θα ηρνούντο. Από την ώρα που δεν υπήρχε αυτό το στοιχείο και έμεινε μόνο το στρατιωτικό σκέλος της εντολής, τότε ήταν σχεδόν βέβαιο ότι δεν θα υπήρχε άρνησις. Έπειτα στον στρατό, ξέρετε, μετά από ορισμένα χρόνια ο καθένας στο επίπεδο του ανωτέρου και ανωτάτου αξιωματικού είναι λίγο περίπου γνωστό τι χαρακτήρας είναι και τι άνθρωπος είναι.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν κατάλαβα, με συγχωρείτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τι άνθρωπος είναι. Έχει κάποια φήμη, δηλαδή, ο καθένας και λέμε ο τάδε συνταγματάρχης είναι αυτός. Λοιπόν, εγώ είχα μια άλφα φήμη. Ότι είμαι επαγγελματίας, ότι έχω κάποιον λόγο, ότι, ότι, εν πάση περιπτώσει, ότι, όταν πάρω εντολές, τις εκτελώ, εφόσον οι εντολές αυτές δίνονται ιεραρχικά, διότι υπήρχε και προηγούμενο. Το κύριο αιτιολογικό που χρησιμοποίησα για την άρνησή μου την 21η Απριλίου, όταν με ζήτησε ο κ. Παττακός να μετάσχω στην επιχείρηση αυτή, στο πραξικόπημα, ήταν ότι, πέραν των άλλων, δεν μπορώ να πάρω εντολές από εσάς, διότι εσείς δεν είσαστε στο κανάλι της ιεραρχίας μου. Αυτό, εγώ είχα πάρει την από-

φαση, δεν σας κρύβω, ήρθε απλώς τώρα στο μυαλό μου και το ετήρησα σχεδόν σε όλη μου τη ζωή, από την εποχή που ήμουνα ανθυπολοχαγός, από τη συμβουλή ενός θείου μου. Ο οποίος ήταν της προπολεμικής εποχής των κινημάτων και μου είπε μια συμβουλή σού δίνω μόνο, τώρα που έγινες αξιωματικός, θα εκτελείς τας εντολάς μόνον αυτές που προέρχονται από την ιεραρχία, από τις νόμιμες κυβερνήσεις. Αυτό προσπάθησα να το τηρήσω, ταιριάζει και στον χαρακτήρα μου.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Κομπόκη, δεν κατάλαβα, να με συγχωρείτε, αυτό το σημείο, το 99% των αξιωματικών θα αρνιόνταν, τι είπατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εάν σε μία εντολή που παίρνει ένας στρατιωτικός, εάν αυτή η εντολή περιλαμβάνει και το στοιχείο ή περιλαμβάνει εν πάση περιπτώσει και δολοφονία, τότε είναι βέβαιον ο πολύς κόσμος θα αρνηθεί.

ΚΑΠΠΟΣ: Τώρα να πάμε στο θέμα της διαφυγής του Μακαρίου. Πρώτα πρώτα εγώ επισκέφθηκα έναν χρόνο μετά, το '75 δηλαδή τον Ιούλιο, το Προεδρικό Μέγαρο και, απ' ό,τι θυμάμαι, πραγματικά αυτά που είπατε ήρθαν σε αντίθεση με εκείνα που είχα σχηματίσει γνώμη, ότι εγώ είχα τη γνώμη ότι βομβαρδίστηκε και το ίδιο το Προεδρικό Μέγαρο, όχι από αυτή που λέτε εσείς από βραχυκύκλωμα κ.λπ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν υπάρχουν βολές από άρματα στο Προεδρικό Μέγαρο.

ΚΑΠΠΟΣ: Καλά αυτό θα ελεγχθεί.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάρτε μια και χθεσινή ακόμα φωτογραφία των εφημερίδων.

ΚΑΠΠΟΣ: Αν θυμάμαι καλά, ο Μακάριος είχε πει ότι τον καταδίωξαν αυτοκίνητα όταν επρόκειτο να φύγει, αλλά ορισμένα περιστατικά εβοήθησαν, ώστε να διαφύγει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν το κατάλαβα. Ποιος τον κατεδίωξε;

ΚΑΠΠΟΣ: Ο ίδιος είπε ότι υπήρχαν αυτοκίνητα που τον καταδίωκαν, αλλά ευτυχώς άνοιξε το πράσινο, έφυγε, κλειστήκαν αυτά πίσω του, δεν μπορούσαν να ακολουθήσουνε και έτσι ξέφυγε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Το μόνο που έγινε, όταν ο Μακάριος έφυγε προς την κατεύθυνση που υπολόγιζα ότι θα φύγει, ένα μέρος της φρουράς του, αν όχι όλο, στάθηκε σε κάποιο σημείο του δρόμου αυτού διαφυγής για να προβάλει αντίσταση, αν κάποιος τον κατεδίωκε, και να του δώσει τον χρόνο να φύγει. Όταν εγώ έστειλα μία αναγνώριση για να δω πώς εξελίσσονται τα πράγματα, έπεσε επάνω σε αυτούς και αυτοί έβαλαν κατ' αυτών. Κι ήρθαν και μου ανέφεραν ότι στο τάδε σημείο υπάρχει αντίσταση. Τότε εγώ βεβαιώθηκα ότι τα πράγματα εξελίσσονται σύμφωνα με το σχέδιο.

ΚΑΠΠΟΣ: Είπατε ότι δώσατε διαταγή, αν τυχόν συλληφθεί ο Μακάριος, να σας το αναφέρουν και να τους πείτε τι να κάνουν. Δηλαδή, τι θα έπρεπε, αν τον πιάνανε, τι ακριβώς, τι θα τον κάνατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό το είπα στον υφιστάμενό μου διοικητή, διότι σ' αυτόν κάτι έπρεπε να πω. Και του είπα ότι, εάν μετά απ' όλη αυτή την ιστορίαν όπως θα εξελιχθεί εκεί, της μάχης ή μη μάχης, συλληφθεί ζωντανός ο Μακάριος, θα σου πω τι να κάνεις περαιτέρω. Έχω εντολές που, εν πάση περιπτώσει, τώρα δεν είναι του παρόντος. Δεν σου χρειάζονται.

ΚΑΠΠΟΣ: Σύμφωνοι, δεν του είπατε, αλλά εσείς τι είχατε στο μυαλό σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν του είπα, γιατί δεν είχα τέτοια εντολή.

ΚΑΠΠΟΣ: Τι πρόβλεπε το σχέδιο, ήθελα να μου πείτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το σχέδιο πρόβλεπε να διαφύγει ο Μακάριος.

ΚΑΠΠΟΣ: Ωραία, αν τον πιάνανε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μα δεν επρόκειτο να τον πιάσουν. Πώς θα τον πιάνανε.

ΚΑΠΠΟΣ: Μα είπατε, αν συλληφθεί, να μου πείτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αφού δεν θέλαμε να τον πιάσουν.

ΚΑΠΠΟΣ: Εν πάση περιπτώσει...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό ίσχυε για τον παρακάτω από μένα.

ΚΑΠΠΟΣ: Σε ποιον αξιωματικό είπατε να σας αναφέρει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στον αξιωματικό που ήταν επικεφαλής των...

ΚΑΠΠΟΣ: Το όνομά του, αν θα είναι εδώ στους μάρτυρες, με ενδιαφέρει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κ. Κορκόντζελος.

ΚΑΠΠΟΣ: Ο κ. Κορκόντζελος, μάλιστα. Τώρα είπατε ότι στην Πάφο στείλατε δύο φάλαγγες απλώς για εκφοβισμό και να κάνουνε κάποιον θόρυβο, κάποια σκόνη να δημιουργήσουν κτλ., ώστε να αναγκαστεί ο Μακάριος να φύγει. Ποιος ήταν επικεφαλής σ' αυτές τις φάλαγγες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ την ημέρα αυτή, αυτό ήταν την επομένη, ήταν τη 16η του μηνός, εζήτησα από τον Γεωργίτση να συγκροτήσει φάλαγγες. Συνεκροτήθησαν δύο φάλαγγες, τότε του απεκάλυψα ότι είχα εντολή, αν ήταν αυτή η εξέλιξις, να ενεργήσει έτσι. Συνεκροτήθησαν οι φάλαγγες, ξεκίνησαν οι φάλαγγες και αποτελούντο από κάμποσες μονάδες, διότι εζήτησα να συμμετάσχουν άρματα ει δυνατόν, πυροβολικό ει δυνατόν, τεθωρακισμένα, για να φαίνονται μεγάλες. Αυτοκίνητα. Τώρα σ' αυτή τη συλλογή αν πούμε των μονάδων και μικρομονάδων ποιοι ήτανε επικεφαλής δεν ξέρω. Και ποιας εκτάσεως ήταν αυτές οι φάλαγγες. Απλώς ικανοποιήθηκα βλέποντάς τες να κινούνται και να δίνουν την εντύπωση ότι πρόκειται περί συγκροτημάτων με μεγάλη ισχύ πυρός κτλ.

ΚΑΠΠΟΣ: Η σύλληψη για να αφήσετε δίοδο και οδό διαφυγής προς τις βρετανικές βάσεις, προς το Ακρωτήρι, ήταν δική σας ή ήταν, είχατε εντολή προς αυτή την κατεύθυνση και από πού βγάζετε το συμπέρασμα ότι, αν πήγαινε στις βρετανικές βάσεις, θα έφευγε στο εξωτερικό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η εντολή η δική μου ήταν να αφήσω οδό διαφυγής. Η οδός διαφυγής ήταν πολύ φυσικό να είναι προς την κατεύθυνσιν του ακραίου μέρους του νησιού, από κει που ευρισκόμουνα, του πλέον μακρινού, που ήταν η Πάφος, και σ' αυτόν τον χώρο, σε κάποια απόσταση ήταν κι ένα μέρος των βρετανικών βάσεων. Εγώ ήλπιζα ότι θα πάει προς τις αγγλικές βάσεις, διότι αυτομάτως έμπαινε, τρόπον τινά, σε ξένη επικράτεια και για μένα έληγε η αποστολή, είχε διαφύγει πλέον στο εξωτερικό ο Μακάριος. Και εν πάση περιπτώσει, οι σχέσεις ήταν γνωστό ότι ήταν καλές. Και νομίζω ότι οποιοσδήποτε, είτε φυγάδας είτε διωκόμενος είτε, εν πάση περιπτώσει, βρισκόμενος σε μια κατάσταση φυγής ζητήσει άσυλο σε μια ξένη επικράτεια, σε μια βάση στην Κύπρο, θα πρέπει να γίνεται δεκτός.

ΚΑΠΠΟΣ: Αυτά, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Δασκαλάκης.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, θα ήθελα να μου πείτε από το 1964 έως το '74, αν θυμάστε, σε ποιες μονάδες έχετε υπηρετήσει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ; Να θυμηθώ. Το 1964, από το 1963 ήμουν διοικητής του μοναδικού τότε τμήματος αλεξιπτωτιστών που είχαμε, δεν είχαν γίνει ακόμα οι μοίρες αλεξιπτωτιστών, είχαμε 300 αλεξιπτωτιστάς εν συνόλω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν χρειάζονται αυτά. Πού ήσασταν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στον Ασπρόπυργο. Αυτό μέχρι κάποιον μήνα του 1964. Από το 1964 τέλος μέχρι το 1966 περίπου τέλος υπηρέτησα στο ΝΑΤΟ Νεαπόλεως.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Σε ποια υπηρεσία στο ΝΑΤΟ, αν επιτρέπεται μια διευκρίνιση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήμουνα υπασπιστής του αρχιστρατήγου νοτίου τομέως. Το 1966, επανελθών στην Ελλάδα, ετοποθετήθην ως διοικητής της 1ης μοίρας αλεξιπτωτιστών στον Ασπρόπυργο. Το 1967, τον Μάιο, έναν μήνα μετά την 21η Απριλίου, δεν ήμουν πλέον έμπιστος της καταστάσεως, είχα αρνηθεί να μετάσχω, παρέδωσα τη μοίρα, είχα ούτε 6 μήνες διοικητής, και ετέθην εις την διάθεσιν της διοικήσεως καταδρομών στο γραφείο μελετών. Δεν έκανα σχεδόν τίποτα. Διάβαζα χαρτιά. Το φθινόπωρο αυτού του έτους πήγα στη Σχολή Πολέμου να φοιτήσω. Το '67. Είχα επιτύχει πριν πάω στο ΝΑΤΟ, αλλά ανεβάλλετο η φοίτησίς μου λόγω τοποθετήσεως σε διάφορα μέρη.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μου επιτρέπετε μια δια-

κοπή εδώ; Να σας κάνω μια ερώτηση. Που σημαίνει επανακτήσατε την εμπιστοσύνη του Παπαδόπουλου, που πήγατε στη Σχολή Πολέμου; Γιατί, απ' ό,τι θυμάμαι, δεν είμαι στρατιωτικός, Σχολή Πολέμου εσήμαινε ότι άνοιγαν και οι λεωφόροι για την εξέλιξη τη στρατιωτική του κάθε στρατιωτικού, τότε τουλάχιστον.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Τότε, το πρώτο έτος της 21ης Απριλίου, δεν είχαν ακόμη θεσπιστεί μέτρα επιλογής. Εγώ ήμουν παλαιότερα επιτυχών στη Σχολή Πολέμου κι εκείνη τη χρονιά, διά διαταγών, που πολλές είχαν βγει και πριν από την 21η, είχε ορισθεί ότι αυτοί κι αυτοί να πάνε να φοιτήσουν, όλοι δηλαδή οι παλαιοτέρων καταστάσεων επιτυχείς. Έτσι βρέθηκα εκεί. Τελειώνοντας τη Σχολή Πολέμου, το 1968, ετοποθετήθην στη Βέροια, στο 3ο Γραφείο μέχρι το 1970.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: 3ο Γραφείο, γραφείο επιχειρήσεων είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επιχειρήσεων και εκπαιδεύσεως. Το 1970 τοποθετούμαι στο Αρχηγείο Στρατού, στο 3ο Γραφείο, μέχρι 1972, ως υπεύθυνος νατοϊκών και εθνικών σχεδίων του ελληνικού στρατού μέχρι το 1972, και τον Αύγουστο του 1972 πήγα στην Κύπρο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Ευχαριστώ. Κύριε μάρτυς, επίσης δεν με πείσατε χθες και θα ήθελα να μου πείτε και τη γνώμη σας, αν θέλετε, την εκτίμησή σας, στο εξής, δεν με πείσατε. Είπατε ότι ένας λόγος που σας ανετέθη η ευθύνη της επίθεσης εναντίον των στόχων και ιδιαίτερα εναντίον του Προεδρικού Μεγάρου ήταν γιατί γνωρίζατε τον χώρο. Καλώς το κατάλαβα; Ένας από τους λόγους...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, όχι. Διότι δεν ήταν ούτε ο μόνος στόχος... και ένας που δεν τον γνώριζε, αν είχε λίγο χρόνο...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τότε είπατε το άλλο. Ότι γνωρίζατε τον χώρο από επισκέψεις στον Μακάριο ή στη Φρουρά η οποία ανήκε, ήταν καταδρομείς, και πηγαίνατε ή για επιθεώρηση ή για κάποιες εκδηλώσεις. Εμένα, βέβαια, δεν μπορέσατε να με πείσετε κι αν μπορέσετε σήμερα να με πείσετε θα 'ναι πολύ ευχάριστο αυτό, για το ότι αυτές οι τυπικές, οι υπηρεσιακές επισκέψεις σάς είχαν κάνει ικανόν, σας είχαν δώσει τη δυνατότητα για πλήρη αναγνώριση του χώρου για ένα τέτοιο εγχείρημα εκεί, με την προσωπική εντολή και δέσμευση από σας να μην πάθει τίποτα ο Μακάριος και να διαφύγει. Δηλαδή, είναι δυνατόν με κάποιες τέτοιες επισκέψεις να γνωρίζετε ενδεχόμενα αν είχανε μέσα μπει κάποιοι που θα ήθελαν να εξοντώσουν τον Μακάριο; Διαφυγές άλλες, μυστικές κρύπτες, μυστικές εξόδους που ενδεχόμενα να μην μπορούσαν να οδηγήσουν εκεί που εσείς είχατε αφήσει τη δίοδο κ.λπ. Καταλαβαίνετε νομίζω τι θέλετε να πω μ' αυτό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας απαντήσω;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ναι, βεβαίως.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Ο περίβολος του Προεδρικού Μεγάρου είναι εύκολα αναγνωριζόμενος, χωρίς τέτοια πρόθεση καν, αν κάνει κανείς μέσα μερικές βόλτες. Αυτό το είχα κάνει πάνω από 20 φορές στα δύο χρόνια που ήμουνα εκεί. Και χωρίς να το θέλω, ήξερα ότι έχει δύο πύλες, μία κεντρική και μία δευτερεύουσα προς την τάδε κατεύθυνση, είχε μάντρα στην τάδε κατεύθυνση...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Σας διακόπτω. Είναι γνωστά αυτά, τον ξέρω κι εγώ τον περίβολο. Το πρόβλημα δεν είναι ο περίβολος. Το πρόβλημα δεν είναι, σε μια κατοικία ενός αρχηγού κράτους που κινδυνεύει ανά πάσα στιγμή, δεν είναι ο περίβολος, είναι ο μη περίβολος. Εκείνο που δεν φαίνεται. Κι εκείνο που δεν φαίνεται εσείς δεν νομίσατε ότι μπορεί να υπάρχει ενδεχόμενα...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτήν την πίσω πόρτα την ήξερα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τι, δεν ξέρω, μια υπόγεια ενδεχόμενα διάβαση, δεν ξέρω τι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πιθανόν να υπήρχαν κι άλλες, ασφαλώς.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Θέλω να πω δηλαδή, για να το κάνω πιο συγκεκριμένο, κύριε μάρτυς, να συνεννοηθούμε κάπου έτσι; Κάπου

πρέπει να συμφωνήσουμε σε μερικές απαντήσεις σας. Θέλω να πω δηλαδή, βεβαιώνετε εσείς ότι δεν υπήρξαν πληροφορίες, συνεργάτες, σχεδιαγράμματα πλήρη του Μεγάρου, έτσι ώστε να σας επιτρέψουν να σχεδιάσετε την επιχείρηση κι αν θέλετε κατά την άποψή σας τη φυγή, χωρίς ενδεχόμενα άλλα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν τα χρειαζόμουν, κύριε. Δεν μου χρειαζόταν τα σχεδιαγράμματα. Απλά ήταν τα πράγματα, πολύ απλά. Μία από τις απλούστερες επιχειρήσεις για έναν αξιωματικό καταδρομών είναι να αφήσει δρόμο σε κάποιους να φύγουν. Και οι πιο δύσκολες είναι να τον συλλάβεις.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Εγώ θα οδηγηθώ στο συμπέρασμα, αν μου επιτρέπει ο πρόεδρος, ότι δεν πηγαίνατε μόνο τυπικά, αλλά κάνατε και την αναγνώρισή σας σε προηγούμενο χρόνο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ): Κύριε συνάδελφε, να τελειώνει, και στον μάρτυρα απευθύνομαι. Να τελειώνει ο μάρτυρας την απάντησή του, γιατί δεν μπορούν να κρατηθούν τα πρακτικά

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε ότι είχατε την ευθύνη για κάποιους στόχους. Προεδρικό Μέγαρο, την ευθύνη συνολικά. Και είχατε επί μέρους αναθέσεις, ευθύνες Αρχιεπισκοπή, ΡΙΚ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι Αρχιεπισκοπή.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Και βέβαια μετά από την κατάληψη είχατε και μια ευθύνη διαφύλαξης ή ελέγχου του χώρου. Για κάποιον χρόνο μέχρι να παραδίδατε στην καινούργια κατάσταση, όποια θα ήταν αυτή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στο ΡΙΚ δεν υπήρχε θέμα, διότι μετά την παράδοση της Επικουρικής Δυνάμεως που ήταν δίπλα στο ΡΙΚ ήταν θέμα μονάχα δύο σκοπών.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Με κάποιες εντολές οι σκοποί αυτοί. Να μην μπορούσα να μπω κι εγώ μέσα, που ήμουνα στην Κύπρο τότε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ρωτάω τώρα. Κάποιοι διάβασαν το διάγγελμα, που το είχε αποστηθίσει ο κάποιος λοχαγός, όπως είπατε, εντάξει ως εδώ, μηνύματα, τραγούδια προπαγάνδα, έτσι; Ποιες εντολές είχατε δώσει σε ποιους, για να επιτραπεί να μπουν μέσα; Για να επιτελέσουν αυτό το έργο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Σ' αυτόν ειδικώς τον στόχο η εντολή μου ήτο να καταληφθεί και μετά να χειριστεί το θέμα του ΡΙΚ αξιωματικός τον οποίον θα όριζε το ΓΕΕΦ, που τότε εν προκειμένω ήταν ο Γεωργίτσης. Διεπίστωσα μετά, διότι θέμα χρησιμοποιήσεως του ΡΙΚ μετά δεν εγεννάτο. Το τμήμα πήγε, κατέλαβε το ΡΙΚ, μου το ανέφερε ότι κατέλαβε, αφήνω στην αρχή 10 ανθρώπους, μετά αφήσαμε 4, μετά 2 και δεν είχε άλλη δουλειά. Μετά πήγε ένας ταγματάρχης ή αντισυνταγματάρχης από το ΓΕΕΦ, μερίμνη Γεωργίτση.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όνομα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μπλασκόνης, Μπλασκιόνης. Δεν τον ήξερα τον άνθρωπο. Κάπως έτσι. Αυτός ήταν ο χειριστής πλέον του θέματος, πώς το λέτε, εκπομπών, προπαγάνδας κτλ. κτλ.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ο οποίος υπηρετούσε στο ΓΕΕΦ αυτός μέχρι τότε; Ή κατέβηκε από την Αθήνα ειδικά γι' αυτόν τον σκοπό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, όχι, υπηρετούσε κάτω. Ήταν βοηθός, αν θυμάμαι, του 7ου Γραφείου του ΓΕΕΦ.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν υπέπεσε στην αντίληψή σας ότι Κύπριοι συμμετείχαν σ' αυτή την προπαγανδιστική εκστρατεία από το ΡΙΚ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είχα ουδεμίαν σχέσιν, ούτε πήγα μέσα να... καθόλου, ποτέ.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Κύριε Κομπόκη, είπατε χθες και το επαναλαμβάνω για να δω αν σωστά το αποδίδω, αλλιώς αποσύρεται η ερώτηση, ότι κατά τη σύσκεψη στις 2 Ιούλη εδώ με τον Μπονάνο παρέστησαν εσείς, ο Γεωργίτσης, ο Παπαδάκης, ο Μπονάνος, ο Ιωαννίδης και κάποιοι άλλοι και πήρε τον λόγο και ο Ιωαννίδης, ναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Και τι είπε; Μπορείτε να το επαναλάβετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μετά από τον Μπονάνο, δεν

είμαι βέβαιος, το είπα και χθες αυτό, αν ήταν ο Ιωαννίδης ή οι επιτελείς που ανέφεραν τα χοντρά μέρη πρώτα του σχεδίου...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι, όχι, αν μίλησε ο Ιωαννίδης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αλλά ένα μέρος, ποιος ήταν πρώτος και ποιος ήταν δεύτερος.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν ενδιαφέρει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το πιθανότερο να ήταν αμέσως ο Ιωαννίδης που ανέφερε πρώτα τα χοντρά μέρη του σχεδίου, είπε τα λεπτομερέστερα ο επιτελής, ή το ανάποδο. Αλλά το πιθανότερο ήταν αυτό.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μπήκε επομένως σε κάποια χοντρά σημεία του σχεδίου, τα οποία τα ανέλυσε ο Ιωαννίδης, δεν είχε σημασία η σειρά, αν τα είπε πρώτος ή δεύτερος. Συμφωνούμε εδώ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τα ανέλυσε σε μας.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Σε εσάς. Είπατε επίσης ότι σας είπε ο Γεωργίτσης σε κάποια φάση της εξέλιξης όχι του πραξικοπήματος, αλλά μετά από το πραξικόπημα ότι του είπε ο Ιωαννίδης ότι αναμένεται να κατέβει στρατηγός, αρχηγός στην Κύπρο. Σας το είπε αυτό ο Γεωργίτσης και το βεβαιώνετε; Γιατί ο κ. Γεωργίτσης εδώ μας είπε ότι δεν μίλησε καθόλου ο Ιωαννίδης σ' αυτή τη σύσκεψη και καμία επαφή δεν είχε με τον κ. Ιωαννίδη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω εάν...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ναι, εντάξει, είπατε την απάντησή σας και μετά απλώς σας λέω για την ιστορία του πράγματος. Προχωρώ. Επίσης σε κάποια φάση όταν μιλήσατε...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εδώ υπήρχε, με συγχωρείτε, επ' αυτού να προσθέσω μόνον, είχε καθορισθεί, ελέχθη, δηλαδή, ότι είχε καθορισθεί και ποιος και όνομα δηλαδή, ποιος θα ερχόταν. Τώρα εάν λίγο συγχέω εάν το είπε την πρώτη μέρα ή τη δεύτερη, εμείς περιμέναμε, ήμαστε χωρίς αρχηγό. Το καταλαβαίνετε αυτό;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Πάντως σας είπε ο Γεωργίτσης ότι ο Ιωαννίδης του είπε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έτσι νομίζω εγώ, ότι μου το είπε ο Γεωργίτσης. Ότι οσονούπω έρχεται αντικαταστάτης.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Έχουμε το αποτέλεσμα της αποβίβασης των Τούρκων, κύριε μάρτυς, που ήταν καταστρεπτικό και για την Κύπρο και για το έθνος συνολικά. Επίσης χθες είπατε, στην πορεία της έκθεσής σας, μάλιστα όταν ψάξατε, το είπατε εκείνη τη στιγμή, να βρείτε τον Γεωργίτση, ήταν στην ΕΛΔΥΚ και δεν ήταν στο ΓΕΕΦ, έτσι δεν είπατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό ήταν τη $15^{η}$.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ναι, ναι. Ότι οργισμένος εσείς, οργιστήκατε και κάποια στιγμή είπατε ότι δυστυχώς, ουσιαστικά, μέχρι και την ενέργεια των Τούρκων ήμασταν ουσιαστικά χωρίς αρχηγό. Το είπατε αυτό χθες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό το είπα όχι οργισμένος, όχι συνεπεία αυτού του επεισοδίου τότε.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι, και όλης της εξέλιξης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό είναι για όλη την περίοδο και το στηρίζω αυτό που είπα. Και ανέφερα γιατί.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τώρα μια εκτίμησή σας, που, αν θέλετε, εγώ μπορώ να σας επιτρέψω σαν ερωτών, αν είναι και με τις μέχρι σήμερα γνώσεις σας αυτή η εκτίμηση. Αυτή η ουσιαστική έλλειψη αρχηγού ήταν συνειδητή πολιτική απόφαση ή ανικανότητα και εγκατάλειψη θέσης του συγκεκριμένου αρχηγού που ήταν εκεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από την ώρα που παραιτήθηκε ο κ. Ντενίσης, ανέλαβε ο Γεωργίτσης. Τυπικά υπήρχε αρχηγός. Ήταν ο κ. Γεωργίτσης αυτήν την περίοδο. Εγώ λέω ουσιαστικά δεν υπήρχε.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Συγγνώμη και το ερώτημα που λέω ανικανότητα ή εγκατάλειψη θέσης βέβαια καλύπτει την τυπική παρουσία κάποιου αρχηγού, την ουσιαστική δεν την καλύπτει. Γι' αυτό λέω ήταν συνειδητή πολιτική απόφαση της ηγεσίας επάνω, ότι βάζουμε κάποιο ανδρείκελο για να κάνουμε τη δουλειά μας και είναι πειθήνιο όργανό μας ή υπήρξε ή, κατά την εκτίμησή σας, ήταν ανίκανος αυτός που ήταν αρχηγός και άρα δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στις κρίσιμες εκείνες περιστάσεις στα καθήκοντά του;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τι να σας πω; Εγώ ξέρω ότι επεβάλετο να υπάρχει στρατηγός κάτω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αν μπορείτε να έχετε εκτίμηση μέχρι και με τις μέχρι σήμερα γνώσεις σας και με την πείρα σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μέσα στη σωρεία των άλλων αδυναμιών που παρουσίασε όλη αυτή η περίοδος ήταν μία και αυτή, της τότε ηγεσίας της χώρας. Εάν τώρα αυτό εγένετο εκ προθέσεως ή εξ ανικανότητος, δεν μπορώ να πω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Ο κ. Γεωργίτσης, αν έχετε πληροφορία και αν θέλετε απαντάτε, ήταν άνθρωπος του Παπαδόπουλου ή του Ιωαννίδη; Προηγουμένως εκφραστήκατε για τον κ. Ντενίση ότι δεν μπορεί να ήταν του Ιωαννίδη, τουλάχιστον, γιατί τοποθετήθηκε από τον Παπαδόπουλο. Μήπως εδώ έχετε κάποια άποψη να μας την πείτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν νομίζω ότι ήτανε με την έννοια αυτή που πραγματικά μερικοί που το διακήρυσσαν κιόλας, ότι εγώ είμαι παπαδοπουλικός και ακολουθώ εντολές κ.λπ. ή ιωαννιδικός. Δεν τον άκουσα ποτέ να αναφέρεται κατ' αυτόν τον τρόπο. Σε αυτό το θέμα γενικά της πολιτικολογίας, ας πούμε...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Λίγο πολύ γνωριζόσασταν οι αξιωματικοί.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σύμφωνοι, αλλά δεν είναι, είναι πάρα πολλοί άνθρωποι που δεν μιλούν και δεν αναφέρονται πάρα πολύ γι' αυτά.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είχατε υποχρέωση να γνωριζόσαστε, για να προφυλάσσεστε κιόλας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με τον κ. Γεωργίτση είχα πάρα πολύ λίγες επαφές και μόνον πολύ περιορισμένο χρόνο. Τον γνώρισα κάτω, αλλού υπηρετούσε αυτός, αλλού εγώ. Δεν μπορώ να πω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Και για να τελειώσω, κύριε μάρτυς, θα επανέλθω σε μια ερώτηση που έχει ήδη δύο φορές υποβληθεί και νομίζω ότι κάπου θα συμφωνήσω με τον κ. Πεπονή, αλλιώς εκφραζόμενος εγώ κάπου πρέπει να συμφωνήσουμε στο αν ήταν κάποια ειδική επιχείρηση ή πραξικόπημα. Και κάνω το ερώτημα. Το μόνο στοιχείο που μπορεί να χαρακτηρίσει μια τέτοια ενέργεια σαν πραξικόπημα, κατά την άποψή σας, είναι το συνωμοτικό στοιχείο; Κάπως έτσι το διατυπώσατε στην πρώτη ερώτηση του κ. Παπαστεφανάκη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Εμένα προσωπικά δεν μου αρέσει αυτό, διότι νομίζω ότι...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν είναι τι σας αρέσει προσωπικά, τι αντικειμενικά είναι, γιατί πρέπει να βάλουμε τα πράγματα στη θέση τους, πρέπει να καταλογιστούν ευθύνες, πρέπει να γραφεί η ιστορία, κύριε μάρτυς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ νομίζω ότι η λέξη πραξικόπημα ενέχει συνωμοτισμό.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Το μόνο στοιχείο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εκτός από τα άλλα. Συνωμοτισμό. Στην προκειμένη περίπτωση, ούτε θα ήθελα εγώ εδώ που τα λέμε να συνεχίσω να υπεραμύνομαι αυτής, διότι δεν βλέπω εγώ από τη σκοπιά τη δική μου αν θα χρησιμοποιηθεί ο ένας όρος ή ο άλλος. Εγώ σας το λέω, είναι και προσωπικό μου θέμα. Είτε ειδική επιχείρηση το πούμε είτε πραξικόπημα το πούμε, το ίδιο αποτέλεσμα είναι, καταλάβατε;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κοιτάξτε, δεν έχει σημασία αυτό, γιατί μπορεί και μια σωστή, τεκμηριωμένη, νόμιμη ειδική επιχείρηση να έχει καταστρεπτικό αποτέλεσμα, αλλά εδώ θα πούμε ότι δεν εξετελέσθη σωστά. Ενώ το πραξικόπημα, όταν ξεκινάμε μια τέτοια ενέργεια κι εμείς να το ξεκαθαρίσουμε, αν εσείς προσωπικά το θεωρείτε πραξικόπημα ή όχι, σημαίνει ότι υπήρχε μια κατακτημένη συνείδηση, τουλάχιστον σε κάποιους, ότι θα οδηγήσει σε κάποια καταστρεπτικά αποτελέσματα. Κι ο κ. Γεωργίτσης εδώ ήταν αρκετά γενναίος, κύριε μάρτυς, και είπε ναι ήταν πραξικόπημα. Και περιμένω κι από σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε, εγώ δεν κρύβομαι πίσω από τις λέξεις.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Σας ακούω λοιπόν.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είναι θέμα γενναιότη-

τος. Είναι θέμα ερμηνείας. Εγώ νομίζω μέχρι του επιπέδου αυτών που μας 'δώσαν τις εντολές δεν ήτο πραξικόπημα. Στο επίπεδο το υψηλότερο συντρέχουν όλοι οι λόγοι που λέτε για να θεωρηθεί πραξικόπημα. Αλλά εγώ δεν πρόκειται τώρα να καθίσω να κάνω, όπως σας λέω. Έγινε ό,τι έγινε. Τώρα, αν με χαρακτηρίσετε ως πραξικοπηματία είτε ως άνθρωπο που έλαβα μέρος σε μια ειδική επιχείρηση, δεν νομίζω εγώ ότι βλέπω την αυτή...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Δασκαλάκη...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Σας παρακαλώ, κύριε πρόεδρε, ήρθατε αργά, έχουν περάσει άλλοι συνάδελφοι αρκετά το δεκάλεπτο και τελειώνω, εξάλλου είναι δευτερόλεπτα η ερώτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα είχατε πει ότι θα 'ναι η τελευταία ερώτηση.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Την ίδια, δεν την έχω εξαντλήσει, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ενδιαφέρει την Επιτροπή και την κρίση τους αν ο μάρτυς νομίζει ότι πρέπει να χαρακτηρίσει ως επιχείρηση ή ως πραξικόπημα; Μια έννοια την οποία κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επιτρέψτε μου να έχω κι εγώ την άποψή μου, αν ενδιαφέρει εμένα για να συμβάλω στην απόφαση της Επιτροπής, όταν βγούνε τα πορίσματα. Λοιπόν, μην ξεχνάτε όμως ότι, και αν δεχτούμε ότι σε εκείνο το επίπεδο έγινε η συνωμοσία και άρα το πραξικόπημα, σ' εκείνο το επίπεδο συμμετείχατε και εσείς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι σ' αυτό το επίπεδο. Όχι στο επίπεδο των αποφάσεων.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Και μία τελευταία και τελειώνω. Τον κ. Σκλαβενίτη τον γνωρίζετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τον γνώρισα στην Κύπρο, όταν ήρθε.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τι αρμοδιότητες, τι ευθύνες είχε στην Κύπρο όταν ήρθε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήρθε ως αλεξιπτωτιστής. Όχι πραγματικός. Σταλείς από δω πάνω με κάποιες αποστολές που δεν κατάλαβα ποτέ.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Που δεν καταλάβατε ποτέ. Διερωτηθήκατε, δηλαδή, ποιες μπορεί να ήταν οι αποστολές;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, διηρωτήθην. Το καταλάβαινα ότι ήταν ειδικές αποστολές που εδόθησαν από τα πάνω. Αλλά ποιες ήταν δεν ξέρω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Που νομίζετε ότι είχαν σχέση μ' αυτήν την ενέργεια που κάνατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήρθε κατ' αρχήν μετά ο Σκλαβενίτης στην Κύπρο. Μετά από τη 15^{η}.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ναι, εντάξει, αλλά μπορεί κάποιες συμμετοχές να τις είχε κι από εδώ ενδεχόμενα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ): Παρακαλώ τον κ. Κουτσογιάννη να λάβει τον λόγο. Με μία έκκληση, να είναι όσον το δυνατόν περισσότερο σύντομος.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε πρόεδρε, θα μου επιτρέψετε, πριν έρθετε όλοι οι συνάδελφοι μίλησαν σχεδόν μισή ώρα ο καθένας, θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν θέλω να σας περιορίσω. Είναι η άποψίς μου αυτή, γι' αυτό μόλις ήρθα είπα και στον κ. Δασκαλάκη ότι πρέπει να τελειώνουμε. Να βρούμε τρόπο να τελειώνουμε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, θα ξεκινήσω κι εγώ απ' αυτό το θέμα του λόγου τιμής για το οποίο μιλήσατε χθες. Θα σας κάνω της εξής ερώτηση. Αν προσπαθούσε κάποιος συνάδελφος αξιωματικός να σας μυήσει, σας εδέσμευε με λόγο τιμής, αλλά στη συνέχεια σας μίλαγε για κομμουνιστικό πραξικόπημα, θα κρατάγατε αυτόν τον λόγο τιμής που είχατε δώσει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Θα τον κρατάγατε; Μάλιστα. Είπατε ότι μέχρι το 1974 οι αξιωματικοί ξέρανε να κρατάνε τον λόγο τιμής.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είπα όλοι οι αξιωματικοί. Ένα μέρος των αξιωματικών λόγω γαλουχήσεως, όχι ότι δεν κρατάγανε τον λόγο της τιμής, ίσχυε αυτό το ρομαντικό στοιχείο του λόγου τιμής. Ήταν δηλαδή της κατηγορίας των πλέον...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επιτρέψτε μου να ολοκληρώσω την ερώτηση. Να ολοκληρώσω, γιατί είναι κι άλλο στην ερώτηση. Προφανώς εννοούσατε ότι μετά το ’74 αυτό το στοιχείο δεν υπάρχει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι του λόγου τιμής.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Για τον λόγο τιμής μιλάμε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, όχι το άλλο στοιχείο είναι αυτό που δεν υπάρχει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εγώ θέλω να ρωτήσω το εξής. Το ότι οι αξιωματικοί από το 1974 και μετά τηρούν τον στρατιωτικό τους όρκο και δεν δίνουν ύποπτους λόγους τιμής για πραξικοπήματα είναι κατακριτέο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, μιλήσατε χθες για τη Θεσσαλονίκη για την εποχή που έγινε το αντικίνημα του τέως βασιλιά. Και μας είπατε για έναν διοικητή που σας είπε ήρθες να με πιάσεις και κάτι τέτοια. Ξέρετε ότι, με την ευκαιρία να σας πω, ότι είμαι πρώην στρατιωτικός κι εγώ και να σας πω ότι έχει κυκλοφορήσει ευρύτατα, σε πάρα πολλούς αξιωματικούς, συζητήσεις κτλ., ότι εκεί είχατε κάνει μια συμφωνία με τον τότε διοικητή των καταδρομών και είχατε πει ότι, αν μεν επικρατήσει ο βασιλιάς, θα καλύψετε εσείς εκείνον, αν δε επικρατήσει ο Παπαδόπουλος, αυτός θα καλύψει εσάς. Αυτό συζητείται στο στράτευμα, έχει συζητηθεί ευρύτατα. Είναι έτσι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα σας πω. Ήταν τότε απορίας άξιον πώς εγώ ένας όχι πάρα πολύ παλαιότερα υπασπιστής του Κωνσταντίνου, μετά από μία ενέργεια που ηγήθη ο Κωνσταντίνος και ηττήθη, έμεινα στον στρατό και απεστρατεύθησαν άλλοι. Αυτή βέβαια η απορία οδήγησε σε ένα κάποιο τέτοιο συμπέρασμα και δεν είναι αληθής αυτή η φήμη.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν είναι αληθής.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είναι όπως σας το ανέφερα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αν ας πούμε έχει γίνει μία τέτοια συμφωνία μεταξύ κάποιων άλλων, όχι με σας, δυο άλλοι είχαν κάνει κάποια τέτοια συμφωνία, πώς θα τη χαρακτηρίζατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ’ αρχήν πολύ υποθετικό είναι αυτό το ερώτημα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς εντάξει. Ο κ. Γεωργίτσης, κύριε μάρτυς, όταν ήρθε εδώ, την περασμένη βδομάδα, μας είπε ότι στη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου στο Πεντάγωνο, όταν εξέφρασε κάποιες αντιρρήσεις και ανησυχίες για τον ξένο παράγοντα, για τους Τούρκους μήπως τυχόν κάνουνε απόβαση κτλ., σας είπαν και ο Μπονάνος και ο Ιωαννίδης ότι υπάρχει πλήρης κάλυψη. Και μάλιστα μίλησαν και για πράσινο φως. Εσείς το ακούσατε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Δεν νομίζω ότι προχώρησαν οι αντιρρήσεις του Γεωργίτση εκεί. Άρχισε να προβάλλει κάποιες αντιρρήσεις. Δεν πρόλαβε να πει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επαναλαμβάνω, ο κ. Γεωργίτσης είπε ότι, όταν πρόβαλε αυτές τις ανησυχίες, του είπαν ότι υπάρχει πλήρης κάλυψη και στη συνέχεια είπε για πράσινο φως. Αυτό το ακούσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό που άκουσα είναι σταμάτα, κύριε Γεωργίτση, αυτές τις αντιρρήσεις, εάν αφορούν το σχέδιο, τις λες παρακάτω. Γιατί η απόφαση είναι ειλημμένη, δεν υπάρχουν αντιρρήσεις.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Δεν ακούσατε επομένως αυτό. Κύριε μάρτυς, έχω εδώ μια διαταγή με την οποία, την οποία έχετε υπογράψει εσείς στην Κύπρο για να ’ρθείτε να κάνετε την εκπαίδευση, αυτές τις πτώσεις δι’ αλεξιπτώτου, στο τέλος Ιουνίου και αρχές Ιουλίου. Και βρεθήκατε στην Αθήνα. Σ’ αυτή τη διαταγή είναι και ορισμένοι άλλοι. Καμία δεκαριά αξιωματικοί, αλεξιπτωτισταί, πολλοί από τους οποίους ήταν στενοί συνεργάτες σας στο πραξικόπημα της Κύπρου. Αυτή η διαταγή είναι άκρως απόρρητη. Πείτε, επειδή και εγώ ξέρω και εσείς ξέρετε ότι αυτές οι διαταγές για εκπαίδευση αξιωματικών δεν είναι καν εμπιστευτικές, είναι απλές διαταγές. Γιατί τη χαρακτηρίσατε άκρως απόρρητη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας πω. Μέχρι και τη 15η Ιουλίου στην Κύπρο ίσχυε το απόρρητο, το

άκρως απόρρητο, των κινήσεων των στελεχών μεταξύ Ελλάδος και Κύπρου. Και μάλιστα σχεδόν ίσχυε ακόμη και το ψευδώνυμο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το ψευδώνυμο ίσχυε. Το ξέρω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Γι' αυτό αυτά χαρακτηρίζονται άκρως απόρρητα. Αν ήτανε εδώ στην Ελλάδα, ασφαλώς δεν θα υπήρχε καν. Ήταν απλή διαταγή. Γι' αυτόν τον λόγο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς. Δέχομαι την απάντησή σας. Είναι αληθές ότι δώσατε αναφορές ή κάνατε καταθέσεις για να πάρουν παράσημα ή και συντάξεις οι πραξικοπηματίες στην Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Κατ' αρχήν θέμα συντάξεων για τους νεκρούς. Σκοτώθηκαν ορισμένοι άνθρωποι κάτω. Ελήφθη μια απόφασις από το Γενικό Επιτελείο Στρατού...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μιλάμε για το πραξικόπημα, όχι...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, για το πραξικόπημα, να δοθούν συντάξεις στους νεκρούς. Αυτό δεν είναι θέμα... μου ήρθαν κατά καιρούς ορισμένα έγγραφα από το Γενικό Επιτελείο και λέγανε ο τάδε να διαβεβαιώσω εάν σκοτώθηκε, εάν έλαβε μέρος, από ποιον πήρε εντολές, σκοτώθηκε κάτω κτλ., εκεί δεν σας κρύβω, έχω αρκετές τέτοιες περιπτώσεις, είχε δημιουργηθεί μια κατάσταση τότε αποφυγής αναλήψεως ευθυνών και φαίνεται εγένετο γνωστό ότι ο Κομπόκης δέχεται οπωσδήποτε για τους ανθρώπους που οι ίδιοι τουλάχιστον σκοτώθηκαν να υπογράψει ότι πράγματι έλαβαν μέρος στο πραξικόπημα και σκοτώθηκαν κτλ. Και υπέγραψα ορισμένες τέτοιες μαρτυρίες και εστάλησαν κάτω και έμαθα μετά ότι πήραν κάποια σύνταξη.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Για τα παράσημα θέλω να μου πείτε. Κάνατε πρόταση για παράσημα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Για παράσημα ουδεμία πρότασις εγένετο για τη 15η Ιουλίου, αλίμονο, για τέτοιου είδους επιχείρηση δεν υπάρχουν παράσημα. Έχω κάνει εισηγήσεις για παράσημα για τον αγώνα μετά κατά των Τούρκων, όπου εκεί υπήρξαν τελείως διάφορες συνθήκες, ηρωισμοί κ.λπ.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Σε αυτές τις αναφορές σας για παράσημα κατά τη διάρκεια της απόβασης κλπ...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, αλλά ήταν άνθρωποι που είχαν λάβει μέρος.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μπράβο. Μήπως εκεί έγινε προτίμηση σε κάποιους πραξικοπηματίες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, έχετε πάει δύο φορές στην Αμερική, έχετε πάει μία φορά στη Νεάπολη στο ΝΑΤΟ, έχετε υπηρετήσει στο 3ο Γραφείο του Πενταγώνου εδώ με αρμοδιότητα σε θέματα νατοϊκά, όπως εσείς ο ίδιος είπατε, κτλ. Θα σας κάνω μια ερώτηση ευθέως, γιατί να τα λέμε απέξω και να μην τα λέμε κι εδώ. Είχατε ποτέ σχέσεις με ξένες μυστικές υπηρεσίες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, ποτέ.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επεχείρησαν ποτέ να σας μυήσουν και συγκεκριμένα για να γίνετε άνθρωπος της CIA;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ποτέ. Η μόνη σχέση που είχα, δεν μπορεί να την πει κανείς σχέση, ήμουνα αγγελιαφόρος του αρχιστρατήγου, όπως ελέγετο, νοτίου τομέως, ναυάρχου Αμερικανού με τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ την εποχή που υπηρετούσα, για τη διαβίβαση ορισμένων πληροφοριών που δεν ήθελαν να φαίνονται γραμμές και αφορούσαν θέματα τότε ιδία του αεροδρομίου Λήμνου. Σε αυτή την περίπτωση έτυχε ο ναύαρχος που υπηρετούσε στη Νεάπολη ο Αμερικανός να είναι πολύ φιλέλλην, θα τον θυμηθώ, και βοήθησε πάρα πολύ στο να πάρομε ορισμένα κονδύλια για να αρχίσει η κατασκευή του αεροδρομίου Λήμνου που εγένετο διά κονδυλίων ΝΑΤΟ. Τρόπον τινά ερχόμουν και έλεγα εδώ στον Αρχηγό του ΓΕΕΘΑ, χειρίσου έτσι το θέμα είπε έτσι ο ναύαρχος, για να μπορεί να πιάσει να πάρουμε τόσα εκατομμύρια κτλ. Αυτή ήταν η τρόπον τινά η θολή υπηρεσιακή μου σχέσις με ανθρώπους άλλων στρατών.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα, καλώς. Χθες, όταν ξεκινήσατε την κατάθεσή σας, είπατε κάτι για πολιτικούς. Δηλαδή, είπατε ότι εμείς οι στρατιωτικοί θα σας τα πούμε, διότι άλλωστε όλοι θα τα πούνε και θα τα μάθετε. Θα έχετε πρόβλημα με τους πολιτικούς είπατε χθες στην αρχή. Τι εννοούσατε; Τι ξέρετε ακριβώς για να λέτε αυτό που εννοούσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν δεν ξέρω αν το διατύπωσα έτσι, ήθελα να πω ότι εμείς οι στρατιωτικοί του κατωτέρου επιπέδου, οι εκτελεσταί κάτω στην Κύπρο, υποχρεωτικά θα γνωσθούν αυτά όλα, διότι τα πούμε δεν τα πούμε θα επικαλυφθούν από τις μαρτυρίες των άλλων. Εκεί όμως που αρχίζουν τα πράγματα και μπλέκουν είναι στα ανώτερα επίπεδα, στρατιωτικά και πολιτικά. Στηριζόμενος στην κοινή λογική.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αυτό εννοούσα, αλλά θέλω να ξεκαθαρίσω. Εννοούσατε την τότε πολιτική ηγεσία, δηλαδή τον Ανδρουτσόπουλο, τον τάδε τάδε, που ήτανε Υπουργείο Άμυνας, Πρωθυπουργός, και τη στρατιωτική ηγεσία ή εννοούσατε τυχόν και άλλους πολιτικούς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Εννοούσα την τότε πολιτική ηγεσία και ιδιαίτερα είχα ακούσει φέρ' ειπείν μεταξύ άλλων ότι ο Ανδρουτσόπουλος ήταν υπέρ της επανόδου του συνόλου των στελεχών από την Κύπρο, όταν το ζητούσε ο Μακάριος, γιατί κάποιοι σε κάποια φάση έλεγαν μακάρι να ακούγαμε τον Ανδρουτσόπουλο που εν πάση περιπτώσει, παρ' ότι δεν ήταν πολιτικός, είχε μια πολύ καλή ιδέα. Δεν θα γινόταν αυτά που γίνανε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Κομπόκη, εγώ και ως στρατιωτικός και με όσα άκουσα δεν έχω πειστεί ότι αυτή η επιχείρηση διαφυγής του Μακαρίου είναι σωστή. Δεν έχω πειστεί. Μπορεί να είναι αληθινή, αλλά εγώ δεν έχω πειστεί μέχρι στιγμής. Εσείς ξέρετε ότι αυτό το θέμα, ότι πήγατε να σκοτώσετε τον Μακάριο, γιατί έτσι ξέρει ο ελληνικός λαός, και δεν τον σκοτώσατε έγινε αφορμή για σχόλια και εναντίον του Κορκόντζελου και εναντίον σας κτλ., ότι αυτοί δεν 'μπορέσαν να σκοτώσουν έναν παπά. Αυτό το ξέρετε ότι έχει γίνει συζήτηση στο στράτευμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό εξ υπαρχής το περίμενα και βέβαια έγινε. Πήγαν σαν τους ηλίθιους και 'χτυπήσαν την μπροστινή του πόρτα και τον αφήσαν να φύγει. Μοιραίως το λέγανε. Αυτό βέβαια υπό την προϋπόθεση ότι ήτανε στόχος δολοφονίας.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πάντως έχουνε γίνει αυτά τα δυσμενέστατα σχόλια και το ξέρετε. Μάλιστα. Και μια δεύτερη ερώτηση. Οι εκτελεστές του εγχειρήματος στο Προεδρικό Μέγαρο, ο Κορκόντζελος, ας πούμε, όταν του δώσατε αυτό το σχέδιο, δεν κατάλαβε ότι είχε κενό για να σας το πει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο Κορκόντζελος είχε αποστολή να προσβάλει από τη μία πλευρά. Τις υπόλοιπες πλευρές τού είπα ότι θα τις καλύψω εγώ με άλλες δυνάμεις.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Μία τρίτη ερώτηση. Η πύλη διαφυγής από την οποία έφυγε τελικά ο Μακάριος μήπως είναι στην ευθεία που έβαλαν τα άρματα; Θέλω να πω το εξής.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Περίπου είναι, περίπου είναι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Περίπου είναι. Μήπως αυτός είναι ο λόγος που εκείνο το σημείο έμεινε ακάλυπτο, για να μη βληθούν από πίσω;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Είναι στην περίπου ευθεία μεν, αλλά κατεβαίνει. Είναι ρέμα. Είναι ξηροπόταμος πίσω από το πορτάκι αυτό που κατεβαίνει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς. Κύριε μάρτυς, είχατε καθόλου επαφές με τον κ. Καρούσο, που ήτανε αρχηγός της ΕΟΚΑ Β΄ μετά τον Γρίβα; Αν είχατε, πότε και τι είδους επαφές;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με τον κ. Καρούσο είμαστε περίπου συμμαθηταί, μικρή διαφορά έχουμε, τον γνώριζα από την εποχή που ήμαστε νέοι αξιωματικοί. Υπηρετήσαμε στις καταδρομές επί σειράν ετών. Μετά βέβαια αυτός απεστρατεύθη, απετάχθη με το κίνημα της 13ης Δεκεμβρίου, έκτοτε δεν τον είδα, παρά μόνον όταν επέστρεψα από την

Κύπρο κι αυτός υπηρετούσε σε κάποια μονάδα της Βορείου Ελλάδος και πέρασε από το σύνταγμα Δράμας, στο οποίο ήμουν διοικητής, και ειδωθήκαμε και τα είπαμε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Δεν είχατε σχέσεις στην Κύπρο, όταν ήσασταν και οι δυο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην Κύπρο όχι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μία άλλη ερώτηση. Είπατε ότι η κατάσταση φορτίστηκε στην Κύπρο, όταν ο Μακάριος δεν ήθελε να δεχθεί κάποιους εφέδρους και ήθελε να διώξει και τους Έλληνες αξιωματικούς που ήτανε κάτω, ότι αυτό δημιούργησε την ένταση και το κλίμα για να γίνουν πραξικοπήματα και αυτά. Για πέστε μου αυτό σε σχέση με αυτό που ακούσατε και προηγούμενα, ότι έναν χρόνο νωρίτερα από το ’73 είχε δοθεί στο ΓΕΕΦ το πλήρες και ακριβές σχέδιο απόβασης των Τούρκων από κάποιον Στόικερ, Άγγλο συνταγματάρχη. Έναν χρόνο νωρίτερα. Θέλω να πω το εξής δηλαδή, αφού τα σχέδια υπήρχαν στην Τουρκία και στο ΝΑΤΟ κι ήταν έτοιμα και ήταν και γνωστά στο ΓΕΕΦ και είχαν αναφερθεί και στον κ. Μπονάνο και τα ήξερε και αυτός, το είπε ο κ. Ντενίσης, μήπως όλα αυτά ήτανε αφορμές και προφάσεις για να προχωρήσετε στην εκτέλεση του σχεδίου; Δεν το ξέρετε. Την εκτίμησή σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Προσωπικά εγώ ποτέ δεν πίστεψα ότι στο θέμα της τουρκικής αποβάσεως υπήρχε συνεργασία Ελλήνων αξιωματικών μικρού ή μεγάλου βαθμού. Δεν μπορώ να το δεχτώ κατά κανέναν τρόπο ότι υπάρχει Έλληνας αξιωματικός που θα συνεργαστεί με Τούρκους για να δώσουν ένα κομμάτι είτε ελληνικό είτε κυπριακό. Είναι αδιανόητο για μένα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Κύριε μάρτυς, αυτό ίσως αποδειχθεί στη συνέχεια για κάποια κλιμάκια, αλλά η δική σας εκτίμηση είναι αυτή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτή είναι η άποψή μου.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μια ερώτηση ακόμα. Πώς εκτιμάτε εσείς, πού οφείλεται ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις τα τελευταία χρόνια έχουν κάνει μερικά πραξικοπήματα με απόλυτη επιτυχία, αλλά, όταν χρειάστηκε να πολεμήσουν, απέτυχαν; Ενώ στα στρατιωτικά σχολεία δεν είχαν εκπαιδευτεί για πραξικόπημα, είχαν εκπαιδευτεί για να κάνουνε μάχη, πόλεμο. Πού οφείλεται αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εννοείτε η κατάστασις του στρατεύματος στα χρόνια της δικτατορίας;

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Γενικά αλλά και στην Κύπρο, και εδώ και στην Κύπρο, ναι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Ο στρατός είχε υποστεί μεγάλη ζημιά κατά την περίοδο της δικτατορίας για πολλούς λόγους. Ένας κύριος λόγος να σας πω ήταν ο εξής. Ουσιαστικώς είχε καταλυθεί η ιεραρχία.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η μεραρχία, φέρ’ ειπείν, ξέρετε από στρατιωτικά, που έχει στρατηγό και εδιοικείτο από το 2ο Γραφείο, που ήταν ταγματάρχης. Δηλαδή, ο μέραρχος δεν μπορούσε να πάρει απόφαση αν αυτή η απόφασις ήταν αντίθετος με τη γραμμή την οποίαν είχε ο ταγματάρχης. Έτσι στρατός δεν γίνεται. Όλα ξεκινούσαν από κει. Πώς έγινε, πώς φτάσανε τα πράγματα, το βλέπαμε εμείς και το καταλαβαίναμε. Οι άνθρωποι οι οποίοι βοήθησαν τον Παπαδόπουλο να κάνει την 21η ήταν μικρών βαθμών. Αυτοί οι άνθρωποι τοποθετήθηκαν σε καίριες θέσεις και δι’ αυτών των ανθρώπων διοικούσε το στράτευμα. Αυτό σιγά σιγά έφθειρε όλους τους αρμούς του. Λοιπόν, το αποτέλεσμα όταν δεν υπάρχει αρχή στον στρατό, εδώ μια επιχειρησούλα να κάνει κανείς, πρέπει να υπάρχει κάποια σειρά. Πόσω μάλλον αυτό που λέμε στρατός, που στηρίζεται αποκλειστικά σ’ αυτό.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αυτός είναι ο κύριος λόγος κατά τη γνώμη σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είναι ένας από τους κυρίους, ναι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αυτή η χαλάρωση και ο αποπροσανατολισμός. Η αλλαγής αποστολής. Εντάξει. Για πέστε μου, κύριε μάρτυς, είπατε επανειλημμένως εχθές, τρειςτέσσερις φορές, όταν έγινε η απόβαση,

στην απόβαση είμαστε, δεν έγιναν τα στοιχειώδη. Αν κάναμε τα στοιχειώδη, δεν θα τους αφήναμε να κάνουν προγεφύρωμα. Δεν κάναμε τα στοιχειώδη. Και το είπατε αυτό τρεις-τέσσερις φορές. Είπατε στην αρχή ότι υπήρχαν δύο μήνες πριν από την απόβαση πυκνές κινήσεις ελικοπτέρων τουρκικών που εξοπλίζανε τους θύλακες κτλ. Αυτά τα στοιχειώδη γιατί δεν έγιναν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όλο το πρόβλημα είναι εκεί. Κι όλο το μεγάλο ερωτηματικό γιατί δεν έγιναν. Εγώ ακόμη και όσο θα ζω θα μένω με την πικρία ως στρατιωτικός ότι στην Κύπρο δεν παίξαμε, να χρησιμοποιήσω κοινή ορολογία, όλα μας τα χαρτιά, ως στρατιωτικοί. Εάν τα παίζαμε όλα και χάναμε, τότε το δέχεται κανένας. Αυτά έχομε, αυτά κάναμε. Τι δεν κάναμε στην Κύπρο; Αυτά που λέω, στοιχειώδη. Τι δεν έγινε; Επιστράτευσις δεν έγινε εγκαίρως. Διάταξις δεν έγινε εγκαίρως. Πώς θα αντιμετωπιστεί ένας που έρχεται χωρίς διάταξη; Λοιπόν, αυτά είναι οπωσδήποτε... Μετά, από πλευράς Ελλάδος, το ελάχιστο που μπορούσε να γίνει, δεν πάω στα μέγιστα, το οποίο το ελάχιστο και τα μεσαία στελέχη το ξέρουν.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τα είπατε χθες, δεν χρειάζεται. Θα παρακαλέσω, αυτά ήταν λόγω κλασικής ανεπάρκειας της Αθήνας ή των υπευθύνων στην Κύπρο ή ήτανε ηθελημένα, κύριε μάρτυς; Σας παρακαλώ πέστε μου αυτό που πιστεύετε τώρα μέσα σας, που έχετε κατασταλάξει τι έγινε. Σας χρησιμοποίησαν αυτοί που σας χρησιμοποίησαν, σας στείλανε στα σπίτια σας, αυτοί μετά πήρανε τα αυτά, εντάξει τα ξέρετε τι έχει γίνει. Λοιπόν, γιατί δεν λέτε την αλήθεια τώρα; Αυτό που πιστεύετε ή αυτό που ξέρετε. Αν μπορείτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ανεπάρκεια και να σας πω γιατί.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ανεπάρκεια ποιων ακριβώς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας το αιτιολογήσω με λίγες λέξεις. Ήταν ιδιόμορφος η κατάστασις στην Ελλάδα. Είχε αρχηγό των πάντων έναν άνθρωπο ο οποίος δεν καθότανε υπεράνω αυτών και να τους διοικεί. Είχε τοποθετήσει στις καίριες θέσεις ανθρώπους οι οποίοι υπήκουαν στις εντολές του και δεν έκαναν τίποτα, αν δεν τους έλεγε αυτός. Έχω και προσωπική εμπειρία επ' αυτού, για τη νοοτροπία του ανθρώπου που ήταν στην αρχή και μιλάμε για τον Ιωαννίδη. Πριν πάω στην Κύπρο, ζητούσα να τοποθετηθώ, ήρθε ο χρόνος, σε μονάδα για χρόνο διοικήσεως. Είχα μερικά χρόνια σε γραφεία, επιτελεία, ήθελα να πάω να διοικήσω μονάδα, διότι πλησίαζε η προαγωγή μου. Ζήτησα επανειλημμένα από το Αρχηγείο Στρατού να τοποθετηθώ στην περιοχή Δράμας, που είναι και η γενέτειρά μου. Δεν με τοποθετούσαν. Μία μέρα που συνήντησα τον Ιωαννίδη στον διάδρομο του ΓΕΣ, του λέω, κύριε Ιωαννίδη, εγώ θέλω να φύγω από δω, θέλω να πάω σε μονάδα. Και μου λέει δηλαδή τι μονάδα θες να πας; Διότι οι περισσότερες τοποθετήσεις, αν όχι όλες, εγίνοντο μερίμνη Ιωαννίδη και των ανθρώπων του, διότι έπρεπε να τοποθετούν ανάλογα τους ανθρώπους. Λέω καταρχήν θα ήθελα να επανέλθω στις καταδρομές, διότι έχω ολόκληρη τη ζωή μου φάει στις καταδρομές και στα αλεξίπτωτα και βέβαια θα ήθελα να διοικήσω μονάδα αλεξιπτωτιστών. Εκεί μου απήντησε το εξής. Ασφαλώς αστειεύεσαι. Βέβαια αστειεύομαι, του λέω, ξέρω ότι δεν θα με βάλετε. Αλλά συμπλήρωσε μόνος του, στα συντάγματα αλεξιπτωτιστών της Θεσσαλονίκης και των Αθηνών και οπουδήποτε αλλού, θέλω να βάζω ανθρώπους που να τους λέω σήκω κάτσε και να σηκώνονται και να κάθονται. Δεν έχω χρόνο εγώ να ασχολούμαι με λεπτομέρειες. Αυτή ήταν η ψυχολογία του ανθρώπου. Του τρόπου διοικήσεώς του. Υπό αυτή την έννοια, με αυτήν τη νοοτροπία, την ψυχολογία, τοποθέτησε αρχηγό, τοποθέτησε στην α΄ θέση, στη β΄, στη γ΄. Συν και το στοιχείο ότι δεν καθόταν πάνω τους, ιεραρχικά, έπρεπε να τον ψάχνουν να τον βρουν. Δίσταζαν, 'κάναν, έχαναν χρόνο, δεν 'παίρναν αποφάσεις, αν δεν αποφάσιζε αυτός.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Θα παρακαλέσω, κύριε μάρτυς, εντάξει κατάλαβα, θα παρακαλέσω όμως, επειδή έχω τρεις-τέσσερεις ερωτήσεις ακόμη, να μου απαντάτε με όσον το δυνατόν λιγότερα λόγια, με σαφήνεια όμως για να καταγράφονται. Είπατε χθες ότι η άμυνα της Κύπρου ήταν μηδενική. Είπατε αυτή τη λέξη. Και λέγατε ταυτόχρονα ότι οι Τούρκοι απέναντι ήσαν πάνοπλοι, εκπαιδευμένοι, με σύγχρονο εξοπλισμό κτλ. Αφού αυτό το ξέρατε και ξέρατε ταυτόχρονα ότι είναι πιθανόν, αν κάνετε το πραξικόπημα, να δώσετε αφορμή στους Τούρκους να επιτεθούν, γιατί το διακινδυνεύσατε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ήταν απαραίτητο να αποτελέσει αφορμή το πραξικόπημα για να επέμβουν οι Τούρκοι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Απαραίτητο δεν ήταν, αλλά ήταν πιθανόν.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είναι η εξέλιξις αυτή.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ήταν πολύ πιθανόν.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Και βάσει βέβαια των σχεδίων εκ των υστέρων...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Κανονικά δεν εδικαιολογείτο η επέμβασις. Δεν εστηρίζετο η επέμβασις των Τούρκων, διότι δεν πειράξαμε κανέναν Τούρκο. Έγινε μέσα στον ελληνοκυπριακό χώρο. Οι εγγυήτριες δυνάμεις, απ' ό,τι ξέρω γενικά, μόνο αν εδημιουργείτο θέμα μεταξύ των δύο εθνοτήτων, τότε κτλ. Άλλο αν αυτοί το πήραν αφορμή και εξελίχθησαν έτσι τα πράγματα. Τώρα βέβαια αυτό δεν είναι και θέμα δικό μου, έπρεπε να το λάβουν, με τις πληροφορίες που είχανε, υπόψιν τους αυτοί που αποφάσισαν και σχεδιάσανε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εγώ είπα γιατί εσείς το αποτολμήσατε. Εντάξει. Εκεί κάτω, στις επιχειρήσεις στην Κυρήνεια ανοιχτά, ήταν κι ένα ελικοπτεροφόρο αγγλικό, το ΕΡΜΗΣ, το οποίο έκανε τη λεγόμενη ηλεκτρονική κάλυψη της απόβασης, γιατί οι Τούρκοι δεν είχαν αντίστοιχο πλοίο. Το είδατε αυτό το πλοίο εσείς εκεί ανοιχτά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μεταξύ Κυρήνειας και τουρκικών ακτών υπήρχαν ένα έως δύο σκάφη κάποιου μεγάλου μεγέθους, σταθερά. Γρήγορα κυκλοφόρησε η φήμη ότι το ένα απ' αυτά τα σκάφη ήταν το ΕΡΜΗΣ. Δεν έχω απόδειξη ότι ήταν το ΕΡΜΗΣ. Έχω ένδειξη ότι ήταν σκάφος που μπορούσαν να προσγειωθούν ελικόπτερα. Διότι είχα την εντύπωση, παρότι δεν ήταν πάντα καθαρός ο ουρανός, ότι ορισμένα ελικόπτερα με τα πήγαινε έλα που 'κάναν, έκαναν μία στάση εκεί για κάποιους λόγους. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι ήταν το ΕΡΜΗΣ. Δεν ξέρω, δεν μπορώ να πω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, κατερρίφθη μεταξύ των άλλων και ένα αεροσκάφος που, όταν χτυπήθηκε, ο πιλότος του πήδηξε με αλεξίπτωτο. Συνελήφθη από τμήμα πυροβολικού δικό μας, λέγεται αυτό, και ήτανε Άγγλος πιλότος. Εσείς, που ήσαστε στην περιοχή εκείνη της Κυρήνειας, το πληροφορηθήκατε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρώτη φορά το ακούω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πρώτη φορά το ακούτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Κουτσογιάννη...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τελειώνω, κύριε πρόεδρε, τελειώνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα πρέπει να σας βεβαιώσω πάντως ότι περάσατε όλους τους συναδέλφους. Επειδή μου παραπονεθήκατε προηγουμένως.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, εσείς ο ίδιος είχατε κάποιες μονάδες στην Κυρήνεια. Τρεις-τέσσερις μοίρες καταδρομών, στις οποίες δώσατε κάποια αποστολή κτλ. Τον σταθμό διοικήσεώς σας σε τι απόσταση τον είχατε από τις μονάδες αυτές;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τις περισσότερες φορές ήμουνα πάρα πολύ κοντά, στην τελευταία φάση όταν έκανα μία τελευταία προσπάθεια επιθέσεως προς το προγεφύρωμα απείχα από τη μονάδα 500 μέτρα. Από τη μονάδα που ήταν επ' επαφή. Εμείς και λόγω ιδιότητος, ιδιαίτερων χαρακτηριστικών στις καταδρομές, ο κινητός αυτός σταθμός διοικήσεως πάρα πολλές φορές βρίσκεται πάρα πολύ κοντά ή και σε μία

από τις μονάδες μέσα και μερικές φορές έρχεται λίγο πίσω για να έχει επαφή.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Η ερώτηση που κάνω έχει την εξής έννοια. Έχει ακουστεί ότι ήσασταν σε μια απόσταση 7 χιλιομέτρων από κει. Είναι αληθές αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς. Κύριε μάρτυς, είπατε χθες ότι υπήρχε κάτω πυροβολικό δυνάμεως σώματος στρατού. Ένα λεπτό. Αυτό το πυροβολικό, όπως ξέρουμε, δεν χρησιμοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του ΑΤΤΙΛΑ Ι, γιατί δεν χρησιμοποιήθηκε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε. Αυτό που μπορώ να σας πω εγώ, ότι δύο μοίρες πυροβολικού που ετέθησαν υπό διοίκησή μου εχρησιμοποιήθησαν απόλυτα, πλήρως και μέχρι σημείου που να εξαντλούνται διαρκώς τα πυρομαχικά τους. Βέβαια, δεν μπορώ να πω για τις άλλες μοίρες πυροβολικού σε άλλους τομείς, διότι και τις δυόμισι μέρες, τρεις ημέρες των επιχειρήσεων εναντίον των Τούρκων εγώ ευρισκόμουν εν επαφή με τους Τούρκους στις περιοχές Κυρήνειας και Πενταδακτύλου. Αυτό το πυροβολικό, αυτής της περιοχής, ήταν εν δράσει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν ρώτησα γι' αυτό. Ρώτησα για το σύνολο του πυροβολικού που ήταν στην Κύπρο. Και ασφαλώς έχετε τη γνώση ότι αυτό το πυροβολικό δεν χρησιμοποιήθηκε. Πείτε μου γιατί.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι δεν εχρησιμοποιήθη, μετά, όταν κατέβηκα από τη γραμμή πυρός, κατά την εκεχειρία, κάτω στο ΓΕΕΦ, έμαθα ότι δεν εγένετο τόσο καλή χρησιμοποίησις του πυροβολικού. Δεν μπορώ να πω επ' αυτού, καλέστε τον διοικητή πυροβολικού.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εντάξει. Δίνετε αυτή την απάντηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε, υποθέτω, κύριε Κουτσογιάννη, δεν είναι έτσι; Με συγχωρείτε, αλλά έχει 20 λεφτά που ρωτάτε, κύριε Κουτσογιάννη.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είναι η τελευταία ερώτηση με δύο λέξεις. Κύριε μάρτυς, από πλευράς καθαρά στρατιωτικής, η επιχείρηση εκεί στην απόβαση ήταν απαράδεκτη, ας πούμε, η όλη εμφάνιση των δικών μας τμημάτων κ.λπ. Γίνανε περίεργα και σχεδόν πρωτοφανή πράγματα, το ξέρετε εσείς, αυτοδιαλύθηκαν μονάδες, καταστράφηκε μία μοίρα πυροβολικού την οποίαν άφησαν πίσω, ενώ είχαν φύγει τα τμήματα πεζικού κι αυτή έμεινε πίσω και κατεστράφη από τους Τούρκους. Ρίξαμε δικό μας αεροπλάνο από μόνοι μας, ήταν ακάλυπτη η ακτή ουσιαστικά και άλλα πολλά. Εσείς είστε περήφανος που ήσασταν εκεί κάτω εκείνη την εποχή, αυτή την εποχή, ήσασταν υπαρχηγός κατά κάποιον τρόπο, εν πάση περιπτώσει ήσασταν στη ζώνη των επιχειρήσεων; Πώς κρίνετε αυτό το κατάντημα των ελληνικών δυνάμεων, τη διάλυση του στρατού μας κι αυτό το κατάντημα; Διότι και εσείς είπατε χθες ότι, αν κάναμε τα στοιχειώδη, τους Τούρκους θα τους είχαμε κυνηγήσει. Δεν έγιναν αυτά. Αυτό το χάλι, εκτός από την εξήγηση που μου δώσατε νωρίτερα, πώς το χαρακτηρίζετε; Με δυο λέξεις.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν δεν ήμουν υπαρχηγός.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ναι, είχατε τις καταδρομές, εντάξει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα ήθελα να ήμουν.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το είπατε. Εντάξει. Αλλά πώς το χαρακτηρίζετε, πέστε μου.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ένας κύριος παράγων που συνετέλεσε πάρα πολύ στο να δημιουργηθούν καταστάσεις διαλύσεως μονάδων κτλ. ήταν η κακή επιστράτευση. Οι περισσότερες μονάδες που ήταν επιστρατευόμενες, διότι οι μονάδες Εθνικής φρουράς ήταν λίγες. Οι επιστρατευόμενες ήταν πολύ περισσότερες...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το ξέρω, το ξέρω, ναι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τελικώς δεν ήταν μονάδες, ήταν συνονθύλευμα ειδικοτήτων. Επειδή κλείστηκαν οι δρόμοι από την αεροπορία, ο καθένας που άκουγε από το ραδιόφωνο ή έπαιρνε κλήση...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το είπατε αυτό χθες. Εγώ ρωτάω. Γιατί φτάσαμε σ' αυτό το κατάντημα, πώς το χαρακτηρίζετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Διότι... αμέσως αυτό βγαίνει

από το ότι δεν κάναμε επιστράτευση έγκαιρα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα παρακαλέσω να λάβει τον λόγο ο κ. Μπαντουβάς. Θα μου επιτρέψει και ο κ. Μπαντουβάς να κάμω την ίδια έκκληση, διότι είναι ζήτημα ανάγκης, εκτός αν θέλετε να φτάσουμε έως τις 10 και να διακόψουμε για αύριο. Γιατί δεν είναι δυνατόν, έξι ώρες το πρωί δουλεύουν οι γραμματείς. Έξι ώρες τ' απόγευμα δουλεύουν οι γραμματείς. Πόσο θα δουλεύουνε; Είναι θέμα αποδόσεως και είναι και θέμα, με συγχωρείτε, κάποιας ευθύνης την οποία έχει η Επιτροπή απέναντί τους και απέναντι γενικότερα στη Βουλή. Δεν είναι δυνατόν να απασχολεί έτσι το προσωπικό.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μου επιτρέπετε, κύριε πρόεδρε, να απαντήσω σ' αυτή την έκκληση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν θα ήθελα, γιατί δεν θα ήθελα να γίνει, απλώς έκαμα...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αν θέλετε να απαντήσω, μπορώ να απαντήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ασφαλώς μπορείτε να απαντήσετε, γιατί είστε λαλίστατος κ.λπ., ασφαλώς μπορείτε να απαντήσετε αλλά το θέμα είναι ότι δεν χρειάζεται να υπάρξει...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Διότι 10 δεν μπορεί να τελειώσει και δεν πρέπει να τελειώσει. Και εν πάση περιπτώσει το προεδρείο είναι ενιαίο, αν κουραστείτε, μπορείτε να δώσετε την έδρα σας στον κ. αντιπρόεδρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό μου το ξαναϋποδείξατε, κύριε Μπαντουβά, θα σας παρακαλέσω να μην μου το ξαναϋποδείξετε, είναι ελάχιστα ευγενές να μου υποδεικνύετε ότι οφείλω να παραχωρήσω τη θέση μου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι υπηρετήσατε δύο φορές στις Ηνωμένες Πολιτείες.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν άκουσα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δύο φορές υπηρετήσατε στις Ηνωμένες Πολιτείες. Τη μια φορά στην ειδική εκπαίδευση διοικητών λόχων και την άλλη φορά στο ειδικό σχολείο καταδρομών. Ήταν την εποχή που σε τμήματα άλλα πληροφοριών, ανορθόδοξου πολέμου κ.λπ. είχαν επίσης σταλεί για εκπαίδευση οι κ. Παπαδόπουλος, Μακαρέζος, Βούλγαρης, Πατσαρίσης κ.λπ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι δεν είχε καμία σχέση. Κατ' αρχήν εγώ ήμουν λοχαγός, υπολοχαγός την πρώτη φορά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εκείνοι ήσαν τότε αντισυνταγματάρχαι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, σύμφωνοι, αλλά οι σχολές που πήγα εγώ δεν είχαν σχέση με τις ειδικότητές τους.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το γνωρίζετε; Ναι ή όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εις το ΝΑΤΟ επήγατε για πρώτη φορά το 1966.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το '64

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το '64, και μετά από πόσο καιρό ετοποθετήθητε στη νευραλγική θέση του υπασπιστού του αρχιστρατήγου νότιου τομέα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τότε. Αυτήν την περίοδο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αμέσως. Πήγατε και πήρατε αυτή τη θέση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πήγα ως τοποθετηθείς από δω. Από το Γενικό Επιτελείο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μάλιστα. Υπασπιστής του βασιλέως Κωνσταντίνου πότε ετοποθετήθητε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: 1961, '62.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: 1961, '62. Δηλαδή η πρώτη μετάβασή σας στις Ηνωμένες Πολιτείες πότε έγινε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το '54.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και η δεύτερη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το '60.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το '60. Μόλις εγυρίσατε από τις Ηνωμένες Πολιτείες, ετοποθετήθητε υπασπιστής;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Πήγα ως εκπαιδευτής στη σχολή πεζικού και μετά πήγα εκεί.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πόσους μήνες ήσασταν στη σχολή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τότε εστάλην ειδικώς, είχε έρθει ένα καινούργιο...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πόσους μήνες, θυμόσαστε πόσο χρόνο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τέσσερις-πέντε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τέσσερις μήνες και αμέσως μετά υπασπιστής.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Για μια ειδική αποστολή πήγα στη σχολή πεζικού. Να εκπαιδεύσω ένα καινούργιο όπλο, να βγάλω μια ομάδα εκπαιδευτών. Απεσπάσθην.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και εν συνεχεία ενυμφεύθητε την κυρία επί των τιμών της Άννας Μαρίας από τότε ακόμα που ήταν στη Δανία.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν το κατάλαβα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κατά τη θητεία σας ως υπασπιστή του Κωνσταντίνου εγνωρίσατε και ενυμφεύθητε τη σύζυγό σας, η οποία ήτο κυρία επί των τιμών της Άννας Μαρίας εις τη Δανία και μετέπειτα εδώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η 21η Απριλίου σάς βρήκε διοικητή καταδρομών πού;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Διοικητή της 1ης μοίρας αλεξιπτωτιστών στον Ασπρόπυργο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Στον Ασπρόπυργο. Σαν διοικητής είχατε κληθεί από Παττακό και ποιον άλλον εις το Γουδί, για να μυηθείτε, αν θέλατε, εις το επικείμενο πραξικόπημα; Ποιοι σας είχαν καλέσει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τη μία φορά ήταν...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πήγατε δύο φορές εκεί.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τη μία φορά ήταν ο Παττακός και την άλλη φορά ήταν Παττακός, Παπαδόπουλος.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Παττακός, Παπαδόπουλος. Απαντήσατε αρνητικώς. Κατά το πραξικόπημα ποια ήτο η στάση της μονάδος σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έμεινε κάτω στον Ασπρόπυργο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν εκινήθη καθόλου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η μόνη μονάς του λεκανοπεδίου που δεν εκινήθη ήταν η 1η μοίρα αλεξιπτωτιστών.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν εκινήθη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχε ρυθμιστεί από το σχέδιο και πήρα εντολή από τη διοίκηση καταδρομών, η οποία μόλις ετέθη υπό έλεγχο βέβαια των ανθρώπων της 21ης Απριλίου, να μείνω εκεί εν επιφυλακή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Καλώς. Σ' αυτό υπάρχουν σχετικά στοιχεία τα οποία μπορούν να το αποδείξουν έτσι κι αλλιώς. Κατά τις επαφές που κάνατε με τους δύο υποψηφίους τότε αρχιπραξικοπηματίες, είπατε στη χθεσινή σας εισήγηση ότι είχατε μία επαφή με τον Αρναούτη στον οποίον έμμεσα είπατε ότι κάτι ετοιμάζεται. Και η απάντηση ήταν ότι αποκλείεται, διότι εγώ έχω επαφές σε υψηλότερα κλιμάκια και είμαι πιο ενημερωμένος. Ζητήσατε να δείτε τον βασιλέα; Όχι. Γιατί δεν το είπατε ευθέως εις τον Αρναούτη, αφού ήσασταν αξιωματικός ο οποίος είχε ορκιστεί εις το Σύνταγμα της χώρας σας και εις τον βασιλέα και αφού είχατε τόσο πολύ, τόσο σκανδαλωδώς ευνοηθεί από τον Κωνσταντίνο και το περιβάλλον του;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν δεν είχα ευνοηθεί σκανδαλωδώς, όπως λέτε, από τον Κωνσταντίνο. Οι πληροφορίες που μέχρι εκείνη την ώρα είχα περίπου εδόθησαν δι' άλλων λέξεων στον Αρναούτη. Εκείνη την ώρα, όταν εγένετο προσπάθεια εμένα να με πάρουν με το μέρος του οι Παττακός και Παπαδόπουλος, δεν μου έλεγαν στοιχεία κρίσιμα. Δηλαδή, τώρα θα κάνουμε επιχείρηση, την τάδε μέρα, έχουμε πάρει αυτές τις μονάδες κτλ. Μου 'δίναν την εικόνα ότι προετοιμάζουν.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε μάρτυς, εσείς είπατε ότι έμμεσα προσπαθήσατε να ενημερώσετε τον κ. Αρναούτη. Η απάντηση του κ. Αρναούτη. Η απάντηση του κ. Αρναούτη εδημιούργει τη βεβαιότητα ότι δεν έγινε δέκτης του έμμεσου μηνύματός σας και ότι εξηκολούθει να τελεί με την εντύπωση ότι δεν επέκειτο τέτοια πρωτοβουλία. Είναι έτσι ή δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Διότι διαφορετικά υπάρχει μία άλλη ερμηνεία. Ότι ο κ. Αρναούτης αντελήφθη το μήνυμά σας και ήτο σύμφωνος με το πραξικόπημα, το οποίο ενδεχομένως δεν εξελίχθηκε σύμφωνα με τις προσδοκίες τους.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Δεν με πίστευε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποιες ήσαν οι σχέσεις επί προσωπικού, τυχαίου, υπηρεσιακού, οποιασδήποτε μορφής και επιπέδου με κ. Παπαδόπουλο, Παττακό, Ιωαννίδη; Τους είχατε δει από τότε που ήσαστε λοχαγός μέχρι τότε που τελειώσατε τις σχολές στο εξωτερικό και τη θητεία σας στο ΝΑΤΟ; Είχατε επαφές; Υπηρετήσατε πουθενά μαζί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν υπηρέτησα υπό τας διαταγάς τους, εκτός από την περίοδο του 1957, το ένα έτος που υπηρέτησα στην υπηρεσία πληροφοριών...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πού υπηρετήσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην ΚΥΠ, επί ένα έτος.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το 1957 υπηρετήσατε στην ΚΥΠ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην οποία υπηρετούσε και ο Παπαδόπουλος και ήμουνα, τρόπον τινά, εμμέσως υπό τας διαταγάς του. Έκτοτε δεν υπηρέτησα υπό τας διαταγάς Παπαδοπούλου και Παττακού ή Ιωαννίδη, κατά καιρούς συναντάται κανείς με τους αξιωματικούς στο στράτευμα. Ιδιαίτερα τον Παττακό τον συναντούσα συχνά το τελευταίο έτος πριν...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τον κ. Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Διότι, σαν διοικητής μονάδος τότε και ο Παττακός, εγένοντο συγκεντρώσεις πολλές φορές διοικητών μονάδων λεκανοπεδίου και βέβαια εκεί συναντώμεθα όλοι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ευχαριστώ. Μετά από τη διοίκηση αλεξιπτωτιστών με ένα μικρό διάλειμμα παραμονής σας στο Επιτελείο, σε επίσης νευραλγική θέση, εστάλητε για εκπαίδευση στη Σχολή Πολέμου. Ήταν περίοδος που δεν μπορούσε σ' αυτήν τη θέση να τοποθετηθεί κανείς ο οποίος δεν ήτο όχι απλώς φίλα προσκείμενος αλλά διακεκριμένο στέλεχος της δυανδρίας τουλάχιστον Παπαδοπούλου-Ιωαννίδη. Γιατί προεκρίθητε εσείς, αφού μάλιστα δεν είχατε συνεργαστεί και δεν εθεωρήθη αυτό σαν επικίνδυνο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό είναι λάθος και το εξήγησα προηγουμένως. Αυτήν την πρώτη περίοδο δεν υπήρχε ακόμη αυτό που λέτε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπήρχε. Και ηκυρώθησαν οι πίνακες και το γνωρίζετε αυτό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Λάθος.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπάρχουν στοιχεία τα οποία φέραμε στη Βουλή ευθύς μετά τη μεταπολίτευση. Οι πίνακες ηκυρώθησαν...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην πρώτη σειρά της Σχολής Πολέμου το 1967 εφοίτησαν πάρα πολλοί άνθρωποι προγενεστέρων επιτυχιών...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε προηγουμένως, απαντών εις συνάδελφον, σε ανάλογη ερώτηση, ότι ετηρήθησαν οι πίνακες. Τώρα λέτε ότι εκλήθησαν πάρα πολλοί από τους πίνακες. Βεβαίως εκείνοι οι οποίοι προσέφεραν «γην και ύδωρ». Ακυρώθηκαν.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, όχι λάθος κάνετε εδώ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Προχωρούμε. Όταν εστάλητε εις την Κύπρον, η γνώμη που επικρατεί έξω είναι ότι εσείς, θεωρήσας τον εαυτόν σας αδικημένο από τον Παπαδόπουλο, είχατε προσχωρήσει στην ομάδα Ιωαννίδη. Κι ότι ο Ιωαννίδης, με τη γνωστή συνωμοτική του ικανότητα, είχε αρχίσει να προωθεί δικούς του ανθρώπους στην Κύπρο. Και προωθήθητε, όπως είπατε, στην Κύπρο. Προτού να πάτε, δεν είχατε επαφή με τον Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σας είπα, την επαφή την ανέφερα προηγουμένως.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τυχαία επαφή στο ΓΕΣ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και τότε, όταν εζητούσα να τοποθετηθώ σε μονάδα για να διοικήσω, τότε προέκυψε το θέμα Κύπρου. Όταν εζητούσα εγώ επιμόνως να τοποθετηθώ σε μονάδες καταδρομών, ως λύσις ευρέθη να πάω εις την Κύπρον, διότι η Κύπρος για πολλούς αξιωματικούς απετέλει λύσιν για τον Ιωαννίδη. Να μην τους έχει στην Ελλάδα σε κάποιες θέσεις κλειδιά. Και μου το είπε ο ίδιος προσωπικά. Δεν μπορώ να σε έχω εδώ να μου χαλάσεις τις μονάδες.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πότε έφυγε η Μεραρχία, επί Παπαδοπούλου βέβαια, από την Κύπρο; Ενθυμείσθε ποίον έτος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το 1967. Τέλος του '67.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Επομένως η δικτατορία, η

21η Απριλίου δεν είχε καμία ανησυχία για την κατάσταση που επικρατούσε εις την Κύπρο και για το ενδεχόμενο ανατροπής του status quo μεταξύ των θέσεων Ελλάδος και Τουρκίας και Τουρκοκυπρίων. Διότι αν είχε και ανεκάλεσε τη Μεραρχία, αυτό σημαίνει προδοτική ενέργεια, έτσι δεν είναι; Επομένως δεν ανησυχούσε ο Παπαδόπουλος. Είπατε προηγουμένως, εχθές, ότι από τους υπηρετούντες εκεί αξιωματικούς ένα 25% μόνο ήσαν συμπαθούντες προς τη δικτατορία και οι υπόλοιποι ήσαν μάλλον αντίπαλοι της δικτατορίας. Που και αυτό σημαίνει, αν είναι αληθές, ότι δεν έδινε καμία απολύτως σημασία και δεν ενδιέφερε την 21η Απριλίου, το καθεστώς αυτό, δεν τους ενδιέφερε η Κύπρος. Ούτε είχαν ανησυχία για πρωτοβουλίες των Τούρκων ή των Τουρκοκυπρίων. Ότι τα πάντα εξελίσσοντο ομαλώς. Έτσι δεν είπατε χθες; Έτσι είπατε, να σας επαναλάβω τι είπατε, ότι ήσαν οι περισσότεροι δυσμενώς τοποθετημένοι έναντι της 21ης Απριλίου και ότι γι’ αυτό εστάλησαν εκεί, για να μην τους έχει στα πόδια της η δικτατορία. Αλλά αυτό δεν έχει σημασία, είναι κάτι που το ξέρει το έθνος και το έχει συνειδητοποιήσει. Πότε άρχισαν, κατά την άποψή σας, οι διαφοροποιήσεις στην Αθήνα έναντι της Κύπρου και γιατί άρχισαν; Διότι θα πρέπει να γνωρίζετε, κύριε μάρτυς, και ερωτάστε επ’ αυτού, ότι εδώ και εις τους υγιείς αξιωματικούς είναι εμπεδωμένη η εντύπωσις ότι αυτό που ανησύχησε τη χούντα των Αθηνών για την κατάσταση την εν Κύπρω ήταν ιδίως μετά από το επεισόδιο Παναγούλη, μετά από τις επαφές που είχε ο Μακάριος με ολόκληρη την πολιτική ηγεσία της χώρας που ευρίσκετο εν εξορία, ότι ήρχισε να αποτελεί πια έναν κίνδυνο για τη δικτατορία. Και θα έπρεπε να αποψιλωθεί ή να απομακρυνθεί. Κι έτσι άρχισε και η προώθησις των αξιωματικών. Τι γνώμη έχετε πάνω σ’ αυτά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ’ αρχήν το ερώτημα ήταν τέτοιο, θα μου επιτρέψετε να πω, τόσο μακρύ, που δεν ξέρω σε ποιο σημείο αυτού να απαντήσω. Με λίγες λέξεις ρωτήστε με να σας απαντήσω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Θα ήθελα να μου απαντήσετε αν κατά τη γνώμη σας ευσταθεί η άποψη ότι τη χούντα των Αθηνών δεν την ανησυχούσε το ενδεχόμενο τουρκικής πρωτοβουλίας εις την Κύπρο, εις βάρος των εθνικών θέσεων, αλλά το ενδεχόμενο της χρησιμοποιήσεως της Κύπρου και του Μακαρίου από τις αντιχουντικές πολιτικές δυνάμεις της χώρας εναντίον της.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε Μπαντουβά, θα μου επιτρέψετε να πω, για να το ξέρω αυτό, θα έπρεπε να ήμουνα στο κέντρο της ηγεσίας της χώρας, της ηγεσίας της χούντας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν το ξέρετε; Τότε όμως το ξέρατε και το είπατε σε συγκεντρώσεις που έγιναν μεταξύ αξιωματικών.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ότι;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τότε το ξέρατε και το είπατε όχι άπαξ αλλά πολλάκις.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είπα ότι;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτές τις γνώμες. Ότι καθίσταται επικίνδυνος και ότι θα πρέπει να αντιμετωπιστεί. Είπατε επίσης, διότι εδώ γράφομε ιστορία την οποία προσπαθείτε, προσπαθήσατε χθες να παραποιήσετε και να αλλοιώσετε. Είπατε χθες ότι η Κύπρος δεν ήτο εξοπλισμένη, ότι ο Μακάριος, ηκούσατε να λέει ο Ντενίσης και κάποιος άλλος ότι, σε συζήτηση που είχαν με τον Μακάριο, ο Μακάριος είπε ότι δεν τον ενδιαφέρει ο εξοπλισμός της Κύπρου και ότι είχατε απηρχαιωμένο οπλισμό σας. Σας ερωτώ. Ο Μακάριος εζήτησε ή όχι και μετά από αρνητική απάντηση των Αθηνών προσέφυγε στα τσεχοσλοβακικά όπλα με την έγκριση του Γενικού Επιτελείου των Αθηνών, το οποίο μάλιστα έκανε και μία επιλογή των όπλων που θα έπρεπε να ζητήσει ο Μακάριος από το εξωτερικό; Από το ανατολικό μπλοκ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αναφέρεστε σε εποχή παλαιότερη που εγώ δεν υπηρετούσα στην Κύπρο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και δεν τη γνωρίζετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και δεν γνωρίζω τα σχετικά

με τα τσεχοσλοβάκικα όπλα. Είναι γεγονός ότι, όταν ήμουν εγώ, ότι είχαμε ανάγκη επανεξοπλισμού με νέα όπλα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μάλιστα. Ερχόμεθα εις τη συγκέντρωση, εις τη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου. Εσείς ήρθατε επάνω μαζί με μία ομάδα άλλων αξιωματικών, οι οποίοι συμπίπτει να είναι όλοι μέσα στο 25% που είπατε ότι ήσαν φίλα προσκείμενοι προς τη δικτατορία, τάχα για μετεκπαίδευση. Σε μία περίοδο που, όπως είπατε...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: ...ότι αντελήφθην εγώ, γιατί έχουμε διάστασιν απόψεων...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτό είναι δική σας υπόθεση.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι, άλλο κατάλαβα εγώ από τον κ. μάρτυρα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συγγνώμη, κύριε συνάδελφε. Ορίστε.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εγώ κατάλαβα ότι 25 έως 30 αξιωματικοί ήταν χουντικοί, όχι το 25%, αυτό αλλοιώνει. Αυτό κατάλαβα εγώ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συνέπεσε να είναι πάντως μέσα εις αυτό το ποσοστό, μέσα εις αυτόν τον αριθμό να είναι οι αξιωματικοί οι οποίοι ήρθαν μαζί σας για μετεκπαίδευση. Ήδη είπατε ότι είχατε πληροφορίες, μετά την κάθοδό σας κάτω, ότι υπήρχαν τούρκικες δραστηριότητες, ότι είχαν 500 αξιωματικούς οι Τούρκοι προωθήσει στην ΤΟΥΡΔΥΚ και ότι εξεπαιδεύοντο οι Τουρκοκύπριοι από ηλικίας 16 μέχρι και 60 ετών. Έτσι δεν είναι; Έτσι είναι. Να ολοκληρώσω. Πώς εσείς που αποτελούσατε την αιχμή του δόρατος της ελληνοκυπριακής άμυνας, καταδρομείς, φύγατε για να έρθετε να κάνετε μια μετεκπαίδευση, την οποία κάνατε τυπικώς. Διότι ήδη η εκπαίδευσις γινότανε στην Κύπρο, γιατί εφύγατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα σας απαντήσω. Κατ' αρχήν δεν ήρθαμε στις 2 του μηνός η ομάδα που λέτε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν ήρθατε προ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Προ. Εμείς δε που ήρθαμε για να κάνουμε τη συντήρηση αλεξιπτωτιστού, η οποία γίνεται υποχρεωτικώς κατά εξάμηνο, δεν ανήκαμε στην κατηγορία αυτών των 25 που είπα ότι υπηρετούσαν στην Κύπρο. Ήταν αξιωματικοί των μοιρών καταδρομών που βάσει μιας καταστάσεως ερχόντουσαν για εκπαίδευση. Και δεν είχαν καμία σχέση με τους 25. Αν υπήρχε κανένας μέσα στους 25 είναι άλλο θέμα. Αλλά όχι ως ομάδα ότι ήρθαμε και ανήκαμε στην κατηγορία των 25.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όταν ήρθατε, πόσες συσκέψεις εκάνατε με τον κ. Ιωαννίδη και εκπροσώπους τους, για να τους ενημερώσετε για τα της Κύπρου και να καταστρώσετε αυτό το σχέδιο το οποίο ανεγνώσθη στις 2 του Ιούλη εις την ομάδα τη γνωστή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό το σχέδιο ήταν καταστρωμένο. Δεν ξέρω πόσο καιρό πριν. Και μας ανεκοινώθη στις 2 του μηνός στη συγκέντρωση που είπα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εσείς ήσαστε αμέτοχος στην κατάστρωσή του και στη συλλογή των στοιχείων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ έλαβα μέρος στην περαιτέρω επεξεργασία αυτού του σχεδίου, στις λεπτομέρειές του, όταν πήγα στην Κύπρο πίσω. Αφού πήρα το πρώτο σχέδιο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μέχρι τις 2 Ιουλίου δεν είχατε ούτε εγγράφως ούτε προφορικώς εκφράσει γνώμες για την κατάσταση που επεκράτει κάτω;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είχατε στείλει όμως αναφορές για τον οπλισμό. Για να γίνει εκσυγχρονισμός του οπλισμού.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Γι' αυτό προφορικώς σχεδόν με μεγάλη συχνότητα, πυκνότητα αναφερόμουν εις τον στρατηγό Ντενίση.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εγγράφως;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν κάναμε εμείς, οι διοικηταί μονάδων, εγγράφως αναφοράς σε αρχηγό. Το αρχηγείο έφτιαχνε μετά εγγράφως αναφορά στην Ελλάδα, και πρέπει να υπάρχουν τέτοιες.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποιοι ήσαν κατά την ανακοίνωση του σχεδίου στις 2 του Ιούλη στο Επιτελείο; Ήσαν όλοι ή η ανακοίνωση έγινε σε περιορισμένο κύκλο; Έγινε δηλαδή στους ανώτερους και στους πρωταγωνιστές; Σε

εσάς, στον Γεωργίτση, στον Παπαδάκη, ήταν ο Μπονάνος, ο Ιωαννίδης, δεν ήσαν οι επιτελείς μέσα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτοί, ο Μπονάνος, ο Ιωαννίδης, είναι αρχηγοί. Κι αυτοί εξέδωσαν διαταγάς σε μας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ήσαν ή δεν ήσαν μέσα οι υπόλοιποι, όταν ανεκοινώθη το σχέδιο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ποιοι υπόλοιποι, κύριε Μπαντουβά;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Οι επιτελείς, που είπατε. Είπατε ότι ήταν περίπου 12 άτομα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήταν αυτοί που ήταν εξ υπαρχής, που ανέφερα ένα νούμερο που δεν θυμάμαι ακριβώς. Ήταν όλοι μέσα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ερχόμεθα εις την υλοποίηση του σχεδίου. Εσείς, όπως αποδεικνύουν τα πράγματα και όπως προέκυψε και από την ανάκριση του κ. Γεωργίτση, ήσαστε ένας αρχηγός μέσα στην όλη διαδικασία, αρχηγίσκος, αν θέλετε, του πραξικοπήματος. Ο Γεωργίτσης ήταν επιφανειακά ο αρχηγός, εσείς όμως γνωρίζατε πράγματα, τα οποία δεν τα εγνώριζε ο Γεωργίτσης. Κι εσείς εξουσιοδοτήθητε να κάνετε επαφές με αξιωματικούς οι οποίοι αποτελούν και το «σασί», τον σκελετό της όλης στρατιωτικής δυνάμεως κάτω. Πώς το εξηγείτε αυτό, γιατί εσείς να υποκαταστήσετε τον Γεωργίτση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν κάνετε λάθος επ' αυτού. Δεν ήταν επιφανειακός αρχηγός ο Γεωργίτσης, ήταν αρχηγός ο Γεωργίτσης. Μετά εγώ εξουσιοδοτήθην να κάνω επαφές με τους δικούς μου αξιωματικούς κάτω, που θα τις έκανα ούτως ή άλλως, και οι άλλοι, εν συνεχεία διοικηταί, που θα ελάμβαναν μέρος κι αυτοί θα έκαναν με τους δικούς τους. Δεν βγήκα εγώ από τον χώρο τον δικό μου καθόλου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε ότι δεν γνώριζε κανείς την ημερομηνία μέχρι που κατεβήκατε κάτω, μετά τις 2 του Ιούλη, παρά μόνο εσείς, ο Γεωργίτσης και οι αγγελιαφόροι οι οποίοι εστάλησαν, για να αποστηθίσουν το διάγγελμα, και επίσης ο διοικητής των τεθωρακισμένων, ο οποίος κατόπιν εντολής του Αρχηγείου Στρατού έκανε επαφή μαζί σας. Ο Κορκόντζελος. Γνωρίζετε ότι ήδη τότε είχε γίνει στο ναυτικό από τον Παπαγιάννη, είχε γίνει σε συγκεκριμένη μονάδα, στο Μπογάζι, σύσκεψη στην οποία τους ανέφερε, σε στενό κύκλο επιτελών, ότι επίκειται το πραξικόπημα και μάλιστα τους είπε συγκεκριμένα ότι θα ποντίσει τον Μακάριο με ένα βλήμα στο Μπογάζι; Αυτά δεν τα κατέθεσε στις αναφορές που εκλήθητε να κάνετε μετά τη μεταπολίτευση ο Παπαδάκης; Δεν ομιλώ για τον ανώτατο. Μιλώ για έναν αξιωματικό του ναυτικού, ο οποίος ήταν διοικητής του ναυστάθμου. Και υπάρχει η κατάθεση αυτή. Επομένως ήταν ενημερωμένο και το ναυτικό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με ρωτάτε εδώ, να σας απαντήσω;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Βεβαίως.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από τις 2 του μηνός μέχρι την παραμονή της 15ης, σταδιακά ενημερώθη ένας αριθμός ανθρώπων. Δεν έμεινε η ενημέρωση στους δυο, στους τρεις, στους πέντε. Ο αριθμός αυτός μεγάλωνε. Και φαίνεται ότι μέσα σ' αυτόν τον αριθμό προσετέθησαν και άνθρωποι του ναυτικού.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πράγμα το οποίο εσείς δεν το εγνωρίζατε. Ερχόμεθα τώρα στο όσον αφορά την περίφημη αυτή διαταγή. Έρχεστε τόσα χρόνια μετά τα γεγονότα αυτά τα τραγικά, αφού αρνηθήκατε μετά τη μεταπολίτευση να υποβάλετε έκθεση... Κάνατε μία απλή, πέντε λόγια.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν αρνήθηκα. Υπέβαλα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εν πάση περιπτώσει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ανέφερα τις λεπτομέρειες.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μία έκθεση η οποία δεν ήταν έκθεσις, δεν ανεφέρετο σε περιστατικά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έκθεσις πρώτης τάξεως. Απλώς δεν ήτανε πλήρης όσο είναι τώρα η κατάθεσις.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εγράφησαν και εχρησιμοποιήθησαν τόνοι μελάνης για το πραξικόπημα και για την εισβολή. Και ήδη οι πρωταγωνισταί εκείνων των εγχειρημάτων έχετε πολιτογραφηθεί στη συνείδηση του

ελληνικού λαού, δεν είναι υπερβολή, σαν προδότες. Και δεν είχατε την ευαισθησία να αντικρούσετε αυτόν τον χαρακτηρισμό, ο οποίος αιωρείται στον εναέριο χώρο της Ελλάδας και της Κύπρου, αφού είχατε αυτό το στοιχείο, ότι εσάς σας είπε ο Ιωαννίδης ότι δεν θα πρέπει να εκτελεστεί ο Μακάριος; Αλλά έρχεστε σήμερον, πώς το κρίνετε, που βλέπετε ότι ίσως κινδυνεύετε από πλευράς κυρώσεων και επιπτώσεων των πράξεών σας, και προσπαθείτε μ' αυτόν τον τρόπο να παραποιήσετε τα γεγονότα και να ρίξετε λάσπη, ακόμα και στους συνεργάτες σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με ρωτάτε;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Βεβαίως σας ερωτώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν θα μου επιτρέψετε να σας πω ότι δεν αποφεύγω ευθύνες. Δέχομαι τις ευθύνες, τις έχω δεχθεί ήδη από καιρό. Τη συμμετοχή μου, το μερίδιό μου στις ευθύνες. Σας είπα δε την άποψή μου σε ό,τι αφορά το θέμα της μη ανακοινώσεως. Και σήμερα ακόμα πιστεύω και το βλέπω ήδη στις εφημερίδες, την αρθρογραφία των εφημερίδων απ' ό,τι γίνεται γνωστόν από τις καταθέσεις, όλες σχεδόν οι εφημερίδες δεν το πιστεύουν αυτό. Όλοι οι αρθρογράφοι. Και είναι φυσικό αυτό.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ευχαριστώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πώς να πείσω εγώ λοιπόν;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Θα ήθελα να σας ερωτήσω αν γνωρίζετε ότι οι συνάδελφοί σας, σχετικά με την κρίση της προσωπικότητός σας, λέγουν ότι είστε μεν ικανός αξιωματικός, είστε έξυπνος, αλλά δεν είστε, όπως αναφέρατε χθες κατά κόρον, επαγγελματίας. Και η οργάνωση επιχειρήσεως, τουλάχιστον στον τομέα και στα σκέλη που έγινε από σας, αποδεικνύει μετριότητα, όπως παραδείγματος χάρη η μη σύλληψη των προσωπικοτήτων, η επιλογή του Σαμψών, η μη ύπαρξη αμυντικού σχεδίου, ακόμα και ναρκοπεδίων, ότι δεν είχατε προβλέψει το ενδεχόμενο τουρκικής αντίδρασης. Ότι δεν είπατε τίποτα για τη δραστηριότητα των Τούρκων κατασκόπων, που θα έπρεπε να τους παρακολουθείτε. Ότι δεν είχατε κάνει καμία εισήγηση και καμία ενέργεια για την αξιοποίηση του πυροβολικού. Το οποίο πυροβολικό, όπως είπατε, ήταν το μόνο που έμεινε από τη Μεραρχία και ήταν επιπέδου καλύψεως δυνάμεων σώματος στρατού. Αυτά όλα ισχυρίζονται οι συνάδελφοί σας ότι περιγράφουν μια προσωπικότητα, επαγγελματική, ενός αξιωματικού ανωτέρου, όπως υπήρξατε εσείς, πολύ πιο κάτω του μετρίου. Και ότι η δραστηριότητά σας οφείλετο ακριβώς στην άμετρον φιλοδοξίαν που είχατε. Ποια είναι η γνώμη σας γι' αυτές...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Μπαντουβά, είναι η κρίση σας ότι η προσωπικότητα του μάρτυρος είναι κάτω του μετρίου ή...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, κύριε πρόεδρε. Δεν με παρακολουθήσατε. Είπα ότι αυτά λέγονται. Και ρωτώ τον μάρτυρα αν τα έχει υπόψη του και τι έχει να απαντήσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από ποιον λέγονται;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Από τους συναδέλφους του λέγονται. Από τους συναδέλφους του, θέλετε να τους κατονομάσω; Από τους συναδέλφους του εις τον στρατό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν έχω ν' απαντήσω. Αν μου καταλογίζουν μετριότητα, τι να κάνουμε, τίθεμαι στην κατηγορία αυτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν νομίζετε ότι είναι σωστή η ερώτησις, κάντε τη.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είναι αλήθεια ότι σε συγκέντρωση προκαταρκτική της 2ας Ιουλίου, όταν έγινε πρότασις να συλληφθεί ο Μακάριος, ο Λυσσαρίδης και οι άλλες πολιτικές προσωπικότητες, ενδεχομένως και ο Κληρίδης, ο οποίος ίσως μετά θα απεφυλακίζετο, και ολόκληρη η πολιτική ηγεσία και προπαντός ο Μακάριος και ή να εκδιωχθεί ή να δικαστεί ή να εκτελεστεί ότι τάχα αντέδρασε, αντιστάθηκε κατά τη σύλληψή του, ειπώθηκε ότι αυτό είναι επικίνδυνο, διότι θα πρέπει να θεωρηθεί ότι σκοτώθηκε τυχαίως κατά την κατάληψη, την επιχείρηση καταλήψεως του Προεδρικού; Και γι' αυτό δεν έγινε αυτό που είπατε χθες; Ότι, ενώ διήρχετο, κατά την κάθοδό

του από το Τρόοδος, από την πύλη του στρατοπέδου σας, δεν τον συλλάβατε; Διότι τότε βεβαίως θα εδημιουργείτο μέγα πρόβλημα και εξωτερικά και εσωτερικά. Είναι αλήθεια ότι ειπώθηκε αυτό, το ενθυμείσθε, ναι ή όχι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν θα μου επιτρέψετε να πω, δεν κατάλαβα όλην την... Τι δουλειά έχει ο Λυσσαρίδης μέσα σ' αυτά που είπατε; Δεν το έπιασα το νόημα της ερωτήσεως.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πώς δεν είχε δουλειά; Διότι στα σχέδιά σας ήταν η σύλληψη του Λυσσαρίδη και των λοιπών πολιτικών προσωπικοτήτων.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έτσι λέτε εσείς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πλην του Σαμψών.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έτσι λέτε εσείς. Εγώ...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ναι, έτσι ήταν. Και πήγατε και εστείλατε και δεν βρήκατε τον Λυσσαρίδη και πήρατε τα χρυσαφικά και τα ασημικά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ δεν ξέρω τίποτα επ' αυτού.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και το είπε και ο Γεωργίτσης. Δεν ξέρετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν πήρα μέρος, εάν υπήρχε τέτοιο σχέδιο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ευχαριστώ. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε άλλη ερώτηση;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Βεβαίως έχω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επειδή είπατε ευχαριστώ, γι' αυτό.

ΜΕΛΟΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, θα μου επιτρέψετε μία ερώτηση σχετικά με αυτό το ενδεχόμενο να είχε δοθεί εντολή εις τον μάρτυρα για τη μη εκτέλεση του Μακαρίου. Συνέπεσε να είμαι, όταν ήρθε από τη Μάλτα, μετά από την αγγλική βάση, αγγλική βάση, Μάλτα, Λονδίνο, συνέπεσε να είμαι στο Claridges τότε και να υποδεχθώ μαζί με άλλους, τότε, εξόριστους τον Μακάριο στο ξενοδοχείο. Και θυμούμαι τι είπε. Κατ' αρχήν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μου επιτρέπετε. Αποτελεί ερώτηση στον μάρτυρα αυτό;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ακολουθεί ερώτηση. Ναι. Αλλά απηυθύνθην σε εσάς, γιατί τη θεωρώ κρίσιμη. Και είπε ο Αρχιεπίσκοπος ότι, μόλις εκινήθησαν τα άρματα, κατ' αρχήν υπήρξε μία ενημέρωση για την κίνηση των αρμάτων, προτού ν' αρχίσουν τα πυρά. Επειδή όμως ήταν οκτώ και μισή πρωινή, εθεωρήθη απίθανο να είναι πραξικόπημα. Και γι' αυτό ακριβώς, υπήρξε μία ανησυχία, αλλά δεν ελήφθησαν και μέτρα. Δεν έγινε συναγερμός. Όταν άρχισαν τα πυρά, εκείνος παρακινηθείς από τους ανθρώπους του έφυγε και μάλιστα έφυγε χωρίς αντερί, χωρίς μίτρα, χωρίς τίποτα. Και έφυγε από το πίσω μέρος, όσοι από μας είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν το Προεδρικό γνωρίζουν ότι υπάρχει ένας αναπεπταμένος χώρος, μια αυλή κι από κάτω αμέσως ένα ρέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Την ερώτηση, αν είχατε την καλοσύνη. Διατυπώστε την ερώτηση, κύριε Μπαντουβά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είχατε πει εχθές, κύριε μάρτυς, ότι διατάξατε τα τανκς να προχωρήσουν, να ρίξουν την πύλη, να χτυπούν στον αέρα, έτσι; Και παράλληλα είχατε διατάξει και δύο ομάδες καταδρομέων να προχωρήσουν στο πίσω μέρος και αυτή σας την ενέργεια την αιτιολογήσατε ως ενέργεια πρόνοιας, μην τυχόν και άλλες μονάδες θα προχωρούσαν στο μέρος που είχατε αφήσει σαν σημείο διαφυγής του Μακαρίου. Δεν νομίζετε, κύριε μάρτυς, ότι οι ομάδες αυτές δεν ευρέθησαν εις το ρέμα, διότι ακριβώς ήτο εις την τροχιά των βλημάτων των τανκς και θα εσκοτώνοντο; Αυτή είναι αλήθεια. Αυτή είναι η αλήθεια.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είπα ότι δύο ομάδες καταδρομών θα εκινούντο προς το πίσω μέρος και προς το ρέμα. Δύο ομάδες καταδρομέων, δύο τμήματα καταδρομέων ήταν επί των ερπυστριοφόρων και μαζί με τα άρματα τα οποία ενεργούσαν κατά του περιβόλου. Και μία άλλη, ένα άλλο τμήμα καταδρομέων εκάλυπτε μίαν άλλη κατεύθυνση. Κανένας δεν πήγε πίσω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Με τι αποστολή; Είπατε

χθες, για να παρεμποδίσει την τυχόν προώθηση τμημάτων προς τον χώρο που είχατε αφήσει εσείς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι προς τα εκεί.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Προς τα πού;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Προς μίαν κατεύθυνσιν που δεν ήθελα να πάει ο Μακάριος.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πώς εξηγείτε την αμέσως μετά ενέργειά σας να στείλετε ομάδες, όχι μια, δύο ή τρεις, προς το δρομολόγιο προς το Τρόοδος, να δείτε αν πήρε αυτή την κατεύθυνση και στη συνέχεια να στείλετε από δύο σημεία μονάδες προς την Πάφο και συγχρόνως να συνεννοηθείτε με τον Παπαγιάννη να στείλετε το ΛΕΒΕΝΤΗΣ, το σκάφος ΛΕΒΕΝΤΗΣ, εις την Πάφο και να εξασφαλίσετε όλες τις πιθανότητες εκείνο που δεν επέτυχε ο βομβαρδισμός να το επιτύχετε μετέπειτα. Πώς εξηγείτε αυτές σας τις ενέργειες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θέλετε να σας το εξηγήσω; Η ομάδα που έστειλα προς την κεντρική κατεύθυνση που υπολόγιζα ότι πήγε ο Μακάριος πήγε πολύ μετά από την ώρα που υπολόγιζα ότι είχε διαφύγει ο Μακάριος, για να διερευνήσει αν πράγματι προς αυτή την κατεύθυνση έφυγε και το διερευνούσε ήδη. Συνάντησε αμέσως αντίσταση. Επείσθην εγώ ότι πάμε προς αυτήν την κατεύθυνση σωστά, που από κει έφυγε ο Μακάριος. Εάν δεν συναντούσε αυτή την αντίσταση, θα έβρισκα κάποιον τρόπο να μάθω αν παρουσιάστηκε κάποια κίνηση. Ήθελα να βεβαιωθώ εάν πράγματι πάει προς το Τρόοδος. Εις ό,τι αφορά τις άλλες δύο κινήσεις φαλάγγων, έγιναν την άλλη μέρα, όταν ήταν ο Μακάριος πλέον στην Πάφο, από άλλες κατευθύνσεις, όχι απ' αυτήν από την οποία είχε πάει ο Μακάριος, κατευθύνσεις που να φέρονται και να δείχνουν ότι έχουμε ακόμη σκοπό να κινούμεθα εναντίον του.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε μάρτυς, μετά τον κανονιοβολισμό και την πυρπόληση του Προεδρικού, εμπήκαν ειδικά τμήματα, για να αναζητήσουν το πτώμα του Μακαρίου. Και όσοι διεσώθησαν ηρωτήθησαν εάν ήξεραν πού είναι ο Μακάριος. Εσείς καθυστερήσατε την αποστολή των τμημάτων προς το δρομολόγιο Λευκωσίας- Τροόδους όσο εχρειάζετο, για να διαπιστώσετε εάν ήτο νεκρός ή όχι ο Μακάριος. Και όσον αφορά την απάντηση που δίδετε διά την Πάφον, δεν νομίζετε ότι αυτό έγινε, αφού προηγήθηκε η μετάδοσις του διαγγέλματος του Μακαρίου από τον ραδιοφωνικό σταθμό της Πάφου και η προσπάθεια ανασυγκρότησής του;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν το πρώτο σκέλος είναι όλα ιστορίες και φήμες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να σας υπενθυμίσω, κύριε Μπαντουβά, ότι έχετε 33 λεπτά, ότι υπερέβητε όλους.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Θα τελειώσω, θα τελειώσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να παρακαλέσω, επειδή υπάρχει και σχετική πρόταση του κ. Παπακωνσταντίνου, να υπάρξει μια πεντάλεπτη διακοπή, κατά την οποία να παρακληθεί ο μάρτυς να αποσυρθεί, γιατί κάτι θέλει να αναφέρει ο κ. Παπακωνσταντίνου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, να μου επιτρέψετε να ολοκληρώσω. Είναι ορισμένες κρίσιμες ερωτήσεις που θα διευκολύνουν την Επιτροπή. Το ΛΕΒΕΝΤΗΣ επυροβόλησε τον μητροπολιτικό ναό της Πάφου, ναι ή όχι, και το επισκοπικό, μέσα στο επισκοπικό της Πάφου, όχι στην πλατεία που είπατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν το γνωρίζω. Άκουσα ότι έριξε στην πλατεία, που το ανέφερα και πριν.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Επομένως δεν ήταν προειδοποιητική, είχε σκοπό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν υπήρχε καμία προσυνεννόησις μαζί μου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πέστε μου κάτι άλλο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Απαντώ στην ερώτηση που μου υποβάλατε προηγουμένως ότι δεν υπήρχε καμία προσυνεννόηση μαζί μου σε ό,τι έχει σχέση με το ΛΕΒΕΝΤΗΣ. Ούτε το όνομα του πλοιαρίου δεν ήξερα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν ξέρατε. Γνωρίζετε ότι υπήρξε επαφή Ιωαννίδη και Σαμψών, ο οποίος ευρίσκετο στο ΡΙΚ, κατά την οποία

και υπάρχει μαγνητοφωνημένη ταινία εις το αρχείο της Κύπρου, «Νικολάκη, να μου φέρεις το κεφάλι του Μούσχου» και μετά «αχ' τον μπαμπέση τον Μούσχο, μας ξέφυγε»;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όταν ο «Νικολάκης», και εννοείτε τον Σαμψών προφανώς, έκανε εμφάνιση στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς, η επιχείρηση της 15ης είχε σχεδόν ολοκληρωθεί από πλευράς Προεδρικού Μεγάρου. Κατά συνέπεια δεν είχε καμία δουλειά ο Σαμψών με τον Ιωαννίδη να του φέρει, τι είπατε να του φέρει κτλ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η γνώμη σας. Δεν γνωρίζετε το περιστατικό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Γνωρίζω ότι ο Σαμψών είναι άσχετος με την ενέργεια της 15ης εις τον τομέα της Λευκωσίας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μιλούμε για την πρόοδο της επιχειρήσεως. Αυτό ειπώθηκε, όταν πλέον εξελίσσετο η επιχείρησις. Και ο Σαμψών ήταν εις το ΡΙΚ και μετέδιδε τις γνωστές ανακοινώσεις του. Ο Ιωαννίδης είχε με σας καμία επικοινωνία τηλεφωνική στην πρόοδο της επιχειρήσεως;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο Σαμψών, όταν τελείωσε η επιχείρησις του Προεδρικού Μεγάρου και κάνα δυο άλλων στόχων, έκανε εμφάνιση στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς, ρώτησε αν θέλομε να τον χρησιμοποιήσουμε κάπου, του είπαν κάθισε σε κάποιο γραφείο εδώ και εκάθητο στο γραφείο αυτό, μέχρι της ώρας που συνέβη αυτό το ατυχές γεγονός, αποτέλεσμα του οποίου ήτο να γίνει Πρόεδρος.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η γνώμη σας. Λάβατε γνώση ότι ο Δαμασκηνός, ο διοικητής της 32ας μοίρας, εσκότωσε εν ψυχρώ έναν νεαρό Ελληνοκύπριο και σας το ανεκοίνωσαν αυτό και ποιες υπήρξαν οι αντιδράσεις σας; Όχι σε μάχη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό πρώτη φορά το ακούω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ναι, αυτό δεν μας είπατε. Κάνατε επαφή εν τη προόδω, εν εξελίξει του πραξικοπήματος εκάνατε επαφή με τον Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ καμία προσωπικώς, καμία.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν είχατε καμία. Είστε σίγουρος γι' αυτό; Και μία άλλη ερώτηση. Υπήρξαν δύο χρηματοκιβώτια εις το Προεδρικό, τα οποία ευρέθησαν ανοιγμένα και εις τα οποία εφυλάσσοντο πολύτιμοι θησαυροί του Προεδρικού και τα δώρα των αρχηγών κρατών προς τον Μακάριο. Και υπεβλήθη σχετική μήνυσις εναντίον σας, υπεβλήθη μήνυσις και κατεδικάσθητε ως προς το ένα σκέλος. Υπεβλήθη μήνυσις για βιαιοπραγία και για κλοπή. Και για μεν τη βιαιοπραγία κατεδικάσθητε, αυτά λέγονται, και ερωτάσθε αν είναι αλήθεια, διά δε την κλοπή δεν μπορούσε να υπάρξει δίωξις, διότι εχρειάζετο άδεια του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Για το μεν πρώτο σκέλος της ερωτήσεως, που έχει σχέση με χρηματοκιβώτια και κλοπές, πρώτη φορά το ακούω και περί μηνύσεως πρώτη φορά το ακούω. Μου εγένετο μήνυσις και πέρασα στρατοδικείο, διότι έδειρα έναν λοχαγό, ο οποίος εγκατέλειψε τη θέση ενώπιον των Τούρκων, πράγμα που έγινε την 20ή του μηνός, την 21η του μηνός, κατά τις επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων. Και ηθωώθην παμψηφεί. Εδικαιώθην διότι τον έδειρα. Διότι δεν έπρεπε να φύγει ενώπιον των Τούρκων.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Απηλλάγη όμως.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Απηλλάγην εγώ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Απηλλάγη και ο υπολοχαγός από το αναθεωρητικό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο λοχαγός έφαγε 10 χρόνια φυλακή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Απηλλάγη από το αναθεωρητικό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πιθανόν. Δεν το ξέρω αυτό.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και εκκρεμεί ακόμα η καθαρώς ποινική περίπτωση της κλοπής.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αλλά αυτό το θέμα τελείωσε, είναι θέμα επιχειρήσεων άσχετο με το πρώτο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και μια τελευταία ερώτηση. Οι Τούρκοι, και τελειώνω, κύριε πρόεδρε, ευχαριστώ, συγγνώμη από τους

συναδέλφους, τελειώνω. Οι Τούρκοι άρχισαν τις πολεμικές τους ενέργειες στην Κύπρο ενωρίς το πρωί της 20ής. Και η εντολή εδόθη από την Αθήνα για αντίδραση στις εννιά η ώρα. Σ' αυτό το διάστημα εσείς τι πρωτοβουλίες αναπτύξατε και ποια στάση ετηρήσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό το ανέφερα κι εχθές, όπως ίσως θα θυμάστε, σχεδόν δεν έχασα καθόλου χρόνο εγώ κι άρχισα να εφαρμόζω το σχέδιο, όπως προεβλέπετο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τι ώρα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ένα τέταρτο από την ώρα που είδαμε ότι αρχίζει η επιχείρηση των Τούρκων.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δηλαδή τι ώρα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: 5.40΄. Δεν θυμάμαι ακριβώς. Αν ήταν 5.05΄ που καταλάβαμε ότι έγινε η επιχείρηση, στις 5.25΄. Δεν μέτρησα τον χρόνο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν το καταθέτει αυτό ο κ. Γεωργίτσης. Ελεύθερα πυροβόλα εδόθησαν μετά την 9η.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κ. Γεωργίτσης αναφέρεται σε άλλο θέμα. Προσωπικά πρέπει να ξέρει, εάν ηρωτήθη, θα το έλεγε, ότι εγώ έφυγα για τον χώρο των επιχειρήσεών μου. Από την πρώτη στιγμή. Αυτά τα έμαθα μετά και δεν τα καταλαβαίνω ακόμη μέχρι σήμερα. Ένας που χτυπιέται αμύνεται. Αυτό ισχύει και στον στρατό σε όλα τα επίπεδα. Εάν παραλλήλως ζητάει ορισμένες διευκρινίσεις, αναφέρει στα προϊστάμενα κλιμάκια, είναι άλλο θέμα. Αλίμονο, εάν αυτός που εβλήθη την 28η Οκτωβρίου του '40 στα σύνορα, ζητούσε από τον Παπάγο τότε εδώ να πει αν θα χτυπήσει του Ιταλούς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε χθες ότι είδατε από το παράθυρο του κτιρίου την πτώση των αλεξιπτωτιστών. Και εσείς και ο κ. Γεωργίτσης. Εσείς είχατε τον ουλαμό, την ομάδα διοίκησης εκεί κοντά και το είδατε και οι δυο από το παράθυρο και από τότε άρχισε η αντίδρασις.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακριβώς. Αμέσως μετά εγώ έφυγα για να εκτελέσω σχέδιο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τι ώρα έγινε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό έγινε γύρω από την 5η πρωινή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, παρακαλείται ο κ. μάρτυς να αποσυρθεί για πέντε, δέκα λεπτά και θα επανέλθει αργότερα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, μου επιτρέπετε κι εγώ, αν είναι δυνατόν, να υποβάλω την παράκληση σήμερα να...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να τελειώσετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μου ήταν εξαιρετικώς ευχάριστο. Δεν το νομίζω. Πάντως και αυτή η παράκλησίς σας μπορεί να αποτελέσει λόγο συζητήσεως. Λοιπόν θα ήθελα να λάβει τον λόγο ο κ. Παπακωνσταντίνου ο οποίος εζήτησε τον λόγο. Εκτός πρακτικών και οι πρακτικογράφοι και οι στενογράφοι και οι πάντες να αποχωρήσουν.

Αποχωρούν οι πρακτικογράφοι
και οι στενογράφοι

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, έχει αναφερθεί το θέμα περίπου 10 φορές σε ό,τι αφορά το απηρχαιωμένο, του ατομικού προφανώς οπλισμού, γιατί σε ό,τι αφορά τα βαρέα όπλα είπατε ότι ήταν ικανοποιητικά. Δεν έχει όμως ξεκαθαριστεί και θα παρακαλούσα να ξεκαθαριστεί ποια όπλα είχαν οι καταδρομές συγκεκριμένα στην Κύπρο, χωρίς λεπτομέρειες, δεν είναι αναγκαίες οι λεπτομέρειες, και ποιες στον ίδιο χρόνο, χωρίς πάλι λεπτομέρειες, είχαν οι καταδρομείς στην Ελλάδα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τυφέκια των καταδρομέων στην Κύπρο ήταν τα LEE ENFIELD, εγγλέζικα, μιας βολής.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τα αυτόματα ήταν τα γνωστά τύπου THOMSON.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μ1 δεν υπήρχαν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Είχαμε κατά μοίρα οχτώ έως δέκα τυφέκια Μ1 για εκπαίδευση, για την περίπτωση που θα εφοδιαζόμαστε κάποτε. Μου φαίνεται ότι ανεμένετο να γίνει.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Τσεχοσλοβακικά, που ήταν σύγχρονα, υποτίθεται, δεν υπήρχαν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τσεχοσλοβακικά αυτόματα όπλα, τα οποία ήταν σύγχρονα, είναι τα αντίστοιχα των αυτομάτων του ΝΑΤΟ, των βελγικών λεγομένων, είχε η Επικουρική Δύναμις Αστυνομίας.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα. Αρκετά σ' αυτή την ερώτηση, κύριε μάρτυς. Τώρα σε ό,τι αφορά την αντικατάσταση του οπλισμού, όπως ειπώθηκε από σας και όπως είναι γνωστό, όπως προκύπτει και από τις συζητήσεις που έχουνε γίνει εδώ μέσα, η Ελλάδα είχε την ευθύνη της άμυνας, το είπατε εσείς, στην Κύπρο. Αν η Ελλάδα έστελνε σύγχρονο οπλισμό στην Κύπρο, η ελληνική κυβέρνηση, θα το δεχόταν η κυβέρνηση ή θα το αρνιότανε; Και έστειλε οπλισμό τέτοιο και το αρνήθηκε; Τι έχετε να μας πείτε σ' αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν υποθέτω, εάν εδωρίζετο, εστέλλετο κάτω οπλισμός σαν δώρο, βέβαια θα το δεχόταν η κυπριακή κυβέρνηση, απ' ό,τι ξέρω. Ο επανεξοπλισμός μετά από τον αρχικό οπλισμό, εξοπλισμό της Εθνικής Φρουράς ήταν έργο της κυβερνήσεως Κύπρου. Έπρεπε να διατεθούν τα χρήματα από τα ταμεία της Κύπρου. Κι εκεί, απ' ό,τι άκουγα, υπήρχε η εμπλοκή.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δηλαδή, η όλη υπόθεση, λέτε, ήταν στο ποιος θα τα πληρώσει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτός ήταν ένας κύριος και σοβαρός λόγος. Τώρα, αν ήταν και θέμα πολιτικής...

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα. Τώρα είπατε, έχετε καταθέσει, ότι στόχοι Αρχιεπισκοπή, Προεδρικό, νομίζω και το Επικουρικό, αν δεν κάνω λάθος, είναι συμβολικοί στόχοι, σας είπε ο Ιωαννίδης στην Αθήνα, κυβερνητικής δύναμης, έστω και αν δεν υπάρχει κανείς μέσα πρέπει να καταληφθούν. Είναι ερείσματα εξουσίας. Και μπαίνει το ερώτημα. Γιατί σώνει και καλά χρειαζότανε να είναι κάποιοι μέσα, και δεν θέλω να επεξηγήσω που τυχόν παρουσιαστήκανε και οι ευκολίες, το ορθόδοξο, με το πρώτο φως που λένε να γίνουν όλα αυτά τα πράγματα και να μην είναι κανείς μέσα. Και παρθούν αυτά τα σύμβολα της εξουσίας. Γιατί έγινε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν οι φρουρές, τόσο της Αρχιεπισκοπής όσο και του Προεδρικού Μεγάρου και τη νύχτα και την ημέρα ήταν εκεί. Τη δε νύχτα πάντα τα μέτρα είναι πολύ πιο αυστηρά από ό,τι είναι την ημέρα. Το προσωπικό δηλαδή ούτως ή άλλως θα ήτο εκεί. Δεν εκενούντο δηλαδή αυτοί οι χώροι από πλευράς προσωπικού. Ασφαλώς την ημέρα υπήρχε, ιδιαίτερα στο Προεδρικό, και κίνησις εκτός του προσωπικού που ήταν εκεί μέρα νύχτα και ανθρώπων που είχαν πάρε δώσε εκείνη την ημέρα με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Δεν ξέρω αν απήντησα πλήρως, μήπως είχατε και άλλο σκέλος;

ΠΕΡΑΚΗΣ: Είναι η απάντησίς σας, εμένα αν με ικανοποιεί ή όχι, πάντως αυτή την απάντηση δίνετε. Τώρα ερχόμαστε στο πολύ κρίσιμο ζήτημα που επίσης εξαντλητικά έχει ερωτηθεί, έχει αναφερθεί από σας το πολύ κρίσιμο θέμα, τουλάχιστον έτσι, από πλευράς θεωρητικής, γιατί πρακτικά δεν αλλάζει πολλά πράγματα, στη διάσωση του Μακαρίου. Κι εδώ ήθελα να σας κάνω κάποιες συγκεκριμένες ερωτήσεις, κύριε μάρτυς. Είπατε πως δώσατε την εντολή στον Κορκόντζελο, διοικητή τεθωρακισμένων, για την προσβολή του Προεδρικού Μεγάρου. Τι του είπατε σε σχέση με τον Μακάριο, συγκεκριμένα; Δηλαδή τον προϊδεάσατε; Εσάς σας πήρε ο Ιωαννίδης και σας είπε ό,τι σας είπε, να μην επανερχόμαστε. Εσείς κάπως τον αφήσατε, πώς του το είπατε, δηλαδή να καταλάβει ότι δεν πρέπει να τον βάλει στο στόχαστρο του τουφεκιού; Του το είπατε; Του κάματε ειδική αναφορά; Πέρα από αυτά που είναι γνωστά, μας τα είπατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στον Κορκόντζελο είπα θα ενεργήσεις, για να καταλάβεις το Προεδρικό Μέγαρο. Θα αρχίσεις να βάλλεις από μια απόσταση στον αέρα.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Αυτά, κύριε μάρτυς, είναι γνωστά. Για να μην καταναλώνουμε χρόνο, λέω, αν, πέρα απ' αυτά που είπατε, είναι

γνωστά, μην τα επαναλάβετε, του δώσατε ειδικές οδηγίες, ώστε έστω να καταλάβει ότι αυτόν μην τον βάλεις στο στόχαστρο του τουφεκιού σου, μην τον σφάξεις; Του δώσατε τέτοια οδηγία;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Του είπα σε ό,τι αφορά τον Μακάριο, σε περίπτωση που όλο το προσωπικό δεν προβάλει αντίσταση μέσα, η φρουρά και κατά συνέπεια όλος ο κόσμος, συμπεριλαμβανομένου και του Μακάριου, συλληφθούν ζωντανοί, θα μου αναφέρεις αμέσως και το θέμα θα το χειριστώ εγώ προσωπικώς. Θα έρθω αμέσως. Στην περίπτωση που προβληθεί αντίστασις, όταν θα καταληφθεί το Προεδρικό Μέγαρο, εφόσον ο Μακάριος είναι ζωντανός, πάλι θα μου αναφέρεις να το χειριστώ το θέμα εγώ προσωπικά. Μέχρι τότε θα του εξασφαλίσεις τη ζωή από τα ενδεχόμενα κάποιος άλλος να τον σκοτώσει από το προσωπικό το οποίο έκανε την επιχείρηση. Παρά τις εντολές.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, προχωρώ στην ερώτησή μου, για να διευκολύνω και την απάντησή σας. Χθες είπατε συγκεκριμένα, τα ίδια περίπου λέτε, είπατε επί λέξει, όπως το σημείωσα και το επιβεβαίωσα στα πρακτικά, αν ο Μακάριος συλληφθεί ζωντανός, θα εξασφαλίσει τη ζωή του κτλ. Θα μου επιτρέψετε να μείνω σ' αυτή τη λέξη, αν. Εσείς είστε επαγγελματίας στρατιωτικός, θα αναφερθούμε παρακάτω στο επαγγελματίας, εμείς έχουμε κάνει κάποια θητεία και είναι κάποιες λέξεις ταμπού στον στρατό. Οι λέξεις αν και θα είναι κατά κάποιο τρόπο εξοβελισμένες από το λεξιλόγιο. Ο στρατιωτικός οφείλει να λέει να κάνεις. Δεν λέει θα κάνεις ή αν θα κάνεις. Λέει να κάνεις. Και είναι αρκετοί στρατιωτικοί εδώ πέρα, από το στράτευμα πράγματι προερχόμενοι, που τα ξέρουν αυτά τα πράγματα. Μπορείτε να μου δώστε μια εξήγηση; Πώς δεν του είπατε να συλληφθεί ο Μακάριος ζωντανός, αλλά του είπατε, και το επιβεβαιώνετε πάλι με τη σημερινή κουβέντα, αν συλληφθεί ζωντανός κτλ.; Μπορείτε να μου δώσετε μια εξήγηση σ' αυτή τη λέξη, τη μικρή λέξη, που είναι μαγική όμως για τον στρατό, απ' ό,τι τουλάχιστον μπορώ να ξέρω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σύμφωνοι, αλλά, όπως σε κάθε περίπτωση, υπάρχουν και εξαιρέσεις. Κατά κανόνα βέβαια, τις περισσότερες φορές, χρησιμοποιείται η λέξη να. Να κάνετε αυτό, να κάνετε εκείνο. Αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις που υπεισέρχεται και το αν. Κι αυτό υπεισέρχεται κυρίως με την έκβαση της επιχειρήσεως. Το να κάνεις αυτό είναι εις ό,τι αφορά την εκτέλεση της επιχειρήσεως, στο αποτέλεσμά της, το οποίο μπορεί να είναι α, β ή γ, υπεισέρχονται και τα άλλα.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα. Κύριε μάρτυς, να σας ρωτήσω εσάς. Αν σας έλεγε ο Ιωαννίδης, αντί για να σας κάνει αυτή την εξήγηση που σας έκανε και σας είπε όλα αυτά τα πράγματα, χρησιμοποιούσε τη φρασεολογία που χρησιμοποιήσατε εσείς, θα πάτε κάτω κτλ., αν συλληφθεί ο Μακάριος, θα κάνετε ό,τι σας είπε να κάνετε, εσείς τι θα υποθέτατε; Ότι θέλει να τον προστατεύσει; Τι θα υποθέτατε, αν έλεγε αυτά σε εσάς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ότι η αποστολή αυτού που θα πήγαινε προς το Προεδρικό Μέγαρο ήταν κυρίως η κατάληψις του Προεδρικού Μεγάρου.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα. Καλώς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οπότε μετά υπάρχουν κι άλλες ερμηνείες. Στο μέρος που αποσιωπάται. Εμένα δεν μου είπε έτσι ο κ. Ιωαννίδης, η αποστολή που μου εδόθη ήταν άλλη και ενήργησα ανάλογα. Τώρα, αν ήταν αυτή η αποστολή, πώς θα ενεργούσα βέβαια είναι άλλο θέμα.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Θα καταλαβαίνατε, δηλαδή, εσείς ότι το θέλει να μην τον σκοτώσουμε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα καταλάβαινα αμέσως ότι μου αφήνει περιθώρια να ενεργήσω κατά το δοκούν.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ήμουν υποχρεωμένος να συλλάβω ή οπωσδήποτε να αφήσω ή οπωσδήποτε να σκοτώσω.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Ο υφιστάμενός σας στην προκειμένη περίπτωση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το ίδιο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κατά το δοκούν. Τώρα λέτε αλλού ότι, επειδή έβλεπα ότι υπάρχουν και δυο άλλες κατευθύνσεις από τις οποίες θα μπορούσε να φύγει ο Μακάριος κατά λάθος και να πάει σε άλλα τμήματα κτλ., έστειλα δύο μικροτμήματα καταδρομών για να τις κλείσουν. Σε αυτούς έδωσα ξεχωριστή εντολή. Και είπατε δεν θυμάμαι τον υπολοχαγό, θα τον θυμηθώ, ελπίζω, αργότερα. Κατ' αρχήν ήθελα να παρακαλέσω μήπως τον θυμηθήκατε, θέλω να σας πω, κύριε μάρτυς, γιατί ξέρετε εκεί στις μονάδες καταδρομών αυτό που καυχώνται είναι το πνεύμα μονάδος, όλα αυτά τα πράγματα, ξέρουμε τα μικρά ονόματα, όλος ο κόσμος τον άλλον. Δεν ξέρω, θα πρέπει να προσπαθήσετε να θυμηθείτε κάποιους απ' αυτούς τους ανθρώπους που δώσατε αυτές τις αποστολές τις ειδικές.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε, χθες, όταν είπα δεν θυμάμαι το όνομά του, είναι εκείνη τη στιγμή που δεν θυμόμουν και είπα θα το θυμηθώ οπωσδήποτε, γιατί συμβαίνει καμιά φορά και την ίδια μέρα κάποιου να μην θυμάται κανείς το όνομά του.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Ο καθένας μπορεί να το πάθει. Τώρα μήπως θυμηθήκατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αλλά μετά δεν ξαναρωτήθηκα επ' αυτού και το ξέχασα. Ήταν ο υπολοχαγός Γλεντζές της 31ης μοίρας καταδρομών. Ο οποίος είχε ουσιαστικά αποστολή αποφράξεως ενός κυρίου δρομολογίου που από το Προεδρικό Μέγαρο οδηγούσε προς την κατεύθυνση Λεμεσού. Και φοβόμουν εγώ μήπως ακολουθηθεί αυτή η κατεύθυνσις, η δε Λεμεσός εθεωρείτο πολύ άγριος τόπος για έναν διαφεύγοντα Μακάριο, λόγω προηγουμένης ιστορίας του αντιπάλου του.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Τώρα είπατε ότι τους είπατε, τα έχετε αναφέρει αυτά, μην τα ξαναπούμε πάλι, να πάνε στο δρομολόγιο που πήγε ο Μακάριος. Τώρα σε όλον αυτόν τον βρασμό που γινόταν εκεί κάτω δεν συναντήσανε τον Μακάριο, σας αναφέρανε ότι δεν τον συναντήσανε. Αν τον συναντούσανε, τι θα κάνανε; Έτσι και τον βρίσκανε στον δρόμο. Δεν θα ήταν και μοναχός, σίγουρα, θα είχε και πέντε ανθρώπους εκεί οπλισμένους, τουλάχιστον, τι θα κάνανε; Είχατε δώσει εντολές ειδικές, κι αν δεν είχατε, τι θα κάνανε αυτοί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με συγχωρείτε, να ρωτήσω. Ποιοι αν θα τον συναντούσαν;

ΠΕΡΑΚΗΣ: Τα τμήματα. Μάλιστα είναι σε δύο φάσεις. Πρώτη φορά τα μικροτμήματα, αναφέρεστε και παρακάτω πάλι, «το μεσημέρι και μέχρι το βράδυ ανησυχούσα πού βρίσκεται ο Μακάριος, έστειλα μερικές ομαδούλες», προφανώς τον υπολοχαγό, αναφέρεστε στις πρώτες ομαδούλες, υπάρχουν και οι δεύτερες μικροομάδες το απόγευμα. Και σας ρωτώ λοιπόν, δεν τον είδανε, σας αναφέρουνε, πάει καλά, τον συναντούσανε στον δρόμο, γιατί, αν ξέρατε πως δεν θα τον συναντήσουν, τι να πηγαίνανε, τον συναντούσανε εκεί, τι εντολές είχανε και, αν δεν είχανε, τι θα κάνανε αυτοί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχαν εντολές. Αυτά τα τμήματα είναι μικρά, περιπολικής ιδιότητος, οι λεγόμενοι περίπολοι, τα οποία έχουν μόνο πληροφοριακή αποστολή. Εστάλησαν δηλαδή σαν «μάτια» να δουν και να έρθουν να αναφέρουν. Ήθελα να βεβαιωθώ πώς εξελίσσεται η κατάσταση.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Τώρα μια τελευταία ερώτηση πάνω σ' αυτό το θέμα. Ξέρατε ότι ο Μακάριος πηγαίνει γύρω στις 8.00΄, οκτώ παρά δέκα, οκτώ και κάτι, βρίσκεται το πολύ 8.15΄ στο Προεδρικό Μέγαρο και κάνατε όλο αυτό το σχέδιο για να διαφύγει κτλ. κτλ., τα γνωστά. Και σας ρωτώ, εάν όλο αυτό το πράγμα, αντί να σχεδιαστεί 8.30΄, σχεδιαζόταν 7.30΄, που ήταν σίγουρο ότι ο Μακάριος αποκλείεται να ήταν μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο... Πήγαινε σε κάποιον δρόμο, έβλεπε ότι εδώ, αν δεν καιγόταν ο κόσμος, τουλάχιστον έχει καταλυθεί, κάτι έχει γίνει, κάτι θα έπαιρνε χαμπάρι, μπορούσατε να ρίχνετε και πυροβολισμούς άσκοπους στον αέρα, για να το καταλάβει ότι κάτι συμβαίνει, τι θα γινόταν, δεν θα διέφευγε τότε; Θα ήταν δυσκολότερη η δια-

φυγή του; Είναι ένα ερώτημα που νομίζω ότι ο καθένας έχει μια απορία να μάθει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κοιτάξτε να δείτε. Όταν εγένετο η επιχείρησις και κατά λάθος δεν ήταν στο Προεδρικό Μέγαρο ο Μακάριος, τότε η επιχείρησις έπεφτε στο κενό. Και μπορούσε να βρίσκεται οπουδήποτε ο Μακάριος και να αντιδράσει κατά τον τρόπο που θα νόμιζε και να μην μπορούσε να επιτευχθεί αυτό που είχε τεθεί ως σκοπός, η διαφυγή, αλλά να εξελίσσετο σε κάτι άλλο τελείως διαφορετικό.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Σε τι διαφέρει, εάν διέφευγε, ενώ ήταν 200 μέτρα έξω από το Προεδρικό, προσέξτε με, σε τι διέφερε, αν διέφευγε 200 μέτρα πριν μπει στο Προεδρικό, από του να φύγει μέσα από το Προεδρικό 200 μέτρα; Σε τι διέφερε όλο αυτό; Λογικά αυτά που λέτε, αλλά σε τι θα διέφερε να μου πείτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν μπορεί να μην διέφευγε, αν ήταν 200 μέτρα έξω από το Προεδρικό κατά τη στιγμή της επιχειρήσεως. Μπορεί να έπεφτε σε κάποια στοιχεία απάνω δικά μας και κατά λάθος να σκοτωνότανε ή κάποιοι να τον σκοτώνανε, μόλις τον βλέπανε. Πάλι άλλαζε τελείως η επιχείρηση. Εδώ σ' αυτήν την προκειμένη περίπτωση, εφόσον ετέθη ως αποστολή οπωσδήποτε να εξασφαλιστεί η διαφυγή του, ως πρώτο και κύριο δεδομένο που έμπαινε στη σχεδίαση, ως προϋπόθεσις όπως λέμε, είναι να ξέρομε πού βρίσκεται ο άνθρωπος αυτός, του οποίου θέλουμε να εξασφαλίσουμε τη διαφυγή. Να σας το πω αλλιώς για άλλη περίπτωση, πάλι ειδικών επιχειρήσεων, που τίθεται ως σκοπός, φέρ' ειπείν, η απαγωγή του στρατηγού Κράιπε στην Κρήτη τότε, θυμάστε την ιστορία, την έχετε διαβάσει, εάν δεν 'ξέραν πού ήταν ο Κράιπε, δεν γινόταν καν η επιχείρηση.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Πήγαν να τον συλλάβουν όμως, δεν πήγε να διαφύγει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάλι πρέπει να ξέρει, διότι πάλι θα πέσει στο κενό η επιχείρηση. Καταλάβατε; Το ίδιο ισχύει για ό,τι θέλει να εξασφαλίσει κανείς. Ή να τον συλλάβει είτε να τον μεταφέρει. Είναι οι λεγόμενες επιχειρήσεις διαφυγής, διασώσεως, υφαρπαγής κ.λπ.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Τώρα πέστε μου, μια άλλη ερώτηση. Αναφερθήκατε εκεί στην ανησυχία στο ΓΕΕΦ για τον Πρόεδρο κτλ. Είπατε ότι είδα σε ένα από γραφεία να κάθεται ο Σαμψών. Τα γνωστά, έλα εδώ, Σαμψών, βάλε γραβάτα κτλ. Τώρα εδώ να ξεκαθαρίσουμε ένα θέμα. Έχει ερωτηθεί πέντε φορές, αλλά κάπου θολό μένει πάλι το πράμα. Κάπου πρέπει να το ξεκαθαρίσουμε. Είπατε πως ο Σαμψών βρισκότανε, το μεσημέρι τουλάχιστον, δεν ξέρω ποια ώρα ακριβώς τον είδατε, κάπου το μεσημέρι υποθέτω, απ' ό,τι βγαίνει από την κατάθεσή σας, μέσα στα γραφεία του ΓΕΕΦ. Ο Σαμψών είναι γνωστός για τις σχέσεις του, σαν αντιμακαριακός κατ' αρχήν, είναι πασίγνωστο, δεν είναι να τα πούμε τώρα εδώ πέρα, για τις σχέσεις με την ΕΟΚΑ, ΕΟΚΑ Β΄ και αυτά τα πράγματα. Μια εξήγηση, κύριε μάρτυς, εγώ δεν σας ρωτώ για τα παρακάτω, την ορκωμοσία και τη γραβάτα, αλλά μια εξήγηση. Πώς βρέθηκε αυτός εκεί μέσα; Μέσα στο στρατηγείο, στο αρχηγείο; Ο Λυσσαρίδης, ας πούμε, μπορούσε να είναι αυτός εκεί μέσα στα γραφεία; Πώς βρέθηκε ο Σαμψών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας εξηγήσω. Κατ' αρχήν ήρθε πολύ νωρίτερα από το μεσημέρι. Ακριβώς δεν μπορώ να πω ποια ώρα. Αλλά όταν εγώ πήγα στο ΓΕΕΦ, αφού είχε σχεδόν τελειώσει η δική μου αποστολή στην πρώτη της φάση, τον βρήκα εκεί. Τον είδα εκεί, όπως είδα κι άλλους, ιδιώτες. Και έμαθα ότι αρκετοί ιδιώτες, αντιμακαριακής τοποθετήσεως, μόλις αντελήφθησαν ότι εγένετο ενέργεια κατά του Μακαρίου, ήρθαν στο ΓΕΕΦ, τρόπον τινά ως εθελοντές αναλήψεως κάποιας αποστολής. Κι ένας τέτοιος ήταν κι ο Σαμψών, ο οποίος μάλιστα έμαθα ότι ρώτησε δυο-τρεις φορές: Με θέλετε να πάω πουθενά; Θέλετε να με στείλετε πουθενά; Είχε και δυο-τρεις συνοδούς οπλισμένους.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα. Κατάλαβα, κύριε μάρτυς, αρκετά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σε ό,τι αφορά το σκέλος

ΕΟΚΑ Β΄, εκεί θα μου επιτρέψετε να έχω αμφιβολίες. ΕΟΚΑ Α΄ ήταν, ΕΟΚΑ Β΄, ζούσε και αρθρογραφούσε και είχε εφημερίδα μες στη Λευκωσία, ενώ ΕΟΚΑ Β΄ ελέγοντο αυτοί που ήταν παράνομοι, ήταν στο βουνό. Δεν ήταν οργανωμένος μαχητής δηλαδή στην ΕΟΚΑ Β΄. Τώρα βέβαια αν ήταν συμπαθών, ήταν οπωσδήποτε.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Καλώς. Αρκετά, για μένα αρκετά, κύριε μάρτυς. Μας είπατε, καταθέσατε κι εσείς και ο κ. Γεωργίτσης και ο κ. Ντενίσης, είναι κοινός τόπος δηλαδή αυτό, ότι από το πραξικόπημα, δεν μπαίνω στο πώς εξελιχθήκαν τα πράγματα, αλλά αυτό καθαυτό το γεγονός του πραξικοπήματος... Μάλιστα εσείς δώσατε μια άλλη διάσταση, ότι ξέρεις, μην μπλεκόμαστε με τους Τούρκους, στρατιώτες είναι, είπατε, όπλα κρατάνε, χτυπάνε κάποιον Τούρκο, έστω κατά λάθος, υπήρχε φόβος εμπλοκής με την Τουρκία. Αυτό το καταθέσατε εσείς, είναι κοινό μυστικό, να το πούμε έτσι. Από την άλλη μεριά γνωρίζατε τις αδυναμίες, όπως γλαφυρά μας τις καταθέσατε. Πώς εσείς, κύριε μάρτυς, εσείς συγκεκριμένα, δεν ρωτώ για τους στρατηγούς που πήραν την απόφαση, πώς εσείς, ενώ διατρέχατε, βλέπατε ότι ο κίνδυνος είναι τουλάχιστον πιθανός, τουλάχιστον, πώς δεχθήκατε να συμμετάσχετε σε μια τέτοια κίνηση που θα έφερνε την πατρίδα, που θα μπορούσε να τη φέρει, δεν λέω που την έφερε πριν ξεκαθαρίσει, θα μπορούσε να τη φέρει... με τη λογική και τις εκτιμήσεις τις δικές σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Αυτό κατ' αρχήν αφορά αυτούς που πήραν την απόφαση, οι οποίοι ευρισκόμενοι στο ύψος που βρίσκονται ως ηγεσία, είτε στρατού είτε πολιτική, συνεκτιμούν όλους τους παράγοντες που υπεισέρχονται και παίρνουν την απόφαση. Διότι δεν ήταν το μόνο στοιχείο το οποίο, υποθέτω, εξετίμησαν. Κατόπιν αυτού κανείς ξεκινάει με τη βεβαιότητα, όταν παίρνει από τόσο ψηλά εντολές, ότι αυτά τα πράγματα έχουν εξεταστεί. Παρ' όλα αυτά, όταν πήγαμε κάτω, επειδή εξακολουθούσαμε να έχουμε ανησυχίες, ένα πάλι από τα στοιχεία που συνετέλεσαν να πάρομε απόφαση να εισηγηθούμε τη ματαίωση ήταν και αυτό.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Μάλιστα. Αυτό σε ό,τι αφορά με τους Τούρκους, που λέτε οι άλλοι είχαν πληροφορίες, εντάξει. Σε ό,τι αφορά τώρα το εν γένει εγχείρημα, όπως το είπατε, το πραξικόπημα δηλαδή, όπως είναι στην πράξη... Καταθέτει ο κ. Γεωργίτσης, θα ήθελα αν επιβεβαιώνετε τη φράση, δεν έχει σημασία η φράση καθαυτή, αλλά επειδή το 'χει καταθέσει τρεις φορές, δηλαδή και στην τελευταία του κατάθεση, «ποιος θα αναλάβει την ευθύνη των νεκρών από τη συμπλοκή, αν θα γίνει;». Και μάλιστα πετάχτηκε ο συνταγματάρχης Κομπόκης και είπε, μάλιστα το καταθέτει τρεις φορές, έτσι σαν σημαδιακή φράση του 'κανε εντύπωση, είναι σημαδιακή πράγματι και την καταθέτει επί λέξει: «Κύριε αρχηγέ, θα πέσουν κορμιά. Ποιος θα αναλάβει την ευθύνη;» κτλ. κτλ. Εσείς ήσαστε άμεσα εκεί κάτω, το βλέπατε ότι θα πέσουν κορμιά. Φύγαμε από τους Τούρκους τώρα, το ξεκαθαρίσαμε. Εδώ τι κορμιά εννοούσατε πως θα πέσουν; Ποια θα ήταν αυτά τα κορμιά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εννοούσα ότι ανέμενα οπωσδήποτε ότι θα είχαμε απώλειες.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δηλαδή; Και το ΓΕΕΦ και ο στρατός και ο άμαχος πληθυσμός, προφανώς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όλος ο κόσμος.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Το γνωρίζατε προφανώς, κύριε μάρτυς, βέβαια εσείς θα μου πείτε, γιατί τα συμπεράσματα είναι για άλλους, δεν είναι για μας, αλλά εσείς θα μου πείτε, πώς το αιτιολογείτε αυτό το πράγμα; Μπορεί να 'ρθει αύριο ο Μπονάνος και να πει εγώ δεν ήξερα τέτοια πράγματα, εδώ κάναμε κινήματα εμείς εδώ, εκεί κάτω τα καταφέρανε καλά, δεν θα ανοίγανε μύτη, εμείς έτσι νομίζαμε. Εσείς όμως ήσαστε εκεί και τα ξέρετε. Και μπορεί να 'ταν ο γιος ο δικός μου εκεί πέρα, που εγώ τον έστειλα για να κρατήσει τους Τούρκους, τον παίρνετε εσείς, κρέας ο γιος μου. Είναι ο γιος του άλλου από την Κύπρο, κρέας ο γιος του. Επειδή

χρησιμοποιήσατε τον όρο επαγγελματίας κατ' επανάληψη, θα ήθελα σε συνδυασμό μ' αυτό, γιατί εδώ είναι η ιστορία να καταλάβουμε και ποια ήταν η νοοτροπία της εποχής εκείνης, που ευχόμαστε να μην ξανάρθει, τι εννοείτε με τη λέξη επαγγελματίας; Εκπαιδεύομαι για να σκοτώσω τους εχθρούς, αλλά μια και σκοτώνω και καλά κάνω και είμαι παλληκάρι, όποτε λάχει σκοτώνω, σφάζω; Πώς το εννοείτε; Ήθελα μια εξήγηση και τελειώνω μ' αυτό, κύριε μάρτυς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αν θέλετε, να σας αναλύσω τη λέξη επαγγελματίας. Βέβαια, αυτά παίρνουν κάποιον καιρό, αλλά μπορώ να σας τη δώσω με μία λέξιν μοντέρνα, αλλά δεν έχει σχέση μ' αυτό που λέτε περί κορμιών και κρεάτων κτλ. Εις ό,τι αφορά τον τρόπο της δουλειάς, σήμερα χρησιμοποιείται ο όρος τεχνοκράτης. Μπορούμε να πούμε αντί επαγγελματίας.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Καλώς, κύριε μάρτυς, μου αρκεί αυτό, μου είπατε τεχνοκράτης. Εγώ δεν θέλω ν' ακούσω κάτι άλλο, εγώ τουλάχιστον. Πείτε μου για το άλλο το θέμα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Για το άλλο σκέλος. Το φοβόμουν πολύ, το φοβόμουν πάρα πολύ.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Πώς το δεχτήκατε, κύριε μάρτυς; Σε σχέση με το προηγούμενο που σας είπε ο Παττακός, σας είπε ο Παπαδόπουλος και είπατε όχι. Πώς; Αν μπορείτε, να δώσετε μια εξήγηση, ετελείωσα, δεν έχω τίποτα άλλο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν δεν ήταν θέμα μόνο δικής μου εκτιμήσεως αυτό. Πρέπει να ήταν θέμα εκτιμήσεως όλων αυτών.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, οι άλλοι μπορούν να ερωτηθούν. Εγώ εσάς βλέπω, εσάς ρωτάω. Εσείς πήγατε, εσάς ρωτάω. Άστε τους τους άλλους. Θα δούμε τους άλλους. Εσάς ρωτάω εγώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από την ώρα, παρότι ζητήσαμε ματαίωσιν της επιχειρήσεως, που υπεχρεώθημεν εν συνεχεία να την εκτελέσουμε, διετάχθημεν να την εκτελέσουμε, αυτό το οποίο μπορούσα να κάνω ήταν να πάρω όσα μέτρα ήταν δυνατόν για να αποφύγουμε κατά το δυνατόν τις πολλές απώλειες. Κι αυτό το επέτυχα εις τον μέγιστο δυνατό βαθμό. Δεν ήταν δυνατόν να αποφευχθεί τελείως. Προσπάθησα. Να σας πω τι μέτρα έλαβα. Στο ΡΙΚ δεν περίμενα και πράγματι δεν είχε καμία απώλεια. Στην έδρα του Επικουρικού, που περίμενα αντίσταση, εκεί στον ταγματάρχη που ήταν η αιχμή της ενεργείας, είχα δώσει εντολή και είχε και ο άνθρωπος πάρει μαζί του ένα από τα λεγόμενα «χωνιά» και άρχισε από μίαν απόστασιν να λέει «είστε περικυκλωμένοι από καταδρομείς, από άρματα, μην αντιστέκεστε, θα είναι μάταιον». Βέβαια επεσημάνθη και σκοτώθηκε. Επίσης στο Προεδρικό Μέγαρο αρχίσαμε να βάλλομεν από μακριά και για λόγους συναγερμού, για να επιτευχθεί ο άλλος σκοπός, εδόθη εντολή δηλαδή να βάλλουν από ικανή απόσταση στον αέρα, και για λόγους αποφυγής απωλειών και πράγματι εκεί τουλάχιστον από τους αντιπάλους δεν ήταν κανένας ούτε νεκρός ούτε τραυματίας. Εμείς τώρα, επειδή αντιστάθηκαν οι άνθρωποι, είχαμε απώλειες. Δηλαδή, προσπάθησα να κάνω ό,τι είναι δυνατόν κι εδώ υπεισέρχεται αυτό το στοιχείο το οποίο λέγατε προηγουμένως, επαγγελματίες. Ο αξιωματικός ο επαγγελματίας όχι ότι δεν έχει αισθήματα, αλλά ξέρει εκ των προτέρων, το έχει πάρει απόφαση, ότι σε οποιαδήποτε ενέργεια κάνει που λέγεται είδος μάχης είναι ενδεχόμενο να έχει και κάποιες απώλειες. Προσπαθεί να αποφύγει να έχει πολλές. Να τις περιορίσει ει δυνατόν στο ελάχιστο. Το αποδέχεται δηλαδή ως μοιραίο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Καμιά συζήτηση, κύριε μάρτυς, σε ό,τι αφορά τον εχθρό, τον αντίπαλο. Τώρα εδώ είναι το άλλο θέμα που δεν θα ήθελα να επιμείνω, γιατί δεν θέλω να τρώω τον χρόνο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι και για να τελειώσω πάνω σ' αυτό βάζουμε και τον εαυτό μας μέσα στις απώλειες, καταλάβατε; Δηλαδή κι εγώ μπορούσα να ήμουν απώλεια. Όπως ήταν άλλος συνάδελφος. Είναι η φύσις του επαγγέλματος.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Καλώς, κύριε μάρτυς, εγώ δεν θα ήθελα τίποτα άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Λιαροκάπης.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς, ο Πρόεδρος Μακάριος και η κυβέρνησή του αποτελούσαν τη νόμιμη εξουσία ενός ανεξαρτήτου τρίτου κράτους και η Ελλάδα ήταν εγγυήτρια δύναμη αυτής της νομιμότητας και της ακεραιότητας της Κύπρου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Έτσι. Η επέμβασή σας, με χρησιμοποίηση και Κυπρίων, ήταν εναντίον της νομίμου αυτής εξουσίας, ήταν ή δεν ήταν τουλάχιστον παράνομη, που απέβλεπε στην κατάλυσή της και στη δημιουργία μιας νέας de facto καταστάσεως;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από πλευράς ελληνικής ηγεσίας ναι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Επέλεξαν τον Γεωργίτση και εσάς για εκτελεστές των σχεδίων. Δεν κάλεσαν ούτε τον Α/ΓΕΕΦ τον Ντενίση ούτε τον Γιαννακόδημο, που νομίζω ότι είπατε ότι είναι υπαρχηγός, ούτε άλλους από την Κύπρο. Καλόπιστα ερωτώ. Γιατί; Οπωσδήποτε είχαν εμπιστοσύνη σε σας, στον λόγο σας και στις ικανότητές σας και πίστευαν ότι συμφωνείτε, αφού δεν αρνηθήκατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν πιστεύω ότι ο κύριος παράγων που συνετέλεσε να ληφθεί απόφασις για να χρησιμοποιηθώ εγώ ήταν το ότι συνέπιπτε να είμαι διοικητής των μονάδων που ήταν αδύνατον να μην χρησιμοποιηθούν σ' αυτήν την επιχείρηση. Μονάδες καταδρομών.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Των τριών ταγμάτων δηλαδή. Των τριών ταγμάτων που είπατε που ελέγχατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μονάδες καταδρομών γενικώς. Δεν γίνεται τέτοιου είδους επιχείρηση χωρίς τέτοιες μονάδες. Και θέλετε επί του προκειμένου να προχωρήσω, υποπτεύομαι, δεν είμαι βέβαιος ότι εκλήθην στο Αρχηγείο για να πάρω προσωπικώς τη διαταγή από τον αρχιστράτηγο. Από τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων. Γνωστού όντος, σε τέτοιες περιπτώσεις δεν μπορεί κανείς να πει όχι μέχρι της εποχής της μεταπολιτεύσεως. Εάν θυμηθείτε και εσείς λίγο παλαιότερα, αν πάμε λίγο παλαιότερα, ως ανθυπολοχαγός εγώ, δεν τολμούσα, όχι δεν τολμούσα, υπήρχε αυτό το πνεύμα. Παίρναμε διαταγές από συνταγματάρχας, από στρατηγούς και σ' αυτές τις διαταγές λέγαμε μόνο μάλιστα. Δεν επετρέπετο και δεν υπήρχε αυτό το πνεύμα να ειπωθεί ποτέ η λέξις όχι από ανθυπολοχαγούς, υπολοχαγούς. Η λέξις όχι ελέγετο μόνο στο επίπεδο αυτό το πολύ ψηλό. Θέλω μ' αυτό να σας πω να 'ρθείτε λίγο πιο πίσω και να δείτε ποιο πνεύμα επικρατούσε. Και τώρα ακόμη, παρότι έχει δημιουργηθεί διάφορος κατάστασις στα στελέχη, από την άποψη ότι μπορούν λίγο να αμφισβητούν την ορθότητα ορισμένων αποφάσεων, όχι μόνο τόσο σοβαρών και άλλων, πάλι εάν ένας εκ μέσου βαθμού και τώρα ακόμα βρεθεί προ του κ. Κουρή, ο οποίος του αναθέτει μίαν ειδικήν επιχείρησιν, πάλι ακόμα θα είναι πολύ δύσκολο να έχει αντιρρήσεις.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κάνω μια αφελή ερώτηση. Αν σας λέγανε να πάτε να σκοτώσετε τον Κωνσταντίνο τον βασιλιά, θα πηγαίνατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ούτε σ' αυτή την περίπτωση μου είπαν να σκοτώσω τον Μακάριο. Ένα άλλο επίσης στοιχείο, το οποίο συνετέλεσε πάρα πολύ στο να μην μπορώ εγώ να πω όχι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ναι, αλλά κάνατε μια ωραία επίκληση του θείου σας, που σας είπε θα εκτελείτε τις νόμιμες εντολές από νόμιμη κυβέρνηση. Η εντολή ήταν νόμιμη, νόμιμης κυβέρνησης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Την υπηρέτησα επί εφτά χρόνια. Νόμιμης ήταν. Νόμιμης για τον κόσμο που υπηρετούσε αυτήν την κατάσταση.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Καλά δεν επιμένω. αλλά νομίζω ότι δεν ήταν νόμιμη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και πολλοί σήμερα από αυτούς που υπηρετούν στις δημόσιες θέσεις, υπηρεσίες, κι αυτοί υπηρέτησαν αυτήν την κατάσταση.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Καλά είναι κι άλλοι που είχαν αντίθετη γνώμη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σύμφωνοι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είναι κι άλλοι οι οποίοι παραιτήθηκαν κι έφυγαν. Είπατε ότι η επέμβαση κατά Μακαρίου αποφασίστηκε από τη στρατιωτική και πολιτική ηγεσία της χούντας. Στη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου του '74, που σας μίλησε ο Μπονάνος, μήπως θυμάστε ότι σας είπε και ποιοι άλλοι, εκτός της σύσκεψης, γνωρίζουν τη συναπόφαση; Το κατέθεσε ο Γεωργίτσης, γι' αυτό επιμένω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θυμάμαι ότι χρησιμοποίησε τον όρο «η πολιτικοστρατιωτική ηγεσία της χώρας». Δεν θυμάμαι να ανεφέρθη...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Μήπως θυμάστε ότι είπε και ονομαστική επίκληση; Να σας θυμίσω, γιατί είναι κατηγορηματικός ο Γεωργίτσης. Ανέφερε τον Φαίδωνα τον Γκιζίκη, ανέφερε τον Ανδρουτσόπουλο, ανέφερε τον Γαλατσάνο και ανέφερε τον Τετενέ. Για θυμηθείτε λίγο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν θυμάστε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εκεί στη σύσκεψη αυτή, δυο-τρεις φορές έλαβαν χώρα ανταλλαγές απόψεων σε δυο-τρία γκρουπ. Δηλαδή εγίνοντο ορισμένα γκρουπ. Φέρ' ειπείν, όταν ελέχθη στον κ. Γεωργίτση να ενημερωθεί επί των εξελίξεων των πολιτικών και τον χειρισμό μάλλον των πολιτικών, της πολιτικής πλευράς του πράγματος μετά το πραξικόπημα και να πάρει την κατάσταση των προέδρων κ.λπ. που κατέθεσε, έγινε εκεί ένα γκρουπ. Επίσης και σε μια άλλη περίπτωση έγινε. Σ' αυτή τη διάρκεια της συγκεντρώσεως ενδέχεται να ελέχθησαν και ορισμένα πράγματα που εγώ ήμουν στο άλλο γκρουπ ή εκείνη την ώρα είχα την ιδιαίτερη... και να μην το άκουσα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και να μην ακούσατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αλλά θυμάμαι τον όρο το γενικό.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Λέει κατηγορηματικά ο Γεωργίτσης ότι την επομένη, 3 Ιούλη του '74, έγινε πάλι συμπληρωματική σύσκεψη. Και μετείχατε κι εσείς. Ποιοι άλλοι ήταν εκεί παρόντες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν μετείχα εγώ.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν μετείχατε. Μήπως χρειάζεται να σας θυμίσω, να σας πω ονόματα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε συνάδελφε, το αρνείται. Δεν μετείχε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Όχι. Μήπως θυμηθεί ο άνθρωπος. Ανέφερε τον Παπαδάκη, τον Ιωαννίδη, τον εαυτό Γεωργίτση, εσάς, τον Πηλιχό κι έναν Μιχάλη Παλαΐνη ταγματάρχη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτοί ήταν όλοι στη σύσκεψη της Δευτέρας.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Όχι και την επομένη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είναι κατηγορηματικός αυτός σ' αυτό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κάποιο λάθος έχει γίνει.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Τώρα, η πλήρης ανετοιμότητα ή η ανεπάρκεια όπως παρετηρήσατε εσείς, του κέντρου του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων, που άρχισε από τότε που καταλάβατε ότι οι Τούρκοι συγκεντρώνονται να επιτεθούν ενάντια στην Κύπρο, αυτή η ανεπάρκεια μέχρι πότε συνεχίστηκε; Διότι εσείς φύγατε, νομίζω, από την Κύπρο 13 του Αυγούστου, έτσι δεν είναι; Συνεπώς στις 5 Αυγούστου παραδώσατε στον διάδοχό σας, μέχρι τις 13 Αυγούστου ήσαστε εκεί. Μέχρι τότε, από τις 19 Ιουλίου μέχρι τις 13 Αυγούστου υπήρχε αυτό το φαινόμενο της πλήρους ανεπάρκειας σχετικά με τις επιχειρήσεις;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, διότι τότε δεν εγίνοντο επιχειρήσεις. Είχαν σταματήσει πλέον, εκτός από κάτι μικροεπιχειρήσεις.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πάντως μέχρι τότε που γίνονταν οι επιχειρήσεις υπήρχε αυτή η ανεπάρκεια;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σύμφωνοι, υπήρχε. Μετά ησύχασαν. Είχαν προωθηθεί οι Τούρκοι μέχρι εκεί που ήθελαν, είχαμε διαπραγματεύσεις, εγένοντο τότε και κάτω εκεί και στο εξωτερικό.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είπατε ότι εξεπλάγητε και έχετε και ευθύνη, είπατε, που ορκίστηκε Πρόεδρος ο Σαμψών. Και ερωτώ καλόπι-

στα, γιατί δεν βρέθηκε καλύτερος Πρόεδρος να ορκίσετε; Μήπως διαπιστώσατε ότι ήταν κοινή η πεποίθηση ότι το πραξικόπημα ήταν ανυπόληπτη, εγκληματική και αδικαιολόγητη ενέργεια; Τι λέτε γι' αυτό σαν στρατιωτικός που είστε, ας πούμε. Δεν είναι δύσκολη η απάντηση, είναι εύκολη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και εγώ δεν θα δεχόμουν εύκολα να γίνω, εάν βρισκόμουν στη λίστα, εάν θα μου πρότειναν να κάνω κάτι, πρώτα πρώτα ήταν συγκεχυμένη η κατάσταση, εν εξελίξει ήταν ακόμη σχεδόν η ενέργεια, το πραξικόπημα, ο Μακάριος ήταν ακόμα στην Κύπρο, δεν είχε φύγει από την Κύπρο, δεν ήταν εύκολο να αποφασίσει κάποιος να αναλάβει ευθύνες Προέδρου. Όταν είπα προηγουμένως ότι κι εγώ δεν αυτό... δεν είχα καμία φιλοδοξία κι αυτό απλώς ήταν σχήμα λόγου.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είπατε ότι κάνατε αυτό το εγχείρημα, το πραξικόπημα που λέμε εμείς, ή την ειδική επιχείρηση, για να πετύχετε τον εξοπλισμό και την οχύρωση της Κύπρου. Αποτρέψατε...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτή ήταν η επιδίωξις, απ' ό,τι ξέρω, η οποία επιδίωξις όχι δεν επετεύχθη, αντιθέτως...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αποτρέψατε την τουρκική εισβολή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μετά, επ' αυτού θα σας απαντήσω, αργότερα επληροφορήθην ότι υπελόγιζαν εδώ στην Ελλάδα ο επανεξοπλισμός να γίνει μέσα σ' ένα χρονικό διάστημα, δύο έως τρεις μήνες, και η οχύρωση βέβαια θα έπαιρνε πολύ περισσότερο χρόνο. Βέβαια όταν σε πάρα πολύ λίγες μέρες μετά τη 15η μεσολάβησε η τουρκική εισβολή...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Παρότι απομακρύνθηκε η Μεραρχία, εάν κάναμε την υπόθεση, εάν δεν γίνονταν το πραξικόπημα, εάν επραγματοποιείτο η εισβολή μαζί με τον Μακάριο και ενωμένο τον κυπριακό λαό, είναι βέβαιο ότι η εισβολή θα απετύγχανε και θα συνετρίβετο; Τι γνώμη έχετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εδώ εγώ απήντησα και σε άλλην ερώτηση. Και μ' αυτά τα χάλια που είχαμε συνεπεία του πραξικοπήματος, της ενεργείας της 15ης, εάν παίρναμε ορισμένα στοιχειώδη στρατιωτικά μέτρα, είχαμε πάλι μεγάλες πιθανότητες, πόσω μάλλον εάν δεν είχαν μεσολαβήσει αυτά.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πολύ σωστά. Είπατε ότι δέχεστε την ευθύνη σας. Έχετε, και με συγχωρείτε για τον τρόπο της ερωτήσεως, έχετε συναίσθηση και συνείδηση γι' αυτό που έγινε στην Κύπρο στις 15 του Ιούλη του '74 σε συνάρτηση και συνδυασμό μέχρι τις 20 Ιουλίου του '74. Γιατί υπάρχει αίτιο και αιτιατό. Γιατί στη συνείδηση του λαού αυτό λέγεται προδοσία του Κυπριακού, ενώ ο νομικός χαρακτηρισμός ανήκει στη δικαιοσύνη της πατρίδας. Εσείς τι γνώμη έχετε γι' αυτό; Ότι ήταν τέτοιο κακό πράγμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Κρίνοντας εκ του αποτελέσματος, ήταν φοβερό. Εκ του αποτελέσματος, βεβαίως εγώ έχω τις απόψεις μου, που συνίστανται στο εξής. Παρά το πραξικόπημα, μπορούσε να αποκρουσθεί η τουρκική εισβολή και κατά συνέπεια δεν θα είχαμε αυτά τα αποτελέσματα. Βέβαια, έτσι όπως εξελίχθησαν τα πράγματα απετέλεσε αφορμή, δεν έγιναν άλλες ενέργειες, ασφαλώς έγινε το κακό. Και όχι μόνο. Συνεχίζεται, όχι μόνο τότε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πέρα απ' αυτό, από το εγχείρημα το οποίο έγινε σκοτώθηκαν και δολοφονήθηκαν άνθρωποι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σκοτώθηκαν.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είχαμε σημαντικές φθορές σε πράγματα; Καταστροφές δηλαδή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάντα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είχαμε και τότε και γρηγορότερα και κλοπές και υποκλοπές στρατιωτικού υλικού δικού μας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κλοπές κατά τη διάρκεια του εγχειρήματος αυτού, προηγουμένως υπήρχαν από πλευράς ΕΟΚΑ.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είχαμε τραυματισμούς ανθρώπων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είχαμε παράνομες ιδιοποιήσεις χρημάτων, τιμαλφών, λοιπών άλλων αντικειμένων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Άκουσα ότι έγιναν τέτοια.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είχαμε βασανισμούς και παράνομες κρατήσεις προσώπων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κρατήσεις ναι. Βασανισμούς δεν ξέρω.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σαν αποτέλεσμα τώρα από 15, το είπατε άλλωστε στην αρχή, μέχρι 20 του Ιούλη, είχαμε σαν αποτέλεσμα του εγχειρήματος, πραξικοπήματος στις 15 του Ιούλη, με την τουρκική εισβολή η οποία έγινε, έκτοτε και μέχρι σήμερα, είχαμε σαν αποτέλεσμα να κατέχεται το 37% του κυπριακού εδάφους από ξένες δυνάμεις κατοχής;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καλά αυτό, είπα προηγουμένως ότι έγινε το κακό με την...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είχαμε ξεριζωμένους Ελληνοκύπριους; Είχαμε αγνοούμενους; Δηλαδή το λέω αυτό, για να καταλήξω στο συμπέρασμα. Η ευθύνη, η οποία λέτε, θεωρείτε είναι μικρή ή μεγάλη; Δεν λέω προσωπικά για σας, λέω για όλο το θέμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τεράστια ευθύνη.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και μια τελευταία ερώτηση, κύριε πρόεδρε, ήθελα να κάνω. Η ποθητή και επιθυμητή ένωση για όλους, με την αυτοδιάθεση του κυπριακού λαού, τι λέτε, ήταν εφικτή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ποια περίοδο;

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Συνέχεια. Από τότε, πριν ξεκινήσετε, τότε και μέχρι σήμερα. Ήταν εφικτή; Δηλαδή, οι αντικειμενικές συνθήκες ήταν τέτοιες που θα οδηγούσαν στην επιθυμητή ένωση; Ή θα οδηγούσαμε στη διπλή ένωση και στη διχοτόμηση, η οποία είναι καλό ή χείριστο πράγμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε, επ' αυτού θα σας απαντήσω ως εξής. Υπάρχουν πάρα πολλές μελέτες, πάρα πολλές απόψεις, που περιλαμβάνουν μια περίοδο της κυπριακής ιστορίας, που λένε ότι υπό ορισμένες προϋποθέσεις για ένα, για μια περίοδο άλφα ετών μπορούσε να επιτευχθεί η ένωση. Και από μια περίοδο και μετά η ένωσις ήταν είτε αδύνατη είτε πάρα πάρα πολύ δύσκολη. Λοιπόν, ειδικώς για την τελευταία περίοδο, που έζησα εγώ κάτω, και την περίοδο των δύο ετών ακόμα, ήταν φανερό για μένα ότι η λεγόμενη ένωσις είχε περάσει ανεπιστρεπτί, ως επιδίωξις, με τις συνθήκες που επικρατούσαν. Ούτε και οι Κύπριοι πλέον την ήθελαν, οι μισοί. Οι μισοί Κύπριοι μας το έλεγαν ευθέως. Δεν θέλουμε να ενωθούμε με την Ελλάδα. Είμαστε ξαδέρφια. Σε συζητήσεις που κάναμε. Οι άλλοι βέβαια επέμεναν, οι άλλοι μισοί. Εγώ είχα ξαναπάει στην Κύπρο το 1964, πριν πάει η Μεραρχία, για αναγνωρίσεις, γιατί είχε δημιουργηθεί κρίσιμος κατάστασις. Διοικούσα το λεγόμενο τότε τμήμα 300 αλεξιπτωτιστών, μόνη δύναμη επεμβάσεως που είχε η Ελλάδα. Πήγα για αναγνωρίσεις, δεν είχαμε στρατό κάτω ακόμη και έκανα 15 μέρες γυρίζοντας τα βράδια και σε θύλακες ακόμη μέσα τούρκικους, για να βρω ζώνες ρίψεως αλεξιπτωτιστών. Κάθε βράδυ, μετά τη δουλειά μας, με δύο Κυπρίους που είχα μαζί καταλήγαμε σε κάποιο καφενείο χωριού. Το έβλεπα τότε χαρακτηριστικά. Ο κόσμος καταλάβαινε αμέσως ότι ήμουν εξ Ελλάδος, φάτσα, ομιλία κ.λπ., ερχόταν μικροί, μεγάλοι να μου δώσουν το χέρι, να μιλούν περί ενώσεως κ.λπ. 1964, Φεβρουάριο, Μάρτιο. Μετά από 8 χρόνια, το '72, που πήγα κάτω, βρήκα τελείως διαφορετική την κατάσταση. Κατά συνέπειαν, ο κόσμος είχε διαφοροποιηθεί. Ερωτώμενος, θέσατε προϋπόθεση αυτοδιαθέσεως, ο ίδιος ο κόσμος θα είχε διαφορετική άποψιν από ό,τι είχε παλαιότερα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Μήπως ο κόσμος είχε διαφορετική άποψη, διότι εδώ είχαμε δικτατορία; Και σου λέει πού να πάμε, στον λύκο να πάμε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω. Εγώ σας ανέφερα ένα στοιχείο. Είχαν μεταβληθεί κι άλλοι παράγοντες, οι Τούρκοι είχαν ήδη δημιουργήσει μία κατάσταση μέσα στην Κύπρο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κι ένα άλλο θέλω να μου πείτε και τελείωσα εγώ. Μήπως και ο Παπαδόπουλος, που έλεγε ότι πίστευε στην ένωση, είχε αλλάξει γνώμη; Αν το καταλάβατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επ' αυτού θα σας πω τι έχω

ακούσει ότι πρέσβευε ο Παπαδόπουλος. Ότι ήτο υπέρ της απόψεως του να απαγκιστρωθούμε από την Κύπρο, τουλάχιστον στρατιωτικά. Είχα ακούσει απόψεις στρατηγών που 'λέγαν, όταν υπηρετούσα στο Αρχηγείο Στρατού ως χειριστής σχεδίων και είχαμε προβλήματα επανδρώσεως του Έβρου και των νησιών, ότι καλά λέει ο Παπαδόπουλος, δεν μας φτάνουν ούτε οι αξιωματικοί καν για να κάνουμε τη δουλειά μας. Πρέπει να μαζέψουμε τουλάχιστον αυτούς που είναι στην Κύπρο. Εις ό,τι αφορά το στρατιωτικό προσωπικό. Αν τώρα ήθελε και απαγκίστρωση γενικότερα, δεν το ξέρω. Αυτό έχω ακούσει και δεν ξέρω καν κι αν είναι γεγονός. Αλλά ήταν πιθανόν.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Τελείωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι, νομίζω πως είναι ώρα, σύμφωνα και με όσα είπαμε, να διακόψουμε. Διότι δεν μπορεί να συνεχιστεί η συζήτησις. Και δεν μπορεί να συνεχιστεί για πολλούς λόγους. Κύριε Κομπόκη, ατυχώς δεν μπορούμε να τελειώσουμε απόψε. Πολύ θα το θέλαμε, για να σταματήσει και η δική σας κόπωσις, αλλά δεν το μπορούμε. Και δεν το μπορούμε, διότι και το προσωπικό που πρέπει να είναι εξειδικευμένο, και είναι εξειδικευμένο, δεν μπορεί να εργαστεί άλλο. Είναι θέμα, εάν εξηρτάτο από μας, να είστε βέβαιος ότι θα καθόμασταν μέχρι το πρωί. Διακόπτουμε για αύριο στις 6.30΄, θα επαναληφθεί η εξέτασις του μάρτυρος και, εφόσον επαρκέσει ο χρόνος, θα εξεταστεί και ο κ. Σκλαβενίτης. Λυπούμαι πάρα πολύ, διότι δεν μπορέσαμε να ικανοποιήσουμε το αίτημά σας.

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

Συνεδρίαση 10ης Ιουλίου 1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκείνο το οποίο πιστεύω είναι ότι τουλάχιστον για τις υπόλοιπες μέρες, για τις υπόλοιπες εξετάσεις, πρέπει να θεσπισθεί οπωσδήποτε χρόνος εξετάσεως μαρτύρων εκ μέρους των κ. βουλευτών, γιατί αλλιώς δεν βγαίνουμε. Και ναι μεν είναι σπουδαίοι οι μάρτυρες που έρχονται, σοβαροί μάρτυρες, ναι μεν είναι σπουδαία τα θέματα τα οποία έχουμε να εξετάσουμε, ναι μεν είναι ιστορικό το έργο που έχουμε να κάνουμε, όλα αυτά, ναι, αλλά υπάρχει και το άλλο. Για να καταστεί ιστορικό το έργο μας, πρέπει να τελειώσει. Εν πάση περιπτώσει, δεν πρέπει να τελειώσει και με ανθρώπινα θύματα, γιατί εδώ που τα λέμε βαδίζουμε λίγο και προς την κατεύθυνση αυτή. Οι άνθρωποι των συνεργείων οι οποίοι δουλεύουνε κινδυνεύουνε, κύριοι συνάδελφοι. Πρέπει να σας το πω, διότι και χθες είδα μία κατάσταση αφόρητη και την προηγούμενη φορά είχαμε δυο λιποθυμίες κτλ. Δεν πρέπει να συνδέσουμε το όνομά μας με λιποθυμίες του προσωπικού. Πρέπει κατά κάποιον τρόπο να φερθούμε σαν εργοδόται μεν, σαν εκπρόσωποι δηλαδή του εργοδότου, της Βουλής δηλαδή, αλλά και ανθρώπινα συγχρόνως. Νομίζω λοιπόν ότι για τις άλλες φορές πρέπει να καθορίσουμε χρόνο. Και εισάγω προς ψήφισιν, δεν βλέπω όμως πολλούς εδώ μέσα και πολλοί δεν προσέχουν τι λέμε και δεν ξέρω μετά τι θα γίνει... Θα μιλάμε για αυτοσυγκράτηση, αλλά αυτοσυγκράτησις δεν υπάρχει, όπως απεδείχθη εχθές. Δεν νοείται δηλαδή να αρκεστούμε σε εκκλήσεις αυτοσυγκρατήσεως, τις οποίες είχε κάνει και ο κ. Γιατράκος και ο κ. Περάκης, όπως είχα ακούσει χθες...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Και ο Χανιώτης και ο Μπονάνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Απ' αυτούς δανειστήκαμε τον όρο «αυτοσυγκράτησις». Λοιπόν, αυτά δεν μπορούν να γίνουν στην πραγματικότητα. Θέτω το θέμα του χρόνου για τις άλλες συνεδριάσεις μας. Ως προς τον σημερινό μάρτυρα, τον Κομπόκη, περιορίζομαι στο να κάνω έκκληση σε όσους πρόκειται να πάρουν τον λόγο να είναι όσο το δυνατόν πιο σύντομοι. Άλλο τίποτα δεν μπορώ να κάμω, διότι, όταν λέμε ότι υπάρχει ανισοτιμία, έχω κι εγώ τη δημοκρατική ευαισθησία να πιστεύω ότι δεν πρέπει να συνεργήσω σ' αυτήν την ανισοτιμία. Σύμφωνος-ξεσύμφωνος, είμαι υποχρεωμένος να πειθαρχήσω σ' αυτήν την ευαισθησία η οποία με διακατέχει κι εμένα όπως κι εσάς. Θα θέσω λοιπόν το θέμα σε ψηφοφορία ως προς τις επόμενες μαρτυρίες, διότι και σήμερα ο κύριος που έρχεται να εξεταστεί δεν ανήκει στην κατηγορία του Κομπόκη, του οποίου η εξέταση έχει ξεκινήσει, και δεν δημιουργείται καμία ανισοτιμία, αφού η εξέτασή του δεν έχει ξεκινήσει. Συνεπώς, από τον κ. Σκλαβενίτη και πέρα θέτω θέμα. Θέλετε 5 λεπτά;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μπορούμε να έχουμε άποψη;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επί της προτάσεως; Εφόσον εσείς τις κάνατε τις προτάσεις. Πέστε την άποψή σας, κύριε Λιβανέ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εκτός από τον κ. Κομπόκη, βεβαίως θα παρεμβληθούν κάποιοι μάρτυρες οι οποίοι θα είναι –δεν θα έλεγα ασήμαντοι– όχι τόσο σημαντικοί, αλλά μετά τον κ. Κομπόκη, τον Σεπτέμβριο, γιατί φαντάζομαι τις αποφάσεις τις οποίες πρόκειται να πάρουμε τώρα θα τις πάρουμε για το μέλλον, δεν θα αλλάζουν κάθε μήνα ή κάθε βδομάδα, θα είναι γενικές αποφάσεις. Όπως ξέρετε και όπως ξέρουμε όλοι, θα έρθει εδώ ο κ. Μπονάνος. Είναι δυνατόν πράγματι να δεσμευτούμε σε χρόνο, όταν εξετάζουμε τον κ. Μπονάνο; Είναι δυνατόν να δεσμευτούμε σε χρόνο, όταν εξετάζουμε τους κ. Παπανικολάου και Αραπάκη και τον Γκιζίκη και τον Ιωαννίδη, κύριε πρόεδρε; Εγώ δεν μπορώ να συναινέσω σ' αυτού του είδους τις αποφάσεις, όσες ψηφοφορίες κι αν γίνουν. Εκείνους θα τους εξετάσουμε όσο ο καθένας νομίζει. Γι' αυτό θα ήθελα να προτείνω το εξής: Πράγματι

έχετε δίκιο στο ότι φοβείσθε, κι εγώ φοβούμαι, ότι δεν θα βγάλουμε πέρα την υπόθεση. Μήπως θα έπρεπε, και το λέω και στους κ. συναδέλφους, να επανεξετάσομε τον κατάλογο των μαρτύρων;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μην κρατάτε πρακτικά αυτή τη στιγμή.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μήπως θα έπρεπε, λοιπόν, να επανεξετάσομε τον κατάλογο των μαρτύρων, διότι πρέπει να πω ότι κάπως επιπόλαια τους επελέξαμε όλοι μας. Μήπως θα πρέπει να αναθεωρήσομε τις προϋποθέσεις, τους λόγους για τους οποίους τους προτείναμε, και πολλούς εξ αυτών να τους απαλλάξουμε από τη μαρτυρία, δεδομένου ότι ο χρόνος είναι λίγος και δεδομένου ότι έχει αρχίσει το δεύτερο εξάμηνο και θα μείνουμε χωρίς τους σημαντικούς μάρτυρες; Αυτή την πρόταση έχω να κάμω, δηλαδή να μειώσομε τον αριθμό των μαρτύρων πλέον, εφόσον δεν υπάρχουν στοιχεία και λόγοι ότι πρέπει να έρθουν. Είναι πολυτέλεια πια για την επιτροπή να έρθουν τόσοι αξιωματικοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Δασκαλάκης έχει ζητήσει τον λόγο και ο κ. Παγορόπουλος. Επί των προτάσεων αυτών, των προδικαστικών.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, μία σκέψη θα τη διατυπώσω σ’ εσάς να την ακούσουν οι συνάδελφοι και, αν θέλετε να τη διατυπώσετε σαν πρόταση, καλώς, αν όχι, να την αποσύρετε εσείς. Θεωρώ ότι οπωσδήποτε πρέπει να υπάρξει κάποιος περιορισμός ή αυτοπεριορισμός στον χρόνο, γιατί δεν θα βγούμε πέρα. Εδώ συμφωνώ απόλυτα. Όμως πολλές φορές ο χρόνος δεν καταναλώνεται από τον ερωτώντα, αλλά απ’ αυτόν που απαντάει. Μπορεί για μια ερώτηση ο μάρτυρας να χρειαστεί πέντε και δέκα λεπτά, γιατί είναι σημαντική ενδεχόμενα η ερώτηση, με αποτέλεσμα να αδυνατεί ο ερωτών να συνεχίσει τις ερωτήσεις του. Γι’ αυτό σας βάζω αυτή τη σκέψη μου, νομίζω ότι θα μπορούσε να προσδιοριστεί αριθμός ερωτήσεων και όχι χρόνος. Τρεις, τέσσερεις, πέντε, μία, δεν ξέρω πόσες. Βέβαια, πάντα με τη λογική του κ. Λιβανού ότι θα μπορούμε σε κάθε περίπτωση, ανάλογα με τη σημαντικότητα του μάρτυρα, να αναθεωρούμε αυτές τις αποφάσεις. Το βάζω σ’ εσάς μόνο και, αν νομίζετε ότι έχει κάποια αξία, εκτιμήστε το. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Παγορόπουλος και μετά ο κ. Γιατράκος.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, εγώ, επανερχόμενος σε όσα είπα χθες το βράδυ, θέλω να πω το εξής: Νομίζω ότι πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχει χρόνος. Απλώς, θέλω να θεμελιώσω την άποψή μου αυτή στο εξής γεγονός: Εδώ δεν ήρθαμε να εξετάσουμε φέρ’ ειπείν αν το τάγμα της Κυρήνειας ή η τάδε μοίρα του κ. Κομπόκη έπρεπε να είναι στο 38ο υψόμετρο και ήτανε στο 37ο. Εδώ ήρθαμε να εξετάσουμε το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, εάν και εφόσον οι κύριοι αυτοί οι οποίοι ήταν κάτω στην Κύπρο και εδώ στην Αθήνα έκαναν ό,τι έπρεπε, για να μπορέσουν να αποτρέψουν την εισβολή των Τούρκων, ποιοι τους οδήγησαν σε αυτό, ποιοι τους καθοδήγησαν σε αυτό. Είναι συγκεκριμένα τα ερωτήματα με βάση τους στόχους που έχει καθορίσει η ολομέλεια της Βουλής. Είναι περιορισμένες οι ερωτήσεις τις οποίες μπορούμε να κάνουμε στους μάρτυρες. Ζητάμε αν και αυτό έχει γίνει και ποιοι είναι οι υπεύθυνοι. Τώρα, εάν ο κ. Κομπόκης είναι δειλός ή, όπως έλεγε ο κ. συνάδελφος εχθές το βράδυ, οι συνάδελφοί του τον λέγανε ότι δεν είναι έντιμος ή ανέντιμος ή οτιδήποτε άλλο, αυτό δεν μας ενδιαφέρει για το έργο το ανακριτικό το οποίο κάνουμε. Νομίζω, κύριε πρόεδρε, θα πρέπει να καθορίσουμε και να αυτοδεσμευτούμε μόνοι μας για το ποιο είναι το αντικείμενο των ερωτήσεών μας. Βέβαια, ο κ. Κομπόκης ήρθε και μας είπε ένα πραγματικό γεγονός καινούργιο. Αυτό είναι κάτι το οποίο δεν μπορούμε να το εξετάσουμε. Δεν μπορούμε να το προβλέψουμε. Ήρθε και μας είπε κάτι το οποίο μέχρι τώρα δεν είχε βγει προς τα έξω, ότι ο Ιωαννίδης είπε διώξτε τον Μακάριο και μην τον σκοτώσετε. Κάτι

καινούργιο. Αυτό θα το ερευνήσουμε, σύμφωνοι. Αυτό είναι ένα θέμα το οποίο θα το ρωτήσουμε και θα το ξαναρωτήσουμε, για να μπορέσουμε να βρούμε την αλήθεια, αλλά όλα τα άλλα, όλες οι άλλες ερωτήσεις που πολλές φορές γίνονται, θα παρακαλέσω τους κ. συναδέλφους, και έχω την αγωνία, όπως την έχετε κι εσείς, κύριε πρόεδρε, και όπως την έχουμε όλοι μας, ότι κάποτε πρέπει να περιοριστούμε και να τελειώσει αυτό το έργο. Διότι ουαί κι αλίμονο, όπως είπε και ο κ. Λιβανός, όταν έρθει εδώ ο κ. Ιωαννίδης ή ο κ. Μπονάνος ή ο κ. Κολοκυθόπουλος, δεν ξέρω ποιος μπορεί να έρθει, τότε τι θα κάνουμε; Θα πηγαίνουμε μία μέρα ο καθένας να ρωτάει; Για να κάνουμε τι; Εσείς, κύριε πρόεδρε, μας καλύπτετε και, όπως είπα και χθες και το έχω αποδείξει με την πρακτική μου, στους προηγούμενους δύο μάρτυρες καλύφθηκα από τους προηγούμενους συναδέλφους και δεν ρώτησα. Όπως σήμερα ο 21ος ή ο 19ος λόγου χάριν πιθανόν να έχει καλυφθεί από τους άλλους συναδέλφους και να μην ρωτήσει. Δεν είναι υποχρεωτικό, ότι οπωσδήποτε πρέπει να γραφεί το όνομά μου στα πρακτικά ότι ρωτήσαμε τον κ. Κομπόκη ή τον κ. Ιωαννίδη ή τον κ. Κολοκυθόπουλο. Διότι εδώ είμαστε ανακριτική επιτροπή. Το ιστορικό έργο, όπως είπατε πάρα πολύ σωστά, κύριε πρόεδρε, το γράφει ολόκληρη η επιτροπή και όχι τα άτομα που είμαστε εδώ μέσα. Νομίζω λοιπόν ότι πρέπει να προσδιοριστεί χρόνος και πρέπει να ξεκαθαρίσουμε μεταξύ μας ότι υπάρχει ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο υπάρχουν οι ερωτήσεις. Και νομίζω, κύριε πρόεδρε, ότι χθες το βράδυ όπως είπατε έχετε το δικαίωμα, μπορείτε άνετα, με όλη την ευγένεια η οποία σας διακρίνει και με όλη την άνεση την οποία εμείς σας έχουμε παραχωρήσει, να υποδείξετε στον ερωτώντα ότι, κύριε συνάδελφε, η ερώτηση αυτή απαντήθηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Παγορόπουλε, με συγχωρείτε, να σας διακόψω. Αυτό δεν είναι εύκολο να γίνεται, όταν παρίσταται μάλιστα μάρτυς ο οποίος ανήκει κατά βάσιν ή ανήκε, για να μην χαρακτηρίσω σήμερα, εις τους εχθρούς της Δημοκρατίας. Δεν είναι δυνατόν, κύριε Παγορόπουλε, να αμφισβητήσω εγώ το κύρος της ερωτήσεως του συναδέλφου.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι, κύριε πρόεδρε, δεν αμφισβητείτε το κύρος. Αντιθέτως, διατηρείτε το κύρος της επιτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτή τη στιγμή επαληθεύετε αυτό που λέω. Πέστε πως έκανα σφάλμα στη λέξη «κύρος», στην αμφισβήτηση του κύρους. Είναι ανάγκη να υποστηρίξετε την άποψή σας κόντρα στην άποψη του προέδρου; Καλά κάνετε τώρα, αλλά, αν είναι ο μάρτυς μπροστά, θα δημιουργηθεί μία προστριβή μεταξύ προέδρου και μέλους της Επιτροπής.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Επιτρέψτε μου, κύριε πρόεδρε, το εξής: Ότι εδώ δεν λειτουργούμε ως βουλευτές στο κοινοβούλιο, όπου σηκωνόμαστε και λέμε 300 άνθρωποι τα ίδια πράγματα συνέχεια από το πρωί ίσαμε το βράδυ, που είναι παρατηρημένο στο κοινοβούλιο. Εδώ είμαστε ανακριτική επιτροπή και πρέπει να το καταλάβουμε. Κι έχετε την εξουσία ως πρόεδρος, όπως είναι ο πρόεδρος του δικαστηρίου, ο οποίος μπορεί να απαγορέψει ερωτήσεις ή μπορεί να υποδείξει ό,τι πρέπει να γίνει εκεί. Νομίζω ότι η αξιοπρέπεια την οποία έχουμε όλοι οι συνάδελφοι και ο σεβασμός που έχουμε στον πρόεδρό μας, εφόσον αυτοδεσμευτούμε και σας δώσουμε τη δυνατότητα για την παραμικρή παρατήρηση, με μία ευγένεια, ότι πιθανόν να λείπατε, απαντήθηκε, μία φορά το κάνετε, δύο φορές το κάνετε, τρεις, θα τελειώσει, κύριε πρόεδρε. Διότι κάποτε πρέπει να τελειώσουμε εδώ μέσα. Εάν φθάνουμε να ρωτάμε 40 και 50 λεπτά, δεν θα τελειώσουμε ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η εμπειρία την οποία έχουμε μέχρι τώρα νομίζω πως δεν επιτρέπει τη σκέψη πως είναι επιτρεπτό ο πρόεδρος να διακόπτει τον βουλευτή και να του υποδεικνύει ότι η ερώτησις έχει υποβληθεί ή ότι η ερώτησις είναι εκτός θέματος.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Άποψίς σας, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αποψή μου, βεβαίως. Αν γίνει αυτό, θα υπάρξουνε αντιρρήσεις, προβολή αντιρρήσεων και τότε θα εμφανίσουμε αυτό το θέαμα το οποίο είναι απαράδεκτο ενώπιον ενός μάρτυρος ο οποίος είναι εχθρός της Δημοκρατίας. Ο κ. Γιατράκος παρακαλείται να λάβει τον λόγο επ' αυτών των προδικαστικών θεμάτων.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε πρόεδρε, εμένα, όπως θα έχετε παρατηρήσει, δεν με απασχολεί τόσο το θέμα το να παρουσιάσω τις απόψεις του κόμματος που εκφράζω, με τον τρόπο που ενδεχομένως κάποιοι άλλοι συνάδελφοι θα το ήθελαν. Ήδη δεν έχω κάνει καμίαν ερώτησιν, διότι με καλύψατε εσείς προσωπικά, κύριε πρόεδρε, και ορισμένοι άλλοι συνάδελφοι. Πιστεύω όμως ότι κάποιοι ουσιώδεις μάρτυρες οι οποίοι θα έρθουν εδώ, και ανεφέρθησαν τα ονόματα, δεν είναι δυνατόν να μην κινήσουν το ενδιαφέρον του καθενός από μας και να μην θελήσουν να κάνουν κάποιες ερωτήσεις. Διαφωνώ με αυτό το απεριόριστο του χρόνου, που ήδη από τη χθεσινή μας εμπειρία είδαμε ότι δεν οδηγεί πουθενά. Διαφωνώ επίσης με τον απόλυτο περιορισμό του χρόνου και συντάσσομαι με την άποψη του κ. Δασκαλάκη να δοθεί το δικαίωμα στους βουλευτάς, εάν θελήσουν, να κάνουν μια, δύο, τρεις, τέσσερεις ερωτήσεις, αριθμό ερωτήσεων, τις οποίες εμείς θα αποφασίσουμε ποιες θα είναι, για τον απλούστατο λόγο ότι και ο ερωτών αλλά ιδιαίτερα ο μάρτυς μπορεί καμιά φορά να πάρει 20 δευτερόλεπτα και καμιά φορά να πάρει και 5 λεπτά. Πώς είναι δυνατόν να περιοριστεί συγκεκριμένο χρονικό διάστημα στον ερωτώντα βουλευτή, όταν είναι και συνάρτησις απαντήσεως του ερωτωμένου ο χρόνος. Και επιτρέψετέ μου να προσθέσω κι άλλο ένα στοιχείο. Από τη μακρά θητεία μου σε ξένη χώρα γνωρίζω, ίσως ο μόνος, τη λειτουργία των εξεταστικών επιτροπών και σας πληροφορώ ότι και σ' εκείνες τις άλλες χώρες και, αν θέλετε, συγκεκριμένα αναφέρομαι στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου ξέρω τον τρόπο της εργασίας των εξεταστικών επιτροπών, δίδεται το δικαίωμα σε όλους τους βουλευτάς ή γερουσιαστάς αριθμού ερωτήσεων. Και, αν θέλετε, θέστε το υπό την κρίσιν των συναδέλφων να εξετάσομε αυτή τη δυνατότητα.

ΜΕΛΟΣ: Νομίζω ότι ο κ. Παγορόπουλος ήδη εξέφρασε πάρα πολύ σωστά και τις δικές μου απόψεις. Έχω όμως μία ουσιώδη διαφορά και νομίζω ότι θα πρέπει να την επισημάνω. Είπε και προσδιόρισε ποιο είναι το έργο της Επιτροπής μας. Προσδιόρισε ο ίδιος την αποστολή, όπως ο ίδιος την αντιλαμβάνεται. Εγώ δεν συμφωνώ μαζί του, εγώ θεωρώ ότι αποστολή της Επιτροπής είναι να ρίξει άπλετο φως προς όλες τις πτυχές του Κυπριακού. Και οι πτυχές του Κυπριακού δεν είναι μόνο το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου. Είναι η εισβολή, είναι η παντελής αδυναμία απόκρουσης της εισβολής και επομένως τα πρόσωπα και επομένως εντεύθεν…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, μήπως δεν πρόκειται περί παντελούς αδυναμίας, αλλά περί πλήρους αρνήσεως;

ΜΕΛΟΣ: Εντάξει. Δεν θα διαφωνήσω. Άρα αυτό θα ενισχύει ίσως τον συλλογισμό μου από κει και πέρα. Άρα ερευνητέον γιατί το τάγμα ήτο εις το άλφα ή εις το βήτα σημείο. Γιατί υπάρχουν πολλές φορές που η στρατιωτική δεοντολογία, ο τεχνοκρατισμός, όπως ήθελε εχθές ο μάρτυς να μας πει, που τον έλεγε επαγγελματίας ή τεχνοκρατισμός, προσδιορίζει, αν θέλετε, τη θέση που κάτω από ορισμένες τακτικές ή στρατηγικές συνθήκες η συγκεκριμένη μονάδα έπρεπε να είναι. Γιατί, αν δεν είναι εκεί και είναι κάπου αλλού, τότε είναι τόσο εξόφθαλμα απαράδεκτα αυτά που λέει, ώστε δεν συμβιβάζονται με κανέναν τρόπο με τον οποιονδήποτε στοιχειώδη επαγγελματισμό του αξιωματικού και είναι ηθελημένες πράξεις. Γι' αυτό ακριβώς το πρόβλημά μας δεν είναι μόνο πολιτικό. Η έννοια του γράφω ιστορία σημαίνει ότι γράφουμε και δίνουμε στον ελληνικό λαό όλη την εικόνα

και όλες τις εκφάνσεις του Κυπριακού, που είναι πολλές και ποικίλες, και γι' αυτό ακριβώς διαφωνώ με τον συνάδελφο κ. Παγορόπουλο, όταν προσδιόρισε ακριβώς και λίγο στενότερα απ' ό,τι εγώ τουλάχιστον αντιλαμβάνομαι την αποστολή της Επιτροπής. Αυτά ήθελα να πω. Εις ό,τι αφορά το επίδικο θέμα του χρόνου ή τον αριθμό των ερωτήσεων, πιστεύω ότι μπορεί να βρει κανείς υπέρ και κατά και υπέρ της μιας και υπέρ της άλλης άποψης. Η δικιά μου προσωπική άποψη ταυτίζεται με την αντίληψη ότι πρέπει να υπάρχει ένας περιορισμός χρόνου και εις εξαιρετικές περιπτώσεις που ο μάρτυρας είναι ιδιαζόντως ενδιαφέρουσα περίπτωσις, όπως ο Μπονάνος ή ο Ιωαννίδης, τότε, προτού έρθει αυτός ο μάρτυρας, θα μπορούσαμε να έχουμε εδώ πέρα μία αύξηση του χρόνου, την οποία προκαταβολικά θα την ανακοινώνετε εσείς. Έτσι λοιπόν θεωρώ ότι το δεκάλεπτο για μεγάλη σειρά μαρτύρων είναι αρκετός χρόνος. Για τους ειδικούς μάρτυρες θα μπορείτε ίσως, εκτιμώντας το, ξέρετε το πρόβλημα, όταν θα είναι ο Μπονάνος, να πούμε ότι εδώ μπορούμε να αυξήσουμε σε ένα τέταρτο τον χρόνο ή σε είκοσι λεπτά. Αυτό είναι θέμα εκτιμήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Κάππο να λάβει τον λόγο. Και μετά είναι ο κ. Ξαρχάς και ο κ. Βαρβιτσιώτης. Δεν υπάρχουν πρακτικά.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, νομίζω ότι οι μάρτυρες που εξετάσαμε μέχρι τώρα ήταν ουσιώδεις και υπήρξε πρόβλημα χρόνου. Πιστεύω ότι στους άλλους μάρτυρες που έχουμε ήδη καλέσει, αυτούς τους μικρότερους αξιωματικούς, δεν θα πρέπει να υπάρξει πρόβλημα και θα πρέπει ενδεχόμενα σε κάθε συνεδρίαση να εξετάζουμε και δύο και τρεις. Τι να μας πουν; Ότι διατάχθηκαν και από κει και πέρα δεν θα ξέρουν τίποτα. Τι άλλο να μας πουν; Ή ενδεχόμενα να τους αφήσουμε για αργότερα, αν χρειαστεί. Η πρότασή μου είναι να υπάρξει αυτοπεριορισμός, οι ίδιοι εμείς να κάνουμε αυτοπεριορισμό και να ελέγξουμε πάλι τον κατάλογο των μαρτύρων, να δούμε μήπως ορισμένοι απ' αυτούς δεν χρειάζονται ή, αν χρειαστούν, να τους καλέσουμε στο τέλος. Αυτή είναι η δική μας εκτίμηση, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Ξαρχάς παρακαλείται να λάβει τον λόγο.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε, για πολλοστή φορά εγώ θα συμφωνήσω απόλυτα με τον συνάδελφο τον κ. Παγορόπουλο και δεν το κάνω μόνο γιατί είμαστε συμπατριώται. Νομίζω ότι έβαλε τα πράγματα στη θέση τους και ίσως δεν θα 'πρεπε να τα επαναλάβω, αλλά θεωρώ ότι πρέπει να δώσω την έμφαση που χρειάζεται. Εδώ λειτουργούμε, κύριε πρόεδρε, σαν Επιτροπή. Ανάλογα με το τι είναι ο μάρτυρας, εννοώ το τι είναι από απόψεως περιεχομένου και πληροφοριών που δίνει στην Επιτροπή, ανάλογα θα τον απασχολήσετε εσείς, που εγώ, επαναλαμβάνω, το δέχομαι, δεν ξέρω αν συμφωνούν οι συνάδελφοι, μας εκφράζετε όλους. Αν λοιπόν είναι ένας Χ που θα πει δύο πράγματα και δεν θα έχει να πει τίποτα άλλο, ούτε σεις θα 'χετε πολύ χρόνο ούτε εμείς, για να τον απασχολήσουμε. Αν είναι κάποιος απ' αυτούς που εμνημόνευσε ο συνάδελφος κ. Λιβανός, αντί 1 ώρα και 50 λεπτά, πόσο σας χρονομέτρησε προχθές, μπορεί να κάνετε τρεις ώρες. Άρα, πάντα το μεγάλο μέρος θα το βγάζετε εσείς. Τι μένει από κει και πέρα; Αυτοσυγκράτηση και αυτοπεριορισμός δεν γίνεται, μην γελιόμαστε, όσο και να το λέμε. Όσο για το θέμα που είπατε, κύριε πρόεδρε, του κύρους, ότι, αν μου υποδείξετε εμένα ή σε άλλον συνάδελφο ότι η ερώτηση έχει υποβληθεί ή έχει απαντήσει ο μάρτυς, αντίθετα εγώ θεωρώ ότι το κύρος της Επιτροπής και το δικό μας μειώνεται, όταν δίνεται σ' αυτόν η εντύπωση ότι ρωτάμε και ξαναρωτάμε τα ίδια πράγματα, στα οποία έχει απαντήσει. Κι όσο πιο έξυπνος είναι τόσο περισσότερο μέσα του μας λοιδορεί. Δεν μειώνεται, αντίθετα προστατεύεται το κύρος, όταν ο πρόεδρος παρεμβαίνει. Και δείχνουμε επιτέλους ότι λειτουργούμε δημοκρατικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ότι τσακωνόμαστε μεταξύ μας.

ΞΑΡΧΑΣ: Άποψή μου, κύριε πρόεδρε. Όχι ότι τσακωνόμαστε, υποτίθεται ότι πειθαρχούμε και δεσμευόμαστε να λειτουργήσουμε σωστά. Εν πάση περιπτώσει, εγώ έχω να κάνω μια μέση πρόταση, δεν ξέρω πώς θα τη βρείτε, ίσως μας βοηθήσει. Επαναλαμβάνω, ανάλογα με το περιεχόμενο του μάρτυρος, εσείς θα ρωτάτε τα συμπληρωματικά που ενδεχομένως στην έκθεση τη δική του τα έχει αφήσει. Από κει και πέρα η πρόταση η δική μου είναι η εξής: Να ορίζαμε από έναν εκπρόσωπο, η πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ, η πτέρυγα η δική μας, και, αν θέλετε, εγώ δέχομαι και μια κάπως βελτιωμένη μεταχείριση και του συναδέλφου του κ. Γιατράκου και του κ. Λιβανού και του κ. Κάππου, να έχουνε λίγο περισσότερο χρόνο, κι εμείς να περιοριστούμε στο πεντάλεπτο. Δεν θα μένει τίποτα. Δεν θεωρώ ότι είναι προσωπική υπόθεση εδώ του καθενός μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Βαρβιτσιώτης, παρακαλώ.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, επανέρχομαι στη χθεσινή μου πρόταση. Να ορισθεί δεκάλεπτο για την εξέταση κάθε μάρτυρος. Το επιχείρημα του κ. Λιβανού είναι σοβαρό πράγματι για τους μάρτυρες οι οποίοι θα έρθουν κι ανέφερε τα ονόματα και οι οποίοι θα 'ναι σημαντικοί. Κάνω λοιπόν τη μέση πρόταση. Να ορισθεί δεκάλεπτο για τους ήδη κληθέντας μάρτυρας. Μετά ταύτα θα δούμε, ανάλογα με τη σημασία και των άλλων κλητευθησομένων μαρτύρων, πόσος χρόνος θα ορισθεί. Αλλά οι κλητευθέντες ήδη μάρτυρες δεν είναι τόσον ουσιώδεις, ώστε να θέλομε να υπερβούμε το δεκάλεπτο. Για τους ήδη λοιπόν κλητευθέντας μάρτυρας, πλην του εξεταζομένου σήμερα, εν συνεχεία, κ. Κομπόκη, θα πρέπει να ορισθεί δεκάλεπτο. Δεν συμφωνώ με την πρόταση του κ. Δασκαλάκη, η οποία έχει μια λογική, αλλά έχει τη δυνατότητα της εύκολης καταστρατηγήσεως. Ο ορισμός αριθμού ερωτήσεων θα καταλήξει στο εξής: Θα σας λέει ο ερωτών βουλευτής ότι αυτή η ερώτηση δεν είναι παρά συμπληρωματική της ήδη υποβληθείσης ή είναι διερευνητική των ήδη κατατεθέντων από τον μάρτυρα. Δεν θα βρούμε άκρη ούτε με τον αριθμό των ερωτήσεων. Να ορίσουμε για τους ήδη κλητευθέντας μάρτυρας το δεκάλεπτο και βλέπουμε αργότερα τι θα κάνουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι και ο κ. Μπαντουβάς και ο κ. Παπαστεφανάκης.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δυο κουβέντες μόνο θέλω να πω σχετικά με την εξοικονόμηση χρόνου. Δεν θα διαφωνήσω με την πρόταση του δεκαλέπτου. Θα ήθελα συμπληρωματικά, κύριε πρόεδρε, θα σας παρακαλέσω να με προσέξετε λίγο, συμπληρωματικά θα ήθελα να πω το εξής: Σε περιπτώσεις μαρτύρων που δεν έχουν να μας πουν ιδιαίτερα αξιόλογα πράγματα, δεν θα ήταν άραγε μπορετό να μην τον αφήσουμε αυτόν να εκθέσει όση ώρα θέλει, γιατί αυτό γίνεται μέχρι σήμερα, τα πραγματικά περιστατικά, παρά να μπαίνει το προεδρείο κατευθείαν στις ερωτήσεις;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όπως θυμάστε, κατά τη διάταξη της δικονομίας, δεν θυμάμαι ποιο άρθρο είναι, η εξέταση του μάρτυρος γίνεται με έκθεσιν υπ' αυτού των όσων γνωρίζει και μετά το πέρας της εκθέσεως αυτής άρχονται οι ερωτήσεις. Να δούμε στην πορεία αν μπορούμε να τον παρακάμψουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Μπαντουβά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Έχω την εντύπωση ότι όλα πήγαιναν καλά μέχρι την εμφάνιση του τελευταίου μάρτυρα και το θέμα δημιουργήθηκε κυρίως λόγω της ιδιαιτερότητάς του και λόγω της νέας βάσεως στην οποία ετοποθέτησε τα προβλήματα. Πάρα ταύτα, ήταν μία ευκαιρία να δοθεί μια λύση η οποία θα επιτρέψει στην Επιτροπή εμπρόθεσμα να περατώσει το έργο της, που, όπως ειπώθηκε πολύ σωστά εχθές, πρέπει να περατωθεί. Γι' αυτό έχω την εντύπωση ότι όλοι είμαστε διατεθειμένοι να δεχθούμε οποιονδήποτε περιορισμό και να αυτοπε-

ριοριστούμε. Πιστεύω όμως ότι θα είναι πιο σωστό, και το λέγω σαν πρότασή μου, να ορισθεί ο χρόνος και, αν θα υπάρξουν πάλι ειδικές περιπτώσεις, η κατανόηση υπάρχει και εκ μέρους σας και νομίζω ότι θα μπορεί και το σώμα ολόκληρο να το ζητήσει αυτό, για να τύχει ειδικής μεταχείρισης κάποιος ειδικός μάρτυρας. Θα παρακαλούσα μόνο σε κάποιες περιπτώσεις, ολίγων μαρτύρων, όπως τούτος δω που ήταν από τους πρωταγωνιστές, αυτοί είναι λίγοι, εκεί να υπάρξει κάποια ιδιαίτερη μεταχείριση. Στους υπολοίπους είναι φυσικό ότι μπορούμε να τους καλύψουμε με περιορισμένο αριθμό ερωτήσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ο κ. Περάκης.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, έχω τη γνώμη, και αρχίζει να ωριμάζει το πράγμα με την κουβέντα, ότι πρέπει να βρούμε τους άξονες πάνω στους οποίους κινούμαστε για την εξέταση των μαρτύρων, στο τι ψάχνουμε. Αυτή η υπόθεση της έρευνας εμένα προσωπικά, εξομολογούμαι ότι σ' ένα σημείο με ενθουσιάζει πάρα πολύ, στο ότι εδώ στην Ελλάδα ψάχνουμε οτιδήποτε γίνει να το πανηγυρίσουμε ότι είναι μεγάλο πράγμα και είμαστε όλο πανηγύρια και εθνικές επετείους. Είναι η πρώτη φορά, απ' ό,τι μπορώ να ξέρω, που ψαχνόμαστε, για να βρούμε πού είναι τα τρωτά μας. Μ' αυτό το νόημα θα 'ναι λάθος να περιοριστεί μονόπλευρα αυτή η υπόθεση. Εγώ θα πρότεινα, για να μην μακρηγορήσω και αιτιολογήσω, τρεις άξονες, έτσι τουλάχιστον το βλέπω εγώ, το νομικό, το οποίο είναι κυρίως ποινικό μέρος, ποινικές ευθύνες, το πολιτικό μέρος, που εντοπίζεται περισσότερο σ' αυτό που λέμε εθνικό συμφέρον, αν εθνικά ενήργησε ο ένας, ο άλλος, πώς πήγε όλη αυτή η υπόθεση, και το τρίτο, το στρατιωτικό, που εγώ δεν το απορρίπτω, κάπως έτσι κουβεντιάζεται, διότι και αυτό θα 'ναι κάποιες εμπειρίες. Με αυτές τις τρεις γραμμές πλεύσης θα 'λεγα, κύριε πρόεδρε, κατ' αρχήν δεν μιλώ για τούτο τον μάρτυρα, και πιστεύω ότι είμαστε σύμφωνοι, δεν ψαχνόμαστε για απόψε τι κάνουμε. Δεν νομίζω ότι μπορούμε να αλλάξουμε τώρα. Για τους επόμενους μάρτυρες, αν αυτοί οι άξονες κρίνονται ότι είναι σωστοί, θα μπορούσε κατά κάποιον τρόπο κάποιοι από μας να πούνε, σε αυτόν τον άξονα εγώ περισσότερο θέλω να δουλέψω, να χωριστούμε, χωρίς να είναι έτσι ασφυκτικά αναγκαίο να περιοριστεί ο καθένας μας σ' αυτό, αλλά να ξέρουμε ότι κάπου καλύπτεται το νομικό μέρος από κάποιους σίγουρα, κάπου το πολιτικό σίγουρα και κάπου το στρατιωτικό σίγουρα, μήπως μαζευτούμε. Και τελευταία, σε ό,τι αφορά τους μάρτυρες, ήδη ειπώθηκε κι από άλλους, εγώ θα 'λεγα ότι, όπως δείχνουν τα πράγματα, οι μάρτυρες που θα εξεταστούν δεν πρέπει να φθάσουν τους 20. Ήδη με τον τρίτο μάρτυρα σχεδόν έχουμε την εικόνα της καταστάσεως κάτω και δεν είναι απαραίτητο να κουβαλήσομε όλον αυτόν τον κόσμο που είχε μια σχέση να εξετάζουμε στον αιώνα τον άπαντα. Και, αν υπάρξουν κατηγορίες και σε απόντες που δεν εξεταστήκαν εδώ πέρα, όπως ξέρετε ποινικά και δικονομικά μπορούν να παραπεμφθούν, δεν είναι ανάγκη, σώνει και καλά, να έρθουν εδώ πέρα. Δεν μας χρειάζεται τόσος αριθμός μαρτύρων. Γνώμη μου είναι ότι ο αριθμός των μαρτύρων κάτω των 20 θα δώσει πλήρες φως και τα άλλα θα είναι απλώς επαναλήψεις καρμπόν. Και στους 20 θα δείτε ότι θα 'χουμε επαναλήψεις, μετά τον τρίτο, τέταρτο μάρτυρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ο κ. Λιαροκάπης.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πρέπει να αποπερατώσομε πλήρες και αιτιολογημένο το έργο μας στην προθεσμία, γιατί είναι αυτονόητο ότι ο λαός δυσανασχετεί. Ο χρόνος πρέπει να περιοριστεί. Εδώ είναι η αυτοσυγκράτηση του Μπονάνου, όχι εκεί. Πρέπει κατά κανόνα να καθορίσουμε το δεκάλεπτο. Κατ' εξαίρεση, εάν προκύψει ουσιώδης μάρτυρας, που τώρα δεν τον ξέρω, τότε στον συγκεκριμένο μάρτυρα πρέπει να αποφασίσουμε. Πιστεύω κι εγώ, αξιότιμε κύριε πρόεδρε, ότι δεν χρειάζεται να εξεταστούν όλοι οι μάρτυρες, για να αναφέρουν

τα ίδια πραγματικά περιστατικά. Πρέπει να περιορίσομε τον αριθμό των μαρτύρων. Αυτή είναι η γνώμη μας. Είμαστε υποχρεωμένοι να περιορίσομε στο δεκάλεπτο τον χρόνο κατά κανόνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εμένα μου μένει η εντύπωσις ότι πολύ το ψάξαμε το θέμα. Είναι ένα προδικαστικό θέμα και νομίζω ότι δεν πρόκειται, για τον κ. Λιβανό το λέω αυτό, να βγάλουμε καμιά αμετάκλητη απόφαση που να μην υπόκειται σε τίποτα. Είναι μια απόφασις, ας την πούμε προδικαστική, πώς να σας την πω, παρεμπίπτουσα θα 'λεγα, αν ήθελα να μεταχειριστώ νομική γλώσσα, η οποία ανακαλείται από την ίδια την επιτροπή που την εκδίδει ή τροποποιείται από την ίδια επιτροπή, όποτε νομίζουμε. Όταν θα έρθει ο κ. Μπονάνος, παράδειγμα, ή ο κ. Αραπάκης, περί του οποίου μιλήσατε, βεβαίως έχουμε όλον τον καιρό. Δεν είναι ανάγκη από τώρα να καθορίσουμε για τον Μπονάνο ή τον Αραπάκη. Αλλά νομίζω πως, όταν πρόκειται να εξετάσουμε τον Σκλαβενίτη, πρέπει να ορίσουμε χρόνο, γιατί αλλιώς δεν γίνεται. Τις απόψεις σας τις άκουσα, ακούσατε και τη δική μου και τώρα, παρακαλώ, σε ψηφοφορία το θέμα. Θέλετε να τεθεί χρόνος που δεν θα αφορά την κατάθεση του Κομπόκη, έτσι; Λοιπόν, παρακαλώ, ως προς τον χρόνο ο κ. Βαρβιτσιώτης έκανε μια πρόταση για δεκάλεπτο. Γίνεται δεκτή η πρόταση αυτή; Όχι. Δώδεκα λεπτά με άνεση. Και για τον Σκλαβενίτη που θα έρθει τώρα δώδεκα. Δώδεκα επί τριάντα είναι 360. Είναι δηλαδή έξι ώρες. Γι' αυτόν που θα 'ρθει τώρα, τον Σκλαβενίτη. Εντάξει, δώδεκα λεπτά.

Παρακαλείται ο κ. Παπαθανασίου να φέρει μέσα τον μάρτυρα. Είστε ο κ. Αθανάσιος Σκλαβενίτης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ να απαντήσετε στα ερωτήματα που θα σας κάνω σχετικά με την ταυτότητά σας. Λέγεσθε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αθανάσιος Σκλαβενίτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον πατέρα σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γεράσιμος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τη μητέρα σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μαρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το γένος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεργιώτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το όνομα του πατέρα της;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γεράσιμος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γερασίμου Βεργιώτη. Επάγγελμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ιδιωτικός υπάλληλος είμαι τώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είστε αξιωματικός εν αποστρατεία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είμαι ταγματάρχης εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γεννηθήκατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το 1936, εις τη Λευκάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατοικείτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: [*Διεύθυνση*], εις την Κηφισιά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θρήσκευμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Χριστιανός Ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Σκλαβενίτη, βάλτε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο και παρακαλώ και τους συναδέλφους να εγερθούν.

Στο σημείο αυτό ο μάρτυρας ορκίζεται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα θέλαμε να μας πείτε υπηρετήσατε στην Κύπρο, ως ταγματάρχης του ελληνικού στρατού, πότε; Όχι ως ταγματάρχης, ως αξιωματικός γενικότερα, γιατί μπορεί να είχατε πάει δύο φορές, τρεις φορές.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπηρέτησα εις την Κύπρο από τις 12 Φεβρουαρίου του 1965 μέχρι τις 13 Φεβρουαρίου, εάν επιτρέπεται, να δω, θέλετε ακριβείς ημερομηνίες, να ανοίξω να σας πω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σημειώσεις μπορείτε να κάνετε χρήση. Τις 13 Φεβρουαρίου πότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: 13 Φεβρουαρίου του 1968.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπηρετήσατε λοιπόν από τις 15 Φεβρουαρίου του 1965 μέχρι 15, 13 Φεβρουαρίου του 1968.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και στη συνέχεια;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στη συνέχεια υπηρέτησα

από το βράδυ της 15ης Ιουλίου του 1974 μέχρι τις 3 Αυγούστου του 1974.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Δηλαδή, συνέπεσε να είστε στην Κύπρο και κατά την αποχώρηση της Μεραρχίας που προϋπήρχε και στο πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου. Έτσι; Συνέπεσε να υπηρετείτε και στα δύο αυτά χρονικά σημεία...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και στην εισβολή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και στην πρώτη εισβολή του ΑΤΤΙΛΑ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην πρώτη εισβολή... 15 Ιουλίου από το βράδυ, όπως είπατε, στη συνέχεια εισβολή του ΑΤΤΙΛΑ και είχατε υπηρετήσει και την πρώτη αποχώρηση της Μεραρχίας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ξέρετε, πρέπει να σας πω ότι, επειδή έχουμε σε εκκρεμότητα κατάθεση του ανωτέρου σας, τέλος πάντων, του κ. Κομπόκη και πρέπει να την τελειώσουμε, γι' αυτό βρισκόμαστε στην ανάγκη να διακόψουμε τη δική σας τώρα κατάθεση και να ορίσουμε για ημέρα προσελεύσεώς σας εδώ την Τρίτη και ώρα στις 10.15΄.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καταρχήν, ευχαριστούμε πολύ, 10.15΄, την Τρίτη, σας περιμένουμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα μπορείτε να πηγαίνετε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας υποβάλω μια ερώτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επειδή κατά την είσοδο με ρώτησαν οι εκπρόσωποι του Τύπου αν μπορώ να τους μιλήσω, είπα ότι δεν έχω κανέναν λόγο να μην τους μιλήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά εμάς μην μας ρωτάτε. Αυτό είναι θέμα πώς αντιλαμβάνεστε τα πολιτικά σας δικαιώματα και το ατομικό σας καθήκον, εσείς. Δεν μας ενδιαφέρει εμάς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κοιτάξτε, όπως καταλαβαίνετε, οπωσδήποτε, εάν θα μιλήσω και δεν έχω δώσει κατάθεση, ασφαλώς θα αναφερθώ εις το Κυπριακό. Καταλάβατε; Εκεί είναι το πρόβλημα το δικό μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, δεν έχω... Κοιτάξτε, εμείς δεν μπορούσε να έχουμε αντίρρηση για την άσκηση του δικαιώματός σας να επικοινωνήσετε με τον Τύπο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν μπορούμε να έχουμε αντίρρηση. Τώρα από κει και πέρα ό,τι νομίζετε ότι είναι συμφέρον, σωστό, και για την υπόθεση και για την Κύπρο και για την Ελλάδα κλπ., όλα αυτά τα πράγματα, κανονίστε τη θέση σας αναλόγως. Πάντως εμείς δεν έχουμε κανέναν απολύτως λόγο να αποπειραθούμε, δεν δικαιούμαστε δηλαδή, αλλά δεν θέλουμε και να αποπειραθούμε καν να σκεφθείτε ότι εμείς περιορίζουμε τα δικαιώματά σας. Γιατί εδώ υπάρχει δημοκρατία εις την οποία ο κάθε πολίτης είναι ελεύθερος να εκφράζει τους στοχασμούς του, τις ιδέες του, οπωσδήποτε προφορικώς, διά του λόγου, διά του Τύπου κ.λπ. και συνεπώς και εσείς μπορείτε και να αρθρογραφείτε στον Τύπο και να κάνετε ό,τι νομίζετε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, επειδή είναι ενδεχόμενο να δημιουργηθούν παρεξηγήσεις στον Τύπο, γιατί διεκόπη η εξέταση Σκλαβενίτη, να γραφτεί στα πρακτικά ότι μόνο για διαδικαστικούς λόγους διακόπτεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα νομίζω πως το ανακοίνωσα και γράφτηκε στα πρακτικά ότι, επειδή έχουμε διακεκομμένη την κατάθεση του κ. Κομπόκη, γι' αυτό υποχρεωνόμαστε να... Το είπα, νομίζω, και εγράφη.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εντάξει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, κύριε Ζαΐμη.

ΜΕΛΟΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κοιτάξτε, την Επιτροπή μας εμείς θα την ορίσουμε από τις 10.00΄, πρώτον, για να πούμε και καμιά κουβέντα εμείς μεταξύ μας και, δεύτερον, διότι θα έχουμε κι άλλο μάρτυρα εκείνη την ημέρα.

ΜΕΛΟΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν θα είστε εδώ στις 10.00΄; Θα έρθετε στις 10.30΄, κύριε Ζαΐμη. Για ε-

σάς, είστε τόσο ενδοτικός, δεν χάθηκε ο κόσμος. Παρακαλώ να έρθει ο κ. Κομπόκης. Παρακαλείται ο κ. Παγορόπουλος να λάβει τον λόγο έχοντας υπόψη του την έκκλησή μου που επανειλημμένα και χθες και σήμερα διατύπωσα, να φειδόμεθα του χρόνου.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, θα ήθελα να μου απαντήσετε σε ορισμένα ερωτήματα, για να διευκρινίσουμε ένα βασικό θέμα το οποίο εσείς βάλατε για πρώτη φορά εδώ. Είπατε ότι στη συγκέντρωση στις 2.7, που έγινε στο Επιτελείο, έγινε μεταξύ των άλλων και μια συζήτηση, τι θα γίνει, εάν ο Μακάριος ήταν ζωντανός ή νεκρός. Εκεί ήθελα να ρωτήσω το εξής: Ειπώθηκε από κανέναν από τους παρόντες ότι πρέπει να σκοτωθεί ο Μακάριος και, αν ναι, από ποιον;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η συζήτηση βασικά άρχισε και πήρε κάποια έκταση, όταν ανεφέρθη αυτό που είπατε, κάποιος είπε και βέβαια θα είναι νεκρός.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μήπως ενθυμείσθε ποιος ήταν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Ένας από τους επιτελείς, που, εκτός από δύο που ήξερα κατ' όψιν, τους άλλους σχεδόν δεν τους ήξερα καθόλου. Όταν ανεφέρθη αυτό το στοιχείο, εάν ο Μακάριος είναι ζωντανός, όταν καταληφθεί το Προεδρικό Μέγαρο κ.λπ., πετάχτηκε κάποιος και είπε βέβαια θα είναι νεκρός, και αυτό έδωσε αφορμή για συζήτηση επί του θέματος, την οποία έκοψε σε κάποια φάση ο Ιωαννίδης...

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Και σας είπε ότι θα δώσει ειδικές εντολές για σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε παρακαλώ, κύριε μάρτυς... Ακριβώς σ' αυτό ήθελα να πω το εξής: Η συζήτηση αυτή διεξήγετο παρουσία πάντων και ο κ. Ιωαννίδης είπε ότι θα δώσει ειδικές εντολές σε σας; Αυτό ακούστηκε από όλους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρέπει να ακούστηκε.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή, ασφαλώς θα πρέπει να ακούστηκε και από τον κ. Γεωργίτση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Πέστε μου παρακαλώ το εξής. Όταν τελείωσε αυτή η συγκέντρωση, είπατε ότι είπε ο κ. Ιωαννίδης, κύριε Γεωργίτση, πηγαίνετε να σας πούνε κάποιοι το θέμα το πολιτικό και εσείς συζητήσατε με τον κ. Ιωαννίδη. Στη συνέχεια, εσείς είχατε απομονωθεί με τον κ. Ιωαννίδη και σας είπε αυτά που μας είπατε εδώ ότι σας είπε, μετά που τελείωσε η συγκέντρωση ή κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης σας ρώτησε κανείς εκ των παρισταμένων κυρίων τι σας είπε, τις ειδικές εντολές, ο κ. Ιωαννίδης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι. Ο κ. Γεωργίτσης, ο οποίος ήταν, όπως είπατε και ο φυσικός επικεφαλής και ηγέτης της επιχείρησης αυτής που είχε το πραξικόπημα της Κύπρου, δεν σας ρώτησε ποτέ, κύριε Κομπόκη, τι σας είχε πει ο κ. Ιωαννίδης σχετικά με τον Μακάριο; Τι θα γίνει, εάν είναι ζωντανός ή νεκρός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τουλάχιστον δύο φορές.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σας ρώτησε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τουλάχιστον δυο φορές, αν όχι περισσότερες.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τι του απαντήσατε εσείς, κύριε μάρτυς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Του απήντησα ότι η μεγάλη πιθανότης, όπως μου εξήγησε ο Ιωαννίδης, είναι να είναι ο Μακάριος ζωντανός.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Να είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να συλληφθεί ζωντανός.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Να συλληφθεί ζωντανός.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Λόγω επιδιώξεως, εκτός εάν σκοτωθεί τυχαία. Όταν εδίδοντο οι επιμέρους εντολές σε μένα από τον κ. Ιωαννίδη, επειδή μου είπε ότι, ναι μεν η επιδίωξη είναι να είναι ζωντανός και να μπορέσεις να επιτύχεις τη διαφυγή του...

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Με συγχωρείτε, να επιτύχει τη διαφυγή του ή να είναι ζωντανός να συλληφθεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ Όχι, η επιδίωξις, η εντολή ήταν να μείνει ζωντανός και να επιτύχει τη διαφυγή του.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Να μείνει ζωντανός ήταν η εντολή του κ. Ιωαννίδη σε σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα. Σ' αυτή συζήτηση επί του αντικειμένου αυτού, διότι αμέσως φάνηκε ότι ήταν ένα από τα πιο σοβαρά στοιχεία της ενέργειας, με ρώτησε και ο ίδιος εάν νομίζω ότι υπάρχει πιθανότης να σκοτωθεί.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ο Ιωαννίδης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο Ιωαννίδης. Βέβαια του είπα και εγώ ότι η επιδίωξις είναι να μείνει ζωντανός, αλλά δεν μπορώ να τον βεβαιώσω. Αυτό που του είπα τότε, καταρχήν υποθέτω μόλις ακούσει πυρά, δεν πρόκειται αυτός να βγει να κάνει αντίσταση, κάπου θα κρυφτεί. Και μέσα στο Μέγαρο να μείνει, στο ίδιο το γραφείο του, κάτω στο ισόγειο, ήτο ασφαλής από τα πυρά. Μ' αυτό το σκεπτικό στις φορές αυτές που με ρώτησε ο Γεωργίτσης, επί τη βάσει αυτής της γενικής εντολής, επιδίωξις είναι ότι, εάν μείνει ζωντανός ο Μακάριος, θα πάρεις περαιτέρω οδηγίες, όπως είχε λεχθεί σ' αυτόν...

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Στον κ. Γεωργίτση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Από τον κ. Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όταν αρχικώς έγινε, που άρχισε η συζήτηση, όπως σας είπα, που πετάχτηκε κάποιος και είπε ότι μάλλον θα είναι νεκρός, τότε του είπα μην φοβάσαι τόσο πολύ για το ενδεχόμενο να είναι νεκρός, διότι οπωσδήποτε κάπου θα κρυφτεί, όταν θα γίνεται ανταλλαγή πυρών και κατά συνέπειαν η μεγάλη πιθανότης είναι να συλληφθεί ζωντανός.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή, δεν του αποκαλύψατε εσείς του κ. Γεωργίτση ότι είχατε εντολή να διαφύγει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, είχα δεσμευθεί.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου παρακαλώ, κύριε μάρτυς, το εξής. Είπατε ότι τα σχέδια, τη λεπτομέρεια των σχεδίων του πραξικοπήματος, εσείς την επεξεργαστήκατε μαζί με τον κ. Γεωργίτση και τον κ. Γιαννακόδημο στη Λευκωσία. Νομίζω βέβαια, δεν είμαι στρατιωτικός, αλλά πιστεύω ότι εκεί που επεξεργάζεστε τα σχέδια εσείς οι στρατιωτικοί υποτίθεται θα λέτε πρέπει να περικυκλώσουμε, ξέρω εγώ, κάποιο πράγμα, χρειάζομαι τόσες μονάδες, πρέπει να κάνω εκείνο, πρέπει να κάνω τ' άλλο, πρέπει να κάνω τ' άλλο. Στο σχέδιο το οποίο εσείς υποδείξατε, που ήσασταν υπεύθυνος για το Προεδρικό Μέγαρο, είχατε πει ότι θα αφήσετε ανοιχτή την πίσω δίοδο ή την είχατε παρουσιάσει ότι την κλείνατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακριβώς. Με τον λόχο αυτόν τον οποίο έβαλα εις το αριστερό, για να κάνει την απόφραξη ενός δρόμου διαφυγής προς τη Λεμεσό...

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Προς τη Λεμεσό, όπως είπατε, μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...έλεγα στον Γεωργίτση και στον Γιαννακόδημο ότι αυτός ο λόχος με το μεγάλο του μέρος από αυτό το ίδιο το δρομολόγιο μπορούσε να πάει και στο πίσω μέρος του κτιρίου. Ότι αυτός θα επιτύχει την περικύκλωση.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή, αυτό θέλω να πω, εσείς παρουσιάσατε προς τον κ. Γεωργίτση και τον κ. Γιαννακόδημο ότι περικυκλώνετε πλήρως το Προεδρικό Μέγαρο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ενώ στον υπολοχαγό Γλεντζέ, ο οποίος ήταν επικεφαλής, εδόθη εντολή την τελευταία ημέρα, επρόκειτο περί υπολοχαγού, οι υπολοχαγοί δεν ρωτάνε σ' αυτές τις περιπτώσεις, δεν ρωτούσαν τουλάχιστον μέχρι εκείνη την εποχή, 'παίρναν την εντολή, ότι θα πας στο ύψος αυτό, το οποίο ήταν περίπου λίγο πιο μπροστά από τη λεγόμενη αστυνομική σχολή.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Από κει και πέρα δώσατε τις δέουσες εντολές εσείς στους επικεφαλής των τμημάτων, που ήταν από τη μια μεριά και από την άλλη, να κάνουν αυτό και αφήσατε ακάλυπτη την πλευρά την πίσω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, αλλά γενικά θα μου επιτρέψετε να πω ότι καταρχήν οι λεπτομέρειες του σχεδίου δεν ήταν πολλές για κάτω. Είχαν οι περισσότερες δοθεί από δω, δηλαδή κάτω απόμεναν απλώς αναγνωρίσεις, ο ορισμός της ώρας και οι λεπτομέ-

ρειες των εντολών προς τους παρακάτω, που έπρεπε να είναι προπαρασκευασμένες, για να δοθούν είτε την τελευταία ή την προτελευταία μέρα κ.λπ.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η επεξεργασία αυτών των λεπτομερειών διά τη μία πλευρά, διά το ένα συγκρότημα της επιχειρήσεως, συγκρότημα εννοώ τις δικές μου μονάδες συν τη μια μονάδα τεθωρακισμένων που μου 'δώσαν, ήταν ευθύνη δική μου, διά τη δε άλλη μονάδα αρμάτων και ό,τι άλλα στοιχεία υπήρχαν για Αρχιεπισκοπή, Μετόχι Μονής Κύκκου κ.λπ., που είναι στην άλλη πλευρά, ήταν υπεύθυνος καταρχήν ο Γεωργίτσης με κάποιον που όρισε αυτός, που ακριβώς δεν ξέρω ποιος είναι.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Υποθέτω ότι θα είναι ο τεθωρακισμένος αντίστοιχος διοικητής.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σύμφωνοι. Είπατε ότι ο επικεφαλής ο οποίος είχε τα άρματα ο κ. Κορκόντζελος, δεν ξέρω πώς τον 'λέγαν, που του είχατε δώσει εντολές να βάλλει κ.λπ. πήγαινε κατά μέτωπο και είχατε κλείσει τους άλλους δύο δρόμους. Στη συνέχεια, αφού τελείωσε το θέμα της επιχείρησης της πρωινής, διέφυγε ο Μακάριος. Στη συνέχεια, κάποια στιγμή προς το μεσημέρι, γιατί είπατε ότι γύρω στις 10.30΄ βρεθήκατε με τον κ. Γεωργίτση, ο οποίος είχε πάει και είχε κρυφτεί στην ΕΛΔΥΚ και περίμενε την εξέλιξη, αν θυμάμαι καλά, όπως είπατε. Στη συνέχεια ζητήσατε από τον κ. Γεωργίτση, είπατε, να φτιάξει δύο φάλαγγες...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, όχι, μη βιάζεστε, με συγχωρείτε που σας διακόπτω. Μην την κάνετε την ερώτηση, κατάλαβα, αυτό είναι την επομένη.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Την επομένη, δεν έχει σημασία, εγώ φτάνω στις φάλαγγες αυτή τη στιγμή, στη συνέχεια λέω, αφού είχε φύγει ο Μακάριος, είχατε διαπιστώσει ότι είναι στην Πάφο και ζητήσατε να φτιάξει δύο φάλαγγες να προχωρήσει προς Πάφο, με την έννοια να δώσουν με καπνούς, με σκόνες, να δείξουν κ.λπ. ότι πηγαίνουν να επιτεθούν. Πέστε μου παρακαλώ πάρα πολύ, μετά από το μεσημέρι της 15ης που βρεθήκατε με τον κ. Γεωργίτση ή κάποια στιγμή που βρεθήκατε με τον κ. Γεωργίτση μέχρι τη στιγμή που ξεκίνησε όλη αυτή, ο κ. Γεωργίτσης δεν σας ρώτησε γιατί, κύριε Κομπόκη, αφήσατε ακάλυπτη την πίσω πλευρά και έφυγε ο Μακάριος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κ. Γεωργίτσης τότε δεν με ρώτησε, αλλά πάρα πολλοί άλλοι με ρώτησαν σε χρόνο και πολύ μεταγενέστερον και ακόμη με ρωτούν πώς είναι δυνατόν να γίνει η ενέργεια αυτή και να μείνει ο πίσω χώρος ακάλυπτος. Η απάντησή μου υπήρξε για όλους η ίδια. Το τμήμα αυτό, επανέρχομαι πάλι στο τμήμα του υπολοχαγού Γλεντζέ, αυτό που ανέφερα ότι θα απέφραζε τον δρόμο.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι, που είχατε για τη Λεμεσό, που είπατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχε αποστολή να αποφράξει και το πίσω μέρος, πηγαίνοντας στο ρέμα, υπάρχει ένα ρέμα, ένας ξηροπόταμος πίσω από το Προεδρικό, αλλά δεν πρόλαβε. Όταν έφτασε στο ύψος γέφυρας Στροβόλου, ο Μακάριος ήδη είχε περάσει απ' την απέναντι πλευρά και διέφυγε.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Ο κ. Γεωργίτσης δεν σας ρώτησε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρέπει να με έχει ρωτήσει, αλλά δεν θυμάμαι πότε.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Του είπατε το ίδιο πράγμα; Σας ρωτώ, κύριε Κομπόκη, γιατί ο κ. Γεωργίτσης, όταν ρωτήθηκε εδώ γιατί αφήσατε ακάλυπτο το πίσω μέρος, μας απάντησε εμάς ότι δεν είχα επαρκείς δυνάμεις. Αυτή ήταν η έννοια, αυτό ήταν που μας είπε. Κύριε Κομπόκη, με συγχωρείτε, ρωτώ συνεχώς αυτό το πράγμα, γιατί είναι ένα νέο στοιχείο το οποίο βάλατε εδώ και, όπως είπατε και εσείς, πιθανόν να μη γίνει πιστευτό ή να γίνει πιστευτό. Για να το διερευνήσουμε εάν είναι αλήθεια ή όχι, γι' αυτό επιμένω σ' αυτό και μοναδικά το στοιχείο.

Πέστε μου παρακαλώ εσείς, είναι δυνατόν ο κ. Γεωργίτσης, ο οποίος είναι ο επικεφαλής του πραξικοπήματος, στον οποίο

ο κ. Ιωαννίδης εμπιστεύεται όλο το υπόλοιπο πολιτικό σκηνικό στην Κύπρο μετά το πραξικόπημα, είναι δυνατόν να μην του το έχει πει, ότι θέλω να φύγει ο Μακάριος και να μην τον σκοτώσεις ή να κάνεις ή να ράνεις;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είναι.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Με ποια έννοια το λέτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κ. Γεωργίτσης είχε απόλυτον εμπιστοσύνη στον τρόπο σχεδιάσεως τον δικό μου. Όταν εγώ τον διαβεβαίωνα ότι σχεδίασα την επιχείρηση κατά τέτοιον τρόπο, ώστε θα επιτύχει, με πίστευε. Εάν τώρα μετά είτε ο ίδιος με ρώτησε και το ξέχασα είτε δεν με ρώτησε πώς εξελίχθησαν τα πράγματα, εγώ υποθέτω ότι πρέπει να με ρώτησε, διότι πάρα πολλοί σάς λέω με 'ρωτήσαν. Κατέληξα σε μια τέτοια δικαιολογία.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ότι κάνατε κάποια γκάφα εσείς ή ότι δεν πειθάρχησε ο κ. υπολοχαγός, όπως λέτε, ή δεν έκανε τη δουλειά του σωστά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είναι θέμα δουλειάς, χρονικώς δεν πρόλαβε το τμήμα.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Πέστε μου παρακαλώ το εξής. Είπατε ότι πήγε στην Πάφο ένα βαποράκι που υπήρχε με ένα κανονάκι. Αυτό το βαποράκι με το κανονάκι, όπως μας είπατε, έριξε κάτι βολές σε μια πλατεία. Αυτό το πράγμα εσείς είπατε δεν διατάξατε να πάει εκεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Είναι δυνατόν να έχει πάει μόνο του ή το διέταξε ο κ. Γεωργίτσης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν μπορώ να απαντήσω. Δεν ξέρω.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς τι πιστεύετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ πιστεύω ότι κάποιος το διέταξε.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κάποιος το διέταξε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Διότι πρωτοβούλως να ξεκινήσει να πάει μέχρι την Πάφο και να αρχίσει να ρίχνει με το κανονάκι του, όταν λέω κανονάκι, με συγχωρείτε, δεν ήταν και... Συγκριτικά με άλλα σκάφη, εννοώ, κάποιος πρέπει να το διέταξε. Βεβαίως, απ' ό,τι ξέρω γενικά για το Ναυτικό, και ο πιο μικρός καπετάνιος πλοίου έχει μεγάλες εξουσίες και παίρνει πρωτοβουλίες. Δεν αποκλείω δηλαδή και τον ίδιο τον καπετάνιο, αλλά υποθέτω ότι, επειδή ήταν πολύ σοβαρό το θέμα αυτό, κάποιος να τον διέταξε.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σας ρωτώ, κύριε μάρτυς, το εξής. Είπατε ότι ξεκινήσατε τις μονάδες σας, δώσατε εντολή να βάλλουν «από την Ομόνοια για να φτάσουν στο Σύνταγμα», να τους ακούσει ο Μακάριος, να πάνε μέσα από τη Λευκωσία, ώστε μου θύμισε το κυνήγι της αλεπούς, που στέλνουμε τα σκυλιά, για να διώξουν την αλεπού προς τα κάτω. Αυτή τη στιγμή μάς είπατε ότι στείλατε και δύο φάλαγγες προς Πάφο με σκόνη, με φασαρία, με βαβούρα, για να τρομάξει ο Μακάριος. Αυτή τη στιγμή το βαπόρι αυτό δεν το διατάξατε εσείς, αλλά πήγε και, όπως λέτε, απλώς κανονιοβόλησε για το θεαθήναι, διότι δεν υπήρχε τίποτα από αυτά που έκανε. Έριξε πέντε μπόμπες, ξέρω εγώ, σε μια πλατεία. Μήπως τυχόν και ο κ. Γεωργίτσης το ήξερε και αυτός διέταξε τον πλοίαρχο αυτού του βαποριού να πάει εκεί να κάνει τη βαβούρα, ώστε να διώξουμε την αλεπού προς την αγγλική βάση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν, μου φαίνεται αρκετά μακιαβελικό αυτό, αλλά ρωτήστε τον κ. Γεωργίτση, δεν ξέρω.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι, γιατί μου κάνει εντύπωση, κύριε Κομπόκη, το εξής: Είναι δυνατόν να εμπιστεύεται ο κ. Ιωαννίδης και ο κ. Μπονάνος, γενικά η ηγεσία που σχεδίασε το πραξικόπημα, τον κ. Γεωργίτση να είναι επικεφαλής και να μην έχει ιδέα ο κ. Γεωργίτσης τι θα γίνει ο Μακάριος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στις ειδικές επιχειρήσεις γίνονται αρκετά τέτοια. Πάντως αυτό που λέτε, θα μου επιτρέψετε να πω, δεν στηρίζεται στη λογική. Δηλαδή να τον στρέψει τον Μακάριο πίσω προς Λευκωσία για ποιον σκοπό, για να τον συλλάβουν;

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι Λευκωσία, με συγχωρείτε, διότι, όπως είπατε και εσείς, στείλατε δύο φάλαγγες, για να τον αναγκάσετε

να φύγει προς τη βάση την αγγλική.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ή έξω από την Κύπρο εν πάση περιπτώσει με πλοίο, με κάτι να φύγει.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αναγκαστικά λοιπόν και αν πήγαινε το πλοίο από την άλλη μεριά και έριχνε τις κανονιές πάλι προς τα κει, δεν αναστρέφεται ο Μακάριος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Και ήθελα να ρωτήσω πάλι πάνω σ' αυτό ένα σημείο, διότι με περιορίζει υπερβολικά ο χρόνος. Θα ήθελα να ρωτήσω το εξής, κύριε μάρτυς: Στον όρκο που δώσατε, τον οποίον ασφαλώς τουλάχιστον εγώ πιστεύω ότι τον εκτιμάτε αντίστοιχα με τον λόγο της τιμής σας, τον οποίο είπατε ότι τηρείτε πάντα, πέστε μου τη διαφυγή του Μακαρίου, δηλαδή, αυτό που κάνατε εσείς να αφήσετε ακάλυπτον την πίσω πλευρά, όπως μας είπατε, την κάνατε κατ' εντολή του κ. Ιωαννίδη ή την κάνατε αυτόβουλα ή ύστερα από υπόδειξη κάποιων ξένων παραγόντων ή του πρώην βασιλέα με τον οποίον τα είχε καλά και ήταν διασυνδεδεμένος ο Μακάριος και το κάνατε αυτό, γι' αυτό και σας αποκαλούσαν και Ρόμελ, όπως μας είπατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έχω κατηγορηθεί γι' αυτό, ότι το έκανα καθ' υπόδειξιν του βασιλέως. Σας λέω την αλήθεια ότι διετάχθην από τον Ιωαννίδη να το κάνω. Βλέπω ότι δεν μπορώ να σας πείσω. Το ήξερα ότι δεν μπορώ εύκολα να σας πείσω. Δεν έχω μάρτυρες. Το περισσότερο που μπορούσα να κάνω, εάν υπήρχε κάποια δυνατότης οθόνης, πίνακος, μόνο σχηματικώς να κάνω την παράστασιν του χώρου του περιβόλου και του κτιρίου του Προεδρικού, για να δείτε πόσο εύκολο είναι να επιτευχθεί η διαφυγή, όταν ένας το επιδιώκει. Δεν υπάρχει όμως άλλο στοιχείο στη μέση. Ξέρω ότι για πάρα πολύ καιρό αυτό δεν θα γίνει πιστευτό. Ειλικρινά πιστεύω ότι αυτό θα γραφτεί στην ιστορία και αυτός είναι ο κύριος λόγος που δεν το ανέφερα μέχρι τώρα. Και αν τώρα βγει πάλι, να χρησιμοποιήσω τη λέξη, στον αέρα, θα ανασκευάζεται συνεχώς, διότι το βλέπω και σε σας πόσο από δω το φέρνετε από κει το φέρνετε, δεν το πιστεύετε.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, συγχωρήστε με, γι' αυτό επιμένω. Είναι το μοναδικό θέμα που σας ρωτώ. Επειδή εκ του αποτελέσματος και εκ της ενέργειας πράγματι τεκμαίρεται, αν το πάρω σαν νομικός, ότι πράγματι θέλατε να διώξετε την αλεπού, που λένε, προς τα εκεί. Από κει και πέρα έρχομαι και λέω ότι δεν νομίζω, ήταν τόσο πολύ εύκολη επιχείρηση, που μπορούσατε να περικυκλώσετε ένα τετράγωνο, ας πούμε. Μπορούσατε να πάρετε και έναν λόχο ακόμη και να τον βάλετε εκεί. Και εκεί είναι το ερώτημά μου και γι' αυτό σας ρωτώ συνεχώς, γιατί είναι ένα ιστορικό γεγονός το οποίο πρέπει να το διευκρινίσουμε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Είχατε, όπως λέτε και επιμένετε, εντολή από τον κ. Ιωαννίδη και πιστεύετε ότι ο κ. Γεωργίτσης δεν το ήξερε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Ευχαριστώ πολύ, κύριε πρόεδρε, δεν θέλω τίποτε άλλο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα μου επιτρέψετε απλώς, επειδή είναι το θέμα αυτό, να συμπληρώσω το εξής. Επί του αντικειμένου αυτού να συμπληρώσω...

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Κομπόκη, δεν παρακολούθησα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δύο φόβους είχα εγώ στην επιχείρηση αυτή σε ό,τι αφορά το πρόσωπο του Μακαρίου. Έναν, το απρόοπτο, πάντα υπάρχει, σε όλες τις εκδηλώσεις. Μπορούσε να συμβεί κάτι και δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί η αποστολή του να μείνει ζωντανός και να διαφύγει. Και είχα και έναν άλλον φόβο που από ένα σημείο και μετά έπαψε να υφίσταται. Δεν ήθελα να το φέρω μέχρι τούδε, αλλά αναγκάζομαι πλέον, γιατί αποτελεί τρόπον τινά ελαφρυντικό για μένα. Δεν σας κρύβω ότι είχα μια υποψία, ότι για να λάβω μέρος εγώ σ' αυτήν την επιχείρηση ο Ιωαννίδης μού είπε ότι θα εξασφαλίσω τη ζωή του Μακαρίου

και θα διαφύγει. Έλεγα όμως είναι αυτό αληθινό; Δεν είναι καθόλου δύσκολο να βάλει κάποιον άλλον και εγώ θα νομίζω ότι του εξασφαλίζω τη ζωή και σε κάποιο σημείο της εξελίξεως να τον δολοφονήσει; Διότι ξεκίνησα με βάση τη λογική. Εμένα δεν μου είχαν απόλυτη εμπιστοσύνη. Βέβαια βρίσκομαι σε θέση, είμαι διοικητής μονάδων καταδρομών, χωρίς αυτές τις μονάδες ειδική επιχείρηση δεν γίνεται, ούτε πραξικόπημα ούτε επέμβασις σε εσωτερικό χώρας γίνεται εύκολα, τεθωρακισμένα, καταδρομές. Ήξερα ότι δεν μπορούσαν εύκολα να βρουν τότε καινούργιο διοικητή, οι δε άλλοι υφιστάμενοι δικοί μου ήταν μικροί, νέοι, άπειροι για τόσο σοβαρή αποστολή και με βάση αυτό το σκεπτικό είχα υποψίες. Δεν σας κρύβω όμως, από την ώρα που επετεύχθη η διαφυγή από το Προεδρικό Μέγαρο και ένα χρονικό διάστημα μικρό μετά από αυτό, ησύχασα. Μέχρι τότε…

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αν μου επιτρέπετε, κύριε πρόεδρε, μετά από αυτό που είπε ο κ. μάρτυς, αν μπορώ να ρωτήσω κάτι, διευκρίνιση. Κύριε μάρτυς, πιστεύετε ότι είναι δυνατόν αυτό που ο κ. Ιωαννίδης είπε προσωπικά σε σας να το είπε ψέματα και να είχε δώσει άλλες εντολές στους άλλους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, θα σας πω. Καταρχήν, μου έκανε αίσθηση στην αρχή το γεγονός, η ρομαντική θέσις του Ιωαννίδη, όπως το ξεκίνησε στην αρχή λέγοντας για το θέμα του Μακαρίου και αν είναι δυνατόν όλων, να μην σκοτωθεί κανένας, ενώ ο ίδιος ξέρει σαν κινηματίας ότι σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι πάρα πολύ πιθανόν να υπάρχουν και νεκροί. Επειδή ήξερα επίσης γενικά την επί σειρά ετών αντίθεσιν Ιωαννίδη και ιωαννιδικών με τον Μακάριο, η τόση επιμονή και η επιμέρους αυτή ανάθεση της αποστολής και η τόση έμφαση και ο τόσο τονισμός να μείνει ζωντανός κ.λπ. μου προκάλεσε εντύπωση. Και έλεγα μπας και όλος αυτός ο τονισμός κ.λπ. κρύβει κάτι άλλο, όλη αυτή η έμφασις από πλευράς δικής του. Πέραν αυτού, εκτός από τον Ιωαννίδη υπάρχουν και άλλοι. Τον Ιωαννίδη τον περιέβαλαν και άλλοι άνθρωποι. Ο Ιωαννίδης είναι πάρα πολύ πιθανόν αυτό να μην το είπε μόνο σε μένα. Σε μένα το είπε από πλευράς αποστολής για εκεί κάτω, αλλά εδώ ζούσε με 5, 10 ανθρώπους συνεχώς, μέρα νύχτα, κοντά του ήταν αυτοί. Σε κάποιον από αυτούς πιθανόν να είχε απόλυτον εμπιστοσύνη και να το είπε. Αυτός ο κάποιος δεν ξέρω πάλι… και αυτό χωρίς να είμαι ο τύπος του ανθρώπου που υποψιάζεται τα πάντα, λόγω ειδικής εκπαιδεύσεως σε τέτοιου είδους επιχειρήσεις όλα τα σκέπτεται κανείς, έχει γίνει ένας εθισμός τρόπον τινά, διότι δεν μπορεί να ξέρει τι έχει συμβεί και ήταν πάρα πολύ ειδική η περίπτωση του Μακαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ξαρχά να λάβει τον λόγο.

ΞΑΡΧΑΣ: Σε μεγάλο βαθμό έχω καλυφθεί, έχω όμως μερικές ερωτήσεις οι οποίες χρονολογικά είναι μάλλον σκόρπιες. Πρώτα πρώτα θέλω το εξής. Είπατε ότι δύο μήνες πριν από τη 15η Ιουλίου παρατηρούσατε πολύ συχνά ελικόπτερα τουρκικά να κατεβαίνουν στους θυλάκους και να φέρνουν υλικά. Θεωρώ δεδομένο ότι αυτές τις πληροφορίες το ΓΕΕΦ τις έδωσε και στο ΑΕΔ και προς την κυπριακή κυβέρνηση. Ποια ήταν η αντίδραση από αυτές τις δύο μεριές; Δηλαδή, η κυπριακή κυβέρνηση, ας πούμε, έδωκε τίποτε ειδικές εντολές, υπέδειξε κανένα μέτρο ή το ΑΕΔ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από πλευράς αντιδράσεως κυπριακής κυβερνήσεως δεν ξέρω ακριβώς. Ξέρω μόνο ότι παλαιότερα, όχι στο τέλος, προ της επεμβάσεως στην Κύπρο, που είχαν πυκνώσει αυτές οι ενέργειες των Τούρκων, είχαν γίνει μερικές παραστάσεις του τύπου της παραστάσεως που γίνονται μέσω της διπλωματικής οδού. Αυτό που ξέρω είναι ότι κάθε μέρα, ανεξάρτητα αν υπήρχαν πληροφορίες ή όχι, υπεβάλλετο έκθεσις πληροφοριών του 2ου Γραφείου του ΓΕΕΦ προς το ΑΕΔ προς το ΓΕΕΘΑ. Κάθε μέρα αυτό γίνεται σταθερά, τακτικά. Ιδιαίτερα αν υπάρχουν έκτακτα επεισόδια σο-

βαρά, αυτά αναφέρονται εκτός από την κατά την ημερησίαν έκθεσιν και εκτάκτως και γίνεται ιδιαιτέρα ανάλυσις της πληροφορίας αυτής. Αυτές οι πληροφορίες, τις οποίες τις συγκέντρωνε και τις εκτιμούσε το Ειδικό Γραφείο του ΓΕΕΘΑ, αποτελούσαν ένα από τα στοιχεία στα οποία στηριζόταν η άποψη ότι η απειλή των Τούρκων γενικά κατά της Ελλάδος και Κύπρου διογκούται, εν συνδυασμώ με κινήσεις Τούρκων στο Αιγαίο από πλευράς ερεύνης, με αρθρογραφία εφημερίδων...

ΞΑΡΧΑΣ: Κανένα πρακτικό μέτρο όμως ελήφθη; Έχετε υπόψη σας να μας πείτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΞΑΡΧΑΣ: Όχι. Μια ερώτηση, για να συμπληρώσω αυτά που σας ρώτησε ο συνάδελφος ο κ. Παγορόπουλος, γιατί και εγώ θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό αυτό το θέμα της διαφυγής του Μακαρίου. Το τμήμα, αν κατάλαβα καλά, του υπολοχαγού Γλεντζέ στα σχέδια φαινόταν ότι είχε εντολή να κυκλώσει από πίσω το Μέγαρο και την πύλη που έμεινε ελεύθερη στο σχέδιο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Καταρχήν δεν υπήρχε γραπτό σχέδιο. Στις ερωτήσεις που μου υπεβάλλοντο απαντούσα ότι αυτό το τμήμα θα κυκλώσει το Μέγαρο. Η αποστολή προς τον Γλεντζέ ήταν να σταματήσει εκεί.

ΞΑΡΧΑΣ: Να σταθεί εκεί. Αυτό με ενδιαφέρει, δηλαδή, αν κληθεί ο Γλεντζές σήμερα, θα μας πει ότι αυτή την εντολή είχε, να σταθεί εκεί και όχι να πάει στην πύλη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα σας πει ότι σταμάτησε εκεί να αποφράξει τον δρόμο.

ΞΑΡΧΑΣ: Αυτό είναι πάρα πολύ ουσιώδες και εγώ, κύριε πρόεδρε, σ' αυτό το σημείο υποβάλλω την πρόταση, αν συμφωνείτε, κάποια στιγμή να κληθεί αυτός ο μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Ποιος είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πιθανόν να έχει βαθμό ταγματάρχου, αντισυνταγματάρχου τώρα. Τότε ήταν υπολοχαγός, κάπου θα υπηρετεί.

ΞΑΡΧΑΣ: Μόλις πήγατε κάτω ενημερώσατε πριν απ' όλους, όπως έχω σημειώσει, είπατε, τον κ. Γιαννακόδημο. Πώς αντέδρασε ο κ. Γιαννακόδημος και ποιος ήταν ο δικός του ρόλος από κει και πέρα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σχεδόν όπως αντέδρασαν όλοι. Η πρώτη αντίδρασις όλων ήταν το πάγωμα, διότι η αποστολή ήταν πάρα πολύ σοβαρή. Μετά βέβαια σιγά σιγά χωνεύεται η αποστολή και...

ΞΑΡΧΑΣ: Κάτι άλλο. Είπατε ότι ο κ. Κορκόντζελος ήρθε «αυθόρμητα» και τέθηκε υπό τας διαταγάς σας. Το «αυθόρμητα» με την έννοια ότι δεν τον διατάξατε εσείς, ήρθε απ' αλλού, από το ΓΕΣ, είχατε πει, και από κει βγάζετε το συμπέρασμα ότι το ΓΕΣ τουλάχιστον ήξερε και, απ' ό,τι έχω σημειώσει, εγώ θέλω απλώς να μου το διευκρινίσετε, είπατε ότι το ναυτικό και η αεροπορία για τη $15^{η}$ δεν είχε ενημερωθεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν κάτω στην Κύπρο εννοείτε;

ΞΑΡΧΑΣ: Όχι μιλώ για τα αρχηγεία.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εδώ απάνω. Απ' ό,τι διάβασα, αποσπάσματα των εκθέσεων των αρχηγών του ναυτικού και της αεροπορίας, οι άνθρωποι είπαν ότι δεν είχαν ενημερωθεί. Δεν άκουσα αντιπρόσωπο της αεροπορίας κάτω στην Κύπρο ή του ναυτικού να λέει ότι είχα ενημερωθεί από το κανάλι το δικό μου από τα αντίστοιχα αρχηγεία.

ΞΑΡΧΑΣ: Γιατί το συνδυάζω αυτό με κάτι που είπατε, ότι, όταν είχατε επιστρέψει πια στον προθάλαμο του κ. Μπονάνου, συναντήσατε τον αρχηγό της αεροπορίας, ο οποίος σας είπε θα έπρεπε να με είχατε ενημερώσει, κύριε Κομπόκη, οπότε θα ήταν καλύτερη η κατάσταση. Από κει βγαίνει το...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Τον Σαμψών ποιος τον όρκισε Πρόεδρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν άκουσα.

ΞΑΡΧΑΣ: Τον Σαμψών ποιος τον όρκισε Πρόεδρο; Εσείς λέτε, και το έχω σημειώσει, ότι εν εξελίξει της επιχειρήσεως εσείς είχατε τις ευθύνες σας, τους βρήκατε να ψάχνουν και να μην έχουν Πρόεδρο και λέτε βάλε μια γραβάτα να πας να σε ορκίσουν. Ποιος τον όρκισε; Ξέρετε γιατί σας το λέω; Ο κ. Γεωργίτσης είπε ότι ήρθε και

βρήκε εσάς και κάποιον άλλο να ορκίζετε τον Σαμψών και σας είπε αυτόν βρήκατε; Αν θυμάμαι καλά. Εσείς λέτε ότι τον στείλατε να ορκιστεί. Ποιος τον όρκισε, σε ποιον ορκίστηκε τελικά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Άκουσα ότι ήρθε ένας από τους μητροπολίτες που ήταν παλιοί αντίπαλοι του Μακαρίου. Ποιος από τους δύο ή τρεις δεν ξέρω.

ΞΑΡΧΑΣ: Πέρα από τον μητροπολίτη, εννοώ από πλευράς ΓΕΕΦ, ποιος παρίστατο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω, δεν ήμουν παρών καθόλου σ' αυτήν την, ας την πούμε, τελετή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελετή της ορκωμοσίας. Τελειώσατε, κύριε Ξαρχά;

ΞΑΡΧΑΣ: Κάτι τώρα θέλω για την 20ή το πρωί, γιατί εμένα με απασχόλησε και με απασχολεί αυτό το θέμα. Εσείς λέτε ότι πέντε και τέταρτο, πέντε και είκοσι, όταν εκδηλώθηκε η επιχείρηση των Τούρκων με τη ρίψη αλεξιπτωτιστών, πήγατε στο ΓΕΕΦ και βρήκατε τον Γεωργίτση να βλέπει από το παράθυρο τους αλεξιπτωτιστές.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, ήμουν στο ΓΕΕΦ, ήμουν απλώς στο κάτω.

ΞΑΡΧΑΣ: Ναι, είχατε τον σταθμό διοικήσεως απέξω...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κάτω ακριβώς από...

ΞΑΡΧΑΣ: Μάλιστα. Ήσαστε εκεί, όταν επικοινώνησε με το Γενικό Επιτελείο και ζητούσε από κει, δεν ξέρω εγώ, δεν το καταλαβαίνω και είδα ότι και εσείς δεν το καταλαβαίνετε, αφού σας κτυπούσαν, τι άδεια ήθελε να ανταποδώσει τα πυρά, αλλά έχει λεχθεί αυτό, έχει κατατεθεί, ζητούσε να του αποδεσμεύσουν τα πολυβόλα κ.λπ. Ήσαστε εκεί τότε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, όπως ανέφερα και σε άλλη ερώτηση κατά την έκθεση, τη φάση που ανέφερα τα γεγονότα, εγώ μετά από μερικές φράσεις που ανταλλάξαμε με τον Γεωργίτση και θυμάμαι ακριβώς, επειδή τον έβλεπα, θυμάμαι ότι μου είπε, εκτός από αυτούς, γίνεται και απόβαση στο Πέντε Μίλι, όπως ελέγετο, 8 χιλιόμετρα έξω από την Κυρήνεια, δυτικώς. Και επειδή τον έβλεπα ότι τον απασχολούσε, το κατάλαβα δηλαδή, το θέμα των αλεξιπτωτιστών πολύ, γιατί είπε πωπώ πολύς κόσμος, χιλιάδες, κάπως έτσι, του είπα μην φοβάσαι αυτούς, αυτοί κ.λπ., το έχω αναφέρει αυτό το πράγμα, τον νου σου στο προγεφύρωμα. Φεύγω εγώ για να κάνω τη δουλειά μου βάσει σχεδίου. Δεν ήμουν παρών μετά, δεν άκουσα, τα άκουσα και εγώ μετά, απλώς υπέθετα, όπως θα έκανα εγώ δηλαδή, θ' άρχιζα αμέσως να δίνω εντολές αντιμετωπίσεως της καταστάσεως και παράλληλα με το άλλο χέρι, με το άλλο τηλέφωνο, με τον άλλο ασύρματο, στον στρατό, όταν είναι κανείς σ' αυτούς τους βαθμούς, έχει έναν σωρό μέσα, έχει έναν σωρό ανθρώπους, έχει επαφή με το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, ενημέρωση, αυτό γίνεται και αυτό κάνει και αυτό περιμένω να μάθω από σας. Τώρα απ' τα άλλα...

ΞΑΡΧΑΣ: Είναι ζήτημα κρίσεως βέβαια, εκτιμήσεως, αλλά μπορείτε να δώσετε μία εξήγηση. Γιατί αντέδρασε κατ' αυτόν τον τρόπο, ενώ βάλλονται τα τμήματά του, ενώ τα αεροπλάνα βομβαρδίζουν τα αντιαεροπορικά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κοιτάξτε, δεν θα ήθελα να γίνει παρεξήγηση. Ο κ. Γεωργίτσης ήξερε ταυτόχρονα ότι οι μονάδες ήδη αντιδρούν. Οι περισσότερες μονάδες ξέρουν τα σχέδια, όπως εγώ το ήξερα. Εγώ δεν περίμενα εκείνη την ώρα να μου δώσει εντολές. Εμείς ξέραμε εκεί κάτω στην Κύπρο, εάν γίνει απόβαση από την πλευρά της Αμμοχώστου, εγώ θα ενεργήσω έτσι, εάν γίνει από την πλευρά της Κυρήνειας, θα ενεργήσω έτσι, συγκεκριμένα ήταν, λοιπόν δεν ήθελε καμία φιλοσοφία, οι περισσότεροι αρχίσαν να εκτελούν. Επίσης ξέρω, γιατί το άκουσα μετά, ότι στο ένα τηλέφωνο που εδέχετο συνεχώς τηλεφωνήματα από διοικητάς μονάδων είτε που είχαν αμφιβολίες είτε που ήταν κυρίως νέοι, καινούργιοι, είχαν έρθει από την Ελλάδα, είχαμε άλλη φοβερή ατυχία, πέσαμε σε περίοδο αντικαταστάσεων, πολλοί διοικηταί ήταν δέκα

ημερών, αυτοί δεν είχαν προλάβει καλά καλά να ενημερωθούν, ρωτούσαν λοιπόν τι μέλλει γενέσθαι. Εφαρμόσατε σχέδια, έλεγε ο Γεωργίτσης. Το εφαρμόσετε σχέδια του Γεωργίτση των πρώτων ωρών έγινε τρόπον τινά ιστορία, σλόγκαν, έγινε γνωστό δηλαδή ότι το έλεγε. Κατά συνέπεια, μέχρι εκεί που μπορούσαν να εφαρμοστούν τα σχέδια, ανεξάρτητα εάν δεν ευρίσκοντο οι μονάδες λόγω του ότι είχαν προηγηθεί μέτρα σε θέσεις που θα έπρεπε να είναι, είχαν αρχίσει. Και σε αυτή την περίπτωση το σχέδιο γενικώς Κ προέβλεπε ότι, εφόσον δεν έχουμε διάταξη στην ακτή, η αντενέργεια θα γίνει το βράδυ, για να αποφύγουν την αεροπορία. Την ημέρα θα προσπαθήσουμε να πλησιάσουμε μόνον όσο μπορούμε...

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, εμάς μας ενδιαφέρει αυτό το διάστημα από πέντε και κάτι που άρχισαν οι Τούρκοι την επιχείρηση μέχρι εννιά παρά, κάτι που φαίνεται απ' ό,τι χαρτιά έχουμε δει και απ' ό,τι μας είπε ο κ. Γεωργίτσης, ότι από δω επάνω πλέον τους είπαν χτυπήστε. Γιατί σ' αυτό το διάστημα εμείς μένουμε τουλάχιστον με την εντύπωση, μπορείτε να μας τη διαλύσετε εσείς οι μάρτυρες ή να την επιβεβαιώσετε, ότι εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις, όπως εσείς, εγώ σας πιστεύω, πήγατε με τις μονάδες σας και εφαρμόσατε το σχέδιο, άλλες μονάδες δεν το εφάρμοσαν. Δηλαδή, είπε εδώ ότι την πρώτη μέρα καταρρίφθηκαν τόσα αεροπλάνα μετά την αποδέσμευση των αντιαεροπορικών. Υπάρχει πράγματι ένα κενό. Εκεί θέλω εγώ, αν μπορείτε, να μας δώσετε την εξήγησή σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν μπορώ. Απλώς ξέρω ότι από τη μια πλευρά ο κ. Γεωργίτσης έλεγε εφαρμόσετε σχέδια, από την άλλη πλευρά έρχετο σε επαφή με τον προϊστάμενο, το κλιμάκιο που ήτο εδώ το ΓΕΕΘΑ, στην Ελλάδα, το οποίο ίσως αυτό να του διαμόρφωσε αυτή την αντίληψη. Εάν αυτοί, όπως λέγεται, του έλεγαν προσοχή, εγκράτεια, μην κάνεις, να δούμε κ.λπ., είναι πολύ πιθανόν ένας απομονωμένος αρχηγός κάτω εκεί σε μια κρίσιμη κατάσταση, όταν η ίδια η προϊσταμένη του αρχή η μεγάλη αρχίζει και του λέει προσοχή, σιγά κ.λπ., να αρχίζει να έχει δισταγμούς και εκεί είναι πιθανόν το πράγμα να αρχίζει να μπερδεύεται, διότι άρχισε ο άνθρωπος να αμφιβάλλει. Τώρα λεπτομέρειες δεν μπορώ να ξέρω. Αυτή είναι εκτίμηση δική μου, ότι πιθανόν να συνέβη έτσι.

ΞΑΡΧΑΣ: Ξέρετε, κύριε μάρτυς, εμένα με βασανίζει, με μπερδεύει αυτό το πράγμα. Υπάρχουν διοικητές σαν εσάς που είπατε δεν χρειαζόμουν ούτε διαταγή, βάλλομαι, ανταποδίδω τα πυρά, παίρνω τη μονάδα μου και πάω και εφαρμόζω το σχέδιο. Υπήρξαν όμως διοικητές, τα αντιαεροπορικά, ας πούμε, που μέχρι εννιά παρά τόσο σιωπούσαν, ενώ τα αεροπλάνα βομβάρδιζαν.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έγινε πράγματι αυτό; Εγώ από την ώρα...

ΞΑΡΧΑΣ: Γι' αυτό είπα, εγώ δεν θεωρώ τίποτα βέβαιο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, με συγχωρείτε που το ρωτάω, αλλά το ανέφερε αυτό ο Γεωργίτσης;

ΞΑΡΧΑΣ: Κοιτάξτε να δείτε, το έχουμε διαβάσει, το έχουμε...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...δεν το ανέφερε ο κ. Γεωργίτσης...

ΞΑΡΧΑΣ: ...όχι από τις εφημερίδες, εδώ, αλλά εγώ μέχρις ότου τελειώσει αυτή η εξέταση δεν θεωρώ τίποτα δεδομένο. Γι' αυτό είπα μπορεί να επιβεβαιωθεί από σας, μπορεί...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ αυτό που μπορώ να σας πω είναι ότι, όταν έφευγα, ακόμη και πριν φύγω, άρχισαν οι βολές. Η πρώτη μας τρόπον τινά σημαντική αντίδραση κάτω ήταν η αντιαεροπορική αντίδραση. Αυτό το θυμάμαι. Εβάλλοντο αεροπλάνα από κάτω με όλα τα μέσα. Ξέρετε εγώ, κατά τη μετακίνηση των στρατιωτών κατά φάλαγγα, όπως λέμε κ.λπ. προς τις θέσεις που προέβλεπε, δεν μπορούσαν οι διοικητές τους, οι επιμέρους διοικητές, να τους κρατήσουν, διότι, όπως τα 'βλέπαν τα αερο-

πλάνα, ρίχνανε με τα μικρά εν πάση περιπτώσει ντουφέκια. Τα δε μεγάλα ακουγόταν, τα άκουγα και εγώ δηλαδή. Τώρα πώς δημιουργήθηκε, γι' αυτό σας λέω, σας το είπε ο κ. Γεωργίτσης αυτό; Δεν το καταλαβαίνω. Ξέρω ότι το ΓΕΕΦ παρουσίασε μια περίοδο τρόπον τινά κενού, από άποψη, όπως τη λέμε εμείς, καλών επικοινωνιών, γιατί από εκεί που ήτο η θέση του έκανε μεταστάθμευση του πολεμικού στρατηγείου, όπως λέμε, και αυτό πήρε ένα χρονικό διάστημα άλφα. Τώρα, αν σ' αυτό το χρονικό διάστημα, απορροφημένοι από τη μεταστάθμευση, δεν μπορώ να καταλάβω πάντως, ιδιαίτερα στον χώρο της Λευκωσίας ήταν πλέον φανερό, το έβλεπε όλος ο κόσμος, μπορούν να το βεβαιώσουν και ιδιώτες ακόμη, ότι αεροπλάνα εβάλλοντο και επίσης είχαν και απώλειες οι Τούρκοι.

ΞΑΡΧΑΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αλλά η άλλη, και εγώ την έχω ακούσει και είναι γεγονός, δηλαδή, αυτή η συνεχής ανταλλαγή φράσεων, όπως αυτή από κάτω να ζητάει ο Γεωργίτσης...

ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή, η εικόνα που της δίνετε εσείς τώρα είναι ότι ανταπέδιδε τα πυρά το ΓΕΕΦ και ζητούσε απλώς νομιμοποίηση, επειδή από δω τους έλεγαν μην χτυπάτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι και ενδεχομένως να τον δέσμευαν με κάτι από το ΑΕΔ και εν πάση περιπτώσει κρατούσε κάποιες ενέργειες ο κ. Γεωργίτσης μέχρι να δει. Δηλαδή, δεν άφηνε την εξέλιξη απολύτως ελευθέρα. Αυτό θα σας το βεβαιώσει καλύτερα ο ίδιος, αν δεν σας το είπε, ο κ. Γεωργίτσης.

ΞΑΡΧΑΣ: Δεν έχω τίποτε άλλο, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε; Παρακαλώ τον κ. Τσιγαρίδα με την ιδίαν πάντοτε έκκλησιν δική μου.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Κομπόκη, πότε αποστρατευθήκατε εσείς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ απεστρατεύθην στις 15 Μαρτίου του 1975, όταν εγένοντο οι κρίσεις όλων των στρατιωτικών, από ανθυπολοχαγού μέχρι στρατηγού.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Όταν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ Εγένοντο κατ' εξαίρεσιν κρίσεις όλων των βαθμών, από ανθυπολοχαγού μέχρι στρατηγού.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Σε ερώτηση συναδέλφου, κύριε Κομπόκη, είπατε ότι, όταν υπηρετούσατε στη Δράμα, σας επισκέφθηκε ή ο Μπέλκας ή εκπρόσωπος της δικαστικής αρχής και δώσατε μια κατάθεση. Αυτή η κατάθεση προηγείται χρονικά της αναφοράς έκθεσης που υποβάλατε στο ΑΕΔ ή αντίστροφα; Θυμάστε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Προηγείται. Εγώ την αναφορά την οποία υπέβαλα στο ΑΕΔ την υπέβαλα πάρα πολύ αργά και ίσως να ήμουν από τους τελευταίους, διότι, ενώ η διαταγή είχε εκδοθεί πολύ νωρίτερα, για κάποιον λόγο γραφειοκρατικό είχε παραλειφθεί το όνομά μου. Φαίνεται κάποιος επιτελής το αντελήφθη πολύ αργά αυτό το πράγμα και μετά μου έστειλαν σήμα πλέον και αργότερα ήρθε και το αντίγραφο της διαταγής που είχε χρονολογία πολύ νωρίτερα. Έτσι υπέβαλα την αναφορά μου αρχές Μαρτίου, ή 2 ή 3, πρέπει να την έχετε εδώ.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ενώ η κατάθεση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η άλλη έγινε νωρίτερα, κάποιον χρόνο νωρίτερα, Φεβρουάριο, θα σας γελάσω.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μήπως θυμάστε, γιατί αυτή η κατάθεση η δική σας είναι η μοναδική η οποία δεν υπάρχει, σε ποιον τη δώσατε; Ήταν πράγματι ο κ. Μπέλκας, ήταν...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και χθες κάποιος κ. βουλευτής με ρώτησε και από χθες το σκέφθηκα, προβληματίστηκα επ' αυτού και κατέληξα βέβαια σε κάποιο συμπέρασμα, αλλά δεν ξέρω. Στην έκθεσή μου αυτή ήμουν πολύ σκληρός από πλευράς φρασεολογίας κατά της τότε στρατιωτικής ηγεσίας και περιελάμβανα όχι μόνο τους αρχηγούς, αλλά πήγαινα ακόμη παρακάτω, δηλαδή είχα βάλει και τον διοικητή της ΑΣΔΕΝ, είχα συμπεριλάβει και τον διοικητή του Γ΄ Σώματος Στρατού, διότι η μεν ΑΣΔΕΝ είναι υπεύθυνη για τα νησιά του Αιγαίου, το δε

Γ΄ Σώμα Στρατού είναι υπεύθυνο για τον Έβρο και υπό την έννοια αυτήν τους θεωρούσα όλους ηγεσία και έκανα ορισμένες κρίσεις για την ηγεσία, οι οποίες κρίσεις ήταν αυστηρές. Πιθανόν γι' αυτό, διότι κάποιος απ' αυτούς μετά έγινε αρχηγός, ο Ντάβος, φέρ' ειπείν, του ΓΕΣ σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα ή είχε γίνει, αν θυμάμαι καλά. Ή επίσης, δεν θέλω να πω τώρα βέβαια ότι ο κ. Ντάβος διέταξε, αλλά μια και με ρωτήσατε, το μόνο συμπέρασμα που κατέληξα ήταν ότι κάποιος...

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Την εξαφάνισε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...εφόσον δεν υπάρχει, εκτός εάν κατά λάθος παρέπεσε.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Κομπόκη, εγώ δεν είμαι στρατιωτικός και ειλικρινά με έχετε προβληματίσει. Δεν έχω κανέναν λόγο να μην σας βεβαιώσω ότι βλέπω ότι είστε ένας επαγγελματίας, ένας αξιωματικός καριέρας. Μήπως έχετε αντίγραφο αυτής της αναφοράς σας εσείς, της κατάθεσής σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δυστυχώς δεν έχω.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν έχετε. Το περιεχόμενο πάντως της κατάθεσής σας με το περιεχόμενο της αναφοράς δεν ταυτίζονται, γιατί στην αναφορά δεν είστε σκληρός, είστε πολύ περιληπτικός.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, να σας πω, θεώρησα τη μεν έκθεση γεγονότων προς τη δικαιοσύνη τη στρατιωτική πολύ σοβαρότερο πράγμα από μία έκθεση γεγονότων συνήθη, εννοώ από πλευράς διαδικασίας. Θα πήγαινε κάτω, θα τη 'βλέπαν άνθρωποι την αναφορά μου αυτή, έμπαινε πολύς κόσμος μπροστά και ήμουν πολύ περιεκτικός, συνοπτικός.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μήπως μπορείτε να μας βοηθήσετε χρονικά πότε δόθηκε αυτή η κατάθεση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η κατάθεση;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Η κατάθεση στη Δράμα, χρονικά πότε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν μπορώ δυστυχώς... Νομίζω τον Φεβρουάριο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τον Φεβρουάριο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Του '75.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Θα ήθελα να σας παρακαλέσω το εξής. Σε ερώτηση συναδέλφου χθες είπατε ότι, όταν ζητήσατε να συγκροτηθούν οι δύο οι φάλαγγες, για να κατευθυνθούν προς Πάφο, για να φοβηθεί ο Μακάριος και να φύγει, τότε αποκαλύψατε στον Γεωργίτση τα περί διαφυγής. Νομίζω ότι σωστά αποδίδω την απάντησή σας. Τι εννοείτε ότι τότε αποκαλύψατε στον κ. Γεωργίτση περί διαφυγής; Δηλαδή, δεν γνώριζε ακόμα ο κ. Γεωργίτσης ότι είχε διαφύγει ο Μακάριος ή του αποκαλύψατε το δικό σας σχέδιο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν του είπα έτσι ακριβώς. Δεν το διατύπωσα έτσι ακριβώς. Είπα τότε εζήτησα, είπα ότι είχα ειδικές εντολές από τον Ιωαννίδη να του ζητήσω, διότι αυτός ήτο αρχηγός, εγώ δεν είχα δικαίωμα, να συγκροτήσει φάλαγγες, οι οποίες να κινηθούν προς Πάφο, για να τρομοκρατηθεί ο Μακάριος. Μέχρι τότε το σκέλος αυτού του σχεδίου, επειδή ήταν ενδεχόμενο να εξελιχθεί πολύ ευνοϊκότερα, να φύγει δηλαδή ο Μακάριος χωρίς να παραμείνει στην Πάφο, δεν είχε παραστεί ανάγκη να αποκαλυφθεί, από πλευράς αιτήσεως δηλαδή εννοώ για συγκρότηση φαλάγγων, όταν βέβαια είδα ότι πήγε εκεί δεν υπήρχε άλλη λύσις. Γι' αυτό απλώς το είχα στο μυαλό μου πώς θα αντιδράσω στην περίπτωση που θα συμβεί αυτό.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Ο κ. Γεωργίτσης, το πρωί της 15ης που γινόταν η επιχείρηση κατά του Προεδρικού Μεγάρου, εγνώριζε ότι ο Μακάριος βρίσκεται στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρέπει να γνώριζε, διότι εκεί υπάρχει μια σύγχυσις, ο κ. Γεωργίτσης λέει περί επτά και δεκαπέντε και εγώ λέω ότι την επιμέρους ώρα την εισηγήθην εγώ, την όρισα εγώ και είπα στον Γεωργίτση ότι η ενέργεια θα γίνει στις οκτώ και τέταρτο. Ο τομεύς αυτός, επειδή ήτο δικός μου, είχα αναλάβει εγώ την ευθύνη λεπτομερειών, όπως λέμε του σχεδίου, και αυτό το απεδέχθη. Τώρα δεν ξέρω πώς εδημιουργήθη η εντύπωση στον κ. Γεωργίτση ότι είχε δοθεί εφτά και δεκαπέντε και ότι αυτός εισηγήθηκε μετά. Ίσως αυτό που του είπα

εγώ το θεώρησε μετά ως δικό του.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Όχι, άλλο ρωτάω εγώ, κύριε Κομπόκη. Ο κ. Γεωργίτσης ισχυρίζεται ότι τις τελευταίες πέντε, έξι ημέρες ο ίδιος δεν γνώριζε πού βρίσκεται ο Μακάριος και συγκεκριμένα την ώρα που έβαλλαν τα τμήματα τα δικά σας δεν γνώριζε ότι ο Μακάριος ήταν στο Προεδρικό Μέγαρο. Και ρώτησα, μα ήταν δυνατόν να μην γνωρίζει; Διότι εσείς μας είπατε, σε προχθεσινή κατάθεσή σας, ότι κάθε πρωί η φάλαγγα του Μακαρίου, το δρομολόγιο που ακολουθούσε ο Μακάριος εσείς το ελέγχατε, δηλαδή, τον βλέπατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω αν θα είναι δυνατόν να σας παρακαλέσω να μην με φέρνετε σε δύσκολη θέση από πλευράς αντικρούσεων του τι κατέθεσε ο κ. Γεωργίτσης. Εγώ λέω αυτό, κατέβαινε, θα μου επιτρέψετε να πω φανερά με συγκρότημα ολόκληρο ασφαλείας κ.λπ. Έχουμε μονάδες στον δρόμο, έχουμε στρατόπεδο πρώτων αρμάτων μπροστά από την πύλη τους. Είναι ο μοναδικός δρόμος. Καλοκαίρι είναι σύνηθες φαινόμενο να βρίσκεται τα βράδια επάνω στις δροσιές του Τροόδους, της Μονής Κύκκου και ήταν επίσης βέβαιο ότι πρώτα πρώτα είχε υποχρεώσεις καθημερινώς...

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ναι, κύριε Κομπόκη, εγώ πείθομαι ότι πράγματι έτσι είναι όπως τα λέτε, αλλά αν θέλετε, αν θέλετε, δεν είναι υποχρεωτικό, να απαντήσετε, εδώ έχουμε το εξής φαινόμενο με την κατάθεση τη δική σας και την κατάθεση του κ. Γεωργίτση. Θα σας απαριθμήσω μερικά πράγματα και αν θέλετε δώστε μια εξήγηση. Ο κ. Γεωργίτσης μάς λέει ότι στη σύσκεψη στις 2 Ιουλίου, που παρίστασθε εσείς, εκεί του ελέχθη το εξής σε κάποια διαμαρτυρία, μα με ποιους αξιωματικούς θα κάνω αυτή την επιχείρηση, γύρισε ο ΑΕΔ ή ο Ιωαννίδης, δεν θυμάται καλά, και είπε, εδώ είναι ο κ. Κομπόκης ο οποίος θα είναι ο μετά από σας. Δηλαδή, εάν σκοτωθείτε εσείς, αρχηγός θα είναι ο κ. Κομπόκης, ένα αυτό. Δεύτερον, δεν μας είπε την ιδιαίτερη συνομιλία που είχατε εσείς με τον Ιωαννίδη. Τρίτον, μας είπε ότι σε αυτή τη σύσκεψη αναφέρθηκαν 4 ονόματα υποψηφίων Προέδρων. Θυμόταν τα δύο, δεν θυμόταν τα άλλα δύο. Για να μην απαριθμήσω άλλες απαντήσεις οι οποίες έρχονται σε σύγκρουση με περιστατικά τα οποία αναφέρετε εσείς. Δεν το λέω ούτε για να καρφώσω τον κ. Γεωργίτση...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, να σας πω. Μερικά έχουν λογική εξήγηση.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τι θα λέγατε εσείς, όταν έχετε δύο μάρτυρες αξιωματικούς οι οποίοι συγκρούονται σε αυτά τα καίρια θέματα; Τι εξήγηση δίνετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μερικά από αυτά που λέει ο κ. Γεωργίτσης έχουν μια λογική εξήγηση, διότι εγώ τουλάχιστον, όπως το είδα εκεί και σας το ανέφερα εδώ, δεν καθήμεθα συνεχώς, μετά από την αρχική ανακοίνωση της αποφάσεως από τον κ. Μπονάνο και εν συνεχεία την έκθεση του γενικού σχεδίου από πλευράς Ιωαννίδη ή επιτελούς, άρχισε μια μετακίνηση των στελεχών εκεί. Ελέχθη εις τον κ. Γεωργίτση, από αυτούς τους επιτελείς πάρετε στοιχεία, τα οποία έχουν σχέση με την εξέλιξη εις τον πολιτικό τομέα και μια κατάσταση προέδρων κ.λπ., αυτό άκουσα τουλάχιστον. Πήγε προς αυτήν την κατεύθυνση ο κ. Γεωργίτσης, εγίνοντο μερικές άλλες μετακινήσεις, δηλαδή, πιθανόν να ελέχθη κάτι άλλο, επίσης, στον κ. Γεωργίτση που δεν το άκουσα εγώ.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Κύριε Κομπόκη, όταν γυρίσατε στην Ελλάδα, επισκεφθήκατε τον κ. Μπονάνο, τον κ. Ιωαννίδη. Είχατε ανησυχήσει, μετά από αυτά τα δραματικά γεγονότα, μετά την εξέλιξη, είχατε ανησυχήσει για την τύχη σας πλέον σαν Έλληνας, στον οποίο ενδεχομένως η πολιτεία να σας καταλογίσει ευθύνες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν, δεν σας κρύβω ότι περίμενα με τις πρώτες κρίσεις άμεση αποστρατεία, όπως και έγινε, και έκανα την απλή σκέψη ότι τουλάχιστον για μερική ικανοποίηση της κοινής γνώμης κάποιοι από τα στρατεύματα πρέπει να

τιμωρηθούν, από αυτούς που βρισκόμασταν κάτω και, επειδή από αυτούς που βρισκόμαστε κάτω το όνομα το δικό μου και δύο τριών άλλων ακούστηκε πάρα πολύ, υπέθεσα, μάλλον ήμουν βέβαιος, όπως έγινε τελικώς, ότι τουλάχιστον θα αποστρατευθώ. Βέβαια, μετά περίμενα ότι θα γίνουν οι κλασικές ενέργειες, ανακρίσεις, δημιουργία του λεγόμενου σήμερα φακέλου με την προοπτική να ανοίξει αμέσως, σε λογικό χρονικό διάστημα, και τα χρόνια περνούσαν.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Επιχειρήσατε, κύριε Κομπόκη, να δείτε την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας μετά τη μεταπολίτευση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Καταρχήν να μου επιτρέψετε να πω ότι δεν ήξερα καλά καλά ποιοι ήταν στην πολιτική ηγεσία τότε.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν ξέρατε ποιος είναι Υπουργός Εθνικής Άμυνας; Πολιτική ηγεσία, είπα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εννοείτε μετά τη μεταπολίτευση;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μετά τη μεταπολίτευση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, δεν ήρθα σε επαφή ούτε με τον κ. Αβέρωφ ούτε με κανέναν άλλο. Δηλαδή, δεν ζήτησα να παρουσιαστώ, γιατί δεν είχα, εννοώ, επαφή.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Στη συνάντηση που είχατε με τον κ. Γκιζίκη για το θέμα πλέον της τύχης των αξιωματικών της Κύπρου, για σας συγκεκριμένα, σας έδωσε καμία διαβεβαίωση ο κ. Γκιζίκης; Πάντα μετά τη μεταπολίτευση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ δεν το τοποθέτησα για θέμα τύχης. Εγώ απλώς πήγα να διαπιστώσω εάν αυτά που ελέχθησαν, ότι η ενέργεια στην Κύπρο έγινε με την πρωτοβουλία τη δική μας, ότι ελέχθη αυτό από την ηγεσία εδώ της Ελλάδος, είναι γεγονός και μου απήντησε ο κ. Γκιζίκης ότι δεν υπάρχει τέτοιο θέμα. Καταρχήν ήμουν γνώστης εγώ της ενέργειας και σε οποιονδήποτε με ρωτήσει θα το καταθέσω αμέσως. Άρα έχετε στο θέμα αυτό κάλυψη. Αυτό όχι βέβαια από πλευράς τύχης, από πλευράς δεοντολογίας, αν μου επιτρέπετε να πω, διότι το θέμα τύχης είναι διάφορο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Με τον κ. Γεωργίτση, μετά τη μεταπολίτευση, δεν είχατε συζητήσει όλη αυτή την περιπέτεια;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα πρέπει να πιστέψετε ότι δεν τον είδα τον κ. Γεωργίτση από την ημέρα που επέστρεψα στην Ελλάδα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Κύριε Κομπόκη, αιχμαλώτους είχατε εσείς μετά τις 20 του μηνός; Τούρκους συλλάβατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τι τους κάνατε αυτούς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτούς τους προωθούσαμε στο ΓΕΕΦ. Αυτή είναι μια κλασική μέθοδος, ιδιαίτερα στις καταδρομές, επειδή δεν προβλέπεται από τη σύνθεση ανακριτικό προσωπικό για στρατιωτική ανάκριση, δεν έχουμε καμία δυνατότητα εκτός από την άμεση προώθηση, για να τους εκμεταλλευτεί το κλιμάκιο αυτό που έχει...

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ξέρετε γιατί το ρωτάω; Το ρωτάω να μου πείτε, γιατί δεν ξέρουμε ούτε εμείς εδώ. Με αυτούς τους Τούρκους που συλλάβατε τι έγινε; Τους αξιοποιήσαμε μετά, για να τους ανταλλάξουμε με αυτές τις οικογένειες που ψάχνουν ακόμα να βρουν τους αγνοούμενους; Αν ξέρετε, ποια ήταν η τύχη αυτών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ξέρω ότι έγιναν ορισμένες ανταλλαγές τότε, κατά τη διάρκεια της ανακωχής.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Και η τελευταία ερώτηση, κύριε πρόεδρε. Τι εξήγηση δίδετε να μην βρίσκεται ο αρχηγός του ΓΕΕΦ, ο κ. Γεωργίτσης, στο ΓΕΕΦ και να βρίσκεται στο μέγαρο της ΕΛΔΥΚ, κύριε Κομπόκη, το βράδυ της 15ης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το πρωί εννοείτε;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Το πρωί, το πρωί.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατά την ενέργεια;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κατά την ενέργεια.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάλι με φέρνετε σε δύσκολη θέση. Αυτό έχω αναφέρει ότι υπήρξε και ένα από τα σημεία κάποιας τριβής και εψυχράνθησαν οι σχέσεις μας, διότι φυσιολογικά ήξερα ότι πρέπει να βρίσκεται στη

θέση του αρχηγού ΓΕΕΦ. Τώρα βέβαια με ποια κριτήρια και πώς σκεπτόμενος ο κ. Γεωργίτσης ευρέθη εκεί, δεν ξέρω.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Παρείχε ασφάλεια το κτίριο του ΓΕΕΦ, κύριε Κομπόκη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε, το κτίριο του ΓΕΕΦ είχε ένα σωρό κόσμο μέσα και αξιωματικούς, δηλαδή γι' αυτούς πώς παρείχε ασφάλεια και δεν θα παρείχε για τον κ. Γεωργίτση;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε πρόεδρε, τελείωσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Μαρκόπουλο να λάβει τον λόγο με την ίδια πάντοτε παράκληση.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Κομπόκη, είπατε σε μια στιγμή την πρώτη μέρα που μας εκθέσατε τα γεγονότα ότι μαζί με άλλους βασανιστήκαμε. Αναφερθήκατε στο πρώτο πρόσωπο για το θέμα αυτό του πραξικοπήματος, όπως το λέμε εμείς, της ενέργειας αυτής της εκτάκτου, όπως το λέτε εσείς. Με ποιους άλλους βασανιστήκατε, με ποιους άλλους συζητήσατε αυτό το θέμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε, πρώτα πρώτα, όπως σας είπα και προηγουμένως, ο πρώτος άνθρωπος, ο πρώτος αξιωματικός που ενημερώσαμε κάτω μαζί με τον κ. Γεωργίτση ήταν ο κ. Γιαννακόδημος και είδα ότι άρχισε να βασανίζεται αμέσως κι αυτός, να προβληματίζεται με το όλο θέμα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Εκτός απ' αυτόν, με άλλα πρόσωπα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας πω αμέσως. Μετά είχα τους αμέσως υφισταμένους διοικητάς μου. Επί του προκειμένου να σας πω το εξής. Την παραμονή της ενεργείας, τη 14η του μηνός...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Με συγχωρείτε, εγώ θέλω ονόματα, έχετε την καλοσύνη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, θα σας πω. Θα σας πω αμέσως. Ο κ. Κορκόντζελος φοβερά βασανίστηκε. Μέχρι την τελευταία στιγμή καταλάβαινα ότι ανά πάσα στιγμή ήταν έτοιμος να μου πει, αν είναι δυνατόν, να μην το κάνει. Το καταλάβαινα, αλλά είναι, θα τον δείτε εδώ, είναι σεμνός, πάρα πολύ σεμνός και ίσχυαν αυτά που σας είπα, μέχρι προ ολίγων ετών δεν τολμούσε καν να μου το διατυπώσει.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Λοιπόν, Γιαννακόδημος, Κορκόντζελος, άλλος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δαμασκηνός, Χολίδης, είναι νεκρός, Ραυτόπουλος. Αυτοί.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Με κανέναν υφιστάμενό σας, άλλον από αυτούς που έλαβαν μέρος στην καταδρομή αυτή εναντίον του Προεδρικού Μεγάρου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, αυτοί ήταν οι αμέσως υφιστάμενοι διοικηταί δικοί μου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Είχατε κανέναν της απολύτου εμπιστοσύνης σας μέσα σ' αυτές τις δυνάμεις οι οποίες επετέθησαν στο Προεδρικό Μέγαρο, της απολύτου εμπιστοσύνης σας; Ήσαστε αρχηγός των δυνάμεων καταδρομών εκεί. Οι δυνάμεις καταδρομών απ' ό,τι ξέρω δεν είναι απλά στρατιωτικά τμήματα. Κινούνται από στρατιωτική πλευρά μέχρι αθλητική μέχρι πρακτορική ακόμα. Έτσι δεν είναι; Είναι ένα ανάμικτο έκτακτο τμήμα. Μέσα σ' αυτό είχατε ορισμένους απολύτως έμπιστους στους οποίους θα μπορούσατε να αναφερθείτε σχετικά με το θέμα του Μακαρίου; Δηλαδή, για να κάνω πιο σαφή την ερώτησή μου, μου κάνει εντύπωση, κύριε Κομπόκη, πώς αυτό που είπατε για τη θεία πρόνοια ουσιαστικά κατά τη γνώμη μου το κάνατε εσείς. Αφήσατε στη θεία πρόνοια τη διαφυγή του Μακαρίου. Εγώ δεν μπορώ να πιστέψω ότι το όλο αυτό σχέδιο το οποίο συλλάβατε ήταν δυνατόν να εκτελεστεί κατά γράμμα και δεν ήσασταν εσείς ο άνθρωπος ο οποίος θα έπρεπε να εμπιστευθείτε τουλάχιστον σε κάποιον έμπιστό σας άνθρωπο ότι ο Μακάριος πρέπει πάση θυσία να διαφύγει. Εσείς ήσασταν πίσω, δεν μετείχατε στο Προεδρικό Μέγαρο, έτσι δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, αλλά σε μια κάποια απόσταση.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Το εμπιστευθήκατε αυτό σε κάποιον άνθρωπό σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν χρειαζόταν. Πέραν των δύο, Κορκόντζελου, Δαμασκηνού, και του

τρίτου, του νεαρού τότε υπολοχαγού Γλεντζέ, που ενήργησαν προς την κατεύθυνση του Προεδρικού Μεγάρου, δεν υπήρχε κανένας λόγος να ασχοληθώ με τους άλλους και σ' αυτούς τους τρεις...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μα αυτοί οι τρεις δεν ήξεραν όμως το μυστικό σας. Έτσι δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, πολλώ δε μάλλον οι άλλοι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτό το εμπιστευθήκατε σε κάποιον άλλον;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Καταρχήν θα μου επιτρέψετε να πω ότι στον χώρο τον δικό μου κάτω, των καταδρομών εννοώ δηλαδή, δεν είχα κανέναν άλλον ούτε της ηλικίας της δικής μου ούτε του βαθμού μου. Ήταν πολύ χαμηλότερα από πλευράς ηλικίας ή βαθμού, δηλαδή δεν είχα και άνθρωπο με τον οποίο να συζητάω και τα προσωπικά μου κ.λπ., αλλά από άποψη επιχειρησιακή δεν χρειαζόταν.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Μου κάνει εντύπωση ότι επί δύο ώρες δεν ξέρατε, όπως είπατε εσείς, ποιο ήταν το αποτέλεσμα. Το μάθατε μετά από δύο ώρες ότι κατελήφθη το Προεδρικό Μέγαρο και εκείνη την ώρα δεν ξέρατε εσείς εάν ο Μακάριος ζούσε ή πέθανε, εάν διέφυγε ή όχι. Το μάθατε πολύ αργότερα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, όχι. Κάποιο λάθος έχει γίνει. Δεν είπα το αντελήφθην μετά από δύο ώρες. Ήμουν σε διαρκή επικοινωνία. Μετά από δύο ώρες κατελήφθη ο χώρος, οι στόχοι Προεδρικό, Επικουρικό, ολοκληρώθη σχεδόν η επιχείρηση, αλλά εγώ παρακολουθούσα συνεχώς.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν υπήρχε όμως κανένας εμπιστοσύνης σας άνθρωπος ο οποίος κατά το διάστημα αυτό να σας πληροφορεί για την τύχη του Μακαρίου. Υπήρχε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πάλι δεν υπήρχε ανάγκη.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν υπήρχε ανάγκη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν υπήρχε ανάγκη. Την εξέλιξη την έβλεπα και από κει που ήμουν και από πλευράς ασυρμάτου και οπτικώς.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Είναι ένα στοιχείο, κύριε Κομπόκη, το οποίο μας κάνει και αμφιβάλλουμε. Πείτε μου κάτι σας παρακαλώ. Εκτός από αυτή την αποστολή της έκτακτης ενέργειας, το κυρίως έργο το δικό σας, εκτός από εκπαίδευση ήταν φυσικά να κάνετε και κάποια οχυρωματικά έργα, ήσαστε αρχηγός των δυνάμεων καταδρομών, να φροντίζετε για την υπεράσπιση της Κύπρου. Έτσι δεν είναι; Είχατε κάνει τέτοια έργα στη Βόρεια Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Δεν έχει έργο τέτοιο ο διοικητής καταδρομών σε καμία περίπτωση.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Σε καμία περίπτωση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σε καμιά χώρα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Η κυρία αποστολή η δική σας ποια ήταν εκεί, μόνο εκπαίδευση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν τα οχυρωματικά έργα παντού γίνονται μερίμνη μηχανικού και...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Η δική σας συμβολή, των δυνάμεων καταδρομών, ποια ήταν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οι δυνάμεις καταδρομών είναι καταρχήν επιθετικές μονάδες. Τα οχυρωματικά έργα είναι θέμα αμύνης.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ήσασταν έτοιμος λοιπόν να επιτεθείτε σε περίπτωση εισβολής, έτσι δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και αυτό έκανα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μεταξύ 17 και 20, αφού έγινε το πραξικόπημα, οι δυνάμεις οι δικές σας έκαναν αυτή την επίθεση; Ανεπτύχθησαν στη Βόρειο Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μεταξύ της 15^{ης} και 20^{ής};

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Εγώ λέω από 17 και πάνω, από 17 έως 20.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όπως το ανέφερα εδώ, τη 19^{η} του μηνός, χωρίς να έχω εντολή, πρωτοβούλως, απέσυρα τις μονάδες μου κει που βρίσκονταν και μια ήταν αρκετά διασκορπισμένη και τις πήγα στους χώρους που προεβλέποντο, διότι πλέον θεωρούσαμε κάτω ότι η επέμβαση των Τούρκων είναι πολύ πιθανή. Επ' αυτού ανέφερα ότι δεν μας επέτρεπαν, έλεγαν στον Γεωργίτση να μην επιστρατευθούμε, να μην κάνουμε κίνηση τέτοια καμία που ενδεχομένως θα

αποτελέσει αφορμή για τους Τούρκους να επέμβουν. Φαίνεται ότι μέχρι τότε εκτιμούσαν εδώ πάνω ότι η 15η δεν αποτελούσε αφορμή. Ενώ αν γινόταν επειδή... Έλεγαν συνεχώς ότι δεν έχουμε εναντίον των Τούρκων τίποτα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι, δεν με καταλάβατε, κύριε Κομπόκη. Μετά το πραξικόπημα, δεν μιλάω για καμία επιστράτευση, μιλάω για τις δικές σας δυνάμεις, αυτές που είχατε υπό τας διαταγάς σας. Πήγαν οι δύο να κυνηγήσουν τον Μακάριο, απ' ό,τι ξέρω, δύο μοίρες. Έτσι δεν είναι; Η άλλη βρέθηκε στη Λευκωσία. Στη Βόρειο Κύπρο πήγαν καθόλου δικές σας δυνάμεις;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν προεβλέποντο θέσεις για δικές μου μονάδες στην περιοχή Κυρήνειας.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς, όμως, σαν ένας άνθρωπος ο οποίος είχατε την ευθύνη της διοικήσεως ενός μεγάλου τμήματος, δεν σκεφθήκατε σαν Έλληνας αξιωματικός, γίνεται εισβολή των Τούρκων, ότι αυτά όλα πρέπει να σταματήσουν από οπουδήποτε αλλού και οι δικές σας δυνάμεις, ανεξάρτητα αν είχαν ή δεν είχαν άνωθεν εντολές, να πάνε να αντικρούσουν τον εχθρό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό, σας είπα και προηγουμένως, κάναμε συνεχώς.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Για τις δικές σας δυνάμεις εννοώ πάντοτε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αφού σας λέω έφτασα μέχρι το σημείο να κάνω πρωτοβούλως ενέργειες που απαγορεύονται από τους στρατιωτικούς κανονισμούς. Έπαιρνα την ευθύνη απάνω μου, καταλαβαίνετε τι θα πει αυτό;

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Οι δύο μοίρες αυτές πότε γύρισαν και πήγαν στη Βόρειο Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν οι τρεις μοίρες.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ : Οι τρεις μοίρες.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτές οι τρεις μοίρες είχανε βάσει σχεδίου ορισμένες θέσεις. Σ' αυτές τις θέσεις πήγα τις μοίρες τη 19η του μηνός, επειδή άρχισα να φοβάμαι ότι τα πράγματα είναι πολύ σοβαρά και το έκανα πρωτοβούλως, πλην ενός λόχου που άφησα στην περιοχή του Προεδρικού Μεγάρου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Οι θέσεις αυτές ποιες ήταν; Ήταν στη Βόρεια Κύπρο, στην περιοχή της Κυρήνειας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτές οι θέσεις των δύο μοιρών είναι στην περιοχή Πενταδακτύλου, η μία βορείως η άλλη νοτίως και η μία είναι κοντά στο αεροδρόμιο Τύμπου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Ευχαριστώ πολύ. Πέστε μου, σας παρακαλώ πολύ, γνωρίζετε τον αντισυνταγματάρχη Παπαποστόλου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εάν τον γνωρίζω;

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μήπως αναφέρεστε σ' αυτόν που είναι στον Κορυδαλλό;

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι, σ' αυτόν που ήταν στη συνωμοσία της πιτζάμας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα. Στον αντισυνταγματάρχη αυτόν παρέδωσα κατόπιν διαταγής την 1η μοίρα αλεξιπτωτιστών έναν μήνα μετά την 21η Απριλίου, διότι το καθεστώς τότε θεώρησε ότι εγώ δεν ήμουν εμπιστοσύνης και ήτο αυτός.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Τι γνωρίζετε για την ανάμειξή του στη δολοφονία του Γιωρκάτζη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τίποτα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Έτυχε να ακούσετε τίποτα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είναι τόσο θολό αυτό το θέμα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ. Ξέρετε ότι στην επιστολή Μακαρίου αναφέρονται 120 ονόματα αξιωματικών ως συνωμοτούντων, το δικό σας περιλαμβάνεται μέσα, έτυχε να το ακούσετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατά καιρούς, όπως και χθες ανέφερα, κατ' έτος σχεδόν, με κάθε άφιξη καινούργιας αποστολής αξιωματικών κάτω, μετά από λίγο καιρό ο Μακάριος ζητούσε μερικοί να επαναπατριστούν ως μη εμπνέοντες εμπιστοσύνη.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μιλώ γι' αυτό τον κατάλογο συγκεκριμένα, κύριε Κομπόκη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτοί όλοι μαζεύτηκαν σε μια κατάσταση. Απετέλεσαν ένα νούμερο που ενδεχομένως να είναι αυτό που λέτε. Δεν ξέρω

αν είμαι σ' αυτήν την κατάσταση. Ξέρω ότι μετά την επάνοδο του Μακαρίου στο νησί, μετά τη μεταπολίτευση, τότε μου απηγορεύθη και μένα, μπήκα στην κατάσταση αυτών που δεν επιτρέπεται να πάμε στην Κύπρο.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ήσαστε δηλαδή στην κατάσταση αυτή που ανέφερε ο Μακάριος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στην κατηγορία των persona non grata, όπως λέγεται.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Να ξανακάνω την ερώτηση. Ήσαστε στην κατάσταση, αν το έχετε ακούσει, αν το έχετε μάθει, των 120 ατόμων τα οποία έστειλε ο Μακάριος προς τον κυβερνήτη τότε Γκιζίκη και των οποίων ζητούσε την απέλαση από την Κύπρο; Έλεγε συγκεκριμένα ότι αυτοί οι 120 συνωμοτούν και ζητώ να τους επαναπατρίσετε. Νομίζετε ότι ήσαστε σ' αυτή την κατάσταση των 120 ή όχι;. Επαναλαμβάνω την ερώτηση για τους συναδέλφους.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ έχω την εντύπωση ότι έγινε αλλιώς. Ότι στην επιστολή αυτή που εστάλη εζητήθη να φύγουν όλοι οι αξιωματικοί της Εθνικής Φρουράς από την Κύπρο, πλην των της ΕΛΔΥΚ. Να μείνει ένα μέρος μόνο, για ένα χρονικό διάστημα, ώστε να εκπαιδεύσει τους Κύπριους αξιωματικούς σιγά σιγά, ώστε να επανδρώσουν την Εθνική Φρουρά. Εάν τώρα αυτό το μέρος που θα έμενε ήτο συνημμένο στην επιστολή και έλεγε τα ονόματα αυτών που θα μένανε ή τα ονόματα αυτών που θα φεύγανε δεν ξέρω.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν το ξέρετε, καλώς. Γνωρίζετε πλήρως το σχέδιο Κ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το σχέδιο αντιμετωπίσεως τουρκικής εισβολής.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ξέρετε ότι αυτό προέβλεπε επέμβαση της ελληνικής αεροπορίας στην περίπτωση της τουρκικής εισβολής;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε, το σχέδιο Κ κατ' αρχήν προέβλεπε επέμβασιν μόνο ναυτική.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι αεροπορική;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μόνο στο τέλος. Όταν επρόκειτο να αφιχθούν τα PHANTOMS στην Ελλάδα προσετέθη από άποψη εισηγήσεως προς το ΑΕΔ και η αεροπορική υποστήριξη. Διότι μέχρι τότε εθεωρείτο μάλλον αδύνατη, ενώ με τα PHANTOMS προωθούμενα στην Κρήτη θα είχαμε πια τη δυνατότητα. Είναι θέμα αποστάσεως, καταλάβατε;

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Και τα F84;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτή η εισήγησις είχε γίνει από κάπου. Δεν είχε όμως ακόμη ενσωματωθεί στο σχέδιο Κ, όταν μεσολάβησαν τα γεγονότα. Αλλά ήταν κοινώς γνωστό ότι έχουμε πλέον τη δυνατότητα επεμβάσεως και δι' αεροπορίας.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ξέρετε ότι έφυγαν δύο PHANTOMS στις 22 το πρωί από την Ανδραβίδα και πήγαν στο Ηράκλειο και το ένα έσπασε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ ξέρω ότι υπήρχε μια ετοιμότης, αυτή έφτασε μέχρι του σημείου σχεδόν να εκτελεστεί, να πάνε όχι δύο αεροπλάνα, να πάει ένα σμήνος στην Κρήτη, δηλαδή, περισσότερων των δύο αεροσκαφών.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν το έχετε ακούσει αυτό το γεγονός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πώς είπατε;

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτό που σας είπα δεν το έχετε ακούσει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Άκουσα για περισσότερα ότι θα πήγαιναν στην Κρήτη. Τώρα εάν βέβαια από αυτά που θα πήγαιναν πήγαν πρώτα τα δύο και κάποιο απ' αυτά έπαθε κάτι, δεν... Εγώ περίμενα, να σας το πω αλλιώς, ήμουν βέβαιος ότι μετά από 2, 3 ώρες που άρχισε η εισβολή θα δω PHANTOMS κάτω στην Κύπρο.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς σαν αρχηγός των καταδρομών αναμένατε μόνο τα PHANTOMS όχι τα F84;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν ανέμενα αεροσκάφη και περισσότερο υπελόγιζα στα PHANTOMS βάσει των λεγομένων τότε δυνατοτήτων που είχαν.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Τα F-84F δεν τα είχατε ακούσει, δεν περιμένατε να φτάσουν εκεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και αυτά μου φαίνεται ότι είχαν μια κάποια δυνατότητα, μικρότερη από τα PHANTOMS.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ξέρετε ότι μέσα στο σχέδιο Κ, στο προσάρτημά του, υπήρχε σχέδιο να περάσουν τα F-84F να χτυπήσουν το προγεφύρωμα και κατόπιν, επειδή δεν είχαν ακτίνα δράσεως ικανή, να γυρίσουν πίσω να προσγειωθούν στην αγγλική βάση και εν ανάγκη στη Συρία; Το είχατε ακούσει αυτό από εκείνη την πλευρά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τέτοιου είδους εισηγήσεις εγένοντο πολλές φορές από τον υπεύθυνο αξιωματικό των σχεδίων του ΓΕΕΦ με βάση τις ελληνικές δυνατότητες. Το τι ακριβώς από την άποψη αυτή περιελάμβανε το σχέδιο Κ δεν μπορώ εγώ να σας το πω.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Σας ρώτησα αν ξέρετε και μου είπατε ότι είναι πασίγνωστο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το σχέδιο Κ τι είναι, όχι τι περιέχει. Εγώ ξέρω το μέρος που αφορούσε εμένα. Αρκετά μέρη αυτού του σχεδίου που αφορούσαν και άλλους, αλλά γενικά, δεν μπορώ να πω.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι, αλλά ανώτερος αξιωματικός εσείς τότε εκείνη την εποχή, είναι δυνατόν να μην γνωρίζατε από πού θα μπορούσατε να περιμένετε κάποια βοήθεια εκεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σας είπα ότι γνώριζα γενικά ότι έπρεπε να περιμένω βοήθεια από πλευράς θαλάσσης δι' υποβρυχίων και από πλευράς αέρος δι' αεροσκαφών.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακριβή δυνατότητα δεν ήξερα, διότι δεν γίνονται γνωστές αυτές ανά πάσα στιγμή σε όλους τους υπευθύνους διοικητάς. Αυτά τα ξέρουν οι αρμόδιοι αξιωματικοί του επιτελείου του ΓΕΕΦ και τα ανακοινώνουν όταν πρέπει.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ πολύ. Πέστε μου σας παρακαλώ τι γνωρίζετε για την περίπτωση των 300 πεζοναυτών που επρόκειτο να έρθουν από τη Σούδα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Και αυτό δεν το γνωρίζετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ ξέρω ότι ήρθε μία μοίρα καταδρομών δι' αεροσκαφών.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Τι αεροσκαφών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Διά των αεροσκαφών Noratlas. Από αυτά τα αεροσκάφη, είναι γνωστό αυτό, ένα κατεστράφη από τη δική μας αεροπορία κατά λάθος, γιατί τα πέρασαν για τουρκικά, από τη δική μας αντιαεροπορία, από τα αντιαεροπορικά μας. Εν πάση περιπτώσει η μοίρα με αυτές τις, μοίρα είναι ίσον τάγμα καταδρομών...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πότε τα αναμένατε αυτά, πότε ήρθαν μάλλον;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτοί έφτασαν ή την 22η ή την 23η του μηνός.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πότε τα αναμένατε κανονικά; Δεν είχατε πάρει σήμα ότι πρέπει να έρθουν αυτοί οι 300 οι πεζοναύτες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε, αυτή η ενέργεια από δω ξεκίνησε και εξετελέσθη μερίμνη εδώ Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων, μερίμνη ΓΕΕΘΑ, σε χρόνο που εγώ ήμουν μαχόμενος στην περιοχή Κυρήνειας.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν μου απαντήσατε. Κάνω συγκεκριμένη την ερώτηση, σας παρακαλώ αν μπορείτε να μου απαντήσετε, αν ξέρετε, εσείς αναμένατε πιο πριν αυτούς τους 300 πεζοναύτες εκεί; Είχατε κάποια γνώση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ δεν τους περίμενα καθόλου. Δεν προεβλέποντο από πουθενά, το σχέδιο δεν περιελάμβανε αυτά.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Απλώς τους είδατε κάποτε να έρχονται, όταν ήταν πλέον πολύ αργά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, έμαθα όταν ήρθαν, όταν έφτασαν...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Τον κ. Σβώλη τον γνωρίζετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...και με συγχωρείτε, η μοίρα αυτή μάλιστα αρχικώς ελέχθη να τεθεί υπό τις δικές μου διαταγές, διότι επρόκειτο περί μοίρας καταδρομών. Εν συνεχεία την κράτησε στο ΓΕΕΦ στα χέρια της ως εφεδρεία.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Προωθήθηκαν αυτοί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτή η μοίρα ενεπλάκη εν συνεχεία στις επιχειρήσεις αεροδρομίου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν προωθήθηκε στη Βόρειο Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχε μεσολαβήσει ανακωχή.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Τον κ. Σβώλη τον γνωρίζετε, τον ταγματάρχη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σβώλη; Πρέπει να είναι ανώτατος...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι, ταγματάρχης είναι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Υπήρχε ένας Σβώλης στις καταδρομές ο οποίος ήταν ταγματάρχης προ 10 ετών.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ο κ. Σβώλης λοιπόν είναι υπεύθυνος για την καθυστέρηση αυτών των αεροπλάνων. Ανέλαβε την ευθύνη να καθυστερήσουν αυτά τα αεροπλάνα στην Κρήτη. Επρόκειτο οι 300 πεζοναύτες να έρθουν με τρία BOEING 707 και κατά την απογείωση στις 20 του μηνός έσπασε το ένα λάστιχο και από το ένα λάστιχο αυτό ο κ. Σβώλης έδωσε την εντολή να σταματήσει η αποστολή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Προφανώς εννοείτε άλλον Σβώλη, της αεροπορίας, διότι αυτόν που είπατε ταγματάρχη είναι του στρατού και δεν έχει σχέση με την αεροπορία. Εγώ ξέρω Σβώλη του στρατού των καταδρομών.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πώς είπατε;

ΜΕΛΟΣ: Ο Σβώλης στον οποίο αναφέρεστε, κύριε Μαρκόπουλε, είναι ο ταξίαρχος Σβώλης, Βασίλειος Σβώλης, διευθυντής του 2ου Επιτελικού Γραφείου Αεροπορίας.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτός ο οποίος έδωσε την εντολή να...

ΜΕΛΟΣ: Δεν είναι έτσι τα περιστατικά, είναι περίπου έτσι. Δεν είναι ακριβώς έτσι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επ' αυτών η απάντησή μου είναι, αν επιτρέπετε, είναι ότι δεν ξέρω τίποτα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν ξέρετε τίποτε. Ευχαριστώ πολύ. Πέστε μου, σας παρακαλώ, ξέρετε ότι κατά τη νύχτα της 23ης Ιουλίου, όταν εγίνετο η μεταπολίτευση, διεδίδετο στο Πεντάγωνο ότι σφάζεται ο Κομπόκης; Η χαρακτηριστική έκφραση αυτή ελέγετο με την έννοια ότι γίνεται επίθεση στην Κύπρο εναντίον των ταγμάτων σας, των μονάδων σας. Τι απώλειες είχατε από τους Τούρκους εσείς και τι απώλειες είχατε κατά την περίοδο του πραξικοπήματος και γιατί διεδίδοντο αυτές οι φήμες, εάν μπορείτε να δώσετε μια εξήγηση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν, αυτό βέβαια μ' αυτήν την φρασεολογία το ακούω τώρα. Δεν πρέπει να είναι για την 23η του μηνός γιατί την 23η είχε γίνει η ανακωχή.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Το βράδυ της μεταπολίτευσης εδώ, όταν ερχόταν...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Προφανώς αν ήταν την 22η το καταλαβαίνω. Την 20ή, 21η, 22η. Εάν αυτό ήταν αποτέλεσμα των πληροφοριών ότι οι μονάδες καταδρομών είχαν υποστεί μεγάλες απώλειες, διότι εδέχθησαν το βάρος της προσβολής από πλευράς Τούρκων στην περιοχή Πενταδακτύλου Κυρήνειας, δεν ξέρω.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς είχατε απώλειες από τους Τούρκους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχα πράγματι πάρα πολλές απώλειες, σε ποσοστό τέτοιο που βάσει των στρατιωτικών εκτιμήσεων οι μονάδες 'φτάναν στα όρια που πρέπει να αποσυρθούν πλέον για ανασυγκρότηση, που δεν μπορούν πια να μάχονται. Ιδίως μιας από τις τρεις μονάδες είχε σκοτωθεί ο διοικητής της, είχε σκοτωθεί ένας άλλος λοχαγός της, είχαν τραυματιστεί όλοι οι διοικητές των λόχων, είχε μείνει με επικεφαλής περισσότερο εφέδρους νεαρούς αξιωματικούς και τα πράγματα είχαν αρχίσει να γίνονται πάρα πολύ δύσκολα. Βέβαια μεσολάβησε η ανακωχή και την απέσυρα αυτή τη μονάδα προς τα πίσω. Αν αυτά δικαιολογούν κάτι τέτοιο, δεν ξέρω τίποτε άλλο.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Η διασπορά αυτή των φημών είναι δυνατόν να ήταν υποβολιμιαία, για να ανασταλεί η μεταπολίτευση εδώ, η έλευση του Καραμανλή κ.λπ. στο Πεντάγωνο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν πρέπει να είχε σχέση. Για να είμαι ειλικρινής δεν το πολυκαταλαβαίνω αυτό... οι μονάδες στο κομβόι κ.λπ. δεν το πολυκαταλαβαίνω...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Καλώς. Είπατε ότι κάνατε ορισμένες ερωτήσεις στον Ιωαννίδη και ότι τον είδατε, γιατί δεν έστειλαν τα PHANTOMS κ.λπ. και ότι αυτός τα μάσησε,

όπως μας είπατε, χρησιμοποιήσατε αυτή τη λέξη, και ότι άφηνε υπόνοιες για κάποια εσκεμμένη ενέργεια, ότι δεν ήταν λάθος, αλλά εσκεμμένα δεν έστειλε τα PHANTOMS, εσκεμμένα δεν έδωσε εντολές κάτω για αντίσταση. Αφήσατε να εννοηθεί ότι πιθανόν ο Ιωαννίδης να υπονοούσε άλλους. Ποιους άλλους μπορεί να υπονοούσε κατά τη γνώμη σας, στρατιωτικούς ή πολιτικούς άλλους, Έλληνες ή ξένους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν, όπως ανέφερα επ' αυτού, ο κ. Ιωαννίδης δεν μου έδινε σαφείς απαντήσεις σ' ό,τι αφορά την αεροπορία, σ' ό,τι αφορά το ναυτικό από πλευράς, δηλαδή, αποστολής κάτω υποστηρίξεως. Αυτό στο οποίο επέμεινε πάρα πολύ, αλλά δεν μπόρεσα να του βγάλω κάτι που να αποτελεί πράγματι στοιχείο, για να με οδηγήσει σε κάποια κατεύθυνση πιο σαφή, ήταν ότι δεν ανέμενε ότι θα γίνει τουρκική εισβολή, διότι είχε ρυθμιστεί να μην γίνει.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Είχε ρυθμιστεί από πού;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω. Σ' αυτό όταν του ξέφυγε...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν σας προβλημάτισε όλα αυτά τα χρόνια αυτό το πράγμα; Δεν σκεφθήκατε τι εννοούσε ο Ιωαννίδης, ρυθμιστεί από ποιον; Ποιος ήταν ο ανώτατος αυτός ρυθμιστής που ερύθμιζε να μην γίνει τουρκική εισβολή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επ' αυτού, επίσης, έχω αναφέρει επανειλημμένως ότι, μόλις το άκουσα αυτό, περίπου τον έπιασα από τον λαιμό.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Τον Ιωαννίδη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...για να μου εξηγήσει και, όπως επίσης χαρακτηριστικά είπα και σε άλλη απάντηση, ήμουν εγώ τώρα ο ανακριτής. Δεν μπόρεσα να βγάλω περισσότερα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Κομπόκη, σ' αυτά τα χρόνια που πέρασαν, εσάς αυτό που τόσο σας προβλημάτισε, που έγινε αιτία να πιάσετε τον Ιωαννίδη σχεδόν από τον λαιμό, με πόσους το συζητήσατε, τι λύση βρήκατε, τι διέξοδο βρήκατε στις σκέψεις σας αυτές;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας πω.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ένα όνομα δεν μπορείτε να μας πείτε αν προσανατολίζεστε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ κατέληξα στο εξής συμπέρασμα, με μια πιθανότητα δηλαδή να είναι συμπέρασμα, δεν μπορώ να πω με βεβαιότητα. Ο Ιωαννίδης έγινε δικτάτορας έξι μήνες, οχτώ μήνες, πριν από την ενέργεια αυτή. Πιθανόν να ήθελε ο άνθρωπος να κάνει κάτι, για να προβληθεί σ' αυτή τη χώρα, οι κυπριακές συνομιλίες, οι ενδοκυπριακές ενισχυμένες δεν προχωρούσαν κάτω στην Κύπρο. Ελέγετο δεν προχωρούσαν υπαιτιότητι ημών, δηλαδή του Μακαρίου...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μας τα έχετε πει αυτά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Εγώ θα ήθελα...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, λέω πού κατέληξα. Να πήρε απόφαση να γίνει η επέμβαση κάτω στην Κύπρο, αυτό όμως το πράγμα τρόπον τινά ερυθμίσθη κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην υπάρξει αντίδραση από πλευράς Τούρκων, με το αντάλλαγμα ότι οι κυπριακές αυτές συνομιλίες θα προχωρήσουν και δεν θα σταματούν στα σημεία...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, θα μου επιτρέψετε να σας πω ότι ξεφεύγετε στην απάντηση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξεφεύγω.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μα δεν θέλω να μου πείτε το σκεπτικό με το οποίο παρέσυραν πιθανόν τον Ιωαννίδη. Εγώ θέλω να μου πείτε εάν εσείς καταλήξατε αυτά τα δέκα χρόνια σε κάποια σκέψη ως προς κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο ή παράγοντα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Απλώς κατέληξα σε αυτήν την αυτήν που είπατε τώρα με αφορμή τη λέξη που είπατε, ότι σε κάποια παγίδα έπεσε ο άνθρωπος.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μάλιστα. Και η τελευταία μου ερώτηση. Εφόσον υπήρξε αυτή η υπόνοια κάποιου ρυθμιστή, ανώτατου ρυθμιστή που τον ψάχνουμε αυτή τη στιγμή, να μην γελιόμαστε, πέστε μου, σας παρακαλώ, δεν νομίζετε ότι όσοι επαγιδεύθησαν ή όσοι ενσυνείδητα έγιναν όργανα

αυτού του ρυθμιστή έπαιξαν τον ρόλο προδοτών;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν νομίζετε, κύριε Μαρκόπουλε, ότι είναι κρίσις αυτό; Ας μην ζητάμε κρίσεις από τον μάρτυρα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Εντάξει. Καλώς, κύριε πρόεδρε, τελείωσα. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Παρακαλώ τον κ. Λιβανό να λάβει τον λόγο με την ιδίαν πάντοτε παράκλησιν, έκκλησιν δική μου και με την προσθήκη... ή δεν τη λέω τώρα, θα τη πω μετά στον κ. Βαρβιτσιώτη, για να μην παρεξηγηθώ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, θα είμαι πάρα πολύ σύντομος στις ερωτήσεις μου, τις έχω δε προετοιμάσει έτσι, για να μην σας κουράσω και αν θέλετε και εσείς, εφόσον είναι έτσι διατυπωμένες, να μας απαντήσετε αν θέλετε με ένα ναι ή με ένα όχι. Από την εξέταση την οποία έκανε χθες ο συνάδελφος ο κ. Μπαντουβάς προέκυψε ότι υπηρετήσατε σε κάποια περίοδο της σταδιοδρομίας σας ως υπασπιστής του βασιλέως. Ο κ. Δασκαλάκης, άλλος συνάδελφος, πριν από τον κ. Μπαντουβά, σας ερώτησε συγκεκριμένα πού υπηρετήσατε κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας σας. Εσείς παραλείψατε την θέσιν αυτήν να την αναφέρετε. Γιατί, κύριε μάρτυς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ηρωτήθην από το 1964 και μετά, αν δεν απατώμαι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στη θέση αυτή ήμουν προηγουμένως, τα προηγούμενα χρόνια.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Είπατε για τη Νεάπολη, είπατε μετά για την Κύπρο, άρα είναι μέσα εις αυτό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε Λιβανέ, με συγχωρείτε...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, με συγχωρείτε, θα σας διακόψω. Η ιδιότης υπό την οποία βρίσκεστε εδώ αυτή τη στιγμή είναι η ιδιότης του μάρτυρος. Η ιδιότης η δική μου, καλώς ή κακώς, είναι η ιδιότης του βουλευτού, θα σας παρακαλούσα, όπως σας απευθύνομαι, όπως σας προσαγορεύω, έτσι θα απευθύνεστε και εσείς σε μένα, με την ιδιότητά μου. Συνεχίστε. Πέστε μου λοιπόν γιατί παραλείψατε το πόστο εκείνο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η ερώτησις ήτο πού υπηρέτησα από το 1964 μέχρι την ημέρα που εγένοντο κάτω οι ενέργειες, αν δεν απατώμαι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στα ανάκτορα υπηρέτησα παλαιότερα χρόνια.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πριν από το 1964.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πότε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: 1961, 1962.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τότε ενδεχομένως να έχετε δίκιο εσείς.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σε άλλη ερώτηση...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τότε κάνω λάθος εγώ. Προχωρώ σε άλλη ερώτηση. Επομένως, παραλείπω και τη δεύτερη η οποία ήταν σχετική. Οι υπασπισταί, κύριε μάρτυς, υψηλά ισταμένων προσώπων έρχεται κάποτε η ώρα που συνδέονται με τα πρόσωπα αυτά, όσο υψηλά και αν βρίσκονται, συζητούν ενδεχομένως και φιλικότερα. Θα ήθελα να σας ρωτήσω μέσα σ' αυτήν την αταξία την τυπική, υπήρχε ποτέ δική σας τηλεφωνική επικοινωνία μετά του βασιλέως;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Υπήρχε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το ξημέρωμα της 21ης Απριλίου έγινε καμία τηλεφωνική επικοινωνία δική σας με τον βασιλιά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, με πήρε στο τηλέφωνο, τότε ήμουν εδώ, στο Νέο Ψυχικό.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τι σας εζήτησε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μου ζήτησε κατ' αρχήν να πάω στο σπίτι του κ. Αρναούτη που δεν ήταν μακριά από το σπίτι το δικό μου...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς επομένως δεν ήσαστε στο σπίτι, δεν ήσαστε στη μονάδα σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το βράδυ αυτό, την ώρα που με πήρε, ήταν κάποια ώρα μετά τα μεσάνυχτα, ήμουν στο σπίτι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Και τι σας είπε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να πάω να δω τι συμβαίνει, διότι κάτι του ανέφερε ο κ. Αρναούτης ότι συμβαίνει και να επιστρέψω και να του πω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βγήκα πράγματι εγώ από το σπίτι μου και μόλις...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν σας είπε τίποτα; Δεν τελειώσατε, κύριε μάρτυς; Με συγχωρείτε, έχετε τίποτε άλλο να προσθέσετε πάνω σ' αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πήγα να πω τι έκανα. Βγήκα από το σπίτι μου, πλησίασα το σπίτι του κ. Αρναούτη, αντελήφθην περί τίνος πρόκειται και επέστρεψα στο σπίτι μου που ήταν κοντά για να πάρω τηλέφωνο να του πω. Όταν επέστρεψα, ήδη η τηλεφωνική επικοινωνία είχε κοπεί. Πήρα το αμάξι και κατέβηκα στη μονάδα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν σας εζήτησε να κάνετε τίποτα, να κάνετε χρήση της διμοιρίας την οποία εδιοικούσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επαναλαμβάνετε;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν σας εζήτησε ο βασιλεύς να κάνετε χρήσιν της θέσεώς σας, της διμοιρίας την οποία εδιοικούσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν διοικούσα τάγμα αλεξιπτωτιστών.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τάγμα, ακόμη πιο ισχυρό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ισχυρότατο. Δεν πρόλαβα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγώ σας ερωτώ αν σας το εζήτησε, δεν σας ερωτώ γιατί δεν το κάνατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν σας το εζήτησε. Παρακαλώ στα πρακτικά να το προσέξουν αυτό, την αρνητική απάντηση, διότι εγώ έχω διαβεβαίωση ότι ο κ. μάρτυς εδώ δεν θυμάται καλά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αν θέλετε, μπορώ να συμπληρώσω εδώ όχι τι μου εζήτησε, τι έκανα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, από την ώρα που εσείς δεν ενθυμείσθε ή λέτε ότι δεν σας εζήτησε να κάνετε χρήση της δυνάμεως την οποία εδιοικούσατε, περιττεύει κάθε άλλη επεξήγησις. Θα ήθελα να σας διαβεβαιώσω πάντως ότι τα συναισθήματα τα οποία εγώ ένιωσα από την κατάθεσή σας ήταν ανάμικτα και περίεργα όμως. Δεν σας κρύβω ακόμα ότι με εντυπωσίασε η λιτή δήλωσή σας την οποία εκάνατε τρεις φορές, ότι αναλαμβάνετε ακεραίαν την ευθύνη των πράξεών σας. Μάλιστα εδώσατε πράγματι την κλασική εικόνα ενός παλιάς σχολής εντίμου αξιωματικού. Δεν σας κρύβω όμως ότι εκείνο το οποίο με κατέπληξε είναι ότι, ενώ δεν χρειαζόταν, ενώ δεν σας επίεσε κανείς από τους κ. συναδέλφους και δεν είχε και νόημα σ' αυτή την υπόθεση την οποία εξετάζομε, απεκαλύψατε μόνος σας ότι είχατε μυηθεί στο πραξικόπημα της 21ης Απριλίου, έστω και εάν δεν ελάβατε μέρος. Θα ήθελα να μου πείτε γιατί το απεκαλύψατε εδώ αυτό ύστερα από τόσο καιρό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αν θυμάμαι καλά, κατά την εξέλιξη της αφηγήσεως του πρώτου μέρους εδώ της εκθέσεως των γεγονότων, όταν έφτασα εις το σημείο να αναφέρω ότι ο Ιωαννίδης μού ανέθετε ειδική αποστολή, αυτός μου είπε ότι ξέρω αυτό για σένα, αυτό για σένα, αυτό για σένα, με την έννοια ότι ήθελε να μου πει ότι ήξερε ότι δεν ήμουν άνθρωπος της εμπιστοσύνης της τότε καταστάσεως. Παρόλα αυτά, δηλαδή, αφηγηματικά ήρθα και το είπα ως αλήθεια και θέλω και τώρα να σας βεβαιώσω ότι μόνο με αυτή την έννοια το είπα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το δέχομαι, κύριε μάρτυς. Γνωρίζετε ασφαλώς τι λέει το άρθρο 66 του στρατιωτικού ποινικού κώδικος για τη μη αναγγελία στάσεως ή ομαδικής απείθειας. Έτσι το ονομάζει, εγώ δεν είμαι νομικός. Δέχεστε ότι είστε ένοχος γι' αυτή σας την παράλειψη;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Όχι, κύριε Λιβανέ, αν είναι ένοχος, δεν θα το πει αυτός.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Υπάρχει όμως σχετικό άρθρο στον κώδικα, κύριε πρόεδρε, δεν είναι κρίσις. Πώς επελέξατε, κύριε μάρτυς, στη συνείδησή σας την απόκρυψη της, να μην την πω προδοσία, εφόσον θα με ανακαλέσει ο πρόεδρος, της σφαγής, δεν γνωρίζατε ασφαλώς τι θα επακολουθούσε, ένα πραξικόπημα, μια αλληλοσφαγή, ένας εμφύλιος πόλεμος, την καταπάτηση, εν πάση περιπτώσει, του όρκου σας από την καταπάτηση του λόγου σας; Τι σας έκανε να επιλέξετε μεταξύ των δύο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σ' αυτό το σημείο θα μου επιτρέψετε να πω το εξής. Έχουν υποβληθεί και άλλες σχετικές ερωτήσεις.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αλλά εδώ απλώς θέλω να κάνετε αυτό τον διαχωρισμό. Τι σας έκανε να προτιμήσετε το ένα από το άλλο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είναι θέμα προτιμήσεως. Το δίλημμα είναι φοβερό.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Βεβαίως είναι και το δέχομαι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Φοβερότατο. Σ' αυτές τις περιπτώσεις οι περισσότεροι αξιωματικοί που έχουμε μια ειδική νοοτροπία δεν αποκαλύπτουμε ποτέ τέτοιου είδους μυστικά. Έγινε, υπάρχει μια περίπτωσις πρόσφατη που ένας το έκανε, του κινήματος της πιτζάμας. Του ενεπιστεύθησαν αξιωματικοί στη Λάρισα ορισμένα στοιχεία, τα ανέφερε και αυτός απετέλεσε το κύριο αίτιο που απεκαλύφθη. Αυτού του αξιωματικού σε δύο χρόνια μέσα δεν του μιλάει κανένας και οι χουντικοί και οι αντίπαλοι, διότι θεωρείται σαν στρατιωτικός άνθρωπος προδότης.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ενώ κατ' αντιδιαστολήν εκείνους οι οποίοι έκαναν κινήματα τους μιλούν όλοι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καλώς ή κακώς είναι αυτή η νοοτροπία.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πέστε το όπως θέλετε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αν θέλετε μην μας κρατάτε, διότι εγώ είμαι πάρα πολύ συγκεκριμένος και εσείς...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ενδεχομένως τώρα τα πράγματα να έχουν αλλάξει.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Βεβαίως. Τον λόγο της τιμής σας εδώσατε στους συνωμότες πριν σας αποκαλύψουν το φοβερό αυτό μυστικό που σας απεκάλυψαν ή αφού το είχαν αποκαλύψει; Σας εζήτησαν πριν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το πρώτο πράγμα που μου ζήτησαν είναι αυτό. Αυτά που θα σας πούμε δεν θα τα πείτε πουθενά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τώρα, πώς κρίνετε το ότι μια τέτοια φοβερή απόφαση την εμπιστεύθηκαν οι συνωμότες, εφόσον εγνώριζαν ότι είστε πιστός στο καθήκον αξιωματικός και στον όρκο σας, στρατιώτης έντιμος, και το δέχομαι αυτήν τη στιγμή, πιστός στον βασιλέα, ο οποίος εσυμβόλιζε το έθνος εκείνη τη στιγμή, όταν μάλιστα, όπως είπατε, σας ενημέρωσαν μία εβδομάδα, λίγες ημέρες, ώρες επομένως πριν, το ότι θα το εκτελέσουν; Παίξανε δηλαδή όχι μόνο την επιτυχία του κινήματος, παίξανε και τα κεφάλια τους. Μια διμοιρία διοικούσατε, τάγμα λέτε τώρα, δεν ήταν απαραίτητο για την επικράτηση του κινήματος να τους βοηθήσετε. Άρα πώς ρισκάρανε οι άνθρωποι αυτοί λίγες ώρες πριν να συναντήσουν άνθρωπο του βασιλέως και να αποκαλύψουν αυτό το φοβερό πράγμα το οποίο επρόκειτο να κάνουν; Πώς το κρίνετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, εδώ να μου επιτρέψετε να πω ότι κάνετε σοβαρό λάθος κρίσεως, από πλευράς μονάδος. Η μονάς την οποία διοικούσα ήταν φοβερή σε δύναμη, δεν ήταν καθόλου μικρή. Στο λεκανοπέδιο Αττικής υπήρχαν δύο μονάδες αλεξιπτωτιστών. Τη μία μονάδα ήδη την είχε πάρει με το μέρος της η κατάστασις, ήταν η 2η μοίρα αλεξιπτωτιστών, ο διοικητής της είναι στον Κορυδαλλό, Κωνσταντόπουλος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Συμφωνώ σ' αυτό.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η επιχείρηση στην Αθήνα εστηρίχθη στα τεθωρακισμένα και στη μοίρα. Εάν εγώ είχα πάρει αντίθετη θέσιν, θα ήμουν πάρα πολύ σοβαρό εμπόδιο. Ή αντίστροφα εάν ήμουν με το μέρος θα ήταν πάρα πολύ μεγάλη επιτυχία αυτωνών και διευκόλυνση του έργου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τότε να σας ρωτήσω, τους συνέφερε, εφόσον πράγματι είχατε τέτοια δύναμη, να ρισκάρουν να σας το πουν, με την προϋπόθεση πάντοτε ότι ήσαστε πιστός στο καθήκον σας; Ήξεραν τον χαρακτήρα σας αυτοί και δεν σας κρύβω ότι έχω κουβεντιάσει με αξιωματικούς και συγκεκριμένα με τον στρατηγό Βαρδουλάκη, ο οποίος ήταν προϊστάμενός σας και μου είπε ότι ήσαστε πειθαρχικός, ουδέποτε διενοείτο ότι μπορεί εσείς να ξεφύγετε από την πορεία του στρατιώτη. Άρα το 'ξέραν και αυτοί, διότι ήταν συνωμότες, ήσαν ευφυείς, ήσαν πονηροί, ας μην γελιόμαστε τώρα. Πώς το ρισκάρανε λίγες ώρες πριν να τους χαλάσετε τα πάντα και να πάνε και στρατοδικείο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό ισχύει για όλους τους άλλους διοικητάς. Δεν ήμουν μόνον εγώ τότε, εκείνη την εποχή, που αποτελούσε ενδεχομένως κίνδυνο γι' αυτούς να ρισκάρουν. Πολλοί άλλοι 'μιλήσαν τελευταία στιγμή, μπορούσαν και αυτοί να πάνε να το πουν το πράγμα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο βασιλεύς κατά τη γνώμη σας, κύριε μάρτυς, ήταν ο νόμιμος ή ο παράνομος άρχοντας εκείνη τη στιγμή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο βασιλεύς;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς ο νόμιμος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μας είπατε ότι μεταξύ 26ης και 28ης Οκτωβρίου σάς εζήτησε ο βασιλεύς επάνω στη Θεσσαλονίκη και άρχισε να σας εμπιστεύεται τα σχέδιά του για την κινητοποίηση μονάδων πιστών στο Σύνταγμα και σε εκείνον ασφαλώς για την αποκατάσταση της νομιμότητος. Εσείς ο οποίος δεν είχατε αποκαλύψει στον βασιλέα τίποτα από τη γνώση σας περί τη συνωμοσία, μας είχατε πει...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς τον αφήσατε και συνέχισε να σας λέει ένα σχέδιο, από την ώρα που εσείς πια είχατε δεσμευθεί με τον λόγο της τιμής σας με τους συνωμότες; Τον αφήνατε τον άνθρωπο αυτόν να σας μιλάει για τα σχέδιά του, όταν ξέρατε ότι δεν μπορείτε πια να τον βοηθήσετε; Και πείτε μου κάτι ακόμα. Αυτή τη στιγμή εάν εγώ, ύστερα από αυτό πιστέψω ότι εσείς, είσαστε υπεύθυνος διότι έμαθαν οι συνωμότες τις σκέψεις του βασιλέως και χάριν υμών το αντικίνημα της 13ης απέτυχε, θα έχω άδικο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν λίγες ημέρες μετά την 21η ο βασιλεύς μού ζήτησε τον λόγο γιατί δεν του είπα τίποτα σχετικώς για την προσπάθεια να με μυήσουν για την 21η.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μα εις τα πρακτικά υπάρχουν ότι προχθές είπατε ότι δεν είπατε τίποτε σε κανέναν ούτε πριν ούτε μετά. Το αποκαλύπτετε για πρώτη φορά εδώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, λάθος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Παρακαλώ να αναγνώσουμε τα πρακτικά. Δεν κάνω λάθος καθόλου, έχω κρατήσει σημειώσεις. Είναι λάθος δικό σας, κύριε μάρτυς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αφήστε να σας πω, κύριε βουλευτά, ποιο λάθος κάνετε.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΛΙΒΑΝΟΣ: Παρακαλώ, κύριε πρόεδρε, να με προστατεύσετε εσείς. Δεν μπορώ να δέχομαι από τους συναδέλφους...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εάν θέλετε εσείς να με διακόψετε, το δέχομαι και είναι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι, μην διακόπτετε τον κύριο...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν χρειάζεται εξήγηση.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγώ όμως τα διάβασα, μήπως κάνατε λάθος προχθές;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, κάνατε εσείς λάθος.

ΛΙΒΑΝΟΣ : Εγώ δεν έχω κάνει λάθος. Παρακαλώ, τα πρακτικά θα τα δούμε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να μην σας εξηγήσω τώρα; Δεν μπορούμε να προχωρήσουμε παρακάτω, αν δεν σας εξηγήσω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αν θέλετε, ναι, πέστε μου.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό που είπα αναφέρεται εις την ενέργεια για την Κύπρο, ότι δεν το είπα μέχρι τώρα σε κανέναν. Σε ό,τι αφορά το άλλο θέμα...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, κύριε μάρτυς. Μιλούσατε για την 21η Απριλίου. Δεν μιλούσατε για την Κύπρο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αφήστε με να τελειώσω. Σε ό,τι αφορά το άλλο θέμα και ο Αρναούτης, μου φαίνεται αυτό είναι, αλλά και ο βασιλεύς μού εζήτησαν τον λόγο πολύ γρήγορα μετά την 21η Απριλίου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, κύριε μάρτυς. Είπατε ότι επεσκέφθητε τον κ. Αρναούτη...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πριν...

ΛΙΒΑΝΟΣ: ...εξεφράσατε τους φόβους σας, αλλά δεν απεκαλύψατε ότι είχατε μυηθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριοι, μην παρεμβαίνετε, κάτι καταλαβαίνω και εγώ. Θα επιχειρήσω μοναχός μου να παρέμβω και ήδη έχω δώσει εντολή να βρεθούν τα

πρακτικά. Παρακαλώ τον κ. Λιβανό, μέχρι να βρεθούν τα πρακτικά, να προχωρήσει σε άλλη ερώτηση και θα βρεθούν τα πρακτικά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ναι παρακαλώ, δεν επιμένω.

ΜΕΛΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε πρόεδρε, οι απαντήσεις εδώ αφορούν όλους. Έχει υποβάλει ήδη μια ερώτηση και τον διακόπτει ο κ. Λιβανός να μας πει τι είπε λίγες μέρες πριν με τον βασιλιά και τον Αρναούτη.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Να μην περιμένουμε τα πρακτικά;

ΜΕΛΟΣ: Δεν πειράζει, να τα δούμε μετά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο κ. πρόεδρος είπε να δούμε τα πρακτικά.

ΜΕΛΟΣ: Εγώ δεν συμφωνώ. Αποσύρω...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο μάρτυς Γεωργίτσης κατέθεσε εδώ ότι είχε κάποιες αναστολές όσον αφορά στη διαταγή την οποία επαίρνατε εκείνη την ημέρα, είχε αντιρρήσεις. Εσείς είχατε καμία αναστολή, κύριε μάρτυς; Ναι ή όχι; Μην λέτε πολλά λόγια, εγώ θέλω ναι ή όχι, αν είχατε ή δεν είχατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είχατε. Τη διατυπώσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στείλαμε άνθρωπο πίσω...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άλλο αυτό, αυτό το κάνατε όταν πήγατε στην Κύπρο. Εκεί στη σύσκεψη διετυπώσατε, όπως ο κ. Γεωργίτσης, τη διαφωνία σας, τους φόβους σας, τους ενδοιασμούς σας; Ναι ή όχι, κύριε μάρτυς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με την έναρξη των αντιρρήσεων του κ. Γεωργίτση, επενέβη ο κ. Μπονάνος και είπε δεν θέλω αντιρρήσεις επ' αυτού. Η σειρά μου δεν ήρθε καν. Πάμε με σειρά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Επομένως, για ένα τέτοιο θέμα εδεχθήκατε τη σειρά και δεν είπατε, δεν αρθρώσατε λέξη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι δέχθηκα. Δεν μου επετράπη.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Καλώς. Σε ερώτηση την οποία σας υπέβαλε ο κ. πρόεδρος της Επιτροπής σχετικά με την ιδιότητα υπό την οποίαν παρίστατο εκεί μέσα ο Ιωαννίδης, απαντήσατε με φυσικό, θα έλεγα, πάρα πολύ ύφος ότι μα αυτός ήταν τα πάντα. Ήταν ουσιαστικός, δηλαδή, ανώτατος άρχοντας. Είναι έτσι, κύριε μάρτυς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κατά τη γνώμη σας ο Ιωαννίδης ήταν ο νόμιμος ή ο παράνομος, αυτό που ήταν για σας, ανώτατος άρχων, αφεντικό, ό,τι θέλετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δικτάτορας έγινε ο άνθρωπος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Νόμιμος ή παράνομος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κάθε δικτάτορας είναι παράνομος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Συνδέω τώρα ή φέρνω παράλληλα απαντήσεις τις οποίες μου εδώσατε, παρουσιάζω τη θέση, το αδιέξοδο, αν θέλετε, στο οποίο έχει περιέλθει ένας έντιμος στρατιώτης. Και διαβάζω αμέσως τα παράλληλα αυτά για να μην κρατάμε πολλή ώρα. Αποκρύπτοντας από τον ανώτερο του βασιλέα, νόμιμου βασιλέα στον οποίον έχει ορκιστεί, ότι σε ελάχιστες ώρες δολοφονείται η δημοκρατία και σφάζεται ενδεχομένως ο λαός, εμποδίζεται από τον λόγο της τιμής του κάποιος να αποκαλύψει τους συνωμότες. Στη δεύτερη περίπτωση τα λέει όλα και γλιτώνουν όλοι. Ποιον προτιμάτε από τους δύο στρατιώτες εσείς προσωπικά, χωρίς κρίσεις; Ποιον προτιμάτε από τους δύο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επαναλαμβάνετε την ερώτηση;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Βεβαίως. Σας είπα ότι έχομε δύο περιπτώσεις εντίμων αξιωματικών που βρίσκονται στο δίλημμα στη μία περίπτωση να αποκαλύψουν εις τον βασιλέα μία συνωμοσία στην οποία καλώς ή κακώς μετείχαν ή τους είπαν, ο κίνδυνος είναι δολοφονία της δημοκρατίας και σφαγή ενδεχομένως του λαού, εμφύλιος πόλεμος, και εις την άλλη περίπτωση ο ίδιος αυτός αξιωματικός τα αποκαλύπτει, αλλά δεν έχει τηρήσει τον λόγο που έδωσε στους συνωμότες. Ποίον από τους δύο προτιμάτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ ευρέθην σ' αυτή την περίπτωση...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το ξέρω, γι' αυτό σας ρωτώ ποίον προτιμάτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...και δεν απεκάλυψα ακριβώς αυτά τα οποία υπέθεσα...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άρα προτιμάτε, λοιπόν, τον πρώτο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είναι θέμα ότι προτιμάω. Αφού σας λέω πώς έγινε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ακριβώς, αυτό θέλω να επαναλάβετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σ' αυτές τις περιπτώσεις, να επεκταθώ, ελπίζει ο καθένας, για να μην περάσει στην κατηγορία αυτών που αποκαλύπτουν, ότι κάπως αλλιώς θα γίνει αντιληπτό. Αλίμονο εάν κρεμάστηκε η χώρα σε μένα, διότι προσπάθησαν να με μυήσουν σε μια συνωμοσία.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή, αμφισβητείτε ότι, αν ο βασιλεύς εγνώριζε μία εβδομάδα πριν τι πρόκειται να γίνει, ότι η χώρα θα είχε σωθεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρώτα πρώτα δεν ήμουν εγώ καθόλου βέβαιος ότι θα γινόταν πραξικόπημα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάντως, είχατε υποχρέωση, ενδεχομένως...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σας παρακαλώ πολύ, αφήστε με να ολοκληρώσω. Το ότι προσπαθούν να σας μυήσουν για μια ενέργεια συνωμοτική που δεν σας λένε πότε θα γίνει, που δεν σας λένε από ποιους θα γίνει κ.λπ. δεν σημαίνει ότι οπωσδήποτε αυτή η ενέργεια έχει προχωρήσει σε στάδιο τέτοιο που οπωσδήποτε να αποτελεί απειλή. Μέχρι εκείνο το σημείο δεν ήθελα να αμυνθώ, μέχρι τώρα, τώρα όμως αμύνομαι, μέχρι εκείνο το σημείο αυτή η μύηση που μου έκαναν είναι αυτά τα πράγματα που ανέφερα στον κ. Αρναούτη. Του είπα έτσι και έτσι και έτσι μυρίζομαι, αυτές οι κινήσεις γίνονται, πάρτε μέτρα. Δεν μπορούσα να του πω τίποτα περισσότερο συγκεκριμένο ούτε μπορούσα να του πω, αυτός προσπάθησε να μου το πει, δεν το δεχόμουν αυτό το πράγμα, συμβαίνουν όμως αυτά τα πράγματα. Ποιοι εκινούντο εκείνη την περίοδο στο λεκανοπέδιο της Αττικής ήταν γνωστό.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάντως συνέβησαν, κύριε μάρτυς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ας έπαιρνε κατά συνέπεια μέτρα. Το ότι δεν πήρε ο κ. Αρναούτης μέτρα να κρέμαγε αυτόν ο βασιλεύς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, παρακαλώ, παρακαλώ. Κύριε μάρτυς, σας παρακαλώ, δεν είναι κατάστασις αυτή και εσείς, κύριε Λιβανέ, θα σας παρακαλέσω πάρα πολύ να μην οξύνεται η συζήτηση.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επ' αυτών που είπατε τώρα, δεν είχατε φανταστεί, τώρα όμως συνέβησαν. Εκ των υστέρων κρίνοντες την ιστορία, και μάλιστα μιλήσατε πολύ ωραία ότι τώρα από δω πλέον και πέρα γράφεται η ιστορία, και φαίνεται σας ενδιαφέρει η ιστορία, πέστε μας, τώρα που τα βλέπετε εκ των υστέρων, νομίζετε ότι, αν απεκαλύπτατε αυτό το πράγμα, θα εσώζετο ή δεν θα εσώζετο η δημοκρατία, η νομιμότης και θα γλιτώναμε από όλα αυτά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σας είπα ότι το απεκάλυψα, όσα ήξερα τα απεκάλυψα δι' άλλον λόγο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ, ευχαριστώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ξέρω δε επίσης ότι έλαβε περισσότερες πληροφορίες ο βασιλεύς από άλλους στρατηγούς την παραμονή σχεδόν της επιχειρήσεως. Πάλι δεν επίστευαν ότι είχε αυτή την έκταση. Δεν θέλω να φθάσω...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Έρχομαι τώρα στη δεύτερη μεγάλη αποκάλυψή σας, κύριε μάρτυς. Με τον λόγο πάλι της τιμής σας εκρατήσατε μια φοβερή σιωπή γύρω από το θέμα Μακαρίου. Θα ήθελα να σας ρωτήσω, γιατί, αφού συνετρίβησαν οι δυνάμεις εκεί, αφού κατελήφθη η Κύπρος, αφού έπεσε το καθεστώς, αφού, αφού έγινε κοσμογονία, εσείς καλείσθε από την κυβέρνηση η οποία ακολουθεί πια, εγώ τη θεωρώ νόμιμον, εσείς δεν ξέρω τι τη θεωρείτε, να κάνετε μία αναφορά και αποκρύπτετε ένα τόσο πολύ σοβαρό μυστικό, αλλά όχι με πολλά λόγια, πέστε μας γιατί δεν θεωρήσατε σκόπιμο; Εξακολουθείτε, εμμένετε εις την άποψιν ότι δεν θα γινόσαστε πιστευτός; Διότι αν είναι αυτό, να προχωρήσω, γιατί ήδη έχω φάει πολλή ώρα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, ακόμα πιστεύω ότι δεν

είναι εύκολο να γίνει πιστευτό και έπειτα, εν τελευταία αναλύσει, είμαι, κύριε βουλευτά, πάρα πολύ πραγματιστής. Δεν πιστεύω ότι αυτό μπορεί να αλλάξει τώρα τίποτα. Στο κάτω κάτω αυτό είναι στοιχείο υπέρ εμού. Κατά συνέπειαν, εάν εγώ έκρινα ότι κάποια περίοδο ορισμένη δεν θα χρειαζόταν να βγει, διότι δεν θα με 'πιστεύαν, στο κάτω κάτω ήταν εναντίον μου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι, κύριε μάρτυς, κύριε πρόεδρε, με όλη αυτή την αντιδικία έχω φάει και θα φάω και άλλες ερωτήσεις, αλλά θα μπω αμέσως στο τελευταίο, διότι πλέον δεν με παίρνει ο χρόνος και δεν θέλω να σας εξαναγκάσω να με διακόψετε. Θέλω τώρα να κάνω ορισμένους συλλογισμούς, κύριε μάρτυς, σχετικά με αυτό για το οποίο εσείς επιμένετε, του εάν συνέφερε επιτέλους, διότι εδώ στην απόφαση αυτή την οποία πήρε ο κ. Ιωαννίδης, τον οποίον θεωρείτε ευφυή ή κουτό; Ευφυής πρέπει να ήταν ή νομίζετε ότι ήταν κουτός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θέλετε να κάνω μια γενική περιγραφή;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, καθόλου, τι τον θεωρείτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Υπάρχουν διάφορα είδη ευφυΐας. Ήταν ευφυής στον χώρο του συνωμοτισμού.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πολύ ωραία, αυτό ήθελα. Ήταν λοιπόν ευφυής στον χώρο του συνωμοτισμού. Τι συνέφερε, κύριε μάρτυς, τον Ιωαννίδη, τη χούντα του Ιωαννίδη, το πραξικόπημα το οποίο ετοίμαζε, να είναι ο Μακάριος ζωντανός ή νεκρός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η εξήγηση που μου έδωσε...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν θέλω εξήγηση. Πέστε μου νεκρός ή ζωντανός.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ σας λέω τι μου είπε ο Ιωαννίδης επ' αυτού.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ότι τον συνέφερε να είναι ζωντανός.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ζωντανός.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Γιατί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Διότι, εάν σκοτωνόταν ο Μακάριος, εδολοφονείτο ο Μακάριος, οι μισοί Κύπριοι θα έπαυαν να είναι Έλληνες εσαεί. Έτσι μου το...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα και ενδεχομένως θα αντιδρούσαν κιόλας εκείνη τη στιγμή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είναι μια λογική εξήγηση, πειστική.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εκείνη τη στιγμή μαζί με τη μία διαταγή είχατε και άλλες ορισμένες διαταγές. Μια εξ αυτών και σημαντική ήταν η κατάληψη του σταθμού. Γιατί; Για να βγει η χούντα και να φωνάξει urbi et orbi ότι ο Μακάριος είναι νεκρός; Άρα αφού ήθελε να διαφυλάξει τη ζωή του, για να μην οι μισοί Κύπριοι σας πολεμήσουν, πώς βγήκε με όλα τα ραδιόφωνα εκεί στην Ελλάδα, στην οικουμένη να φωνάζει είναι νεκρός; Για πέστε μου πώς αυτά τα δύο...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και αυτό σας το εξήγησα, αν επιτρέπετε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν μας το εξηγήσατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σας το επανεξηγώ τότε. Αυτό εχρησιμοποιείτο ως παραπλανητικός ελιγμός διά εκείνην την ημέραν, για να παραλύσουνε οι δυνάμεις υπερασπίσεως του καθεστώτος και του προσώπου του Μακαρίου και είναι φυσικό αυτό. Μετά όταν θα εγένετο γνωστόν ότι ο Μακάριος είναι ζωντανός, αυτό το πράγμα, η επίπτωσή του, το ότι εγένετο γνωστό κ.λπ...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άλλη μια παρατήρηση, κύριε πρόεδρε, και τελειώνω. Να δούμε τώρα την περίπτωση που ο Μακάριος είναι ζωντανός. Ο Μακάριος είναι βέβαιον ότι θα πάει στον ΟΗΕ, είναι βέβαιον ότι θα πάει στην Αγγλία, είναι βέβαιον ότι θα μιλήσει από ραδιοφωνικού σταθμού, είναι βέβαιον ότι θα ξεσηκώσει τον κόσμο, είναι βέβαιον ότι θα τον ξαναφέρουν οι δυνάμεις, και ορθώς, οι δυνάμεις οι εγγυήτριες και είναι βέβαιον πέφτει πλέον η χούντα και συντρίβονται τα πάντα. Πώς επέλεξε ο άνθρωπος αυτός αυτήν τη συντριβή, διότι ήταν μαθηματικώς βέβαιον ότι οδηγείται εκεί αν ο Μακάριος ξεφύγει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αν μου επιτρέπετε, ας ρωτηθεί.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εκείνος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αν θέλετε τη δική μου άποψη...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, δηλώνω ότι έχω κι άλλες, αλλά παραιτούμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Βαρβιτσιώτης παρακαλείται να λάβει τον λόγο. Δεν είναι εδώ ο κ. Βαρβιτσιώτης. Ο κ. Κλεάνθης Ζερβός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με συγχωρείτε, κύριε βουλευτά, η απάντηση αυτή σας... δεν μπορώ να σας πω...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν λέω για σας. Λέω ότι με πιέζει ο χρόνος και έχω και άλλες ερωτήσεις, αλλά δεν μπορώ. Παρακαλώ δεν είναι καθόλου δική σας...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Α, συγγνώμη.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ναι, καλά, θα επανέλθουμε, ψάχνουν να τα βρουν τι να κάνουμε. Βλέπετε...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, έχετε τη σελίδα, βεβαίως. Ο κλητήρ; Μη μου τη διαβάσετε, να τη στείλετε εδώ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, μου επιτρέπετε, γιατί ελησμόνησε κάτι. Θέλω ο κ. μάρτυς...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπες να κάνεις μια παραχώρηση και εσύ μια φορά, πας να τη μειώσεις κι αυτή τώρα;

ΛΙΒΑΝΟΣ: ...να μας κάνει ένα σχεδιάκι, όταν θέλει, όταν μπορεί, να το αφήσει για τα πρακτικά, πώς ήταν το Μέγαρο και πώς εκινήθησαν οι μονάδες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με την ευκαιρία να δούμε τα πρακτικά εδώ. Με συγχωρείτε, αλλά δεν είναι τα πρακτικά αυτά, αυτά είναι σημειώσεις δικές σας. Δεν είναι πρακτικά, με συγχωρείτε. Βρείτε σας παρακαλώ τα πρακτικά. Παρακαλώ τον κ. Βαρβιτσιώτη να λάβει τον λόγο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ θα παρακολουθήσω τη σειρά, το συλλογισμό σας, όπως την εκθέσατε. Είπατε στην αρχή, αναλύοντας τη στρατιωτική κατάσταση που ήταν στην Κύπρο, σε ποια σημεία υπερείχε η ελληνική πλευρά έναντι της τουρκικής και είπατε ότι υπερείχε εις το πυροβολικό. Στη συνέχεια της διηγήσεώς σας είπατε ότι υπήρχαν δύο μοίρες αρμάτων μάχης, οι οποίες είχαν τεθεί υπό τας διαταγάς σας. Οι Τούρκοι είχαν άρματα μάχης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι αρμάτων μάχης. Εάν είχα εγώ;

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κατά την επιχείρηση κατά του Προεδρικού Μεγάρου είπατε ότι ετέθησαν υπό τας διαταγάς σας δύο μοίρες, αν κατάλαβα καλά, αρμάτων μάχης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μία μοίρα ελαφρών αρμάτων αναγνωρίσεως.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Το ερώτημά μου δεν είναι αυτό. Το ερώτημά μου είναι ποιος είναι ο συσχετισμός δυνάμεων μεταξύ ελληνικής και τουρκικής πλευράς στα άρματα μάχης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στους θύλακες πριν από την εισβολή, στους τουρκικούς θύλακες...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ναι, πριν από την εισβολή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...δεν υπήρχαν άρματα, ούτε η ΤΟΥΡΔΥΚ είχε άρματα. Η Εθνική Φρουρά είχε ένα τάγμα, να το πω πιο απλά αρμάτων ρωσικών πεπαλαιωμένων, τα οποία τα περισσότερα σχεδόν κατά την ίδια την ενέργεια της 15ης του μηνός ετέθησαν εκτός μάχης λόγω παλαιότητος.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Εντάξει. Σε κάποια στιγμή της διηγήσεώς σας, δεν το κατάλαβα καλά και γι' αυτό το ρωτάω, είπατε τη λέξη ότι μας θεωρούσαν, διορθώστε με, γιατί δεν το έπιασα καλά, μας θεωρούσαν καλαμαράδες. Το καλαμαράδες το θυμάμαι. Υπό ποίαν έννοια το είπατε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε, στην Κύπρο, από πάρα πολύ παλαιά, φαίνεται ότι έχει θεσπιστεί ο όρος καλαμαράς να χρησιμοποιείται ολίγον χλευαστικά, ολίγον ειρωνικά για τους Έλληνες στρατιωτικούς. Ετέθη σε κυκλοφορία, ας πούμε μεγάλη, όταν πήγε κάτω η Ελληνική Μεραρχία και έκτοτε επεκράτησε και ακούγετο συχνά.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ακουγόταν δηλαδή χλευαστικά και ειρωνικά και υποτιμητικά.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι, κύριε συνάδελφε, δεν έχω διακόψει κανέναν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, κύριε Κουτσογιάννη, σας παρακαλώ.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν θέλω να με βοηθήσει κανένας. Εγώ ρωτάω, κύριε πρόεδρε. Είπε ότι είναι υποτιμητικό, ότι είναι γραφιάς. Και έρχομαι, κύριε μάρτυς, στη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου που έγινε στο Πεντάγωνο. Είπατε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως ο κ. Βαρβιτσιώτης ρωτάει και δεν πρέπει...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είπε ότι είναι υποτιμητικό, ότι είναι γραφιάς. Και έρχομαι, κύριε μάρτυς, στη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου που έγινε στο Πεντάγωνο. Είπατε ότι σας εισήγαγε ο υπασπιστής του κ. Μπονάνου, ο κ. Ματάτσης, αν θυμάμαι καλά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κατά τη δική σας εκτίμηση ο κ. Ματάτσης πρέπει να γνώριζε όλους τους συμμετασχόντας στη σύσκεψη εκείνη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σαν υπασπιστής του κ. Μπονάνου αν όχι όλους, τους περισσοτέρους.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Επειδή δεν είμαι στρατιωτικός, θα ήθελα να μου πείτε αν είναι παράδοξο ή αν συμβαίνει αυτό το οποίον είπατε. Στη σύσκεψη μετείχε ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, μετείχε ο Ιωαννίδης, μετείχε ο υποστράτηγος κ. Παπαδάκης, μετείχατε εσείς ως συνταγματάρχης, μετείχε ο κ. Γεωργίτσης ταξίαρχος και η ενημέρωση, αν θυμάμαι καλά, έγινε από λοχαγούς συνταγματάρχας. Συνηθίζεται αυτό στον στρατό, σε μια σύσκεψη ενημερωτική, παρισταμένων ανωτέρων αξιωματικών, η ενημέρωση, η ανάπτυξη σχεδίων των επιτελών, όπως τους αναφέρατε, να γίνεται από κατώτερους στον βαθμό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν δεν ξέρω αν ήταν λοχαγοί. Νομίζω αν ήταν λοχαγοί ένας-δυο, οι άλλοι πιθανόν να ήταν ταγματάρχες οι περισσότεροι και ενδεχομένως αντισυνταγματάρχες, με πολιτικά ήμασταν. Αυτούς που δεν ξέρω δηλαδή, ξέρω ότι ήταν νεότεροι από μένα αξιωματικοί αυτών των βαθμών, λοχαγού, ταγματάρχου, αντισυνταγματάρχου, αλλά είναι πολύ πιθανόν, εάν κατέχουν θέσιν επιτελούς σε οποιαδήποτε μεγάλη μονάδα, αφού πει πρώτα ο αρχηγός ή ο προϊστάμενος ή ο ανώτατος ή ο ανώτερος τις γενικές γραμμές ενός σχεδίου, εν συνεχεία να δίνει τον λόγο στον υφιστάμενο αυτών των βαθμών για να κάνει μια πληρέστερη ανάλυση.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Άρα δεν είναι παράδοξο αυτό το φαινόμενο, το οποίον έγινε στη σύσκεψη εκείνη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ειδικότερα εκείνη την περίοδο, επειδή ο Ιωαννίδης περιεβάλετο από έναν αριθμό αξιωματικών αυτών των βαθμών, αυτοί οι αξιωματικοί είχαν αποκτήσει και την εμπειρία, ας πούμε, να αναφέρονται σε θέματα που τους ζήτησε ο Ιωαννίδης.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και έρχομαι τώρα στις 15 Ιουλίου, κύριε μάρτυς, μήπως ξέρετε σε ποιον αξιωματικό δόθηκε ο κατάλογος των υποψηφίων Προέδρων της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά την ανατροπή του Μακαρίου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Έχω την εντύπωση ότι διετάχθη ο κ. Γεωργίτσης να πάει να λάβει γνώση αυτού του καταλόγου.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Από ποιον να λάβει γνώση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από τους επιτελείς.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Στο ΑΕΔ, στη σύσκεψη εκείνη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εκεί, εκεί, σ' αυτή τη σύσκεψη. Εάν τελικώς πήρε και κατάσταση μαζί του ή αυτή εστάλη κάτω δι' άλλου αγγελιοφόρου ή απομνημονεύθηκε και δεν ήταν γραμμένα αυτά, όπως έγινε για το λεγόμενο διάγγελμα, το οποίο το άκουσα επίσης να λέγεται ότι αυτό θα δοθεί σε κάποιον που θα το μάθει απέξω, για να μην φέρει χαρτιά μαζί του και θα το φέρει κάτω.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Η επόμενη ερώτησή μου είναι ακριβώς αυτή. Μήπως ξέρετε ποιος μετέφερε απομνημονεύοντας το διάγγελμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν ξέρετε. Και μια τελευταία ερώτηση. Είπατε, και το είπατε νομίζω

σήμερα, ότι ενδεχομένως στο κλειστό του περιβάλλον ο Ιωαννίδης ενδεχομένως μπορούσε να 'χε πει τις ειδικές οδηγίες που είχε δώσει σε σας ως προς τη διαφυγή του Μακαρίου. Ποιο πιστεύετε ότι ήταν το κλειστό περιβάλλον του Ιωαννίδη; Ποιον ξέρετε, αν ξέρετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε, τους ανθρώπους που περιέβαλαν τον κ. Ιωαννίδη δεν τους ξέρω. Ξέρω μόνον ότι είχε δύο-τρεις λοχαγούς, συνταγματάρχας πλέον έμπιστους. Ελέγοντο τα ονόματα Παλαΐνης, Πηλιχού, αυτά θυμάμαι αυτή τη στιγμή. Δύο τρία ονόματα που ήταν οι άνθρωποι που ήταν πιο κοντά στον Ιωαννίδη. Τώρα πόσο κοντά ήταν...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και αν τα είπε βεβαίως δεν το ξέρετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αν σ' αυτούς το ενεπιστεύθη δεν ξέρω.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μια τελευταία ερώτηση, κύριε μάρτυς. Ο κ. Μπαντουβάς χθες, όταν σας ρώτησε, είπε ότι κατά την είσοδο των υπό τη διοίκησή σας δυνάμεων στο Προεδρικό Μέγαρο ανοίχτηκαν χρηματοκιβώτια και πραγματοποιήθηκαν κλοπές και ότι εναντίον σας εκκρεμεί ή σας υπεβλήθη μήνυση. Θέλω παρακαλώ να μας διευκρινίσετε αυτό το σημείο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν υπήρξε ποτέ τέτοια περίπτωσις, δεν υπεβλήθη ποτέ μήνυση εναντίον μου, δεν υπήρξε ούτε καν υπόνοια μέχρι τώρα διατυπωθεί και βέβαια απόρησα πάρα πολύ χθες που το άκουσα αυτό το πράγμα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν έχετε δηλαδή ποτέ εσείς κληθεί από αρμόδια δικαστική αρχή για τέτοιο θέμα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, εκλήθην διά το θέμα που ανέφερα, του ξυλοδαρμού του λοχαγού που εγκατέλειψε θέσιν...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι παρακαλώ, κύριε Μπαντουβά, ερωτά ο κ. Βαρβιτσιώτης. Σας παρακαλώ μην διακόπτετε τον συνάδελφο.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, ας είναι ό,τι να 'ναι. Τα στοιχεία σας τα ρωτήσατε, ό,τι είχατε. Ο κ. Βαρβιτσιώτης τώρα ρωτάει.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε πρόεδρε, εγώ τελείωσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Κλεάνθη Ζερβό να λάβει τον λόγο. Πριν, αν θέλετε, επειδή ήρθαν τα πρακτικά, αν θέλετε, να λύσουμε το θέμα αυτό των πρακτικών. Θέλετε; Ερώτηση. Το λέει ο ίδιος. Λέει δηλαδή τα εξής: «Σας πήρε σ' ένα τραπέζι ιδιαιτέρως, που ήταν κι ένας λοχαγός» ο Ιωαννίδης αυτά, στις 2 Ιουλίου «τον οποίον απεμάκρυνε και συζητεί μαζί με τα άλλα», κύριε Κομπόκη, «σας ξέρω» του 'πε ο Ιωαννίδης...

ΜΕΛΟΣ: Δεν είναι αυτό, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από κει ξεκινάμε. Δεν μπορεί να ξεκινήσει αλλιώς εννοιολογικά η υπόθεσις. Είσαστε κι εσείς ένας από εκείνους που είχε βολιδοσκοπήσει ο Παπαδόπουλος και ο Παττακός, για να μετάσχετε στο κίνημα της 21ης Απριλίου και είχατε αρνηθεί, σημειώνω αυτήν την αναγνώριση την οποία έκαμε ο κ. Ιωαννίδης. «Θα ήθελα να σας ρωτήσω» λέω εγώ «είναι αληθές αυτό;». Απάντηση: «Μάλιστα». Ερώτηση «Πόσο καιρό πριν την 21η Απριλίου σάς είχαν βολιδοσκοπήσει;». Απάντηση «Εκλήθην δύο φορές στο Γουδί, που ήταν τότε η έδρα των τεθωρακισμένων με επικεφαλής τον κ. Παττακό». «Και από κει κάτι φοβάμαι ότι πρόκειται να γίνει. Δεν σας κρύβω ότι ο Αρναούτης τότε μου έλεγε: Ε, τώρα σοβαρολογείς; Δεν ξέρω εγώ που έχω επαφή με τους αρχηγούς, με τους στρατηγούς και με πολλούς διοικητάς ανωτέρων μονάδων και έχεις εσύ γνώσεις ότι πραγματικά κάτι συμβαίνει; Βέβαια και εγώ πάλι προσπαθούσα να του δώσω να καταλάβει ότι αυτή η μορφή αντιμετωπίσεως των πραγμάτων ήταν προπολεμική. Προπολεμικά γινόντουσαν τα κινήματα από στρατηγούς και συνταγματάρχες και δεν είχαν γνώση οι παρακάτω και έλεγε ο μέραρχος της 10ης, κινηθείτε εναντίον Κονδύλη και εκινούντο χωρίς να ρωτάνε οι παρακάτω. Ενώ τώρα είχαν αλλάξει τα πράγματα και οι λοχαγοί και οι ταγματάρ-

χες κάτι έπρεπε να ξέρουν όταν γίνεται κάτι τέτοιο. Σ' αυτό δεν επείθετο ο κ. Αρναούτης και μου εζητήθη μετά λόγος για αυτό που λέτε, διότι αργότερα ο τότε βασιλεύς μού είπε: Γιατί δεν μου το ανέφερες; Και σε αυτόν απάντησα αυτό που απαντώ και σε σας, ότι είχα δεσμευθεί με τον λόγο της τιμής μου».

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πότε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μετά την 21η.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στα χοντρά δηλαδή είχατε κατά κάποιον τρόπο επιστήσει την προσοχή του κ. Αρναούτη επί του ότι κάτι γίνεται χωρίς να του πείτε τις πηγές των πληροφοριών σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βέβαια και εμένα δεν μου είχαν πει την ημερομηνία εκδηλώσεως. Βέβαια και εμένα δεν μου είχαν πει ο κ. Παττακός και ο κ. Παπαδόπουλος, που ήταν τη δεύτερη φορά μαζί, ότι θα εκδηλωθεί η ενέργεια τότε, αλλά φρόντιζαν πρώτα αυτοί απ' ό,τι κατάλαβα να μπορέσουν να με πάρουν με το μέρος τους. Διότι, όπως μου είπαν από την αρχή, διοικώ μια μονάδα η οποία είναι η καλύτερη του λεκανοπεδίου Αττικής, μονάδα αλεξιπτωτιστών.

Ο πρόεδρος συνεχίζει
την ανάγνωση πρακτικών

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά είναι τα οποία είχε καταθέσει ο μάρτυρας. Τώρα, αν αυτά βρίσκονται σε αντίθεση με τα όσα απάντησε στον κ. Λιβανό ή όχι, είναι ένα θέμα το οποίο μπορούμε να κρίνουμε όλοι μας. Έτσι; Με την ευκαιρία θα ήθελα να μου επιτρέπατε να ρωτήσω τον κύριο, να μην σας πάρω στο τέλος. Είπατε ότι ο διοικητής της ΑΣΔΕΝ, τον Φεβρουάριο του '75, αναφέρατε σε μια ένορκη κατάθεση τον διοικητή της ΑΣΔΕΝ. Ποιος ήταν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κ. Γκράτσιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αγαμέμνων Γκράτσιος.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατά την περίοδο των γεγονότων δεν λέτε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όταν δώσατε την έκθεση. Όχι την έκθεση, όταν δώσατε την κατάθεση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πριν από την ενέργεια της 15ης;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πριν από την ενέργεια της 15ης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτή την περίοδο ρωτάτε ποιος ήταν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διοικητής της ΑΣΔΕΝ, όχι πότε ήταν ο διοικητής της ΑΣΔΕΝ. Λέτε ότι, ανεφέρατε στην κατάθεσή σας, ότι υπεύθυνοι είναι και άλλοι πλην των γνωστών.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Α, μετά που έδωσα κατάθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιον εννοούσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Διοικητής ΑΣΔΕΝ κατά την περίοδο αυτήν των γεγονότων 15ης και 20ής ήταν ο κ. Γκράτσιος και διοικητής του Γ΄ Σώματος Στρατού ήταν ο κ. Ντάβος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να μου ξεκαθαρίσετε και κάτι άλλο. Απαντώντας στον κ. Λιβανό, είπατε έλαβε περισσότερες πληροφορίες, άλλωστε, από στρατηγούς ο βασιλεύς την παραμονή, της 21ης Απριλίου δηλαδή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό αφορούσε το πραξικόπημα της 21ης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι. Από ποιον στρατηγό έλαβε πληροφορίες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Από τον τότε διοικητή της ΑΣΔΕΝ, που ήταν ο αντιστράτηγος Παπαδάτος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Παπαδάτος είχε πάρει πληροφορίες. Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επίσης, από τον... με συγχωρείτε, δεν μπορώ να θυμηθώ το όνομά του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και από ποιον;

ΜΕΛΟΣ: Παπαδάτος Χρήστος.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, ο κ. Πανουργιάς ήταν διευθυντής 2ου Γραφείου του ΓΕΣ. Ούτε ο κ. Βαρδουλάκης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κόρκας μήπως; Παρακαλώ αν το θυμηθείτε, κύριε μάρτυς, μέχρι το τέλος μας το λέτε. Με συγχωρείτε, κύριοι, που παρενεβλήθην, αλλά ενόμισα ότι ήταν κάπως ουσιώδες.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε πρόεδρε, διακόψαμε τον μάρτυρα προκειμένου να διαβάσουμε και θα συνέχιζε μετά τη στιχομυθία του με τον Κωνσταντίνο, όταν του έκανε παρατή-

ρηση, γιατί δεν μου το είπατε. Πρέπει να μας συνεχίσει, να συμπληρώσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν καταλαβαίνω.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Όταν έκανε ο κ. Λιβανός την ερώτηση και επεκαλέσθη τα πρακτικά, ο μάρτυς ξεκινούσε να μας αφηγηθεί τη συζήτηση που έκανε με τον Κωνσταντίνο τότε, μετά την 21η, που τον παρατήρησε γιατί δεν το ανέφερε, και είπαμε ότι, όταν διαβάσετε τα πρακτικά, θα συνεχίσει να συμπληρώσει. Πρέπει να συμπληρώσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το κατάλαβα, αλλά εν πάση περιπτώσει συμπληρώστε την απάντησή σας, κύριε μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, πότε χρονικά έγινε αυτή η κουβέντα με τον Κωνσταντίνο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό έγινε ένα μικρό χρονικό διάστημα μετά από την 21η Απριλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μικρό χρονικό διάστημα μετά από την 21η Απριλίου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα. Καταρχήν με τον Αρναούτη έγινε ακόμη γρηγορότερα. Αν θυμάμαι, την επομένη της 21ης Απριλίου ανεφέρθη στο θέμα αυτό και είπε αυτά τα οποία έλεγες τελικώς μάλλον φαίνεται ότι είχαν κάποια βάση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όταν τελικώς μετά από, δεν θυμάμαι πόσες ημέρες, μου ζήτησε επ' αυτού τον λόγο ο βασιλεύς, μου είπε θυμάμαι ότι ο κ. Παττακός, σε συζήτηση που έκανε μαζί του την προηγούμενη ή την προπροηγούμενη και, όταν τον ρωτούσε ορισμένα πράγματα ο βασιλεύς, ο κ. Παττακός είπε ότι ορισμένα στοιχεία εμμέσως τα είχε δώσει σε μένα και εννοούσε την προσπάθεια ίσως μυήσεως που μου έκανε και ότι αυτά τα στοιχεία εγώ μπορούσα να τα δώσω στον βασιλέα. Ε, του είπα και εγώ του βασιλέως ότι αυτά τα στοιχεία, με άλλες λέξεις, αλλά με το ίδιο νόημα τα έδωσα στον κ. Αρναούτη και δεν έγινα πιστευτός. Επειδή εν τω μεταξύ, όπως και προηγουμένως συζητούσαμε, ήδη είχε και από άλλους πάρει πολύ πιο σοβαρότερα στοιχεία ο βασιλεύς και για κάποιους λόγους είτε δεν ελήφθησαν σοβαρά υπόψιν είτε δεν περιμέναν από πλευράς ημερομηνίας ότι θα γίνει την 21η Απριλίου, αιφνιδιάστηκε, τα στοιχεία τα οποία έδωσα εγώ τα εθεωρήσαν πολύ μικροτέρας αξίας απ' αυτά που είχε πάρει ήδη από στρατηγούς. Και εν πάση περιπτώσει υπό την έννοια και μόνον ότι αυτά τα στοιχεία, τα λίγα που ήξερα εγώ, τα είπα στον κ. Αρναούτη, δεν εθεώρησε ο βασιλεύς ότι εγώ είχα ενεργήσει κατά τρόπον που θα έπρεπε να μην μου έχει εμπιστοσύνη. Διότι αυτό υποθέτω ήταν το νόημα της ερωτήσεως του κ. Λιβανού. Κάπως έτσι έγιναν τα πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω, κύριε Μπαντουβά, ό,τι ήθελε να πει ο άνθρωπος το είπε, δεν μπορεί περισσότερο τώρα. Λοιπόν, εμμέσως το κάνατε αυτό, μέσω Αρναούτη, για να ειδοποιήσετε τον βασιλέα, δηλαδή, να τον κατατοπίσετε επί του κινήματος και παραβαίνατε τον λόγο της τιμής σας απέναντι στον Παπαδόπουλο και στον Παττακό διά του τρόπου αυτού, δηλαδή; Τι κάνατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Λέγοντας αυτά τα πράγματα, εφόσον δεν ενείχαν ακόμα, οπωσδήποτε μου ζήτησαν τον λόγο της τιμής μου ότι δεν θα πω πουθενά τίποτα απ' αυτά, αλλά, όταν εγώ έκρινα ότι απ' αυτά που μου ελέχθησαν στοιχεία μπορούσαν να δοθούν χωρίς να συνιστούν αθέτηση λόγου τιμής, τα έδωσα. Διότι μετά από την ενημέρωση που μου έκαναν δεν είχα πειστεί και εγώ ότι δεν μου είπαν δηλαδή, έλα δω, κύριε Κομπόκη, σε τρεις μέρες κάνουμε το κίνημα, εσύ θα πάρεις αυτή την αποστολή κ.λπ.. Τότε θα ήταν πλήρης η ενημέρωσίς μου και τότε μπορούσε να θεωρηθεί ότι ο λόγος της τιμής μου, αν έλεγα έστω και το παραμικρό, θα είχε αθετηθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ορίστε, ρωτήστε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ο βασιλεύς σάς είπε, κατά τη συνάντησή σας μετά την 21η Απριλίου, ότι ο Παττακός τού είπε ότι σας είχε πει εσάς έμμεσα για το επικείμενο πραξι-

κόπημα; Αυτό είπατε αν κατάλαβα καλά;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό ήταν το νόημα.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Α, δηλαδή είχε καρφώσει ο Παττακός, είχε προειδοποιήσει έμμεσα για το πραξικόπημα. Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τον πρώτο καιρό, για να σας δώσω απάντηση επ' αυτού, μετά την 21η Απριλίου και μέχρι τη 13η Δεκεμβρίου, ορισμένοι του επιτελείου της 21ης, μεταξύ των οποίων και ο κ. Παττακός, έπαιζαν και κάποιον ρόλο φιλοβασιλικού. Για να προβάλλει αυτόν τον ρόλο είπε αυτά τα πράγματα, αλλά θα μου επιτρέψετε. Με συγχωρείτε πάρα πολύ, κύριε πρόεδρε, αλλά επειδή δεν καταλαβαίνω και εγώ ο ίδιος το νόημα αυτών των πραγμάτων, προφανώς εάν θέλει να καταδειχθεί ότι είμαι άνθρωπος μειωμένης...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι δα, γιατί το λέτε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, θέλω να το καταλάβω, δηλαδή. Γιατί αυτές οι ερωτήσεις που δεν έχουν μεγάλη σχέση με την ιστορία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, έχουν, γιατί όταν επήγατε στην Κύπρο, εξακολουθούσε να είναι η δικτατορία με δικτάτορα τον Ιωαννίδη και βέβαια πρέπει να διακριβωθεί ποιες ήταν οι σχέσεις σας με τη δικτατορία από την αρχή. Ο βαθμός της τυχόν συμμετοχής σας εις τα θέματα του εγκλήματος της κυπριακής τραγωδίας κ.λπ. καταλαβαίνετε ότι έχει άμεση σχέση με τις σχέσεις που είχατε με τη χούντα. Συνεπώς έχουν σχέση όλα αυτά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σύμφωνοι έχουν, αλλά συνεχίζετε στον ίδιο ρυθμό και...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ε, καλά, τελειώσαμε τώρα. Τελείωσε αυτή η υπόθεση. Ο κ. Ζερβός παρακαλείται να λάβει τον λόγο στο πλαίσιο πάντα της παρακλήσεως την οποία έχω κάνει.

ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε συνταγματάρχα Κομπόκη, είχατε πει ότι αντικειμενικός σκοπός των κρατούντων στην Αθήνα, στην Ελλάδα, ήταν να τεθεί εκτός ο Μακάριος και να εγκαθιδρυθεί μια κυβέρνηση με την οποία θα είχε καλύτερη συνεργασία γενικά για τα εθνικά θέματα και σ' ό,τι αφορούσε την Κύπρο. Από την άλλη πλευρά, εάν είχα καταλάβει καλά από την κατάθεσή σας, είχατε πει ότι ήταν εύκολο το να μπορούσε να συλληφθεί ο Μακάριος και απεδείχθη εκ των υστέρων ότι ο τρόπος ενεργείας που επελέγη ήταν αρκετά φονικός. Μου γεννάται λοιπόν το ερώτημα γιατί να επιλεγεί ο φονικότερος τρόπος επιτεύξεως του σκοπού και όχι ο άλλος που υπαινίχθητε ότι ήταν ευκολότερος και ασφαλέστερος, εις το να συλληφθεί ο Μακάριος καθ' οδόν με ανθρώπους εμπίστους από τις μονάδες τις δικές σας και μάλιστα επιλεγμένους από εκείνους οι οποίοι δεν ήσαν κατά του Μακαρίου, ούτως ώστε από το μένος τους και την εμπάθειά τους να τον δολοφονήσουν, αλλά με οδηγίες που θα είχαν, διαταγές μάλλον τις οποίες θα είχαν, θα μπορούσαν να τον φυγαδεύσουν και μέχρι την αγγλική βάση και θα επετυγχάνετο ο σκοπός με όχι τόσους πολλούς νεκρούς και τραυματίες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επ' αυτού διερωτήθην και εγώ πολλές φορές. Η εντύπωσή μου είναι ότι το να παραμείνει ζωντανός ο Μακάριος μετά από σύλληψιν εκτιμάτο ότι θα ήτο πάρα πολύ δύσκολο εγχείρημα. Δηλαδή, προφανώς εφοβούντο δολοφονία ή ότι η δολοφονία του θα ήταν πλέον πολύ πιθανή κατ' αυτόν τον τρόπο, από τον τρόπο τον άλλον που θα έφευγε τρομοκρατημένος.

ΖΕΡΒΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν μπορώ να σας δώσω θετική απάντηση εγώ. Έτσι το εκτιμώ. Διότι και στις συζητήσεις που κάναμε κάτω με την αποστολή όπως παρουσιάστηκε, στον υπόλοιπο κόσμο, όχι σε μένα, θεωρούσαμε κι εμείς κάτω ότι, όταν θα συλλαμβάνετο ζωντανός, όπως προέβλεπε η άλλη αποστολή, θα ήταν πραγματικά προβληματικό. Δηλαδή, αν προσωπικά μου έλεγαν εμένα θα συλλάβεις τον Μακάριο και κράτησέ τον εκεί επί τόσον χρόνο, μέχρι να τον προωθήσεις κάπου αλλού ή να σου πούμε τι να κάνεις, δεν σας κρύβω ότι το πιθανότερον ήταν να το ηρνούμην, εκτός αν καθόμουν εγώ σκοπός. Ήταν τέτοια η κατάστασις κάτω στην Κύπρο που, και να βάζαμε εμπί-

στους να τον φυλάνε, ήταν πάρα πολύ πιθανόν να του επιτεθούν. Υπήρχαν οργανώσεις και των δύο πλευρών, παραστρατιωτικές, οπλισμένες και αποφασισμένες. Αυτοί οι άνθρωποι, οι αντίθετοί του, πιθανόν να τον σκότωναν. Δεν μπορούσαμε δηλαδή να του εξασφαλίσουμε εύκολα τη ζωή.

ΖΕΡΒΟΣ: Όχι βέβαια να τον διαφυλάττατε επί μακρόν χρόνον, αλλά άμεσα, μετά το εγχείρημα της συλλήψεώς του, να εφυγαδεύετο μετά το εγχείρημα με συνοδεία αυτών των εμπίστων καταδρομέων προς την αγγλική βάση. Αυτό εννοούσα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήταν μία πιθανή λύσις, η οποία δεν θα είχε, τουλάχιστον, τόση αιματοχυσία.

ΖΕΡΒΟΣ: Δηλαδή εσείς, όταν σας εδόθη η εντολή από τον κ. Μπονάνο, δεν εσκέφθητε και να αντιπροτείνετε, θεωρώντας ότι το σχέδιο που σας διέτασσαν να εκτελέσετε θα ήταν πάρα πολύ επιβαρυμένο σε θύματα; Δεν το εσκέφθητε εκείνη τη στιγμή να αντιδράσετε σαν ανώτερος αξιωματικός και υπεύθυνος και διοικητής μεγάλης μονάδος και να εκφέρετε τη γνώμη σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν το εσκέφθην ότι αυτή θα ήτο λύσις. Δεν μου εδόθη κατ' αρχήν, βέβαια, το δικαίωμα να προτείνω άλλη λύση. Αλλά εσκέφθην απλώς και αργότερα εσκέφθην ότι δεν ήταν ανάγκη να συλληφθεί ούτε στην Κύπρο. Ο Μακάριος έκανε έναν σωρό ταξίδια στο εξωτερικό. Μπορούσε να συλληφθεί κατά την κίνησή του στο αεροδρόμιο φέρ' ειπείν ή όταν ήταν στο εξωτερικό. Γίνονται τέτοια εγχειρήματα. Τώρα μία εκδοχή είναι να ήθελαν να φανεί ότι διά της συμμετοχής της Εθνικής Φρουράς, η οποία αποτελείτο από Κυπρίους στρατιώτες και αξιωματικούς, Κύπριοι εστρέφοντο εναντίον του, άσχετα αν εδιοικούντο από Έλληνες αξιωματικούς.

ΖΕΡΒΟΣ: Είχατε πει ότι εσείς είχατε προτείνει στον κ. Γεωργίτση το να πορευθούν οι δύο αυτές φάλαγγες και μάλιστα επιδεικτικά για τον σκοπό που αναλύσατε. Διερωτώμαι πώς δεν σκεφθήκατε την πιθανότητα το να εκινείτο και κάποιο πλοίο προς την περιοχή εκείνη και δεν είχατε προβλέψει ώστε να ζητήσετε από τον κ. Γεωργίτση, έστω έμμεσα, μη αποκαλύπτοντας τη βασική εντολή που είχατε περί διασώσεως του Μακαρίου, και να αποτρέψετε το να πλεύσει το πλοίο ΛΕΒΕΝΤΗΣ και εν συνεχεία να κάνει τους κανονιοβολισμούς, που βέβαια υπήρχε κίνδυνος, αν όχι να σκοτωθεί ο Μακάριος, αλλά και να υπάρξουνε θύματα αθώοι Κύπριοι πολίτες.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η πιθανότης αυτή ήταν πάρα πολύ μηδαμινή, κάποιος άλλος να κινηθεί, δεν παρουσιάζονται εύκολα εθελοντές για τέτοιες περιπτώσεις. Μάλιστα τη δεύτερη μέρα του εγχειρήματος, όταν έχουν μεσολαβήσει μάχες, απώλειες κτλ. Και κατά τη συγκρότηση ακόμη, της 16ης του μηνός, των φαλάγγων αυτών πήρε αρκετό χρόνο το πράγμα, διότι φαίνεται ότι άλλος ήθελε να μπει μπροστά, στην κεφαλή της φάλαγγας, άλλος δεν ήθελε να μπει μπροστά, κάτι τέτοιο παρατηρήθηκε. Πολλώ μάλλον απ' αυτό δηλαδή να βγάλει κανείς το συμπέρασμα ότι, αν είναι δυνατόν, κάποιος να πάει πρωτοβούλως να κάνει αυτή τη δουλειά.

ΖΕΡΒΟΣ: Ερωτώ την κρίση σας, εάν μπορώ να ρωτήσω την κρίση σας, γνωρίζατε και τους δύο από κάθε πλευρά, και τον κ. Γεωργίτση και τον διοικητή των, έστω αυτών λιγοστών, ναυτικών δυνάμεων, τον κ. Παπαγιάννη, ποιος νομίζετε ότι θα είχε δώσει αυτή την εντολή, ο κ. Γεωργίτσης ή ο κ. Παπαγιάννης με δική του πρωτοβουλία;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είναι όλα πιθανά. Είναι ακόμη πιθανόν ούτε ο κ. Παπαγιάννης. Να ανέπτυξε πρωτοβουλία ο ίδιος ο καπετάνιος του σκάφους. Αυτό φαντάζομαι κάποιος θα το πει από τους δύο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο ίδιος ο...;

ΖΕΡΒΟΣ: Ο κυβερνήτης του πλοίου.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κυβερνήτης του πλοίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, ο ίδιος ο πλοίαρχος, του ΛΕΒΕΝΤΗΣ. Μάλιστα.

ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε συνταγματάρχα, εσείς εί-

χατε προσωπική αντίληψη ή ακούσατε ποιοι έδωσαν την εντολή της αυτοσυγκράτησης από το ΓΕΕΘΑ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Άκουσα μετά την ανακωχή, που κατέβηκα από το πεδίο της μάχης, ότι πότε ο κ. Μπονάνος, πότε ο κ. Χανιώτης και πότε ο κ. Πολίτης απαντούσαν στις επιμόνους εκκλήσεις, ερωτήσεις κ.λπ. του κ. Γεωργίτση.

ΖΕΡΒΟΣ: Ευχαριστώ. Είπατε ότι με δικιά σας πρωτοβουλία, από τις πληροφορίες που υπήρχαν περί κινήσεως πλοίων από την Αλεξανδρέττα προς την Κύπρο, διετάξατε την εφαρμογή των προβλεπομένων μετακινήσεων των μονάδων σας από το σχέδιο Κ και εν συνεχεία αναλάβατε, μετά την έναρξη της αποβάσεως, αναλάβατε επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων. Είχαν επιτυχίες οι δύο μοίρες, η 3η μοίρα υπήρξε πιο άτυχη και έφτασε σε σημείο μάλιστα να διαλυθεί και εδώσατε εντολή να ξανασυγκεντρωθεί κ.λπ. Είπατε όμως παρακάτω στα όσα μας καταθέσατε ότι θα ’πρεπε ή το υπαινίχθετε ότι εκείνος που ήταν υπεύθυνος για όλες τις επιχειρήσεις που εγίνοντο τότε στην Κύπρο, όλων των δυνάμεων, να είχε διατάξει τη συγκέντρωση των απομειναριών κ.λπ. και να προσπαθήσει να επιτεθεί κατά του προγεφυρώματος και σαφώς αφήσατε να εννοηθεί ότι υπήρχαν πολλές πιθανότητες επιτυχίας έστω και αυτή την ύστατη στιγμή. Αν δεν απατώμαι, είχατε πει ότι είχαν διακοπεί οι επικοινωνίες με τον υπεύθυνο, που ήταν ο κ. Γεωργίτσης. Πώς όμως εσείς, και θα μου επιτρέψετε να πω την εντύπωση που έχω σχηματίσει αυτές τις τρεις μέρες που σας ανακρίνουμε, ένας τόσο ευφυής, ικανός και έμπειρος αξιωματικός και θαρραλέος, διότι όλα αυτά τα οποία αναλάβατε απέδειξαν τουλάχιστον σε μένα, έναν τέως αξιωματικό του ναυτικού, ότι είστε πράγματι θαρραλέος αξιωματικός και, αν δεν είχατε εκτελέσει το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, θα μπορούσα να πω ακόμα περισσότερα επαινετικά λόγια για σας και θα έλεγα μακάρι ο ελληνικός στρατός να είχε πολλούς συνταγματάρχες με αυτά τα προσόντα και αυτές τις ικανότητες και με αυτή την αυτοπεποίθηση και με τόσο θάρρος και γενναιότητα. Εάν δεν είχε λάβει μέρος εις το πραξικόπημα, το έθεσα ως όρο. Αυτή είναι η εντύπωση που εσχημάτισα αυτές τις τρεις μέρες από την ανάκριση την οποία σας κάναμε. Πώς εσείς, αυτής της στάθμης αξιωματικός, προ αυτού του κινδύνου, όταν δεν υπήρχε κανένας άλλος αρχαιότερός σας να αναλάβει τις ευθύνες εις το πεδίον της μάχης, δεν αυτοανακηρυχθήκατε αρχηγός των υπολειμμάτων των ελληνικών δυνάμεων και να κάνετε αυτό που σας επέτασσε η τιμή σας η στρατιωτική και που μάλιστα το είπατε, ότι δεν έπρεπε ένας αξιωματικός να περιμένει εντολές από κάποιον άλλον για να αντισταθεί απέναντι στον εχθρό, όταν ο εχθρός αυτός επιτίθεται εναντίον σας και αμύνεσθε. Αυτή είναι η τελευταία μου ερώτηση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ’ αρχήν θα μου επιτρέψετε να πω ότι η ενέργεια εγένετο από το σύνταγμα το δικό μου αμέσως, όπως προέβλεπαν τα σχέδια. Η κυρία φάση της ενεργείας έλαβε χώρα το βράδυ της 20ής και πέτυχε. Η αποστολή μου ήταν να μπω μεταξύ των προγεφυρωμάτων θαλάσσης και αέρος και της ΤΟΥΡΔΥΚ και να μην επιτρέψω σ’ αυτές τις δυνάμεις να ενωθούν, για να αποτελέσουν μια μεγαλύτερη πλέον μονάδα, για να μπορούν να ενεργήσουν περαιτέρω. Το χτύπημα του προγεφυρώματος θαλάσσης ήτο αποστολή άλλων. Οι μονάδες αυτές οι οποίες ήταν για να χτυπήσουν αυτό το προγεφύρωμα, κατά ένα μεγάλο μέρος, κατεστράφησαν τη διάρκεια της ημέρας της 20ής. Από το ΓΕΕΦ το οποίο ως επιτελείο και διά του αρχηγού του προΐσταται όλων των μονάδων της Λευκωσίας επελέγη ως κυρία ενέργεια η επίθεσις κατά του θύλακος της Λευκωσίας που περιελάμβανε την ΤΟΥΡΔΥΚ και τους αλεξιπτωτιστάς διά της ΕΛΔΥΚ, διά του συντάγματος του ελληνικού που είναι κάτω στην Κύπρο και αφέθη εις κάποιο

άλλο στάδιο, φαίνεται, να βληθεί το προγεφύρωμα το θαλάσσιο. Αυτό είναι θέμα εκτιμήσεως. Ταυτόχρονα, δεν υπήρχαν δυνάμεις για να αποκόψουν αυτές τις δυνάμεις, τις τουρκικές, σε δύο μέρη, που έγινε διά της δικής μου δυνάμεως, και να χτυπήσουν και τα δύο σκέλη της, και το θαλάσσιο και της ΤΟΥΡΔΥΚ και του αέρος των αλεξιπτωτιστών που είχε πέσει. Επελέγη το ένα. Εγώ είπα την άλλη φορά εδώ ότι η άποψή μου ήταν εξ υπαρχής ότι το κέντρο βάρους των ενεργειών μας έπρεπε να είναι στο θαλάσσιο προγεφύρωμα. Επειδή κατά τη διάρκεια της δικής μου ενέργειας δεν έλαβα γνώση ότι η δύναμη που επρόκειτο να ενεργήσει κατά του προγεφυρώματος την ίδια νύχτα που εγώ ενεργούσα για αποκοπή των τουρκικών δυνάμεων… Δεν μπορούσα να αλλάξω απόφασιν, να πάρω άλλην απόφασιν ή να εισηγηθώ στο ΓΕΕΦ απόφασιν άλλην, ώστε να μην κάνω προσπάθεια αποκόψεως των δυνάμεων αυτών, αλλά με τις δικές μου δυνάμεις συν ό,τι άλλες υπήρχαν στην περιοχή να χτυπήσω το προγεφύρωμα. Και αυτό το θεωρώ πάρα πολύ μεγάλη ατυχία, διότι μέχρις ενός σημείου δεν μου περνούσε καν από το μυαλό ότι μπορούσαν να είχαν καταστραφεί σε βαθμό τέτοιο οι δυνάμεις που επρόκειτο να χτυπήσουν το προγεφύρωμα, αλλά εν πάση περιπτώσει το προϊστάμενο κλιμάκιο οφείλει να ενημερώνει όλες τις παρακάτω μονάδες για τα συμβαίνοντα. Εγώ το αντελήφθην όταν είδα να μη γίνεται ενέργεια εκεί. Τότε οι μοίρες οι δικές μου, οι μονάδες καταδρομών πλησίαζαν τους στόχους τους δικούς τους, πλησίαζαν να κτυπήσουν το σημείο, το νεύρο, για να κόψουν τις δύο δυνάμεις αυτές. Εκεί, οπωσδήποτε, είναι ένα χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν έχω εγώ ως διοικητής ή ο εκάστοτε διοικητής επαφή με τις μονάδες που ενεργούν, διότι, έτσι και σηκώσω τον ασύρματο και μιλήσω και απαντήσουν, αυτοί εντοπίζονται αμέσως από τον εχθρό και όλη η επιχείρηση πέφτει στον αέρα και ενδέχεται να πάθουν και μεγάλη καταστροφή. Για να έστρεφα τις μονάδες προς το προγεφύρωμα…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Ζερβέ, επιμένετε στην ανάγκη να σας απαντήσει και περισσότερο επ' αυτών των θεμάτων; Δηλαδή, νομίζετε ότι βοηθάνε οι απαντήσεις; Δεν νομίζω. Νομίζω ότι αρκετά απήντησε ο μάρτυς, δεν μπορεί να μας απασχολήσει περισσότερο. Ο κ. Γιατράκος παρακαλείται να λάβει τον λόγο. Είναι απών. Ο κ. Ράλλης παρακαλείται να λάβει τον λόγο.

ΡΑΛΛΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε πρόεδρε. Κύριε μάρτυς, πριν από το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου του 1974, στην Ελλάδα είχε προηγηθεί μια σειρά πραξικοπημάτων και πολύ πριν ακόμα και από την 21η Ιούλη του '67. Αποτέλεσμα αυτών των πραξικοπημάτων ήταν να φτάσουμε στο τελευταίο πραξικόπημα με ανεπαρκείς αξιωματικούς, όπως εσείς τους χαρακτηρίσατε στην κατάθεσή σας. Σε εσάς, στα στρατευμένα παιδιά του ελληνικού λαού, αυτοί ενέπνεαν εμπιστοσύνη ότι θα μπορούσαν σε κάποια στιγμή δύσκολη για την πατρίδα να επιτελέσουν το καθήκον τους προς την πατρίδα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα μου επιτρέψετε να πω ότι εγώ δεν χρησιμοποίησα τον όρο ανεπαρκείς αξιωματικοί. Είχε κατά την προηγηθείσα περίοδο της δικτατορίας υποστεί ο στρατός μεγάλη φθορά για πολλούς λόγους και ένας κύριος λόγος ήταν ότι είχε υποστεί η ιεραρχία πραγματική καταστροφή. Αυτό βεβαίως έχει ως αποτέλεσμα να καθιστά έναν στρατό όχι τόσο αξιόμαχο, όταν δεν έχει ιεραρχία. Δεν σημαίνει όμως ότι οι αξιωματικοί του είναι ανεπαρκείς. Παρ' όλην αυτή την, ας πούμε, φθορά που υπέστη ο στρατός, κατά την περίοδο της δικτατορίας, εγώ εξακολουθώ να πιστεύω ότι όταν ήρθε η μεγάλη κρίσις της 20ής Ιουλίου, που αντιμετωπίζαμε πλέον την Τουρκία, δεν υπήρχε θέμα ανεπάρκειας στελεχών και παρά τη φθορά, επαναλαμβάνω, μπορούσε να αντιμετωπισθεί η κατάστασις σωστά με νικηφόρο αποτέλεσμα.

ΡΑΛΛΗΣ: Ευχαριστώ για την απάντηση. Δεν περιμένω περισσότερα, αλλά εσείς εί-

πατε, και είναι γραμμένο στα πρακτικά, ότι η κατάστασις η οποία εχαρακτηρίζετο κατά το διάστημα από 15 Ιουλίου του ’74 μέχρι 21, για όλα αυτά που συνέβησαν στην Κύπρο και εδώ, ότι ήταν αποτέλεσμα ανεπάρκειας.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΡΑΛΛΗΣ: Στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, βεβαίως. Εκεί θέλω να καταλήξω, κύριε συνάδελφε, και παρακαλώ μην με διακόπτετε, το ερώτημά μου είναι συγκεκριμένο. Επαναλαμβάνω αυτό που ελέχθη και εκεί ήθελα να καταλήξω, ότι υπήρχε μια μεγάλη ανεπάρκεια στο Αρχηγείο εδώ πέρα. Έτσι είπατε και όλα τα γεγονότα που ακολούθησαν αυτό απέδειξαν. Θέλω να σας κάνω μια άλλη ερώτηση. Αυτή η ανεπάρκεια που παρουσίασε το στράτευμα κατά τις ημέρες αυτές των δραματικών γεγονότων στην Κύπρο ήταν πραγματικά αποτέλεσμα από τους τύπους του Ιωαννίδη, που, όπως είπατε λίγο πριν εδώ μέσα, ήταν ευφυής στα πραξικοπήματα αλλά αλλού αλλιώτικης ευφυΐας ή ήταν προϊόν κάποια επέμβασης κάποιου άλλου κέντρου είτε στην Ελλάδα είτε από το εξωτερικό; Αυτή είναι η ερώτησή μου.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, προσωπικά νομίζω ότι ήταν αποτέλεσμα των αδυναμιών που παρουσίασε η τότε στρατιωτική ηγεσία της Ελλάδος, χωρίς να ξέρω εάν υπήρχε και μεσολάβηση τέτοιων κέντρων που λέτε. Με τα απλά γνωστά δεδομένα των τουρκικών αδυναμιών, μπορώ νομίζω εγώ να βάλω κάτω τα πράγματα και να αποδείξω ότι, εάν γινόντουσαν οι σωστές ενέργειες και εν χρόνω, θα μπορούσαμε να είμεθα σήμερα σε σημείο τελείως...

ΡΑΛΛΗΣ: Δεν είναι ικανοποιητική η απάντηση. Σας ερώτησα, μονολεκτικά μπορείτε να απαντήσετε, εάν αυτή η ανεπάρκεια ήταν φτιαχτή, ας το πούμε και έτσι από κάποια άλλα κέντρα, για να φτάσουμε στο σημείο αυτό της καταρρεύσεως και της ίδιας της δικτατορίας και του κυπριακού κράτους.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν νομίζω.

ΡΑΛΛΗΣ: Δεν νομίζετε. Ο λαός, κύριε μάρτυς, έχει την αντίθετη αντίληψη. Πιστεύει πως το πραξικόπημα στην Κύπρο ήταν προϊόν ξένης δυνάμεως και ευρέθησαν αυτοί οι ευφυείς πραξικοπηματίες ή, όπως τους ονομάζει ο λαός, επίορκοι αξιωματικοί και εξετέλεσαν όχι διαταγή της πατρίδος, αλλά διαταγή κάποιου άλλου κέντρου. Το γνωρίζετε αυτό που λέει ο λαός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΡΑΛΛΗΣ: Ήσαστε αποκομμένος από τον λαό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν συμφωνώ με την άποψή σας.

ΡΑΛΛΗΣ: Εσείς στην Κύπρο δεν είχατε επαφή με τον κυπριακό λαό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κάθε μέρα. Εκεί ζούσα.

ΡΑΛΛΗΣ: Εκεί τι λέγανε για την αποχώρηση της Μεραρχίας που είχε, όπως είπατε εσείς πριν, δύναμη πυρός σώματος στρατού;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν μπορώ να σας απαντήσω για εκείνη την εποχή, όταν απεχώρησε η Μεραρχία τι έλεγε ο κόσμος, διότι δεν βγαίνω να ρωτάω τι λέει ο κόσμος. Το ότι έφυγε η Μεραρχία υπήρξε ενέργεια αποδυναμώσεως της αμυντικής ικανότητος της Κύπρου είναι γεγονός. Το ότι μετά κατεβλήθη προσπάθεια να μπει στη θέση της Μεραρχίας, τρόπον τινά αντικατάστασης της δυνάμεως της Μεραρχίας διά της Εθνικής Φρουράς, το ξέρω ότι κατεβλήθη προσπάθεια, διότι οργανώθηκε, ιδρύθηκε η Εθνική Φρουρά, στελεχώθηκε, οπλίστηκε. Βέβαια, συν τη παρόδω του χρόνου συνετέλεσαν παράγοντες άλλοι που η Εθνική Φρουρά δεν μπόρεσε να φτάσει στο επίπεδο της Μεραρχίας και κατόπιν αυτού παρέμενε πάλι γεγονός ότι η αποχώρηση τότε της Μεραρχίας εξακολουθούσε να αποτελεί έλλειψη μεγάλη για την Κύπρο. Τώρα γιατί απεχώρησε η Μεραρχία, ποιος είναι υπεύθυνος κ.λπ. είναι άλλο.

ΡΑΛΛΗΣ: Πώς συνδυάζετε σχεδόν την ταυτόχρονη συνάντηση του Παπαδόπουλου με τον Τούρκο Πρωθυπουργό μετά την

αναχώρηση της Μεραρχίας από την Κύπρο;

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, η συνάντηση έγινε πριν τον Έβρο. Επ' αυτού αν θέλετε τώρα δεν μπορώ να απαντήσω, εγώ απλώς θα σας δώσω τη δική μου άποψη.

ΡΑΛΛΗΣ: Πριν μου απαντήσετε, σας ζητώ συγγνώμη, μας είπατε ότι είσαστε επαγγελματίας στρατιωτικός, συγγνώμη και εμείς εδώ κάτω ξέρουμε, όσοι δεν είμαστε στρατιωτικοί έχουμε κάνει και εμείς τη στρατιωτική μας θητεία, πιστεύω με προσφορά προς την πατρίδα, γνωρίζουμε ότι από τον βαθμό του ταγματάρχη και πάνω ασχολούνται πάρα πολύ με την πολιτική κατάσταση που υπάρχει στη χώρα και τα μαθαίνετε και στη Σχολή Ευελπίδων και στη Σχολή Πολέμου και σε όλα τα σχολεία τα οποία έχετε εσείς εκεί στο στράτευμα γενικότερα. Τι συνέβη; Ο λαός διερωτάται σήμερα πώς είναι δυνατόν να γίνει η συνάντηση του τότε Τούρκου Πρωθυπουργού, νομίζω ήταν ο Μεντερές, έτσι δεν είναι, κύριε Βασιλειάδη; Ο Μεντερές ήταν τότε νομίζω. Τέλος πάντων ο Τούρκος Πρωθυπουργός τότε και ο Έλληνας, ας τον πούμε και αυτόν Έλληνα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ήταν ο Μεντερές τότε.

ΡΑΛΛΗΣ: Όχι, όχι, κάποιος άλλος ήταν, δεν θυμάμαι το όνομά του αυτή τη στιγμή. Αυτό είναι ένα ερώτημα το οποίο πρέπει να δώσουμε στον λαό. Πρέπει να δοθεί απάντηση στον λαό. Δηλαδή, ήταν η πρώτη πράξη της δικτατορίας που αποδυνάμωνε την άμυνα της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω, όμως, κύριε Ράλλη, ότι έχει απαντήσει ο μάρτυς και έχει χαρακτηρίσει και αυτός ως...

ΡΑΛΛΗΣ: Εγώ, κύριε πρόεδρε, έκανα ένα ερώτημα στον κ. μάρτυρα και του είπα αν ξέρει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, δεν λέω ότι είναι απαράδεκτο το ερώτημά σας. Απλώς...

ΡΑΛΛΗΣ: Δεν είναι υποχρεωμένος να απαντήσει. Ρώτησα αν ξέρει, αν γνωρίζει, αν τυχόν όλη αυτή η διαδικασία της αποδυναμώσεως της κυπριακής άμυνας και όλη αυτή η κατάσταση να έχουμε έναν στρατό μειωμένης μαχητικότητας, ένοπλες δυνάμεις μειωμένης μαχητικότητας, ένοπλες δυνάμεις παγιδευμένες αποδεικνύουν πως δεν πήγαν να εκτελέσουν το σχέδιο Κ. Επαναλαμβάνω την ερώτηση. Μήπως, αν γνωρίζει ο μάρτυρας, δεν είναι υποχρεωμένος και να απαντήσει ακόμα, αν γνωρίζει, μήπως ήταν προϊόν κάποιου άλλου ξένου κέντρου εδώ και βρήκε αυτούς τους δικτάτορες να προχωρήσουν αυτόν τον σχεδιασμό τους.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ειδικώς για τα αίτια τα οποία προκάλεσαν την απόφαση για να αποσυρθεί η Μεραρχία, δεν μπορώ να πω, εκτός απ' αυτά τα οποία φαίνονταν στην επιφάνεια. Δηλαδή, είχε προηγηθεί η σύγκρουση στην Κύπρο ελληνικών δυνάμεων με τουρκικά χωριά, είχαν προηγηθεί δηλαδή οι φοβερές ενέργειες στην Κοφίνου. Εκεί, δεν θα ήθελα να χρησιμοποιήσω τη λέξη τώρα, εξοντώθηκαν κυριολεκτικά κάνα δυο τούρκικα χωριά σε κάποια ενέργεια που έκαναν οι ελληνικές δυνάμεις. Αυτό φαίνεται εξαγρίωσε τους Τούρκους. Αυτά τα χωριά συνεχώς προέβαλλαν εμπόδια και ξεσηκωνόταν οι Τούρκοι εκεί, έκλειναν τον δρόμο Λευκωσίας-Λεμεσού κ.λπ. Φαίνεται απεφασίσθη κάποια ενέργεια και είχαν οι Τούρκοι αρκετές απώλειες. Κατόπιν αυτού εξαγριώθηκαν οι Τούρκοι και απειλούσαν διά πόλεμο. Αυτά ήταν στην επιφάνεια.

ΡΑΛΛΗΣ: Με συγχωρείτε, κύριε μάρτυς, δεν μου χρειάζεται αυτή η απάντηση, εμένα άλλη απάντηση μου χρειάζεται, αφού δεν γνωρίζετε, δεν μπορείτε να πείτε. Ευχαριστώ πολύ για την απάντηση που μου δίνετε τώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε, κύριε Ράλλη;

ΡΑΛΛΗΣ: Μία ερώτηση ακόμη, κύριε πρόεδρε. Το ηθικό του στρατεύματος, ύστερα από αυτή την κατάρρευση που είχε, ποιο ήταν κατά το τελευταίο πραξικόπημα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το ηθικό;

ΡΑΛΛΗΣ: Το ηθικό μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με ρωτάτε τώρα για την Εθνική Φρουρά;

ΡΑΛΛΗΣ: Και γενικότερα για το στράτευμα στην Ελλάδα. Και για την Εθνική Φρουρά και για την ΕΛΔΥΚ και για την Ελλάδα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Διότι εγώ ήμουν επί διετίαν κάτω στην Κύπρο και μπορώ για τη διετία...

ΡΑΛΛΗΣ: Μα ερχόσαστε συνέχεια εδώ πέρα, είπατε, και τελευταία ακόμη και στη σύσκεψη που είχατε στις 2 Ιουλίου, ήσαστε εδώ για εκπαίδευση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήρθα για 15 ημέρες για να...

ΡΑΛΛΗΣ: Ναι, μεταξύ των συναδέλφων τι ελέγετο; Ποιο ήταν το ηθικό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σας ρωτάω, θέλετε να σας πω για την Εθνική Φρουρά ή για όλο τον στρατό...

ΡΑΛΛΗΣ: Για όλους και για εκεί και για εδώ, αν μπορείτε βέβαια, εάν έχετε γνώση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επ' αυτού θα μου επιτρέψετε να επαναλάβω αυτά τα οποία είπα προηγουμένως, ότι ο στρατός ευρίσκετο σε κατάσταση, από πλευράς ιεραρχίας, χάλια. Και αυτό οπωσδήποτε επηρεάζει πάρα πολύ το αξιόμαχόν του. Από πλευράς εξοπλισμού ήτο σε καλή κατάσταση. Κάτω η Εθνική Φρουρά από πλευράς ηθικού γενικά ήτο σε καλή κατάσταση, από πλευράς εκπαιδεύσεως ήτο σε καλή κατάσταση, από πλευράς οπλισμού σε χάλια κατάσταση. Στα στελέχη του στρατού υπήρχε μια ιδιόμορφη κατάσταση και κάτω στην Κύπρο και περισσότερο στην Ελλάδα. Όσοι επρόσκειντο στην κατάσταση...

ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε μάρτυς, μου αρκεί η διαβεβαίωση ότι δεν ήταν αξιόμαχος ο ελληνικός στρατός και, όταν λέω ελληνικό στρατό, εννοώ και τα τρία όπλα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τις Ένοπλες Δυνάμεις. Παρακαλώ τον κ. Παπαδονικολάκη να πάρει τον λόγο.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, θεωρώ ότι έχει εξαντληθεί το αντικείμενο. Δεν ξέρω να έχουν μείνει πολλά πράγματα τα οποία μπορεί να ρωτήσει κανείς, ύστερα από αυτή την τριήμερη αλληλοπληροφόρηση και την κατάθεσή σας εδώ. Είχα κάποιες ερωτήσεις, οι περισσότερες έχουν ερωτηθεί, θα τις παραλείψω. Θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής. Είναι συναφές με αυτό που παράλληλα έχετε ερωτηθεί και από άλλους συναδέλφους. Αναλάβατε την αποστολή να εκτελέσετε ένα πραξικόπημα, έτσι το λέμε εμείς, στην Κύπρο με την επιφύλαξη ή, αν θέλετε, με την εντολή να εξασφαλίσετε διαφυγή στον Μακάριο και το εκτελέσατε κατά έναν τέτοιον τρόπο που ρισκάρατε ενδεχόμενα, και είναι λογικό αυτό που είπατε, ρισκάρατε να μην φέρετε σε πέρας την εντολή που σας είχε δώσει ο Ιωαννίδης και να φονευθεί κατά πάσα πιθανότητα ο Μακάριος, διότι, κι αν συνελαμβάνετο ζωντανός, εκ των συμφραζόμενων σε άλλη ερώτησή σας, ήταν πολύ αμφίβολο αν τελικά θα διεσώζετο η ζωή του, διότι θα τον δολοφονούσε κάποιος που τον είχε πιάσει. Ρωτώ το εξής: Αφού αντικειμενικός σκοπός ήταν να ανατραπεί η κυβέρνηση του Μακάριου για τους σκοπούς και τους λόγους που σας είχαν αναφερθεί στη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου, γιατί δεν το κάνατε σε κάποια ώρα που ο Μακάριος δεν θα βρισκόταν στο Προεδρικό Μέγαρο; Και αυτό είναι κάποια ώρα του απογεύματος της 15ης, γιατί η ώρα ήταν της δικιάς σας επιλογής, η ημέρα είχε ορισθεί. Την ώρα θα την επιλέγατε εσείς. Γιατί δεν την κάνατε κάποια ώρα το απόγευμα ή κάποια ώρα πολύ νωρίς, ανεξάρτητα από εκείνα που λέει ο κ. Γεωργίτσης, ότι τάχα τις μονάδες τις φύλαγε η Επικουρική Φρουρά, η οποία και εσείς είπατε ότι δεν ήταν αξιόλογος δύναμις για να αποτελεί απειλή; Ερωτώ λοιπόν γιατί δεν προσδιορίσατε μια τέτοια ώρα που ο Μακάριος δεν θα ήταν στο Προεδρικό Μέγαρο, οπότε θα είχατε και την πίτα ολάκερη και τον σκύλο χορτάτο και ανατροπή του Μακαρίου και βεβαία τη διάσωσή του.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Αυτό ακριβώς θα ήτο πολύ πιο επικίνδυνο. Εάν ο τρόπος με τον οποίο έγινε η ενέργεια, ξέροντας ότι ο Μακάριος είναι εκεί, οι πιθανότητες να συμβεί

κάτι το απρόοπτο ήταν πολύ μικρές και να κινδυνεύσει η ζωή του Μακαρίου, αυτές οι πιθανότητες ήταν πάρα πάρα πολύ μεγάλες, τεράστιες, εάν δεν ήταν εκεί. Μπορούσε να στραφεί σε οποιαδήποτε κατεύθυνση ο Μακάριος, όταν άκουγε ότι γινόταν πραξικόπημα, να πέσει απάνω σε ένα οποιοδήποτε τμήμα δικό μας, να μην ξέρουμε πού βρίσκεται και να μην μπορεί να του εξασφαλιστεί, να μην μπορούμε τρόπον τινά να του βρούμε κανάλι προς τα πού να πάει, σίγουρο να διαφύγει.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Πέστε μου το εξής. Στην αρχή της κατάθεσής σας είχατε πει ότι υπάρχει πρόβλημα στελεχών στην Εθνοφρουρά, διότι η πλειοψηφία των αξιωματικών εφέδρων, προφανώς θα εννοούσατε, ήταν Κύπριοι. Γιατί οι Κύπριοι είναι μειωμένης ικανότητας άνθρωποι, δεν μπορούν δηλαδή να παίξουν έναν ρόλο στελέχους όταν βεβαίως εκπαιδευτούν και εξεπαιδεύοντο στη σχολή αξιωματικών εκεί; Απ' ό,τι γνωρίζω, πολλές φορές σε κατώτερους ιδίους βαθμούς οι Ένοπλες Δυνάμεις στηρίζονται σε εφέδρους και θα μπορούσαμε να πούμε ότι από τον βαθμό του ταγματάρχου και πάνω θα μπορούσαν κάλλιστα να είναι αξιωματικοί από την Ελλάδα, από κει και κάτω όμως θα μπορούσαν να είναι έφεδροι Κύπριοι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είχε καθόλου την έννοια αυτήν, ότι ήταν μειωμένης δυνάμεως από πλευράς στελεχών οι μονάδες κάτω στην Κύπρο, διότι οι Κύπριοι αξιωματικοί ήταν ανεπαρκείς. Οι έφεδροι αξιωματικοί κατά κανόνα στελεχώνουν τους στρατούς μέχρι το επίπεδο της διμοιρίας και ένα μέρος εξ αυτών μέχρι το επίπεδο του λόχου. Ούτε μέχρις αυτού του επιπέδου είχαμε τη δυνατότητα, αρχίζοντας από πάνω να φτάσουμε διά μονίμων στελεχών μέχρι το επίπεδο του λόχου. Θα ήταν πολύ καλύτερα εάν οι μονάδες είχαν διοικητή, υποδιοικητή και τρεις έως τέσσερις διοικητάς μονίμους και οι υπόλοιποι έφεδροι, ας ήταν Έλληνες εξ Ελλάδος, ας ήταν Έλληνες εκ Κύπρου, ήταν η μονάς σε τέλεια κατάσταση. Εγώ είπα ότι υπήρχαν πάρα πολλές μονάδες που είχαν αξιωματικούς, μάλλον γενικά το έθεσα το θέμα, από δύο έως επτά, μου φαίνεται, ή από τρεις έως επτά και πάρα πολλές μονάδες κάτω στην Κύπρο είχαν δύο ή τρεις αξιωματικούς μονίμους. Είναι πάρα πολύ μικρός ο αριθμός. Υπ' αυτήν την έννοια το είπα, δηλαδή ένας διοικητής με έναν υποδιοικητή δεν φτάνουν για να λειτουργήσει μια μονάδα σήμερα με τις απαιτήσεις που έχει. Καταλάβατε;

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Καλώς. Πέστε μου το εξής. Είπατε ότι στη φάση της αποβίβασης των Τούρκων εσείς ξεκινήσατε με την ισχυρή δύναμη κρούσεως που είχατε ή αντεπιθέσεως, τις δυνάμεις καταδρομών, για να αποφράξετε ή να απομονώσετε το προγεφύρωμα προς τον σκοπό του να μην συνενωθεί με τον θύλακα της Λευκωσίας όπου ευρίσκετο και η ΤΟΥΡΔΥΚ και διατάξατε τις μοίρες σας σε ένα στρατηγικό σημείο, που αν θυμάμαι καλά ήταν τα στενά Αγύρτας, ελπίζοντας ότι έτσι θα έχετε τη δυνατότητα να μην επιτρέψετε στο τουρκικό προγεφύρωμα την επέκτασή του και τη συνένωσή του με τις τουρκικές δυνάμεις του θύλακα της Λευκωσίας. Θα ήθελα να σας ρωτήσω αν, από στρατιωτικής πλευράς, εκτιμάτε σήμερα εσείς, με τη δύναμη κρούσεως που είχατε εκεί πέρα, την κύρια δύναμη κρούσεως που είχατε, δεν θα ήταν ίσως σκοπιμότερο να ήσαστε η κυρία δύναμις αντεπίθεσης στο προγεφύρωμα, μια και οι δυνάμεις είχαν διατεθεί ήδη, είχαν διαλυθεί στο μετά από τη διάλυση χρονικό διάστημα. Γιατί βεβαίως στην πρώτη φάση, εντάξει, τελούσατε υπό το κράτος της πληροφόρησης, όπως προέβλεπαν τα σχέδια, ότι άλλες δυνάμεις θα έπρεπε να επιτεθούν για να απαλείψουν το προγεφύρωμα. Όταν αυτές οι δυνάμεις πλέον δεν κατάφεραν να το κάνουν αυτό, γιατί δεν το κάνατε εσείς; Δεν είχατε τον χρόνο; Δεν είχατε τη δυνατότητα; Τι είχε εν τω μεταξύ μεσολαβήσει;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε να δείτε. Αρχικώς, δεν ήταν δυνατόν να έχουν οι μονάδες κατα-

δρομών αποστολή εξαλείψεως προγεφυρώματος. Τέτοιες αποστολές δεν ανατίθενται σε μονάδες καταδρομών οι οποίες είναι ελαφρά οπλισμένες και δεν έχουν άρματα, δεν έχουν ούτε καν οπλισμό ταγμάτων πεζικού. Είναι πολύ ελαφρά, ως επί το πλείστον με αυτόματα για να μπορούν να είναι ελαφρά οπλισμένες και δεν έχουν άρματα, δεν έχουν ούτε καν οπλισμό ταγμάτων πεζικού. Ως επί το πλείστον με αυτόματα για να μπορούν να είναι ελαφρές, ταχυκίνητες κ.λπ. Τους ανατίθενται στόχοι τους οποίους καταλαμβάνουν δι' αιφνιδιασμού περισσότερο και όχι διά της δυνάμεως κρούσεως που διαθέτουν. Γι' αυτό η διάβαση Αγύρτας, η οποία ήταν στη μέση της κορυφογραμμής του Πενταδακτύλου και από την οποία διάβαση περνούσε ο δρόμος Λευκωσίας-Κυρήνειας, εάν κατελαμβάνετο, επετυγχάνετο ο σκοπός. Δεν μπορούν δε οι δυνάμεις, επειδή ήταν υψώματα αυτά, εύκολα να χτυπηθούν από αντεπιτεθεμένους. Μπορούν να το κρατήσουν για ένα διάστημα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Εδώ θα ήθελα να κάνω μια μικρή παρατήρηση. Αναμφισβήτητα οι δυνάμεις καταδρομών έχουν σαν κύρια αποστολή αυτήν την οποία είπατε, όμως θα ήθελα να μου πείτε εάν είναι σωστό ή όχι ότι οι δυνάμεις καταδρομών, εφόσον οι τακτικές συνθήκες το επιβάλλουν, δύνανται και να ενεργήσουν σαν τμήματα πεζικού.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ασφαλώς.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Δευτερευόντως. Επομένως, δευτερευόντως θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σαν τμήματα πεζικού και η έλλειψις οπλισμού βαρύτερου απ' αυτόν που είχατε θα αναπληρωνότανε από το πυροβολικό το οποίο ήταν τεταγμένο με δύο μοίρες εκεί πέρα σαν πυρά υποστηρίξεως. Θα ήθελα μια πληροφορία τώρα να σας ρωτήσω. Πέστε μου το εξής: Οι Τούρκοι προτού αποβιβαστούν είχαν κάνει ήδη προπαρασκευή πεζικού; Χτύπησαν στην ακτή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οι Τούρκοι 'κάναν φοβερή προπαρασκευή διά της αεροπορίας και του ναυτικού.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Σε ποιο βάθος; Επί της ακτής ή στο βάθος; Για να απομονώσουν το πεδίο της μάχης, όπως λέμε, ή για να προετοιμάσουν τον χώρο αποβιβάσεως;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Για να απομονώσουν τον χώρο στον οποίο θα γινόταν η απόβαση. Δηλαδή, σχηματικώς, έστω και εδώ στο τραπέζι να σας δείξω, εάν αυτή είναι η ακτή στην οποία θα βγει ένα αποβατικό τμήμα, κάνουν ένα ημικύκλιο διά πυρών που διαθέτουν αεροπορικών, ναυτικών και ό,τι άλλο μπορεί να διατεθεί.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ναι, αυτό ανάλογα με την απόσταση είναι η εγγύς υποστήριξη ή απομόνωση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σ' αυτήν την περίπτωση εγένετο πραγματικά μια φοβερή απομόνωσις. Μια λουρίδα ολόκληρη, δηλαδή, ενός ημικυκλίου εβάλλετο επί πολλή ώρα για να μπορούν αυτοί να βγαίνουν ανενόχλητοι στην ακτή.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Και μια τελευταία ερώτηση. Θα ήθελα να σας ρωτήσω, στο σχέδιο Κ υπήρχε παράρτημα, αεροπορική υποστήριξη του σχεδίου Κ; Αν το ξέρετε, μπορεί και να μην το ξέρετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Απήντησα σε κάποια σχετική ερώτηση νωρίτερα. Δεν το έχω δει εγώ γραμμένο, αλλά ήταν κοινή πεποίθηση ότι ήταν δυνατή η αεροπορική υποστήριξη έστω ή μικρή αυτή, δηλαδή ορισμένων αεροσκαφών που θα φτάνανε κάτω. Τι ξέραμε εμείς δηλαδή, να το πω με άλλα λόγια; Τα αεροσκάφη θα φτάνανε κάτω, είχαν δυνατότητα να παραμείνουν στον αέρα, με τη φρασεολογία των αεροπόρων, ολίγα λεπτά, να ρίξουν τις βόμβες τους ή να κάνουν τις προσβολές τους διά των πολυβόλων και εν συνεχεία να επιστρέψουν. Εάν αυτά τα λεπτά γινόντουσαν περισσότερα, αυτά τα αεροπλάνα ή έπρεπε κάπου αλλού να προσγειωθούν σε άλλη χώρα ή να πέσουν στη θάλασσα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Ναι, αυτό ήταν μια παλαιά σχεδίαση η οποία ανεφέ-

ρετο σε κάποιο σχέδιο Κ μιας κάποιας εποχής που ήμουν και εγώ χειριστής του σχεδίου Κ, γιατί και εγώ είμαι αξιωματικός, προέρχομαι και εγώ από τις ένοπλες δυνάμεις και ελπίζω να αντιληφθήκατε ότι προέρχομαι και από την αεροπορία. Για πληροφόρησή σας και πληροφόρηση των συναδέλφων και τελειώνω εδώ. Ένα λεπτό, κύριε πρόεδρε. Επρόκειτο ακριβώς να παρέμβουν εκεί 20 F-84F, κακώς αναφέρετε τα PHANTOMS. Τα PHANTOMS ήταν 9 στο Ηράκλειο και προεβλέπετο να παράσχουν αεροπορική κάλυψη στην κύρια δύναμη κρούσεως που ήταν 20 F-84F στο αεροδρόμιο του Καστελίου και τα οποία εκίνησαν τους κινητήρες, έλαβαν θέση απογειώσεως και τελικά κάποια διαταγή, που αφορά τον αρχηγό της αεροπορίας και τους άλλους, ήταν εκείνη που τα σταμάτησε. Τίποτα άλλο. Ευχαριστώ πολύ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κάνατε την πίκρα μου ακόμη μεγαλύτερη, διότι εγώ νόμιζα μόνο λίγα αεροσκάφη μπορούσαν να φτάσουν κάτω.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι, είχε γίνει εν τω μεταξύ και αυτό που λέμε combat profile, δηλαδή είχε δοκιμαστεί και η διάρκεια πτήσεως και είχε βγει ότι με ειδικές δεξαμενές και με προωθητικούς μηχανισμούς τα αεροπλάνα μπορούσαν να απογειωθούν με πλήρες φορτίο. Το combat profile δε είχε γίνει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μου επιτρέπετε, κύριε Παπαδονικολάκη, δεν έχει χαρακτήρα ερωτήσεως αυτό.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ένα δευτερόλεπτο, κύριε πρόεδρε, να το ολοκληρώσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό έχει χαρακτήρα ενημερώσεως των μελών της Επιτροπής και αυτό είναι άλλο θέμα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Έχετε απόλυτο δίκιο. Τελώ εν γνώσει αυτού. Αν θέλετε να το ολοκληρώσω, είναι ένα δευτερόλεπτο. Είχε γίνει αυτό. Ήταν Καστέλι-Ελασσόνα και επιστροφή, ήταν η ίδια απόσταση Κύπρος-Καστέλι και είχε βγει ότι μπορούσαν να πάνε τα αεροπλάνα. Τίποτε άλλο. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Παρακαλώ τον κ. Ζακολίκο να πάρει τον λόγο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, θα σας παρακαλέσω να με βοηθήσετε να τελειώσω σε πέντε ακριβώς λεπτά. Τρεις μέρες τώρα μας δίνετε ένα προφίλ ενός αξιωματικού με τυφλή υπακοή στις διαταγές της ιεραρχίας της στρατιωτικής. Μάλιστα, επικαλεστήκατε στη συνομιλία με τον Παττακό ότι του είπατε ότι εσείς δεν είστε το κανάλι μου, για να πάρω τέτοια εντολή μιας συμμετοχής σε μια ενέργεια. Είναι έτσι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πείτε μου σας παρακαλώ, με σημείο αναφοράς τον εαυτό σας, ποιους είχατε πάνω ακριβώς από σας, φτάνοντας μέχρι τον ΑΕΔ; Ήταν από σας επάνω ο κ. Ντενίσης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι. Υπαγόμην απευθείας στον κ. Ντενίση.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ο κ. Ντενίσης πού υπαγόταν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στον κ. Μπονάνο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Άρα έχετε Ντενίση, Μπονάνο. Αυτή είναι η ιεραρχία σας, έτσι δεν είναι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Εξηγήστε μου, κύριε μάρτυς, πώς εσείς υπακούετε στις εντολές Ιωαννίδη, που δεν μου τον τοποθετείτε πουθενά στην ιεραρχία σας; Είστε ένας αξιωματικός που υπακούετε τυφλά. Πείτε μου, πώς εξηγείται η συνομιλία σας με τον Ιωαννίδη και η ανάθεση ειδικής εντολής από τον Ιωαννίδη, την οποία εκτελείτε παρακάμπτοντας τον στρατηγό Ντενίση, για να δω ποιο μοντέλο μάς δίνετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στο θέμα της εκδόσεως διαταγής ή εντολής δεν υπάρχει στοιχείο παρακάμψεως. Η γενική και η ειδική εντολή και η σχεδίαση εδόθη από τον κ. Μπονάνο. Βάσει των κανονισμών, εφόσον δοθεί εντολή...

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Είχατε γραπτή εντολή, κύριε μάρτυς; Με συγχωρείτε, προφορική δεν ήταν η εντολή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ο κ. Μπονάνος συμμετείχε στη συνομιλία σας με τον Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν κατάλαβα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ο κ. Μπονάνος συμμετείχε στα όσα διημείφθησαν στη συνομιλία μεταξύ υμών και του Ιωαννίδη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, δεν έφτασα εκεί.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν φτάσατε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η εντολή λοιπόν εδόθη από τον κ. Μπονάνο. Αυτό υφίσταται στον στρατό, το δικαίωμα του προϊσταμένου να παρακάμπτει τον υφιστάμενο και να δίνει εντολή σε έναν ακόμη πιο κάτω, δηλαδή για το ότι παρεκάμφθη ο κ. Ντενίσης και μου εδόθη εντολή από τον κ. Μπονάνο δεν υπάρχει επί του προκειμένου τίποτα το οξύμωρο. Εν συνεχεία, στην επιμέρους ειδική εντολή που πήρα από τον κ. Ιωαννίδη δεν υφίσταται καν θέμα. Είναι μέσα στον ίδιο χώρο της εντολής της ανατροπής του καθεστώτος Κύπρου και ίσα ίσα είναι μια ευμενής τρόπον τινά παράγραφος αυτής της εντολής το να επιτευχθεί η διάσωσις της ζωής ενός ανθρώπου.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Αυτή είναι η θεωρητική σας επένδυση στην εντολή Ιωαννίδη.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ήθελα να σας ρωτήσω κάτι. Μετά την επικράτησή σας και στην ιστορία του Σαμψών, πήρατε πολιτικές πρωτοβουλίες εσείς; Ήσασταν ένα καθεστώς που έπρεπε να ορκίσει κάποια κυβέρνηση, να νομιμοποιήσει κάποια νέα κατάσταση. Εσείς προσωπικά πήρατε πολιτικές πρωτοβουλίες;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι. Ποιοι ήταν αυτοί που βιάζονταν να ορκίσουν τον Σαμψών, που το είδατε περίεργο; Ποιοι ήταν αυτοί εκτός από σας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ακούστε, στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς υπηρετεί ένας μεγάλος αριθμός επιτελών, όπως και στο δικό μας Γενικό Επιτελείο εδώ.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εκείνες τις ώρες στο γραφείο του αρχηγού…

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Παρόντος του αρχηγού;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μισό λεπτό. Ήταν ο κ. Γεωργίτσης.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ήταν εκεί παρών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στο αμέσως απέναντι γραφείο του επιτελάρχου, που ήταν ο κ. Γιαννακόδημος, και στον ενδιάμεσο χώρο, που είναι ένα τεράστιο χολ, υπήρχαν 15 αξιωματικοί διαφόρων βαθμών.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Αυτοί πίεζαν να ορκιστεί η κυβέρνηση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Λοιπόν, σ' αυτό όλο το γκρουπ παρουσιάζετο αυτή η κατάστασις ανησυχιών, ανωμαλίας γενικά κ.λπ. που σας ανέφερα και ελέγετο το α, το β κ.λπ. Ποιοι ακριβώς είχαν ευθύνη, ποιοι έπαιρναν διαταγές δεν το ξέρω.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν το ξέρετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σ' όλο αυτό το γκρουπ…

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μου αρκεί, μου αρκεί, δηλαδή κάποιο χάος μέσα, που κάποιοι επίεζαν να ορκιστεί μία κυβέρνηση…

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: …είχαν ευθύνη. Ποιοι έπαιρναν διαταγές δεν το ξέρω. Σε όλο αυτό…

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν το ξέρετε. Μου αρκεί. Δηλαδή κάποιο χάος μέσα, που κάποιοι επίεζαν να ορκιστεί μια κυβέρνηση. Θα σας ρωτήσω το εξής, κύριε μάρτυς: Ποιος είχε την ευθύνη της περιοχής της Λευκωσίας σ' όλη τη διάρκεια της εξέλιξης του πραξικοπήματος και την επόμενη ημέρα, μόνον την επόμενη, ποιος είχε την ευθύνη αυτή;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η Λευκωσία ήταν…

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Την είχατε εσείς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, προσπαθώ να θυμηθώ σε πόσους τομείς ήταν…

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι, κοιτάχτε, μιλάω…

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εγώ είχα ένα μέρος.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ένα μέρος εσείς.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ένα μέρος είχε ο διοικητής τεθωρακισμένων.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ο Γεωργίτσης δεν είχε τη συνολική ευθύνη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Για όποιες πράξεις βασανισμού, σκοτωμών, διωγμών, κλοπών έγιναν

σ' αυτή την περίοδο ποιος έχει την ευθύνη να κυνηγήσει αυτούς; Δηλαδή, ποιανού του ξεφύγαν αυτοί και 'κάναν αυτές τις πράξεις; Στον τομέα ευθύνης σας, στον τομέα του τεθωρακισμένου, στα τεθωρακισμένα, αυτή ήταν η σύνθεση της ευθύνης της περιοχής;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η γενική ευθύνη ξεκινάει, ως γνωστόν, από την υπάρχουσα ιεραρχία. Τη γενική ευθύνη την έχει ο αρχηγός.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Την έχει ο Γεωργίτσης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Την επιμέρους ευθύνη κατά τομείς την έχουν οι επιμέρους διοικητές.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Γράφτηκαν βιβλία πολλά για ό,τι έγινε εκείνες τις μέρες, ξέρετε εάν πιάσανε κάποιον από τον λαιμό που του είπαν, δεν ήρθαμε γι' αυτή τη δουλειά, να κλέψουμε ή να καταστρέψουμε ή να βασανίσουμε; Πέρασαν κάποιον στρατοδικείο οι όποιοι είχαν την ευθύνη;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Άκουσα ότι έγιναν ορισμένες ανωμαλίες στην Αρχιεπισκοπή. Αυτός ο τομεύς υπήγετο εις την ευθύνη του διοικητού τεθωρακισμένων, που ήτο ο αντισυνταγματάρχης Νούσκας, και οι μονάδες αυτές της περιοχής ήταν υπό διοίκησιν του ταγματάρχου ή αντισυνταγματάρχου Λαμπρινού ή Δενδρινού.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Για να σας διευκολύνω, ποιος θα έπιανε από το αυτί εκείνον που παράβαινε διαταγές και θα του έλεγε εσύ είσαι κλέφτης, έλα στο στρατοδικείο. Ποιος θα το 'κανε αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κάθε προϊστάμενος της περιοχής.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Εσείς έχετε γνώση των όσων συνέβησαν εκεί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στον δικό μου τομέα δεν συνέβη.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τι ήταν εκείνο που σας έκανε να πιστέψετε ότι οι υφιστάμενοί σας, με αυτό το χάος που επικρατούσε και του στρατεύματος και της παράκαμψης της ιεραρχίας, θα εκτελούσαν ακριβώς τις διαταγές σας; Ήσασταν βέβαιος γι' αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ειδικώς για την περίπτωση του δικού μου συντάγματος είχα μεγάλη εμπιστοσύνη στους αξιωματικούς μου.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Έγινε υπέρβαση διαταγών σας πουθενά; Διαπιστώσατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κατ' αρχήν υπήρξαν ορισμένες παραλείψεις...

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι παραλείψεις, λέω υπέρβαση, να του είπε να κάνετε κάτι και αυτός να μπουκάρισε μέσα και να 'κανε άλλα πράγματα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν περιήλθαν σε γνώση μου, εκτός της περιπτώσεως του λοχαγού που ανεφέρθη χθες εδώ στις επιχειρήσεις.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κάτι άλλο, κύριε μάρτυς, η Μεραρχία που έφυγε είχε σύγχρονα όπλα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η Μεραρχία;

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Που έφυγε, που αποσύρθηκε, είχε πιο σύγχρονα όπλα απ' αυτά που σας έμειναν στην περίοδο της εισβολής;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Είχε τα όπλα που είχε τότε ο ελληνικός στρατός.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πιο σύγχρονα απ' αυτά που σας έμειναν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τελειώνω με την εξής ερώτηση. Μας είπατε ότι στην Κύπρο υπηρετούσαν 30 με 35 χουντικοί αξιωματικοί και οι υπόλοιποι ήταν μη αρεστοί στη δικτατορία και γι' αυτό τους έστελνε στην Κύπρο. Έτσι δεν μας είπατε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: 20 με 25 τους υπελόγιζα εγώ. Μπορεί να πέφτω έξω.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: 20 με 25. Άρα γνωρίζετε ακριβώς, αφού τους υπελογίζετε, γνωρίζετε τα πρόσωπα. Πείτε μου, θα σας δώσω τέσσερα ονόματα, τον κ. Γεωργίτση, τον κ. Γιαννακόδημο, τον κ. Κορκόντζελο και τους διοικητές των μοιρών σας σε ποια από τις κατηγορίες τούς υπάγετε, στους χουντικούς ή στους άλλους;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το δεύτερο όνομα πώς το είπατε;

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Γιαννακόδημο. Σας είπα Γεωργίτση, Γιαννακόδημο, Κορκόντζελο και τους διοικητάς των μοιρών σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αρχίζοντας από τον κ. Κορκόντζελο, ξέρω ότι δεν ήταν της εμπιστοσύνης του καθεστώτος.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Ο κ. Γεωργίτσης;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Επίσης, οι διοικηταί των δικών μου μοιρών, που ήταν ο κ. Δαμασκηνός, ο Κατσάνης, ο οποίος είναι νεκρός, κατά τις επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων σκοτώθηκε και ο Χολίδης, ο οποίος και αυτός είναι νεκρός, δεν είχαν σχέση με τη δικτατορία.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οι προσωπικές τους απόψεις...

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν τις χρειάζομαι, δεν είχαν σχέση. Για τον κ. Γιαννακόδημο και για τον κ. Γεωργίτση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Για τον κ. Γιαννακόδημο και για τον κ. Γεωργίτση δεν μπορώ να πω.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν ξέρετε ή δεν μπορείτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν μπορώ να πω ακριβώς πού ανήκουν.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τελείωσα, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπαληγούρα να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Κύριε Κομπόκη, σε σχετική ερώτηση βουλευτού απαντήσατε ότι αισθάνεσθε πολύ άσχημα για τον ρόλο σας στο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου. Παρακαλώ να εξηγήσετε ποιες από τις τότε ενέργειές σας σήμερα αποκηρύσσετε, ποιες σήμερα δεν θα διαπράττατε και γιατί;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αισθάνομαι πάρα πολύ άσχημα εκ των αποτελεσμάτων αυτών των ενεργειών, δηλαδή επακολούθησε η εισβολή, ελήφθη ως αφορμή το πραξικόπημα υπό των Τούρκων, έγινε η εισβολή και συνετελέσθη η καταστροφή. Με βάση αυτό το σκεπτικό αισθάνομαι πάρα πολύ άσχημα, διότι η ενέργεια της 15ης απετέλεσε την αφορμή για την καταστροφή. Βεβαίως, παρότι αποτέλεσε την αφορμή, μπορούσε να μην συντελεστεί η καταστροφή, αλλά αυτό είναι άλλο θέμα. Επειδή συνετελέσθη, αισθάνομαι πάρα πολύ άσχημα που ευρέθην και εγώ εις τον χώρον αυτόν που εγένετο η ενέργεια.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Θα ακολουθούσατε δηλαδή και πάλι σήμερα τις διαταγές που σας εδόθησαν τότε, αν ευρίσκεσθο στο ίδιο πόστο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Να σας απαντήσω αλλιώς. Εγώ δεν περίμενα ότι η έκβασις αυτής της ενέργειας της 15ης θα είναι καταστροφική και μπορούσε να μην είναι.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Εξηγήστε μου μέχρι πού και κατά τους στρατιωτικούς κανονισμούς, αλλά μέχρι πού και κατά τη συνείδησή σας εξικνείται η υποχρέωση του στρατιωτικού να εκτελεί διαταγές ανωτέρων του. Δηλαδή, εξηγήστε μου την κρισιμότητα των παρακάτω παραμέτρων. Ένα, την κρισιμότητα της ιδιότητος του διατάσσοντος, αν είναι δηλαδή άμεσος ή όχι προϊστάμενος, την κρισιμότητα της νομιμότητας και της λαϊκής αποδοχής ή της μη λαϊκής αποδοχής του καθεστώτος που διατάσσει και ακόμα παρακαλώ να μου προσδιορίσετε την κρισιμότητα του κινδύνου απώλειας ζωής που ενδεχομένως συνεπάγεται η εκτέλεση κάποιας αποστολής. Όλα αυτά τα ρωτώ, γιατί συγκράτησα την παρατήρησή σας ότι πιθανόν ο Ιωαννίδης να σας ανέθεσε την ιδιαίτερη αποστολή της διαφυγής του Μακαρίου, έτσι διαβεβαιώνοντάς σας ότι δεν έχει πρόθεση να τον θανατώσει και να εξασφαλίσει τη συμμετοχή σας, που άλλως θα ήταν άδηλη, αν εθεωρείτο εκ μέρους σας πιθανή η θανάτωση Μακαρίου. Θέλω να μου πείτε πού τραβιέται η γραμμή και κατά τους κανονισμούς και κατά τη συνείδησή σας. Η γραμμή σε σχέση με την υποχρέωση του στρατιωτικού να εκτελέσει διαταγές σε σχέση με τις παραμέτρους που είπα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Σε άλλη σχετική ερώτηση έχω απαντήσει ότι πιστεύω το 99% των στελεχών, δεν λέω 100%, πάντα μπορεί να υπάρξει ένα ποσοστό, όταν του δοθεί εντολή δολοφονίας θα αρνηθεί, όχι μόνο προσώπου υψηλά ισταμένου, αλλά οποιουδήποτε ισταμένου. Διότι αυτό δεν συμβιβάζεται καθόλου με την ιδιότητα του στρατιωτικού η οποία είναι, αν μου επιτρέπετε να πω, είναι ευγενής. Έχει την αποστολή ασφαλείας του έθνους. Έχει την αποστολή να ηγείται των στρατιωτών, του λαού σε περίπτωση κρίσιμων καταστά-

σεων και να σκοτώνεται μαζί μ' αυτούς που ηγείται. Είναι αποστολή πολύ υψηλή. Σε οποιονδήποτε πει κανείς, πήγαινε να σκοτώσεις αυτόν, πρέπει να αρνηθεί. Είναι τελείως διαφορετικό από όταν πάρει εντολή να δώσει μάχη. Εκεί εκ των προτέρων ξέρει, από την πρώτη στιγμή που έχει ντυθεί στο χακί, ότι δίδοντας μάχη θα υπάρχουν ενδεχομένως και κάποιες απώλειες μικρές ή μεγάλες, που μέσα στη γενική του αποστολή πάντα υπάρχει το στοιχείο να περιορίσει όσο το δυνατόν τις απώλειες. Αυτό είναι αυτόματο. Σε αυτή τη συγκεκριμένη περίπτωση είναι βέβαιο, όχι ήταν άδηλη η στάση η δική μου, ότι θα αρνιόμουν, εάν μου ελέγετο να ενεργήσετε για ανατροπή της κυβερνήσεως Κύπρου και να σκοτώσετε τον Μακάριο, και πιστεύω ότι θα αρνείτο όλη η σειρά. Εκτός ίσως κάποιου παλαβού, κάποιου πολύ φανατικού.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το θα πέσουν κορμιά υπάγεται στην άλλη κατηγορία, στην κατηγορία της μάχης, που εκεί, όπως σας απήντησα, αυτό είναι αποδεκτό για έναν στρατιωτικό, όταν εμπλέκεται σε μια μάχη και προσπαθεί να περιορίσει όσο το δυνατόν στο ελάχιστο τις απώλειες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνεχίστε, κύριε Παπαληγούρα, παρακαλώ.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Είναι προφανές, κύριε Κομπόκη, ότι δεν οργανώσατε τότε κάποια πειστήρια, κάποιες αποδείξεις για το σημαντικότατο θέμα της από μέρους σας διευκόλυνσης της διαφυγής του Μακαρίου. Σήμερα τι επιχειρήματα προσφέρετε στους καλόπιστους ακροατές σας; Θα παρακαλούσα να τα απαριθμήσετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το, αν θα μου επιτρέψετε να πω, γενικό χονδρό επιχείρημα, χωρίς να χρειάζεται να μπω σε λεπτομέρειες, είναι ότι λόγω εμπειρίας πολεμικής και ειρηνικής, λόγω εκπαιδεύσεως, λόγω γνωστής ικανότητος –αυτό αφορά τους στρατιωτικούς που είναι μέσα στον στρατό– είναι απαράδεκτο να ξεκινήσει να γίνει μια επιχείρησις κατά την οποία θα γίνει ενέργεια μόνον από τη μία πλευρά του στόχου. Δεν έχει σημασία αν η μια πλευρά έχει μία ή δύο ή τρεις πύλες ή εισόδους ή διαδρόμους. Μόνον από τη μία πλευρά και απ' όλες τις άλλες πλευρές, που στην προκειμένη περίπτωση και αυτή ήταν μία, δεν θα προσβληθεί, δεν θα χτυπηθεί. Μόνον αυτήν την απόδειξη, δηλαδή, ο τρόπος ενέργειας. Δεν έχω άλλη απόδειξη. Εάν ερωτηθούν στρατιωτικοί, θα πουν, ο τρόπος που ενήργησε ο Κομπόκης ήταν τελείως χαζός, ανόητος, δεν το κάνει αυτό το πράγμα ούτε δεκανεύς, έπρεπε οπωσδήποτε να ενεργήσει διαφορετικά. Γιατί δεν ενήργησε διαφορετικά; Πρέπει κάποιος λόγος να υπάρχει. Δεν σας κρύβω ότι πολλοί άνθρωποι, πολλοί αξιωματικοί που πρόσκειντο στον Ιωαννίδη με έχουν κατηγορήσει από καιρό ότι, αυτοί δεν ξέρουν βέβαια ότι πήρα εντολή, εγώ προσωπικώς ανέλαβα την απόφαση ή πήρα οδηγία από κάποιο άλλο κέντρο για να τον αφήσω να φύγει. Διότι δεν μπορούν να πιστέψουν ότι ενήργησα κατ' αυτόν τον τρόπο. Δεν έχω άλλο στοιχείο αποδείξεως.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Έχετε ίσως και τη μαρτυρία του λοχαγού εις τον οποίον αναθέσατε την κάλυψη της περιοχής διαφυγής ή μάλλον τον οποίον διατάξατε να μην παρεμβληθεί.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, αυτός δεν μπορεί να πει παρά μόνον ότι έφραξε μία κατεύθυνση από την οποία δεν θα άφηνε να περάσει κανείς. Έφραξε μια κατεύθυνση...

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Ήταν μόνιμος αξιωματικός, λοχαγός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Είχε κάποια σύλληψη του χώρου και του σχεδίου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Δεν μπήκε ποτέ στο μυαλό του Γλεντζέ, παρά το όνομά του, δεν θα του μπήκε ποτέ στο μυαλό ότι κάτι περίεργο συμβαίνει εδώ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν είχε πλήρη γνώση του σχεδίου αυτού. Του ήταν αρκετή η αποστολή, όπως άλλοι λαμβάνουν άλλη αποστολή από άλλες κατευθύνσεις, εγώ θα αποφράξω αυτό τον δρόμο και γίνονται ε-

νέργειες από άλλες κατευθύνσεις. Δεν ξέρει τι γίνεται από τις άλλες και στην προκειμένη περίπτωση αυτός ήτο υπολοχαγός διοικητής λόχου. Ανέλαβε μια κατεύθυνση μόνο. Δεν υπάρχει στοιχείο μαρτυρίας από άλλον.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Ενδεχομένως και η μαρτυρία του Ιωαννίδη, όσο αυτή μπορεί να μετράει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο Ιωαννίδης θα πρέπει, εάν ερωτηθεί τώρα, να το πει. Γιατί δεν το έχει πει μέχρι τώρα δεν το ξέρω.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Κύριε Κομπόκη, αντίγραφο της αναφοράς προς το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης του Ιανουαρίου ή Φεβρουαρίου 1975...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να σας βοηθήσω, 1η Μαρτίου και ελήφθη στο ΑΕΔ την 3η Μαρτίου.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: ...φαντάζομαι αντίγραφό της θα έχετε κρατήσει.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Την έχει ο κ. πρόεδρος.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Την ένορκη κατάθεση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, για κατάθεση λέτε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ναι, γι’ αυτήν ανέφερα. Λέτε για την περίπτωση Μπέλκα. Αυτήν δε λέτε;

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Υπάρχει κάποια η οποία δεν ανευρίσκεται στους δικούς μας φακέλους. Ποια είναι;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, ίσως έκανα λάθος εγώ. Για έκθεση μιλάτε ή για κατάθεση;

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Ερωτώ τι δεν βρίσκουμε εμείς στον φάκελό του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατάθεση.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Κατάθεση δεν βρίσκουμε, άρα δεν υπάρχει θέμα αντιγράφου. Τέλος, παρακαλώ, κύριε Κομπόκη, να διαβαθμίσετε, με την κατά τη γνώμη σας σειρά κρισιμότητας, τους παράγοντες που συνετέλεσαν στην τραγική αδυναμία να αναχαιτιστεί η τουρκική εισβολή.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Αυτό, θα μου επιτρέψετε, το έχω αναφέρει και άλλες φορές εδώ. Τι δεν έγινε, θέλετε εσείς να ξέρετε;

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Ή τι έγινε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Το τι δεν έγινε το έχω πει αρκετές φορές. Κάτω στην Κύπρο δεν έγινε η επιστράτευση, δεν ελήφθη η διάταξις, από δε την Ελλάδα δεν υπεστηρίχθη η ενέργεια της Εθνικής Φρουράς διά αεροπορίας και ναυτικού όσο ήταν δυνατόν να γίνει. Το ποιοι λόγοι συνετέλεσαν σ’ αυτό δεν το ξέρω για εδώ πάνω για την Ελλάδα. Κάτω για την Κύπρο απλώς υπήρχε η άρνηση του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων να κάνουμε επιστράτευση και να πάρουμε διάταξη. Εκτιμώ ότι εδώ πάνω στην Ελλάδα εβάρυνε πάρα πολύ το ενδεχόμενο, εάν ενεπλέκετο η Ελλάς δι’ αεροπορίας και ναυτικού κάτω στην Κύπρο, έστω δι’ ολίγων σκαφών και αεροσκαφών, θα είχε ως αποτέλεσμα να γενικευθεί ο πόλεμος Ελλάδος και Τουρκίας. Αυτό επειδή ήταν πάρα πολύ σοβαρό, εάν εξετιμήθη έτσι όπως εκτιμώ, συνετέλεσε στο να μην πάρουν απόφαση να μας υποστηρίξουν κάτω. Προσωπικά έχω καταλήξει στο συμπέρασμα διά μιας απλής εκτιμήσεως και το λέω αυτό μετά βεβαιότητος πλέον ως επαγγελματίας. Εδώ μπαίνω καθαρά ως επαγγελματίας κάνοντας μια απλή ανάλυση επαγγελματία της καταστάσεως εκείνων των ωρών, φαίνεται αμέσως ότι η κρίσις τότε αυτή, ας την πούμε, μπορούσε να περιοριστεί μόνο κάτω στην Κύπρο. Δηλαδή, ο αγώνας Ελλάδος-Τουρκίας από την ώρα που άρχισε η τουρκική εισβολή θα διεξήγετο εκεί κάτω και θα εκρίνετο. Με δύο λέξεις μόνο σας λέω ότι, από την ώρα που αποφάσισαν οι Τούρκοι και έκαναν την ενέργεια, εσήμαινε ότι το κύριο επιθετικό τους δυναμικό είχε συγκεντρωθεί εκεί κάτω. Στους υπόλοιπους τομείς, που είναι Έβρος και νησιά, υπήρχε αμυντική στάσις, αποφεύγουν πάρα πολύ οι στρατιωτικοί να ανοίγουν δύο επιθετικά μέτωπα. Στη δε προκειμένη περίπτωση δεν είχαν και τα μέσα για δύο επιθετικά μέτωπα. Δεν είχαν δηλαδή άλλα πλοία αποβάσεως για να καταλάβουν και νησιά. Επομένως, δεν υπήρχε δυνατότης να κάνουν επιθετική ενέργεια στο Αιγαίο, στα νησιά, μπορούσαν απλώς να χτυπούν διά της αεροπορίας. Η κυρία επιθετική ενέργεια ήταν κάτω και

επειδή της κύριας αυτής επιθετικής ενέργειας η αχίλλειος πτέρνα, το αδύνατο σημείο, ήταν ο αποβατικός στόλος, ο οποίος αποτελείτο από παλαιάς κλάσεως μικρά αποβατικά πλοιάρια ΑΒΑΚ, τα περισσότερα, και κάνανε ένα 24ωρο περίπου να έρθουνε από τις απέναντι ακτές στην Κυρήνεια, σ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα εκτεθειμένα επικίνδυνα αυτά τα πλοιάρια, μπορούσαν να καταστραφούν διά της ολίγης υποστηρίξεως από πλευράς Ελλάδας, δηλαδή, διά δέκα που έλεγα εγώ και όπως είπε προηγουμένως ο κύριος της αεροπορίας...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παπαδονικολάκης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δι' ακόμη περισσοτέρων που υπήρχε δυνατότης, χωρίς καν να βάζω το ένα ή δύο υποβρύχια μέσα. Εμείς οι επαγγελματίες δεν παρασυρόμεθα από το γεγονός που και σήμερα λέγεται, ότι η Τουρκία είναι 50 εκατομμύρια, μπορεί να έχει στρατό πενταπλάσιο από τον δικό μας, σωλήνες πυροβόλων πενταπλάσιους κ.λπ. Κάθε επιχείρησις έχει αδύνατα σημεία ανεξάρτητα από το πόση δύναμη έχει. Ο Έβρος φέρ' ειπείν, μπορεί να έχει η Τουρκία 200 εκατομμύρια, αλλά για να τους βάλει σε γραμμή να πολεμήσουν εναντίον του Έβρου μπορεί μόνον τόσους, διότι το έδαφος δεν χωράει περισσοτέρους. Κατά συνέπεια εμείς δεν αντιμετωπίζουμε εκεί την Τουρκία ολόκληρη, αντιμετωπίζουμε μια διάταξη δυνάμεων δύο μεραρχιών. Αυτές χωράει μπροστά. Δεν πάνε να έχουν οι Τούρκοι 200 μεραρχίες πίσω από την Κωνσταντινούπολη, απλώς έχουν μεγαλύτερη εφεδρεία για μεγαλύτερη διάρκεια χρόνου επιχειρήσεων. Μετά υπάρχει ο άλλος παράγων στην προκειμένη περίπτωση, στα μικρά κράτη οι δύο συνασπισμοί οι μεγάλοι δεν επιτρέπουν μακροχρόνιους πολέμους. Εμείς οι δύο, η Ελλάς και η Τουρκία, υπαγόμενοι στο ΝΑΤΟ, είναι βέβαιο, και όλα τα σχέδιά μας αποβλέπουν σ' αυτό, ότι ο αγώνας, εάν εμπλακούμε, θα κριθεί σε μία, δύο, τρεις βία πέντε ημέρες, αλλιώς θα επέμβουν και θα μας σταματήσουν. Άρα στις πρώτες ημέρες ποιος θα βρεθεί σε καλύτερη θέση ισχύος, ποιος θα έχει επιτύχει τα περισσότερα. Δηλαδή υπάρχουν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζετε ότι χρειάζονται αυτές οι εξηγήσεις; Νομίζω ότι είναι θεωρία στρατιωτικού πολέμου πλέον, στρατιωτικής δράσης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με συγχωρείτε πάρα πολύ.

ΜΕΛΟΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ορίστε.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Τελικά αποδίδετε κυρίως την ευθύνη στην ελληνική τότε στρατιωτικοπολιτική ηγεσία ή στην ανικανότητα των στελεχών, και των Κυπρίων και των Ελλήνων στην Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εδώ στην Ελλάδα φαίνεται εβάρυνε το στοιχείο που σας είπα προηγουμένως. Με την ανάλυση που έκαναν νόμισαν ότι, αν έκαναν την παραμικρή ενέργεια, και το έλεγαν εξάλλου αυτό, προς Κύπρο, θα ενεπλέκετο η Ελλάς σε πόλεμο με την Τουρκία. Αυτό εβάρυνε από πλευράς εκτιμήσεως και πήραν την απόφαση να μην επέμβουν. Τώρα ποιοι κυρίως έφθασαν σ' αυτό το συμπέρασμα ακριβώς δεν ξέρω, υποθέτω όμως στο επίπεδο της ανωτάτης ηγεσίας. Αυτή η απόφασις για μένα ήταν λανθασμένη.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Και αντίστοιχα στο νησί δεν ακολούθησαν πολλοί άλλοι το δικό σας παράδειγμα; Δεν έδωσαν μάχη πολλοί άλλοι διοικητές;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εκεί θα μου επιτρέψετε να απαντήσω το εξής: Δεν τίθεται έτσι το πράγμα. Πάρα πολλοί έδωσαν μάχη με τις δυνάμεις που τους έμειναν. Το μεγαλύτερο κακό κάτω εκεί ήταν ότι δεν είχαμε δυνάμεις στα χέρια μας. Είχα εγώ, είχε η ΕΛΔΥΚ, είχαν δύο τρία τάγματα. Οι υπόλοιπες δυνάμεις, που ήταν ως επί το πλείστον επιστρατευόμενες, και μερικές που δεν ήταν, δηλαδή, τα άρματά μας, η μοίρα αρμάτων η βαριά, όπως τη λέγαμε, ήδη είχαν ακινητοποιηθεί σαν πεπαλαιωμένα από την περίοδο ακόμα της 15ης. Δεν μπορέσαν ούτε στη Λευκωσία να φτάσουν τα μισά από το στρατόπεδό τους. Ήταν παμπάλαια παρά

τη συντήρηση που τα 'κάναν, μόλις τα φορτσάριζε λίγο κανείς 'παθαίναν οι μηχανές τους. Από πλευράς υπολοίπων μονάδων, οι περισσότερες ήταν επιστρατευόμενες. Ο τρόπος με τον οποίο έγινε η επιστράτευσις την ημέρα της τουρκικής εισβολής ήταν τέτοιος που δεν ήταν αξιόμαχες. Αυτές οι μονάδες, οι περισσότερες, με το πρώτο που ήρχοντο σε επαφή είτε με την αεροπορία που τους έβαλλε είτε από τουρκικές βολές, κατά ένα μεγάλο μέρος, διελύοντο. Στην προκειμένη περίπτωση δεν φταίνε οι στρατιώτες, διότι οι ίδιοι οι στρατιώτες εάν είναι οργανωμένοι και συγκροτημένοι καλά, συμπεριφέρονται διαφορετικά, αντιλαμβάνονται όμως, αμέσως, εάν ο οργανισμός αυτός δεν λειτουργεί σωστά, και το 'βλέπαν ότι ήταν συνονθύλευμα μονάδων και με την πρώτη δυσκολία διελύοντο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Παρακαλώ τον κ. Βασιλειάδη να πάρει τον λόγο, αν θέλει.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μια ερώτηση θα σας κάνω. Για δύο μονάδες οι οποίες δεν υπήγοντο υπό τας διαταγάς σας, δεν είχατε εσείς την ευθύνη τους, πρόκειται για το τάγμα πεζικού και για την επιλαρχία την τεθωρακισμένη, οι οποίες είχαν ως αποστολή να χτυπήσουν τη νύχτα το προγεφύρωμα. Οι δύο βασικές μονάδες που, αν έφερναν εις πέρας την αποστολή τους, θα είχαμε νικήσει στην Κύπρο. Αναφέρατε ότι οι μονάδες έλαβαν τη διάταξη μάχης, οι διοικηταί ξεκίνησαν για τις θέσεις εξορμήσεως από πολύ νωρίς, ενώ ο ταξίαρχος Γεωργίτσης εδώ μας έδωσε την εντύπωση ότι δεν έγινε αυτό. Λόγω της ιδιαίτερης σημασίας που έχουν αυτές οι δύο μονάδες που, απ' ό,τι μας είπατε, ουσιαστικώς κατεστράφησαν, έπαψαν να είναι αξιόμαχες από την εχθρική αεροπορία κατά τη μετακίνησή τους, τι ξέρετε; Πότε 'φύγαν αυτές για να κινηθούν στις θέσεις εξορμήσεως; Γρήγορα όπως εσείς ή όχι; Και τι ώρα ξεκίνησαν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Καταρχήν για το προγεφύρωμα προεβλέπετο προσβολή από τρεις μονάδες. Δύο τάγματα πεζικού και ένα μηχανοκίνητο όχι τεθωρακισμένο. Οι δύο μονάδες, το ένα μηχανοκίνητο τάγμα και ένα τάγμα πεζικού, θα ενεργούσαν από τη γενική κατεύθυνση από δυσμάς προς ανατολάς και το ένα τάγμα αντίθετα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Για αυτές τις δύο ρωτάω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η μια από τις δύο μονάδες, το τάγμα Μύρτου χτυπήθηκε, Μύρτου είναι μια πόλις της Κύπρου που βρίσκεται στον δρόμο Λευκωσίας-διαβάσεως Πανάγρων-Κυρήνειας. Εκεί είχε την έδρα το ένα τάγμα. Αυτό χτυπήθηκε στο στρατόπεδό του, δηλαδή δεν πρόλαβε καν να αναπτυχθεί, τα υπολείμματά του ανεπτύχθησαν. Ήταν συγκεκριμένος στόχος της τουρκικής αεροπορίας, όπως χτυπήθηκαν και άλλες έδρες μονάδων. Το άλλο τάγμα, το μηχανοκίνητο, χτυπήθηκε και κατεστράφη καθ' οδόν από την έδρα του, που ήταν έξω από τη Λευκωσία, προς τη γενική κατεύθυνση που προεβλέπετο για να φτάσει μέχρι το βράδυ και να αναπτυχθεί, να αντεπιτεθεί το βράδυ. Υπέστη μεγάλη καταστροφή. Τραυματίστηκε βαριά και ο διοικητής του και εθεωρήθη από πλευράς μαχητικότητος στην ουσία πλέον άχρηστο. Πότε ακριβώς ξεκίνησε δεν το ξέρω. Αυτό που ξέρω είναι ότι ο διοικητής του το εκκίνησε κατά τρόπον τέτοιον, που δεν του επέτρεψε να αποφύγει τις πολλές απώλειες, δηλαδή εκινήθησαν, ήταν μηχανοκίνητο, είχε πολλά οχήματα το τάγμα αυτό, εκινήθησαν σε αραιή μεν φάλαγγα αλλά όχι τόσο αραιή, ώστε να μην γίνεται αντιληπτή ως φάλαγγα και να μην χτυπιέται. Όταν κινούνται ένα έως δύο οχήματα, τότε δεν θεωρούνται μεγάλος στόχος από την αεροπορία και μπορεί, εν πάση περιπτώσει, κατ' αυτόν τον τρόπο να γίνεται η κίνησις. Έτσι έκανα εγώ την κίνηση τεσσάρων μονάδων και βέβαια έχασα τέσσερα αυτοκίνητα, κάηκαν απλώς, και λίγους τραυματίες, διότι είχαν ετοιμότητα, μόλις έβλεπαν αεροπλάνο που βάλλει, να κατεβαίνουν αμέσως, να καλύπτονται και ήρθαν με τα πόδια στους χώρους αυτούς. Αργά δηλαδή. Αυτό δεν το λέω για να επιδείξω ικανότητα, απλώς για να πω ότι αυτός είναι κλασικός

τρόπος, όταν είναι γνωστόν ότι πρόκειται να αναρτηθούν άξονες. Γιατί έκανε αυτό το σφάλμα ο διοικητής; Δεν ξέρω. Ή αν κάποιος άλλος τον επηρέασε ή αν τραυματίστηκε αυτός νωρίς και μετά η φάλαγγα πήρε μεγαλύτερη πυκνότητα...

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μια συμπληρωματική. Επομένως για το μηχανοκίνητο τάγμα δεν ξέρετε πώς εκκινήθη. Αν εκκινήθη νωρίς ή αργά. Διότι αν εκκινήθη αργά και είχαν αρχίσει οι αεροπορικές επιδρομές και είχε ανέβει και ο ήλιος ψηλά, τα πράγματα είναι πιο δύσκολα. Για την άλλη μονάδα, το τάγμα το απλό πεζικού, η οποία προσεβλήθη μέσα στη μονάδα της, στους καταυλισμούς του, τι ώρα προσεβλήθη; Γιατί δεν είχε ξεκινήσει νωρίτερα; Τι ώρα προσεβλήθη εις τον χώρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήταν ένας από τους πρώτους στόχους της τουρκικής αεροπορίας, όπως ήταν και άλλοι που υπέστησαν αιφνιδιαστική προσβολή. Εκ του αποτελέσματος είδα, εκ των βολών μάλλον της ίδιας ημέρας, ότι είτε είχαν σημαντικές πληροφορίες οι Τούρκοι θέσεων στρατοπέδων, κι όταν έχει το πλεονέκτημα κανείς να ενεργεί αιφνιδιαστικά έρχεται διά της αεροπορίας κατευθείαν επάνω στον στόχο για τον οποίον έχει πληροφορία. Εάν έχει σωστές και αν ο αεροπόρος είναι εις θέσιν να τον αναγνωρίσει ακριβώς με τις πληροφορίες που έχει. Οι στόχοι οι οποίοι έχουν προτεραιότητα προσβολής είναι αυτοί οι οποίοι θα επηρεάσουν το προγεφύρωμα που βγάζει ο άλλος. Η Μύρτου είναι κοντά εις την περιοχή Κυρήνειας. Η έδρα αυτού του τάγματος άρα έχει προτεραιότητα. Εδέχθη αμέσως τα πυρά της τουρκικής αεροπορίας, όπως εδέχθη πυρά και η ΕΛΔΥΚ, το ελληνικό τμήμα. Υπέστη σημαντική καταστροφή από την τουρκική αεροπορία, αλλά κατά ένα μεγάλο ποσοστό πρόλαβε γρήγορα, ίσως γιατί ήταν πιο καλά εκπαιδευμένοι, ήταν τα ελληνικά τμήματα, να αναπτυχθεί, ίσως ανέπτυξαν άμεση πρωτοβουλία ορισμένοι και διεσώθη, γι' αυτή τη φάση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παυλίδη να λάβει τον λόγο, μέσα στα πλαίσια πάντοτε της γνωστής εκκλήσεώς μου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε συνταγματάρχα, εμείς, για να βγάλουμε κάποια κρίση για το τι ακριβώς έγινε, πρέπει να ξέρουμε και τα πρόσωπα που διεδραμάτισαν κάποιον ρόλο, ποια περίπου ήσαν. Θα παρακαλούσα λοιπόν μ' αυτή τη σκέψη να με βοηθήσετε σε τούτο. Εξητάσθη εδώ ο κ. Γεωργίτσης, ο οποίος εξιστόρησε κατά την άποψίν του τα πράγματα, πώς εξελίχθηκαν, μας άφησε να αντιληφθούμε ότι τα πάντα, κατ' αυτόν, εξηρτώντο από την Αθήνα. Με το τηλέφωνο στο χέρι, μέχρι και για να βγει στο παράθυρο, έπαιρνε εντολή από την Αθήνα. Εσείς ακολουθήσατε, απ' ό,τι είδαμε, άλλον τρόπο. Πήρατε απόφαση και ενεργήσατε κατά τα σχέδια. Το δέχεστε εσείς αυτό, ότι δηλαδή ο Γεωργίτσης δεν έπαιρνε καμία απόφαση, παρά μονάχα εκτελούσε, στην ώρα της μάχης, μάχη γινότανε, εντολές Αθηνών;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Νομίζω το θέμα Γεωργίτση αφορά κυρίως εις τις πρώτες ώρες της εισβολής των Τούρκων από άποψη γενικής εντολής του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων. Από εκεί και μετά, εκτός του ότι άκουσα ότι έλεγε σε όσους τον ρωτούσαν, εφαρμόσατε σχέδιον, από εκεί και μετά, τον υπόλοιπο χρόνο δηλαδή της ημέρας αυτής, της 20^{ής}, και την 21^{η} και την 22^{α}, έκανε τη δουλειά του, όπως έπρεπε κανονικά. Δεν περίμενε δηλαδή για κάθε μικροαπόφαση –μικροαπόφαση υπό την έννοια να διατάξει την άλφα μονάδα, τη δική του να κάνει αυτό, τη βήτα να κάνει αυτό– δεν περίμενε να επέμβει το ΑΕΔ και ούτε το ΑΕΔ γνωρίζει λεπτομέρειες τέτοιες. Εκεί που μπορούσε να επεμβαίνει το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων είναι στην ΕΛΔΥΚ, στον τρόπο χρησιμοποιήσεώς της.

ΜΕΛΟΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Δασκαλάκη, αφήστε τον κ. Παυλίδη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε συνάδελφε, επιτρέψτε μου, κύριε πρόεδρε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ να αφεθεί ελεύ-

θερος ο κ. Παυλίδης να κάνει τις ερωτήσεις του.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ερωτώ τον κ. μάρτυρα να μου πει τη γνώμη του, αν ο κ. Γεωργίτσης έδωσε μια άλλη απάντηση είναι κάτι το οποίο εμείς θα...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Θα μου επιτρέψετε να πω ότι εγώ άκουσα τι έλεγε ο Γεωργίτσης. Το άκουσα είναι τελείως διαφορετικό από το ότι ήμουν μπροστά και τον έβλεπα να δίνει εντολές. Γενικά βέβαια θα μου επιτρέψετε να πω...

ΜΕΛΟΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε, επανειλημμένα σας παρακάλεσα να μην υψώνετε πολύ τη φωνή σας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Με συγχωρείτε, δεν το καταλαβαίνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέω ότι η παρέμβαση του κ. Δασκαλάκη, εν σχέσει, εν σχέσει... Παρακαλώ, κύριε Παυλίδη, συνεχίστε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σας ερώτησα για τον εξής λόγο. Μου φάνηκε περίεργο, εξεταζόμενος ο κ. Γεωργίτσης, να λέγει το εξής. Σας το διαβάζω από τα πρακτικά: «Επεσκέφθην τον Ντενίση. Επιπλέον με διέταξε να πάω στον αντισυνταγματάρχη κ. Μπούρλο...» –ταξίαρχος τώρα ο Ντενίσης– «...για να ενημερωθώ εν λεπτομερεία για την αναδιάταξη του ΓΕΕΦ». Συνεχίζει: «Πήγα στον κ. Μπούρλο, ενημερώθηκα και ξαναγύρισα στο γραφείο του Ντενίση». Δέχεστε εσείς ένας ταξίαρχος να έχει κινηθεί κατ' αυτήν την έννοια; Διετάχθη από στρατηγό να πάει σε κάποιον αντισυνταγματάρχη, να τον ενημερώσει στο γραφείο του ο αντισυνταγματάρχης και να ξαναγυρίσει; Το δέχεστε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο αντισυνταγματάρχης Μπούρλος ήταν διευθυντής του 2ου Γραφείου και χειριζόταν θέματα πληροφοριών απόρρητα και άκρως απόρρητα. Είναι σύνηθες φαινόμενο να λένε σε οποιονδήποτε βαθμού αξιωματικό, πήγαινε εκεί, ενημερώσου επί τόπου, να μην κυκλοφορούν έγγραφα κ.λπ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σαφές, κύριε μάρτυς. Από κατάθεση βγαίνει ότι εσείς συνεννοηθήκατε με όλους τους διοικητάς των τεσσάρων ανωτέρων διοικήσεων για την εκτέλεση της ειδικής επιχειρήσεως, όπως τη χαρακτηρίζετε, κατά Μακαρίου. Τους ενθυμείσθε ποιοι ήταν αυτοί; Της 1ης, 2ης, 4ης και 5ης ανωτέρας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Οι ανώτερες αυτές διοικήσεις που λέτε είχαν έδρες σε όλη την Κύπρο. Η μία ήταν στη Λευκωσία, άλλη μια ήταν στη Λεμεσό, άλλη ήταν στην Πάφο, αν αυτές εννοείτε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η Α΄ ανωτέρα, η Β΄ ανωτέρα, η Δ΄ ανωτέρα και η Ε΄. Τη Γ΄ την είχε ο Γεωργίτσης. Και εσείς ανελάβατε να συντονίσετε, να ενημερώσετε τους διοικητάς των για το επικείμενο κατά Μακαρίου εγχείρημα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεν το κάματε αυτό εσείς;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν έχω ιδέα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Έγινε συγκέντρωση υπό τον Γεωργίτση με Παπαγιάννηδες και με κάποιον Ζήδρο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κάποιον;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ζήδρο.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Υπήρχε ταγματάρχης Ζήδρος κάτω...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πιθανώς να...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...των επικοινωνιών, των διαβιβάσεων. Υπήρχαν δύο Παπαγιάννηδες, ένας του ναυτικού και ένας του στρατού, υποδιοικητής της ΕΛΔΥΚ. Δεν έχω υπόψη μου...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εσείς είχατε μετάσχει σε σύσκεψη προπαρασκευής του εγχειρήματος με αυτούς στην Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όχι. Στις 9 Ιουλίου, λέει ο κ. Γεωργίτσης ότι ήσαστε μαζί και συνεννοείσθο για αυτές τις κινήσεις. Εσείς το αρνείστε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Στις 9 Ιουλίου εγένετο η σύσκεψη αυτή που κάναμε και ζητήσαμε να κάνουμε τη ματαίωση της επιχειρήσεως, με άλλους διοικητάς όχι με αυτούς. Όχι με αυτούς.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επίλαρχος Σταθάκης, σας λέγει τίποτα το όνομα;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τον έστειλε λέει ο Γαλατσάνος, για να πείσει τους αρχηγούς αρμάτων και των τεθωρακισμένων να υπακούσουν στις διαταγές Γεωργίτση.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εδώ, αν μου επιτρέπετε, να πω, αν τους έστειλε ο κ. Γαλατσάνος, δεν ήταν να τους πείσει. Αυτός θα ενήργησε ως αγγελιοφόρος, τους διαβίβασε διαταγή, διότι ο κ. Γαλατσάνος ήταν αρχηγός του ΓΕΣ και αυτοί ήταν διοικηταί μονάδων και θα έπρεπε να υπακούσουν στην εντολή που τους εδίδετο από το ΓΕΣ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεν κατέβηκε για να συντονίσει κινήσεις αρμάτων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πρέπει να ήταν αγγελιοφόρος, διότι μετά δεν φάνηκε πουθενά αυτός που λέτε. Αν ήταν συντονιστής, κάπου θα είχε φανεί.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Έχετε, υποθέτω, τη βεβαιότητα, υποθέτω, απ' ό,τι βγήκε, ότι αυτό το στοιχείο που ανατρέπει τη μέχρι στιγμής εικόνα για τον επακριβή στόχο του εγχειρήματος, ότι αυτό το γνωρίζατε εσείς μόνον. Δεν διεφάνη κίνηση άλλη, να γνωρίζει ότι στόχος σας είναι κυρίως να συμβάλετε στη διαφυγή Μακαρίου. Αντελήφθητε κάτι τέτοιο από κινήσεις άλλων;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο γενικότερος στόχος ήταν...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ήταν αυτός.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...η ανατροπή και ο ειδικότερος στόχος ...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και ο ειδικότερος στόχος ήταν η διαφυγή. Αντελήφθητε από κινήσεις άλλων να γνωρίζουν ότι αυτός ήταν ο ειδικότερος προσδιορισθείς στόχος;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όχι. Λέει ο Γεωργίτσης: «Εάν συνελαμβάνετο, θα στέλναμε αεροπλάνο για να τον φέρουν στην Αθήνα». Τι μπορεί να συμπεράνει κανείς; Ότι ο Γεωργίτσης το ενδεχόμενο συλλήψεως το είχε στα σχέδιά του και το είχε σε προτεραιότητα. Υποψιάζεστε ότι όσα απεκάλυψε σε σας ο Ιωαννίδης δεν ήταν το πλήρες σχέδιο; Ότι υπήρχαν κι άλλοι που εκτελούσαν παράλληλα με σας κάποιο άλλο κομμάτι του ίδιου σχεδίου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι. Αυτή η εντολή ήταν η εντολή που εφέρετο και εδόθη σε όλους. Στην περίπτωση συλλήψεώς του θα χειριστεί το θέμα περαιτέρω από δω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η Αθήνα.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι εγώ. Εγώ έλεγα στους δικούς μου υφισταμένους ότι θα το χειριστώ εγώ, αλλά όταν ο Γεωργίτσης λέει ότι ...εννοούσε ότι, αφού εμείς τον εξασφαλίζαμε, θα παίρναμε... ούτε και αφού ήξερε αυτός πού θα τον πάει το αεροπλάνο, ο Γεωργίτσης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εν πάση περιπτώσει, η ΕΛΔΥΚ εκινήθη όπως είχε προβλεφθεί από τα σχέδια;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν άκουσα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η ΕΛΔΥΚ εκινήθη όπως είχε προβλεφθεί από τα σχέδια;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Η ενέργειά της;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ναι.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μία από τις κύριες ενέργειες της ΕΛΔΥΚ ήταν να καταστρέψει την αντίστοιχη ΤΟΥΡΔΥΚ. Τώρα, εάν στην περίπτωση αυτή που πράγματι συνέβη, όταν ενήργησε κατά της ΤΟΥΡΔΥΚ και των αλεξιπτωτιστών, θα μπορούσε να γίνει αλλαγή της αποστολής της και να κάνει κάτι άλλο, είναι άλλο θέμα. Αυτή ενήργησε κατά της ΤΟΥΡΔΥΚ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εκινήθη πάντως κατά της ΤΟΥΡΔΥΚ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όλη τη νύχτα έδωσε μάχη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο Σκλαβενίτης πότε κατέβηκε κάτω;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μετά τη 15η Ιουλίου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μόνος του ή με...;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ήρθαν από την Ελλάδα, ήρθε ένας αριθμός, δυο-τρεις αξιωματικοί, θα σας γελάσω. Αυτό μπορεί εύκολα να βρεθεί, νομίζω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εσάς θέλω να ρωτήσω εάν είχατε συνεργασία μαζί του στη συνέχεια, στη διάρκεια της παραμονής του κάτω.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεν γνωρίζετε τι έκαναν ενόσω ήταν στην Κύπρο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω τι αποστολές είχε ο κ. Σκλαβενίτης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο Ιωαννίδης, όταν τον συνηντήσατε στο Αρχηγείο, ποίαν θέσιν κατείχε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τυπικά;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ναι τυπικά.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Εννοείτε προ των ενεργειών της 15ης;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 2 Ιουλίου που ήρθατε εδώ.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Τυπικά ήταν διευθυντής της ΕΣΑ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Συνεχίζετε να έχετε την ίδια άποψη για την τότε ηγεσία στρατιωτική με αυτήν που διατυπώνετε στην αναφορά σας την οποία έχουμε εδώ;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Απλώς είναι...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να σας την επαναλάβω, αν θέλετε;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, το θυμάμαι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για να ακούσουν οι συνάδελφοι, την επαναλαμβάνω: «Η ανωτάτη ηγεσία Ενόπλων Δυνάμεων υπέστη αδικαιολόγητον αιφνιδιασμό. Μετά τον πρώτον αιφνιδιασμόν αντί να συνέλθει υπέστη πραγματική παράλυσιν.». Και συνεχίζετε: «Συμπεραίνω εις Κύπρον ηττήθημεν διότι η ανωτάτη ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων υπέστη παράλυσιν δι' αγνώστους λόγους».

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Απλώς εδώ το διατύπωσα διαφορετικά, αλλά έχει την ίδια περίπου έννοια. Δεν εγένοντο...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για μία άλλη εκτίμησή σας, πάντως, θέλω να μου πείτε το εξής. Την επαναλαμβάνω την εκτίμηση από την κατάθεση. Εκτιμάτε πως ούτως ή άλλως η Τουρκία υπό τον α΄ ή β΄ λόγον θα επενέβαινε και «υπό την ανοχήν ή ενθάρρυνσιν διεθνών παραγόντων». Πώς συνάγεται αυτό;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και μόνο το γεγονός...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εννοώ αν έχετε πληροφορία, αν δεν έχετε...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, δεν μπορεί να επέμβει η Τουρκία, αν δεν υπάρχει ανοχή τουλάχιστον. Άλλοτε που προσπάθησε να επέμβει τη σταμάτησε, έχουμε παλαιότερα, η ενέργεια Τζόνσον γνωστή κ.λπ. Αυτό εννοώ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μάλιστα. Τελευταία μου ερώτηση. Είστε υπέρ του ανοίγματος του λεγομένου Φακέλου της Κύπρου;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βεβαίως, από πάρα πολλά χρόνια ήθελα να ανοίξει ο Φάκελος. Πρώτον, μαζί με όλον τον άλλο κόσμο να μάθω και εγώ ακριβώς τι συνέβη, διότι εγώ γνωρίζω ορισμένα πράγματα εντός περιορισμένου χώρου. Είμαι βέβαιος ότι και ο χώρος είναι πολύ ευρύτερος απ' αυτόν που γνωρίζω εγώ και πολλοί περισσότεροι άνθρωποι είναι πεπλεγμένοι. Τουλάχιστον θέλω να μάθω, διότι δεν μου έχουν πει ακριβώς, γιατί δεν κάναμε τίποτα ως Ελλάς, όταν προσεβλήθημεν εις την Κύπρο. Αυτά είναι υποθέσεις που κάνω εγώ, υπέστην παράλυσιν που λέω, είναι γεγονός ότι δεν ήρθαν, αλλά γιατί υπέστην παράλυσιν θέλω να μάθω. Υποθέτω εγώ ότι εξετίμησαν ότι θα εμπλακεί η Ελλάς σε πόλεμο. Αυτή είναι προσωπική μου, όμως, υπόθεση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Καλώς, κύριε μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε, κύριε Παυλίδη, έτσι; Θα παρακαλούσα, κύριε Κομπόκη, εσείς έχετε κάμει αυτήν την αναφορά προς ΑΕΔ, που είπαμε, την 1η Μαρτίου του '75, όταν ήσαστε διοικητής του 65ου συντάγματος πεζικού. Φυσικά την ξέρετε, τη θυμάστε αυτή την έκθεση;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαιώνετε το περιεχόμενό της και πάλι τώρα που δώσατε όρκο;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαιώνετε και αναφέρεστε, δηλαδή, σ' αυτό, έτσι δεν είναι; Επίσης, είπατε για μια κατάθεσή σας. Θα ήθελα να μάθω μήπως από τη στιγμή που ετέθη το θέμα εδώ θυμηθήκατε το όνομα ή την ιδιότητα έστω του κ. αξιωματικού ή άλλου παράγοντος στον οποίο δώσατε αυτήν την κατάθεση. Ήταν της στρατιωτικής δικαιοσύνης αυτός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Της δικαιοσύνης ήταν.

ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Της δικαιοσύνης ήταν.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως ήταν ο αναθεωρητής Μπέλκας;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Πώς είπατε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο αναθεωρητής Μπέλκας.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Δεν ξέρω αν είναι ο ίδιος ο κ. Μπέλκας ή αντιπρόσωπός του, διότι, όταν ήρθε, μου είπε ονομάζομαι έτσι και είμαι αξιωματικός της στρατιωτικής δικαιοσύνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αξιωματικός, δεν ήταν αναθεωρητής;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Ο κ. Μπέλκας έκανε τις περισσότερες ανακρίσεις. Σ' αυτούς που υπηρετούσαν στην ύπαιθρο μακριά, όπως ήμουν εγώ στη Δράμα, εστέλλοντο αξιωματικοί...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ...μικρότεροι...

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: ...του γραφείου στρατιωτικής δικαιοσύνης, γι' αυτό δεν μπορώ να πω. Διότι κατ' όψιν καν δεν ξέρω ποιος είναι ποιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Εσείς τον κ. Μπέλκα τον γνωρίζατε προσωπικώς, κατ' όψιν;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Όχι, αν τον γνώριζα, θα μπορούσα να βεβαιώσω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, μπορεί να μην είναι ας πούμε, δεν λέω ότι είναι ο ίδιος. Γιατί καταλαβαίνω, αφού στη Δράμα ήσαστε, κάποιον άλλον θα έστειλε ας πούμε, δεν μπορούσε να έρθει κοτζάμ αναθεωρητής στη Δράμα να κάνει μια εξέταση. Έτσι;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως ήταν της στρατιωτικής δικαιοσύνης αυτός;

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζω ότι η κατάθεση του μάρτυρος έκλεισε. Ο μάρτυρας ο κ. Κομπόκης παρακαλείται αύριο να επισκεφθεί το γραφείο 143, διά να θεωρήσει τα πρακτικά και να τα υπογράψει, την κατάθεσή του και, αν θέλετε, ας αποσυρθεί ο κ. Κομπόκης.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, θα μου επιτρέψετε να σας ευχαριστήσω για την ευγένεια...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν νομίζω, κύριε Κομπόκη, ότι... Ορίστε, πέστε τι θέλετε.

ΚΟΜΠΟΚΗΣ: Και για τον τρόπο με τον οποίο η όλη εξέτασις εγένετο εδώ. Επίσης, να ευχαριστήσω και εσάς, κύριοι βουλευταί, για το ίδιο πράγμα και να ζητήσω συγγνώμη για μια δύο περιπτώσεις δημιουργηθείσης οξύτητος. Δεν οφειλόταν σε πρόθεση, περισσότερο ίσως είναι το γεγονός ο τρόπος με τον οποίο μιλάω να εφαίνετο ότι εμπεριείχε οξύτητα. Επίσης, να σας διαβεβαιώσω ότι η όλη στάσις μου δεν ενέχει στοιχεία θρασύτητος και ιταμότητος, όπως μου απέδωσαν οι περισσότερες εφημερίδες, ιδία κατά την πρώτην ημέρα. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και αν μου επιτρέψετε, κύριε πρόεδρε, να πω το εξής, χωρίς αυτό να αποτελεί ούτε εισήγησιν ούτε πρότασιν. Γι' αυτούς που έρχονται τους νεοτέρους από μένα αξιωματικούς για διερεύνηση του θέματος, για εξέταση, αυτός ο τρόπος ευγενείας θα τους αφήσει τελείως ελεύθερους να αναδιπλωθούν και να πουν τα πάντα. Αυτοί έχουν πάντα την αίσθηση, στην αρχή θα έχουν οπωσδήποτε την αίσθηση, την ανησυχία ότι θα είναι εδώ ως κατηγορούμενοι, αλλά μ' αυτόν τον τρόπο, όπως γίνεται η εξέτασις, πολύ γρήγορα βλέπουν ότι είναι μάρτυρες στην παρούσα φάσιν. Κατά συνέπειαν, αυτοί όσα ξέρουν θα τα πουν, εφόσον εξακολουθήσει η ιδία ατμόσφαιρα να υφίσταται εδώ και αυτό θα είναι οπωσδήποτε επ' ωφελεία της διερευνήσεως του θέματος. Για άλλη μια φορά σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και εμείς θα θέλαμε να σας πούμε, κύριε Κομπόκη, ότι δεν επιτελέσαμε παρά το καθήκον μας και ως βουλευτών εκπροσώπων του ελληνικού λαού, αλλά και ως ανθρώπων που κατά κάποιον τρόπο εδώ μέσα είμαστε ενσαρκωτές δημοκρατικών αντιλήψεων. Αυτό είναι η δημοκρατία, κύριε Κομπόκη. Ας αποσυρθεί ο κ. Κομπόκης. Λύεται η συνεδρίαση κατ' αρχήν.

Θέλω να σας ενημερώσω ότι αυτές τις μέρες σκέπτομαι να επισκεφτώ και τον πρέσβη ...

Στο σημείο αυτό ο πρόεδρος ζητά να μην τηρούνται πρακτικά και να αποσυρθούν οι πρακτικογράφοι, αφού η συνεδρίαση τυπικά έχει λήξει

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

Συνεδρίαση 15ης Ιουλίου 1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αρχίζει η συνεδρίασις και βέβαια σήμερα είναι η επέτειος του θλιβερού, του τραγικού αυτού γεγονότος της 15ης Ιουλίου. Εξετάζουμε σήμερα τον κ. Σκλαβενίτη, αλλά, πέραν του κ. Σκλαβενίτη, θα πρέπει να ξέρετε ότι έχουμε καλέσει για σήμερα και τον κ. Κορκόντζελο. Θέλετε να καλέσουμε τώρα τον κ. Κορκόντζελο, να αρχίσει η εξέτασή του και να τη διακόψουμε, ή θέλετε να συνεχίσουμε με τον κ. Σκλαβενίτη και, σε περίπτωση που ολοκληρωθεί η ανάκρισίς του, να μπορέσουμε να προχωρήσουμε και με τον κ. Κορκόντζελο; Θέλετε το δεύτερο. Να μην έχει σπάσιμο, δηλαδή να περιμένει ο κ. Κορκόντζελος. Οφείλω να σας ανακοινώσω ότι μετά από την κατάθεση του κ. Κομπόκη έκανα ένα έγγραφο στον Υπουργό Εθνικής Αμύνης και λέω τα εξής: «*Ο Κωνσταντίνος Κομπόκης, συνταγματάρχης εν αποστρατεία, εξεταζόμενος ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής για τον Φάκελο της Κύπρο στις 10.7.86, δήλωσε ότι έχει δώσει κατάθεση για τα γεγονότα της Κύπρου περιόδου '74 ενώπιον εντεταλμένου αξιωματικού της στρατιωτικής δικαιοσύνης στη Δράμα το 1975. Παρακαλούμε να μας σταλεί η εν λόγω κατάθεση και να τεθεί ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής*». Θα μας πει ενδεχομένως ότι δεν υπάρχει. Είναι άλλο θέμα. Επειδή ανεφέρθη ο κ. Κομπόκης στην κατάθεσή του αυτή, εγώ εννόησα υποχρέωσή μου να την αναζητήσω.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΛΙΒΑΝΟΣ: Καταρχήν δεν το 'λάβαν οι άλλοι συνάδελφοι; Όχι; Αυτό για τον Γρίβα, ναι, πώς δεν το λάβατε; Θα το λάβετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, εγώ δεν νομίζω ότι το έλαβα. Τι έγγραφο είναι αυτό;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επιφυλάσσομαι να το φέρω, γιατί νόμιζα ότι θα το είχατε λάβει όλοι και δεν το έφερα μαζί μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορούμε να καλέσουμε τον κ. Σκλαβενίτη; Παρακαλώ να προσέλθει ο μάρτυς κ. Σκλαβενίτης.

Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυρας κ. Σκλαβενίτης

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε ορκιστεί την προηγούμενη φορά και συνεπώς μπορούμε να συνεχίσουμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπηρετούσατε, όπως μας είπατε, κύριε Σκλαβενίτη, στην Κύπρο και κατά την περίοδο που υπήρχε εκεί η γνωστή Ελληνική Μεραρχία, όπως και κατά τον χρόνο που η Μεραρχία αυτή ανακλήθηκε, έτσι δεν είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπηρέτησα επί τριετίαν εις την Κύπρο, από τις 12 Φεβρουαρίου 1965 μέχρι τις 13 Φεβρουαρίου 1968.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Αφού υπηρετούσατε εκεί, θα ήθελα να μας πείτε ποια ήταν η δύναμη πυρός αυτής της Μεραρχίας. Ήταν η συνήθης δύναμις πυρός μιας μεραρχίας ή ήταν υπέρτερη και, σε καταφατική περίπτωση που ήταν υπέρτερη, δηλαδή μέχρι πόση την υπολογίζετε τη δύναμη πυρός που διέθετε η Μεραρχία αυτή; Σώματος στρατού, λιγότερο από σώματος, τι ήταν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν δύναμις πυρός ενισχυμένης μεραρχίας, συμπεριλαμβανομένων και των μονάδων Εθνοφρουράς, υπολογίζαμε ότι θα έπρεπε να ήταν ένα πλήρες σώμα στρατού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Ποιος διοικούσε αυτή τη Μεραρχία, αν ενθυμείσθε, τον καιρό που ήσασταν εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τη Μεραρχία τη διοικούσε ο στρατηγός Παπαλουκάς Δημήτριος. Αν επιτρέπετε, είναι εθιμοτυπικόν το έγγραφο βεβαίως, είναι ΕΛΔΥΚ Μ στρατηγός που υπάρχει Παρθενώνας με την Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το κατάλαβα. Τι είναι το έγγραφο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι μια επιστολή του κ. Παπαλουκά, εθιμοτυπική βεβαίως, που απαντάει σε ευχάς που έστειλε ο αρχηγός της ΑΣΔΑΚ τότε Γεώργιος Γρίβας και το έντυπο της ΕΛΔΥΚ Μ, της Μεραρχίας της Ελ-

ληνικής, έχει εδώ τον Παρθενώνα και την Κύπρο, δηλαδή ο Παρθενώνας παίρνει την Κύπρο κοντά του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, αυτή την επιστολή την καταθέτετε στην Επιτροπή και την επικαλείσθε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν θέλετε, πολύ ευχαρίστως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, εάν θέλω, εσείς τι θέλετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι εθιμοτυπική, για την ιστορία την καταθέτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καταθέστε την.

Στο σημείο αυτό ο μάρτυς καταθέτει την επιστολή

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορείτε να μου πείτε ποιος είχε στείλει τη Μεραρχία κάτω, ποιο ήταν το ατομικό ή συλλογικό όργανο που είχε διατάξει να έρθει η Μεραρχία κάτω;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τη Μεραρχία κάτω την είχε στείλει από το '64, εάν δεν απατώμαι, η κυβέρνησις του Γεωργίου Παπανδρέου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορείτε να μου πείτε ποιο ήταν το ατομικό πάλι ή συλλογικό όργανο που διέταξε την αποχώρηση αυτής της Μεραρχίας από την Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έχω προσωπική εμπειρία από τις επιχειρήσεις Κοφίνου, διότι τη νύχτα που διεξήχθη η εκκαθάριση της Κοφίνου έτυχε να παρευρίσκομαι, διότι ήμουν υπασπιστής του Γεωργίου Γρίβα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, πέστε μου λοιπόν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έχουν δημοσιευτεί, αν δεν απατώμαι και έγγραφα εις τις εφημερίδες, εάν δεν έχουν δημοσιευθεί έγγραφα εις τις εφημερίδες, ασφαλώς, θα πρέπει να υπάρχουν εις τα αρχηγεία των Ενόπλων Δυνάμεων, μάλλον του στρατού, για τα γεγονότα της Κοφίνου. Μου έκανε εντύπωση που αντιδρούσε ο αρχηγός της ΑΣΔΑΚ, της Ανωτέρας Στρατιωτικής Διοίκησης Κύπρου, για ενέργεια. Είχε τοποθετηθεί, βεβαίως, με διαταγή του τότε Υπουργείου Εθνικής Αμύνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος ήταν αρχηγός;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Γρίβας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, ο αρχηγός αντιδρούσε στην εφαρμογή διαταγής του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις την εμπλοκήν του στρατού εις το θέμα των αστυνομικών περιπόλων, διότι το πρόβλημα της Κοφίνου ήταν ότι οι Τούρκοι άρχισαν να απαγορεύουν τη διέλευσιν των αστυνομικών περιπόλων του κυπριακού κράτους. Έτσι άρχισε η εμπλοκή και προσπαθούσαν να αποκλείσουν το δρόμο Λεμεσού-Λευκωσίας. Υπάρχουν έγγραφα βεβαίως. Αντιδρούσε ότι δεν έπρεπε να εμπλακεί στρατός στο πρόβλημα το οποίο ήταν καθαρώς έργο της αστυνομίας. Να μου επιτρέψετε να σας πω ότι δεν ήταν η μόνη διαφωνία μεταξύ στρατηγού Γρίβα-Μακαρίου και της ελληνικής κυβερνήσεως του '67 βεβαίως που διαφωνούσε για την ανάμειξη του στρατού εις την αστυνομίαν. 2.9.67, επειδή έτυχε να είμαι υπασπιστής του Γρίβα, το ενθυμούμαι καλώς, ο έπαρχος Λεμεσού απέστειλε έγγραφο εις τον Μακαριότατο και του έλεγε ότι η αστυνομία, σε περίπτωση που κάνουν παρέλαση στις 30 Αυγούστου οι Τουρκοκύπριοι εις τον θύλακα της Λεμεσού, θα διατάξει την αστυνομία να αντιδράσει βιαίως. Αυτά τα έλεγε βεβαίως ο έπαρχος Λεμεσού. Τα έγγραφα πρέπει να υπάρχουν. Φαίνεται ότι από την αρχή εδημιουργείτο... Η αρχή ήταν όταν, τουλάχιστον εγώ όσο έζησα στην Κύπρο, κάθε αποσταθεροποίηση στην Ελλάδα προσπαθούσε να την εκμεταλλευτεί η Κύπρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αποσταθεροποίηση των ελληνικών κυβερνήσεων εις την Ελλάδα προσπαθούσε κατά κάποιο τρόπο να κάνει εκμετάλλευση η Κύπρος στους σκοπούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι Τούρκοι προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν κάθε αποσταθεροποίηση στην Ελλάδα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κοιτάχτε, επέμβαση του στρατού, της ελληνικής φρουράς δηλαδή, ή ΕΛΔΥΚ Μ σε θέματα τα οποία ήταν καθαρώς αστυνομικά, ασφαλώς η επέμβασις αυτή θα είχε συνέπειες εις τις σχέσεις Ελ-

λάδος-Τουρκίας, όπως συνέβη, έχω και γι' αυτά στοιχεία βεβαίως, όπως συνέβη εις τις επιχειρήσεις της Μανσούρας και τον Δεκέμβριο του 1964 που εχαράχθη η Πράσινη Γραμμή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, προχωρούμε.

ΞΑΡΧΑΣ: *(Εκτός μικροφώνου)* ...και μάλιστα μίλησε για ένα έγγραφο του επάρχου Λεμεσού 2.9 που έστειλε στον Μακάριο και λέει ότι, εάν στις 30 Αυγούστου γίνει ή δεν γίνει κάτι. Είναι ένα σχήμα πρωθύστερο, δεν ταιριάζει και γενικά '67, '64...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε μάρτυς, να γίνετε σαφέστερος στο τι θέλετε να πείτε. Ο κ. Ξαρχάς...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν μου επιτρέπετε, μπορώ να διευκρινίσω, κύριε πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να διευκρινίσετε, βεβαίως, να διευκρινίσετε, αλλά, όπως καταλαβαίνετε, ούτε να ξεμακραίνετε.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, μήπως θα ήταν σκοπιμότερο ο κ. μάρτυς να αφεθεί να κάνει μία έκθεση και μετά να υποβληθούν οι ερωτήσεις; Έτσι μπαίνουμε από το '64 στο '67, λέει ενδιαφέροντα στοιχεία, τα οποία δεν μπορούμε να τα κάνουμε σε μια ενότητα. Μήπως θα ήταν σκοπιμότερο ο κ. μάρτυς να αφεθεί να κάνει μια έκθεση σύντομη και μετά να υποβληθούν οι ερωτήσεις; Διότι μπήκαμε κατευθείαν στις ερωτήσεις και...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ενόμιζα καλύτερο το σύστημα των ερωτήσεων, γιατί με την έκθεση θα επακολουθήσουν και οι ερωτήσεις και πολύς χρόνος θα καταναλωθεί, όπως καταναλώθηκε και στην περίπτωση του κ. Κομπόκη που εφαρμόσαμε το ίδιο σύστημα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν μου επιτρέπετε, κύριε πρόεδρε, σε δέκα λεπτά θα τελειώσω με τα επεισόδια της Κοφίνου που με ρωτήσατε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα, άμα κάνουμε μόνο για τα επεισόδια της Κοφίνου δέκα λεπτά, καταλαβαίνετε τι θα γίνει. Εν πάση περιπτώσει, εγώ δεν σας ρώτησα για την Κοφίνου, εγώ σας ρώτησα, ποιο ήταν το ατομικό ή συλλογικό όργανο που διέταξε την αποχώρηση αυτής της Μεραρχίας από την Κύπρο. Ποιο ήταν λοιπόν αυτό το ατομικό ή συλλογικό όργανο; Και, άμα θα σας ρωτήσω γιατί το διέταξε, τότε μπορείτε να αναφερθείτε ενδεχομένως και σε οιαδήποτε άλλα γεγονότα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Διαφωνώ. Πιστεύω ότι πρέπει να αφεθεί ο μάρτυς να κάνει μια έκθεση. Δεν είναι δυνατόν να αρχίσουμε έτσι. Να παρακληθεί ο κ. μάρτυς να είναι σύντομος στην έκθεσή του, αλλά να υπάρχει μία έκθεση από την οποία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επειδή η άποψις του κ. Βαρβιτσιώτη βρίσκει κάποιο έρεισμα και στην ποινική δικονομία, προσχωρώ στην άποψη του κ. Βαρβιτσιώτη, όχι γιατί είναι πιο σωστή, αλλά διότι βρίσκει έρεισμα στην ποινική δικονομία. Παρακαλώ, λοιπόν, κάντε κάποια έκθεση, κύριε μάρτυς, αλλά παρακαλώ όσο το δυνατόν μέσα στο θέμα και με λιγότερα, κατά το δυνατόν, λόγια.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Αναφέρομαι στα γεγονότα της Κοφίνου, γιατί, αν αρχίσω από τον καιρό που αρχίσαμε στην Κύπρο, τι να πω άλλο; Με ρώτησε ο κύριος για να αντιμετωπιστεί το θέμα των περιπόλων συνεργάσθη το δικτατορικόν καθεστώς, συνεργάσθη η κυπριακή κυβέρνηση, συνεργάσθη το επιτελείον της Ελλάδος και συνεργάσθη, για να σχεδιαστεί η επιχείρησις, επαναλαμβάνω, πώς θα αντιμετωπισθεί το θέμα των περιπόλων και συμμετέσχε στις συσκέψεις και το επιτελείο του ΑΣΔΑΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, δεν τα ξέρουμε εμείς...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ...συνεργάσθη λοιπόν και το επιτελείο του ΑΣΔΑΚ, του Γρίβα; Μάθαμε μέχρι τώρα το ΓΕΕΦ μπορείτε να το λέτε ΓΕΕΦ, το ΑΕΔ, αρχηγός επιτελείου, αρχηγός στρατού κ.λπ. μπορείτε να τα λέτε, αλλά, παρακαλώ, άλλους όρους να μας τους αναλύετε, για τους συνηθίσουμε και εμείς, γιατί εγώ δεν τους ξέρω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εντάξει, με συγχωρείτε, είναι αυτή η ονομασία δεν λεγόταν διαφορετικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, κύριε Παπαστεφανάκη, τι θέλετε; Παρακαλώ.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είναι, δεν είπα εγώ ότι δεν είναι δεδομένο. Το θέμα είναι ότι, αν θα ξεκινήσουμε από εκεί την αφήγηση, θα μακρηγορήσει ο μάρτυς, δεν θα καταλαβαίνουμε τελικά τι γίνεται και θα τα μπλέξουμε. Η άποψή μου δηλαδή, κύριε πρόεδρε, είναι να έρθουμε κατευθείαν στα γεγονότα και στο χρονικό διάστημα της 15ης του Ιούλη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Θα φθάσουμε πολύ σύντομα, αν εξαρτηθεί και καθόσον εξαρτηθεί από μένα, θα φτάσουμε πολύ σύντομα. Θα ήθελα να ακούσω πρώτα την τύχη της Μεραρχίας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εφόσον η επιχείρηση εσχεδιάσθη, γύρω γύρω από την Κοφίνου είχαν τοποθετηθεί τμήματα με επικεφαλής, νομίζω, τον αντισυνταγματάρχη τότε Κρητικόν, ο οποίος είχε εντολή, σε περίπτωση που αντιδράσουν οι Τουρκοκύπριοι στη διέλευση της περιπόλου, να εφαρμόσει το προβλεπόμενον σχέδιον. Εάν δεν απατώμαι, το είχαν ονομάσει σχέδιον Γρόνθος. Πρέπει να ήταν απογευματινές ώρες και εγώ ήμουν με τον στρατηγό Γρίβα, διότι ήμουνα υπασπιστής του και μας ειδοποιήσανε ότι ήδη έχει αρχίσει και εφαρμόζεται το σχέδιο Γρόνθος. Πήγαμε με τον Γρίβα εις την Κοφίνου. Έγινε πράγματι η εκκαθάριση του θύλακος, διότι η ισχύς πυρός των δυνάμεων ήταν πάρα πολύ μεγάλη. Έγινε η εκκαθάριση του θύλακος της Κοφίνου και από κει και πέρα βεβαίως εκλήθη ο στρατηγός Γρίβας εις την Αθήνα και τον συνόδευσα και εγώ βεβαίως εις την Αθήνα με διαταγήν και σας διαβεβαιώνω ότι είναι η πρώτη φορά που μπήκα εις τον ναόν της δημοκρατίας τότε και δεύτερη τώρα. Και θυμάμαι που πήγε εις τον Σπαντιδάκη, ο οποίος Σπαντιδάκης είχε συμμετάσχει στη σύσκεψη εις την Κύπρο διά τη σχεδίαση του σχεδίου Γρόνθος και του είπε «τι ήταν αυτά που έκανες, στρατηγέ;». Με τη διαφορά ο στρατηγός Γρίβας τού απήντησε εκείνη τη στιγμή όπως άξιζε στον τότε Γρίβα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Του είπε ότι ντρέπομαι για σένα. Και πήγε να επισκεφθεί, βεβαίως, άλλους ισχυρούς άνδρες της εποχής εκείνης και σας διαβεβαιώνω που ήμουν εγώ μάρτυρας ότι τρέχανε από πόρτα σε πόρτα να μην συναντήσουν τον στρατηγό Γρίβα. Από κει και πέρα βεβαίως ο μεν λοχαγός Σκλαβενίτης τότε επανήλθε εις την Κύπρο. Επανήλθα, δηλαδή, κατά τον Οκτώβριο του '67. Επανήλθα, μέχρι να διατάξουν την αποχώρησή μου, διότι ασφαλώς Γρίβας δεν υπήρχε, σχεδόν ήταν κρατούμενος στην Ελλάδα εις το σπίτι του, επομένως δεν υπήρχε και κανένας λόγος παραμονής του λοχαγού Σκλαβενίτη και βγήκε διαταγή βεβαίως και επαναπατρίστηκε ο λοχαγός Σκλαβενίτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήρθατε εδώ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήρθα εδώ μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μαζί με την υπόλοιπη Μεραρχία ή την αφήσατε εκεί τη Μεραρχία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η Μεραρχία, δυστυχώς, επιβιβάστηκε επί πολεμικών πλοίων εις την Αμμόχωστο, δεν το είδα εγώ, το διηγούνται, και πιστεύω ότι ήταν αξιόπιστοι οι άνθρωποι που τα διηγούντο, ότι τους πετάγανε και φέσια οι Τούρκοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι τους πετάγανε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Φέσια, τούρκικα φέσια. Η εποχή εκείνη, κύριε πρόεδρε, που ήταν η Μεραρχία, σας διαβεβαιώνω ότι ήταν Ελλάδα, δεν λεγόταν Κύπρος, λεγόταν Ελλάδα. Εδώ είναι επίσκεψη επιτελών σ' ένα στρατόπεδο με χαρακτηριστικό το σύνθημα «ο εχθρός στη θάλασσα». Το σύνθημα ήταν τον εχθρό δεν θα τον αφήσουμε να πατήσει στην ξηρά. Και εδώ θα μου επιτρέψετε να επανέλθω, διότι η φωτογραφία αυτή έχει τον Διγενή, τον στρατηγόν Πρόκον και τους επιτελείς οι οποίοι τον συνόδευαν. Θα συνδεθεί βεβαίως η φωτογραφία αυτή και με τα γεγονότα τα οποία θα αρχίσουμε τώρα να συζητούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας παρακαλώ, λοιπόν, τώρα φτάσαμε στην αποχώρηση της Μεραρχίας; Φτάσατε τη διήγησή σας στην αποχώρηση της Μεραρχίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η αποχώρηση ήταν η μεγαλύτερη προδοσία που μπορούσε να συμβεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η μεγαλύτερη προδοσία που μπορούσε να γίνει. Ποιος τη διέταξε λοιπόν την αποχώρηση αυτή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Την αποχώρηση τη διέταξε η χούντα με τη διαφορά, μου μείνανε υποψίες, διότι, εφόσον ήταν εν γνώσει της κυπριακής κυβέρνησης η ενέργεια της Κοφίνου και οι συνέπειες που θα είχε, ότι...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτά να μην τα λέτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Λιβανέ, ο μάρτυς ερωτάται και ό,τι νομίζει, ό,τι ξέρει, αυτό οφείλει να πει. Μας λέει τέλος πάντων, αλλά δεν είναι δικαίωμά μας να παίρνουμε θέσιν επί της καταθέσεως του μάρτυρος, κύριε Λιβανέ. Ορίστε, προχωρήστε, κύριε Σκλαβενίτη.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ έχω έγγραφα, τα οποία αυτά έγγραφα εκοινοποιούντο όλα προς την κυπριακήν κυβέρνησιν, το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης της κυπριακής κυβέρνησης. Δεν είναι δυνατόν η κυπριακή κυβέρνηση με τις εμπειρίες που είχε να ξέρει ότι μια εμπλοκή του ελληνικού στρατού, γιατί στις δυνάμεις της Κοφίνου ήταν και ελληνικός στρατός, δεν ήταν δυνατόν να μην γνωρίζει τις συνέπειες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είπατε ότι η αποχώρηση της Μεραρχίας ήταν η μεγαλύτερη προδοσία που μπορούσε να γίνει. Σας παρακαλώ, πέστε μου ποιο ατομικό ή συλλογικό όργανο διάταξε την αποχώρηση της Μεραρχίας. Είπατε ότι τη διέταξε η χούντα. Η χούντα είναι κάτι συγκεκριμένο, αλλά και κάτι αόριστο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σαφώς, για να μετακινηθεί μια μεραρχία ελληνική, η οποία είχε αποσταλεί εκεί, που γνωρίζουμε με ποιους τρόπους ασφαλώς όλοι μας, ασφαλώς διέταξε το τότε επιτελείο Εθνικής Αμύνης .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το τότε επιτελείο Εθνικής Αμύνης. Και η κυβέρνηση η ελληνική, αυτοί που ’κάναν την κυβέρνηση τέλος πάντων τότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα δεν ήταν δυνατόν το επιτελείο να διατάξει χωρίς να έχει την έγκριση της κυβέρνησης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος ήταν Πρωθυπουργός τότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήμουν σαφής ότι ανακάλεσε τη Μεραρχία εις την Ελλάδα ο Παπαδόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Παπαδόπουλος. Και ασφαλώς, όπως είπατε, το γενικό επιτελείο της τότε εποχής.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οι κινήσεις, κύριε πρόεδρε, και ασφαλώς υπάρχουν εδώ μέσα κ. βουλευταί που είναι στρατιωτικοί, οι κινήσεις για το πώς θα φύγει μια μεραρχία η οποία είχε πάει πολύ μεθοδικά, ασφαλώς το πώς θα φύγει, το πώς θα διαταχθούν τα αρματαγωγά, το πώς θα γίνει το ένα, το πώς θα γίνει το άλλο, αλίμονο αν δεν είχε αναμιχθεί το επιτελείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς δεν μετείχατε στην αποχωρούσα δύναμη αυτής της Μεραρχίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν ήμουνα, όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε φύγει από την Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν υπηρετούσα στην ΕΛΔΥΚ Μ, υπηρετούσα στην Εθνική Φρουρά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπηρετούσατε στην Εθνική Φρουρά, συνεπώς δεν ήσαστε στη δύναμη της Μεραρχίας αυτής;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, δεν επιβιβάσθηκα επί των αρματαγωγών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι επιβιβασθέντες επί των αρματαγωγών θυμάστε πού απεβιβάσθησαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αργότερα το έμαθα, ότι απεβιβάσθησαν στον Βόλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί λέτε να απέφυγαν τον Πειραιά ή τη Θεσσαλονίκη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω. Όταν σας λέω ότι ήταν η μεγαλύτερη προδοσία που συνέβη τουλάχιστον στα χρόνια που υπηρέτησα εγώ σαν αξιωματικός, νομίζω ότι οι τότε ιθύνοντες ασφαλώς θα εντρέποντο που θα αποβίβαζαν μία μεραρχία εις τον Πειραιά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Αν η Μεραρχία

αυτή τώρα εξακολουθούσε και κατά το ’74 να βρίσκεται στην Κύπρο, θα ήταν νομίζετε δυνατό να πραγματοποιηθεί και μάλιστα επιτυχώς η τουρκική εισβολή της 20ής Ιουλίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εδώ θα σας απαντήσω κατηγορηματικώς. Δεν θα διανοούντο απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι Τούρκοι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, ναι, όπως δεν διενοούντο εκείνη την εποχή με τα επεισόδια της Κοφίνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ας έρθουμε τώρα στα γεγονότα της 15ης Ιουλίου. Λίγο πριν από τα γεγονότα αυτά εσείς υπηρετούσατε στο ΑΕΔ, έτσι δεν είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Δύο λεπτά, να σας δώσω ορισμένες διευκρινίσεις οι οποίες βεβαίως ενδιαφέρουν και σας, αλλά ενδιαφέρουν και μένα, μια που με καλέσατε εδώ.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε... αλλά αυτό δεν πρέπει να ξαναγίνει. Έμεινε κενό και δεν συνέχισε ο μάρτυς εκείνο που είχε αρχίσει να λέει. Για να μην επανερχόμαστε με τις ερωτήσεις...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Ξαρχά, στηρίξτε μου τη μνήμη, τι άρχισε να λέει;

ΞΑΡΧΑΣ: Ο μάρτυς είπε το εξής, απαντώντας σε ερώτησή σας ποιος διέταξε την αποχώρηση της Μεραρχίας, διέταξε η χούντα κ.λπ., αλλά οι υποψίες μου είναι... και εκεί διεκόπη από τον κ. Λιβανό. Αυτές τις υποψίες, τις όποιες υποψίες, εγώ θέλω να τις ακούσω και όλοι μας θέλουμε να τις ακούσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι. Πέστε μας, λοιπόν, κύριε μάρτυς, ποιες ήταν οι υποψίες σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οι υποψίες, τις διευκρινίζω πάλι. Συμμετέσχε ενεργώς για την κατάστρωση του σχεδίου Γρόνθος, δηλαδή για την αντιμετώπιση των Τούρκων στην Κοφίνου, η κυπριακή κυβέρνηση και εις τις συσκέψεις και διά εγγράφων. Δεν είναι δυνατόν να συμμετέχει εις συσκέψεις που γινόντουσαν για την προετοιμασία της επιχείρησης Γρόνθος και να μη γνωρίζει τις πιθανές συνέπειες που μπορούσε να έχει η επιχείρησις. Επειδή με ρωτήσατε, και εδώ να το καταθέσω, αν θέλετε, και αυτό, Προκήρυξη προς τον Ελληνικόν Κυπριακόν Λαόν, Τετάρτη, 9 Αυγούστου 1967, που υποδέχονται το εκλεκτόν τέκνον της Ελλάδος, τον Υπουργό Προεδρίας κυβερνήσεως συνταγματάρχη Γεώργιο Παπαδόπουλο. Αν θέλετε, να το καταθέσω αυτό, να καταθέσω και τη φωτογραφία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, πότε απεχώρησε η Μεραρχία, θυμάστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η Μεραρχία πρέπει να αποχώρησε Δεκέμβριο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: 10 με 20 Δεκεμβρίου τμηματικά με πολεμικά και εμπορικά πλοία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχε γίνει Πρωθυπουργός ο Παπαδόπουλος τότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν δεν απατώμαι ήταν προεδρίας της κυβερνήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ...ή εξακολουθούσε να είναι ο κ. εισαγγελεύς υπουργός;

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εν πάση περιπτώσει, παρακαλώ, αν ξέρει ο μάρτυς, ξέρει, αλλιώς θα τα διαπιστώσουμε και άλλοθεν αυτά τα πράγματα. Ή ο κ. Παπαδόπουλος ή ο κ. Κόλλιας ήταν Πρωθυπουργός. Οπωσδήποτε εσείς φρονείτε και είπατε ότι υπεύθυνοι για την έκδοση της διαταγής αυτής είναι η χούντα γενικώς, είναι ο Πρωθυπουργός της χώρας τότε, έτσι; Και είπατε τον Γεώργιο Παπαδόπουλο. Αν δεν ήταν Πρωθυπουργός ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, θεωρείτε ότι και πάλι ήταν εξ εκείνων οι οποίοι διέταξαν την αποχώρησιν της Μεραρχίας; Αν ήταν ο Κόλλιας π.χ. Πρωθυπουργός;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επειδή εις την Κύπρον που υπηρετούσα ήταν γνωστό, και σε μένα βεβαίως και ήταν και στον στρατηγό Γρίβα, ότι ο ισχυρός άνδρας της εποχής εκείνης, εκοινοποιούντο και τα σήματα για τη σχεδίαση της επιχείρησης εις τον κ. Παπαδόπουλο τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν επιτρέπετε, κύριε πρόεδρε, να επαναλάβω ότι μου έκανε εντύπωση ότι αντιδρούσε ο στρατηγός Γρίβας εις την επιχείρηση της Κοφίνου. Μου έκανε εντύπωση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι. Ο στρατηγός Γρίβας είχε φύγει από την Κύπρο, όταν απεχώρησε η Μεραρχία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είχε ανακληθεί εις την Ελλάδα και εκρατήθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Μπορούμε να έρθουμε νομίζω στα γεγονότα της 15ης Ιουλίου. Υπηρετούσατε εσείς μέχρι τις 15ης Ιουλίου στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Είναι έτσι; Η ερώτηση δεν είναι για να ψάχνετε, κύριε μάρτυς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, χρειάζεται για να ψάξω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας λέω ότι μέχρι τις 15 Ιουλίου υπηρετούσατε στο...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Χρειάζεται λίγο, με συγχωρείτε, κύριε πρόεδρε, να ψάξω για να πω ότι εγώ μετετέθη από την 9η μεραρχία που υπηρετούσα στις 10.5.1974 και παρέλαβα από τον αντισυνταγματάρχη Βαμβάτσικο Παναγιώτη, με πρωτόκολλο, βεβαίως, παραλαβής και παραδόσεως, στις 26.6.1974.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πού παρελάβατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Παρέλαβα εις το ΑΕΔ, Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων 2α ΜΕΟ/Πληροφορίαι, το τμήμα πληροφοριών, 2α ΜΕΟ σημαίνει Μικτή Επιτελική Ομάδα. Παρέλαβα στις 26.6. 1974.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε, λοιπόν, και λόγω της ιδιότητός σας στο ΑΕΔ πρέπει να λάβατε γνώσιν μιας επιστολής την οποίαν είχε απευθύνει ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος στον Πρόεδρο Γκιζίκη και ισχυρίζετο μέσα στην επιστολή αυτή ότι διέτρεχε κίνδυνο η ζωή του, ότι τον απειλούσαν αξιωματικοί του ΓΕΕΦ, παρακρατικές οργανώσεις της ΕΟΚΑ Β΄ κ.λπ. Αυτή η ενέργεια στους χώρους του ΑΕΔ, η επιστολή δηλαδή αυτή στους χώρους του ΑΕΔ πλέον, σε σας, στον παραπάνω, στον παραπάνω κ.λπ. τι αντίκτυπο είχε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εμείς υπηρετούσαμε εις την Ελλάδα βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εις την Ελλάδα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όσοι είχαμε υπηρετήσει και στην Κύπρο την εποχή εκείνη, το '65 με το '68 που σας προανέφερα, είχαμε υπόψιν μας ότι και το '65 είχε δημιουργηθεί θέμα νομιμότητος των Ελλήνων αξιωματικών, δηλαδή έγινε συζήτησις στην κυπριακή Βουλή και είπαν ότι οι Έλληνες αξιωματικοί δεν έχουν έρθει εδώ νομίμως. Για το θέμα των αξιωματικών, βεβαίως, όσοι είχαμε υπηρετήσει. Με τη διαφορά, η επιστολή του Μακαρίου ανέφερε για τις επιθέσεις που γίνονται στα στρατόπεδα κ.λπ. κ.λπ. και για την ΕΟΚΑ Β΄ ανέφερε, του είχε στείλει και συστημένη επιστολή, της οποίας έλαβα γνώσιν από τα πρακτικά της Βουλής, και ασφαλώς σε όλους τους αξιωματικούς, τουλάχιστον στον εαυτό μου, εδημιούργηθη η εντύπωσις ότι η κρίσις Αθηνών-Λευκωσίας έχει φτάσει στα άκρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ότι οι σχέσεις δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οι σχέσεις Αθηνών-Λευκωσίας βρίσκονται σε ακραίες καταστάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνεζητήθη αυτή η επιστολή ή πέρασε στο αρχείο; Συνεζητήθη, συνετάραξε τους κύκλους του ΑΕΔ; Ένας αρχηγός κράτους, κύριε Σκλαβενίτη, μπορεί να ήταν συμπαθής ή ασυμπαθής σε μένα, δεν παίζει κανέναν ρόλο, ήταν αρχηγός κράτους και όχι μόνο αυτό, αλλά συνέπιπτε να ήταν και Αρχιεπίσκοπος μιας εκ των ορθοδόξων Εκκλησιών. Αυτός λοιπόν έγραφε ότι με απειλούν, αποπειρώνται να με σκοτώσουν και ζητούσε βοήθεια, αν θέλετε, να απαλλαγεί απ' αυτόν τον βραχνά των απειλών, αι οποίαι εξετοξεύοντο εναντίον του. Αυτό το πράγμα συνετάραξε το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων; Έγιναν τίποτε συσκέψεις; Έκανε τίποτε ο κ. Μπονάνος, ο κ. Γαλατσάνος, ο κ. Αραπάκης, ο κ. Παπανικολάου, όλοι τέλος πάντων αυτοί; Συνεκινήθησαν απ' αυτό το πράγμα, ο κ. Γκιζίκης, αν θέλετε, συνεκινήθησαν απ' αυτή την έκκληση την οποία έκανε ο Μακάριος ή αντίθετα έλαβαν μέτρα ενισχυτικά, των απειλών αυτών, αι οποίαι εξετοξεύοντο κατά του

Μακαρίου; Τι 'κάμαν; Πώς αντιμετώπισαν δηλαδή αυτή την επιστολή, το γεγονός της επιστολής αυτής;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, καταρχήν να κάνω μια διευκρίνιση. Δεν αντιπαθώ τον Μακάριο, όπως δεν αντιπαθώ και τον Γρίβα. Είμαι υποχρεωμένος να σας κάνω αυτή τη διευκρίνιση. Σύσκεψη στην οποία να συνεζητήθη η επιστολή του Μακαριοτάτου προς τον Γκιζίκη δεν έγινε. Εγώ δε, επειδή ήμουνα αρμόδιος επιτελής, όπως θα σας πληροφορήσω και παρακάτω, με τον βαθμό του ταγματάρχου, με τον οποίο και απεστρατεύθην, και κακώς βεβαίως με αναφέρουν συνταγματάρχη, εγώ έκανα εισήγηση ότι πρέπει οπωσδήποτε, επειδή έβλεπα ότι οι σχέσεις Αθηνών-Λευκωσίας έχουν φτάσει εις ακραία σημεία, έκανα εισήγηση ότι πρέπει να βρεθεί οπωσδήποτε λύση αποκατάστασης των σχέσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι άλλοι; Τι αντελήφθητε δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν λέω εγώ, εγώ ήμουν ταγματάρχης, εκείνες τις μέρες μόλις είχα βρει καρέκλα να κάθομαι και γραφείο για να ακουμπάω να γράφω, μόλις είχα βρει, σας διαβεβαιώνω, καρέκλα και γραφείο να κάθομαι. Όταν λέω εγώ, εγώ ήμουν αυτός που ξεκίνησα την εισήγηση, που εξήταζε τους παράγοντες, όπως μας έμαθαν στη Σχολή Ευελπίδων, να εξετάζουμε τους παράγοντες, είδα και το πνεύμα της επιστολής του Μακαριοτάτου προς τον Γκιζίκη και την εισήγησή μου αυτή την προώθησα προς την ιεραρχία και την προώθησα εις τον διευθυντήν της 2ας ΜΕΟ ταξίαρχο Τζαμαλούκα, ο οποίος ασφαλώς θα πρέπει να την προώθησε εις την υπόλοιπην ιεραρχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με την ιδιότητά σας, την ιδιότητα που είχατε στο ΑΕΔ, και ανεξάρτητα από την εισήγησή σας, μάθατε ή μυριστήκατε ότι ετοιμάζεται κατιτί εις βάρος της έννομης τάξης της Κύπρου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν έμαθα ούτε εμυρίστηκα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στις 2 Ιουλίου του '74 πήρατε χαμπάρι αν έγινε μια σύσκεψις στην οποίαν εκλήθησαν να μετάσχουν και μετείχαν ο ταξίαρχος Γεωργίτσης και ο συνταγματάρχης Κομπόκης με την προεδρία του ΑΕΔ; Μήπως μετείχατε και εσείς στη σύσκεψη αυτή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας διαβεβαιώνω καταρχήν ότι δεν συμμετείχα σε καμία σύσκεψη. Όπως θα δείτε και παρακάτω, ήμουν επαγγελματίας ταγματάρχης και απεστρατεύθην, θα σας δώσω τα στοιχεία βεβαίως που έχω, σας διαβεβαιώνω ότι δεν συμμετείχα σε καμία συνωμοτικήν σύσκεψιν, επομένως, από εκεί ξεκινάω και, δεύτερον, δεν αντελήφθην στις 2 Ιουλίου καμία σύσκεψιν στις εργάσιμες ώρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως μάθατε αν στον χώρο του στρατοπέδου αλεξιπτωτιστών έγινε καμία συγκέντρωση αξιωματικών στην οποίαν μετείχε και ο κ. Κομπόκης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν μου επιτρέψετε, αργότερα ίσως να σας αναφέρω τις μονάδες που υπηρέτησα, και να μου επιτρέψετε εδώ πέρα να σας αναφέρω ότι όσο δύσκολα μπαίνατε εσείς τόσο δύσκολα έμπαινα και εγώ σε τέτοια στρατόπεδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Εσείς διαταχθήκατε στις 15 Ιουλίου του '74 από τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων να κατεβείτε στην Κύπρο, μόνο εσείς απ' όλο τον ελληνικό στρατό, διότι οι άλλοι με τους οποίους φεύγατε, ο κ. Νικολαΐδης, ο κ. Μπούρλος κ.λπ. ήταν στην Κύπρο. Είχαν έρθει στην Αθήνα και ξαναγυρίσανε. Εσείς απ' όλο τον ελληνικό στρατό επελέγητε, διαταχθήκατε δηλαδή από τον ΑΕΔ, να κατεβείτε στην Κύπρο. Μπορείτε να μας εξηγήσετε ποιος ήταν ο λόγος αυτής της εξαιρετικής αποστολής που σας ανατέθηκε από τον ΑΕΔ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Εάν δεν απατώμαι, δεν εκλήθην μόνος μου. Δεν ενθυμούμαι αυτή τη στιγμή το όνομα του συναδέλφου, εκλήθημεν δύο-τρεις να μεταβούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δύο επιτελείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δύο-τρεις αξιωματικοί οι οποίοι υπηρετούσαμε εις το ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή δεν βάζετε μέσα τον κ. Νικολαΐδη και τον κ. Μπούρλο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ : Όχι, δεν τους βάζω αυτούς. Αυτοί περιμέναν... Κατά διαστήματα, προσπαθούσαν εις το διάστημα αυτής της ημέρας, της σημερινής, πολλοί αξιωματικοί να φύγουν το βράδυ για την Κύπρο, εννοώ αξιωματικούς βεβαίως ταγματάρχες ή λοχαγούς, κύριε πρόεδρε, και προπαντός αξιωματικούς οι οποίοι είχανε ξαναϋπηρετήσει εις την Κύπρο, όπως σας ανέφερα, το '65-68. Και χωρίς να έχουμε υπόψη μας τίποτα, εφόσον οι Τούρκοι το '67 με τα επεισόδια της Κοφίνου διενοήθησαν να επιτεθούν εις την Κύπρο, σκεφτόμαστε τι ήταν δυνατόν να κάνουν οι Τούρκοι, εφόσον κατελύθη το νόμιμον κράτος. Θα φεύγανε πολλοί αξιωματικοί, κύριε πρόεδρε, και θα σας διαβάσω αναφορά μου, την οποία την έχω υποβάλει εις τον Υπουργό Εθνικής Αμύνης από την αποστρατεία μου, αν δεν την έχετε εσείς. Εκλήθησαν πολλοί αξιωματικοί, οι οποίοι δυστυχώς σκεφτήκανε και τις γυναίκες τους και τα παιδιά τους και ότι η Κύπρος εφλέγετο. Έχω υποβάλει αναφορά στον Υπουργό Εθνικής Αμύνης, αν δεν την έχετε, θα σας την καταθέσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως να μας την καταθέσετε. Θα σας διαβάσω και εγώ μια έκθεση την οποία έχετε συντάξει και θα σας καλέσω να την επιβεβαιώσετε ή όχι. Θα σας τη διαβάσω τώρα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να προχωρήσουμε. Επήγατε κάτω, ποιος ήταν ο λόγος αυτής της αποστολής που είχατε; Τι αποστολή πήρατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η εντολή ήταν σαφής, ότι εσύ, κύριε ταγματάρχα, που έχεις υπηρετήσει σαν υπασπιστής του στρατηγού Γρίβα, ο κ. Μπονάνος ήξερε ότι είχα υπηρετήσει σαν υπασπιστής του στρατηγού Γρίβα, διότι, αν δεν απατώμαι, όχι είμαι σίγουρος ότι είχε υπηρετήσει και επιτελάρχης του στρατηγού Γρίβα μετά τον κ. Κεφάλα. Γι' αυτό σας λέω θα μου επιτρέψετε να επανέλθω στη φωτογραφία, γιατί είναι εδώ οι άνθρωποι... Και μου είπε τους έχουνε βγάλει από τις φυλακές τους γριβικούς και ασφαλώς παρεκτρέπονται. Εάν μου έλεγε να πάω εις το πραξικόπημα, σας διαβεβαιώνω, παρότι είμαι ταγματάρχης και περνάνε εδώ στρατιωτικοί και λένε ότι πρέπει να υπακούομε, εις το πραξικόπημα εκείνο δεν θα πήγαινα, διότι γνώριζα πολύ καλά την Κύπρο, πώς ήταν την περίοδο '65 με '67, και γνώριζα και πώς ήτανε η Κύπρος εκείνη την περίοδο, το '74.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως η μετακίνησή σας αυτή στην Κύπρο δεν ήταν μέσα στα πλαίσια συνήθων στρατιωτικών μετακινήσεων. Είχε κάποιο ειδικό χαρακτήρα και λέτε ο ειδικός χαρακτήρας ήταν αυτός, επειδή απεφυλακίζοντο οι γριβικοί, τι να κάμετε εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οι γριβικοί, έτσι μου τους ονόμασε ο στρατηγός Μπονάνος, ο οποίος ασφαλώς, όταν κληθεί εδώ, θα σας τα βεβαιώσει, οι γριβικοί, οι οποίοι ήταν φυλακισμένοι εις τις φυλακές, ήταν παράνομοι, οι παράνομοι της ΕΟΚΑ Β΄. Εις τις φυλακές βεβαίως, να το πω αυτό, δεν τους προσέφεραν καφέ την εποχή εκείνη. Όταν έφτασα εγώ τη νύχτα εκεί, βεβαίως θα επανέλθουμε σ' αυτά, μου θύμισε αυτά που μου έλεγε ο Γρίβας, όταν πήγε το '64, που έβλεπε μέσα στο επιτελείο το στρατιωτικό να κυκλοφορούν οι διάφοροι πολίτες με τα οπλοπολυβόλα και τα αυτόματα και τα πιστόλια εις τα χέρια. Όταν έφτασα και εγώ τη νύχτα της 15ης Ιουλίου, είδα βεβαίως και αυτούς που λέγανε ότι 'κάναν τον ενωτικό αγώνα της εποχής εκείνης και είδα και οπαδούς του Σαμψών και και και και... Και μάλλον το βράδυ που έφτασα εγώ ήδη άρχισα να εκτελώ την αποστολή μου, διότι τους ήξερα από '65, '68. Τι εννοώ τους ήξερα; Ότι, αν τους έλεγα φύγετε από το επιτελείο, γιατί εδώ είναι επιτελείο και είναι μόνο στρατός και αφήστε τους παλικαρισμούς, ήξερα ότι θα με ακούγανε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην Κύπρο που ήρθατε είδατε την ίδια βραδιά τον κ. Γεωργίτση, στις 15 του μηνός δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στις 15 του μηνός, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θυμάστε, είχε ορκιστεί ο Σαμψών την ώρα που φτάσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχαν ορκιστεί και οι υπουργοί του;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήταν ολόκληρη η κυβέρνηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς μεταφέρατε κανένα μήνυμα του κ. Μπονάνου ως προς το θέμα του Προέδρου και των υπουργών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας διαβεβαιώνω ότι, εκτός της εντολής που πήρα από τον Μπονάνο, τον Αρχηγό τότε Ενόπλων Δυνάμεων, δεν μετέφερα τίποτε άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι εντύπωση σας έκανε εσάς, όταν φθάσατε στην Κύπρο και είδατε Πρόεδρο τον Σαμψών, τον οποίο τον ξέρατε από πριν, δεν είναι έτσι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από την Κύπρο τον ήξερα τον Σαμψών, από το ’65 με ’68.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι εντύπωση σας έκανε, όταν τον είδατε Πρόεδρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και μάλιστα, για να σας πω τι εντύπωση, όταν ήμουν υπασπιστής στον στρατηγό Γρίβα δεν του επέτρεπε την είσοδο εις το στρατηγείον. Επομένως, την εντύπωσή μου την καταλαβαίνετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Την καταλαβαίνω. Αναφέρατε στον στρατηγό Μπονάνο, τηλεφωνικώς, με σήμα, ότι αυτή και αυτή είναι η κατάσταση στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στον στρατηγό Μπονάνο, όπως σας είπα προηγουμένως, που εκλήθην από τον στρατηγό Μπονάνο, μου είπε ότι πρέπει να πας για τους γριβικούς κ.λπ. και από εκείνη τη στιγμή, εάν δεν απατώμαι, ίσως να μου είπε να μαζέψεις και αυτούς τους αλήτες. Του είπα ότι, εκτός από τους γριβικούς ή τους αλήτες, πρέπει ασφαλώς να περιμαζέψουμε και τον Σαμψών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Ελάβατε γνώσιν όμως ότι ο Σαμψών είχε ορκιστεί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν αναχωρούσα εγώ το βράδυ, τη νύχτα, της 15ης διά Λευκωσία, ήξερα βεβαίως ότι είχε ορκιστεί ο Σαμψών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αργότερα, όταν υπηρετούσατε ως ταγματάρχης πεζικού...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στο Πρωτοκκλήσιον Έβρου ήμουνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο 618 τάγμα, υποβάλατε μια έκθεση, την οποίαν διαβίβασε ο κ. διοικητής σας εις το ΓΕΕΘΑ.[1] Την έκθεση αυτή, η οποία φέρει ημερομηνίαν 17 Δεκεμβρίου του ’74 θα σας τη διαβάσω, είναι πολύ σύντομη. «*Έκθεσις λαβόντων χώρα γεγονότων εν Κύπρω, κατά τους μήνες Ιούλιον-Αύγουστον 1974. Περίοδος πρώτη. 1 έως 15/7ου /74. Α. Υπηρέτουν εις ΑΕΔ/ΔΙΚ. Β. Αι ληφθείσαι διαταγαί και αι εκδοθείσαι τοιαύται ενφαίνονται εις τους φακέλους Διευθύνσεως. Γ. Την πρωίαν της 15ης/7ου/74 διετάχθην υπό του Αρχηγού ΑΕΔ όπως προετοιμαστώ να αναχωρήσω δια Κύπρον καθότι έλαβε χώραν δυναμική ενέργεια, κατά του καθεστώτος του Μακαρίου με κυρίαν αποστολήν την ενημέρωσιν του ΑΕΔ επί της εξελίξεως της δημιουργηθείσης καταστάσεως. Περί την 20ήν ώραν της 15ης ανεχώρησα δια Λευκωσίαν μετά των ευρισκομένων εις Αθήνας διοικητού ΕΛΔΥΚ, Δ/ντου 2ου Επιτελικού Γραφείου ΓΕΕΦ, επιτελούς του Γραφείου 1 ΑΣ και ομάδας ιδιωτών από τον ΟΤΕ. Περίοδος δευτέρα. 16 έως 19/7ου/74. Α. Διετέθην εις 2ον Επιτελικόν Γραφείον ΓΕΕΦ. Δεύτερον, αι ληφθείσαι ή εκδοθείσαι διαταγαί ενφαίνονται εις τους φακέλους του ΓΕΕΦ ή του ΑΕΔ. Περίοδος τρίτη. 20/7ου ως 3/8ου/74. Α. Καθώς εις δευτέραν περίοδον*». Δηλαδή, είσαστε ακόμα στο 2ο Επιτελικό Γραφείο του ΓΕΕΦ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «*Β. Ως εις δευτέραν περίοδον*» και αυτό «*και εις το τηρηθέν πολεμικό ημε-*

1. Ο Α. Σκλαβενίτης είχε υποβάλει έκθεση προς το ΑΕΔ/ΔΙΚ στις 17.12.1974.

ρολόγιο του ΓΕΕΦ» δηλαδή *«αι ληφθείσαι ή εκδοθείσαι διαταγαί ενφαίνονται εις τους φακέλους του ΑΕΔ ή του ΓΕΕΦ και εις του τηρηθέν πολεμικόν ημερολόγιον του ΓΕΕΦ. Γ. Κατόπιν διαταγής του ΑΕΔ, ανεχώρησα εκ Κύπρου την 3ην Αυγούστου. Αφιχθείς εις ΑΕΔ την 5ην Αυγούστου, ότε και ανέφερον εις την ιεραρχίαν την επικρατούσα εις νήσον κατάστασιν, εισηγηθείς κατά τα κεκανονισμένα διαφόρους τρόπους αντιμετωπίσεως της καταστάσεως»*. Καταρχήν, βεβαιώνετε το περιεχόμενο αυτής της έκθεσης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το βεβαιώνω, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για πέστε, αφού σας είχαν στείλει με κύρια αποστολή την ενημέρωση του ΑΕΔ επί της εξελίξεως της δημιουργηθείσης καταστάσεως και βρίσκετε εσείς εκεί ορκισμένο τον Σαμψών, για τον οποίον είπατε ότι δεν του επιτρέπατε την είσοδο, όταν ήσαστε υπασπιστής του Γρίβα. Βρίσκετε εκεί τους υπουργούς του κ.λπ. Δεν αναφέρατε στο ΑΕΔ ότι αυτά και αυτά γίνονται στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν λέμε επιτελείς του ΑΕΔ, κύριε πρόεδρε, εγώ είχα επικοινωνία με τη διεύθυνση της 2ας ΜΕΟ και τ' ανέφερα βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατατοπίσατε, δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως. Εκτός ότι ανέφερα, ο αξιωματικός υποχρεούται το βράδυ να παραδίδει ένα σημείωμαν το οποίο ήταν τυποποιημένο για να καταχωρείται εις το ημερολόγιο. Γι' αυτό αναφέρομαι εις την έκθεσή μου εις τα ημερολόγια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για το πολεμικό ημερολόγιο αναφέρεστε στην τρίτη περίοδο από 20ής.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: 15 με 20 δεν ετηρείτο πολεμικό ημερολόγιο, διότι δεν γινόντουσαν πολεμικές επιχειρήσεις, αλλά ετηρείτο το ημερολόγιον το οποίον προβλέπεται εις όλες τις μονάδες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε απλούν ημερολόγιον δηλαδή, λέτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ημερολόγιο μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ύστερα, γενικότερα και ανεξάρτητα από τον Σαμψών, από της 15ης Ιουλίου το βράδυ που πήγατε εκεί μέχρι τις 5 Αυγούστου που ήρθατε αναφέρατε επί της εξελίξεως της δημιουργηθείσας καταστάσης; Εξετελέσατε, δηλαδή, αυτή την εντολή που σας είχαν δώσει, να ενημερώνετε τον ΑΕΔ ή το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων επί της εξελίξεως της δημιουργηθείσης καταστάσεως;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάνατε κάθε μέρα αναφορά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αναφορά πώς την εννοείτε, έγγραφο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έγγραφο, σήματα, τηλεφωνικά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σήματα, αναφορές και τηλεφωνική επικοινωνία είχαμε κάθε μέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με τη 2α ΜΕΟ ή και με τον κ. Μπονάνο προσωπικώς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με τον Μπονάνο εγώ προσωπικώς δεν συνομίλησα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είχατε συνομιλία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας είχε διατάξει ο ίδιος να φύγετε για την Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν λέτε ο ίδιος, εμένα, επειδή βεβαίως με κάλεσε η 1η ΜΕΟ και μου είπε ξέρετε ότι θα φύγετε για τη ΜΕΟ και να παρουσιαστείτε εις τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων, η 1η ΜΕΟ είναι αυτή η οποία ρυθμίζει τις μετακινήσεις των αξιωματικών, παρουσιάστηκα στον ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρουσιαστήκατε στον κ. Μπονάνο, δηλαδή, πριν φύγετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πριν φύγω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και σας έδωσε αυτή την εντολή, να τον ενημερώνετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έφυγε ένας επιτελής από το Αρχηγείο Στρατού και ένας επιτελής από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, όπως θα σας ενημερώσω παρακάτω, διότι θα σας διαβάσω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορείτε να θυμηθείτε ποιος επιτελής έφυγε από το Αρχηγείον Στρατού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από το Αρχηγείο Στρατού πρέπει να ήτανε ο αντισυνταγματάρχης Μανιατόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εδώ, επίσης, εις την έκθεσή σας την έγγραφη λέτε αορίστως «αι λη-

φθείσαι ή αι εκδοθείσαι διαταγαί εμφαίνονται εις τους φακέλους του ΑΕΔ ή του ΓΕΕΦ». Το ίδιο και στην τρίτη περίοδο. Δεν θα μπορούσατε να θυμηθείτε αν αφορούν κρίσιμα θέματα, δηλαδή, αν δεν αφορούν κρίσιμα θέματα, μην μας τα πείτε. Γιατί ξέρετε, ενώ οι άλλοι κύριοι συνάδελφοί σας διαταχθέντες να κάνουν εκθέσεις κάνουν μακροσκελέστατες εκθέσεις, εσείς κάματε αυτή την έκθεση που σας διάβασα και η οποία αφήνει αυτές τις αοριστίες.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό, κύριε πρόεδρε, εάν θέλετε, να το σημειώσετε, γιατί μπορούν να σας διαβεβαιώσουν ότι υπήρξα αφοσιωμένος εις το επάγγελμα του αξιωματικού. Θα το αντιληφθείτε κατά τη διαδικασία και θα σας απαντήσω σ' αυτό που με ρωτάτε. Για να στείλουμε αυτή την έκθεση, ήρθε το έγγραφο Φ 204/15.11.74 Υπουργείο Εθνικής Αμύνης/ΑΕΔ ΔΙΚ, με θέμα πολεμικά ημερολόγια. Το θέμα εις την στρατιωτικήν ορολογία είναι σαφές, δηλαδή λέει τι λέει το έγγραφο και εντός δεκαημέρου από λήψεως να υποβάλουμε μία αφηγηματική έκθεση, για να τη μελετήσει η Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού. Δεν ξέρω αν με προσέξατε και ήμουν πάρα πολύ συνεπής εις την αναφορά που υπέβαλα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με βάση δηλαδή αυτό το σήμα που λέτε ότι ελήφθη.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με θέμα πολεμικά ημερολόγια. Ήμουν σαφής με την αναφορά που υπέβαλα, ήμουν ταγματάρχης εν ενεργεία ακόμη, και ξέρω πώς γράφεται η ιστορία στρατού. Δεν γράφεται με αφηγηματικές εκθέσεις, κύριε πρόεδρε. Γράφεται από τα πολεμικά ημερολόγια ή από τα ημερολόγια του στρατού, δεν γράφεται με εκθέσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αλλά εδώ υπήρχε κάτι ειδικότερο, ας πούμε. Είχε γίνει ένα πραξικόπημα, είχε μπει η Τουρκία κ.λπ. και εσείς αναφέρεστε απλώς στο τηρηθέν πολεμικό ημερολόγιο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας διαβεβαιώνω, είμαι βέβαιος δηλαδή, ότι υπάρχουν έγγραφα, ότι είναι υποδειγματική αναφορά ταγματάρχου εν ενεργεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς. Σας ζήτησε κανένας ένορκη κατάθεση, ο κ. Μπέλκας ή κανένας άλλος αναθεωρητής της στρατιωτικής δικαιοσύνης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν δώσατε πουθενά αλλού συνέντευξη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εδώσατε μόνο αυτή την έκθεση;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτή την έκθεση, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα, αυτοί οι φάκελοι του ΑΕΔ και του ΓΕΕΦ, περί των οποίων ομιλείτε στην έκθεσή σας και οι οποίοι περιέχουν τας εκδοθείσας και ληφθείσας διαταγάς, υπάρχουν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ, όταν επέστρεψα από την Κύπρο, επανήλθα εις το ΑΕΔ βεβαίως, υπέβαλα αναφορά παραπόνων, διότι μετετέθην. Δεν είχαν ούτε πέντε μήνες, κύριε πρόεδρε, και ένας αξιωματικός ο οποίος ήρθε από την Κοζάνη και εγκατέλειψε την οικογένειά του εκεί χωρίς να το θέλει, διαταγή ήταν να έρθω να δημιουργήσω τη Διεύθυνση Κυπριακού, δεν βρήκα καμία Διεύθυνση Κυπριακού. Βρήκα, σας επαναλαμβάνω, τη 2α ΜΕΟ, τμήμα πληροφορίαι. Όταν ξαναγύρισα εις το ΑΕΔ στις 5 Αυγούστου, μάλιστα μπορεί να μη γύρισα στις 5, μπορεί να γύρισα στις 6, διότι στις 5 ήρθαμε με το πλοίο και μάλιστα εις το πλοίο έτυχε, συμπτώσεις είναι, να συνταξιδεύει και ο νυν Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Κυπριανού και το ταξίδι ήταν μεγάλο βεβαίως και συζητούσαμε, στις 6 ή 7 του μηνός που πήγα εις την ΔΙΚ βρήκα ΔΙΚ σχεδόν πλαισιωμένη, δηλαδή υπηρετούσε συνταγματάρχης, υπηρετούσε αντισμήναρχος, υπηρετούσε αντιπλοίαρχος κ.λπ., όπως προέβλεπε ο πίνακας συνθέσεως της υπό ίδρυσιν ΔΙΚ. Είναι αδικαιολόγητο οι αξιωματικοί οι οποίοι ήταν εκεί να μην τηρούν το αρχείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αν ξέρετε, τώρα, ανεξάρτητα από το αν είναι αδικαιολόγητο ή όχι, τηρούνται οι φάκελοι αυτοί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για μένα πρέπει να τηρούνται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πρέπει να τηρούνται. Και το πολεμικό ημερολόγιο του ΓΕΕΦ τηρείται και αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είμαι βέβαιος ότι ετηρείτο κάθε βράδυ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ετηρείτο. Και αντίγραφο αυτού του πολεμικού ημερολογίου τηρείται και στο ΓΕΕΦ, εκεί και εδώ εις το ΑΕΔ ή μόνον εκεί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν εκδίδονται σε αντίγραφα αυτά. Είναι ένα βιβλίο, το κάθε επιτελικό γραφείο δίνει το σημείωμά του για την ανάλογη καταχώρηση στο βιβλίο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό, λοιπόν, ήταν πολεμικό ημερολόγιο του ΓΕΕΦ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εδώ εκρατείτο κάτι αντίστοιχο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εδώ πρέπει τα σήματα τα οποίο ήρχοντο από το ΓΕΕΦ κ.λπ., η ίδια διαδικασία που γινόταν στο ΓΕΕΦ εδώ εις το Αρχηγείο Στρατού ή στο ΑΕΔ θα πρέπει το κάθε επιτελικό γραφείο ή κάθε ΜΕΟ να δίνει ένα έντυπο που υπήρχε για να καταχωρείται και αυτό εις το ημερολόγιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Το περιεχόμενο αυτών των ληφθεισών και εκδοθεισών διαταγών που αναφέρεστε στην έκθεσή σας θυμάστε ποιο ήταν; Όχι όλων βέβαια, των κρισιμότερων, τι διαταγές παίρνατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γι' αυτό ανέφερα, κύριε πρόεδρε, έτσι, δεν ήταν δυνατόν να θυμάμαι αυτή τη στιγμή τις εκδοθείσες και διαβιβασθείσες διαταγές και γι' αυτό σας είπα από την αρχή ότι η αναφορά μου ήταν υποδειγματική. Και ήξερε η υπηρεσία ότι τηρούνται τα είτε πολεμικά είτε ειρηνικά ημερολόγια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Όταν επανήλθατε λέτε στις 5 ή 6.8.74, αναφέρατε στην ιεραρχία, λέτε στην έκθεσή σας, σε ποιον δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ανέφερα εις τον συνταγματάρχην Γαρδίκα, ο οποίος εκείνη την εποχή είχε αναλάβει ήδη διευθυντής της ΔΙΚ, στην οποία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διευθύνσεως Κύπρου δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Εγώ ήμουνα ήδη. Είπα η κατάσταση ποια είναι εις την Κύπρο, πώς έχει διαμορφωθεί. Είχαμε πληροφορίες και για τις συλλήψεις των τελευταίων αιχμαλώτων, ότι οι Τούρκοι ασφαλώς δεν πρόκειται να παραμείνουν εκεί που ήταν. Όσοι ήμαστε στρατιωτικοί δεν θεωρούσαμε σαν πιθανή γραμμή αμύνης αυτή που είχαν καταλάβει, ήδη όταν επέστρεψα εγώ και εισηγηθήκαμε ενίσχυση έστω με αντιαρματικές νάρκες και λίγα αντιαρματικά όπλα, την ενίσχυση της Κύπρου. Υπέβαλα έγγραφη εισήγηση. Μέχρι όταν έφυγα από το ΑΕΔ, στις 18 Νοεμβρίου 1974, διότι δεν μου εγένετο αποδεκτή η αναφορά παραπόνων, γιατί μετατίθεμαι, οι συνάδελφοί μου με διαβεβαίωσαν ότι έκαναν εμπεριστατωμένη εισήγηση, η οποία έφτασε μέχρι το ανώτατο κλιμάκιο της ιεραρχίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εισήγηση για τι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εισήγηση για την ενίσχυση της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ανώτατο κλιμάκιο της ιεραρχίας, δηλαδή στον αρχηγό ΑΕΔ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήτανε εφόσον είχε γίνει η Διεύθυνση Κυπριακού ο αντισυνταγματάρχης Καρύδας πρέπει εν συνεχεία να την έστειλε, να γνωμάτευσε ο διευθυντής Α΄ Κλάδου υποστράτηγος Χανιώτης, πρέπει να την έστειλε να γνωμάτευσε ο υπαρχηγός ΑΕΔ, δεν τον ενθυμούμαι, πρέπει να γνωμάτευσε ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγός Αρμπούζης, πρέπει να γνωμάτευσε ο υφυπουργός Εθνικής Αμύνης κ. Κατσαδήμας και πρέπει να γνωμάτευσε και ο Υπουργός Εθνικής Αμύνης κ. Αβέρωφ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα, είχε αναλάβει ο Αρμπούζης τον Αύγουστο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν δεν ήταν ο κ. Αρμπούζης, θα πρέπει να γνωμάτευσε ο κ. Μπονάνος. Σας λέω τι μου είπαν οι συνάδελφοί μου αναχωρώντας, διότι μια εισήγηση τέτοια, κύριε πρόεδρε, οι συνάδελφοί μου με διαβεβαίωσαν ότι η εισήγηση προωθήθη

εις την ιεραρχία. Στις 18 Νοεμβρίου μού τα είπαν αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στις 18;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η διαταγή μεταθέσεώς μου για το 218 που διαβάσατε, προηγουμένως, με πεντάμηνον παραμονή μου εις το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, είχε εκδοθεί κατά το πρώτο δεκαήμερο του Νοεμβρίου, του 1974 συζητούμε, υπέβαλα αναφορά παραπόνων, διότι μετατίθεμαι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μου επιτρέψετε. Εδώ, ανεξάρτητα από το πότε ήρθε η μετάθεσή σας για την Κοζάνη, την έκθεση αυτή για την αντιμετώπιση της καταστάσεως την κάματε πότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Την έκανα μόλις γύρισα από την Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα στις 6 Αυγούστου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν δεν είναι 6, κύριε πρόεδρε, μπορεί να είναι 7, μπορεί να είναι 8.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε, λοιπόν, στο πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου την εκάματε στον αρχηγό της ΔΙΚ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στον διευθυντή της ΔΙΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στον διοικητή της ΔΙΚ, όποιος ήταν. Από τότε χρειάστηκε να φτάσουμε στον Νοέμβριο, για να προωθηθεί η έκθεσή σας αυτή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν είπα ότι φτάσαμε στον Νοέμβριο, επειδή εγώ ανησυχούσα ακόμα για την κατάσταση στην Κύπρο, όπως και ανησυχώ, κύριε πρόεδρε, φεύγοντας από την Κύπρο, τους είπα χαίρομαι πάρα πολύ που κατορθώσατε και δημιουργήσατε διεύθυνση Κυπριακού. Διότι η Διεύθυνση Κυπριακού ήταν το όνειρο των επαγγελματιών αξιωματικών να υπάρχει από τότε που την είχαν οι Τούρκοι, οι οποίοι Τούρκοι την είχαν, όπως γνωρίζετε, από το 1950.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τη νύχτα της 15ης προς 16η Ιουλίου είχατε έρθει σε προσωπική επαφή με τον κ. Γεωργίτση και με τον κ. Κομπόκη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από το αεροδρόμιο της Λευκωσίας οδηγήθην απευθείας εις το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και τους είδατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κουβεντιάσατε μαζί τους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κουβέντιασα, ενημερώθηκα τι κατάσταση επικρατούσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θεωρούσαν ότι είχαν παίξει ιστορικό ρόλο μέχρι εκείνη την ώρα; Ήταν ευχαριστημένοι, ήταν δυσαρεστημένοι, πώς ήταν; Τι εξέφραζαν δηλαδή, δυσφορία, ευχαρίστηση;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω, αλλά θα σας φανεί παράξενο, γιατί... είμαστε όλοι μας Έλληνες εδώ μέσα, το πρωί της 15ης Ιουλίου του 1974, που εγώ ήμουν εις το ΑΕΔ, δεν έβρισκα αξιωματικό ο οποίος να μην, αν όχι πανηγύριζε, να μην ήταν πολύ ευχαριστημένος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί πανηγύριζαν, επειδή είχε σκοτωθεί ο Μακάριος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επειδή ανετράπη ο Μακάριος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και είχαν πληροφορηθεί ότι είχε σκοτωθεί τότε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς, πριν σας πει ο ΑΕΔ να φύγετε για την Κύπρο, είχατε μάθει ότι είχε γίνει πραξικόπημα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και είχατε μάθει και ότι σκοτώθηκε και ο Μακάριος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό το είχα μάθει, πρέπει να ήταν 2.00΄ με 3.00΄ μεσημέρι, αν θυμάμαι, που έμαθα ότι σκοτώθηκε ο Μακάριος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, και πανηγύριζαν οι αξιωματικοί εδώ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γι' αυτό είπα, κύριε πρόεδρε, ότι όλοι εδώ μέσα είμαστε Έλληνες. Συνήθως οι αξιωματικοί, όχι οι αξιωματικοί οι Έλληνες, είναι μ' αυτόν που υποτίθεται ότι είναι νικητής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως ο Γεωργίτσης και ο Κομπόκης, που τους είδατε την ίδια βραδιά, πανηγύριζαν και αυτοί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω, δεν πανηγύριζαν, διότι δεν το επέτρεπαν οι συνθήκες να πανηγυρίσουν. Όταν εγώ είδα με το αερο-

πλάνο που έφτασα τη νύχτα έναν Πενταδάκτυλο φλεγόμενο, είχε πιάσει φωτιά ο Πενταδάκτυλος, την οποία βεβαίως φωτιά ποιος την έβαλε τα ξέρουν άλλοι, εγώ υποψιάζομαι ότι ασφαλώς τη φωτιά θα τη βάλανε άνθρωποι οι οποίοι είχαν συμφέροντα να αποψιλώσουν τον Πενταδάκτυλο, δεν πανηγύριζαν, διότι δεν το επέτρεπαν οι συνθήκες. Υπήρχε ένταση εις το επιτελείον και ακούγοντο ακόμη πυροβολισμοί. Μικροεστίες βεβαίως, αλλά ακούγοντο ακόμα πυροβολισμοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως ήτανε βέβαιο γεγονός ότι ανετράπη ο Μακάριος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως, οπωσδήποτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό το γεγονός πώς το υπεδέχοντο; Ευχαριστημένοι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εφόσον είχαν αναλάβει αυτή την αποστολή, πρέπει να ήταν ευχαριστημένοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς και οι άλλοι ανώτεροι αξιωματικοί εκεί, ο Γεωργίτσης, ο Κομπόκης, ο Κορκόντζελος, ο πλοίαρχος Παπαγιάννης, ο Νικολαΐδης, ο Μπούρλος, ο Λαμπρινός, όλοι αυτοί ήταν εκεί στο ΓΕΕΦ μαζεμένοι, όταν πήγατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν πήγα, βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ευρισκόταν σε κρίση ενθουσιασμού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν μπορώ να εκφραστώ κατ' αυτό τον τρόπο, κύριε πρόεδρε, διότι, σας επαναλαμβάνω, κρίση ενθουσιασμού δεν μπορώ να εκφράσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα από 16 έως 19.7.74, στις 15 είχατε αυτή τη δράση δηλαδή, πήγατε στην Κύπρο, πήγατε στο ΓΕΕΦ, είδατε αυτούς τους ανθρώπου κ.λπ., από 16 έως 19 τι εκάματε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Να μου επιτρέψετε τώρα να σας διαβάσω την αναφορά την οποίαν έχω υποβάλει εις την υπηρεσία μου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το 1977.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, θα σας παρακαλέσω να μου πείτε πρώτα και μετά να μας τη διαβάσετε και να μας την καταθέσετε: Από τις 16 έως τις 19.7 τι δουλειά προσεφέρατε εις την Κύπρο; Πήγατε στο 2ο Επιτελικό Γραφείο του ΓΕΕΦ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θα μου επιτρέψετε βεβαίως μετά να σας τη διαβάσω, αλλά να ρίξω μια ματιά, διότι τήρησα αντίγραφο και θυμάμαι τι έκανα. Γράφω, πρώτον, ότι διά τηλεφωνικής επεμβάσεώς μου παρεδόθη εις την Εθνική Φρουρά ο αστυνομικός σταθμός Λεμεσού, άνευ περισσοτέρων μέχρι της αφίξεώς μου θυμάτων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν έγινε επίθεσις κατά του αστυνομικού σταθμού Λεμεσού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επίθεσις κατά του αστυνομικού σταθμού Λεμεσού, όταν έφτασα εγώ, και με ρωτήσατε αν είδα τον Γεωργίτση, τον Κομπόκη κ.λπ., που ήταν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το βράδυ της 15ης αυτά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα... παρόντες κι άλλοι αξιωματικοί, σήκωσε το τηλέφωνο ο Γεωργίτσης, το τηλέφωνο, είχαν τηλεφωνική επικοινωνία, και τον είχε καλέσει ο διοικητής του σταθμού Λεμεσού, είχανε καλέσει μάλλον τον διοικητή σταθμού Λεμεσού, για να του πούνε ότι θα διατάξουνε την επέμβαση με τεθωρακισμένα και πυροβολικό. Διότι ο αστυνομικός σταθμός ανθίστατο. Ήταν από τις εστίες που είχανε μείνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Παρακάλεσα τον κ. ταξίαρχο να μου δώσει τον διοικητή του σταθμού εις το τηλέφωνο, του είπα ότι είμαι ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης. Ήταν παρόντες πολλοί αξιωματικοί, κύριε πρόεδρε, εκείνο το βράδυ. Του είπα ότι είμαι ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης, ο οποίος είχα υπηρετήσει, αν με θυμάστε, εις την Κύπρο σαν υπασπιστής του Γρίβα, έτσι του είπα. Πρέπει να με θυμήθηκε, διότι μου είπε μάλιστα, κύριε Λουκά. Πρέπει να με θυμήθηκε. Ίσως σας κάνει εντύπωση γιατί με είπε Λουκά, ενώ με λένε Αθανάσιο. Εις την Κύπρο εκείνη την εποχή...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ναι, τα ψευδώνυμα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα, γι' αυτό μου είπε. Δεν τον διέταξα, του υπέβαλα παρά-

κληση. Είχα την ατυχία εγώ, 13 ετών, να δω να σκοτώνουν Έλληνες τους Έλληνες και είχα εμπειρίες απ' αυτά τα πράγματα και, δεύτερον, το είπα μπροστά εις τους αξιωματικούς του ΓΕΕΦ, ότι τι δουλειά έχουν τ' άρματα και το πυροβολικό, για όνομα του Θεού και της Παναγίας, στη Λεμεσό, για τον αστυνομικό σταθμό Λεμεσού, τον οποίο τον ήξερα εγώ βεβαίως. Δεν πήγα ποτέ εις τον αστυνομικό σταθμό Λεμεσού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν πήγατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν πήγα ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε διατάξατε πυρ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ούτε διέταξα, του υπέβαλα παράκληση αδελφική, ελληνική, εις τον διοικητήν να μην χυθεί άλλο αίμα, γιατί είναι ντροπή μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Και αυτός παρεδόθη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να παρεδόθη. Δεν ήμουν παρών βεβαίως, αυτό δεν μπορώ να το βεβαιώσω, όταν παρεδόθη, πώς του συμπεριφέρθησαν οι υπηρετούντες τότε συνάδελφοι ή οι Ελληνοκύπριοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Άλλες υπηρεσίες που προσφέρατε από 16ης έως 19ης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θα σας πω αμέσως γι' αυτό, την έχω υποβάλει την αναφορά μου το '77. Διέσωσα τας ζωάς διαφόρων ψευτοηρώων, αναφέρω στην αναφορά μου, ως Μουρουζίδη κ.λπ. Ήδη έχουν μεταβληθεί, αυτό θα σας το διαβάσω μετά, εις ψευδομάρτυρες. Ο Μουρουζίδης, εάν δεν απατώμαι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κοιτάξτε, διασώσατε τας ζωάς, αλλά, για να διασώσετε τας ζωάς, πρέπει να βρισκόσασταν κάπου. Εγώ θέλω τη δράση σας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήμουν εις το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκεί εγκατεστημένος όλες αυτές τις μέρες, 16 με 19, μέσα στο Επιτελείο Εθνικής Φρουράς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας διαβεβαιώνω ότι μέχρι τις 19 του μηνός, μέχρι μάλλον τις 20 το πρωί που εβομβαρδίσθη το Γενικόν Επιτελείον σας διαβεβαιώνω ότι ήμουν εγκατεστημένος στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ωραία. Δεν πήγατε δηλαδή ούτε στη Λεμεσό ούτε στην Πάφο ούτε στη Λάρνακα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν πήγα ούτε να δω το κατεστραμμένο Προεδρικό Μέγαρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν πήγατε ούτε αυτό να δείτε, ήσασταν εγκατεστημένος στο ΓΕΕΦ. Τώρα από τις 16 έως τις 19 έγιναν συλλήψεις πολιτών στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συλλήψεις, βεβαίως, έγιναν πολλές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος τις διέταξε και από ποιον έγιναν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οι συλλήψεις πολιτών, οι μαζικές, 'γίναν στις 15 του μηνός, στις οποίες βεβαίως δεν ήμουν. Οι επόμενες συλλήψεις διετάσσοντο από τον διοικητή του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από τον διοικητή του ΓΕΕΦ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή από τον κ. Γεωργίτση;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τις ενεργούσαν ποιοι; Ποιοι τις εκτελούσαν, δυνάμεις του ΓΕΕΦ και ΕΟΚΑτζήδες Β΄;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τις εκτελούσαν αξιωματικοί του ΓΕΕΦ και Ελληνοκύπριοι αξιωματικοί εν ενεργεία και δεν πρέπει εδώ να μην προσθέσω και αυτό που μου είπατε, δεν το είδα, αλλά προφανώς θα χρησιμοποιούσαν και τους ΕΟΚΑτζήδες Β΄.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προφανώς θα χρησιμοποιούσαν και τους ΕΟΚΑτζήδες Β΄;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Έγιναν, τώρα, στο διάστημα αυτό, από 16 έως 19, λεηλασίες δημόσιων κτιρίων, ναών, σπιτιών, π.χ. της Αρχιεπισκοπής, του Προεδρικού Μεγάρου, του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου και ιδιωτικών οικιών; Έγιναν λεηλασίες;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω. Αυτά τα διάβασα από τις εφημερίδες, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα διαβάσατε από τις εφημερίδες τις κυπριακές, τότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μετά στις ελληνικές. Εάν υπήρξαν τέτοιοι αξιωματικοί, είναι άτιμοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν υπήρξαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν υπήρξαν τέτοιοι αξιωματικοί οι οποίοι 'κάναν αυτά τα πράγματα δεν είναι μόνο προδόται, είναι και άτιμοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Τους ταγματάρχες π.χ. Χολίδη, Ραφτόπουλο, Κατσάνη τους ξέρετε αυτούς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον Ραφτόπουλο δεν τον είχα δει ποτέ. Τον Χολίδη τον είχα δει σε κάποια επαρχιακή φρουρά που συνυπηρετούσαμε, τον Κατσάνη δεν τον είδα στην Κύπρο, διότι δεν τον είδα εκείνες τις μέρες, στο διάστημα 15 με 19, που με ρωτάτε. Μετά δεν πρόλαβα βεβαίως να τον δω, διότι, ανεξαρτήτως τι έκανε εις το πραξικόπημα, προς τιμήν του άφησε το κορμί του εις τον Πενταδάκτυλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Κατσάνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Χολίδης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τον ξέρω, δεν τον είχα γνωρίσει ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και τον Ραφτόπουλο είπατε δεν τον είδατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, δεν τον ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάθατε μήπως αν μετείχαν στην εκδήλωση και την εκτέλεση του πραξικοπήματος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν με ρωτάτε τι διάβασα στις εφημερίδες...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, δεν θέλω. Και αυτό, αν θέλετε, το λέτε δηλαδή, αλλά...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν με ρωτάτε, ναι, θα πω ότι έμαθα. Υπηρεσιακώς δεν έμαθα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως μάθατε αν μερικοί συνελήφθησαν στο τελωνείο του Πειραιά μεταφέροντας και ορισμένα πράγματα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να μου επιτρέψετε να μην σας επαναλάβω τον χαρακτηρισμό του ατίμου έστω και αυτών που συνέλαβαν τότε. Δημοκρατία βεβαίως υπήρχε, δεν έπρεπε να οδηγηθεί εις το στρατοδικείο για να τιμωρηθεί, έπρεπε να τον τιμωρήσουν οι εν ενεργεία συνάδελφοί του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πάντως μάθατε, συνελήφθησαν άνθρωποι με κλοπιμαία είδη; Αξιωματικοί δηλαδή συνελήφθησαν με κλοπιμαία είδη στον Πειραιά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, σας είπα και στην αρχή και, όπως θα διαπιστώσατε και τώρα βεβαίως, συνεχίζω να φέρω την ιδιότητα του ταγματάρχου εν αποστρατεία και σας παρακαλώ πάρα πολύ, παράκληση σας υποβάλλω, ήταν συνάδελφοι και σας χαρακτήρισα όσοι 'κάναν το πραξικόπημα βεβαίως ήταν πραξικοπηματίαι, όσοι δε 'κάναν αυτές τις πράξεις που μου λέτε δεν έπρεπε να φέρουν τη στολή του αξιωματικού, δεν έπρεπε να μπουν στη Σχολή Ευελπίδων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ακριβώς γι' αυτό εγώ ονόματα θέλω, γιατί αυτός είναι αφορισμός πλέον που λέτε. Ονόματα θέλω, ξέρετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα, σας επαναλαμβάνω, δεν μπορώ εγώ να διανοηθώ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν μπορείτε να διανοηθείτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, δεν μπορώ να διανοηθώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Τώρα, αφού υπηρετούσατε στο Α2, θα ξέρατε, είναι φυσικό να λάβατε γνώσιν όσων σχεδίων υπήρχαν για την εσωτερική ασφάλεια της Κύπρου. Μεταξύ των σχεδίων αυτών ήταν και το σχέδιο Ήφαιστος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπηρέτησα επιτελής εις το 2ον Γραφείον. Βοήθησα τρομερά τον ταξίαρχο Γεωργίτση για να αντεπεξέλθει, όχι να αντεπεξέλθει, τον βοήθησα και στην πρώτη φάση, ώστε να μπει κάποια ευταξία εις το επιτελείον και εις τη δευτέρα φάσιν εις την εισβολή. Ήμουν επιτελής, δεν ήμουν διευθυντής του 2ου Γραφείου, βεβαίως. Αυτό που μου λέτε, το σχέδιο Ήφαιστος κ.λπ., στο διάστημα τριών-τεσσάρων ημερών, σας διαβεβαιώνω ότι δεν γνωρίζω για κανένα σχέδιο Ήφαιστος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς. Πάντως υπήρχε σχέδιο εσωτερικής ασφαλείας της Κύπρου; Τι προέβλεπε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω κανονικά πρέπει να υπήρχε. Δεν το ξέρω. Δεν υπηρέτησα εις την Κύπρο. Να με ρωτήσετε ό,τι θέλετε, όταν υπηρετούσα εις την Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με την εκδήλωση της τουρκικής εισβολής, στις 2ο του μηνός Ιουλίου, εξακολουθήσατε, όπως λέτε και στην έκθεσή σας, να παραμένετε στο Α2 του ΓΕΕΦ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Στο 2ο Επιτελικό Γραφείο του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι εκάματε τώρα από τις 20 και πέρα, από το πρωί δηλαδή της 20ής, ή, μάλλον, πότε οσφρανθήκατε ότι επίκειται η τουρκική εισβολή; Είχατε πει ότι και πριν φύγετε από τον Πειραιά ακόμα για να πάτε στην Κύπρο είχατε φόβους τέτοιους.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γι' αυτό ήθελα να σας πω. Το είχα πει και δεν το αναιρώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πέστε το πάλι.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Άρχισε να φαίνεται ότι οι Τούρκοι αυτή τη φορά δεν θα κάνουν... Δική μου άποψη και εκτίμηση βεβαίως, γιατί έζησα την κατάσταση. Αυτό το παιχνίδι μία ο λύκος, δύο ο λύκος, τρεις ο λύκος με την Κύπρο χωρίς τη Μεραρχία, γιατί να μην έρθουν οι Τούρκοι; Εγώ τουλάχιστον από τις 18 του μηνός αυτά που πληροφορούσαν οι ξένοι ραδιοφωνικοί σταθμοί, τους οποίους και στην Κύπρο τους ακούγαμε, ή αυτά που μας πληροφορούσαν οι Κύπριοι οι οποίοι ακούγανε πολύ καλά BBC ή ακόμα ακούγαμε, γιατί είχαμε υποχρέωση, ήμαστε αξιωματικοί, και τον ραδιοφωνικό σταθμό Μπαϊράκ των Τουρκοκυπρίων, από τις 18 του μηνός εμένα μου εσχηματίσθη η εντύπωσις ότι αυτή τη φορά οι Τούρκοι δεν θα παίξουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Και ειδοποιήσατε, αμέσως, αναφέρατε τους φόβους σας αυτούς και τις πληροφορίες, γιατί βλέπω είχατε πλήρη κατοχή του θέματος, αφού παρακολουθούσατε όλους τους σταθμούς και αφού παρακολουθούσατε και τον Μπαϊράκ των Τούρκων και αφού είχατε και αυτή τη διαίσθηση από την αρχή, πριν φύγετε από δω πέρα, και αυτή την εμπειρία, αναφέρατε στον κ. Γεωργίτση ότι επίκειται τέτοιο πράγμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως τα αναφέραμε και ο κ. Γεωργίτσης βεβαίως τα ανέφερε εις το Αρχηγείο Στρατού και εις το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι απαντήσεις παίρνατε ή έπαιρνε ο κ. Γεωργίτσης από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και από το Αρχηγείο Στρατού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κοιτάχτε, σ' αυτές τις πληροφορίες, αυτή είναι διαβίβαση πληροφοριών, όπως σας ανέφερα, πολλές φορές, επειδή ήταν προϊστάμενο κλιμάκιο, δεν υποχρεούτο να απαντήσεις εις τις πληροφορίες. Τις πληροφορίες αυτές είχαμε υποχρέωση εμείς να τις διαβιβάζουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν εισηγούσαστε τίποτα; Δηλαδή, τι έλεγε, επίκειται τουρκική εισβολή, ρώταγε και τι να κάνουμε σε περίπτωση επαληθεύσεως αυτής της απειλής;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σε κάθε σήμα που υποβάλλει, έτσι προβλέπεται και στη στρατιωτική ορολογία, σε κάθε σήμα που υποβάλλεται σ' αυτά που σας είπα προηγουμένως, όταν αναφέρουμε πληροφορίες, ο επίλογός του ήταν η εντύπωση. Ο επίλογος του κάθε σήματος του στρατιωτικού είναι η εντύπωση. Δεν μπορείς να στείλεις ένα σήμα και να λες σου δίνω αυτή και αυτή και αυτή την πληροφορία. Έπρεπε να έχεις και την εντύπωση και ασφαλώς η εντύπωση σε κάθε σήμα πληροφορίας είναι ότι αναπτύσσεται τέτοια δραστηριότητα, που καταλήγουμε ότι πιθανόν οι Τούρκοι να αποβιβαστούν. Συζητάμε για τις 18 του μηνός. Πιθανόν οι Τούρκοι να αποβιβαστούν στον νησί. Σας επαναλαμβάνω, οι αναφορές, γι' αυτό είπα τα σήματα, κύριε πρόεδρε, όλα τα σήματα, οι πληροφορίες που διαβιβάζονται είμαστε υποχρεωμένοι στο τέλος σαν στρατιωτικοί να λέμε και την εντύπωσή μας. Η εντύπωσή μας από το ΓΕΕΦ που 'φεύγαν τα σήματα, η εντύπωση ήταν ότι η δραστηριότης και των ραδιοφωνικών σταθμών, αλλά και η δραστηριότης των θυλάκων των Τουρκοκυπρίων δημιουργούσαν την εντύπωση ότι οι Τούρκοι αυτή τη φορά θα κάνουν εισβολή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στη συνέχεια εσείς μεν μεταβιβάζατε τις πληροφορίες αυτές, ο κ. Γεωργίτσης μεταβίβαζε στο ΑΕΔ και στο

Αρχηγείο Στρατού. Μήπως πέρα από τη μεταβίβαση την απλή των πληροφοριών ο κ. Γεωργίτσης ή εσείς ζητήσατε και συμβουλές, ζητήσατε διαταγές τι θα κάνετε; Μήπως ζήτησε διαταγές ο κ. Γεωργίτσης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το ΓΕΕΦ ζητούσε συνεχώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ζητούσε συνεχώς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διαταγές;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για την αντιμετώπιση της κατάστασης, με τη διαφορά οι απαντήσεις, βεβαίως, είναι ότι υπήρχε το σχέδιο εφαρμογής Κ για την αντιμετώπιση των Τούρκων και ασφαλώς θα προεβλέπετο η εφαρμογή του σχεδίου Κ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η εφαρμογή του σχεδίου Κ προϋπέθετε εντολήν ενάρξεως της εφαρμογής του ΑΕΔ ή θα έπρεπε να τεθεί αυτομάτως σε εφαρμογή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θα έπρεπε να δοθεί εντολή από το ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή δέχεται επίθεση η Κύπρος και εκεί είναι το ΓΕΕΦ, δέχεται επίθεση ένοπλη, απόβαση, αεροπορική, ξέρω εγώ, κ.λπ., δεν δικαιούται το ΓΕΕΦ να αμυνθεί και πρέπει να λάβει διαταγή από το ΑΕΔ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν δικαιούται να εφαρμόσει το σχέδιο Κ, εάν δεν έπαιρνε σήμα από το ΑΕΔ, είτε τηλεφωνικώς είτε με έντυπο, ότι εφαρμόσατε σχέδιον Κ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφήνω το σχέδιο Κ και παίρνω το φυσικό δικαίωμα της άμυνας. Δεν το είχε το ΓΕΕΦ το φυσικό δικαίωμα της άμυνας που έχει ο κάθε άνθρωπος; Άμα σας παρουσιάσω τώρα ένα περίστροφο, δεν δικαιούστε να αμυνθείτε, είναι ανάγκη να μου πείτε ότι πρέπει να περιμένετε εντολή από κανέναν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με άλλα λόγια το ΓΕΕΦ είχε την υποχρέωση έναντι του έθνους να πολεμήσει στην Κύπρο ή δεν είχε και έπρεπε να περιμένει οπωσδήποτε τη διαταγή του ΑΕΔ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα, να σας απαντήσω. Καταρχήν, εγώ που έτυχε να υπηρετήσω εις την Κύπρον και εκείνη την εποχή, είχα υπόψη μου ότι είχανε προσγειωθεί εις το αεροδρόμιο της Λευκωσίας πέντε Harvard, τότε που δημιουργηθήκανε τα γεγονότα της Μανσούρας και γινόντουσαν οι επιχειρήσεις της Μανσούρας, βεβαίως και τα αεροπλάνα ήταν εις το αεροδρόμιο της Λευκωσίας και, επειδή δεν έδωσε η τότε κυβέρνηση έγκριση για τη χρησιμοποίηση των αεροσκαφών, δεν εχρησιμοποιήθηκαν. Επομένως, οι εγκρίσεις δίδονται από την Ελλάδα. Τώρα θα συζητήσουμε...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η Μανσούρα ήταν τουρκοκυπριακό χωριό και είχαν κάνει εκεί ένα προγεφύρωμα. Αυτό σας το λέω για να καταλάβετε ότι έχει μια ιστορία το Κυπριακό, όχι εσείς βεβαίως. Εμένα τουλάχιστον στο μυαλό μου και θα σας πω αμέσως τι έκανα και εγώ βεβαίως. Θα σας πω τι έκανα. Ότι εφαρμογή σχεδίου Κ έπρεπε να έρθει από το ΑΕΔ, έτσι προεβλέπετο η διαδικασία με τη διαφορά, θα έρθουμε τώρα σ' αυτό το ερώτημα που μου είπατε εσείς, αφού βλέπατε και 'πέφταν οι αλεξιπτωτιστές, τι έκανες εσύ, Έλληνα ταγματάρχη; Έτσι δεν είναι το ερώτημα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, αυτό είναι το ερώτημα.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στις 5.00΄ το πρωί έγινε η απόβαση, όπως ασφαλώς ξέρετε. Απ' ό,τι διαβάζω στις εφημερίδες, από ορισμένους λέγεται και αποβίβαση. Αυτά θα σας τα πω εγώ μετά, αν θέλετε. 5.00΄ και κάτι εγώ επικοινώνησα με το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου, επώνυμον Σπύρος Παπαγεωργίου, διευθυντής ΡΙΚ, εξαίρετος και αντικειμενικός συγγραφεύς διά το Κυπριακόν, και του είπα, Σπύρο, μετέδωσε, ο προαιώνιος εχθρός επιτίθεται. Είμαστε όλοι αδέρφια. Όλοι να βγούνε από τις φυλακές. Ανέλαβε αυτή την πρωτοβουλία, την πρώτη, ο ταγματάρχης τότε Σκλαβενίτης Αθανάσιος, την πρώτη, και μετεδόθη αυτό. Και ήρθαν οι Ελληνοκύπριοι αξιωματικοί, εγώ τους κάλεσα, γιατί τους γνώριζα τους περισσό-

τερους από το ’65 με το ’68 και, αν δεν απατώμαι, συμπεριλαμβανομένου και του διοικητού του Επικουρικού Σώματος. Όλοι ήταν οι Ελληνοκύπριοι αξιωματικοί. Και τους είπα ότι τα βλέπετε, πέφτουν αλεξιπτωτισταί και μας λένε ότι έχουμε παραισθήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος σας το έλεγε αυτό με τις παραισθήσεις;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μας το λέγανε από το ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ονομαστικώς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ονομαστικώς δεν ενθυμούμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε ποιον το λέγανε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επικοινωνούσε το 3ο Γραφείο του ΓΕΕΦ ή ο Γεωργίτσης και τουλάχιστον έτσι μετεφέρετο εις τον Σκλαβενίτη, ο οποίος τους έβλεπε τους αλεξιπτωτιστάς να πέφτουν και σας επαναλαμβάνω τη σκηνή τη θυμάμαι...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στους Ελληνοκύπριους αξιωματικούς και τους βλέπαμε και έτσι διεδίδετο εκεί μέσα ότι λένε ότι έχουνε παραισθήσεις. Η πραγματικότης ξέρετε ποια είναι; Ότι χάσαμε τον πολύτιμο χρόνο, για το οποίο, αν θέλετε, φταίω και εγώ. Δεν μπορούσα εγώ να πάρω αυτή την πρωτοβουλία. Όχι δεν μπορούσα, αναλογίστηκα πού θα οδηγήσω την Ελλάδα. Σας επαναλαμβάνω ήμουν γνώστης της ιστορίας του Κυπριακού και σας έφερα χαρακτηριστικό παράδειγμα τα πέντε Harvard, τα οποία βρισκόντουσαν εις τη Λευκωσία. Αναλογιζόμουνα πραγματικά πώς δεν επυροβολούντο οι αλεξιπτωτισταί, οι οποίοι πράγματι έτσι όπως τα λένε είναι, σαν να ’κάναν άσκηση ήταν. Πώς δεν επυροβολούντο από τις μονάδες οι οποίες ήταν πέριξ του θύλακος της Αγύρτας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνελήφθησαν Τούρκοι αλεξιπτωτισταί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οι Τούρκοι αλεξιπτωτισταί, εφόσον πέφτανε υπό τύπον πράγματι ασκήσεως, δεν εβάλλοντο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, δεν εβάλλοντο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, ’πέφταν από τα μεταγωγικά και δεν εβάλλοντο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό το γιατί το δικό σας είναι και το γιατί το δικό μου και γι’ αυτό είμαι ευτυχής που είμαι εδώ στην Εξεταστική των Πραγμάτων Επιτροπή της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, εξηγήστε τώρα, γιατί κατά τη γνώμη σας δεν εβάλλοντο; Ποιος έπρεπε να διατάξει καταρχήν να βληθούν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καταρχήν, φέρω προσωπική ευθύνη και εγώ, την οποία δεν την αρνούμαι, δηλαδή, όπως πήρα και είπα να βγουν έξω από τις φυλακές, αυτό μπόρεσα και το έκανα, και ήρθαν οι Ελληνοκύπριοι αξιωματικοί και τους είπα ότι είμαστε αδέρφια πια, δεν μας χωρίζει τίποτε, όπως και δεν μας χώριζε. Όπως σας είπα και ανέλαβα αυτή την πρωτοβουλία, την οποία την ανέφερα μετά εις την ιεραρχία, όταν άκουγε το ραδιόφωνο, ότι είπα εγώ να ανοίξουν οι φυλακές, μετά το επληροφορήθη, η ιεραρχία του ΓΕΕΦ. Σας επαναλαμβάνω ότι θα έπρεπε εκείνη την ώρα, εγώ δεν το αρνούμαι, να παραβώ την ιεραρχία και να ρωτήσω τον διοικητή του τάγματος που ευρίσκετο εις τον χώρον όπου ’πέφταν οι αλεξιπτωτισταί, να τον ρωτήσω, γιατί δεν πυροβολούν. Και, αν μου έλεγε ότι δεν πυροβολώ, να του έλεγα ότι είναι εντολή του Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων να πυροβολήσει. Δεν το έκανα, κύριε πρόεδρε. Το σκέφτηκα, δεν το έκανα, φέρω την ευθύνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, το σκεφθήκατε εσείς και φέρετε την ευθύνη, διότι δεν το κάματε. Από το ΑΕΔ τι λέγανε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα, χαρακτηριστικώς την έκφραση ότι έχουμε παραισθήσεις, ότι δεν είναι δυνατόν να είναι αυτοί αλεξιπτωτισταί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η ρίψις των αλεξιπτωτιστών προηγήθη ή η αποβατική προσπάθεια στην Κυρήνεια;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έγιναν ταυτόχρονες ενέργειες, όπως γίνεται πάντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προκειμένου να αποβιβαστεί ένα τμήμα στρατού, απ’ όποιο κράτος και

αν προέρχεται αυτό, κάνει μια προεργασία στον γύρω χώρο πριν. Ας πούμε βάζει βατραχανθρώπους να βρούνε, να ανακαλύψουνε, να δούνε τι είναι εκεί γύρω, αν είναι εγκατεστημένες τίποτε οβίδες κ.λπ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως, πρέπει να κάνει και πρέπει όχι μόνο την προετοιμασία αυτή, αλλά πρέπει να την έχει κάνει και καιρό, να έχει αναγνωρίσει ακτές, να έχει αναγνωρίσει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς, για την αναγνώριση των ακτών το καταλαβαίνω από καιρό, αλλά και τις τελευταίες ακόμα στιγμές που πρόκειται να κάνει την απόβαση κάνει μια προσπάθεια...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με βατραχανθρώπους την κάνουνε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να χρησιμοποιούν και βατραχανθρώπους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι Τούρκοι 'κάμαν τέτοιο πράγμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί, αν δεν κάμανε, γιατί δεν το κάμανε δηλαδή; Πώς φτάσανε στο λιμάνι της Κυρήνειας, ξέρω εγώ, πού βγήκαν, στην ακτή της Κυρήνειας...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, δεν βγήκανε στο λιμάνι της Κυρήνειας, βγήκανε στο Πέντε Μίλι, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο Πέντε Μίλι βγήκαν χωρίς να κάνουν προηγουμένως αυτή την προεργασία την αναγκαία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να κάνανε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο πλαίσιο της προπαρασκευής της αποβάσεως, όπως λέει ο κ. Βαρβιτσιώτης, βομβάρδισαν με πυροβολικό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πριν πλησιάσουν τα αντιτορπιλικά ή μεταγωγικά, πριν πλησιάσουν, βομβάρδισαν τον Πενταδάκτυλο, με τη διαφορά ότι, όταν άρχισαν να βομβαρδίζουν τον Πενταδάκτυλο, τις στοιχειώδεις δηλαδή θέσεις που είχαν, είχε αποπειραθεί η τορπιλάκατος, με κυβερνήτη τον Τσομάκη, να τορπιλίσει τα αντιτορπιλικά. Δεν πρόλαβε να τα τορπιλίσει. Έκανε έξοδο η τορπιλάκατος. Δύο τορπιλάκατοι οι οποίες βρισκόντουσαν εις το λιμάνι της Κυρήνειας, στο Φρούριο της Κυρήνειας, 'κάναν έξοδο. Η μία τορπιλάκατος πλησίασε πάρα πολύ. Εγώ πιστεύω ότι την ώρα που ήταν να πει πυρ ανετινάχθη εις τον αέρα και αυτός ασφαλώς ο εκλεκτός συνάδελφος έμεινε εις τα νερά της Κυρήνειας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αυτός ο συνάδελφος ενήργησε με πρωτοβουλία ή με διαταγή κάποιου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ενήργησε με εντολή της ναυτικής διοίκησης Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναυτικός διοικητής ποιος ήταν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο κ. Παπαγιάννης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο οποίος ήταν στο ΓΕΕΦ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο ΓΕΕΦ και αυτός. Και διέταξε τις τορπιλακάτους να κινηθούνε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ώρα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω πρέπει να ήταν 5.30΄-6.00΄. Μου έχει κάνει εντύπωση, κύριε πρόεδρε, γιατί δεν κράτησα ημερολόγιο, σας διαβεβαιώνω, διότι ξέρω ότι η υπηρεσία... Είναι «Πεθαίνοντας στην Κύπρο», ένα βιβλίο βεβαίως είναι εδώ το οποίον έχει πλήρες ημερολόγιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τίνος είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σπύρου Παπαγεωργίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Του διευθυντού του ΡΙΚ δηλαδή λέτε εσείς τώρα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Του τότε διευθυντού του ΡΙΚ, ο οποίος μάλιστα έχει περιγράψει και τη βιογραφία του Μακαρίου και μάλιστα γι' αυτό λέω ότι είναι και αντικειμενικός συγγραφεύς. Και μου έχει κάνει εντύπωση, τελευταίως το διάβασα, και έχει πλήρες ημερολόγιο, δηλαδή, αν το ανοίξουμε τώρα, θα δούμε τι ώρα εβλήθησαν οι τορπιλάκατοι, πώς έδωσε το σήμα ο αντιπλοίαρχος Παπαγιάννης, πώς έγινε το ένα, πώς έγινε το άλλο. Έχει πλήρες ημερολόγιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τίποτε άλλα υποβρύχια, ελληνικά πλέον, ελληνική δύναμις, πλησίασε εκεί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εμείς και στις 20 και στις 21 και στις 22 κοιτάγαμε στον ουρανό και όσοι μπορούσαν κοιτάγανε στη θάλασσα, μήπως δούμε την Ελλάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχε έρθει τίποτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν την είδαμε, όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε πλοία ούτε αεροπλάνα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν την είδαμε την Ελλάδα, κύριε πρόεδρε. Δεν είδαμε ούτε πλοία ούτε αεροπλάνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχε έρθει κανένα αεροπλάνο και κατέπεσε, ελληνικό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως, μια μοίρα αλεξιπτωτιστών και κατέπεσε ένα ελληνικό αεροπλάνο.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τρία αεροπλάνα, λοιπόν, είχαν έρθει;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, δεν πρέπει να είχαν έρθει τρία, δεν θυμάμαι ακριβώς, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δύο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, πρέπει να ήταν περισσότερα, νομίζω ήταν μία μοίρα καταδρομών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σκοτώθηκαν άνθρωποι εκεί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σκοτώθηκε το πλήρωμα του ενός αεροσκάφους, δηλαδή η διμοιρία καταδρομών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η διμοιρία καταδρομών, δηλαδή, που ήταν μέσα σκοτώθηκε. Γιατί; Ποιος το κατέρριψε το αεροπλάνο αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπάρχουν δύο εκδοχές, ή να κατερρίφθη από τους Τούρκους, υπάρχει αυτή η εκδοχή βεβαίως, και υπάρχει και η άλλη εκδοχή, ίσως να κατερρίφθη από δικά μας αντιαεροπορικά, διότι δεν είχε ενημερωθεί εγκαίρως η διεύθυνση πυροβολικού για την ακριβή ώρα άφιξης και χώρο των αεροσκαφών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είχαν ανταλλαγεί σήματα για την ώρα που θα ετοιμάζετο το αεροδρόμιο της Λευκωσίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είχαν ανταλλαγεί βεβαίως. Με τη διαφορά, μην ξεχνάτε, σε μια τέτοια κατάσταση που βρίσκονται, σε μια τέτοια κατάσταση επιχειρήσεως δηλαδή. Οπωσδήποτε πρέπει να τον λαμβάνουμε τον παράγοντα σύγχυση σε μια τέτοια κατάσταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς, πέρα από τη διεύθυνση του Α2 ή την υπηρεσία που προσφέρατε στο Α2, μετέσχατε σε καμιά σύγκρουση με τους Τούρκους από τις 20 και πέρα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καταρχήν, εις το ΓΕΕΦ που βρισκόμαστε, εβομβαρδίσθη το ΓΕΕΦ και έπρεπε να μεταφερθούμε εις το στρατηγείο εκστρατείας, όπου μετεφέρθημεν βεβαίως. Συζητάμε ότι μετεφέρθημεν στις 20 του μηνός. Οι επιχειρήσεις διεξήχθησαν 20, 21 και 22, γιατί 23 ήταν η πρώτη κατάπαυση του πυρός. Επί το τριήμερο αυτό με ρωτήσατε εάν είδα εδώ Τούρκο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, αν είδατε Τούρκο. Σας ρώτησα αν μετέσχατε σε καμιά σύγκρουση με τουρκική μονάδα. Αν δηλαδή διευθύνατε έναν λόχο, ένα τάγμα, μια διμοιρία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ ζήτησα, γι' αυτό σας είπα ότι θα σας το διαβάσω βεβαίως εδώ, ζήτησα από τον διοικητή ΓΕΕΦ να μου ανατεθεί η διοίκηση του 286 τάγματος πεζικού, του οποίου ο διοικητής εφονεύθη...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος διοικητής ήταν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν ο αντισυνταγματάρχης Μπούτος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Εφονεύθη εκεί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εφονεύθη, όταν έλαβε την διαταγήν από το στρατόπεδό του να κινηθεί προς Κυρήνεια. Τότε εφονεύθη. Εγώ ζήτησα βεβαίως να μου ανατεθεί, διότι, μετά τον πόλεμο καταρχήν, και εδώ κάνω μια παρένθεση, όλοι παριστάνουμε τους ήρωες, ζήτησα, γιατί είχα συναισθηματικούς λόγους μ' αυτό το τάγμα, διότι, όταν πήγα εις την Κύπρο, το είχα συγκροτήσει και ζήτησα να μου ανατεθεί η διοίκησή του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας ανετέθη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν μου ανετέθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας ανετέθη και συνεπώς μείνατε στην προσφορά των υπηρεσιών του Α2.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έμεινα εις το στρατηγείον εκστρατείας και νομίζω από κει και πέρα για τον εαυτό μου να μην πω τίποτε άλλο, τι έκανα στον πόλεμο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από κει και πέρα να μην πούμε τίποτε άλλο, τι άλλες υπηρεσίες προσέφερα στη φάση αυτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα ότι ήμουν στο στρατηγείο. Ρώτησα τον κ. πρόεδρο μήπως με ρώτησε αν είδα Τούρκο. Ήταν δυνατόν να μη δω Τούρκο; Πόλεμος γινόταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ δεν σας είπα αν είδατε Τούρκο. Εγώ δεν σας ρώτησα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με συγχωρείτε, ναι. Με συγχωρείτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ σας είπα, γιατί για μας που δεν είμαστε στρατιωτικοί, πόλεμος αυτό εννοούμε. Πολεμήσατε ευθέως; Γιατί πολεμάει και εκείνος που στέκεται στο γραφείο και διευθύνει ή, ξέρω εγώ, συλλέγει πληροφορίες.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με συγχωρείτε εμένα, κύριε πρόεδρε. Παρέμεινα εις το στρατηγείον της εκστρατείας του επιτελείου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το οποίον ήταν εγκατεστημένο πού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν εις το χωριό Λυθροδόντα, αν δεν απατώμαι. Ήταν βορείως της Λακατάμιας. Ήταν παλιό στρατηγείο, το οποίο είχε να χρησιμοποιηθεί από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Εσείς λόγω της πολλής σας υπηρεσίας εις την Κύπρο είχατε συνάψει σχέσεις, παλιότερα και στη συνέχεια τώρα, με στελέχη της ΕΟΚΑ Β΄;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι είδους σχέσεις ήταν αυτές; Τους επηρεάζατε, δεν τους επηρεάζατε, τους καθοδηγούσατε, δεν τους καθοδηγούσατε, τι σχέσεις ήταν αυτές; Και εν πάση περιπτώσει αυτή η ΕΟΚΑ Β΄ θα θέλαμε να μάθουμε τι ήταν. Για την ΕΟΚΑ Α΄ ξέρουμε όλοι και είναι αναγνωρισμένη γενικώς η εθνική της δράσις και η αποστολή την οποίαν εσημείωσε. Για την ΕΟΚΑ Β΄, τι ήταν η ΕΟΚΑ Β΄;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Θα γυρίσω πάλι λίγο πίσω να σας αναφέρω ότι μετά την αποχώρηση της Μεραρχίας και την επάνοδό μου στην Ελλάδα, που ετοποθετήθην εις τη Χαλκίδα, οδηγήθην εις το 414 στρατιωτικό νοσοκομείο, διότι έπαθα αυτόματο πνευμοθώρακα, ο οποίος μου εξελίχθη σε πνευμοθώρακα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Διότι, αν άλλοι αξιωματικοί το θεωρούσαν μεγάλη ατιμία το ότι έφυγε η Μεραρχία, εγώ έσκασα, εις την καθομιλουμένη, δηλαδή, έσκασα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το καταλαβαίνω, διότι και πολύς άλλος κόσμος, πολλοί πεθαμένοι του ’67-74 πεθάναν, διότι έσκασαν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Ετοποθετήθην εις την Χαλκίδα και μετά την Χαλκίδα ετοποθετήθην εις την Αθήνα εις τη ΣΔΑ, τη Στρατιωτική Διοίκηση Αθηνών. Όταν πήγα στη Στρατιωτική Διοίκηση Αθηνών, σας κάνω πρόλογο για να σας απαντήσω για την ΕΟΚΑ Β΄, μου ανετέθη ο λόχος στρατηγείου με την ημερησία διαταγή της 1.9.70 και μου θύμισε, που μου ανετέθη ο λόχος στρατηγείου την 1.9 του ’70 –κάθισα έναν χρόνο μέχρι 2.9.1971– μου θύμισε ότι είχα ξαναϋπηρετήσει, που μου ανετέθη η διοίκηση του λόχου διοικήσεως της ΣΔΑ, όσοι κ. βουλευτές είναι παλιοί συνάδελφοι ξέρουν τι είναι η ανάθεση του λόχου διοικήσεως, μου θύμισε ότι είχα υπηρετήσει την 1.8.1960 με 9.8.1961 εις την Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων σαν υπολοχαγός διμοιρίτης και έφυγα μετά από έναν χρόνο, ενώ έπρεπε να κάτσω δύο, διότι στις διαδοχικές σημειώσεις μου ανεγράφετο ότι «υπήρχον πληροφορίες ότι εξαιτίας του αδελφού του είχε επαφάς με ορισμένη πολιτική οργάνωση». Δεν εξακριβώθησαν. Εάν είχατε βεβαίως το μητρώο μου εδώ ή το φύλλο ποιότητός μου, θα το βρίσκατε γραμμένο. Η ποινή μου βεβαίως ήταν τότε να μετατεθώ εις επιστρατεύουσα αρχή. Κύριε πρόεδρε, εγώ μεγάλωσα σε μια γειτονιά που την έλεγαν Θησείο. Το ’42 ήμουν 11 ετών, το ’44 ήμουν 13 ετών, γι’ αυτό σας είπα, είχα την εμπειρία του Εμφυλίου Πολέμου και με πήραν οι μεγάλοι και με πήγαν σε ένα αστυνομικό τμήμα και με χτυπάγαν απ’ έξω

άλλοι Έλληνες. Και αναρωτήθηκα μετά γιατί να χτυπάει ο ένας τον άλλον. Έτσι αναρωτήθηκα, όταν πήγα 15, 16, 17 ετών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μου επιτρέψετε, όμως, εγώ σας ρωτάω για την ΕΟΚΑ Β΄. Τώρα την ιστορία σας...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: ...με ρωτάτε για την ΕΟΚΑ Β΄, για να σας απαντήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, να μου απαντήσετε, λοιπόν, για την ΕΟΚΑ Β΄.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όπως βλέπετε, τη μία ποινή την έχω από τη Σχολή Ευελπίδων, διότι δυστυχώς τον υπολοχαγό, του υπέβαλε ο στρατηγός του ότι για να μείνω εις την Σχολήν Ευελπίδων έπρεπε να κατασκοπεύω τον Γρίβαν. Υπολοχαγός ήμουν, κύριε πρόεδρε και, επειδή απήντησα εγώ ότι τα καθήκοντα τα προβλέπουν οι κανονισμοί, μετετέθην σε επιστρατεύουσα αρχή, είναι μια πληρωμή αυτή του Γρίβα. Η δεύτερη πληρωμή του Γρίβα...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ; Σας επαναλαμβάνω, είχα σχέσεις με τον Γρίβα, επειδή έτυχε να μένω εις το Θησείον από 10 ετών .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, σύμφωνοι, είναι γνωστά. Ο Γρίβας στο Θησείο έκανε ό,τι έκανε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, λοιπόν, εγώ πήγα Χαλκίδα, Αθήνα, Σχολή Πολέμου και Κοζάνη, από την οποία Κοζάνη μετετέθην στις 10.5.74.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα και ήρθατε στο ΑΕΔ και από εκεί μετετέθητε στην Κύπρο κ.λπ. Σας παρακαλώ, πέστε μας τώρα...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είχα να μεταβώ εις την Κύπρο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από το 1968.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι. Είχα να μεταβώ εις την Κύπρο από τις 29 Ιανουαρίου του 1974, που παρέστην στην κηδεία του Γρίβα σαν υπασπιστής του, με διαταγή της υπηρεσίας βεβαίως, και μετέβην και στο τεσσαρακονθήμερο μνημόσυνο του Διγενή και συνόδευσα, με διαταγή της υπηρεσίας βεβαίως, τη χήρα του Διγενή και παρέμεινα, νομίζω, τέσσερις-πέντε μέρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Ρωτάω, λοιπόν, εγώ τώρα, είπατε αυτό το πράγμα, ίσως δεν θα χρειαζόταν να το πείτε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η ΕΟΚΑ Β΄...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η ΕΟΚΑ Β΄, τι ήταν η ΕΟΚΑ Β΄ και εν πάση περιπτώσει εσείς συνδεόσαστε με τα στελέχη της ΕΟΚΑ Β΄, τα καθοδηγούσατε, ανακατευόσαστε με την ΕΟΚΑ Β΄; Ή ναι ή όχι, δεν είναι ανάγκη τώρα...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έτσι όπως με ρωτάτε σας απαντώ, όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, δεν συνδεόσασταν λοιπόν με την ΕΟΚΑ Β΄. Για τον Σαμψών μάς είπατε δεν συνδεόσασταν και όχι μόνον αυτό, αλλά... Ο Σαμψών είχε καμία σχέση με την ΕΟΚΑ Β΄;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το πιστεύω ότι μπορεί να είχε σχέση με την ΕΟΚΑ Β΄, διότι ο Σαμψών δεν είχε ποτέ σχέσεις με τους επονομαζόμενους εκείνη την εποχή ενωτικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είχε ποτέ σχέσεις με τους ενωτικούς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συζητώ για την εποχή που υπηρέτησα, το ’65 με ’68.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, και εγώ συζητώ τώρα για την εποχή ετούτη δω, το ’74, που τον ’κάμαν Πρόεδρο, ποιος τον έκαμε Πρόεδρο δηλαδή; Κοιτάξτε, κύριε Σκλαβενίτη, ο Μπονάνος λέει ότι είπε στον Γεωργίτση: Αυτόν βρήκατε να κάνετε Πρόεδρο, δεν μπορέσατε να βρείτε κανέναν άλλον; Ο Κομπόκης λέει ότι τον είδε και, ξέρω εγώ, ότι διαμαρτυρία εξέφρασε και αυτός. Όλοι διαμαρτυρόντανε γιατί έγινε Πρόεδρος ο Σαμψών και όμως ο Σαμψών ορκίζεται Πρόεδρος μέσα στα γραφεία του ΓΕΕΦ. Ποιος τον έβαλε; Είναι ένα θέμα δηλαδή, ποιος τον έβαλε. Τι ρόλο έπαιζε λοιπόν ο Σαμψών, η ΕΟΚΑ Β΄, αν θέλετε, ή και οιαδήποτε άλλη παρακρατική οργάνωσις μέσα στην Κύπρο; Γιατί αυτό είναι κρίσιμο σημείο. Μην μου πείτε ότι ο Σαμψών βρέθηκε εκεί και εξετιμήθησαν... Από ποιον εξετιμήθησαν, οι ιδιότητές του αυτές; Ο Γεωργίτσης τον αποκηρύσσει, ο Κομπόκης τον αποκηρύσσει, εσείς τον αποκηρύσσετε, ποιος τον έβαλε λοιπόν και ορκίστηκε Πρόεδρος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας είπα ότι δεν υπηρέτησα εις την Κύπρο εκείνη την εποχή. Εάν ήτανε παράνομος και είχε παρακρατική οργάνωση και συνεδέετο με την ΕΟΚΑ, είμαι βέβαιος ότι ασφαλώς ο Μακαριότατος θα τον κατέτασσε εις τους παρανόμους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ασφαλώς θα τον κατέτασσε. Και να σας πω και κάτι άλλο δηλαδή; Θα έπρεπε να τον κατατάξει δηλαδή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν έχω διαβάσει τίποτα τέτοιο, όπως ξέρετε, δεν υπηρετούσα τότε εις την Κύπρο. Σας επαναλαμβάνω, εάν ανέπτυξε παράνομον δραστηριότητα και δεν τον πήγε φυλακή...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Σκλαβενίτη, ως Α2, δεν μάθατε εκ των υστέρων γιατί, όταν πήγατε είχε ορκιστεί, δεν μάθατε ποιος τον όρκισε τον Σαμψών ούτε ποιος επίσκοπος τον όρκισε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πώς δεν τα έμαθα!

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος τον όρκισε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Γεννάδιος, αν δεν απατώμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Πάφου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Πάφου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Πάφου Γεννάδιος τον όρκισε, έτσι; Ποιος τον υπέδειξε, δεν μάθατε; Το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων από εδώ τον υπέδειξε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον Σαμψών;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έμαθα, ότι ασφαλώς αυτοί οι οποίοι σχεδίασαν την ανατροπή του Μακαρίου, ότι ασφαλώς θα είχαν αποφασίσει και την αντικατάστασή του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ποιοι είχαν σχεδιάσει λοιπόν την ανατροπή του Μακαρίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Την ανατροπή του Μακαρίου την είχαν σχεδιάσει στην Αθήνα... Ποιοι ήτανε; Μα αυτό τον σκοπό δεν έχετε που ήρθαμε εδώ μέσα, να δείτε ποιοι είναι;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι. Πέστε μας, λοιπόν, ποιοι ήταν αυτοί που σχεδίασαν την ανατροπή. Μέχρι στιγμής δεν το είπατε. Είπατε ότι εσείς ήρθατε τότε, ότι δεν ξέρατε τίποτε, ότι μάθατε ότι έγινε δυναμική ενέργεια...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για να ξέρω, κύριε πρόεδρε, ποιοι το σχεδίασαν, θα έπρεπε να έχω συμμετάσχει σε συσκέψεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γιατί;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, θα μπορούσατε να έχετε και πληροφορίες και να μάθατε, διότι, αφού ασχολούσασταν με τις πληροφορίες, με το τμήμα των πληροφοριών...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για ποια περίοδο συζητάτε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τότε που ήσασταν Α2, δεν ήσασταν στο ΑΕΔ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στο ΑΕΔ ασχολούμουν με τις πληροφορίες περί Τουρκίας και Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Περί Τουρκίας και Κύπρου. Δεν ήταν μία πληροφορία που αφορούσε την Κύπρο το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οι εισηγήσεις μου, αν θα τις βρείτε εκεί, που θα τις βρείτε ασφαλώς, γιατί...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα έγγραφες εισηγήσεις δεν θα γίνονταν για τον Μακάριο. Έγγραφες εισηγήσεις δεν θα γίνονταν για τον Μακάριο ούτε και έγγραφες διαταγές εξεδόθησαν. Εξεδόθησαν έγγραφες διαταγές για τον Μακάριο, για το πραξικόπημα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, εκεί που με ρωτάτε ότι υπηρετούσα δεν έκανα τίποτε άλλο παρά να συμπληρώνω εις τον πίνακα τον χάρτη διατάξεως μάχης, τις κινήσεις των τουρκικών μονάδων, εις τον χάρτη διατάξεως, για το ΑΕΔ συζητάμε βεβαίως, και από τις πληροφορίες τις οποίες μας έστελνε το ΓΕΕΦ της Κύπρου εις το ΑΕΔ, αυτές τις λίγες μέρες που έμεινα, να διαφαίνεται εκεί η παράνομος δραστηριότητα, όπως τους χαρακτηρίσατε εσείς, των διαφόρων παρακρατικών ομάδων. Τον Σαμψών δεν τον ανέφερε κανένας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον δικτάτορα Ιωαννίδη τον γνωρίζατε προσωπικώς; Ή μάλλον τον ταξίαρχο Ιωαννίδη, τον συνταγματάρχη τότε Ιωαννίδη, τον γνωρίζατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν υπηρέτησα εις το

Κιλκίς, υπολοχαγός ήτανε, διευθυντής του 3ου Γραφείου, αν δεν απατώμαι, του συντάγματος του Κιλκίς. Εκεί ήταν η πρώτη μου γνωριμία με τον Ιωαννίδη, έτος 1958, 1959, αν δεν απατώμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε που ο αρχηγός του επιτελείου έλεγε να τους διώξουν από τον στρατό, το '58, ο Νικολόπουλος, αρχηγός του επιτελείου. Παρακάτω;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Άλλη συνάντηση με τον Ιωαννίδη... Πρέπει να τον είδα, όταν μετετέθην από την Κοζάνη εις το ΑΕΔ, και πρέπει, όταν υπηρετούσα εις την Κοζάνη, που προετοίμαζε την ανατροπή του Παπαδοπούλου, το 1973, όταν υπηρετούσα εις την Κοζάνη και επισκέφθηκε την 9η μεραρχία, βεβαίως τον είδα και εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Σας κάλεσε στο ΑΕΔ να σας πει τίποτα για την Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν με κάλεσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όμως εμένα πρέπει να σας πω ότι μου κάνει κάποια εντύπωση το γεγονός ότι πήραν έναν ταγματάρχη ο οποίος υπηρετούσε στο ΑΕΔ εκείνη την ώρα και ο οποίος μάλιστα είχε έρθει 15 μέρες, 20 μέρες πριν, πότε είπατε, το Μάιο είχατε έρθει στο ΑΕΔ, και του λένε, ο επιτελής του Μπονάνου και στη συνέχεια και ο κ. Μπονάνος, όπως είπατε, θα πας στην Κύπρο και θα ενημερώνεις το ΑΕΔ ή τον ΑΕΔ επί της εξελίξεως της εν Κύπρω καταστάσεως. Βεβαίως ένας ταγματάρχης μπορεί να το κάνει αυτό, αλλά η επιλογή στο πρόσωπό σας πού οφείλετο; Μήπως ήταν, ας πούμε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας είπα πού οφείλετο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στις ικανότητές σας; Μπορεί. Στο γεγονός ότι υπηρετούσατε στην Κύπρο; Μπορεί όλα αυτά, αλλά, ξέρετε, όταν φτάνουνε να παίρνουνε από την Κύπρο έναν Ντενίση στρατηγό και να τον κρύβουν εδώ δύο-τρεις μέρες και να αναθέτουν στον κ. Γεωργίτση την αρχηγία του πραξικοπήματος και να τον υποκαθιστούν και με τον κ. Κομπόκη και τέλος πάντων να χρησιμοποιούν ορισμένα στοιχεία, τα οποία κατά κάποιο τρόπο τα θεωρούσαν δικά τους, δεν είναι εύκολο να πεισθώ προσωπικώς ότι πήραν στην τύχη έναν ταγματάρχη ο οποίος είχε κάποια προϋπηρεσία στην Κύπρο καλή, μεγάλης σημασίας, εγώ δεν αρνούμαι ότι ήταν οι υπηρεσίες που είχατε προσφέρει στην Κύπρο σημαντικές, και τον παίρνουν και τον στέλνουν εκεί για να τους ενημερώνει επί της εξελίξεως της καταστάσεως. Δεν έπρεπε να απολαμβάνετε της πλήρους εμπιστοσύνης του Μπονάνου ή της πλήρους εμπιστοσύνης καλύτερα του Ιωαννίδη, από τον οποίον εξεπορεύοντο τα πάντα, για να πάτε εκεί; Τι λέτε, κύριε Σκλαβενίτη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω, μάλιστα, να σας απαντήσω. Καταρχήν, η μετάθεσίς μου για να πάω εις τη διεύθυνση Κυπριακού για να παραλάβω τον Ιούνιο, εκ των υστέρων βεβαίως το σκέφτομαι αυτό, νομίζω ότι ήταν η πρώτη παραπλανητική ενέργεια, ότι δημιουργούμε Διεύθυνση Κυπριακού και το Κυπριακόν πρόκειται να συνεχιστεί. Δεύτερον, νομίζω ότι άρχισε η αντίστροφος μέτρηση, για να αποστρατευθεί ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης. Έπρεπε να εκτεθεί ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης, ο επαγγελματίας μέχρις της στιγμής εκείνης ταγματάρχης Σκλαβενίτης. Και χρησιμοποιήθηκα βεβαίως εις τη Διεύθυνση Κυπριακού, για να φαίνεται ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης, γιατί δεν υπήρχε κανένας λόγος να μετατεθώ Ιούνιο, οι μεταθέσεις γινόντουσαν τον Σεπτέμβριο. Και, για να δοθεί η χαριστική βολή εις τον ταγματάρχη Σκλαβενίτη, η τελευταία, διετάχθη να πάει στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σταθείτε, γιατί όπως το αντιμετωπίζετε εσείς τώρα δείχνετε ότι σε σας, απέναντί σας, μόνον αισθήματα όχι εχθρικά, αλλά τέλος πάντων όχι φίλια είχαν απέναντί σας η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων και φυσικά και ο Ιωαννίδης. Πού οφείλονται αυτά τα αισθήματα; Τι είχατε κάμει δηλαδή εναντίον των εσείς μέχρι εκείνη τη στιγμή; Πρώτα πρώτα μιλήσατε για μια στιγμή για την κίνηση εναντίον του Παπαδόπουλου τον Νοέμβριο του '73. Σ'

αυτή την κίνηση είχατε μετάσχει;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις την Κοζάνη, εις την φρουρά που ήμουνα, συμμετείχα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συμμετείχατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εναντίον του Παπαδόπουλου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχατε μετάσχει στην κίνηση της 21ης Απριλίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Την 21η Απριλίου σάς ανέφερα ότι υπηρετούσα εις την Κύπρο και ήμουνα υπασπιστής ΑΣΔΑΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, με συγχωρείτε πάρα πολύ. Συμμετείχατε εις την κίνηση εναντίον του Παπαδόπουλου. Απ' αυτό το γεγονός μόνον όχι υποχρέωση, αλλά μόνον φιλία έπρεπε να αισθάνεται ο Ιωαννίδης απέναντί σας. Έτσι δεν είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, ούτε φιλίαν ούτε έχθραν, επειδή εδώ ξέρουν τι συμβαίνει εις τον στρατό. Εις τον στρατό υπάρχουν δυστυχώς, όπως σε όλα τα επαγγέλματα, οι αξιωματικοί οι οποίοι δεν είναι αφοσιωμένοι εις το καθήκον και δεν κάνουν το λειτούργημα του αξιωματικού και είναι και οι αξιωματικοί οι οποίοι είναι αφοσιωμένοι εις το καθήκον και κάνουν το λειτούργημα του αξιωματικού. Επομένως, δεν ήταν ούτε φιλία ούτε έχθρα, ήταν, τώρα που έφτασα 55 ετών βεβαίως το σκέφτομαι αυτό... Ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης ήταν εις το σκοπευτικόν και έπρεπε να αποστρατευτεί. Επειδή τα επαγγελματικά μου προσόντα δεν επέτρεπαν την αποστρατεία, βρέθηκε αυτή η μέθοδος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς. Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι, ποιοι θέλουν τον λόγο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έχω υποβάλει αναφορά, γι' αυτό σας έλεγα, εάν μου επιτρέπατε, να σας διάβαζα την αναφορά, κύριε πρόεδρε. Δεν θα κάναμε τόση συζήτηση, αν διαβάζαμε την αναφορά.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΜΕΛΟΣ: Πριν υποβάλουν οι κ. συνάδελφοι ερωτήσεις στον μάρτυρα, θα παρακαλούσα να του επιτρέψετε να διαβάσει αυτή την αναφορά, την οποία κάθε λίγο και λιγάκι επικαλείται ο μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι. Λοιπόν, να τελειώσει μια στιγμή την εγγραφή ο κ. συνάδελφος. Καταλαβαίνετε, μη δημιουργούνται παρεξηγήσεις, όπως τα πήραμε, όπως τα πήρε ο κ. Παπαθανασίου, Λιβανός, Ξαρχάς, Κάππος, Κουτσογιάννης, Παυλίδης, Λιαροκάπης, Ράλλης, Βασιλειάδης, Δασκαλάκης, Ακρίτα, Ζερβός, Γιατράκος, Τσιγαρίδας. Κύριε Παπαστεφανάκη, και εσείς; Και τον κ. Παπαστεφανάκη γράψτε. Μήπως θα θέλατε να κάνουμε μια διακοπή, για να έρθει μέσα ο κ. Κορκόντζελος να του πάρουμε τα στοιχεία και να διακόψουμε για άλλη μέρα, για να μην τον κρατάμε άλλο περισσότερο; Ας κάνουμε μια διακοπή, να αποσυρθεί ο κ. Σκλαβενίτης και να έρθει ο κ. Κορκόντζελος, για να πάρουμε τα στοιχεία και εν συνεχεία να διακόψουμε. Συνεπώς, επιφυλαχθείτε, παρακαλώ.

Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυρας κ. Κορκόντζελος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε μάρτυς, να απαντήσετε στα ερωτήματά μου τα σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητός σας. Επίθετο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κορκόντζελος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όνομα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Περικλής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όνομα πατρός;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δημήτριος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όνομα μητρός;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αικατερίνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έτος γέννησης;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: 1930.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τόπος γέννησης;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ραχούλα Καρδίτσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διεύθυνση κατοικίας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: [*Διεύθυνση*], Φιλοθέη Αμαρουσίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επάγγελμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απόστρατος αξιωματικός, υποστράτηγος εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θρήσκευμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Χριστιανός ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έγγαμος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όνομα συζύγου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ευθυμία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γένος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πολίτου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τέκνα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δύο αγόρια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ να βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο και παρακαλώ και τους κ. συναδέλφους να εγερθούν.

Στο σημείο αυτό ο μάρτυρας ορκίζεται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καταρχήν, πρέπει να σας εξηγήσουμε ότι δεν θα μπορέσουμε σήμερα να τελειώσουμε την εξέτασή σας. Σας παίρνουμε τα στοιχεία τώρα, για να μπορέσουμε να διακόψουμε, και θα σας ρωτήσω εγώ μια τυπική ερώτηση, για να πείτε κάτι να γραφεί στα πρακτικά, και στη συνέχεια θα διακόψουμε και δυστυχώς θα υποβληθείτε στον κόπο να έρθετε μία άλλη μέρα που θα πούμε, γιατί σήμερα βλέπω ότι δεν προφταίνουμε να τελειώσουμε τον κ. Σκλαβενίτη και στη συνέχεια να ολοκληρώσουμε και τη δική σας κατάθεση. Υπηρετούσατε στην Κύπρο και με ποια ιδιότητα και πότε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στην Κύπρο τοποθετήθηκα τον Αύγουστο του 1973 υπό τας εξής συνθήκας: Είχα προταθεί να τοποθετηθώ στο ΝΑΤΟ, στο στρατηγείο του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες. Είχα τα προσόντα όλα γι' αυτή τη θέση, διότι είχα τελειώσει το σχολείο αγγλικής το 1958, πήγα στην Αμερική για εκπαίδευση το 1959 και μάλιστα η βαθμολογία μου ήταν πάρα πολύ καλή εκεί πέρα, 93, και πέτυχα στη Σχολή Πολέμου το 1965 και φοίτησα το 1968. Το 1973 ήμουν επίλαρχος, ταγματάρχης δηλαδή, και είχα εκτελέσει όλες τις υπηρεσίες οι οποίες προβλέπονται από τον βαθμό μου μέχρι τότε, γραφεία επιτελικά, διοικητικές θέσεις μονάδων κ.λπ. Όταν έφτασε το όνομά μου μέχρι τον αρχηγό του ΓΕΣ, τον τότε αντιστράτηγο Ζαγοριανάκο, διαγράφηκα από την κατάσταση και στη θέση τοποθετήθηκε άλλος αξιωματικός, ο οποίος μάλιστα εκείνη την εποχή φοιτούσε στο σχολείο αγγλικής, και έτσι εγώ βρέθηκα στην Κύπρο και παρέλαβα την 21η επιλαρχία αναγνωρίσεως σαν διοικητής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Στην Κύπρο τον καιρό του πραξικοπήματος υπηρετούσατε υπό τας διαταγάς του κ. Κομπόκη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, υπηρετούσα ως διοικητής της επιλαρχίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η οποία υπήγετο πού;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Υπήγετο στη διοίκηση τεθωρακισμένων, δηλαδή στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο ΓΕΕΦ κατευθείαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, υπήρχε διοίκηση τεθωρακισμένων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος ήταν διοικητής τεθωρακισμένων;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω ήταν ο αντισυνταγματάρχης τότε ή συνταγματάρχης Νούσκας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, ο συνταγματάρχης κ. Νούσκας ήταν ο προϊστάμενός σας, ας πούμε διοικητής;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ήταν ο κ. Κομπόκης;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο κ. Κομπόκης ήταν, αν δεν απατώμαι, διοικητής καταδρομών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς υπαγόσαστε στον κ. Νούσκα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα διακόψουμε την κατάθεσή σας. Την Πέμπτη μπορούμε να σας εξετάσουμε το απόγευμα, στις 6.30΄ το απόγευμα. Είστε ελεύθερος τώρα.

Συνεχίζεται η εξέταση
του μάρτυρος Σκλαβενίτη

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε μάρτυς, επικαλεσθήκατε μία αναφορά, παρακαλώ, πρώτον, να μας τη διαβάσετε και, δεύτερον, να την καταθέσετε εν συνεχεία την αναφορά αυτή, για να περιληφθεί στα πρακτικά. Αν έχετε την καλοσύνη, κάντε το και εν συνεχεία θα σας παρακαλούσα να ακούσετε με προσοχή τις ερωτήσεις των κ. συναδέλφων και να απαντήσετε σ' αυτές.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Απόρρητος. Προς κ. Υπουργόν Εθνικής Αμύνης. Ο Ταγματάρχης πεζικού εν αποστρατεία Αθανάσιος Σκλαβενίτης, αριθμ. μητρώου 32770 εν

Αθήναις 27.7.77. Θέμα: Αναφορά Αξιωματικού εν αποστρατεία. Σχετικά: Α) ΕΔΥΕΘΑ 58/15.3.75 Β) Φ1631522409612/23.74/ΑΕΔ/ Αρχηγείον Στρατού 1ον/ Γ) Φ496/3/33/ 151100/7.7.74 ΑΕΔ 1η ΜΕΟ Φ41128/ 23.7.74/Αρχηγείον Στρατού/1ον Επιτελικόν Γραφείον/ Φ411/7/22/193581/Αριθμός Σχεδίου 113/27.4.74 –7 έχω γράψει εδώ, δεν θυμάμαι– Αρχηγείον Στρατού 1ον Επιτελικόν Γραφείον 3. Λαμβάνω την τιμή να αναφέρω υμίν τα κάτωθι: δια του ύπερθεν Α σχετικού, έχω μεταπέσει εις την κατάστασιν του αξιωματικού εν αποστρατεία με τον βαθμό του ταγματάρχου πεζικού. Εκτιμών το επικρατούν τότε πνεύμα και την επιβαλλομένην αναγκαστικήν σκοπιμότηταν εις την λήψιν των αποφάσεων υμών απεδέχθην ταύτην μετά αναλόγου βαθμού πικρίας και ουδόλως ενόχλησα την υπηρεσίαν ούτε καν δια της υποβολής της προβλεπομένης τυπικής αναφοράς παραπόνων. 3) Κατά το χρονικόν διάστημα από της αποστρατείας μέχρι τούδε είδαν το φως της δημοσιότητος διάφορα ως επί το πλείστον δημοσιεύματα αναφερόμενα επωνύμως εις τον απόστρατον συνταγματάρχην των ενόπλων δυνάμεων. Μέχρι σήμερον ανέμενον ότι η υπηρεσία την οποίαν υπηρέτησα με φανατισμόν και αφοσίωσιν εις τον όρκον μου θα προέβαινε εις σχετικήν εξέτασιν ίνα ή αποκαταστήσει την αλήθειαν ή να μου στερήσει τον τιμητικόν τίτλον του ταγματάρχου εν αποστρατεία, εφόσον είχον παραβεί το καθήκον μου και τας εντολάς των ανωτέρων μου. Ήδη ελληνική εφημερίς –στις 27.7 συζητούμε– υπερέβη τα όρια και με συνεχή δημοσιεύματα υπό τον τίτλον «Η χούντα ήξερε από πριν για την εισβολή στην Κύπρο» αναφέρει ότι απόστρατος ταγματάρχης, ο υποφαινόμενος, μετέφερε την σχετικήν εντολήν εις την Κύπρον. Κύριε Υπουργέ της Εθνικής Αμύνης, δεν ανατριχιάζετε; Όπως καλώς γνωρίζετε εις τον στρατόν υπάρχουν κανονισμοί, διαταγαί και πειθαρχία εις τους ανωτέρους και εις τους απροσώπους βαθμούς. Δεν εξετάζουμε ποιος είναι διοικητής ή αρχηγός εις ό,τι αφορά την εκτέλεση της υπηρεσίας. Κατόπιν των ανωτέρω αναφέρω υμίν υπευθύνως τα κάτωθι εις ό,τι αφορά την υπηρεσιακήν δραστηριότητάν μου εις Κύπρον. Δια του Β σχετικού μετέβη εις Κύπρον, μετά την μετάθεσίν μου το 1967, ίνα παραστώ εις την κηδείαν του στρατηγού Γρίβα Διγενή ως διατετελέσας κατά το παρελθόν υπασπιστής του. Παραλήπτης της ανωτέρω διαταγής για χορήγησιν φύλλου πορείας ετύγχανε η 9η Μεραρχία Πεζικού εις ην υπηρετούσα. Διοικητής ο νυν υπαρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων. Το φύλλον πορείας είναι στρατιωτικόν έγγραφον, φέρει ακριβείς ημερομηνίας αναχωρήσεων και αφίξεων και ασφαλώς ο κ. Αντιστράτηγος θα πρέπει να ενθυμείται ότι ουδέποτε λιποτάκτησα από τη μονάδα. Δια του Γ σχετικού, διετάχθην μετά άλλων αξιωματικών όπως μεταβώ εις Κύπρον είτε αφενός συγκρατήσω από ακρότητας τους οπαδούς της ΕΟΚΑ Β΄, λόγω τριετούς υπηρεσίας μου εις Κύπρον και του δεσμού μου μετά του στρατηγού Γρίβα και αφετέρου ενισχύσω το Επιτελείον της Εθνικής Φρουράς εις το οποίον διετέθην δια του Δ σχετικού. Δυστυχώς τινές των διαταχθέντων προφασισθέντες ασθένειαν, έκδηλος η μεταβολή του χρώματος του προσώπου, απέφυγον την εκτέλεσιν της δοθείσης εντολής. Δια την Κύπρον ανεχώρησα δια αεροσκάφους της Ολυμπιακής περί την 21.00΄ ώρας της 15ης Ιουλίου μετά άλλων αξιωματικών. Διοικητής της ΕΛΔΥΚ Δ/ντης 2ου Επιτελικού Γραφείου ΓΕΕΦ, Δ/ντης Γραφείου Αρχηγείου Στρατού και αφίχθην εις την Λευκωσίαν περί την 23.00΄ ώραν. Κατά το διάστημα της παραμονής μου εις Κύπρον μέχρι της 3ης Αυγούστου 1974, κατά την προσωπικήν γνώμην εξετέλεσα πλήρως την αποστολήν μου ως αξιωματικός. Ήτοι, δια τηλεφωνικής επεμβάσεως παρεδόθη εις την Εθνικήν Φρουράν ο αστυνομικός σταθμός Λεμεσού άνευ περισσοτέρων μέχρι της αφίξεώς μου θυμάτων. Διέσωσα τας ζωάς διαφόρων ψευτοηρώων ως Μουρουζίδη, Τσακύρη κτλ, ήτοι έχουν μεταβληθεί είς υβριστάς

μου και εις αθλίους ψευδομάρτυρες. Προφανής ο σκοπός. Κακόβουλος προσπάθεια αποκρύψεως της ελλείψεως στοιχειώδους ανδρισμού εκ μέρους τους εις τας δυσκόλους στιγμάς των ανθρώπων. Δια προσωπικής μου επεμβάσεως και κατόπιν σχετικής εντολής της ιεραρχίας έπεισα τον Νικόλαο Σαμψών όπως παραιτηθεί. Υπό τας επικρατούσας τότε συνθήκας ουδείς ούτε καν το εδιανοείτο. Εις τον πρώτον βομβαρδισμόν του στρατηγείου του ΓΕΕΦ επειθάρχησα τους ετοίμους να τραπούν σε φυγήν άνδρες της Κυπριακής Αστυνομίας και τους οδήγησα εν απολύτω τάξει στο στρατηγείον εκστρατείας. Φονευθέντος του Διοικητού 286 Τάγματος Πεζικού, εζήτησα από τον Διοικητή του ΓΕΕΦ όπως μου αναθέσει την διοίκησιν του Τάγματος, διαταχθέντος όπως παραμείνω εις το στρατηγείον. Γενικώς δε η στάσις μου κατά τις επιχειρήσεις νομίζω ότι εκρίθη τουλάχιστον ικανοποιητική από την μεγαλύτερη μερίδα των συναδέλφων. Αμέσως μετά την επιστροφήν μου εκ Κύπρου παρουσιάσθην εις την ιεραρχίαν και ανέφερα τα κεκανονισμένα, συμβάντα και εκτίμησις. Την εκδήλωση της ενεργείας της Εθνικής Φρουράς εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου την επληροφορήθην κατά πρώτον μετά την εκδήλωσιν από τον τότε αρχηγόν ΑΕΔ, ότε με εδιέταξε να μεταβώ το συντομότερον εις Κύπρον. Υπηρετών από Μάιο 1974 εις ΑΕΔ/ΔΙΚ ως αρμόδιος επιτελής και με κοινόν νουν εισηγούμην την 13ην Ιουλίου μεταξύ των άλλων ότι πάση θυσία πρέπει να αποκατασταθεί η εσωτερική ηρεμία εις την νήσον διότι ήδη αι Τουρκικαί δυνάμεις έχουν λάβει πλήρη διάταξη μάχης εις Έβρον και οία εκτιμώ ότι προφανώς τα διάφορα επαίσχυντα δημοσιεύματα αποβλέπουν εις την μείωσιν του γοήτρου των Ελλήνων αξιωματικών εις την έμμεσον βεβήλωσιν του νεκρού Διγενή και πιθανόν εις την προπαρασκευήν των κατασκευσμένων θυμάτων της προδοσίας του έθνους και ότι πρέπει να τα αντιπαρέλθουμε ως μέχρι τούδε. Πλην όμως με την μεθόδευσιν ην ακολουθούν φθάνουν εις το σημείο να με ρωτά και το παιδί μου αν είναι αλήθεια. Κατόπιν όλων των ανωτέρω αναφερθέντων αιτούμαι την συμπαράστασιν υμών και παρακαλώ όπως διατάξετε ίνα εκδοθεί επίσημος ανακοίνωσις της υπηρεσίας ίνα αποκατασταθεί πλήρως η αλήθεια εις ό,τι αφορά την εκτέλεσιν του στρατιωτικού μου καθήκοντος. Επί τη ευκαιρία να μου επιτρέψετε, δια πρώτην φορά το πράττω, να αναφέρω πλην της αναφερομένης ανωτέρω υπηρεσιακής ιδιότητος και την ατομικήν δραστηριότηταν ην ανέπτυξα… Τον τίτλον του προδότου για τους Μακαριακούς, τον τίτλον του πουλημένου δια τους γριβικούς, τον τίτλον του χουντικού για τους αντιστασιακούς, τον τίτλον του γριβικού δια τους χουντικούς αποστρατεία μία. 8ον) Εγώ πάντως εξακολουθώ να είμαι ο αξιωματικός ο οποίος εξετέλεσε το καθήκον του προς την υπηρεσίαν, τα εθνικά ιδεώδη με τα οποία και εις την οικογένειαν μου εγαλουχήθην και στα στρατιωτικά σχολεία εδιδάχθην». Κύριε πρόεδρε, αν επιτρέπετε, έχω υποβάλει άλλη μία αναφορά, γιατί δεν μου απήντησε κανένας εις αυτήν την αναφορά. Θα την καταθέσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καταθέστε την.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καλό είναι αν τη διαβάσω, γιατί είναι συνέχεια της κατάθεσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ας τη διαβάσει, για να λάβετε γνώσιν. Διαβάστε τη χωρίς τα σχετικά, μόνο το κείμενον.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι προς αρχηγόν Γενικού Επιτελείου Εθνικής Αμύνης, 25 Αυγούστου 1981, και υποβάλλω συνημμένο αυτό, επειδή δεν μου είχαν απαντήσει. «Δια του ύπερθεν σχετικού υποβάλλεται εν αντιγράφω. Ανεφέρθην εις τον κ. Υπουργόν Εθνικής Αμύνης και εισάγεται δια της υπηρεσιακής οδού. Ανασκευής των διαφόρων ψευτοδημοσιευμάτων τα οποία έθιγον την τιμήν και την προσήλωσιν εις το στρατιωτικόν καθήκον του υποφαινομένου. Μετά παρέλευσιν τετραετίας από τις υποβληθείσες ανωτέρω του συνημμένου σχετικού εις κάθε περίοδο της προδοτικής επετείου αι

διάφοραι εφημερίδες στηριζόμενες προφανώς εις τον φάκελο κυπριακών αρχών, οι οποίοι είναι υπόλογοι και δια τις προδοσίες της $1^{ης}$ Απριλίου 1954, έναρξις αγώνος ΕΟΚΑ, συνεχίζουν την εκστρατείαν κατασυκοφαντήσεως των αξιωματικών που αν μη τι άλλον έπραξαν το στρατιωτικόν τους καθήκον και εξετέλεσαν τις διαταγάς της ιεραρχίας. Εις τα δημοσιεύματα της επετείου 1981 και τον τίτλον του *Βήματος* στις 12 με 18.7.1981, αφενός ξεπερνούν τα όρια της κατασυκοφαντήσεως αλλά και το ατιμότερον βεβηλώνουν μνήμες νεκρών ανωτάτων αξιωματικών του ελληνικού στρατού, του οποίου έχετε την τιμή να ηγείστε. Βεβηλώνουν τη μνήμη του ταξιάρχου Κονδύλη Ανδρέου, τον οποίο είχα την τιμή να έχω αδελφόν μου, σύζυγον της αδελφής μου και επειδή ο ανωτέρω δεν γίνεται να αιτηθεί την δια της υπηρεσιακής οδού αποκατάστασιν της αδικίας, αιτούμαι κατόπιν εξουσιοδοτήσεως της συζύγου του την δια της υπηρεσιακής οδού αποκατάστασιν της αδικίας και τη δημοσίευση σχετικού εγγράφου δια την θέσιν εις την οποίαν υπηρετούσε κατά την περιγραφομένη υπό του ιστορικού της εφημερίδος περίοδον ως και τας υπηρεσίας τας οποίας προσέφερε. Την $20^{ήν}$ τρέχοντος μηνός συμπληρώνεται διετία από του θανάτου του και εκτιμώ ότι δίδεται εις την υπηρεσίαν η ευκαιρία της ανωτέρω αιτουμένης αποκαταστάσεώς του. Δια τον υποφαινόμενον, ευρισκόμενον ακόμη εν ζωή, σας αναφέρω ότι δεν επανέρχομαι επί του αιτήματος της αποκαταστάσεώς μου διότι αναμένω κι εγώ μεταξύ άλλων εκλεκτών εν ενεργεία και αποστρατεία συναδέλφων το περίφημον άνοιγμα του φακέλου της προδοσίας της Κύπρου». Το υπογράφω αυτό και υπογράφω, αν μου επιτρέπετε, και την επιστολή που μου απήντησε ο διευθυντής του γραφείου του κ. Γκράτσιου για να το καταθέσω. Γράφει: «Κύριε Σκλαβενίτη, σχετικώς με την από 25.8.81 αίτησή σας προς τον κ. Αρχηγό ΓΕΕΘΑ παρακαλώ όπως επικοινωνήσετε μαζί μου», τηλέφωνο τάδε. «Με εκτίμηση, Νικόλαος Κωνσταντίνος Μαγκαφόσης, συνταγματάρχης Πεζικού». Παραλήπτης: Ταγματάρχης Αθανάσιος Σκλαβενίτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ να σημειωθεί η απόφαση την οποίαν πήραμε χθες για 12 λεπτά. Εγώ θα βάζω πρώτα τα δέκα και στη συνέχεια θα βάζω και τα 2, διότι δεν υπάρχει 12 εις τον πίνακα.

ΜΕΛΟΣ: ...ότι μπορείτε να αντλήσετε στοιχεία εσείς για ερωτήσεις ή για επιβεβαίωση συνολικά ή μη αυτής της συνέντευξης, να το κάνετε, διότι ο χρόνος εμένα δεν επαρκεί για να ασχοληθώ με τη συνέντευξη. Πάντως πραγματικά αυτή η συνέντευξη στον *Δημοκρατικό Λόγο*...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καταθέστε την εφημερίδα...

ΜΕΛΟΣ: ...στον *Δημοκρατικό Λόγο* ο κ. μάρτυς επεκτείνεται σε εκτιμήσεις, σε γενικά αισθήματα, πολιτικές ηγεσίες, κυβερνήσεις εθνικής ενότητας κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφήστε, θα το δούμε. Καταθέστε την εφημερίδα. Παρακαλώ τον κ. Λιβανό να λάβει τον λόγο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, δύο ερωτήσεις από την αναφορά σας. Ποιους υπαινίσσεστε, όταν λέτε ότι οι εφημερίδες, οι επαίσχυντες με τα δημοσιεύματά τους προπαρασκευάζουν κατασκευασμένα θύματα της προδοσίας του έθνους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι ατομική αναφορά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το γνωρίζω. Τι υπαινίσσεστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπαινίσσομαι τον εαυτό μου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή εσείς είστε θύμα κατασκευασμένο της προδοσίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Προφανώς, λέω. Προφανώς.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα, προφανώς. Εννοείτε λοιπόν τον εαυτόν σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεύτερο ερώτημα από την αναφορά σας. «Έπεισα τον Σαμψών να παραιτηθεί.» Υπό ποίαν ιδιότητα το εκάματε αυτό και ποιος σας το εζήτησε και γιατί το κάνατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καταρχήν ο διοικητής του ΓΕΕΦ ταξίαρχος Γεωργίτσης, εφόσον έ-

βλεπε ότι οι επιχειρήσεις, έγινε απόβαση των Τούρκων, αν δεν απατώμαι, είχε γίνει μάλλον, εδέχθη τηλεφώνημα από την ιεραρχίαν, μου είπε, της υπηρεσίας, και πρέπει οπωσδήποτε να απομακρυνθεί ο Σαμψών. Ο Σαμψών, παρότι ήταν Πρόεδρος, συνέχιζε να φέρει το αυτόματο...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Γιατί επελέγητε εσείς, αυτό ρωτώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γιατί επελέγην εγώ; Διότι εγώ, πρέπει να συνδέετε πάντοτε ότι είχα υπηρετήσει '65 με '68 και γνώριζα ποιος είναι ο Σαμψών.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγνωρίζατε ποιος είναι ή γνωριζόσαστε κιόλας με τον Σαμψών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γνώριζα ποιος είναι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν γνωριζόσαστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γνωριζόμαστε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είχατε δεσμό, είχατε κάνει παρέα μαζί, είχατε φάει μαζί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ποτέ δεν είχα φάει.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Παρέα είχατε κάνει;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ποτέ δεν είχα κάνει.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μήπως είχατε οικονομικές σχέσεις με τον Σαμψών, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οικονομικές σχέσεις δεν είχα με κανέναν ποτέ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν είχατε παρέμβει ή δεν είχατε ποτέ αναλάβει προμήθειαν για τον στρατό, οιουδήποτε υλικού ή είδους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτά ασφαλώς σημειώνονται στα πρακτικά;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Βεβαίως, κύριε μάρτυς, σημειώνονται και οι ερωτήσεις μου και οι απαντήσεις που θα δώσετε. Είχατε ποτέ καμία σχέση, καμία επαφή, καμία αποστολή, καμία εν πάση περιπτώσει ανάμειξη με προμήθειαν στον στρατό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με προμήθεια, σας επαναλαμβάνω, δεν είχα ποτέ. Έπαιρνα μόνο τον μισθό μου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Καμία άλλη αποστολή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καμία άλλη.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ούτε για όπλα ούτε για...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ούτε για όπλα ούτε για τίποτα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς. Μας είπατε για τον δεσμό τον οποίον είχατε από το Θησείον με τον Γρίβα. Αυτό όταν ήσαστε πολύ νεαρός τότε. Τι σχέση είχατε, τυπική, φιλική, οικογενειακή ή ενδεχομένως κάποια δράση σε κάποια οργάνωση;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εκείνη την εποχή που σας είπα για την Κατοχή, που ήμουν 11 ετών βεβαίως, μέχρι τα 14 ήμουν και εγώ, ας το πω έτσι, το αετόπουλο της εποχής εκείνης. Εκεί έτυχε να μένω, εκεί ήμουν αετόπουλο, δεν χάλασε ο κόσμος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τη σχέση σάς ρωτώ. Υπήρχε καμία σχέση πέραν αυτών των τυπικών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θα σας απαντήσω αμέσως. Όταν έβγαλα το γυμνάσιο, πήγα στη Σχολή Ευελπίδων εγώ το '51. Μέχρι πριν αναχωρήσει ο Διγενής για την ΕΟΚΑ, είχα φιλικές σχέσεις.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Τι εννοείτε αετόπουλο; Τι έκφρασις είναι αυτή, αετόπουλο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πώς να τον πούμε τον μαχητή των 11 ετών;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Α, υπήρξατε λοιπόν συμμαχητής; Αυτό σας ρωτώ τόση ώρα. Αυτό θέλω να μάθω. Ήσαστε συμμαχητής. Ήσαστε δηλαδή σύμμαχοι σε κάτι και για κάτι. Εσείς μετείχατε σαν υπασπιστής του Γρίβα εις τις πράξεις οι οποίες έγιναν στην Κοφίνου και στους Αγίους Θεοδώρους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τον συνοδεύατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εκεί έγινε κάποια πράξις περίεργος, δηλαδή η κράτησις του Ραούφ Ντενκτάς από τις δυνάμεις του Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πού; Στην Κοφίνου;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κατά την περίοδο εκείνη συνελήφθη και εκρατήθη ο Ντενκτάς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας λέω εννοείτε κατά τη μάχη της Κοφίνου;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κατά την περίοδον εκείνη, επαναλαμβάνω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατά την περίοδον εκείνην ενθυμούμαι ότι απεπειράθη να αποβιβασθεί λάθρα ο Ντενκτάς εις την περιοχήν Αμμοχώστου, αν δεν απατώμαι, και συνελήφθη ο Ντενκτάς.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από ποιους, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συνελήφθη από τον τότε ναυτικό διοικητή Αμμοχώστου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Και εκρατήθη πόσο, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εκρατήθη ορισμένες ώρες ή μέρες εις τον λόχον ΕΣΑ της Κύπρου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Καλώς. Ευχαριστώ. Αυτό το γεγονός συν τα άλλα γεγονότα τα οποία συνέβησαν και τα παρακολουθήσατε, όπως μας είπατε, συνοδεύοντας τον Γρίβα στην Κοφίνου, στους Αγίους Θεοδώρους ή και αλλού, νομίζετε ότι απετέλεσαν, ναι ή όχι, λόγο οι Τούρκοι να απαιτήσουν την αποχώρηση της Μεραρχίας; Ναι ή όχι, θα μου πείτε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό το ανέπτυξα προηγουμένως.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Σας ερωτώ και εγώ πάντως εάν τα θεωρείτε αυτά λόγους, ναι ή όχι, να απαιτήσουν οι Τούρκοι την αποχώρηση Μεραρχίας; Έχετε ήδη το νέο στοιχείο της συλλήψεως του Ντενκτάς. Δεν είναι αστείο να συλλαμβάνεται ο Μακάριος των Τούρκων. Δεν ήταν ο Μακάριος των Τούρκων ο Ντενκτάς; Σας ερωτώ, ναι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είναι δυνατόν να σας απαντήσω με ναι ή όχι, διότι συνδέετε τον Ντενκτάς με την Κοφίνου και δεν είναι δυνατόν να σας απαντήσω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όλα τα γεγονότα τα συνδέω, κύριε μάρτυς, και σας ερωτώ, όλα αυτά μαζί απετέλεσαν λόγο, ναι ή όχι, να ζητήσουν, να απαιτήσουν οι Τούρκοι την αποπομπή της Μεραρχίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για τον Ντενκτάς, παρεδόθη εις την κυπριακήν κυβέρνηση, τα γεγονότα της Κοφίνου σάς τα ανέλυσα προηγουμένως και...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Η γνώμη σας είναι λοιπόν, κύριε μάρτυς...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: ...και σας απαντώ ναι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Εσείς υποστηρίξατε στην αρχή της καταθέσεώς σας ενώπιον της Επιτροπής ότι ο Γρίβας, όταν τον συνοδεύατε στην Αθήνα και είδε τον Σπαντιδάκη, του είπε αυτά που του είπε. Άλλοι αξιωματικοί εκρύπτοντο για να μην τους δει ο Γρίβας και προφανώς θα τους έλεγε τα ίδια. Επομένως, με όλα αυτά θέλετε να μας πείτε ότι ήταν κάπως συνυπεύθυνη η ελληνική ιεραρχία, η ελληνική κυβέρνηση επομένως, διότι το είπατε και αυτό, ότι ετέλουν εν γνώσει της κυβερνήσεως, και αφήσατε και έναν υπαινιγμό, ότι εγνώριζε και ο Μακάριος. Δηλαδή, εάν δεν απατώμαι λέτε ότι την υπόθεση προκλήσεως των Τούρκων με τα γνωστά αποτελέσματα, διότι ένας άνθρωπος ο οποίος έχει σώας τας φρένας γνωρίζει ότι, όταν προκαλείς τους Τούρκους, όταν συλλαμβάνεις τον Ντενκτάς, όταν σφάζεις στην Κοφίνου, όταν κάνεις αυτά που κάνεις στους Αγίους Θεοδώρους, μοιραία θα οδηγηθούμε σε μια απαίτηση τουλάχιστον να αποσυρθεί η Μεραρχία. Και σας ερωτώ, εις αυτό μόνο το σημείο κατά την περίοδο όλη αυτού του δράματος για πρώτη φορά η κυβέρνηση η ελληνική, ο Γρίβας και ο Μακάριος ήσαν σύμφωνοι; Ναι, έτσι είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καταρχήν εγώ δεν είπα για τον Μακάριο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπατε ότι έχετε και μάλιστα είχαμε και αντιδικία και με διέκοψε ο πρόεδρος...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ δεν είπα για τον Μακάριο. Είπα ότι εγνώριζαν οι κυπριακές αρχές την σχεδίασιν της επιχειρήσεως...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ποιες ήταν οι κυπριακές αρχές, τι εννοείτε, δεν είναι ο Μακάριος, ποιος είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Του Μακαρίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Του Μακαρίου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άρα, δηλαδή, εγνώριζε ο Υπουργός Εθνικής Αμύνης και δεν εγνώριζε ο Μακάριος; Άρα αυτό ακριβώς που υπαινίχθητε λέω και εγώ. Επομένως, εφόσον γνώριζε το Υπουργείο Αμύνης, άρα ο Μακάριος, λέτε ότι σ' αυτή την περίπτωση συνεβάδισε Ελλάς, χούντα δηλαδή και κυβέρνηση, Γρίβας και Μακάριος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εσείς τα λέτε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς τι λέτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας είπα ότι, επειδή έχω υπόψιν μου τα έγγραφα της Κοφίνου, σας διαβεβαιώνω για μια ακόμη φορά ότι η επιχείρηση της Κοφίνου εσχεδιάσθη εν γνώσει των κυπριακών αρχών.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Αυτό λέτε. Ο Γρίβας...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γι' αυτό έχω φέρει και φωτογραφίες...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο Γρίβας τα εγνώριζε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Σπαντιδάκης, ο οποίος ήρθε και επεσκέφθη για να...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επαναλαμβάνω αυτά που λέτε. Λέτε ότι ήτο εν γνώσει των κυπριακών αρχών, ένα. Το δέχεστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ετέλει εν γνώσει του Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ετέλει και αντιδρούσε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αντιδρούσε, αλλά σκότωνε. Ο Γρίβας, όταν ήρθε στην Αθήνα, τους έλεγε και κατάπτυστους αυτούς, Σπαντιδάκηδες κ.λπ., που δεν τον βοηθήσανε. Άρα εγνώριζαν και οι Σπαντιδάκηδες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σημειώνω ότι βρίσκεστε στα δύο λεπτά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μα, βλέπετε, κύριε πρόεδρε, δεν μου απαντά ο μάρτυς. Δεν μπορεί να γίνει έτσι.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πώς δεν σας απαντώ;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δύο ερωτήσεις έχω κάνει και δεν απαντά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα πώς δεν σας απαντώ;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Να σημειωθεί στα πρακτικά ότι ο μάρτυς δεν απαντά στην ερώτηση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, με συγχωρείτε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, απαντήστε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μα πώς να το κάνουμε, δεν απαντάτε, κύριε μάρτυς. Λέτε, προσπαθώ να το βγάλω με το τσιγκέλι, ότι οι κυπριακές αρχές εγνώριζαν. Ποιες σας ρωτώ. Ο Υπουργός της Αμύνης, αλλά δεν γνώριζε λέτε, δεν υπαινίσσομαι τον Μακάριο. Μα, άμα δεν είναι οι αρχές ο Υπουργός της Αμύνης, ο Μακάριος, ποιος είναι, εγώ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα εσείς θέλετε να με οδηγήσετε εκεί. Εγώ δεν...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ως τώρα μας οδηγούσατε εσείς. Κάποτε να σας οδηγήσουμε και εμείς. Λοιπόν, πέστε μας, ήταν ή δεν ήταν συνένοχοι και οι τρεις κατά τη γνώμη σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, η επίσκεψη του Σπαντιδάκη εις την Κύπρο είναι εδώ αυτές τις ημερομηνίες, γίνανε επίσημες συσκέψεις πώς θα αντιμετωπισθεί το θέμα της Κοφίνου. Στις συσκέψεις αυτές μετέσχον οι ελληνικές αρχές, ο Σπαντιδάκης, οι κυπριακές αρχές, διά του Υπουργού Εθνικής Αμύνης, και το επιτελείο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Καλώς, κύριε μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, ένα λεπτό έχετε, κύριε Λιβανέ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ένα λεπτό, έχω δύο ερωτήσεις, κύριε πρόεδρε, αλλά επαναλαμβάνω ότι εγώ δεν λαμβάνω απαντήσεις από τον μάρτυρα. Ότι εκάματε σαν στρατιώτης το καθήκον σας, όταν ανατρέψατε τον Παπαδόπουλο. Το επαναλαμβάνετε αυτό; Το θεωρούσατε ότι είναι καθήκον σας να ανατρέψετε τον δικτάτορα Παπαδόπουλο υπέρ του άλλου, ο οποίος ερχόταν ή μήπως δεν ξέρατε ποιος θα ακολουθήσει; Εκείνη τη στιγμή κάνατε πραξικόπημα για να φέρετε τη δημοκρατία, κύριε μάρτυς, ή τον Ιωαννίδη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω. Δυστυχώς έτσι πιστεύαμε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ότι τι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ότι υπήρχε περίπτωση, αν όχι να φέρουμε τη δημοκρατία, τουλάχιστον να... όχι τον Μαρκεζίνη, δεν ξέρω...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τι πιστεύατε, κύριε μάρτυς; Μην κοιτάτε το ρολόι να τελειώσουμε, κάντε μου τη χάρη. Τι πιστεύατε; Διότι θα ζητήσω παράταση από την Επιτροπή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα, δεν βιάζομαι καθόλου να τελειώσουμε, σας διαβεβαιώνω. Πιστεύαμε ότι ασφαλώς θα οδηγούμεθα εις τη δημοκρατία μέσω του Ιωαννίδη.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο κ. Ιωαννίδης σάς ανεκάλεσε από την Κύπρο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τι μου έκανε;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από την Κύπρο, κατόπιν διατα-

γής, η κυβέρνηση σάς ανεκάλεσε, όταν έστειλε την περίφημη επιστολή ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος προς τον Γκιζίκη. Γνωρίζετε ότι, ερωτηθείς ο Μακάριος περί του ποιοι είναι οι επικίνδυνοι για τη ζωή του άνδρες, σας κατονόμασε μεταξύ αυτών; Το γνωρίζετε, ναι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το γνωρίζω, διότι δεν υπηρετούσα εις την Κύπρο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το ακούσατε ποτέ, ότι ελέχθη από τον Μακάριο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν υπηρετούσα εις την Κύπρο, επομένως γιατί να με ανακαλέσει;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πολύ καλά. Ερωτώ: Το ακούσατε ότι το είπε αυτό ο Μακάριος ποτέ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλείται ο κ. Ξαρχάς να λάβει τον λόγο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας επαναλαμβάνω, σ' αυτές τις περιπτώσεις δεν εξετάζω...

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, το εξετάζω εγώ. Ποια ήταν η Ελλάδα τότε; Ποιος εξέφραζε τότε την Ελλάδα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σ' αυτές τις περιπτώσεις, τότε εμείς κοιτάγαμε να έρθει η Ελλάδα.

ΞΑΡΧΑΣ: Ποια Ελλάδα, ποιος την εξέφραζε; Εγώ θα ερχόμουνα; Ο κ. Μπασαγιάννης θα ερχόταν; Ποιος την εξέφραζε τότε την Ελλάδα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Την Ελλάδα την εξέφραζε στην ουσία ο Ιωαννίδης και η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΞΑΡΧΑΣ: Εσείς, λοιπόν, μέσα σ' αυτή την έκφραση, ήσασταν εσείς ένας μοχλός, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατά τη δική σας άποψη.

ΞΑΡΧΑΣ: Κατά τη δική σας. Μας είπατε ότι επήρατε μέρος μαζί με τον Ιωαννίδη, στην ανατροπή του άλλου δικτάτορα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν λέω...

ΞΑΡΧΑΣ: Κοιτάξτε, δεν με πολυενδιαφέρει αυτό, αλλά δεν ανέχομαι εγώ να έχετε την εντύπωση εσείς ή όποιος άλλος ότι με κοροϊδεύετε. Διότι, ενώ ήσαστε μέσα εκεί, μας μιλάτε για προδοσίες από παραπέρα... Αυτά δεν είναι...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω. Αν υπηρετούσατε εις την φρουράν της Κοζάνης, θα πρέπει να ξέρετε, όταν λέτε, λαμβάνω μέρος εις το πραξικόπημα, τι...

ΞΑΡΧΑΣ: Πέστε μας κάτι άλλο. Μας είπατε ότι πολλοί αξιωματικοί προσπάθησαν, ταγματάρχες ιδίως και λοχαγοί, στις 15.7 να πάνε κάτω κ.λπ., που είχαν ξαναϋπηρετήσει. Γιατί να πάνε και τι έκαναν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να πάνε κάτω για να βοηθήσουν τους συναδέλφους τους.

ΞΑΡΧΑΣ: Μα, ο Μακάριος είχε φύγει πια από τη μέση, τι να βοηθήσουν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ίσως να σκεφτόντουσαν και αυτοί, όπως και εγώ το σκέφτηκα, τι είναι δυνατόν να ακολουθήσει.

ΞΑΡΧΑΣ: Μάλιστα. Και τι 'κάναν αυτοί, 'κάναν αναφορές και τι τους είπαν οι παραπάνω;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ζήτησαν και μετά το βράδυ της 15ης Ιουλίου ήρθαν κι άλλοι συνάδελφοι και στις 16 και στις 17 και στις 18.

ΞΑΡΧΑΣ: Αυτά δεν τα ξέρετε εσείς, ήσασταν κάτω πια, αλλά στις 15 από πού ζητήσαν και τι 'κάναν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από τους προϊσταμένους τους.

ΞΑΡΧΑΣ: Κάναν αναφορές να φύγουν από δω, από τις θέσεις τους, να πάνε κάτω; Πείτε μου κάτι, εσείς είπατε ότι πήρατε την εντολή από τον Μπονάνο να πάτε κάτω, να πειθαρχήσετε αυτούς τους αλήτες, όπως είπατε κ.λπ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Είναι φυσικό στον στρατό να καλείται ο ταγματάρχης από τον αρχηγό του επιτελείου ή εκδίδεται διαταγή και καλείται από τον προϊστάμενο και παίρνει το φύλλο πορείας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ είπα και πιστεύω να έχει καταχωρηθεί εις τα πρακτικά...

ΞΑΡΧΑΣ: Όλα έχουν καταχωρηθεί, να είστε σίγουρος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με κάλεσε ο διευθυντής της 1ης ΜΕΟ και μου είπε ότι με θέλει ο αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων.

ΞΑΡΧΑΣ: Μάλιστα. Και ρωτώ εγώ, είναι φυσικό, αντί να σας πει ο διοικητής πάρτε

το φύλλο πορείας, γιατί έχω διαταγή από τον αρχηγό, να σας πει πηγαίντε στον αρχηγό, σας θέλει, και να σας λέει ο αρχηγός πήγαινε να πειθαρχήσεις αυτούς τους αλήτες; Γίνονται αυτά στον στρατό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γίνονται αυτά, όπως σας τα ανέφερα. Πήγα και μετά, βεβαίως, εκδόθηκε το φύλλο πορείας.

ΞΑΡΧΑΣ: Ένα κρίσιμο ερώτημα, που κατ' επανάληψη σας ρώτησε ο κ. πρόεδρος και μας ενδιαφέρει όλους και δεν εδώσατε απάντηση. Τι πρέπει, κύριε μάρτυς να κάνει ο Έλληνας ταγματάρχης, όταν το τμήμα του βάλλεται από εχθρικά πυρά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας απήντησα ότι κανονικά ο Έλληνας ταγματάρχης πρέπει να απαντήσει εις τα πυρά.

ΞΑΡΧΑΣ: Πρέπει λοιπόν να απαντήσει. Αυτό θέλω. Γιατί πριν μας το φέρατε γύρω γύρω και δεν δώσατε την απάντηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Ξαρχά, τελειώνετε;

ΞΑΡΧΑΣ: Προσπαθώ. Να έρθω στο τελευταίο να συμπληρώσω τον κ. Λιβανό. Ο Σαμψών ήταν νόμιμος Πρόεδρος της Κύπρου, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Παράνομος.

ΞΑΡΧΑΣ: Παράνομος και έπρεπε αυτόν τον παράνομο να τον πείσετε, να τον παρακαλέσετε να φύγει; Άλλωστε, απ' ό,τι μας είπαν εδώ, από τ' αυτί τον πήραν, του 'βάλαν μια γραβάτα και τον ορκίσανε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω, όταν λέω να τον πείσω, σας...

ΞΑΡΧΑΣ: Τι να τον πείσετε; Να τον πάρετε από τ' αυτί. Πότε έφυγε ο Σαμψών από τη μέση, πότε δηλαδή επείσθη ή δεν επείσθη και παραιτήθηκε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Νομίζω 22 ή 23.

ΞΑΡΧΑΣ: 23.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Λοιπόν, 23 είχε αποκατασταθεί πια εδώ η νομιμότητα και εκεί τι έγινε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα ή 22 ή 23, δεν ενθυμούμαι.

ΞΑΡΧΑΣ: 23, λοιπόν, ποιος ορκίστηκε τότε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είχε αποκατασταθεί, κύριε...

ΞΑΡΧΑΣ: 23;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 23 προς 24 τη νύχτα.

ΞΑΡΧΑΣ: Πότε παραιτήθη ο Σαμψών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω ή 22 ή 23.

ΞΑΡΧΑΣ: Και ποιος ορκίστηκε στη θέση του;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ορκίστηκε ο κ. Κληρίδης.

ΞΑΡΧΑΣ: Ο κ. Κληρίδης ήταν, κατά το σύνταγμα της Κύπρου, ο νόμιμος αναπληρωτής του Μακαρίου ως Πρόεδρος της Βουλής;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Άρα, λοιπόν, όλο αυτό τι ήταν; Αποκατάσταση νομιμότητος ήταν. Ναι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις την Κύπρον, βεβαίως.

ΞΑΡΧΑΣ: Και έπρεπε να ρωτήσετε τον Σαμψών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις την οποίαν, αναφέρω και εγγράφως, εβοήθησα και εγώ να αποκατασταθεί η συνταγματική νομιμότης.

ΞΑΡΧΑΣ: Πέστε μου κάτι άλλο. Λέτε ότι, μόλις πήγατε, μιλήσατε εσείς με το αστυνομικό τμήμα της Λεμεσού και παρεδόθη ή δεν παρεδόθη. Εσείς ήσασταν, και δεν σας το καταλογίζω αυτό, γριβικός, όπως λέτε, η αστυνομία τότε δεν ήταν με την πλευρά του Μακαρίου, δεν ήταν της κυβερνήσεως η αστυνομία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εκεί κάνετε λάθος, κύριε βουλευτά. Δεν υπήρξα γριβικός, ήμουν επαγγελματίας αξιωματικός συνέχεια, 25 χρόνια που υπηρέτησα στον στρατό.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, κοιτάξτε τώρα, σας είπα εγώ δεν σας το καταλογίζω, ναι ή όχι. Ήσαστε στο Θησείο, ήσαστε υπασπιστής του...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήμουνα, ναι, ήμουνα...

ΞΑΡΧΑΣ: ...και αυτοί το ξέρουν και αυτοί είναι χωρισμένοι. Εγώ δεν μπορώ να κατανοήσω αυτοί που τρώγονται, έρχεστε εσείς από το αντίθετο στρατόπεδο και τους πείθετε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο διοικητής του αστυνομικού σταθμού Λεμεσού, του εθίγη η χορδή του Γρίβα Διγενή.

ΞΑΡΧΑΣ: Και ένα τελευταίο, κύριε πρό-

εδρε, και τελειώνω αμέσως. Όταν ήρθατε από την Κύπρο, είπατε ότι εκάνατε μια εισήγηση, είδατε τον προϊστάμενο της ΔΙΚ, δηλαδή τον κ. Γαρδίκα. Είδατε κανέναν άλλο εκεί εις το Πεντάγωνο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις το Πεντάγωνο όλη την ιεραρχία την πέρασα χωρίς την εισήγηση βεβαίως να...

ΞΑΡΧΑΣ: Εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ.

ΞΑΡΧΑΣ: Είδατε δηλαδή εσείς έναν-έναν όλους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όλους, από τον έναν στον άλλον, μου έλεγε πηγαίνετε να αναφέρετε και στον άλλον.

ΞΑΡΧΑΣ: Επήγατε, λοιπόν, εσείς και είδατε τον υπαρχηγό και τον αρχηγό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όλη την ιεραρχία. Ήμουνα ο πρώτος αξιωματικός ο οποίος είχα έρθει από την Κύπρο.

ΞΑΡΧΑΣ: Στις 5 του μηνός ήσαστε ο πρώτος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στις 5 Αυγούστου.

ΞΑΡΧΑΣ: Είστε σίγουρος ότι ήσαστε ο πρώτος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να είμαι σίγουρος.

ΞΑΡΧΑΣ: Λοιπόν, να μην είστε και πολύ σίγουρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Ξαρχά, να τελειώνετε.

ΞΑΡΧΑΣ: Να ολοκληρωθεί η απάντηση, κύριε πρόεδρε. Να ολοκληρωθεί η απάντηση. Και είδατε λοιπόν εσείς έναν-έναν, ο ταγματάρχης από την Κύπρο, όπως είπατε πριν, που στο Α2 ήσασταν το τελευταίο σκαλί, εδώ μπορούσατε και ανοίγατε τις πόρτες και φτάσατε μέχρι πού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τις άνοιγα μόνος μου, κύριε βουλευτά.

ΞΑΡΧΑΣ: Αλλά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τις πόρτες δεν τις ανοίγουν μόνοι τους στον στρατό. Πήγα, σας είπα, στο διευθυντή ΔΙΚ, ο διευθυντής ΔΙΚ με παρουσίασε εις τον ΔΑΚ, ο ΔΑΚ με παρουσίασε εις τον υπαρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων, ο υπαρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων με παρουσίασε εις τον αρχηγόν.

ΞΑΡΧΑΣ: Εσείς είχατε εντολή... ήταν ακόμη ο Μπονάνος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήταν.

ΞΑΡΧΑΣ: Και είχατε εντολή απ' αυτόν να τον ενημερώσετε και απ' αυτόν πήρατε την εντολή να φύγετε, γιατί δεν πάτε κατευθείαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Διότι, για να συνταχθεί η εισήγηση, έπρεπε να συνταχθεί από το ΔΙΚ.

ΞΑΡΧΑΣ: Και, όταν συντάσσεται μια εισήγηση, ο αρχικός συντάκτης πάει από κοντά, τον παίρνουν από το χέρι όλοι;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε, κύριε Ξαρχά;

ΞΑΡΧΑΣ: Τι να κάνω; Κατ' ανάγκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Κάππο να λάβει τον λόγο.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Σκλαβενίτη, έχετε μετεκπαιδευτεί στο εξωτερικό, πότε και πού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ποτέ.

ΚΑΠΠΟΣ: Έχετε υπηρετήσει στην ΚΥΠ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ποτέ.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Δεν μου λέτε, στην αρχική σας αναφορά, γράφατε ότι σας έστειλε ο Μπονάνος κάτω για να ενημερώνετε το αρχηγείο για την κατάσταση στην Κύπρο. Εδώ όμως σήμερα, καθώς και σε μια μεταγενέστερη αναφορά που κάνατε, είπατε ότι σας έστειλαν κάτω για να συγκρατήσετε τους ανθρώπους της ΕΟΚΑ Β΄. Πώς το εξηγείτε αυτό, δεν είναι αντιφατικό; Στο ένα να λέτε ότι πήρα εντολή να πάω για να ενημερώσω...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω. Στην πρώτη αναφορά μου που υπέβαλα ήταν παράλειψις ότι δεν ανέφερα ότι ήταν και αποστολή μου να συγκρατήσω τους οπαδούς της ΕΟΚΑ Β΄.

ΚΑΠΠΟΣ: Μα ένα τόσο σοβαρό ζήτημα, για τι σκοπό πήγατε κάτω, και λέτε στη μια...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα το δέχομαι, ότι ήταν παράλειψη.

ΚΑΠΠΟΣ: Τέλος πάντων. Όταν άρχισε η εισβολή, κατά τις 5.00΄ η ώρα μέχρι τις 9.00΄, 10.00΄ η ώρα, είχατε επικοινωνία με τον υποστράτηγο Χανιώτη καθόλου εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ όχι.

ΚΑΠΠΟΣ: Κάτι πληροφορίες που είπατε εδώ, πώς τις μαθαίνετε, για το τι έλεγε η Αθήνα κ.λπ.; Ξέρετε αν στη διάρκεια της εισβολής πιάστηκαν Τούρκοι κατάσκοποι στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το ξέρω.

ΚΑΠΠΟΣ: Από πότε βρισκόντουσαν αυτοί στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ορισμένοι απ' αυτούς βρισκόντουσαν από πολλά χρόνια.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν ξέρετε τίποτα ότι περίπου τον Ιούνιο, δηλαδή τίποτα απ' αυτά δεν σας έχει πέσει στην αντίληψη, ότι τον Ιούνιο ήρθαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εννοείτε τους Τούρκους οι οποίοι εισέβαλαν εις το νησί;

ΚΑΠΠΟΣ: Όχι εισέβαλαν. Κατάσκοποι με πολιτικά οι οποίοι εκάμαν διάφορες ενέργειες εκεί και προετοίμαζαν το έδαφος για την εισβολή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, βεβαίως.

ΚΑΠΠΟΣ: Το ξέρετε αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το ξέρω.

ΚΑΠΠΟΣ: Πώς το ξέρετε αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατάσκοποι Τούρκοι ήταν γνωστόν ότι και το '65 με το '68 που ήμουν εκεί προσπαθούσαν ν' αγοράσουν τσιμέντο και σίδερα από τους Κυπρίους, Ελληνοκυπρίους βεβαίως, για να οχυρωθεί ο θύλακας της Αγύρτας.

ΚΑΠΠΟΣ: Εγώ ενδιαφέρομαι για το '74 τώρα, μην πάμε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ασφαλώς πρέπει και το '74 να υπάρχουν. Μόλις πήγα εις την Κύπρο εγώ, πήγα στις 15 το βράδυ, όπως ξέρετε, το άκουσα κι αυτό που λέτε.

ΚΑΠΠΟΣ: Το ακούσατε πότε; Εκατέθεσαν αυτοί που ανακρίθηκαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τους ανέκρινα εγώ.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν τους ανακρίνατε εσείς και δεν ξέρετε συγκεκριμένα. Μάλιστα. Ξέρετε ποιος ήταν ο ρόλος του εφοπλιστή Ποταμιάνου στο πραξικόπημα και τι ανάμειξη είχε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με το πραξικόπημα δεν ξέρω να έχει καμία ανάμειξη. Τον εφοπλιστή τον Ποταμιάνο τον έζησα εις την πρώτη περίοδο.

ΚΑΠΠΟΣ: Πότε δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: '65 με '68.

ΚΑΠΠΟΣ: Τι είχε αναλάβει τότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τότε ο εφοπλιστής Ποταμιάνος βοήθησε πάρα πολύ στο να πάει η Μεραρχία εις την Κύπρο, πάρα πολύ, και μάλιστα προς τιμήν του, όταν γύρισα εις την Ελλάδα, έμαθα ότι δεν απεδέχθη να την ξαναφέρει και πίσω. Αρνήθηκε, παρότι ήταν εφοπλιστής και ασφαλώς το συμφέρον του θα ήτανε να μην αρνείτο.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Αργότερα τώρα το '74 ποιος ήταν ο ρόλος του;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το '74 ο εφοπλιστής Ποταμιάνος πιστεύω ότι, ό,τι σας είπα και προηγουμένως, θα πίστευε ότι θα πρέπει να αποκατασταθεί η ηρεμία εις την νήσον. Να αποκατασταθούν οι σχέσεις Αθηνών και Λευκωσίας.

ΚΑΠΠΟΣ: Από πού το βγάζετε, γνωρίζεσθε, έχετε προσωπικές σχέσεις;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Προσωπικές σχέσεις δεν μπορώ να πω ότι έχω. Τον γνωρίζω τον κ. Ποταμιάνο.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Τώρα εσάς με ποιο αιτιολογικό σάς έδιωξαν από τον στρατό και γιατί, όταν σας έδιωξαν, δεν κάνατε προσφυγή για ακύρωση της απόταξής σας κ.λπ.;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αποστρατεύτηκα παμψηφεί, διά λόγους αφορώντας το συμφέρον της υπηρεσίας.

ΚΑΠΠΟΣ: Και γιατί δεν κάνατε προσφυγή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Διότι, όταν υπεισέρχεται το συμφέρον της υπηρεσίας, εγώ δεν ήξερα καμία λέξη συμφέρον, όταν πήγα να μπω εις την Σχολή Ευελπίδων, κύριε βουλευτά, και αρχίζουμε από κει και πέρα να βλέπουμε το συμφέρον το δικό μου και το συμφέρον της υπηρεσίας, το θεώρησα σκόπιμο και ήταν και δικαίωμά μου να μην υποβάλω αναφορά.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, τελείωσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπαστεφανάκη να λάβει τον λόγο επί διαδικαστικού θέματος.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τούτη τη στιγμή δεν είναι επίκαιρη η παρέμβασή μου, ήταν προ ολίγου που είχε τον λόγο ο κ. Ξαρχάς και του απαντούσε ο κ. μάρτυρας. Μου δημιουργούσε την εντύπωση ότι δεν συναισθάνεται πως μιλά μπροστά σε αντιπροσώπους του ελληνικού λαού. Θα ήθελα το ύφος του να είναι κάπως διαφορετικό και ο τρόπος που απαντά να είναι πιο σύντομος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Κουτσογιάννη να λάβει τον λόγο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, από 15 Ιουλίου μέχρι 3 Αυγούστου 1974 υπηρετήσατε στην Κύπρο στο 2ο Επιτελικό Γραφείο, έτσι δεν είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επομένως, είχατε την πλήρη εικόνα του τι συνέβαινε εκεί. Η ερώτησή μου είναι η εξής: Λέγεται ότι ένα από τα αεροπλάνα τα τουρκικά ή αγγλικά που έπεσαν χτυπήθηκε και ο πιλότος πήδησε με αλεξίπτωτο, συνελήφθη και φέρεται ότι ήταν Άγγλος πιλότος. Το ξέρετε αυτό ως υπηρετών στο 2ο Επιτελικό Γραφείο; Δηλαδή, πιάστηκε εκεί Άγγλος πιλότος και παρεδόθη από τμήματα πυροβολικού μάλιστα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό το άκουσα. Δεν τον είδα εγώ τον Άγγλο πιλότο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μπορεί να μην τον είδατε εσείς, αλλά πιάστηκε; Σε ποιον παρεδόθη, ποιος τον πήρε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό το άκουσα, δεν είναι δυνατόν να το βεβαιώσω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το ακούσατε όμως;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το άκουσα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το ακούσατε τότε, όταν ήσασταν εκεί στο 2ο Επιτελικό Γραφείο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τότε, βεβαίως.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεύτερον, εκεί κατά τη διάρκεια του ΑΤΤΙΛΑ λέγεται, και υπάρχουν και πολλά στοιχεία για να λέγεται με αληθοφάνεια, ότι και ένα αγγλικό πλοίο, ΕΡΜΗΣ, ελικοπτεροφόρο ήταν ανοιχτά της Κυρήνειας και έκανε ηλεκτρονική υποστήριξη στους Τούρκους για την απόβασή τους, λέω αγγλικό πλοίο ΕΡΜΗΣ. Τι ξέρετε σχετικά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και αυτό το άκουσα, αν δεν απατώμαι έχει την...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Όχι, όχι, θέλω απλά, το ακούσατε και τι ξέρετε με δυο κουβέντες.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το άκουσα, δεν το είδα, εάν δεν απατώμαι, το έχει φωτογραφία αυτό το βιβλίο που σας ανέφερα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Τρίτον, ο κ. Γεωργίτσης μάς είπε εδώ, αλλά και εμείς ξέρουμε ότι οι αγγλικές βάσεις κατά κάποιο τρόπο είχανε κάποια ανησυχία κατά τη διάρκεια του ΑΤΤΙΛΑ και ότι Έλληνες που υπηρετούσαν εκεί, Ελληνοκύπριοι, απεμακρύνθησαν από τα υπόστεγα των επισκευών των αεροσκαφών των αγγλικών βάσεων. Τι ξέρετε σχετικά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν είπε ο κ. Γεωργίτσης ανησυχία, εγώ λέω ότι είχε ηυξημένη δραστηριότητα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Άρα καταθέτετε ότι στις αγγλικές βάσεις υπήρχε αυξημένη δραστηριότης κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων της απόβασης, του ΑΤΤΙΛΑ; Το λέτε αυτό, το ξέρετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι δυνατόν να είναι οι βάσεις χωρίς να έχουν ηυξημένη δραστηριότητα;

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ηυξημένη, αλλά τι εννοείτε ακριβώς, γιατί μπορεί να πετάνε τα αεροπλάνα ακριβώς για να προστατεύσουν τις βάσεις.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω. Δεν ήμουνα εις τις βάσεις.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Στις βάσεις δεν ήσασταν, αλλά ήσασταν 2ο Γραφείο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ασφαλώς είχε ηυξημένη δραστηριότητα, σας επαναλαμβάνω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα, αυξημένη δραστηριότητα. Για πέστε μου κατά τη διάρκεια του ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ και μέχρι την ημέρα που φύγατε, 3 Αυγούστου, ασφαλώς ξέρατε, λέω από την ημέρα που έγινε η εκεχειρία, πότε έγινε, 23, 24 Ιουλίου, μέχρι τότε που φύγατε εσείς, εκείνες τις μέρες λέγεται ότι οι Τούρκοι, αντί να κάνουν εκεχειρία και να προσπαθούν να τα βρουν με

τους Έλληνες, αυτοί απεβίβαζαν συνεχώς τεθωρακισμένα άρματα γενικά και δυο μεραρχίες ολόκληρες, κατά τη διάρκεια της εκεχειρίας. Είναι αληθές αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι αληθέστατο και προσπαθούσαν να σταθεροποιήσουν και τις θέσεις τους.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Κατά την εκτίμησή σας ως στρατιωτικός, αφού αυτοί παρέβαιναν την εκεχειρία, έλεγαν ότι έχουν εκεχειρία, αλλά την παρέβαιναν, τι έπρεπε να κάνουν οι δικές μας δυνάμεις και η δική μας ηγεσία τότε; Τι έπρεπε να κάνει, ως στρατιωτικός να μου το πείτε, είναι εκτίμησή σας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έπρεπε να παραβούμε και εμείς την εκεχειρία.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δηλαδή να τους χτυπήσουμε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως. Να μην αφήσουμε να σταθεροποιηθούν.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Πείτε μου, είναι φανερό ότι είχατε κάποιες καλές σχέσεις με πολλούς από τα μέλη της ΕΟΚΑ Β΄ και γι' αυτό σας έφεραν κιόλας κάτω για να τους συμμαζέψετε εκεί, κατά τη δική σας άποψη. Με τον κ. Καρούσο, Γεώργιο Καρούσο, τι σχέσεις είχατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τον έχω συναντήσει τον κ. Καρούσο. Δεν τον γνωρίζω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Ο κ. Γρίβας όμως, ο οποίος τον όρισε διάδοχό του στην ΕΟΚΑ Β΄, ασφαλώς θα είχε σχέσεις. Μήπως έχετε ακούσει αυτές οι σχέσεις τι σχέσεις ήταν και πώς προέκυψαν; Πώς δηλαδή ο κ. Γρίβας επέλεξε τον Καρούσο και γιατί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω καθ' όλη τη διάρκεια του Γρίβα εις την Κύπρο τον συνήντησα εγώ τον Γρίβα νεκρό εις τις 29 του μηνός, που πήγα εις την κηδεία του.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εν τω μεταξύ δεν έχετε πληροφορηθεί το τι και πώς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είχα πληροφορηθεί.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς, για πείτε μου κ. μάρτυς, υπήρξατε μάρτυς κατηγορίας στην υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπήρξα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα, προφανώς υπήρξατε μάρτυς κατηγορίας για να προστατεύσετε τη χώρα από μια συνωμοσία, προφανώς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν σας απαντώ εκεί στο μάλιστα να συνεχίσετε αν θέλετε, δεν σας απήντησα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Όχι αυτό λέω υπήρξατε μάρτυς κατηγορίας διότι βλέπατε ότι κάποιοι αξιωματικοί εκινούντο για να κάνουν μια συνωμοσία, αυτή του ΑΣΠΙΔΑ και έπρεπε να προστατέψετε την υπηρεσία και τη χώρα από την οργάνωση αυτή του ΑΣΠΙΔΑ, γι' αυτό πήγατε και μάρτυς κατηγορίας, είναι έτσι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θέλετε να συζητήσουμε το θέμα ΑΣΠΙΔΑ;

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Όχι. Όταν πήγατε, ξαναρωτάω, όταν πήγατε μάρτυς κατηγορίας στην υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ, προφανώς πήγατε για να προστατεύσετε τη χώρα και την ηγεσία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Νομίζετε πως έχει πολύ σχέση το θέμα;

ΜΕΛΟΣ: Να εξηγήσετε κ. Πρόεδρε, μάρτυς κατηγορίας είναι ο καλούμενος από την κατηγορούσα αρχή.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Σαφώς, εμείς τους ονομάζουμε μάρτυρες κατηγορίας

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Λέω απλώς να βγει το συμπέρασμα ότι υπήρξατε μάρτυς στην υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κύριε Κουτσογιάννη σας λέω αν θέλετε να συζητήσουμε το θέμα του ΑΣΠΙΔΑ, πολύ ευχαρίστως.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Όχι, κ. Κάππο σας παρακαλώ. Λοιπόν, εγώ θέλω να επισημάνω για να γραφτεί στα πρακτικά ότι ο κ. μάρτυς υπήρξε μάρτυς κατηγορίας, κατά τη δική μου άποψη κατηγορίας το ονομάζω έτσι, στην υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ, αλλά ότι αργότερα ο ίδιος άνθρωπος, ο κ. Σκλαβενίτης δηλαδή, βρέθηκε να είναι στο αντικίνημα του Ιωαννίδη εναντίον του Παπαδόπουλου

κ.λπ. και γενικά αυτό θέλω να ξεκαθαρίσω. Λοιπόν, κ. μάρτυς δυο ερωτήσεις έχω ακόμα. Οι άνθρωποι του Ιωαννίδη γενικά, το στενό του περιβάλλον, οι στενοί του φίλοι, έχουν διαδώσει κατά καιρούς προς πάσα κατεύθυνση ότι αυτοί, ο Ιωαννίδης και η τότε παρέα του, έπεσαν θύματα. Δηλαδή, στην υπόθεση αυτή, του πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου του '74 και του ΑΤΤΙΛΑ που ακολούθησε κ.λπ., ότι υπήρξαν τα θύματα, έτσι λένε. Και αφήνουν αν εννοηθεί, ότι κάποιοι τους είχαν υποσχεθεί προφανώς το ΝΑΤΟ ή οι Αμερικάνοι, τους είχαν υποσχεθεί ότι θα υπήρχαν κάποια άλλα αποτελέσματα τα οποία δεν υπήρξαν, ίσως Ένωση ή διπλή Ένωση ή δεν ξέρω κάτι τέτοιο, και αφήνουν ταυτόχρονα να εννοηθεί, και το λένε ευθέως πολλές φορές, ότι υπήρξε συνωμοσία στην οποία μετέχουν Έλληνες πολίτικοί έξω από την χούντα, άλλοι Έλληνες πολιτικοί. Εσείς τα έχετε ακούσει αυτά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τα έχω ακούσει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα τα έχετε ακούσει. Ποιοι πολιτικοί ήταν αυτοί, οι οποίοι κατά το περιβάλλον του Ιωαννίδη, ήταν αναμεμειγμένοι και αν υπάρχουν τέτοια ονόματα ποια είναι τα στοιχεία, ποια στοιχεία υπάρχουν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έχω ακούσει ότι υπήρξαν Έλληνες πολιτικοί. Το περιβάλλον του Ιωαννίδη δεν το βλέπω εγώ, σας διαβεβαιώνω ότι δεν το βλέπω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ότι δεν τα λέει το περιβάλλον αυτά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, δεν βλέπω το περιβάλλον του Ιωαννίδη για να μου πει ποιοι Έλληνες πολιτικοί ή ποιοι τους προδώσανε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εντάξει, κατάλαβα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εσείς ασφαλώς πρέπει να ξέρετε ποιοι ήταν το περιβάλλον του Ιωαννίδη εκείνη την εποχή, όταν θα περάσουνε μάρτυρες από δω, ασφαλώς θα τους ρωτήσετε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Υπάρχουν κάποια στοιχεία, έχετε υπόψιν εσείς σας τέτοια στοιχεία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ακούω και εγώ ότι υπάρχουν κάποια στοιχεία.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Απλώς ακούτε, δεν ξέρετε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν ξέρω, δεν τα έχω δει κ. βουλευτά.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα κ. μάρτυς να κάνω άλλη μια ερώτηση. Ένα χρόνο πριν από το πραξικόπημα, δηλαδή το καλοκαίρι του '73, ένας Άγγλος συνταγματάρχης που υπηρετούσε στην Άγκυρα ως στρατιωτικός ακόλουθος της Αγγλίας πήρε ένα σχέδιο και το παρέδωσε στο ΓΕΕΦ, κάτω στην Κύπρο. Το σχέδιο αυτό ήταν το ακριβές και πλήρες σχέδιο της απόβασης των Τούρκων που έγινε μετά από έναν χρόνο, αυτό είναι το πρώτο στοιχείο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γι' αυτό το σχέδιο έχω ακούσει και εγώ, που λέτε ότι παρεδόθη. Όταν πήγα εις το ΑΕΔ ...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Παρακαλώ μη μου λέτε άλλα, γιατί χάνουμε τον χρόνο. Απλώς ξέρετε για το σχέδιο. Υπάρχει το σχέδιο. Δεύτερον, Τούρκοι κατάσκοποι που συνελήφθησαν και ομολόγησαν, επίσης το ξέρετε, και είπαν ότι πήγαν να κάνουν αναγνωρίσεις. Πώς τώρα οι Τούρκοι ξέρανε ότι οι Έλληνες θα κάνουν πραξικόπημα και το 'ξέραν και έναν μήνα νωρίτερα; Πώς; Για πείτε μου. Ποιος τους το είπε; Τους το είπε η ελληνική κυβέρνηση; Τους το είπε κάποιος άλλος και ποιος μπορεί να είναι αυτός;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν μπορώ να σας απαντήσω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν μπορείτε. Ήσασταν 2ο Γραφείο όμως και έχει σημασία.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα 2ο Γραφείο, σας επαναλαμβάνω, ήμουνα πριν το πραξικόπημα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πριν στο ΑΕΔ εδώ και μετά το πραξικόπημα στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις το ΑΕΔ ήμουνα στη 2α ΜΕΟ...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Που είναι πληροφορίες, 2ο Γραφείο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πληροφορίες, επί 20 μέρες.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: 20 μέρες, τις κρίσιμες ημέρες, και 15 ημέρες κάτω;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν δυνατόν σε 20 μέρες να είμαι ενήμερος ποιος τους είπε ή τι τους είπε; Στην ουσία έκανα την τρέχουσα δουλειά.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εντάξει, κύριε μάρτυς. Πείτε μου, αυτοί οι Τούρκοι που συνελήφθησαν στην Κύπρο, αξιωματικοί ή κατάσκοποι, ή κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων συνελήφθησαν και άλλοι ορισμένοι αξιωματικοί, αρκετοί, και στρατιώτες κ.λπ. Αυτοί παρεδόθησαν στους Τούρκους, τους έχουμε ακόμη και τους κρατούμε εδώ, αντηλλάγησαν με ποιους και πότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μέχρι να φύγω εγώ από την Κύπρο, δεν είχαν ανταλλαγεί.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τι μάθατε αργότερα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έμαθα ότι αντηλλάγησαν.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Με ποιους και με πόσους; Πόσοι ήταν δηλαδή οι αιχμάλωτοι αυτοί οι αξιωματικοί; Ήταν 10, ήταν 50; Πόσοι και με πόσους αντηλλάγησαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτή τη στιγμή δεν μπορώ να σας διαβεβαιώσω πόσοι ακριβώς ήταν. Αντηλλάγησαν με συλληφθέντες αιχμαλώτους Έλληνες και Κυπρίους.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μήπως αυτοί οι αιχμάλωτοι οι Έλληνες με τους οποίους αντηλλάγησαν οι Τούρκοι ήταν κατά προτίμηση χουντικοί, πραξικοπηματίες;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το ξέρω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πάντως αντηλλάγησαν αυτοί κατά τη διάρκειαν, περίπου μετά τις 3 Αυγούστου, δηλαδή με κυβέρνηση εθνικής ενότητος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω ότι όσο ήμουν στην Κύπρο δεν θυμάμαι να έγινε ανταλλαγή αιχμαλώτων.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Και ήσασταν 2ο Γραφείο, επομένως ξέρετε καλά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εντάξει, δεν θέλω τίποτε άλλο, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Βαρβιτσιώτης.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι εσείς πείσατε τον Σαμψών να παραιτηθεί. Είπατε προηγουμένως, στην ανάπτυξη που κάνατε, ότι εσείς δεν αφήνατε καν, ως υπασπιστής του Γρίβα, τον Σαμψών να μπει στο στρατηγείο, στο αρχηγείο. Δεν ήσαστε λοιπόν ο πιο ακατάλληλος άνθρωπος να πείσετε τον Σαμψών να παραιτηθεί, δοθείσης της απέχθειας που είχατε στο πρόσωπο του Σαμψών, όταν ήσασταν υπασπιστής του Γρίβα; Άρα μήπως δεν ήταν η φιλική σχέση που υπαινίχθητε, όχι η φιλική σχέση, η γνωριμία που είχατε για να πείσετε τον Σαμψών, αλλά ήταν ειδική εντολή που εκτελούσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα ότι από τον διοικητή της Εθνικής Φρουράς ταξίαρχο Γεωργίτση, ο οποίος, όπως μου είπανε από την Αθήνα, ότι πρέπει να αντικατασταθεί ο Σαμψών.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα και επελέγητε εσείς, λόγω της γνωριμίας, αυτά είπατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, μου είπε ο ταξίαρχος Γεωργίτσης να του το πω εγώ. Δεν αμφισβητώ το ότι, επειδή είπα ίσως αυτή την υπερβολή, δεν τον άφηνε ο Γρίβας να μπει εις το γραφείον, ίσως να είναι υπερβολικό.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ναι, αλλά δεν ήταν καλές οι σχέσεις...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ακριβώς. Από τη στιγμή που επήγα εγώ εις την Κύπρο, δεν ανταλλάξαμε πυροβολισμούς με τον Σαμψών.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ασφαλώς δεν ανταλλάξατε ούτε στην προηγούμενη περίοδο, αλλά οι σχέσεις σας δεν ήταν καν ανεκτές. Και επιλέγεσθε εσείς που δεν έχετε ανεκτές σχέσεις για να πείσετε τον ορκισθέντα Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, εντός εισαγωγικών, να παραιτηθεί. Δεν είναι λίγο οξύμωρο αυτό το σχήμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κοιτάξτε, οξύμωρον είναι. Αν μου επιτρέπετε, ο Σαμψών, σας επαναλαμβάνω, πρέπει να τον φανταστείτε έναν Πρόεδρο εκείνη την εποχή με το αυτόματο και λέγαμε ποιος θα πάει να του το πρωτοπεί.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είπατε, και έχω σημειώσει, ότι ο ναυτικός διοικητής και αντιπλοίαρχος Παπαγιάννης διέταξε, μάλλον αυτοβούλως, τις δύο τορπιλακάτους να

επιτεθούν κατά των τουρκικών αντιτορπιλικών και περιγράψατε τη σκηνή. Είπατε από την άλλη μεριά ότι ο ταξίαρχος πλέον αρχηγός ΓΕΕΦ, ο ένας είναι αντιπλοίαρχος, ο άλλος είναι ταξίαρχος, δεν μπορούσε να εφαρμόσει κανένα σχέδιο, εάν δεν είχε εντολή από το ΑΕΔ. Πώς συμβιβάζεται το γεγονός ότι ένας αντιπλοίαρχος χωρίς καμιά διαταγή, μάλλον αυτοβούλως, αναλαμβάνει αυτή την πρωτοβουλία να χτυπήσει τα αντιτορπιλικά τα τούρκικα; Ανεξάρτητα αν πέτυχε ή δεν πέτυχε, πήρε την πρωτοβουλία και ο ταξίαρχος, δύο βαθμούς παραπάνω περιμένει να του δώσουν το πράσινο φως για να κινήσει τις μονάδες του. Αυτό δεν είναι παράλογο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Άρα ή ο Παπαγιάννης εκτελούσε κάποιες διαταγές...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μπορούσε, να κάνω διευκρίνιση, ίσως να του την είχε δώσει ο ταξίαρχος Γεωργίτσης ή...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μα δεν μπορούσε να είχε δώσει ο ταξίαρχος Γεωργίτσης στον αντιπλοίαρχο Παπαγιάννη διαταγή οι τορπιλάκατοι να βαρέσουν τα αντιτορπιλικά και να μην βαράτε τους αλεξιπτωτιστάς που 'πέφταν σαν στόχοι.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: ...ή το ΑΕΔ, έτσι δεν είναι; Και θεωρώ παράλογο και, αν ήμουνα εγώ διοικητής της Εθνοφρουράς, ίσως να το σκεφτόμουνα και εγώ, ότι δεν θα έπρεπε να περιμένω να μου πούνε...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Σύμφωνοι. Είπατε ότι μαζί με το αεροπλάνο σας, το βράδυ της 15ης Ιουλίου, πήγαν και υπάλληλοι του ΟΤΕ. Για ποιον λόγο πήγαν και υπάλληλοι του ΟΤΕ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο λόγος ήταν μάλλον σαφής.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Να τον ακούσουμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επειδή είχε υποστεί καταστροφές ο ΟΤΕ Κύπρου επεστρατεύθησαν από εδώ υπάλληλοι του ΟΤΕ και τους επιβίβασαν στο αεροπλάνο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Η επικοινωνία μεταξύ του ΓΕΕΦ και του ΑΕΔ ήταν ευχερής ή είχαν κοπεί τα τηλέφωνα; Δηλαδή, συνεπεία των καταστροφών αυτών, υπήρξε δυσχέρεια στην επικοινωνία μεταξύ ΓΕΕΦ και ΑΕΔ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οπωσδήποτε υπήρξε δυσχέρεια.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Στη συνέντευξή σας σήμερα, κύριε μάρτυς...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καταρχήν, σας διαβεβαιώνω ότι δεν έχω δώσει καμία συνέντευξη. Αν θέλετε να μου τη διαβάσετε, να την ακούσω και εγώ.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν μπορώ να σας τη διαβάσω. Είναι μεγάλη, αλλά θα πάρετε το *Δημοκρατικό Λόγο*. Αποκλειστική συνέντευξη του Σκλαβενίτη στο *Δημοκρατικό Λόγο*. Λοιπόν, λέτε, δεν υπήρχε σωστή πληροφόρηση, τα τηλέφωνα είχαν κοπεί. Είχαν κοπεί, δεν είχαν κοπεί, υπήρχε δυσχέρεια επικοινωνίας, ναι ή όχι, πώς ήταν όλο αυτό το θέμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επειδή, σας επαναλαμβάνω, δεν έχω δώσει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφού αρνείται εν τω συνόλω της τη συνέντευξη, μη ρωτάτε.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αν δεν έδωσε συνέντευξη, να το δηλώσει κατηγορηματικά, διότι εδώ έχουμε την εφημερίδα που λέει: αποκλειστική συνέντευξη του Σκλαβενίτη στο *Δημοκρατικό Λόγο*, της Μαργκώς Κουμανάκου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κοιτάξτε, όπως απαντάτε, κύριε μάρτυς, είναι σαν να πούμε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η δεσποινίς Κουμανάκου είναι κόρη στρατηγού εν αποστρατεία και δυστυχώς...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι δημοσιογράφος, όχι δυστυχώς, είναι δημοσιογράφος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι δυστυχώς, αλλού πάω εγώ, ότι έγραψε εις τον *Δημοκρατικόν Λόγον* διάφορα για μένα, το δυστυχώς εκεί πάει. Ετηλεφώνησε η κόρη μου, κακώς, το δυστυχώς εδώ πάει, εις τη δεσποινίδα Κουμανάκου και της είπε τι πράγματα είναι αυτά που γράφεις κ.λπ. και της κανόνισε μια συνάντηση, να τη δει η κόρη η δική μου τη δεσποινίδα Κουμανάκου. Την παρατήρησα τη δικιά μου την κόρη ότι κακώς έκανες και πρέπει να ρωτάς τον πατέρα σου. Ήρθε η δεσποινίδα Κουμανάκου εις το

σπίτι μου το Σαββάτο και σας διαβεβαιώνω ότι δεν έδωσα συνέντευξη.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μην μου καταλογίσετε τον χρόνο, διότι παρενέβητε και σεις, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, τρία λεπτά θα τα αφαιρέσουμε.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άρα η συνέντευξη την οποία δημοσιεύει σήμερα ο *Δημοκρατικός Λόγος* δεν απηχεί τις απόψεις του μάρτυρος. Έτσι είναι, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως. Σας επαναλαμβάνω, έτσι όπως το θέσατε εσείς, η επίσκεψη της δεσποινίδος Κουμανάκου εις το σπίτι μου είχε τη μορφή ιδιωτικής πρόσκλησης από την κόρη μου...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μιλήσατε με την κ. Κουμανάκου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μίλησα. Της είπα χαίρετε, τι κάνετε, καλά είστε, αφού ήρθε σπίτι μου.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κατά συνέπειαν θα πρέπει ο κ. μάρτυς, δεν μπορούμε να του το υποδείξουμε, αλλά πάντως υπάρχει δήλωση ότι διαψεύδει την συνέντευξιν καθ' ολοκληρίαν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Το είπατε, το διαψεύσατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας απήντησα, δεν σας απήντησα; Καταρχήν, δεν την έχω διαβάσει τη συνέντευξη.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα και το επαναλαμβάνω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, κύριε Βασιλειάδη. Παρακαλώ, κύριε Βασιλειάδη. Νομίζω ότι η δήλωση του μάρτυρος είναι κατηγορηματική, δεν έδωσα συνέντευξη στην κ. Κουμανάκου. Τα υπόλοιπα, αν δεν τη διάβασε ή αν τη διάβασε, είναι περιττά. Αφού δεν τη δώσατε, τι σημασία έχει αν τη διαβάζετε. Δεν είναι δική σας, έτσι δεν είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, σας επαναλαμβάνω ότι εγώ συζήτησα με την δεσποινίδα Κουμανάκου, και μάλιστα μου είπε να τα γράψω, να τα μαγνητοφωνήσω;

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, παρακαλώ πολύ, η δεσποινίς Κουμανάκου ήρθε στο σπίτι σας και δεν περιοριστήκατε να της πείτε καλημέρα και καλησπέρα, όπως είπατε, αλλά κάτι κουβεντιάσατε. Και σας είπε να τα γράψω ή να μην τα γράψω, να τα μαγνητοφωνήσω ή να μην τα μαγνητοφωνήσω; Εσείς τι της απαντήσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ της είπα ότι μου κάνετε φιλική επίσκεψη στο σπίτι μου, επειδή σας κάλεσε η κόρη μου. Εάν θέλετε να με ρωτήσετε κάτι για το Κυπριακό, να με ρωτήσετε και της είπα ότι επ' ουδενί μέχρι τώρα δεν έχω δώσει καμία συνέντευξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, παρακάτω άλλο τίποτε. Επί του Κυπριακού σάς ρώτησε κατόπιν αυτού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρώτησε βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας ρώτησε και σας είπε να τα μαγνητοφωνήσει;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρώτησε μάλιστα να τα μαγνητοφωνήσω και της είπα ότι δεν δίνω συνεντεύξεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Της είπα δεν δίνω συνέντευξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Απλώς εξιστορήσατε, κατά την αντίληψή σας, ό,τι συνέβαινε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έγραφε η δεσποινίδα Κουμανάκου, από εκεί αρχίζει βεβαίως αυτό, έγραφε εις την εφημερίδα της...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μου επιτρέψετε σε τέτοια περίπτωση να διαβάσω την εφημερίδα για να τη βεβαιώσετε ή να μην τη βεβαιώσετε, διότι αυτά, κύριε μάρτυς, με συγχωρείτε πάρα πολύ, ίσως δεν συμμερίζομαι την αυστηρή άποψη την οποία εξεδήλωσε ο κ. Παπαστεφανάκης, αλλά πάντως πρέπει να σας πω ότι λιγάκι έτσι σαν να το παίρνετε λίγο στα αστεία. Πώς να το πούμε τώρα; Διότι αυτά που λέτε στον κ. Βαρβιτσιώτη δεν ξέρω τίποτε, δεν έδωσα καμιά συνέντευξη και εις το τέλος να λέτε ότι συζητήσατε και ότι σας είπε για μαγνητόφωνο κ.λπ. Είναι... Λοιπόν, σας διαβάζω.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πού να τη διαβάσετε; Να τη δώσετε στον μάρτυρα να τη διαβάσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν έχω αντίρρηση, αλλά δεν καταλαβαίνω γιατί να μην εδιάβαζα εγώ τη

συνέντευξη, θα τη διάβαζα στα γρήγορα δηλαδή και... Τέλος πάντων.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να τη διαβάσω μεγαλοφώνως;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ε, βέβαια.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Ένας χουντικός ξεσκεπάζει τη χούντα. Είμαστε όλοι ένοχοι για την κυπριακή τραγωδία. Μεγάλες ευθύνες για Καραμανλή, Αβέρωφ για το 2ο ΑΤΤΙΛΑ», αποκλειστική συνέντευξη Σκλαβενίτη στον *Δημοκρατικό Λόγο*, της Μαργκώς Κουμανάκου. Η ηγεσία των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων τον Ιούλιο του 1974 πρόδωσε την Κύπρο. Ήξεραν τα πάντα για τα σχέδια τουρκικής εισβολής και δεν έκαναν τίποτα. Απεναντίας εμπόδισαν με κάθε τρόπο οποιαδήποτε προσπάθεια αντίστασης. Εφαρμόστηκε ξεκάθαρα το χουντικό σχέδιο λύσης του Κυπριακού. Αυτά τα λόγια αποκτούν ξεχωριστή σημασία, όταν προέρχονται από έναν πρωταγωνιστή εκείνων των γεγονότων, έναν Έλληνα αξιωματικό που έζησε τις στιγμές της κυπριακής τραγωδίας μία-μία συμμετάσχοντας στην πλεκτάνη του Ιωαννίδη, τον απόστρατο ταγματάρχη Θ. Σκλαβενίτη, που στάλθηκε από τον Μπονάνο στην Κύπρο το βράδυ του πραξικοπήματος 15.7.74 και έμεινε στο νησί μέχρι τις 5 Αυγούστου, 10 μέρες πριν τον 2ο ΑΤΤΙΛΑ που έγινε επί κυβερνήσεως εθνικής ενότητας. Ο Θ. Σκλαβενίτης, ένας από τους βασικούς μάρτυρες για τον Φάκελο της Κύπρου, κατά σύμπτωση εξετάζεται από την Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής σήμερα το πρωί. Δέχτηκε ύστερα από πολλούς δισταγμούς να μιλήσει στον *Δημοκρατικό Λόγο* για εκείνες τις τραγικές ώρες, για την ακόμα τραγικότερη περίοδο της προεργασίας για το χάσιμο της Κύπρου. Όπως τόνισε, θα παρουσιάσει αποκλειστικά στην Εξεταστική Επιτροπή όλα τα αποδεικτικά στοιχεία των κατηγοριών, χωρίς να παραβλέπει ή να προσπαθεί να ελαφρύνει τις δικές του ευθύνες. Όλοι όσοι ήμαστε στην Κύπρο εκείνες τις μέρες ήμαστε ένοχοι...».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτά είναι εντός εισαγωγικών, κύριε Σκλαβενίτη, έτσι δεν είναι, δηλαδή, τα λέτε εσείς πλέον; Φέρεται ότι τα λέτε εσείς, τώρα θα μας πείτε αν «....όμως η ιστορία πρέπει να ξεκαθαριστεί για τον λαό μας. Έχουμε χρέος απέναντι στους ήρωες που έπεσαν στο κυπριακό χώμα το καλοκαίρι του '74 και ο Φάκελος δεν πρέπει να βρει 10 εξιλαστήρια θύματα για να κλείσει, αφήνοντας τους πραγματικούς ενόχους ήσυχους στα σπίτια τους. Πώς μπορεί να αποδειχθεί η ευθύνη συγκεκριμένου ατόμου που βεβαίως σημαίνει εσχάτη προδοσία για μια περίοδο τόσο αμφιλεγόμενη και τόσο ρευστή. Μέχρι τώρα όλοι τα ρίχνουμε σε οποιονδήποτε άλλο εκτός από τον εαυτό τους. Η ιστορία έχει γραφτεί και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανέναν. Στην Εξεταστική Επιτροπή θα παρουσιάσω απόρρητα ντοκουμέντα που αποδεικνύουν τα προπαρασκευαστικά βήματα για την κατάληξη του Κυπριακού από τις αρχές της δεκαετίας του '60, όταν στην Κύπρο υπηρετούσαν ο Ντάβος, διευθυντής 3ου Γραφείου επιχειρήσεων, ο Γαλατσάνος, ο Καρύδας, ο Παλαΐνης και ο Σταθόπουλος. Μετά την απόσυρση της Ελληνικής Μεραρχίας ο δρόμος ήταν ανοιχτός και το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου το τέλειο άλλοθι. Στην Αθήνα ο Μπονάνος είχε γίνει αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, ο Γαλατσάνος Αρχηγός Στρατού, ο Αραπάκης στο Ναυτικό, ο Παπανικολάου, ο Ντάβος διοικητής στο 3ο Σώμα Στρατού, η συμμορία ήταν έτοιμη να δράσει. Όλοι αυτοί κάνουν τώρα τις αθώες περιστέρες, ότι δηλαδή δεν ήξεραν τίποτα για την τουρκική εισβολή που σχεδιαζόταν. Την ήξεραν 100%, δεν υπάρχει καμία περίπτωση το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων να μην ξέρει ένα πασίγνωστο πράγμα. Στην Τουρκία γινόντουσαν λαϊκές συγκεντρώσεις συμπαράστασης, όμως το τραγικό είναι πως μας παραπληροφορούσαν και μας εμπόδιζαν να κάνουμε το παραμικρό. Να σας πω, για παράδειγμα, χάθηκαν οι δυο πιο πολύτιμες ώρες 20.7.74 μεταξύ 6.00΄ με 8.00΄ το πρωί, όταν γινόταν η τουρκική απόβαση. Εμείς αρχίσαμε να κι-

νούμαστε κατά τις 10.00΄ το πρωί, όταν οι Τούρκοι είχαν πάρει ήδη θέσεις. Από την Αθήνα μάς έλεγαν να μην κουνηθούμε, γιατί οι Τούρκοι κάνουν άσκηση απλώς και ότι έχουμε παραισθήσεις που βλέπουμε Τούρκους αλεξιπτωτιστάς να πέφτουν. Είναι πολύ χαρακτηριστικό το θέμα του υψώματος Κιόνελι, όπου οι Τούρκοι είχαν το επιτελείο τους. Οι δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ και της Εθνοφρουράς άρχισαν κατά τις 11.00΄ το πρωί να προχωράνε βάσει σχεδίου για να το καταλάβουν. Προχώρησαν νικηφόρα καταλαμβάνοντας τα αναχώματα και, ενώ ανέμενε ένα μικρό σχετικά κομμάτι μέχρι να φτάσουν στην κορυφή, ο Γεωργίτσης, με εντολή της Αθήνας, έδωσε διαταγή να οπισθοχωρήσουν και να επαναλάβουν την επιχείρηση τη νύχτα που θα ήταν καλύτερα. Βεβαίως δεν έγινε τίποτα τη νύχτα. Οι Τούρκοι είχαν ενισχύσει τους δικούς τους πολύ και κάθε άλλη προσπάθεια αναχαιτίστηκε. Φτάνει να σας πω πως ο Ντενκτάς, μόλις είδε το πρωί την προέλαση των Ελλήνων, ζήτησε ελικόπτερο για να φύγει από το αρχηγείο τους, μετά όμως φύγαμε μαζί. Πώς είναι δυνατόν τόσοι ανώτεροι και ανώτατοι αξιωματικοί που βρισκόντουσαν στο ΓΕΕΦ εκείνες τις ώρες να δέχονται τέτοιες ολοφάνερα λανθασμένες εντολές από την Αθήνα; Δεν υπήρχε σωστή πληροφόρηση, τα τηλέφωνα είχαν κοπεί. Κανείς μας δεν ήθελε να πιστέψει την αλήθεια της προδοσίας. Πάντως αρκεί η Εξεταστική Επιτροπή να ζητήσει το πολεμικό ημερολόγιο του ΓΕΕΦ για να αποδειχθούν όλα. Οι Κύπριοι και οι Έλληνες της ΕΛΔΥΚ πολέμησαν γενναία, όπου τους άφησαν, και ρίξανε 27 τουρκικά αεροπλάνα και μέχρι τελευταία στιγμή περιμέναμε ενισχύσεις από την Ελλάδα. Τίποτα δεν θα χανόταν, αν είχαν έρθει έστω και ελάχιστες επικουρίες. Δεν έφτασε όμως τίποτε, όλα γύρισαν πίσω από την Αθήνα. Για το ΙΙ ΑΤΤΙΛΑ τι ξέρετε εσείς; Εγώ είχα ανακληθεί από την Κύπρο, οπότε δεν έχω άμεση γνώση, όμως και τότε θεώρησα απίστευτο ότι ο Αβέρωφ κράτησε ολόκληρη την προδοτική ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων χωρίς να διώξει κανέναν. Ήταν κάτι παραπάνω από πρόκληση. Εγώ ο ίδιος παρουσιάστηκα στον Αβέρωφ, όταν γύρισα από την Κύπρο, μεταξύ 5 και 10 Αυγούστου, και του είπα ότι πρέπει να σταλούν αμέσως στρατιωτικές ενισχύσεις και προπαντός να φύγουν ο Μπονάνος και ο Γαλατσάνος για να μην πάθουμε χειρότερα. Όπως είναι γνωστό, ο Ι ΑΤΤΙΛΑΣ πέτυχε να καταλάβει μόνο μια λωρίδα του 7% της κατεχομένης σήμερα περιοχής και είπα στον Αβέρωφ ότι είχαμε πιάσει έναν Τούρκο αιχμάλωτο που είχε πάνω του χάρτες με διαχωρισμένη όπως είναι σήμερα η Κύπρος και ο οποίος μας έλεγε με απόλυτη σιγουριά ότι εμείς δεν πρόκειται να σταματήσουμε εδώ, θα πετύχουμε τον σκοπό μας. Και τι είπε ο κ. Αβέρωφ; Μου δήλωσε πως καταλαβαίνει το πάθος μου και πως είμαι καλός πατριώτης, αλλά, δυστυχώς για την Κύπρο, δεν γίνεται τίποτα και πράγματι δεν έγινε. Η ευθύνη για τον ΙΙ ΑΤΤΙΛΑ πού βρίσκεται; Οπωσδήποτε στη στρατιωτική ηγεσία, αλλά και στην πολιτική, που προσπάθησε με περιέργους διπλωματισμούς να δείξει ότι κάτι κάνει. Η Κύπρος χάθηκε στις 14 και 15 Αυγούστου του '74 με τον ΙΙ ΑΤΤΙΛΑ και ήταν γνωστό ότι θα χαθεί. Βεβαίως, η ελληνική χούντα καλλιέργησε τα πράγματα και τα προετοίμασε, όμως μετά, όταν ήρθε στη χώρα η δημοκρατική κυβέρνηση εθνικής ενότητος, γιατί αφέθηκε να χαθεί το παιχνίδι; Ο στρατός μας ήταν ικανός και έτοιμος να επέμβει. Οι Τούρκοι δεν μπορούσαν να απειλήσουν ουσιαστικά τίποτα. Ερωτηματικά και απόψεις γνωστές που έχουν συνθέσει το σκοτεινό πλέγμα του Φακέλου της Κύπρου που μας έχουν στοιχίσει εθνικές φθορές μέχρι τώρα. Η Εξεταστική Επιτροπή, οπωσδήποτε, θα μελετήσει με αναμφισβήτητη προσοχή και επιμέλεια τα επιμέρους στοιχεία που παρουσιάζουν οι μάρτυρες, οι περισσότεροι μεσαίοι χουντικοί που δεν ήσαν ικανοί να αποφασίσουν οτιδήποτε. Το θέμα που απασχολεί τον ελληνισμό αυτή τη στιγμή είναι ποιοι τηρούν τις αποφάσεις, πότε και με τι

ανταλλάγματα. Ίσως να είναι πολύ να περιμένουμε από μια διακομματική επιτροπή της Βουλής να φτάσει στην πυρήνα της ιστορίας της τελευταίας δεκαετίας. Ίσως όμως και να μπορέσουμε. Αψηφώντας πολλά και ακούγοντας τον ελληνικό λαό που σήμερα γιορτάζει τη θλιβερή μνήμη του χουντικού πραξικοπήματος το μεγαλύτερο, ενώ σε πέντε μέρες ο Ντενκτάς θα θριαμβολογεί για 12 κατά σειρά χρόνια για την ηρωική απόβαση των Τούρκων». Αυτή είναι. Λοιπόν, αυτά, είτε τα πούμε συνέντευξη είτε τα πούμε κουβέντα είτε τα πούμε δεν ξέρω πώς θα τα πούμε, τα είπατε στην κυρία ή στη δεσποινίδα Μαργκώ Κουμανάκου, ναι ή όχι, κύριε Σκλαβενίτη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τα είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν τα είπατε. Τίποτα απ' αυτά δεν είπατε ή είπατε τα μισά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ορισμένα απ' αυτά είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή; Ξεκαθαρίστε μας ποια.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Π.χ. μου είπε η δεσποινίδα Κουμανάκου, αν δεν απατώμαι, ότι οι Τούρκοι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό ρωτάω, ποιο κομμάτι από το κείμενο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτή τη στιγμή από το κείμενο, θα απαντήσω εγώ βεβαίως εις την εφημερίδα *Δημοκρατικόν Λόγον*...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν μας ενδιαφέρει τι θα κάνετε, είναι δικό σας δικαίωμα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτή τη στιγμή από το κείμενο πρέπει να καθίσω γραμμή-γραμμή και λέξη-λέξη να δω ποια είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να συνεχίσει ο κ. Βαρβιτσιώτης και δεν ξέρω αν θα διακόψουμε, όμως να ξέρετε, κύριε Σκλαβενίτη, ότι θα διατεθεί κάποια ώρα σήμερα στη συνέχεια της συνεδριάσεως αυτής για να μας ξεκαθαρίσετε αυτό το θέμα. Γιατί, όπως καταλαβαίνετε, δεν είναι αυτοί οι ελιγμοί, δεν είναι σωστοί. Ή είπατε ή δεν είπατε, ποια είπατε να μας ξεκαθαρίσετε. Δεν μπορεί να αστειευόμαστε εδώ στην Επιτροπή που ερχόμαστε. Έτσι, κύριε Σκλαβενίτη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, επανέρχομαι στη συνέντευξη, σε ορισμένα σημεία της συνεντεύξεως. Λέτε ότι τα τηλέφωνα είχαν κοπεί.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είχαν κοπεί ή δεν είχαν κοπεί τα τηλέφωνα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καταρχήν, δεν είμαι σίγουρος ότι το είπα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άρα δεν απεδόθη σωστά...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, δεν είμαι σίγουρος αν το είπα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Λέτε παρακάτω: όμως και τότε θεώρησα απίστευτο ότι ο Αβέρωφ κράτησε ολόκληρη την προδοτική ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων. Θεωρείτε δηλαδή και τον Μπονάνο προδότη; Συγκεκριμένο ερώτημα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καταρχήν ποτέ δεν θα εκφραστώ, ποτέ σαν Έλληνας αξιωματικός, για συναδέλφους μου ότι ήταν προδότες.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άρα δεν το είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν πρέπει να το είπα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Λέτε παρακάτω: ο στρατός μας ήταν ικανός και έτοιμος να επέμβει μετά το πρώτο προγεφύρωμα που κάναμε. Άλλος μάρτυς μάς είπε ότι ο στρατός ευρίσκετο σε κατάσταση ημιαποσυνθέσεως, διότι παρενεβλήθη η επιστράτευση, η οποία είχε αποσυνθέσει τον δυναμισμό και την οργανωτική δομή του στρατεύματος και είχε μεσολαβήσει και το πραξικόπημα. Ήταν έτοιμος ο στρατός, μετά το πραξικόπημα, μετά τη 15ην Ιουλίου και μετά την 17ην Ιουλίου, που είχε γίνει το πρώτο προγεφύρωμα, να επέμβει, ναι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καταρχήν το πρώτο προγεφύρωμα έγινε στις 20 το πρωί.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Για τις 20 μιλάμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν μπορεί να πει κανένας ότι είχε αυτή την ικανότητα να επέμβει λόγω των συνεπειών του πραξικοπήματος.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Εντάξει. Δεν μένω στα άλλα, γιατί θα μας πείτε ποια απ' όλα αυτά στο τέλος. Συνεχίζω, κύριε πρόεδρε. Είπατε, απαντώντας σε ερώτηση συναδέλφου,

ότι τη διαταγή να παρουσιαστείτε στον Μπονάνο σάς την έδωσε ο διοικητής της 1ης ΜΕΟ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εσείς δεν ήσαστε στη 2η ΜΕΟ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είπα τη διαταγή. Ειδοποιήθην από...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ειδοποιήθητε από τον διευθυντή της 1ης ΜΕΟ να εμφανιστείτε στον αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων. Εσείς δεν υπηρετούσατε στη 2η ΜΕΟ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άρα το λογικό, αν θέλαμε να έχουμε την ιεραρχία του στρατεύματος, δεν ήταν αυτή τη διαταγή να σας τη μεταβιβάσει ο διευθυντής της 2ης ΜΕΟ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το λογικό αυτό είναι. Καθόλου απίθανο να έγινε. Δηλαδή να μου πει ότι πήγαινε εις τον διευθυντήν της 2ης ΜΕΟ που σε θέλει.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Είπατε, απαντώντας σε συνάδελφο, κύριε μάρτυς, είπατε μόνος σας, ότι γίνανε δύο ή τρία κύματα συλλήψεων Κυπρίων πολιτών. Το πρώτο έγινε το βράδυ της 15ης Ιουλίου, όταν εσείς δεν είχατε φτάσει, έτσι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το πρώτο είναι όλη την ημέρα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όλη την ημέρα, όταν εσείς δεν ήσασταν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Έγιναν μετά όμως και άλλες συλλήψεις, όταν εσείς πλέον ήσαστε στην Κύπρο. Είναι δυνατόν ο διευθυντής του Α2 να μην γνωρίζει αν έγιναν συλλήψεις και από ποιον διετάχθησαν οι συλλήψεις και ποιοι συνελήφθησαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο διευθυντής του 2ου Γραφείου ήταν αδύνατον να μη γνωρίζει.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Εσείς τι ακριβώς θέση είχατε στο 2ο Γραφείο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήμουν βοηθός του 2ου Γραφείου.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Εσείς δεν είδατε διαταγές οι οποίες εξεδίδοντο, δεν είναι ανάγκη να είναι γραπτές, προφορικές, συλλάβατε τον α ή τον β ή τον γ; Δεν μπορεί να μην το ακούσατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Άκουσα πολλές φορές, βεβαίως.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Αυτοί που συνελήφθησαν τι έγιναν, πού εκρατήθησαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλλον στις φυλακές Λευκωσίας.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν ρωτήσατε εκεί, εσείς νεοφερμένος στην Κύπρο, έχετε λίγες ώρες, γιατί τους συλλαμβάνουμε; Από περιέργεια, βγαίνει κάποια διαταγή εκδίδει ο διευθυντής του Α2 και λέει να συλλάβετε αυτούς τους 50, εσείς δεν ρωτήσατε γιατί τους συλλαμβάνουμε αυτούς τους 50;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Το ρωτήσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το ρώτησα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Ο συνάδελφος ο κ. Κουτσογιάννης σάς ρώτησε ότι ακούσατε, αν ακούσατε περί ενός Άγγλου ο οποίος έπεσε, χτυπήθηκε το αεροπλάνο του, και έπεσε και συνελήφθη από άνδρες πυροβολικού, ο οποίος ήρθε, τον 'φέραν στο Α2, και είπατε ότι τα άκουσα όλα αυτά, αλλά δεν μπορώ να τα βεβαιώσω. Είναι δυνατόν, να είστε ο πρώτος επιτελής του Α2...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν ήμουν ο πρώτος, κύριε βουλευτά.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ο δεύτερος επιτελής.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήμουν βοηθός.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ο βοηθός, ο τρίτος, ο τελευταίος επιτελής του Α2, να συμβαίνει ένα τέτοιο γεγονός, να πέφτει ένας Άγγλος πιλότος, να τον συλλαμβάνουν Έλληνες άνδρες του πυροβολικού ή των καταδρομών, δεν ξέρω, να τον φέρνουν ή να μην τον φέρνουν στο γραφείο σας και να μην πάρετε χαμπάρι, απλώς να το ακούσετε από φήμες;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω ότι τέτοιος Άγγλος συλληφθείς αιχμάλωτος εις το ΓΕΕΦ δεν ήρθε. Δεν πρόλαβα εγώ να ολοκληρώσω τις έρευνες, διότι πράγματι ήταν πολύ σοβαρό γεγονός. Δεν πρόλαβα να ολοκληρώσω αυτές τις έρευνες γι' αυτό που κυκλοφορούσε.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Απλώς φήμη κυκλοφορούσε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εσείς δεν γνωρίζετε και από φήμες... Μεταφέρετε φήμη, δηλαδή, εδώ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό που με ρώτησε ο κ. Κουτσογιάννης, βεβαίως, έτσι το μεταφέρω.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είπατε ότι κληθήκατε από τον κ. Μπονάνο, δύο-τρεις αξιωματικοί για να πάτε στην Κύπρο, αν κατάλαβα καλά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μήπως μπορείτε να μας πείτε τα ονόματα των άλλων δύο-τριών που εκλήθησαν από τον κ. Μπονάνο και οι οποίοι επεκαλέσθησαν τα παιδιά τους, την υγεία τους και δεν ήρθαν; Αν τους θυμάστε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τους θυμάμαι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Γυρίσατε στην Αθήνα, αφού τελείωσε η αποστολή σας στην Κύπρο, στις 6 του μηνός ή 7 Αυγούστου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γύρισα στις 5 Αυγούστου.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 5 Αυγούστου, μάλιστα. Μετά την επιστροφή σας, είπατε ότι είδατε όλη την ιεραρχία. Πρώτον ποιον είδατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρώτον είδα τον διευθυντή της ΔΙΚ, τον κ. Γαρδίκα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τον κ. Γαρδίκα. Το πιο λογικό δεν θα ήταν να δείτε αμέσως τον κ. Μπονάνο; Σας φωνάζει ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων. Σας επιλέγει, λόγω των προσόντων σας, όπως μας είπατε, των στρατιωτικών, και σας αναθέτει μια ειδική εντολή, ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων. Επιστρέφετε. Το πιο λογικό δεν είναι να δείτε αμέσως τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων; Αμέσως και να του πείτε, κύριε Αρχηγέ, μου ανέθεσες μια εντολή, επικαλούμαι τη μαρτυρία των στρατιωτικών εδώ μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώνετε, κύριε Βαρβιτσιώτη;

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Έχω ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν έχετε.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άλλο ένα λεπτό. Μπορείτε να μας πείτε, εκτός της ιεραρχίας, αν είδατε και άλλον να τον ενημερώσετε για την Κύπρο; Δηλαδή, συγκεκριμένα τον ταξίαρχο Ιωαννίδη τον είδατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν τον είδατε, δηλαδή, όταν γυρίσατε από την Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν ήρθα από την Κύπρο μέχρι σήμερα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μέχρι σήμερα δεν τον έχετε δει;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Τελευταία φορά, αν θυμόσαστε, πότε τον είδατε; Τον είδατε λίγες ώρες πριν πάτε στην Κύπρο; Τον είδατε μια μέρα πριν πάτε στην Κύπρο; Τον είδατε τυχαίως σε διάδρομο του επιτελείου, όπως λένε άλλοι, 15 μέρες πριν; Πότε τον είδατε για τελευταία φορά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να τον είδα πριν πάω εις την Κύπρο. Παρότι θα σας φανεί παράξενο...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι, δεν μου φαίνεται τίποτα παράξενο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, θα σας φανεί παράξενο ότι τον είδα στον διάδρομο στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πότε, δεν μας είπατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στις 15 του μηνός, θα πρέπει να ήταν 3.00΄ με 4.00΄ μεσημέρι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Όσον αφορά αυτό που είπατε, ότι θα μου φανεί παράξενο, δεν μου φαίνεται τίποτα παράξενο. Εγώ δέχομαι ό,τι λένε οι μάρτυρες. Δεν έχω κανέναν λόγο να το αμφισβητήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα παρακαλέσω τον κ. Λιαροκάπη να λάβει τον λόγο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς, η εξουσία του Μακαρίου και της κυπριακής κυβέρνησης ήταν νόμιμη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτό που έγινε στην Κύπρο εναντίον τους ήταν καθαρό πραξικόπημα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν πραξικόπημα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και εκ του αποτελέσματος ακολούθησε και η εισβολή. Ήταν τελικώς πράξη προδοσίας; Η εισβολή, η κατάληψη της Κύπρου από τους Τούρκους ήταν μια πράξη τραγωδίας, προδοσίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Γιατί έγινε το πραξικόπημα; Θέλουμε μια αιτιολόγηση. Τι λέτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θέλετε την προσωπική μου άποψη;

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Βεβαίως.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, διότι εγώ δεν το έκανα το πραξικόπημα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν λέω ότι το κάνατε εσείς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το πραξικόπημα εγώ νομίζω ότι απεφασίσθη, προσωπική μου άποψη βεβαίως, διότι ο αόρατος δικτάτορας, όπως αποκαλούσαν τον Ιωαννίδη, από τη στιγμή που εστάλη η επιστολή του Μακαριοτάτου για την αναχώρηση των Ελλήνων αξιωματικών από εκεί, είδε ότι δεν υπήρχε άλλη λύση, προσωπική μου άποψη βεβαίως αυτή.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή, έπρεπε να φύγει από ανάμεσα ο Μακάριος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, έπρεπε από την Κύπρον και αυτήν την πεποίθηση εμείς αποκομίσαμε εις τα επιτελεία που βρισκόμαστε, ότι έπρεπε να αποχωρήσουν οι Έλληνες αξιωματικοί από την Κύπρο και να σταματήσει η Ελλάδα να ενδιαφέρεται διά την Κύπρο. Αυτή την εντύπωση είχαμε αποκομίσει εμείς. Απεδείχθη τη 15η Ιουλίου ότι αυτή την εντύπωση την οποία είχαμε αποκομίσει εμείς, οι επιτελείς υπηρετούντες εις το επιτελείο, ότι αποχωρούν οι Έλληνες αξιωματικοί, ήταν, η εντύπωση που μας εδημιουργήθη, παραπλανητική.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Μάλιστα. Ενώ στ' αλήθεια αυτοί που το έκαναν, τι απέβλεπαν δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Απέβλεπαν να ανατρέψουν το νόμιμο καθεστώς.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και τι λέτε τώρα, επειδή είστε στρατιωτικός και δίδετε και όρκο εσείς, μόνοι τους το αποφάσισαν ή είχαν πάρει και πράσινο φως από ξένους ή τους Αμερικάνους καθαρά; Έχει τόλμη και χάρη η γενναιότητα και η λεβεντιά και αυτό θα έχει και μεγάλη επίπτωση στην κατάθεσή σας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, το ξέρω. Για να το αποφασίσουν καταρχήν έπρεπε να εξετάσουν παράγοντες. Τώρα αν πήραν πράσινο φως, ναι ή όχι, εγώ πιστεύω ότι θα πήραν, ας το πούμε, αυτό το πράσινο φως.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Τώρα, ποιοι το αποφάσισαν; Πρώτα είπατε ο Ιωαννίδης.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεύτερον, το αποφάσισαν οι κατώτεροι αξιωματικοί ή η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της εποχής εκείνης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η εντύπωση η δικιά μου είναι ότι το αποφάσισαν η στρατιωτική και πολιτική ηγεσία της εποχής εκείνης.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Μέσα σ' αυτούς ήξερε το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και έπαιρνε αποφάσεις;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν ήξερε ο αρχηγός δηλαδή;

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο Μπονάνος δηλαδή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήξερε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήξερε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο αρχηγός του Ναυτικού, του ΓΕΝ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήξερε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο αρχηγός της Αεροπορίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήξερε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Για την απόκρουση ύστερα της εισβολής που ήρθε έπρεπε να εφαρμοστεί το λεγόμενο σχέδιο Κ. Στα σήματα τα δικά σας που στέλνονταν από 'δώ αυτοί τι απαντούσαν; Έδωσαν εντολή να επέμβετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εντολή να επέμβουμε εδώσανε, με τη διαφορά ότι είχαν περάσει...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εκπρόθεσμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Χάθηκε, είπατε, ο πολύτιμος χρόνος, έτσι δεν είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Γιατί δεν έδωσαν εντολή να επέμβετε; Τι γνώμη έχετε; Σας απαντούσαν μην έχετε παραισθήσεις.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εγώ ρυθμίζω την ερώτηση, κύριοι συνάδελφοι, αν έχετε υπομονή, θα καταλάβετε, πάντως δεν είναι ανόητες οι ερωτήσεις.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω. Νομίζω ότι είχαν την εντύπωση, όπως το ’65 που βρέθηκα εγώ και το ’68, ότι οι Τούρκοι κάνουν άσκηση.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτή την εντύπωση μοναχοί τους την έβαλαν στο μυαλό ή άλλοι τους έλεγαν ότι οι Τούρκοι κάνουν άσκηση και μη φοβάστε; Διαβάσαμε τα έγγραφα του Υπουργείου Εξωτερικών, τα έγγραφα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, ακούσαμε την κατάθεση του Γεωργίτση και αποκρυσταλλώσαμε και εμείς μια πεποίθηση, ορθή ή λαθεμένη, δεν το εξετάζω. Δηλαδή, καθαρά πράγματα, ποιοι τους φούσκωσαν το μυαλό να λένε ότι άσκηση κάνουν οι Τούρκοι, μπλοφάρουν οι Τούρκοι, αυτοσυγκράτηση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μη με βλέπετε που αργώ να σας απαντήσω. Εάν ήμουν εις την Αθήνα και ζούσα τις καταστάσεις της Αθήνας, ασφαλώς θα ήξερα και ποιος τους φούσκωσε...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Τι γνώμη αποκρυσταλλώσατε έκτοτε και μέχρι τώρα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πιστεύω ότι τους φούσκωσαν, όπως είπατε, τα μυαλά, τους δώσανε εγγύηση πάρα πολύ, χωρίς να ξέρω ποιοι, δεν είμαι εις θέσιν να ξέρω ποιοι...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Έλληνες ή ξένοι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να διανοηθώ ποτέ ότι θα είναι Έλληνες, δεν το διανοούμαι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Συνεπώς θα είναι ξένοι. Στην Κύπρο τώρα που πήγατε το βράδυ στις 15 του Ιούλη αρχηγοί του πραξικοπήματος για την Κύπρο είχαν ορισθεί πρώτα ο Γεωργίτσης και δεύτερος ο Κομπόκης.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Ήταν ιεραρχία.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ήταν ιεραρχία αμφότεροι αρχηγοί, πρώτος ο Γεωργίτσης και δεύτερος ο Κομπόκης.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπήρχε και επιτελάρχης στο ΓΕΕΦ, αν δεν απατώμαι, που ήταν ο κ. Γιαννακόδημος.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτόν, δεν ξέρετε, εσείς είπατε έγινε σύσκεψη εδώ και τον Γιαννακόδημο δεν τον κάλεσαν. Κάλεσαν μόνο τον Γεωργίτση και κάλεσαν και τον Κομπόκη και δεν κάλεσαν ούτε τον Ντενίση. Μόλις έγινε η τούρκικη εισβολή, είπατε, δεν υπήρξε ετοιμότητα του ΑΕΔ. Αυτή η πλήρης ανετοιμότητα και η ανεπάρκεια, που φάνηκε από τις 17 του Ιούλη του 1974, συνεχίστηκε και μέχρι τις 5 Αυγούστου που φύγατε εσείς από την Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εσυνεχίσθη.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και τίμια πράγματα και παρότι φύγατε από την Κύπρο στις 5 Αυγούστου μέχρι τότε που έγινε ο ΙΙ ΑΤΤΙΛΑΣ αυτή η ανετοιμότητα μετεστράφη σε ετοιμότητα ή συνεχιζόταν η ίδια κατάσταση; Τι γνώμη έχετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από στρατιωτικής πλευράς συνεχιζόταν η ίδια κατάσταση.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και χάθηκε πολύτιμος χρόνος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είπατε, και σας τιμά αυτό, πέρα από αυτή την ανετοιμότητα, έχετε και εσείς ευθύνη που δεν πήρατε πρωτοβουλία να επέμβετε και είπατε μία φράση την οποία σημείωσα, αναλογισθήκαμε πού θα πάει η Ελλάδα. Τι θέλετε να πείτε; Μήπως πήγε το μυαλό σας ότι θα γίνει πόλεμος με τους Τούρκους; Αυτό εννοείτε ή τίποτε άλλο; Να το καταλάβουμε και εμείς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, αυτό εννοούσα και σας είπα μάλιστα ότι είχα λάβει υπόψιν μου και τις άλλες καταστάσεις που είχα ζήσει εις την Κύπρο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν ήσασταν στη σύσκεψη, εμείς ξέρουμε ότι έγινε η σύσκεψη στις 2 του Ιούλη και χρησιμοποιήθηκαν συγκεκριμένα πρόσωπα, Γεωργίτσης, Κομπόκης... και μέσα σ’ αυτούς ’στείλαν και εσάς στις 15 του Ιούλη το βράδυ στην Κύπρο. Τα πρόσωπα τα άλλα τα οποία χρησιμοποίησαν τι πιστεύετε δεν έπρεπε να είναι πρόσωπα εμπιστοσύνης τους; Ο Γεωργίτσης, ας πούμε, ο Κομπόκης, τι λέτε; Μπορούσε τώρα ο δικτάτωρ ο αόρατος, ο

Ιωαννίδης, και η παρέα του, μην πάει το μυαλό σας ότι ρωτάω για εσάς, να χρησιμοποιήσει πρόσωπα τα οποία δεν είναι της εμπιστοσύνης του για να βάλει αρχηγούς εις την Κύπρο, να κάνουν το πραξικόπημα, τι λέτε εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εμένα θα μου φαινόταν αδιανόητο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εσείς τώρα για την περίπτωση τη δική σας λέτε, ότι ήξεραν το γεγονός ότι μετείχατε στην Κοζάνη στο πραξικόπημα του Ιωαννίδη εναντίον του Παπαδόπουλου. Και δεύτερον ότι είσαστε υπασπιστής του Γρίβα, του μακαρίτη, και προφανώς θα είχατε δεσμούς με τους γριβικούς της ΕΟΚΑ για να τους επηρεάζετε, αυτή την εξήγηση μας δίνετε. Ήθελα να κάνω και άλλη μία αφελή ερώτηση, όταν ο Ιωαννίδης έκανε το πραξικόπημα ενάντια στον Παπαδόπουλο, εμείς οι κοινοί θνητοί πιστεύαμε ότι ο Παπαδόπουλος είναι Ο παντοδύναμος και σας ελέγχει όλους, μόνος του απετόλμησε αυτό ο Ιωαννίδης ή πήρε πράσινο φως απόξω, δηλαδή καθαρά πράγματα: «Παπαδόπουλε σε χρησιμοποιήσαμε, όσο θέλαμε, τώρα σε στίβουμε σαν λεμονόκουπα και βάζουμε άλλον», τι γνώμη έχετε, κι αν δεν το ξέρατε τότε μετά ταύτα, τι γνώμη αποκρυσταλλώσατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μετά μου δημιουργήθηκε αυτή η εντύπωση.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Έτσι είναι με τη στοιχειώδη λογική. Και χωρίς τη μεραρχία η οποία έφυγε από την Κύπρο, εάν δεν γινόταν το πραξικόπημα που έγινε στις 15 του Ιούλη, οι ελληνικές δυνάμεις εκεί, μαζί με το Μακάριο και τον κυπριακό λαό ενωμένο, θα είχαν συντρίψει την τούρκικη εισβολή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θα μου επιτρέψετε να αμφιβάλλω.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Γιατί; Για να το καταλάβω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Διότι οι δυνατότητες της Κυπριακής Εθνοφρουράς, χωρίς τη μεραρχία με ρωτήσατε;

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Χωρίς τη μεραρχία, με τις ελληνικές δυνάμεις που ήταν εκεί, αν δεν γινόταν ο σπαραγμός, αν δεν γινόταν το πραξικόπημα, Έλληνες, Μακάριος, ενωμένος ο Κυπριακός λαός, παλιοί γριβικοί και μακαριακοί, όλοι μαζί. Αν απετολμάτο η εισβολή των Τούρκων τότε, θα πετύχαινε ή θα συνετρίβετο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ νομίζω ότι με την κυριαρχία του αέρος και την κυριαρχία από την θάλασσα, ίσως η αντίσταση θα ήτανε μεγαλύτερη απ' ότι ήτανε όπως συνέβη, αλλά στο τέλος θα είχε μάλλον το ίδιο αποτέλεσμα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν θα προλαβαίναμε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να προλαβαίναμε τι;

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Μα αφού είπατε ότι αν δεν χάναμε τις 2 ώρες μετά την αιμορραγία εναντίον του Μακαρίου και αν αυτοί οι κολοκυθάδες της Αθήνας επενέβαιναν και σας ενίσχυαν, είπατε και χωρίς το Μακάριο θα αποκρούατε την Τούρκικη εισβολή. Τώρα σας λέω εγώ μαζί με τον Μακάριο, με τη στοιχειώδη λογική, δεν θα απεκρούετο η εισβολή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας είπα το εξής, εκτός αν το είπα βεβαίως λάθος, ότι η απόκρουση θα γινόταν οπωσδήποτε, του προγεφυρώματος. Οι Τούρκοι θα επαναλαμβάνανε την ενέργεια εφόσον δεν ενισχύετο η Κύπρος.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αν θα έκαναν αποβίβαση, αν θα έκαναν περίπατο, θα έκαναν περίπατο τότε οι Τούρκοι ή θα το σκέφτονταν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κοιτάξτε πάντως εγώ που έζησα εκεί στις πρώτες ώρες δεν κάνανε περίπατο. Κάνανε περίπατο τις επόμενες μέρες.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Τις επόμενες μέρες. Και μία τελευταία ερώτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Λιαροκάπη να έχετε υπόψιν σας ότι υπερέβην τον χρόνον.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ποιος έδωσε εντολή στον Παπαδόπουλο να πάρει την μεραρχία από την Κύπρο; Εντολή να του έδωσαν οι Τούρκοι δεν πιστεύω να πιστεύετε, τί λέτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν μπορώ να το ξέρω.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πάει το μυαλό σας στους Αμερικάνους;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, παρακαλώ τον κ. Ράλλη...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Όχι, μία απάντηση, πάει το μυαλό σας στους Αμερικάνους.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Γνώμη.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κοιτάξτε, κατ' αρχήν εγώ ανέπτυξα προηγουμένως τα γεγονότα της Κοφίνου...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Όχι. Μονολεκτικώς τη γνώμη έχετε. Μπορεί να δόθηκε η εντολή από ξένους και συγκεκριμένα από Αμερικάνους;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ράλλη να λάβει τον λόγο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Νομίζω αν δεν δημιουργούσαμε εμείς την Κοφίνου δεν θα έφευγε η Μεραρχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον λόγο έχει ο κ. Ράλλης.

ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι φτάσατε στις 15 του Ιουλίου το βράδυ, 11.00΄. Και είπατε ότι εκαίγετο ο Πενταδάκτυλος και εχαίροντο εκείνοι που είχαν κάποια συμφέροντα. Έτσι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΡΑΛΛΗΣ: Ποιοι ήσαν εγκατεστημένοι πάνω στον Πενταδάκτυλο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Πενταδάκτυλος δεν κατείχετο ολόκληρος.

ΡΑΛΛΗΣ: Από ποιους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είτε από τους Ελληνοκυπρίους είτε από τους Τουρκοκυπρίους. Ο Πενταδάκτυλος ολόκληρος, η οροσειρά του Πενταδακτύλου δεν ήταν οργανωμένη...

ΡΑΛΛΗΣ: Εσείς είπατε ότι εκαίγετο ολόκληρος ο Πενταδάκτυλος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από το αεροπλάνο είδαμε ότι εκαίγετο ο Πενταδάκτυλος.

ΡΑΛΛΗΣ: Μάλιστα. Ποιοι ήταν αυτοί που εχαιρόντουσαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει οι φωτιές αυτές, κατά τη δική μου άποψη και τη δική μου εκτίμηση, να είχαν αρχίσει οι Τούρκοι να καίνε τα δάση.

ΡΑΛΛΗΣ: Οι Τούρκοι τα κάψανε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έτσι πιστεύω εγώ, για να αρχίσουν να δημιουργούνται τα πεδία βολής. Δική μου εκτίμηση είναι αυτή.

ΡΑΛΛΗΣ: Για να τους χτυπάνε δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πεδία βολής, για να χτυπάνε αυτοί.

ΡΑΛΛΗΣ: Ο Πενταδάκτυλος άδειασε από τις δυνάμεις τις δικές μας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν άδειασε.

ΡΑΛΛΗΣ: Είστε βέβαιος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πότε, εννοείτε;

ΡΑΛΛΗΣ: Πριν από την εισβολή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν επιθεώρησα, βεβαίως, τον Πενταδάκτυλο πριν από την εισβολή...

ΡΑΛΛΗΣ: Μα, με συγχωρείτε, θα σας κάνω μια παρατήρηση: Τι Α2 ήσαστε; Τι δουλειά κάνατε; Δεν ξέρατε αν υπήρχαν δυνάμεις ελληνικές πάνω στον Πενταδάκτυλο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, την πρώτη περίοδο συμμετείχα και εγώ...

ΡΑΛΛΗΣ: Σας ρωτάω από τις 15 μέχρι τις 20.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ νομίζω ότι δυνάμεις στον Πενταδάκτυλο...

ΡΑΛΛΗΣ: Όχι τι νομίζετε, τι έγινε εκεί.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: ...πρέπει να υπήρχαν μονάδες ελληνοκυπριακές εις τον Πενταδάκτυλο.

ΡΑΛΛΗΣ: Ελληνικές δυνάμεις δεν υπήρχαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, ελληνοκυπριακές δυνάμεις.

ΡΑΛΛΗΣ: Ξέρω πολύ καλά ότι υπήρχαν ελληνικές δυνάμεις και ελληνοκυπριακές δυνάμεις στον Πενταδάκτυλο. Ναι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας είπα ότι υπήρχαν ελληνοκυπριακές δυνάμεις στον Πενταδάκτυλο.

ΡΑΛΛΗΣ: Μάλιστα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρωτήσατε ελληνικές. Ελληνικές εις τον Πενταδάκτυλο δεν υπήρχαν.

ΡΑΛΛΗΣ: Ξέρω, λέω, ότι ήταν και οι δύο δυνάμεις, και ελληνικές και ελληνοκυπριακές δυνάμεις. Σας λέω ότι απάνω στον Πενταδάκτυλο υπήρχαν ελληνικές δυνάμεις πριν από την εισβολή και πριν από το πραξικόπημα ακόμα και ελληνοκυπριακές δυνάμεις.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρωτήσατε και μου λέτε ότι στον Πενταδάκτυλο αν υπήρχαν τουρκοκυπριακές δυνάμεις...

ΡΑΛΛΗΣ: Ελληνικές δυνάμεις, ΕΛΔΥΚ και Εθνοφρουρά σάς λέω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: ΕΛΔΥΚ εις τον Πενταδάκτυλο δεν υπήρχε.

ΡΑΛΛΗΣ: Εθνοφρουρά υπήρχε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΡΑΛΛΗΣ: Αυτή η Εθνοφρουρά έφυγε πριν από την εισβολή από τον Πενταδάκτυλο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν έφυγε.

ΡΑΛΛΗΣ: Βέβαιον αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βέβαιον.

ΡΑΛΛΗΣ: Καλώς. Δεν θα κάνω άλλη ερώτηση, κύριε πρόεδρε. Επομένως, αυτό μονάχα, γιατί ξέρω πολύ καλά ότι ο Πενταδάκτυλος άδειασε και έμεινε ακάλυπτη η Κυρήνεια. Έγινε καμία επίθεση ή αντεπίθεση μάλλον, άμυνα από τον Πενταδάκτυλο κατά την εισβολή των Τούρκων;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έγινε.

ΡΑΛΛΗΣ: Καλώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Βασιλειάδη να λάβει τον λόγο.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: *Δημοκρατικός Λόγος*, διαβάζω: «Στην Εξεταστική Επιτροπή θα παρουσιάσω απόρρητα ντοκουμέντα που αποδεικνύουν τα προπαρασκευαστικά βήματα για την κατάληξη του Κυπριακού από τις αρχές της δεκαετίας του '60» και άλλα πολλά. Με ενδιαφέρει αυτό το κομμάτι. Εάν το είπατε, γιατί, αν μου πείτε δεν το είπα, σταματάει η ερώτηση, δεν μας δίνετε τα ντοκουμέντα; Γιατί η δουλειά μας εδώ είναι ακριβώς να μας βοηθήσετε με τα ντοκουμέντα και να βρούμε εμείς τους διαφόρους ενόχους κ.λπ. Αλλά μέχρι στιγμής ντοκουμέντα εγώ τουλάχιστον δεν είδα. Μπορεί τώρα να τα έχετε να μας τα δώσετε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το είπα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Εντάξει. Ευχαριστώ πολύ. Στον κ. συνάδελφο πριν, στον κ. Κουτσογιάννη, μεταξύ άλλων, όταν σας ρώτησε για ευθύνες πολιτικών, είπατε ότι δεν γνωρίζετε, αλλά ότι ακούτε, τα έχω σημειώσει, ότι υπάρχουν στοιχεία. Και σ' αυτό το θέμα την ίδια ερώτηση με την προηγούμενη θα σας κάνω. Εμείς εδώ, η δουλειά μας είναι να ψάξουμε να βρούμε τα στοιχεία. Σας παρακαλούμε, λοιπόν, εγώ σας παρακαλώ, βοηθήστε μας να βρούμε αυτά τα στοιχεία. Ποιοι τα έχουν τα στοιχεία; Ποιοι λένε ότι υπάρχουν τέτοια πράγματα; Ποιοι ξέρουν για το θέμα αυτό; Ονόματα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω. Από αυτά που έχω διαβάσει θα σας πω βεβαίως.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Όχι βιβλία, ξέρουμε και εμείς ανάγνωση. Άνθρωποι οι οποίοι είπαν κάποτε εμείς ξέρουμε ή δεν ξέρουμε εμείς, αλλά ο τρίτος μας είπε ή και ο πέμπτος, αλλά να πιάσουμε μια ακρούλα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν ξέρω κανέναν τέτοιον.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μάλιστα. Ευχαριστώ πολύ. Το είπατε όμως και μιλάμε για σοβαρά θέματα. Στην Κοζάνη, που είναι η τελευταία σας θέση πριν να έρθετε στη 2α ΜΕΟ του ΓΕΕΘΑ, τι καθήκοντα είχατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήμουνα διευθυντής του 2ου Γραφείου.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ήταν τότε που σας είδε ο συνταγματάρχης Ιωαννίδης και δεχθήκατε να τον βοηθήσετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Απαντήσατε πριν σε μια ερώτηση για την αποστρατεία σας, η οποία έγινε τον μήνα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάρτιο.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μάρτιος '75. Με τις πρώτες δηλαδή κρίσεις μετά τη μεταπολίτευση, με τις ειδικές κρίσεις;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μας διαβάσατε ακριβώς τι έγραψε το συμβούλιο με ψήφους 5 - 0 κ.λπ. Τώρα αυτά είναι τα επίσημα κείμενα. Γιατί σας αποστράτευσαν; Τι πιστεύετε εσείς πλέον των κειμένων ή για ποιον λόγο και 5 - 0 και Μάρτιο του '75; Τι λέγανε; Ποια ήταν η πραγματική αιτία όπως τη 'βλέπαν εκείνοι, εσείς μπορεί να αισθάνεστε αθώος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ την πραγματική αιτία την βλέπω ότι μου καταλογίσανε το ότι πήγα εις την Κύπρο, ότι είχα εκτεθεί βεβαίως εις την Κύπρον, κατά την άποψη του Τύπου, του κυπριακού και του ελληνικού, και ότι έπρεπε να αποστρατευτώ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Αυτό το ξαναείπατε και είπατε και για κάποιον, αν δεν κάνω λάθος, κ. Μουζουρίδη κάτι τέτοια.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μουζουρίδη, όχι δεν είπα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κάπως έτσι. Ψευτοήρωες που τους σώσατε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Α, μάλιστα. Τα κατέθεσα στην αναφορά αυτά.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Πώς τον είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μουζούρης ή Μουζουρίδης, δεν θυμάμαι. Μουρουζίδης, μάλιστα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μουρουζίδης. Γιατί σας κατηγορούν αυτές οι εφημερίδες, δημοσιογραφική ενδεχομένως ανευθυνότης, γιατί; Ποιες είναι οι κατηγορίες, οι οποίες, μάλιστα, έπαιξαν ώστε ενδεχομένως να επηρέασαν και το συμβούλιο κρίσεων; Τι σας κατηγορούν; Τι σας είπαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ότι δεν τους εφέρθην... Καταρχήν ότι πήγα και επετέθην στον σταθμό Λεμεσού.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Επιτεθήκατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, βεβαίως και τους σκότωσα κι όλους. Ότι συνοδευόμενος ο Σαμψών με τον μάρτυρα αυτόν τον Μουρουζίδη, είπα εγώ, γιατί τον φέρνεις μέσα στο επιτελείο, ενώ πρέπει να τον στείλεις εις το δικαστήριο. Αυτά μου καταμαρτυρούν. Δεν μου καταμαρτυρούν ασφαλώς τίποτα άλλο.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Αναφέρατε σε ορισμένα σημεία ότι τοποθετηθήκατε στη 2η ΜΕΟ του ΓΕΕΘΑ, του ΑΕΔ. Μετά εμφανίζεστε και στην αναφορά σας αναφέρετε στη ΔΙΚ του ΑΕΔ. Ποιο από τα δύο είναι; Τι ακριβώς υπάρχει εδώ πέρα; Ώστε η ΔΙΚ, η ειδική διεύθυνση που εδημιουργήθη στο ΑΕΔ για το Κυπριακό, ξεκίνησε μέσα από τη 2η ΜΕΟ του ΑΕΔ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Τώρα, εσείς ήσαστε ένας νεαρός επαγγελματίας ταγματάρχης που εκινείσθο την εποχή εκείνη μέσα στο ΑΕΔ, Αρχηγείο Στρατού, όπως ήταν φυσικό, 2η ΜΕΟ, ΔΙΚ, επίλεκτες θέσεις. Πρέπει να ήσαστε καλός επαγγελματίας. Δεν μπορεί να βάλουν όποιον να 'ναι σε μια καινούρια διεύθυνση για το μεγαλύτερο, το σπουδαιότερο εθνικό θέμα του τόπου την εποχή εκείνη. Εκτός από τα ωραία επίσημα, που μας είπατε, κυκλοφορούσατε και στους διαδρόμους, μιλάγατε με συμμαθητάς, με γνωστούς, με τούτο με το άλλο, προφανώς και με ανθρώπους του στενού περιβάλλοντος και του Ιωαννίδη. Τι έχετε ακούσει επάνω στο θέμα; Πώς ελήφθη η απόφασις από τον Ιωαννίδη για το πραξικόπημα και, σπουδαιότερα κι απ' αυτό, πώς ο Ιωαννίδης δεν ανησύχησε για ενδεχόμενη παρέμβαση των Τούρκων; Και μήπως έχετε ακούσει κάτι παραπάνω απ' ό,τι έχουν γράψει οι εφημερίδες για τη βοήθεια των Αμερικανών, που καθησύχασαν τον Ιωαννίδη οι Αμερικάνοι. Τι έχετε ακούσει, διάδρομο, παρασκήνιο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο διάδρομος, παρασκήνιο, εγώ άκουγα και άλλοι συνάδελφοι ακούγαμε ότι ο Ιωαννίδης και το περιβάλλον του είχαν αποφασίσει να πάρουν τους Έλληνες αξιωματικούς από την Κύπρο. Μ' αυτήν την πεποίθηση ήμαστε και αυτά ακούγαμε, ο διάδρομος, το παρασκήνιο.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Δεν ήταν αυτή η ερώτηση, ίσως δεν τη διατύπωσα καλά εγώ. Με ενδιαφέρει, από τις κουβέντες με τους συναδέλφους, τους συμμαθητάς, του περιβάλλοντος του Ιωαννίδη, τι έλεγαν αυτοί έστω και μετά; Πώς ο Ιωαννίδης ήταν ήσυχος ότι δεν θα παρέμβουν οι Τούρκοι; Κυκλοφορούν ένα σωρό. Οι Αμερικάνοι τον είχαν καθησυχάσει, το είπε άλλωστε και στον Σίσκο, είναι αποδεδειγμένο. Μήπως ξέρετε κάτι παραπάνω να φωτίσετε την Επιτροπή μας; Είναι ένα από τα σπουδαία θέματα που ερευνούμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα ότι δεν ξέρω.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Δεν ξέρετε τίποτα γι' αυτό το θέμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μάλιστα. Να γυρίσω λίγο στο σχέδιο Κ στην Κύπρο. Εκεί αναφέρατε ότι είναι κάπως δικαιολογημένος ο διοικητής του ΓΕΕΦ, που κράτησε επί δύο ώρες περίπου τις δυνάμεις και δεν ξεκίνησε τις

επιχειρήσεις, διότι δεν του έδωσαν εντολή και ότι έπρεπε να του δώσουν από το ΑΕΔ, για να εφαρμόσει τα προβλεπόμενα, τις μετακινήσεις κ.λπ. κ.λπ. του σχεδίου Κ, αν κατάλαβα καλά. Ερωτώ, εάν ξέρετε το σχέδιο Κ, που είμαι σχεδόν βέβαιος ότι το ξέρετε καλά, υπάρχει ρητή διάταξις εις το σχέδιον Κ η οποία να λέει ότι, για να εφαρμοστούν, έστω και οι προκαταρκτικές κινήσεις, μετακινήσεις μονάδων, εννοώ, απαιτείται έκδοσις εντολής από το ΓΕΕΘΑ; Υπάρχει ρητή εντολή, κείμενο, αν φέρουμε εδώ, ο αγαπητός συνάδελφος κ. Λιβανός το θέλει πολύ, αυτό το Κ, θα το βρούμε γραμμένο μέσα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να υπάρχει ρητή.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ο κ. Λιαροκάπης σάς έκανε ένα ερώτημα. Εγώ εκεί θέλω λιγάκι να προσθέσω κάτι επάνω στο ίδιο ερώτημα. Σας ρώτησε μήπως οι ξένοι παράγοντες απεφάσισαν κάποια στιγμή ότι τους χόρτασε ο Παπαδόπουλος, ότι είχαν να πάρουν από τον Παπαδόπουλο το πήραν και απεφάσισαν αυτοί οι ξένοι παράγοντες να τον κάνουν στην πάντα. Ό,τι ήταν να τους δώσει τους έδωσε. Και είπατε δεν ξέρετε, αλλά σε εκτιμήσεις που κάνετε μετά αργότερα νομίζετε ότι έτσι έγινε. Επάνω σ' αυτό εγώ θα ήθελα να κάνω μια μικρή ερώτηση. Βεβαίως, μετά τον Παπαδόπουλο ήρθε ο Ιωαννίδης. Δηλαδή, με το ίδιο σκεπτικό ο Ιωαννίδης επελέγη από τους Αμερικανούς για να παίξει το παιχνίδι τους εις τον τόπο, τον χώρο ετούτο εδώ που από κάποια ημερομηνία και μετά δεν τους ικανοποιούσε ο Παπαδόπουλος; Δηλαδή, ο δικτάτωρ Ιωαννίδης ήταν ο εκλεκτός των Αμερικανών που ανέλαβε να εφαρμόσει διάφορα πράγματα εν συνεχεία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας απαντήσω σ' αυτό;

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ναι, βέβαια.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν πιστεύω να βρήκαν τέτοιον εκλεκτό.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Θα επιμείνω σ' αυτό και έχω και άνεσιν χρόνου ακόμα. Είπατε ότι κατά τη γνώμη σας, εκτιμήσεις εκ των υστέρων, αυτό ισχύει για τον Παπαδόπουλο. Ήταν ο εκλεκτός ο Παπαδόπουλος, κάποια στιγμή μπούχτισαν για τον α, β, γ, δ λόγο και απεφάσισαν να τον κάνουν στην πάντα, ο ξένος παράγων. Λέω τώρα εγώ αυτός ο ξένος παράγων, αυτοί που είναι, οι Αμερικάνοι, ξέρω εγώ ποιοι είναι, εν συνεχεία μπήκε εδώ η δικτατορία του Ιωαννίδη. Εάν ο πρώτος σας συλλογισμός είναι σωστός, λογικώς θα πρέπει ο Ιωαννίδης να ήταν ο εκλεκτός αυτών των ανθρώπων για να παίξει τα συμφέροντά τους, όχι της Ελλάδος. Παρακαλώ, απαντήστε μου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλλον πρέπει να ήταν ο εκλεκτός.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ευχαριστώ πολύ, τελείωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ξέρω εάν οι κύριοι συνάδελφοι επιθυμούν να προχωρήσουμε την εξέταση του μάρτυρος. Είναι 10 ακόμη και συνεπώς δεν υπάρχει περίπτωση να τελειώσει. Αν θέλετε να προχωρήσουμε μισή ώρα σύμφωνοι, αλλά, πέρα από την εξέταση του μάρτυρος, έχουμε να ξεκαθαρίσουμε το θέμα της συνεντεύξεως και συνεπώς αυτή τη μισή ώρα θα τη φάμε εκεί. Νομίζω ότι είναι προέχον να ξεκαθαρίσουμε το θέμα της συνεντεύξεως. Αν το νομίζετε και εσείς, να προχωρήσουμε να ξεκαθαρίσουμε το θέμα και μεθαύριο πλέον ολοκληρώνεται ο κατάλογος.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Σκλαβενίτη, θα διακόψουμε... Φυσικά θα επανέλθετε την Πέμπτη και ώρα 6.30΄, αλλά πρέπει να ξεκαθαρίσουμε το θέμα της συνεντεύξεως. Στην αρχή είπατε ότι δεν δώσατε καμία συνέντευξη. Μετά τα είπατε αλλιώς και τελικά είπατε ότι για να ξεκαθαρίσετε τι έχετε πει και τι δεν έχετε πει θέλετε να καθίσετε να τη διαβάσετε λέξη με λέξη και να μας σημειώσετε τι είπατε απ' αυτά και τι δεν είπατε. Να ρωτήσω και εγώ λοιπόν τώρα: Θέλετε να την έχετε μπροστά σας, είστε οπτικός τύπος, ή θέλετε να σας διαβάζω εγώ τμήμα τμήμα. Να σας διαβάζω εγώ και να το έχετε και μπροστά σας, έτσι; Για την

επικεφαλίδα δεν σας ρωτάω, διότι αυτό είναι βέβαια θέμα της εφημερίδος. «Η ηγεσία των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων τον Ιούλιο του '74 πρόδωσε την Κύπρο. Ήξεραν τα πάντα για τα σχέδια της τουρκικής εισβολής και δεν έκαναν τίποτα, απεναντίας εμπόδισαν με κάθε τρόπο οποιαδήποτε προσπάθεια αντίστασης. Εφαρμόστηκε ξεκάθαρα το χουντικό σχέδιο λύσης του Κυπριακού». Αυτή τη φράση, που είναι εντός εισαγωγικών και με μαύρα γράμματα, την είπατε, κύριε Σκλαβενίτη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θα με αναγκάσετε πάλι να σας πω, καταρχήν, ότι δεν έδωσα συνέντευξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας ρωτώ αν δώσατε συνέντευξη και απλή κουβέντα να την πείτε σας λέω αυτή τη φράση την είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είπα τίποτα απολύτως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα προηγουμένως είπατε ότι θέλετε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Σκλαβενίτη, ξέρετε ο πρόεδρος έχει δικαιώματα ανακριτού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ξέρετε. Παρακαλώ και σας εφιστώ την προσοχή επ' αυτού του σημείου, διότι πλέον μας εμπαίζετε. Δεν είναι πράγμα αυτό. Είπατε στον κ. Βαρβιτσιώτη τα άλφα πράγματα, είπατε στον κ. Ξαρχά τα βήτα πράγματα, είπατε στον κ. Βασιλειάδη τα γάμα πράγματα, είπατε σε μένα τα δέλτα πράγματα. Τέλος πάντων, τι είναι απ' όλα αυτά; Τη δεσποινίδα Κουμανάκου λέτε ότι την είδατε στο σπίτι σας επ' ευκαιρία μιας επισκέψεως, μιας προσκλήσεως που έκαμε η κόρη σας να έρθει και αφού είχαν κάνει προηγουμένως κάποιες τηλεφωνικές συνεννοήσεις. Και σας είδε εκεί και ξέρω εγώ τι κουβεντιάσατε και της είπατε για το Κυπριακό. Και σας απήντησε για το Κυπριακό και αρχίσατε κάτι να λέτε. Τι είπατε λοιπόν στη δεσποινίδα Κουμανάκου για το Κυπριακό; Αυτή τη συνέντευξη που γράφει η δεσποινίς την είδε στο όνειρό της ολόκληρη ή είπατε κάποιες φράσεις; Και στο τέλος είπατε ότι κάποιες φράσεις από αυτές φαίνεται, διότι μας είπατε, νομίζω στον κ. Βαρβιτσιώτη ή στον κ. Ξαρχά, απαντώντας είπατε ότι για να βρω ποιες φράσεις είπα πρέπει να την ψάξω. Τώρα λοιπόν έρχομαι και σας λέω να την ψάξετε. Τι κατάσταση είναι αυτή, κύριε Σκλαβενίτη; Σας παρακαλώ θερμώς. Παρεξηγείτε νομίζω την ευγένεια με την οποία χειριζόμεθα τα πράγματα. Η ευγένεια αυτή είναι απότοκος της δημοκρατίας, κύριε Σκλαβενίτη, να ξέρετε, δεν είναι απότοκος αδυναμίας ή οτιδήποτε. Είναι απότοκος της πίστεως την οποία έχουμε στις ελευθερίες και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Αν εσείς δεν έχετε την ίδια εντύπωση, είναι δικαίωμά σας, είναι θέμα δικό σας. Μην μας εμπαίζετε λοιπόν. Πέστε μας στα σοβαρά: Δώσατε τη συνέντευξη; Κουβέντα κάματε με την κ. Κουμανάκου γύρω από το Κυπριακό; Μην τη χαρακτηρίζετε συνέντευξη. Εγώ σας διευκόλυνα και είπα η επικεφαλίδα δεν σας ρωτώ, διότι βέβαια είναι θέμα της εφημερίδος, από κει και πέρα τα υπόλοιπα είναι ουσία, κουβέντα κάματε με τη δεσποινίδα ή κυρία Κουμανάκου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω ότι η κυρία Κουμανάκου επεσκέφθη το σπίτι μου και ασφαλώς της είπα καλωσορίσατε, καθίστε να σας κεράσουμε καφέ, την ρώτησα ο πατέρας σου αν είναι στρατηγός, εφόσον μου την είχανε φέρει, τι έχεις τον Ανδρέα τον Κουμανάκο, ο οποίος είναι συμμαθητής μου, τι έχεις τον Αργύρη τον Κουμανάκο, μου είπε θείος της κ.λπ. και με ρωτούσε μετά για το Κυπριακό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Εσείς τώρα τι απαντήσατε σ' αυτές τις ερωτήσεις που σας έκανε για το Κυπριακό; Σας ζήτησε την άδεια να χρησιμοποιήσει μαγνητόφωνο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μου είπε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και τι της είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Της είπα εδώ, παιδάκι μου, ήρθες να κάνεις επίσκεψη. Μαγνητόφωνο δεν χρειάζεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και στη συνέχεια, χωρίς μα-

γνητόφωνο πλέον, τι είπατε με την κ. Κουμανάκου; Αυτό σας ρωτώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, μεταξύ των άλλων, εκτός αυτών που σας είπα, ασφαλώς συζητήσαμε και διά το Κυπριακόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Τι δηλαδή συζητήσατε για το Κυπριακό; Τι είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πότε πήγατε, τι κάνατε, τι δείξατε. Ούτε ντοκουμέντα ανέφερα ούτε πολιτικές ηγεσίες έθιξα ούτε στρατιωτικές ηγεσίες έθιξα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι. Είπατε π.χ. ότι έχει γραφτεί και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανέναν η ιστορία, στην Εξεταστική Επιτροπή θα παρουσιάσω απόρρητα ντοκουμέντα, σας ρώτησε και ο κ. Βασιλειάδης, που αποδεικνύουν αυτό και είπατε δεν το είπατε αυτό, έτσι; Εδώ ανακατεύετε ότι στην Κύπρο υπηρετούσαν ο Ντάβος, σαν διευθυντής του 3ου Σώματος Στρατού γραφείο επιχειρήσεων, ο Γαλατσάνος, ο Καρύδας, ο Παλαΐνης, ο Σταθόπουλος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Μετά την απόσυρση της Ελληνικής Μεραρχίας ο δρόμος ήταν ανοιχτός και το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου το τέλειο άλλοθι. Στην Αθήνα ο Μπονάνος είχε γίνει αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, ο Γαλατσάνος Αρχηγός Στρατού, ο Αραπάκης στο Ναυτικό, ο Παπανικολάου στην Αεροπορία και ο Ντάβος διοικητής του 3ου Σώματος Στρατού. Η συμμορία ήταν έτοιμη για δράση». Τα είπατε αυτά ή δεν τα είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Λοιπόν, συμμορία, καταρχήν δεν συνηθίζω να χρησιμοποιώ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ανεξάρτητα αν του χαρακτήρα σας δεν είναι να λέτε τη λέξη συμμορία, το είπατε ή δεν το είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα ποιοι υπηρετούσανε εις την Κύπρο την εποχή που ήμουν εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Την εποχή όχι που ήσαστε εσείς εκεί. Αυτό είπατε συνέπεσε να υπηρετούν ο κ. τάδε και ο κ. τάδε και ο κ. τάδε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και δεν είπατε ότι εκεί που υπηρετούσαν οργάνωναν από τότε τα προπαρασκευαστικά βήματα για την κατάληξη του Κυπριακού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν διενοήθην. Δεν το έχω σκεφτεί μέχρι τώρα, δεν το είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το έχετε σκεφτεί, δεν το είπατε. Είπατε ότι «τα τμήματα προχώρησαν νικηφόρα, τα δικά μας τα τμήματα δηλαδή, είναι χαρακτηριστικό του υψώματος Κιόνελι, όπου οι Τούρκοι είχαν το αρχηγείο τους. Οι δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ και της Εθνοφρουράς άρχισαν κατά τις 11.00΄ το πρωί βάσει σχεδίου να προχωράνε για να το καταλάβουν. Προχώρησαν νικηφόρα καταλαμβάνοντας τα αναχώματα και, ενώ έμενε ένα μικρό σχετικό κομμάτι μέχρι να φτάσουν στην κορυφή, ο Γεωργίτσης με εντολή της Αθήνας έδωσε διαταγή να οπισθοχωρήσουν για να επαναλάβουν την επιχείρηση τη νύχτα που θα ήταν καλύτερα». Το είπατε αυτό ή δεν το είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συζητούσα με δύο παιδιά και προσπαθούσα να τα πείσω ότι οι Έλληνες, όσοι βρεθήκαμε, Έλληνες και Ελληνοκύπριοι, στην Κύπρο πολεμήσαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λυπούμαι πάρα πολύ, αλλά αυτοί οι χαρακτηρισμοί, Έλληνες και Ελληνοκύπριοι, μου φαίνεται ότι είναι λιγάκι ευρύτεροι... Παρακαλώ πέστε μας τι είπατε με αυτά τα παιδιά που συζητούσατε. Τι κουβέντα κάματε γύρω από τα κυπριακά; Δεν φαντάζομαι να τους λέγατε, συμπτωματικά ότι ξέρεις εγώ υπηρετούσα με τον Ντάβο και με ποιους άλλους εις την Κύπρο; Τι είπατε τέλος πάντων; Ξεκαθαρίστε μας αυτό το πράγμα. Σεβαστείτε τον εαυτό σας. Σεβαστείτε το ότι είστε ταγματάρχης του ελληνικού στρατού. Σεβαστείτε την ιδιότητά σας. Γιατί δειλιάζετε και δεν λέτε τι είπατε ή ότι δεν είπατε τίποτα;

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό λοιπόν είναι θέμα που θα το αντιμετωπίσει σε άλλο δικαστήριο ο μάρτυς. Εμείς θα στείλουμε τα πρακτικά όπου δει, εφόσον υπάρχει ισχυρισμός ότι υπάρχει μαγνητόφωνο, θα στείλουμε τα πρακτικά όπου δει και από κει και πέρα ας

ξεμπλέξει ο κ. μάρτυς με άλλο δικαστήριο. Ορίστε, κύριε Παπαστεφανάκη.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Νομίζω, κύριε πρόεδρε, ότι δεν μπορούμε να φύγουμε από 'δώ μέσα, αν δεν ξεκαθαρίσουμε αυτή την ιστορία, και ο μόνος τρόπος για να ξεμπλοκαριστούμε είναι νομίζω ένας. Να πάρει την εφημερίδα ο κ. Σκλαβενίτης, να τη διαβάσει και να μας πει αυτό δεν το είπα. Ό,τι δεν είπε να μας το πει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό δεν κάναμε τώρα;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ίσως έτσι δεν διευκολύνεται. Μόνος του να διαβάσει και να μας σημειώσει τι δεν είπε. Να μας το πει μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Σκλαβενίτης παρακαλείται να διαβάσει μόνος του εκεί τη συνέντευξη και να μας πει είπε ή δεν είπε τίποτε απ' αυτά και ποια είπε.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, ο μάρτυρας έχει δικαίωμα να ανακαλέσει οποιαδήποτε ενδεχόμενη συνέντευξη έχει δώσει. Εμείς όμως και εγώ προσωπικά στον εαυτό μου δεν νομίζω ότι πρέπει να επιτρέψουμε να διαψεύσει ο μάρτυρας ένα ημερήσιο φύλλο μέσα σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα. Γι' αυτό προτείνω να κληθεί εδώ η δεσποινίς Κουμανάκου και η κόρη του μάρτυρος, για να διαπιστώσουμε εάν και σ' αυτό το εντελώς δευτερεύον σημείο ψεύδεται ο κ. μάρτυς ή όχι. Και μπορεί μετά να ανακαλέσει, να πει την ανακαλώ εξ ολοκλήρου, δικαίωμά του, αλλά δεν μπορεί να φύγουμε από δω και να πούμε ότι κάτι που το έδωσε δεν το έχει δώσει. Πρέπει να προφυλάξουμε και τον δημοκρατικό Τύπο της χώρας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, διαβάστε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν επιτρέπεται, εγώ πάντως...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, δεν επιτρέπεται τίποτε. Αυτό που σας λέω να κάνετε. Η κυρία που έκανε την κουβέντα αυτή μαζί σας υπερέβαλε τα όσα είπατε ή είπε λιγότερα ή έγραψε λιγότερα απ' όσα είπατε ή τέλος πάντων έσφαλε στη διατύπωση κ.λπ.; Πέστε μου, σας παρακαλώ πολύ, μία-μία παράγραφο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μου είπατε να επισημάνω ποια σημεία τα έχω πει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πέστε λοιπόν ποια σημεία είπατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Όλοι όσοι ήμαστε στην Κύπρο εκείνες τις μέρες ήμαστε ένοχοι. Ένοχοι, διότι δεν αφήσαμε τα κορμιά μας ...»

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, παρακαλώ απ' αυτά που είπατε. Αυτό το είπατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Μέχρι τώρα όλοι τα ρίχνουν όλα σε οποιονδήποτε άλλο εκτός από τον εαυτό τους. Η Ιστορία έχει γραφτεί και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανέναν. Στην Εξεταστική Επιτροπή θα παρουσιάσω...» δεν το είπα... Εδώ να σας διαβάσω «Όταν στην Κύπρο υπηρετούσαν ο Ντάβος σαν διευθυντής 3ου Γραφείου επιχειρήσεων, ο Γαλατσάνος, ο Καρύδας, ο Παλαΐνης και ο Σταθόπουλος». Εγώ έδειξα στις δύο δεσποινίδες αυτή τη φωτογραφία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας παρακαλώ, δεν σας ρωτάω για τις φωτογραφίες ούτε θέλω να επαληθεύσω τα όσα λέτε. Εγώ ρωτάω...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα ότι υπηρετούσαν στην Κύπρο ο Ντάβος σαν διευθυντής 3ου- Γραφείου, ο Γαλατσάνος, ο Καρύδας, ο Παλαΐνης και ο Σταθόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μετά την άλλη φράση «Μετά την απόσυρση της Ελληνικής Μεραρχίας...»;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν θυμάμαι να συζήτησα για την απόσυρση της Ελληνικής Μεραρχίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. «Στην Αθήνα ο Μπονάνος είχε γίνει αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, ο Γαλατσάνος...»;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αμέσως να σας πω ό,τι έχω σημειώσει. «Με έμφαση τόνισα ότι χάθηκαν πολύτιμες ώρες στις 20.7.74 για την αντιμετώπιση των Τούρκων...».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για παράδειγμα το λέτε αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άρα κάτι γενικότερο είχατε πριν πει, αφού λέτε για παράδειγμα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είπα για παράδειγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να σας πω για παράδειγμα, δεν το είπατε. Απλώς λέτε, χάθηκαν οι δύο πολύτιμες ... Από κει αρχίζετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Από την Αθήνα μάς έλεγαν να μην κουνηθούμε, γιατί οι Τούρκοι κάνουν άσκηση απλώς και ότι έχουμε παραισθήσεις». Αν ενθυμούμαι καλώς, τη συζήτηση που κάναμε, έφερα το παράδειγμα ότι βλέπαμε τους αλεξιπτωτιστάς, έλεγαν ότι έχουμε παραισθήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα και αυτό το είπατε. Παρακάτω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Προχώρησαν νικηφόρα καταλαμβάνοντας τα αναχώματα, ενώ ανέμενε ένα μικρό σχετικά κομμάτι μέχρι να φτάσουν στην κορυφή».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Ο Γεωργίτσης με εντολή της Αθήνας», λέτε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το «με εντολή της Αθήνας» δεν είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν ενθυμούμαι να το είπα και για Γεωργίτση και για εντολή της Αθήνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Πάντως οπισθοχωρήσαν πράγματι αυτά τα τμήματα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτά τα τμήματα λόγω των σοβαρών απωλειών και το ότι έγινε η επίθεση νύχτα, διετάχθη από το ΑΕΔ να ανασυγκροτηθούν για να επιτεθούν τη νύχτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Επετέθησαν τη νύχτα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Φτάνει να σας πω πως ο Ντενκτάς, μόλις είδε το πρωί την προέλαση των Ελλήνων, ζήτησε ελικόπτερο για να φύγει από το αρχηγείο τους».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έγινε αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από τις πληροφορίες που είχαμε...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από τις πληροφορίες που είχαμε.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το είπατε δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να το συζήτησα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, το συζητήσατε με την κ. Κουμανάκου; Και είπατε χαρακτηριστικώς «μετά όμως φύγαμε εμείς»; Δηλαδή, αντί να φύγει ο Ντενκτάς, φύγαμε εμείς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είπα τέτοιο πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είπατε. Μάλιστα. Εντάξει.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας τονίζω ό,τι είπα, ό,τι συζήτησα δηλαδή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, τι άλλο είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Πάντως αρκεί η Εξεταστική Επιτροπή να ζητήσει το πολεμικό ημερολόγιο του ΓΕΕΦ για να αποδειχθούν όλα».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό το είπατε; Είναι στο σημείο όπου αναφέρει «Δεν υπήρχε σωστή πληροφόρηση... εκεί στα τηλέφωνα». Πάντως τα τηλέφωνα δεν τα είπατε; Τα είπατε για τα τηλέφωνα, ότι είχαν κοπεί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι. «Κανείς μας δεν ήθελε να πιστέψει την αλήθεια της προδοσίας», το είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να συνεχίσω; Πού με ρωτάτε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτού που είπατε, «πάντως αρκεί η Εξεταστική Επιτροπή...», αμέσως πριν από αυτό. Πέστε τα μοναχός σας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, δεν είπα. Σας τονίζω τι θυμάμαι ότι είπα. Τι συζήτησα. «Οι Κύπριοι και οι Έλληνες της ΕΛΔΥΚ πολέμησαν γενναία, όπου τους άφησαν και ρίξανε και 27 τούρκικα αεροπλάνα. Και μέχρι τελευταία στιγμή περιμέναμε ενισχύσεις από την Ελλάδα. Τίποτα δεν θα χανόταν, αν είχαν έρθει έστω και ελάχιστες επικουρίες». Επικουρίες, δεν τη χρησιμοποιώ την έκφραση, δεν τη θυμάμαι. Νομίζω, δεν συζήτησα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για ποιο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν συζητώ την έκφραση επικουρίες, κύριε πρόεδρε. Δεν μπορώ να θυμηθώ δηλαδή τις λέξεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τη λέξη δηλαδή επικουρίες; Καλά. Ναι, κυρία Ακρίτα, τι θέλετε;

ΑΚΡΙΤΑ: Ελπίζω ο κ. μάρτυς να κατάλαβε ότι η συζήτηση αυτή δεν οφείλεται στο ότι

έδωσε συνέντευξη, ήταν απόλυτα ελεύθερος να δώσει συνέντευξη, ούτε ότι κάνουμε κάποια λογοκρισία. Η συζήτηση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι ο κ. μάρτυς διέψευσε την ύπαρξη της συνέντευξης και σε συνεχεία ανεγνώρισε ότι είπε ορισμένα πράγματα. Αυτή η κουβέντα που κάνουμε εδώ οφείλεται μόνο και μόνο σε αυτό το ξεκαθάρισμα. Δεν πρόκειται ούτε για λογοκρισία ούτε για απαγόρευση του να δίνει συνεντεύξεις ο οποιοσδήποτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πολύ σωστή η παρέμβαση της κ. Ακρίτα, αλλά βέβαια αυτό είναι δεδομένο, διότι εμείς είπαμε από την πρώτη στιγμή στον κ. μάρτυρα ότι μπορεί να δίνει όσες συνεντεύξεις θέλει και να απαντά σε οποιονδήποτε δημοσιογράφο θέλει. Το θέμα εδημιουργήθη εδώ από το γεγονός ότι ο κ. μάρτυς μάς ανάγκασε να κάνουμε έναν έλεγχο της αξιοπιστίας του πλέον, διότι μας λέει είπα, δεν είπα, συνήντησα, δεν συνήντησα κ.λπ. Προχωρούμε, κύριε μάρτυς, παρακάτω. Είπατε τίποτε άλλο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Εγώ ο ίδιος παρουσιάστηκα στον Αβέρωφ, όταν γύρισα από την Κύπρο μεταξύ 5 και 10 Αυγούστου, και του είπα ότι πρέπει να σταλούν αμέσως στρατιωτικές ενισχύσεις και προπάντων να φύγουν...». Πρέπει να κουβέντιασα ότι παρουσιάστηκα εις την ιεραρχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, όχι στον Αβέρωφ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είχατε παρουσιαστεί πράγματι στον Αβέρωφ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα και προηγουμένως που κατέθετα, κύριε πρόεδρε, ότι παρουσιάστηκα σε όλη την ιεραρχία από τον διευθυντή της ΔΙΚ μέχρι και τον Υπουργό Εθνικής Αμύνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μέχρι και του κ. Αβέρωφ. Είναι αλήθεια αυτό, αλλά δεν το είπατε στη συνέντευξη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άλλο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: «Μου δήλωσε πως καταλαβαίνει το πάθος μου και πως είμαι καλός πατριώτης, αλλά δυστυχώς για την Κύπρο δεν γίνεται τίποτα πια». Ότι αυτά μου τα είπε ο κ. Αβέρωφ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν εις την κουβέντα που κάναμε και τώρα θα σας πω βεβαίως την αξιοπιστία μου, κύριε πρόεδρε. Εις την κουβέντα που κάναμε είπα ότι έφτασα μέχρι την ιεραρχία και μου διευκρίνισε ο κ. Υπουργός της Εθνικής Αμύνης γιατί δεν μπορεί να ενισχυθεί η Κύπρος. Και να έρθω τώρα εις την αξιοπιστία μου, αν επιτρέπετε, σε σχέση με τη συνέντευξη.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μου επιτρέπετε να σας αναφέρω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήρθε μια δεσποινίδα, όπως σας την περιέγραψα, επίσκεψη. Ασφαλώς, όπως ακούστηκε εδώ, έχει μαγνητοφωνήσει τη συνομιλία. Δεν έχω υπόψη μου, ήταν η πρώτη κουβέντα που έκανα με δημοσιογράφο και νόμιζα ότι, όταν λέει ότι εγώ λόγω τιμής ήρθα να σε δω σαν κόρη και εγώ ως στρατιωτικού κ.λπ. κ.λπ., δεν πίστευα ποτέ, και πράγματι σας διαβεβαιώνω, ότι το πρωί που ήρθα εδώ δεν είχα διαβάσει τον *Δημοκρατικό Λόγο* και τη συνέντευξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως, αυτό δεν το αμφισβητούμε. Ούτε και εγώ την είχα διαβάσει.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επομένως δεν έδωσα καμία συνέντευξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα τη δεσποινίδα Κουμανάκου τη συναντήσατε πότε; Θυμάστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήταν το Σαββατοκύριακο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στο σπίτι σας, είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στο σπίτι μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως της δείξατε και τις αναφορές αυτές που μας διαβάσατε εμάς; Το Σάββατο ή την Κυριακή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και το Σάββατο και την Κυριακή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, και το Σάββατο και την Κυριακή την είδατε. Μάλιστα. Ήταν δυο επισκέψεις στο σπίτι σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Παρακάλεσε η δεσποινίς

Κουμανάκου, επειδή τα θεώρησε τόσο ενδιαφέροντα διά την ιστορία, να ξαναεπισκεφθεί και την Κυριακή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόσες ώρες σάς απησχόλησε η δεσποινίς Κουμανάκου το Σάββατο και πόσες ώρες την Κυριακή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να με απασχόλησε 2 με 3 ώρες το Σάββατο και πρέπει να με απασχόλησε και την Κυριακή και να την απασχόλησα και εγώ βεβαίως 3 ώρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τις δείξατε αυτές τις αναφορές που μας διαβάσατε σήμερα εδώ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τις αναφορές δεν τις έδειξα, της είπα όμως ότι έχω υποβάλει αναφορές στην υπηρεσία μου, για να ανασκευαστούν τα διάφορα δημοσιεύματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Της δείξατε τις αναφορές, της είπατε εδώ αυτές είναι οι αναφορές;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μπορεί να της τις έδειξα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και κάτι άλλο συγκεκριμένα, γιατί πρόκειται για ένα πρόσωπο πολύ μεγάλης και γνωστής πολιτικής ιστορίας. Της μιλήσατε συγκεκριμένα για τον Καραμανλή, ναι ή όχι; Γιατί εδώ η εφημερίδα, εδώ η συνέντευξις μιλάει περί Καραμανλή. Θέλω να μου πείτε: Μιλήσατε στη δεσποινίδα Κουμανάκου περί Καραμανλή ονομαστικά, ναι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για τον Καραμανλή ονομαστικά... Καταρχήν νομίζω με την δεσποινίδα Κουμανάκου, εφόσον βεβαίως η δεσποινίδα Κουμανάκου έχει το μαγνητόφωνο, το οποίο εγώ βεβαίως δεν ήξερα ότι το έχει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το ξέρουμε αυτό, αν έχει.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, λέμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ελέχθη από κάποιον.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συζήτησα μόνο διά τους συναδέλφους μου, επειδή ήταν κόρη συναδέλφου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Για τον Καραμανλή είπατε τίποτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν συζήτησα για τίποτε άλλο εκτός από τους συναδέλφους μου, επειδή ήταν κόρη συναδέλφου. Για τον Καραμανλή δεν είπα τίποτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τίποτε. Δηλαδή αυτές τις 2-3 ώρες που κάματε το Σάββατο και άλλες 3 την Κυριακή της είπατε αυτά που μας είπατε τώρα εδώ, τα τρία πραγματάκια αυτά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ συζήτησα σε μια νεαρά 28 έως 30 ετών περίπου, είναι συνομήλικη με την κόρη μου, το πώς θα πρέπει να μην επαναλαμβάνουν τα ίδια σφάλματα οι νέοι που επαναλάβαμε εμείς, αυτές τις πολλές ώρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και κάτι άλλο. Μας δηλώσατε ότι πλην της ιδιότητος του ταγματάρχου έχετε και ιδιότητα ιδιωτικού υπαλλήλου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μπορείτε να μου πείτε πού εργάζεσθε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εργάζομαι στην ανώνυμο εταιρία Ι. & Σ. Σκλαβενίτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αδέρφια σας είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αδέρφια μου είναι. Είναι Ιωάννης και Σπυρίδων Σκλαβενίτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι αυτά τα γνωστά σούπερ μάρκετ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, διά ημών, εάν ο κ. μάρτυς προτού έρθει εδώ, το Σάββατο ή την Κυριακή ή τη Δευτέρα συσκέφτηκε με άλλους αξιωματικούς σχετικά με τη σημερινή του κατάθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να σας ρωτήσω: Το Σάββατο ή την Κυριακή ή τη Δευτέρα, πάντως πριν έρθετε εδώ να εξετασθείτε, δηλαδή πριν από τη σημερινή μέρα συνεσκέφθητε με άλλους συναδέλφους σας για το τι θα πείτε, άμα θα έρθετε εδώ;

ΜΕΛΟΣ: Όχι, τι θα πει, αν συναντήθηκε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συναντηθήκατε και αν μιλήσατε, αν κουβεντιάσατε γύρω από το θέμα αυτό, το Κυπριακό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με κανέναν απολύτως.

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, εάν γνωρίζει και αν είδε το τελευταίο δεκαπενθήμερο τον κ. Αλφαντάκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γνωρίζετε και είδατε το τελευταίο δεκαπενθήμερο τον κ. Αλφαντάκη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τον γνωρίζω ούτε κατ' όψιν ούτε τον έχω δει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, εντάξει. Διακόπτουμε για την Πέμπτη, ώρα 6.30΄ το απόγευμα, κατά την οποία παρακαλείται ο κ. μάρτυς να προσέλθει και πάλι.

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για δύο λεπτά. Κι εσείς, κύριε Κουτσογιάννη, για ένα ή δύο λεπτά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, όπως θα έχετε ασφαλώς αντιληφθεί και οι άλλοι συνάδελφοι, έχει δημιουργηθεί κατά το τελευταίο εικοσιτετράωρο, αν θέλετε τριαντάωρο, ένα πελώριο θέμα. Σε τι συνίσταται αυτό το πελώριο θέμα; Θα μου επιτρέψετε δύο λόγια από μερικές εφημερίδες του τελευταίου εικοσιτετραώρου. Χαρακτηρίζει την Επιτροπή μια εφημερίδα «Παρακολουθώντας κανείς την εξέλιξη της διαβόητης υπόθεσης του Φακέλου της Κύπρου, έχει την έντονη αίσθηση ότι με μία προχειροφτιαγμένη παράσταση περιοδεύοντος επαρχιακού θιάσου κρύβεται το μεγάλο δράμα των παρασκηνίων», αυτό είναι μία. Η άλλη είναι ακόμα χειρότερη. «Θα καταλήξει εκεί που θα καταλήξει και η τωρινή», η έρευνα εννοεί, «τίποτα το ενδιαφέρον, γιατί ενδιαφέρον θα είχε, αν μεν εύρισκαν κάτι για τον Ανδρέα Παπανδρέου ή για τον Κ. Καραμανλή. Όλα τα άλλα τους είναι αδιάφορα. Μόνο τα δύο ΚΚ έψαξαν», δηλαδή ο κ. Κάππος και το ΚΚΕ Εσωτερικού ενδιαφέρονται για την αλήθεια, εμείς οι άλλοι, οι μεν θέλομε να βγάλομε τον κ. Καραμανλή σκάρτο, οι δε τον κ. Παπανδρέου και ούτω καθεξής. Υπάρχει και ένα άλλο θέμα, κύριε πρόεδρε, εκτός από τα δημοσιεύματα τα οποία τα γνωρίζετε, διότι τα κρατάει η γραμματεία. Είναι κι άλλα. Υπάρχει το θέμα του κ. Σκλαβενίτη, ο οποίος, ενώ στην Επιτροπή δεν είπε σχεδόν τίποτα, τον παρέλαβαν οι δημοσιογράφοι και απεκάλυψε πράγματα τα οποία ούτε καν είχαμε διανοηθεί ότι μπορεί ο κύριος αυτός να αποκαλύψει. Ούτε λίγο ούτε πολύ, έβγαλε ότι ο κ. Αβέρωφ έκαψε φακέλους. Λέει ότι είναι φήμες. Αλλά δεν είναι αστείο να λέει ένας αξιωματικός ότι φήμες λέγουν ως υπουργός Αμύνης ότι διέταξε την καύσιν φακέλων και αναφορών. Ένα άλλο θέμα το οποίο θέλω να αναφέρω στην Επιτροπή, διότι ίσως να μην το γνωρίζει, είναι ότι προχθές, τη 15η Ιουλίου, υπήρχε μία διαδήλωσις, εκδήλωσις για τη 15η, την επέτειο. Εκεί θα πρέπει να σας διαβεβαιώσω ότι τα σχόλια για την Επιτροπή μας δεν ήσαν καθόλου κολακευτικά. Και κάτι ακόμα. Γράφουν τα πρακτικά; Διότι αυτά ήθελα εγώ να γραφούν. Εις σύσκεψιν η οποία έγινε σε κάποιου από τους κυρίους που εξετάσαμε το σπίτι, στην περιοχή Παπάγου, ενώπιον άλλων αξιωματικών οι οποίοι έσπευσαν να μάθουν τι έγινε εδώ μέσα, ούτε λίγο ούτε πολύ, ο ελαφρότερος χαρακτηρισμός για την Επιτροπή, όλους μας, ήταν ότι είμαστε ανόητοι, για να μην φτάσω εις τους βαρύτερους χαρακτηρισμούς, τους οποίους γνωρίζετε πολύ καλά, ποιοι θα ήταν. Με αυτά τα δεδομένα, κύριε πρόεδρε, και με το δικαίωμα το οποίο έχουν πλέον οι μάρτυρες, που εσείς καλώς επράξατε και τους δώσατε αυτό το δικαίωμα, δεν μπορούσατε να κάμετε κι αλλιώς, να βγαίνουν και να λένε ό,τι θέλουνε και να μπορούν να αποκαλύπτουν πράγματα τα οποία εδώ δεν διανοούνται να αποκαλύψουν και να πηγαίνουν πάρα πέρα και να μας κατηγορούν ως ανόητους. Έχει δημιουργηθεί, και το βλέπω σε πολλούς πλέον ανθρώπους αυτό, κάποια ανησυχία και πολλά ερωτηματικά ως προς το εάν κάνουμε καλά τη δουλειά μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, μέχρις αυτού, νομίζω ότι εκφράσατε ό,τι θέλατε να εκφράσετε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, έχω και κάτι ακόμη. Έχω και ένα παράπονο να εκφράσω, κύριε πρόεδρε, ως προς το θέμα της ώρας. Διότι καλώς ή κακώς είχα ξανακάνει αυτήν την παρατήρηση, εφόσον οι συνάδελφοι απεφάσισαν κι εγώ σέβομαι πάντα την πλειοψηφία, εσείς ως πρόεδρος να ερωτάτε όσο θέλετε και καλά κάνετε. Εσείς ερωτήσατε, και ορθώς ενδεχομένως, δύο ώρες κι ένα τέταρτο αυτή τη φορά. Εμείς είχαμε 10 λεπτά. Και σαν να μην έφταναν τα 10 λεπτά, τα υπόλοιπα 5 τα ετονίζατε λέγο-

ντας, 5, 4, 3, 2. Ο Σκλαβενίτης, αποτέλεσμα αυτού, είχε να κοιτάει το ρολόι, να ρωτήσω εγώ τρεις ερωτήσεις μέσα σε δύο λεπτά, να ξύνεται και να με κοροϊδεύει τα υπόλοιπα 13. Κοιτώντας το ρολόι κι εσείς, στο τέλος μου λέτε τελειώσατε. Αυτό δεν είναι ανάκρισις, κύριε πρόεδρε, κι εγώ λυπούμαι, σας αγαπώ, σας τιμώ, αλλά δεν μπορώ να το δεχθώ, διότι δεν κάνω τη δουλειά μου. Έμεινα με ερωτήσεις τις οποίες είχα στο φάκελό μου αναπάντητες, καίριες κατά τη γνώμη μου, θα μου πείτε εδώ ότι όλοι μας θεωρούμε καίριες τις ερωτήσεις μας, το δέχομαι, διότι όλοι θεωρούμε τους εαυτούς μας εξυπνότερους από τους άλλους, δεν μπορώ να πω όχι. Αλλά, οπωσδήποτε, δεν είναι δυνατόν να μην μπορούμε να ρωτήσουμε αυτά που θέλουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, κύριε Λιβανέ, σύμφωνοι είμαστε, αλλά εκάματε τώρα 5 λεπτά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τι να κάνω, κύριε πρόεδρε, αυτό το άγχος της ώρας. Εφάγαμε τον Αύγουστο ολόκληρο, χωρίς να πάρει απόφαση η πλειοψηφία. Εφάγαμε την τρίτη συνεδρίαση της εβδομάδος την οποία είχαμε ρίξει στον Ιούλιο, χωρίς να πάρει απόφαση η πλειοψηφία. Όλα δεν μπορούν να γίνουν εις βάρος της ανακρίσεως. Μου επιτρέπετε, με όλο το σεβασμό και την αγάπη, αλλά εδώ γίνονται όλα εις βάρος της ανακρίσεως. Δηλαδή, θα φτάσω στο σημείο να πω ότι μερικές εφημερίδες βρίσκονται εν δικαίω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν κατάλαβα, κύριε Λιβανέ, γιατί η επίθεσίς σας αυτή. Δεν κατάλαβα να έκαμα τίποτα, χωρίς απόφαση της Επιτροπής. Γιατί το αποδίδετε σε έλλειψη αποφάσεως της Επιτροπής; Αφού είπαμε να κόψουμε την τρίτη μέρα, γιατί δεν είναι δυνατόν να τα βγάλουμε πέρα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάντως, δεν βγαίνει η ανάκρισις, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διότι δεν μπορούμε να τα βγάλουμε πέρα εμείς. Δεν μπορούν οι πρακτικογράφοι να αποδώσουνε, διότι δεν μπορεί να γίνει. Πώς το λένε. Ως προς τον χρόνο, για το αν ο κ. Σκλαβενίτης κοίταγε το ρολόι του, δεν θα μας ρυθμίσει την υπόθεσιν ο κ. Σκλαβενίτης, ούτε με το αν κοίταγε το ρολόι του ούτε ενδεχομένως εάν επέτρεψε στον εαυτόν του την ασέβειαν να ειρωνευθεί κάποιον. Που δεν ειρωνεύθη νομίζω κάποιον. Αλλά, εν πάση περιπτώσει, αν πάλι οι χαρακτηρισμοί των κ. αξιωματικών ότι είμαστε όλοι ανόητοι είναι σωστοί ή όχι και αν αυτό έπρεπε να πούνε ή αντιθέτως έπρεπε να πούνε ότι η δημοκρατία έχει το πλεονέκτημα να επιτρέπει ελευθερία, τότε τι να σας πω, έχομε αυτό το μειονέκτημα ως δημοκρατία, να μην μπορούμε να κάνουμε αλλιώς παρά να εφαρμόζομε τα δημοκρατικά δεδομένα. Λοιπόν, δεν θα πάρω εγώ τώρα να κρίνω τι είπε ο αξιωματικός που ελέχθη εδώ πέρα στο σπίτι στο δήμο Παπάγου. Εγώ, κύριε Λιβανέ, μου αρκεί να έχω τη συνείδησή μου ήσυχη, διότι έκανα το καθήκον μου. Παρατηρήσατε επίσης ότι μίλησα επί δύο ώρες και ένα τέταρτο εγώ κι εσάς σε περιόρισα στα 12 λεπτά. Αυτό είναι απόφαση της Επιτροπής. Αν μίλησα δύο ώρες και ένα τέταρτο δεν το θυμάμαι. Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι ο πρόεδρος των επιτροπών, των συλλογικών οργάνων, των δικαστηρίων, όλων αυτών έχει τη δυνατότητα να εξαντλεί τα θέματα κατά την κρίση του και, όταν τα εξαντλεί τα θέματα, να μην υπάρχει, αν είναι δυνατόν, περιθώριο ερωτήσεως σε κανέναν. Εγώ τα εξαντλώ ώς εκεί που νομίζω. Εσείς νομίζετε ότι δεν τα έχω εξαντλήσει και γι' αυτό ερωτάτε. Θέλετε να εκφράσετε δυσπιστία προς το πρόσωπό μου; Εκφράστε την ευθέως, κύριε Λιβανέ. Να τεθεί το θέμα σε ψηφοφορία στην Επιτροπή, διότι κάθε μέρα αυτή τη δουλειά μού κάνετε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κάθε άλλο παρά αυτό είχα διάθεση να κάμω, αλλά δεν μπορεί να περιοριστούμε στα 12 λεπτά, δεδομένου ότι δεν τελειώσαμε τη δουλειά μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό αποφάσισε η Επιτροπή κι αυτή την απόφαση εκτελώ. Εάν η Επιτροπή θέλει να ανακαλέσει, και σας το είπα μια μέρα αυτό, γιατί μου το είπατε, όταν θα

'ρθει ο Μπονάνος, 12 λεπτά πάλι και σας είπα, ότι, όταν θα έρθει ο Μπονάνος ή οποιοσδήποτε άλλος, η απόφαση της Επιτροπής είναι ελευθέρως ανακλητή, αν θέλετε, την ανακαλούμε. Αλλά, αν θέλετε, σε τέτοια περίπτωση, θα ξέρετε ότι η Επιτροπή θα κάμει 3 χρόνια και φοβούμαι ότι οι προσπάθειες παρατάσεως των ερωτήσεων, μη λήψεως υπόψιν της ώρας που λέτε. Τρέχει η ώρα, τι να κάνουμε, αφού τρέχει, να την σταματήσουμε; Να μην λαμβάνουμε τίποτα απ' αυτά υπόψιν, καταλήγουν, χωρίς να το θέλετε εσείς, καταλήγουν σε κατάργηση ουσιαστικώς της Επιτροπής. Δηλαδή, σε κατάλυση του έργου της.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάντως, εγώ δεν τελείωσα τις ερωτήσεις μου στον Σκλαβενίτη και θα ήθελα να παρακαλέσω να τον ξανακαλέσουμε ως μάρτυρα πάλι από την αρχή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν μπορεί να γίνεται αυτή η δουλειά, να καλούμε πάλι από την αρχή. Εγώ θεωρώ, αν θα θέλατε να ρωτήσετε τη γνώμη μου επ' αυτού, για τον Σκλαβενίτη ειδικώς που λέτε, θα έλεγα ότι μετά τη συνέντευξη που έδωσε εκεί πέρα στερείται της τιμής να δεχθεί άλλες ερωτήσεις από μας. Είναι ο άνθρωπος ο οποίος πρέπει πλέον να τύχει περιφρονήσεως από μας, αυτό είναι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ναι, αλλά στα πρακτικά δεν έχουν καταγραφεί αυτά, κύριε πρόεδρε, ενώ εδώ συλλαμβάνεται ότι ο άνθρωπος είναι ψεύτης και θα πρέπει στα πρακτικά να έρθει σε αντίφαση με τον εαυτό του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οπωσδήποτε μπορούμε να προχωρήσουμε. Εν τω μεταξύ, έχει ζητήσει τον λόγο προ της ημερησίας διατάξεως, κύριε Περάκη, με συγχωρείτε, εζήτησε ο κ. Βαρβιτσιώτης, προηγουμένως ο κ. Κουτσογιάννης, τώρα βλέπω ότι ζητεί και ο κ. Περάκης και κάποιος άλλος και ο κ. Μπαντουβάς. Πάντως ο κ. Κουτσογιάννης είχε ζητήσει πρώτος. Αλλά θα σας παρακαλούσα σε ένα λεπτό, δύο. Διότι εναντία περιπτώσει, δεν μπορώ χωρίς να πειθαρχούμε στην ώρα, δεν μπορώ πλέον όχι τον πρόεδρο της Επιτροπής να κάνω, δεν μπορώ να καταλάβω τι γίνεται εδώ μέσα δηλαδή. Διότι, όταν πρόκειται να φάμε προ της ημερησίας διατάξεως μια ώρα... Ορίστε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε πρόεδρε, όπως γνωρίζετε, οι δημοσιογράφοι και η ΕΡΤ μάς πιέζουν αφόρητα είτε να δώσουμε πληροφορίες είτε να δώσουμε φωτογραφίες, αλλά κυρίως να μπούνε στην αίθουσα εδώ που είναι η Εξεταστική Επιτροπή και να πάρουν κάποιες εικόνες, χωρίς βέβαια συνεντεύξεις και τέτοια. Το θέτω υπ' όψη σας, αν και το γνωρίζετε, διότι αυτό γίνεται κάθε μέρα που ερχόμαστε εδώ για την εξέταση. Νομίζω ότι θα μπορούσαμε ίσως μια φορά να τους αφήσουμε να μπούνε μέσα. Θα έλεγα για σήμερα όμως ότι αυτό ίσως είναι λίγο δύσκολο, γιατί είμαστε μόνο 11-12 συνάδελφοι. Εγώ θέτω το θέμα και, αν μπορείτε, να αποφασίσετε ή να αποφασίσει η Επιτροπή. Αυτό είναι το ένα θέμα. Το δεύτερο είναι, σε σχέση με αυτά που είπε ο κ. Λιβανός, για ορισμένες εφημερίδες που λένε ότι τα μεν ΚΚ θέλουνε να βρούνε την αλήθεια κι εμείς των άλλων κομμάτων δεν θέλουμε, θα αναγκαστούμε κάποια στιγμή, κύριε πρόεδρε, να δώσουμε τα πρακτικά του τι λέει ο καθένας εδώ μέσα. Διότι αυτό είναι μία νόμιμη άμυνα. Λοιπόν, εγώ πιστεύω ότι τουλάχιστον ορισμένοι συνάδελφοι, για να μην πω όλοι, έχουμε πει πάρα πολύ σκληρά πράγματα εδώ πέρα με πολιτισμένο τρόπο βέβαια και το μονοπώλιο αυτό του ποιοι είναι πατριώτες και ποιοι θέλουνε να βρούνε την αλήθεια προκύπτει από τα πρακτικά. Θα ήθελα να θέσω υπό προειδοποίησιν τις εφημερίδες, αλλά και την Επιτροπή, κύριε πρόεδρε, ώστε να αμυνθούμε κι εμείς νομίμως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Μπαντουβάς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, όσον αφορά αυτά που ελέχθησαν σχετικά με τη στάση των εφημερίδων, των δημοσιογράφων, τα λεγόμενα σε κοινωνικούς κύκλους και σε κύκλους πρωταγωνιστών της περιόδου εκείνης, είναι αναμενόμενα. Όσον αφορά τη λειτουργία της Επιτροπής, νομίζω ότι είναι κοινή η πεποίθηση όλων μας ότι

λειτουργεί άψογα και ότι έχει κατορθωθεί, προς τον παρόν, να έχομε άριστες ψυχικές σχέσεις μεταξύ μας. Υπάρχει κάποια νευρικότητα καμιά φορά η οποία οφείλεται στον φόρτον εργασίας που έχουμε. Γι' αυτό ακριβώς θα ήθελα, κύριε πρόεδρε, να διευκρινίσω ότι καμία φορά κι από πλευράς, εδώ, των θέσεών μας η έκφρασις των απόψεων ή, αν θέλετε, των εισηγήσεών μας προς το προεδρείο γίνεται κάπως έντονα. Θα πρέπει με τη διάθεση που έχομε εμείς να κατανοήσομε το δικό σας φόρτον εργασίας, τόσο εις την Επιτροπή όσον και στο τμήμα, με την ίδια κατανόηση να μας αντιμετωπίσετε κι εσείς. Και νομίζω ότι ο σεβασμός και η εκτίμηση που έχει εκδηλωθεί από την Επιτροπή μέχρι σήμερον προς το προεδρείο είναι από τις σπάνιες περιπτώσεις. Από εκεί και πέρα όλες οι πληροφορίες αυτές, χωρίς να αποτελούν κατευθυντήριον γραμμή, νομίζω ότι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν για να μπορούμε να τις αντιμετωπίζομε όσο μπορούμε πιο ψύχραιμα. Αυτό σαν γενική παρατήρηση. Θα ήθελα όμως, κύριε πρόεδρε, και τελειώνω, να θέσω υπόψη του προεδρείου και της Επιτροπής ότι έχω δύο νέα στοιχεία τα οποία ίσως είναι χρήσιμα για την ενημέρωση της Επιτροπής. Το ένα είναι ένα αντίγραφο του πολεμικού ημερολογίου από τις 15 του μήνα, του Ιουλίου δηλαδή του '74, μέχρι τις 22 του ίδιου μήνα. Είναι πολύ βραχύ, είναι πιστή αντιγραφή του επισήμου ημερολογίου, το οποίο μάλλον έχει καταστραφεί, διότι δεν έχει βρεθεί μέχρι τώρα. Γνωρίζω και μπορώ να καταθέσω στην Επιτροπή το όνομα του αντιγράψαντος, ο οποίος ήδη είναι αντιστράτηγος εν αποστρατεία και τότε είχε νευραλγική θέση, και επίσης έχω ένα αντίγραφον της εξετάσεως του μάρτυρα Περδίκη, ο οποίος ήτο στρατιωτικός ακόλουθος κατά την περίοδο εκείνη στο Λονδίνο κι ο οποίος αναφέρεται σε κάτι που έχει σχέση και με εκείνα που έγραψαν οι εφημερίδες σήμερα, όσον αφορά την καταστροφή στοιχείων. Ότι δηλαδή ηρωτήθη εάν κάποιο πρόσωπο συνήργησε με παράγοντες της πρεσβείας μας στο Λονδίνο να καταστρέψουν στοιχεία του Φακέλου της Κύπρου. Αναφέρεται επίσης σε πληροφορίες που έδωσε ο ίδιος σε όλους τότε τους πρωταγωνιστές, Ιωαννίδηδες, Μπονάνο κ.λπ. για την επικείμενη απόφαση και πώς του απήντησαν. Νομίζω ότι και τα δύο κείμενα, επειδή είναι πολύ συνοπτικά, θα ήταν ωφέλιμα, αν μπορούσαν, να αναγνωσθούν στους συναδέλφους, για να λάβουν γνώση οι συνάδελφοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Μπαντουβά, είναι πολύτιμα τα στοιχεία τα οποία φέρνετε. Αυτά είναι πολύτιμα ασφαλώς στοιχεία, αλλά τι συμβαίνει, την κατάθεση του κ. Περδίκη την έχουμε, αν είναι αυτή, ενώπιον του κ. Μπέλκα. Ως προς το πολεμικό ημερολόγιο, δεν το ήλεγξα, είτε το έχουμε είτε δεν το έχουμε, καλώς κάνετε που τα καταθέσατε και σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Ως προς το άλλο το θέμα το οποίον είπατε, για το προεδρείο, δεν κατάλαβα καλά τι θέλατε να πείτε. Αν αντέδρασα κάποτε εντονότερα ίσως από το σύνηθες είναι γιατί υβρίσθην, όχι για τίποτα άλλο, αν δεν υβριζόμην, δεν επρόκειτο, καταλάβατε; Λοιπόν, κύριε Κουτσογιάννη, να σας κάνω ερώτημα σ' αυτά που είπατε και μετά να δώσω τον λόγο στον κ. Βαρβιτσιώτη.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, μου επιτρέπετε μια παρατήρηση σ' αυτό που είπατε. Σαν Επιτροπή θα μου επιτρέψετε να μην δεχτώ αυτόν τον χαρακτηρισμό. Δεν νομίζω ότι απετόλμησε κανείς από την Επιτροπή, ούτε ήθελε ούτε απετόλμησε, να σας υβρίσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είναι κάτι που είναι άδικο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όλοι λέμε για όνομα του Θεού, αγαπητέ μου κύριε Λιβανέ, λέμε για όνομα του Θεού, αλλά τις κουβέντες μας τις λέμε, οι οποίες πικραίνουνε, καταλαβαίνετε; Οι οποίες βαράνε στην καρδιά. Ο κ. Κουτσογιάννης. Θέσατε ένα ερώτημα για την παρουσία των φωτορεπόρτερ, των φωτογράφων και της ΕΡΤ. Είπατε σας τα θέτω υπ' όψιν σας. Εμού; Η δική μου απο-

ψις είναι σαφής ότι δεν πρέπει να μπούνε οι φωτογράφοι και οι λοιποί, αλλά, αν το θέτετε υπ' όψιν της Επιτροπής... Τίθεται λοιπόν από τον κ. Κουτσογιάννη υπ' όψιν της Επιτροπής αίτημα να μπουν οι φωτορεπόρτερ και η τηλεόρασις, να μπούνε μέσα να φωτογραφίσουνε την αίθουσα τώρα που δεν έχει έρθει ο μάρτυς ή και όταν θα έρθει ο μάρτυς, κύριε Κουτσογιάννη; Όχι. Τώρα. Λοιπόν, εάν εσείς νομίζετε ότι αυτό είναι σωστό, τότε εγώ δεν έχω καμία αντίρρηση να το επιτρέψω. Θέλετε; Ψηφίστε, πέστε μου τι θέλετε να κάνω. Ορίστε, κύριε Μπαντουβά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αν μεν θα είναι και ο μάρτυς, νομίζω ότι πρέπει να επιλεγεί η εξέτασις ενός άλλου κρισιμότερου μάρτυρος, όπως θα είναι οι πρωτεργάτες, διότι διαφορετικά θα γίνει σήμερα η φωτογράφισις και θα υποχρεωθούμε, αν θα καταθέσει εδώ κάποιος Ιωαννίδης ή Παπαδόπουλος, να υποχωρήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Μπαντουβά, μπορεί άριστα να καλέσουμε τον κ. Κορκόντζελο, αν είναι αυτός ο λόγος, πρώτον και να αφήσουμε τελευταίον τον κ. Σκλαβενίτη, να περιμένει. Παρακαλώ να τεθεί αυτό το ζήτημα, κύριε Βαρβιτσιώτη. Σ' αυτό; Ορίστε, κύριε Βαρβιτσιώτη.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, ετηρήσαμε μία στάση ως τώρα η οποία έδειξε ότι η Επιτροπή είναι σ' ένα υψηλό επίπεδο. Τι νόημα έχει τώρα να μπουν οι φωτογράφοι να φωτογραφίσουν 15 ανθρώπους, να φωτογραφίσουν άδεια εδώλια και αύριο να δημιουργηθούν πεπλανημένες εντυπώσεις στην κοινή γνώμη, η οποία δεν θα θυμάται καν ότι είμαστε 30. Θα βλέπει άδεια εδώλια. Είναι δυνατόν να δεχτούμε αυτή τη στιγμή να υποβαθμίσουμε τον ρόλο της Επιτροπής; Και, πέραν αυτού, εγώ σε καμία περίπτωση δεν συμφωνώ με την πιθανότητα να φωτογραφηθεί και ο μάρτυς μαζί μας. Σε καμία περίπτωση. Θα δεχόμουνα να φωτογραφηθεί ο οποιοσδήποτε μάρτυς συνεδριαζούσης της Επιτροπής; Αν είμαστε όλοι μια μέρα, να βγει μια φωτογραφία, να έρθει και η τηλεόραση να πάρει ορισμένα πλάνα, αυτό θα το δεχόμουνα. Αλλά δεν νομίζω ότι είναι η αποψινή συνεδρίαση η καταλληλότερη και σε καμία περίπτωση δεν δέχομαι ότι μπορεί αυτό να γίνει και παρισταμένου μάρτυρος, του οποιουδήποτε μάρτυρος. Αν είναι άλλη μέρα να το ξανακουβεντιάσουμε το θέμα, δεν είναι του παρόντος, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε λοιπόν η πρότασις η τροποποιημένη γίνεται δεκτή;

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Να το συζητήσουμε την άλλη Τρίτη, κύριε πρόεδρε, να δούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν αποφασίζετε λοιπόν. Έχετε λοιπόν υπόψη σας, κύριε Κουτσογιάννη, να το ξαναθέσετε το θέμα, για να δούμε αν θα γίνει δεκτή.

ΜΕΛΟΣ: Δηλαδή αποσύρεται;

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέει ο κ. Κουτσογιάννης τροποποιείται και αναβάλλεται. Ο κ. Μαρκόπουλος.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μια κουβέντα. Το θέμα του Τύπου και των φωτορεπόρτερ είναι πράγματι σημαντικό. Αλλά δεν νομίζω ότι μπορεί να λυθεί με μια απόφαση στιγμιαία. Εάν μπορούμε, να καταναλώσουμε μισή ώρα την επομένη Τρίτη, για να το συζητήσουμε διεξοδικά και να αποφασίσουμε ποια θα είναι η περαιτέρω στάση μας, εφόσον πρόκειται να συζητηθεί. Να αιτηθεί όπως αιτείται αυτή τη στιγμή μεταβολή. Σας παρακαλώ, εάν έχετε την καλοσύνη, να ορίσετε για την επομένη συνεδρίαση μισή ώρα, προ της ανακρίσεως του μάρτυρος, προς συζήτηση αυτό το θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαρίστως, αποδέχομαι την πρόταση του κ. Μαρκόπουλου, να καθορίσουμε μισή ώρα πρωτύτερα, όχι από την ανάκριση του μάρτυρος, διότι την ανάκριση του μάρτυρος μπορεί να την αρχίσουμε όποτε θέλουμε, αλλά προ της καθορισμένης ώρας για την ανάκριση του μάρτυρος, δηλαδή, αν 10.30΄ λέμε για να εξετάσουμε τον μάρτυρα, να ορίσουμε την επομένη συνεδρίαση της Τρίτης για τις 10.00΄. Αν θέλετε λοιπόν, στις 10.00΄, να εί-

μαστε και συνεπείς στην ώρα, για να μην καθυστερήσουμε και την εξέταση του μάρτυρος. Σύμφωνοι; Ναι, κύριε Βαρβιτσιώτη.

ΜΕΛΟΣ: Πάλι;

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι πάλι, δεν τελείωσα. Μίλησα μόνο σ' αυτό, κύριε συνάδελφε. Υπάρχουν δύο θέματα, κύριε πρόεδρε, τα οποία θα ήθελα να θίξω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ο κ. Δασκαλάκης έχει ζητήσει τον λόγο επί γενικότερου θέματος. Λοιπόν, ορίστε.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Το ένα θέμα είναι αυτό το οποίον έθιξε ο κ. Λιβανός. Όπως θα θυμόσαστε κι εσείς και όλα τα μέλη της Επιτροπής, ήμουν από εκείνους οι οποίοι πρότειναν την καθιέρωση του δεκαλέπτου. Φοβάμαι ότι είναι ασφυκτικά τα όρια του δεκαλέπτου, του δωδεκαλέπτου το οποίον ορίστηκε. Δεν περίμενα ποτέ ότι ο εξεταζόμενος μάρτυς θα δημιουργούσε τόσα προβλήματα, ώστε να χρειαστεί και παραπάνω εξέταση. Κι εγώ, όταν υπέβαλα τις ερωτήσεις, αναγκάστηκα να παραιτηθώ από ερωτήσεις, διότι δεν επαρκούσε ο χρόνος. Θα πρέπει, λοιπόν, να επανεξεταστεί, όχι σήμερα, κύριε πρόεδρε, η εξέταση του μάρτυρος συνεχίζεται, έχουμε όλοι μας ταυτιστεί με το δωδεκάλεπτο, να τελειώσει ο μάρτυς αυτός και να δούμε μήπως αργότερα χρειάζεται μία επανεξέταση αυτού του χρονικού περιορισμού. Αυτό είναι το ένα θέμα. Το δεύτερο είναι στα έγγραφα τα οποία κατέθεσε ο κ. Μπαντουβάς. Είναι δυνατόν, κύριε πρόεδρε, να δέχεστε έγγραφα των οποίων δεν έχει εξασφαλιστεί η γνησιότης; Είναι δυνατόν να δέχεστε έγγραφα τα οποία κάποιος αντέγραψε; Όποιος και αν είναι αυτός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα το εκτιμήσω και αυτό, θα τα εκτιμήσουμε κι αυτά. Η γνησιότης των εγγράφων θα εκτιμηθεί, βεβαίως, όταν θα τα μελετήσουμε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Διαμαρτύρομαι. Εγώ δεν τα κατέθεσα. Είπα ότι περιήλθαν εις χείρας μου και μήπως πρέπει να αναγνωσθούν για να ενημερωθεί η Επιτροπή και τα έδωσα στο προεδρείο. Δεν τα κατέθεσα. Ο κ. πρόεδρος εδήλωσε ότι έχει αντίγραφον την καταθέσεως Περδίκη. Το άλλο το οποίο είναι πράγματι βαρυσήμαντο, να αναγνωσθεί και να εκτιμηθεί. Διότι είναι δυο-τρεις σελίδες.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Σύμφωνοι, διορθώνω αυτό που είπα. Ο κ. συνάδελφος καταθέτει ένα απλό χαρτί το οποίον υποτίθεται, κι εγώ δέχομαι ότι μπορεί να είναι έτσι, αντίγραφον ενός πολεμικού ημερολογίου. Το οποίον δεν φέρει καμία σφραγίδα, δεν φέρει καμία υπογραφή, δεν φέρει τίποτα. Είναι δυνατόν να δεχθούμε έστω και την ανάγνωσίν του, κύριε πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν πρόκειται να το αναγνώσω, κύριε Βαρβιτσιώτη, για να καταγραφεί στα πρακτικά. Έχει κατατεθεί στην Επιτροπή και η Επιτροπή θα το μελετήσει.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Έχει κατατεθεί ή δεν έχει κατατεθεί;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν εγώ και η Επιτροπή κρίνομεν ότι εισφέρει κατιτί, θα το αναγνώσομεν.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ξέρετε πού οδηγείστε, κύριε πρόεδρε, μ' αυτήν την άποψη; Το αντιλαμβάνεστε; Παλαιός και πεπειραμένος δικηγόρος είσαστε. Αντιλαμβάνεστε πού οδηγείστε με την άποψιν αυτήν; Ότι μπορεί καθένας από μας να καταθέσει κάποιο χαρτί. Είναι δυνατόν να γίνει αυτό;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, δήλωσα ότι δεν το καταθέτω το χαρτί. Και εδήλωσα επίσης ότι είχε αντιγραφεί από συγκεκριμένο πρόσωπο που θα αναφέρω στην Επιτροπή. Αυτό το έκανα από χρέος, αξιολογήσας αυτό το στοιχείο, το οποίο δεν μπορεί να είναι επίσημο, όπως σωστά ελέχθη από τον κ. Βαρβιτσιώτη, από την Επιτροπή. Δεν εδικαιούμην να το αποκρύψω. Είχα καθήκον να το θέσω υπόψιν σας. Και γι' αυτό το έθεσα προ της ημερησίας διατάξεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μου επιτρέπετε; Ποιος αντιστράτηγος εν αποστρατεία είναι αυτός που το αντέγραψε αυτό το πράμα; Πώς λέγεται ο αντιστράτηγος εν αποστρατεία ο οποίος το αντέγραψε;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το αντέγραψε ο κ. Παπαναγιώτου, συνταγματάρχης τότε, ο οποίος

ήταν του περιβάλλοντος Παπαδοπούλου, μετά περιέπεσε σε δυσμένεια από τον Ιωαννίδη, υπηρετούσε τότε στο επιτελείο και βεβαίως ήτο ενήμερος

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Στο επιτελείο πού; Στην Κύπρο;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Στο αρχηγείο, εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το πολύ-πολύ να εξεταστεί ως μάρτυς και ο Παναγιώτου και ο Παπαναγιώτου και ούτω καθεξής. Αξιολογούνται τα έγγραφα. Δεν πρόκειται να πούμε ότι αυτό είναι η αλήθεια. Η αλήθεια βρίσκεται. Όχι, έχει προηγηθεί ο κ. Δασκαλάκης και μετά είναι ο κ. Γιατράκος και μετά είναι ο κ. Ξαρχάς και ο κ. Περάκης, ναι.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δυο λόγια, κύριε πρόεδρε, νιώθω χρέος να πω σε σχέση με όσα γράφει ο Τύπος. Είναι σημαντικό για μένα, κύριε Μαρκόπουλε, με συγχωρείτε. Θέλω να δώσω μια άλλη διάσταση, κατά τη γνώμη μου, μπορεί όσα επιχειρούνται να καταλογιστούν εις βάρος της Επιτροπής, αντίστροφα να αφορούν προσπάθεια υποβάθμισης ή υπονόμευσης του έργου της Επιτροπής. Σέβομαι και την ελευθερία του Τύπου και την ελευθερία της γνώμης των δημοσιογράφων. Ζητώ όμως από τα μέλη που εκπροσωπούν τα κόμματα και τις παρατάξεις εδώ μέσα να αρνηθούν τη λογική ότι εδώ μέσα είναι άλλοι λιγότερο κι άλλοι περισσότερο πατριώτες. Εδώ μέσα στην Επιτροπή και ιδιαίτερα από τον κ. Κάππο, στον οποίον επώνυμα αναφέρεται ο κ. Φίλιας, ότι μπράβο στον κ. Κάππο, που είχε το θάρρος να πει αυτά κι αυτά.

ΚΑΠΠΟΣ: [*Δεν ακούγεται*].

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Κάππο. Εγώ δεν είπα να υιοθετήσετε ή να κριτικάρετε ή να βάλετε κατά του δημοσιογράφου της εφημερίδας. Είπα ότι όλοι μας έχουμε υποχρέωση να πάρουμε θέση, αν δεχόμαστε ότι εδώ μέσα άλλοι είναι περισσότερο και άλλοι λιγότερο πατριώτες. Από εκεί και πέρα θ' αφήσουμε τον κάθε κ. Φίλια στην κρίση της κοινής γνώμης. Αυτό ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Γιατράκος. Παραιτείστε; Ο κ. Ξαρχάς.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε, το ένα θέμα που θέλω να απασχολήσω την Επιτροπή είναι το θέμα του χρόνου. Νομίζω, όμως, η μέχρι τώρα πείρα μας έδειξε ότι, παρά τον περιορισμό και την ανοχή που κατά τις περιστάσεις δείχνετε εσείς, μπορούμε να τα καταφέρουμε. Απόδειξη ότι οι συνάδελφοι που σ' έναν μάρτυρα ρωτήσανε ή ρωτήσαμε 20 λεπτά, αλλού ήμασταν 5 λεπτά ή αλλού ήμασταν 10, ανάλογα με το τι κενά καταλείπονται κατά την αντίληψή του καθενός. Ούτε μπορούμε να πάμε πολύ μακριά, γιατί τότε, θα συμφωνήσω απόλυτα μαζί σας, θα εξουδετερώσουμε οι ίδιοι το έργο της Επιτροπής. Αλλά ούτε μπορούμε να έχουμε κι αυτό το άγχος. Εγώ θα έλεγα να μείνει το δωδεκάλεπτο με μία ανοχή, όση θέλετε εσείς, ας πάει και 30 λεπτά, άμα υπάρχει απόλυτη ανάγκη. Αλλά διεπίστωσα, γιατί σημειώνω, εκεί που άλλοι ρωτήσαμε 30 λεπτά, στον επόμενο μάρτυρα ρωτήσαμε 8 λεπτά. Άρα αυτή η ελαστικότης ας μείνει και θα την τηρήσουμε εγώ πιστεύω. Μην ξεχνάμε ότι έχουμε πέντε συνεδριάσεις ακόμα. Θα δούμε πάρα πέρα αν θα το καταφέρουμε. Πιστεύω, κύριε πρόεδρε, σ' αυτό. Όσον αφορά για το άλλο θέμα, της καταθέσεως των εγγράφων, είναι γενικότερο, γιατί θα τεθεί αύριο κι από μένα κι από κάποιον άλλο συνάδελφο, νομίζω ότι ορθώς έθεσε το θέμα ο κ. Μπαντουβάς, αλλά το παρεξηγήσαμε όλοι. Βεβαίως, έχει χρέος ο καθένας μας ό,τι στοιχείο έχει να το θέσει υπόψη των μελών της Επιτροπής, των μελών της Επιτροπής όμως, χωρίς να κατατεθεί στα πρακτικά. Κι αν κρίνουμε όλοι μαζί νομίμως ότι είναι στοιχείο επίσημο που πρέπει να περιληφθεί θα το περιλάβουμε. Γιατί αλλιώς θα οδηγηθούμε στον κίνδυνο, που είπε πολύ σωστά ο κ. Βαρβιτσιώτης, ο καθένας μπορεί, χωρίς να ευθύνεται, να του φέρνει κάποιος ένα χαρτί, να το θεωρεί σπουδαίο και άντε να αρχίσουμε να καταθέτουμε χαρτιά. Χώρια από τον όγκο, δεν ξέρουμε πού θα μας οδηγήσουνε αυτά τα πράματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τον ίδιο λόγο, κύριε Ξαρ-

χά, ελήφθη και πρωτοκολλήθηκε μία επιστολή από έναν καθηγητή Αγγλικών, Αθανασόπουλο Σπυρίδωνα, την οποία δεν τη διαβάζω για να καταχωρηθεί στα πρακτικά. Ξέρετε γιατί; Γιατί είναι γεμάτο από υβρεολόγιο. Εναντίον όλων των πολιτικών ανδρών της εποχής και χωρίς να καταλήγει σε κανένα λογικό συμπέρασμα. Υποθέτω, δεν ξέρω. Αυτό, διαβάστε το, κι αυτό κατατίθεται στην Επιτροπή κι αν υποτεθεί ότι θέλετε να περιληφθεί στα πρακτικά, ας υποβληθεί αίτησις να υποβληθεί κι αυτό στα πρακτικά. Επί του παρόντος μένει στο αρχείο της Επιτροπής. Ετούτο δω το έγγραφο που έχω εγώ.

ΞΑΡΧΑΣ: Και δυο λέξεις για το τελευταίο θέμα που έθεσε ο κ. Δασκαλάκης και βεβαίως μέσα μας ο καθένας μας το θέτει αυτές τις μέρες. Εκτιμώ τον κ. Κάππο, αλλά εκ του ασφαλούς δεν μπορεί να κάνει αυτού του είδους την πολιτική, αφού το ξέρει ότι ο κανονισμός απαγορεύει τη δημοσιότητα των συνεδριάσεων. Ο καθένας μας μπορεί να βγαίνει και να λέει να γίνει δημόσια. Αφού δεν μπορεί να γίνει, τι να κάνομε; Εμείς δεν θέλουμε να ενημερωθεί ο λαός; Να ενημερωθεί. Ας καταθέσουμε μια πρόταση να τροποποιηθεί ο κανονισμός, να ανοίξουνε οι πόρτες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό το πρότεινα κι εγώ.

ΞΑΡΧΑΣ: Το προτείνατε και το θυμάμαι, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Φαίνεται ότι τις προτάσεις μου υπάρχουν συνάδελφοι οι οποίοι δεν τις ακούν ως προτάσεις. Νομίζουν ίσως ότι είναι μακράν του νόμου. Λοιπόν, ο κ. Περάκης έχει τον λόγο. Και αμέσως μετά ο κ. Κάππος.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Θέλω να κατηγορήσω το προεδρείο, τώρα το κατηγορώ, αν θέλετε, μπορείτε να βάλετε στο κατηγορώ μερικά εισαγωγικά, όχι για έλλειψη δημοκρατίας και δημοκρατικής διαδικασίας αλλά ακριβώς για το αντίθετο. Κύριε πρόεδρε, το προεδρείο δείχνει μια υπέρμετρη ευαισθησία στη δημοκρατική διαδικασία εδώ μέσα, αλλά η δημοκρατία έχει θεσπίσει κανόνες. Και εσείς, σας επιλέξαμε κατά κάποιο τρόπο να μας καλύπτετε, να μην φέρνουμε δηλαδή το κάθε ζήτημα εδώ πέρα για συζήτηση, γιατί τρώμε πάρα πολύ χρόνο μ' αυτές τις κουβέντες. Γι' αυτό σας κατηγορώ και επαναλαμβάνω αυτό το κατηγορώ ότι μπορεί να μπαίνει σε πολλά εισαγωγικά, αλλά η λέξη μένει. Όχι τόσο πολύ μεγάλη ευαισθησία. Κανείς μας δεν έχει δυσπιστία, πιστεύω, προς το προεδρείο. Παίρνετε πρωτοβουλίες σε τέτοια θέματα, ώστε να μην ταλανιζόμαστε με κουβέντες 30 άνθρωποι, ευτυχώς δεν είμαστε όλοι κάθε φορά, για να πάρουμε θέση σε κάθε θέμα. Δεύτερο μικρό ζήτημα, οι δημοσιογράφοι και οι μάρτυρες. Πρέπει να τονιστεί, κύριε πρόεδρε, γιατί παρεξηγήθηκε από τον τελευταίο μάρτυρα, και δεν ξέρω τι θα γίνει με τους επόμενους, ότι μπορούν σαν Έλληνες πολίτες να δίνουν συνεντεύξεις, να συγγράφουν, να κάνουν ό,τι θέλουν, να γυρίζουν κινηματογραφικές ταινίες, αλλά αυτό που λέγεται απόρρητο των ανακρίσεων εδώ μέσα εξυπακούεται ότι δεν έχουν δικαίωμα να βγουν έξω και να πούνε με ρώτησε ο τάδε βουλευτής τούτο και τι του είπες. Αυτό πρέπει να ξεκαθαριστεί, να μην έχουμε μπερδέματα χωρίς λόγο. Παρατηρήσεις στον μάρτυρα. Θα ήθελα να παρακαλέσω, κύριε πρόεδρε, εσάς και δι' υμών, να το πω έτσι, τους συναδέλφους όλους μας. Δεν έχω διαπιστώσει χοντρή συμπεριφορά από τους μάρτυρες, αλλά εν πάση περιπτώσει, αν υπάρξει κάτι, δέστε το εσείς μοναδικά με τον τρόπο σας. Γιατί τι κινδυνεύουμε να πάθουμε; Κινδυνεύει να βγαίνει στις εφημερίδες κάθε φορά ότι ένας μάρτυρας ήρθε εδώ πέρα, μας έγραψε στα παλιά του τα παπούτσια και γίνεται ολοσέλιδο και πρωτοσέλιδο αυτή η ιστορία και ότι κάπου μας έχουν πάρει φαλάγγι, να χρησιμοποιήσω την έκφραση. Νομίζω ότι δεν είναι σωστό πώς κοιτάζει ο μάρτυρας και πώς μίλησε, εκνευρισμό έχει, άνθρωπος είναι κι αυτός ή τον στήνουμε στον τοίχο όρθιο, δεμένο και τον ανακρίνουμε ή εν πάση περιπτώσει

φωνάζουμε εμείς, θα φωνάξει κι αυτός, κάντε εσείς μια παρατήρηση, μην γίνεται αυτή η βαβούρα εν πάση περιπτώσει και φεύγουνε προς τα έξω πάντα αυτές οι εντυπώσεις. Και το τελευταίο, στο οποίο είμαι εντελώς απόλυτος, κύριε πρόεδρε, στο θέμα του χρόνου. Ακουστήκανε οι γνώμες, καταστάλαξε το πράγμα, δεν θα έρθω στην ουσία του χρόνου, πολύς, λίγος κτλ. σε ένα σημείο θα μου επιτρέψετε να είμαι προσωπικά απόλυτος. Χρονόμετρο σε ανάκριση δεν έχει όμοιο και προηγούμενο πιστεύω σε όλον τον κόσμο. Δεν είναι δυνατόν, και σας έστειλα προχθές ένα σημείωμα την ώρα που εξεταζόταν ο Σκλαβενίτης, μου έδινε την εντύπωση της ομάδας που έχει νικήσει 2-1 και σπαταλάει χρόνο για να περάσει το ημίχρονο να τελειώσουνε. Κι είδα την αγωνία του κ. Λιβανού, συγγνώμη, κύριε Λιβανέ, αναφέρομαι σε εσάς, επειδή διαμαρτυρηθήκατε κιόλας, αυτή η αγωνία του ανακριτή, μου τρως τον χρόνο, μα τι είναι αυτά τα πράγματα, είναι δυνατόν, ο άλλος που δεν γελάει να μας πάρει στο ψιλό, είναι που συγκρατιέται να μην τον κυνηγήσουμε. Δεν μπορεί να γίνεται αυτό. Στη χειρότερη των περιπτώσεων, για λόγους υπόμνησης, να μπαίνει ένα χρονόμετρο, για να μπορώ να μετρώ το χρόνο μήπως έχει κάνει μισή ώρα, αλλά ο μάρτυρας για κανέναν λόγο δεν πρέπει να ξέρει αν εγώ μπορώ να εξετάσω μισή ώρα, μια ώρα, πέντε ώρα, όσο θέλω. Είναι εντελώς απαράδεκτο και σ' αυτό, κύριε πρόεδρε, επιτρέψτε μου, ανεξάρτητα αν θα πούμε 12 λεπτά ή 5 ή καθόλου, θα δεχτώ το καθόλου, αλλά δεν δέχομαι το τέλειωσε η ώρα. Για τους λόγους που ανέφερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Ο κ. Κάππος έχει τον λόγο.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε πρόεδρε, λυπάμαι, γιατί είμαι αναγκασμένος να κάνω αυτή τη δήλωση. Αλλά και ο κ. Δασκαλάκης και ο κ. Ξαρχάς, είπαν ορισμένα πράγματα που πραγματικά δεν μπορούν να γίνουν παραδεχτά από τη μεριά μας. Είπε ο κ. Ξαρχάς ότι εκ του ασφαλούς βάλλω κατά της Επιτροπής.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΑΠΠΟΣ: Αυτό είπατε. Βάλλω κατά της Επιτροπής. Εν πάση περιπτώσει, κάνω πολιτική. Πολιτική είναι. Και εκείνο που θέλουμε εμείς να σημειώσουμε και να επιμείνουμε, ότι δεν είναι δυνατόν να μην ενημερώνεται ο λαός για το έργο της Επιτροπής. Δεν είναι δυνατόν ο κάθε χουντικός να βγαίνει και να δίνει συνέντευξη και να βάζουν οι εφημερίδες και να μην μαθαίνει ο λαός από πρώτο χέρι τι γίνεται στην Επιτροπή. Λοιπόν, να ολοκληρώσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριοι, ηρεμήστε, παρακαλώ. Συνεχίστε, κύριε Κάππο. Συνεχίστε.

ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε, πρόεδρε, είναι ζωτική ανάγκη η ενημέρωση του λαού. Είναι ζωτική ανάγκη. Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε για έναν χρόνο. Αν συμφωνήσουμε όλοι εδώ στην Επιτροπή να δοθεί δημοσιότητα, δίνεται. Είπαμε ότι υπάρχει πρακτική και σας έφερα το παράδειγμα. Δεν μπορεί να ψηφιστεί, λέει ο κανονισμός, ένα νομοσχέδιο, αν έχει τροπολογίες, αν δεν περάσει ένα εικοσιτετράωρο. Κι όμως τα ψηφίζουμε συχνά, διότι συμφωνάμε όλοι. Και προτείνουμε να αποφασίσει η Επιτροπή να δοθεί δημοσιότητα. Τώρα το πώς το συζητάμε. Κατ' αρχήν να συμφωνήσουμε κι από κει και πέρα θα το βρούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Φαίνεται ότι ο κ. Κάππος και το κόμμα του προσχωρούν στην άποψιν ότι θα πρέπει οι κάποιοι κατηγορούμενοι να ξέρουν πλήρως, από καιρό, τις κατηγορίες για να μπορούν να οργανώνουν την υπεράσπισή τους. Όμως, υπό το καθεστώς της Ελληνικής Δημοκρατίας και υπό το καθεστώς της ισχυούσης ποινικής δικονομίας, η ανάκρισις είναι μυστική από πάντας και ο μόνος που μπορεί να λάβει γνώσιν είναι ο συνήγορος του κατηγορουμένου, πότε; Όταν θα ληφθεί κλήσις προς τον κατηγορούμενο ως κατηγορούμενο, για να ετοιμάσει την υπεράσπισή του. Έκαμα λάθος. Όχι αφ' ης ληφθεί η κλήσις. Αφ' ης κληθεί ο κατηγορούμενος, σταλεί η κλήσις, δηλαδή, εις τον κατηγορούμενο, για να απο-

λογηθεί. Από τη στιγμή εκείνη η ανάκρισις ανοίγει, αλλά μόνον ως προς τον δικηγόρο του κ. κατηγορουμένου ή ως προς τον ίδιο. Πώς λοιπόν εμείς θα παραβούμε αυτό το καθεστώς, το οποίο υπάρχει στην ποινική δικονομία και το οποίον ειδικώς, προκειμένου περί της Εξεταστικής Επιτροπής, επιβάλλεται και από τον κανονισμό της Βουλής. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί; Δηλαδή, έχει λάβει υπόψη του και ο κ. Κάππος και το κόμμα του ότι δεν είναι έργον μας να παράσχουμε τη δυνατότητα εις τους κατηγορουμένους αυτής της μεγάλης Επιτροπής, να παράσχουμε τη δυνατότητα να οργανωθούνε, γνωρίζοντας όλες τις καταθέσεις των μαρτύρων, αφού θα δημοσιεύονται στον Τύπο, να οργανώνουνε καλύτερα την υπεράσπισή τους. Αν αυτός είναι ο σκοπός του κ. Κάππου ή του κόμματος του κ. Κάππου, τότε βεβαίως τα πράγματα αλλάζουνε. Να το ξέρουμε όμως, για να πάρουμε κι εμείς θέση. Γιατί εγώ νομίζω ότι δεν πρέπει να είναι αυτός ο σκοπός. Κάτω, όταν ήρθα σήμερα, ένας δημοσιογράφος ήθελε να μου κάνει και ολίγον τον δικηγόρο τρόπον τινά και μου έλεγε ότι γιατί να μην τα παίρνει ο λαός υπόψη του κτλ. Ο λαός είναι ο ύπατος κριτής, ο κυρίαρχος, εν ονόματι του οποίου ασκούνται όλες οι εξουσίες, οι συντεταγμένες εξουσίες, αλλά πάντως οι συντεταγμένες εξουσίες έχουν κάποια δικαιώματα δικά τους, τα οποία τα ασκούν εν ονόματι του λαού και λογοδοτούν εις τον λαό. Δεν μπορούμε όμως να πούμε ότι, ξέρεις, θα καταργήσουμε την ποινική δικονομία εμείς εδώ μέσα, επειδή το θέλουν οι 17 ή οι 30, ξέρω εγώ, όσοι είμαστε, θα καταργήσουμε και τον Κανονισμό της Βουλής οι 30 και δεν καταλαβαίνω γιατί ο κ. Κάππος και το κόμμα του δεν καταθέτουν πρόταση νόμου στη Βουλή να τροποποιηθεί η διάταξις της παρ. 2 του αρ. 31 του ΚτΒ. Αν αυτό γίνει, αν δηλαδή η Βουλή το επιτρέψει, και τροποποιήσει το καθεστώς του Κανονισμού, κανείς δεν έχει αντίρρηση. Προέχοντος, δεν έχω αντίρρησιν εγώ να μου διαφημίζουν κάθε μέρα οι δημοσιογράφοι την ύπαρξιν. Την ταπεινή μου ύπαρξη, διότι θα μου τη διαφημίζουν πλέον κάθε μέρα. Γιατί λοιπόν να λέω όχι; Το λέω το όχι από σεβασμό. Και προς τον Κανονισμό της Βουλής και προς την δικονομία, αλλά και προπαντός και προς την ωφελιμότητα που έχει η διάταξη αυτή. Γιατί, αν υπάρχει μία διάταξις μυστικότητος η οποία έχει κάποιο νόημα, πολύ νόημα, όχι κάποιο, πολύ νόημα, έχει η διάταξις αυτή, η οποία προστατεύει την αλήθεια, προστατεύει την υπόθεση της αλήθειας και αποκρούει τις δολιχοδρομίες του οποιουδήποτε κατηγορουμένου. Θέλετε ο κ. Μπονάνος να ξέρει τι έχουν καταθέσει γι' αυτόν ακριβώς; Θέλετε ο κ. παραπάνω, ο κ. Γκιζίκης, να ξέρει τι έχουν καταθέσει γι' αυτόν οι μάρτυρες; Άμα το ξέρει από τώρα, νομίζω ότι θα βρει τον τρόπο και να επηρεάσει και τους μετέπειτα μάρτυρες και τον άλλο μάρτυρα ο οποίος θα έρθει. Να με συγχωρείτε, χρειάστηκε να παρέμβω για να πω αυτά τα πράγματα τα οποία είπα. Νομίζω, όμως, ότι είναι σωστά, κύριε Κάππο, αυτά τα πράγματα και θα σας παρακαλέσω και εγώ, γιατί ξέρετε τώρα είναι λιγάκι εκνευριστικό να βλέπεις, ας πούμε παραδείγματος χάριν, σε μια εφημερίδα να λέει το εξής: «Ο Σκλαβενίτης λέει ψέματα. Είναι χαρακτηριστικό το τηλεφώνημα ενός άνδρα. Αρνήθηκε να μας δώσει τα στοιχεία του», παρά ταύτα η εφημερίδα το γράφει, «ο οποίος στο τηλέφωνο μας είπε: Ο Σκλαβενίτης λέει ψέματα, ότι δήθεν δεν υπήρχε διεύθυνση Κυπριακού στο Πεντάγωνο. Υπήρχε από το '70, αλλά ασχολούταν με το φακέλωμα των μακαριακών. Έχουμε υπομονή. Αλλά αν η Επιτροπή δεν πράξει το χρέος της θα χτυπήσουμε». Τι να χτυπήσουμε; Ποιο είναι το χρέος μας δηλαδή; Ο Σκλαβενίτης είπε αυτό, δεν είναι υποχρέωσίς μας, αν το είπε, να το καταγράψουμε στα πρακτικά; Ποια είναι η υποχρέωσίς μας; Τι να κάνουμε τον Σκλαβενίτη; Ντα-ντα; Φαίνεται ότι είναι κι αυτός ο κύριος ο οποίος τηλεφώνησε, όχι η εφημερίδα, φαίνεται ότι έχει ζήσει μέσα στο κλίμα, μέσα

στην ατμόσφαιρα της χουντικής νοοτροπίας. Γιατί αλλιώς δεν μπορούσε να λέει τέτοια πράγματα. Θα χτυπήσουμε πότε; Εάν δεν κάμει η Επιτροπή το χρέος της. Ποιο είναι το καλό που θα μπορούσε να κάνει η Επιτροπή, δηλαδή; Τι να πει στον Σκλαβενίτη. Αν δε μας νομίζουν ανόητους, αγαπητέ κύριε Λιβανέ, και δεν ξέρω και τι άλλο οι κύριοι οι οποίοι εξετάσθησαν εδώ μάρτυρες, θα μου επιτρέψετε να πω, για ορισμένους τουλάχιστον απ' αυτούς, ότι το θεωρώ τιμή μου να με θεωρεί ο Γεωργίτσης ανόητο. Να με θεωρεί χίλιες φορές ο Γεωργίτσης ανόητο. Το θεωρώ τιμή μου. Έτσι. Λοιπόν, παρακαλώ, ποιος άλλος; Προηγείται ο κ. Ζερβός.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι να κάμω, αφού ζητάνε όλοι τον λόγο, τι θέλετε να κάμω; Μου λέτε ότι τα χρονικά όρια δεν χρειάζονται. Από εκεί και πέρα, τι θέλετε να κάμω εγώ; Να αυτοκαταργηθώ, τι να κάμω; Μετά μου λέτε γιατί εκνευρίζομαι.

ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν είμαι νομικός, αλλά διερωτώμαι κατά πόσον ένας μάρτυρας μπορεί να λέει στους δημοσιογράφους πράγματα τα οποία ηρνήθη...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Ζερβέ, θα σας διακόψω. Το Σύνταγμα, κύριε Ζερβέ, το λέει, δεν το λέει ο μάρτυρας. Το Σύνταγμα λέει ότι έκαστος δύναται να διατυπώνει ελευθέρως τους στοχασμούς τους, τις γνώμες, τις απόψεις του επί οποιουδήποτε θέματος. Συνεπώς, από τη στιγμή αυτή που υπάρχει το Σύνταγμα και το λέει αυτό το πράγμα, δεν μπορούμε να καταργήσουμε εμείς. Ύστερα είναι το άλλο που έγραψαν οι εφημερίδες, ότι έδωσα εγώ άδεια. Τι άδεια έδωσα εγώ; Αφού είναι δικαίωμά του να το ασκήσει αυτό...

ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε πρόεδρε, προτρέξατε προτού καταλάβετε την ερώτησή μου. Και δεν θα ήθελα έστω και σε εισαγωγικά να πω ότι σας κατηγορώ. Είπα κάτι άλλο, το αν έχει το δικαίωμα να λέει έξω εις τους δημοσιογράφους πράγματα τα οποία εδώ ηρνήθη, δηλαδή αντίθετα από αυτά τα οποία κατέθεσε. Και πού μας οδηγεί αυτό το πράγμα; Ερωτηθείς για ορισμένα πρόσωπα, εάν είχαν ανάμειξη κατά οποιονδήποτε τρόπον εις το πραξικόπημα ή γενικά εις την προετοιμασία της όλης αυτής καταστάσεως, έξω οι εφημερίδες έγραψαν αντίθετα πράγματα. Και τι συνέπεια μπορεί να έχει αυτό το πράγμα; Όταν θα φτάσει η ώρα της συντάξεως του πορίσματος, που εμείς μεν από τις καταθέσεις τις επίσημες δεν θα μπορούμε να βγάλουμε σαν συμπέρασμα και να πούμε ότι ο τάδε κατηγορείται, διότι ενέχεται εις αυτό κι εκείνο και εκείνο, ήδη όμως στη συνείδηση του ελληνικού λαού θα έχει εδραιωθεί η πεποίθηση ότι αυτά τα πρόσωπα πράγματι ενέχοντο και εμείς, η Επιτροπή, τα βγάλαμε λάδι, για να πω την απλή έκφραση του λαού μας. Και αντιλαμβάνεστε ποια θα είναι η θέσις μας. Υπάρχει, λοιπόν, ένα υπαρκτό πρόβλημα που θα πρέπει να δούμε πώς μπορούμε το αντιμετωπίσουμε. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ. Ο κ. Παπαστεφανάκης.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σε δύο θέματα θα ήθελα, κύριε πρόεδρε, να αναφερθώ και την αφορμή που μου έδωσε ο κ. Κάππος με μια κουβέντα που είπε, ότι εδώ μέσα κάνουμε πολιτική. Και βέβαια κάνουμε πολιτική, αλλά κάνουμε κι ένα έργο υπεύθυνο. Και δεν μπορεί ο ένας να παρουσιάζεται περισσότερο εθνικόφρων, περισσότερο πατριώτης, ή δεν ξέρω πώς αλλιώς να τον ονομάσω, από κάποιο άλλο μέλος της Επιτροπής. Αυτό το θεωρώ απαράδεκτο. Ο κ. Κάππος επιμένει στο να μπουν μέσα στην αίθουσα οι δημοσιογράφοι στην εξέταση του μάρτυρα. Κύριε Κάππο, πολύ λίγο είναι αυτό που ζητάτε. Εγώ ζητώ να μπουν οι δημοσιογράφοι, να μπει η τηλεόραση και να επιτραπεί και ακροατήριο. Βρείτε τον τρόπο που μπορούμε να παραγράψουμε τον Κανονισμό της Βουλής και την ποινική δικονομία και επαναλαμβάνω ποια είναι η δική μου η πρόταση. Η δική σας μπροστά στη δική μου είναι πάρα πολύ λίγη. Το δεύτερο, με πρόλαβε ο κ. Ζερβός, κύριε πρό-

εδρε, θεωρώ απαράδεκτο και αδιανόητο ο μάρτυρας εδώ μέσα να λέει δεν ξέρω, δεν γνωρίζω και στη συνέχεια να βγαίνει στους δημοσιογράφους και να είναι λαλίστατος. Θα μου πείτε εδώ τι κάνουμε. Και είναι πάρα πολύ απλό. Και έχω κατά νου, μόλις μπει μέσα, να πάρω τον λόγο δηλαδή να του το θέσω. Υπάρχουν, κύριε πρόεδρε, διατάξεις της ποινικής δικονομίας που το προβλέπουν το πρόβλημα, γιατί πραγματικά κινδυνεύουμε κάποια στιγμή να γίνουμε καταγέλαστοι. Υπάρχει η ψευδορκία του μάρτυρα και θα πρέπει να τη θέσουμε σε διαδικασία πλέον. Δεν μπορείς, κύριε Σκλαβενίτη, εδώ να μου αρνείσαι και στους δημοσιογράφους έξω να βγαίνεις και να τα λες. Άρα, όταν θα έρθει εδώ μέσα, θα πρέπει να επιβεβαιώσει πάλι ή να διαψεύσει το σημερινό δημοσίευμα και, αν το επιβεβαιώσει, κύριε πρόεδρε, κάνω πρόταση και ζητώ να κινηθεί η διαδικασία της ψευδορκίας του μάρτυρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Χθες νομίζω ότι, όταν εξετάζετο ο κ. Σκλαβενίτης, του έγινε σοβαρός υπαινιγμός από την έδρα ότι θα αναγκαστεί να μιλήσει και σε άλλο δικαστήριο. Ήταν προφανές ότι επί του θέματος αυτού, διότι ήταν αντίθετος η κατάθεσίς του σε διάφορα σημεία. Αυτός ο υπαινιγμός τού έγινε σαφώς. Βεβαίως, όπως ξέρετε, απειλή εις τον μάρτυρα ότι θα σου κάμω μήνυση δεν γίνεται. Όταν τελειώσει ο μάρτυς, βλέπετε ότι έχω και 45 χρόνια δικηγόρος, κύριοι συνάδελφοι, μπορούμε, αν θέλουμε, να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε σε σχέση με τον μάρτυρα. Και, αν νομικώς και πολιτικώς κρίνουμε ότι είναι συμφέρον να διωχθεί ο μάρτυς, βεβαίως οφείλουμε να στείλουμε τα πρακτικά στον εισαγγελέα, για να μην σας πω ότι μπορούμε και τη σύλληψή του να διατάξουμε και να τον στείλουμε συνοδεία στον εισαγγελέα. Αυτό είναι πρόβλημα λιγάκι αν μπορούμε να το κάνουμε, το τελευταίο. Αλλά οπωσδήποτε μπορούμε να τον στείλουμε στον εισαγγελέα και να ζητήσουμε την εισαγωγήν του σε δίκην για ψευδορκία. Αυτό το θέλετε; Θα το δούμε. Να τελειώσει ο μάρτυς όμως. Υπό απειλήν πάντως ότι θα σου κάμω μήνυση για ψευδορκία εγώ δεν εξετάζω τον μάρτυρα. Αν θέλετε να τον απειλήσετε εσείς, απειλήστε τον. Εγώ δεν επιτρέπω στον εαυτό μου να παραβώ τη δικονομία στο σημείο αυτό και να τον απειλήσω ότι θα του κάμω μήνυση. Ορίστε, κύριε Παπακωνσταντίνου, επειδή είστε κι εσείς δικηγόρος, αν αυτά που λέω δεν είναι σωστά νομικώς, να μου τα πείτε, οι δικηγόροι, παρακαλώ να μου τα πείτε όσοι είστε δικηγόροι εδώ μέσα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Άλλα πράγματα θα πω, κύριε πρόεδρε. Εδώ έχουμε μία σειρά από μάρτυρες, λυπούμαι μήπως αυτό έχει θιγεί από τους συναδέλφους, επειδή έλειψα και μόλις ήρθα, μια σειρά από μάρτυρες, οι οποίοι είναι οιονεί κατευθυνόμενοι. Είναι οι γνωστοί χουντικοί, οι οποίοι μας λένε τα ίδια και θα μας λένε τα ίδια. Κάνω λοιπόν μια πρόταση. Αφού τελειώσουμε ένα, δυο, τρεις, πόσους έχουμε ακόμα τώρα, που έχετε καλέσει ήδη εσείς, να πάρομε και την άλλη πλευρά. Στην Κύπρο υπήρχανε και μη χουντικοί αξιωματικοί. Αυτό είναι βέβαιο. Βεβαιότατο. Αυτούς που βάζανε να πολεμάνε, αυτούς που βάζανε να σκοτώνονται κτλ. Γιατί υπάρχει κάποια αλήθεια σ' αυτά που είπαν οι χουντικοί. Κρατούσαν καθαρά τα Α2, τα γραφεία και ούτω καθεξής

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Παυλίδης προηγείται, στην συνέχεια ο κ. Γιατράκος, είχατε παραιτηθεί, κύριε Γιατράκο, και μετά ο κ. Παπακωνσταντίνου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μου επιτρέπετε να ρωτήσω τον κ. Κάππο; Κύριε Κάππο, αυτήν τη θέση τη διατυπώσατε, όταν συνεζητείτο η πρόταση για τη σύσταση Επιτροπής στην Ολομέλεια; Το ενθυμείσθε αυτό, κύριε συνάδελφε; Σε σας απευθύνομαι. Αυτή την πρόταση, περί δημοσιότητας των συνεδριάσεων, την είχατε διατυπώσει, όταν συνεζητείτο η πρόταση για σύσταση Επιτροπής στην Ολομέλεια κάτω; Μου φαίνεται πως όχι, δεν θυμάμαι να είπατε κάτι τέτοιο. Με συγχωρείτε, σας ερωτώ, για να

έχουμε και μια συνέχεια στη συζήτηση, δεν μπορείτε να έρχεστε εσείς, αλεξίπτωτο, τώρα μου κάπνισε, ανοίξτε πόρτες. Βουλευτές είμαστε, υποτίθεται ότι σεβόμεθα τις θέσεις που πήραμε κατά καιρούς. Κύριε πρόεδρε, εδώ πήραμε μια εντολή από την Ολομέλεια της Βουλής βασισμένη σε σαφείς διατάξεις. Έχουμε δικαίωμα εμείς σήμερα, επειδή για κάποιους λόγους σκοπιμότητος λέω εγώ, χωρίς να παρεξηγείτε τη λέξη, γιατί θέλουμε να πληροφορείται ο λαός, γιατί θέλουμε να διευκολύνεται το έργο της Επιτροπής, γιατί δεν επιτρέπουμε στους μάρτυρες άλλα να λέγουν μέσα, άλλα να λέγουν έξω, να πούμε ότι παραβαίνουμε την εντολήν αυτήν; Αυτό είναι απαράδεκτο. Μυστικές είναι οι συνεδριάσεις της Επιτροπής και έτσι πρέπει να γίνουν. Μετέπειτα έχουμε καιρό. Ας καταλήξουμε κάπου κι εκεί, πάλι εμείς θα αποφασίσουμε, μάλλον η Βουλή θα αποφασίσει το συμπέρασμα που θα βγάλουμε, πώς θα το προβάλει. Τι είναι τώρα αυτές οι προτάσεις; Γιατί τρώμε τόσο χρόνο; Παρακαλώ να τηρηθεί η εντολή που μας έδωσε η Ολομέλεια. Η Επιτροπή δεν έχει απολύτως κανένα δικαίωμα να τη μεταβάλει. Όποιες απόψεις είχαμε τα κόμματα και οι κατ' ιδίαν βουλευτές τις εκθέσαμε. Εγώ δεν ήκουσα κανέναν βουλευτή, διαρκούσης της συζητήσεως στην Ολομέλεια, να προτείνει ότι πρέπει οι συνεδριάσεις της Επιτροπής να γίνονται δημόσια. Μετά απ' αυτό, αν θέλετε και την ιδιαιτέρα γνώμη μου, ούτε δημοσιογράφοι να φωτογραφίζουν –τι είμαστε εμείς εδώ πέρα;– ούτε τα έδρανα να βγάζουν φωτογραφία ούτε τους μάρτυρες ούτε τίποτα. Πρόταση δεύτερη. Η τελευταία συνεδρίασις του Ιουλίου προτείνω να γίνει άνευ μάρτυρος. Να συζητήσουμε μεταξύ μας τη μέχρι σήμερα πορεία της Επιτροπής. Και να βγάλουμε και ορισμένα συμπεράσματα απ' αυτά που μας λέγουν οι μάρτυρες. Πρέπει κατά καιρούς να γίνεται μία συνεδρίαση, κάθε τέσσερις ή πέντε μάρτυρες, μια συνεδρίαση να συζητούμε τι μας είπε ο ένας, τι μας είπε ο άλλος. Ποια είναι τα κύρια σημεία των εξετάσεων. Θα πάμε μετά από έναν χρόνο στο τέλος και πιθανώς να μη θυμόμαστε τα επίκαιρα σημεία της κάθε εξετάσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Γιατράκο.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε πρόεδρε, συντάσσομαι απόλυτα με την άποψη που διατυπώσατε που αφορά στο δικονομικό θέμα και ασφαλώς και εις το θέμα που άπτεται στη δικαιοδοσία που δίνει στην Επιτροπή μας ο Κανονισμός της Βουλής. Το γεγονός όμως ότι, τακτικά πλέον, επανερχόμεθα στο θέμα της δημοσιότητας των συνεδριάσεών μας και ιδιαίτερα το γεγονός ότι ο κ. Κάππος και το κόμμα του εμφανίζεται από τις στήλες των εφημερίδων να μονοπωλεί αυτή την προσπάθεια εμένα προσωπικά με προβληματίζει και εκφράζω και τις απόψεις του κόμματός μου αυτή τη στιγμή. Θα ήθελα να δοθεί τέλος σε αυτήν τη συζήτηση, κύριε πρόεδρε. Κάποια στιγμή πρέπει να δοθεί τέλος. Είπατε και μέσω υμών κι εγώ απευθύνω την ίδια πρόταση στον κ. Κάππο. Ας κατατεθεί κάποια πρόταση νόμου, εν πάση περιπτώσει. Ας μην βγαίνει ο κ. Κάππος καθημερινά να λέει ότι πρέπει να είναι ανοιχτές στον λαό οι συνεδριάσεις και να εμφανιζόμαστε οι υπόλοιποι βουλευταί ότι δεν θέλουμε να πληροφορηθεί ο λαός. Αυτή τη στιγμή μάλιστα είπε κάτι καινούριο. Ότι να εμφανίζονται αυτά που λένε οι μάρτυρες, έτσι οι τίμιοι αξιωματικοί θα τους διαψεύδουν. Δηλαδή, θα βρεθούμε σε μία κατάσταση πρωτοφανή. Οποιοσδήποτε αξιωματικός θα θέλει να διαψεύσει τους μάρτυρες που έκρινε η Επιτροπή ότι είναι σοβαροί για να έρθουν εδώ πέρα, εν πάση περιπτώσει, να προσφέρουν ό,τι έχουν να προσφέρουν. Ας σταματήσει αυτή η συζήτηση κάποια στιγμή. Πρέπει εσείς, κάνω προσωπική έκκληση, να σταματήσετε αυτή την ιστορία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς;

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Πρέπει να το κάνετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να σταματήσω τους δημοσιογράφους να γράφουνε;

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Όχι τους δημοσιογράφους, οι δημοσιογράφοι ας κάνουνε ότι θέλουνε.

Να σταματήσετε αυτή τη συζήτηση που κάνουμε καθημερινά εδώ πέρα. Διότι οπωσδήποτε διαρρέουν και έξω και δημιουργούνται οι εντυπώσεις εκείνες, που εγώ προσωπικά είμαι πολύ δυσαρεστημένος από τις εντυπώσεις αυτές, που έχουν δημιουργηθεί εξαιτίας των επανειλημμένων συζητήσεων πάνω στο ίδιο θέμα. Και της μονοπωλήσεως, εάν θέλετε, ενός κόμματος, ενός συναδέλφου, της δυνατότητας να εκφράζει τη θέληση του λαού και τη δημοκρατικότητα η οποία τον διακρίνει. Προς Θεού, εμείς δεν είμαστε ολιγότερον δημοκράτες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ο κ. Παπακωνσταντίνου, παρακαλώ. Αλλά, κύριε Λιαροκάπη, να αρχίσουμε, είμαστε και εκτεθειμένοι. Με αυτές τις καθυστερήσεις που σημειώνουμε, πρέπει να παραδεχτούμε ότι η Επιτροπή πέφτει και στα μάτια αυτών των μαρτύρων.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εντάξει, εντάξει. Δεν έχω αντίρρηση εγώ, να σας δώσω όσο θέλετε. Άμα διαμαρτύρεστε, να σας δώσω. Ορίστε, κύριε Παπακωνσταντίνου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, εγώ θέλω να βάλω το θέμα σε κάποια άλλη βάση, που νομίζω είναι πιο ρεαλιστική. Αποκλείεται, σύμφωνα με τον κανονισμό, όπως τουλάχιστον διαπιστώνεται, η δημοσιότητα των συνεδριάσεων. Αποκλείεται να πούμε εμείς έξω τι λέγεται εδώ μέσα. Όμως δεν αποκλείεται στους μάρτυρες να βγουν και να πουν ό,τι κατέθεσαν. Αυτά είναι τραγελαφικά πράγματα. Η έλλειψη δημοσιότητας των συνεδριάσεων σημαίνει ότι δεσμεύει και τους μάρτυρες. Και δεσμεύει όλους. Τι έννοια έχει η μη δημοσιότητα; Όταν εμείς μεν εδώ μέσα υποτίθεται ότι συνεδριάζουμε μυστικά και ένας από τους παράγοντες που κάνουνε τη συζήτηση, ο μάρτυρας, είναι ελεύθερος βγαίνοντας από εκείνη την πόρτα να τα πει όλα. Και θα τα πει όπως τα θέλει. Ήμαστε λοιπόν προ ενός τραγελάφου, πραγματικά. Εγώ θα έκανα τις εξής προτάσεις, για να είμαστε ρεαλιστές. Διότι έτσι όπως μεταδίδονται έξω, και μεταδίδονται, κύριε πρόεδρε, και θα μεταδίδονται, και θα μεταδίδονται κατά το δοκούν και δεν μπορείτε να κάνετε τίποτα για να το σταματήσετε, ούτε να στείλετε κανέναν στον εισαγγελέα ούτε να στείλετε την αστυνομία να τους κυνηγήσει ούτε να τους στηλιτεύσετε. Να εξεταστούν τα εξής πράγματα: Πρώτον, πώς μπορεί, αν μπορεί κανονικά, διαδικαστικά, να επιτευχθεί η δημοσιότητα των συνεδριάσεων, ένα. Δεύτερον, αν μπορεί ο Πρόεδρος να κάνει μια ανακοίνωση, η οποία να είναι επίσημη, ότι εξετάστηκε εκείνος και περίπου είπε αυτά. Τρίτον, αν η μη δημοσιότητα πιάνει και τους μάρτυρες, στους οποίους θα πρέπει να το πείτε. Όχι, είσαι ελεύθερος να πεις ό,τι θέλεις. Σε λιγάκι θα έχουμε συνεντεύξεις, έκανε ο Σκλαβενίτης την αρχή. Θα δείτε από εδώ και πέρα τι θα γίνει. Και θα λένε τα δικά τους, όπως τα θέλουνε. Η έλλειψη δημοσιότητας αφορά και αυτούς. Είναι μυστική η κατάθεση. Ποια η έννοια της έλλειψης δημοσιότητας; Εμείς να μην λέμε τίποτα κι αυτοί να είναι ελεύθεροι να λένε οτιδήποτε; Και μην νομίσετε ότι είμαστε εμείς, οι οποιοιδήποτε εμείς, μιλάμε ελεύθερα αυτή τη στιγμή και μιλάμε προσωπικά, είναι η προσωπική μου γνώμη, ότι εμείς θέλουμε να κρύψουμε οτιδήποτε συμβαίνει εδώ μέσα; Να υπάρξει δημοσιότητα. Βρέστε τον τρόπο. Αν δεν υπάρξει δημοσιότητα, δεν θα επιτρέψετε στους μάρτυρες να λένε αυτά που λένε. Θα μου πείτε δεν θα κάνουν ανοιχτές συνεντεύξεις, αλλά αναμφιβόλως θα βρίσκουν τρόπο να διοχετεύουν ό,τι θέλουνε. Είμαστε σε μια κατάσταση η οποία θα χειροτερέψει, κύριε πρόεδρε, και θα χειροτερέψει άσχημα. Ήδη έκανε την αρχή ο Σκλαβενίτης με συνεντεύξεις. Από εδώ και πέρα θα έχουμε συνεντεύξεις, θα έχουμε και cocktail party, ελάτε να τα πούμε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είχαμε, κύριε συνάδελφε.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Είχαμε ένα cocktail party;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Χωρίς να αναφέρετε πού έγινε και ποιος τα είπε, κύριε Λιβανέ. Να το ακούσουμε. Πέστε το.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δημόσια;

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Βέβαια. Εμείς τι είμαστε δηλαδή;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, τώρα δημόσια. Γιατί όχι; Για την Επιτροπή δεν υπάρχει τίποτα που να μην είναι δημόσιο.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Τελειώνω. Ή θα διαφυλαχθεί η δημοσιότητα των συνεδριάσεων, αν είναι εφικτό, για όλους τους παράγοντες των εργασιών της Επιτροπής αυτής, ή να ανοιχτεί, να υπάρξει δημοσιότητα. Δεν γίνεται διαφορετικά, διαστρεβλωμένα βγαίνουνε και θα βγαίνουνε. Και δεν είναι το θέμα που λέει ο κ. Κάππος, ο λαός και ξέρω εγώ και τούτο κι εκείνο. Είναι θέμα ότι αυτά που λέγονται εδώ μέσα διαστρεβλώνονται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριοι συνάδελφοι, με συγχωρείτε. Να μην επεκταθεί η συζήτηση περισσότερο. Θα μου επιτρέψετε να σας πω ότι η δημοσιότης των συζητήσεων, αν ποτέ θελήσετε να επικρατήσει κ.λπ., εμένα βέβαια δεν θα με βρει πρόεδρο, γιατί θα παραιτηθώ, αλλά, ανεξάρτητα απ' αυτό, οφείλω να σας πω ότι η δημοσιότητα των συνεδριάσεων θα αποτελέσει βολή ευθείαν, ίσως την χαριστικήν, εναντίον της υποθέσεως άνοιγμα Φακέλου της Κύπρου. Λοιπόν, θα δείτε κλείσιμο. Ο κ. Ζαΐμης, παρακαλώ. Περιμένετε, κύριε Ζαΐμη, να μιλήσει επί της διαδικασίας ο κ. Μαρκόπουλος.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, με συγχωρείτε. Πριν από μία ώρα έκανα μια πρόταση να συζητηθεί μισή ώρα από τη συνεδρίαση την τακτική και το αποδεχθήκατε και το αποδεχθήκαν οι συνάδελφοι το θέμα του Τύπου. Και είναι μία ώρα που συνεχίζουμε επί του ιδίου θέματος. Είναι απαράδεκτο, κύριε πρόεδρε, εμείς οι ίδιοι να βγάζουμε τα μάτια μας με τα χέρια μας. Την Τρίτη, στις 10 η ώρα το πρωί, θα έρθουμε έτοιμοι να συζητήσουμε αυτό το θέμα. Μα πήραμε απόφαση, κύριε πρόεδρε, γι' αυτό παρεμβαίνω. Σας παρακαλώ. Εν ονόματι της Επιτροπής και του κύρους σας να σταματήσετε αυτή τη συζήτηση αυτή τη στιγμή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ζαΐμη να λάβει τον λόγο και παρακαλώ να είναι ο τελευταίος.

ΖΑΪΜΗΣ: Κύριε πρόεδρε, συμφωνώ απολύτως μ' αυτά που είπατε. Τα επικροτώ. Διότι ήδη ο κόσμος γελάει έξω με εμάς. Που δεν νομίζω ότι είναι σωστό και δεν το θέλει κανένας συνάδελφος. Μου φέρανε προχθές την ΑΥΡΙΑΝΗ και είχε το όνομά μου. Εγώ δεν το ήξερα καν. Με γράφανε ο αντιαμερικανός και δεν ξέρω και κάτι σαχλαμάρες, δηλαδή. Ούτε το διέψευσα ούτε έδωσα καμιά σημασία ούτε πρόκειται να διαψεύσω ποτέ μου τίποτα. Σας βεβαιώνω δεν έχω πει σε κανέναν τίποτα και δεν πρόκειται να πω. Αδιαφορώ και για τη δημοσιότητα και για όλα. Αλλά νομίζω ότι και οι κύριοι συνάδελφοι θα πρέπει να το καταλάβουν, ότι αυτό το πράγμα είναι εις βάρος της Επιτροπής. Τίποτα άλλο δεν έχω να πω. Νομίζω ότι έχετε απόλυτο δίκιο σ' αυτά που λέτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, μπορούμε να συνεχίσουμε την εξέταση του μάρτυρος, κύριοι; Εγώ δεν θα τον ρωτήσω τίποτα απ' αρχής μέχρι τέλους. Αν εσείς νομίζετε ότι δεν είναι ο μάρτυς άξιος περιφρονήσεως, παρακαλώ να τον ρωτήσετε ό,τι θέλετε. Ας έρθει ο κ. Σκλαβενίτης. Είναι ο κ. Δασκαλάκης, η κ. Ακρίτα, ο κ. Ζερβός, ο κ. Γιατράκος, ο κ. Παπαστεφανάκης, ο κ. Τσιγαρίδας, ο κ. Ζακολίκος, ο κ. Παυλίδης, ο κ. Παπακωνσταντίνου, ο κ. Μπαντουβάς και ο κ. Περάκης. Παρακαλώ τον κ. Δασκαλάκη να λάβει τον λόγο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, πριν κάνω τις ερωτήσεις, κύριε πρόεδρε, με την άδειά σας, ήθελα να πω δύο λόγια που σας αφορούν και αφορούν και το έργο της Επιτροπής. Κατ' αρχήν από το 1975 είσαστε ιδιώτης, έξω από το στράτευμα, έτσι; Έξω από το στράτευμα και ασχολείστε με επιχειρήσεις ή είστε ιδιωτικός υπάλληλος. Κάτι από τα δύο ή και τα δυο. Πραγματικά είχα την ελπίδα προσωπικά ότι 10 χρόνια μακριά απ' αυτή τη λογική που συνήθως επικρατεί σε κάποια ορισμένα στρώματα

του λαού, όπως είναι οι αξιωματικοί, και μέσα στην παραγωγή όπως έχετε μπει θα είχατε δημιουργήσει κάποιες άλλες προϋποθέσεις, έτσι ώστε να μπορούσατε εσείς σε εμάς σαν Επιτροπή σ' αυτή τη στιγμή να μας διαφωτίσετε, να συμβάλετε όχι τόσο, κι εδώ είναι το λάθος σας, κύριε μάρτυς, δεν είστε κατηγορούμενος, έχει λεχθεί χίλιες φορές είστε μάρτυρας αυτή τη στιγμή, όχι τόσο στο ποιος ή ποιοι είναι κατηγορούμενοι, αλλά στην αντικειμενική εξιστόρηση των γεγονότων, γιατί το αν θα υπάρξουν και ποιοι κατηγορούμενοι είναι ζήτημα κάποιας άλλης αρχής. Έτσι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δυστυχώς, εγώ έχω απογοητευτεί. Και θα ήθελα έστω και σήμερα, την τελευταία στιγμή, την τελευταία μέρα να αναλογιστείτε τις ιστορικές σας ευθύνες, αν μπορείτε να τις αναλογιστείτε πια, και να σταθείτε στο ύψος, αν μπορείτε να σταθείτε, στο ύψος των περιστάσεων και να συμβάλετε να βγει όσο μπορεί πιο καλά η αλήθεια από εδώ μέσα. Δυστυχώς, δεν έχετε συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση. Και μπαίνω στις συγκεκριμένες πολύ λίγες, δεν είναι πολύ ουσιώδεις, ερωτήσεις. Κι ακόμη άλλη μια διαπίστωσή μου πριν μπω στις ερωτήσεις. Υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες συγκυρίες, κύριε μάρτυς. Έχετε σχεδόν υπηρετήσει σε Α2. Αυτό είναι δεδομένο. Σχεδόν. Είκοσι μέρες πριν το πραξικόπημα, δηλαδή, σε εποχή που είχε ήδη αποφασιστεί ότι θα γίνει το πραξικόπημα κατεβήκατε στο Α2 στο ΓΕΣ. Θέλω να σας τα επισημάνω για να αντιληφθείτε ότι είμαστε πεπεισμένοι όλοι ότι ξέρετε και δεν λέτε. Πέστε επιτέλους γιατί, επαναλαμβάνω, αν ποτέ θεωρηθείτε από άλλη αρχή κατηγορούμενος, αυτά θα ληφθούν υπόψη υπέρ σας. Είκοσι μέρες. Δεν πήγατε κάτω κατά την προετοιμασία του πραξικοπήματος, πήγατε ακριβώς μετά την επικράτησή του ή κατά την επικράτησή του. Αυτά δεν είναι τυχαία γεγονότα και ούτε η επιλογή του προσώπου σας είναι τυχαίο γεγονός. Γι' αυτό πιστεύουμε, εγώ τουλάχιστον πιστεύω, ότι και πολλά ξέρετε και πολλά κρύβετε και καιρός είναι ν' αφήσετε τον εαυτό σας να συμβάλει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προχωρήστε στην ερώτησή σας, κύριε συνάδελφε. Προχωρήστε. Και κάτι άλλο. Όχι ήμαστε πεπεισμένοι όλοι ό,τι ξέρετε και δεν λέτε. Τη ατομική σας γνώμη θα εκφράσετε.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τη δικιά μου είπα. Δεν με ακούσατε. Είπα εγώ είμαι πεπεισμένος. Το εγώ αυτή την έννοια έχει, κύριε πρόεδρε. Λοιπόν, ακούστηκε εδώ μέσα, από προηγούμενο μάρτυρα, κύριε μάρτυς, ότι κάνατε ειδικές αποστολές στην Κύπρο. Μόλις μου απαντήσετε, μπορώ, αν θέλετε, να σας πω και ποιος είναι αυτός που το είπε. Ειδικές αποστολές. Μπορείτε να μας πείτε από την εποχή που φύγατε, το '68 δεν φύγατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από τον στρατό;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Από την Κύπρο την πρώτη φορά. Τον Φλεβάρη του '68.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μέχρι τον Ιούλη του '74 εάν και πόσες φορές, με ειδικές αποστολές, ασχοληθήκατε, οπουδήποτε στη γη, με το Κυπριακό. Όχι, μόνο αν πήγατε στην Κύπρο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις την Κύπρο;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι, μόνο στην Κύπρο. Μπορεί να πήγατε στο Λονδίνο, στην Τουρκία, στην Αμερική, στο Βόρειο Πόλο, δεν μ' ενδιαφέρει. Ειδικώς για την Κύπρο. Με ειδικές αποστολές.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με καμίαν ειδικήν αποστολήν δεν ησχολήθην ούτε εις την Κύπρο ούτε εις την Ελλάδα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αυτός που το είπε δηλαδή δεν είχε καλή πληροφόρηση. Καλώς. Είπατε ότι επελέγητε για να πάτε κάτω, γιατί γνωρίζατε το Κυπριακό και γιατί είχατε μια δυνατότητα να πειθαρχήσετε τους παράνομους της ΕΟΚΑ Β΄. Έτσι δεν είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Διότι είχατε μια επιρροή από παλιά κ.λπ. Πήγατε το βράδυ της 15ης. Για να εκτελέσετε αυτή την εντολή του Μπονάνου. Για να μην δημιουργηθούν

έκτροπα, για να μη, για να μη, για να μη. Ποιους Κυπρίους συναντήσετε για να τους πείσετε, ότι παιδιά ησυχία, ότι έγινε έγινε, να δούμε τι άλλο καλύτερο θα κάνουμε κ.λπ. Ποιους; Ονομαστικά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν συνήντησα πολλούς Κυπρίους.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ονόματα. Όχι πολλά λόγια, ονόματα. Τον Δασκαλάκη, τον Σκλαβενίτη. Μπορείτε να πείτε τέτοια ονόματα; Και τι ιδιότητα είχανε. Έχετε πει ήδη, έχει πει, κύριε πρόεδρε, για τα πρακτικά, ότι συνήντησε πολλούς Κυπρίους. Τώρα περιμένω ονόματα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συνήντησα τον κ. Σαμψών.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Το ακούσαμε αυτό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συνήντησα τον λοχαγό, αν δεν απατώμαι, του κυπριακού στρατού Λόττα. Εάν δεν απατώμαι συνήντησα, όχι αν δεν απατώμαι, προσπαθώ να θυμηθώ ονόματα. Τον Λευτέρη Παπαδόπουλο στις 18 του μηνός Ιουλίου, και το θυμάμαι, 18 του μηνός, γιατί...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν έχει σημασία.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, υπέβαλε υπόμνημα εις τον Σαμψών.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επειδή χάνουμε τον χρόνο. Πέστε μου ονόματα μόνο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συνήντησα πολλούς Κυπρίους.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Άλλο όνομα σημαντικό; Όπως είναι ο Παπαδόπουλος ή και λιγότερο σημαντικό. Είναι σημαντικό αυτό για εμένα που κάνω τις ερωτήσεις, κύριε Σκλαβενίτη.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να συνήντησα, διότι γνωριζόμουνα από την εποχή που υπηρετούσα...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ναι, ποιον;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στην Κύπρο, με τον κ. Σωκράτη Ηλιάδη και με την οικογένειά του, βεβαίως.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Άλλον;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτή τη στιγμή δεν θυμάμαι άλλο όνομα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Έστω. Τώρα μια άλλη ερώτηση.

ΜΕΛΟΣ: Παρακαλώ, ρωτήστε τι ιδιότητα είχαν αυτοί;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Οι δύο-τρεις τουλάχιστον είναι γνωστοί. Ο ένας είναι λοχαγός, ο Λευτέρης Παπαδόπουλος ήταν...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον φέρανε σαν αρχηγό της ΕΟΚΑ Β΄...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μάλιστα. Και ο Ηλιάδης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Ηλιάδης είναι επιχειρηματίας.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Γνωστός επιχειρηματίας. Βεβαίως, δεν χρειάζεται να ρωτήσω, νομίζω, βγαίνει το συμπέρασμα, στην αποστολή να πειθαρχήσει η ΕΟΚΑ Β΄, συναντήθηκε με αυτούς τους ΕΟΚΑβήτες. Μια άλλη ερώτηση, από το βράδυ της $15^{ης}$ μέχρι σήμερα, κύριε μάρτυς, πόσες φορές και πού έχετε συναντήσει τον Σαμψών; Προσέξτε. Είμαι συγκεκριμένος. Πόσες φορές και πού, από $15^{η}$ Ιουλίου μέχρι σήμερα, το 1986, έχετε συναντήσει τον Σαμψών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν επιτρέπετε, κύριε πρόεδρε, να αποταθώ στον κ. πρόεδρο για να σας απαντήσω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αποταθείτε. Ο πρόεδρος κανονίζει. Μόνο τον χρόνο μου να μεγαλώσετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ορίστε. Ρωτήστε με. Τι θέλετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επειδή βεβαίως προχθές διάβασα και σήμερα τα πρακτικά, επεκαλέσθητε τα ανακριτικά σας καθήκοντα, και πολύ καλά κάνατε, διότι ασφαλώς παρεφέρθην, σήμερα διάβασα τα πρακτικά, δέχομαι αυτού του τύπου τηλεφωνήματα εις το σπίτι μου, ότι ξέρω και δεν μιλάω, ότι είμαι κυβερνητικός, ότι γιατί προσβάλλω ανθρώπους, ότι δεν είμαι αντικυβερνητικός, ότι δεν είμαι το ένα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, παρακαλώ, η ερώτησις την οποία σας έκανε ο κ. Δασκαλάκης αναφέρεται σε συγκεκριμένο γεγονός. Με συγχωρείτε, πόσες φορές σας είπε μέχρι σήμερα, ή μάλλον να την κάμω εγώ καλύτερα, εάν από τις 15 Ιουλίου...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι εάν, κύριε πρόεδρε, εγώ έχω στοιχεία, δεν είπα εγώ εάν. Πόσες φορές μέχρι σήμερα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, επικαλούμαι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν συναντήσατε, θα επιμείνω, κύριε Δασκαλάκη, έτσι υποβάλλεται η ερώτησις, εάν συναντήσατε τον Σαμψών από τη 15η Ιουλίου μέχρι σήμερα και, σε καταφατική περίπτωση, πόσες φορές και πού;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καμία φορά.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Το καμία φορά δεν ισχύει, γιατί τον συναντήσατε στην Κύπρο. Ήδη μία φορά συνομιλήσατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μου είπατε μετά την Κύπρο, κύριε Δασκαλάκη.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι, από το βράδυ της 15ης Ιουλίου

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το βράδυ της 15ης Ιουλίου.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Καμία φορά. Δεν πειράζει. Δεν μου λέτε, μετά τη μεταπολίτευση ενεφανίσθη, πληροφορηθήκατε ότι έζησε ή πέρασε ή διέμεινε για λίγες μέρες ή για πολλές, δεν ξέρω, ο κ. Σαμψών στην Ελλάδα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το γνωρίζω.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν το ακούσατε, δεν το πληροφορηθήκατε. Καλώς. Μπορείτε να μου πείτε επίσης, σαν αξιωματικός του Α2 στην Κύπρο, ποια η συμμετοχή σας στην καταδίωξη του Μακαρίου προς Πάφο, όταν έφευγε ο Μακάριος; Α2 ήσασταν, έπρεπε να συγκεντρώσετε για τις μονάδες που τον διώκανε κάποιες πληροφορίες.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καμία συμμετοχή δεν είχα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δηλαδή, μόνοι τους αυτοί διώκανε, εσείς καμία πληροφορία ότι εκεί είναι, εκεί δεν είναι.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν είχα φθάσει εγώ το βράδυ, οι μονάδες οι οποίες εκινούντο προς την Πάφο είχανε ήδη κινηθεί.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είχανε ήδη κινηθεί, αλλά δεν είχαν ολοκληρώσει τον στόχο τους, τον όποιο στόχο είχανε, δεν έχει σημασία να το κουβεντιάζουμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω ότι οι μονάδες είχανε κινηθεί.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Καμία. Καλώς. Εγώ θα προσχωρήσω κατ' αρχήν, για να διευκολύνω την ερώτησή μου, σε κάτι που είπατε, που ουσιαστικά διαφωνώ βέβαια, ότι η κυπριακή κυβέρνηση είχε μια συμμετοχή στην εκπόνηση του σχεδίου ΓΡΟΝΘΟΣ, έτσι; Είχε μια συμμετοχή είπατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τι είχα πει;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε προχθές ότι η κυπριακή κυβέρνηση είχε συμμετοχή ή γνώση στην εκπόνηση του σχεδίου ΓΡΟΝΘΟΣ, για την Κοφίνου μιλάμε, έτσι; Ας προσχωρήσω προσωρινά σ' αυτή την άποψη, για να διευκολύνω την επόμενή μου ερώτηση. Η υλοποίηση του σχεδίου ΓΡΟΝΘΟΣ, την υλοποίηση του σχεδίου αυτού την είχε ο αρχιστράτηγος Γρίβας με τον συνταγματάρχη, πώς τον ονομάσατε, που του είχε αναθέσει την επιχείρηση. Άρα η υλοποίηση ήταν καθαρώς ζήτημα του αρχιστράτηγου και του συγκεκριμένου συνταγματάρχη του σχεδίου. Όποιο κι αν ήταν το σχέδιο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εφόσον είχε συλλογική απόφαση...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Η υλοποίηση λέω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η υλοποίηση βεβαίως...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ήταν του συνταγματάρχη.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, υπήρξανε υπερβάσεις; Ρωτάω: Υπήρξανε υπερβάσεις στο σχέδιο αυτό που δημιούργησαν τις προϋποθέσεις να νομιμοποιείται η Τουρκία να ζητήσει την ανάκληση της Μεραρχίας, ναι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν εννοώ τη λέξη υπερβάσεις.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν καταλαβαίνετε τι θέλω να πω. Ότι έλεγε το σχέδιο ΓΡΟΝΘΟΣ θα κάνουμε αυτά, θα χτυπηθούμε με τις συγκεκριμένες μονάδες τις τουρκικές ή θα διώξουμε κάποιους Τούρκους από εκεί, από ένα ύψωμα ή από ένα χωριό, λέγω εγώ, δεν τα ξέρω αυτά, αλλά δεν μπορεί να έλεγε κανένα σχέδιο, ενδεχόμενα, ότι θα προβούμε σε σφαγές ή σε λεηλασίες, που συμβαίνουν αυτά. Δεν λέω ότι έγιναν, σαν παράδειγμα τα λέω αυτά έχω πρόχειρα, δεν τα υιοθετώ ότι έγιναν. Αν τέτοια γεγονότα ή άλλα, που εγώ

δεν τα ξέρω, συνέβησαν δεν είναι υπέρβαση αυτού του συγκεκριμένου σχεδίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ανέφερα και προχθές ότι ο στρατηγός Γρίβας απέφευγε την εμπλοκήν των στρατιωτικών δυνάμεων...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Καλά, ήθελε να αποφύγει, αλλά ήδη είχε υπάρξει απόφαση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εφόσον το χωριό Κοφίνου εβάλλετο απ' όλες τις κατευθύνσεις, που είχανε ταχθεί τα όπλα, από εκεί και πέρα ασφαλώς...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τη λέξη υπέρβαση την καταλάβατε τώρα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Την κατάλαβα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως, υπήρξε υπέρβαση από κάποιες μονάδες, συνολικά από τον στρατό, από τον συνταγματάρχη ή από άλλους πιο κάτω, αυτού του σχεδίου; Άλλα έλεγε το σχέδιο και κάνανε κάτι παραπάνω απ' αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, δεν έλεγε άλλα το σχέδιο. Το σχέδιο είχε συνταχθεί...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αν κάνανε κάτι παραπάνω από το σχέδιο, απ' αυτά που έλεγε το σχέδιο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα το σχέδιο δεν καθόριζε λεπτομέρειες τι θα γίνει μετά.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν λέω μετά, τέλος πάντων δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε. Μην χάνουμε το χρόνο. Μετά συνέβη, λέει, η απόσυρση της Μεραρχίας. Αυτό θέλει να μου πει, αλλά εγώ δεν λέω τι συνέβη μετά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ούτε εγώ εννοώ αυτό, κύριε βουλευτά.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Πέστε τι εννοείτε τότε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εννοώ ότι, όταν λέει «εφαρμόσατε Γρόνθος» και η Κοφίνου βάλλεται απ' όλες τις κατευθύνσεις, από εκείνη τη στιγμή που αρχίζουν τα πυρά και ασφαλώς απαντούν οι Τούρκοι δεν είναι δυνατόν να προβλέπει το σχέδιο τις υπερβάσεις αυτές που εννοείτε εσείς.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ναι, δεν είναι δυνατόν. Που σημαίνει, λέτε, δηλαδή ότι νομίμως μπορεί να έγιναν κάποιες υπερβάσεις. Στρατιωτικά, νομίμως. Μέσα στη στρατιωτική δεοντολογία το βάζω το νομίμως.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτός που είχε την εντολή βεβαίως.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μπορούσε να κάνει.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπό την έννοιαν όπως σας το διευκρίνισα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Υπερβάσεις, όμως, που ενδεχομένως θα δημιουργούσαν δυσμενείς επιπτώσεις στην πορεία του Κυπριακού είχε το δικαίωμα να τις κάνει, αν τις έκανε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρωτάτε για ποιον;

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Για τον όποιον συνταγματάρχη. Για εσάς αν θα ήσαστε εσείς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, και προχθές είπα, ότι οποιαδήποτε ενέργεια γινότανε, οτιδήποτε, θα είχε επιπτώσεις.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Καλώς. Και μια τελευταία και τελειώνω. Σας είπα δεν είναι πολύ ουσιαστικές, απλώς περίμενα κάτι από σας. Ξεκινήσατε, είπατε προχθές, μια έρευνα για τον Άγγλο αξιωματικό, συνταγματάρχη, αιχμάλωτο σαν Α2. Το είπατε αυτό. Η οποία είπατε δεν τέλειωσε. Δεν ολοκληρώθηκε, αν κατάλαβα καλά. Το είπατε αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είπα αυτό. Είπα ότι το 2ον Επιτελικό Γραφείο του ΓΕΕΦ επληροφορήθη εις το χωριό το οποίον πήγε εκεί, δεν είπα ότι την ξεκίνησα εγώ.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι εσείς, σαν Γραφείο. Αρχίσατε μια έρευνα η οποία δεν ολοκληρώθηκε. Δεν λέω προσωπικά εσείς. Μήπως μπορείτε να μας πείτε, όσα στοιχεία απ' αυτήν την έρευνα υπάρχουν, αν συγκεντρώθηκαν πρέπει κάπου να υπάρχουν, και πότε και γιατί σταμάτησε αυτή η έρευνα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κανονικά πρέπει να υπάρχουν τα στοιχεία. Να λάβετε υπόψη σας ότι, όταν ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης επανήλθε από την Κύπρο με τις εντυπώσεις, βεβαίως, οι οποίες είχαν δημιουργηθεί, δεν ήταν δυνατόν ούτε καν να ρωτήσω εάν ολοκληρώθηκε η έρευνα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν λέω εγώ αυτό. Λέω ότι η έρευνα γινόταν κατ' αρχήν με κάποια συλλογή στοιχείων, με καταθέσεις μαρτύρων, πρέπει κάπου να υπάρχουν αυτά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Πότε και γιατί σταμάτησε

η έρευνα αυτή, μήπως έχετε πληροφορηθεί ή θυμάστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν γνωρίζω καθόλου. Αν σταμάτησε. Κατ' αρχήν δεν γνωρίζω αν σταμάτησε.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε δεν ολοκληρώθηκε προχθές.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα ότι μέχρι της αναχωρήσεώς μου από την Κύπρο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Άρα μπορεί να ολοκληρώθηκε μετά. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ την κ. Ακρίτα να λάβει τον λόγο. Απούσα, διαγράφεται. Παρακαλώ τον κ. Ζερβό να λάβει τον λόγο.

ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε πρόεδρε, μετά το λογοπαίγνιο που έκανε ο μάρτυς με τη λέξη συνέντευξη την περασμένη Τρίτη, εγώ εσχημάτισα πλέον την εντύπωση ότι ο μάρτυς είναι αναξιόπιστος και σαν τέως αξιωματικός και ντρέπομαι και απαξιώ να του υποβάλω οποιαδήποτε ερώτηση. Εξάλλου στη συνείδησή μου είναι καταδικασμένος. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ίσως δεν θα έπρεπε με τόση κατηγορηματικότητα, πριν κριθεί το πράγμα, να μιλήσετε, αλλά εν πάση περιπτώσει, ατομική άποψη εκφράσατε, την οποία δεν ξέρω αν συμμερίζεται και η υπόλοιπος Επιτροπή ή αν δεν την συμμερίζεται καθόλου ή αν την αρνείται. Λοιπόν, παρακαλώ τον κ. Γιατράκο να λάβει τον λόγο.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε πρόεδρε, επειδή πολλές από τις ερωτήσεις που είχα τις έκαναν άλλοι συνάδελφοι, θα περιοριστώ σε δύο. Ενδεχομένως και αυτές να έχουν απαντηθεί, αλλά θα ήθελα να επανατοποθετηθεί ο κ. μάρτυς. Η πρώτη είναι η εξής: Είπατε ότι από όλες τις ενδείξεις και πληροφορίες που είχατε στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων η οποιαδήποτε προσπάθεια ανατροπής της νομίμου κυβερνήσεως της Κύπρου και του Μακαρίου θα προξενούσε επέμβαση των Τούρκων. Γιατί, κατά την αντίληψή σας, αφού υπήρχαν όλες αυτές οι πληροφορίες και οι ενδείξεις, πρώτον, έγινε το πραξικόπημα και, δεύτερον, εσείς δεν κάνατε τίποτα για να αποτρέψετε την εκτέλεση του πραξικοπήματος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ υπέβαλα προχθές μιαν αναφορά, ως ταγματάρχης εν αποστρατεία, στις 13 Ιουλίου, αν δεν απατώμαι, υπέβαλα εισήγηση να αποκατασταθούν οι σχέσεις Αθηνών-Λευκωσίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, σε ποια αναφορά το κάνατε αυτό, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στην αναφορά την οποία υπέβαλα στον τότε Υπουργό Εθνικής Αμύνης, αναφέρω ότι υπέβαλα και εισήγηση σαν επιτελής της ΜΕΟ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σ' αυτήν την αναφορά που κάματε και την έχουμε εδώ και σας την εδιάβασα προχθές λέτε ότι εκάματε αναφορά. Είχατε κάμει αναφορά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ότι υπέβαλα εισήγηση.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Στις 13 Ιουλίου. Μπορείτε να μας πείτε, επειδή εγώ δεν την γνωρίζω, τι λέγατε σε εκείνη την εισήγησή σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έλεγα εις την εισήγησή μου, αφού είχα εξετάσει όλους τους παράγοντας, ότι πρέπει πάση θυσία να βρεθεί τρόπος αποκαταστάσεως των σχέσεων Αθηνών-Λευκωσίας.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Πιο απλοποιημένα, αν θέλετε, για τα πρακτικά. Συνιστούσατε εις την τότε ηγεσία τη στρατιωτική και πολιτική να μην γίνει το πραξικόπημα; Πολύ απλά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν σας είπα από την αρχή ότι δεν γνώριζα ότι εσχεδιάζετο πραξικόπημα. Εγώ υπέβαλα εισήγηση, τη λέξη πραξικόπημα δεν την αναφέρω εις την εισήγησή μου, υπέβαλα εισήγηση, αφού εξήτασα τους παράγοντες, να αποκατασταθούν πάση θυσία οι σχέσεις Αθηνών-Λευκωσίας.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Καλώς. Η δεύτερη ερώτησις. Σας έστειλε ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, ο κ. Μπονάνος, να ελέγξετε την κατάσταση την ίδια ημέρα που εξεδηλώθη το πραξικόπημα. Περίπου στις 11.00΄ η ώρα το βράδυ φτάσατε στην Κύπρο και με αυτοκίνητο, όπως είπατε ο ίδιος, κατευθείαν φτάσατε στο ΓΕΕΦ. Ελέγξατε, με τον τρόπο σας ασφαλώς, την κατάσταση. Τι

αναφορές κάνατε και σε ποιον; Την κάνατε έγγραφη ή προφορική και τι είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επανέρχομαι και λέω ότι κάθε βράδυ έδινα σημείωμα για να καταχωρηθεί στο τηρούμενο από το ΓΕΕΦ ημερολόγιο, σαν βοηθός του 2ου Επιτελικού Γραφείου, τα οποία αυτά σημειώματα συνεκεντρούντο από τον διευθυντή του 2ου Γραφείου και κατεχωρούντο στο ημερολόγιο.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Συνεπώς δεν κάνατε καμία αναφορά, ούτε τηλεφωνική, διότι αυτή είναι η προφορική πλέον, ούτε έγγραφο προς τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων, την εποχή εκείνη, ο οποίος και σας είχε στείλει να του αναφέρετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων την εποχή εκείνη...

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ο αρχηγός ΓΕΕΘΑ εν προκειμένω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων την εποχή εκείνη είχε επικοινωνία με τον αρχηγό της Εθνικής Φρουράς, τον ταξίαρχο Γεωργίτση.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Τι είπατε εσείς στον ταξίαρχο Γεωργίτση, ο οποίος τελικά είχε επαφή με τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων για την κατάσταση;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για την κατάσταση της 16ης, της 15ης, τι θέλετε να σας πω;

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Για τη γενικότερη κατάσταση που διεμορφώθη μετά το πραξικόπημα στην Κύπρο. Τι είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ έφυγα, το είπα και χθες, έφυγα από το ΓΕΕΦ ενημερωμένος για την διάταξιν των Τούρκων. Ενημερωμένος, δηλαδή, γιατί είχα διαβάσει τα επίσημα έγγραφα της ΜΕΟ που υπηρετούσα, της ΜΕΟ που υπηρετούσα, το τόνισα και προχθές. Και είπα ότι ασφαλώς αυτήν την ανατροπήν του Μακαρίου θα την εκμεταλλευθούν οι Τούρκοι.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Αυτό το είπατε μόλις πήγατε στην Κύπρο. Το διαπιστώσατε δηλαδή, όταν φτάσατε στην Κύπρο, αφού είχε εκτελεστεί το πραξικόπημα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα, το πρώτο βράδυ μόλις πήγα στην Κύπρο λέγοντας εις τον κ. Κυριακίδη ότι πρέπει να μην χυθεί άλλο αίμα, το είπα και προχθές, στο μυαλό μου είχα ότι δεν έπρεπε να χυθεί, πρώτον, άλλο αίμα και δεύτερον, ότι θα πρέπει...

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ποιος είναι ο κ. Κυριακίδης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι ο αστυνομικός σταθμός Λεμεσού, που φέρεται ότι...

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ναι. Καλά. Ευχαριστώ, δεν έχω άλλη ερώτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπαστεφανάκη, να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Σκλαβενίτη, ήρθε προ ολίγου εδώ μέσα μια δημοσιογράφος, εκείνη στην οποία δώσατε τη συνέντευξη τη γνωστή, και μαζί με όλα τα άλλα είπε ότι δεν αποκαλύψατε όλα όσα θέλατε στην Επιτροπή, τα δώσατε στον Τύπο στη συνέχεια, γιατί, λέει, η Επιτροπή σάς φόβισε. Αυτό αληθεύει; Φοβάστε εδώ μέσα; Για όνομα του Θεού!

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας είπα από την αρχή ότι αισθάνομαι δέος μόνο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Άλλο θέμα αυτό και καλώς κάνετε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν φοβάμαι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα ήθελα να ξεκαθαριστεί αυτό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν φοβάμαι, διότι, αλίμονο, τι να φοβηθώ;

[*Ομιλίες μελών ακούγονται. Σχετικά με τη δημοσιογράφο*]

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πριν τη συνεδρίαση. Ήμασταν παρόντες εγώ κι ο κ. Λιβανός μόνο. Κύριε Σκλαβενίτη, εγκρίνατε ή υποστηρίξατε με οποιονδήποτε τρόπο τη δικτατορία της 21ης του Απρίλη; Αν την εγκρίνατε ή αν την υποστηρίξατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ούτε την ενέκρινα ούτε την υποστήριξα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Την αποκηρύξατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πώς εννοείτε, αν την αποκήρυξα σ' εκείνο το διάστημα;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Και τότε και τώρα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τώρα ασφαλώς και τότε ασφαλώς, εφόσον κάθισα και δεν υπέβαλα παραίτηση σαν αξιωματικός...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Καλά, αυτό είναι

άλλο θέμα. Εγώ δεν ρωτώ αυτό. Την αποκηρύσσετε, εν πάση περιπτώσει, τη δικτατορία της 21ης του Απρίλη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως την αποκηρύσσω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αποκηρύσσετε και τους δικτάτορες Ιωαννίδη, Παπαδόπουλο κ.λπ.;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όλοι αυτοί οι οποίοι έκαναν τη δικτατορία τους αποκηρύσσω όλους.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάλιστα, και Παπαδόπουλο και Ιωαννίδη και λοιπούς. Μάλιστα. Είπατε ότι είσαστε υπασπιστής του Γρίβα και θα ήθελα να μας πείτε οι σχέσεις Γρίβα-ΕΟΚΑ Β΄ ποιες ήταν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από το διάστημα του '71, αν δεν απατώμαι...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όχι, το τελευταίο χρονικό διάστημα μ' ενδιαφέρει. Πριν το πραξικόπημα. Εκείνο τον καιρό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πριν το πραξικόπημα κατ' αρχήν είχε πεθάνει ο στρατηγός Γρίβας.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εννοώ πριν πεθάνει, αλλά πριν το πραξικόπημα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πριν πεθάνει, εφέρετο σαν αρχηγός της ΕΟΚΑ Β΄.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εφέρετο ή ήταν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήταν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όταν σας κάλεσαν στο Αρχηγείο εδώ των Ενόπλων Δυνάμεων και σας είπαν να πάτε στην Κύπρο, είπατε στην προηγούμενη συζήτηση που κάναμε ότι ξέρατε ότι ο Μακάριος είχε πεθάνει. Έτσι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όταν φύγατε δηλαδή για Κύπρο, φεύγατε με την πίστη, με την εντύπωση, όπως θέλετε πέστε το, ότι ο Μακάριος ήταν νεκρός.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όταν φτάσατε στην Κύπρο, το επιβεβαιώσατε αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κοιτάχτε, μάλιστα σας απήντησα όχι με την πεποίθηση, με την ικανοποίηση κτλ.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν είπα τέτοιο πράγμα εγώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έτσι είπατε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όχι, δεν είπα ικανοποίηση. Μάθατε και πιστεύατε, αφού το μάθατε, ότι ήταν νεκρός;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όταν φτάσατε στην Κύπρο, το διαπιστώσατε αυτό; Το ερευνήσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν έφτασα στην Κύπρο, ήδη η Εθνική Φρουρά είχε κινήσει τις μονάδες προς την Πάφο, όταν έφτασα εγώ, ασφαλώς για να κινηθούν εναντίον του Μακαρίου, διότι διαπιστώσανε ότι δεν είναι νεκρός.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάλιστα. Μήπως μάθατε, αυτό μ' ενδιαφέρει, πώς κατάφερε να ξεφύγει ο Μακάριος; Δεν έπρεπε να ρωτήσετε; Είναι λογικό και ανθρώπινο και με την κοινή λογική δεν μπορείτε να πάτε κόντρα. Θα πρέπει να ρωτήσατε τους συναδέλφους σας εκεί κάτω, τι έγινε, βρε παιδιά, πώς έγινε, πώς σώθηκε ο Μακάριος; Αυτό δεν το ρωτήσατε; Ασφαλώς, φαντάζομαι ότι το ρωτήσατε, δηλαδή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το ρώτησα βεβαίως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Η απάντηση που πήρατε ποια ήταν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Η απάντηση που πήρα ήταν ότι υπήρχε ανοιχτή η πλευρά, η δυτική, αν δεν απατώμαι. Ότι δεν είχε προβλεφθεί στο σχέδιο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Από ποιον την πήρατε αυτή την απάντηση, αν θυμάστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Απ' όλους τους αξιωματικούς που υπηρετούσαν εκεί.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πιστεύετε εσείς ότι ήταν δυνατόν κάποια στιγμούλα να εμφανιστεί ο Γεωργίτσης στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, να πάρει μια εντολή εκείνη την ώρα, πήγαινε να κάνεις αυτό το πράγμα, χωρίς να προηγηθούν διαβουλεύσεις, συζητήσεις, πώς θα γίνει, πότε θα γίνει, με κάμποσους αξιωματικούς; Πιο απλά να είμαστε, έτσι, πιο σύντομοι. Δεν θα πρέπει να προϋπήρξε συνωμοσία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Από τις 18.7.74 κατα-

θέσατε ότι σας εσχηματίσθη η εντύπωση ότι οι Τούρκοι ετούτη τη φορά δεν θα αστειεύονταν. Αυτή ήταν δική σας μόνο εντύπωση ή όλων των επιτελών και του αρχηγείου του ΓΕΕΦ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήτανε όλων των επιτελών.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Άρα λογικά ή αν το ξέρετε σαν πραγματικό γεγονός αυτή σας την εντύπωση ή την ανησυχία τη μεταφέρατε, αν όχι εσείς, ο Γεωργίτσης, προς τα πάνω;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Απήντησα και προχθές ότι είχε μεταφερθεί.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είχε μεταφερθεί. Είπατε προχθές κάτι που δεν το κατάλαβα. Κάνατε έναν παραλληλισμό της Κρήτης με την Κύπρο. Γιατί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα ότι εκείνη τη στιγμή που είδα τους αλεξιπτωτιστάς να πέφτουν, σας είπα ότι αναρωτήθηκα κι εγώ για τις ευθύνες τις δικές μου, τις οποίες τις ανέλαβα, προχθές τις ανέλαβα, και είπα ότι κι εγώ που δεν πυροβόλησα την δέχομαι αυτή την ευθύνη.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Γι' αυτό το είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και, δεύτερον, για την Κρήτη είπα ότι μου ήρθε εις τη μνήμη μου ο κρητικός λαός, ιστορία βεβαίως είχα διαβάσει, όταν πέφτανε οι Γερμανοί αλεξιπτωτισταί εις την Κρήτη, πώς αντέδρασε. Με διαφορά και ο κυπριακός λαός, προς τιμή του, μεμονωμένους αλεξιπτωτιστάς οι οποίοι πέφτανε στα χωριά, μεμονωμένοι, επαναλαμβάνω, όχι εις τον θύλακα της Αγύρτας, μεμονωμένους αλεξιπτωτιστάς τους αντιμετώπισε όπως τους αντιμετώπισε ο κρητικός λαός.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Έτσι. Διάβασα πριν από δυο-τρεις μέρες, κύριε Σκλαβενίτη, σε μια εφημερίδα ένα άρθρο κάποιου κυρίου στο οποίο μέσα λέει, συν τοις άλλοις, ότι μετά το πραξικόπημα πέντε αξιωματικοί αυτοκτόνησαν στην Κύπρο. Αληθεύει αυτό; Το ξέρετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρώτη φορά το ακούω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ο κ. Φίλιας στο άρθρο που έγραψε πριν από δυο-τρεις μέρες αναφέρει μέσα σ' όλα τ' άλλα ότι πέντε αξιωματικοί αυτοκτόνησαν μετά το πραξικόπημα στην Κύπρο. Μετά την εισβολή. Κι ήθελα να δω αν αληθεύει. Γι' αυτό το ρώτησα. Χρησιμοποιήσατε, κύριε Σκλαβενίτη, κατά κόρον τη λέξη προδοσία, ότι όλοι λίγο-πολύ πρόδωσαν κτλ. Ποιους εννοείτε συγκεκριμένα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να μου επιτρέψετε να σας πω ότι κατά κόρον δεν χρησιμοποίησα τη λέξη προδοσία.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτή την εντύπωση μου αφήσατε κι αν είναι εσφαλμένη ζητώ συγγνώμη εγώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έχω και πρόσφατα τα πρακτικά, διότι τα είδα το πρωί.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Διότι και το σημερινό άρθρο στην εφημερίδα, δεν ξέρω αν το επιβεβαιώνετε κι αυτό ή αν το διαψεύδετε, αυτό λέει. Ότι λίγο-πολύ όλοι πρόδωσαν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ κατά κόρον τη λέξη προδοσία δεν την χρησιμοποίησα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα πάρω το κατά κόρον πίσω και θα μείνω στο ότι τη χρησιμοποιήσατε. Ποιους εννοείτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ότι εις την ενέργεια αυτή, η οποία, κατά την προσωπική μου άποψη, της ανατροπής του Μακαρίου, θα επακολουθούσε η τουρκική εισβολή, εφόσον είχε αναχωρήσει από εκεί η Ελλάς, ασφαλώς ήταν πράξις η οποία δεν έπρεπε να γίνει.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Προδοσία την είπατε, εν πάση περιπτώσει, έτσι είναι γραμμένο στα πρακτικά, δεν έχει σημασία.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Προδοσία θα το βγάλετε ασφαλώς εσείς.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα το βγάλουμε εμείς, θα το βγάλει ο ελληνικός λαός, αλλά το είπατε κι εσείς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι είπε; Να το ελέγξουμε στα πρακτικά, ναι. Βρέστε στα πρακτικά, παρακαλώ, αν μετεχειρίσθη τον όρο προδοσία.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατά κόρον, επαναλαμβάνω, ότι δεν χρησιμοποίησα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το παίρνω πίσω το

κατά κόρον, κύριε Σκλαβενίτη, αν σας ενοχλεί. Την έκφραση αυτή, εν πάση περιπτώσει, τη χρησιμοποιήσατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως τη χρησιμοποίησα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Λοιπόν, γιατί το αρνείστε τώρα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το δέχεται, κύριε πρόεδρε, οπότε μην ψάχνετε. Είπατε, κύριε Σκλαβενίτη, σε κάποιο μέρος της κατάθεσής σας την προηγούμενη φορά ότι ξένοι έδωσαν τις διαβεβαιώσεις στον Ιωαννίδη ότι δεν επρόκειτο, δηλαδή, οι Τούρκοι να κάνουν επέμβαση. Εδώ θα ήθελα να επιμείνω λιγάκι. Ποιοι είναι αυτοί οι ξένοι, ποιους εννοείτε ή ποιους υποψιάζεστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θα μου επιτρέψετε να σας απαντήσω πάλι ότι διαβεβαιώσεις μπορεί να είχαν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σύμφωνοι. Ακούστε, σας επαναλαμβάνω τη δική σας την πρόταση, την έκφραση. «Ξένοι έδωσαν τις διαβεβαιώσεις». Όταν λέτε ξένοι και μάλιστα σε ερώτηση κάποιου συναδέλφου που σας ρώτησε ως εξής: «Έλληνες ή ξένοι;» και είπατε χαρακτηριστικά «Έλληνες αποκλείεται». Δεν θυμάμαι ποιος συνάδελφος ήταν.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έλληνες ή ξένοι, εγώ είπα ξένοι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ποιους υποψιάζεστε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Διότι δεν διανοούμαι ότι ασφαλώς θα υπήρξανε Έλληνες οι οποίοι, έτσι είπα, να δώσανε αυτές τις διαβεβαιώσεις.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ποιους ξένους μπορείτε να υποψιαστείτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν μπορώ να υποψιαστώ.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μπορεί να ήταν, ας πούμε, οι Ρώσοι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τώρα με ρωτάτε αν ήταν οι Ρώσοι. Στο Κυπριακό έχουν αναμιχθεί όλες οι δυνάμεις.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τέλος πάντων. Είπατε επίσης ότι ο Ιωαννίδης είχε αποφασίσει να πάρει τους Έλληνες αξιωματικούς από την Κύπρο. Αυτό δεν το κατάλαβα. Τι εννοούσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας το διευκρινίσω. Είπα ότι μας είχε δημιουργηθεί η εντύπωση, εις εμάς τους αξιωματικούς, ότι είχε αποφασίσει ο Ιωαννίδης να αποσύρει τους Έλληνες αξιωματικούς.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Από μόνος του, έτσι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτή την εντύπωση είχαμε δημιουργήσει οι αξιωματικοί οι οποίοι ήμαστε εις το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Στο διάστημα από 20 Ιούλη μέχρι 14 Αυγούστου, τότε που οι Τούρκοι ενίσχυαν και σταθεροποιούσαν τα προγεφυρώματά τους, εμείς κάναμε καμιά κίνηση ανάλογη μ' αυτήν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα μπορούσαμε να κάνουμε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θέλετε την άποψη του ταγματάρχου;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Βεβαίως, πάντα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ νομίζω ότι θα μπορούσαμε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Στο σημερινό δημοσίευμα, κύριε Σκλαβενίτη, που διάβασα, λέτε ότι, δεν θυμάμαι ακριβώς την έκφρασή σας, μια λέξη, γιατί έχει σημασία, ότι ο κ. Αβέρωφ έκαψε κάποια έγγραφα. Αυτό είναι αληθές;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για το δημοσίευμα κατ' αρχήν να απαντήσω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Και για το δημοσίευμα και για τη συγκεκριμένη περικοπή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να επανέλθω εις το δημοσίευμα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ναι, κύριε Σκλαβενίτη, ακούω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Προχθές έδωσα συνέντευξη εις τους δημοσιογράφους, ήταν παρούσα βεβαίως και η κυρία που έγραψε αυτό το δημοσίευμα και παρεδέχθη, ενώπιον των δημοσιογράφων, ότι οι τίτλοι της ήταν συμπερασματικοί και ότι έκανα συζήτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφήστε τους τίτλους, γιατί για τους τίτλους δεν πρόκειται. Δεν αμφισβητήθηκαν οι τίτλοι. Απεναντίας, εγώ σας έθεσα το θέμα προχθές ότι οι τίτλοι δεν σας αφορούν. Οι τίτλοι αφορούν την εφημε-

ρίδα. Από εκεί και πέρα, εσάς σας αφορούσε το κείμενο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Για να τελειώσω εγώ, κύριε πρόεδρε, εδώ, θα ήθελα να πάρω μια συγκεκριμένη απάντηση. Ακούστε ακριβώς τι λέει. «Σύμφωνα πάντως με μια φήμη, που δεν την έχω διασταυρώσει, ο υπουργός Βαγγέλης Αβέρωφ έδωσε διαταγή να καούν ακόμα και αυτές οι εκθέσεις». Αυτό το είπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το είπα. Κατ' αρχήν σύμφωνα με μία πηγή και αυτό έχει αναγραφεί εις τον Τύπο, εάν δεν απατώμαι εις το *Αντί* ή εις το *Ποντίκι*, επομένως ήταν δυνατόν να με ρωτήσει για θέματα τα οποία έχουν γραφεί εις τον Τύπον;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όλα είναι δυνατά, κύριε Σκλαβενίτη. Ευχαριστούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Τσιγαρίδα να λάβει τον λόγο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε μάρτυς, όταν υπηρετούσατε στην Κοζάνη, υπηρετούσατε στο Α2. Τι ήτανε, τάγμα, μεραρχία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μεραρχία.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ποιος ήταν ο διοικητής της μεραρχίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπηρέτησα υπό δύο μεράρχους.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ποιοι ήταν αυτοί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν ο υποστράτηγος Μυγδάλης και ο υποστράτηγος Κρητικός.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν μου λέτε, κύριε μάρτυς, αναφερόμαστε στο καθεστώς Ιωαννίδη, όταν υπηρετούσατε εσείς στο Α2 Κοζάνης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και Παπαδοπούλου και Ιωαννίδη.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Στο Α2 με καθεστώς Παπαδοπούλου και Α2 με καθεστώς Ιωαννίδη, ποιοι αξιωματικοί ετοποθετούντο; Οι προσκείμενοι προς το καθεστώς ή εκείνοι οι οποίοι δεν ενέπνεαν εμπιστοσύνη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν ετοποθετείτο ένας αξιωματικός εις τη μεραρχία της Κοζάνης εις το 2ο γραφείο δεν απαιτείτο να έχει και εμπιστοσύνη το καθεστώς, εάν ήτανε 2ο γραφείο της 9ης μεραρχίας.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Γιατί δηλαδή; Αυτή η 9η μεραρχία ήταν άνευ σημασίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Στην Κοζάνη έδρευε; Γιατί η μεραρχία Κοζάνης ήταν άνευ σημασίας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν, ολόκληρη η μεραρχία, για μας τους αξιωματικούς, όταν τοποθετηθεί κανένας εις την 9η μεραρχία, θεωρείται δυσμενής η μετάθεσή του για την καριέρα του.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και για το Α2;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και για το Α2.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Σκλαβενίτη, με συγχωρείτε, ξέρετε γιατί σας ρωτάω, αν σας διαβάσω τώρα την κατάθεση του κ. Κομπόκη, ξέρετε τι λέει; «Σε καθεστώς Παπαδόπουλου και Ιωαννίδη δεν διοικούσαν οι διοικητές μεραρχίες συντάγματος κτλ., αλλά οι αξιωματικοί του Α2 και δεν υπήρχε Α2 αξιωματικός που να μην είναι όχι της εμπιστοσύνης, δεδοκιμασμένος αποδέκτης του καθεστώτος». Και εν πάση περιπτώσει και ο κ. Κομπόκης κι αυτός κάποιον βαθμό και κάποια εμπειρία έχει απ' αυτή την ιστορία. Σημειώνω μόνο ότι η 9η μεραρχία δεν ήταν σημαντική για τα καθεστώτα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας απαντήσω, δεν θέλετε;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Απαντήσατε, μου είπατε ότι ήταν δυσμενής τοποθέτηση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι άποψις του κ. Κομπόκη, ασφαλώς.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και άποψη και δική σας τώρα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας επαναλαμβάνω ότι ο αξιωματικός ο οποίος μετετίθετο εις φρουράν της Κοζάνης, την εποχήν εκείνην, η τοποθέτησή του ήτο δυσμενής. Δεν είχαν πού να τον βάλουνε.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Το γιατί. Αν μπορείτε, με δύο λόγια, γιατί ήταν δυσμενής; Τι είχε η 9η μεραρχία; Χολέρα είχε η 9η μεραρχία, τι ήτανε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είχε χολέρα η 9η μεραρχία και σήμερα παραδείγματος χάριν, αν θα πάει ένας αξιωματικός να υπηρετήσει στην Καστοριά ή στην 9η μεραρχία, δεν είναι η θέση τόσο τιμητική απ' ό,τι είναι αν

υπηρετήσει στο 3ο ή στο 4ο Σώμα Στρατού ή στο Αρχηγείο Στρατού ή στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δηλαδή αν υπηρετήσει στα Γιάννενα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μπορεί να πει κανένας ότι κι αυτή η μετάθεση δεν θεωρείται τιμητική.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Βασιλειάδη μου, δεν είμαι στρατιωτικός, δεν τα ξέρω, αλλά θαυμάζω τους χαρακτηρισμούς. Τώρα, κύριε Σκλαβενίτη, μεταξύ επεισοδίων Κοφίνου και ανάκληση της Μεραρχίας μήπως θυμάστε πόσος καιρός μεσολάβησε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Περίπου πρέπει να μεσολάβησε ένας μήνας.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ένας μήνας. Μήπως μπορείτε να δώσετε μια εξήγηση, γιατί έχετε αφήσει μια πρόταση που δεν βγάζει νόημα από τα πρακτικά. «Την αποχώρηση της Μεραρχίας τη διέταξε η χούντα, με τη διαφορά ότι εμένα μου έμειναν οι υποψίες διότι, εφόσον ήταν εν γνώσει της κυπριακής κυβέρνησης» κι έχετε σταματήσει εκεί. Τι εννοείτε μ' αυτές τις υποψίες. Τι θέλατε να πείτε; Αν έχετε την καλοσύνη, απαντήστε μου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ότι εφόσον η κυπριακή κυβέρνηση και η χούντα εις την Αθήνα βεβαίως και το ΓΕΕΦ γνωρίζανε τις συνέπειες των επεισοδίων της Κοφίνου, οι υποψίες μου, τις μεταφράζω τώρα, ότι ασφαλώς εφόσον γνωρίζανε τις επιπτώσεις αυτά τα κλιμάκια που σας ανέφερα, ότι θεωρώ συνυπευθύνους αυτούς τους τρεις παράγοντες που σας ανέφερα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Για ποιο πράγμα συνυπευθύνους; Για τα γεγονότα της Κοφίνου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για την αποχώρηση της Ελληνικής Μεραρχίας.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Για την αποχώρηση της Μεραρχίας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εφόσον εσχεδιάσθη η επιχείρηση της Κοφίνου και επίπτωση ήταν η αναχώρηση της Μεραρχίας.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Σας κατάλαβα, κύριε Σκλαβενίτη, αλλά πέστε μου κάτι όμως. Με ποια στοιχεία μάς βεβαιώνετε ότι για τα επεισόδια της Κοφίνου υπήρχε η έγκριση της κυπριακής κυβέρνησης; Αν έχετε στοιχεία. Υπήρχε έγκριση της κυπριακής κυβέρνησης για τα επεισόδια της Κοφίνου ή υπήρξε κάτι άλλο με τον Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπήρξε, σας επαναλαμβάνω, επειδή ήμουν παρών εις την Κύπρο, γίνανε συσκέψεις παρουσία των επιτελών του ΓΕΕΦ, εκπροσώπων της χούντας από την Αθήνα και εκπροσώπων της κυπριακής κυβέρνησης, του αρχηγού της αστυνομίας τότε της κυπριακής.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και συνήνεσε η κυπριακή κυβέρνηση τότε για τα γεγονότα της Κοφίνου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ είπα ότι η κυβέρνησις η κυπριακή, και προχθές βεβαίως το είπα αυτό, συμμετέσχεν εις την σχεδίασιν του σχεδίου ΓΡΟΝΘΟΣ.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν έχετε πληροφορηθεί εσείς ή δεν έχετε ακούσει ή δεν έχετε διαβάσει ότι γι' αυτά τα επεισόδια η κυπριακή κυβέρνηση αρνείται τη συμμετοχή της και ισχυρίζεται ότι αυτά γίνανε εν αγνοία της; Δεν τα έχετε διαβάσει αυτά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έχω διαβάσει και έχω πληροφορηθεί ότι τα έγγραφα τα οποία, γιατί συζητώ περί εγγράφων ότι έχουνε δημοσιευτεί στις κυπριακές εφημερίδες.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τώρα δεν μου λέτε, κύριε Σκλαβενίτη, όταν παρουσιαστήκατε ιεραρχικά στον κ. Μπονάνο τη 15η του Ιούλη, υπήρχε άλλος επιτελής ή αξιωματικός, όταν σας έδιδε τις εντολές να κατεβείτε στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν υπήρχε.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν υπήρχε κανένας; Ούτε ο κ. Ματάτσης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο κ. Ματάτσης ήτανε έξω από τον κ. Μπονάνο. Υπηρετούσε δηλαδή εις το γραφείο του κ. Μπονάνου.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Μετά, όταν γυρίσατε από την Κύπρο και παρουσιαστήκατε πάλι στον ΑΕΔ, στον κ. Μπονάνο, ήταν άλλος αξιωματικός μπροστά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν μου λέτε, κύριε μάρτυς, δεν ξέρω αν είναι αλήθεια, εγώ δεν δέχομαι ότι τα είπατε, αλλά θα σας ρωτήσω τώρα. Εάν η ηγεσία, Μπονάνος, Γαλατσάνος, Αραπάκης, Παπανικολάου, μετά την έναρξη της εισβολής ή μετά τις 22, 23 του μηνός, είχε απομακρυνθεί, έχετε εκφέρει γνώμη εσείς στους δημοσιογράφους ποιο θα ήταν το αποτέλεσμα; Ή, αν θέλετε, σας ρωτάω εγώ τώρα. Τι εκτιμάτε; Αν είχε αντικατασταθεί η στρατιωτική ηγεσία, μπορούσε να προλάβει τίποτα απ' αυτή την τραγωδία της Κύπρου; Ή δεν άλλαζε τίποτα πλέον;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να φανταστείτε ότι εγώ, με ρωτάτε συμμετέσχες στη σύσκεψη μετά την αλλαγή της ηγεσίας βεβαίως και έκανα κι εκεί εισηγήσεις. Ήτανε μόλις είχε παραλάβει ο στρατηγός Αρμπούζης. Και ενθυμούμαι ότι, σε σύσκεψη βεβαίως, μου είπε σε εισήγηση που έκανα σχετικώς με την ενίσχυση της Κύπρου ότι εσύ δεν πρέπει να μιλάς, γιατί στείλατε τις μονάδες και κυνηγάγατε τον Μακάριο. Λοιπόν, από 'κεί και πέρα τι να πω.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τι να πείτε; Εγώ σας ρωτάω, γιατί βλέπω τις εφημερίδες που γράφουνε. Ότι αν είχε αντικατασταθεί η προδοτική στρατιωτική ηγεσία, τα πράγματα θα ήταν καλύτερα. Το είπατε, το ισχυρίζεστε, το εκτιμάτε, αυτή την απάντηση θέλω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ στις εφημερίδες δεν είπα τέτοια πράγματα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ξεχνάω τις εφημερίδες. Το ερώτημά μου. Υποθετικά, εάν θέλετε απαντάτε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μπορώ να σας απαντήσω, αλλά δεν μπορώ να εκτιμήσω ποιοι στρατηγοί θα ήταν καλύτεροι από αυτούς που συνήντησα εδώ.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τότε εν τοιαύτη περιπτώσει, κύριε Σκλαβενίτη, ο κ. Μπονάνος τι στρατηγός ήτανε; Πώς τον χαρακτηρίζετε εσείς μετά από 12 χρόνια;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω εγώ εδώ μέσα, ανεξαρτήτως, ήρθα σαν μάρτυς. Σας επαναλαμβάνω, έχω την ιδιότητα ακόμη του ταγματάρχου εν ενεργεία. Από τη στιγμή που ο κ. Μπονάνος, κατά τρεις τάξεις αρχαιότερος από τον κ. Ιωαννίδη, εδέχετο να είναι Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, εγώ δεν θα δεχόμουνα. Επομένως πώς να σας τον χαρακτηρίσω;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Τώρα πέστε μου και κάτι άλλο. Ποιος χτύπησε, αν χτύπησε, τον αστυνομικό σταθμό Λεμεσού; Ποιος τον χτύπησε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήτανε μονάδες της ανωτέρας τακτικής διοικήσεως Λεμεσού, αν δεν απατώμαι, την εποχή εκείνη ήταν ο συνταγμάταρχης Ρώσσης. Και μονάδες οι οποίες είχανε αποσταλεί από τη Λευκωσία προς Λεμεσό. Μονάδες, εννοώ, μάλλον άρματα και πυροβολικό.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Και πώς έχει επικρατήσει αυτή η εντύπωση, η διάδοση, γιατί αναφέρουν το όνομα το δικό σας για την κατάληψη του σταθμού Λεμεσού; Τι εξήγηση δίνετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ γι' αυτό έχω πει επανειλημμένως ότι περίμενα 12 χρόνια, για να έρθω εδώ, την Εξεταστική των Πραγμάτων Επιτροπή. Σας επαναλαμβάνω ότι είπα και προχθές. Ότι ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης δεν μετεκινήθη από τη Λευκωσία προς Λεμεσόν.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα. Η τελευταία μου ερώτηση είναι η εξής: Σε ερώτηση του κ. προέδρου πώς επιλέξανε εσάς, έναν ταγματάρχη σε τόσες χιλιάδες ταγματάρχες που έχει ο ελληνικός στρατός, να πάτε γι' αυτή την ειδική αποστολή, απαντήσατε ότι αυτό ήταν ένας τρόπος να βγάλουν από τη μέση τον ταγματάρχη Σκλαβενίτη. Δηλαδή, για τιμωρία, κύριε Σκλαβενίτη, σας στέλνανε στην Κύπρο; Το έχετε πει αυτό και θέλω μία εξήγηση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ πιστεύω ότι όποιος αξιωματικός είναι πολύ καλός επαγγελματίας, και τώρα βεβαίως τα πιστεύω αυτά τα πράγματα, τότε που υπηρετούσα δεν μπορούσα να κάνω αυτούς τους συλλογισμούς, να τους διανοηθώ, ότι, όταν ο αξιωματικός είναι μόνο επαγγελματίας και δεν είναι τίποτα άλλο, ότι σε κάποια στιγμή πρέπει να φύγει γρήγορα από τον στρατό.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Και σας έστειλαν εσάς στην ειδική αυτή αποστολή, για να σας παγιδέψουν, επειδή ήσασταν καλός αξιωματικός;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έτσι πιστεύω εγώ.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δηλαδή, εκ των προτέρων, γι' αυτούς οι οποίοι ήταν ανεπιθύμητοι γνωρίζανε τον δρόμο που θα επακολουθήσει και, αντί να πάρουνε εύσημα οι αξιωματικοί εκεί, θα τους κυνηγάγανε; Πώς το εννοείτε αυτό το πράγμα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν κατάλαβα τα εύσημα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Θέλουν έναν αξιωματικό να τον βγάλουνε από τη μέση. Είναι επαγγελματίας, είναι ό,τι είναι. Τον στέλνουν λοιπόν μ' αυτή την ειδική εντολή εις την Κύπρο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν είπα ότι μόνο απ' αυτό έπρεπε να φύγει από τη μέση ο αξιωματικός Σκλαβενίτης. Αν θυμάστε, σας είχα πει ότι και το '61 μού έτυχε περίπτωση που απήντησα στον στρατηγό μου ότι ξέρω τους κανονισμούς και μετετέθην από τη Σχολή Ευελπίδων εις την επιστρατεύουσα αρχή. Και σας είπα ότι και στη ΣΔΑΜ μετετέθην εις τον λόχον Διοικήσεως.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Είναι γνωστά αυτά. Αλλά δεν στέκει αυτό το επιχείρημά σας, ότι διαλέξανε εσάς...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ αυτά τα συνδύασα όλα βεβαίως, τα συνδύασα μάλιστα επειδή το ιστορικόν ήταν ότι είχα συνδεθεί πράγματι με τον Γρίβα. Ήμουν πολύ συνδεδεμένος με τον Γρίβα. Δεν το αρνήθηκα αυτό καθόλου.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Το καθεστώς του Ιωαννίδη ήτανε κατά του Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατά του Γρίβα ήτανε και τα δύο καθεστώτα, και του Παπαδόπουλου και του Ιωαννίδη.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ήταν υπέρ του Μακαρίου το καθεστώς Παπαδόπουλου και Ιωαννίδη κι ήταν κατά του Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν είπα ότι ήταν υπέρ του Μακαρίου, αλλά ότι ήταν κατά του Γρίβα ήτανε.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κατά του Μακαρίου ήτανε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήτανε.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Σαφώς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν οι πρώτοι κρατούμενοι του ΕΑΤ ΕΣΑ, εάν γνωρίζετε ασφαλώς, ήτανε Χίτες, που τους λέγανε την εποχή εκείνη;

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Στην 21η Απριλίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Οι κρατούμενοι ήτανε Χίτες;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Οι πρώτοι κρατούμενοι ήτανε Χίτες.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μη μας υπενθυμίζετε τέτοιες...

ΜΕΛΟΣ: Ονόματα, 10 ονόματα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Εν πάση περιπτώσει, για να μην τρώω τον χρόνο, εγώ, κύριοι συνάδελφοι...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω, αν θέλετε. Ήτανε ο Γαζουλέας, ο οποίος είχε πάρει την αδελφή της γυναίκας του Γρίβα. Ήταν ο Παπαγεωργίου ο Ευάγγελος, ήτανε ο Παπαγεωργίου ο στρατηγός και ασφαλώς, αν θα μ' αφήσετε λίγο, θα θυμηθώ και πολλά άλλα ονόματα.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Είχαμε την τύχη να περάσουμε από εκεί, κύριε Σκλαβενίτη. Μην μας τα θυμίζετε αυτά τα πράγματα. Η τελευταία μου ερώτηση, κύριε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρωτήσατε για τον στρατηγόν Γρίβα, αν τα είχε καλά με το δικτακτορικόν καθεστώς και σας είπα ότι ο στρατηγός Γρίβας ούτε με το ένα το καθεστώς το δικτακτορικόν τα είχε καλά ούτε με το άλλο.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Η τελευταία μου ερώτηση, κύριε Σκλαβενίτη. Οι αξιωματικοί οι οποίοι εστέλλοντο στην Κύπρο, και παλαιότερα και κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, επεδίωκαν να πάνε στην Κύπρο ή προσπαθούσαν να το αποφύγουν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επεδίωκαν.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Γιατί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπήρχαν κατ' αρχήν πολλές κατηγορίες αξιωματικών, όπως ασφαλώς υπάρχουν πολλές κατηγορίες σε όλα τα επαγγέλματα. Μία κατηγορία βεβαίως πήγε, γιατί το θεωρούσε τιμή να υπηρετήσει στην Κύπρον, άλλη κατηγορία πήγε, γιατί το θεωρούσε τιμή να πάει στην Κύ-

προν, αλλά να αποκτήσει και αυτοκίνητο και την οικοσκευήν.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Είχανε και προνόμια οικονομικά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Σκλαβενίτη, εσείς ασφαλώς ενδιαφέρεστε γι' αυτή την υπόθεση του Φακέλου της Κύπρου. Πρέπει να ενδιαφέρεστε. Είστε ευχαριστημένος από την κατάθεσή σας, ότι εμάς εδώ 30 ανθρώπους μας φωτίσατε, αν ποτέ κληθούμε, να μην αδικήσουμε τον κ. Σκλαβενίτη; Μας βοηθήσατε, κύριε Σκλαβενίτη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ νομίζω ότι βοήθησα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ζακολίκο να λάβει τον λόγο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, θα σας παρακαλέσω να μου απαντάτε μονολεκτικά. Κι αν θέλω αιτιολόγηση, θα σας λέω αιτιολογήστε μου αυτό που μου λέτε. Σύμφωνοι; Όταν φύγατε για την Κύπρο, εντολές του Μπονάνου μόνο εκτελούσατε ή είχατε και ειδικές εντολές του Ιωαννίδη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Του Μπονάνου.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Δηλώνετε εδώ στα πρακτικά, σελ. 30 των πρακτικών, της κατάθεσής σας, «σας διαβεβαιώ ότι δεν συμμετείχα σε καμία συνωμοτική σύσκεψη», αυτό λέτε. Εννοείτε τη σύσκεψη τις 2.7 που έγινε στο ΑΕΔ συνωμοτική;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ήταν συνωμοτική η σύσκεψη. Πάμε στην Κύπρο, κύριε Σκλαβενίτη. Κατεβήκατε κάτω. Καταθέσατε ότι είχατε επαφές με την ΕΟΚΑ Β΄, ονοματίσατε και ορισμένους από τα «εκλεκτά» εκείνα τέκνα. Είπατε ότι δεν μετακινηθήκατε από το ΓΕΕΦ, να πάτε ούτε στο Προεδρικό Μέγαρο. Αυτούς όλους τους καλούσατε στο ΓΕΕΦ και τους βλέπατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τους καλούσα. Η μόνη μου μετάβασις ήταν στην ορκωμοσία του κ. Κληρίδη. Δεν τους καλούσα, παίρνανε είσοδο από την είσοδο του ΓΕΕΦ.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κι ερχότανε να σας δούνε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και τους δεχόμουν.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Επομένως είχατε ένα γραφείο που δεχόσασταν άνδρες της ΕΟΚΑ Β΄ μες στο ΓΕΕΦ εσείς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι μόνο άνδρες της ΕΟΚΑ Β΄. Δεχόμουν και Κυπρίους.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κατεβαίνοντας στην Κύπρο, κύριε Σκλαβενίτη, κάνατε τις εξής ενέργειες, και θέλω να μου τις επιβεβαιώσετε: Πρώτον, είπατε ότι με βάση τη λογική σας ότι όλοι έπρεπε να προσφέρουν σε μία εθνική ομοψυχία και ελευθερώσατε κρατουμένους από τις φυλακές. Ναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεύτερον, εσείς πήρατε την πρωτοβουλία με το τηλέφωνο και δώσατε εντολή, παρακαλέσατε, τον αστυνομικό σταθμάρχη Λεμεσού να παραδώσει τον σταθμό χωρίς αιματοχυσία. Ναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τρίτον, σας επέλεξε ο κ. Γεωργίτσης να παρέμβετε στον Σαμψών για να παραιτηθεί. Ναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τέταρτον, βγάλατε διάγγελμα την κρίσιμη ώρα, εσείς, και το δώσατε στο ΡΙΚ, στον κ. Παπαγεωργίου, και λέγατε στο διάγγελμα: «Ο προαιώνιος εχθρός επιτίθεται. Είμαστε όλοι αδέλφια, όλοι θα βγουν από τις φυλακές κ.λπ. για να αντιμετωπίσουμε τους Τούρκους». Αυτό δεν έλεγε το διάγγελμά σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν ήταν ονομαστικόν και δεν το εννοώ διάγγελμα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι, δώσατε ένα κείμενο, Σπύρο, μετάδωσέ το, μεταδόθηκε το διάγγελμα αυτό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το εννοώ πάντως διάγγελμα και νομίζω ότι ήταν πράξις...

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μεταδόθηκε αυτό που είπατε στον Σπύρο τον Παπαγεωργίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θυμάμαι καλά ότι μεταδόθηκε.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πείτε για όλες αυτές τις πρωτοφανείς για στρατιωτική ιεραρχία ενέργειές σας, εσείς είχατε καταργήσει τους πάντες, ποιος σας εκάλυπτε; Πώς εδέχοντο ολόκληροι στρατηγοί από την Αθήνα

και από κάτω ένας ταγματάρχης Σκλαβενίτης να πάρει τόσο βασικές αποφάσεις; Ποιος σας εκάλυπτε; Ποιος σας νομιμοποιούσε και πειθαρχούσαν όλοι αυτοί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρωτήσατε γι' αυτό το διάγγελμα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν ρωτούσα για το διάγγελμα, για όλες τις ενέργειες. Αποφυλάκιση κρατουμένων, μεσολάβηση για την αποπομπή του Σαμψών, αστυνομικός σταθμός Λεμεσού, διάγγελμα, κλήση Ελληνοκυπρίων, εμπρός παιδιά στον αγώνα για τον προαιώνιο εχθρό. Ποιος σας νομιμοποιούσε; Πώς ασκούσατε τέτοια εξουσία, κύριε Σκλαβενίτη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, εξουσία δεν ασκούσα. Το διάγγελμα, όπως το ονομάσατε εσείς, για το ραδιόφωνο βεβαίως το είπα και ανέφερα μετά εις τον Γεωργίτση. Σ' αυτό το θέμα παρέβην την ιεραρχία. Δυστυχώς δεν παρέβην την ιεραρχία και για το θέμα του πυρός εναντίον των αλεξιπτωτιστών.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Πείτε μου το εξής: Αυτή την εξήγηση δίνετε εσείς. Εσείς αναστατώσατε όλη την ιεραρχία κάτω, ήσαστε αρχιστράτηγος, δεν την παρέβητε, λέτε. Εάν τα κάνατε αυτά σήμερα, θα μπορούσατε να τα κάνετε σε έναν στρατό που πιστεύει στην πειθαρχία; Θα μπορούσατε να αγνοήσετε τον Γεωργίτση, που ήταν αρχηγός ΓΕΕΦ; Ο όποιος Γεωργίτσης. Θα μπορούσατε να αγνοήσετε και να βγάζετε διαγγέλματα και να βλέπετε τους ΕΟΚΑβήτες μες στο ΓΕΕΦ; Γίνονται αυτά σήμερα στο Πεντάγωνο; Γίνονται;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στο Πεντάγωνο δεν υπάρχει λόγος να γίνουν.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν υπάρχει.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτήν τη στιγμή διότι δεν δέχονται εισβολήν από τους Τούρκους.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Εντάξει, μου αρκεί. Πείτε μου κάτι άλλο, κύριε Σκλαβενίτη. Είπατε κι εσείς ότι κατερρίφθησαν γύρω στα 27 τούρκικα αεροπλάνα. Έτσι δεν είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Αυτά τα αεροπλάνα, ήταν αεροπλάνα μεταγωγικά που μετέφεραν ή ήταν τα υπερηχητικά που κατερρίφθησαν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν τα υπερηχητικά.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τα υπερηχητικά; 27 αεροπλάνα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα περίπου 27 αεροπλάνα. Εάν δεν είπα περίπου, το διορθώνω τώρα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Αυτά κατερρίφθησαν την πρώτη μέρα της εισβολής ή τη δεύτερη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατερρίφθησαν πρέπει στο διάστημα των 2-3 ημερών.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πώς κατερρίφθησαν τα αεροπλάνα και δεν βάλλατε κατά των αλεξιπτωτιστών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα τα αεροπλάνα που εβομβάρδιζαν τους στόχους εις την Λευκωσία ή άλλους στόχους εβάλλοντο από τα αντιαεροπορικά πυροβόλα και κατερρίφθησαν. Κατά των αλεξιπτωτιστών, είπα και το επαναλαμβάνω, ότι περιμέναμε, κακώς, να μας πούνε εφαρμόσατε σχέδιον Κ.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πείτε μου το εξής: Είπατε, και δεν το διευκρινίσατε, κάποια τορπιλάκατος ή δύο τορπιλάκατοι στην Κυρήνεια βγήκαν για να αντιμετωπίσουν τον τουρκικό στόλο. Βγήκαν για να τον αντιμετωπίσουν κατόπιν εντολής κάποιου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Το διευκρίνισα και είπα ότι βγήκαν κατόπιν εντολής του Παπαγιάννη. Και μάλιστα συμπλήρωσα ότι ασφαλώς θα είχε και την έγκριση του ταξιάρχου Γεωργίτση.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Εκεί πώς βγήκαν να αντιμετωπίσουν τον στόλο κι εδώ είχατε δεσμεύσει τα αντιαεροπορικά και τα όπλα για τους αλεξιπτωτιστές;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω την προσωπική ευθύνη αυτήν που μου λέτε εσείς.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν σας λέω ευθύνη, πείτε μου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τα δέσμευσα εγώ.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι δέσμευση λοιπόν των αντιαεροπορικών και των πολυβόλων και των όπλων να γκρεμίσουμε τους αλεξιπτωτιστές.

Εντολή να βγουν οι τορπιλάκατοι να αντιμετωπίσουν τον τούρκικο στόλο. Αυτά τα δύο, ποιος διοικούσε εκεί μέσα; Τι γινόταν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ίσως την πρωτοβουλία του αντιπλοιάρχου Παπαγιάννη, την οποία βέβαια αυτή εθεωρείτο παράβασις ιεραρχίας, η πρωτοβουλία του Παπαγιάννη να προήρχετο απ' αυτόν και διέταξε τορπιλακάτους να βγούνε από το φρούριον της Κυρήνειας. Υπάρχει μία εκδοχή, να ανέφερε μετά στον ταξίαρχον Γεωργίτση.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πρωτοβουλία Παπαγιάννη, λέτε. Πείτε μου κάτι άλλο το οποίον σημείωσα. Πριν κάνει την πρώτη βολή η τορπιλάκατος, ανατινάχθηκε. Από ποιον;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Από τουρκικόν αεροσκάφος.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μα δεν ανατινάζονται, δεν μας είπατε εβλήθη.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα ή από τουρκικό αεροσκάφος ή ασφαλώς από τα πυροβόλα των αντιτορπιλικών.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Έχετε ακούσει ότι την ανατίναξαν οι ίδιοι εκείνοι που βγήκαν; Την ανατίναξαν οι ίδιοι που 'βγάλαν την τορπιλάκατο; Την αυτοβυθίσανε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν την έχω ακούσει αυτή την εκδοχή.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν την έχετε ακούσει. Δεν έχετε διαβάσει βιβλία για την Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν έχω ακούσει αυτή την εκδοχή, έχω διαβάσει πολλά βιβλία.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πείτε μου τώρα το εξής: Από τις 15 του μήνα που έγινε το προδοτικό πραξικόπημα κατά του Μακαρίου μέχρι την τούρκικη εισβολή ποιος ασκούσε την εξουσία στην περιοχή Λευκωσίας; Ποιος ήταν εκείνος ο υπεύθυνος που ό,τι να συνέβαινε, μπορεί να έβγαινε ο κόσμος και να έκλεβε, να βίαζε, να χτυπούσε, οτιδήποτε, ποιος ήταν εκείνος που ασκούσε την εξουσία και θα επέβαλλε την τάξη στην περιοχή; Ποιος; Όνομα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο ταξίαρχος Γεωργίτσης.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Αυτός μόνον;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βοηθούμενος από τους επιτελείς του.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Έχετε ιδίαν γνώσιν ότι έγιναν σημεία και τέρατα στην περίοδο αυτή; Καταδιώξεις μακαριακών, καταδιώξεις αντιστασιακών, εισβολή στα νοσοκομεία, με σορτσάκια ο Παπαγιάννης, γράφουν οι συγγραφείς, κυνηγούσε να τους σφάξει. Έχετε υπόψη σας τίποτε; Κλεψιές στου Αζίνα το σπίτι, λάφυρα, μετρητά 'φέραν εκεί. Ξέρετε τίποτα απ' όλα αυτά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ ξέρω ότι μία ομάδα η οποία πήγε στο σπίτι, δεν θυμάμαι να ήτανε του Αζίνα, επέστρεψε εις το Γενικόν Επιτελείον και συνέταξε πρωτόκολλον των ανευρεθέντων αντικειμένων ή χρημάτων.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μόνον αυτό ξέρετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό ξέρω.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Εδόθη εντολή σε αυτή την ομάδα να πάει να τα κλέψει από τον Αζίνα ή να τα κατάσχει;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εδόθη εντολή να γίνει έρευνα εις το σπίτι του Αζίνα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Και ό,τι βρείτε φέρτε το. Αυτό ήταν; Κι ό,τι βρουν να το φέρουν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως. Συνετάχθη πρωτόκολλο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Από όλα τα άλλα ανοσιουργήματα που συνέβησαν δεν πήρατε τίποτα είδηση εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν πήρα.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Και ήσασταν Α2;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, ήμουνα βοηθός 2ου Επιτελικού Γραφείου.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Να σας ρωτήσω κάτι για τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ, κύριε μάρτυς. Εσείς πιστεύετε ότι με αυτό το χάλι που είχατε κάτω, που δεν ήξερε ποιος διέταζε ποιον, και με τους Τούρκους μέσα στην Κύπρο υπήρχε δυνατότητα να αποκρουστεί ο ΑΤΤΙΛΑΣ ΙΙ; Ξέρετε γιατί σας ρωτάω. Διότι πολλά έχετε πει στις εφημερίδες, προσπαθείτε να ρίψετε ευθύνες σε πολιτικά πρόσωπα, σε κυβερνήσεις, ισχυρισμούς διαβάζουμε. Δεν είναι όλα παραμύθια, κάτι έχετε πει. Πείτε μου, ευθέως σας ρωτάω, δεν είστε υποχρεωμένος να απαντήσετε. Πείτε μου το εξής: Μ' αυτόν τον στρατό εκεί εσείς, αν ήσασταν όποια κυβέρνηση, Ελλάδος, Κύπρου, οτιδήποτε,

θα αποκρούατε τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ με το προγεφύρωμα και τις θέσεις των Τούρκων; Για να ξεκαθαρίζουν ορισμένα πράγματα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν ήμουν εγώ ηγεσία με ρωτάτε ή αν ήμουνα ο ταγματάρχης;

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι ο ταγματάρχης, αν ήσασταν κυβερνήτης εσείς. Πολιτική κυβέρνηση. Δεν σας μιλάω ταγματάρχης, ταγματάρχης ξέρω τι κάνατε, κυβέρνηση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν, βεβαίως, είχα τη δυνατότητα να στείλω άρματα στην Κύπρο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Όχι, όχι, όχι. Δεν έχετε τη δυνατότητα, πώς την έχετε; Αυτές είναι υποθέσεις. Έχετε αυτό τον συγκεκριμένο στρατό κάτω, αυτό το χάλι, που δεν ξέρει κανείς ποιος διατάζει ποιον. Εσείς σαν κυβέρνηση Κύπρου, σαν κυβέρνηση Ελλάδος, μπορούσατε να αποκρούσετε το ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ; Ναι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα με ρωτάτε να σας πω ναι ή όχι σ' ένα θέμα που δεν μπορώ να απαντήσω με ναι ή όχι.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πώς δεν μπορείτε να απαντήσετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν μπορώ να απαντήσω.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Απαντήστε όπως νομίζετε εσείς, αλλά σε ένα λεπτό, όχι παραπάνω. Για να τελειώσω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω. Αν είχα μία δυνατότητα, δεν το ξέρω αυτό, γιατί εδώ ήταν η Ελλάδα, δεν ήμουν εγώ εδώ. Αν είχα μια δυνατότητα να στείλω μερικές χιλιάδες αντιαρματικές νάρκες, μερικές χιλιάδες νάρκες εναντίον προσωπικού και να στείλω ορισμένα αντιαρματικά, θα βάλω τη λέξη ίσως, ίσως να ανεκόπτετο η προέλασις που έγινε κατ' αυτόν τον τρόπο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ίσως δεν πηγαίναμε στον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα ίσως να ανεκόπτετο η προέλασις αυτή η οποία έγινε.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Δεν μου λέτε, είναι σύνηθες φαινόμενο να ασκείται η εξουσία, ιεραρχικά, καθαρά στρατιωτικά, όπως την ασκούσατε εκείνες τις μέρες στην Κύπρο εσείς; Ο κ. Κομπόκης μάς είπε άλλα πράγματα, εσείς μας λέτε άλλα πράγματα. Ο Γεωργίτσης τι ήτανε; Ανίκανος ή δεν τον άκουγε κανείς σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ νομίζω ότι δεν ήταν ανίκανος και ο σεβασμός και η ιεραρχία υπήρχε.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ποιος σεβασμός; Αν ήταν ικανός, δεν θα ζητούσε από σας να πείσετε τον Σαμψών. Ξέρετε τι εικόνα μας δώσατε, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επαναλαμβάνω. Ο σεβασμός του ταγματάρχου προς τον ταξίαρχο.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Και παρεκάλεσε ο ταξίαρχος τον ταγματάρχη να πείσει τον Σαμψών, ένα ανθρωπάκι μ' ένα αυτόματο στην πλάτη, μου λέτε, είχε καμία φρουρά ο Σαμψών προεδρική που τον προστάτευε, δική του;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δική του πρέπει να είχε.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Και την έφερε μέσα στο ΓΕΕΦ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως την έφερε.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Έκανε κατάληψη του ΓΕΕΦ δηλαδή ο Πρόεδρος, ο Σαμψών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το κατάλαβα;

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Έκανε κατάληψη και σας είπε έξω έχω δικούς μου ανθρώπους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στο γραφείο του.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Στο γραφείο του δεν έμπαινε κανένας μέσα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ, όταν τον είδα και του έκανα αυτή την πρόταση, ο Σαμψών δεν είχε τη φρουρά του. Φρουρά έξω βεβαίως, προσωπικήν, είχε.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Είχε. Πόσοι ήταν αυτοί, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ασφαλώς δεν θα υπερέβαιναν τους δυο-τρεις.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δυο-τρεις. Και δεν μπορούσατε να τους πιάσετε από τον γιακά και να τους πείτε άντε παιδάκια για καραμέλες; Έπρεπε να βάλει εσάς, για να τον πείσετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα δεν ετίθετο θέμα να πιάσουμε τον Σαμψών. Ετίθετο να παραιτηθεί ο Σαμψών.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Και ποιος θα σας ζητούσε εξηγήσεις, αν επαραιτήθη ή του δώσατε κλωτσιά; Ποιος; Ποιος θα σας ζητούσε εξηγήσεις; Είχατε δημοσιογράφους; Είχατε τηλεόραση; Βγάζετε ανακοίνωση επαραι-

τήθη ο Σαμψών, κι εσείς τον είχατε δέσει χειροπόδαρα. Τι διαπραγματεύσεις είναι αυτές που κάνατε εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω κατ' αρχήν ότι τον Σαμψών εγώ τον βρήκα Πρόεδρο της Δημοκρατίας, δεν έκανα καμίαν διαπραγμάτευσιν, έκανα συζήτησιν ότι πρέπει να παραιτηθεί ο Σαμψών και να αποκατασταθεί η συνταγματική νομιμότητα εις την Κύπρον.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Μια τελευταία ερώτηση, κύριε μάρτυς. Είστε υπερήφανος για τον ρόλο που παίξατε σε όλη τη διάρκεια της κυπριακής τραγωδίας; Έχετε τύψεις; Μετανοείτε; Ποια θέση παίρνετε πάνω σ' αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπερήφανος δεν είμαι. Είμαι πολύ τακτοποιημένος με τη συνείδησή μου.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μάλιστα. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παυλίδη να πάρει τον λόγο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, παρακολουθώντας δύο μέρες τώρα την εξέτασή σας, βγάζω το συμπέρασμα ότι κάτι περίεργο θέλετε να κρύψετε. Βουτηγμένος στο Α2, Κοζάνη, ΑΕΔ, Κύπρο, επαγγελματίας λοιπόν Α2, όποτε θέλετε θυμάστε, όποτε θέλετε δεν θυμάστε. Σας ερωτά συνάδελφος: Σχέδιο αποβάσεως στην Κύπρο υπήρχε στα χέρια του Α2; Είχα ακούσει. Σας ερωτούν ποιο το περιβάλλον Ιωαννίδη. Δεν ξέρω το περιβάλλον Ιωαννίδη. Σας ερωτούν κάποια άλλα, δουλειές Α2, εν πάση περιπτώσει, τα αγνοείτε. Αλλά θυμάστε σήμερα ότι το περί Αβέρωφ δημοσιεύτηκε στο ΑΝΤΙ ή στο ΠΟΝΤΙΚΙ, για όσους διαβάζουν, ξέρετε, είναι περίεργο να ξεχνάς εκείνα και να θυμάσαι τα άλλα. Ελάτε λοιπόν τώρα να θυμηθούμε μερικά πράγματα. Εσείς ιδρύσατε τη Διεύθυνση Κύπρου, αυτό βγαίνει από την κατάθεσή σας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ πήγα τον πίνακα συνθέσεως, είπα στην κατάθεσή μου, της διευθύνσεως Κύπρου, κατόρθωσα βρήκα μία καρέκλα και ένα γραφείο και παρέλαβα από τον προκάτοχό μου στις 27.6 και, ενώ προεβλέπετο ο πίνακας συνθέσεως της Διευθύνσεως Κυπριακού να έχει συνταγματάρχην, υποπλοίαρχον, αντισμήναρχον, έναν από κάθε κλάδο των Ενόπλων Δυνάμεων, όταν πήγα εγώ εις την Κύπρον, δεν είχε λάβει αυτή τη συγκρότηση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή, όταν πήγατε εσείς από την Κοζάνη στο ΑΕΔ, δεν είχατε ούτε καρέκλα να καθίσετε. Ήσασταν μόνο στα χαρτιά η ΔΥΚ. Παρακαλώ. Εσείς βρήκατε γραφείο, εσείς οργανώσατε την εγκατάσταση και ήρθαν άλλοι αξιωματικοί τότε να σας πλαισιώσουν. Ο ταγματάρχης, δηλαδή, ήταν επικεφαλής της Διευθύνσεως Κύπρου. Αυτό αφήνετε να καταλάβουμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο ταγματάρχης παρελάμβανε από τον συνταγματάρχη της 2ης ΜΕΟ, αντισυνταγματάρχην Βαμβάτσικον, ο οποίος ανήκε εις την 2ην ΜΕΟ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όταν πήγατε εσείς, βρήκατε διευθυντή, υποδιευθυντή, επιτελείς; Τι βρήκατε; Είσαστε ο πρώτος που πήγε για την οργάνωση της Διεύθυνσης Κύπρου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήμουνα ο πρώτος που μετετέθη από την Κοζάνη εις το ΑΕΔ για τη Διεύθυνση της Κύπρου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τι μου απαντάτε, κύριε μάρτυς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, ο πρώτος ήμουνα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή, δεν υπήρχε προ υμών επανδρωμένη Διεύθυνση Κύπρου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν υπήρχε επανδρωμένη Διεύθυνση Κύπρου, δεν υπήρχε Διεύθυνσις Κύπρου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ωραία. Σαφές λοιπόν. Γαρδίκας Αναστάσιος, σας λέγει τίποτα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πού υπηρετούσε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήρθε μετά από εμένα, μετά από εμένα και ανέλαβε τη Διεύθυνση Κυπριακού.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μετά από σας πότε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήτανε προ της 15ης Ιουλίου, εάν δεν απατώμαι, διότι τον άφησα εις την Διεύθυνση Κυπριακού, να παρέλαβε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Προ της 15ης Ιουλίου ήρθε και παρέλαβε από σας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι ο συνταγματάρχης Γαρδίκας, εγώ παρέλαβα…

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για τον Γαρδίκα ερώτησα. Πέστε μου τον ξέρω, δεν τον ξέρω, ήρθε δεν ήρθε και τελειώνουμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον ξέρω, δεν ενθυμούμαι εάν ήρθε στη Διεύθυνση Κυπριακού προ του πραξικοπήματος ή μετά.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μάλιστα. Διαβάζω τα πρακτικά της καταθέσεώς σας. Κύριε μάρτυς, επιχειρήσατε να τα παραποιήσετε ή μάλλον τα έχετε παραποιήσει. Στη σελίδα 18 σάς ερωτούν αυτό που και σήμερα ακούστηκε εδώ, ποιες ήταν οι υποψίες σας εκ του γεγονότος ότι η κυπριακή κυβέρνηση εγνώριζε τα της Κοφίνου κ.λπ. Γράφουν λοιπόν τα πρακτικά «εγώ έχω και έγγραφα, κύριε βουλευτά, τα οποία κοινοποιούνται προς την κυπριακή κυβέρνηση», διαγράφετε τις λέξεις εγώ έχω και έγγραφα και παραπέμπετε σε διόρθωση, «ασφαλώς υπάρχουν έγγραφα». Ξέρετε, αυτό δεν είναι διόρθωση, αυτό είναι παραποίηση. Έχετε έγγραφα που αποδεικνύουν αυτό το οποίο εμαρτυρήσατε αρχικώς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν έχω έγγραφα. Δεν ήξερα ότι είναι παραποίηση των πρακτικών. Ρώτησα βεβαίως, όταν το διόρθωσα, και μου είπαν να κάνεις, όχι να μην κάνεις, ότι αυτό επιτρέπεται.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, από το εγώ έχω έγγραφα μέχρι το ασφαλώς υπάρχουν έγγραφα υπάρχει μεγάλη απόσταση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τελικώς έχετε ή δεν έχετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν έχω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στη σελίδα 46, πάλι πρακτικών, σας ηρώτησαν για το πολεμικό ημερολόγιο κι εκεί λέτε «σας διαβεβαιώνω», συνεχίζετε, «είμαι βέβαιος ότι υπάρχουν έγγραφα περί πολεμικού ημερολογίου». Πού βρίσκονται αυτά τα έγγραφα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τα έγγραφα αυτά, εφόσον συνεκεντρώθησαν από το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς, θα πρέπει να μετεφέρθησαν εις το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Αμύνης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το γνωρίζετε αυτό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το γνωρίζω, πρέπει να μετεφέρθησαν.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κάθε φορά χρησιμοποιείτε την έκφραση «θα πρέπει». Πείτε μας ξέρω, δεν ξέρω. Υπήρχαν έγγραφα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μα πώς θέλετε να σας το πω; Τη στιγμή που εγώ έφυγα στις 3 Αυγούστου από την Κύπρο και δεν είδα να μεταφέρονται τα ημερολόγια; Πώς να σας πω;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, ξέρετε γιατί σας ερωτώ γι' αυτά τα πράγματα; Είναι τρία χτυπητά σημεία από τα οποία βγαίνουν συμπεράσματα. Με το «θα πρέπει» που λέτε εσείς και σε επαναληπτική ερώτηση για το ίδιο πράγμα αποδεικνύεται ότι δεν έχετε ιδέα. Τελικώς πέστε μας τι είναι αυτά που ξέρετε. Το θα πρέπει, το συμπεραίνω και τούτο και τ' άλλο, για τον οποιονδήποτε, για τα γεγονότα, για στρατιωτικούς, διπλωμάτες, πολιτικούς, δεν βοηθούν. Πέστε μας τι ξέρετε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα ότι δεν ξέρω αν μετεφέρθησαν τα πολεμικά ημερολόγια και η αλληλογραφία μεταξύ Αθηνών, του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων και του ΓΕΕΦ, δεν ξέρω αν μετεφέρθη εις το Γενικόν Επιτελείον Εθνικής Αμύνης.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επομένως η διαβεβαίωσή σας δεν έχει βάση. Σας διαβεβαιώνω, δεν έχει βάση. Το ανακαλείτε τώρα. «Είμαι βέβαιος δηλαδή ότι υπάρχουν έγγραφα», αυτό το ανακαλείτε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πού το είπα αυτό;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το είπατε σε συνάδελφο στη σελ. 46 των πρακτικών, είναι εύκολο να το βρούμε, σας ηρώτησε περί του πολεμικού ημερολογίου. Κι εσείς εκεί διαβεβαιώνετε, διά του συναδέλφου που ερωτούσε, την Επιτροπή ότι υπάρχουν έγγραφα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ τα πρακτικά τα είδα βεβαίως, εάν εκφράζομαι έτσι, εννοώ ότι ετηρούντο πολεμικά ημερολόγια.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Καλώς. Σας ηρώτησε ο πρόεδρος χθες, αναφερόμενος στη συνέντευξη

την οποία κάποια στιγμή διαβάσατε εσείς, θέλω να σημειώσετε τι είπατε τελικώς απ' αυτά. Κι εσείς παρακάτω κάποια στιγμή του λέτε: «Μέχρι τώρα όλοι τα ρίχνουν όλα σε οποιονδήποτε άλλον εκτός από τον εαυτό τους. Η ιστορία έχει γραφεί και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανέναν». Ποιους εννοείτε ότι είναι αυτοί που τα ρίχνουν σε άλλους; Να μας τους κατονομάσετε και να τελειώνουμε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν σας επαναλαμβάνω ότι το ότι ήμουν αναξιόπιστος μάρτυς με το θέμα της συνέντευξης, της περίφημης αυτής, προς την κ. Κουμανάκου αποδεικνύει ότι δεν έχω την εμπειρία πότε μου κάνει επίσκεψη άνθρωπος εις το σπίτι μου, έστω κι αν έχει την ιδιότητα του δημοσιογράφου, απεδείχθη πράγματι ότι δεν την έχω αυτή την εμπειρία.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θα παρακαλούσα, κύριε μάρτυς, θα σας διακόψω εδώ. Σ' εμένα αυτά μην τα λέτε. Σάββατο στο σπίτι σας τρεις ώρες, Κυριακή στο σπίτι σας τρεις ώρες, μια ξένη κοπέλα, που ξέρετε πως είναι δημοσιογράφος, και μου λέτε δεν έχετε αντίληψη του τι κάνει, παρακαλώ μην τα πείτε. Πέστε μου μονάχα ποιους υπονοούσατε με αυτή σας τη φράση. Εσείς την είπατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν θέλετε, μου την ξαναδιαβάζετε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: «Μέχρι τώρα όλοι τα ρίχνουν όλα σε οποιονδήποτε άλλον εκτός από τον εαυτό τους. Η ιστορία έχει γραφεί και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανέναν». Ποιους υπονοείτε πως τα ρίχνουν σε άλλους; Ονομαστικώς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ, μάλλον, θα είπα ότι όλοι τα ρίχνουμε εις τους άλλους εκτός από τον εαυτό μας, αν είπα. Βάζω και τον εαυτό μου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Και αυτό λοιπόν το αναιρείτε. Δεν το είπατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βάζω και τον εαυτό μου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κι αυτό λοιπόν το αναιρείτε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Βάζω και τον εαυτό μου. Βεβαίως και το αναιρώ. Είπα ότι βάζω και τον εαυτό μου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να επαναλάβω καλύτερον την ερώτηση του συναδέλφου. Εσείς, ο ταγματάρχης κ. Σκλαβενίτης, τα ρίχνετε σε άλλον αυτά που έγιναν και ελάβατε μέρος και εσείς σ' αυτά με τον οποιονδήποτε τρόπο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ όπου έπρεπε να αναλάβω τις ευθύνες μου, έστω κι αν ήτανε παράβασις ιεραρχίας π.χ., που αισθάνομαι πραγματικές τύψεις, ότι δεν χτύπησα τους Τούρκους αλεξιπτωτιστάς, είναι δικιά μου βεβαίως ευθύνη και ας θεωρείται παράβασις της ιεραρχίας, εγώ έκανα εισήγηση να αποκατασταθούν αι σχέσεις Αθηνών-Λευκωσίας...

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, σας ερωτώ. Ρίχνετε σε άλλους τίποτα από εκείνα που εκάματε εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ρίχνω και στον εαυτό μου και στους άλλους.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Καλώς. Στον συνταγματάρχη Μαγκαφώση πήγατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σας εκάλεσε και δεν πήγατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μου έστειλε ένα σημείωμα, το οποίο το έχω καταθέσει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το είδα, είναι κατατεθειμένο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πήρα τηλέφωνο και μου είπε ότι όταν ο κ. Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, μου είπε βεβαίως ότι θέλει να σε δει ο κ. Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, ο τότε, και περίμενα ραντεβού.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεν ξαναεπικοινωνήσατε δηλαδή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αποφύγατε να δείτε τον Μαγκαφώση του Α/ΓΕΕΘΑ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν απέφυγα να δω τον κ. Μαγκαφώση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Γιατί δεν ξαναεπικοινωνήσατε με τον διευθυντή του γραφείου του Α/ΓΕΕΘΑ, εσείς ο οποίος φάγατε τον κόσμο και προκαλέσατε και έγγραφη απάντηση του διευθυντή του γραφείου; Ξέρετε τι σημαίνει αυτό; Ο διευθυντής του γραφείου του Α/ΓΕΕΘΑ στέλνει γράμμα σε σας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν έστειλε γράμμα. Έ-

στειλε υπηρεσιακόν έγγραφο.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Έγγραφο, διαφέρει από το γράμμα; Δεν θα χαλάσουμε τις καρδιές μας, κύριε μάρτυς. Υπηρεσιακόν έγγραφο. Ακόμα σοβαρότερο, όχι ιδιωτική επιστολή. Και σας καλεί να συνεννοηθείτε για να δείτε τον Α/ΓΕΕΘΑ. Περνάει κάποιος χρόνος και αποφεύγετε να τον δείτε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν αποφεύγω. Ήρθα αμέσως σε επαφή, μόλις έλαβα την επιστολή. Δι' επιστολής ήρθα αμέσως σε επαφή και ανέμενα να με καλέσει ο αρχηγός ΓΕΕΘΑ. Δεν απέφυγα, εάν απέφευγα, δεν θα υπέβαλλα την αναφορά μου.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Καταλάβαμε. Εγώ τουλάχιστον αντελήφθην, κύριε μάρτυς. Τον Ιωαννίδη ισχυρίζεστε ότι τον είδατε κάποια φορά στους διαδρόμους, κάποια άλλη φορά λέτε ότι πρέπει να τον είδα εις την, ακούστε τώρα, οι εκφράσεις είναι δικές σας, πρέπει να τον είδα στην Κοζάνη, σαν ήρθε να προπαρασκευάσει τη δική του συνωμοσία. Πρέπει. Ο Α2 μεραρχίας πρέπει. Ξέρετε βέβαια ότι θεωρείστε από τα πρωτοπαλίκαρα Ιωαννίδη. Από Α2 σε Α2, εκ των ανθρώπων που είχαν την άνεση να μπαινοβγαίνουν στο γραφείο του και στου Μπονάνου. Υπάρχουν και μαρτυρίες. Εδώ ο Γεωργίτσης λέει ότι στου Ματάτση το γραφείο στις 2 Ιουλίου ήσαστε εσείς εγκατεστημένος. Φύγατε και μετά μπήκε στου Μπονάνου. Πέραν του Γεωργίτση, εγώ σας το μεταφέρω, θεωρείστε πρωτοπαλλίκαρο Ιωαννίδη, από εκείνους που προσεταιρίσθη ο Ιωαννίδης για να κάνει τη δουλειά. Είναι δυνατόν εσείς να τον βλέπετε στον διάδρομο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Λοιπόν, εγώ σας διαβεβαιώνω ότι τον Ματάτση, του πήγα φάκελο της 2ης ΜΕΟ, εις τον κ. Ματάτση, τον άφησα εις το γραφείο του, διότι ήταν επιτελής του γραφείου αρχηγού ΓΕΕΘΑ και καμίαν ευχέρειαν είχα να μπαίνω εις το γραφείον του Ιωαννίδη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αποκηρύσσετε και Ιωαννίδη δηλαδή τώρα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν αποκηρύσσω, κύριε βουλευτά. Με ρωτάτε και σας απήντησα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σας ερωτώ ευθέως λοιπόν: Αποκηρύσσετε Ιωαννίδη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον Ιωαννίδη τον έχω αποκηρύξει. Με ρωτήσατε προηγουμένως αν αποκηρύσσω και την 21η.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεν σας ρώτησα εγώ, εγώ ερωτώ τώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε, κύριε Παυλίδη;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε πρόεδρε, μια ερώτηση και τελειώνω. Θεωρείτε, κατά την μαρτυρίαν σας, την αποχώρηση της Μεραρχίας ως τη μεγαλύτερη προδοσία που μπορούσε να συμβεί. Το επιβεβαιώνετε υποθέτω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου πώς το χαρακτηρίζετε; Προδοσία ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις την αναφορά μου την οποία έχω υποβάλει εις την υπηρεσία μου την χαρακτηρίζω προδοτική, πραξικόπημα, προδοτική, εγγράφως το χαρακτηρίζω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τίποτα άλλο, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπακωνσταντίνου να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, εγώ δεν ήμουν εδώ κατά τη μεγαλύτερη διάρκεια της εξέτασης του μάρτυρα και ενδέχεται να κάνω ερωτήσεις οι οποίες έχουν ήδη γίνει. Παρακαλώ τον προέδρο να με διακόψει. Να μην επαναλαμβάνομε τα ίδια πράγματα. Άλλωστε διευκρινιστικά θα ρωτήσω εγώ μόνο. Για την Κοζάνη. Α2 της μεραρχίας. Έχω την εντύπωση, κύριε μάρτυρα, ότι τότε η εξουσία ασκούνταν από το στράτευμα. Δηλαδή ο Α2 θα έλεγα του σώματος, ήταν ο γενικός διοικητής της δυτικής Μακεδονίας, της περιοχής ευθύνης του 1ου Σώματος. Και της μεραρχίας Α2 θα πρέπει να ήταν κανονικά ο γενικός διοικητής, ο πολιτικός γενικός διοικητής της περιοχής της μεραρχίας. Είναι έτσι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ υπηρέτησα εις την Κοζάνην, 2ον γραφείον υπό τον στρατηγό Μυγδάλη και υπό τον στρατηγόν Κρητικόν και ασφαλώς μπορούν να βρεθούν, εάν ήμουν εγώ ο στρατιωτικός διοικητής της Κοζάνης.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Δεν ήσαστε εσείς, ήταν κάποιος άλλος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ εξετέλεσα τα καθήκοντά μου, του διευθυντού του 2ου Επιτελικού Γραφείου. Ο στρατηγός Μυγδάλης και ο στρατηγός Κρητικός εν ζωή είναι ασφαλώς θα μου έχουνε γράψει και διαδοχικές σημειώσεις και θα γνωρίζουν ποιος ήταν στρατιωτικός διοικητής.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Για την υπόθεση του ΑΣΠΙΔΑ είπατε ότι πήγατε μάρτυρας. Πώς σας βρήκαν και σας 'στείλαν μάρτυρα; Ποια ήταν η σχέση που θα μπορούσατε να μαρτυρήσετε για την υπόθεση του ΑΣΠΙΔΑ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν επιτρέπετε, με ρώτησε και ο συνάδελφός σας κ. Κουτσογιάννης, για να κάνουμε συζήτηση για το θέμα του ΑΣΠΙΔΑ. Αν θέλετε να συζητήσουμε για τον ΑΣΠΙΔΑ, είμαι στη διάθεσή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είναι θέμα συζητήσεως για τον ΑΣΠΙΔΑ, κύριε μάρτυς. Ακούστε, παρακαλώ, ο κ. Παπακωνσταντίνου σας ρωτάει συγκεκριμένως.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μόνο αυτό. Γιατί επέλεξαν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό που σας ρωτάει. Αφήστε τη γενίκευση για τον ΑΣΠΙΔΑ.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Επέλεξαν 10-20 ανθρώπους να καταθέσουν για τον ΑΣΠΙΔΑ. Γιατί επελέγητε και εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γιατί εγώ ήμουν υπασπιστής του Γρίβα. Ο στρατηγός ο Γρίβας γνώριζε την κατάσταση. Δεν επελέγην για μάρτυς κατηγορίας. Είχε καταθέσει ο στρατηγός Γρίβας, είχε δώσει στην ένορκον διοικητικήν εξέτασιν ότι τα επληροφορήθη από εμένα. Δεν επελέγην.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Σας 'στείλαν δηλαδή ως τον υπασπιστή του Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, ο στρατηγός Γρίβας είπε εις τον ΑΣΠΙΔΑ ότι επληροφορήθη την κίνηση ΑΣΠΙΔΑ εις την Κύπρο από τον λοχαγόν Σκλαβενίτη. Δεν επελέγην. Εις τον οποίον ΑΣΠΙΔΑ βεβαίως είχα υπογράψει ότι είμαι μέλος του ΑΣΠΙΔΑ.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Δηλαδή μεταξύ των 8-10 πρώτων ήσασταν κι εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Για την Κύπρο σας συζητώ.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Για την Κύπρο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αν θυμούμαι καλά, η πρώτη εμφάνιση του ΑΣΠΙΔΑ ήταν με την παρουσία ή με τη συνυπογραφή ενός κειμένου από ορισμένους αξιωματικούς. Ήσασταν κι εσείς μέσα σ' αυτούς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις το κείμενο δεν ήμουνα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αλλά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν πήγα εγώ εις την Κύπρο, έναν μήνα περίπου μέχρι να αναλάβω τη διοίκηση του τάγματος εις το οποίον υπηρέτησα, για την Κύπρο συζητώ, η παρέα μου και οι συναναστροφές μου, που ήμουν αποκλεισμένος στο ξενοδοχείο Liberty, ήταν ο κ. Μπουλούκος, ο κ. Παπαγεωργόπουλος, αν δεν απατώμαι, κι ο κ. Μουστακλής.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Και κατόπιν βρεθήκατε αντίθετος μ' αυτούς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν βρέθηκα αντίθετος. Πρέπει να συζητήσουμε αυτή τη στιγμή το θέμα ΑΣΠΙΔΑ.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Όχι, δεν είναι το θέμα μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφήστε, κύριε Παπακωνσταντίνου, αφήστε, παρακαλώ.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Είπατε αποκλεισμένος στο ξενοδοχείο Liberty. Γιατί αποκλεισμένος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αποκλεισμένος, διότι περίμενα πότε θα μου δώσουνε τον πίνακα συνθέσεως της οργανώσεως του 286 τεθωρακισμένου τάγματος πεζικού, για να αρχίσω την υπηρεσία μου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Όχι αποκλεισμένος δηλαδή.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αποκλεισμένος. Όταν ένας πηγαίνει από την Ελλάδα στην Κύπρο εκείνη την εποχή και δεν γνωρίζει τον δρόμο από ξενοδοχείο εις ΓΕΕΦ ή από ΓΕΕΦ εις λέσχην, γι' αυτό χρησιμοποίησα τη λέξη αποκλεισμένος.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Πέστε μου, γιατί μου κάνει εντύπωση. Έγινε μια Διεύθυνση Κύπρου, εσείς την κάνατε. Εσείς ήσαστε από τους πρώτους, αν όχι ο πρώτος. Ποια δουλειά έκανε ουσιαστικά; Στρατιωτική δουλειά δεν μπορεί να έκανε, διότι υπήρχε η σύνδεση μεταξύ ΑΕΔ και Γενικού Επιτελείου Κύπρου και ούτω καθεξής. Υπαγόταν ο κ. Γεωργίτσης και ο κ. Ντενίσης στον κ. Μπονάνο και ούτω καθεξής. Η Διεύθυνση Κύπρου τι δουλειά είχε; Ουσία.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα. Απ' ό,τι αντελήφθην, βεβαίως για το διάστημα αυτό που πήγα που πήρα τον πίνακα συνθέσεως του Κυπριακού και τις αρμοδιότητες...

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αρμοδιότητες. Αφήστε τη σύνθεση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπήρχαν στη 2η επιτελική ΜΕΟ οι αρμοδιότητες, ένα τμήμα της ΜΕΟ να ασχολείται με τα γεγονότα, την παρακολούθηση δηλαδή μονάδων Τουρκίας, σχέσεις Υπουργείου Εξωτερικών και Ενόπλων Δυνάμεων, Ελλάδος συζητώ. Όλες αυτές οι αρμοδιότητες υπήρχαν σ' ένα τμήμα της 2ης ΜΕΟ κι ασφαλώς, επειδή ήταν πάρα πολλές οι αρμοδιότητες, είδανε την ανάγκη δημιουργίας ξεχωριστής Διευθύνσεως Κυπριακού.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αν καταλαβαίνω καλά, είναι χωριστά από τη στρατιωτική πλευρά του θέματος, όπως τα είπατε τώρα, παρακολούθηση των τουρκικών δυνάμεων και ούτω καθεξής, και άλλη δουλειά σχέσεις Αθήνας-Λευκωσίας και ούτω καθεξής. Με άλλα λόγια την πολιτική δουλειά έκανε η Διεύθυνση Κύπρου. Είναι έτσι ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι. Να το διευκρινίσω, κύριε βουλευτά. Έκανε τη στρατιωτικήν δουλειά κι επειδή υπεισήρχοντο αρμοδιότητες του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων, παράδειγμα να σας φέρω, για όσες μέρες ήμουνα βεβαίως εκεί. Ότι μπορούσε ένα έγγραφο το Υπουργείο Εξωτερικών να το κοινοποιήσει εις το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος εννοώ, της εποχής εκείνης, επί υπουργίας κ. Τετενέ, αν δεν απατώμαι, μπορούσε να το κοινοποιήσει εις το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, τον αρχηγό δηλαδή, κι αυτό έπρεπε να διαβιβαστεί, για να γίνει εισήγηση, από τη Διεύθυνση Κυπριακού.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Αυτή είναι πολιτική δουλειά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν είναι πολιτική δουλειά, πάντως, σας φέρω αυτό το παράδειγμα.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μου κάνει εντύπωση, γιατί την ώρα που ασφαλώς στη διάρθρωση του στρατεύματος, στην καθαρά στρατιωτική διάρθρωση, υπήρχε αυτή η δουλειά που λέτε, ιδρύθηκε παρά ταύτα ένα άλλο γραφείο με το όνομα Διεύθυνση Κύπρου. Και δημιουργεί την εντύπωση ότι είναι καθαρά η πολιτική δουλειά που γίνεται από εκεί.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ να σας πω. Νομίζω ότι το αρμόδιο τμήμα πληροφοριών δεν μπορούσε να ανταποκριθεί εις το έργο του. Και τώρα, αν με ρωτήσετε, θα πω ότι πρέπει να υπάρχει ξεχωριστή Διεύθυνση Κυπριακού. Αν δεν θέλουμε να την ονομάσουμε Κυπριακού, μπορεί να την ονομάσουμε Τουρκικού.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μα υπάρχει στο Υπουργείο Εξωτερικών αυτή η διεύθυνση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πάντως έτσι είναι ακριβώς όπως σας λέω.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ένα άλλο πράγμα που επίσης μου έκανε εντύπωση, διευκρινιστικά. Βάλατε εναντίον των αεροπλάνων και δεν βάλατε εναντίον των αλεξιπτωτιστών. Αυτό το τραγελαφικό πώς το εξηγείτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν, εξηγώ πάλι ότι έχω κι εγώ ευθύνη που δεν βάλαμε εναντίον των αλεξιπτωτιστών. Τα αεροπλάνα, όταν έκαναν βολές εναντίον στόχων, υπήρχαν αντιαεροπορικά και 'βάζαν τα αντιαεροπορικά, διότι ήδη είχε γίνει πια. Οι προσβολές αρχίσαν από το πρωί βεβαίως και τα αντιαεροπορικά, όταν έβλεπε να κάνει βύθιση το αεροπλάνο, ασφαλώς το αντιαεροπορικό απαντούσε.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ναι, αλλά οι αλεξιπτωτισταί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω. Τους αλεξιπτωτιστάς, φέρω κι εγώ ευθύνη, έστω κι αν παρέβαινα την ιεραρχία, από την αρχή το τονίζω, ίσως να απουσιάζατε, φέρω κι εγώ ευθύνη που δεν ανέλαβα τέτοια πρωτοβουλία. Εκεί δεν είμαι τακτοποιημένος με τη συνείδησή μου. Σ' όλα τα άλλα είμαι πολύ τακτοποιημένος με τη συνείδησή μου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Είχατε πει ότι ζητήσατε να παραιτηθεί ο Σαμψών. Κάνω την ίδια σκέψη, γιατί δεν είχε ζητηθεί να παραιτηθεί ο Μακάριος. Κατά τον τρόπο που ζητούσατε από τον Σαμψών να παραιτηθεί γιατί δεν είχατε σκεφθεί να ζητήσετε από τον Μακάριο να παραιτηθεί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να το σκεφτώ εγώ;

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Όχι εσείς, γενικά. Γιατί δηλαδή θεωρήσατε ότι, ενώ τον Μακάριο έπρεπε να τον συλλάβετε, ας το πούμε έτσι, ή να τον σκοτώσετε, τον Σαμψών τον παρακαλούσατε να παραιτηθεί; Γιατί αυτή η διάκριση; Πώς την εξηγείτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν, να διευκρινίσω ότι μην με βάζετε εμένα σ' αυτούς που αποφασίσανε να συλλάβουνε ή να εξοντώσουνε.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Τώρα, μια που ρωτάτε αυτό, να σας κάνω εγώ μια μικρή διακοπή. Εσείς σε Α2 τόσον καιρό, ασχολούμενος με Διεύθυνση Κύπρου κτλ., είναι πάρα πολύ δύσκολο για μας να πιστέψουμε ότι δεν ξέρατε όλη την προετοιμασία που γινότανε για την ανατροπή του Μακαρίου. Διότι αυτό συνεζητείτο, απ' ό,τι μας λένε όλοι, από το '72, '73. Εσείς δεν ξέρατε τίποτα γι' αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας επαναλαμβάνω, κατ' αρχήν, πότε πήγα εις το ΑΕΔ, πήγα, αν θυμάμαι, 10 Μαΐου του έτους '74, δεν μπορώ να καταλάβω πώς δεν μπόρεσα να πείσω εδώ εις την κατάθεσή μου ότι δεν είχα καμίαν συμμετοχή εις το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κι ένα τελευταίο, κύριε μάρτυς, επειδή υπάρχει η εντύπωση εδώ ότι περίπου οι μέχρι τώρα παρελάσαντες μάρτυρες μας λένε τα ίδια πράγματα. Έχετε συνεννόηση μεταξύ σας; Βλέπετε κανέναν; Βλέπεστε μεταξύ σας, προτού έρθετε να μας πείτε εδώ ό,τι μας λέτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω ότι δεν βλέπω κανέναν. Λέω επαναλαμβάνω, διότι με είχαν ρωτήσει κι άλλοι συνάδελφοί σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Μπαντουβά να λάβει τον λόγο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Γνωρίζετε ότι η παρουσία σας εδώ έχει μια ιδιαίτερη ιστορική διάσταση ενώπιον της εθνικής ανακριτικής Επιτροπής που λειτουργεί αυτή τη στιγμή, διότι είστε ο εκφράζων τις απόψεις και ο συνδέων τα γεγονότα εκείνα από πλευράς Γρίβα και ΕΟΚΑ με τη δικτατορία; Και ότι οφείλετε κατά μείζονα λόγο να είστε απόλυτος και παλληκάρι στις απαντήσεις σας; Αυτό μην το ξεχνάτε. Σας ερωτώ: Τον στρατηγό Γρίβα πότε τον γνωρίσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον στρατηγό Γρίβα τον εγνώρισα, όταν ήμουν 10 ετών.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Στην Κατοχή. Όταν ήτο αρχηγός της Χ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εις την ΕΟΚΑ Β΄ πότε ανεμείχθητε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στην ΕΟΚΑ Β΄;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πότε ανακατευτήκατε; Πότε ανεμείχθητε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τη στιγμή που ανεχώρησε ο στρατηγός Γρίβας το έτος, αν δεν απατώμαι, 1971. Όχι αν δεν απατώμαι, το 1971 έφυγε μέχρι που πήγα εις την κηδεία του.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εις την ΕΟΚΑ Α΄-Β΄ σας είπα; ΕΟΚΑ Α΄, έτσι, είχατε ανάμειξη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είχα καμία ανάμειξη εις την ΕΟΚΑ Α΄.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Καμία απολύτως ανάμειξη εις την ΕΟΚΑ Α΄. Μήπως γνωρίζετε και, αν γνωρίζετε, πότε τους γνωρίσατε τους κυρίους Λοϊζίδη, Γιάννη Ιωαννίδη, με το ψευδώνυμο Γέρος, Ρένο Κυριακίδη, Γιάννη Σπανό, Πέτρο Στυλιανού, Φώτη Παπα-

φώτη, Σταύρο Σταύρου, Κωστάκη Ιωαννίδη, Λευτέρη Παπαδόπουλο και Τάκη Κάιζερ. Σας λένε τίποτα αυτά τα ονόματα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πολλά ονόματα μου λένε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πότε τους γνωρίσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρωτήσατε αν είχα ανάμειξη στην ΕΟΚΑ Α΄, έτσι;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, απαντήστε μου. Πότε τους γνωρίσατε αυτούς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μπορεί να τους γνώριζα μετά το ’59.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μετά το ’59. Σημαίνει ότι δεν τους γνωρίσατε, διότι αυτά υπήρξαν τα πρωτοπαλλίκαρα της ΕΟΚΑ Α΄, και εδώ ακριβώς ερωτάσθε, αφού είστε τόσο κοντά εις τον Γρίβα και είχατε αγωνιστικό σύνδεσμο, γιατί δεν συνηργάσθητε κατά την περίοδο της ΕΟΚΑ Α΄, η οποία έγινε, όπως ξέρετε, μετά το ’54;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπό ποίαν ιδιότητα να συνεργαστώ;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπό οποιαδήποτε ιδιότητα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήμουν υπολοχαγός και λοχαγός του ελληνικού στρατού.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ωραία. Και πού ήσαστε τότε; Πού υπηρετούσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπηρετούσα τότε εις το Κιλκίς, εις το ΚΕΝ Κιλκίς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και εζήτησαν τη βοήθειά σας η οργάνωση τότε σε εκπαίδευση στελεχών Κυπρίων κ.λπ.;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν συμμετείχα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν συμμετείχατε. Αυτό εις απάντηση της στενής σας σχέσεως με τον Γρίβα, διότι την ίδια περίοδο υπήρχε κυπριακή επιτροπή υπό τον «Γέρο», Γιάννη Ιωαννίδη, η οποία απευθύνετο σε άλλες προσωπικότητες για να εκπαιδεύσουν Κύπριους φοιτητές και αυτούς συγκεκριμένα τους είχα εκπαιδεύσει εγώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν συμμετείχα σε τέτοιες εκπαιδεύσεις.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εις την ΕΟΚΑ Β΄. Πότε ή μάλλον κατά τη δικτατορία πώς συνεδέθη το δικό σας όνομα και η δική σας δραστηριότητα με τον Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ’ αρχήν την 21η Απριλίου ευρισκόμουνα εις την Κύπρο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μάλιστα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν υπήρχε ΕΟΚΑ Β΄. Και επανήλθα στην Ελλάδα τον Φεβρουάριο του 1968.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ήσαστε πιο μπροστά, όταν ο Γρίβας ήταν αρχηγός της Εθνοφρουράς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπηρέτησα και υπασπιστής του.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπηρετήσατε ως υπασπιστής, όταν ήταν ο κ. Δαβουνέλης, ο κ. Μπουλούκος και οι άλλοι, ήσαστε εσείς κάτω. Και, όταν επίσης μετέβη η Μεραρχία εις την Κύπρο. Έχομε επομένως ανασυγκόλληση και επαναφορά της συνεργασίας σας με τον Γρίβα, μετά από την περίοδο της Χ, όταν ετοποθετήθητε ως υπασπιστής του Γρίβα εις της Κύπρο. Σας εζήτησε ο Γρίβας ή πήγατε τυχαίως εις την θέσιν αυτή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ζήτησε ο Γρίβας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εδώ αναδύεται το ερώτημα. Μαζί με εσάς στον στρατό ήταν τότε και ίσως ισόβαθμοί σας ο Σταύρος Σταύρου, έτσι, ο Κωστάκης ο Ιωαννίδης, που ήσαν από τους πρωτεργάτες της ΕΟΚΑ Α΄. Έτσι; Και οι οποίοι είχαν εκπαιδεύσει με υλικό του στρατού Κυπρίους φοιτητές τότε, που ήσαν τα στελέχη του Γρίβα, όταν ανεκατεύθη ο Γρίβας. Διότι τα στελέχη δεν τα εξεπαίδευσε ο Γρίβας, είχαν ήδη εκπαιδευτεί. Γιατί δεν εχρησιμοποιήθησαν εκείνοι ή ένας από αυτούς ως υπασπιστές, που είχαν και το φωτοστέφανο του ήρωος, αλλά χρησιμοποιηθήκατε εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Γρίβας με ζήτησε εμένα για να πάω, με τη διαφορά ότι δεν παρέλαβα υπασπιστής, κύριε βουλευτά, έγινα διοικητής τάγματος και μετά ενάμιση χρόνο ετοποθετήθην υπασπιστής του.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ο Γρίβας έφυγε κανονικά κατά τη δικτατορία, μετά την 21η Απριλίου, για την Κύπρον. Όταν εξεδηλώθη το πραξικόπημα και έφυγε για να ιδρύσει και να δραστηριοποιήσει την ΕΟΚΑ Β΄ πώς έφυγε; Έφυγε κανονικά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μετά την 21η Απριλίου; Ο

Γρίβας έφυγε το 1971, αυτό εννοείτε ασφαλώς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μάλιστα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Έφυγε παράνομα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εσείς είχατε επαφή μέχρι τότε με τον Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επαφή είχα πριν πάω στην Κοζάνη. Όταν λέμε δε επαφή, ότι επισκεπτόμουν το σπίτι του. Αυτή τη στιγμή, βεβαίως, αν μπορεί να βρεθεί αρχείο, υπάρχουν τα δελτία πληροφοριών της εποχής εκείνης, τα οποία με αναφέρουν, ότι επισκεπτόμουν το σπίτι του.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Στο Χαλάνδρι.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στο Χαλάνδρι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κατά το διάστημα από 21^{ης} Απριλίου '67 μέχρι το '71 που έφυγε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω, από το διάστημα, τον Φεβρουάριο που επανήλθε από την Κύπρο, το 1968, μέχρι που έφυγε ο Γρίβας επισκεπτόμουν το σπίτι του.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το κατάλαβα αυτό. Αρκετά, κύριε μάρτυς. Όταν επρόκειτο να φύγει για την Κύπρο, το '71, σας ενημέρωσε κατά τις κατ' ιδίαν συζητήσεις που είχατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εσκέφτετο να φύγει, στις επισκέψεις που έκανα εις το σπίτι δεν με ενημέρωσε. Κατ' αρχήν δεν υπήρχε κανένας λόγος να με ενημερώσει.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ελάβατε μέρος σε συσκέψεις στο σπίτι του Γρίβα κατά την περίοδο εκείνη, συναντήσατε, όταν πήγατε, τον Λευτέρη τον Παπαδόπουλο, τον Ρένο τον Κυριακίδη ή άλλες προσωπικότητες της ΕΟΚΑ Α΄ εις το σπίτι του Γρίβα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις το σπίτι του Γρίβα όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εκτός σπιτιού τούς είδατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εκτός του σπιτιού τι εννοείτε;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συναντηθήκατε μαζί τους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εκείνη την εποχή όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πέστε μου κάτι άλλο. Αυτά ως προς Γρίβα. Ως προς τον Ιωαννίδη; Τι σχέση είχατε με τον Ιωαννίδη; Πότε ως στρατιωτικός συνεδέθητε για πρώτη φορά με τον Ιωαννίδη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Συνεδέθην, όταν υπηρετούσα στο Κιλκίς και υπηρετούσε ο Ιωαννίδης εις το σύνταγμα. Εγώ υπηρετούσα εις το τάγμα και ο Ιωαννίδης υπηρετούσε εις το σύνταγμα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποια περίοδο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήταν το 1956 με '59. Όχι και τα τρία χρόνια βεβαίως, διότι εγώ παρέμεινα εις το Κιλκίς 3 χρόνια.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εις την Κοζάνη πότε υπηρετήσατε; Μετά από εκεί;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπηρέτησα από το '72 μέχρι το '74.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μάλιστα. Δηλαδή μεταξύ Κιλκίς και Κοζάνης εμεσολάβησε η υπηρεσία σας πού; Πού αλλού υπηρετήσατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μαζί με τον Ιωαννίδη;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, όχι, μόνος σας. Μεταξύ Κιλκίς και Κοζάνης.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις τη Δράμα, που δεν υπηρέτησα ασφαλώς κι εκεί εις 2^{ο} γραφείο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, όχι, μου αρκεί αυτό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήρθα εις την Αθήνα και υπηρέτησα έναν χρόνο εις την Σχολήν Ευελπίδων. Υπηρέτησα έναν χρόνο εις την επιστρατεύουσα αρχή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πέστε μου κάτι. Συνυπηρετήσατε στην Κοζάνη με τους κ. Μυγδάλη και Κρητικό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ο κ. Μυγδάλης, μετά την Κοζάνη, πού ετοποθετήθη, ενθυμείσθε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν επιτρέπετε, δεν συνυπηρέτησα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πού υπηρέτησε, πού ετοποθετήθη ο κ. Μυγδάλης; Στην ΚΥΠ, αν ενθυμείστε; Αν δεν το έχετε υπόψη σας, σας το λέω εγώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πού υπηρέτησε;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εις την ΚΥΠ. Εις την Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν πιστεύω να υπηρέτησε εκεί ο κ. Μυγδάλης.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εκεί υπηρέτησε ο κ. Μυγδάλης και μετά είναι εκείνος που είχε πάει στρατιωτικός ακόλουθος εις το Κάιρο. Έτσι δεν είναι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Νομίζω πάντως ότι ο στρατηγός Μυγδάλης δεν υπηρέτησε στην ΚΥΠ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπηρέτησε, σας πληροφορώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το ξέρω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Απορώ πώς, εφόσον λέτε ότι δεν ενθυμείστε ότι υπηρέτησε, πώς είστε απόλυτος στο ότι δεν υπηρέτησε. Πέστε μου, ο αποβιώσας ταξίαρχος Κονδύλης, ο οποίος ήταν διοικητής του τάγματος της Σχολής Ευελπίδων κατά την πτώση Παπαδοπούλου και την άνοδο Ιωαννίδη και ο οποίος ήταν μαζί με τον Παπαδάκη στην Κύπρο την περίοδο που ο Παπαδάκης ήταν αρχηγός της ΕΛΔΥΚ. Έτσι; Και εν συνεχεία προαχθείς ετοποθετήθη επάνω κ.λπ., του κουμπάρου του Ιωαννίδη. Όταν μετεκινήθησαν Παπαδάκης και Κονδύλης από την Κύπρο, εζήτησαν να αποχαιρετήσουν τον Μακάριο και ο Μακάριος εδέχθη να τους δει. Ο Κονδύλης υπήρξε επ' αδελφή γαμβρός σας;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ειπώθηκε προηγουμένως από συναδέλφους στις ερωτήσεις που σας υπέβαλαν ότι θεωρείται, τουλάχιστον από μένα κι ίσως κι από άλλους συναδέλφους, ότι υπήρξατε εκ των απορρήτων, στενότατος συνεργάτης του Ιωαννίδη. Προσπαθήσατε να το αποφύγετε και να το αρνηθείτε, ενώ αποδεικνύεται, όπως βλέπετε, και από τη σχέση με τον Κονδύλη, αλλά και από την τοποθέτηση που σας έκανε μετά εις το επιτελείο. Κατά το διάστημα που εσείς ετοποθετήθητε ως υπεύθυνος του γραφείου Κύπρου εις το ΓΕΕΘΑ δεν είχατε συνεργασίες με τον Ιωαννίδη και συσκέψεις;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν σας συνεβουλεύθη για την κατάσταση στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επαναλαμβάνω ότι υπέβαλα και εγγράφως εις την υπηρεσία μου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εγώ σας ρωτώ τώρα, αφήστε τι υποβάλατε. Εσείς λέγετε ναι ή όχι.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, όταν κατέβηκε ο Γρίβας και δημιούργησε την ΕΟΚΑ Β΄ είχατε καμία επαφή μαζί του;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είχα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Έμμεση επαφή δεν είχατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ούτε έμμεση, ούτε άμεση.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Με τον Καρούσο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είχα καμίαν επαφή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Με τον Σταύρο Σταύρου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είχα καμίαν επαφή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Καμία επαφή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Καμίαν επαφή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όταν έγινε η απόπειρα κατά Μακαρίου με το ελικόπτερο, που είχε αναφερθεί και έμμεσα το όνομα του Κωστάκη Ιωαννίδη και των άλλων, είχατε καμία ενημέρωση εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω στο διάστημα από της αναχώρησης του στρατηγού Γρίβα το '71, μέχρι που πήγα εις την κηδεία του, σας διαβεβαιώνω ότι δεν είχα καμίαν επαφή ούτε άμεσο είτε έμμεση.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ούτε άμεση ούτε έμμεση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Γνωρίζετε κατά την παραμονή του Γρίβα και μέχρι του θανάτου του εις την Κύπρο, εάν είχε επαφές, εκείνος ή το περιβάλλον του, με τους αντιπροσώπους τους δικτατορικού καθεστώτος στην Κύπρο ή και με την Αθήνα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ, τουλάχιστον, από τον γαμπρό μου, από τον Κονδύλη, τον οποίο τον είδα όταν επανήλθε βεβαίως από την Κύπρο και τον ρώτησα γι' αυτό το πράγμα, μου είπε ότι δεν είχε καμίαν επαφή, τουλάχιστον με τον ταξίαρχο μακαρίτη Κονδύλη.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν είχε καμία επαφή..

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Γρίβας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ο Γρίβας, ο Καρούσος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Καρούσος πρέπει να ήταν υπαρχηγός της ΕΟΚΑ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είχε επαφή με στρατιωτικούς παράγοντες των Αθηνών;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ ρώτησα εάν ο ταξίαρχος Κονδύλης που επέστρεψε από την Κύπρο είχε καμίαν επαφή και μου απήντησε ότι δεν είχε καμία επαφή ο ταξίαρχος Κονδύλης.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Γιατί τον ρωτήσατε τον Κονδύλη τότε, τον γαμπρό σας, ειδικά γι' αυτή την περίπτωση, αν είχε επαφή ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τον ρώτησα μόνο γι' αυτό, τον ρώτησα, διότι ήθελα να μάθω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Θέλατε να μάθετε, είναι αρκετό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είχα μετατεθεί...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν μ' ενδιαφέρει πάρα πέρα. Κύριε μάρτυς, είπαμε ότι εδώ γράφουμε ιστορία. Και θα πρέπει να υπάρξει διαύγεια. Εσείς, ο οποίος ήσαστε από ηλικίας 16 χρόνων ή 14, δεν ενθυμούμαι καλώς, κοντά στον Γρίβα, ο οποίος τον ακολουθήσατε εις την Χ και εις την δράσιν της, ο οποίος στη συνέχεια ήσαστε υπασπιστής του εις την Κύπρο και ο οποίος τον επεσκέπτεσθο πολύ πυκνά εις το Χαλάνδρι κατά τη διάρκεια της δικτατορίας και μέχρι της αναχωρήσεώς του στην Κύπρο, δεν εγνωρίζετε ούτε για την προπαρασκευή της ΕΟΚΑ, όσον αφορά τον Γρίβα, ούτε και εκλήθητε μετά, όταν τοποθετηθήκατε εις την Διεύθυνση Κύπρου του ΓΕΕΘΑ από τον Ιωαννίδη ή από τους άλλους αξιωματούχους, για να ζητηθεί η γνώμη σας για τα γεγονότα της Κύπρου, αλλά και διά τη στάση της ΕΟΚΑ εις την εν γένει κυπριακή κατάσταση και εις την αντίθεση που ήδη είχε αναφυεί μεταξύ Μακαρίου και δικτατορίας των Αθηνών. Ισχυρίζεσθε ότι δεν εκλήθητε καμία φορά και ότι δεν ελάβατε μέρος σε καμιά σχετικά συζήτηση.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ είπα, όταν πήγα εις την Διεύθυνση Κυπριακού, επειδή ήμουνα γνώστης της καταστάσεως του Γρίβα μετά την κηδεία που πήγα και μετά το μνημόσυνο, και το επαναλαμβάνω αυτό, ότι όλες οι εισηγήσεις μου, οι οποίες πρέπει να υπάρχουνε εις το ΑΕΔ, απέβλεπον εις την αποκατάστασιν της εθνικής ομοψυχίας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν αμφιβάλλω γι' αυτό. Όπως δεν αμφιβάλλω και για το γεγονός ότι, όταν σας έβαλαν να μιλήσετε από το ΡΙΚ, δεν το έκαναν, διότι καταργήσατε εσείς τους άλλους, όπως προηγουμένως ο συνάδελφος σας ρώτησε, αλλά διότι ακριβώς ήξεραν την επιρροή που είχατε εις τους κύκλους τους γριβικούς, κι αυτό δεν είναι κατηγορία, κι εκείνη τη δύσκολη στιγμή, των λεπτών ισορροπιών, έπρεπε εσείς να καλέσετε εκείνους σε προσκλητήριο ομοψυχίας. Αυτή είναι η πραγματικότης. Γι' αυτό σας εχρησιμοποίησαν. Ακριβώς γιατί είχατε αυτή τη δυνατότητα. Εσείς ήσαστε ο έμπιστος, ο καθαρόαιμος γριβικός αξιωματικός στις Ένοπλες Δυνάμεις. Ο οποίος, παράλληλα, ήσασταν εις το ιερόν του ναού της ιωαννιδικής, σε υψηλό επίπεδο, στελεχιακής φρουράς. Αυτό ήτο η ιδιαιτερότης της ειδικής σας θέσεως. Και σήμερα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε συνάδελφε...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συγγνώμη, αλλά, επειδή έχω ασχοληθεί ιδιαίτερα μ' αυτό το αντικείμενο, παρακαλώ την κατανόησή σας. Ζητώ συγγνώμη από τους κ. συναδέλφους για την παράταση και του χρόνου. Λοιπόν, εδώ ακριβώς σηκωθείτε και πέστε την αλήθεια και για τη μνήμη του Γρίβα, διότι ο Γρίβας κρίνεται και κρίνεται άσχημα ίσως για την περίοδο της Χ, δικαίωμα του καθενός να κρίνει, αλλά μπορεί να κριθεί θετικά για την ΕΟΚΑ Α΄. Κρίνεται για την ΕΟΚΑ Β΄ όμως και οφείλετε εδώ να συντελέσετε στη διαλεύκανση της αληθείας. Και την αποκρύβετε, κύριε μάρτυς. Και προσέξτε, διότι όλος αυτός ο κόσμος, ο οποίος, καλά ή κακά, σας τιμά και γι' αυτό και σας χρησιμοποίησαν και για να τον κατευθύνετε, να τον προσανατολίσετε τότε, αυτή τη στιγμή σας παρακολουθεί και σας βαθμολογεί. Λοιπόν, ισχυρίζεστε ότι δεν είχατε επαφή. Ντρέπεστε δηλαδή να το πείτε αν είχατε επαφή;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Θα μ' αφήσετε να σας απαντήσω;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Παρακαλώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν δεν έβγαλα διάγγελμα από το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτό που εβγάλατε, ότι είπατε από τηλεφώνου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στο διάστημα '71-73, επα-

ναλαμβάνω, δεν είχα καμίαν επαφή με τον στρατηγό Γρίβα. Όταν πήγα εις την κηδεία, εις το μνημόσυνον και όταν πήγα εις τις 15 Ιουλίου είδα πολλούς οπαδούς της ΕΟΚΑ Β΄, τους οποίους, όχι ντρέπομαι, αλλά τους τιμούσα, όταν τους είδα και τους τιμώ και αυτή τη στιγμή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και τον Σαμψών τον τιμάτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Σαμψών δεν υπήρξε ποτέ οπαδός της ΕΟΚΑ Β΄ και ποτέ συμπαραστάτης του Γρίβα.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ξέρετε λεπτομέρειες ποιοι ήταν και ποιοι δεν ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Δασκαλάκη, παρακαλώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ναι, τουλάχιστον γι' αυτό το θέμα ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε Μπαντουβά, τελειώσατε;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν μου απαντήσατε. Προχωρήστε παρακάτω.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας επαναλαμβάνω ότι ο Γρίβας εις το διάστημα που υπηρέτησα εγώ και εφόσον είχα σχέσεις με τον Γρίβα, αυτές τις επισκέψεις, τις συχνές, που λέτε, που δεν ήταν συχνές, αισθανόμουνα υποχρέωσιν και φιλικήν, αλλά και υπηρεσιακήν, αλλά και τιμητικήν, ότι ένας άνθρωπος, όταν είναι εις το Χαλάνδρι, ο οποίος σχεδόν ήτανε κρατούμενος...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε μάρτυς, αρκεί αυτό. Δεν μ' ενδιαφέρουν τα συναισθήματά σας. Πέστε μου για να τελειώνουμε. Στην επιχείρηση της Κοφίνου ποιος νομίζετε ότι προκάλεσε τα γεγονότα; Τα προκάλεσε η ΕΟΚΑ Β΄; Τα προκάλεσε η χούντα; Τα προκάλεσαν και οι δύο; Προεκλήθησαν από πέμπτη φάλαγγα απ' έξω, ήσαν δικαιολογημένα ή όχι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν ΕΟΚΑ Β΄ το 1968 δεν υπήρχε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Με συγχωρείτε. Η ΕΟΚΑ Α΄.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ούτε η ΕΟΚΑ Α΄.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπήρχαν οι αγωνισταί, τα στελέχη.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τα γεγονότα της Κοφίνου, έχω πει το ιστορικό εδώ πώς εδημιουργήθη η Κοφίνου, πώς εσχεδιάσθησαν οι επιχειρήσεις και ποιοι συμμετέσχον.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και επομένως να ανατρέξουμε στα πρακτικά. Πέστε μου, ο Γρίβας γνωρίζετε εάν ήταν σύμφωνος με την απομάκρυνση της Μεραρχίας ή όχι και πώς εξεφράζετο στις συναντήσεις που είχατε και στις επαφές;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Γρίβας εξεφράζετο στις συναντήσεις όπως έλεγα κι εγώ, ότι ήταν η μεγαλύτερη προδοσία, και το είπα εδώ βεβαίως, από τις μεγαλύτερες προδοσίες, έτσι εξεφράζετο και ο Γρίβας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μία άλλη ερώτηση. Κατεβήκατε το βράδυ 15.7 στην Κύπρο. Το βράδυ είπατε αργά, 11.00΄ η ώρα. Πότε είχαν φύγει οι μονάδες για Πάφο προς καταδίωξιν του Μακαρίου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα ότι, αν ενθυμούμαι, είχανε φύγει...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Διότι έχει σημασία αυτό. Είχαν φύγει, λοιπόν, αμέσως. Και κάτι άλλο. Εσείς είστε τώρα μαζί με τ' αδέλφια σας επιχειρηματίας...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είμαι επιχειρηματίας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είστε εσείς υπό την ιδιότητα του υπαλλήλου. Τα αδέλφια σας είναι επιχειρηματίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε συνάδελφε, επαναλαμβάνω την παράκληση.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τελειώνω, κύριε πρόεδρε αμέσως. Έχει σχέση. Και τελειώνω αμέσως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα δεν λέω ότι δεν έχουν. Είναι σπουδαιότατα αυτά που ρωτάτε, αλλά...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τελειώνω αμέσως μ' αυτή την ερώτηση. Είχατε εντυπωσιακή, αλματώδη άνοδο και επιτυχία στις επιχειρήσεις σας από τότε που είχατε τα τυριά εκεί σ' ένα υπόγειο κάποιας πολυκατοικίας μέχρι σήμερα που έχετε την αλυσίδα των πολυκαταστημάτων. Διαχειρίζεστε μόνο προϊόντα του επιχειρηματικού κέρδους σας ή διαχειρίζεστε και ξένα χρήματα στην εταιρεία; Το ξέρετε αυτό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τι εννοείτε;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δηλαδή, έχετε και κεφάλαια ξένων χρηματοδοτών ή είναι μόνο δική σας...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να σας πω, επειδή είναι θέμα αδελφών μου, καταρχήν δεν είχε θεαματική εξέλιξη η επιχείρηση, τ' αδέλφια μου ξεκινήσανε με το δίτροχο καρότσι...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, σας ερωτώ τα τελευταία χρόνια...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, σταθείτε, διότι θίγετε την επιχείρηση.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτό σας τιμά. Προσέξτε, κάτι ερώτησα. Η ερώτηση είναι η εξής: Διαχειρίζεστε και χρήματα άλλων χρηματοδοτών ή είναι δικά σας τα κεφάλαια των επιχειρήσεων Σκλαβενίτη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είναι κεφάλαια των μετόχων της επιχείρησης ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είναι δικά σας κεφάλαια.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δικά μας τι εννοείτε; Της εταιρείας κεφάλαια.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είναι των μετόχων. Είναι ανώνυμος εταιρεία;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ευχαριστώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πάντως, αν επιτρέπεται, επειδή...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, δεν επιτρέπεται, διότι εσείς ανακρίνεστε, δεν ανακρίνομαι εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Περάκη να λάβει τον λόγο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Είμαι ο τελευταίος βουλευτής, ίσως από τους τελευταίους που θα σας ρωτήσω. Τα γεγονότα που αναφέρονται στην κατάθεσή σας έχουν ερωτηθεί, ξαναερωτηθεί, δεν θα επανέλθω και θα αποφύγω τέτοιας λογής ερωτήσεις. Θα ήθελα τώρα στο τέλος να κουβεντιάσουμε και λίγο πολιτικά, γιατί εμείς είμαστε ανακριτική Επιτροπή, αλλά είμαστε και πολιτικό σώμα. Και σπεύδω να σας πω αμέσως ότι δεν εννοώ ότι θα κουβεντιάσουμε πολιτικά, για να μου πείτε ποιον ψηφίσατε βουλευτή, σε ποιο κόμμα ανήκετε, όχι βέβαια τέτοια πράγματα, αλλά πολιτικά με την πολύ πλατιά έννοια. Αυτό είναι το ένα. Το δύο είναι ότι εγώ σας γνωρίζω πρώτη φορά, όσες ώρες κουβεντιάζουμε εδώ πέρα έχω σχηματίσει την εντύπωση, για να μην πω την πεποίθηση, και πιστεύω πως θα συμφωνείτε κι εσείς, ότι δεν είστε ένας μάρτυρας, μπορεί ας πούμε να έρθει αύριο ένας μάρτυρας εδώ πέρα, ο οποίος υπηρέτησε στρατιώτης στην Κύπρο, τον πήγανε εκεί, έτυχε να υπολογίζουμε ότι γνωρίζει κάποια γεγονότα, να έρθει να καταθέσει δυο ώρες εδώ πέρα, άλλους δυο μήνες που έκανε στην Κύπρο κι αυτή είναι η σχέση του με το Κυπριακό. Είναι δυνατόν, θεωρητικά, κάποιος τέτοιος μάρτυρας να έρθει εδώ. Δεν είναι έτσι; Εσείς, απ' ό,τι συζητάμε, και σπεύδω να πω ότι δεν είναι προς όνειδός σας, κάθε άλλο, αλλά σαν πραγματικό γεγονός το λέω, εσείς είστε από τους ανθρώπους εκείνους, να το πω, που αυτό που λέμε με μια φράση Κυπριακό το έχετε ζήσει στο πετσί σας εξ απαλών ονύχων, που λένε, χρόνια πολλά. Και σας τονίζω πάλι ότι αυτό δεν το λέω προς κατηγορίαν σας αλλά σαν πραγματικό γεγονός. Είστε ο άνθρωπος που υπηρετήσατε στο στράτευμα και μάλιστα σε θέσεις που προϋποθέτουν κάποιο μυαλό. Θέσεις Α2, όπως είπατε, σε αρκετές περιπτώσεις, άρα πρέπει να έχετε πολλές πληροφορίες. Και έρχομαι 20 χρόνια πίσω. Πριν την $21^{η}$ Απρίλη, σας θυμίζω τα πραγματικά περιστατικά τότε. Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα επρόκειτο να γίνουν εκλογές. Η γενική εκτίμηση ήταν, και δεν θέλω να πολιτικολογήσω πάνω σ' αυτό, αυτό δεν έχει αμφισβητηθεί, κάλπη είναι, μπορεί να έβγαζε άλλα πράγματα, γενική εκτίμηση ήτανε ότι τις εκλογές θα τις έπαιρνε η Ένωση Κέντρου τότε, ο Γεώργιος Παπανδρέου. Άρα λοιπόν πραγματικό γεγονός είναι ότι πάλι στην εξουσία ο Γεώργιος Παπανδρέου, τουλάχιστον, δεν υπήρχε περίπτωση θεωρητικά να πάρει τη Μεραρχία πίσω, δηλαδή ν' αφοπλίσει την Κύπρο. Αυτός είναι λοιπόν ο καμβάς, κύριε μάρτυς, στα πραγματικά γεγονότα που ήθελα να σας κάνω την εισήγηση και δεν θέλω να μου απαντήσετε σ' αυτά με ναι ή

όχι, μπορείτε να μην απαντήσετε καθόλου, αλλά, αν απαντήσετε, δεν θέλω ναι ή όχι εγώ. Είναι άλλες ερωτήσεις που ή ναι ή όχι, εδώ δεν είναι ναι ή όχι. Κρίνω ότι οι σκέψεις σας, οι ειλικρινείς σκέψεις, οι εκτιμήσεις σας και οι πληροφορίες σας, γιατί, αν έχετε μια πληροφορία, κύριε μάρτυς, από τον Παπαδόπουλο, λέω ένα απίθανο όνομα, γιατί εσείς είπατε ότι δεν είχατε καμία σχέση, άρα ποτέ δεν κουβεντιάσατε. Αλλά νομίζω ότι σαν πληροφορία, αν έχετε κάτι από τον Γεώργιο Παπαδόπουλο, για παράδειγμα, είναι κρίσιμο να το βγάλετε εδώ πέρα. Αυτό πράγματι είναι ιστορία. Είναι αυτό το κρίσιμο. Θέλω λοιπόν τις εκτιμήσεις σας, τις πληροφορίες, την κρίση σας. Η 21η Απρίλη, το πραξικόπημα, η δικτατορία, εκτός από όλα τα άλλα που είπανε, ετοιμάστε το διάγγελμα, θα κάνει δικτατορία ελεεινής μορφής, που είπε ο βασιλιάς, τα θυμάστε αυτά, εκτός απ' αυτά που ειπώθηκαν, η σχέση Κύπρος, εξοπλισμός και δύναμη της Κύπρου, τι έχει περάσει από το νου σας και αν έχετε πληροφορίες που εκτιμάτε. Είχε σχέση με όλη την κατάσταση στην Κύπρο, δεν είχε, ποιες είναι οι σκέψεις σας σε όλο αυτό το πραγματικό γεγονός. Γιατί τονίζω πάλι, το τονίζω, τι θα πείτε, αυτό ούτε αξιόποινο είναι ούτε μη αξιόποινο. Είμαι μια εκτίμηση ενός ανθρώπου που, όπως σας είπα πριν, πιστεύω ότι το έχει ζήσει το θέμα από κοντά και από πολλές ιδιότητες, άρα ξέρει και πρέπει να ξέρει.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν τα συνδέσω τα γεγονότα που επακολούθησαν μέχρι τώρα, ασφαλώς θα πρέπει η αποχώρηση της Μεραρχίας να είχε κάποια σχέση.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Απαντάτε έτσι ξερά και γενικά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν θέλετε, να σας απαντήσω.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δικαίωμά σας, σας είπα, να μην απαντήσετε καθόλου. Αλλά εγώ δεν σας ρωτώ ναι ή όχι. Δεν προτίθεμαι να σας κάνω άλλες ερωτήσεις. Σκέφτομαι να μείνω σ' αυτή την κουβέντα…

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Επειδή έτυχε να υπηρετήσω και να συνδεθώ με τον Γρίβα, πράγματι κατ' αρχήν ο Γρίβας το '59, που διεφώνησε βεβαίως με τις συνθήκες της Ζυρίχης, ή έπρεπε να αποφασίσει, διότι τα συζητούσα εγώ αυτά με τον στρατηγό Γρίβα, ή έπρεπε να αποφασίσει ότι διαφωνεί και παραμένει σαν ΕΟΚΑ ή έπρεπε να μην ξαναγυρίσει στην Κύπρο. Οπότε δεν θα είχαμε τους ζυριχικούς και τους αντιζυριχικούς, εξελισσομένους σε ενωτικούς και ανθενωτικούς και, προχωρώντας τα χρόνια, εις μακαριακούς και αντιμακαριακούς. Και φθάσαμε βεβαίως σ' εκείνα τα χρόνια για να μπει κάποτε εις την παρανομίαν ο Γρίβας και να γίνει η ΕΟΚΑ Β΄. Η εξέλιξη του Κυπριακού αυτή είναι. Ή έπρεπε ο Γρίβας, εφόσον τελείωσε τον ένοπλο αγώνα εναντίον των Εγγλέζων…

ΠΕΡΑΚΗΣ: …δεν είναι να εξιστορήσουμε το όλο Κυπριακό, αλλά στο συγκεκριμένο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μου είπε ο συνάδελφός σας προηγουμένως ότι δεν τιμώ τους αγωνιστάς, μου ανέφερε και ονόματα.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ σας κάνω συγκεκριμένη ερώτηση και σας επαναλαμβάνω ότι μπορείτε να μην απαντήσετε και καθόλου.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα ότι, αν τα συνδέσω τα γεγονότα όλα αυτά, συνδέω…

ΠΕΡΑΚΗΣ: Το σκέπτεσθε, δηλαδή, τώρα μετά 20 έτη που λένε. Το είχατε σκεφθεί 3 μήνες μετά; Κουβεντιάσατε με κανέναν συνάδελφο; Ακούσατε άλλες γνώμες; Σας είπε κάποιος σ' αυτές τις συναντήσεις που είχατε με τους συναδέλφους σας ότι, ξέρεις, ο Παπαδόπουλος… Λέω τι είχατε σχηματίσει τότε. Και τώρα, βέβαια, αλλά κυρίως από τότε. Πραξικόπημα, δικτατορία, Κύπρος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σχηματίσαμε την εντύπωση, με άλλους συναδέλφους, αλλά είναι και προσωπική μου εντύπωση, ότι αποδυναμώθηκε η Κύπρος. Η αποδυνάμωση της Κύπρου απ' αυτό το σώμα στρατού, όπως το περιγράψατε, ασφαλώς απέβλεπε κάπου, το κάπου που απέβλεπε, που σκεφτόμουν κι εγώ τότε σαν Έλληνας αξιωματικός, το είδα να υλοποιείται το '74.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Σ' ένα σημείο πάνω στο ίδιο

αντικείμενο. Έρχεται ο Παπαδόπουλος, κάθεται όσα χρόνια είναι, εξηγήσατε τη θέση σας στην Κύπρο κτλ. Έρχεται ο Ιωαννίδης σε κάποια στιγμή και όπως είπατε εσείς, άσχετα πώς σας θεωρούνε ή όχι, πάντως εσείς είπατε ότι δεν είστε ο άσχετος άνθρωπος με τον Ιωαννίδη, σας είδε στην Κοζάνη και προσχωρήσατε στην κίνησή του κατά του Παπαδόπουλου. Ανεξάρτητα με οτιδήποτε άλλο ή αν θέλετε και κάτι άλλο, εγώ δεν έχω αντίρρηση, να το αναφέρετε, αλλά εμάς μας νοιάζει το Κυπριακό, που πιστεύω, αλλά ήθελα να με διαψεύσετε, μήπως έχω λαθεμένες εντυπώσεις, ότι το Κυπριακό είναι κάτι που το έχετε βιώσει. Ή κάνω λάθος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν κάνετε καθόλου λάθος. Εγώ υποφέρω 12 χρόνια για να περιμένω να έρθω εδώ ενώπιόν σας.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, επιτρέψτε, επειδή είμαι μάλλον ο τελευταίος, να κάνω μια παρένθεση, να σας πω ότι περιμένατε αυτά τα 12 χρόνια, αλλά πολύ φοβούμαι, χωρίς να θέλω κρίση να κάνω, ότι δεν έχετε προσφέρει πολλά στη διαλεύκανση, φοβούμαι, και μπορείτε και την τελευταία ώρα κάτι να προσφέρετε. Επανέρχομαι λοιπόν στην ερώτηση. Ο Ιωαννίδης αποπειράται και εν τέλει ανατρέπει τον Παπαδόπουλο. Εσείς συντάσσεστε με τον Ιωαννίδη και δεν είναι ώρα να ρωτήσουμε πώς, τι κ.λπ. Σε σχέση με το Κυπριακό, Παπαδόπουλος, Ιωαννίδης άλλαξε κάτι; Επρόκειτο να αλλάξει; Ήτανε κάτι που εσάς σας εβασάνισε; Λέτε πάω με τον Ιωαννίδη, αν πάλι, όπως εγώ πιστεύω, είχατε μία σχέση με το Κυπριακό, όχι με την κακή έννοια, είναι κάτι που σας βασάνισε; Είναι κάτι που το ρωτήσατε; Είδατε ότι θα γίνει κάποια διαφοροποίηση; Πέστε μου πάνω σ' αυτό το πράγμα, αλλά πέστε μου εσείς και όχι εγώ.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον Παπαδόπουλο, όταν ήτανε δικτάτορας, από τη στιγμή που απεχώρησε η Ελληνική Μεραρχία, το σώμα στρατού από την Κύπρο, εγώ σαν Έλληνας αξιωματικός και πολλοί συνάδελφοί μου ασφαλώς του καταλογίζαμε προδοσία. Περιμέναμε ότι ο Ιωαννίδης και ελπίζαμε ότι τουλάχιστον για το εθνικό θέμα της Κύπρου ότι η Μεραρχία, αν δεν έκανε ό,τι έκανε ο Γεώργιος Παπανδρέου τότε, που πήγε το σώμα στρατού, ότι ασφαλώς θα ενίσχυε την Κύπρο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Αυτό το περιμένατε. Δεν είχατε κάποια υπόσχεση. Απλώς το περιμένατε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Υπόσχεσιν όχι.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Και ήρθαν τα πράγματα όπως ήρθανε. Που τα είπαμε τόσες ώρες δεν είναι ανάγκη να τα ξαναπούμε. Είπατε τη θέση σας απέναντι στον Ιωαννίδη, από ποιο σημείο κι ύστερα αρχίσατε να λέτε ότι, ξέρεις, καλά πήγαμε, άσχημα πήγαμε με τούτον. Ποιο είναι το σημείο που άρχισε να σας προβληματίζει με τον Ιωαννίδη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν, εδώ δεν μπόρεσα εγώ να σας πείσω ότι δεν μπαινόβγαινα εις τα γραφεία του Ιωαννίδη.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Εγώ δεν σας ρωτώ γι' αυτό, κύριε μάρτυς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα ότι από το κακό έπεσα εις το χειρότερο. Εγώ το λέω αυτό.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Σε ποιο σημείο περίπου το εκτιμήσατε αυτό; Σε ποιο χρονικό σημείο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις ό,τι με αφορά και τον στρατό και εις την αντιμετώπισιν των εθνικών θεμάτων.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Είδατε πως πέσατε έξω και με τον Ιωαννίδη. Τι κρίση βγάζετε τώρα, αν έχετε, γιατί εδώ είναι πράγματι αυτά που λέμε, κουβέντες, ιστορική ευθύνη και γράφουμε ιστορία, εδώ είναι, κύριε μάρτυς. Εάν έχετε πληροφορία, έχετε πράγματι εθνική ευθύνη να την πείτε. Κι αυτό ψάχνουμε. Την πληροφορία, αν έχετε, ό,τι έχετε. Μπορεί να είναι αξιόπιστη, αναξιόπιστη, αυτό θα κριθεί. Ή έστω, αν δεν έχετε πληροφορία, τι εν τέλει ερμηνεία δίδετε σε όλη αυτή την παρέμβαση του Ιωαννίδη, που τα είπαμε αυτά, τα είπατε κι εσείς, δεν τα ξαναλέμε, να γίνει όλο αυτό το μακελειό στην Κύπρο, όλο αυτό το κακό. Τα εξιστορήσαμε, η ανατροπή, ό,τι επακολούθησε, τι πληροφορηθήκατε, αν πληρο-

φορηθήκατε. Εγώ δέχομαι ότι για τον Ιωαννίδη σκέφτεστε, με πρόδωσε κι ετούτος, τι έκανε; Αλλιώς περίμενα εγώ, αλλιώς τα έφτιαξε αυτός. Τι βγάλατε απ' όλη αυτή την ιστορία; Έστω εκ των υστέρων, που εκ των υστέρων μπορεί να είναι τώρα ή την επομένη εβδομάδα από τότε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εκ των υστέρων, έβγαλα το εξής: Ότι ασφαλώς ανέλαβε αυτή την ενέργεια εναντίον του Μακαρίου ο Ιωαννίδης, διότι, όταν λες πάρε τους Έλληνες αξιωματικούς και φύγε, θεώρησε ότι, αν τους πάρω τους Έλληνες αξιωματικούς και φύγω, θα πρέπει να εγκαταλείψω την Κύπρο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Όμως είπατε, προσέξτε, και διορθώστε με, αν δεν το άκουσα καλά, ότι ο Ιωαννίδης κι από καιρό μάλιστα λεγότανε να τους πάρουμε τους αξιωματικούς και τα στρατά από κάτω. Το έλεγε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως. Αυτό το έχω καταθέσει κιόλας.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν βλέπετε ότι αυτό κοντράρει εντελώς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Με ρωτήσατε τι συμπέρασμα έβγαλα εγώ απ' όλο αυτό το μακελειό και το αιματοκύλισμα που έγινε και το ότι χάσαμε την Κύπρο. Του ζήτησαν να αποχωρήσουν οι Έλληνες αξιωματικοί από την Κύπρο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Τι το καλύτερο, με συγχωρείτε που παρεμβαίνω, αφού εσείς είπατε, τους παίρνω, αφορμή ζητούσε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον φέρανε τον Ιωαννίδη εις τέτοια κατάσταση, τώρα ποιος τον έφερε, βεβαίως θα το δούμε. Συζήτηση δεν μου επιτρέψατε να κάνω.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Βεβαίως.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ότι με την επιστολή του Μακαρίου προς Γκιζίκη, που απαιτούσε την αποχώρηση των Ελλήνων αξιωματικών, εγώ είπα ότι μας εδημιουργήθη η εντύπωση ότι οι Έλληνες αξιωματικοί θα φύγουν από εκεί.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Σε εσάς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και συνταραχτήκαμε κιόλας. Και θυμηθήκαμε και τη Μεραρχία, που είχε αποχωρήσει το '67.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Εντάξει σε εσάς, στον Ιωαννίδη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Ιωαννίδης πίστευε ότι δεν έπρεπε να πάρει τους Έλληνες αξιωματικούς και να ανατρέψει τη νόμιμο κυβέρνηση της Κύπρου.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Είπατε όμως, γι' αυτό λέω ότι είναι εντελώς κόντρα αυτό, ότι αυτός ήθελε να τους πάρει, να ξεμπλέκει. Τώρα του λέει πάρε τους. Αφορμή ζητούσε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τέτοια εντύπωση μας εδημιούργησε στους αξιωματικούς ο Ιωαννίδης.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Εκείνη τη στιγμή. Τότε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτό το δεκαήμερο.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Εκείνο το δεκαήμερο. Μετά το δεκαήμερο ή το εικοσαήμερο, αν θέλετε, γιατί έχει μια σημασία αυτό, αν μάθατε, τι μάθατε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κι εκεί πάλι δεν με πιστέψατε.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Όχι, δεν είναι θέμα αν σας πιστεύω, κύριε μάρτυς. Εσείς καταθέτετε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Κι εκεί ίσως να μην επείσθη εδώ η αξιοπιστία μου, ότι εγώ τον Ιωαννίδη από την αναχώρησή μου στις 15 Ιουλίου που έφυγα, που είπα ότι τον είδα, το μεσημέρι, σας διαβεβαιώνω και πάλι...

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν σας ερωτώ αυτό, κύριε μάρτυς, αφού έχει ερωτηθεί αυτό.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν τον έχω δει τον Ιωαννίδη.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν το ρωτώ αυτό, εγώ σας λέω συνταγματάρχης, με την ιδιότητά σας, αν μάθατε, αν εκτιμήσατε, τι έχετε να πείτε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν έμαθα. Έμαθα, όταν γύρισα από την Κύπρο, ότι έφυγε και είπε ότι εγώ πάω σπίτι μου. Αυτό εγώ σαν Έλλην ταγματάρχης τού το καταλογίζω εις βάρος του. Σπίτι του δεν είχε κανένας δικαίωμα να πάει, όταν εδημιουργήθη η κρίση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως τελειώσατε, κύριε Περάκη;

ΠΕΡΑΚΗΣ: Περίμενα πιο αποτελεσματική απάντηση από εσάς, βλέπω δεν ξέρετε τί-

ποτα άλλο. Αν θέλετε να πείτε δυο κουβέντες, επειδή δεν εξετάστηκε από σας, νομίζω, επαρκώς και έχει ένα νόημα να μείνει αυτό, σε σχέση με τους εργαζόμενους και τους αιχμαλώτους με την ιδιότητά σας σαν Α2, αν έχετε κάτι να κατατεθεί εδώ πέρα, γιατί είναι ένα άκρως κρίσιμο θέμα που ενδιαφέρει την Επιτροπή. Αν έχετε κάτι να καταθέσετε πάνω σ' αυτό το θέμα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Νομίζω ότι ηρωτήθην και έχω απαντήσει.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Να μην απαντήσετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπαληγούρα να πάρει τον λόγο.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Επειδή νομίζω ότι είμαι ο τελευταίος ερωτών, κύριε πρόεδρε, εγώ θα παρακαλέσω τον μάρτυρα να μας εκθέσει ποιοι είναι οι παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν κατά τη γνώμη του στην τραγωδία της Κύπρου. Στο γεγονός ότι απολέσθη ένα τόσο σημαντικό τμήμα του νησιού. Στο γεγονός ότι χάσαμε για πρώτη φορά εθνικό έδαφος. Κατά τη γνώμη σας, θα παρακαλέσω, να μας πείτε ποιοι είναι οι παράγοντες που μας οδήγησαν σ' αυτή την τραγωδία. Διαβαθμίζοντάς τους.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να κάνω ανασκόπηση;

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Συμπερασματικά. Είναι και η τελευταία ερώτηση, νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αν επιτρέπετε να κάνω ανασκόπηση του Κυπριακού, θα σας απαντήσω στους παράγοντες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα τι ανασκόπηση; Σας ρωτάει να διαβαθμίσετε τι έφταιξε και φτάσαμε στην κυπριακή τραγωδία. Τι ανασκόπηση; Τώρα θα μας μιλήσετε για το Κυπριακό και για τον Γρίβα, για την ΕΟΚΑ Α΄; Δεν τη θέλουμε. Παρακαλώ, κύριε μάρτυς, απαντήστε στον κ. συνάδελφο επί του ερωτήματός του.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μήπως θέλετε να μου το διευκρινίσετε λίγο περισσότερο;

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Υπήρχε στρατός αξιόμαχος, δεν υπήρχε στρατός αξιόμαχος; Η πολιτική ηγεσία εστάθη στο ύψος των τότε περιστάσεων; Εσείς κάματε το καθήκον σας ως στρατιωτικοί στην Κύπρο;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Αυτά θέλετε να σας απαντήσω. Αξιόμαχος στρατός, κατ' αρχήν, δεν ήμουνα Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων και δεν ξέρω αν υπήρχε.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Κύριε μάρτυς, σας διακόπτω. Σας παρακαλώ, αν θέλετε, να σκεφτείτε. Θέλω συμπερασματικά. Νομίζω ότι είναι η τελευταία ερώτηση. Να μας φωτίσετε και να μας πείτε, κατά τη δικιά σας κρίση, ποιοι είναι οι παράγοντες, οι παράμετροι, που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην τραγωδία της Κύπρου;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ νομίζω, γιατί μου ορίσατε ορισμένους παράγοντες και σας είπα και προηγουμένως, ανέφερα ότι η ιεραρχία, βασικώς, στον στρατό ανετράπη, που είναι ένα από τα βάθρα που στηρίζεται ο στρατός.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Μα εσείς είπατε πριν ότι λειτουργούσαν θαυμάσια τα πράγματα στην Κύπρο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας είπα εις τον στρατόν, με ρωτήσατε παράγοντες, ανέφερα χαρακτηριστικά ότι ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων δεν μπορεί να είναι τρεις τάξεις αρχαιότερος από τον κυβερνήτη και να δέχεται να είναι Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων. Με ρωτήσατε για τους παράγοντες και για το αξιόμαχον του στρατού.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Ασχέτως με το αν συμφωνεί η παρατήρησίς σας με προηγούμενη, εντοπίζετε, δηλαδή, πρώτο παράγοντα την ανυπαρξία ιεραρχίας, τη διάλυση της ιεραρχίας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως. Την ανυπαρξία ιεραρχίας, τη διάλυση τη λέτε εσείς. Από τα βάθρα του στρατού είναι η ιεραρχία.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Ο πρώτος σημαντικός, κατά την κρίσιν, σας παράγων είναι αυτός. Άλλος;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Να μου επιτρέψετε να το πω και τώρα, ότι, όταν κάνουμε μία εισήγηση οι αξιωματικοί, δεν εξετάζουμε όλους τους παράγοντες και τις συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την εισήγηση.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Ανικανότης λοιπόν, ανεπάρκεια.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν θέλετε να το χαρακτηρίσετε, το φύλλον ποιότητος του αξιωματικού αναφέρει επαγγελματική κατάρτιση, διοικητική ικανότητα...

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Κύριε μάρτυς, δεν ρωτάω αυτά.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μου λέτε να σας δώσω μια εξήγηση.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: ...συμπερασματικά. Φαντάζομαι ότι 12 χρόνια που περιμένετε τούτη δα την ώρα θα έχετε καταλήξει σε κάποια συμπεράσματα. Ξαναρωτώ. Το πρώτο μάς το είπατε. Το δεύτερο τι είναι, είναι ανεπάρκεια, λοιπόν; Αυτό λέτε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ανεπάρκεια, τι να σας πω; Ανεπάρκεια των συναδέλφων μου; Του ταγματάρχου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Των ανωτέρων σας, των συναδέλφων σας...

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Δεν επιμένω εις την διατύπωση της ερώτησης, κύριε πρόεδρε, την αποσύρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον κ. Ζαΐμη παρακαλώ.

ΖΑΪΜΗΣ: Κύριε μάρτυς, μία ερώτηση μόνο, στην οποία, αν ξέρετε, να μου απαντήσετε με λίγες λέξεις. Επειδή είσαστε υπασπιστής του Γρίβα και τον ξέρατε καλά και το περιβάλλον του. Θα ήθελα να μου πείτε 6 μήνες προ του θανάτου του Γρίβα, ο Γρίβας πέθανε 27 Ιανουαρίου του 74, έτσι δεν είναι ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΖΑΪΜΗΣ: Αν ξέρατε τους τελευταίους έξι μήνες της ζωής του εάν είχε καλές, κακές ή ουδέτερες σχέσεις με 4-5 παράγοντες. Μονολεκτικά. Με τη χούντα, πρώτον, αν είχε καλές ή κακές σχέσεις, δεύτερον, με το ΓΕΕΦ, τρίτον, με την κυβέρνηση της Κύπρου και με τον Μακάριο προσωπικά. Λέγετε ένα-ένα. Πρώτον, αν είχε καλές ή κακές σχέσεις με τη χούντα. Μιλάω για το χρονικό διάστημα 6 μήνες προ του θανάτου του.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Νομίζω ότι δεν είχε ποτέ καλές σχέσεις με τη χούντα ο στρατηγός Γρίβας.

ΖΑΪΜΗΣ: Ποτέ. Άρα ούτε και το τελευταίο εξάμηνο. Με το ΓΕΕΦ είχε καλές ή κακές σχέσεις ή δεν είχε καθόλου σχέσεις;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εις την ερώτηση που υπέβαλα εγώ εις τον μακαρίτη γαμβρό μου εάν συνηντήθη με τον Γρίβα, μου είπε βεβαίως ότι δεν συνηντήθη. Εγώ, προσωπική μου άποψη, πιστεύω ότι ο Γρίβας με το ΓΕΕΦ είχε καλές σχέσεις.

ΖΑΪΜΗΣ: Με την ΕΛΔΥΚ;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Και με την ΕΛΔΥΚ πρέπει να είχε καλές σχέσεις.

ΖΑΪΜΗΣ: Καλές σχέσεις. Με την κυβέρνηση της Κύπρου και με τον Μακάριο προσωπικά;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν εις παρανομίαν ο στρατηγός Γρίβας την εποχή που με ρωτάτε.

ΖΑΪΜΗΣ: Συνεπώς κακές σχέσεις.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ήταν εις την παρανομίαν.

ΖΑΪΜΗΣ: Το λέω αυτό, διότι, όταν έγινε η κηδεία, ο Μακάριος είπε τα καλύτερα λόγια για τον στρατηγό. Και γι' αυτό παίρνω αφορμή και ρωτάω απλώς. Κακές σχέσεις.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εκηρύχθη άξιος της πατρίδος από την κυπριακή Βουλή.

ΖΑΪΜΗΣ: Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα σας παρακαλέσω και εγώ, κύριε, έχω εδώ μπροστά μου μια έκθεση που είχε κάμει ένας συνταγματάρχης, Γεώργιος Πούλος.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο αρχηγός πυροβολικού, όταν υπηρετούσα στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον ξέρετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Τον ξέρω, ναι. Είχαμε συνυπηρετήσει στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτός λοιπόν λέει στην έκθεσή του τα εξής, και μιλάει και για σας: «Την $20^{ή}$ και 4 λεπτά της $15^{ης}$.7.74 εισήλθε εις αίθουσα επιχειρήσεων ο α –ξέρω εγώ– και προσήγγισε κτλ. πάραυτα εκλήθη ο αρχηγός του ΓΕΕΦ κ.λπ., τώρα, ο αρχηγός του ΓΕΕΦ, λέει, εκάλεσε τον ΑΕΔ και ενημέρωσε τους αρμοδίους και εζήτησε προσωπικήν επαφήν με ΑΕΔ, ταγματάρχης Σκλαβενίτης». Υπήρχε άλλος ταγματάρχης Σκλαβενίτης;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, εγώ ήμουνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: «Επικοινώνησε δι' ιδιαιτέρου τηλεφώνου με πολιτικόν παράγοντα Αθηνών και ανέφερε την ιδίαν εντύπωσιν. Δηλαδή ότι ήδη παρεβιάσθησαν τα χωρικά ύδατα και συμφώνως του σχεδίου ΣΑΚ έγινε εκτελεστό σε προειδοποιητικαί βολαί πυροβολικού. Και εζητήθη κινητοποίησις απασών των μονάδων». Επικοινωνήσατε εσείς; Είναι αληθές αυτό που λέει;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ δεν επικοινώνησα. Όταν θα έρθει ο κ. συνταγματάρχης εδώ, ασφαλώς θα τον ρωτήσετε. Εγώ δεν επικοινώνησα με κανέναν παράγοντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με ποιον επικοινωνήσατε;

ΜΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν είπατε σωστά την ημερομηνία.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 4.15΄ το πρωί της 20ής του μηνός. Μάλιστα. 4.15΄, έχετε δίκιο, το πρωί της 20ής, λέει ο κ. Πούλος ότι ο μεν κ. Γεωργίτσης εκάλεσε το ΑΕΔ και ενημέρωσε τους αρμοδίους και εζήτησε προσωπικήν επαφήν κ.λπ. και εσείς ότι επικοινωνήσατε δι' ιδιαιτέρου τηλεφώνου με πολιτικόν παράγοντα Αθηνών και αναφέρατε την ίδιαν εντύπωσιν. Επικοινωνήσατε εσείς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν επικοινώνησα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, γιατί ο κ. Πούλος το λέει αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όταν θα περάσει από εδώ, ασφαλώς θα τον ρωτήσετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως θα τον ρωτήσομε. Λοιπόν η κατάθεση του μάρτυρος τελείωσε.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κατ' αρχήν είπατε ότι ο Ρώσσης επετέθη εις τον σταθμό Λεμεσού.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν επιτρέπετε, εάν είπα έτσι, είπα ότι ο κ. συνταγματάρχης Ρώσσης πρέπει να ήταν διοικητής της ανωτέρας τακτικής διοικήσεως Λεμεσού και θα πρέπει να γνωρίζει ποιοι επετέθησαν εις τον αστυνομικό σταθμό Λεμεσού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, ο Ρώσσης εδώ λέει ότι δεν επετέθη αυτός.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Νομίζω ότι έχουν τηρηθεί πρακτικά και, αν θέλουνε, μπορούν να τα διαβάσουνε.

Ομιλίες μελών δεν ακούγονται

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ο Ρώσσης, κύριε βουλευτά, ήταν διοικητής της ανωτέρας τακτικής διοικήσεως Λεμεσού, εάν δεν απατώμαι. Ο κ. Ρώσσης πρέπει να ήτανε. Συνταγματάρχης. Δεν γνωρίζω αν επετέθη ο ίδιος ο κ. Ρώσσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, ή διέταξε άλλον να επιτεθεί. Παρακαλώ και την ερώτηση του κ. Λιβανού που την θεωρεί απαραίτητον, διότι δεν τον έφθασε ο χρόνος χθες, αλλά θα σας παρακαλέσω να είναι η τελευταία, γιατί κι εσείς, κύριε Βαρβιτσιώτη, ελάτε, κύριε Λιβανέ, γιατί έχω να κάμω και μια δήλωση προς τον μάρτυρα στο τέλος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, έχετε κουραστεί, αλλά θα ήθελα να μου συμπληρώσετε στην σελ. 159 των πρακτικών, όπου σας ρωτά κάποιος συνάδελφος σχετικά με την ύπαρξη, την κυκλοφορία εκεί στην Κύπρο, του εφοπλιστού του κ. Ποταμιάνου. Απαντάτε «ότι ήθελε να αποκατασταθεί η ηρεμία στη νήσο κτλ. κτλ.», σας ρωτά πάλι ο συνάδελφος «από πού βγάζετε το συμπέρασμα. Γνωρίζεστε, έχετε προσωπικές σχέσεις; Προσωπικές σχέσεις δεν μπορώ να πω ότι έχω». Είναι έτσι;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τα πρακτικά. Μήπως οι επιχειρηματίαι αδελφοί σας είχαν σχέσεις με τον εφοπλιστή αυτόν;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να έχουν ακόμα σχέσεις, όπως τις εννοείτε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή τι εννοείτε; Μήπως έχουν σχέσεις επιχειρηματικές, σχετικά με αυτά που ρώτησε ο κ. Μπαντουβάς;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εάν είναι μέτοχοι της εταιρείας;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, όχι, όχι, μήπως έχουν τέτοιου είδους σχέσεις;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εκτός των super market οι αδελφοί Σκλαβενίτη μεταξύ των άλλων δραστηριοτήτων έχουν και τις τροφοδοσίες πλοίων.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως υπάρχει από εκεί η σχέσις αυτή, ενώ εσείς δεν είχατε. Υπάρχει

με τους αδελφούς σας, αλλά δεν υπάρχει με εσάς.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ σας είπα ότι δεν έχω, δεν μπορώ να πω ότι έχω προσωπικές σχέσεις. Οι προσωπικές σχέσεις, σας είπα, ότι τις ανέπτυξα εκείνη την περίοδο. Δεν το αρνούμαι. Αυτή τη στιγμή, αν δω τον κ. Ανδρέα Ποταμιάνο, θα του πω, χαίρετε, τι κάνετε, κύριε Ανδρέα Ποταμιάνο. Δεν θα τον πω Ανδρέα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Καλά, αυτό δεν είναι κάτι. Υπάρχουν όμως σχέσεις με την οικογένεια. Έτσι; Με τους αδελφούς σας υπάρχουν σχέσεις.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βεβαίως.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, ο κ. μάρτυς είπε ότι υπέγραψε μεταξύ άλλων την ιδρυτική πράξη ή εν πάση περιπτώσει προσεχώρησε εις τον ΑΣΠΙΔΑ εις την Κύπρο. Το αποδίδω σωστά, κύριε μάρτυς, αυτό;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Είπα ότι υπέγραψα όρκον του ΑΣΠΙΔΑ.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Υπογράψατε όρκον του ΑΣΠΙΔΑ. Από τη διήγηση προκύπτει ότι εσείς είπατε στον Γρίβα την ύπαρξη του ΑΣΠΙΔΑ. Διότι μας είπατε ότι εκλήθητε ως μάρτυς, διότι ο Γρίβας τις πληροφορίες που είχε περί ΑΣΠΙΔΑ τις είχε από σας.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άρα υπογράφετε έναν όρκο στον ΑΣΠΙΔΑ. Δεν κρίνω ποιος είναι ο ΑΣΠΙΔΑ. Εσείς υπογράφετε τη συμμετοχή σας σε μια οργάνωση εντός του στρατεύματος, με όποια προέκταση ή όποια σημασία θέλετε. Τον όρκον αυτόν τον θεωρείτε άνευ σημασίας και πηγαίνετε στον Γρίβα και του λέτε όλη την ιστορία του ΑΣΠΙΔΑ. Έτσι δεν έγινε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είπα όλη την ιστορία και σας είπα ότι, αν θέλετε να συζητήσουμε το θέμα του ΑΣΠΙΔΑ, το οποίον είναι κι αυτό μεγάλο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, μπορείτε να προσέλθετε στα «ΑΝΟΙΧΤΑ ΧΑΡΤΙΑ» και να συζητήσετε το θέμα του ΑΣΠΙΔΑ από την τηλεόραση, να λάβει γνώση ο λαός, διότι τώρα μην επιμένετε πάλι να συζητήσομε το θέμα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πάντως, είπατε στον Γρίβα, αν μη τι άλλο, την ύπαρξη του ΑΣΠΙΔΑ. Αν μη τι άλλο.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν το αρνούμαι, κύριε βουλευτά.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Και κατόπιν αυτού καλείστε στη δίκη που γίνεται.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Για να επιβεβαιώσετε αυτά που είχατε πει στον Γρίβα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πιστεύετε, ειλικρινά πιστεύετε ότι τηρήσατε τον όρκο που δώσατε και ότι φερθήκατε εντάξει απέναντι των άλλων, συνωμοτών ή μη, δεν τους χαρακτηρίζω, αξιωματικών με τους οποίους συναποφασίσατε κάτι; Πιστεύετε ότι ήσαστε εντάξει;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Δεν είμαι εντάξει.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, κύριε μάρτυς, να ρωτήσω κι εγώ επ' αυτού. Τον όρκον αυτόν ποιος σας τον έδωσε και τον υπογράψετε;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μου τον έδωσε και τον υπέγραψα ο κ. Μπουλούκος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ δεν θέλω να ρωτήσω τίποτα άλλο επ' αυτού. Αν ο κ. Δασκαλάκης θέλει να ρωτήσει...

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Όχι, δεν θέλω να ρωτήσω, κύριε πρόεδρε. Οι ερωτήσεις που γίνονται σε σχέση με τον ΑΣΠΙΔΑ δεν μπορούν να βασίζονται σαν αποδεδειγμένη υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ. Επομένως, όταν πάει ο κ. συνάδελφος, ο κ. Βαρβιτσιώτης, να ρωτήσει αν τήρησε ή δεν τήρησε τον όρκο του, την υπόσχεση, την υπογραφή του στον όρκο αυτόν, θα έπρεπε να έχει λάβει υπόψη του ότι αυτά όλα είναι αναπόδεικτα και αμφισβητούμενα. Επομένως δεν μπορεί να εξεταστεί ο μάρτυρας σε ποιον βαθμό τηρεί ή όχι τον όρκο του, γιατί δεν έχει αποδειχθεί ότι υπήρξε συνωμοσία και όρκος κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλείται ο κ. Παυλίδης να λάβει τον λόγο. Θέλει μια ερώτηση ο κ. Παυλίδης. Θα περιοριστείτε, κύριε Παυλίδη, σε μια ερώτηση αναφερόμενη στον Ρώσση.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ταγματάρχης Ζερβός. Σας λέγει τίποτα το όνομα;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Ζερβός μού λέει. Δεν μπορώ να θυμηθώ αυτή τη στιγμή τι μου λέει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ήταν κι εκείνος Α2.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στην Κύπρο;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ναι. Υπό τον Ρώσση. Λεμεσός.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να ήτανε, ναι. Δεν τον είχα δει.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επληροφορήθητε ότι εσκοτώθη;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Πρέπει να έχει σκοτωθεί στην επίθεση της Λεμεσού.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιαν επίθεση;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Του σταθμού Λεμεσού.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιοι επετέθησαν εις ποιους;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Στη Λεμεσό. Εγώ είπα προηγουμένως ότι ο συνταγματάρχης Ρώσσης ήταν διοικητής της ανωτέρας και διέταξε κάποια μονάδα, γιατί με ρωτήσατε αν ήταν ο ίδιος και είπα ότι δεν ξέρω αν ήταν ο ίδιος στην επίθεση του αστυνομικού σταθμού Λεμεσού.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Προς ενημέρωσίν σας σας λέγω ότι ο Ζερβός σκοτώθηκε...

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σας είπα ότι αυτή τη στιγμήν δεν ενθυμούμαι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ξέρετε, είναι εκπληκτικό αυτό μ' εσάς. Είστε το Α2, είστε στη Λευκωσία, στη Λεμεσό σκοτώνουν πάλι το Α2 και δεν παίρνετε είδηση;

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Γιατί μου καταλογίζετε αυτό το πράγμα, ότι είναι εκπληκτικό για μένα;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σας το καταλογίζω, διότι η άποψή μου είναι ότι αυτά γίνονται εσκεμμένα.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Εγώ αυτή τη στιγμή, με έχετε ρωτήσει τόσες ερωτήσεις βεβαίως και ασφαλώς σε κάποια στιγμή δεν μου ήρθε στη μνήμη ο νεκρός Ζερβός. Γιατί μου το καταλογίζετε;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τώρα σας ήρθε.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σκοτώθηκε ο Ζερβός.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Μάλιστα.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεν ξέρετε πώς. Δεν θυμάστε, εν πάση περιπτώσει.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, δεν ξέρω, δεν θυμάμαι. Ασφαλώς θα σκοτώθηκε για την κατάληψη του σταθμού Λεμεσού. Δεν ξέρω αν σκοτώθηκε πριν πάω εγώ ή όταν πήγα εγώ.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Καλώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο Ρώσσης καταθέτει ότι επετέθησαν οι του σταθμού Λεμεσού στη μονάδα που ήταν υπό τη διοίκηση του ΓΕΕΦ, σκοτώνεται το Α2 και το Α2 Λευκωσίας, το ΓΕΕΦ δηλαδή, δεν έχει ιδέαν. Θέλω να βγάλει η Επιτροπή τα συμπεράσματά της.

ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Όχι, σας παρακαλώ πολύ, σας παρακαλώ πολύ, μην βγάλει η Επιτροπή, εγώ ήρθα εδώ σαν μάρτυρας, για να διαφωτίσω την Επιτροπή. Για να σας πω ότι ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης δεν συμμετείχε του σταθμού Λεμεσού.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το ξέρουμε αυτό, κύριε Σκλαβενίτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η κατάθεσις του μάρτυρος ετελείωσε. Παρακαλώ την Επιτροπή να εξουσιοδοτήσει το προεδρείο να παραστεί και κατά την ανάγνωσιν και βεβαίωσιν της καταθέσεως αύριον, γιατί βέβαια σήμερα δεν είναι δυνατόν να αναγνωσθεί η κατάθεσις, η οποία είναι πάρα πολλές σελίδες. Εξουσιοδοτείται το προεδρείο να παραστεί κατά την ανάγνωσιν και υπογραφήν; Εξουσιοδοτείται. Περαιτέρω, κύριε μάρτυς, οφείλω να σας κάμω μίαν δήλωσιν. Η κατάθεσίς σας περιέχει πολλές αντιφάσεις. Η μία παράγραφος της καταθέσεώς σας αντέφασκε προς την άλλην. Βεβαίως, δεν θέλησα να σας πω τίποτα, τι συνέπεια μπορεί να έχουνε αυτές οι αντιφάσεις, γιατί ήθελα να δικαιώσω αυτό το οποίον είμαι και εγώ και τα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής, ανακριτές, ανακριτική Επιτροπή, σε μία δημοκρατία και δεν θέλησα να σας υπομνήσω, διαρκούσης της καταθέσεώς σας, ότι είστε εκτεθειμένος ενδεχομένως σε μία κατηγορία ψευδορκίας ενώπιον του αρμοδίου εισαγγελέως. Δεν ξέρω, η Επιτροπή επιφυλάσσεται, κρίνοντας το σύνολο της καταθέσεώς σας, διότι κομμάτι-κομμάτι δεν είναι εύκολο να ασκήσει τα ενδεχόμενα κα-

θήκοντά της που θα προκύψουν σε σχέση με την υποβολήν αντιγράφου των πρακτικών της καταθέσεώς σας στον κ. εισαγγελέα για να ασκήσει. Δεν το λέω ως γεγονός, ως απόφαση της Επιτροπής, λέω απλώς ότι επιφυλάσσεται να ασκήσει τα καθήκοντά της, διότι είναι καθήκον της, όχι τα δικαιώματά της απλώς, διότι είναι καθήκον της, εάν διαπιστώσει, αν κρίνει ότι προκύπτουν ενδείξεις ψευδορκίας, να στείλει τα πρακτικά εις τον κ. εισαγγελέαν, για να ασκήσει εκείνος ό,τι νομίζει από εκεί και πέρα. Είναι και δικό του δικαίωμα. Σας το λέω τώρα που τελείωσε η κατάθεσή σας και δεν ήθελα να το πω στην αρχή ή διαρκούσης της ανακρίσεώς σας, διότι ήθελα, επαναλαμβάνω, να μην τελεί η κατάθεσίς σας υπό το κράτος της παραμικροτέρας απειλής. Έτσι νομίζει η κοινοβουλευτική Επιτροπή, μ' αυτό τον τρόπο νομίζει η Επιτροπή της δημοκρατίας ότι μπορεί να προβαίνει σε εξετάσεις μαρτύρων, κύριε Σκλαβενίτη. Μπορείτε να αποχωρήσετε και παρακαλώ αύριο να προσέλθετε στην αίθουσα 143 για την ανάγνωση, τη βεβαίωση και την υπογραφή της καταθέσεώς σας. Μπορείτε να αποσυρθείτε και παρακαλώ τον κ. Κορκόντζελο να μπει. Παρακαλώ τον κ. Ζαΐμη. Μην γράφετε, κύριοι, παρακαλώ.

ΖΑΪΜΗΣ: Θα ήθελα, το είχα πει και στην αρχή, όταν αρχίσαμε τις συζητήσεις, ότι θα έπρεπε να περιοριστούμε χρονικά για να μην τραβάει πολλές ώρες, διότι φοβόμουν, και αυτό το είπε απόψε ο μάρτυς και μπορεί να το επικαλεστούν και οι άλλοι, ότι η κόπωσις τόσων ωρών με το ανακριτικό έργο, γιατί πράγματι είναι κουραστικό και ζαλίζει αυτό το πράγμα. Αυτός υποτίθεται ότι πρέπει να σκέφτεται, να θυμάται πριν από τόσα χρόνια, ξέρω εγώ, αυτός δεν είχε ούτε σημειώσεις μπροστά του. Θα επικαλεστούνε ότι είμαστε σαν τα μπουντρούμια της αστυνομίας με τον προβολέα από πάνω που προσπαθούσαν επί ώρες, υποβάλλοντας τις ίδιες ερωτήσεις, να μας κάνουνε να πούμε αυτό που θέλανε αυτοί και όχι την πραγματικότητα ή αυτά που θέλαμε εμείς. Μήπως θα έπρεπε να το θέσετε ενώπιον της Επιτροπής, να θέσουμε ένα ωράριο; Ν' αρχίζουμε την τάδε ώρα και να περατώνεται σε 3 ώρες ή 4. Όχι παραπάνω. Από τις 6.30΄ πράγματι είναι πολλές οι ώρες και είναι κουραστικό. Ξέρετε ότι επιστημονικά λένε και στα σχολεία και στα πανεπιστήμια ότι πάνω από τρία τέταρτα δεν μπορεί να γίνεται διδαχή, γιατί μετά δεν απορροφά το μυαλό και πρέπει να γίνεται μια διακοπή ενός τετάρτου. Το θέτω για να κάνομε τη δουλειά μας καλύτερα και να μην έχομε δικαιολογίες μεθαύριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς, καλώς, αντελήφθην κύριε Ζαΐμη. Ο κ. Παπαληγούρας κάτι θέλησε να πει.

ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: ...δυσμενέστερον για τον μάρτυρα. Τον παγιδεύσαμε τρόπον τινά και ευθύς εξ αρχής δεν του είπαμε τι σημαίνει το να μην πει την αλήθεια. Νομίζω ότι θα έπρεπε να γίνεται στην αρχή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αλλά δεν νομίζετε ότι ενέχει απειλήν;

Ομιλίες του κ. Παπαληγούρα και μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μην μου το λέτε. Ενέχει απειλήν, άμα στην αρχή τού πεις ή διαρκούσης της καταθέσεώς του πεις ότι πρόσεξε, διότι υπόκεισαι σε ψευδορκία μ' αυτά που λες. Ενέχει απειλήν. Η υποχρέωσις για την αλήθειαν, νομίζω, πως είναι...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, εγώ θα συμφωνήσω με τον κ. Παπαληγούρα, έστω κι αν το πείτε έμμεσα. Αλλά θα κάνω την εξής παρατήρηση, την οποία ο κ. Παυλίδης μού υπενθύμισε. Εν όψει της μυστικότητας, της υποτιθέμενης, ό,τι θέλετε πέστε την, των συνεδριάσεων, στείλτε ότι θέλετε στον εισαγγελέα, ο εισαγγελέας δεν μπορεί να ασκήσει δίωξη, αν δεν τελειώσει η Επιτροπή και αρθεί η μυστικότητα. Κι αν δεν αρθεί η μυστικότης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί, αν του στείλουμε εμείς τα πρακτικά;

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μα δεν μπορείτε

να τα στείλετε, κύριε πρόεδρε. Δεν μπορείτε να τα στείλετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η στέρησις δημοσιότητος δεν έχει σχέση με τα διαπραττόμενα αδικήματα, αν πραχθεί ένα αδίκημα πράχθηκε.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εγώ σας λέω ένα νομικό καθαρά θέμα. Μέχρις ότου τελειώσει τη δουλειά της η Επιτροπή. Μέχρις ότου υπάρχει η μυστικότητα των συνεδριάσεων, επιβεβλημένη από ανώτερο κανόνα δικαίου, δεν μπορεί ο εισαγγελέας να κάνει τίποτα. Αν εγώ κάνω ένα αυτοκινητιστικό ατύχημα, ούτε ανάκριση δεν μπορούν να μου πάρουνε, αν δεν παύσει η βουλευτική μου ιδιότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τέλος πάντων. Είναι ένα θέμα αυτό, να το εξετάσουμε.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τέλος πάντων. Παρακαλώ τον κ. Κορκόντζελο. Για τον κ. Κορκόντζελο πρέπει να πω να τον ακούσουμε απλώς και μετά να διακόψουμε. Να μην αρχίσω τις ερωτήσεις ούτε εγώ. Γιατί θα πρέπει να σας πω ότι θα είμαι και ιδιαιτέρως μακρός στον κ. Κορκόντζελο, όσο κι αν υπάρχει διαμαρτυρία ότι εγώ είμαι μακρός, διότι εγώ πρέπει να είμαι μακρός. Διότι, αλίμονο, δεν υπάρχει δικαστήριο εις τους αιώνας τους άπαντας και εις όλα τα έθνη εις το οποίον ο πρόεδρος του δικαστηρίου να μην προσπαθεί να εξαντλήσει το θέμα από πάσης πλευράς. Νομίζω πως είναι αυτονόητο και παρακαλώ να μην ξανακουστεί αυτό το παράπονο, δηλαδή, γιατί είναι άδικο.

Εισέρχεται στην αίθουσα
ο μάρτυρας Κορκόντζελος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, θα μας συγχωρήσετε για την ταλαιπωρία που σας υποβάλαμε όλη αυτή την ώρα. Μήπως θέλετε ένα καφέ; Ορκιστήκατε και συνεπώς, αναφερόμενος στον όρκο σας, μπορείτε να εκθέσετε εσείς τι ξέρετε γύρω από το θέμα αυτό, το οποίο είναι γνωστό. Είναι η κυπριακή τραγωδία. Είναι η στάσις των στρατιωτικών κάτω. Είναι ο τρόπος με τον οποίον έγινε το πραξικόπημα, είναι γιατί έγινε το πραξικόπημα. Εν συνεχεία η εισβολή των Τούρκων. Ποια ήταν η στάσις των στρατευμάτων που υπήρχαν εκεί, ποια ήταν η στάσις του ΑΕΔ εδώ και της λοιπής ηγεσίας, πολιτικής, στρατιωτικής κ.λπ. ηγεσίας; Ό,τι ξέρετε απ' αυτά. Και ποια ήτανε και η προσωπική σας, τυχόν, συμμετοχή εις την υπόθεσιν αυτήν του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής; Διηγηθείτε εσείς και μετά θα σας ρωτήσουμε εμείς.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όπως κατέθεσα και προχθές, στην Κύπρο τοποθετήθηκα το 1973, τον Αύγουστο, κάτω από τις εξής συνθήκες: Είχα προταθεί να τοποθετηθώ στο κλιμάκιο του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες. Βεβαίως, τα προσόντα όλα τα είχα. Είχα τελειώσει το σχολείο αγγλικής το 1958. Πήγα στην Αμερική για εκπαίδευση το 1959 και η επίδοση εκεί πέρα ήταν 93 και δηλαδή άριστα περίπου. Εισήλθα στη Σχολή Πολέμου το 1965, φοίτησα το 1968 και στον βαθμό του ταγματάρχου που ήμουν τότε είχα περάσει από όλες τις υπηρεσίες που προεβλέπετο από τον βαθμό να περάσω. Συνεπώς, δεν υπήρχε κώλυμα να πάω. Όταν όμως η κατάσταση με το όνομά μου έφθασε στον αρχηγό του ΓΕΣ τότε, τον αντιστράτηγο Ζαγοριανάκο, διαγράφηκα και στη θέση μου πήγε άλλος αξιωματικός, ο οποίος μάλιστα εκείνη την περίοδο φοιτούσε ακόμα στο σχολείο αγγλικής. Κι έτσι, αντί για τις Βρυξέλλες, βρέθηκα στην Κύπρο. Και ανέλαβα τη διοίκηση της 21ης επιλαρχίας αναγνωρίσεως και φυσικά από εκεί και πέρα άρχισα τη δουλειά μου, η οποία ήταν εκπαίδευση του προσωπικού, συντήρηση υλικού, αναγνωρίσεις περιοχής, σχέδια κ.λπ. Από την άνοιξη του '74 υπήρχε μια κατάσταση εντάσεως στην Κύπρο, βεβαίως, εκτός από το εσωτερικό της θέμα, μεταξύ Εθνοφρουράς και κυπριακής ηγεσίας. Αυτό όσο πήγαινε επεδεινώνετο, δηλαδή χειροτέρευε. Το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου πήρα εντολή από τον αρχηγό του ΓΕΣ τότε, τον αντιστράτηγο

Γαλατσάνο, η οποία έλεγε ότι, σε περίπτωση ενεργείας για ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου, θα έπρεπε να εφαρμόσω, να συμμορφωθώ, προς τις διαταγές, σήμερα ταξιάρχου, Γεωργίτση και του συνταγματάρχου Κομπόκη. Ακριβώς τη διατύπωση δεν τη θυμάμαι. Τρεις-τέσσερις μέρες προ της 15ης Ιουλίου πήρα πλέον τη διαταγή, συγκεκριμένη εντολή, του ταξιάρχου Γεωργίτση, διά του συνταγματάρχου Κομπόκη, η οποία έλεγε τα εξής, περιληπτικά: Ότι η ενέργεια διά την ανατροπήν του Μακαρίου θα εγένετο τη 15η Ιουλίου.

ΜΕΛΟΣ: Πότε πήρατε ακριβώς την εντολή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ημερομηνία ακριβώς δεν θυμάμαι. Πάντως ήταν 3-4 μέρες προ της 15ης Ιουλίου. Αυτές οι εντολές ήταν προφορικές. Η πρώτη εντολή όμως, μετέπειτα από σημείωμα, το οποίο σημείωμα δεν το πήρα εγώ φυσικά, το πήρε ο διοικητής της άλλης επιλαρχίας, όπου δεν ξέρω αν το έχει ή το κατέστρεψε. Δεν ξέρω.

ΜΕΛΟΣ: Ποιος ήταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο επίλαρχος Λαμπρινός. Η διαταγή έλεγε ότι η ενέργεια θα γίνει τη 15η Ιουλίου, ότι εγώ θα ήμουν υπό τας διαταγάς του συνταγματάρχη Κομπόκη και θα έπρεπε να στείλω ένα τμήμα τεθωρακισμένων υπό διοίκηση σε μια μοίρα η οποία θα ενεργούσε στην περιοχή του ΓΕΕΦ, εκεί ήταν και ο ραδιοφωνικός σταθμός στην περιοχή αυτή. Και με το υπόλοιπο, αναλόγως των δυνατοτήτων, να υποβοηθήσω την ενέργεια η οποία θα γίνονταν εναντίον του Προεδρικού.

ΜΕΛΟΣ: Άλλη μοίρα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Άλλη μοίρα, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μια μοίρα κατά του ΡΙΚ η άλλη μοίρα κατά του Προεδρικού Μεγάρου.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Φυσικά, ότι η απόφαση αυτή ήταν πέραν πάσης λογικής εφαίνετο και γι' αυτό προσωπικά εξέφρασα τις ανησυχίες μου, σοβαρές ανησυχίες, αλλά φαίνεται ότι η γνώμη ενός ταγματάρχου δεν μπορούσε να περάσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε. Πώς εξεφράσατε τις ανησυχίες σας; Εγγράφως;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι. Προφορικώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε ποιον;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Και στον πρώτο που μου έδωσε τη διαταγή προφορικά, αυτός ήταν ταγματάρχης, και στον συνταγματάρχη Κομπόκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο επίλαρχος Ξανθάκος και στον συνταγματάρχη Κομπόκη. Τη 15η Ιουλίου, βεβαίως, δεν είχε έρθει εντολή ότι δεν θα εγένετο τίποτα, τη 15η Ιουλίου ήρθε η μοίρα καταδρομών, η οποία έδρευε κάπου άλλου, στο στρατόπεδο που ήμουν εγώ. Επιβιβάστηκε σε οχήματα, σε ερπυστριοφόρα, και με δύο ουλαμούς τεθωρακισμένων και ένα μέρος του ουλαμού αρμάτων, ο οποίος ήδρευε στο στρατόπεδο το δικό μου, δεν ήταν δικός μου βεβαίως, αλλά για την περίπτωση αυτή ετέθη υπό τας διαταγάς τις δικές μου. Ξεκινήσαν τα τμήματα και επήγαν στο Προεδρικό. Προ της κινήσεως ελέχθη στα τμήματα τι θα έκαναν και εδόθη εντολή ότι δεν θα κάνουν χρήση όπλων, εκτός εάν εβάλλοντο και σε αναπόφευκτο κατάσταση. Τα τμήματα ξεκίνησαν, 8.00΄ η ώρα ήτανε, έγινε η συμπλοκή στο Προεδρικό. Στις 9.00΄ η ώρα σταματήσαν οι πυροβολισμοί, βεβαίως, γιατί αποχωρήσαν όλοι όσοι ήταν εκεί πέρα στο κτίριο. Μετά το πέρας της συμπλοκής εγώ ασχολήθηκα με την αναγνώριση των δρόμων, των δρομολογίων που πήγαιναν προς την περιοχή αυτή, για να εγκαταστήσω τα αγήματα για την ασφάλεια του χώρου. Αμέσως μετά, δηλαδή στις 9.00΄ περίπου τελείωσε η συμπλοκή, στις 10.00΄ η ώρα, ίσως και νωρίτερα, ήρθε εντολή να αποσυρθούν τα άρματα και να πάνε στο ΓΕΕΦ. Βεβαίως, δεν ξέρω για ποιον λόγο τα χρησιμοποιούσαν εκεί πέρα. Εγώ συνέχισα τη δουλειά μου, δηλαδή τις αναγνωρίσεις για να διατάξω τα άρματα, και τη νύχτα της ίδιας ημέρας κλήθηκα στο ΓΕΕΦ και επήρα εντολή να ετοιμάσω μία ίλη, η οποία την επομένη θα πήγαινε στην Πάφο για να συνεχίσει τις επιχειρήσεις. Βεβαίως, διαπί-

στωσα, είδα ότι η κατάσταση πήγαινε πάρα πολύ άσχημα και ανέφερα ότι τα οχήματα δεν είναι μηχανικώς ικανά να κάνουν αυτή την αποστολή. Μετά από λίγο η διαταγή αυτή ήρθη, τουλάχιστον όσον αφορά το δικό μου τμήμα, το άλλο τμήμα δεν ξέρω αν πήγε, αν πήγαν άλλα τμήματα. Να το επαναλάβω. Το βράδυ της 15ης Ιουλίου κλήθηκα να πάω στο ΓΕΕΦ. Εκεί πήρα εντολή να ετοιμάσω μία ίλη από τα τεθωρακισμένα οχήματα, για να πάει το πρωί της επομένης, της 16ης, στην Πάφο να συνεχίσει επιχειρήσεις. Βεβαίως ευθύς εξ αρχής είδα, από την πρώτη στιγμή, όπως σας ανέφερα, είδα ότι η απόφαση αυτή δεν ήταν σωστή, ήταν παράλογος εντελώς και είδα ότι ακόμη το πράγμα συνεχιζότανε.

Ερωτήσεις μελών που δεν ακούγονται

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το ΓΕΕΦ. Τον αξιωματικό δεν τον θυμάμαι, αλλά η εντολή εξεπορεύετο από τον ταξίαρχο Γεωργίτση. Αυτή ήταν η αφετηρία. Όχι ο ίδιος. Αξιωματικός ήταν, δεν θυμάμαι ποιος. Κάποιος από τους επιτελείς του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα με συγχωρήσετε κι εμένα. Ήταν έγγραφη η διαταγή του Γεωργίτση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε πώς βεβαιώνετε ότι ήταν του Γεωργίτση η διαταγή; Διότι θα μπορούσε να είναι ενός κατωτέρου.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, εκπορεύονταν από εκεί οι εντολές όλες. Αυτός είχε τα ηνία. Διότι και η πρώτη η εντολή η δική μου ήταν να συμμορφωθώ προς τας διαταγάς του Γεωργίτση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα ηνία τα είχε. Ήταν η εποχή κατά την οποία ίσως ο στρατηγός να υπάκουε στον λοχαγό.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν έχω αντίρρηση αν υπέβαλε άλλος τη διαταγή αυτή. Δεν μπορώ να θυμηθώ ποιος την έδωσε τη διαταγή. Εν πάση περιπτώσει, η διαταγή αυτή δεν εφαρμόστηκε. Εγώ ανέφερα ότι τα οχήματα δεν είναι μηχανικώς εις θέσιν να κάνουν αυτήν την αποστολή και η αποστολή αυτή δεν εξετελέσθη. Ενδεχομένως, όμως, άλλα τμήματα τα οποία είχαν προγραμματιστεί να πάνε να πήγανε. Δεν το ξέρω. Από τις 16 του μηνός τα τμήματα τα δικά μου είχαν μαζευτεί πάλι μέσα στο στρατόπεδο, εκτός από έναν ουλαμό ο οποίος έμενε στο Προεδρικό κι έναν ουλαμό ο οποίος έμενε στο ΓΕΕΦ. Στις 19 το βράδυ, ακριβή ώρα δεν θυμάμαι, εδόθη εντολή να κάνω μερική επιστράτευση. Η μονάδα μου είχε την ευθύνη επιστρατεύσεως των τεθωρακισμένων στρατιωτών. Και άρχισε η προεργασία, δηλαδή, ετοιμαστήκαν τα φύλλα πορείας να σταλούν στα αστυνομικά τμήματα για να γίνει πρόσκληση. Αλλά αυτή η ενέργεια, όμως, υπερκαλύφθηκε από τη γενική επιστράτευση, που κηρύχθηκε εν τω μεταξύ τις πρωινές ώρες. Και από τις 20 Ιουλίου το πρωί άρχισαν να εισρέουν οι έφεδροι. Στις 5.00΄ η ώρα το πρωί έρχεται ο αξιωματικός του 3ου Γραφείου της μονάδος μου και μου λέει, κύριε διοικητά, στο Κιόνελι πέφτουν Τούρκοι αλεξιπτωτισταί. Επειδή το στρατόπεδο ήταν σε θέση τέτοια που μπορείς να δεις την περιοχή του Κιόνελι, πραγματικά βγήκα έξω και είδα ότι πέφτανε αλεξιπτωτισταί και ταυτόχρονα σμήνος τουρκικών αεροσκαφών πέρασε επάνω από το στρατόπεδο και πήγε και βομβάρδιζε πιο πέρα άλλα στρατόπεδα. Διετάχθη να εφαρμοσθεί σχέδιο διασποράς και παράλληλα γινόταν και κατάταξη των εφέδρων.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: 20 Ιουλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πτώσεις αλεξιπτωτιστών. Και βγήκε έξω και τους είδε τους αλεξιπτωτιστάς που πέφτανε.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, να το διευκρινίσομε. Το πρωί της 20ής τι ώρα έπεσαν οι αλεξιπτωτισταί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Περίπου στις 5.30΄ το πρωί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας ειδοποίησαν ότι πέφτουν αλεξιπτωτισταί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο αξιωματικός του 3ου Γραφείου της μονάδας μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς εβγήκατε έξω και τους είδατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Και τους είδα πραγματικά που πέφτανε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προχωρήστε παρακάτω τώρα.

ΜΕΛΟΣ: Η επιστράτευση τι ώρα έγινε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στις 19 του μηνός το απόγευμα, μερική επιστράτευση.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στις 19 το απόγευμα δόθηκε εντολή σε εμένα, διότι είχα την ευθύνη, να διενεργήσω επιστράτευση των τεθωρακισμένων... να κάνω μερική επιστράτευση. Κι άρχισε και προετοιμάζετο ο αξιωματικός ο αρμόδιος άρχισε να ετοιμάζει τα ΦΑΠ, να τα στείλει κανονικά στα αστυνομικά τμήματα, για να προσκληθούν οι έφεδροι, οι οποίοι εκρίθησαν ότι έπρεπε να έρθουνε, γιατί ήταν μερική επιστράτευση, δεν επιστρατεύτηκαν όλοι οι οπλίτες οι οποίοι προεβλέπετο να επιστρατευθούν. Μερική επιστράτευση έγινε. Κι άρχισε να γίνεται η προεργασία και εστάλησαν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι προσκλήσεις. Στο μεταξύ, κύριε μάρτυς, διετάχθη, είπατε, και γενική επιστράτευσις. Από ποιον διετάχθη και πότε διετάχθη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το πότε διετάχθη δεν το ξέρω, ξέρω όμως ότι ήρθε ο κόσμος την επομένη το πρωί, ήρθαν όλοι οι στρατιώτες, και εκείνοι που καλέσαμε κι εκείνοι που δεν καλέσαμε. Και τους ρώτησα πώς ήρθατε και μου λένε γενική επιστράτευση διατάχθηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, εσείς δεν είχατε λάβει διαταγή για γενική επιστράτευση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν λάβατε διαταγή ούτε εσείς ούτε το ΓΕΕΦ; Το ΓΕΕΦ εξέδωσε τη διαταγή της γενικής επιστρατεύσεως;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Για την Κύπρο το ΓΕΕΦ εξέδιδε τις διαταγές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ΓΕΕΦ. Εξεδόθη λοιπόν διαταγή επιστρατεύσεως ή απλώς ο κόσμος προσήλθε αυθορμήτως;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο κόσμος ήρθε και μου ανέφερε ο στρατιώτης γιατί ήρθατε εσείς, αφού δεν κληθήκατε; Διότι εδόθη εντολή γενικής επιστρατεύσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί ήρθατε εσείς, εφόσον δεν κληθήκατε, και σας είπε ο κόσμος ότι εδόθη εντολή γενικής επιστρατεύσεως. Λοιπόν, προχωρήστε παρακάτω.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Λοιπόν, τις πρωινές ώρες, περί την 8η περίπου ώρα, ίσως και νωρίτερα, εδόθη εντολή να πάει ένας ουλαμός τεθωρακισμένων στην ΕΛΔΥΚ, ένας ουλαμός στο αεροδρόμιο και να πάει και ένα άρμα σε μια διασταύρωση του δρόμου που πηγαίνει προς τη Μόρφου και Μύρτου. Κατά τις 10.00΄ η ώρα εδόθη εντολή να κινηθεί η επιλαρχία και να πάει στον Γερόλακκο, διότι εκεί έχουν πέσει Τούρκοι αλεξιπτωτισταί. Πραγματικά η επιλαρχία κινήθηκε, πήγε εκεί πέρα, αλλά αλεξιπτωτισταί δεν υπήρξανε. Οι αλεξιπτωτισταί, όπως είπα, πέφτανε μέσα στο Κιόνελι, μέσα στο θύλακα τον τουρκικό κι όχι στην περιοχή του Γερολάκκου. Επειδή όμως η περιοχή αυτή ήταν κοντά στο αεροδρόμιο, η μονάδα παρέμεινε εκεί πέρα, ούτως ώστε να αντιμετωπίσει τυχόν μελλοντική πτώση αλεξιπτωτιστών. Το βράδυ στις 20 Ιουλίου επήρα εντολή να κινηθώ από τον Γερόλακκο να πάω στην ΕΛΔΥΚ για να καλύψω την ενέργεια που έκανε τμήμα της ΕΛΔΥΚ μέσα στο Κιόνελι, από τη δεξιά πλευρά. Κινήθηκε νύχτα η επιλαρχία, έφθασε στην ΕΛΔΥΚ, ήρθα σε επαφή με τον διοικητή της ΕΛΔΥΚ και επήρα εντολή να καλύψω τη σύμπτυξη των τμημάτων που ενεργούσαν μέσα στο Κιόνελι. Πραγματικά προώθησα τμήματα, έγινε η σύμπτυξις και τελικώς το πρωί η επιλαρχία είχε ταχθεί περιφερειακά στην ΕΛΔΥΚ, στην παρυφή της ΕΛΔΥΚ και ένα τμήμα είχε εγκατασταθεί στον κόμβο κοντά στο αεροδρόμιο. Το βράδυ στις 22 Ιουλίου τις τελευταίες απογευματινές ώρες, σουρούπωμα περίπου, οι Τούρκοι επιτέθηκαν εναντίον της ΕΛΔΥΚ, βεβαίως δεν επέτυχαν στην επίθεση και η μονάδα η οποία ήταν εκεί, τα τμήματα τα οποία ήταν εκεί πέρα, έλαβαν μέρος στην επιχείρηση. Στις 23 του μηνός πήρα εντολή να στείλω μία ίλη στο αεροδρόμιο, γιατί εγένετο ενέργεια εναντίον του αεροδρομίου. Βε-

βαίως οι Τούρκοι απέτυχον και απεχώρησαν και η ίλη επανήλθε πάλι στην υποδιοίκηση της επιλαρχίας. Στις 22 του μηνός τελείωσε και η φάσις, παρ' όλα αυτά όμως οι Τούρκοι συνέχιζαν να προχωρούνε μεθοδικά και να καταλαμβάνουν περιοχές οι οποίες ήταν σε ουδετέραν ζώνη. Αυτή την περίοδο δοθήκαν και αρκετές μάχες από τα τμήματα τα οποία βεβαίως εστάλησαν κατόπιν διαταγών, οι οποίες διαταγές, επαναλαμβάνω πάλι, ήταν στο σύνολό τους προφορικές. Ελάχιστα σήματα δίνονταν εκ των υστέρων προς επιβεβαίωση των διαταγών των προφορικών. Εδόθησαν πολλές μάχες από τα τμήματα τα οποία είχαν εγκατασταθεί από τη Λάπηθο της Κυρήνειας, ήτανε στη Μόρφου, ήταν στην περιοχή Σκυλλούρας, Λευκωσίας, Μιας Μηλιάς, Παλαίκυθρο, είχαν αυτή την έκταση. Αυτή την περίοδο δόθηκαν αρκετές μάχες όπως είπα. Στις 7 του μηνός δόθηκε στη Λάπηθο μάχη, στις 11 του μηνός, νομίζω, δόθηκε στη Βασίλεια της Κυρήνειας. Με τις πρώτες επιχειρήσεις, επίσης, τα τμήματα τα οποία ήταν στην Αμμόχωστο και στη Μόρφου 'δώσαν μάχες εναντίον των τουρκικών θυλάκων που ήταν εκεί πέρα. Και στις 14 του μηνός Αυγούστου, πλέον, άρχισε η δευτέρα φάση της τουρκικής επιθέσεως. Η επιλαρχία την περίοδο εκείνη βρισκόταν δυτικά της Λευκωσίας, πίσω από την ΕΛΔΥΚ, εγκατεστημένη αμυντικώς. Έτοιμη για επέμβαση. Όταν έγινε η ενέργεια το πρωί, διετάχθη ένα τμήμα να προωθηθεί κοντά στην ΕΛΔΥΚ, να επέμβει υπέρ της ΕΛΔΥΚ, εάν χρειαζότανε. Βεβαίως αυτό αντήλλαξε πυρά με τμήματα τα οποία είχαν προωθηθεί στην περιοχή της ΤΟΥΡΔΥΚ. Γιατί η ΕΛΔΥΚ και η ΤΟΥΡΔΥΚ γειτονεύανε. Το βράδυ στις 14 κινήθηκε η επιλαρχία και πήγε και εγκαταστάθηκε δυτικώς του αεροδρομίου στην περιοχή Κοκκινοτριμιθιάς, Μάμμαρι και την επομένη μετακινήθηκε από εκεί και πήγε και εγκαταστάθηκε αμυντικά στην περιοχή των Αγίων Τριμιθιάς. Την περίοδο αυτή βρισκότανε υπό τη διοίκηση του 2ου τάγματος της ΕΛΔΥΚ. Στις 15 του μηνός εδόθησαν οι μάχες στη Σκυλλούρα, στη Βασίλεια της Κυρήνειας, και τα τμήματα συνεπτύχθησαν στο Καϊμακλί, στον Άγιο Παύλο, στη Μια Μηλιά, στο Παλαίκυθρο. Βεβαίως, τα τμήματα της επιλαρχίας είχαν ελαφρύ οπλισμό, δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τα εχθρικά άρματα. Και συνεπτύχθησαν. Τα μεν ήρθαν αριστερά της Λευκωσίας, δυτικά της Λευκωσίας, τα δε άλλα πήγανε ανατολικά, στην Αμμόχωστο και στη Λάρνακα. Ήταν δύο τμήματα. Ένα ήταν στο Παλαίκυθρο κι ένα ήταν στη Μια Μηλιά. Στις 16 του μηνός διετάχθη επιπλέον η επιλαρχία να εγκαταστήσει προφυλακές, γενικές προφυλακές, στη γραμμή επαφής, η οποία ήταν από το χωριό Ακάκι μέχρι την Κοκκινοτριμιθιά, κοντά στο αεροδρόμιο. Στις 18 του μηνός στην περιοχή τη δική μου κάνανε οι Τούρκοι τελευταία προσπάθεια να καταλάβουν το χωριό Δένεια και δόθηκε μάχη και τελικώς το χωριό παρέμεινε πάλι στην ελευθέραν ζώνη που ήταν και στην αρχή. Από εκεί και πέρα τμήματα της επιλαρχίας ήταν εγκατεστημένα επί της γραμμής επαφής μέχρι τις 20 Οκτωβρίου που εγώ επαναπατρίστηκα. Πήρα εντολή και επανήλθα στην Ελλάδα. 20 Οκτωβρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τελειώσατε την έκθεσή σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θέλετε να συνεχίσουμε με ερωτήσεις ή θέλετε να διακόψουμε;

ΜΕΛΟΣ: Όσοι είμαστε εδώ λέμε να διακόψουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, θα υποβληθείτε στον κόπο, κύριε μάρτυς, στις 10.30΄ της Τρίτης το πρωί να έρθετε εδώ για να υποβληθείτε στις ερωτήσεις, βάσει αυτών που είπατε, απ' όλα τα μέλη της Επιτροπής, ώστε να τελειώσουμε. Θέλω να πιστεύω ότι την Τρίτη η ταλαιπωρία σας θα τελειώσει. Όλα τα μέλη της Επιτροπής ό,τι μπορούμε να κάνουμε για τη διευκόλυνση κάνουμε, αλλά πρέπει να είμαστε και στα όρια. Συνεπώς, κύριοι συνάδελφοι, διακόπτουμε την εξέταση του μάρτυρος και τη συνεδρίασή μας για τις 10.30΄ η ώρα το πρωί

της Τρίτης, 10.30΄, για την εξέταση του μάρτυρος. Και δεν παραλείπω να υπενθυμίσω ότι η συνεδρίαση της Επιτροπής θα αρχίσει στις 10.00΄, 10.30΄ θα αρχίσει η εξέταση του μάρτυρος. Στις 10.00΄ θα αρχίσει για να συζητηθεί και η πρότασις του κ. Κουτσογιάννη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είμαστε σύμφωνοι, λοιπόν, να αρχίσουμε. Αρχίζει η συνεδρίαση. Είχαμε πει να συνέλθουμε στις 10.00΄ εμείς και να έρθει ο μάρτυρας στις 10.30΄ για να μας δοθεί η ευκαιρία να συζητήσουμε στο μεταξύ το αν θα επιτρέψουμε εις τους φωτορεπόρτερ και στις τηλεοράσεις να έρθουν να φωτογραφήσουν την αίθουσα και εμάς εδώ μέσα χωρίς την παρουσία του μάρτυρα. Επ' αυτού είχαν ακουστεί διάφορες γνώμες. Παρακαλώ σήμερα πέστε μου, αλλά, καταλαβαίνετε, να μην μας απασχολήσει το θέμα αυτό επί πολλή ώρα, γιατί δεν νομίζω ότι αξίζει και τον κόπο. Ορίστε. Ο κ. Μαρκόπουλος πρώτος βλέπω ζητάει τον λόγο.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, θα παρακαλούσα να μου επιτρέψετε να αναφερθώ γενικότερα στο θέμα του Τύπου και της τηλεοράσεως, όπως λέτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, ειδικώς για τη φωτογράφηση, γιατί αυτό είναι το θέμα που είχαμε πει να συζητήσουμε.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι, αλλά δεν λύνεται αυτό με ένα ναι ή με ένα όχι. Εντός τριλέπτου θα πω τις απόψεις μου για το θέμα του Τύπου. Εγώ πιστεύω, κύριε πρόεδρε, όπως και εσείς το έχετε εκφράσει, ότι δεν μπορεί να γίνει δημόσια μια τέτοια ανάκριση και τούτο, διότι δίδεται η δυνατότητα στους επόμενους μάρτυρες να προειδοποιούνται και να προετοιμάζονται και έτσι το έργο της Επιτροπής θα δυσκολευτεί. Από την άλλη πλευρά, όμως, είναι γελοίο εμείς, τα μέλη της ανακριτικής Επιτροπής, να απαγορεύουμε στους εαυτούς μας να έρχονται σε επαφή με τους δημοσιογράφους και να βγαίνουν οι ανακρινόμενοι, οι μάρτυρες, να λένε ό,τι τους κατέβει και οι δημοσιογράφοι να σπεκουλάρουν μεταξύ ημών και των μαρτύρων. Γι' αυτό τον λόγο προτείνω το εξής: Όχι μόνο μια απλή εμφάνιση των δημοσιογράφων εδώ και των φωτορεπόρτερ, αλλά προτείνω να γίνει μια επίσημη press conference από εσάς, παρουσία όλων ημών, για να εξηγηθεί εις τον Τύπο ότι δεν πρέπει εις το εξής να παίρνουν, για τον λόγο που εκθέσαμε και για πολλούς άλλους λόγους, συνεντεύξεις από τους μάρτυρες. Πιστεύω, κύριε πρόεδρε, ότι, αν καλέσουμε εδώ τον Τύπο και εξηγήσουμε επίσημα, παρουσία όλων των συναδέλφων, να εξηγήσετε εσείς, δεν ξέρω αν χρειαστεί να πάρουμε τον λόγο κι άλλοι, αλλά, αν εσείς εξηγήσετε στους δημοσιογράφους το έργο το οποίο κάνουμε, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε, το ωράριό μας, το οποίο είναι αρκετά βεβαρυμένο, δεδομένου ότι οι περισσότεροι εξ ημών παρακολουθούν και το Τμήμα το Θερινό της Βουλής, νομίζω ότι θα γίνει κατανοητό από τον Τύπο, διότι θα δώσουμε να καταλάβουν ότι δεν είμαστε εναντίον της δημοσιότητος, αλλά δεν είναι η στιγμή για να δώσουμε τη δημοσιότητα. Από εκεί και πέρα το να έρθουν οι φωτορεπόρτερ να πάρουνε μία φωτογραφία των συναδέλφων εδώ πέρα, ημών όλων, νομίζω ότι είναι περιττό. Δεν έχει κανένα νόημα να μπουν να μας φωτογραφίσουν ή να μας πάρουν στην τηλεόραση. Να πούμε τι; Να ανοιγοκλείνουμε το στόμα μας, απουσία μαρτύρων, ότι κάνουμε τη δουλειά μας; Το φαντάζεται ο οποιοσδήποτε Έλλην ότι κάπως έτσι θα είναι η αίθουσα της Γερουσίας, εις την οποίαν γίνονται οι ανακρίσεις. Δεν έχει κανένα νόημα. Επαναλαμβάνω προτείνω εσείς, κύριε πρόεδρε, να δώσετε επίσημα μια press conference εδώ, παρουσία όλων των συναδέλφων. Θα καταναλώσουμε μια ώρα, θα τους πούμε, κύριοι, ότι δεν μπορούμε να πάμε στη δημοσιότητα για τον άλφα ή βήτα ή γάμα λόγο, για να σταματήσουν τα στόματα όλων, να σταματήσει αυτό το οποίο γίνεται με τον Τύπο και για να σταματήσει η διαμάχη μεταξύ των κομμάτων, διότι έτσι θα οδηγηθούμε αναγκαστικά σε προστριβές μεταξύ μας, έτσι θα οδηγηθούμε αναγκαστικά να βγαίνουμε εμείς και να λέμε ότι το ΠΑΣΟΚ δεν έκανε

αυτό που έκανε, που γράφει η *Βραδυνή* προχθές, ότι συνήργησε με τον μάρτυρα τάδε για να βγει να σπιλώσει τη φήμη του κ. Αβέρωφ ή του δεν ξέρω τι, απαράδεκτα πράγματα, ή από την άλλη πλευρά οι άλλες εφημερίδες γράφουν τα αντίθετα. Νομίζω ότι μόνον έτσι θα λυθεί, κύριε πρόεδρε, το θέμα, αλλιώς το να έρθεις να πάρεις μια φωτογραφία το θεωρώ γελοίο, δεν ξέρω. Να φιγουράρουμε στον Τύπο για ποιον λόγο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και φρονείτε, κύριε Μαρκόπουλε, ότι ο Τύπος ύστερα από τη διαβεβαίωση που θα του δώσουμε εμείς και ύστερα από τις διαβεβαιώσεις αυτές θα σταματήσει να γράφει;

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, τι να σας πω, έχω την εντύπωση ότι θα σεβαστεί το πρόσωπό σας, την Επιτροπή μας, το εθνικό έργο το οποίο επιτελούμε και, εφόσον του ζητήσουμε για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα τριών, τεσσάρων, πέντε μηνών να σιγήσουν, το ζητήσουμε επίσημα αυτό το πράγμα, και να μην σπεκουλάρουν και να μην γράφει ο καθένας ό,τι φαντασίωση έχει, φαντάζομαι, Έλληνες είναι κι αυτοί, εκπρόσωποι της τέταρτης εξουσίας, και η οποία φαντάζομαι θα δεσμευθεί έναντι της παρακλήσεως της τρίτης εξουσίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ζερβό να λάβει τον λόγο.

ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε πρόεδρε, συντάσσομαι με αυτά τα οποία είπε ο κ. Μαρκόπουλος, όχι γιατί πιστεύω πως οι δημοσιογράφοι, όπως είπατε, θα σταματήσουν να γράφουν αυτά τα οποία θέλουν να γράφουν, αλλά κυρίως για να ενημερώσουμε όλους εκείνους τους Έλληνες οι οποίοι καλόπιστα διερωτώνται γιατί εμείς διαφυλάσσουμε σαν κόρη οφθαλμού τα μυστικά μας καθ' ην στιγμή την επομένη μέρα, γιατί πιστεύουν ότι αυτά τα οποία αναγράφονται στον Τύπο είναι η αλήθεια και νομίζω ότι αξίζει τον κόπο, είναι σκόπιμο, να ενημερώσουμε, ακριβώς, ευρύτερα τον ελληνικό λαό και όχι τους δημοσιογράφους. Ως προς το συγκεκριμένο θέμα της φωτογραφίας και της λήψεως από την τηλεόραση πιστεύω ότι είναι ορθόν να ειδοποιηθούν όλοι οι συνάδελφοι οι οποίοι συμμετέχουν στην Επιτροπή, και οι 30, να καθορίσουμε ορισμένη ημερομηνία που να συμπίπτει να είναι στα όρια τουλάχιστον των δύο Τμημάτων, ώστε να μην αναγκαστούν να διακόψουν τις διακοπές τους, και να είναι όλοι παρόντες, επαναλαμβάνω, καθορίζοντας συγκεκριμένη ημερομηνία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Βαρβιτσιώτη να λάβει τον λόγο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, πράγματι το θέμα το οποίο συζητάμε είναι πάρα πολύ σοβαρό. Επισημάνατε πάρα πολύ ορθά δύο διατάξεις οι οποίες απαγορεύουν την οποιαδήποτε δημοσιότητα. Η μία διάταξη είναι το Κανονισμού της Βουλής και η άλλη διάταξη Ποινικής Δικονομίας. Φοβάμαι ότι οι απόψεις, η θέση του κ. Μαρκόπουλου μπορεί να είναι πάρα πολύ σωστή, αλλά είναι ουτοπική. Ποιος δημοσιογράφος, παρά τις εκκλήσεις τις οποίες θα του κάνουμε, θα σεβαστεί τις εκκλήσεις και δεν θα κάνει αυτό το οποίο νομίζει ότι είναι προς την πληρέστερη ενημέρωση των αναγνωστών του; Χθες στην *Απογευματινή* είδε το φως της δημοσιότητος συνέντευξη του κ. Μπονάνου, πριν καν εξεταστεί, και φαντάζομαι συνεχίζεται και σήμερα, θα συνεχίζεται και αύριο και έχει αρχίσει πλέον να γίνεται ένα σήριαλ το οποίον οδηγεί σε βάρος του έργου της Επιτροπής. Ούτε πιστεύω ότι μπορούμε να αντισταθούμε στις πιέσεις των δημοσιογράφων. Κάτι θα λέμε όλοι μας, δεν επιρρίπτω ευθύνες σε κανέναν, σε όλους επιρρίπτω, αναγνωρίζω την πραγματική κατάσταση, όλοι μας κάτι θα λέμε και από τι θα λέει ο καθένας μπορεί να δημιουργηθεί ολόκληρη ιστορία. Η μόνη λύση, αν θέλουμε πράγματι να λύσουμε το θέμα, είναι να προκαλέσετε εσείς διάταξη του εισαγγελέως απαγορεύουσα κατά τη διάρκεια της ανακρίσεως τη δημοσίευση πάσης ειδήσεως. Αυτό δεν είναι ασύνηθες φαινόμενο. Όταν διεξάγεται ανάκριση για ένα τόσο σοβαρό θέμα, πολλές φορές έχει

βγάλει διάταξη ο εισαγγελεύς που απαγορεύει την αναγραφή ειδήσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, με την προϋπόθεση ότι έχει ασκηθεί ποινική αγωγή, αλλιώς ο εισαγγελεύς πώς παρεμβαίνει; Εδώ είναι το έργο της Βουλής, κύριε Βαρβιτσιώτη.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν έχει ασκηθεί ποινική αγωγή βεβαίως, αλλά διεξάγεται μία ανάκρισις. Μπορεί, νομίζω, ο εισαγγελεύς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μελετήστε το, κύριε Βαρβιτσιώτη.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Να μην το μελετήσω εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μελετήστε, θέλω να πω, και εσείς και οι άλλοι συνάδελφοι. Κοιτάξτε, και ο κ. Λιαροκάπης και εγώ και εσείς και ο κ. Λάσκαρης και ο κ. Γιατράκος...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όλοι όσοι είμαστε δικηγόροι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όλοι οι δικηγόροι της Επιτροπής, και ο κ. Περάκης, πολλοί είναι οι δικηγόροι της Επιτροπής. Παρακαλώ ειδικότερα αυτό το θέμα μπορούν να το μελετήσουν. Εάν μπορούμε να προκαλέσουμε μια τέτοια... Βεβαίως, θα είναι η καλύτερη λύσις.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Η λύσις...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν μπορούμε να προκαλέσουμε κάτι τέτοιο...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ Δεν βλέπω άλλη λύση για να λυθεί το πρόβλημα. Αν μπορούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό αν μπορούμε να το εξετάσουμε όλοι οι δικηγόροι της Επιτροπής. Εγώ μάλιστα θα έλεγα, αν θέλετε, να ορίσουμε αύριο μια σύσκεψη των δικηγόρων της Επιτροπής, ένα συμβούλιο, αν θέλετε, νομικό συμβούλιο των δικηγόρων της Επιτροπής. Ο κ. Παπακωνσταντίνου, εσείς, ο κ. Λάσκαρης, ο κ. Γιατράκος, ο κ. Ξαρχάς, ο κ. Παπαστεφανάκης, ο κ. Λιαροκάπης, εγώ, είμαστε πολλοί, πάρα πολλοί. Όλοι εμείς οι δικηγόροι της Επιτροπής να συνέλθομε αύριο σε ένα γραφείο της Βουλής και να τα πούμε αυτά τα πράγματα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αν κατάλαβα, κύριε πρόεδρε, αποφασίζουμε να δούμε αν είναι πραγματοποιήσιμη...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να εξηγήσω κάτι. Δεν ζητάω να πάρει αποφασιστικές αρμοδιότητες αυτό το συμβούλιο, αλλά το συμβούλιο να καταλήξει σε ένα συμπέρασμα νομικό και να έρθει στη συνέχεια να το πει στην Επιτροπή. Γιατί δεν θα ήθελα, χωρίς άποψη του νομικού αυτού συμβουλίου της Επιτροπής, να βάλω υπογραφή σε ένα έγγραφο για το οποίο είναι ενδεχόμενο να γελάει ο εισαγγελέας, δηλαδή και ο κάθε εισαγγελέας. Αυτό δεν το θέλω. Με αυτή την έννοια, λέω, να γελάσει ο εισαγγελεύς, να γελάσει, αλλά να γελάσει με την απόφαση που θα έχω πάρει και θα έχω πίσω μου και εγώ 8-10 δικηγόρους. Καταλάβατε; Δεν μπορώ να αναλάβω την ευθύνη, είναι ένα λεπτό ζήτημα. Αν θέλετε, να συνεννοηθούμε. Ο κ. Δασκαλάκης, παρακαλώ, να λάβει τον λόγο.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Νομίζω, και γι' αυτό διαφώνησα, κύριε πρόεδρε, ότι τα προβλήματα δεν είναι τόσο νομικά ή νομικίστικα, είναι πολιτικά και θα ήμουν κάθετα αντίθετος σε οποιαδήποτε απόφαση ή διαταγή εισαγγελέα για να σταματήσει η όποια δημοσιότητα με τον τρόπο που οι δημοσιογράφοι ξέρουν να την κερδίζουν ή να αντλούν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Αυτό είναι μια άποψη άλλη.

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επειδή δεν μπορούμε να δώσουμε το μείζον, δηλαδή την δημοσιότητα, που ζητάνε ή που οι εφημερίδες επιδιώκουν δεν σημαίνει, και διαφωνώ με τον κ. Μαρκόπουλο, ότι δεν μπορούμε να δώσουμε το έλασσον, που μπορούμε να το δώσουμε, και είναι αυτό που ζητάνε σήμερα, τηλεόραση και φωτογραφίες. Βέβαια, κάπως να είναι οργανωμένη αυτή η ιστορία για να μην είμαστε 2, 3, 4 με κάποια ειδοποίηση έγκαιρη κ.λπ. Για το γενικότερο θέμα εγώ προτείνω, κύριε πρόεδρε, σε συνεργασία δική σας με τον Πρόεδρο της Βουλής, πρέπει να λυθεί στην Ολομέλεια το ζήτημα προ ημερησίας διάταξης, αν γίνεται αυτό, και να λυθεί όχι με την έννοια να παρθεί απόφαση, γιατί δέχομαι και έχω

πεισθεί σ' αυτά που είπατε ότι δεσμευόμαστε και από τον Κανονισμό και από τον Ποινικό Κώδικα, όμως θα πρέπει με κάποιες επαφές με τις πολιτικές ηγεσίες των κομμάτων να γίνει μια συζήτηση για να δούμε ποιοι και τι στοχεύουν. Γιατί δεν μπορεί να γίνεται κάθε τόσο κομματική και πολιτική εκμετάλλευση από κάποιες εφημερίδες ή από κάποιες παρατάξεις. Να δούμε ποιοι και πού στοχεύουν, όταν ζητούν δημοσιότητα, και αν αυτή μπορεί να δοθεί και τι πρόταση κάνουν για να ξεπεραστούν ενδεχόμενα τα εμπόδια, αλλά βασικά πιστεύω αυτό που είπατε εσείς προχθές, και συμφωνώ απόλυτα μαζί σας, ότι κάθε δημοσιότητα όπως την εννοούν μερικοί σίγουρα θα εμποδίσει την καλή διεξαγωγή των ανακρίσεων. Εδώ συμφωνώ. Αυτά όμως πρέπει να τα ακούσει ο ελληνικός λαός και, επειδή δεν μπορεί να τα ακούσει από εμάς, γιατί είμαστε κλειστή Επιτροπή, μπορεί να τα ακούσει σε μια συζήτηση μέσα στην Ολομέλεια που θα πάρουν μέρος... Να γίνει μια κάποια συζήτηση μισής ώρας για να τοποθετηθεί και η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ και οι ανεξάρτητοι και η ΔΗΑΝΑ σε σχέση με το αν πρέπει ή αν δεν πρέπει να δοθεί η δημοσιότητα και αν καταλήξει η Βουλή ότι πρέπει, χωρίς πάλι να παρθεί απόφαση με ποιον τρόπο πρέπει. Αυτό το λέω, γιατί μόνο έτσι θα μάθει ο ελληνικός λαός τους λόγους που δεν πρέπει να δοθεί η δημοσιότητα και μόνο έτσι όσοι επιχειρήσουν στη συνέχεια να εκμεταλλευτούν την έλλειψη της δημοσιότητας για κομματικούς λόγους θα μπουν στο περιθώριο. Πρέπει κάπου να σταματήσουν οι κλειστές συζητήσεις πάνω σ' αυτό και να γίνει μια τέτοια συζήτηση δημόσια που να γίνει κτήμα όλου του ελληνικού λαού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Λιβανό να λάβει τον λόγο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγώ θέλω να παρακαλέσω τον πρόεδρο και τους κ. συναδέλφους να ορίσουμε μια συνεδρίαση πριν διακόψομε για τον Αύγουστο, διότι εκτός απ' αυτό το θέμα το οποίο είναι σημαντικό, δεν αρνούμαι ότι είναι σημαντικό, έχουν προκύψει κατά τη διάρκεια όλων αυτών των συνεδριάσεων που εκάναμε μερικά θεματάκια τα οποία θα πρέπει να λύσουμε. Διότι εγώ έχω αμφιβολίες περί του αν τηρείται και ο Κανονισμός ακόμη, και μη θέλετε να μου πείτε πάλι ότι σας θίγω. Παράδειγμα, φέρ' ειπείν, κατά τον Κανονισμό, εφόσον λείπουν συνάδελφοι από πέντε συνεχείς συνεδριάσεις, πρέπει να φεύγουν. Εδώ λείπουν συνεχώς. Οι άνθρωποι οι οποίοι έρχονται εδώ είναι μετά μαθηματικής ακριβείας 19 με 21 κάθε φορά. Οι 30 δεν έρχονται. Υπάρχουν λοιπόν πολλά θέματα, τα έχω εδώ σημειωμένα, αλλά είμαι εκτός Κανονισμού για να τα θέσω. Γι' αυτό εκτός απ' αυτό θέτω και το θέμα ότι θα πρέπει οπωσδήποτε να υπάρξει μια συνεδρίαση προ των διακοπών για να καθορίσουμε τη νέα πορεία, να καθορίσουμε αριθμό και προσωπικότητες μαρτύρων και πολλά άλλα. Επίσης, κύριε πρόεδρε, θα ήθελα να τονίσω το εξής: Κάνομε πολλές προτάσεις εδώ μέσα. Τις ακούτε, δίνετε τον λόγο σε άλλον και ποτέ δεν ξέρουμε τι απέγινε η πρότασίς μας αυτή. Δεν συζητείται η πρότασις, απλώς λέτε εντάξει, γράφεται στα πρακτικά και απόφαση δεν παίρνουμε. Δεν θα πρέπει να λαμβάνονται αποφάσεις επί των προτάσεών μας; Και τελευταίο. Έχω ζητήσει προ τριών συνεδριάσεων τον φάκελο Κ. Δεν μπορεί η κυβέρνησις να αρνείται να τον δώσει, τουλάχιστον να αιτιολογήσει την άρνησή της. Πάντως τρεις συνεδριάσεις και να μην έχει έρθει ο φάκελος, εάν δεν ήρθε, νομίζω ότι πάει πάρα πολύ και είναι θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να το πω αυτό, ότι είναι επίθεση εναντίον της κυβερνήσεως, δεν το λέω. Να το πω, ότι είναι επίθεσις εναντίον εμού προσωπικώς, δεν το λέω. Εμού προσωπικώς δεν είναι, όχι διότι θα στηριχθώ στην αγάπη σας και το λέω. Στηρίζομαι στο γεγονός ότι έχω κάμει έγγραφο από την πρώτη μέρα για το σχέδιο Κ που είπατε; Συμπίπτει αυτά τα πράγματα να είναι μαζί με άλλα και ξέρω εγώ και, εν πάση περι-

πτώσει, συμπίπτει να έχει κι άλλες δουλειές το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης. Δεν είναι δυνατόν, στον υπουργό τα απευθύνω εγώ δεν τα απευθύνω στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πού είναι το έγγραφο; Ορίστε, λοιπόν. Απήντησαν από το υπουργείο, θα το ανακοίνωνα. Τώρα εδώ μπροστά μου το έχει ο γραμματέας, θα το ανακοινώσω. «Κύριε Πρόεδρε, σε απάντηση σχετικού εγγράφου, σας γνωρίζουμε με εντολή του κ. Αντιπροέδρου της κυβέρνησης Υπουργού Εθνικής Αμύνης τα εξής: Πρώτον. Διευθύνσεις ... διάφοροι, ζητούσαμε διευθύνσεις διότι δεν μπορούσαμε να τις βρούμε. Δεύτερον. Σχέδιον Κ. Θα ενημερωθείτε απευθείας από το ΓΕΕΘΑ στο οποίο διαβιβάσαμε το δεύτερο σχετικό έγγραφό σας». Δηλαδή, ότι το έχει το ΓΕΕΘΑ και συνεπώς το έγγραφό μου, που απηύθυνα εγώ στον Χαραλαμπόπουλο το διαβίβασε στο ΓΕΕΘΑ. Εγώ δεν μπορώ να επικοινωνώ με το ΓΕΕΘΑ, ούτε με τις υπηρεσίες, παρά μόνο όπως λέει... ο Κανονισμός λέει πως η Επιτροπή μέσω των υπουργών μπορεί να ζητάει από τις υπηρεσίες. Δεν μπορεί να καταργήσουμε τις υπηρεσίες, δεν μπορεί να γίνουμε προϊστάμενοι των υπηρεσιών. Εμείς μέχρι τον υπουργό το ζητήσαμε και ο υπουργός απήντησε, στις 18 Ιουλίου έχει στείλει το έγγραφό του, το οποίο το ανακοινώνω σήμερα. Για τις προτάσεις που λέτε, όσες προτάσεις έχουν κάποιο περιεχόμενο, νομίζω ότι έχουν ψηφιστεί και ή καταψηφίζονται ή υπερψηφίζονται και εν πάση περιπτώσει, αν ξεχάσουμε και καμία, δεν χάθηκε ο κόσμος, κύριε Λιβανέ. Μέσα στα πλαίσια της καλής πίστεως, αυτός που την πρόβαλε την πρόταση και τυχόν δεν εδικαιώθη με κατάληξη σε ψηφοφορία θα μπορεί να μου το υπενθυμίσει για να το θέσω σε ψηφοφορία. Δεν είναι ωραίο πράγμα να διατυπώνουμε σε δύο-τρεις συνεδριάσεις μετά συνέχεια, γιατί το έχετε διατυπώσει κι άλλοτε κι άλλοτε κι άλλοτε. Ποια απόφαση δεν ελήφθη και επιμένετε ότι η απόφαση π.χ. της περικοπής της τρίτης συνεδριάσεως δεν ελήφθη. Ελήφθη, κύριε Λιβανέ, και είναι γραμμένη μέσα στα πρακτικά. Ποιες είναι αυτές οι προτάσεις συγκεκριμένα. Όχι υποβάλλονται προτάσεις και δεν παίρνουμε απόφαση. Σε όλα τα πράγματα παίρνουμε απόφαση και νομίζω ότι ο τρόπος με τον οποίο διεξάγεται η διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής είναι κατεξοχήν δημοκρατικός. Αν αυτό το αμφισβητούμε, τι να σας πω, νομίζω ότι αδικούμε τον εαυτό μας και την Επιτροπή. Νομίζω ότι περισσότερο δημοκρατικός τρόπος διεξαγωγής των συνεδριάσεων της Επιτροπής δεν μπορεί να υπάρχει. Τώρα αυτό που λέτε ότι λείπουν συνάδελφοι, ομολογώ ότι δεν μου πέρασε ποτέ από το μυαλό. Το λέει το άρθρο 30, αλλά το λέει και για τη Βουλή το άρθρο 30. Και τώρα μεν που είναι καλοκαίρι και υπάρχει το γνωστό θέμα των προσθέτων αποζημιώσεων, βεβαίως πέντε συνεχείς συνεδριάσεις δεν λείπει κανένας, αλλά στην Ολομέλεια, μη μου πείτε, κύριε Λιβανέ, ότι δεν λείπει σε πέντε συνεδριάσεις. Δεν είναι ωραίο πράγμα, επειδή το λέει ο Κανονισμός, να το εφαρμόζουμε. Θα το εφαρμόσει ο Πρόεδρος της Βουλής αυτό το πράγμα για να το εφαρμόσουμε και εμείς; Έχει εφαρμοστεί ποτέ; Ο κ. Λιαροκάπης έχει τον λόγο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε πρόεδρε, υπάρχουν ορισμένοι αναλλοίωτοι δικονομικοί κανόνες για να καταλήγουμε σε καλύτερο ουσιαστικό αποτέλεσμα. Οι συνεδριάσεις είναι μυστικές ανακριτικές, σύμφωνα με τους κανόνες αυτούς, τον Κανονισμό της Βουλής και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, και αυτό είναι ορθότατο κατά τη γνώμη μου. Υπάρχει η υπεύθυνη και η ανεύθυνη ενημέρωση του λαού. Αυτά που γράφει ο Τύπος αποτελούν μια ανεύθυνη με την υπευθυνότητά του ενημέρωση του λαού. Θα πρέπει να γίνει συνείδηση ότι ο λαός υπεύθυνα θα ενημερωθεί, όταν εμείς περατώσουμε το έργο, κάνουμε το πόρισμα, το καταθέσουμε στην Ολομέλεια της

Βουλής και ύστερα πάρει τον δρόμο για τη δικαιοσύνη της πατρίδας. Μ' αυτό το περιεχόμενο δεν νομίζω ότι βλάπτει μια νέα πρόσθετη ανακοίνωση του προεδρείου της Επιτροπής μόνο μ' αυτό το περιεχόμενο. Θα παρακαλούσα όμως, επειδή είμαι και δικηγόρος, να επαναλάβω ότι χρειάζεται μια λεπτόλογη και επιδέξια εξέταση του μάρτυρα για να έχουμε συλλογή όσο το δυνατόν περισσότερου αποδεικτικού υλικού. Είναι οι κανόνες της ψυχολογίας, οι οποίοι λένε, για να βγάλεις περισσότερα από τον μάρτυρα, πρέπει να τον ρωτήσεις με τον πιο επιδέξιο τρόπο. Επίσης, είναι γνωστό σε όλους μας ότι κάνουμε εξέταση μαρτύρων, δεν κάνουμε εξέταση κατηγορουμένων και ότι πάλι από αναλλοίωτο δικονομικό κανόνα κανένας δεν είναι εκ των προτέρων ένοχος. Ποιος τελικώς θα είναι ένοχος αμετάκλητα θα το αποφασίσει η δικαιοσύνη της πατρίδας και αυτή η δίκη, η οποία ασφαλώς θα γίνει, θα είναι η καλύτερη ενημέρωση του ελληνικού λαού πάνω στο θέμα της τραγωδίας, της προδοσίας του Κυπριακού. Ως προς το θέμα της τηλεόρασης, εμείς δεν είμαστε ούτε απόκρυφοι ούτε μυστικοπαθείς, οι συνεδριάσεις είναι μυστικές και μια παρουσίαση ολόκληρης της Επιτροπής από την τηλεόραση ή από τον Τύπο δεν νομίζω ότι βλάπτει. Απεναντίας, δίδει ουσιαστική βαρύτητα, σοβαρότητα και σοβαροφάνεια, αν θέλετε. Βεβαίως 30 άνθρωποι με τον πρόεδρο κάνουν αυτή τη δουλειά. Να δει ο ελληνικός λαός ότι είναι 30 υπαρκτοί άνθρωποι. Έχω επίσης τη γνώμη, στην παρατήρηση του κ. Λιβανού, ότι οι συνεδριάσεις προδικασίας και διαδικαστικών θεμάτων πρέπει να είναι πολύ περιορισμένες. Να σταματήσουμε να χάνουμε άλλον πολύτιμο χρόνο και να ανοίξουμε την πόρτα για αντιπερισπασμούς. Αυτό είναι το πνεύμα το δικό μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Γιατράκο να λάβει τον λόγο.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν είμαι νομικός, αλλά έγκριτοι νομικοί όπως εσείς ή άλλοι έχουν ήδη αποφανθεί όσον αφορά το δικονομικό μέρος, όσον αφορά τη δικονομία και τον Κανονισμό της Βουλής και από μένα προσωπικά και από το κόμμα μου είναι αποδεκτά αυτά. Στο συγκεκριμένο θέμα της δημοσιότητος είμαι και εγώ και το κόμμα μου είναι αντίθετο. Λακωνικότατα, διότι θα δυσχεράνει σε μεγάλο βαθμό το έργο της Επιτροπής μας και δεν θα αναπτύξω άλλα επιχειρήματα, που είναι πάμπολλα. Ιδιαίτερα, θα κάνω μια παρένθεση να αναφέρω εκείνο που είπε ο κ. Κάππος προχθές. Ομιλών υπέρ της απόψεως της δημοσιότητος των συνεδριάσεων, μας είπε τα εξής: Μα να δοθεί η ευκαιρία και σε άλλους έντιμους αξιωματικούς να αντικρούσουν αυτούς. Μα είναι δυνατόν αυτό το πράγμα να είναι σοβαρό και να είναι επιχείρημα αιτίας για να γίνουν δημόσιες οι συνεδριάσεις μας; Εν πάση περιπτώσει και στον Κανονισμό της Βουλής στέκομαι και στη δικονομία στέκομαι, αλλά και ιδιαίτερα στο γεγονός ότι πιστεύω, και το κόμμα μου πιστεύει, ότι θα δυσχερανθεί και το έργο της Επιτροπής μας. Τώρα στο δεύτερο σημείο, το απλούστερο. Δεν βλέπω κανέναν λόγο γιατί και η τηλεόραση και οι δημοσιογράφοι δεν μπορούν να έρθουν εδώ και να πάρουν κάποιες φωτογραφίες και να τελειώνει αυτή η ιστορία και δεν αντιλαμβάνομαι και όλη τη φιλολογία. Μια πολύ σωστή σκέψη, που διετυπώθη πιστεύω και από τον κ. Μαρκόπουλο και από τον κ. Δασκαλάκη, με βρίσκει σύμφωνο, ίσως να ήταν σκόπιμο εσείς με τον Πρόεδρο της Βουλής, αυτή είναι η σχετική τροποποίηση την οποία προτείνω, να δώσετε μια press conference και να εξηγήσετε εις τον Τύπο για ποιους λόγους η Επιτροπή δεν είναι δυνατόν να είναι ανοικτή και εις τον Τύπο και εις τα μαζικά μέσα ενημερώσεως και ενδεχομένως και εις το κοινό. Αυτές, κύριε πρόεδρε, είναι οι θέσεις μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Γιατράκο. Παρακαλώ πολύ τον κ. Παπαστεφανάκη να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μόνο δύο κουβέντες, ότι συμφωνώ με την πρόταση του κ.

Μαρκόπουλου, η οποία δεν απέχει πολύ από την πρόταση του κ. Δασκαλάκη, μόνο που εκείνος θα ήθελε να γίνει η συζήτηση αυτή, η ενημέρωση δηλαδή, μέσα στην Ολομέλεια της Βουλής προ ημερήσιας διάταξης, κάτι το οποίο εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να γίνει, έτσι ώστε και οι δύο απόψεις νομίζω ότι συγκλίνουν όσον αφορά την ουσία και το περιεχόμενο. Άρα, η πρόταση του κ. Μαρκόπουλου νομίζω ότι καλύπτει τα πάντα και είναι ένας τρόπος αρκετά πρόσφορος για να ενημερωθεί ο ελληνικός λαός, υπεύθυνα πια, όχι με κάποια ανακοίνωση στην εφημερίδα, αλλά διά ζώσης, για ποιους λόγους η Επιτροπή δεν έχει το δικαίωμα να επιτρέψει την ανοιχτή διεξαγωγή των συζητήσεών της.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Βαρβιτσιώτης έχει τον λόγο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μου έδωσε επιχείρημα αυτό το οποίο είπε ο κ. Λιβανός. Ο κ. Λιβανός εζήτησε το σχέδιο Κ, το οποίον είναι η αμυντική σχεδίαση για την Κύπρο. Όταν θα πάμε σε δημοσιότητα των συνεδριάσεων, πώς αυτό το σχέδιο Κ δεν θα γίνει γνωστό διά των εφημερίδων; Πώς οι Τούρκοι δεν θα αντλήσουν επιχειρήματα από την αμυντική σχεδίαση της χώρας; Είναι δυνατόν λοιπόν να λέμε χωρίς αίσθημα ευθύνης ότι μπορεί να πάμε σε δημοσιότητα, όταν ορισμένα από τα στοιχεία μπορεί να δώσουν επιχειρήματα σε κείνους οι οποίοι δεν θέλουμε να τα μάθουν; Αυτό ήταν το πρόσθετο επιχείρημα που ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ξαρχά να λάβει τον λόγο.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε, ειλικρινά βεβαιώνω και σας και την Επιτροπή πως αισθάνομαι πάρα πολύ άσχημα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται αυτή τη στιγμή η Επιτροπή μας, εννοώ με τη γνώμη που έχει και τις συζητήσεις που κάνει ο Τύπος και ο κόσμος γι' αυτό. Και θα σας πω με δυο λέξεις. Ήμουν τέσσερις μέρες στην περιφέρειά μου και με ρωτήσαν κάπου γιατί τώρα που δεν είσαι στο Τμήμα, κύριε Ξαρχά, δεν μας έρχεσαι συχνότερα και τους είπα έχω την Επιτροπή. Α, τώρα αυτό το θέατρο, επαναλαμβάνω τη λέξη και γράψτε την στα πρακτικά, τι χρειάζεται; Και άνθρωποι σοβαροί και πολλοί μιλήσαν και για τη δημοσιότητα και ευτυχώς που ήταν και ένας δικηγόρος εκεί και του είπα ότι εσύ τουλάχιστον πρέπει να ξέρεις ότι η δημοσιότης δεν μπορεί να γίνει και κατάλαβε ο άνθρωπος και εξήγησε και στους παραπέρα. Το θέμα, λοιπόν, δεν είναι μόνο προσωπικό, που είναι και προσωπικό, είναι και θέμα αξιοπρέπειας και σοβαρότητος της Επιτροπής και κατ' επέκτασιν και της Βουλής και των δημοκρατικών μας θεσμών. Είναι, όμως, και κάτι άλλο, πάρα πολύ σοβαρό για μένα, είναι θέμα υποδοχής του όποιου πορίσματος θα βγάλουμε κάποια στιγμή. Αν κάθε μέρα διαβαλλόμεθα κατ' αυτόν τον τρόπο και καταπίπτει το κύρος της Επιτροπής, αντιλαμβάνεστε τι αξιοπιστία θα έχει, ό,τι πούμε εμείς κάποια στιγμή που θα τελειώσουμε κανένας δεν θα το αποδέχεται. Αν πρόκειται να συνεχίσουμε έτσι, εγώ θα έλεγα καλύτερα να τα παρατήσουμε και να τελειώνει η υπόθεση. Γι' αυτό εγώ συντάσσομαι απόλυτα με την πρόταση του κ. Μαρκόπουλου και θα τη βελτιώσω μάλιστα. Και άλλη φορά, αν θα ξαναπροκύψει θέμα, πρέπει εσείς ως πρόεδρος της Επιτροπής να βγείτε και να πείτε. Δεν είναι αποκάλυψις του τι λέγεται εδώ, δεν είναι παραβίασις της δημοσιότητος. Είναι πράγματα τα οποία μπορείτε άνετα να πείτε και να προασπίσετε κυρίως το κύρος του έργου που θα κάνουμε, πέρα από το κύρος της Επιτροπής και της Βουλής. Και η πρόταση του κ. Βαρβιτσιώτη σωστή, υπάρχουν όμως δύο θέματα. Το ένα είναι, βέβαια αυτό μπορούμε να το εξετάσουμε και να το βρούμε, το θέμα της νομικής της θεμελιώσεως, αλλά πέρα απ' αυτό είναι και τούτο το θέμα. Όπως και να το κάνουμε ακούγεται άσχημα στον κόσμο. Θα πει, όπως είπε πολύ σωστά ο κ. Δασκαλάκης, αν δεν κάνω λάθος, επειδή δεν μπορούμε να δώσουμε το μείζον, κόβουμε και το έλασσον. Πρέπει, λοιπόν, να διατηρούμε προς τα έξω την

καλή εικόνα. Αυτά όσον αφορά το θέμα της δημοσιότητος. Και δυο λόγια ακόμα, μπορεί να γίνω δυσάρεστος, το είχα πει και άλλη φορά, εγώ θα πρότεινα να αυξήσουμε τον αριθμό των συνεδριάσεων, ώστε να δώσουμε έναν ταχύτερο ρυθμό στο έργο και, επίσης, θα συμφωνήσω στην πρόταση του κ. Λιβανού. Διαδικαστικά θέματα κάθε φορά ανακύπτουν και πολλές φορές είναι σοβαρά, όπως τούτο ή και άλλα που έχουμε συζητήσει. Δεν είναι καθόλου άνευ σημασίας το να συζητούμε αυτά τα θέματα, τα οποία θα μας βοηθήσουν και στο γενικότερο έργο μας, όταν βέβαια προκύπτουν, αλλά είμαι σίγουρος και όλοι είστε, βέβαια, ότι κάθε φορά θα προκύπτουν τέτοια θέματα, δεν μπορούμε να τα παρακάμπτουμε. Γι' αυτό σ' αυτό συμφωνώ απόλυτα με τον κ. Λιβανό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα σας παρακαλέσω να ξεκαθαρίσετε ποια θέματα μέχρι σήμερα παρεκάμφθησαν, γιατί εγώ δεν θυμάμαι κανένα θέμα να παρεκάμφθη.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν είπα εγώ ότι παρεκάμφθησαν. Ακριβώς επειδή τα συζητήσαμε, δεν παρεκάμφθησαν. Αυτό λέω ότι πρέπει να τα συζητούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα τα συζητούμε, δεν κάνουμε τίποτε άλλο και, όπως βλέπετε σήμερα, είχαμε μισή ώρα στη διάθεσή μας και έχουμε ήδη αντί μισής ώρας έχουμε 50 λεπτά. Νομίζω, γνώμη εκφράζω, ότι θα μπορούσαν βεβαίως να είναι περισσότερες συνεδριάσεις, αλλά δεν είναι δυνατόν ενόψει και των δυνατοτήτων τις οποίες παρέχει η υπηρεσία της Βουλής. Επιπλέον, έχω την εντύπωση ότι κάνουμε εμείς μακρά τη διαδικασία και συνεπώς... Μπορούσαμε μέσα στη συνεδρίαση να εξετάζουμε και δύο μάρτυρες, αλλά δεν μπορούμε να εξετάσουμε ούτε μισόν. Κύριε Παπακωνσταντίνου, έχετε τον λόγο.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε πρόεδρε, τα διαδικαστικά θέματα πρέπει να συζητούνται, αλλά συζητούνται σε τέτοια έκταση που χάνουμε ώρα. Έχω την εντύπωση ότι τα διαδικαστικά πρέπει να τα περνάμε ταχύτερα. Δεύτερον, δημοσιότητα. Απαγορεύεται από τον Κανονισμό. Τι κουβεντιάζουμε; Φωτογραφίες και τηλεόραση με παρόντες όλους τους συναδέλφους της Επιτροπής; Γιατί όχι; Είναι αστείο. Γιατί όχι; Το *Έθνος* πήρε τις φωτογραφίες μας κάποια Κυριακή και τις έβαλε όλες. Λοιπόν; Παραβιάζεται η μυστικότητα, αν πούμε ότι δώσαμε στην τηλεόραση ή στον Τύπο, τουλάχιστον αυτό που δεν άπτεται καθόλου της μυστικότητας των συνεδριάσεων; Μην παραβλέπετε την πρόταση του κ. Βαρβιτσιώτη. Είναι μια πρόταση και συμφωνώ μαζί σας, να μαζευτούμε όσοι είμαστε νομικοί να δούμε αν θεμελιώνεται, αν δεν θεμελιώνεται, θα το αφήσουμε. Είναι σωστό αυτό το πράγμα. Και το τελευταίο. Πολύ σωστή η πρόταση και του κ. Δασκαλάκη και του κ. Μαρκόπουλου και, όπως είπε και ο κ. Ξαρχάς, γιατί όχι εσείς να βγείτε τώρα, με τον Πρόεδρο της Βουλής, αν θέλετε, ή μόνος σας...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να θυμίσω ότι ο Πρόεδρος της Βουλής κατά ρητήν διάταξιν του Κανονισμού ούτε μετέχει ούτε παρίσταται, δεν δικαιούται να μετέχει, αλλά ούτε και να παρίσταται στις συνεδριάσεις της Επιτροπής.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εσείς, πλαισιωμένος από τον κ. Ζακολίκο και τον κ. Τσιγαρίδα, μια συνέντευξη, να εξηγήσετε γιατί δεν μπορεί να υπάρξει δημοσιότητα και να τελειώνουμε μ' αυτή την ιστορία. Τώρα ας πούμε και τη ρεαλιστική πλευρά του θέματος. Δεν πρόκειται να σταματήσουν με τίποτα. Συνεπώς, έρχεται του κ. Βαρβιτσιώτη η πρόταση να καλύψει αυτή την πλευρά. Δεν σταματάμε τίποτα, τι το θέλετε, οι δημοσιογράφοι θέλουν να βγάλουν το ψωμί τους. Οι δημοσιογράφοι πρέπει να βρουν κάποια... Κι ύστερα βάλτε και το άλλο, το οποίο λέγαμε και προχθές, τι θα πει μυστικότητα για μας και όχι για τους μάρτυρες; Θα βγούνε έξω και θα πουν ό,τι θέλουνε. Έχουμε λοιπόν το δικαίωμα; Καλύπτει η μυστικότητα και αυτούς; Νομίζω ναι. Και αυτό είναι ένα θέμα, να το δούμε εμείς οι

νομικοί. Συνεπώς και αυτοί δεν μπορούν να πουν τίποτα απ' αυτά που καταθέτουν. Είναι τόσο απλά τα πράγματα που καθόμαστε τώρα και κουβεντιάζουμε για να κάνουμε αυτό το απάνθισμα τι νομίζουμε ότι πρέπει να γίνει και εκείνο το οποίο εγώ θα τονίσω ιδιαίτερα, σήμερα, αύριο, κάντε μια συνέντευξη Τύπου και επιτέλους πέστε τους ότι δεν μπορεί να υπάρξει δημοσιότητα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λοιπόν, τίθεται εις ψηφοφορία η πρότασις να γίνει η συνέντευξη Τύπου από μέρους του προεδρείου η οποία να ασχοληθεί αποκλειστικώς με το θέμα της δημοσιότητος, δηλαδή, της μυστικότητος, δηλαδή, της νομικής ανάγκης την οποία έχουμε να τηρούμε μυστικότητα, νομικής και ουσιαστικής, αν θέλετε. Θέλετε να γίνει μια τέτοια press conference;

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παμψηφεί είναι η απόφαση; Υπάρχει κανένας που να μειοψηφεί; Μήπως μειοψηφεί κανείς; Όχι. Παμψηφεί λοιπόν η απόφαση να γίνει μια press conference από το προεδρείο σχετικά με το θέμα αιτιολόγησης της μυστικότητος των συνεδριάσεων. Στην press conference θα παρακληθείτε να παραστείτε. Να μην εμφανιστεί ο ένας, να εμφανιστείτε ότι πλαισιώνετε τον έναν αυτόν, τους δύο οι οποίοι θα μιλάνε. Ορίστε, κύριε Μαρκόπουλε.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, αυτή ακριβώς ήταν η πρότασή μου, δηλαδή, να γίνει από σας, το προεδρείο, αν θέλετε, αλλά παρουσία των μελών της Επιτροπής, για να φανεί ότι εμείς πλαισιώνουμε και πράγματι ενισχύουμε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στηρίζετε την Επιτροπή. Λέτε ότι παμψηφεί λαμβάνεται η απόφαση αυτή.

Συζητούνται διαδικαστικά για την ημέρα και την ώρα της συνέντευξης Τύπου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μου επιτρέπετε τώρα να κάνω μια ανακοίνωση; Ελάβαμε μια επιστολή από την εφημερίδα *Ελεύθερη Ώρα*. «Κύριοι, επειδή υπήρξα ο πρώτος δημοσιογράφος που απεκάλυψε τη συνάντηση Ετζεβίτ, Καραμανλή στο Παρίσι, επειδή υπήρξα ο πρώτος δημοσιογράφος, στον οποίο μίλησε ο πρώην Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκος Σαμψών αμέσως μετά την τραγωδία, επειδή απεκάλυψε ότι ο σοφέρ του Π. Κόκκα γνωρίζει ποικίλα γύρω από τις συζητήσεις που προηγήθηκαν της κυπριακής τραγωδίας, ζητώ όπως καταθέσω εγγράφως τα όσα μέχρι σήμερα έχω αποκαλύψει και σας τα αναλύσω και προφορικώς. Φυσικά με έναν όρο, η εξέτασή μου να γίνει χωρίς την παρουσία βουλευτού του ΚΚΕ Εξ.», γράφει και το Εξ., «ενώπιον των οποίων δεν δύναμαι να αποκαλύψω θέματα εθνικής σημασίας. Αναμένοντας απάντησή σας, με την προσήκουσα τιμή Γρηγόρης Μιχαλόπουλος, εκδότης, γενικός διευθυντής». Πιστεύω, κύριοι συνάδελφοι, ότι το γράμμα αυτό είναι απαράδεκτο και θα πρέπει, αν όχι να επιστραφεί ως απαράδεκτο, πάντως να του απαντήσουμε ότι γνωρίζει ότι κατά τους συνταγματικούς κανόνες της Ελληνικής Δημοκρατίας δεν είναι δυνατός ο αποκλεισμός βουλευτού ενός νομίμου λειτουργούντος κόμματος. Κατ' ακολουθίαν, ο όρος αυτός τον οποίον θέτει καθιστά εκ προοιμίου απορριπτέαν την πρότασίν του.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Άλλο αυτό, θα δούμε τότε, θα το ξαναθέσουμε πάλι.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, θα του πούμε εμείς ότι λόγω του όρου και μόνο ότι ξέρετε ότι αυτό είναι αδύνατον, καθιστά βεβαίως μη δυνατή την αποδοχή του αιτήματός σας. Ο κ. Βαρβιτσιώτης.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, όσα αναφέρει ο κ. Μιχαλόπουλος, στην επιστολή του τα έχει γράψει στην εφημερίδα του. Είναι απ' άκρου εις άκρον ανακριβή, έχουν διαψευστεί επανειλημμένως και δεν είναι δυνατόν νομίζω εμείς να στηριζόμαστε σε όρους τους οποίους θέτει ένας οποιοσδήποτε κύριος για να προχωρούμε στην περαιτέρω συζήτησή μας, αλλά θα ήθελα ιδιαίτερα και κατηγορηματικά να τονίσω

ότι τα περί συναντήσεως Καραμανλή-Ετζεβίτ τα οποία αναφέρει στην επιστολή του ο κ. Μιχαλόπουλος είναι απ' αρχής μέχρι τέλους ανακριβή και κατά συνέπεια δεν μπορούμε να δεχόμαστε ούτε τέτοιες επιστολές ούτε τέτοιες προϋποθέσεις για την εξέταση μαρτύρων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Ο κ. Ξαρχάς.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε πρόεδρε, εγώ διαφωνώ έντονα στο να αιτιολογήσουμε την απάντησή μας στον κ. Μιχαλόπουλο ή τον όποιο κ. Μιχαλόπουλο. Και διαφωνώ επίσης στην άποψη που εξεφράσατε ότι έτσι, θέτοντας τον όρο, καθιστά μη δυνατή την εξέτασή του. Η εξέταση του οποιουδήποτε είναι πάντοτε δυνατή και έχουμε τη δυνατότητα, το ξέρετε, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας να τον φέρετε και βιαίως εδώ να εξεταστεί. Νομίζω λοιπόν ότι η απάντηση πρέπει να είναι τούτη και μόνο. Αν η Επιτροπή και όταν κρίνει ότι πρέπει να έρθετε θα εφαρμόσει τον νόμο και τίποτε άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι μία άποψις αυτή του κ. Ξαρχά. Είναι καλύτερη άποψις λέτε;

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θέλετε να είναι η απάντησις σαν αυτή που λέει ο κύριος, εάν κρίνει η Επιτροπή κ.λπ. θα εφαρμόσει τον νόμο. Έτσι; Εντάξει. Ήρθε και ο κ. Κατσαδήμας ως μάρτυς. Θέλετε να εξεταστεί κατά τον γνωστό τρόπο και αναβληθεί η εξέτασίς του; Τον κ. Κατσαδήμα λοιπόν πρώτα.

Εισέρχεται στην αίθουσα
ο μάρτυς Κατσαδήμας

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλημέρα σας, κύριε μάρτυς. Καθίστε, παρακαλώ. Θα έχετε την καλοσύνη να μου απαντήσετε σε ορισμένα ερωτήματα που θα κάμω σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητάς σας;

Ονομάζεστε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Κατσαδήμας Παναγιώτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον πατέρα σας;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Σοφοκλής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τη μητέρα σας;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Καλλιόπη, το γένος Γώγου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γεννηθήκατε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Στην Άρτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διεύθυνση κατοικίας;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: [*Διεύθυνση*], Αγία Παρασκευή Αττικής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επαγγέλματος;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Απόστρατος αξιωματικός, αντιστράτηγος εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θρησκεύματος;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Χριστιανός ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είστε έγγαμος;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η σύζυγός σας πώς λέγεται;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Αγλαΐα και έχω και δύο παιδιά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ βάλτε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο και παρακαλώ και τους κ. συναδέλφους να εγερθούν.

Στο σημείο αυτό ο μάρτυρας ορκίζεται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καθίστε, παρακαλώ. Κύριε Κατσαδήμα, θα θέλαμε καταρχήν να κάνετε εσείς μία σύντομη έκθεση των γεγονότων όπως τα ξέρετε και μετά θα δούμε αν θα ερωτηθείτε, αλλά η έκθεσή σας, παρακαλώ, να είναι σύντομη.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Πριν αρχίσω, κύριε πρόεδρε, να αναφέρω ότι δεν έχω κρατήσει αντίγραφο της εκθέσεως την οποία υπέβαλα και προσπάθησα από διάφορες σημειώσεις να επαναφέρω στη μνήμη μου τα γεγονότα εκείνης της εποχής. Συνεπώς, εάν πω κάτι το οποίο δεν συμφωνεί με την έκθεση ή αν παραλείψω ορισμένα πράγματα, ισχύουν τα γραπτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θέλετε να πείτε ότι αναφέρεστε στην έκθεση...

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Στην έκθεση την οποία υπέβαλα το 1975.[1]

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αναφέρεστε στην έκθεση αυτή, την οποία και βεβαιώνετε, έτσι;

1. Ο Π. Κατσαδήμας είχε υποβάλει έκθεση προς το ΑΕΔ/ΔΙΚ στις 26.09.1975.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αρχίζουμε λοιπόν. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι αναφέρεστε στην έκθεση κ.λπ. Μήπως θέλετε να σας τη διαβάσουμε την έκθεση; Θέλετε να τη διαβάσετε εσείς;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Όχι, μπορώ εγώ να σας πω ορισμένα πράγματα τα οποία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε γενικές γραμμές, γιατί βλέπω ότι είναι πάρα πολύ μεγάλη. Αναφέρεστε και βεβαιώνετε την έκθεση αυτή ως γνησία, αληθή και περιέχουσα τις αληθείς σκέψεις σας;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Μάλιστα. Στις 6 Ιουλίου του 1974 μετετέθην από το Αρχηγείο Στρατού 4ο Επιτελικό Γραφείο, στο οποίον υπηρετούσα, στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων. Εκεί με τοποθέτησαν στην 3η μικτή επιτελική ομάδα, στο τμήμα σχεδίων και επιχειρήσεων. Υποθέτω ότι για την τοποθέτηση αυτή επέδρασε το γεγονός ότι ήμουνα αγγλομαθής, διότι η αρχική σκέψις τους ήταν να με τοποθετήσουν εις την 4η ΜΕΟ. Να μου επιτρέψετε να αναφέρομαι με τους συντετμημένους τίτλους, ΜΕΟ είναι Μικτή Επιτελική Ομάς. Οι γνώσεις των γεγονότων τα οποία περιέλαβα στην έκθεσή μου δεν προέρχεται τόσο από τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητές μου στην 3η ΜΕΟ ή από τη συμμετοχή μου στη διαμόρφωση εισηγήσεων ή άλλων διαδικασιών. Προέρχεται κυρίως από την παρουσία μου εκείνη την εποχή στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και σε διαφόρους χώρους όπου εξελίχθησαν ορισμένα γεγονότα. Με την πρόοδο της καταθέσεώς μου θα αντιληφθείτε τι εννοώ. Μόλις τοποθετήθηκα στην 3η ΜΕΟ μού ανετέθη ο χειρισμός μιας ασκήσεως ΝΑΤΟ με το όνομα ΒΙΤΖΙΛΙΑ, δεν έχει σημασία, είναι λεπτομέρεια, απλώς το αναφέρω, ούτε θυμάμαι τον σκοπό της ασκήσεως. Χειριστής της ασκήσεως μέχρι τότε ήταν ο ταγματάρχης πεζικού Παπαδόπουλος Γεώργιος, ο οποίος την πρώτη μέρα που παρουσιάστηκα μου παρέδωσε το φάκελο της ασκήσεως, διότι από την επομένη αυτός θα επήγαινε στη Διεύθυνση Κυπριακού, συντετμημένα θα τη λέω ΔΙΚ, όπου απεσπάσθη για να χειριστεί ορισμένα θέματα, αναθεωρήσεις σχεδίων και κάτι τέτοια. Από την πρώτη μέρα άρχισα να ασχολούμαι με την άσκηση, να μελετώ το φάκελο, να μετέχω σε συσκέψεις και αυτά έγιναν μέχρι τις 12 Ιουλίου του 1974. Στις 12 Ιουλίου μάς εκάλεσε στο γραφείο του ο διευθυντής του Α κλάδου του ΑΕΔ, ο υποστράτηγος Χανιώτης, τον διευθυντή της 3ης ΜΕΟ, τον ταξίαρχο Πολίτη, εμένα και επιτελείς της Διευθύνσεως Κυπριακού. Μας είπε εκεί ότι στις 13 Ιουλίου θα γίνει μια σύσκεψη στο ΑΕΔ για να εξεταστούν τα προβλήματα που ανέκυπταν κατόπιν της επιστολής την οποία είχε στείλει ο Μακάριος προς τον Γκιζίκη. Τα θέματα τα οποία αφορούσαν το στρατιωτικό μέρος της επιστολής, τις επιπτώσεις τις στρατιωτικές, ήταν η μείωση του αριθμού της Εθνοφρουράς, εμειώνετο, αν θυμάμαι καλά από 10.000 σε 5.000 περίπου, δηλαδή στο μισό, και ήταν σοβαρές οπωσδήποτε οι επιπτώσεις, επίσης η μείωση του αριθμού των Ελλήνων αξιωματικών οι οποίοι υπηρετούσαν στο Γενικό Επιτελείο της Εθνικής Φρουράς και στις μονάδες της Εθνοφρουράς, όπως επίσης και η άρνηση του Μακαρίου να εγκρίνει την ονομασία 57 υποψηφίων εφέδρων αξιωματικών σε δοκίμους εφέδρους αξιωματικούς, διότι προφανώς δεν εθεωρούντο νομιμόφρονες. Νομίζω ότι ήταν και αυτό το θέμα στα αντικείμενα της συσκέψεως. Πράγματι στις 13 Ιουλίου έγινε αυτή η σύσκεψις περί το μεσημέρι υπό την προεδρία του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, του στρατηγού Μπονάνου. Στη σύσκεψη αυτή ήταν οι τρεις αρχηγοί των κλάδων, Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας, ήταν ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου της Εθνικής Φρουράς ο αντιστράτηγος Ντενίσης, από την Κύπρο ήταν ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ, ο συνταγματάρχης Νικολαΐδης, ο διευθυντής του 2ου Επιτελικού Γραφείου του ΓΕΕΦ, ο αντισυνταγματάρχης Μπούρλος, ο διοικητής του κλιμακίου της ΚΥΠ αντισυνταγματάρχης Γιωτόπουλος, ήταν ο επιτελάρχης

της ΑΣΔΕΝ, ο ταξίαρχος Κονδύλης, ο οποίος ήταν ο προηγούμενος διοικητής της ΕΛΔΥΚ, από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ήταν ο διευθυντής της 2ης ΜΕΟ, ο ταξίαρχος Τζαμαλούκας, ο διευθυντής της 3ης ΜΕΟ, ο ταξίαρχος Πολίτης, εγώ, οι επιτελείς της Διευθύνσεως Κυπριακού και επιτελείς της 1ης και της 4ης ΜΕΟ. Στην αρχή της συσκέψεως ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων εξέθεσε τον σκοπό της συσκέψεως...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ναι, ήταν ο υπαρχηγός του ΑΕΔ και ο διευθυντής του Α κλάδου, να με συγχωρείτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος ήταν υπαρχηγός του ΑΕΔ;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Υπαρχηγός ήταν ο αντιστράτηγος Κυριακόπουλος Όθων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επιτελείς της ΔΙΚ;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Επιτελείς της ΔΙΚ ήταν ο αντισυνταγματάρχης Μπίτος, ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης και ο ταγματάρχης Παπαδόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο αντισυνταγματάρχης κ. Βαμβάτσικος;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ενδεχομένως να ήταν, κύριε πρόεδρε, δεν θυμάμαι. Αν το γράφω στην έκθεση, θα ήταν οπωσδήποτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς τι βαθμό φέρατε τότε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ήμουν συνταγματάρχης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Προχωρήστε, παρακαλώ.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων εξέθεσε τον σκοπό της συσκέψεως και εν συνεχεία εκάλεσε τον ταγματάρχη Σκλαβενίτη να περιγράψει την κατάσταση στην Κύπρο, όπως είχε διαμορφωθεί μέχρι εκείνη τη στιγμή. Εν συνεχεία ο ταγματάρχης Παπαδόπουλος ανέπτυξε μια μελέτη την οποία είχαν κάνει στη ΔΙΚ, σχετική με τις επιπτώσεις από την απόφαση του Μακαρίου. Εκεί αντηλλάγησαν ορισμένες απόψεις και κάποιος, νομίζω, ίσως να το λέω στην έκθεσή μου, ο Αρχηγός του Ναυτικού, ο κ. Αραπάκης είπε ότι αυτά όλα είναι περισσότερο θέματα κυβερνητικά, θα πρέπει η κυβέρνησις να λάβει κάποια απόφαση, η οποία θα είναι οπωσδήποτε πολιτική και εν συνεχεία να μας πει εμάς τι θα πρέπει να κάνουμε. Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων ύστερα απ' αυτό έδωσε κάποιες νέες οδηγίες, οι οποίες δεν ήταν και πολύ σαφείς, για να μελετήσουν εκ νέου τα προβλήματα και εν συνεχεία, μάλλον απότομα, διέκοψε τη σύσκεψη. Ο στρατηγός Ντενίσης ζήτησε εκεί από τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων να φύγουν όσοι ήρθαν από την Κύπρο, δεδομένου ότι δεν είχαν να συνεισφέρουν τίποτα περισσότερο, τις απόψεις τους τις είχαν ήδη πει. Δεν το ενέκρινε αυτό ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων και καθόρισε να επαναληφθεί η σύσκεψις το πρωί της 15ης Ιουλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να ρωτήσω στο σημείο αυτό το εξής πράγμα: Πρώτος ποιος μίλησε στη σύσκεψη αυτή, ο ΑΕΔ;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Πρέπει να μίλησε ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και έδωσε σε ποιον τον λόγο;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Εν συνεχεία έδωσε τον λόγο στον ταγματάρχη Σκλαβενίτη. Δεν ξέρω αν μεσολάβησε κανένας άλλος, δεν το θυμάμαι, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μετείχε πάντως, όπως είπατε, και ο αρχηγός του ΓΕΕΦ Ντενίσης;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και έδωσε τον λόγο στον συνταγματάρχη Σκλαβενίτη γιατί; Να ενημερώσει τι;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Να ενημερώσει επί της καταστάσεως στην Κύπρο, όπως είχε διαμορφωθεί τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ήταν ο Σκλαβενίτης;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ο Σκλαβενίτης ήταν επιτελής της Διευθύνσεως Κυπριακού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, επειδή ήταν της Διευθύνσεως Κυπριακού;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Της Διευθύνσεως Κυπριακού και ησχολείτο με θέματα πληροφοριών. Ήταν ας πούμε επιτελής του 2ου Γραφείου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, μου κάνει εντύπωση, αφού ήταν ο αρχηγός του ΓΕΕΦ εκεί, πώς δεν εκλήθη ο αρχηγός του ΓΕΕΦ να εκθέσει

αυτός τις απόψεις του επί της εν Κύπρω καταστάσεως.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Νομίζω ότι εν συνεχεία εκλήθη ο αρχηγός του ΓΕΕΦ να πει τις απόψεις όχι για την κατάσταση στην Κύπρο αλλά τις απόψεις του για τις επιπτώσεις των μέτρων αυτών τα οποία είχε λάβει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, για την κατάσταση στην Κύπρο δεν θα ερωτάτο;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν ηρωτήθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα, εντάξει. Προχωρήστε, παρακαλώ.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Φύγαμε από τη σύσκεψη. Αρκετοί από μας εφύγαμε με την απορία γιατί έγινε η σύσκεψις, δεδομένου ότι αυτά, προέκυψε από εκεί, ότι τα ξέρανε αυτά, είχαν γίνει ήδη μελέτες και εν πάση περιπτώσει απορήσαμε ποιος ήταν ο λόγος για τον οποίο θα έπρεπε να επαναληφθεί η σύσκεψη στις 15 Ιουλίου. Εκεί ανετέθη από τον διευθυντή του Α΄ κλάδου, αν θυμάμαι καλά, σε μια ομάδα αξιωματικών κυρίως της ΔΙΚ, να μελετήσουν εκ νέου το θέμα και μου είπε και εμένα να μετάσχω σε αυτή την ομάδα. Το Σάββατο και την Κυριακή ασχοληθήκαμε με αυτό, κυρίως οι επιτελείς της ΔΙΚ, και τη Δευτέρα πήγαμε κανονικά στο γραφείο πάλι στις δουλειές μας. Περί τις 9.30΄ το πρωί εβρέθηκα με τον συνάδελφό μου τον συνταγματάρχη Πέππα στον διάδρομο έξω από το γραφείο μου και ήρθε ο συνταγματάρχης Ηλιόπουλος, δεν θυμάμαι πού υπηρετούσε τότε, μάλλον στο ΓΕΣ ήταν σε κάποια θέση, και μας είπε ότι άκουσε ότι σκότωσαν τον Μακάριο. Εκεί ήρθαν και άλλοι αξιωματικοί οι οποίοι προφανώς ακούσανε το ίδιο πράγμα και σπεύσαμε στο γραφείο της ΔΙΚ για να δούμε τι έγινε. Πράγματι, εκεί μας επιβεβαίωσαν αυτό, ήταν ο ταγματάρχης Παπαδόπουλος με τον ταγματάρχη Σκλαβενίτη, οι οποίοι μας το επιβεβαίωσαν αυτό, ότι σκότωσαν τον Μακάριο. Δεν θυμάμαι αν μας το είπαν, είπαν ότι η Εθνική Φρουρά κάτι έκανε, εν πάση περιπτώσει, και ο Μακάριος είναι νεκρός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα το πρωί εσείς στο γραφείο του κ. Μπονάνου δεν είχατε δουλειά, γιατί η σύσκεψη είχε διακοπεί για το απόγευμα, δεν είναι έτσι;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Η σύσκεψις είχε διακοπεί το Σάββατο για...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για το απόγευμα της Δευτέρας.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Για τη Δευτέρα, δεν θυμάμαι ακριβώς αν ήταν για το απόγευμα ή για το πρωί. Αν το λέω μέσα στην έκθεση, κύριε πρόεδρε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στην έκθεση, βεβαίως, λέτε τη 18.30΄ ώραν της 15ης Ιουλίου του ’74.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Τότε αυτό είναι το σωστό. Εσχημάτισα την εντύπωση, πάντως, εκείνη την ώρα ότι η ΔΙΚ δεν πρέπει να είχε ως γραφείο, ως τμήμα του Αρχηγείου των Ενόπλων Δυνάμεων, να είχε προηγουμένη γνώση του πραξικοπήματος. Επίσης, εκ των υστέρων περισσότερο, σχημάτισα την εντύπωση ότι ο Σκλαβενίτης ίσως είχε κάποια γνώση. Δεν είμαι κατηγορηματικός σ’ αυτό, γιατί δεν έχω κανένα στοιχείο, αλλά αυτή ήταν η εντύπωση την οποία εν συνεχεία δημιούργησα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Μετά την αναγγελία του πραξικοπήματος, διεπιστώθη ότι δεν είχαμε επικοινωνίες με την Κύπρο. Άκουσα ότι ορίσθη αρχηγός του ΓΕΕΦ ο ταξίαρχος Γεωργίτσης, ο οποίος μέχρι τότε ήταν διοικητής μιας ανωτέρας τακτικής διοικήσεως. Την ίδια ημέρα, ίσως το απόγευμα, ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης έφυγε για την Κύπρο με κάποιο ειδικό αεροπλάνο της Ολυμπιακής. Μαζί σ’ αυτό το αεροπλάνο έφυγε ο συνταγματάρχης Νικολαΐδης της ΕΛΔΥΚ, ο αντισυνταγματάρχης Μπούρλος, νομίζω, του 2ου Γραφείου του ΓΕΕΦ, και ο αντισυνταγματάρχης Μανιόπουλος, διευθυντής του Επιτελικού Γραφείου του Αρχηγού του Στρατού. Ενδεχομένως να ήταν και κάποιος άλλος, δεν ξέρω. Διετάχθη επίσης η ΔΙΚ να προετοιμάσει την αίθουσα. Προηγουμένως, εκεί στον χώρο που ήταν η διεύθυνση προσωπικού λειτουργούσε μια υποτυπώδης αίθουσα επιχειρήσεων στην

οποία υπήρχαν ορισμένα τηλέφωνα και επικοινωνούσε η ΔΙΚ απευθείας με το ΓΕΕΦ. Διετάχθη η ΔΙΚ να αναπτύξει αυτή την αίθουσα σε αίθουσα επιχειρήσεων του ΑΕΔ. Δεν ξέρω αν θα θέλατε να σας πω δυο λόγια τι είναι η αίθουσα επιχειρήσεων. Είναι ένας χώρος στον οποίον υπάρχουν αντιπρόσωποι των γραφείων πληροφοριών, των γραφείων επιχειρήσεων, διάφοροι αντιπρόσωποι από άλλα επιτελικά γραφεία, από άλλους κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων αναλόγως των αναγκών και σ' αυτή την αίθουσα εισρέουν όλες οι πληροφορίες οι οποίες έρχονται είτε περί του εχθρού είτε περί των φίλιων τμημάτων. Εκεί γίνονται συσκέψεις, γίνονται εκτιμήσεις πληροφοριών, η εκτίμηση της καταστάσεως, ο διοικητής δίνει ορισμένες κατευθύνσεις για το τι πρέπει να γίνει, διαμορφώνονται ορισμένοι τρόποι ενεργείας, υποβάλλονται προτάσεις στον διοικητή και ο διοικητής παίρνει την απόφαση βάσει της οποίας εν συνεχεία συντάσσονται ή τα σχέδια των επιχειρήσεων ή οι διαταγές επιχειρήσεων. Στις 15 του μηνός, την ίδια ημέρα ίσως, ή στις 16 Ιουλίου, δεν μπορώ να θυμηθώ πότε ακριβώς, πληροφορηθήκαμε ότι υπάρχει επικοινωνία με την Κύπρο από μια αίθουσα του Αρχηγείου Στρατού. Αυτή η αίθουσα ήταν η αίθουσα αναμονής του ανωτάτου στρατιωτικού συμβουλίου, ένα μικρό δωμάτιο εκεί με ένα τραπέζι, έναν καναπέ, ορισμένα άλλα καθίσματα και εκεί υπήρχε, όπως διεπίστωσα, όταν πήγα αργότερα, υπήρχε μια μικρή ομάς αξιωματικών μικρών, δηλαδή, ήταν αντισυνταγματάρχαι, ταγματάρχαι, οι οποίοι με ορισμένα τηλέφωνα επικοινωνούσαν με την Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως θυμάστε τα ονόματα αυτών των μικρών αξιωματικών περί των οποίων ομιλείτε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Μπορώ να θυμηθώ έναν αξιωματικό με τον οποίο είχα συνυπηρετήσει προηγουμένως, ήταν ο αντισυνταγματάρχης Δασκαλάκης Ιωάννης. Τότε, νομίζω, υπηρετούσε στο 2ο Επιτελικό Γραφείο του ΓΕΣ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Του ΓΕΣ;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Του Αρχηγείου Στρατού τότε. Στις 16 Ιουλίου έφυγε και ο ταγματάρχης Παπαδόπουλος για την Κύπρο. Όπως πληροφορήθηκα αργότερα, είχε ζητήσει ο ταγματάρχης Παπαδόπουλος σε κάποιο χρόνο να πάει στην Κύπρο και στις 16 Ιουλίου επήγε μαζί με άλλους αξιωματικούς οι οποίοι εστάλησαν εκεί, για να αναπληρώσουν απώλειες αξιωματικών κατά το πραξικόπημα. Μεταξύ αυτών ήταν και ο Παπαδόπουλος. Έτσι ουσιαστικώς η ΔΙΚ έμεινε με έναν μόνο επιτελή, τον αντισυνταγματάρχη Μπίτο. Από το απόγευμα της 16ης Ιουλίου άρχισαν να καταφθάνουν πληροφορίες στο ΑΕΔ και από πρεσβείες και από τον στρατιωτικό ακόλουθο της Αγκύρας ότι οι Τούρκοι αρχίσαν να προετοιμάζονται. Είχαν αρχίσει μετακινήσεις μονάδων. Αρχίσαν να κάνουν ασκήσεις επιβιβάσεως στα πλοία στους λιμένες και άλλες παρεμφερείς πληροφορίες. Εκεί αναλαμβάναμε υπηρεσία στην αίθουσα επιχειρήσεων της ΔΙΚ εκ περιτροπής και οι συνταγματάρχαι και κατά τη διάρκεια αυτής της υπηρεσίας μου χρειάστηκε να πάω δύο, ίσως τρεις φορές στην αίθουσα του Αρχηγείου Στρατού, όπου ήταν αυτή η μικρή ομάς των αξιωματικών, για να ενημερωθώ γι' αυτά τα οποία συμβαίνουν στην Κύπρο. Τις επόμενες ημέρες οι πληροφορίες οι οποίες έρχονταν σχετικά με την κινητοποίηση των Τούρκων ήταν συνεχείς και πληθώρα πληροφοριών συνέρρεε στην αίθουσα επιχειρήσεων. Κατόπιν αυτών των πληροφοριών, διετάχθη η ετοιμότης ορισμένων μονάδων, κυρίως του στρατού ξηράς. Εκείνη την εποχή υπήρχε κάποια ηυξημένη ετοιμότης στην περιοχή του Έβρου και των νησιών, διότι ήταν η εποχή που είχε βγει το Τσανταρλί στο Αιγαίο και είχε και κάποια άσκηση, νομίζω, τότε του ναυτικού με την επωνυμία ΚΑΤΑΙΓΙΣ και εχρησιμοποιήθη ως πρόσχημα αυτή η άσκηση για να ενισχυθούν ορισμένες περιοχές. Στις 18 ή 19 Ιουλίου μετεστάθμευσαν στην Κρήτη ορισμένα αεροσκάφη F 84, τα οποία προ-

εβλέπετο να πάνε εκεί από το σχέδιο ενισχύσεως της Κύπρου σε περίπτωση τουρκικής επεμβάσεως. Επίσης, στις 19 Ιουλίου διετάχθη να πλεύσουν ανοικτά της Ρόδου τρία υποβρύχια σε θέσεις αναμονής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι να κάμουν τα τρία υποβρύχια;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Να είναι σε θέσεις αναμονής εκεί διαταγών για περαιτέρω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πού βρίσκονταν αυτά τότε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Υποθέτω θα ήταν στο ναύσταθμο... δεν ξέρω να σας πω πού ήταν. Πάντως έφυγαν από εδώ, από τον χώρο. Ήταν στο ναύσταθμο, ήταν σε κάποιες άλλες θέσεις στο Αιγαίο; Πάντως από δω φύγανε και πήραν εντολή να πάνε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και έπρεπε να είναι εις θέσιν αναμονής;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Υποθέτω αυτός είναι ο όρος, θέση αναμονής. Να περιμένουν περαιτέρω διαταγές για ενδεχόμενη χρησιμοποίηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποια ήταν τα υποβρύχια αυτά;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν τα ξέρω. Πρέπει να ήταν πάντως από τα νέα υποβρύχια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα οποία ήταν ποια;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ήταν υποβρύχια τα οποία από τη Γερμανία είχαν αγοραστεί. Δεν θυμάμαι ονόματα. Ονόματα δεν ξέρω, κύριε πρόεδρε, εκείνο το οποίον θα ήθελα εδώ να σημειώσω και να τονίσω είναι ότι αυτές οι διαταγές όλες δεν βγήκανε μέσω κανονικών διαδικασιών στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Θα έπρεπε κανονικά να βγουν από το δικό μας κλάδο, μέσω της 3ης ΜΕΟ να προέλθουν αυτές οι διαταγές. Δεν προήλθαν από εκεί. Προήλθαν από άλλους χώρους και εμείς επληροφορήθημεν απλώς αυτές τις μετακινήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, να το διευκρινίσουμε αυτό. Προήλθαν από άλλους χώρους; Με συγχωρείτε πάρα πολύ, αλλά στον στρατό καταλαβαίνετε ότι αυτό το άλλος χώρος... Ο αρμόδιος χώρος είναι εκείνος ο οποίος διατάσσει, ένας άλλος χώρος ποιος μπορεί να είναι δηλαδή;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Προφανώς, οι διαταγές προήλθαν από τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων απευθείας και εν συνεχεία εμείς απλώς ελάβαμε γνώση ότι έγιναν αυτές οι μετακινήσεις, όταν ήδη είχαν γίνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από τον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Προφανώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μόνον από την πλευρά του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων; Μήπως υπήρξε και καμία, πέραν της ιεραρχίας του στρατού, ανάμειξις;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν είμαι εις θέση να το ξέρω αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τον Υπουργό Εθνικής Αμύνης τι ξέρετε; Ο Υπουργός Εθνικής Αμύνης δηλαδή τι έκανε τότε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Εγώ τουλάχιστον δεν αντελήφθην καμία ενέργεια του Υπουργού Εθνικής Αμύνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο οποίος ήταν αντιστράτηγος εν αποστρατεία.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ναι, ήταν ο κ. Λατσούδης, αντιστράτηγος εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από τον Πρωθυπουργό αντελήφθητε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Μέχρις εκείνης της στιγμής όχι, παρακάτω έχω κάτι να αναφέρω. Τη νύκτα 18 προς 19 Ιουλίου εκτελούσα υπηρεσία στην αίθουσα επιχειρήσεων της ΔΙΚ. Οι πληροφορίες οι οποίες ήρχοντο ήταν σημαντικότατες από πλευράς αριθμού. Έρχονταν συνεχώς πληροφορίες ότι οι Τούρκοι προετοιμάζονται για απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από ποιον έρχονταν πληροφορίες;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Από διάφορες πηγές, και από τον στρατιωτικό ακόλουθο της Αγκύρας και από την ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον στρατιωτικό ακόλουθο που είχαμε εμείς στην...

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ναι, που είχαμε εμείς στην Άγκυρα. Τη νύκτα 18 προς 19, δηλαδή 14 ή, αν θέλετε, 36 ώρες πριν από την απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, από τον στρατιωτικό ακόλουθο που είχαμε εμείς στην Άγκυρα ή από τον στρατιωτικό ακόλουθο που είχαμε στην Αγγλία;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Από την Αγγλία δεν ξέρω. Εγώ δεν αντελήφθην. Από τον στρατιωτικό ακόλουθο της Άγκυρας. Επίσης, από την ΚΥΠ και νομίζω και από το Υπουργείο Εξωτερικών, γιατί υπήρχε κάποια ροή πληροφοριών και από το Υπουργείο Εξωτερικών απευθείας προς το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, αναμετεδίδοντο τα τηλεγραφήματα των διαφόρων πρεσβειών και στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων. Εκείνο το βράδυ ξύπνησα αρκετές φορές τον διευθυντή του Α κλάδου, τον υποστράτηγο Χανιώτη, ο οποίος διανυκτέρευε και εκείνος στο ΑΕΔ, για να του αναφέρω αυτές τις πληροφορίες. Η απάντηση την οποία έπαιρνα ήταν ότι οι Τούρκοι μπλοφάρουν και ότι δεν πρόκειται να κάνουν τίποτε. Δεν ξέρω πώς να το εξηγήσω αυτό, αλλά δεν ήθελε τότε κανένας να πιστέψει πραγματικά ότι οι Τούρκοι μπορεί να κάνουν κάτι στην Κύπρο. Όλοι είχαν την εντύπωση ότι οι Τούρκοι το κάνουν αυτό για να εκβιάσουν τα πράγματα…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, πώς είχαν δημιουργήσει αυτή την εντύπωση; Γιατί εδώ επρόκειτο περί μιας πληροφορίας τρομακτικής.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Πολλών πληροφοριών, όχι…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πολλών πληροφοριών. Περί ενός γεγονότος, τέλος πάντων, το οποίο ήταν τρομερό σε διαστάσεις και σε πιθανές επιπτώσεις. Πώς είχατε σχηματίσει την αντίληψη ότι οι Τούρκοι δεν θα κάνουν τίποτα απολύτως;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν την εσχημάτισα εγώ την εντύπωση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι εσείς, όσοι την εσχημάτισαν, π.χ. την είχε σχηματίσει ο Χανιώτης ο στρατηγός.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Τουλάχιστον αυτό διατύπωσε πολλές φορές, ότι οι Τούρκοι μπλοφάρουν, είναι μπουνταλάδες, μπλοφάρουν και δεν πρόκειται να κάνουν απόβαση ή το έχουν ξανακάνει στο παρελθόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Κυριακόπουλος, ο υπαρχηγός ΑΕΔ, διατύπωσε τέτοιες απόψεις;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ενδεχομένως μια φορά κάτι να είπε και εκείνος. Δεν θυμάμαι αν ήταν εκείνο το βράδυ ή αν ήταν σε κάποιο άλλο χρόνο, ίσως να είπε και εκείνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο αρχηγός της ΚΥΠ, ο αντιστράτηγος Σταθόπουλος, διετύπωσε τέτοιες απόψεις;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Κύριε πρόεδρε, δεν θυμάμαι. Αν λέω κάτι στην έκθεσή μου…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, όχι, δεν έχω υπόψη μου τι ακριβώς λέτε.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Νομίζω ότι οι απόψεις του αρχηγού της ΚΥΠ πρέπει να ήταν διαφορετικές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Συνεχίστε.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Το πρωί της 20ής Ιουλίου, περίπου στις 5.00΄, με ειδοποίησαν από το τηλέφωνο να πάω στο γραφείο μου, διότι επίκειται η απόβασις των Τούρκων. Πράγματι επήγα, πήγα στην αίθουσα επιχειρήσεων, εκεί ήταν ένα πλήθος αξιωματικών, οι περισσότεροι άσχετοι και αναρμόδιοι, οι οποίοι θέλανε να πληροφορηθούν τι συμβαίνει. Βεβαίως, έρχονταν πληροφορίες στην αίθουσα επιχειρήσεων, αλλά φαινόταν ότι ένα μεγάλο μέρος των πληροφοριών και οπωσδήποτε το γραφείο του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων είχε απευθείας επικοινωνία με την Κύπρο και από εκεί είτε ελάμβανε πληροφορίες είτε έδινε ενδεχομένως οδηγίες. Αυτό γινόταν αντιληπτό όσο περνούσε η ώρα. Περί τις 8.30΄ το πρωί ειδοποιήθημεν, εδόθη εντολή, να ετοιμαστεί η μεγάλη αίθουσα ενημερώσεως, η οποία ήταν τότε στο κτίριο που είναι το Αρχηγείο του Ναυτικού, για να γίνει το πολεμικό συμβούλιο. Επήγαν ορισμένοι επιτελείς εκεί για να κάνουν τις προετοιμασίες, χάρτες κ.λπ. Εγώ δεν επρόκειτο να είμαι στο πολεμικό συμβούλιο, ήμουνα στο γραφείο μου, χρειάστηκε όμως, από την αίθουσα επιχειρήσεων μας είπαν ότι θέλουν τον Αρχηγό της Αεροπορίας από την Κύπρο, για να του αναφέρουν κάτι κατεπείγον, αναγκάστηκα, λοιπόν, να πάω πάνω στην αίθουσα του πολεμικού συμβουλίου. Μπήκα μέσα, είδα ότι ο Αρχηγός της Αεροπορίας ήταν σε θέση που

δεν μπορούσα να πλησιάσω, γιατί ήταν στο κεντρικό τραπέζι, βρήκα τον διευθυντή του Α΄ κλάδου, του είπα ότι αυτό και αυτό συμβαίνει, μου είπε να περιμένω να τελειώσουν. Κάθισα, λοιπόν, εκεί πέρα σε μια καρέκλα και εκείνη την ώρα γινόταν συζήτησις για την επιστράτευση. Λέγαν διάφορες απόψεις, δεν μπόρεσα από την αρχή να αντιληφθώ τι ακριβώς είχε λεχθεί μέχρι τότε. Εν πάση περιπτώσει, αντηλλάγησαν διάφορες απόψεις, κάποιος είπε ότι πρέπει να γίνει γενική επιστράτευσις, άλλοι λέγαν ότι δεν πρέπει να γίνει γενική επιστράτευσις. Έλαβε τον λόγο κάποια στιγμή ο Ανδρουτσόπουλος, ο οποίος είπε ότι όπως είναι τα πράγματα δεν είναι δυνατόν η Ελλάδα να αναλάβει υπερπόντιο εκστρατεία, για να βοηθήσει την Κύπρο. Συνεφώνησε ότι πρέπει να γίνει γενική επιστράτευσις και εν συνεχεία, δεν θυμάμαι αν είπε και τίποτε άλλο, νομίζω έλαβε τον λόγο ο ταξίαρχος Ιωαννίδης, ο οποίος και αυτός παρίστατο εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπό ποίαν ιδιότητα, τυπικήν;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν ξέρω υπό ποίαν ιδιότητα. Τύποις δεν ήταν αρμόδιος να παρίσταται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι διοικητής ήταν αυτός;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Της ΕΣΑ ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είχε καμιά δουλειά στο πολεμικό συμβούλιο ο Ιωαννίδης ως διοικητής της ΕΣΑ;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Σαφώς όχι. Παρέλειψα να αναφέρω, κύριε πρόεδρε, ότι στο πολεμικό συμβούλιο προήδρευε ο στρατηγός Γκιζίκης, ήταν ο Πρωθυπουργός ο Ανδρουτσόπουλος, ορισμένοι υπουργοί, νομίζω ο Κυπραίος, ο Μπαλόπουλος ήταν Υπουργός Συντονισμού, Τσούμπας, Τσουμάνης, Λατσούδης, ήταν οι αρχηγοί των επιτελείων...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Προεδρίας ήταν;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν μπορώ να θυμηθώ, κύριε πρόεδρε. Αν μου πείτε ποιος ήταν, ίσως...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Κωνσταντίνος Ράλλης.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ναι, ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν και ποιοι άλλοι, ήταν οι αρχηγοί;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ήταν οι αρχηγοί των επιτελείων, από το επιτελείο του ΑΕΔ ήταν ο υπαρχηγός του ΑΕΔ, ο διευθυντής του Α κλάδου και ήταν και μεγάλος αριθμός επιτελών εκεί πέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι οποίοι τι αρμοδιότητα είχαν;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν ξέρω, από διάφορες επιτελικές ομάδες. Ομολογώ ότι μου έκανε εντύπωση ο μεγάλος αυτός αριθμός των επιτελών οι οποίοι ήταν εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν αρμόδιοι αυτοί; Ήταν αναρμόδιοι; Μήπως θυμάστε ονόματα, ποιοι ήταν;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν μπορώ να θυμηθώ, κύριε πρόεδρε, διότι ήταν πάρα πολλοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως αποτελούσαν αυτοί οι αναρμόδιοι την ουσιαστική κυβέρνηση της χώρας; Μήπως ήταν δηλαδή επιτελείς του Ιωαννίδη, μήπως ήταν μέλη της επαναστατικής, ας την πούμε, επιτροπής; Τι ήταν; Γιατί και εδώ λέτε ότι ήταν ικανός αριθμός επιτελών μέσα στο πολεμικό συμβούλιο. Εδώ λέτε, σας το διαβάζω, «κατά το πλείστον αναρμοδίων». Αναρμόδιοι άνθρωποι από το αξίωμά τους πώς ήταν μέσα δηλαδή; Πολεμικό συμβούλιο ήταν.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Κοιτάξτε, εγώ θα έλεγα ποιοι μπορεί να ήταν αρμόδιοι εκεί. Εκτός από την ιεραρχία του ΑΕΔ, τον αρχηγό, υπαρχηγό, τον διευθυντή του Α΄ κλάδου, ενδεχομένως, θα είχαν οι αρχηγοί των κλάδων του στρατού, ναυτικού, αεροπορίας από κάποιον επιτελή εκεί σχετικό με αυτά τα θέματα, με θέματα επιχειρήσεων ή επιστρατεύσεως ή κάτι τέτοιο, από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων δύο ή τρεις επιτελείς ή τέσσερις, αν θέλετε, ένας από κάθε μικτή επιτελική ομάδα και κανένας άλλος ίσως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Εκεί ήταν και ο γραμματεύς του ανωτάτου συμβουλίου των Ενόπλων Δυνάμεων, ο υποστράτηγος Γιαννακός. Για να επανέλθω σ' αυτά τα οποία έγιναν εκεί, νομίζω μετά τον Ανδρουτσόπουλο έλαβε

τον λόγο ο Ιωαννίδης, ο οποίος πρότεινε να γίνει γενική επιστράτευσις και να αναγγείλουμε ότι θα κάνουμε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, αλλά δεν θα την κάνουμε αυτή. Θα το πούμε αυτό, για να εκφοβίσουμε τους Τούρκους και για να τους δείξουμε την αποφασιστικότητά μας. Όταν τελείωσε ο Ιωαννίδης, συνεφώνησαν όλοι, όλοι, όταν λέω, ο Γκιζίκης, ο Ανδρουτσόπουλος, ότι πρέπει να γίνει γενική επιστράτευσις και είπαν να έρθει ο επιτελής που έχει το διάταγμα της επιστρατεύσεως, για να το υπογράψει ο Πρόεδρος. Τη στιγμή εκείνη άνοιξε η πόρτα της αιθούσης και μπήκε μέσα ο ταγματάρχης Ματάτσης του γραφείου του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, ο οποίος είπε περίπου κάτι σαν αυτό που θα σας πω: τι κάθεστε και συζητάτε, μας πρόλαβαν τα γεγονότα, οι πόλεις της Κύπρου βομβαρδίζονται. Όταν το είπε αυτό, ακούστηκε από κάποιον εκεί οπότε γενική επιστράτευσις, πόλεμος και ο Ιωαννίδης, που καθόταν, το τραπέζι ήταν σε σχήμα πετάλου, στο αριστερό τμήμα του τραπεζιού...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν το νομίζετε αναγκαίο, σας επιτρέπω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, έκανα τη διακοπή, διότι μόλις χθες διάβασα ένα άρθρο του προέδρου κ. Μαύρου στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, παλιό, εις το οποίο αναφέρει ότι οι αποβάσεις έγιναν στις 20 του μηνός. Στις 20 του μηνός, 2 ώρες προ των αποβάσεων, από το Υπουργείο Εξωτερικών της Αγκύρας ξύπνησαν τον Κοσμαδόπουλο, τον Έλληνα πρεσβευτή, και του ανακοίνωσαν ότι πρόκειται να κάνουν αποβάσεις και εσείς 10.00΄ η ώρα το πρωί δεν γνωρίζατε ότι είχαν γίνει αποβάσεις;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν είπα τίποτα τέτοιο. Η απόβαση άρχισε να γίνεται, αρχίσαν να βγαίνουν τμήματα, από τις 8.00΄ το πρωί. Οι βομβαρδισμοί ήδη είχαν αρχίσει από το πρωί. Εγώ αναφέρομαι σ' αυτά τα οποία έγιναν στο πολεμικό συμβούλιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα αυτό κάνουμε και, εάν παρεμβαίνω καμιά φορά, παρεμβαίνω, διότι έχω και την έκθεση που έχει κάνει ο κ. μάρτυς μπροστά μου, και νομίζω ότι οι παρεμβάσεις είναι σωστές, όταν γίνονται με βάση τα όσα λέει ο κ. μάρτυς στην έκθεση. Λοιπόν, ορίστε, παρακαλώ.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Εκείνη την ώρα λοιπόν που ελέχθη, ακούστηκε αυτή η φράσις οπότε γενική επιστράτευση, πόλεμος, ο Ιωαννίδης, που καθόταν εκεί αριστερά, έκανε μια χαρακτηριστική χειρονομία επικροτήσεως αυτής της φράσης, οπότε γενική επιστράτευση, πόλεμος, όπως καμιά φορά κάνει κανένας από μας, όταν υποστηρίζει μια άποψη, συναντάει αντιρρήσεις και μετά εκ των πραγμάτων κατά κάποιον τρόπο δικαιώνεται, εκδηλώνει αυτή την...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μέχρι εκείνη τη στιγμή ο Ιωαννίδης δεν είχε μιλήσει;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Πρέπει να είχε μιλήσει πριν. Πριν μπω εγώ στην αίθουσα, πρέπει να είχε μιλήσει. Εμίλησε, όπως σας ανέφερα, μετά τον Ανδρουτσόπουλο και είπε ότι πρέπει να κάνουμε γενική επιστράτευση, να αναγγείλουμε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, χωρίς όμως να την πραγματοποιήσουμε, και εν συνεχεία έγιναν αυτά τα οποία σας ανέφερα. Τότε φώναξαν να πάει ο επιτελής που είχε το διάταγμα της επιστρατεύσεως, το υπέγραψε ο κ. Γκιζίκης, και εζήτησε, νομίζω, ο Μπαλόπουλος, τότε Υπουργός Συντονισμού, να μην ανακοινωθεί αμέσως η επιστράτευσις, ώστε να δοθεί χρόνος να ειδοποιηθούν οι τράπεζες, για να αποφύγουν αθρόες αναλήψεις καταθέσεων από τον φόβο του κόσμου, από πανικό ίσως που θα μπορούσε να δημιουργηθεί. Δεν αντελήφθην να τηρούνται πρακτικά. Ενδεχομένως να ετηρούντο. Δεν αντελήφθην τίποτε. Πάντως ο υποστράτηγος Γιαννακός, ο οποίος ήταν ο γραμματεύς του ανωτάτου συμβουλίου των Ενόπλων Δυνάμεων, είχε ένα φορητό κασετόφωνο και πρέπει να έγραφε σ' αυτό το κασετόφωνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πρακτικά άλλα δεν ετηρήθησαν στο πολεμικό συμβούλιο;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν ξέρω, δεν αντελήφθην να τηρούνται. Περί το μεσημέρι της ημέρας εκείνης, της 20ής Ιουλίου, η αίθουσα επιχειρήσεων μετεφέρθη από την αίθουσα της ΔΙΚ που ήταν μέχρι τότε στην αίθουσα τιμών του ΑΕΔ, που ήταν μεγαλύτερη αίθουσα εκεί, μπορούσε να έχει περισσότερο κόσμο και ήταν, όμως, από την πρώτη στιγμή καταφανής η εξουδετέρωσή της ως οργάνου εισηγήσεων και υλοποιήσεως των διαταγών του διοικητού. Η επικοινωνία η δική μας με το ΓΕΕΦ για να παίρνουμε μόνο πληροφορίες και ουσιαστικώς τίποτε άλλο. Το μεσημέρι της ίδιας ημέρας, της 20ής Ιουλίου, αντιμετωπίστηκε η μεταφορά μιας μοίρας καταδρομών, νομίζω, της Β΄ μοίρας καταδρομών από τη Θεσσαλονίκη στην Κύπρο με αεροσκάφη της Ολυμπιακής Αεροπορίας, η οποία όμως τελικώς δεν έγινε. Δεν ξέρω γιατί. Δεν έγινε πάντως. Οι πληροφορίες οι οποίες ήρχοντο από την Κύπρο έδειχναν πλήρη αιφνιδιασμό του Γενικού Επιτελείου της Εθνικής Φρουράς. Το ΓΕΕΦ ζητούσε συνεχώς οδηγίες για το τι πρέπει να κάνει. Ακόμη είχε φτάσει σ' αυτό το σημείο συγχύσεως, ώστε να ζητάει οδηγίες αν θα πρέπει να ανταποδώσει τα πυρά. Εκείνη την ίδια ημέρα το αρματαγωγό ΣΑΜΟΣ, το οποίο είχε αποπλεύσει την προηγουμένη από την Αμμόχωστο με το τμήμα της ΕΛΔΥΚ το οποίο είχε αντικατασταθεί και επέστρεφε στην Ελλάδα, διετάχθη να καταπλεύσει στην Πάφο και να αποβιβάσει αυτούς τους άνδρες. Τη νύχτα τώρα της 20ής προς 21η Ιουλίου, αν θυμάμαι καλά, σε ένα οχηματαγωγό στον Πειραιά επεβιβάσθη το 573 τάγμα πεζικού για να αποσταλεί στην Κύπρο. Επίσης, στο ίδιο πλοίο επεβιβάσθησαν και Κύπριοι εθελονταί, κυρίως από τους φοιτητάς οι οποίοι ήταν εδώ στην Ελλάδα, για να πάνε και αυτοί στην Κύπρο. Το πλοίο απέπλευσε αυτή την ίδια νύχτα 20 προς 21 Ιουλίου για την Κύπρο. Την επομένη νύχτα, 21 προς 22, Ιουλίου και ενώ ευρίσκετο εν πλω προς Κύπρο και εις απόσταση 80 μιλίων από την Πάφο διετάχθη να αναστρέψει και να γυρίσει στην Ελλάδα. Η εξήγησις η οποία εδόθη ήταν ότι οι Τούρκοι πιθανόν να ήξεραν ότι αυτό θα πήγαινε στην Κύπρο και να το εβύθιζαν. Δεν ξέρω κατά πόσον αυτό θα συνέβαινε. Νομίζω ότι αυτό ήταν μάλλον σφάλμα. Θα έπρεπε να πάει, γιατί ένα άλλο μικρότερο πλοίο το οποίο είχε πάει με εφόδια και πυρομαχικά στην Κύπρο, αυτό επέρασε, επήγε στην Πάφο και τα ξεφόρτωσε τα εφόδια. Τη νύχτα, επίσης στις 21 προς 22 Ιουλίου απεστάλη στην Κύπρο η Α΄ μοίρα καταδρομών από τη Θεσσαλονίκη με αεροσκάφη NORATLAS. Ήταν 15 αεροσκάφη, από αυτά το ένα έχασε τον προσανατολισμό, όπως μάθαμε μετά, και επέστρεψε στη Ρόδο, ένα κατερρίφθη κατά την προσγείωση και τα άλλα 13 προσεγειώθησαν και απεβίβασαν την Α μοίρα καταδρομών. Απ' αυτά 2 ή 3 αεροσκάφη είχαν πάθει ζημίες από τα αντιαεροπορικά της Εθνικής Φρουράς και την επομένη τα κατέστρεψαν στο αεροδρόμιο. Τα άλλα επανήλθαν στην Ελλάδα, έφυγαν την ίδια νύχτα και επανήλθαν στην Ελλάδα. Στις 21 Ιουλίου η μοίρα των αεροσκαφών PHANTOMS μετεστάθμευσε στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου. Ακούστηκε ότι στις 22 Ιουλίου ήρθε ο κ. Παπανικολάου, ο Αρχηγός της Αεροπορίας, στην αίθουσα επιχειρήσεων και ζητούσε να του καταδειχθούν στόχοι, διότι θα γίνει εκείνη την ίδια ημέρα, νομίζω, περί τις 10.00΄ το πρωί, θα γίνει κάποια προσβολή στην Κύπρο. Μετά απ' αυτό δεν ακούσαμε τίποτε άλλο για τα PHANTOMS, αν πήγαν. Δεν πήγαν οπωσδήποτε, δεν μάθαμε τότε τουλάχιστον τον λόγο...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Του δόθηκαν οι στόχοι, κύριε πρόεδρε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Στόχους συγκεκριμένους δεν είχαμε τότε, απλώς ξέραμε τη γραμμή προωθήσεως των Τούρκων. Συνεπώς, ό,τι ήταν βορείως αυτής της γραμμής εθεωρείτο εχθρικό έδαφος και όποιος στόχος ήταν εκεί θα ήταν στόχος για προσβολή, αλλά δεν νομίζω ότι ήταν αυτό το θέμα.

Δεν επήγανε τα αεροσκάφη. Δεν μάθαμε τότε τους λόγους. Αργότερα ακούστηκε ότι δεν είχαν αξιοποιηθεί επιχειρησιακώς και δεν ήταν εις θέσιν να πάνε. Φαντάζομαι ότι αυτά θα περιλαμβάνονται στην έκθεση την οποία υπέβαλε ο Αρχηγός της Αεροπορίας και συνεπώς θα είναι ίσως περισσότερο διαφωτιστική η δική του έκθεσις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, βεβαίως. Θα έπρεπε να είναι πλέον διαφωτιστική, αλλά μπορεί και να συσκοτίζει τα πράγματα περισσότερο η έκθεση του οποιουδήποτε. Δεν είναι ανάγκη οι εκθέσεις να είναι ειλικρινείς.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Όχι, θέλω να πω ότι αυτά τα οποία εγώ αντελήφθην αυτά σας λέω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε, επειδή βλέπω εδώ, εσείς ασχοληθήκατε με κανένα σχέδιο, σας εδόθη εντολή δηλαδή από τον υπαρχηγό του ΑΕΔ να εφαρμόσετε κανένα σχέδιο, να συντάξετε σχέδιο;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Είπατε σχέδιο; Με συγχωρείτε, κύριε πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κάποιο σχέδιο, ας πούμε, σας εδόθη κάποια εντολή, αντιπερισπασμού θα το πω εγώ, εσείς πέστε το όπως το λέγανε. Πέστε το, λοιπόν, πώς το λέγανε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ο διευθυντής του Α κλάδου με εκάλεσε μια μέρα και μου είπε να κάνουμε ένα σχέδιο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος σας εκάλεσε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ο διευθυντής του Α κλάδου, ο κ. Χανιώτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας κάλεσε ή σας μετεβίβασε εντολή;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν το θυμάμαι, κύριε πρόεδρε, μου είπε πάντως να κάνουμε ένα σχέδιο ενεργείας εναντίον των Τούρκων προς Κωνσταντινούπολη. Πήγα στο Αρχηγείο Στρατού και το είπα αυτό και προκάλεσε μάλλον θυμηδία, διότι ήταν τουλάχιστον άκαιρο αυτό το πράγμα για εκείνη τη στιγμή. Και έμεινε εκεί το πράγμα, δεν έγινε τίποτε άλλο. Αυτό το οποίο θα πω τώρα δεν έχω ιδίαν αντίληψη. Στις 22 του μηνός έγινε η σύσκεψις με τον Σίσκο στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων. Εκεί είχε μετάσχει ο διευθυντής της 3ης ΜΕΟ από τον οποίο, εν συνεχεία, άκουσα αυτά τα οποία θα σας πω. Ο ταξίαρχος Σπυρίδων Πολίτης είχε μετάσχει ως διερμηνεύς εκεί και μετά τη σύσκεψη μάς είπε ότι ο Σίσκο είπε ότι έχει εντολή να μην απομακρυνθεί, εάν δεν επιτύχει κατάπαυση του πυρός, ότι δεν καταλαβαίνει γιατί οι Τούρκοι επιμένουν τόσο πολύ να συνεχίζουν τις επιχειρήσεις και εν πάση περιπτώσει ότι επίστευε ότι ο Ετζεβίτ τελικώς θα εδέχετο την κατάπαυση του πυρός. Αυτά τα είπε ο Πολίτης, δεν ήμουν εγώ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μου επιτρέπετε, κύριε, να σας ρωτήσω κάτι. Ήταν σύσκεψη στην οποία μετείχε ο κ. Σίσκο. Με ποιον έκανε σύσκεψη;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Κύριε πρόεδρε, ήταν ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, δεν ξέρω από την κυβέρνηση ποιοι ήταν και δεν ξέρω και ποιοι άλλοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από την κυβέρνηση δεν ξέρετε ποιοι ήταν ή αν ήταν από την κυβέρνηση;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Ενδεχομένως να μην ήταν. Δεν ξέρω ούτε καν αν ήταν ή δεν ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και μετείχε πάντως ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Μετείχε, πρέπει να μετείχε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο ναύαρχος Αραπάκης μετείχε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Όπως έμαθα μετά, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Αρχηγός της Αεροπορίας μετείχε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν ξέρω, κύριε πρόεδρε. Αν το λέω εκεί μέσα, αν το γράφω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, λέτε απλώς για σύσκεψη και θέλω να δω γιατί λέτε ότι ο ταξίαρχος Πολίτης εχρησιμοποιήθη ως διερμηνεύς στη σύσκεψη του κ. Σίσκο με ποιον; Διότι ...

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Η σύσκεψη έγινε στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Αυτά, κύριε πρόεδρε. Δεν θυμάμαι τίποτε άλλο να έχω στην κατάθεσή μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έλεγε, λοιπόν, ο κ. Σίσκο ότι

έχει εντολή να μην απομακρυνθεί, αν δεν πετύχει κατάπαυση του πυρός και διάφορα άλλα πράγματα. Τι του απήντησε ο Μπονάνος ή ξέρω εγώ ποιος;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: Δεν μπορώ να θυμηθώ. Δεν μπορώ να σας πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα στις 23 Ιουλίου τι έγινε;

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ: 23 Ιουλίου συνεχίζονταν οι επιχειρήσεις. Στις 22 Ιουλίου υποτίθεται ότι έπρεπε να είχε γίνει κατάπαυση του πυρός το απόγευμα, αλλά οι επιχειρήσεις συνεχιστήκαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συμφωνείτε, κύριοι συνάδελφοι, να διακοπεί εδώ η εξέταση του μάρτυρος και να συνεχίσουμε την εξέταση του κ. Κορκόντζελου; Κύριε μάρτυς, θα υποβληθείτε στον κόπο να έρθετε την Τρίτη που μας έρχεται, ώρα 10.30΄ το πρωί, για να συνεχίσετε την κατάθεσή σας, γιατί θέλουμε να συνεχίσουμε με την κατάθεση του κ. Κορκόντζελου. Θα ήθελα, επίσης, να σας παρακαλέσω αύριο το πρωί να έρθετε στην αίθουσα 143 για να διαβάσετε ή να σας διαβάσουν τα πρακτικά της κατάθεσής σας, να τα μονογράψετε εις τρόπον ώστε να προχωρούμε κανονικά την κατάθεσή σας.

Διαδικαστικά για τον τρόπο υποβολής των ερωτήσεων στον μάρτυρα

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ...Ναι, αλλά με τα χέρια, είστε 20 άνθρωποι, δεν μπορούμε να κρατάμε ακριβώς, γιατί σηκώνονται πολλά χέρια μαζί, πού να κρατάει και ο γραμματέας. Θα σας παρακαλέσω, για να μην δημιουργούνται παρεξηγήσεις, να στέλνετε σημείωμα με τον κλητήρα.

Εισέρχεται ο μάρτυρας Κορκόντζελος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, έχετε ορκιστεί και συνεπώς, αναφερόμενος στον όρκο, σας παρακαλώ να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα: Είχατε υπηρετήσει άλλοτε στην Κύπρο ως αξιωματικός;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όσο καιρό υπηρετούσατε είχατε λάβει γνώση ότι το ΓΕΕΦ προετοίμαζε κάποιο πραξικόπημα για την ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως τον Ιούνιο, ας πούμε, γινόντανε κάποιες επισκέψεις έκτακτες του αντιστράτηγου Ντενίση ή άλλων αξιωματικών εις τις μονάδες και εβολιδοσκοπούντο οι διοικηταί για την περίπτωση κατά την οποία κάτι θα γινόταν εις την Κύπρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Γίνονταν επισκέψεις, αλλά πίστευα ότι ήταν μέσα στο πρόγραμμα επισκέψεων που κάθε διοικητής έχει δικαίωμα και υποχρέωση να επισκέπτεται τις μονάδες και να λαμβάνει προσωπικώς γνώση της καταστάσεως της μονάδος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, αλλά να κάνει και βολιδοσκοπήσεις των διαθέσεων των αξιωματικών, των διοικητών κυρίως, δηλαδή, και των λοιπών αξιωματικών;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, προσωπικώς...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γίνονταν βολιδοσκοπήσεις τέτοιες;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν έχω υπόψη μου αν γινόντανε, πάντως σε μένα ήρθαν αξιωματικοί, ήρθε και ο κ. Ντενίσης ο ίδιος, με ρώτησε πώς πάει η μονάδα, έχει κανένα πρόβλημα, είσαι ευχαριστημένος, είναι πειθαρχικοί; Αυτά με ρωτούσε. Αν αυτά τώρα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως σας ρωτούσε εάν είστε διατεθειμένος και εσείς και η μονάδα σας να σταθεί παράπλευρη σε κάποια ειδική επιχείρηση που μπορούσε να ετοιμάζεται, να αντιμετωπίζεται τέλος πάντων;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, εγώ δεν έχω τέτοιο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Υπήρχε μια ένταση στις σχέσεις μεταξύ ΓΕΕΦ και κυβερνήσεως κυπριακής;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Υπήρχε. Προσωπικά δεν έχω στοιχεία ακριβή, αλλά, από τις διαδόσεις και τις φήμες που υπήρχαν, υπήρχε ένταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε τι οφείλετο αυτή η ένταση λέτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα βαθύτερα αίτια δεν μπορώ να τα ξέρω, εκείνα τα οποία λεγόντουσαν τουλάχιστον ήταν ότι υπήρχε μια διαφορά σε ό,τι αφορά τη θητεία, η μεν

κυπριακή κυβέρνηση ήθελε να μειώσει τη θητεία, η δε Εθνοφρουρά επέμενε να παραμείνει ως έχει. Άλλο τίποτα δεν ξέρω. Έπειτα υπήρχαν κάτι κλοπές όπλων από μονάδες και ίσως και αυτό να επηρέασε την ένταση των σχέσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Οι κλοπές από μονάδες από ποιον γινόντανε, γιατί τους συλλάβατε μερικούς, μου φαίνεται, κλέφτες των όπλων. Από τι ποιότητος ανθρώπους και τι ιδεολογικής, αν θέλετε, αποχρώσεως;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μεγάλη κλοπή όπλων έγινε σε μια μονάδα από δόκιμο αξιωματικό, αλλά...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο οποίος τι ήταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν γνωρίζω ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτοί οι άλλοι που ανακατευόντανε στην υπόθεση αυτή, 'γίναν ανακρίσεις κ.λπ., τι ήτανε; Ήτανε άνθρωποι του Μακαρίου, ήτανε άνθρωποι της ΕΟΚΑ Β΄;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τις ανακρίσεις τις έκανε η Εθνοφρουρά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τις ανακρίσεις τις έκανε και η Εθνοφρουρά, διότι εκεί υπήγετο η μονάδα, στην Εθνοφρουρά υπήγετο η μονάδα από την οποία εκλάπησαν τα όπλα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το ξέρω, δεν λέω ότι κάνατε εσείς ανακρίσεις, αλλά τι μάθατε; Ποιοι ήταν αυτοί; Ήταν ΕΟΚΑ Β΄ αυτοί οι άνθρωποι που κλέβανε τα όπλα ή δεν ήταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν μπορώ να απαντήσω. Δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Απόπειρες κατά του Μακαρίου είχαν γίνει, δολοφονικές απόπειρες κατά του Μακαρίου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ξέρω τη γνωστή με το ελικόπτερο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μόνον αυτή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτή γνωρίζω εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί νομίζω ότι το πανελλήνιο έχει γνώση πολύ περισσοτέρων αποπειρών κατά του Μακαρίου. Αυτή με το ελικόπτερο έγινε από όργανα του ΓΕΕΦ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι είχε διευκρινιστεί, μέχρι τότε τουλάχιστον, αν έγινε από το ΓΕΕΦ ή όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε μέχρι τώρα έχει διευκρινιστεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, λέτε να μην ήταν το ΓΕΕΦ ανακατεμένο σ' αυτή την απόπειρα, ήταν ανακατεμένοι οι αξιωματικοί του ΓΕΕΦ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν πιστεύω να ήταν οι αξιωματικοί του ΓΕΕΦ. Δεν πιστεύω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνεργάζετο το ΓΕΕΦ, οι αξιωματικοί του με την ΕΟΚΑ Β΄;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν συνεργάζετο, αλλά δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με τον Σαμψών συνεργάζετο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μετά το πραξικόπημα συνεργάστηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, μετά το πραξικόπημα μπορεί να συνεργάστηκε, αλλά εδώ τη μέρα του πραξικοπήματος ήταν στο στρατηγείο του ΓΕΕΦ ο Σαμψών ή δεν ήταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το ξέρω, γιατί εγώ δεν είχα πάει τη μέρα εις το στρατηγείο του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν είχατε πάει. Ποια ώρα ορκίστηκε ο Σαμψών;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποια μέρα ορκίστηκε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν θυμάμαι καλά, πρέπει την επομένη να ορκίστηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πού ορκίστηκε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν γνωρίζετε, δηλαδή, αν ορκίστηκε μέσα στο ΓΕΕΦ ούτε αν ήτανε μέσα στο ΓΕΕΦ και από την αρχή του πραξικοπήματος και κατά κάποιον τρόπο μετείχε στη διοίκηση του ΓΕΕΦ; Αυτό δεν το γνωρίζετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, αυτό πρέπει να το γνωρίζουν αυτοί που ήταν μέσα στο ΓΕΕΦ, οι επιτελείς του ΓΕΕΦ, γιατί ήμουν διοικητής μονάδος και ήμουν στη μονάδα μου, δεν είχα προσβάσεις στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τον συνταγματάρχη Νούσκα τον ξέρετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τον γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέει ο συνταγματάρχης Νούσκας: «Ο Σαμψών βρισκόταν στο στρατηγείο του ΓΕΕΦ τη μέρα του πραξικοπήματος, ενώ στην αίθουσα επιχειρήσεων του 3ου Επιτελικού Γραφείου του ΓΕΕΦ βρίσκονταν άτομα μη υπεύθυνα, εισηγούντο λύσεις αντιμετωπίσεως της καταστάσεως». Αυτό το άτομα μη υπεύθυνα τι είναι; Μπορώ εγώ να είμαι μέσα σε γραφείο του διοικητού του ΓΕΕΦ σε μια κατάσταση κατά κάποιον τρόπο εμπόλεμη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εις ό,τι αφορά τον συνταγματάρχη Νούσκα, εγώ εννοώ τον συνταγματάρχη τεθωρακισμένων Νούσκα, μου φαίνεται υπήρχε κι άλλος Νούσκας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, δεν ξέρω. Νομίζω κι εγώ ότι είναι των τεθωρακισμένων, δηλαδή αυτός που ήταν στην Κύπρο.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν στην Κύπρο βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λέει λοιπόν ότι εκεί βρίσκονταν άτομα μη υπεύθυνα. Τι ήταν δυνατόν να είναι αυτά τα μη υπεύθυνα άτομα δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιθανόν ο κ. Νούσκας να ήταν στο ΓΕΕΦ, διότι ήταν στη διοίκηση τεθωρακισμένων και είχε προσωπική γνώση που το ανέφερε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα αυτή η μείωση της θητείας και η αξίωση του Μακαρίου να απομακρυνθούν οι Έλληνες αξιωματικοί, πώς ήταν; Ήταν αυθαίρετη αξίωση ή ήταν πράξη άμυνας και της προσωπικής του ακόμα ασφαλείας και ζωής και της τάξεως της Κυπριακής Δημοκρατίας αυτό που ζητούσε ο Μακάριος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ποια αξίωση, κύριε πρόεδρε; Δεν το άκουσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για την απομάκρυνση των Ελλήνων αξιωματικών.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Θα είχε λόγο προφανώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα επεκαλείτο, εδώ έστειλε και μια επιστολή στον Γκιζίκη και επεκαλείτο ορισμένους λόγους για την ασφάλειά του την προσωπική, για την επιβολή της νομίμου τάξεως εις την Κύπρον και έλεγε ότι οι αξιωματικοί του ΓΕΕΦ θέλουν την ανατροπή του μακαριακού καθεστώτος, θέλουν να τον σκοτώσουν κ.λπ. Η ένταση οφείλετο στο γεγονός ότι ο Μακάριος ζήτησε την απομάκρυνση των Ελλήνων αξιωματικών; Το απομονώνετε το γεγονός, ζήτησε την απομάκρυνση. Μα, άμα πάνε να τον σκοτώσουν, να μη ζητήσει την απομάκρυνση, κύριε Κορκόντζελε; Τι θα κάνατε εσείς, δηλαδή, αν ήσασταν Μακάριος, αν ήσασταν αιρετός άρχων, αν ήσασταν πολιτικός, αν ήσασταν κυβερνήτης; Τι θα κάνατε δηλαδή, αν σας απειλούσαν να σας σκοτώσουν; Τι θα κάνατε; Θα λέγατε να μείνουν οι Έλληνες αξιωματικοί κάτω, να με σκοτώσουν εμένα και γαία πυρί μειχθήτω; Να με σκοτώσουν εμένα, θα έλεγε ο Μακάριος, ξέρω εγώ τι άλλο μπορούσε να γίνει κ.λπ., να ανατραπεί η πολιτειακή τάξις της Κύπρου, την οποία είχατε πάει κάτω, για να την προστατεύσετε, κύριε Κορκόντζελε. Αυτή δεν ήταν η αποστολή σας, του ΓΕΕΦ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, αποστολή του ΓΕΕΦ ήταν να εξασφαλίσει την Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ακριβώς, εξασφαλίζοντας και την ομαλή πολιτειακή λειτουργία της μηχανής εκεί της κυπριακής, αλλά φαίνεται ότι άλλαξε το περιεχόμενο της αποστολής σας από κάποιες αόρατες δυνάμεις. Εν πάση περιπτώσει, λάβατε εσείς γνώση της επιστολής του Μακαρίου αυτής προς τον Γκιζίκη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τη διαβάσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν τη διάβασα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, δεν είχατε ούτε την περιέργεια να τη διαβάσετε έστω και στις εφημερίδες, κύριε Κορκόντζελε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από τις εφημερίδες ναι, κύριε πρόεδρε, τη διάβασα μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι μετά; Τότε είχε δημοσιευτεί η επιστολή, πριν γίνει το πραξικόπημα. Δεν είχατε την περιέργεια να τη διαβάσετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, τη διάβασα μετά στις εφημερίδες, αλλά δεν είχα γνώση εάν πραγματικά...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς πότε λάβατε γνώση ότι θα γίνει το πραξικόπημα και πότε κληθήκατε να πάρετε μέρος σ' αυτό και από ποιον κληθήκατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ανέφερα ότι το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου πήρα εντολή από τον Αρχηγό του ΓΕΣ, σε περίπτωση που θα γίνει ενέργεια για την ανατροπή του Μακαρίου, να συμμορφωθώ με τις διαταγές του ταξιάρχου Γεωργίτση και του συνταγματάρχου Κομπόκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά, αφού είχατε αντιστράτηγο εκεί διοικητή του ΓΕΕΦ τον Ντενίση και λάβατε μια διαταγή να πειθαρχήσετε στον Γεωργίτση, αντελήφθητε ή δεν αντελήφθητε ότι ήταν αυτό μία αγνόησις, μια καταφρόνησις, μία αποπομπή ουσιαστικά του προϊσταμένου σας; Σας είπαν να υποκύψετε στον Γεωργίτση ή στον Κομπόκη, δηλαδή, ο Ντενίσης, δεν ρωτήσατε, ο Ντενίσης, που είναι στρατηγός μου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η εντολή, κύριε πρόεδρε, προήρχετο από τον Αρχηγό του ΓΕΣ και βάσει του κανονισμού όφειλε ο Αρχηγός του ΓΕΣ να ενημερώσει και τα ενδιάμεσα κλιμάκια της εντολής, πράγμα έγινε σε μένα και πιθανότητα ενημέρωσε, πιθανόν όμως όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πιθανόν ενημέρωσε, πιθανόν όχι. Μάλιστα. Αυτή τη διαταγή, να γίνει το πραξικόπημα ποιος την έδωσε βασικά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτή η εντολή διεβιβάσθη σε μένα από τον συνταγματάρχη Κομπόκη και προήρχετο από τον ταξίαρχο Γεωργίτση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος την έδωσε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο συνταγματάρχης Κομπόκης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσάς, σύμφωνοι, αλλά ποιος την έδωσε στον Κομπόκη και στον Γεωργίτση; Ποιος εξέδωσε, δηλαδή, τη διαταγή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στον Κομπόκη πρέπει να την έδωσε ο Γεωργίτσης πιστεύω, αλλά στον Γεωργίτση πρέπει να προήρχετο από την Ελλάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας είπε ο Κομπόκης από ποιον προήρχετο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε ο Γεωργίτσης σάς είπε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε μέχρι σήμερα σας είπαν; Ναι, κύριε συνάδελφε, ρωτήστε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εις την προχθεσινή κατάθεσή του ο μάρτυς ανέφερε ότι πήρε εντολή από τον Γαλατσάνο, όχι από τον Μπονάνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και στη σημερινή Μπονάνο είπε, Αρχηγό του ΓΕΣ είπε.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο επίλαρχος αυτός Ξανθάκος δεν είχε συγκεκριμένη, ας πούμε, εντολή να σας μεταβιβάσει;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, την εντολή του Αρχηγού του ΓΕΣ τη μετέφερε ο επίλαρχος Ξανθάκος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ήταν η εντολή, να πειθαρχήσετε στο... Τι σας είπε δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτό που ανέφερα, ότι, σε περίπτωση που θα γίνει ενέργεια διά την ανατροπή του Μακαρίου...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να μετάσχετε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Να συμμορφωθώ με τις διαταγές του ταξιάρχου Γεωργίτση και συνταγματάρχου Κομπόκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ήταν προφορική η διαταγή αυτή ή έγγραφος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η διαταγή ήταν προφορική, αλλά υπήρχε και σημείωμα, απ' ό,τι ξέρω, το οποίο παρεδόθη στον διοικητή της άλλης επιλαρχίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στον επίλαρχο Λαμπρινό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σημείωμα τίνος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Του Αρχηγού του ΓΕΣ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Του κ. Γαλατσάνου δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η διαταγή αυτή για ενέργεια πραξικοπήματος ήταν νόμιμη ή παράνομη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Για μένα ήταν διαταγή η οποία προήλθε από το προϊστάμενο κλιμάκιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ε, λοιπόν, κι αν το προϊστάμενο κλιμάκιο σας έλεγε αυτοκτονήστε θα

ήταν νόμιμη αυτή η διαταγή ή παράνομη; Στα χοντρά, δηλαδή, όχι αν σας έλεγε σε μια επιχείρηση που κάνατε από εδώ θα πάτε και όχι από εκεί. Βέβαια, αυτό το καταλαβαίνω, ότι έπρεπε να πάτε από εδώ που σας λένε, αλλά εδώ πέρα σας λένε να κάνετε ένα πραξικόπημα εναντίον των νομίμων αρχών ενός ανεξαρτήτου κράτους, μέλους του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Δεν το βλέπετε εκ πρώτης όψεως ότι είναι παράνομη η διαταγή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο στρατηγός, κύριε πρόεδρε, δεν μπορούσε να κρίνει τη διαταγή...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν μπορούσατε να κρίνετε τη διαταγή...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν μπορεί να κρίνει τη διαταγή, απλώς την εκτελεί και έτσι λέει και ο κανονισμός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έτσι λέει ο κανονισμός; Δηλαδή ό,τι διατάσσει ο ανώτερος, ανεξαρτήτως τι είναι, πρέπει να εκτελείται; Αν σας έλεγαν, δηλαδή, σκοτώστε αυτή τη στιγμή τον Πρωθυπουργό εδώ της Ελλάδος και ήσασταν εν ενεργεία, θα τον σκοτώνατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Υπάρχει κάποιο όριο που σταματάει...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχει κάποιο όριο, δηλαδή το ότι αποφασίζετε να σκοτώσετε τον Μακάριο δεν ήταν αυτό το όριο που σταματάει; Αυτό σας ερωτώ ακριβώς. Ο Μακάριος, δεν ξέρω πώς τον είχατε πάρει εσείς εκεί κάτω στο ΓΕΕΦ, αλλά ο Μακάριος ήταν ο αιρετός άρχων της Κύπρου, προσωπικότης διεθνώς επιβεβλημένη και διεθνώς ανεγνωρισμένον το καθεστώς του. Ήταν μέλος του ΟΗΕ, αντιπροσώπευε την Κύπρο μέσα στα Ηνωμένα Έθνη, στις διεθνείς της συναλλαγές κ.λπ. Δεν ήταν ένας κάποιος, ήτανε ο αρχηγός του κυπριακού κράτους. Λοιπόν λάβατε την εντολή να τον ανατρέψετε πρώτα και θα πούμε μετά για τα υπόλοιπα, να τον ανατρέψετε. Και αυτό το θεωρήσατε εσείς ότι είναι σύμφωνο με τον νόμο, σύμφωνο με τον κανονισμό να το κάνετε. Έτσι λέτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Προφανώς δεν είναι σύμφωνο και γι' αυτό κι εγώ εξέφρασα τις ανησυχίες μου και τις αμφιβολίες μου σε ό,τι αφορά την ορθότητα της διαταγής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αλλά όπως π.χ. ο Ντενίσης. Ήρθε κάτω στην Κύπρο μετά; Καλά, τον καλέσανε επάνω στην Αθήνα, κατά τον γνωστό τρόπο, είχατε πει κι εσείς κι είναι γνωστό στην ανάκριση εδώ που κάνουμε ότι ο Ντενίσης εκλήθη επάνω να έρθει. Ήρθε. Επέστρεψε στην Κύπρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως αρνήθηκε να εκτελέσει αυτές τις περαιτέρω εντολές που του έδινε ο Μπονάνος ή ξέρω εγώ ο οποιοσδήποτε Γαλατσάνος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ξέρετε αν παραιτήθηκε εκείνη την ημέρα, στις 15 Ιουλίου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν το ξέρετε. Μετά, δηλαδή, την εκδήλωση του πραξικοπήματος. Εσείς θεωρούσατε καθήκον σας, μια και σας διέταξαν να συμμετάσχετε στην εκτέλεση του πραξικοπήματος αυτού και δεν σκεφτήκατε ότι μπορούσατε ακινδύνως για σας ή και επικινδύνως, αν θέλετε, δεν μπορεί δηλαδή να εκθέτετε τη χώρα, επειδή φοβάστε τη ζωή τη δική σας, ο καθένας συνταγματάρχης ή ο καθένας στρατηγός ή και ο καθένας λοχίας. Και επικινδύνως, αν θέλετε, δεν νομίζετε ότι έπρεπε να απόσχετε, ότι το καθήκον σας το στρατιωτικόν το σύμφωνο και με τον όρκο σας ήταν να απόσχετε από πάσης ενεργείας εναντίον Μακαρίου; Εναντίον δηλαδή του καθεστώτος του Μακαρίου, όχι εναντίον του Μακαρίου, εναντίον του καθεστώτος της Δημοκρατίας της Κυπριακής; Δεν νομίζετε ότι αυτό ήταν το καθήκον σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μέσα στα πλαίσια των κανονισμών, κύριε πρόεδρε, εγώ έφερα τις αντιρρήσεις μου και από εκεί και πέρα θεώρησα ότι έπρεπε να συμμορφωθώ με τις διαταγές τις οποίες πήρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε συνέχεια αυτών που λέμε,

συμμετείχατε σαν αυτουργός ή σαν ένας εκ των αυτουργών στην εκτέλεση του πραξικοπήματος και ποια η ειδικότερη συμμετοχή σας; Τι κάματε, δηλαδή, εσείς και πριν απ' αυτό ποιος καθόρισε την ακριβή ώρα έναρξης της εκδήλωσης του πραξικοπήματος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Σε μένα την είπε ο συνταγματάρχης Κομπόκης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στους άλλους;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καθένας από εκεί και πέρα το είπε στη μονάδα του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η μονάς η δική σας, αυτή η οποία διευθύνατε εσείς, συμμετείχε υπό τας διαταγάς σας στην εκτέλεση του πραξικοπήματος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ διέθεσα έναν ουλαμό υπό την διοίκησιν μιας μοίρας καταδρομών, η οποία ήταν στην περιοχή του ΓΕΕΦ, και με δύο ουλαμούς και έναν ουλαμό αρμάτων υποστήριξα την ενέργεια της άλλης μοίρας η οποία κατευθύνετο στο Προεδρικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η άλλη μοίρα ποια ήταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η μια μοίρα ήταν 31 και η άλλη 32, αν δεν κάνω λάθος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ποιος τη διοικούσε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στη μοίρα η οποία ήταν στο ΓΕΕΦ δεν ξέρω ποιος ήταν διοικητής, στη μοίρα η οποία ήταν στο Προεδρικό εκεί ήταν ο ταγματάρχης Δαμασκηνός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η άλλη μοίρα πού ήταν; Στο ΡΙΚ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η άλλη μοίρα ήταν στο ΓΕΕΦ, στο ΡΙΚ, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς πού ήσαστε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ πήγα προς το Προεδρικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πήγατε δηλαδή με τη μοίρα την οποία διοικούσε ο κ. Δαμασκηνός;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ πήγα με τα τεθωρακισμένα, τα οποία διέθεσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ο ταγματάρχης Δαμασκηνός διοικούσε αυτή τη μοίρα και εσείς διοικούσατε αυτή την επιχείρηση, δεν είναι έτσι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ απλώς διοικούσα τα δικά μου οχήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι κάνατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Διοικούσα το δικό μου τμήμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιο ήταν το τμήμα σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δύο ουλαμοί τεθωρακισμένων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ανεξάρτητα δρούσατε; Δεν είχατε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν υπήρχε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Δαμασκηνός, ο ταγματάρχης αυτός που διοικούσε τη μοίρα αυτή, που επετίθετο κατά του Προεδρικού Μεγάρου, υπήγετο στις δικές σας διαταγές ή εσείς υπαγόσαστε στις δικές του διαταγές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ούτε εγώ υπαγόμουν στις διαταγές του Δαμασκηνού ούτε αυτός υπήγετο στις δικές μου διαταγές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν υπήρχε ενιαία διοίκηση στην επιχείρηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν υπήρχε. Υπαγόσαστε και οι δυο στον κ. Κομπόκη μήπως;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στον κ. Κομπόκη. Και κάνατε την επίθεση κατά του Προεδρικού Μεγάρου. Όταν κάνατε αυτή την επίθεση κατά του Προεδρικού Μεγάρου, ξέρατε ή έστω πιθανολογούσατε ότι ήταν μέσα σ' αυτό και ο Αρχιεπίσκοπος, μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέραμε αν υπήρχε μέσα εκείνη τη στιγμή ο Αρχιεπίσκοπος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, αν το πιθανολογούσατε. Ήταν φυσικό να είναι δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν ενδεχόμενο να είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και, αφού γινόταν πολεμική επιχείρηση κατά του Προεδρικού Μεγάρου, δεν ήταν και πολύ πιθανό, αν ήταν μέσα, να σκοτωθεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Οι διαταγές που εδόθησαν ήταν να μην βάλλονται κατά στόχων, αλλά, εφόσον εβάλλοντο, τα τμήματα να κάνουν πυρά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κοιτάξτε, ήταν δυνατόν να μην βληθείτε; Αφού πήγατε να καταλάβετε το Προεδρικό Μέγαρο, το Προεδρικό Μέγαρο είχε μια Προεδρική Φρουρά, θα βαλλόσαστε, δεν ήταν δυνατόν να σηκώσουν τα χέρια ψηλά, αυτό το 'κάμαν άλλοι στην Κυρήνεια εν σχέση με τους Τούρκους, σήκωσαν τα χέρια ψηλά. Εκεί όμως στην Προεδρική Φρουρά κάποιοι άνθρωποι θα είχαν την ψυχή να πουν για στάσου. Δεν λένε, όταν μπαίνει μέσα σ' έναν χώρο, ο σκοπός τι θα πει; Δεν θα πει αλτ, τις ει; Κάπως έτσι θα γίνει. Αφού θα βαλλόσαστε, είχατε εντολή να βάλλετε, έτσι δεν είναι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και, βάλλοντας εναντίον του Προεδρικού Μεγάρου, δεν ξέρατε ότι μπορεί να σκοτωθεί κάποιος άνθρωπος που μπορεί να υπήρχε εκεί μέσα, ο Μακάριος ή και ένας άλλος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν πιθανόν να υπάρχουν απώλειες, βέβαια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι απώλειες απλώς. Μην το παίρνουμε έτσι. Ήταν ενδεχόμενο να υπάρξουν, όπως υπήρξαν απώλειες, αλλά για τον Μακάριο ειδικώς ήταν ενδεχόμενο, αν ήταν μέσα, να σκοτωθεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν μια περίπτωση, αφού ήταν μέσα στη μάχη, μπορούσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, εσείς, επιτιθέμενοι κατά του Προεδρικού Μεγάρου, αποδεχόσαστε και το πιθανό αποτέλεσμα να σκοτώσετε τον Μακάριο; Το πιθανό αποτέλεσμα, δεν λέω ότι πηγαίνατε να σκοτώσετε τον Μακάριο, αλλά, όταν ξέρετε ότι είμαι εγώ μέσα σε τούτη την αίθουσα και κάνετε επίθεση κατά της αιθούσης αυτής με πυροβόλα όπλα κ.λπ., δεν είναι πιθανόν να σκοτωθώ εγώ; Έτσι δεν ήταν και με τον Μακάριο; Καλά, επιτεθήκατε κατά του Προεδρικού Μεγάρου, ημύνθησαν η Προεδρική Φρουρά εκεί, σας χτύπησε, τη χτυπήσατε κ.λπ., γιατί το κάψατε το Προεδρικό Μέγαρο στη συνέχεια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το Προεδρικό Μέγαρο δεν κάηκε από άτομο και σκόπιμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιστεύω ότι από την ανταλλαγή πυρών κάηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι τροχιοδεικτικές σφαίρες δηλαδή; Τι ήτανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Σφαίρες κοινές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η εντολή σχετικώς με τον Μακάριο, αν δεν σκοτωνόταν ο Μακάριος, τι ήταν; Να τον πιάσετε; Τι εντολή είχατε; Εσείς πήγατε στο Προεδρικό Μέγαρο και επιτεθήκατε, δεν μπορεί, κύριε Κορκόντζελε, να μην είχατε συγκεκριμένη εντολή για τον Μακάριο. Δεν σας λέω για τους στρατιώτες της Φρουράς, αν είχατε την εντολή να τους ανασκολοπίσετε, να τους βασανίσετε, να μην τους βασανίσετε, αυτό είναι παρακάτω. Τον Μακάριο τι εντολή είχατε να τον κάνετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ προσωπικώς, κύριε πρόεδρε, δεν πήρα εντολή για τον Μακάριο. Εγώ πήρα εντολή να βοηθήσω την ενέργεια της μοίρας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι. Να καταλάβετε το Προεδρικό Μέγαρο. Μπήκατε μέσα λοιπόν και το καταλάβατε. Τι θα γινότανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιθανόν την εντολή αυτή να την είχε το τμήμα των καταδρομών, το οποίον έρχεται σε πιο επαφή με την κατάσταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θέλω να δω τι σκοπό είχατε, αν συλλαμβάνατε τον Μακάριο.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αν τυχόν τον Μακάριο τον συνελάμβανα εγώ ο ίδιος, θα τον παρέδιδα στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα τον παρέδιδες στο ΓΕΕΦ. Και το ΓΕΕΦ τι εντολή είχε να τον εκάμει τον Μακάριο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως να τον στείλει στην Αθήνα με ειδικό αεροπλάνο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλήθεια, με το πραξικόπημα μόνον, αφήστε την εισβολή, τι απώλειες είχαμε σε αξιωματικούς και οπλίτες, νεκρούς ή τραυματίες;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από τη μονάδα μου ήταν δύο αξιωματικοί τραυματίες, ένας ήταν στο ΓΕΕΦ και ένας στο Προεδρικό. Ήταν

δύο στρατιώτες νεκροί. Ένας στρατιώτης τραυματίας και από τον ουλαμό που ανήκε στην άλλη επιλαρχία ήταν ένας αξιωματικός τραυματίας κι αν δεν απατώμαι κι ένας λοχίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή σύνολον;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Σύνολον δύο οπλίτες νεκροί, τρεις αξιωματικοί τραυματίες και ένας οπλίτης τραυματίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γενικότερα όμως, όχι από τη δική σας μονάδα μοναχά, από το σύνολο του πραξικοπήματος τι απώλειες είχαμε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνωρίζω ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί στον πόλεμο οδηγείτε παιδιά του ελληνικού λαού και του ελληνοκυπριακού. Δεν μάθατε, δεν ξέρετε, δεν είχατε την περιέργεια να μάθετε πόσα ήτανε τα θύματα από το πραξικόπημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν φήμες. Δεν μπορούσες να μάθεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πόσες ήταν οι απώλειές μας σε νεκρούς ή τραυματίες από Ελληνοκύπριους πολίτες; Πόσοι Ελληνοκύπριοι πολίτες σκοτωθήκανε ή τραυματιστήκανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω στο Προεδρικό δεν είχε νεκρό κανέναν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σκοτώθηκε κανένας Ελληνοκύπριος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε τραυματίστηκε κανένας Ελληνοκύπριος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφού επεκράτησε τέλος πάντων το πραξικόπημα, αυτή η ηρωική πράξις στεφανώθηκε από επιτυχίαν, διατάχθηκαν και από ποιον θα μου πείτε, αν διατάχθηκαν, συλλήψεις πολιτικών ανδρών της Κύπρου; Δηλαδή του Λυσσαρίδη, ενός Χριστοδούλου και λοιπών. Διατάχθηκαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Διενεργήθησαν συλλήψεις πολιτικών ανδρών πρώτα-πρώτα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η μονάδα μου δεν ασχολήθηκε μ' αυτό το θέμα. Δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η μονάδα σας δεν ασχολήθηκε, αλλά ήσαστε στην Κύπρο και μείνατε στην Κύπρο κάμποσο καιρό, δεν μάθατε αν είχαν γίνει συλλήψεις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν έμαθα, δεν ενδιαφέρθηκα, δεν ασχολήθηκα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ενδιαφέρθηκες να μάθεις αν συνελήφθη ο Λυσσαρίδης, ένας αρχηγός κόμματος εκεί κάτω. Δεν ενδιαφέρθηκες να μάθεις, κύριε Κορκόντζελε; Μήπως εξαπολύθηκε κύμα διωγμού; Ορίστε, κύριε Περάκη.

ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε πρόεδρε, νομίζω πως πρέπει να καταστεί σαφές στον κ. μάρτυρα ότι εδώ καταθέτει επί γεγονότων στην Κύπρο και δεν καταθέτει μοναδικά πού ο ίδιος πήγε, τι ο ίδιος έκαμε. Ήταν ένας άνθρωπος, τουλάχιστον με κοινό νου, που είχε μια παρουσία και δεν μπορεί να μας λέει διαρκώς δεν ξέρω, δεν άκουσα. Δεν μπορεί να μην ξέρει πόσοι σκοτωθήκαν για παράδειγμα. Θα πρέπει να καταστεί σαφές, λοιπόν, στον μάρτυρα ότι ήρθε εδώ να καταθέσει επί των γεγονότων όλων που έλαβε γνώση ή πρέπει να έλαβε γνώση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχετε δίκιο, κύριε συνάδελφε. Ναι, οφείλω να επιστήσω την προσοχή του μάρτυρος, υπό του γεγονότος ότι δεν ρωτάμε ποια ήταν η συγκεκριμένη η δική του άμεση προσωπική αντίληψη επί όλων αυτών των πραγμάτων. Άρα, βέβαια είναι σωστό ότι θα πρέπει να μας λέει καθετί το οποίον μπορεί να έχει σχέση με την υπόθεση αυτή και αν το έμαθε και από ποιον το έμαθε, διότι δεν είναι δυνατόν, βέβαια πράγματι, να μην ξέρετε αν έγιναν συλλήψεις στην Κύπρο.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απαντώ, κύριε πρόεδρε, επί των θεμάτων τα οποία γνωρίζω. Δεν μπορώ να απαντήσω επί θεμάτων τα οποία φαντάζομαι ή έχω ακούσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί ό,τι έχετε ακούσει... Με συγχωρείτε, ό,τι έχετε ακούσει να μας το πείτε, αρκεί να μας πείτε και την πηγή που το ακούσατε, δηλαδή έμαθα από τον τάδε. Έμαθα από τον συνάδελφό μου κύριο τάδε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ακριβώς, επειδή άλλο

είναι φήμες ότι πιάσανε ή δεν πιάσανε και άλλο να ξέρω ότι πιάσανε πραγματικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως, αλλά αυτό το άλλο είναι εκτίμησις, έργον εκτιμήσεως και αξιολογήσεως της καταθέσεως από τα μέλη της Επιτροπής. Δεν είναι έργο δικό σας να αξιολογήσετε τις πληροφορίες που είχατε. Αυτές τις πληροφορίες που είχατε, ότι ακούσατε δηλαδή, πρέπει να μας τις λέτε και εμείς θα εκτιμήσουμε. Βέβαια, αλλιώς εκτιμούμε εκείνα τα οποία λέτε ότι εκάματε ή δεν εκάματε κι αλλιώς εκτιμούμε, σε άλλο βάρος, μικρότερο βάρος εκτιμούμε, αυτά τα οποία πληροφορηθήκατε ότι έγιναν. Λοιπόν, εξαπολύθηκε κύμα διωγμών εις βάρος των Ελληνοκυπρίων οπαδών του Μακαρίου, ναι ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ προσωπικώς δεν έχω συγκεκριμένο παράδειγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ούτε ακούσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Άκουσα ότι γίνανε συλλήψεις, αλλά όχι όμως ότι εξαπολύθηκε κύμα βίας σε έκταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως ακούσατε ή μάθατε αν εφαρμόστηκαν και βασανιστήρια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έγιναν, μήπως, αν μάθατε και από ποιον μάθατε, αν έγιναν λεηλασίες σε εκκλησίες, σε δημόσια κτίρια, π.χ. στην Αρχιεπισκοπή, π.χ. στο ΡΙΚ, το οποίο καταλάβατε εσείς, σε ιδιωτικά σπίτια, του Αζίνα κ.λπ.; Έγιναν τέτοια πράγματα ή δεν έγιναν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ άκουσα ότι πήραν πράγματα από την Αρχιεπισκοπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος τα πήρε τα πράγματα αυτά, οι ένδοξοι άνδρες του ΓΕΕΦ; Η ΕΟΚΑ Β΄; Ποιος τα πήρε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Άκουσα ότι πήραν πράγματα τμήματα τα οποία ενεργούσαν στην Αρχιεπισκοπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα οποία τμήματα ήταν σκέτα στρατιωτικά ή μετείχαν και όργανα της ΕΟΚΑ Β΄;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν πήγαν παράλληλα και όργανα της ΕΟΚΑ Β΄ δεν το ξέρω. Ξέρω όμως ότι πήγαν στρατιωτικά τμήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τέλος πάντων. Για κάποιους ταγματάρχες, έναν Κωνσταντίνο Ραφτόπουλο, έναν Ι. Κατσάνη, ξέρετε αν μετείχαν σ' αυτές τις λεηλασίες;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τους ξέρετε αυτούς τους ταγματάρχες;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τον Κατσάνη τον ξέρω, τον ήξερα, γιατί τώρα σκοτώθηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε; Τότε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Σκοτώθηκε στις επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων. Αν είναι ο ίδιος ο Κατσάνης, δεν ξέρω αν υπάρχει άλλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε αυτός διαγράφεται από το ερώτημα, αλλά ο Κωνσταντίνος Ραφτόπουλος, ο ταγματάρχης, ο Χαράλαμπος Χολίδης κ.λπ. σας ήταν γνωστοί.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν τον ήξερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο ταγματάρχης Κοκοράκης έλαβε μέρος στην εκτέλεση του πραξικοπήματος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο ταγματάρχης Κοκοράκης ήταν στο ΓΕΕΦ, αλλά αν έλαβε μέρος σε καμία αποστολή δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο αντισυνταγματάρχης Λαμπρινός;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν διοικητής άλλης επιλαρχίας. Ήταν ταγματάρχης, επίλαρχος νομίζω ήταν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε, καλά, μπορεί να ήταν ταγματάρχης...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν στην άλλη επιλαρχία και έλαβε μέρος στο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Γεώργιος Πούλος και ο Μιχάλης Νούσκας λάβανε μέρος στο πραξικόπημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο Γεώργιος;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πούλος, πυροβολικόν.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν τον ξέρετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω αν έλαβε μέρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το πυροβολικό δεν έλαβε μέρος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το πυροβολικό έλαβε μέρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος το διοικούσε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο Πούλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Πούλος. Λοιπόν, πώς δεν έλαβε μέρος; Εκτός αν ηρνήθη προσωπικώς και παρέδωσε τη διοίκηση σε κανέναν άλλον.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το πυροβολικό έλαβε μέρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το πυροβολικό έλαβε μέρος και ήταν διοικητής ο Πούλος. Ο Νούσκας Μιχάλης έλαβε μέρος, ο συνταγματάρχης, ξέρω εγώ τι ήταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έχω πληροφορηθεί ότι το μεσημέρι πήγε στην Αρχιεπισκοπή, αλλά υπό ποίαν αρμοδιότητα πήγε δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν ξέρεις αν έλαβε μέρος, δηλαδή, ο Νούσκας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έμαθα ότι πήγε στην Αρχιεπισκοπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επετίθετο στην Αρχιεπισκοπή με μονάδα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εκεί ήταν η μονάδα του επιλάρχου Λαμπρινού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και επετίθετο εναντίον της Αρχιεπισκοπής; Επετέθη, δηλαδή, εναντίον της Αρχιεπισκοπής;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η μονάδα επετέθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η μονάδα, ναι. Η μονάδα όμως τελεί υπό μίαν διοίκησιν. Κύριε Κορκόντζελε, με συγχωρείτε πολύ δηλαδή, στρατιώτες έχουμε κάμει όλοι και κάτι ξέρουμε και εμείς. Τα παιδάκια αυτά επετίθεντο, δηλαδή, που ήταν στρατιώτες; Θα τα βάλουμε με τους στρατιώτες, δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Διοικητής της μονάδος ήταν ο Λαμπρινός, δεν ήταν ο Νούσκας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο πλοίαρχος Παπαγιάννης έλαβε μέρος στο πραξικόπημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το πλοίο ΛΕΒΕΝΤΗΣ πού ήτανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα πλοία ήταν στην Κυρήνεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως βομβάρδισε το ΛΕΒΕΝΤΗΣ την Πάφο, όταν ήταν ακόμα ο Μακάριος εκεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο τότε πρέσβης της Ελλάδος στη Λευκωσία και κατά την περίοδο προπαρασκευής και κατά την περίοδο εκτέλεσης του πραξικοπήματος ήταν ο ίδιος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο ίδιος ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι ρόλο έπαιζε σ' αυτή την υπόθεση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι έπαιξε ρόλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα, πότε και πού ορκίστηκε ο Σαμψών ως Πρόεδρος, το ξέρετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε και πού ορκίστηκαν οι υπουργοί του, αυτοί τέλος πάντων οι εκλεκτοί άνθρωποι τους οποίους ανεβάσατε εσείς, κύριε Κορκόντζελε, δηλαδή εσείς που κάνατε το πραξικόπημα ορίσατε και τους υπουργούς. Ποιος όρισε τους υπουργούς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, εγώ ήμουνα διοικητής μονάδος και έλαβα μέρος στο πραξικόπημα υπό τας συνθήκας που ανέφερα και πήγα από εκεί και πέρα στη μονάδα μου και ασχολούμουν πάλι με το πρόγραμμα. Αυτές οι διαδικασίες γινόντουσαν από τους επιτελείς του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιος κληρικός όρκισε τον Σαμψών και τους υπουργούς του;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, περιοριστήκατε εσείς στο να κάνετε την επίθεση κατά του Μακαρίου και έκτοτε δεν ξαναρωτήσατε τι έγινε, δηλαδή, αυτή η υπόθεσις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μετά πήγα στη μονάδα μου και ασχολήθηκα με τα καθήκοντα της μονάδας μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μάλιστα. Κατά τις ορκωμοσίες αυτών των ανθρώπων ποιοι παρίσταντο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εφόσον δεν ξέρω πού έγινε η ορκωμοσία, δεν μπορώ να ξέρω ποιοι ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από 16 πλέον μέχρι και 19, θα έλεγα εγώ, οι μονάδες που συμμετείχαν στο πραξικόπημα είχαν επανέλθει στις θέσεις τους ή έμειναν μέχρι και τη 19η του Ιουλίου στις θέσεις που εξασφάλιζαν τους

στόχους του πραξικοπήματος, δηλαδή στο ΡΙΚ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ είχα αφήσει στο ΡΙΚ ένα τμήμα, έναν ουλαμό...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σταθείτε. Στην Αρχιεπισκοπή, στο Προεδρικό Μέγαρο, ας πούμε, εκεί έμειναν αυτές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ είχα αφήσει έναν ουλαμό στο Προεδρικό Μέγαρο και έναν ουλαμό στο ΓΕΕΦ και ο άλλος ουλαμός που διέθεσα είχε επανέλθει στη μονάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προς Λεμεσό ή Πάφο είχαν μετακινηθεί μονάδες από τη Λευκωσία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το βράδυ της 15ης είχα κληθεί στο ΓΕΕΦ και μου είπαν να διαθέσω μια ίλη την επομένη, η οποία με άλλα τμήματα θα πήγαινε στην Πάφο την επομένη. Ανέφερα ότι τα τμήματα δεν είναι μηχανικώς κατάλληλα να πάνε στην Πάφο κι από εκεί και πέρα εγώ εξαιρέθηκα απ' αυτή την αποστολή. Ενδεχομένως, άλλα τμήματα να πήγαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφού πήγαν και δεν ήταν στις θέσεις τους, πήγαν σε διάφορες κατευθύνσεις και δεν ήταν στις φυσιολογικές θέσεις, δηλαδή, που έπρεπε να είναι, μήπως από το γεγονός αυτό ευνοήθηκε και η τουρκική επιτυχία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Επηρεάστηκε ασφαλώς, εφόσον δεν κινηθήκαν τμήματα να εκτελέσουν την αποστολή τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επηρέασε προφανώς και αυτή η μη επιστροφή των μονάδων στις θέσεις τους. Το ναυτικό μετείχε στο πραξικόπημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Για τον κανονιοβολισμό στην Πάφο μού είπατε δεν ξέρετε. Από πότε είχατε αρχίσει, κύριε Κορκόντζελε, να ειδοποιείστε ότι επίκειται τουρκική εισβολή, απόβαση δηλαδή; Ότι απειλείται απόβαση, διότι τελικώς κατέληξε να μη γίνει απόβαση, να γίνει αποβίβαση, αλλά απειλείται απόβαση, πότε είχατε αρχίσει να ειδοποιείστε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ, κύριε πρόεδρε, αιφνιδιάστηκα με την απόβαση. Εγώ πληροφορήθηκα το πρωί της 20ής ότι πέφτουν Τούρκοι αλεξιπτωτισταί από τον διευθυντή του 3ου Γραφείου της μονάδος μου που τους είδε στο Κιόνελι να πέφτουν και βγήκα πραγματικά έξω από το γραφείο και τους είδα να πέφτουνε. Τότε πληροφορήθηκα ότι γίνεται απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε πληροφορηθήκατε ότι γίνεται απόβαση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, αλλά δεν σας είχαν πει τα Α2, η ΚΥΠ, οι υπηρεσίες κ.λπ., δεν σας είχαν πει ο πρέσβης, ο στρατιωτικός μας ακόλουθος στην Άγκυρα, ο στρατιωτικός μας ακόλουθος στην Αγγλία, χίλιοι δύο άνθρωποι, ο ραδιοφωνικός σταθμός της Αγγλίας, το BBC, δεν θα σας έλεγαν...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν αυτό έγινε στα προϊστάμενα κλιμάκια, δεν το ξέρω. Η μονάδα μου κατ' αυτόν τον τρόπο έλαβε γνώση της αποβάσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό τον καιρό μέχρι και της 19ης το βράδυ ακούγατε BBC;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, τον ραδιοφωνικό σταθμό της Κύπρου ακούγαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το BBC το ακούγατε καθόλου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί το BBC, καλώς ή κακώς, με τη θέληση της κυβερνήσεως της αγγλικής ή όχι, έλεγε επίκειται απόβασις, βγαίνουν οι Τούρκοι, έρχονται. Εσείς δεν το ακούσατε αυτό ποτέ; Στις εφημερίδες τις κυπριακές δεν διαβάζατε ότι, ξέρω εγώ, κάτι είπε το BBC; Αλλά που τολμάγανε και οι κυπριακές εφημερίδες να γράψουν, αφού ήταν ...είχε βλέπετε καθιερωθεί το πραξικόπημα, είχε επικρατήσει. Εάν το μάθατε τέλος πάντων ή, αφού δεν το ξέρετε εσείς, δεν ενδιαφερθήκατε, εσείς είχατε την εντολή απλώς να καταλάβετε το Προεδρικό Μέγαρο, να καταλάβετε το ΡΙΚ, τα κάματε αυτά, από εκεί και πέρα δεν ρωτήσατε τίποτε; Ενισχύσατε το ΓΕΕΦ, αν θέλετε, ενίσχυσε, δεν έχει σημασία αν το κάνατε εσείς, σε δύναμη πυρός τις παράκτιες περιοχές που πιθανολογούνταν να γίνει η απόβαση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν νομίζετε, αλλά κρατούσατε τα τμήματα στις θέσεις τους στη Λευκωσία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα τμήματα ήταν στη Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, βέβαια, γιατί έπρεπε να μη διαταραχθεί η έννομη τάξη, έτσι δεν είναι; Όπως τη διαμόρφωσε η βία του πραξικοπήματος, δηλαδή, έτσι δεν είναι; Αυτή η απειλή την οποία είδατε να επαληθεύεται το πρωί της 20ής, τις πρώτες πρωινές ώρες, ζητήσατε από τον ΑΕΔ ή και από το ΓΕΕΦ οδηγίες για την απόκρουση αυτής της εισβολής; Από ποιους ζητήσατε και τι σας έλεγαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ταυτόχρονα με τη ρίψη των αλεξιπτωτιστών κατέφθαναν και οι έφεδροι οι οποίοι εκλήθησαν για επιστράτευση. Αμέσως πήρα εντολή και έστειλα ορισμένα τμήματα σε ορισμένες καίριες θέσεις. Πήγε ένα στην ΕΛΔΥΚ, πήγε ένα τμήμα στο αεροδρόμιο, πήγε και ένα τμήμα για ασφάλεια των τηλεπικοινωνιών και σε μία ή δύο ώρες μετά πήρα εντολή με τη μονάδα μου να πάω στον Γερόλακκο για να αντιμετωπίσω Τούρκους αλεξιπτωτιστάς. Δηλαδή, άρχισαν αμέσως και δίνονταν εντολές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε, δηλαδή, αρχίσαν και εδίδοντο οι εντολές αυτές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στις 5.00΄ περίπου είδα αλεξιπτωτιστές να πέφτουνε και επακολουθούσε και βομβαρδισμός των στρατοπέδων από την τουρκική αεροπορία και περίπου 6.00΄-6.30΄ άρχισα να παίρνω εντολές για να στείλω τμήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ως τις 6.00΄ τι έκανε το ΓΕΕΦ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιθανόν να έδινε σε άλλες μονάδες...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καμάρωνε τους Τούρκους που επεβιβάζοντο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιθανόν να έδινε σε άλλες μονάδες, δεν ξέρω τι έκανε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σχέδια γι' αυτή την απόκρουση κάποιας αόρατης, αν θέλετε, κάποιας αβέβαιης εισβολής υπήρχαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Υπήρχαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εφαρμόστηκαν αυτά τα σχέδια από την πρώτη στιγμή ή έστω και αργότερα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απ' ό,τι είμαι σε θέση να γνωρίζω, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τη μονάδα μου δεν εφαρμόστηκαν, αλλά και γενικότερα, νομίζω, δεν εφαρμόστηκαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε γιατί δεν εφαρμόστηκαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το ξέρω αυτό. Σε μένα υπήρχε αδυναμία εφαρμογής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να σας ρωτήσω και κάτι άλλο. Είστε ένα στρατιωτικό τμήμα, κύριε Κορκόντζελε, μικρό ή μεγάλο, και δέχεστε μια επίθεση ένοπλη από κάποιον άλλο στρατό, ξένο στρατό, είναι υποχρέωσή σας να αμυνθείτε ή πρέπει να περιμένετε οπωσδήποτε διαταγές των ανωτέρων σας κλιμακίων;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν προσβάλλομαι ο ίδιος, πρέπει φυσικά να αμυνθώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο ίδιος δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η μονάδα μου αν προσβάλλεται, πρέπει να αμυνθώ, λογικό είναι αυτό, αλλά να πάρω τη μονάδα μου να κινηθώ αυθαίρετα και χωρίς σχέδιο να πάω να κάνω κάτι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καταρχήν, λέτε ότι σχέδια υπήρχαν, αλλά δεν εφαρμόστηκαν. Γιατί; Για να εφαρμοστούν τα σχέδια, έπρεπε να διατάξουν τα ανώτερα κλιμάκια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Χωρίς διαταγή των ανωτέρων δεν μπορούσατε να αμυνθείτε δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το σχέδιο αντιμετωπίζει μια συγκεκριμένη προϋπόθεση. Για να εφαρμόσεις το σχέδιο, πρέπει να υπάρχει αυτή η προϋπόθεση, διότι αλλιώς ανατρέπεται όλη η κατάσταση, διότι πιθανόν να καταλήξει σε...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το τμήμα σας, λοιπόν, δεν εδέχετο επίθεση από την απόβαση των Τούρκων στην Κυρήνεια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν εδέχετο άμεση επίθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, δεν εδέχετο άμεση επί-

θεση. Κατά συνέπειαν δεν υπήρχε λόγος να εφαρμόσετε εσείς τα σχέδια και εσείς και η μονάδα σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα εγώ, για να εφαρμόσω το σχέδιο, έπρεπε να πάρω εντολή. Δεν μπορούσα να κινηθώ αυθαίρετα. Να πάω πού;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σταθείτε τώρα. Το ΓΕΕΦ στο σύνολό του εδέχετο επίθεση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως εδέχετο επίθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τι μέτρα, λοιπόν, έπρεπε να πάρει; Έπρεπε να περιμένει εντολή των ανωτέρων του κλιμακίων ή έπρεπε να πάρει μέτρα αμέσως αμέσου αμύνης;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έπρεπε να εφαρμόσει τα σχέδια κατάλληλα προς…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τα εφήρμοσε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εσείς τώρα, και προσωπικώς, αν θέλετε, και όσοι άλλοι αξιωματικοί, είδατε με τα μάτια σας τους Τούρκους αλεξιπτωτιστάς να πέφτουν στο κυπριακό έδαφος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τους είδα να πέφτουν στο Κιόνελι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σε κυπριακό έδαφος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, στον θύλακα που υπήρχε…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εκεί που 'πέφταν τους είδατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τους χτυπήσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν υπήρχε βεληνεκές τόσο μακριά. Δεν υπήρχαν όπλα να βάλλω από εκεί που ήμουνα εκεί κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν υπήρχαν όπλα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα όπλα δεν φτάνανε, έχουν ένα ορισμένο βεληνεκές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το βεληνεκές, να προχωρήσετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πήρα εντολή και προχώρησα μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Α, προχωρήσατε και τους χτυπήσατε; Αυτό ρωτάω. Χτυπήσατε ή τους αφήσατε και έκαναν μόνιμη εγκατάσταση; Πόσους Τούρκους αλεξιπτωτιστάς σκοτώσατε, κύριε Κορκόντζελε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η μάχη, κύριε πρόεδρε, τουλάχιστον στους αλεξιπτωτιστάς, γινόταν σε απόσταση 2 χιλιομέτρων, διότι η γραμμή επαφής ήταν στην ΕΛΔΥΚ και αυτοί 'πέφταν στο βάθος, στα όρια του Πενταδακτύλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν σας λέω την ώρα ακριβώς της πτώσεώς των. Έπεφταν τέλος πάντων και ξέρατε ότι θα δημιουργήσουν, δεν τα ξέρω εγώ τα στρατιωτικά πώς τα λένε, κάποιο προγεφύρωμα κάπου. Τους χτύπησε κανένας από τους πλησιέστερους; Καλά, εσείς δεν τους χτυπήσατε, διότι δεν είχατε όπλα με βεληνεκές, τους χτύπησε κανένας; Ο Πούλος, που είχε το πυροβολικό, τους χτύπησε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τις πρώτες ώρες δεν ξέρω αν τους χτύπησε. Μετά πραγματικά τους χτυπούσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλά μετά, αλλά λέμε, όταν 'πέφταν, πριν αγκιστρωθούν, άμα αγκιστρωθήκανε…

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν δεν υπήρχαν όπλα εκεί κοντά στον τόπο που πέφτανε, κύριε πρόεδρε, δεν μπορούσε να τους χτυπήσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το πυροβολικό τι βεληνεκές έχει;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μεγάλο βεληνεκές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μεγάλο βεληνεκές. Δεν τους έφτανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αναπτύχθηκε και προφανώς έκανε πυρά μετά, γιατί μετά, στις 5.00΄, 'πέφταν, στις 6.00΄ άρχισε πλέον ο αγώνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καλώς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε πρόεδρε, το βεληνεκές των αρμάτων των δικών του ποιο ήταν; Ήταν μικρότερο των 2 χλμ.;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το δικό σας το βεληνεκές, των αρμάτων των δικών σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το δικό μου βεληνεκές των αρμάτων δεν έφτανε από τη θέση που ήμουν. Γιατί εγώ ήμουν στο νότιο μέρος της Λευκωσίας και οι αλεξιπτωτιστές 'πέφταν στον Πενταδάκτυλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, πόσα μέτρα χρει-

αζόταν να μετακινηθούν τα άρματά σας για να φτάνει το βεληνεκές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έπρεπε να πάνε στη γραμμή επαφής και πάλι θα ήταν τα πυρά άνευ αποτελέσματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, σε 500 μ. αν πλησιάζατε, θα έφθανε το βεληνεκές των αρμάτων σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μακρύτερα, και στα 1000 μ. αρκούσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ωραία, εκεί είπατε ήσασταν στα 2.000 μ., δεν μπορούσατε να προχωρήσετε στα 1.000 μ.;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα δεν μπορούσα να προχωρήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά δεν έλαβες διαταγές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Γιατί δινόνταν διαταγές για άλλες αποστολές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα, η επιστράτευση, λέτε, που κηρύχθηκε μερική το απόγευμα της 19ης και γενική το πρωί της 20.7 πέτυχε αυτή η επιστράτευση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από πλευράς μονάδων, την οποία παρακολουθούσα εγώ, είχαν έρθει πάρα πολλοί. Η προσέλευση ήταν αθρόα. Τεθήκανε και όσοι ήταν να κρατήσω στη μονάδα τους κρατούσα, τους υπόλοιπους τους προωθούσα στη μονάδα στην οποία έπρεπε να πάνε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τους κατανείματε κανονικά, τους στείλατε στις μονάδες τους κ.λπ.;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα αυτές τις μέρες, σαν στρατιωτικό σας ρωτάω, αυτές τις μέρες από το πραξικόπημα και δώθε, μέχρι τις 20 του μηνός, υπήρχε οργανωμένος στρατός στην Κύπρο ή υπήρχαν διαλυμένα τμήματα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η μονάδα μου ήταν πολύ καλά οργανωμένη, δεν είχε πρόβλημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν υποτεθεί ότι το ΓΕΕΦ και εσείς είχατε συγκεντρωμένα τα ενδιαφέροντά σας στην απόκρουση της αποβατικής απειλής των Τούρκων, τι λέτε, θα κλαίγαμε όλοι την κυπριακή τραγωδία σήμερα; Θα υπήρχε, δηλαδή, κυπριακή τραγωδία; Εάν είχατε τα ενδιαφέροντά σας εστραμμένα όχι στο πώς θα κρατάτε το ΡΙΚ μην ανεβεί κανένας μακαριακός και πει μια λέξη εις βάρος της εννόμου τάξεως του κ. Σαμψών αλλά εάν σκεπτόσασταν να θέσετε σε εφαρμογή τα σχέδια και αν καταλαβαίνατε τον κίνδυνο που διατρέχουμε από πιθανή απόβαση στην Κυρήνεια ή στην Αμμόχωστο ή σε κάποιο άλλο λιμάνι, θα κλαίγαμε, λέτε, σήμερα την κυπριακή τραγωδία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν τα σχέδια εφαρμόζοντο, πιστεύω ότι θα αποκρούετο,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν εφαρμόζονταν τα σχέδια, λοιπόν, θα αποκρούονταν. Αποτελεσματικά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιστεύω, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στα κυπριακά νερά είχαν έρθει για ενίσχυση τα ελληνικά υποβρύχια ΝΗΡΕΥΣ και ΓΛΑΥΚΟΣ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω αν φτάσανε μέχρι τα κυπριακά νερά. Ξέρω ότι κινηθήκαν υποβρύχια, αλλά μέχρι πού πήγαν και 'γυρίσαν δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: 'Κάμαν τίποτα αυτά; 'Κάμαν τίποτα εκεί, καμιά κίνηση αυτά τα υποβρύχια στα κυπριακά νερά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν γνωρίζω τι κάνανε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αεροπορική κάλυψη από την Ελλάδα υπήρξε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί; Τι ξέρετε επ' αυτού; Διατάχθηκαν τίποτε μετακινήσεις αεροπλάνων, σμηνών;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απ' ό,τι πληροφορήθηκα, διατάχθηκαν και πήγαν μέχρι την Κρήτη τα αεροπλάνα. Από κει και πέρα δεν υπήρχε κάλυψη αεροπορική, πλην μιας περιπτώσεως που ήρθαν μεταγωγικά αεροπλάνα και 'φέραν ενισχύσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, θα ξέρετε βέβαια ότι κατά την περίοδο του '64 με φθινόπωρο του '67, δεν φαντάζομαι να μου πείτε και γι' αυτό ότι δεν το ξέρετε, ότι δεν το ακούσατε, επειδή δεν το είδατε, ότι στην Κύπρο υπήρχε μια πλήρης Ελληνική Μεραρχία, που την είχε στείλει κάποια κυβέρνηση εκεί που υπήρχε τότε. Είχε σταλεί

πράγματι μεραρχία εκεί και ήταν εγκατεστημένη στην Κύπρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν στην Κύπρο, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ Το '64 μέχρι φθινοπώρου του '67; Ποια κυβέρνηση την είχε στείλει;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω την έστειλε η κυβέρνηση της Ενώσεως Κέντρου, του Γεωργίου Παπανδρέου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αν τώρα αυτή η Μεραρχία εξακολουθούσε να μένει στην Κύπρο και τον Ιούλιο του '74, αν δηλαδή δεν είχε αποχωρήσει αυτή, θα ήταν δυνατή η επιτυχία της τουρκικής αποβατικής επιχείρησης στην Κύπρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιστεύω, όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως ακούσατε από συναδέλφους σας τι δύναμη πυρός είχε αυτή η Μεραρχία; Ήταν απλή δύναμη πυρός μιας μεραρχίας ή μεγαλύτερη ή λιγότερη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν μια μεραρχία ενισχυμένη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Φτάναμε δηλαδή σε δύναμη πυρός σώματος στρατού;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω. Το σώμα στρατού είναι μεταβλητό, δεν είναι συγκεκριμένη μονάδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Το φθινόπωρο του '67 είχε διαταχθεί και είχε πραγματοποιηθεί η αποχώρηση από την Κύπρο της Μεραρχίας αυτής; Είχε αποχωρήσει η Μεραρχία αυτή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πότε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ή τέλη '67 ή αρχάς '68.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιο ήταν το ατομικό ή το συλλογικό όργανο που διέταξε την αποχώρηση αυτής της Μεραρχίας από την Κύπρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η ελληνική κυβέρνηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή ποια ήταν κυβέρνηση τότε; Για να εξετάσουμε αν ήταν ελληνική κυβέρνηση.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η κυβέρνηση της επταετίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η κυβέρνηση της επταετίας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Παπαδοπούλου, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με ποιον επικεφαλής τότε, γιατί στη δεύτερη φάση είπατε για άλλον; Το '67 ή '68, που λέτε ότι έφυγε η Μεραρχία, ποιος ήταν αυτός που ήταν επικεφαλής και εν πάση περιπτώσει είπατε το συλλογικό όργανο ήταν η κυβέρνηση που διέταξε την αποχώρηση αυτής της Μεραρχίας, ποια κυβέρνηση ήταν θυμάστε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν η κυβέρνηση του κ. Παπαδοπούλου. Τώρα αν ήταν Πρωθυπουργός ο ίδιος ή άλλος, αλλά νομίζω αυτός ήταν που έπαιρνε τις αποφάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ουσιαστικώς ήταν αυτός. Μήπως ήταν κυβέρνησις Κόλλια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς χαρακτηρίζετε εσείς την κυβέρνηση η οποία διέταξε την αποχώρηση αυτή της Μεραρχίας; Ήθελα τον χαρακτηρισμό σας. Τι χαρακτηρισμό δίνετε σ' αυτή την κυβέρνηση, σε σχέση με τα ελληνικά συμφέροντα δηλαδή, η οποία διέταξε την αποχώρηση αυτής της Μεραρχίας και έτσι αποδυνάμωσε την υπόθεση της Κύπρου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω ότι ήταν ένα τεράστιο σφάλμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σφάλμα το χαρακτηρίζετε, τεράστιο σφάλμα; Γιατί εγώ ξέρετε, όχι μόνο εγώ, πολύς κόσμος νομίζουμε ότι έχουμε κάποια διαφορετική αντίληψη σ' αυτό το θέμα. Λέμε ότι ήταν εσχάτη προδοσία. Παρακαλώ τον κ. Μαρκόπουλο να λάβει τον λόγο.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Κορκόντζελε, φαίνεστε, σε μένα τουλάχιστον, ευαίσθητος άνθρωπος, εντούτοις πρέπει να δηλώσω, πριν αρχίσω τις ερωτήσεις μου, ότι σε όλες τις ερωτήσεις τις οποίες σας απηύθυνε ο πρόεδρος της επιτροπής μας απαντήσατε δίνοντάς μας την εντύπωση ότι είσαστε ένα ρομπότ και τίποτε άλλο. Δεν είδατε, δεν κάνατε, δεν σκεφθήκατε, σας 'δώσαν εντολή, βγήκατε από το καβούκι σας, χτυπήσατε, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα, σαν να μην είσαστε άνθρωπος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θα μπορούσα να παρακαλέσω, κύριε Μαρκόπουλε, αυτή τη βαριά φράση ρομπότ να μην τη χρησιμοποιούμε.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, λυπούμαι, αλλά αυτή είναι η εντύπωση που έχω

από τον μάρτυρα. Θα σας παρακαλέσω, κύριε μάρτυς, να μου πείτε εάν εσείς νιώσατε κάτι, όταν ακούσατε ότι η κυβέρνηση αυτή των Αθηνών θέλει να ρίξει τον Μακάριο. Ποιες ήταν οι εντυπώσεις σας; Τι συζητήσεις κάνατε και με ποιους τις κάνατε αυτές τις συζητήσεις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πραγματικά, όταν πληροφορήθηκα αυτά τα πράγματα, ένιωσα ό,τι νιώθει ο κάθε άνθρωπος, δηλαδή έβλεπα κάτι το οποίο δεν πίστευα ότι έπρεπε να γίνει και όμως...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Με ποιους το συζητήσατε αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Με τον εαυτό μου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μόνον; Με κανέναν άλλο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Και μ' αυτούς που 'δίναν την εντολή.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Όταν πήρατε την εντολή να επιτεθείτε στο Προεδρικό Μέγαρο, πάλι φυσικά θα νιώσατε ορισμένα συναισθήματα σαν κι αυτά που είπατε πριν, που αποδεικνύει σε μένα τώρα ότι πράγματι δεν είστε ρομπότ, αλλά έχετε κάποιες ευαισθησίες. Αυτή την εντολή είπατε την συζητήσατε με κάποιον, είπατε ότι εκφράσατε τις ανησυχίες σας, αυτή ήταν η έκφραση. Με ποιους;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Και με τον αγγελιοφόρο του ΓΕΣ που έδωσε την εντολή και με τον συνταγματάρχη Κομπόκη.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή στον επίλαρχο Ξανθάκο είπατε είναι σωστή η εντολή ή δεν είναι σωστή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι. Εγώ κινούμην από την αρχή ότι η Κύπρος όπως ήταν εξησφάλιζε μια ισορροπία και μια ανατροπή της ισορροπίας οπωσδήποτε δεν θα είχε καλά αποτελέσματα και γι' αυτό εξέφρασα τις ανησυχίες μου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Με τον κ. Κομπόκη το συζητήσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Και στον κ. Κομπόκη, πάλι είπα...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Συζητήσατε με τον κ. Κομπόκη τις ανησυχίες σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι εν εκτάσει. Αυτό είπα, ότι το έργο αυτό δεν είναι απλό, η ενέργεια δεν είναι σωστή, διότι εδώ υπάρχει μια κατάσταση η οποία ανατρεπόμενη...

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Με τον κ. Γεωργίτση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Θέλω να σας παρακαλέσω να μου πείτε, όταν πήρατε την εντολή να χτυπήσετε το Προεδρικό Μέγαρο, όπως σας είπε ο κ. πρόεδρος, είχατε υπόψη σας ότι μπορεί και να σκοτωθεί ο Μακάριος και το δεχθήκατε και εσείς. Πέστε μου, σας παρακαλώ, καταρχήν είχατε σκοπό να συλλάβετε τον Μακάριο ή να, εν πάση περιπτώσει, να αποδυναμώσετε τον Μακάριο, να καταλάβετε το Προεδρικό Μέγαρο. Πώς σας διέφυγε ο Μακάριος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η ενέργεια έγινε από τον δρόμο και όλος ο άλλος ο χώρος ήταν ελεύθερος. Μπορούσε να φύγει, αν ήταν μέσα. Δεν ξέρω.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή εσείς χτυπήσατε από μια πλευρά μόνο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απ' τον δρόμο.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Σας δόθηκε τέτοια εντολή να χτυπήσετε από μια πλευρά, από τον δρόμο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εμένα αυτή η εντολή μού δόθηκε, αλλά και δεν υπήρχε, νομίζω, και περιθώριο να πάει κανείς από αλλού πουθενά, εκτός αν πήγαιναν οι καταδρομείς από κάπου άλλου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν σκεφθήκατε ότι μπορεί να φύγει από κάποια άλλη δίοδο ο Μακάριος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ αυτή την εντολή είχα, να πάω από τον δρόμο και από τον δρόμο πήγα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή εσάς δεν σας ενδιέφερε αν θα φύγει ο Μακάριος ή όχι; Σας ενδιέφερε να ρίξετε τις πόρτες και τα παράθυρα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εμάς η εντολή ήταν να καταλάβουμε το Προεδρικό.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Άρα, αφού θέλετε να καταλάβετε το Προεδρικό, να καταλάβετε

ουσιαστικά το σημείον εις το οποίο διοικούσε ο Μακάριος.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τον χώρο.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν σας ενδιέφερε τι θα γίνει ο Μακάριος; Θα μείνει, θα φύγει, θα σκοτωθεί, δεν θα πεθάνει, θα διαφύγει, θα τον συλλάβετε; Ήταν φυσικό δηλαδή σαν έναν άνθρωπο ο οποίος ενεργεί για την κατάληψη ενός μεγάρου να ενεργήσει μόνο από μια είσοδο και τίποτε άλλο, από μία κατεύθυνση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, λογικό δεν ήταν. Μπορούσαν να ενεργήσουν και από άλλες κατευθύνσεις.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί δεν ενεργήσατε και από άλλες κατευθύνσεις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Διότι δεν πήρα τέτοια εντολή εγώ. Δόθηκε το σχέδιο να ενεργήσω από μια κατεύθυνση, από αυτή την κατεύθυνση, τη συγκεκριμένη.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν το εξετάσατε αυτό το πράγμα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα εκεί δόθηκε εντολή να ενεργήσω, απ' αυτή την κατεύθυνση.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Να χτυπήσετε το Μέγαρο από μια κατεύθυνση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν σας ενδιέφερε τίποτε άλλο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν με ενδιέφερε. Δεν δόθηκε εντολή άλλη.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ούτε ξέρετε πώς διέφυγε ο Μακάριος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν το μάθατε κατόπιν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έμαθα από τις εφημερίδες που γράφανε.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Είπατε ότι το βράδυ της 15ης κληθήκατε να πάτε στο ΓΕΕΦ και πήρατε εντολή να στείλετε μία ίλη για να συνεχίσει την επιχείρηση στην Πάφο. Ποια εφημερίδα μού λέτε; Εδώ το καταθέσατε το βράδυ της 15ης.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν σας είπα για εφημερίδα εγώ.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Τώρα είπατε, από τις εφημερίδες το μάθατε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έμαθα για τη διαφυγή του Μακαρίου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μα στην κατάθεσή σας είπατε ότι το βράδυ της 15ης κληθήκατε να πάτε στο ΓΕΕΦ και πήρατε εντολή να στείλετε μια ίλη για να συνεχίσετε την επιχείρηση στην Πάφο κατά του Μακαρίου. Άρα μάθατε ότι ο Μακάριος διέφυγε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όταν λέμε για τον Μακάριο, δεν εννοούμε σαν συγκεκριμένο πρόσωπο αλλά ολόκληρη την κυβέρνηση.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Σας παρακαλώ, κύριε μάρτυς, έχω την εντύπωση ότι έχετε τουλάχιστον την κοινή νοημοσύνη, αλλά κατ' εμέ φαίνεστε πολύ έξυπνος άνθρωπος. Προηγουμένως μου είπατε ότι μάθατε από τις εφημερίδες ότι διέφυγε. Για το Μακάριο μιλάγαμε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Με ρωτήσατε πώς διέφυγε και σας είπα ότι έμαθα από τις εφημερίδες πώς διέφυγε.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Το ότι διέφυγε όμως το ξέρατε την ίδια μέρα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μίλησε ο ίδιος ο Μακάριος, την ίδια μέρα μίλησε από το ραδιόφωνο.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Είπατε ότι διεπίστωσα ότι η κατάσταση ήταν πολύ άσκημη, όταν συνεχίσατε με την ίλη αυτή την επιχείρηση στην Πάφο. Τι εννοούσατε ότι η κατάσταση ήταν πολύ άσκημη, για ποιον, για τον Μακάριο ή για εσάς, για τα στρατεύματα που τον κυνηγούσαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το άσχημο, εννοώ ότι η κατάσταση εσυνεχίζετο να παίρνει αυτόν τον δρόμο τον οποίο εγώ δεν επιθυμούσα τουλάχιστον.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Από αυτή την πλευρά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από αυτή την πλευρά.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Εντούτοις, όμως, τον κυνηγούσατε τον Μακάριο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, διότι σας είπα ήταν εντολή μέχρι εκεί κι από εκεί και πέρα, όταν πήρα εντολή να στείλω ίλη, δεν πήγε η ίλη μου τελικώς.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή από τις 15 έως τις 19 εσείς ουσιαστικά ασχολούσαστε με το να

κυνηγήσετε τον Μακάριο στην Πάφο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από τις 15 του βράδυ μέχρι τις 19 εγώ ήμουν στη μονάδα μου και ασχολούμουν με τα καθήκοντα της μονάδος μου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μα είχατε στείλει όμως και την ίλη…

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, σας είπα ότι δεν έστειλα ίλη. Η διαταγή αυτή ακυρώθηκε ως προς εμένα, ως προς την επιλαρχία. Πήρα εντολή να στείλω, δεν πήγε η ίλη.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Τώρα, είπατε το εξής, ότι ρωτούσατε τους επιστρατευομένους που ήρχοντο γιατί ήρθατε εσείς, αφού δεν κληθήκατε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν είπα τέτοιο πράγμα. Απλώς είπα ότι ερωτήθηκα εάν υπήρξε διαταγή γενικής επιστρατεύσεως και είπα ότι διαταγή δεν πήρα…

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, την φράση την άκουσα και, παρακαλώ, να δούμε τα πρακτικά. Είπατε ότι ρωτούσατε γιατί ήρθατε εσείς, αφού δεν κληθήκατε, δεδομένου ότι δεν δόθηκε εντολή γενικής επιστράτευσης. Είπατε ότι στις 19 καλέσατε μερική επιστράτευση με φύλλα πορείας.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Να επαναλάβω, κύριε βουλευτά, τι έχω πει. Έχω πει ότι στις 19 το βράδυ πήρα εντολή να κάνω μερική επιστράτευση και προετοιμάστηκαν τα φύλλα…

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Από πού πήρατε εντολή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από τη διοίκηση τεθωρακισμένων.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πιο συγκεκριμένα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο διοικητής, ο συνταγματάρχης Νούσκας. Τώρα, αν την έδωσε προσωπικώς ο ίδιος ή ήταν οι επιτελείς του δεν έχει σημασία. Η διοίκηση είναι διοίκηση τεθωρακισμένων.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ποιος είπατε συγκεκριμένα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο συνταγματάρχης Νούσκας ήταν διοικητής τεθωρακισμένων. Και αρχίσαμε να προετοιμάζουμε φύλλα πορείας για να τα στείλουμε και είπα ότι όλες αυτές οι ενέργειες υπερκαλύφθηκαν από τη γενική επιστράτευση η οποία έγινε.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Έγινε γενική επιστράτευση ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, έγινε γενική επιστράτευση.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Κορκόντζελε, ο κ. Κομπόκης εδώ μας είπε ότι ένας από τους λόγους αποτυχίας των επιχειρήσεων των ελληνικών, αυτών που έγιναν ή δεν έγιναν ή θα ’θέλαν κάποιοι να γίνουν, είναι ότι δεν έγινε γενική επιστράτευση. Σας ερωτώ έγινε ή δεν έγινε γενική επιστράτευση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Με την έννοια ότι στη μονάδα μου ήρθαν όλοι οι στρατιώτες οι οποίοι προεβλέπετο να έρθουν.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Κορκόντζελε, γενική επιστράτευση είναι ένα κοινός όρος τον οποίο τον ξέρουν όλα τα παιδιά πάνω από 14 ετών.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ίσως να μην έγινα σαφής.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μα βεβαίως, γίνετε σαφής, σας παρακαλώ.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ πήρα εντολή να κάνω μερική επιστράτευση…

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, επικαλούμαι την παρέμβασή σας, δεν με ενδιαφέρει τι πήρατε εσείς. Έγινε ή δεν έγινε γενική επιστράτευση στην Κύπρο; Ο κ. Κομπόκης μάς είπε ότι δεν έγινε γενική επιστράτευση στην Κύπρο. Εσείς μας λέτε ότι…

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήρθαν όλοι οι οποίοι προεβλέπετο να έρθουν.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ποιος είπε τη φράση γιατί ήρθατε εσείς εδώ, αφού δεν κληθήκατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κανείς δεν είπε τη φράση.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν το είπε αυτό; Είναι γραμμένο στα πρακτικά. Παρακαλώ, ας σημειωθεί, κύριε πρόεδρε. Μετά την κατάπαυση του πυρός του ΑΤΤΙΛΑ Ι, όπως τον ονομάζουμε, παρακαλώ, κύριε Κορκόντζελε, να μου πείτε τι κλίμα επικρατούσε στην Κύπρο. Ευφορία, δυσφορία; Είχε τελειώσει το πραξικόπημα, επικράτησε, βέ-

βαια, η νέα κυβέρνηση του Σαμψών και έγινε και ο ΑΤΤΙΛΑΣ και επικράτησαν οι Τούρκοι, έτσι; Κατελήφθη ένα μέρος της Κύπρου. Τι κλίμα επικρατούσε μεταξύ υμών των ανωτέρων στρατιωτικών, οι οποίοι ήσαστε υπεύθυνοι και για το ένα και για το άλλο; Ήσασταν ευχαριστημένοι, δυσαρεστημένοι, τα συσχετίζατε, δεν τα συσχετίζατε τα πράγματα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι υπήρχε ευφορία.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ποιον εκείνο τον καιρό αιτιόσασταν; Δηλαδή την Κύπρο, τον εαυτό σας, την ηγεσία της Κύπρου, τη στρατιωτική ηγεσία ή την Ελλάδα, τη χούντα, που κυβερνούσε την Ελλάδα; Γιατί κάποιες συζητήσεις θα γινόντουσαν και όλοι μας, όταν συμβαίνει κάτι, δαχτυλοδείχνουμε κάποιον σαν υπαίτιο. Εσείς δεν φαντάζομαι τη θεία μοίρα να αιτιόσασταν. Κάποιος νομίζετε ότι θα ήταν υπαίτιος. Ποιον πιστεύατε εκείνη την εποχή στις συζητήσεις μεταξύ σας ότι ήταν υπαίτιος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Την Ελλάδα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή την πολιτική ηγεσία της Ελλάδος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Την ηγεσία της Ελλάδος γενικώς.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου, σας παρακαλώ, από τις 20, 21 Ιουλίου που έγινε αυτό μέχρι τις 23 Ιουλίου που έγινε η μεταπολίτευση, το βράδυ, εδώ πέρα, φαντάζομαι να γίνονταν αυτές οι συζητήσεις, για το αν πρέπει ή δεν πρέπει να πέσει αυτή η πολιτική ηγεσία η υπαίτια γι' αυτό, το καθεστώς. Εσείς συμμετείχατε σε τέτοιες;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Όταν έγινε η μεταπολίτευση, που τη μάθατε αμέσως, ικανοποιηθήκατε ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Οι υπόλοιποι, αυτοί που ήταν κατά κάποιον τρόπο στις συζητήσεις αυτές, όπως είπατε προηγουμένως, έλεγαν ότι είναι υπαίτια η πολιτική ηγεσία, ικανοποιήθηκαν για τη μεταπολίτευση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απ' ό,τι έδειχναν, ναι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου, παρακαλώ, από τις 23 Ιουλίου και εκείθεν παραμείνατε στην Κύπρο. Είχατε τα ίδια καθήκοντα που είχατε πάντοτε; Ήσασταν διοικητής της μονάδος αυτής των τεθωρακισμένων;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μέχρι ποια εποχή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μέχρι την ημέρα που έφυγα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πότε έγινε ο ΑΤΤΙΛΑΣ ΙΙ, το θυμόσαστε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στις 14 Αυγούστου.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Τι ρόλο παίξατε τότε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έλαβα μέρος στις επιχειρήσεις.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Από ποιον πήρατε εντολή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από το ΓΕΕΦ έπαιρνα εντολή.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κατά τη γνώμη σας, γιατί αποτύχαμε στις 14 Αυγούστου με τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω είχαν οι Τούρκοι υπεροχή. Είχαν στρατιωτική υπεροχή οι Τούρκοι.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Κατά τη γνώμη σας, υπήρχε δυνατότητα εκείνη την εποχή, στις 14 Αυγούστου, με τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ να νικήσει η Ελλάδα και να απωθήσει ή ελληνοκυπριακές δυνάμεις να απωθήσουν τον ΑΤΤΙΛΑ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω δεν υπήρχε στρατιωτική δυνατότητα.

ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Λιαροκάπη να λάβει τον λόγο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς, η Κύπρος ήταν ένα ανεξάρτητο κράτος. Η κυβέρνηση και η εξουσία του Μακαρίου ήταν νόμιμη και η Ελλάδα μια εγγυήτρια δύναμη. Έτσι δεν είναι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Η επέμβαση της Ελλάδας και η δική σας ήταν νόμιμη ή παράνομη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τον χαρακτηρισμό αυτό δεν θα τον δώσω εγώ, κύριε βουλευτά, αλλά οπωσδήποτε όμως η ενέργεια αυτή δεν είχε βάση, δεν είχε λογική.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή, αυτή η ενέργεια ήταν ένα σκαστό πραξικόπημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ας μου επιτραπεί να χαρακτηριστεί από πλέον αρμοδίους.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και εκ του αποτελέσματος η όλη ενέργεια ήταν μια εθνική τραγωδία, προδοσία με το αποτέλεσμα που είχαμε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το αποτέλεσμα είναι τραγικό.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ήταν δηλαδή, καθαρά πράγματα, εθνική τραγωδία, προδοσία; Πώς τη βλέπετε εσείς έστω σήμερα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ το εννοώ ότι ήταν μια τραγωδία, εθνική τραγωδία.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ποιος πήρε αυτή την απόφαση ενάντια στην Κύπρο, ποια ηγεσία, η πολιτική ή και η στρατιωτική ηγεσία των Αθηνών;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν μπορώ να το εκτιμήσω.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή, μόνοι σας ξεκινήσατε στην Κύπρο οι αξιωματικοί ή σας δόθηκαν από εδώ εντολές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ανέφερα ότι δόθηκαν εντολές, τουλάχιστον σε μένα και πιστεύω και στους άλλους, από την Αθήνα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και εδώ στην Αθήνα τότε ποιοι κατείχαν την εξουσία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η κυβέρνηση, από στρατιωτικής πλευράς, είναι γνωστοί οι αρχηγοί του ΓΕΣ κ.λπ...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Όταν λέμε στρατιωτική ηγεσία, να τα πούμε ένα-ένα. Ήταν ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο αρχηγός του ΓΕΣ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο αρχηγός του ΓΕΝ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο αρχηγός του ΓΕΕΘΑ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και, όταν λέμε πολιτική εξουσία, εννοούμε μονάχα τον Ιωαννίδη ή όλους αυτούς που αποτελούσαν εκείνο που λεγόταν τότε κυβέρνηση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η πολιτική ηγεσία ήταν όλη.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πέραν τούτου, αν, τότε ή τώρα, αν πληροφορηθήκατε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως, δεν ξέρω σε ποιον βαθμό συμμετείχε ο καθένας.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Θα τα βρουν άλλοι αυτά. Αυτοί οι οποίοι εδώ στην Ελλάδα το αποφάσισαν από κεφαλιού τους το συνέλαβαν αυτό ή είχαν καμιά ενθάρρυνση ή διαβεβαίωση ή ενίσχυση ξένης δύναμης και ποιας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Το μυαλό σας το βασανίσατε γι' αυτό, αν τυχόν ξένες δυνάμεις ή ξένη δύναμη τους ενεθάρρυναν ή τους διαβεβαίωναν δεν θα γίνει τίποτε, χτυπάτε τον Μακάριο; Τι γνώμη έχετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η γνώμη μου αυτή, ό,τι και να είναι, θα είναι αυθαίρετος.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν νομίζω να είναι αυθαίρετος, με τη λογική βγαίνει. Αρχηγοί στην Κύπρο του πραξικοπήματος είχαν ορισθεί πρώτος ο Γεωργίτσης και δεύτερος ο Κομπόκης; Αυτοί ήταν εκεί ή ήταν και κανένας άλλος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτοί. Ο Γεωργίτσης ήταν επικεφαλής.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της Ελλάδος τότε, αλλά και εσείς, όχι εσείς προσωπικά, εσείς που ήσασταν εκεί, γνωρίζατε ότι είναι άμεσος ο κίνδυνος και η απειλή από την Τουρκία εναντίον της Κύπρου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω σε ποιον βαθμό γνώριζε εδώ η Ελλάδα το αντικείμενο αυτό, δηλαδή την απειλή. Εγώ νομίζω ότι είναι άμεσος η απειλή, εγώ προσωπικά...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εν πάση περιπτώσει, με χονδρά πράγματα, υπήρχε κίνδυνος από την Τουρκία ενάντια στην Κύπρο; Ήσασταν κάτω, γιατί σας στείλανε εκεί; Υπήρχε κίνδυνος ή δεν υπήρχε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κίνδυνος υπήρχε πάντοτε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Γι' αυτό τον κίνδυνο, από τότε που έγινε η επίθεση ενάντια στον Μακάριο, τι διαπιστώσατε εσείς σαν στρατιω-

τικός που ήσαστε στην Κύπρο; Εδώ στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων υπήρχε πλήρης ετοιμότητα ή υπήρχε ανετοιμότητα; Δηλαδή, αυτοί οι κύριοι εδώ που αποφάσισαν να κάνουν το ντου ενάντια στον Μακάριο, που έβλεπαν και αυτοί ότι υπήρχε κίνδυνος από την Τουρκία εναντίον της Κύπρου, είχαν στρατιωτική ετοιμότητα, δηλαδή ήταν έτοιμοι και μόλις εκδηλώθηκε ο κίνδυνος έκαναν την επέμβαση την επιδέξια, με αεροπλάνα, με υποβρύχια, με άρματα, με άλλες ενισχύσεις ή είχαν μία πλήρη ανετοιμότητα και ανεπάρκεια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από το αποτέλεσμα φάνηκε ότι δεν υπήρχε πλήρης ετοιμότητα. Έγιναν μερικές κινήσεις, αλλά έφτασαν μέχρις ενός ορισμένου σημείου και από εκεί σταματήσαν.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εσείς πότε φύγατε από την Κύπρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τον Οκτώβριο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή, πολύ μετά το ΙΙ ΑΤΤΙΛΑ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, πολύ μετά.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτή η ανεπάρκεια που εκδηλώθηκε πριν γίνει η επέμβαση των Τούρκων συνεχίστηκε και μέχρι τον ΙΙ ΑΤΤΙΛΑ ή ανάμεσα είχαν ληφθεί άλλα μέτρα και σας ήρθαν ενισχύσεις ή το ίδιο πράγμα συνέβαινε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Την ίδια μέρα το πρωί ήρθαν στρατιώτες, αλλά έχω την εντύπωση ότι ήρθαν για να αντικαταστήσουν την ΕΛΔΥΚ. Την ίδια μέρα το πρωί της 15ης είχαν έρθει στρατιώτες στην Κύπρο, Έλληνες, αλλά νομίζω ήρθαν να αντικαταστήσουν παλαιούς, δεν ξέρω αν ήρθαν για ενίσχυση και ήταν υπό τύπον...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σας ρώτησα στη συνέχεια.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στη συνέχεια έγιναν προσπάθειες και ήρθαν καταδρομείς, έρχονταν εφόδια, αξιωματικοί ερχόντουσαν, αλλά άλλη ενίσχυση δεν έχω υπόψη μου.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Θέλω να συμπληρώσω λίγο την ερώτηση του κ. προέδρου. Παρότι είχαν διώξει τη Μεραρχία, εάν δεν γινόταν το πραξικόπημα ενάντια στον Μακάριο, εάν υπήρχε ετοιμότητα του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων εκεί κάτω, όλοι εμείς μαζί και με τον Μακάριο, ήταν βέβαιο ότι θα αποτρέπαμε την τουρκική εισβολή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν εγκαίρως ελαμβάνοντο μέτρα, πιστεύω ότι θα απετρέπετο.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Λέτε και εσείς, λένε και οι συνάδελφοί σας ότι εκτελούσατε διαταγές σαν στρατιωτικός, έτσι; Διαταγές γραπτές ή προφορικές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Οι διαταγές προφορικές ήταν σχεδόν όλες και κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων και...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και θέλω να μου απαντήσετε, αν ξέρετε, υποχρεούσθε να εκτελείτε παράνομες διαταγές ή νόμιμες διαταγές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο κανονισμός λέει ότι ο στρατιωτικός πρέπει να εκτελεί τις διαταγές και νόμιμες ή μη αφήνει στον προϊστάμενο να τις εκτιμήσει.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είστε της Σχολής Ευελπίδων και φοιτήσατε και σε άλλες σχολές, όπως είπατε, μάλιστα προοριζόσασταν και για το ΝΑΤΟ.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Στη Σχολή Ευελπίδων και στις άλλες σχολές είχατε διδαχθεί στοιχεία δικαίου και στοιχεία του στρατιωτικού ποινικού κώδικα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Του στρατιωτικού ποινικού κώδικα μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή, τον στρατιωτικό ποινικό κώδικα δεν είναι πλεονασμός να πω ότι τον ξέρετε καλύτερα και από έναν δικηγόρο, έτσι δεν είναι; Θα πρέπει να τον ξέρετε καλύτερα και από έναν δικηγόρο. Η Κύπρος ήταν Ελλάδα, ελληνισμός, και οπωσδήποτε μία φίλη και σύμμαχος χώρα κράτος, έτσι δεν είναι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο στρατιωτικός ποινικός κώδικας, αν θυμάστε, τι λέει, όποιος αξιωματικός φέρει όπλα κατά των συμμάχων του διαπράττει αδίκημα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτό το άρθρο δεν το θυμάμαι αν το γράφει ο στρατιωτικός κώδικας, γιατί είναι πολλά άρθρα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή, γενικώς το ξέρετε; Όποιος Έλληνας αξιωματικός φέρει και στρέφει τα όπλα εναντίον των συμμάχων του τουλάχιστον, γιατί η Κύπρος ήταν και Ελλάδα, διαπράττει αδίκημα. Δεν λέω για σας, για τον Έλληνα αξιωματικό.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Γενικώς, αν ο αξιωματικός αυθαίρετα πάρει το όπλο και στραφεί κατά της... οπωσδήποτε διαπράττει αδίκημα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Όποιος Έλληνας αξιωματικός ή Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων κ.λπ. με τις πράξεις και τις παραλείψεις του παραδίδει στον εχθρό ή σε άλλον προς το συμφέρον του εχθρού το εμπιστευθέν σ' αυτόν στρατιωτικό οχυρό, τη θέση που κατέχει ή την πόλη που κατέχει, διαπράττει αδίκημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Άμα το λέει ο ποινικός κώδικας, ναι.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εσείς τι λέτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αφού το λέει ο ποινικός κώδικας. Εγώ θα κρίνω τον ποινικό κώδικα;

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Προσέξτε, τώρα, όποιος αξιωματικός ή Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων ενεργεί εν γνώσει κατά τρόπο που μπορεί να ωφελήσει τον εχθρό ή να βλάψει το κράτος και τους συμμάχους του διαπράττει αδίκημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εν γνώσει του; Αφού είναι εν γνώσει του.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σας ρώτησε και ο κ. πρόεδρος, και εν κατακλείδι ειδικεύω την ερώτηση, με το πραξικόπημα, πρώτον, είναι αλήθεια ότι σκοτώθηκαν και δολοφονήθηκαν εκατέρωθεν Έλληνες, Ελληνοκύπριοι, δηλαδή άνθρωποι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ξέρω, αφού σκοτώθηκαν από τη μονάδα μου.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Τώρα πόσοι είναι θα τους βρούμε, αν και μπορούσατε να μας πείτε ότι από τη μονάδα σας σκοτώθηκαν τόσοι ή από τους αντιπάλους σκοτώθηκαν τόσοι.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στη μονάδα μου έχω πει πόσοι σκοτωθήκανε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεύτερον, τραυματίστηκαν, φυλακίστηκαν και ταλαιπωρήθηκαν πολίτες απ' αυτό που έγινε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πολίτες δεν ξέρω, αλλά στρατιώτες τραυματίστηκαν.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Έγιναν, γενικώς όχι μόνο για το Μέγαρο του Μακαρίου, σημαντικές καταστροφές, φθορές, λεηλασίες, κλοπές, όπως είπατε προηγουμένως, υλικού, απώλειες πραγμάτων και άλλων πολύτιμων αντικειμένων απ' αυτό που έγινε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έγιναν ζημιές οπωσδήποτε, δεν ξέρω αν έγιναν κλοπές πολυτίμων αντικειμένων, δεν το γνωρίζω και όπως πληροφορήθηκα ότι είχαν παρθεί υλικά από την Αρχιεπισκοπή.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Τελικά τώρα απ' αυτό το οποίο έγινε το 37% της Κύπρου διακατέχεται από τις ορδές του ΑΤΤΙΛΑ σήμερα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ξεριζωθήκαν χιλιάδες Ελληνοκύπριοι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Έχουμε πολλούς αγνοούμενους;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έχουμε.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και, στον όρκο που δώσατε, σήμερα σαν Έλληνας αξιωματικός έχετε συναίσθηση και συνείδηση αυτής της μεγάλης τραγωδίας, προδοσίας που έγινε στην Κύπρο; Το συναισθάνεσθε, το συνειδητοποιήσατε, ότι αυτό που έγινε κάτω ήταν μια ασυγχώρητη πράξη εθνικής τραγωδίας, προδοσίας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ θα σταματήσω στο εθνική τραγωδία.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Για προδοσία δεν πάει το μυαλό σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Για προδοσία δεν νομίζω ότι υπήρξε Έλληνας, ο οποίος σκέφτηκε να...

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν λέω ότι σκέφτηκε Έλληνας, αυτό το οποίον έγινε, πάρτε το εκ του αποτελέσματος, ήταν πράξη προδοσίας; Τον νομικό χαρακτηρισμό θα τον κάνουν άλλοι, αλλά εμείς χοντρά το λέμε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ακριβώς εγώ πιστεύω ότι ήταν μια τραγωδία.

ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Τελείωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπαστεφανάκη να πάρει τον λόγο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Κορκόντζελε, θα ήθελα από την αρχή να σας πω ότι εδώ σήμερα δεν σας καλεί ένας πρόεδρος και 30 βουλευτές για να κουβεντιάσετε. Εδώ σας καλεί σήμερα ο ελληνισμός, σας καλεί το έθνος, σας καλεί ο ελληνικός λαός, γιατί απαιτεί να μάθει την αλήθεια για όλα αυτά που συνέβησαν στην Κύπρο. Και μέχρι τούτη την ώρα τουλάχιστον, επιτρέψτε μου να σας το πω, με τα δεν και με τα όχι σας δεν έχετε διαφωτίσει στο ελάχιστο αυτή την Επιτροπή, που εκπροσωπεί τον ελληνικό λαό. Σας παρακαλώ πάρα πολύ, δεν μπορείτε να μας πείσετε ότι δεν ξέρετε τίποτα απ' όσα έγιναν στην Κύπρο. Για να είμαι πιο σαφής, στη Σχολή Ευελπίδων ήσαστε ο πρώτος στην τάξη σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τι σημαίνει αυτό, κύριε Κορκόντζελε; Ότι δεν είστε ένας τυχαίος άνθρωπος. Έχετε νοημοσύνη αυξημένη τουλάχιστον. Είναι έτσι ή δεν είναι; Γιατί μας παρουσιάζετε μια εικόνα εντελώς αντίθετη σήμερα εδώ καταθέτοντας.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είμαι υποχρεωμένος να σας πω αυτά τα οποία γνωρίζω και να μην πω πράγματα τα οποία δεν γνωρίζω.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αν μας λέγατε όσα γνωρίζετε, θα ήμαστε ευχαριστημένοι και εμείς και ο λαός. Φοβούμαι πως δεν μας λέτε αυτά που γνωρίζετε, τέλος πάντων.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ακριβώς αυτά γνωρίζω κύριε...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Να μπούμε στις ερωτήσεις κατευθείαν, κύριε Κορκόντζελε. Σας ρώτησε ο πρόεδρος κατ' επανάληψη και απαντήσατε στερεότυπα: εγώ εξετέλεσα διαταγές. Αν σας διέτασσαν, κύριε Κορκόντζελε, να αυτοκτονήσετε, το είπε, αλλά δεν επέμεινε ο κ. πρόεδρος, θα αυτοκτονούσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο κανονισμός, κύριε βουλευτά, είναι σαφής και λέει ότι ο αξιωματικός δεν κρίνει τις διαταγές που παίρνει, αλλά τις εκτελεί.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σύμφωνοι, παίρνατε λοιπόν την εντολή, τη διαταγή να αυτοκτονήσετε, θα το κάνατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Οι εντολές δεν είναι παράλογες. Μέχρι ενός ορίου υπάρχουν διαταγές τις οποίες τις εκτελείς ή όχι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν μου απαντήσατε, θα αυτοκτονούσατε, κύριε Κορκόντζελε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα δεν είναι ερώτηση αυτή.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σας ερωτώ και είναι σωστή η ερώτηση, αν σας διέτασσε το ΑΕΔ, ο Μπονάνος, να αυτοκτονήσετε, θα το κάνατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν θα το έκανα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θεωρείτε δηλαδή μεγαλυτέρας σημασίας το γεγονός του να αυτοκτονήσετε εσείς παρά να θυσιάσουμε τον κυπριακό ελληνισμό, να συρρικνώσουμε γενικότερα τον ελληνισμό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κύριε βουλευτά, νομίζω ότι δεν θυσίασα τον ελληνισμό εγώ.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Έτσι νομίζετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Και τώρα ακόμα έτσι νομίζετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ εξετέλεσα μια διαταγή την οποία την πήρα σαν στρατιωτικός και έπρεπε να την εκτελέσω και ούτε μπορούσα από θέση της δικής μου μονάδος να κρίνω την κατάσταση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν μπορούσατε. Λυπούμαι γι' αυτό. Πάμε παρακάτω. Κάποια στιγμή σάς τηλεφωνεί ο Γαλατσάνος και σας λέει να συμμορφωθείτε με τις όποιες διαταγές θα λάβετε αργότερα σχετικά με την ανατροπή του Μακαρίου. Καταρχήν το χαρακτηρίζετε πραξικόπημα, ναι ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τη νομική...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αφήστε τα νομικά. Εσάς ρωτάω. Δεν είναι θέμα νομικό αυτό, είναι θέμα της καθημερινής πρακτικής και της συνείδησης του λαού.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν η ανατροπή της κυ-

βερνήσεως θεωρείται πραξικόπημα, είναι πραξικόπημα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν το κατάλαβα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν η ενέργεια ανατροπής κυβερνήσεως είναι πραξικόπημα, είναι πραξικόπημα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάλιστα. Και είναι λογικό, ναι ή όχι, να σχεδιαστεί ένα πραξικόπημα, να λάβουν μέρος και να το εκτελέσουν κάποιοι συγκεκριμένοι αξιωματικοί και αυτοί προηγούμενα να μην έχουν κάνει καμιά σύσκεψη; Να μην ξέρει δηλαδή ο ένας αν ο άλλος συμφωνεί; Είναι λογικό αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Λογικό δεν είναι, αλλά, όπως έχω αναφέρει, το πραξικόπημα ήταν εντελώς ανοργάνωτο και ίσως και να έπρεπε να αποτύχει κανονικά.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Υπήρχε ή δεν υπήρχε δυνατότητα, κύριε Κορκόντζελε, ένας άλλος αξιωματικός με άλλο αίσθημα ευθύνης στη θέση σας να αρνιόταν να συμμετάσχει σ' αυτή την αποστολή, ας την πούμε τώρα έτσι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω αν θα αρνιόταν. Τουλάχιστον δεν αρνήθηκε κανείς.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δηλαδή, δεν πιστεύετε ότι αξιωματικός στη θέση σας θα αρνιόταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι θα αρνιόταν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό είναι πάρα πολύ επικίνδυνο που λέτε τούτη την ώρα και με βάζετε σε σκέψεις και σε ανησυχίες. Θέλετε δηλαδή να μας πείτε ότι πριν δεν ξέρατε τίποτε εσείς, αλλά κάποια ώρα παίρνετε εντολή χτυπήστε το Προεδρικό Μέγαρο και με ελαφρά την καρδιά πήγατε να εκτελέσετε μια αποστολή, ένα κατόρθωμα. Έτσι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτό το λέτε εσείς.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όχι, εσείς το λέτε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ λέω τι έγινε. Εγώ λέω πήρα εντολή και πήγα και εξετέλεσα την αποστολή μου, το ελαφρά τη καρδία είναι άλλο θέμα. Το ελαφρά τη καρδία το λέτε εσείς.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν ήταν ελαφρά η καρδιά σας τότε δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ σας είπα ότι έκρινα το πράγμα...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Υποψιαστήκατε, κύριε Κορκόντζελε, ότι αυτό το γεγονός θα αύξανε τα προσχήματα της Τουρκίας για επέμβαση, ναι ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω αν θα αύξανε τα προσχήματα. Ήξερα όμως...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ακούστε, μη μου λέτε δεν ξέρω. Πείτε δεν θέλω να καταθέσω, να πάτε σπίτι σας, αλλά εδώ δεν μπορείτε να μας κοροϊδεύετε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ακούστε, κύριε βουλευτά...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κοινή λογική διαθέτουμε και εμείς.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ δεν είμαι επιθετικός. Εγώ σας λέω το εξής, ότι εάν η Τουρκία έψαχνε να βρει αφορμή να επέμβει και αυτή η αφορμή εδόθη με το πραξικόπημα αυτό είναι άλλο θέμα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το υποψιαστήκατε αυτό σαν ενδεχόμενο, ναι ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Υποψιάστηκα ότι θα ανετρέπετο η κατάσταση και μπορεί να ήταν ενδεχόμενο και αυτό.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το αποδεχθήκαμε όμως στη συνέχεια. Γι' αυτό ρωτώ, ότι, ενώ το υποψιαστήκατε, αποδεχθήκατε να δώσετε το δικαίωμα, το πρόσχημα στην Τουρκία για επέμβαση.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα μπορεί να επενέβαινε και η Αγγλία, δεν ήταν θέμα Τουρκίας. Μπορεί να μην επενέβαινε καθόλου και να ήταν μια άλλη κατάσταση...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πήρατε λοιπόν εντολές και εκτελέσατε. Πήγατε στο Προεδρικό Μέγαρο. Εγώ δεν έτυχε να το δω μετά τα γεγονότα και δεν ξέρω την εικόνα του την ακριβή, είδα κάποιες φωτογραφίες στην εφημερίδα και είδα ότι το Προεδρικό Μέγαρο σε κάποια του σημεία είχε γκρεμιστεί, είχε πέσει. Είναι έτσι ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είχε καεί.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πέρα από το καεί,

φαινόντουσαν οι βολές πάνω στους τοίχους του Προεδρικού Μεγάρου.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω να έγιναν βολές πάνω στους τοίχους...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Κορκόντζελε, μιλώ την ελληνική γλώσσα και ρωτώ συγκεκριμένα. Δεν νομίζετε ή δεν είναι έτσι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι έγιναν βολές.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τι ήταν; Εξηγήστε μου. Αν δεν υπήρχε η πρόθεση απ' όλους αυτούς τους πραξικοπηματίες και από εσάς να συλληφθεί ή να σκοτωθεί ο Μακάριος, για ποιον λόγο διατάχθηκε στη συνέχεια μετά τη διαφυγή του το κυνηγητό του με ένοπλα τμήματα στην Πάφο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Προφανώς όχι για να συλληφθεί.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αλλά γιατί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απλώς, επειδή εκεί πέρα υπήρχε πάλι η κυβέρνηση Μακαρίου.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Γιατί λοιπόν διετάχθησαν τα τμήματα να πάνε προς την Πάφου, αφού δεν πήγαν για να συλληφθεί. Τι θα κάνανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Θα επέβαλλαν την κατάσταση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα επέβαλλαν, λοιπόν, μια καινούργια κατάσταση. Με ποιον τρόπο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Με τα όπλα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δηλαδή τι θα γινότανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Θα γινόταν μάχη.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μπορούσε να σκοτωθεί και εκεί ο Μακάριος, ναι ή όχι, αφού θα γινόταν μάχη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι. Εκεί αποκλείεται.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Γιατί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Γιατί δεν υπήρχε περίπτωση να είναι μες στη μάχη, δεν υπήρχε λόγος να είναι μες στη μάχη ο Μακάριος.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Πού θα ήτανε; Θα έκανε μπάνιο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η μάχη δε γίνεται σ' όλη την έκταση. Η μάχη είναι σ' έναν τομέα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Κορκόντζελε, για όνομα του Μεγαλοδύναμου, πάτε να καταργήσετε την κυβέρνηση και τον Εθνάρχη Μακάριο στην Πάφο, πού θα γινόντουσαν οι μάχες; Σε απόσταση 10 χιλιομέτρων από εκεί που ήταν ο Μακάριος και η κυβέρνηση ή ακριβώς εκεί που βρισκότανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εκεί που ήταν τα τμήματα που τον προστάτευαν. Όπου ήταν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό δεν λέμε; Κοντά στο νου κι η γνώση. Προσπαθείτε συνέχεια να αδικείτε τη νοημοσύνη και τη δική σας και τη δική μας.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο πρώτος που εξασφαλίζουμε, κ. βουλευτά, δεν είναι μέσα στο τμήμα που μάχεται.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα κάνατε μάχη με δυνάμεις που προστάτευαν τον Μακάριο, που τον είχαν κυκλώσει για να σώσουν τη ζωή και αυτουνού και των μελών της κυβέρνησής του. Ναι ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Θα γινόταν μάχη για να επιβληθεί η κατάσταση η οποία επικράτησε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ήθελα να ήξερα, καταλαβαίνετε τι μου απαντάτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταλαβαίνω τι σας απαντάω, αλλά εσείς δεν καταλαβαίνετε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό μου αρκεί. Αν καταλαβαίνετε, ειλικρινά, μου αρκεί. Είπατε προ ολίγου ότι εσείς τελικά δεν πήρατε χαμπάρι, δεν πήρατε μυρουδιά για το τι προετοιμάζονταν να κάνουν οι Τούρκοι, παρά μόνο το πρωί που είδατε να πέφτουν οι αλεξιπτωτιστές. Είναι έτσι ή δεν είναι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δηλαδή, κύριε Κορκόντζελε, σας σούβλιζαν το αρνί κάτω από τη μύτη και εσείς δεν παίρνατε μυρουδιά; Ο πρώτος στην τάξη στη Σχολή Ευελπίδων και θέλετε να μας πείσετε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Για να πάρεις μυρουδιά πρέπει να έχεις πληροφορίες. Άμα δεν έχεις πληροφορίες, δεν μπορείς...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Όλοι οι άλλοι που ήρθαν από εδώ πέρα είπαν ότι είχαν πληροφορίες, εσείς με αυτούς δεν κουβεντιάζατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιθανόν να είχαν πληροφορίες...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εσείς με αυτούς δεν κουβεντιάζατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, πού να τους βρω να κουβεντιάσω;

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ήσαστε αποκομμένος, δηλαδή, από το υπόλοιπο ΓΕΕΦ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ ήμουν στη μονάδα μου, το ΓΕΕΦ ήταν στο ΓΕΕΦ.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Καμιά επικοινωνία με όλους τους αξιωματικούς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν είχα επικοινωνία.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Καμιά λοιπόν. Γίνεται η επέμβαση της Τουρκίας. Εδώ μας μίλησαν άλλοι για αποβίβαση, συνάδελφοί σας αξιωματικοί και, αν δεν κάνω λάθος, ο ίδιος ο αρχηγός του πραξικοπήματος μίλησε για αποβίβαση των Τούρκων. Τι σημαίνει αυτό που εγώ δεν το καταλαβαίνω, κύριε Κορκόντζελε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ότι δεν συνάντησαν αντίσταση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είναι αληθές αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αφού το είπε ο υπεύθυνος για την άμυνα της Κύπρου, προφανώς είναι αληθές.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το είπε εκείνος. Εσείς τι λέτε; Εσάς ρωτώ τώρα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα εγώ δεν είχα προσωπική άποψη της καταστάσεως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν είχατε, δεν μάθατε μετά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μετά έλαβα μέρος στον πόλεμο. Έγιναν μάχες.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν μάθατε μετά αν έγινε αποβίβαση, όπως είπε ο αρχηγός τότε του ΓΕΕΦ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αφού δεν έγινε αντίσταση; Αφού δεν εκδηλώθηκε αντίσταση, προφανώς, έγινε μια απόβαση άνευ αντιστάσεως.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτή την πράξη, αυτή την ενέργεια, του να σας έχει στείλει κάτω ο ελληνικός λαός για να προστατεύσετε την Κύπρο και όχι μόνο δεν την προστατεύσατε, αλλά αμαχητί οι Τούρκοι αποβιβάστηκαν, πώς τη χαρακτηρίζετε εσείς, κύριε Κορκόντζελε, απλώς τραγωδία ή προδοσία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ ανέφερα και στον προηγούμενο...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το άκουσα, αλλά επιμένω σ' αυτό. Μ' αυτά τα χαρακτηριστικά, μ' αυτά τα πραγματικά γεγονότα το χαρακτηρίζετε ακόμα μόνο τραγωδία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τραγωδία, ναι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μόνο τραγωδία. Έγινε ο ΑΤΤΙΛΑΣ Ι και μεσολάβησε ένα χρονικό διάστημα για να γίνει και ο ΑΤΤΙΛΑΣ ΙΙ. Πληροφορηθήκαμε από άλλους μάρτυρες που ήρθαν στην Επιτροπή μας, κύριε Κορκόντζελε, ότι σ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα η Τουρκία ενίσχυε τις προσβάσεις που είχε δημιουργήσει πάνω στο νησί με απόβαση ή αποβίβαση μάλλον άλλων στρατευμάτων, έτσι ώστε να γίνουν ισχυρότερες οι θέσεις της. Είναι ακριβές αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απεδείχθη εκ των υστέρων ότι πραγματικά είχαν ενισχυθεί από την επόμενη φάση.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εκ των υστέρων, κύριε Κορκόντζελε, γιατί εδώ μας είπαν ότι το ήξεραν, το έβλεπαν ότι το έκαναν.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτοί που το κατέθεσαν πιθανόν να το έβλεπαν.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτή την κίνηση την τουρκική μπορούσε να την κάνει και η ελληνική πλευρά, ναι ή όχι; Όπως εκείνοι δηλαδή ενίσχυαν τα προγεφυρώματά τους, μπορούσαμε και εμείς να ενισχύσουμε το υπόλοιπο κυπριακό έδαφος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έπρεπε να το επιδιώξουμε.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το επιδιώξαμε; Το έπρεπε δεν μου αρκεί εμένα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μερικώς, είδα ότι ήρθαν καταδρομείς, ήρθαν πολεμοφόδια...

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό το άκουσα, κύριε Κορκόντζελε, έγιναν όσα μπορούσαν να γίνουν εν πάση περιπτώσει;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω μπορούσαν να γίνουν περισσότερα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ακούσατε από συναδέλφους σας, αν όχι ο ίδιος, ότι, όταν ανέφεραν προς το ΑΕΔ ότι πέφτουν αλεξιπτωτιστές, έρχονται αεροπλάνα τούρκικα και βομβαρδίζουν, γίνεται η αποβίβαση στις κυπριακές ακτές, από εδώ απαντούσαν αυτοσυγκρατηθείτε, μπλοφάρουν οι Τούρκοι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το άκουσα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό πώς το χαρακτηρίζετε; Πέφτουν αλεξιπτωτιστές, αποβιβάζονται οι Τούρκοι στην Κύπρο και, αφού τα ξέρουν όλα αυτά, γιατί μεταφέρονται οι πληροφορίες, απαντούν αυτοσυγκρατηθείτε, δεν πρόκειται να γίνει απόβαση, μπλοφάρουν οι Τούρκοι; Πώς το χαρακτηρίζετε, κύριε Κορκόντζελε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τι να χαρακτηρίσω; Αυτό δεν χαρακτηρίζεται.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είναι δηλαδή αχαρακτήριστο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω αχαρακτήριστο.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αχαρακτήριστο. Κύριε Κορκόντζελε, μετά τη μεταπολίτευση εσείς σαν από τα βασικά στελέχη που έλαβαν μέρος στο πραξικόπημα ενάντια στον ελληνισμό πλέον, για μένα στον ελληνισμό και όχι μόνο για μένα αλλά για όλη τη συνείδηση του ελληνικού λαού, αποστρατευθήκατε; Σας αποστράτευσε δηλαδή η ηγεσία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Γιατί; Αν μπορείτε, να μου δώσετε μια απάντηση. Γιατί άλλοι είδα ότι αποστρατεύθηκαν. Ήρθε εδώ πέρα προχθές ο κ. Σκλαβενίτης και είπε με αποστράτευσαν. Εσάς γιατί όχι; Αυτό θέλω να καταλάβω, γιατί δεν το καταλαβαίνω.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Γιατί προφανώς εκτίμησαν τα πράγματα όπως ήταν στην πραγματικότητα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τον βαθμό της ευθύνης του καθενός.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάλιστα. Πότε αποστρατευθήκατε, κύριε Κορκόντζελε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πέρυσι.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Με βαθμό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Υποστράτηγου.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τουλάχιστον τώρα, μετά από όλα αυτά τα γεγονότα και τις συνέπειές τους, μετά από όλα που ακούσατε, όσα δεν είδατε στην Κύπρο, θα ήθελα ειλικρινά να μου απαντήσετε: Αισθάνεσθε το βάρος της τεράστιας ευθύνης που φέρετε για το ότι συρρικνώθηκε ο ελληνισμός και κινδυνεύει ακόμη να συρρικνωθεί περισσότερο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ αισθάνομαι το βάρος γι’ αυτά τα οποία έκανα, κύριε βουλευτά.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εγώ άλλο σας ρώτησα. Συγκεκριμένη ήταν πάλι η ερώτησή μου και θα την επαναλάβω. Συναισθάνεσθε το βάρος της ευθύνης σας για τη συρρίκνωση του ελληνισμού και για τον κίνδυνο που υπάρχει, είναι υπαρκτός, να συρρικνωθεί ακόμα περισσότερο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ αισθάνομαι το βάρος της ευθύνης γι’ αυτό το οποίο εξετέλεσα.

ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αφήνω το μικρόφωνο, κύριε Κορκόντζελε, εκφράζοντας τη βαθιά μου λύπη για την εδώ παρουσία σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Λιβανό να λάβει τον λόγο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, κάντε ένα σχέδιο του Μεγάρου με τον δρόμο και πού πήγατε εσείς.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εδώ ήταν το Μέγαρο, εδώ ήταν ο δρόμος, ο περίβολος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς από πού έρχεστε; Κι από εδώ και από εδώ; Το Μέγαρο είναι εκεί. Κι από πού μένει αφύλακτο και πού είναι το ρέμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το ρέμα είναι εδώ πίσω. Από εδώ είναι αφύλακτο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς λοιπόν έρχεστε από εδώ και βάλλουν τα άρματα προς τα εδώ.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στον χώρο εδώ όπου υπήρχε αντίσταση.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Υπάρχουν κτίρια και...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν βάλλουμε στα κτίρια...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς λοιπόν από πού βάλλετε, κύριε μάρτυς; Από πού βάλλουν τα άρματα τα οποία εσείς...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από δω βάλλουν...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Προς τα πού βάλλουν σας ερωτώ.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το προαύλιο είναι έτσι και εδώ ήταν η Προεδρική Φρουρά. Και βάλλουν εδώ που ήταν οι αντιστάσεις.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Βάλλουν δηλαδή και εδώ και εδώ και σε όλα αυτά, όλα αυτά είναι τόξα...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όπου ήταν αντιστάσεις.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άρα, αν είχε έρθει εδώ ένα τμήμα δικό σας, άλλου συναδέλφου σας, θα εβάλλετο και εκείνο, δεν είναι έτσι; Αφού χτυπάτε έτσι... Τόξα δικά σας είναι, άρα, εάν εδώ βρίσκονται αξιωματικοί συνάδελφοί σας, θα τους σκοτώσετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, αν ήταν αντίπαλα, αλλά δεν ήταν ανάγκη να ήταν πάνω στο ύψωμα, μπορεί να ήταν απέναντι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάντως, από την ώρα που τα τόξα, τα οποία εσείς κάνατε με το χέρι σας, βάλλουν σε όλο αυτό τον χώρο, εφόσον εδώ άνθρωποι, οποιουδήποτε είδους άνθρωποι, εσείς μπορείτε να τους σκοτώσετε. Σύμφωνοι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν ανέβαιναν πάνω στον χώρο, ναι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άρα λοιπόν είναι και για την Επιτροπή και για εσάς σαφές ότι δεν μπορεί εδώ να καλυφθεί ο χώρος...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, μπορεί να καλυφθεί ο χώρος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εν γνώσει ότι μπορεί να τους σκοτώνατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν θα σκοτωθούν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Βάλλετε από εδώ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτό είναι ύψωμα, εδώ υπήρχε χαράδρα πίσω και απέναντι πάλι άλλος αξιωματικός, άρα λοιπόν, αν πιανόταν ο χώρος απέναντι, δεν θα υπήρχε κίνδυνος από κανέναν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εάν είναι πιο εδώ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν είναι απάνω στον χώρο...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή, εσείς κυκλώνετε από κάτω, οι άλλοι από πάνω...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν πλησιάσουν φυσικά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άρα, λοιπόν, αποδεικνύεται, κύριοι συνάδελφοι, ότι αυτά τα οποία λέει ο Κομπόκης, ότι άφησε ακάλυπτο επίτηδες από πίσω τον χώρο, είναι ψευδέστατα, διότι πραγματικά ο μάρτυς λέει έτσι όπως μάλιστα με το χειρόγραφό του, παρακαλώ στα πρακτικά το χειρόγραφο, διότι έχει σημασία, σκοτώνει όποιον υπάρχει απέναντι άμα πλησιάσει. Άρα δεν είναι δυνατόν πλέον, όλα αυτά τα τόξα είναι βολές, δεν είναι δυνατόν επομένως να βάλλει...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπε ο κ. μάρτυς, παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι, τι είπε σε μένα; Ότι, εάν μεν οι άνδρες αυτοί, διότι είναι ύψωμα, κάτσουν στο χαράκωμα κάτω –εκεί είναι ένας ξηροπόταμος, δεν είναι;– δεν κινδυνεύουν. Εάν όμως ανέβουν για να κυκλώσουν το Μέγαρο, τότε κινδυνεύουν να σκοτωθούν. Είναι έτσι, κύριε μάρτυς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν ανεβούν απάνω στο ύψωμα στο οποίο είναι το Προεδρικό, βεβαίως, θα έχουμε... αλλά εάν όμως...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Παρακαλώ να ακούσουν αυτό. Εάν ανέβουν στο ύψωμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν όμως πιάσουν πίσω τη χαράδρα...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το είπαμε. Εάν είναι στη χαράδρα, δεν κινδυνεύουν. Εάν ανέβουν προς τα πάνω να κυκλώσουν, φονεύονται, κύριε μάρτυς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Άλλη απορία έχετε;

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ο μάρτυς είπε σε κάποιον συνάδελφο, δεν ξέρω, ότι στο πίσω μέρος καταδρομείς μόνο μπορούσαν να πάνε, δεν μπορούσαν να πάνε τα άρματα. Αυτό είπε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφήστε, υπάρχουν τα πρακτικά, προχωρήστε στη συνέχεια και θα δούμε τι είπε ο μάρτυς. Παρακαλώ, κύριε Λιβανέ, συνεχίστε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Θέλει ο κ. ναύαρχος κάτι να ρωτήσει επ' αυτού.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Θεωρώ ότι είναι αυθαίρετο συμπέρασμά σας.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το δικό μου; Ξαναρωτώ τον μάρτυρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με συγχωρείτε πάρα πολύ, τι σημασία έχει αν είναι αυθαίρετο κατά την κρίση του κυρίου... Μα δεν είναι ανάγκη...

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ελέχθη ότι καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι ...

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, κύριε Μπαντουβά, επί της διαδικασίας τώρα. Η παρεμβολή του κ. Βασιλειάδη, ίσως, υπήρξε αποτέλεσμα κάποιας ατυχούς λέξεως την οποίαν είπε ο κ. Λιβανός. Προφανώς, όμως, δεν την είπε με την έννοια ότι καταλήξαμε όλοι μας εις το συμπέρασμα, αλλά ότι κατέληξε αυτός. Συνεπώς, η παρεμβολή νομίζω πως είναι άσκοπη και παρακαλώ θερμότατα, αν δημιουργούνται τέτοια ζητήματα, ας τίθενται υπόψιν μου, διότι αυτή η διάστασις απόψεων επί του νοήματος των εκφράσεων ενός μέλους της Επιτροπής από άλλο μέλος της Επιτροπής ίσως δεν είναι σωστή. Παρακαλώ, συνεχίστε, κύριε Λιβανέ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, επειδή θεωρώ την ερώτηση την οποία έκαμα την σημαντικότερη...

ΖΑΪΜΗΣ: ...εγώ δεν έχω προσωπικά με κανέναν, αλλά δεν μπορεί να συνεχίσει, όταν ο μάρτυς την ώρα που μιλάει διακόπτεται και του λένε ως εκεί. Μα έτσι δεν εκφράζεται ο μάρτυς, γιατί μπορεί να σταματήσει ο καθένας εκεί που θέλει. Πρέπει να ολοκληρώνει τη φράση του τουλάχιστον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Έχει δίκιο ο κ. Ζαΐμης στο σημείο αυτό. Δεν μπορούμε να λέμε ώς εκεί. Λοιπόν. Παρακάτω...

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ο καθένας από μας, όταν ρωτάει εδώ, δεν ρωτάει για λογαριασμό του. Εγώ θέλω να φωτιστώ από τις απαντήσεις που παίρνει ο κ. Λιβανός, ο κ. Παπαστεφανάκης. Εδώ, λοιπόν, έκανε ένα σχέδιο, δεν ξέρω τι έκανε, το ξέρει ο κ. Λιβανός και ο κ. μάρτυς, εγώ δεν το ξέρω και φαντάζομαι και κανένας από τους συναδέλφους. Ας μας το πει με την άδειά σας...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Καταρχήν, το σχέδιο δεν μπορεί να κρατηθεί στα πρακτικά. Κι αν κρατηθεί στα πρακτικά δεν μπορεί να έχει, πρόχειρο είναι... τέλος πάντων. Παρακαλώ τον κ. Λιβανό να συνεχίσει.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επαναλαμβάνω την ερώτηση. Ο κ. μάρτυς έκανε ένα σχέδιο και, μετά μεγάλη επιμονή την οποία επέδειξα, έβαλε και βέλη με τα οποία δείχνει τα άρματα τα οποία διευθύνει, προς ποια σημεία βάλλουν. Δείχνει, λοιπόν, με το σχέδιο που έχει κάνει και τον περίβολο του Προεδρικού Μεγάρου, ότι τα άρματα αυτά βάλλουν κατευθείαν προς ορισμένες κατευθύνσεις. Καλύπτουν, επομένως, όλο τον χώρο ο οποίος είναι μπροστά. Τον ερωτώ τον κ. μάρτυρα εάν είναι δυνατόν, εφόσον βάλλουν τα άρματα αυτά, να σκοτώσουν οποιονδήποτε βρίσκεται από πίσω. Και ο κ. μάρτυς απήντησε, εάν μεν είναι στη χαράδρα, διότι είναι ύψωμα, όπως μας λέει και το ξέρουμε όλοι ότι είναι ύψωμα, το έχουμε δει, απαντά ότι δεν κινδυνεύουν, διότι είναι στο χαράκωμα. Είναι ακριβώς εκείνος ο ξηροπόταμος απ' όπου έφυγε ο Μακάριος. Εάν, όμως, άνδρες ανέβουν από εκεί και πάνω για να κυκλώσουν το Προεδρικό Μέγαρο, τότε είναι μάλλον βέβαιον ότι θα βληθούν από τα άρματα. Εδώ, λοιπόν, έχουμε το σχέδιο και από εδώ έρχονται τα άρματα του κ. μάρτυρος, τα έχει βάλει με το χέρι και δείχνουν ότι βάλλουν εδώ, εδώ είναι η χαράδρα από πίσω, που, εάν μεν είναι κάτω οι άνθρωποι, δεν σκοτώνονται, εάν ανέβουν απάνω, σκοτώνονται. Το καταλάβατε, κύριε ναύαρχε;

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Εάν μένανε στη χαράδρα, αυτό θα το πει ο κ. μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Βασιλειάδη, με συγχωρείτε, ρωτάτε, αλλά να μη ρωτάτε τον κ. Λιβανό. Να έρθει η σειρά σας και θα ρωτήσετε τον κ. μάρτυρα. Κύριε Λιβανέ, ένα λεπτό, σας παρακαλώ. Το σχέδιο αυτό, το οποίον ας πούμε πως είναι σχέδιον, είναι πλέον κτήμα της Επιτροπής και, συνεπώς,

μπορείτε να το παραλάβετε και να κάμετε τις ερωτήσεις σας εις τον κ. μάρτυρα χωρίς να διακόπτετε τον κ. Λιβανό ούτε τις ερωτήσεις του. Παρακαλώ, συνεχίστε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, επομένως, όπως λέει ο κ. ναύαρχος και ρωτάει ρωτώ κι εγώ, αυτοί δεν είχαν λόγο να ανέβουν, διότι πράγματι παραφύλαγαν από κάτω, μη κινδυνεύοντες, να συλλάβουν τον Μακάριο, άμα ξεφύγει. Συμφωνούμε ώς εδώ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μπορούσαν να μείνουν κάτω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως, ο Μακάριος διαφεύγων, ώσπου να φτάσει κάτω, ήταν εις το έλεος των πυρών σας, ναι ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω από πού έφυγε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εάν διέφυγε από εδώ.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν ήταν στο κτίριο και έφυγε από το πίσω μέρος, δεν υπήρχε κίνδυνος κανένας.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πάλι λέτε ότι δεν υπήρχε κίνδυνος, αφού λέτε ότι εδώ χτυπάγατε παντού. Αν, λοιπόν, αυτός έφυγε προς τη χαράδρα, τότε πλέον ήτανε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα εάν το κτίριο είναι στην κορυφή και πέσεις πίσω δεν έχει κανέναν κίνδυνο...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ώσπου να πέσει, όμως, πίσω δεν πρέπει να ανέβει;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν ανεβαίνεις την πλευρά που βάλλεται, βεβαίως, έχεις κίνδυνο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μπράβο, λοιπόν, ο Μακάριος για να πάει σε εκείνον τον γκρεμό έπρεπε να ανέβει πρώτα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω, γιατί το κτίριο είναι στην κορυφή.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως, όλα αυτά τα βέλη, τα οποία έχουν καλύψει αυτή την πλευρά, εάν έφυγε ο Μακάριος από εδώ, εκινδύνευε ή δεν εκινδύνευε να σκοτωθεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν θα σκοτωνόταν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Να μου το ξαναδείξετε. Εσείς είστε εδώ, τα άρματά σας. Βάλλετε, λοιπόν, προς όλες τις κατευθύνσεις. Εάν ο Μακάριος φύγει απ' όλο αυτό το σημείο...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βάλλουμε στις κατευθύνσεις που υπήρχε αντίστασις.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από πού πρέπει να φύγει ο Μακάριος, κατά τη γνώμη σας, για να μην είναι έρμαιο των πυρών των δικών σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από δω πίσω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από πού έφυγε, ξέρετε; Από πού λένε ότι έφυγε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Από πού είναι η χαράδρα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η χαράδρα είναι πίσω και νομίζω ότι ξεκινάει και από εδώ χαράδρα και από εδώ χαράδρα και πάει κάτω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως, μ' αυτό το σχέδιο δεν δέχεστε ότι ο Μακάριος εκινδύνευε να σκοτωθεί, όταν χτυπάτε εσείς όλα αυτά τα σημεία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Άμα έφυγε από δω πίσω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς να φύγει από πίσω, από δω πέρα δεν είναι... η χαράδρα είναι από δω.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, και από δω υπάρχει χαράδρα και από κει υπάρχει χαράδρα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Ο κ. Κομπόκης σάς είπε να μην σκοτωθεί ο Μακάριος εσάς προσωπικά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν μου είπε τίποτε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τι οδηγίες σας έδωσε ο κ. Κομπόκης, κύριε μάρτυς, όταν σας είπε ότι θα πάτε εκεί σ' αυτό το Μέγαρο, να κάμετε τι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Να καταλάβουμε τον χώρο του Μεγάρου, του κτιρίου.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ειδικότερες οδηγίες σάς είπε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ότι είναι, φέρ' ειπείν, παραδοσιακό το κτίριο, να μην το καταστρέψετε σας είπε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Να ανεβάσετε τα κανόνια ψηλά και να βαράτε στον αέρα σάς είπε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Να μην κάνουμε πυρά, αν δεν υπήρχε λόγος.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Να χτυπάτε στον αέρα σάς είπε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άλλο ψεύδος, κύριοι, στα πρακτικά, παρακαλώ, ο κ. Κομπόκης είπε ότι διέταξε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ, δεν είναι ανάγκη να πείτε στον μάρτυρα τι είπε ο κ. Κομπόκης. Με συγχωρείτε πάρα πολύ, κύριε Λιβανέ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Στα πρακτικά θα το δείτε και, αν θέλετε, μη με διακόπτετε, κάντε τις ερωτήσεις, κύριοι συνάδελφοι, διότι χάνω την ώρα μου εγώ έτσι. Είπατε και κάτι άλλο στην κατάθεσή σας, που ομολογώ δεν το έχει ξαναπεί κανείς μέχρι σήμερα, μόνο φήμες έχουν ακουστεί και μία εφημερίς χθες. Εάν ήταν μέσα, είπατε, ο Μακάριος. Το είπατε αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εάν ήταν μέσα στο Μέγαρο, είπατε πριν στην κατάθεσή σας. Τι εννοούσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το κατάλαβα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπατε στην κατάθεσή σας, σε ερώτηση που σας υπεβλήθη, εάν ήταν μέσα ο Μακάριος. Τι εννοούσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν ήταν μέσα στο...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή, υπάρχει περίπτωσις να μην ήταν μέσα κατά τη γνώμη σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μπορεί να μην ήταν μέσα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μπορεί να μην ήταν. Εσείς ρίξατε τις κανονιές, πήρε φωτιά το κτίριο, το εγκαταλείψατε και φύγατε ή μπήκατε πια μέσα στον περίβολο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στον περίβολο τα τμήματα πήγαν κατά τη διάρκεια της μάχης.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αφού κατελήφθη το κτίριο, κατελήφθη ο περίβολος, κατελήφθη το Προεδρικό Μέγαρο, εσείς μπήκατε μέσα σαν πορθητής;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Οι άνθρωποί σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα άρματα ήταν απ' έξω. Μπήκαν ορισμένα μέσα και βγήκαν πάλι κάτω για να πιάσουν τις παρυφές του...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πήγαν λοιπόν να δουν τι γίνεται εκεί μέσα. Καίγεται το κτίριο, σκοτώθηκαν άνθρωποι, δεν σκοτώθηκαν, είδαν τα πράγματα τι ήταν μέσα μετά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πέρασαν μέσα στο κτίριο και βγήκαν στον δρόμο κάτω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Άρα, λοιπόν, έχετε πλέον γενική εικόνα. Θα σας ανέφεραν ασφαλώς τι είδαν.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, μου ανέφεραν ότι το κτίριο πήρε φωτιά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Σας ανεφέρθη ότι ήταν μία ομάς παιδιών η οποία είχε πάει εκείνο το πρωί να επισκεφθεί τον Μακάριο, την οποίαν είχαν προστατεύσει επαρκώς οι δυνάμεις εκεί και τα είχαν μεταφέρει τα παιδιά αυτά σε τόπο που δεν εκινδύνευαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν ξέρετε εάν υπήρχαν παιδάκια μέσα, τα οποία εγλύτωσαν; Δεν σας το ανέφερε κανένας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, ούτε τα είδα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το ότι δεν τα είδατε, λέτε ότι δεν μπήκατε, άρα δεν μπορούσατε να τα δείτε. Δεν εμάθατε, λοιπόν, ποτέ ότι ο Μακάριος εκείνο το πρωί είχε ένα ραντεβού ξημερώματα με κάτι παιδιά από την Αίγυπτο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, άρχισε η κατάληψις της Κύπρου, εσείς δεν απαντήσατε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν απαντήσατε στα πυρά τους;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα δεν υπήρχαν πυρά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Των Τούρκων λέω.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από τη Λευκωσία θα έκανα πυρά στην Κυρήνεια;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν σας ρώτησα αυτό. Λέω εσείς οι Έλληνες αξιωματικοί όσοι είχατε όπλα...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ μιλάω για τη μονάδα μου, κύριε, γιατί οι άλλοι στην Κυρήνεια πολεμήσαν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Για τη μονάδα σας. Δεν εχτύπησε ποτέ, λοιπόν, η μονάδα σας, περιμένοντας διαταγές. Έτσι μας είπατε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτό δεν το κατάλαβα, περιμένοντας διαταγές;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Έκανε τίποτα η μονάδα σας; Έκαψε ένα άρμα τούρκικο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η μονάδα μου είναι γραμμένα τι έκανε, κύριε βουλευτά, και ήταν πάρα πολλά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Σας ερωτώ εσάς, τι έκανε; Για πέστε μου πόσα άρματα τούρκικα έκαψε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: 5 άρματα τούρκικα σε έναν αγώνα μόνον και έλαβε μέρος σε 10 τουλάχιστον μάχες.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Έλαβε μέρος μετά από διαταγή ή χωρίς διαταγή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μετά από διαταγή.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μάλιστα. Πριν λάβει διαταγή δεν έκανε τίποτα, διότι σαν στρατιωτικός πιστός στο καθήκον σας είπατε δεν κάνω τίποτα, εάν δεν με διατάξουν. Είναι έτσι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα δεν κάνει καθένας ό,τι θέλει, κύριε βουλευτά.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Το γνωρίζω, κύριε. Σας λέω, λοιπόν, πριν πάρετε διαταγή, εκάνατε τίποτα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα δεν υπήρχε αντικείμενο να κάνω, δεν υπήρχε...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν βλέπατε ότι φθάνουν οι Τούρκοι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα μπορούσα να πάρω τη μονάδα μου και να πάω να...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όχι, ακριβώς αυτό σας λέω. Δεν μπορούσατε. Άρα, λοιπόν, δεν εκάματε τίποτα, αφού δεν πήρατε διαταγή, σύμφωνοι ώς εδώ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Όταν πήρατε διαταγή, χτυπήσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όταν πήρα διαταγή, έκανα το καθήκον μου, ναι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς εξηγείτε ότι η κυβέρνησις ή το επιτελείο ή η Ελλάς δεν σας έδινε εντολές, αφού εγνώριζε πια, είχε αναφορές ότι γίνεται απόβασις; Έχετε καμιά εξήγηση να δώσετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα, όταν έγινε η απόβασις, εδόθησαν εντολές.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Θα απαντάτε σε ό,τι σας λέω. Σας είπα πώς εξηγείτε το ότι δεν σας έδωσαν εντολές να χτυπήσετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα μας 'δώσαν εντολές να χτυπήσουμε. Εγώ πήρα εντολή να χτυπήσω.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ναι, αλλά την πήρατε πολύ αργά, μας είπατε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πήρα στις 6.00΄ το πρωί.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Στις 6.00΄ το πρωί την πήρατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, και άρχισα και έστελνα τμήματα να πολεμήσουν.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Στις 6.00΄ το πρωί σάς είπαν να χτυπήσετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, 6.00΄-6.30΄.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μα τι ώρα άρχισε η απόβασις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τη νύχτα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Τι ώρα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ώρα δεν ξέρω ακριβώς, αλλά νύχτα όμως.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς; Δεν μπορεί να μην ξέρετε τι ώρα αποβιβάζονται οι Τούρκοι στην Κύπρο; Δεν μπορεί να μην το ξέρετε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα άρχισαν πολύ νωρίς, δηλαδή, καταδρομείς...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή στις 4.00΄;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταδρομείς, ίσως, τα μεσάνυχτα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Δηλαδή, τι ώρα εσείς αντελήφθητε την απόβαση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στις 5.00΄ το πρωί εγώ αντιλήφθηκα...

ΛΙΒΑΝΟΣ: Και 6.00΄ εσείς εβάλλατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στις 6.00΄ έστειλα τμήματα, μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Πήρατε διαταγή στις 6.00΄ να χτυπήσετε, πριν όμως τα βλέπατε και από τις 5.00΄ έως τις 6.00΄ αναμένοντας την εντολή δεν χτυπήσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα από το Τρόοδος μπορείς να πολεμήσεις στον Πενταδάκτυλο;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, είμαι τόσο συγκεκριμένος που δεν καταλαβαίνω τι δεν καταλαβαίνετε. Εγώ θέλω να εντοπίσω πότε εσείς, σαν στρατιωτικός, κάνετε εκείνη τη στιγμή επίθεση κατά των Τούρκων και πότε δεν την κάνετε. Μου λέτε, λοιπόν, κάνετε επίθεση όταν παίρνετε διαταγή και δεν κάνετε όταν δεν παίρνετε διαταγή. Είναι έτσι, κύριε μάρτυς, ή δεν είναι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα για να εκτελεστεί μία επιχείρηση πρέπει να δοθεί διαταγή για να γίνει σχέδιο, δεν μπορεί να αρχίσει κανείς να πολεμάει ό,τι βλέπει.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Α, λοιπόν εσείς από τις 5.00΄ έως τις 6.00΄ εκάματε σχέδια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ δεν έκανα σχέδια.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Αλλά ποιος τα έκανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιθανόν να τα έκανε το ΓΕΕΦ τα σχέδια. Εγώ έκανα άλλη εργασία, έκανα επιστράτευση εκείνη την ώρα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως, εσείς λέτε ότι αμέσως, μόλις άρχισε η απόβασις, η Ελλάς σάς έδωσε διαταγή να χτυπήσετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ δεν λέω τέτοιο πράγμα. Εγώ λέω στις 5.00΄ αντιλήφθηκα εγώ προσωπικά να πέφτουν αλεξιπτωτισταί, 5.00΄ περίπου και το πρωί αμέσως μετά στις 6.00΄, 6.30΄ περίπου πήρα εντολή να αρχίσω να στέλνω τμήματα βάσει κάποιου σχεδίου το οποίο είχε…

ΛΙΒΑΝΟΣ: Για να είμαι πιο συγκεκριμένος, εάν ήσαστε σε απόσταση βολής στις 5.00΄ και δεν είχατε πάρει εντολή να βάλλετε, θα εβάλλατε κατά των…

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως, θα έβαλλα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Θα εβάλλατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Γιατί πριν είπατε ότι χωρίς εντολή δεν μπορούσα να βάλλω.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν είπα δεν μπορούσα να βάλλω, δεν μπορώ να κινήσω τη μονάδα μου χωρίς εντολή, διότι πιθανόν να χρειαστεί και κάπου αλλού να πάει.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επομένως, επήρατε εντολές, εχτυπήσατε τους Τούρκους μετά από τις εντολές και τελικά κατελήφθη το 7% του νησιού. Εμείνατε ως τον Οκτώβριο εκεί και γίνεται δεύτερη επίθεση από τους Τούρκους, τον Αύγουστο, εάν δεν απατώμαι, ο περίφημος ΑΤΤΙΛΑΣ ΙΙ.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τον Αύγουστο.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Επολεμήσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Με τι διαταγές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Του ΓΕΕΦ.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Οι οποίες ήρθαν αμέσως ή και εκεί υπήρχε χρονοτριβή, όπως στον ΑΤΤΙΛΑ Ι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, ήρθαν αμέσως, όταν εκδηλώθηκε.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Σαν στρατιωτικός βλέπετε καμία διαφορά μεταξύ της ηγεσίας όταν γίνεται ο ΑΤΤΙΛΑΣ Ι και των διαταγών της και μεταξύ ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ; Υπάρχει καμία διαφορά ή είναι ακριβώς τα ίδια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Σ' ό,τι αφορά ποιο πράγμα;

ΛΙΒΑΝΟΣ: Εις την ταχύτητα των αποφάσεων, εις την ταχύτητα των εντολών.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα εκεί ήμασταν επαφή με τον εχθρό. Ήμασταν σ' επαφή πλέον και ήταν ταχύτερες οι ενέργειες.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Και αυτό το αποδίδετε εις τον εχθρόν, όχι εις τους φίλους Έλληνες οι οποίοι…

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήμασταν εν επαφή.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Μια τελευταία ερώτηση. Έχετε παιδιά, είπατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Σαν στρατιωτικός, τουλάχιστον οι δικοί μου, ενώ δεν είμαι παλαιός στρατιωτικός, μόνο έφεδρος υπήρξα, είχα και εγώ ένα σπαθί από τη σχολή εφέδρων και το ζήταγε ο γιός μου διαρκώς να παίζει, συμβαίνει και αυτό με τα δικά σας παιδάκια; Συνέβαινε; Σας ρωτάγανε τα παιδιά σας για τη δράση σας στον στρατό, αυτό θέλω να μάθω.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Ωραία. Κάποτε, και σας το εύχομαι, θα έχετε και εγγόνια και θα σας ρωτήσουν, παππού, τι έκανες εσύ σαν πολεμιστής; Καταρχήν, τον Μακάριο τον συμπαθείτε, τον συμπαθούσατε; Τι γνώμη έχετε για τον Μακάριο; Ήταν μια μορφή, μια φυσιογνωμία καλή ή κανένας άνθρωπος ο οποίος κατέστρεψε την Ελλάδα; Ποια είναι η γνώμη σας για τον Μακάριο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ νομίζω ότι ήταν μια φυσιογνωμία.

ΛΙΒΑΝΟΣ: Κατόπιν αυτού, λοιπόν, αν σας ρωτήσουν τα παιδιά σας και τα εγγόνια σας, τι εκάματε στην Κύπρο, αν εκάματε το καθήκον σας, εάν είστε υπερήφανος, σας ρωτάω εγώ, για τα όσα εκάνατε, είστε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ είμαι, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Παπαδονικολάκη να λάβει τον λόγο.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής: Είπατε ότι

τη διαταγή για να υπακούσετε στις εντολές του Γεωργίτση και του Κομπόκη σάς τη μετέφερε προφορικά ο επίλαρχος Ξανθάκος. Είναι αλήθεια αυτό ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Βεβαίως, σαν στρατιωτικός θα γνωρίζετε ότι, όταν μεταφέρονται εντολές και μάλιστα για τέτοιο πράγμα, σαν και αυτό, σε ενδεχόμενο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, ελπίζω να κατανοούσατε και τότε τη σοβαρότητα μιας τέτοιας πράξης, και μάλιστα όταν μεταφέρεται από κατώτερο προβάλλει αναγκαίως για τον ανώτερο, προφορικώς όταν μεταφέρεται, η υποχρέωση της επιβεβαίωσης αυτής της διαταγής. Το κάνατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μέσω ποιου και διά ποιας διαδικασίας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Συνοδεύετο από σημείωμα, το...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μα δεν το πήρατε εσείς, το πήρε ο Λαμπρινός.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, δεν έχει σημασία, απευθύνετο και σε μένα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Το πήρε ο Λαμπρινός και εν συνεχεία το πήρατε και εσείς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, εγώ το είδα και το κράτησα, ένα σημείωμα ήταν.

ΜΕΛΟΣ: Τι θα πει σημείωμα, υπηρεσιακό έγγραφο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ήταν επίσημο έγγραφο από το ΓΕΣ σαν αρχή, ήταν προσωπικό.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Λέτε, επομένως, ότι ένα απλό σημείωμα σας διασφάλιζε εις ό,τι αφορά την υποχρέωση που είχατε έναντι της ιεραρχίας να εκτελέσετε μια τόσο σοβαρή και αξιόλογη πράξη σαν ένα πραξικόπημα ενάντια σε μια νόμιμη κυβέρνηση μιας φίλης και συμμάχου και μάλιστα ελληνικής χώρας στην οποία βρισκόσαστε; Πιστεύετε ότι σας διασφάλιζε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιστεύω ότι ήταν διαταγή.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Το σημείωμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εκτός αν δεν το παραδεχθεί κανείς. Διαταγή ήταν.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι, κοιτάξτε, εγώ μπορώ να δώσω μια άλλη ερμηνεία. Δεν μπορεί κατά τους στρατιωτικούς κανονισμούς αυτό να είναι διασφάλιση και το γνωρίζετε καλύτερα από εμένα, άλλο θέμα αν δεν θέλετε να απαντήσετε ευθέως.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, είναι μια διαταγή.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Διαταγές με σημειώματα δεν υπάρχουν. Οι διαταγές δίδονται προφορικώς ή εγγράφως. Η έγγραφη διαταγή είναι έγγραφη πρωτοκολλημένη κανονικά σύμφωνα με τις διαδικασίες αλληλογραφίας, όπως ακριβώς τους γνωρίζετε. Εάν είναι προφορική είναι προφορική. Τρίτη μορφή μεταβίβασης διαταγής διά σημειώματος πρώτη φορά εγώ τουλάχιστον το ακούω.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το σημείωμα αυτό ήταν επιβεβαίωση. Η διαταγή ήταν προφορική και η προφορική εντολή μπορεί να διαβιβαστεί και με άλλο μέσο, δεν είναι ανάγκη να είναι προσωπικώς ο διατάσσων προς τον διατασσόμενο και με ένα τρίτο πρόσωπο, με έναν αξιωματικό.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ουδεμία αμφιβολία, όμως το ερώτημα δεν παύει από το να ισχύει. Εάν μεν αυτή η διαταγή σάς μεταφέρετε προφορικά και μάλιστα από βαθμό νεότερό σας, τότε έχετε αυτόματα την υποχρέωση της επιβεβαίωσης, γιατί τότε θα μπορούσε ο κάθε ανθυπολοχαγός να πάει στον στρατηγό και να πει: σας μεταφέρω προσωπική διαταγή του αρχηγού του επιτελείου να επιτεθείτε αύριο το πρωί στον Έβρο. Αν αυτό αποτελεί διασφάλιση, τότε καταλαβαίνετε πόσο επικίνδυνο πράγμα είναι αυτού του είδους οι προφορικές διαταγές. Προφορικές διαταγές υπάρχουν, κύριε μάρτυς, μέσα από δίκτυα και μάλιστα δίκτυα ορισμένα και ελεγχόμενα. Να σας σήκωνε κάποιος και να σας έλεγε από συγκεκριμένο δίκτυο από κάποιο όργανο ελέγχου, αυτό είναι, ναι, είναι διασφάλιση, αλλά ήρθε κάποιος από την Αθήνα και σας είπε ότι, ξέρετε, ότι, αν γίνει ενδεχόμενο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, να

ακούτε στις εντολές του Κομπόκη και του Γεωργίτση και εσείς θεωρείτε ότι αυτό αποτέλεσε διασφάλιση για την εκτέλεση αυτής της εντολής; Εμένα τουλάχιστον δεν με βρίσκετε σύμφωνο. Βέβαια, το ερμηνεύω, αυτό είναι έξω, αν θέλετε, από την αυστηρή ανάκριση, ο Ξανθάκος, ενδεχόμενα, να ήταν στην ιεραρχία τη χουντική κάτι παραπάνω από σας. Μπορεί να ήταν κατά βαθμό κατώτερος, αλλά ουσιαστικά, ίσως, ήταν παραπάνω και εσάς και άρα ήταν επαρκές το γεγονός ότι ο Ξανθάκος σάς μετέφερε αυτή τη διαταγή. Άλλωστε, έχουμε γνώση αυτού του πράγματος.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε, γιατί κάπου αλλού πηγαίνει το πράγμα τώρα. Έχετε την εντύπωση ότι εγώ είμαι στην ιεραρχία τη χουντική;

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Δεν άκουσα, τι είπατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είχατε την εντύπωση ότι εγώ ήμουν στην ιεραρχία τη χουντική;

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι, λέω ο Ξανθάκος ήταν.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο Ξανθάκος μπορεί να ήταν...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ναι, αλλά το γνωρίζατε και αυτό σας διασφάλιζε. Ήταν γνωστό ότι στην περίοδο της δικτατορίας, πέραν της τυπικής ιεραρχίας υπήρχε, και μια παραϊεραρχία, η οποία, ξέρετε, ανέτρεπε αυτή τη δογματική και φορμαλιστική αντίληψη που έχουμε όλοι οι στρατιωτικοί, είμαι στρατιωτικός, περί ιεραρχίας. Επομένως, ο ταγματάρχης, ο επίλαρχος Ξανθάκος ενδεχόμενα, στην παραϊεραρχία, η οποία ήταν και πάρα πολύ ισχυρή, να ήταν πάνω από σας και επομένως δεν είχατε κανέναν λόγο να μην ακούσετε εντολή ανωτέρου σας, εντός εισαγωγικών η λέξη.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν ήταν εντολή. Εγώ ήμουν σαφής σ' αυτό το πράγμα. Εντολή δόθηκε από τον αρχηγό του ΓΕΣ και επ' αυτού είμαι...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ναι, αλλά σας ήρθε από έναν κατά βαθμό κατώτερό σας. Τελειώσαμε με το θέμα. Σας ήρθε από κατά βαθμό κατώτερό σας και δεν φροντίσατε να επιβεβαιώσετε αυτή την εντολή ως θα οφείλατε και μου λέτε ότι αρκεστήκατε σε κάποιο σημείωμα. Οι διαταγές δεν μεταφέρονται διά σημειωμάτων.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Γνωρίζατε την υπογραφή του στρατηγού Γαλατσάνου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν διοικητής μου ο Γαλατσάνος παλιά.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Καλώς. Κοιτάξτε, παρά το γεγονός ότι πολλοί κύριοι συνάδελφοι σας ερώτησαν σχετικά με την κατάληξη αυτής της επιχειρήσεως από τραγωδία σε προδοσία, ήταν τραγωδία και προδοσία, επιμελώς αρνηθήκατε να την χαρακτηρίσετε προδοσία. Όμως, θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής: Δεν εξετάζουμε εδώ τις προθέσεις, δεν είναι εξέταση σε τέτοιου είδους περιπτώσεις η εξέταση της πρόθεσης. Εξετάζουμε το αποτέλεσμα. Σε στρατιωτικές τραγωδίες, σε εθνικές τραγωδίες ταυτίζεται η έννοια της λέξης τραγωδία με την προδοσία, όταν το αποτέλεσμα είναι τραγικό, όπως ήταν αυτό. Και θα ήθελα να σας ρωτήσω κάτω από αυτό το σκεπτικό θεωρείτε ότι η τραγωδία είναι ταυτόχρονα και προδοσία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κύριε βουλευτά εγώ το εξετάζω από πλευράς προθέσεων το θέμα και σταματάω εκεί και λέω ότι είναι μια τραγωδία.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κοιτάξτε, οι προθέσεις, κύριε μάρτυς, έχουν και αυτές μια κλιμάκωση, ανάλογα με το επίπεδο του διαπράττοντος κάποια όχι νόμιμη ή σωστή ενέργεια. Η πρόθεση του στρατιώτη, βεβαίως εξετάζεται, η πρόθεση του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων και των εκτελεστών σε υψηλό επίπεδο μιας τέτοιου είδους επιχειρήσεως, όταν οδηγεί σε τραγωδία, τότε δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί και να προσδιοριστεί σε σχέση με την πρόθεση, αλλά πάντοτε σε σχέση με το αποτέλεσμα. Αυτά τουλάχιστον μας διδάσκει η στρατιωτική ιστορία και θα μπορούσα να σας πω πολλά παραδείγματα τέτοια που θα μπο-

ρούσατε ίσως να αμφισβητήσετε τις προθέσεις εσείς, εντούτοις ήταν προδοσία. Πέστε μου το εξής: Πού ευρίσκετο η δικιά σας επιλαρχία το βράδυ της 19ης προς 20ή Ιουλίου, δηλαδή τα ξημερώματα της 20ής Ιουλίου που ήρχισε η τουρκική αποβίβαση στις ακτές της Κυρήνειας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στο στρατόπεδό της.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Είπατε προηγουμένως ότι εγώ για να κάνω οτιδήποτε θα έπρεπε να πάρω διαταγές. Δεν διαφωνώ μ' αυτό, θα ήθελα όμως να σας ρωτήσω το εξής: Είχατε ήδη απεμπολήσει το δικαίωμά σας για εισήγηση; Είστε στρατιωτικός, είστε διοικητής μιας επιλαρχίας αρμάτων, μιας εκ των δύο επιλαρχιών στην Κύπρο, και έχετε μία χονδρική εκτίμηση της καταστάσεως, κάνετε μια χονδρική εκτίμηση, δεν είχατε το δικαίωμα της εισήγησης, να πείτε, ρε παιδιά, εντάξει εγώ είμαι εδώ, τι να κάνω εδώ, να πάω εκεί ή εκείνο ή το ένα ή το άλλο. Κάνατε τέτοιου είδους εισήγηση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα ήδη, όταν αντιλήφθηκα την κατάσταση, άρχισα και έπαιρνα εντολές και εκινούμουν.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Πότε τις πήρατε τις εντολές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Περίπου 6.00΄, 6.30΄.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Το πρωί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Και κινηθήκατε προς ποια κατεύθυνση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στην ΕΛΔΥΚ έστειλα τμήμα, στο αεροδρόμιο έστειλα τμήμα, μέσα στη Λευκωσία έστειλα τμήμα για ασφάλεια του χώρου και μετά από λίγο πήρα διαταγή και πήγα στον Γερόλακκο.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Πέστε μου το εξής: Θεωρείτε ότι ήταν ενδεδειγμένη η χρησιμοποίηση της επιλαρχίας, όπως ακριβώς έγινε και όπως την περιγράψατε προηγουμένως; Η διάσπασις αυτού του συγκροτημένου τμήματος σε μικροομάδες, μία στην ΕΛΔΥΚ, μία στο αεροδρόμιο, μία κάπου αλλού; Θεωρείτε ότι είναι ενδεδειγμένη η χρησιμοποίηση των αρμάτων αυτή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τακτικώς όχι.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Επομένως, δεν είχατε την υποχρέωση αυτόματα να σηκωθείτε και να πείτε γιατί μου δίνετε τέτοιου είδους εντολές; Πάντοτε έχετε το δικαίωμα της εισηγήσεως. Προσέξτε, εντάξει, εκτελώ τις διαταγές, αλλά δεν απεμπολώ διά τον εαυτό μου το δικαίωμα της εισήγησης και μάλιστα της εισήγησης του ειδικού, διότι, αν θέλετε, τα άρματα έχουν μια ειδική μορφή τακτικής χρησιμοποίησης που ενδεχόμενα ο Γεωργίτσης, δεν ξέρω αν ήταν του πεζικού ή του πυροβολικού, να μην το ήξερε τόσο καλά όσο το ξέρατε εσείς. Διότι αυτή η χρησιμοποίηση της επιλαρχίας ήταν τακτικώς απαράδεκτη. Το είπατε και ο ίδιος, αντενδείκνυται. Τα άρματα έχουν απόδοση στο μέτρο που λειτουργούν μαζικά. Και κάτι άλλο θα ήθελα να σας ρωτήσω και τελειώνω. Εφόσον λοιπόν διατηρούσατε, διότι και αν ακόμη το αρνηθείτε, δεν είναι αληθές, δεν είναι σωστό, το δικαίωμα της εισήγησης, δεν θεωρείτε ότι ενδεδειγμένη ενέργεια της επιλαρχίας αρμάτων, της δικιάς σας και της άλλης, το πρώτο βράδυ της τουρκικής αποβίβασης, όταν ακόμη δεν είχε στερεωθεί το προγεφύρωμα, θα ήταν να εκδηλώνατε μια αντεπίθεση με τις δύο επιλαρχίες αρμάτων, να ξεκολλάγατε το προγεφύρωμα από την Κυρήνεια, πάρα να κάθεστε να κάνετε την ενίσχυση των δυνάμεων πεζικού; Τελικά, μεταβληθήκατε σε όπλο υποστηρίξεως δυνάμεων πεζικού, στην ΕΛΔΥΚ, στο αεροδρόμιο κ.λπ. Δεν είναι δικιά σας αποστολή αυτή. Πέστε μου, εάν οι δύο επιλαρχίες αρμάτων ή έστω και η μία το βράδυ της 20ής κινούμενη και χρησιμοποιώντας το χαρακτηριστικό γνώρισμα των αρμάτων που είναι πυρ και κίνησις, είναι ή δεν είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα των αρμάτων αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Χρησιμοποιώντας λοιπόν τα πυρά που ήταν βαριά, διότι τα πυρά των δυνάμεων καταδρομών ήταν ελαφρά, εσείς είχατε πιο βαρύ πυρ. Είχατε

και κινητικότητα μεγαλύτερη. Εάν χρησιμοποιούσατε αυτά τα δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα των τεθωρακισμένων μονάδων, ήταν ενδεχόμενο, εγώ πιστεύω δυνατό, να ανατρέψετε το προγεφύρωμα; Και εντεύθεν το κάνω το ερώτημα όχι γιατί δεν το κάνατε, ερωτώ, το εισηγηθήκατε; Αυτό θέλω να μου πείτε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, να σας αναφέρω για ποια μονάδα τεθωρακισμένων μιλάμε. Τα τεθωρακισμένα τα δικά μου ήταν τροχοφόρα οχήματα τα οποία είχαν απάνω πολυβόλο 30 χιλιοστών...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ερπυστριοφόρα δεν είχατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν είχα ερπυστριοφόρα. Και πυροβόλο δύο πλευρών, ήταν τα Marmon-Herrington, τα οποία έδρασαν στην Αφρική. Συνεπώς, η εμπλοκή των οχημάτων αυτών με τα άρματα τα M47 και M48, που είχαν αποβιβάσει οι Τούρκοι, ήταν εκ των προτέρων καταδικασμένη. Διότι τα μεν άρματα τα δικά μου θα έπρεπε να πλησιάσουν στα 200 μέτρα και πάλι η διατρητικότητα δεν θα ήταν η παραδεκτή, τα δε άρματα τα τουρκικά θα 'βάζαν από τα 1.500 μ. Συνεπώς, όταν λέμε τεθωρακισμένα, εννοούμε τεθωρακισμένα οχήματα, όχι άρματα, και δημιουργείται κάποια άλλη εικόνα. Παρ' όλα αυτά, όμως, εάν γινόταν το βράδυ μια συγκεντρωτική επίθεση στο προγεφύρωμα, πιστεύω ότι τα αποτελέσματα θα ήταν διαφορετικά.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ασφαλώς, για εκείνον τον χρόνο αναφέρομαι, κύριε μάρτυς. Αναφέρομαι για τον χρόνο που δεν είχαν ακόμη αποβιβάσει τεθωρακισμένες δυνάμεις οι Τούρκοι.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είχαν αποβιβάσει το βράδυ τεθωρακισμένα τμήματα, αλλά...

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Και, αν ακόμη είχαν αποβιβάσει το βράδυ, θα ήταν πάρα πολύ μικρός ο αριθμός, οπότε θα εξισώνετο η διαφορά των δυνατοτήτων μεταξύ των τύπων των τεθωρακισμένων των τουρκικών και των τεθωρακισμένων οχημάτων που είχατε εσείς. Εσείς είχατε μια δουλειά. Τη δουλειά του ότι έπρεπε να κινηθείτε πάνω σε δρόμο. Δεν μπορούσατε να κινηθείτε εκτός δρόμου, όμως για εκείνη την περίπτωση είχατε το εξής πλεονέκτημα, πάντοτε οι σχέσεις είναι συγκριτικές, ότι είχατε ισχυρότερο πυρ από τις δυνάμεις καταδρομών του Κομπόκη αφενός και είχατε μεγαλύτερη ευκαμψία και ταχυκινησία, λόγω των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων. Είχατε αναμφισβήτητα αυτά τα μειονεκτήματα. Επομένως, για τον χρόνο προτού αποβιβαστούν τεθωρακισμένες τουρκικές δυνάμεις είχατε στα χέρια σας ένα όπλο αντεπίθεσης. Δεν το χρησιμοποιήσατε σωστά και ερωτώ: Εσείς εισηγηθήκατε κάτι τέτοιο, ναι ή όχι; Αυτό μόνον τίποτε άλλο.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ δεν εισηγήθηκα, αλλά η εισήγηση αυτή όμως γινόταν από τα αρμόδια κλιμάκια και έπρεπε να έχει ολόκληρο το φάσμα των επιχειρήσεων υπόψη του. Να εισηγηθεί τι; Είχε μια τοπική γνώση της καταστάσεως.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Τα αρμόδια κλιμάκια κάνουν ασφαλώς εισηγήσεις, αλλά κάνετε και εσείς εισηγήσεις. Εγώ ρωτάω για τη δικιά σας εισήγηση.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα δεν έκανα εγώ εισήγηση. Εγώ είχα περιορισμένη γνώση της καταστάσεως στον τομέα μου, ενώ το ΓΕΕΦ, ενώ η διοίκηση τεθωρακισμένων είχε ευρύτερη γνώση ολοκλήρου της καταστάσεως στο νησί.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Επομένως, έπρεπε να την κάνει μόνο ο διοικητής τεθωρακισμένων αυτή την εισήγηση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα, αυτός είχε γνώση της καταστάσεως.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Καλώς, εντάξει.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Διότι πιθανόν να έλεγα εγώ να χρησιμοποιηθούν προς τα εκεί, αλλά ίσως η ενίσχυση της ΕΛΔΥΚ να ήταν πιο επείγουσα.

ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Καλώς. Ευχαριστώ πολύ, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και εγώ, κύριε Παπαδονικολάκη. Παρακαλώ τον κ. Μπαντουβά να λάβει τον λόγο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι, εκτός του ότι υπήρξατε αρχηγός της τάξεώς σας, γλωσσομαθέστατος, και ότι είχατε προταθεί για τις Βρυξέλλες και ότι είχατε τελειώσει τη σχολή πολέμου και από τις Βρυξέλλες σάς έκοψε τότε ο Ζαγοριανάκος, ε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτό αποτελεί και έναν έμμεσο υπαινιγμό ότι ήσαστε εναντίον της 21ης Απριλίου; Η τότε τοποθέτησή σας ήταν υπέρ ή κατά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Με έκοψε, διότι προφανώς ήθελε κάποιον άλλο να ευνοήσει.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, σας ερωτώ και παρακαλώ να μου απαντήσετε: Ήσαστε τότε υπέρ ή κατά του πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν είχα καμία θετική συμβολή ούτε έλαβα θέση...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν απαντάτε. Με συγχωρείτε, θα παρακαλούσα να μου απαντάτε ευθέως στις ερωτήσεις μου. Ερωτάσθε τώρα: Ήσαστε τότε υπέρ ή κατά του πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εδέχθηκα την κατάσταση όπως ήτανε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μάλιστα. Όσον αφορά τη σοβούσα αρχικά και την εκδηλωθείσα μεταγενέστερα αντίθεση Παπαδοπούλου-Ιωαννίδη, εσείς εθεωρείστο ότι ήσαστε τοποθετημένος εις την ιωαννιδική ομάδα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω ότι δεν ήμουν ούτε στη μία ούτε στην άλλη.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Διότι η τότε δυσμένεια εκφρασθείσα από τον Ζαγιοριανάκο εξηγείται από συναδέλφους σας ως οφειλομένη εις την τοποθέτησή σας στο στρατόπεδο του Ιωαννίδη. Η γλωσσομάθειά σας, το γενικό σας πνευματικό επίπεδο και οι θέσεις που είχατε εις το στράτευμα όχι μόνο επέτρεπαν, αλλά επέβαλλαν μια γενικότερη ενημέρωσή σας για την αμυντική οργάνωση της χώρας, για την πολιτική κατάσταση της χώρας και επίσης όσον αφορά τους άμεσους και τους μεγάλους κινδύνους που διατρέχει η χώρα μας σαν έθνος. Εγνωρίζατε, επομένως, κάλλιστα πόσο ευαίσθητη ήταν η ισορροπία εις την Κύπρο και εγνωρίζατε επίσης ποιες ήσαν οι ενέργειες εκείνες οι οποίες θα εδραίωναν ένα τυπικό δικαίωμα παρέμβασης της Τουρκίας.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το γνώριζα αυτό, κύριε βουλευτά, πόσο ευαίσθητος και πόσο εύκολος ήταν η επέμβαση της Τουρκίας στην Κύπρο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ειλικρινά το δέχομαι, παρ' όλο που είναι περίεργο και το γνωρίζει ο τελευταίος Έλληνας πολίτης.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το μέγιστο μέρος των Ελλήνων δεν γνώριζαν ότι υπάρχει τόσο μεγάλη ευαισθησία.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η τοποθέτησίς σας σαν διοικητού ουλαμού ή επιλαρχίας αρμάτων τεθωρακισμένων οχημάτων εις την Λευκωσία ήταν τοποθέτησις η οποία έγινε τυχαίως; Μπορούσαν να στείλουν έναν αξιωματικό ο οποίος να μην είναι δικός τους, να μην είναι φίλα προσκείμενος προς το καθεστώς σε ένα τόσο καίριο πόστο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Διοικητές μονάδων όλοι με τη σειρά, για να κλείσουν χρόνο διοικήσεως προφανώς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συνήθως, στέλνονται οι έμπιστοι. Πέστε μου, σας παρακαλώ, όταν σας ήρθε η εντολή η προφορική από τον αρχηγό του επιτελείου μέσω του Ξανθάκου. Αποκλείετε το ενδεχόμενο ο Ξανθάκος, αν υποτεθεί ότι ήταν ένας εξτρεμιστής νέος αξιωματικός μέλος του επαναστατικού συμβουλίου ή εν πάση περιπτώσει φανατικός χουντικός, να μετέφερε μια προφορική εντολή η οποία να μην ήταν ειλικρινής εκ μέρους του αρχηγού του ΓΕΣ; Το αποκλείετε αυτό το ενδεχόμενο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το αποκλείω το θέμα, αλλά γι' αυτό πιστεύω είχε το σημείωμα το οποίον εστάλη.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μα το σημείωμα, όπως είπατε, ήταν ανεπίσημο, ασφράγιστο, μια υπογραφή του αρχηγού του ΓΕΣ, η οποία είναι γνωστή σ' όλα τα κλιμάκια, μπορεί κάλλιστα να πλαστογραφηθεί. Δεν είχατε

κανένα έγγραφο. Δείξατε πολύ μεγάλη ευπιστία, η οποία δεν δικαιολογείται ούτε από τον βαθμό σας ούτε από το επίπεδο της γενικότερης καταρτίσεώς σας σαν αξιωματικού.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν σκέφτηκα ότι μπορούσε να πλαστογραφηθεί η υπογραφή του Αρχηγού του ΓΕΣ.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν το σκεφτήκατε αυτό; Ήταν κάτι το οποίο είχα την εντύπωση ότι θα το εσκέπτετο ακόμη και κάποιος υπαξιωματικός. Κατά μείζονα λόγο έπρεπε να το σκεφθείτε εσείς.

Άλλη ερώτηση. Ενόψει της επιχειρήσεως πλέον. Απεδέχθητε την εντολή, ενεστερνίσθητε τη χρησιμότητα για την Ελλάδα της ανατροπής του Μακαρίου και της δημιουργίας όλων των ενδεχομένων που θα επακολουθούσαν αυτή την ενέργεια και αρχίσατε πλέον να ετοιμάζεσθε για την επιχείρηση. Εκάνατε επαφή με τον κ. Κομπόκη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, απλώς πήρα εντολή. Δεν έγινε καμία επαφή.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ενόψει της υλοποιήσεως της επιχείρησης είχατε συνάντηση με τον κ. Κομπόκη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, τον συνάντησα για να πάρω...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: ...για να μελετήσετε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι να μελετήσουμε. Εντολή πήρα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ναι, αλλά την εντολή αυτή δεν τη συζητήσατε; Δηλαδή, παίρνετε εντολή για ένα τόσο σοβαρό εγχείρημα, δεν κάνετε μία επαφή, δεν είχατε μια συνεργασία με τον Κομπόκη; Είχατε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η συνεργασία στο κλιμάκιο είναι το εξής, ότι παίρνεις την εντολή...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν το αμφισβητώ αυτό, άλλο θέλω να πω. Είχατε μια συνεργασία όσον αφορά τις λεπτομέρειες υλοποίησης της εντολής που εκείνος σας έδωσε, ο ανώτερός σας. Έχετε την καλοσύνη να ενημερώσετε την Επιτροπή μας όσον αφορά όλα αυτά που διημείφθησαν μεταξύ Κομπόκη και εσάς κατά την προεπιχειρησιακή αυτή συνάντησή σας; Τι οδηγίες σας έδωσε ο κ. Κομπόκης και τι ρωτήσατε εσείς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο κ. Κομπόκης είπε ότι θα γίνει η ενέργεια στις 8.15΄, 8.00΄ το πρωί. Η μονάδα τίθεται υπό τας διαταγάς τις δικές μου, ότι επίθεσις θα γίνει, θα διαθέσεις έναν ουλαμό υπό διοίκηση μιας μοίρας καταδρομών, η οποία θα ενεργούσε στο ΓΕΕΦ. Θα βοηθήσεις την ενέργεια μιας μοίρας καταδρομών η οποία θα ενεργεί κατά του Προεδρικού και η ενέργεια θα γίνει από τον δρόμο. Αυτά ελέχθησαν. Αυτά είπε ο κ. Κομπόκης.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τίποτε άλλο δεν σας είπε; Εσείς υποβάλατε ερωτήσεις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η ερώτησή μου ήταν ότι έχω σοβαρές ανησυχίες για την όλη επιχείρηση και παρακαλώ το θέμα να εξεταστεί εκ νέου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τίποτε άλλο εκτός από αυτή τη γενικότητα; Ήταν μια ευχή αυτό, που και αυτό είναι θετικό για σας. Είδατε όμως ότι απερρίφθη αυτή, δεν έγινε αποδεκτή αυτή η ευχή και η εισήγηση. Ενόψει λοιπόν πια της υλοποίησης έτσι, επίκειται η επιχείρηση, άλλες ερωτήσεις δεν κάνατε στον ανώτερό σας όσον αφορά τα ενδεχόμενα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απλώς, μας ελέχθη ότι τελικώς, αν θα γίνει ή όχι η επιχείρηση, θα μας 'δίναν διαταγή την Κυριακή, αν δεν απατώμαι. Την Κυριακή πραγματικά δεν ακυρώθηκε η διαταγή και έγινε η ενέργεια.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ρωτήθηκε και από άλλον συνάδελφο, δεν σας ανεφέρθη τίποτε όσον αφορά τον τρόπο ολοκλήρωσης και επιτυχίας της επιχειρήσεως; Εσείς σαν επικεφαλής των δύο ουλαμών και ασφαλώς θα είστε και ο συντονιστής.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν υπήρχε συντονισμός.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Συντονισμός δεν υπήρχε με τη μοίρα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν υπήρχε συντονισμός, όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν μπορούσε να γίνει κάποιο λάθος, εάν δεν υπήρχε συντονισμός;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, απλώς υπήρχε συ-

νεργασία. Αυτοί ήταν μπροστά, εμείς ήμαστα πιο πίσω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν σας εδόθησαν επιμέρους, αν θα πρέπει να χτυπήσετε αυτόν τον στόχο σ' αυτό το ύψος κ.λπ. Αυτά δεν ειπώθηκαν, όπως εδηλώσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ειπώθηκε από τον συνάδελφο προηγουμένως τον κ. Λιβανό ότι, εφόσον γίνεται μια επίθεση με άρματα, τα οποία έχουν δύναμη και ταχύτητα πυρός και μάλιστα συνοδευόμενα από μοίρα καταδρομέων που είναι τα πιο γρήγορα και τα πιο πυκνά και τα πιο καταστροφικά πυρά που μπορεί να υπάρξουν στον πόλεμο, το ενώπιόν μας πεδίον βολής είναι νεκρή ζώνη, δεν μπορεί να κινηθεί τίποτα. Επομένως, ό,τι είναι μπροστά από τα πυρά μας και πίσω από τον στόχο μας είναι νεκρά ζώνη, δεν μπορούσε εκεί λογικά τακτικά από κανέναν νουνεχή και εχέφρονα ηγέτη οιουδήποτε επιπέδου, από τον βαθμό του δεκανέως μέχρι και του στρατηγού, να τοποθετήσει τμήματα στρατιωτικά εις την τροχιά των βλημάτων των δικών σας. Είναι έτσι ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, δεν ήταν απαραίτητο να πέσουν πυρά. Εάν μπορούσε ο χώρος να καταληφθεί χωρίς πυρά θα ήταν ευχής έργον.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ναι, αυτό είναι μια εκδοχή, την αποδέχομαι, αλλά απεδείχθη ή μέσα στα ενδεχόμενα είναι το πιθανότερο να πέσουν, να έχουμε πυρά. Ερωτώ και θα ήθελα εδώ τη γνώμη σας σαν αριστούχου της Σχολής Ευελπίδων, αρχηγού της τάξεώς σας και ανωτάτου στρατιωτικού, ερωτώ εσείς πώς το κρίνετε αυτό. Εφόσον έχουμε μπροστά μας ένα μέτωπο, το οποίο ενδέχετο να πέσει αμαχητί, ενδέχετο όμως να πέσει και με σκληρό αγώνα, έτσι; Το μέτωπο αυτό είναι μπροστά στις κάνες δύο ουλαμών αρμάτων, μιας μοίρας καταδρομών και άλλων, ενδεχομένως, τμημάτων. Πίσω από τον στόχο αυτόν μπορεί να υπάρξει, δικαιολογείται η τοποθέτησις τμήματος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν υπάρχει σκοπιμότητα και σε μέρος ασφαλές δικαιολογείται, μάλλον μπορεί να γίνει, δεν ξέρω αν δικαιολογείται. Διότι ο τρόπος επιθέσεως μπορεί να είναι μετωπικός, μπορεί να είναι από δύο κατευθύνσεις, μπορεί να είναι από τρεις κατευθύνσεις, υπάρχουν διάφορες μέθοδοι ενεργείας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όπως ξέρετε, κύριε μάρτυς, πίσω από το Προεδρικό Μέγαρο υπάρχει όλη αυτή η ακάλυπτη έκτασις που ήταν πρώτα το στρατηγείο εκεί και οι εγκαταστάσεις των Άγγλων, του Χάρτινγκ κ.λπ. και υπάρχει το ρέμα, το οποίο ξεκινάει αμέσως μετά από τον περίβολο εκεί, την αυλή του Προεδρικού, από το πίσω μέρος, είναι ένα ρέμα το οποίο εξελίσσεται όπως κοιτάζουμε προς το ρέμα δεξιά προς τα κάτω. Σ' αυτόν τον χώρο, ο οποίος είναι στον άξονα των πυρών, μόνο αν υπήρχε εξαιρετικός κίνδυνος, όπως είπατε, σ' αυτή την περίπτωση μπορείς να κάνεις και οχυρωματικά έργα, ν' ανοίξεις αμπριά για να κρύψεις τους στρατιώτες, εδώ όμως σε μια επιχείρηση όπως αυτή που κάνατε εσείς θα ήταν παράλογο να τοποθετηθούν πίσω στρατιώτες. Έτσι νομίζω.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, αν ήταν στο αντιπρανές δεν υπήρχε κίνδυνος πυρών, εάν ήταν πάλι σε απόσταση, ξέρω εγώ, 300 μέτρων, δεν υπήρχε λόγος, γιατί τα πυρά θα πήγαιναν προς τα πάνω, δεν θα πήγαιναν...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πώς θα πήγαιναν προς τα πάνω; Πώς το ξέρετε; Εάν είχατε νησίδες αντιδράσεως από πολυβολεία τα οποία ήταν στο ύψος του παραθύρου θα πηγαίναν προς τα πάνω τα πυρά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, αν ήταν στο ύψος αυτό, θα πηγαίναν πάνω στο πολυβολείο τα πυρά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μετά από την ανταλλαγή πυρών, τη μάχη που έγινε, έγινε η πυρκαγιά, όπως λέτε εσείς του Προεδρικού. Το επισκέφθητε μετά από την κατάληψη το Προεδρικό; Είδατε τι βλάβες είχε υποστεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν πήγα, γιατί

μετά έφυγα εγώ και άρχισαν οι επιχειρήσεις και δεν μου δόθηκε η ευκαιρία να πάω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποιες επιχειρήσεις άρχισαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εναντίον της Τουρκίας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι, με συγχωρείτε, άρχισαν μετά από πέντε μέρες οι επιχειρήσεις. Την ημέρα της κατάληψης ποιος ήταν αυτός ο οποίος ήλεγξε την κατάληψη του στόχου, το ενδεχόμενο να είναι μέσα στους νεκρούς ο Μακάριος, να είναι μέσα στα ερείπια κ.λπ.; Ποιος εμπήκε μέσα; Θα έπρεπε εσείς σαν διοικητής επιχειρήσεως...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν ήμουν διοικητής επιχειρήσεως εγώ. Πιθανόν να πήγε ο διοικητής των καταδρομών.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εσείς δεν πήγατε; Εσείς δεν μπήκατε μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, ούτε προ ούτε μετά.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είχατε πυροβόλα των πόσων χιλιοστών;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: 2 λιβρών.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτά εχρησιμοποιήθησαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι εναντίον του κτιρίου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πώς το ξέρετε; Είχατε δώσει τέτοια εντολή; Δεν το είπατε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, έδωσα εντολή να χρησιμοποιηθούν μόνο από εκεί που εβάλλοντο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εβάλλοντο και από μέσα από το κτίριο.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω εβάλλοντο από την παρυφή του...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Όχι νομίζετε, εβάλλοντο, αφού υπάρχουν τα...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω εβάλλοντο από τον χώρο του προαυλίου.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το προαύλιο είναι στο ύψος των πρώτων παραθύρων του ισογείου του Προεδρικού. Δεν πιστεύω τα βήματά σας να σταματούσαν μόνο στο προαύλιο και να μην προχωρούσαν απέναντι στο Προεδρικό. Σας τα λέω αυτά, διότι είδα, κύριοι συνάδελφοι, επεσκέφθην και είδα οβίδες οι οποίες είχαν χτυπήσει πέτρες, μάρμαρα, αγκωνάρια τόσα. Δεν ήταν σφαίρες, ήταν βλήματα πυροβόλου. Αυτό είναι κάτι το οποίο το είδα και το οποίο προκύπτει αβίαστα και από την κοινή λογική, διότι εχτυπούσε τη Φρουρά. Η Φρουρά ήταν ταμπουρωμένη στο προαύλιο, το οποίο προαύλιο ήταν σε ύψος, είχε μπροστά ένα τοιχίο όσο είναι τα έδρανά μας. Επομένως, είναι μοιραίο να χτυπούσαν το Προεδρικό. Το Προεδρικό, επομένως, κύριε μάρτυς, δεν κατεστράφη μόνο από πυρκαγιά, κατεστράφη και από τα πυρά του πυροβολικού και βεβαίως των άλλων όπλων. Γνωρίζετε ότι ευρέθησαν τρία χρηματοκιβώτια, μεγάλα χρηματοκιβώτια, περιουσία του κυπριακού κράτους, ανοιχτά, χωρίς το περιεχόμενό τους, το οποίο ήταν πολύτιμα αντικείμενα κυρίως δώρα αρχηγών ξένων κρατών προς τον Μακάριο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το ξέρω.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πρώτη φορά το ακούτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πρώτη φορά το ακούω τώρα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μια άλλη ερώτηση. Ο Μακάριος κάθε πρωί κατέβαινε περνώντας απ' έξω από το στρατόπεδο της Εθνικής Φρουράς, έμπαινε στη Λευκωσία και κατευθυνόταν στο Προεδρικό Μέγαρο συνήθως μεταξύ 7.30΄ με 8.00΄.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό το ξέρει ο μάρτυρας, κύριε Μπαντουβά;

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το ξέρετε, κύριε μάρτυς, αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ότι κατέβαινε το ξέρω, αλλά την ώρα δεν την ξέρω που περνούσε, τι ώρα ακριβώς.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Σας ερωτώ. Εάν, πράγματι, η εντολή από την Αθήνα ήταν ο Μακάριος απλώς να εξουδετερωθεί, να μην σκοτωθεί, δεν μπορούσε να συλληφθεί κατά τη διέλευσή του, με δύο αυτοκίνητα πολυτελείας αθωράκιστα τα οποία τον συνόδευαν, να συλληφθεί και στη συνέχεια εάν δεν υπέκυπτε η υπόλοιπη κρατική μηχανή να έχετε μια δυναμική αντιπαράθεση;

Το ότι περίμεναν να πάει στο Προεδρικό και να επιτεθούν δεν εγκυμονούσε τον μεγάλο κίνδυνο και δεν απέβλεπε ίσως εις την φυσική εξόντωση του Μακαρίου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ νομίζω ότι μπορούσε και εκεί να σκοτωθεί που θα συνελαμβάνετο και απορώ γιατί έγινε τέτοια ενέργεια εν τοιαύτη περιπτώσει.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η οποία θα ήταν και από πλευράς άλλων συνεπειών, ίσως, πιο ανώδυνος, έτσι; Πέστε μου κάτι άλλο, υπήρχε σχέδιο σε περίπτωση αποβάσεως των Τούρκων; Είχατε κατέβει κάτω, όπως είπατε προηγουμένως, σας έστειλε το έθνος κάτω για να είστε η ασπίδα των συμφερόντων του έναντι μιας ενδεχομένης τουρκικής επίθεσης στην Κύπρο. Υπήρχε σχέδιο, δεν υπήρχε σχέδιο, πώς θα ενεργήσετε, αν θα γίνουν αποβάσεις, αν θα γίνει πτώση αλεξιπτωτιστών;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, υπήρχε.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπήρχε σχέδιο. Το σχέδιο αυτό τι προέβλεπε, χονδρικώς, για το τμήμα το δικό σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν διάφορες περιπτώσεις. Να κινηθώ, να καταλάβω θύλακες, να κινηθώ προς Αμμόχωστο, ήταν ανάλογα...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Οι θύλακες πού ήτο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τουρκικούς θύλακες.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εάν δεν υπήρχαν τέτοιοι θύλακες, όπως εν προκειμένω, υπήρχε η πληροφορία της απόβασης και υπήρχε και η πτώσις των αλεξιπτωτιστών, εσείς σ' αυτή την περίπτωση είχατε εντολές, υπήρχε σχέδιο το οποίο το γνωρίζατε, τι προέβλεπε το σχέδιο σ' αυτή την περίπτωση, πάντοτε κατόπιν εντολής; Εγώ αποδέχομαι την άποψη ότι δεν μπορούσατε αυτόβουλα να κινηθείτε, ήταν και επικίνδυνο μάλιστα. Πέστε μου, κατόπιν εντολής, ποιες ήταν οι εντολές που προεβλέποντο από το σχέδιο; Σε περίπτωση πτώσεως αλεξιπτωτιστών εδώ στα τεθωρακισμένα, και εγώ ήμουν έφεδρος αξιωματικός τεθωρακισμένων, ξέρουμε ότι βρίσκουμε και χαρακτηριστικά σημεία και προετοιμαζόμεθα για στόχους κ.λπ. Σε περίπτωση, λοιπόν, πτώσεως αλεξιπτωτιστών και αποβάσεων ποια ήταν η κύρια αποστολή, η πρώτη κίνησις της επιλαρχίας σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν πέφτανε, εξαρτάται πού πέφτανε οι αλεξιπτωτισταί. Εν πάση περιπτώσει, θα εφαρμόζετο κάποιο σχέδιο και θα πήγαινε να εξουδετερώσει τους αλεξιπτωτιστάς. Εάν ήταν φέρ' ειπείν στο Κιόνέλι, είχε σχέδιο να πάει από το Κιόνελι η επιλαρχία να ενεργήσει.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε ότι 5.30΄, που αντελήφθητε την πτώση των αλεξιπτωτιστών, διατάξατε, χωρίς προηγουμένως να υπάρξει εντολή από τους επικεφαλής σας, διασπορά.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Διασπορά μην τυχόν και έχουν βομβαρδισμούς και σας καταστρέψουν όλους επί του εδάφους εκεί συγκεντρωμένους, έτσι; Πέραν τούτου, η επόμενη κίνηση, σε περίπτωση που βλέπατε αλεξιπτωτιστές, όπως είδατε, ήταν να μείνετε μέσα στη Λευκωσία ή να κινηθείτε έξω από τη Λευκωσία προς την κατεύθυνση των πιθανών θυλάκων ή και αν δεν υπήρχαν θύλακες; Το σχέδιο προέβλεπε παραμονή εντός ή εκτός της Λευκωσίας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι. Ήταν στην παρυφή της Λευκωσίας.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πώς κρίνετε τότε την εντολή που σας εδόθη να κρατήσετε έναν ουλαμό για την τάξη μέσα εις τη Λευκωσία; Δεν μπορούσε την τάξη να τη διατηρήσει η αστυνομία;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα δεν κράτησα ουλαμό για την τάξη μέσα στη Λευκωσία. Έστειλα έναν ουλαμό στην ΕΛΔΥΚ, γιατί φαντάζομαι ότι αυτός ο ουλαμός μετά χρησιμοποιήθηκε για την ενέργεια στο Κιόνελι μέσα, έστειλα έναν ουλαμό για την ασφάλεια του αεροδρομίου, έστειλα μια ομάδα τεθωρακισμένων στην τηλεπικοινωνία και μετά πήρα εντολή...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Στην τηλεπικοινωνία γιατί; Μπορούσε αυτό κάλλιστα να το καλύψει η αστυνομία. Θέλω να πω και αυτό

προκύπτει από την ανατροπή, όπως σας είπε προηγουμένως ο κ. πρόεδρος, έναν πολύ εύστοχο όρο, της αμυντικής τάξης, η οποία εδώ είναι έκδηλη, εξόφθαλμη, ότι η νέα αμυντική διάταξις έγινε με κορυφαία επιδίωξη να διατηρήσουν πάλι τον έλεγχο τον δικό τους, φοβούμενοι πιθανή ανατροπή τους. Και γι' αυτό και σας κράτησαν, εν μέρει τουλάχιστον, εις βάρος της μαχητικής σας ικανότητας, εν διασπορά, σας κράτησαν μέσα στη Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Μπαντουβά, θα μου επιτρέψετε, παρακαλώ, να σας υπενθυμίσω ότι ο χρόνος υπερέβη, είναι 20 λεπτά...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τελειώνω, κύριε πρόεδρε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήθελα να σας διευκρινίσω το εξής, ότι δεν έμεινα μέσα στη Λευκωσία. Τις πρωινές ώρες αμέσως κινήθηκα και πήγα στον Γερόλακκο, όπως είπα, είναι βορειοδυτικώς του αεροδρομίου, διότι μου είχαν πει ότι 'πέφταν αλεξιπτωτισταί, να πάω να αντιμετωπίσω τους αλεξιπτωτιστάς. Δεν έμεινα μέσα στη Λευκωσία.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εκινήθη, όπως μας είπαν άλλοι συνάδελφοί σας μάρτυρες, μια μοίρα καταδρομέων προς την κατεύθυνση του θύλακα της απόβασης, η οποία επλήγη από την τουρκική αεροπορία καθ' οδόν και διελύθη. Αν αντί της μοίρας εκείνης έστελναν έναν ουλαμό τεθωρακισμένων με αυτά τα ελαφρά άρματα τα οποία είχατε, δεν θα ήταν ευχερέστερη η αντιμετώπιση και της αεροπορίας, αλλά και η μετάβασις εις τον τόπο του θύλακος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ γνωρίζω ότι κινήθηκε μηχανοκίνητο τάγμα προς τον θύλακα...

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μηχανοκίνητο, όχι με θωρακισμένα οχήματα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μηχανοκίνητο τάγμα με τροχοφόρα μεταφοράς προσωπικού και εβλήθη καθ' οδόν και διελύθη. Μηχανοκίνητο τάγμα πεζικού, όχι μοίρα.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μάλιστα. Είπατε προηγουμένως ότι πιστεύετε ότι, αν δεν γινόταν η ενέργεια κατά Μακαρίου, θα μπορούσαμε μια τουρκική επίθεση με τις υπάρχουσες κάτω δυνάμεις να την αντικρούσουμε επιτυχώς και αυτό εν πάση περιπτώσει το δεχόμεθα και εμείς. Το είπατε και σας τιμά, ήταν μια αυτοπεποίθησις και μια αισιοδοξία. Είπατε ακόμα, αν δεν κάνω λάθος, παρακαλώ να το επαναλάβετε, εάν το είπατε, ότι και μετά την ανατροπή του Μακαρίου, όπως ήταν τραυματισμένη και αποδιοργανωμένη η αμυντική διάταξη κ.λπ., εάν εγκαίρως εκινείσθο, μπορούσατε επιτυχώς να αποκρούσετε αυτή την επίθεση. Είναι αλήθεια αυτό; Είναι γνώμη σας αυτή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η γνώμη μου είναι, αν τυχόν τις πρώτες ώρες της αποβάσεως, που ακόμα ο εχθρός δεν είχε σταθεροποιηθεί επί του προγεφυρώματος, γινόταν κάποια σοβαρή ενέργεια, νομίζω ότι θα απεκρούετο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Στον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ υπήρχε δυνατότητα αποκρούσεως των Τούρκων, όπως είχε διαμορφωθεί το status quo μετά από την...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω όχι.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπήρχε η δυνατότητα να ενισχύσουν τα τμήματα τα ελληνικά την περίοδο εκείνη του ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ, να τα ενισχύσουν περαιτέρω για να ανατρέψουν την εις βάρος μας κατάσταση που είχε δημιουργηθεί; Επειδή ήσαστε εκεί.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ ήξερα την κατάσταση μέσα στο νησί. Τώρα εάν γύρω από το νησί υπήρχαν δυνάμεις εχθρικές και απηγόρευαν την κίνηση πλοίων, γιατί ήρθαν αεροσκάφη, αλλά η δυνατότητα ενισχύσεως με αεροσκάφη είναι πολύ περιορισμένη, δεν μπορεί να φέρει ούτε όπλα βαριά, θα φέρει μόνο πεζικό. Εάν βεβαίως εγίνετο ενίσχυσις οπωσδήποτε, θα είχε διεξαχθεί ένας αγώνας ο οποίος ίσως να ήταν ευνοϊκός για την...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Κάππο να λάβει τον λόγο.

ΚΑΠΠΟΣ: Πόσο καιρό σπουδάσατε στην Αμερική και σε τι ειδικευθήκατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εκπαιδεύτηκα τρεις μήνες στις διαβιβάσεις.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Έχετε υπηρετήσει στην ΚΥΠ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΚΑΠΠΟΣ: Τα στρατόπεδα και ιδιαίτερα το δικό σας εκεί που ήσασταν, εσείς ήσασταν πού;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στο νότιο μέρος της Λευκωσίας.

ΚΑΠΠΟΣ: Στην Κοκκινοτριμιθιά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΚΑΠΠΟΣ: Εκεί ποιος ήτανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η άλλη επιλαρχία.

ΚΑΠΠΟΣ: Επιτηρούνταν τα στρατόπεδα και συγκεκριμένα το δικό σας στρατόπεδο από το Εφεδρικό του Μακαρίου τη νύχτα, δηλαδή; Γιατί κάνατε το πρωί στις 8.15΄, εκεί δεν αναρωτηθήκατε ημέρα πώς θα κινηθούμε, ότι θα υπάρχει κίνηση και τούτο και εκείνο και δεν κάνατε νύχτα, όπως έγινε 21 Απριλίου του ’67; Γιατί το κάνατε μέρα το πραξικόπημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: 8.15΄ το πρωί έγινε, δεν ξέρω. Για ποιον λόγο;

ΚΑΠΠΟΣ: Καλά, εσείς δεν αναρωτηθήκατε; Σας λέγανε κάτι...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τη νύχτα, οπωσδήποτε, θα ήταν χειρότερα.

ΚΑΠΠΟΣ: Γιατί θα ήταν χειρότερα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν υπήρχε ορατότητα κ.λπ., θα είχαμε άλλα προβλήματα κινήσεως.

ΚΑΠΠΟΣ: Από το Αρχηγείο Στρατού έδωσαν εντολή σε εσάς. Γιατί επιλέξαν εσάς να μπείτε υπό τις διαταγές του Κομπόκη για να διενεργήσετε το πραξικόπημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Διότι ήμουν διοικητής μονάδος.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν υπήρχε άλλη μονάδα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Υπήρχε άλλη μονάδα, αλλά πιστεύω ’θέλαν να χρησιμοποιήσουν την επιλαρχία για λόγους ισχύος.

ΚΑΠΠΟΣ: Υπήρχε κι άλλη επιλαρχία ή όχι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Και η άλλη χρησιμοποιήθηκε.

ΚΑΠΠΟΣ: Πού χρησιμοποιήθηκε η άλλη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στην Αρχιεπισκοπή.

ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μου λέτε, εδώ έχω μια συνέντευξη του Πάτροκλου Σταύρου, στις 15.7.86, ήταν τότε μόνιμος υφυπουργός, ήταν μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο, και λέει ότι και στη δυτική πλευρά που έφυγε ο Μακάριος πήγαν άρματα, αλλά πήγαν καθυστερημένα, διότι υπήρχε κίνηση κ.λπ. Ξέρετε εσείς τίποτα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα άρματα, καταρχήν, δεν μπορούσαν να πάνε από τη δυτική πλευρά, διότι ήταν γκρεμός. Τα άρματα πήγαν και τάχθηκαν στον δρόμο επάνω.

ΚΑΠΠΟΣ: Μα θα πηγαίναν από τον πίσω, από τον δρόμο θα πηγαίναν, δεν θα πηγαίναν από κάτω από το ρέμα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο δρόμος ήταν... δεν μπορούσαν να πάνε, από πού να πάνε από τον δρόμο; Τα άρματα είχαν εντολή...

ΚΑΠΠΟΣ: Απ’ ό,τι είδα προηγούμενα, ξέρετε καλά την τοποθεσία, απέναντι από το ρέμα είναι ένα ύψωμα κάπως, αλλά εκεί ήταν που βρήκε και ο Μακάριος το αυτοκίνητο, περνούσε, από τον δρόμο αυτό περνούσαν αυτοκίνητα. Και λέει, λοιπόν, ότι άρματα φτάσανε στο σημείο εκείνο αλλά με καθυστέρηση.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εκεί επάνω δεν πήγαν άρματα, εν πάση περιπτώσει, τα άρματα ταχθήκαν στο δρόμο, ο οποίος είναι μπροστά από το Προεδρικό και το μεσημέρι μετά, όταν τελείωσε πλέον, τάχθηκαν τα άρματα σε ορισμένες προσβάσεις, αλλά εκεί απέναντι δεν υπήρχαν άρματα.

ΚΑΠΠΟΣ: Εσείς λέτε δεν πήγαν άρματα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν πήγαν άρματα, τουλάχιστον δεν πήγαν δικά μου άρματα.

ΚΑΠΠΟΣ: Όχι δικά σας, λέει ότι ήταν, όπως είπαμε προηγούμενα, από την Κοκκινοτριμιθιά.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Α, δεν ξέρω από την Κοκκινοτριμιθιά, δεν ξέρω αν πήγανε.

ΚΑΠΠΟΣ: Εσείς δεν είχατε πάρει καμιά εντολή από τον Κομπόκη, αν πιαστεί ο Μακάριος, τι θα τον κάνετε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, απολύτως τίποτε.

ΚΑΠΠΟΣ: Πώς εξηγείτε τον εμπρησμό και την καταστροφή, διότι εκεί κάηκαν τα πάντα. Δηλαδή, απ’ ό,τι λέει εδώ στη συνέντευξη, ο εμπρησμός έγινε για να μην τυχόν διασωθεί κάπου, τρυπώσει, είχε καμιά κρύπτη κ.λπ. και επιζήσει ο Μακά-

ριος. Πώς εξηγείτε τον εμπρησμό αυτόν που κάηκαν τα πάντα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ τον εμπρησμό τον αποδίδω στα πυρά.

ΚΑΠΠΟΣ: Οβίδες εμπρηστικές κ.λπ. δεν ρίξατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν υπάρχουν οβίδες εμπρηστικές.

ΚΑΠΠΟΣ: Α, δεν υπάρχουν; Μέσα στο κτίριο δεν ξέρετε καθόλου. Εσείς τι ώρα φύγατε από το Προεδρικό; Τι ώρα αποχωρήσαν τα άρματα; 9.30΄, αν δεν κάνω λάθος, καταλήφθηκε τελικά το Προεδρικό; Τι ώρα φύγατε από εκεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ πήγα το μεσημέρι και έκανα αναγνώριση του χώρου για να τάξω τα άρματα στις παρυφές, πήγα στο νοσοκομείο, δεν στεκόμουν συνεχώς εκεί πέρα. Το βράδυ μετά πήγα στο ΓΕΕΦ για την εντολή που είπα προηγουμένως.

ΚΑΠΠΟΣ: Εδώ στη συνέντευξη λέει ότι ήταν 50 άνθρωποι περίπου, τους οποίους ’βγάλαν απ’ έξω στο πίσω μέρος του Προεδρικού, τους ’βάλαν κάτω μπρούμυτα να κάθονται και καθίσαν μέχρι το απόγευμα. Εσείς όλους αυτούς τους ανθρώπους...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ενδεχομένως, αυτό το πράγμα να το έκανε η μοίρα καταδρομών.

ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Ένα τελευταίο ερώτημα. Εσείς, βεβαίως, τότε ήσασταν μικρός αξιωματικός σχετικά, δεν μπορείτε να έχετε εποπτική εικόνα, δεν μπορείτε να μας δώσετε κάποια εκτίμηση για την κατάσταση που υπήρχε στην Κύπρο, αλλά μετά αναδειχθήκατε κ.λπ. και νομίζω και εκ των υστέρων θα σκεφθήκατε πράγματα. Θέλω να σας ρωτήσω τη γνώμη σας για το εξής ζήτημα: Εδυνάμωνε το τουρκικό προγεφύρωμα, δηλαδή, οι Τούρκοι παραβίαζαν την ανακωχή και δυνάμωνε, εμείς δεν υπήρχαν δυνατότητες να αντιδράσουμε σ’ αυτό το δυνάμωμα του προγεφυρώματος, να είμαστε σε καλύτερη θέση, αν τυχόν ’κάναν νέα επίθεση οι Τούρκοι; Θέλω να πω υπήρχαν όπλα, υπήρχε τίποτα, ή είχαν διαλυθεί τα πάντα εκεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα όπλα τα οποία...

ΚΑΠΠΟΣ: Επιστράτευση μπορούσε να γίνει;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Επιστράτευση έγινε, αλλά έγινε όμως υπό το κράτος της τουρκικής απειλής. Ήταν από πάνω τα αεροπλάνα κ.λπ. και ’βάλλαν. Δεν έγινε ήρεμα η επιστράτευση.

ΚΑΠΠΟΣ: Στη διάρκεια της ανακωχής δεν μπορούσαμε να κάνουμε επιστράτευση; Είχαμε όπλα εκεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στη διάρκεια της ανακωχής είχε επιστρατευθεί ο κόσμος, αλλά όπλα όμως, σύγχρονα όπλα, δεν υπήρχαν. Υπήρχαν τα παλιά τα όπλα, τα οποία είχαν, τα συνηθισμένα. Δεν μπορούσαν να συγκριθούν τα όπλα της Εθνοφρουράς με τα όπλα της Τουρκίας από πλευράς ισχύος.

ΚΑΠΠΟΣ: Αυτά, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Κουτσογιάννη να λάβει τον λόγο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, πέστε μου ποια ήταν η στάση σας ως προς την 21η Απριλίου και μετά την 21η Απριλίου, δηλαδή όταν έγινε το πραξικόπημα και μετά συγκεκριμένα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Την 21η Απριλίου εγώ βρισκόμουν στο ΚΕΤ. Ήμουν βοηθός 3ου Γραφείου και έμενα στο ΚΕΤ, διότι είχα εν τω μεταξύ χτυπήσει, τραυματιστεί και ζήτησα από το Γενικό Επιτελείο με αναφορά να παραμείνω στο ΚΕΤ, επειδή...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Όχι, όχι, θα μου απαντήσετε στην ερώτηση. Ποια ήταν η στάση σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απλώς, δέχθηκα την κατάσταση, όπως τη δέχθηκαν και όλοι οι αξιωματικοί.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εγώ όμως εδώ, κύριε μάρτυς, έχω από τον ατομικό σας φάκελο κάποια σημείωση. Στην πρόταση που σας έγινε για προαγωγή το 1967-1968 γράφει στην παρ. 7 «μετέσχε με πίστη εις την επανάσταση της 21ης Απριλίου 1967» και συνεχίζει εντός παρενθέσεως «συντάχθηκε» και εννοεί εδώ μυήθηκε «από τον αντισυνταγματάρχη Μαυροειδή Κωνσταντίνο, διοικητή συντάγματος». Το γνωρίζετε αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι. Ο Μαυροειδής δεν ήταν διοικητής συντάγματος καν, γι' αυτό αναφέρω ότι δεν είναι ακριβής η αναφορά, ήταν υποδιοικητής του Κέντρου ο Μαυροειδής.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το γνωρίζετε αυτό που είναι γραμμένο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το χαρτί αυτό δεν το γνωρίζω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είναι, όμως, ο ατομικός σας φάκελος, που έχει γραφτεί και είναι στην πρόταση για προαγωγή σας το 1967-1968. Το ότι ήσασταν στο 3ο Επιτελικό Γραφείο που είναι επιχειρήσεις, το ΚΕΤ, όταν έγινε το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου, που ακριβώς από εκεί έφυγε η δύναμις κρούσης, η κύρια δύναμις, για να γίνει το πραξικόπημα, αυτό δεν δείχνει ότι ήσασταν ενήμερος ότι θα γίνει το πραξικόπημα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεύτερη ερώτηση. Εγώ θέλω, κύριε μάρτυς, να μου πείτε συγκεκριμένα, γιατί είπατε ότι τρεις-τέσσερις μέρες νωρίτερα είχατε ενημερωθεί για το πραξικόπημα στην Κύπρο, τι εντολή σάς έδωσε ο κ. Κομπόκης, γιατί έχει πει ήδη ο κ. Κομπόκης τι σας είπε, τι εντολή σάς έδωσε με τις ακριβείς φράσεις, λέξεις, με τον τρόπο, πώς το περιέγραψε ως προς το Προεδρικό Μέγαρο. Τι σας είπε; Ποια ήταν η διαταγή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Σας είπα η εντολή ήταν να βοηθήσω...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επιτρέψτε μου για να σας διευκολύνω. Είπε να σκοτώσετε τον Μακάριο, να φέρετε το κεφάλι του Μούσκου εδώ, να το στείλουμε στον Ιωαννίδη; Είπε να μην σκοτώσετε τον Μακάριο; Είπε να καταλάβετε απλά το κτίριο; Είπε να βάλλετε ή να μη βάλλετε; Αυτά τα συγκεκριμένα πράγματα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, για τον Μακάριο δεν είπε να τον σκοτώσουμε ή να μην τον σκοτώσουμε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Και γιατί δεν τον ρωτήσατε εσείς τότε; Ο Μακάριος είναι μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο, δεν ανησυχήσατε τι θα γίνει με τον Μακάριο; Δεν ρωτήσατε εσείς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απλό είναι, όταν καταλαμβάνεις έναν χώρο, αυτοί που είναι μέσα τους συλλαμβάνεις.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ή τους σκοτώνεις.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω αν τους σκοτώνεις. Τους συλλαμβάνεις και τους προωθείς στο προϊστάμενο κλιμάκιο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Ξέρετε, κύριε μάρτυς, ότι για τον κ. Κομπόκη και για σας στο στράτευμα έχει γίνει μετά το πραξικόπημα της Κύπρου μεγάλη κουβέντα ότι, άσ' τους αυτούς, αυτοί πήγαν να σκοτώσουν έναν παπά άοπλο και δεν τα κατάφεραν. Το ξέρετε αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν το ξέρω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μα ο κ. Κομπόκης το ξέρει. Για πέστε μου, κύριε μάρτυς, ο στρατιωτικός ποινικός κώδικας, στο άρθρο 26, λέει: με θάνατο και καθαίρεση τιμωρείται ο στρατιωτικός όστις εν καιρώ πολέμου, πρώτον, φέρει όπλα κατά του ελληνικού κράτους ή των συμμάχων αυτού. Το λέει επί λέξει. Όταν πήρατε αυτή την εντολή και δεδομένου ότι ξέρατε τον στρατιωτικό ποινικό κώδικα, δεν ανησυχήσατε, δεδομένου ότι και οι διαταγές ήταν προφορικές και όχι γραπτές και δεν ήταν από την ανωτάτη ιεραρχία; Δεν είχατε κάποια κατοχύρωση, δεν ανησυχήσατε μήπως αυτό σας οδηγήσει στην εσχάτη προδοσία, εσάς προσωπικά; Δηλαδή, μήπως κατηγορηθείτε κάποια μέρα, αφού αυτά λέει ο στρατιωτικός ποινικός κώδικας; Γιατί δεν το ερευνήσατε αυτό; Γιατί δεν ανησυχήσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ανησύχησα γι' αυτόν ειδικώς τον τομέα, ανησύχησα βεβαίως, αλλά υπάρχει και ο κανόνας που λέει δεν επιτρέπεται ανυπακοή σε διαταγές τις οποίες παίρνεις.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μάλιστα. Σε προφορικές διαταγές που έρχονται, απ' ό,τι έχω σημειώσει εδώ πέρα, μ' ένα σημείωμα του Γαλατσάνου, τον οποίο είχατε πρώτα διοικητή κάποτε και γι' αυτό ήσασταν στην παρέα ή στην ομάδα του Γαλατσάνου. Γι'

αυτό δεν ανησυχήσατε, κύριε μάρτυς. Πήγατε στην Αμερική για 4 μήνες, όχι για 3, για να εκπαιδευτείτε στις διαβιβάσεις ως υπολοχαγός. Επειδή, όπως ξέρετε και εγώ ξέρω πώς γινόταν αυτό, οι συμμαθηταί και οι αξιωματικοί οι νέοι της εποχής μας τα πρώτα χρόνια πηγαίναμε στη μεθόριο σε μονάδες εκστρατείας Α΄, Β΄ και ένας υπολοχαγός ήταν λίγο δύσκολο να πάει απευθείας στην Αμερική. Εσείς, εν πάση περιπτώσει, πήγατε. Ξέρετε ότι οι Αμερικανοί στρατολογούσαν σε τέτοιου είδους σχολεία πράκτορες για τη CIA και μάλιστα εκείνους οι οποίοι ήταν αρχηγοί τάξεων, εθεωρούντο ικανοί αξιωματικοί; Το ξέρετε αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εμένα δεν με πλησίασε κανείς να με στρατολογήσει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είναι άλλη ερώτηση αυτή. Λέω αν ξέρετε τις συνήθειες των Αμερικανών και της CIA.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ήξερα τη συνήθεια.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εσάς σας πρότειναν να σας μυήσουν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν με πλησίασε ποτέ κανείς.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Στο Προεδρικό Μέγαρο, κύριε μάρτυς, έγινε και κάποιο πλιάτσικο, κάποια χρηματοκιβώτια χαθήκαν, κάποιοι ράβδοι κ.λπ. και άλλα πράγματα εκεί. Δεδομένου ότι εσείς ήσασταν υπεύθυνος προϊστάμενος διοικητής της μονάδας που έκανε την επιδρομή και δεδομένου ότι κάποια στιγμή, δεν ξέρω πότε, την ημέρα, το μεσημέρι, το απόγευμα, πήγατε εκεί να επιθεωρήσετε το αποτέλεσμα. Τι ξέρετε σχετικά για το πλιάτσικο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, δεν ξέρω αν έγινε πλιάτσικο και αν ανοίξανε χρηματοκιβώτια και αν υπήρχαν χρηματοκιβώτια μέσα στο Μέγαρο, αλλά διερωτώμαι πώς μπορούσε να ανοίξει ένας ένα χρηματοκιβώτιο, με τι μέσο θα το άνοιγε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Να το σπάσει. Δύσκολο είναι; Εδώ γκρεμίσατε το κτίριο ολόκληρο, ένα κιβώτιο δεν θα ανοίγατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το χρηματοκιβώτιο δεν σπάζεται και δεν ξέρω αν σπάστηκε ή αν ανοίχτηκε, αλλά μέσα στο κτίριο δεν μπήκα ποτέ, ούτε προ ούτε μετά. Το κτίριο μέσα δεν ξέρω πώς είναι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μα την προηγουμένη φορά που ήρθατε εδώ, την Πέμπτη, είχατε πει ότι πήγατε να δείτε στο Προεδρικό Μέγαρο τι έγινε, να κάνετε μια επιθεώρηση. Το είπατε εσείς ο ίδιος.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, μες στο κτίριο στο Προεδρικό Μέγαρο να δω τον χώρο πήγα βεβαίως, ανέβηκα από τη μία πόρτα, βγήκα από την άλλη και άρχισα μετά να τακτοποιώ τα οχήματά μου. Μέσα δεν πήγα, ούτε ξέρω πώς είναι το κτίριο μέσα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ούτε και μάθατε τίποτα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Για πλιάτσικο όχι, για το Προεδρικό όχι. Πλιάτσικο για το Προεδρικό πρώτη φορά το ακούω.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πέστε μου, κύριε μάρτυς, εδώ είναι δεδομένο ότι και οι επιχειρήσεις εκεί στον ΑΤΤΙΛΑ, αλλά και στην επιστράτευση που έγινε εδώ στην Ελλάδα το ’74, εσημείωσε, από καθαρά στρατιωτική άποψη, οικτρά αποτυχία. Εντούτοις, τις ίδιες εποχές ο στρατός, με πολύ μεγάλη επιτυχία, έκανε πραξικοπήματα στα οποία υποτίθεται ότι δεν είχε εκπαιδευτεί. Πώς το εξηγείτε αυτό; Τι ερμηνεία δίνετε; Γιατί συνέβη αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η επιστράτευση στην Κύπρο...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μιλάω για την Ελλάδα. Αναφέρω. Επιστράτευση στην Ελλάδα απέτυχε οικτρά. Επιστράτευση στην Κύπρο απέτυχε οικτρά. Επιχειρήσεις και μάχες με τον εχθρό, τον Τούρκο, απέτυχαν οικτρά. Ό,τι λοιπόν αφορούσε στρατιωτικές επιχειρήσεις στις οποίες οι Ένοπλες Δυνάμεις είχαν εκπαιδευτεί είχαν οικτρά αποτυχία. Στα πραξικοπήματα, όμως, είχαμε πολύ μεγάλη επιτυχία. Τι ερμηνεία δίδετε, πώς και γιατί έγινε αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Για να βάλουμε τα πράγματα στην ορθή τους θέση, άλλο είναι ένα κίνημα, μια επανάσταση, ένα πραξικόπημα κι άλλο μια αντιμετώπιση εχθρική. Το ένα

μπορεί να γίνεται αιφνιδιαστικά και δεν έχεις και αντίπαλο. Ο άλλος είναι αντίπαλος.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Η ερώτησή μου αποβλέπει στο εξής: Μήπως ο στρατός είχε προσανατολιστεί λάθος και είχε διαπαιδαγωγηθεί λάθος κτλ., έτσι ώστε να είναι φτιαγμένος για να προστατεύει το ντόπιο ή το ξένο κατεστημένο, να κάνει πραξικοπήματα και εκεί καλά τα πήγαινε και ως προς τον εχθρό λέγανε άφησε, το ΝΑΤΟ δεν αφήνει να γίνει πόλεμος με τους Τούρκους, μην ασχολείστε; Υπήρχε τέτοια νοοτροπία στο στράτευμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι έδινε κανείς τέτοια εντύπωση. Ότι αφήστε τους μεν, δεν υπάρχει απειλή και ασχοληθείτε με...

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αυτό δεν γραφότανε σε διαταγές. Αυτό ήταν η κρατούσα νοοτροπία.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Λέω γενικώς το πράγμα, διότι απειλή ήταν ολόπλευρος, δεν ήταν μόνο από τη μια κατεύθυνση.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αυτό το λέτε εσείς.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι είπαμε αφήστε το ένα και ασχοληθείτε με το άλλο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, όταν εγώ υπηρέτησα ως λοχαγός στην Κύπρο, το ’65-’66, μπορώ με βεβαιότητα να σας πω και να το αποδείξω ότι ως προς τους τουρκικούς θύλακες ο χρόνος που μας είχε δοθεί για να τους εξουδετερώσουμε, σε περίπτωση που παίρναμε τέτοια διαταγή, ήταν 15 με 20 λεπτά το μάξιμουμ. Δηλαδή, ουδείς θύλακας μπορούσε να αντέξει παραπάνω από 20 λεπτά. Δεν ήταν απλή διαταγή, ήταν και δυνατότητα. Γιατί στις δικές σας μέρες, τότε, με το πραξικόπημα και τον ΑΤΤΙΛΑ, δεν έγινε αυτό; Πέστε μου.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κατ’ αρχήν, έγιναν ενέργειες εναντίον πολλών θυλάκων, αλλά εγώ είχα μια συγκεκριμένη να υπηρετήσω στον θύλακα του Κιόνελι, γιατί εκεί ήμουνα κοντά. Έγινε ενέργεια από τάγμα της ΕΛΔΥΚ, αν δεν απατώμαι, κι ήταν και δικά μου τμήματα μέσα, αλλά δεν μπορέσανε να προχωρήσουνε.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Αυτό το ξέρουμε, ότι δεν κάνανε τίποτα. Γιατί, ερωτώ, γιατί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το γιατί δεν μπορώ να το ερμηνεύσω. Το θεωρώ κι εγώ ανερμήνευτο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς. Για πέστε μου από την ώρα που έγινε η εκεχειρία με τους Τούρκους και μέχρι που άρχισε ο ΑΤΤΙΛΑΣ ΙΙ υπήρξε ένα διάστημα κάποιων ημερών. Στο διάστημα αυτό οι Τούρκοι απεβίβαζαν στην Κυρήνεια άρματα και μεραρχίες. Μονάδες πολλές που συγκρότησαν τελικά δυο μεραρχίες. Αυτό που κάνανε οι Τούρκοι ήτανε παράβαση των όρων της εκεχειρίας. Δεν είχαν δικαίωμα να το κάνουν, αφού υπήρχε η εκεχειρία. Αφού αυτοί κάνανε αυτή την παράβαση και δημιούργησαν τις προϋποθέσεις να καταλάβουν το υπόλοιπο νησί, το τμήμα που είχανε στόχο βάσει των αμερικανικών σχεδίων, πείτε μου τι έπρεπε να κάνετε εσείς, η στρατιωτική ηγεσία εκεί, οι διοικηταί των μονάδων κτλ. συντονισμένοι με εισηγήσεις και με διαταγές; Τι έπρεπε να κάνετε κατά τη διάρκεια της εκεχειρίας, την οποίαν οι Τούρκοι παρέβησαν; Παρέβησαν τους όρους, δηλαδή.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κατ’ αρχήν, οι Τούρκοι δεν παρέβησαν αυτόν τον τομέα μόνο της συμφωνίας. Κάνανε συνέχεια ενέργειες και συνεχώς βελτίωναν τις θέσεις τους.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τι έπρεπε να κάνετε εσείς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αγώνα κάναμε. Αγώνα να συγκρατήσουμε, τουλάχιστον, τα τμήματα εκεί που ήτανε. Βεβαίως, αγώνα ανεπιτυχώς.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν θα έπρεπε, κύριε μάρτυς, ερώτηση, το πυροβολικό που ήτανε κάτω, πυροβολικό δυνάμεως σώματος στρατού, δεν θα έπρεπε αυτό να μετακινηθεί, να συγκεντρωθεί και να βάλει συνολικά εναντίον του προγεφυρώματος και να εμποδίσει αυτές τις ενέργειες που δημιουργούσαν τις προϋποθέσεις για τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ; Και τα άλλα τμήματα να τα αποσύρουν όλα από άλλες περιοχές και να τα πάνε όλα εναντίον προγεφυρώματος. Έγινε αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι. Το πυροβολικό έβαζε κι αυτό σποραδικά στις διάφορες επιχειρήσεις που γινότανε. Κατά τομείς.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Σποραδικά, όμως, ώστε να μην εμποδίζει του Τούρκους να κάνουν τη δουλειά τους.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αγώνας γινότανε. Δεν έβαζε μες στο προγεφύρωμα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, μάθατε τίποτα για έναν Άγγλο πιλότο που έπεσε με αλεξίπτωτο; Δηλαδή χτυπήθηκε το αεροπλάνο του, πήδησε, τον συνέλαβαν δικά μας τμήματα και ήτανε Άγγλος. Το ξέρετε αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν το ξέρετε. Όταν ξεκινήσατε προχθές την κατάθεσή σας, αφήσατε ένα υπονοούμενο που και σήμερα εθίγη εδώ, ότι ήτανε να πάτε στις Βρυξέλλες, αλλά σας έστειλαν στην Κύπρο. Και αφήσατε να εννοηθεί ότι αυτό κατά κάποιον τρόπο ήτανε δυσμένεια ή, αν θέλετε, εύνοια προς κάποιον άλλον. Μήπως όμως σας έστειλαν εκεί στην Κύπρο, διότι η στρατιωτική ηγεσία και η τότε χουντική ηγεσία ετοίμαζε το πραξικόπημα και νόμιζε πως ήσασταν πιο χρήσιμος στην Κύπρο παρά στις Βρυξέλλες; Μήπως, δηλαδή, στη στρατιωτική ηγεσία υπήρχε η άποψη ότι εσείς ήσασταν καλός υπηρέτης αυτού του σεναρίου και γι' αυτό σας στείλανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ πιστεύω ότι δεν υπήρξε τέτοια σκέψις, διότι εγώ πήγα τον Αύγουστο στην Κύπρο, το πραξικόπημα έγινε τον Ιούλιο.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ναι, στέλνανε στρατιωτικούς κάτω που να ήτανε προσκείμενοι στην 21η Απριλίου και γι' αυτό σας στείλανε κι εσάς.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, αλλά, εάν το πάρουμε κι έτσι, που εγώ είπα ευθύς εξ αρχής ότι την κατάσταση αυτή, της 21ης Απριλίου, την εδέχθηκα απλώς.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εδώ λέει ότι ήσασταν πιστός.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτού μπορεί να λέει ό,τι θέλει.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Έχουμε κι άλλο σημείωμα. Ακούστε. Στην έκθεση πολεμικής δράσης στην Κύπρο λέει για σας ο ατομικός σας φάκελος: «Έλαβε μέρος... υπακούων εντολάς, όχι από τον διοικητή όπου υπήγετο η μονάδα του, αλλά από άλλα άτομα άγνωστα, μυηθείς προς τούτο». Το λένε οι διαδοχικές σας σημειώσεις. Δηλαδή, ότι σας μύησε ο Ξανθάκος τον είπαμε, Γαλατσάνος τον είπαμε, πάντως όχι ιεραρχικά. Και, όταν ο κ. Κομπόκης πήρε εντολές από εδώ να πάει να κάνει το πραξικόπημα κάτω, του είπανε, ως προς τον Κορκόντζελο και κάποιον άλλον, που δεν τον θυμάμαι τώρα, αυτούς άσ' τους, θα τους δώσουμε και εμείς ειδικές εντολές από εδώ. Πώς τα εξηγείτε όλα αυτά;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είναι πιθανότατα αυτή η εντολή την οποίαν πήρα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εδώ είπαν του Κομπόκη θα πάρεις δυο μοίρες καταδρομών, δυο επιλαρχίες τάδε και τάδε, γιατί για σας άφησαν να σας μυήσει ειδικά ο Γαλατσάνος ή και κάποιος άλλος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο Γαλατσάνος ήταν προϊστάμενος, ήταν αρχηγός του ΓΕΣ, δεν ήταν αυτός που θα έκανε την μύηση. Αν ήταν αλλιώς το πράγμα, θα έλεγαν απλώς πάτε στον κ. Κορκόντζελο, τον Κομπόκη και τον Γεωργίτση και φτιάξτε τα μόνοι σας.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μια ερώτηση τελευταία. Από έγγραφα που υπάρχουν στην Επιτροπή μας και στο Επιτελείο φαίνεται ότι εσείς στη μονάδα σας, προ του πραξικοπήματος, κάνατε κάποιες ειδικές επιλογές και εκκαθαρίσεις σε οπλίτες. Θεωρούσατε κάποιους στρατιώτες αντιφρονούντες, μερικούς τους είχατε κλείσει σε κάποια κελιά, ώστε να μην είναι εμπόδιο κατά την ημέρα της 15ης που έγινε το πραξικόπημα. Είναι αληθές αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν κλείστηκαν στρατιώτες σε κελιά, εκτός αν ήταν πειθαρχικά παραπτώματα.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλά, πειθαρχικά παραπτώματα μπορούσατε να τα ονομάσετε,

πάντως ήταν στα κελιά αντιφρονούντες, κύριε μάρτυς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν υπήρχαν αντιφρονούντες στα κελιά.

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κι όμως έχουμε κάποια τέτοια έγγραφα. Ευχαριστώ, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Βασιλειάδη να λάβει τον λόγο.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Θα ήθελα να ρωτήσω ορισμένα γύρω από την επιχείρηση κατά του Προεδρικού Μεγάρου. Εκεί έλαβαν μέρος δύο μονάδες, η δική σας και η μοίρα καταδρομών.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Δεν σας φαίνεται λίγο παράδοξο στρατιωτικά να έχουμε δύο μονάδες διαφορετικές οι οποίες έχουν τον ίδιο αντικειμενικό σκοπό και μάλιστα μικρότατων σε μέγεθος, ας πούμε, σχετικά και εκεί να μην υπάρχει κάποιος υπεύθυνος, κάποιος που να έχει την τελική απόφαση, την τελική ευθύνη και αυτός να είναι ένας; Γιατί μας είπατε πέντε, έξι, εφτά φορές ότι συνεργάζεστε κ.λπ., αλλά, εάν εδημιουργείτο ένα πρόβλημα εκεί πέρα, ποιος θα είχε την ευθύνη της λήψεως αποφάσεως;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είναι ακριβώς όπως το έχω αναφέρει. Δεν υπήρχε ενιαία διοίκηση στον χώρο αυτό.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Έχουν ξαναγίνει τέτοια πράγματα, μιλάω στρατιωτικές επιχειρήσεις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Παράδοξο στρατιωτικώς.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Είναι παράδοξο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ξαναέρχομαι σε κάτι που και αυτό το έχετε απαντήσει πάρα πολλές φορές, αλλά κάντε τον κόπο να μου τα πείτε και μένα, σας παρακαλώ πολύ. Λίγο για την περιγραφή της επιθέσεως στο Προεδρικό Μέγαρο. Η έναρξις των πυρών. Ποιος απεφάσισε πότε θα αρχίσετε να ρίχνετε; Είχατε οδηγίες από τον Κομπόκη; Ήτανε απόφαση προσωπική δική σας; Ήτανε του λοχαγού που ήταν επικεφαλής της μονάδος τεθωρακισμένων; Και τι έχετε να μας πείτε γύρω από αυτό.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ είχα διατάξει τα τμήματα πριν ξεκινήσουν ακόμα από τον χώρο ότι δεν θα εκτελούσαν πυρά, εκτός αν εβάλλοντο, αν εδέχοντο πυρά και εις περίπτωση που υπήρχε αναπόφευκτος ανάγκη. Εγώ είχα πάει με τα πρώτα τμήματα εκεί πέρα. Όταν έφτασα εκεί, ήδη ευρίσκετο στο τέλος περίπου η συμπλοκή που υπήρξε και είχαν αρχίσει τα πυρά, προφανώς γιατί εδέχθηκαν πυρά.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Το ερώτημα είναι ο επικεφαλής που είχατε εσείς εκεί, ο λοχαγός, τι ήταν, κάτι θα ήταν, είχε οδηγίες ενδεχομένως να αρχίσει σε κάποια συγκεκριμένη απόσταση πυρά, στον αέρα πυρά; Υπήρχε κάτι τέτοιο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, στα τμήματά μου εγώ δεν έδωσα τέτοια εντολή.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ : Μάλιστα. Αυτό που σας ρωτάω το ξαναείπατε, αλλά θα σας ξαναρωτήσω. Είχατε οδηγίες να βάλλετε στον αέρα, όταν προσεγγίζατε στο Προεδρικό Μέγαρο; Είχατε ή δεν είχατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ τέτοια οδηγία δεν θυμάμαι, δεν έχω πάρει.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Και ένα τελευταίο, να επανέλθω σε εκείνο με τα σχεδιαγράμματα κ.λπ. Εδώ έχουμε ένα γεγονός, ότι ο Μακάριος διέφυγε και διέφυγε περίπου, είπατε πως δεν ξέρετε ακριβώς τη γεωγραφία του Μεγάρου, από την τάδε κατεύθυνση. Γι' αυτό δεν υπάρχει αμφιβολία.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Προφανώς, δεν έφυγε από μέσα από το τμήμα. Έφυγε από την αντίθετη κατεύθυνση.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Έφυγε από την αντίθετη κατεύθυνση. Τώρα λιγάκι στην αντίθετη κατεύθυνση, να δούμε λιγάκι εκεί. Η οδός διαφυγής, αφήστε τον Μακάριο ήσυχο, εγώ δεν μιλάω για τον Μακάριο, εκτός από τον Μακάριο όμως υπήρχαν κι άλλοι μέσα, άλλοι διάφοροι άνθρωποι, η οδός αυτή φυλασσότανε με κάποιο τρόπο; Όταν λέω φυλασσότανε, δεν επιμένω φυλασσότανε με τυφεκιοφόρους έτσι, μου φτάνει να φυ-

λασσότανε με πυρά αποτελεσματικά ενδεχομένως, τα οποία να απαγορεύουν την κίνηση προς τα κάτω, ένα από τα δύο.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν φυλασσόταν.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μήπως ήταν αδύνατον να φυλαχθεί εκ των πραγμάτων, διότι, όταν προχωρείς από τον δρόμο που προχωρούσατε εσείς με τα Marmon και ολόκληρη μοίρα που είχε στόχο μπροστά της το Προεδρικό Μέγαρο, μήπως τυχόν, αν φυλασσόταν, έστω και αν φυλασσόταν σε κάποια απόσταση, μήπως υπήρχε φόβος με τα πυρά τα οποία θα γινόντουσαν στη μάχη, γιατί ναι μεν μπορούσε να μην γίνουν πυρά, όπως είπατε σε μια στιγμή, αλλά το πιθανότερο ήταν ότι θα γινόντουσαν πυρά, δεν θα παρεδίδοντο αμαχητί οι φρουροί του Προεδρικού Μεγάρου, μήπως, λοιπόν, αυτός ήταν ο λόγος που δεν φυλασσόταν η προς τα πίσω πλευρά του Προεδρικού Μεγάρου; Μήπως ήταν αδύνατον, δηλαδή, πρακτικά να φυλαχθεί;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έχω την εντύπωση ότι μπορούσε να φυλαχθεί και μπορούσε να μην είναι επικίνδυνο γι' αυτούς που θα φυλάσσαν αυτές τις προσβάσεις που λέμε, διότι σε μεγαλύτερη απόσταση ήταν και κατοικημένοι τόποι, ήταν και σπίτια, ήταν κατοικίες.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Δεν μας το κάνετε λιγάκι λιανά αυτό να το καταλάβουμε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δηλαδή, μπορούσε, φέρ' ειπείν, να πάνε τμήματα από την πίσω πλευρά.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Δηλαδή, άκουσα πριν κάτι λογικό, ότι, όταν ρίχνεις σε μια κατεύθυνση, δεν αισθάνεσαι καλά να έχεις στρατεύματα δικά σου στο πεδίο βολής επάνω, είναι λογικό αυτό, στον άξονα των πυρών και μάλιστα με τα δικά σας τα Marmon, με 2 λιβρών κανόνια και μάλιστα με βολές στον αέρα κι όλα αυτά τα πράγματα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όταν είναι ύψωμα και κανείς κατέχει το αντιπρανές, το πίσω μέρος, δεν έχει κανέναν κίνδυνο από τα όπλα τα οποία κάνουν πυρά ευθυτενούς τροχιάς. Μόνο από καμπύλης τροχιάς όπλα έχει κίνδυνο.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Υπάρχει αντιπρανές εκεί μεγάλο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Υπάρχει χαράδρα προς τα κάτω, τουλάχιστον, έτσι θυμάμαι εγώ, ότι υπάρχει.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Τι απόσταση υπάρχει περίπου από τον τελευταίο τοίχο προς τα πίσω του Προεδρικού Μεγάρου και εκεί που τελειώνει η χαράδρα; Πόση απόσταση είναι αυτό το πράγμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν μπορώ να το εκτιμήσω.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Της τάξεως των;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εκατοντάδων μέτρων. Εκατό, εκατόν πενήντα μέτρα, διακόσια πιθανόν να είναι.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μάλιστα. Δηλαδή, ωμή και τελευταία ερώτηση, τα κάνατε θάλασσα ή όποιος σχεδίασε την επιχείρησιν τα έκανε θάλασσα; Είναι σωστό αυτό που ακούσαμε πριν, ότι έναν παπά τούς βάλαμε να πιάσουν και δεν μπορέσαν; Πώς εξηγείτε αυτό το γεγονός; Επιχείρηση στρατιωτική, πραξικόπημα, που μάλιστα είμαστε τόσο καλοί στη σχεδίαση, όπως άκουσα, και πράγματι το ξέρουμε και εμείς αυτό, τι έγινε εκεί πέρα; Πού πάει το μυαλό σας, αρχηγός τάξεως, δώστε μια ερμηνεία του γεγονότος.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω ότι η σχεδίαση ήταν τέτοια να είναι κενό το ένα μέρος.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Τι ήτανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η σχεδίαση ήταν τέτοια που άφηνε κενό.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Επίτηδες;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Το έχετε ακούσει ξανά αυτό ή το λέτε έτσι τώρα που σας ρωτάω εγώ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το εκτιμώ τώρα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μάλιστα. Τελείωσα, κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ράλλη να λάβει τον λόγο.

ΡΑΛΛΗΣ: Θα είμαι πολύ σύντομος. Είπατε, κύριε μάρτυς, στην κατάθεσή σας ότι η Εθνοφρουρά χτύπησε δύο ελληνικά αε-

ροπλάνα που έφερναν δυνάμεις καταδρομών από την Ελλάδα.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν είπα τέτοιο πράγμα.

ΡΑΛΛΗΣ: Τι είπατε γι' αυτό το πράγμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ότι ήρθαν με αεροπλάνα δυνάμεις καταδρομών για ενίσχυση της Κύπρου.

ΡΑΛΛΗΣ: Ναι, και δύο απ' αυτά χτυπήθηκαν από την Εθνοφρουρά.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εκεί ήταν Εθνοφρουρά, ενδεχομένως, δεν ξέρω αν εβλήθησαν και από πιο πέρα...

ΡΑΛΛΗΣ: Νομίζω ότι αυτό είπατε και υπάρχουν πρακτικά εδώ.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ερωτήθηκα ούτε ξέρω. Πρώτη φορά ακούω...

ΡΑΛΛΗΣ: Ποιος τους χτύπησε τότε; Χτυπηθήκαν τα αεροπλάνα, είπατε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν είπα ότι χτυπηθήκαν αεροπλάνα εγώ, τώρα λέμε για τα αεροπλάνα.

ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε πρόεδρε, νομίζω ότι αυτό λέχθηκε από τον κ. μάρτυρα. Ερωτώ χτυπηθήκαν ή προσέκρουσαν πουθενά; Είπατε ότι χτυπηθήκανε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ τώρα το ακούω, ότι είπα ότι χτυπηθήκαν αεροπλάνα από την Εθνοφρουρά.

ΡΑΛΛΗΣ: Εγώ έτσι άκουσα, αν κάνω λάθος...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι...

ΡΑΛΛΗΣ: Εσείς δεν έχετε πληροφόρηση από πού χτυπηθήκαν αυτά τα αεροπλάνα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ ξέρω ότι τα αεροπλάνα ήρθαν να φέρουν ενισχύσεις στην Κύπρο, ότι το ένα αεροπλάνο εβλήθη και έπεσε και το άλλο προσέκρουσε κάτω. Αυτό έχω μάθει. Δεν ξέρω αν βληθήκαν δύο αεροπλάνα.

ΡΑΛΛΗΣ: Από ποιους;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εκεί υπήρχε φρουρά του αεροδρομίου. Εάν τα αεροπλάνα εξελήφθησαν σαν εχθρικά και εβλήθησαν, πιθανόν να εβλήθησαν από τα τμήματα ασφαλείας του αεροδρομίου.

ΡΑΛΛΗΣ: Οι δικοί μας οι Έλληνες αξιωματικοί που ήσαν διοικητές των δυνάμεων της αναφοράς δεν γνωρίζαν τα ελληνικά αεροπλάνα και μάλιστα...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αφού ήταν νύχτα, πού να τα γνωρίζουν, έπρεπε να υπάρχει ειδοποίηση των τμημάτων που ήταν κάτω ότι θα έρθουν αεροπλάνα, την ώρα, συνθηματικά ενδεχομένως για να κάνουν αναγνώριση.

ΡΑΛΛΗΣ: Άλλη ερώτηση τότε. Αυτές οι δυνάμεις εκεί, η φρουρά του αεροδρομίου δεν είχε πάρει σήμα ότι έρχονται ελληνικές δυνάμεις από την Ελλάδα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω αν είχε πάρει. Δεν ήταν η δική μου φρουρά εκεί πέρα.

ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε μάρτυς, έκανα και εγώ έφεδρος αξιωματικός και πραγματικά τα χάνω σήμερα, όπως τα έχασαν και οι ειδικοί στρατιωτικοί. Ό,τι ήθελε ο καθένας έκανε; Καμία ειδοποίηση, κανείς δεν ήξερε τίποτε, όποιος ήθελε έστελνε, όποιος ήθελε έπαιρνε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ, κύριε βουλευτά, λέω αυτά τα οποία ξέρω και δεν ξέρω εάν άλλοι μάρτυρες είπαν κάτι διαφορετικό. Εγώ αυτό είχα και αυτό έμαθα. Ήρθαν τα αεροπλάνα κάτω, εβλήθησαν, έπεσε ένα αεροπλάνο κάτω, το άλλο προσέκρουσε κάτω και ανεφλέγη, αλλά για να μην γίνει αυτό το ατύχημα, αν ήταν από τα δικά μας πυρά, έπρεπε να ειδοποιηθούν τα τμήματα που είναι κάτω στην ασφάλεια του αεροδρομίου...

ΡΑΛΛΗΣ: Θέλω να σας πω κάτι. Είμαι έφεδρος οικονομικός αξιωματικός αεροπορίας, έφεδρος, και γνώριζα στο αεροδρόμιό μου ότι, όταν ερχόταν αεροπλάνο, οποιοδήποτε αεροπλάνο από οποιοδήποτε άλλο αεροδρόμιο, παίρναμε σήμα ότι ξεκινούσε από εκεί για να προσγειωθεί στο δικό μας αεροδρόμιο. Και εδώ μιλάμε για επιχείρηση και κανείς δεν ήξερε ότι θα ερχόντουσαν αυτά τα αεροπλάνα στην Κύπρο; Δεν σας φαίνεται κάπως περίεργο αυτό το πράγμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα είναι οπωσδήποτε παράξενο και γι' αυτό λέω ότι έπρεπε να πάρει σήμα το τμήμα που είναι εκεί κάτω ότι θα έρθουν αεροπλάνα ελληνικά.

ΡΑΛΛΗΣ: Και να χτυπάνε οι ελληνικές δυνάμεις του αεροδρομίου, η φρουρά του αεροδρομίου να χτυπάει τα ελληνικά αεροπλάνα και μάλιστα αεροπλάνα που φέρνανε δυνάμεις για να αντιμετωπίσουν τον Τούρκο; Είναι φαινόμενο αυτό κατά τη στρατιωτική σας άποψη ή τη λογική σας, να χτυπιούνται οι Έλληνες μεταξύ τους την ώρα που είχαν εισβάλει οι Τούρκοι στην Κύπρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Προφανώς, δεν υπήρχε συνεννόηση, δεν υπήρχε σωστή διαδικασία άφιξης των αεροσκαφών.

ΡΑΛΛΗΣ: Αυτή η έλλειψη συνεννόησης μήπως οφείλεται σε άλλους λόγους;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι οφείλεται σε άλλους λόγους.

ΡΑΛΛΗΣ: Δηλαδή, εδώ είχε μάθει καλά ο στρατός, εκπαιδεύτηκε καλά ο στρατός μας να κάνει πραξικοπήματα και να μην λαμβάνει ποτέ υπόψη του εισβολή ξένων στρατευμάτων στη χώρα. Μάθατε ποτέ, εάν αυτοί που χτυπήσαν τα αεροπλάνα τα δικά μας, οι Έλληνες, τιμωρηθήκαν με το άρθρο 26 του στρατιωτικού ποινικού κώδικα; Περάσαν στρατοδικείο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, δεν πέρασε κανείς στρατοδικείο.

ΡΑΛΛΗΣ: Έγινε το γεγονός, δεν πληροφορηθήκαν, έτσι; Ποιος έκανε την έκθεση κατόπιν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω κι αν έγινε κάποια ενέργεια προς εξακρίβωση ποιοι το χτυπήσαν.

ΡΑΛΛΗΣ: Πάντως εδώ φαίνεται ότι όταν γίνεται κάτι εις βάρος της ελληνικής πλευράς από τους Έλληνες κανείς δεν ξέρει τίποτα και αυτό αφήνει πολλά να εννοηθούν. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Ράλλη. Παρακαλώ πάρα πολύ τον κ. Ξαρχά να λάβει τον λόγο. Είναι άλλοι τρεις, είναι ο κ. Ζερβός, ο κ. Βαρβιτσιώτης και ο κ. Γιατράκος, οι οποίοι, ως γνωστόν, είναι πολύ σύντομοι.

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ θα σας κάνω λίγες ερωτήσεις, θέλω όμως να σας δηλώσω από πριν ότι για μένα είσαστε αποκλειστικά μάρτυρας εδώ, τίποτε άλλο, με όλα τα δικαιώματα που έχετε από τον νόμο, που είναι να σέβομαι την προσωπικότητά σας, όταν σας εξετάζω, αλλά και με τις υποχρεώσεις σας, που είναι να λέτε την αλήθεια, γιατί αλλιώς υπόκεισθε σε ποινές της ψευδορκίας που τις ορίζει ο νόμος. Εγώ θέλω, εάν ξέρετε, να μου πείτε γεγονότα. Σ' αυτά θα σας ρωτήσω. Δεν θέλω τις προσωπικές σας γνώμες και πολύ λιγότερο θέλω ό,τι διαβάσατε στις εφημερίδες ή ό,τι ακούσατε οπουδήποτε άλλου. Και σας ρωτώ πρώτα, λέτε στην έκθεσή σας και το είπατε και εδώ, ότι είχατε απώλειες δύο νεκρούς, ο ένας, λέτε, στο ΓΕΕΦ και ο άλλος στο Προεδρικό. Και εις μεν το Προεδρικό το καταλαβαίνω γιατί είχατε ανταλλαγή πυρών, αυτός που σκοτώθηκε στο ΓΕΕΦ από πού και από ποιον σκοτώθηκε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όπως είχα αναφέρει, διέθεσα τμήμα υπό διοίκηση μιας μοίρας καταδρομών στην περιοχή του ΓΕΕΦ, εκεί ήταν και ο ραδιοφωνικός σταθμός της Κύπρου και έγινε και εκεί ενέργεια, μάχη δηλαδή.

ΞΑΡΧΑΣ: Στον ραδιοφωνικό σταθμό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στην περιοχή του ΓΕΕΦ ραδιοφωνικού σταθμού. Ακριβώς δεν ξέρω.

ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή, όταν λέτε στο ΓΕΕΦ, λέτε στο τμήμα που επετέθη στον ραδιοφωνικό σταθμό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, εκεί ήταν, στην ίδια περιοχή ήταν αυτοί.

ΞΑΡΧΑΣ: Ώστε σκοτώθηκε και αυτός σε συμπλοκή δηλαδή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Θα σας ρωτήσω, επίσης, γιατί και εγώ έχω την περιέργεια, πάρα πολλοί συνάδελφοι σας ρωτήσαν, αυτό σημαίνει ότι όλους μας απασχολεί. Τι ιδιαίτερο είχε αυτός ο επίλαρχος, τι ήταν, κ. Ξανθάκος, που σας έπεισε ότι η εντολή που μετέφερε, η διαταγή, ήταν γνήσια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τίποτε ιδιαίτερο δεν είχε.

ΞΑΡΧΑΣ: Τίποτα. Αν λοιπόν ερχόταν ένας

ταγματάρχης Χ άλλος και σας έλεγε, το ίδιο πάλι...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ο οποίος υπηρετούσε στο ΓΕΣ.

ΞΑΡΧΑΣ: Στο ΓΕΣ υπηρετούσαν, δεν ξέρω εγώ τα νούμερα, δεν ήμουν ούτε καν οικονομικός αξιωματικός που ήταν ο συνάδελφός μου ο κ. Ράλλης, 500 ταγματάρχες. Όποιος από τους 500 σάς έλεγε, εσείς θα θεωρούσατε ότι η διαταγή είναι γνησία και θα την εκτελούσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η διαταγή δεν ήταν να ενεργήσω κάτι, ήταν να τεθώ υπό διοίκηση ενός άλλου.

ΞΑΡΧΑΣ: Όποιος, λοιπόν, και να το έλεγε, εσείς θα πηγαίνατε στον Κομπόκη και θα του λέγατε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είχε και το επιβεβαιωτικό σημείωμα από κάτω, μια επιβεβαίωση...

ΞΑΡΧΑΣ: Δεν το είδατε, είπατε ότι αυτό πήγε στον άλλο.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το είδα το σημείωμα και το κράτησε ο άλλος, στον άλλο τελικώς κατέληξε.

ΞΑΡΧΑΣ: Το είδατε. Και τι έλεγε το σημείωμα, αν θυμάστε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτό το οποίον ανέφερα, δηλαδή, εις περίπτωση που θα γίνει ενέργεια ανατροπής του Μακαρίου, θα συμμορφωθώ προς τις διαταγές του ταξιάρχου Γεωργίτση και...

ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι δώσατε εντολή στα τμήματά σας να βάλλουν, όταν βληθούν, και δεν είχατε καμία εντολή από τον παραπάνω από σας, που ήταν ο Κομπόκης. Σε κάποιο από τα χαρτιά που έχουμε διαβάσει, ενδεχομένως το είπε και κάποιος μάρτυρας, δεν θυμάμαι, απλώς θέλω να το επιβεβαιώσετε ή να το αρνηθείτε. Ο μεν κ. Κομπόκης είπε ότι σας έδωκε εντολή να βάλλετε από μακριά πριν φτάσετε και στον αέρα. Κάποιος άλλος έχει πει ότι, όταν εβάλατε από μακριά, είπαν στον Μακάριο μέσα ότι ακούγονται πυροβολισμοί εδώ, κάτι δεν πάει καλά. Εβάλατε πριν βληθείτε ή δεν εβάλατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, τα τμήματα εβλήθησαν, απ' ό,τι μου είπαν μετά, πριν φτάσουν στο Προεδρικό από πολυκατοικίες, από σπίτια που ήταν εντεύθεν.

ΞΑΡΧΑΣ: Και άρα έβαλλαν πριν...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Άρα έγιναν πυροβολισμοί και πιθανόν να έγιναν πυροβολισμοί και στο ΓΕΕΦ νωρίτερα, στον ραδιοφωνικό σταθμό να έγιναν νωρίτερα πριν πάνε στο Προεδρικό. Δηλαδή πυροβολισμοί πιθανόν να 'πέσαν νωρίτερα.

ΞΑΡΧΑΣ: Πέστε μου κάτι άλλο. Εσείς ήσασταν τότε επίλαρχος ταγματάρχης.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΞΑΡΧΑΣ: Αν άκουσα καλά, είπατε ότι απεστρατεύθητε με τον βαθμό του υποστρατήγου; Δηλαδή, είχατε γίνει υποστράτηγος ή ήσαστε ταξίαρχος και...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ταξίαρχος και αποστρατευτικός βαθμός...

ΞΑΡΧΑΣ: Έχετε την καλοσύνη να μου πείτε πότε πήρατε τους επόμενους βαθμούς και πού υπηρετήσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το 1975 έγινα αντισυνταγματάρχης, υπηρετούσα στην 21 ταξιαρχία, η οποία ήταν στον Έβρο. Συνταγματάρχης έγινα το 1981, αν δεν απατώμαι, τον Αύγουστο.

ΞΑΡΧΑΣ : Και γίνατε ταξίαρχος πότε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το 1984.

ΞΑΡΧΑΣ: Πού υπηρετήσατε ως ταξίαρχος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Διοικητής ταξιαρχίας στην Αλεξανδρούπολη στον Έβρο.

ΞΑΡΧΑΣ: Εγώ άκουσα και σημείωσα με προσοχή αυτά που είπε ο συνάδελφός μου ο κ. Κουτσογιάννης για τις διαδοχικές σας σημειώσεις. Αυτά βγαίνουν κάποια στιγμή από τον φάκελο ή είναι μέσα πάντα στον φάκελό σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτά τηρούνται στο Γενικό Επιτελείο.

ΞΑΡΧΑΣ: Είναι μέσα στον φάκελο αυτά πάντα, μέχρις ότου φύγετε. Αυτοί που σας έκριναν και σας έκαναν ταξίαρχο αυτά τα είδαν μέσα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτή ήταν επιτροπή η οποία παίρνει τον φάκελο.

ΞΑΡΧΑΣ: Τα είδανε, δηλαδή, μέσα. Μήπως μπορείτε να μας πείτε ποιοι αποτελούσαν αυτό το συμβούλιο το '84;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν το ξέρω.

ΞΑΡΧΑΣ: Πέστε μου κάτι άλλο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σταγονίδια...

ΞΑΡΧΑΣ: Είπατε εδώ, και εσείς και άλλοι, ποιοι ήταν που πήραν την απόφαση το πραξικόπημα, την ανατροπή, άλλοι μας το είπαν ειδική επιχείρηση κατά του Μακαρίου. Έχετε καμιά γνώμη, εδώ θα παραβώ λίγο αυτή τη δήλωση που είπα πιο πριν, αν έχετε λέτε, αλλιώς θα πείτε δεν έχω, τι ήθελαν, τι επεδίωκαν, ποια εθνικά συμφέροντα, γιατί υποθέτω οτιδήποτε κάνει ένας στρατός μιας χώρας το κάνει για να εξυπηρετήσει το εθνικό συμφέρον. Ποια εθνικά συμφέροντα περίμεναν να εξυπηρετήσουν με αυτή την ενέργεια, όποιοι το αποφάσισαν; Εξυπηρετείτο, δηλαδή, κατά την άποψή σας κανένα εθνικό συμφέρον;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω εθνικό συμφέρον ότι δεν μπορούσε να εξυπηρετηθεί.

ΞΑΡΧΑΣ: Αντίθετα, υπήρχε πιθανότητα να ζημιωθούν τα εθνικά συμφέροντα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Απεδείχθη ότι ζημιωθήκανε.

ΞΑΡΧΑΣ: Ναι, απεδείχθη, αλλά λέω τότε όταν αποφασίζει δεν το θεωρεί τουλάχιστον πιθανό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Θα έπρεπε σαν πιθανότητα να υπήρχε και αυτή, να την έχουν μελετήσει.

ΞΑΡΧΑΣ: Και κάτι άλλο στο οποίο έχετε ερωτηθεί από πολλούς, αλλά και εμένα με ενδιαφέρει. Ερωτήσατε, τη γενική επίβλεψη, τον συντονισμό, τη διεύθυνση της επιχειρήσεως κατά του Προεδρικού την είχε ο Κομπόκης, αυτό είναι δεδομένο, τον ερωτήσατε ποτέ πώς έγινε και έφυγε ο Μακάριος από κει μέσα; Μια και εσείς λέτε ότι είχατε μια περιορισμένη εντολή, να βάλλετε από μπροστά. Τον ρωτήσατε και σας έδωσε κάποια εξήγηση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν τον ρώτησα ούτε ο ίδιος έδωσε καμία εξήγηση.

ΞΑΡΧΑΣ: Απαντήσατε διεξοδικά στον κ. Βασιλειάδη και δεν θέλω να επανέλθω σ' αυτό. Θέλω κάτι άλλο. Ερωτηθήκατε και είπατε αν μετά τις 23 του μηνός ενισχύθηκαν οι δικές μας οι δυνάμεις εκεί. Απαντήσατε ότι αξιωματικοί και πολεμοφόδια ήρθαν. Είπατε όμως κάτι, ότι μπορούσαν να γίνουν περισσότερα. Τι κατά την άποψή σας θα μπορούσε να γίνει, κύριε μάρτυς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Να σταλούν δυνάμεις.

ΞΑΡΧΑΣ: Από πού;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από την Ελλάδα.

ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή, από πού θα 'φεύγαν αυτές οι δυνάμεις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εννοείτε από ποιον χώρο θα 'φεύγαν;

ΞΑΡΧΑΣ: Ναι.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν έχει σημασία ο χώρος. Από τον ελλαδικό χώρο, από οπουδήποτε, από νησί, από τον χερσαίο χώρο.

ΞΑΡΧΑΣ: Κοιτάξτε, κύριε μάρτυς, εσείς βέβαια είστε ειδικός και δέχομαι ότι δεν έχει σημασία. Εγώ δεν είμαι ειδικός και πιστεύω ότι έχει σημασία. Πιστεύετε ότι αυτόν εδώ τον χώρο έπρεπε να τον φρουρήσουμε ή όχι κατά την άποψή σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Βεβαίως, έπρεπε να φρουρηθεί.

ΞΑΡΧΑΣ: Αν, λοιπόν, έφευγε μια δύναμις από την ταξιαρχία που διοικήσατε εσείς μεταγενέστερα, θα έλειπε από κάπου άλλου ή δεν θα έλειπε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Θα έλειπε.

ΞΑΡΧΑΣ: Είπατε και κάτι άλλο, γιατί εδώ έχουμε, και ακούω και τον συνάδελφό μου από δίπλα που είναι νησιώτης, και εύλογα έχει την ανησυχία του, τα νησιά μας ήταν ασφαλισμένα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τότε δεν ήταν ασφαλισμένα. Νομίζω δεν υπήρχαν και δυνάμεις τότε.

ΞΑΡΧΑΣ: Και, αφού δεν υπήρχαν, πώς θα βρισκόντουσαν για να πάνε; Αυτή είναι η απορία μου.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, αυτή τη στιγμή η επιχείρηση είναι εν εξελίξει και έπρεπε έστω με ένα μέρος να ενισχυθούν.

ΞΑΡΧΑΣ: Είπατε, επίσης, κάτι άλλο και με

ενδιαφέρει να το ξεκαθαρίσω. Αν, φθάνουμε στην 20ή του Ιουλίου πλέον, αν τις πρώτες ώρες γινόταν μια επιχείρηση κατά του προγεφυρώματος, θα τα καταφέρναμε να τους εμποδίσουμε. Ποιες δυνάμεις θα έπρεπε να το κάνουν αυτό το εγχείρημα και δεν το έκαναν; Πού έπρεπε να είναι και δεν ήταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ποιες δυνάμεις, εννοείτε ο τύπος των δυνάμεων; Τι εννοείτε ποιες δυνάμεις;

ΞΑΡΧΑΣ: Εγώ εννοώ αυτό που είπατε εσείς. Μόνο αυτό καταλαβαίνω. Λέτε, αν τις πρώτες ώρες, που σημαίνει, όταν αρχίσαν να φτάνουν στην ακτή οι Τούρκοι και πλησίασαν, αν τότε γινόταν επιχείρηση προς τα εκεί, θα τα καταφέρναν. Ποιες δυνάμεις θα έπρεπε να το κάνουν και πού βρισκόταν; Αν ήταν στη θέση τους ή αν δεν ήταν πού ήταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, υπήρχε σχέδιο που προέβλεπε σε περίπτωση αποβάσης στην Κυρήνεια να κινηθούν αυτές οι μονάδες. Εγώ, βέβαια, ποιες μονάδες ήταν σχέδιο να ήταν εκεί δεν τις ξέρω, δεν ήμουν στο Γενικό Επιτελείο Εθνοφρουράς για να ξέρω τη σχεδίαση, αλλά οπωσδήποτε, όμως, εφόσον τις πρώτες ώρες ο εχθρός δεν ήταν δυνατός στο προγεφύρωμα, ήταν...

ΞΑΡΧΑΣ: Συμφωνούμε. Εγώ είπα ποιες μονάδες δεν έκαναν το καθήκον τους για να βρούμε γιατί δεν το έκαναν και πού ήταν, ενώ έπρεπε να είναι εκεί και να κάνουν αυτό που είπατε εσείς.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Οι μονάδες έπρεπε να έχουν προσανατολιστεί εάν υπήρχε προειδοποίηση εγκαίρως και μάλιστα προέβλεπαν τα σχέδια. Μονάδες υπήρχαν και εκεί. Υπήρχαν και πίσω. Προφανώς θα έπρεπε να υπάρχει μια ισχυρή μονάδα να κάνει ενέργεια, πυροβολικό κ.λπ.

ΞΑΡΧΑΣ: Πού ήταν το πυροβολικό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στις θέσεις του, ανεπτυγμένο.

ΞΑΡΧΑΣ: Πού;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν είχε βγει έξω από τα στρατόπεδα, νομίζω, το πυροβολικό. Νομίζω, δεν είμαι βέβαιος, αλλά δεν είχε βγει από τα στρατόπεδα.

ΞΑΡΧΑΣ: Είπατε, επίσης, και θα επανέλθω σ' αυτό, το πρώτο βράδυ αν πήγαινε, κάποιος ρώτησε για τις δικές σας μονάδες, θα έδιωχνε κιόλας τους Τούρκους, θα τους πέταγε στη θάλασσα. Εσείς το πρώτο βράδυ πού ήσασταν; Ως μονάδα, όχι προσωπικά.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, η μονάδα η δική μου προεβλέπετο από τα σχέδια, αρχικώς, είχε έναν ουλαμό στην Αμμόχωστο, έναν ουλαμό στη Μόρφου και το υπόλοιπο ήταν στη Λευκωσία. Την 20ή Ιουλίου το πρωί έστειλα, επιπλέον, έναν ουλαμό στην ΕΛΔΥΚ, ο οποίος συμμετείχε στις επιχειρήσεις μέσα στον θύλακα του Κιόνελι, έστειλα έναν ουλαμό στο αεροδρόμιο για την ασφάλεια του αεροδρομίου και εγώ βρισκόμουν στον Γερόλακκο. Το βράδυ της 20ής πήρα εντολή να πάω στην ΕΛΔΥΚ να καλύψω την ενέργεια που έκανε τμήμα της ΕΛΔΥΚ και Εθνοφρουράς και τμήματα δικά μου, μέσα στο Κιόνελι, να καταλάβουν τον θύλακα εκεί του Κιόνελι. Όταν έφτασα στην ΕΛΔΥΚ, πήρα εντολή να καλύψω τη σύμπτυξη των τμημάτων που ήταν μέσα. Άρα λοιπόν όλο το βράδυ εγώ ασχολούμουν προφανώς με εντολές και με οργάνωση της συμπτύξεως τμημάτων που ήταν στο Κιόνελι, κάλυψη συμπτύξεως τμημάτων και το πρωί έγινε η κάλυψη συμπτύξεως και με το πρώτο φως της 21ης βρισκόμουν στην παρυφή της ΕΛΔΥΚ.

ΞΑΡΧΑΣ: Οι μονάδες των καταδρομών ξέρετε πού βρεθήκανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πότε, την 20ή;

ΞΑΡΧΑΣ: Την 20ή βεβαίως.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πρέπει να ήταν στη Λευκωσία μέσα.

ΞΑΡΧΑΣ: Εκεί ήταν η θέση τους;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Η θέση τους ήταν εκτός της Λευκωσίας.

ΞΑΡΧΑΣ: Και κάτι τελευταίο. Οι αλεξιπτωτιστές αυτοί τους οποίους είδατε πού πέφτανε, κύριε μάρτυς; Ή καταρχήν είπατε για Πενταδάκτυλο, τον Πενταδά-

κτυλο ποιοι τον είχαν στα χέρια τους, εκεί τη διάβαση που έπρεπε να περάσουν είτε οι δικές μας μονάδες είτε οι...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μια διάβαση, την ελέγχαν οι Τούρκοι και τον υπόλοιπο Πενταδάκτυλο τον έλεγχε η Εθνοφρουρά.

ΞΑΡΧΑΣ: Οι αλεξιπτωτιστές πού έπεφταν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πέφτανε μέσα στην περιοχή του Κιόνελι, στην περιοχή του θύλακα του Κιόνελι προς τον Πενταδάκτυλο απάνω.

ΞΑΡΧΑΣ: Ουσιαστικά, δηλαδή, σε τουρκικό έδαφος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Σε τούρκικο έδαφος όλα αυτά, ναι.

ΞΑΡΧΑΣ: Όμως, από τις παρυφές εκεί, από τα τμήματα επαφής δεν μπορούσε να γίνει βολή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν σε μεγάλο βάθος, δεν πιστεύω ότι ήταν σε απόσταση που μπορούσε να γίνει βολή με όπλα τουλάχιστον φορητά.

ΞΑΡΧΑΣ: Εγώ να δεχθώ, κύριε μάρτυς, την άποψή σας, και τελειώνω, κύριε πρόεδρε, έστω και να μην χτυπούσατε κανέναν, έτσι για την τιμή των όπλων, να τον τρομάξουν, ακούσατε καμία βολή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ ήμουν πολύ μακριά, δεν μπορούσα να ακούσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Ζερβό να πάρει τον λόγο.

ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε πρόεδρε, ο μάρτυς δήλωσε ότι είναι υποστράτηγος εν αποστρατεία. Διαπίστωσα όμως κατά τη διάρκεια των απαντήσεων που έδιδε ότι θέλησε να παραμείνει επίλαρχος της δικτατορίας. Γι' αυτό και, πέραν του ότι το ερωτηματολόγιο έχει εξαντληθεί, περιορίζομαι μόνον σε μια ερώτηση του επιπέδου του επίλαρχου. Η αναφορά αδυναμίας εκτελέσεως της διαταγής συμμετοχής μονάδος τεθωρακισμένων στην επιχείρηση Πάφου ήταν πρόφαση ή πραγματικότητα; Και προτρέχω να πω ότι, αν ήταν πρόφαση, αυτό βρίσκεται σε αντινομία με το ότι εσείς...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αφήστε. Πάρτε απάντηση, θα σας παρακαλέσω. Ήταν πρόφαση αυτό, τι λέτε, κύριε μάρτυς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ διεπίστωσα ότι πλέον η όλη ενέργεια, ήταν που δεν ήταν σωστή από την αρχή, και θεώρησα ότι έπρεπε να έχω τη μονάδα μου στα χέρια μου, να μην διαλυθεί το υλικό να πάει στην Πάφο, αλλά και πραγματικά τα οχήματα τα δικά μας δεν ήταν και σε θέση τέτοια να κάνουν, τέτοια ενέργεια. Συνεπώς υπήρχαν δύο λόγοι. Ένας λόγος ήταν ότι τα οχήματα πραγματικά είχαν αδυναμίες, αλλά και διότι διαπίστωνα ότι δεν υπήρχε θέμα, δεν υπήρχε λόγος να συνεχίσω μια κατάσταση.

ΖΕΡΒΟΣ: Αυτή είναι πράγματι η ερώτησή μου και θα ήθελα να προσθέσω ότι, εφόσον το παρουσιάζει σαν πρόφαση, για μένα είναι μια αντινομία, διότι εις τη σπουδαιότερη φάση του πραξικοπήματος είχε λάβει μέρος με όλη του την ψυχή, πώς τώρα προφασίστηκε για να μη συμμετάσχει σ' αυτή τη φάση της ιδίας επιχειρήσεως του πραξικοπήματος; Όσον αφορά την αδυναμία των τεθωρακισμένων...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα, με συγχωρείτε, προβαίνετε σε κρίσεις πλέον, έτσι δεν είναι; Κρίσεις επί της στάσεως του μάρτυρος.

ΖΕΡΒΟΣ: Όχι, διερωτώμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σύμφωνοι, αλλά είναι προσωπικές σας αυτές οι...

ΖΕΡΒΟΣ: Όχι, διερωτώμαι απλώς πώς εις την πρώτη φάση εκθύμως λαβαίνει μέρος και τώρα έχει δισταγμούς. Αυτό είναι το ένα. Και, το δεύτερο, σαν διοικητής της μονάδος του, της επιλαρχίας, πώς δεν εμερίμνησε, ώστε να γίνεται κανονική η συντήρηση και να παρουσιαστεί το φαινόμενο να μην μπορούν να κινηθούν πολλά από τα τεθωρακισμένα; Βέβαια, σκοπός εκεί κάτω ήταν η άμυνα της Κύπρου. Και πώς θα γινόταν η άμυνα με τεθωρακισμένα που δεν θα μπορούσαν να κινηθούν από την κακή συντήρηση; Ευχαριστώ πολύ.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, θέλω να απαντήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Βεβαίως, απαντήστε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καταρχήν, όπως σας είπα, η συμμετοχή μου στην πρώτη ενέρ-

γεια δεν ήταν έκθυμος, διότι και τότε εξέφρασα τις απόψεις μου, τις αντιρρήσεις μου. Δεύτερον, το υλικό το οποίο είχε η επιλαρχία ήταν υλικό το οποίο ήταν του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, δηλαδή, του 1940, υλικό μη συντηρήσιμο. Δεν υπήρχαν ανταλλακτικά. Και, παρ' όλα αυτά, αυτά είναι και γραμμένα, η επιλαρχία από τις 20 Ιουλίου μέχρι τις 18 Αυγούστου έδινε συνεχώς μάχες. Τα οχήματα κινηθήκανε, διότι αυτός ήταν ο σκοπός μου στην Κύπρο, να πάω να μεριμνήσω για τη συντήρηση του υλικού, για την ενθάρρυνση του προσωπικού και επέτυχε πραγματικά στον τομέα αυτόν και δεν νομίζω ότι υπήρξε μονάδα η οποία έλαβε μέρος σε τόσες επιχειρήσεις, μία μονάδα μόνο, σε τόσες επιχειρήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Βαρβιτσιώτη να λάβει τον λόγο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου πήρατε εντολή από τον Αρχηγό Στρατού, τον κ. Γαλατσάνο, διά του επιλάρχου Ξανθάκου, ότι θα έπρεπε να υπακούσετε στον Γεωργίτση και στον Κομπόκη. Πρώτη ερώτηση την οποία ήθελα να σας κάνω. Τον κ. Ξανθάκο τον ξέρατε, είχατε υπηρετήσει μαζί, είχατε φιλικές σχέσεις ή πρώτη φορά τον βλέπατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, τον γνώριζα, ήταν επίλαρχος, ήταν αξιωματικός τεθωρακισμένων.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τον ξέρατε, δηλαδή, ποιος είναι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, τον ήξερα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τον ξέρατε και είχατε κάποιο δεσμό μαζί του, ήσαστε της ίδιας τάξεως;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, απλώς συνάδελφος ήταν.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ο κ. Ξανθάκος, κατά τη διήγησή σας πάντοτε, σας είπε αυτό και εκφράσατε ορισμένες αντιρρήσεις στον Ξανθάκο. Τι του είπατε, μπορείτε να μας πείτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Του είπα ότι υπάρχει μια κατάσταση, υπάρχει ένα κράτος οργανωμένο κ.λπ. και αυτή τη στιγμή υπάρχει μια ισορροπία στην περιοχή.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Να σας διευκολύνω, ποια είναι η ερώτησίς μου. Του είπατε δηλαδή ότι αυτές τις αντιρρήσεις μου να τις πεις στον Γαλατσάνο ή ήταν συζήτηση μεταξύ δύο ομοιόβαθμων αξιωματικών;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν του είπα να τις διαβιβάσει στον Γαλατσάνο. Νομίζω ότι θα τις διαβίβαζε, αφού θα έπαιρνε εντολή.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Σας είπε λοιπόν να τεθείτε υπό τας διαταγάς του Κομπόκη και του Γεωργίτση. Με τον Γεωργίτση από την ημέρα εκείνη που σας διεβιβάσθη η διαταγή Γαλατσάνου διά του Ξανθάκου ήρθατε σε επαφή;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άρα ό,τι έγινε έγινε σε συνεννόηση δική σας με τον Κομπόκη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όταν ο Κομπόκης έδωσε την εντολή, η εντολή αυτή προήρχετο από τον Γεωργίτση και μάλιστα είχε λεχθεί...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν με ενδιαφέρει αυτή τη στιγμή ο Γεωργίτσης, με ενδιαφέρει ότι εσείς δεν ήρθατε σε καμία επαφή με τον Γεωργίτση.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κάποια στιγμή, λοιπόν, προϊουσών των ημερών, σας φώναξε ο Κομπόκης και σας είπε αύριο, κάπως έτσι θα έγινε, θα κάνουμε αυτή την ενέργεια;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και ότι υπάρχει κάποιο σχέδιο.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το τι θα γίνει, η αποστολή.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Η διαταγή πρέπει να είχε ορισμένες λεπτομέρειες, ότι θα περάσετε από την οδόν Πανεπιστημίου, θα ανέβετε την Ομόνοια...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, τέτοιες λεπτομέρειες δεν υπήρχαν.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν υπήρχαν. Απλώς σας είπε ότι δύο ουλαμοί...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ένας ουλαμός θα πάει υπό τη διοίκηση μιας μοίρας, η άλλη αναλόγως των... Θα υποστηρίξει την ενέργεια

της άλλης μοίρας που θα πάει στο Προεδρικό.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τη μοίρα καταδρομών; Ήταν υπό τον κ. Δαμασκηνό η μοίρα καταδρομών;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ήταν υπό τον Δαμασκηνό, νομίζω.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εσείς, δηλαδή, θα υποστηρίζατε τη μοίρα του Δαμασκηνού στις ενέργειες;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εσείς δεν είχατε κάνει σχέδιο; Πήγατε εκεί, δηλαδή...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ είχα κάνει σχέδιο πώς θα κινηθούν τα οχήματά μου.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αυτό το σχέδιο το είχε εγκρίνει ο Κομπόκης;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν νομίζω ότι είχε αντίρρηση.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Με συγχωρείτε, δυο λεπτά. Το θέμα είναι το εξής: Σας λέει ο Κομπόκης ότι η ενέργεια θα γίνει από τη μοίρα καταδρομών υπό τον Δαμασκηνό και από σας για την κατάληψη του Προεδρικού Μεγάρου. Αυτός δεν ήταν ο στόχος;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κάποιο σχέδιο κάνατε, φυσικό είναι. Αυτό το σχέδιο που κάνατε το κουβεντιάσατε με τον Κομπόκη, το συζητήσατε, το ενέκρινε ο Κομπόκης, έφερε αντιρρήσεις ο Κομπόκης, το διόρθωσε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα δεν ήταν γραπτό το σχέδιο, απλώς του έθεσα υπόψιν ότι θα κινηθώ από εκεί, δηλαδή ήταν πολύ απλό, θα κινηθώ από το δρομολόγιο τάδε και θα πάω στη μια πύλη και θα είμαστε μπροστά, στο δρομολόγιο θα σταθούμε στον δρόμο που περνάει μπροστά από το Προεδρικό.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Και φτάνετε προ της πύλης.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μάλιστα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όταν μπήκατε στην πύλη πια, στο προαύλιο του Προεδρικού Μεγάρου, δεν αναπτύξατε τα οχήματά σας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα οχήματα αναπτυχθήκαν πάνω στον δρόμο, ναι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι απάνω στον δρόμο, μέσα στο προαύλιο λέω. Φύγατε από το στρατόπεδο, αναπτύξατε τα οχήματά σας κατά φάλαγγα ενός ή δύο, δεν ξέρω τι κάνατε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Σε δύο φάλαγγες.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Σε δύο φάλαγγες προς το Προεδρικό Μέγαρο. Φτάνετε στην πύλη του προαυλίου του Προεδρικού Μεγάρου. Μπαίνετε μέσα...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, εκεί πλέον ανταλλάξαμε πυρά με τα τμήματα που φρουρούσαν το...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Στο προαύλιο, λέω, κύριε μάρτυς.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στο προαύλιο λέω και εγώ.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν μπήκαν στο προαύλιο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μετά, όταν ήρχισαν τα πυρά πλέον. Ανταλλαγή πυρών άρχισε απ' έξω από το προαύλιο, από τον δρόμο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Δεχθήκατε λοιπόν τα πρώτα πυρά, όταν φτάσατε, πριν μπείτε στο προαύλιο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από τη φρουρά δεχθήκανε τα πρώτα πυρά, όταν φτάσανε στον δρόμο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Και μπήκαν μέσα τα άρματα, τα οχήματα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μπήκαν και οι δυνάμεις καταδρομών και ορισμένα οχήματα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και ορισμένα οχήματα. Εσείς με το σχέδιό σας δεν είχατε προβλέψει πού θα τοποθετηθούν τα οχήματα μέσα στο προαύλιο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν είχα κάνει αναγνώριση.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δηλαδή, ας πούμε ότι μπήκαν πέντε οχήματα, υποθετικός αριθμός, δεν έχει σημασία, αυτά τα οχήματα πήγαν και τοποθετηθήκαν όπου ήθελε ο καθένας;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτή την εκτίμηση θα την έκανε ο επικεφαλής του ουλαμού, ο επικεφαλής του τμήματος θα έκανε την...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν του είχατε δώσει δηλαδή εσείς καμία...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πού θα πάνε; Όχι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάρτυς, και συγκεκριμένα ο κ. Κομπόκης, είπε ότι είχε δώσει σαφείς οδηγίες σε όλη την πορεία προς το Προεδρικό Μέγαρο τα οχήματα να ρίχνουν βολές στον αέρα δι' εκφοβισμόν Μακαρίου, διά λόγους τους οποίους αυτός υποστηρίζει. Είχατε πάρει εσείς οδηγίες να ρίχνουν τα οχήματά σας στον αέρα κατά τη διαδρομή προς το Προεδρικό Μέγαρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εγώ δεν έχω πάρει, πιθανόν να έδωσε στους καταδρομείς.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι για τους καταδρομείς. Λέμε για τα οχήματα τα δικά σας. Μάθατε μετά αν τα οχήματά σας ρίχνανε στον αέρα πριν φτάσουν στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έμαθα, διότι εβλήθησαν πριν φτάσουν στο Προεδρικό Μέγαρο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Λόγω;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εβλήθησαν.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Λόγω βολής μη φιλίων τμημάτων;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ανταπέδωσαν, τρόπον τινά, βολές εναντίον τους; Ή δεν ρίξανε στον αέρα εξ άλλου λόγου;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα δικά μου τμήματα όχι, δεν έμαθα...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άλλος ουλαμός τεθωρακισμένων κινήθηκε προς το Προεδρικό Μέγαρο εκτός από τον δικό σας ουλαμό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι άλλος.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εντάξει. Θα ήθελα να σας ρωτήσω και κάτι άλλο. Είπατε ότι λόγω της ενέργειας αυτής η οποία έγινε στην Κύπρο και λόγω της διασποράς των δυνάμεων και λόγω της καταστάσεως που δημιουργήθηκε μετά την ενέργεια κατά του Μακαρίου αποδυναμώθηκε η αμυντική ισχύς της νήσου και ήταν φυσικό. Άλλοι μάρτυρες είπαν ότι την αποδυνάμωση της αμυντικής ισχύος της νήσου την επέτεινε, επίσης, και η σύγχυση που προκλήθηκε από τη γενική επιστράτευση. Εσείς συμμερίζεστε αυτή την εκτίμηση; Ότι η γενική επιστράτευση, όπως έγινε και καθ' ον τρόπον έγινε, αντί να φέρει καλό στην αμυντική ισχύ της νήσου, επέτεινε την αποδυνάμωσή της; Τη συμμερίζεσθε αυτή την άποψη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν η επιστράτευση γινόταν εγκαίρως, προηγουμένως δηλαδή...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όπως έγινε, κύριε μάρτυς, όπως έγινε, όχι αν γινόταν.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Οπωσδήποτε επέφερε μια ανωμαλία, γιατί ένα δυναμικό ασχολήθηκε με την επιστράτευση.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Θα ήθελα, επίσης, να σας ρωτήσω, ήρθε εδώ ως μάρτυς ο κ. Σκλαβενίτης, ο ταγματάρχης ο οποίος ήρθε στην Κύπρο το βράδυ πλέον αργά της 15ης Ιουλίου και από την κατάθεσή του και από τις ενέργειες τις οποίες έκανε στην Κύπρο, μπορεί κανείς μη στρατιωτικός να αντιληφθεί ότι ο κ. Σκλαβενίτης ήταν το μεγάλο αφεντικό στα όσα συνέβαιναν στην Κύπρο. Αυτός είχε μεταβάλει το γραφείο του ΓΕΕΦ σε τόπο συγκεντρώσεως όλων των Κυπρίων, αυτός έδωσε εντολή και μετεδόθη ένα, δεν δέχεται ότι ήταν διάγγελμα, ένα μήνυμα από τον ραδιοφωνικό σταθμό, αυτός επενέβη στον αστυνομικό σταθμό της Λεμεσού...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και αυτός τελικώς, όπως μας είπε, έπεισε τον Σαμψών να παραιτηθεί.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αυτός έπεισε τον Σαμψών να παραιτηθεί. Μόνος του έδειξε ότι ήταν το μεγάλο αφεντικό που με εντολή, ακόμη δεν ξέρουμε τίνος, έκανε κουμάντο. Ποια είναι η δική σας εκτίμηση; Τι μάθατε; Ήταν το αφεντικό αυτός; Είχε ο Σκλαβενίτης το πάνω χέρι; Ακούσατε τίποτα; Μάθατε τίποτα; Είχατε εσείς καμιά προσωπική εμπειρία πάνω σ' αυτό;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Προσωπική εμπειρία και επαφή δεν είχα καθόλου με τον κ. Σκλαβενίτη.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τι ακούσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτά τα οποία μου λέτε εσείς τα τώρα ακούω, ότι όρκισε τον Σαμψών κ.λπ.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι, εξεδίωξε τον Σαμψών, άλλος τον όρκισε. Καλά, μεταξύ σας οι αξιωματικοί που υπηρετήσετε στην Κύπρο...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τον Σκλαβενίτη δεν τον είχα δει καθόλου στην Κύπρο...

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αφήστε τον Σκλαβενίτη, οι άλλοι αξιωματικοί δεν κουβεντιάσατε ποτέ τη δράση του Σκλαβενίτη; Δεν διερωτηθήκατε πώς έρχεται αυτός και κάνει κουμάντο εδώ;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Κύριε βουλευτά, ο κ. Σκλαβενίτης, αν ερχόταν, πήγαινε στο ΓΕΕΦ, ίσως να είχε επαφή με ορισμένους αξιωματικούς της κατηγορίας, δεν ξέρω, αυτής της ορισμένης κατηγορίας, μαζί μου δεν σχετίστηκε ποτέ. Εγώ ασχολούμουν με τα καθήκοντα της μονάδος και μόνο.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εγώ δέχομαι απολύτως αυτό που λέτε, ότι εσείς δεν είχατε καμία επαφή με τον Σκλαβενίτη. Τι ακούσατε από τους άλλους αξιωματικούς; Δεν ακούσατε τίποτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Για τον Σκλαβενίτη, τίποτε.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τίποτα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ήρθε ο Σκλαβενίτης κάτω, έκανε αυτά τα οποία ο ίδιος λέει ότι έκανε και δεν ακούστηκε τίποτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μετά η κατάσταση εξελίχθηκε τόσο ραγδαία που ο καθένας κοιτούσε τη μονάδα του, δεν ασχολείτο με αυτά τα πράγματα, εκτός αν ήταν στο ΓΕΕΦ απάνω και δεν είχε άλλη δουλειά και ήταν μόνο θέμα γραφείου κ.λπ. Εγώ είχα τόσα προβλήματα με το να ετοιμάσω τη μονάδα μου και δεν είχα χρόνο να ασχοληθώ.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και μια τελευταία ερώτηση, κύριε πρόεδρε. Είπατε ότι εκφράσατε αντιρρήσεις στον Κομπόκη. Τι του είπατε του Κομπόκη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Του είπα ότι, ξέρετε, η Κύπρος είναι μια χώρα ελεύθερη, είναι μέλος του ΟΗΕ κ.λπ. και εξασφαλίζει μια ισορροπία στην περιοχή. Εάν τυχόν ανατραπεί αυτή η ισορροπία, θα έχουμε προβλήματα, γενικότερα προβλήματα.

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τι σας είπε ο κ. Κομπόκης;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Καλά, μου λέει, αυτό το ξέρω, θα το αναφέρουμε, αλλά από εκεί και πέρα τίποτα δεν έγινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ τον κ. Γιατράκο.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, σας παρακολούθησα με πολύ μεγάλη προσοχή και μεταξύ των πολλών που εσημείωσα στην κατάθεσή σας εσημείωσα έναν ορυμαγδό, δεν ξέρω, δεν γνωρίζω, δεν άκουσα, δεν είδα. Στην τελευταία ερώτηση του κ. Λιβανού, αν δεν απατώμαι, σας ρώτησε πώς αισθάνεσθε ή πώς κρίνετε τη δράση σας εις την Κύπρο, είπατε ότι είμαι περήφανος για τη δράση μου στην Κύπρο. Σας ερωτώ για ποιο πράγμα είστε περήφανος, κύριε μάρτυς; Διότι αποτελέσατε κάποιο σημαντικό στέλεχος του πραξικοπήματος εναντίον της νομίμου κυβερνήσεως του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, την οποία και ανατρέψατε, και εξαιτίας αυτού προξενήσατε την επέμβαση, την οποία άλλωστε οι πάντες εγνώριζαν ότι θα γίνει, την επέμβαση των τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο εκτελώντας εντολές; Ή είστε υπερήφανος, διότι αναμένατε εντολές βλέποντας τους αλεξιπτωτιστάς τους Τούρκους να πέφτουν έστω και στον θύλακα και κινηθήκατε ύστερα από μιάμιση ώρα ή δεν ξέρω πόσην ώρα μετά; Ή για κάποιο άλλο γεγονός είστε υπερήφανος, κύριε μάρτυς; Αν θέλετε για μένα, προσωπικώς, απαντήστε μου για ποιο πράγμα είστε υπερήφανος.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είμαι υπερήφανος για τη δράση μου από τις 20 Ιουλίου μέχρι τις 18 Αυγούστου. Η προηγούμενη έγινε υπό τας συνθήκας που σας είπα και είχα ευθύς εξαρχής τους λόγους μου και τις ανησυχίες τις οποίες ανέφερα.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ήμουν μέλος της κοινοβουλευτικής αντιπροσωπείας που επεσκέφθη την Κύπρο το 1975 μαζί με τον κ. Μπαντουβά και είδαμε, και τα είδα και εγώ ιδίοις όμμασι, τι εδημιουργήθη από την επίθεση των αρμάτων και των τμημάτων εκεί. Και σας ερωτώ: Έβαλαν με πυροβόλα όπλα όχι ελαφρά αλλά των 2 λιβρών, αν δεν απατώμαι, είπατε, εις το Προεδρικό Μέγαρο ή δεν έβαλαν;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν μπορώ να σας απαντήσω επ' αυτού ευθέως...

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Δεν ήσαστε εσείς αρχηγός...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αυτό μπορεί να το απαντήσει ο επικεφαλής του τμήματος που ήταν εκεί πέρα.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Εσείς δεν ήσαστε αρχηγός ή ομαδάρχης...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ήμουν ομαδάρχης εγώ, υπήρχαν επικεφαλής...

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ο αρχηγός των δύο τμημάτων.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι, αλλά δεν ήμουν ο άμεσος επικεφαλής που...

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Μπορεί να μην ήσαστε και το δέχομαι, δεν υπάρχει αμφιβολία. Το ερώτημα είναι εάν εβλήθη.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εάν εσείς είδατε, δεν έχω λόγους εγώ να πω ότι δεν είδατε.

ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Εσείς δεν ξέρατε αν έβαλαν τα πυροβόλα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Τα πυροβόλα έβαλαν. Δεν ξέρω αν έβαλαν εναντίον του κτιρίου σαν κτίριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, κύριε Παυλίδη.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κάνατε μία παρατήρηση προηγουμένως, κύριε Κορκόντζελε, ότι τα βλήματα που είχατε εσείς στα οχήματα εκτελούσαν ευθύγραμμο τροχιά. Σαφώς καταλάβαμε, τουλάχιστον εγώ. Δεν 'κάναν καμπύλη. Δηλαδή, είτε υπήρχε πίσω από το Προεδρικό Μέγαρο κάποιο τμήμα είτε όχι, φόβον δεν είχε.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Από τα πυρά τα δικά μας όχι.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Βάλατε υπό γωνία, πηγαίνει επάνω. Δεύτερη παρατήρηση, για να ξεκαθαρίσουμε. Οι άντρες σας δεν έβαλαν κατευθείαν στο ψαχνό, δηλαδή στα παράθυρα που ήσαν οι εντός του Προεδρικού Μεγάρου; Το ισχυριστήκατε αυτό, μου φαίνεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πώς το βγάλατε αυτό; Του λέτε οι άνδρες σας δεν έβαλαν στο ψαχνό. Πού το βγάλατε, κύριε Παυλίδη;

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θέλω να μου κάνει μια εκτίμηση. Αυτό δεν ισχυριστήκατε; Η ερώτηση έχει το νόημα της διευκρινίσεως. Οι άνδρες που ήταν επί των οχημάτων, οι δικοί σας, έβαλαν κατευθείαν κατά του Προεδρικού Μεγάρου, στο ψαχνό, στα παράθυρα που ήσαν οι άλλοι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Είχαν πάρει εντολή να βάλουν, αν εβάλλοντο. Τώρα, αν υπήρχε αντίστασις στο παράθυρο, πιθανόν να έβαλαν. Αλλά αυτό μπορεί να το εκτιμήσει ο επικεφαλής του οχήματος.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Εσείς δεν μάθατε τίποτα τελικώς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έγινε αγώνας. Τώρα δεν μπορώ να ξέρω.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δεν αντιδικούμε, αλλά παρακολουθώ τρεις ώρες τώρα την κατάθεσή σας. Είστε διοικητής ενός τμήματος. Πηγαίνει το τμήμα να κάνει μία επιχείρηση. Τελικώς δεν ρωτήσατε; Αναφορά δεν πήρατε, πότε ξεκινήσατε, σε ποιο σημείο βρισκόσαστε, πού βαρέσατε; Τι έγινε; Είναι περίεργα πράγματα αυτά. Δεν τα ρωτήσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πιθανόν κι αυτός ο ίδιος να μην ήξερε.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Την Παρασκευή μήπως παρακολουθήσατε στην τηλεόραση το ντοκιμαντέρ του ΡΙΚ, αναπαράσταση της προσβολής που εκάματε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, δεν το παρακολούθησα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε μάρτυς, έχετε υποβάλει στο ΓΕΕΘΑ, στο Υπουργείο μάλλον Εθνικής Αμύνης, έχετε υποβάλει μια έγγραφη έκθεση στις 23 Δεκεμβρίου του '74 και έχει πρωτοκολληθεί εις το ΑΕΔ με αριθμό 1763.[2] Την θυμάστε την έκθεση αυτή; Είναι μάλιστα χειρόγραφη. Είναι γραμμένη από σας προσωπικώς ή βάλατε κάποιον άλλον και του την υπαγορεύατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι, εγώ την έγραψα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προσωπικώς. Την βεβαι-

2. Ο Π. Κορκόντζελος είχε υποβάλει έκθεση προς το ΑΕΔ/ΔΙΚ στις 23.12.1974.

ώνετε κατά το περιεχόμενό της αυτή την έκθεση; Εάν το θυμάστε. Το θυμάστε το περιεχόμενο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Το περιεχόμενο, ακριβώς, δεν το θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά το βεβαιώνετε ως αληθές;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πρέπει να είναι αληθές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι πρέπει. Εσείς τα γράψατε. Εμένα μην μου λέτε πρέπει ή είναι αληθές ή δεν είναι αληθές. Λοιπόν, εσείς το γράψατε, έτσι δεν είναι; Και βεβαιώνετε ότι είναι αληθές το περιεχόμενο αυτό. Συμπληρωματικώς σας λέω ότι αύριο στις 11 η ώρα πρέπει να έρθετε εις την 143 αίθουσα του πρώτου ορόφου του Μεγάρου, γιατί εν τω μεταξύ θα αποστενογραφηθεί η έκθεσή σας και θα πρέπει να σας τη διαβάσουμε ή να τη διαβάσετε και να τη βεβαιώσετε κι εκείνη, αν θέλετε, αν πάλι διαφωνείτε πουθενά στη διατύπωση των πρακτικών, να κάνετε τις επιφυλάξεις σας. Κι εκεί μπορείτε να διαβάσετε, αν θέλετε και τώρα, στη μνήμη σας να επαναφέρετε και την έκθεση εκείνη την οποία κάματε και βεβαιώνετε ότι την είχατε γράψει με τα ίδια σας τα χέρια. Μήπως δώσατε και καμία άλλη κατάθεση στον ανακριτή κ. Μπέλκα, στον αναθεωρητή της στρατιωτικής δικαιοσύνης κ. Μπέλκα, υποστράτηγο, ή μήπως σε κανέναν άλλον της στρατιωτική δικαιοσύνης ποτέ, μήπως σας τη ζήτησαν εκεί που υπηρετούσατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η μόνη έκθεση που κάματε είναι αυτή. Δεν δώσατε άλλη έγγραφη κατάθεση. Τώρα να σας ρωτήσω και κάτι άλλο εγώ με τα στρατιωτικά δεδομένα. Ένα πραξικόπημα ή μια επίθεσις οιαδήποτε, σε μια μάχη, πότε αρχίζει; Πότε γίνεται συνήθως; Τι διδάσκει, δηλαδή, η στρατιωτική ιστορία και η στρατιωτική τέχνη;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Αν πρόκειται για επίθεση, όταν τα τμήματα περνάν μια γραμμή από την οποία...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποιες ώρες επιλέγετε για να κάμετε την πρώτη επίθεση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Εξαρτάται από το τι επιδιώκει κανείς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, αρχινάνε και το μεσημέρι οι επιθέσεις;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Συνήθως γίνονται πρωινές ώρες ή νυχτερινές ώρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα στις 5.30΄ η ώρα το πρωί στις 15 Ιουλίου, περίπου, βγαίνει ο ήλιος. Κι εσείς την κάματε στις 8.30΄, έτσι δεν λέτε; Την έναρξη της επιθέσεως.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στις 8.00΄ η ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, στις 8.00΄ η ώρα ο Μακάριος πού θα ήτανε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Στο γραφείο του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, στο Προεδρικό Μέγαρο τότε. Αν την κάνατε σύμφωνα με τα δεδομένα της στρατιωτικής επιστήμης, τέχνης κ.λπ. τη νύχτα, δηλαδή αν την κάνατε την επίθεση 5.00΄-5.30΄ κατά του Προεδρικού Μεγάρου, θα ήτανε ο Μακάριος στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Θα ήτανε στον χώρο που διανυκτέρευε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πού διανυκτέρευε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω την περίοδο εκείνη πήγαινε στο Τρόοδος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τότε, λοιπόν, τη νύχτα επήγαινε στο Τρόοδος και δεν θα τον βρίσκατε εκεί, αν κάνατε την επίθεση σύμφωνα με τους ορισμούς της στρατιωτικής τέχνης, έτσι δεν είναι; Αλλά την επίθεση την κάματε, δεν φταίτε εσείς γι' αυτό, σας ορίσθη η ώρα από τον κ. Κομπόκη, την επίθεση την κάματε, όταν θα βρίσκατε τον Μακάριο μέσα. Κι επειδή ο κ. Παυλίδης σάς ρώτησε για το ύψος, για παράθυρα του Προεδρικού Μεγάρου, θα ήθελα να σας ρωτήσω κι εγώ. Από πόσους ορόφους αποτελείται το Προεδρικό Μέγαρο;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Νομίζω δύο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και ο πρώτος και δεύτερος όροφος είχαν γεμίσει από τα βλήματα της επιθέσεώς σας σε όλο τους το ύψος. Μην μου πείτε ότι δεν τα είδατε. Δεν είδατε, δηλαδή, τι έκανε η επίθεσή σας; Γιατί μείνατε και μετά στην Κύπρο και είδατε. Υπήρξε

σπιθαμή, θα σας έλεγα εγώ, του κτιρίου του Προεδρικού Μεγάρου που να μη βληθεί από τα βλήματά σας; Είναι έτσι ή δεν είναι, κύριε Κορκόντζελε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Έγινε μάχη, αντηλλάγησαν πυρά...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μα έγινε μάχη και αντηλλάγησαν πυρά. Μα βέβαια εσείς ίσως δεν περιμένατε ότι είναι δυνατόν να υπάρχουν και άντρες με ψυχή εκεί μέσα, εσείς συνωμοσία κάνατε, υπήρχαν όμως άνδρες με ψυχή εκεί μέσα οι οποίοι και ημύνθησαν, ασφαλώς ημύνθησαν. Τι έπρεπε να κάνουν δηλαδή; Έτσι δεν είναι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Πάντως, εάν δεν εβάλλοντο τα τμήματα, δεν θα έβαλλαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν δεν έβαλλαν τα τμήματα της Προεδρικής Φρουράς;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δηλαδή, αν παρεδίδοντο; Τι θέλετε να πείτε, αν δεν έβαλλον, να το ακούσω αυτό το πράγμα. Δηλαδή, αν παρεδίδοντο με το πρώτο; Στείλατε κανένα τελεσίγραφο, παραδοθείτε, διότι αλλιώς χτυπάμε; Το είπατε αυτό το πράγμα;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα ήδη αρχίζαν και εβάλλοντο πριν φτάσουμε, είπαμε, αρχίζουν να βάλλονται από πολυκατοικίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Σας παρακαλώ, κύριε Κορκόντζελε, εσείς είστε ο πρώτος της τάξεως της Σχολής Ευελπίδων, σας ρωτάω: Δώσατε κανένα τελεσίγραφο; Πολιορκήσατε το Μέγαρο, είναι έτσι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μήπως τους είπατε, σε μια ώρα, σε πέντε λεπτά, παραδοθείτε; Τους το είπατε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Συνεπώς, τι περιμένατε, αφού πολιορκήσατε το Μέγαρο; Να σας δεχθούν με άνθη; Να έρθουν να σας προσφέρουν λουλούδια; Τι περιμένατε, κύριε Κορκόντζελε; Γιατί λέτε ότι επετέθησαν πρώτοι αυτοί, δηλαδή, αυτό θέλετε να πείτε. Εναντίον τίνος επετέθησαν; Εναντίον των πολιορκητών επετέθησαν.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν είπα ότι επετέθησαν...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Από τις ταράτσες στα σπίτια; Τι ήταν αυτό από τις ταράτσες;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μου ανεφέρθη ότι ένας στρατιώτης τραυματίστηκε κατά την κίνηση από βολή η οποία έγινε από ταράτσα σπιτιού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Προς Προεδρικό Μέγαρο, έτσι;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Και χτυπηθήκατε από κόσμο, από Ελληνοκυπρίους, από τις ταράτσες. Τι έπρεπε να κάνουν, αφού βλέπανε ότι πάτε να χτυπήσετε το Προεδρικό Μέγαρο; Δεν το καταλάβαν, λέτε;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Μα εγώ δεν είπα τι έπρεπε να κάνουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, λέω, σας ρωτώ τι έπρεπε να κάνουν, γιατί το θεωρείτε σαν έναρξη της επιθέσεως. Τι έπρεπε να κάνουν; Σας βλέπανε πως πηγαίνατε με τα άρματα κ.λπ. και με όλο τον εξοπλισμό σας να χτυπήσετε το Προεδρικό Μέγαρο. Κύριε Κορκόντζελε, κοιτάξτε, βεβαίως εγώ πίστευα ότι θα παίξετε ρόλο μάρτυρος εις την υπόθεσιν αυτήν, αλλά εσείς δεν θελήσατε να τον παίξετε τον ρόλο αυτόν του μάρτυρος και προτιμήσατε άλλον ρόλο, τον οποίο όμως η Επιτροπή δεν σας έδωσε. Προτιμήσατε να φροντίσετε να καλύψετε τον εαυτό σας ή δεν ξέρω ποιον άλλον, ενώ η Επιτροπή δεν σας είπε ούτε σας κάλεσε να απολογηθείτε ως κατηγορούμενος. Εσείς προτιμήσατε τον ρόλο αυτόν. Να κρύψετε ορισμένα γεγονότα... Μα μη μου λέτε τώρα, όταν κάνετε την επίθεση στις 8.30΄ και όταν ξέρετε ότι στις 5.00΄ αν την κάνατε, όπως γίνονται όλες οι επιθέσεις όλων των εποχών, οι πρώτες επιθέσεις όλων των εποχών. Ξέρατε ότι στις 5.00΄-5.30΄ ο Μακάριος θα είναι στο βουνό πάνω, στο Τρόοδος. Εν πάση περιπτώσει, αυτά είναι τώρα. Δεν δώσατε, είπατε, άλλη κατάθεση, αναγνωρίζετε το περιεχόμενο αυτής της καταθέσεως κ.λπ. Παρακαλώ λοιπόν, κύριε Κορκόντζελε. Ορίστε, κύριε Μπαντουβά, μια ερώτηση μόνο.

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Απλώς, θα παρακαλούσα

να επισημάνετε στον μάρτυρα την ευθύνη του, διότι οι αξιωματικοί κατώτεροί του οι οποίοι έλαβαν μέρος σαν αξιωματικοί των δύο ουλαμών που ήσαν κάτω από τις διαταγές του λέγουν ότι μετά από το πέρας της επιχείρησης μπήκε μέσα στο Προεδρικό, το οποίο εκαίγετο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αυτό είναι άλλο θέμα. Κύριε Κορκόντζελε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω αν πρέπει να απαντήσω στον κ. βουλευτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όχι, δεν θα ήθελα, διότι δεν είναι ερώτηση. Δεν σας το απαγορεύω δηλαδή, απαντήστε...

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν ξέρω αν καταθέσαν, εγώ ξέρω αυτό το οποίο έγινε, ότι μέσα στο Προεδρικό δεν πήγα ούτε προ ούτε μετά την επιχείρηση. Πήγα στο προαύλιο, έκανα μια βόλτα στον χώρο, δηλαδή, μπήκα από τη μια πόρτα και βγήκα από την άλλη και έμεινα κάτω στην άλλη πύλη στον δρόμο. Αυτή ήταν η διαδρομή μου μέσα στον χώρο και τίποτε άλλο. Αν το κατέθεσε κανείς ότι πήγα μέσα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Ζακολίκος θέλει να κάνει μια ερώτηση.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε Κορκόντζελε, πήρατε αναφορές από τα τμήματα μετά την επιχείρηση;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν πήρα ούτε διέταξα να δώσουν.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν μπορείτε να μας απαντήσετε τουλάχιστον πόσες βολές ξοδέψατε κατά του Προεδρικού;

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν μπορώ να σας απαντήσω.

ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν μπορείτε. Δηλαδή, αν σας είχαν κλέψει τις μισές βολές στον δρόμο η ΕΟΚΑ Β΄ ή οι Τούρκοι, δεν το ξέρετε και ήσασταν διοικητής.

ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ: Δεν υπήρχε περίπτωση να έγινε απολογισμός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δίνει εξουσιοδότηση η Επιτροπή στο προεδρείο διά να γίνει η γνωστή διαδικασία, δεδομένου ότι δεν είναι αποστενογραφημένα τα πρακτικά, για να υπογράψει αύριο ο μάρτυς, αφού προηγουμένως του διαβαστεί η κατάθεσίς του και την ελέγξει και τη θεωρήσει και τη βεβαιώσει κ.λπ.; Παρακαλώ τον κ. μάρτυρα να αποχωρήσει. Κύριε Ζακολίκο, περιμένετε, γιατί θέλει να κάνει μια δήλωση ο κ. Κάππος.

ΚΑΠΠΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε πρόεδρε, για την ανώμαλη παρέμβαση, αλλά ήμουν στην Κύπρο και δυστυχώς άργησα να έρθω και είδα ότι πήρατε απόφαση να δώσετε συνέντευξη στους δημοσιογράφους γιατί δεν μπορεί να δοθεί δημοσιότητα στις εργασίες της Επιτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, η Επιτροπή αποφάσισε.

ΚΑΠΠΟΣ: Εκεί λέγεται ότι είναι παμψηφεί, κάπως έτσι διατυπώνεται. Εμείς διαφωνούμε, κύριε πρόεδρε, και επιμένουμε στην τοποθέτησή μας για δημοσιότητα και, αν χρειάζεται, να συνέλθει έκτακτα η Ολομέλεια, να λύσει οποιαδήποτε νομικά ζητήματα υπάρχουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ποια Ολομέλεια;

ΚΑΠΠΟΣ: Της Βουλής. Έκτακτη Σύνοδο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Της Βουλής; Ζητήστε το, είστε κόμμα, τι μου το ζητάτε εμένα, εγώ να το ζητήσω, κύριε Κάππο; Μα σας το είπα, κύριε Κάππο, με συγχωρείτε πολύ, το κόμμα σας να ζητήσει ό,τι θέλει από τον Πρόεδρο της Βουλής. Τι είμαι εγώ δηλαδή, υπερκυβερνήτης είμαι;

ΜΕΛΟΣ: Ο κ. συνάδελφος έκανε μια δήλωση και η απόφαση της Επιτροπής είναι απόφαση της Επιτροπής.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Λύεται η συνεδρίαση για την Τρίτη, δεδομένου ότι την Πέμπτη έχουμε τη δεξίωση του Προέδρου της Δημοκρατίας και φυσικά τη γιορτή της δημοκρατίας.

Ομιλίες μελών που δεν ακούγονται

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ΑΑ: Αρχηγείο Αεροπορίας ή Αρχηγός Αεροπορίας
Α/Α: Αντιαεροπορικό πυροβόλο
ΑΒΑΚ: Αποβατική άκατος (μικρό πλοιάριο)
Α/ΓΕΕΦ: Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς
Α/Δ: Αεροδρόμιο
ΑΕΔ: Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ή Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων
ΑΚΕΔ: Ακόλουθος Ενόπλων Δυνάμεων
ΑΝ: Αρχηγείο Ναυτικού ή Αρχηγός Ναυτικού
ΑΣ: Αρχηγείο Στρατού ή Αρχηγός Στρατού
ΑΣΔΑΚ: Ανωτέρα Στρατιωτική Διοίκησις Αμύνης Κύπρου (Ε.Ε./Ε.Κ. δυνάμεις. Διοικητής το 1964 ο Γρίβας)
ΑΣΔΕΝ: Ανώτερη Στρατιωτική Διοίκηση Εσωτερικών και Νήσων
ΑΣΕΑ: Ανώτατο Συμβούλιο Εθνικής Άμυνας
Α/Υ: Ανθυποβρυχιακό
Α/Φ: Αεροσκάφος
ΓΕΕΘΑ: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
ΓΕΕΦ: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς
ΓΕΝ: Γενικό Επιτελείο Ναυτικού
ΓΕΣ: Γενικό Επιτελείο Στρατού
ΔΑΚ: Διευθυντής Α΄ Κλάδου
ΔΕΑ: Δόκιμος ΄Εφεδρος Αξιωματικός
ΔΙΚ: Διεύθυνση Κυπριακού
ΕΑΝ: Επιλαρχία Αναγνωρίσεων
ΕΓ: Επιτελικό Γραφείο
Ε/Κ: Ελληνοκύπριοι
ΕΛΔΥΚ: Ελληνική Δύναμη Κύπρου
ΕΛΔΥΚ/Μ: Η Μεραρχία (η μεραρχία που στάλθηκε το 1965 και αποσύρθηκε το 1967)
ΕΜΑ: Επιλαρχία Μονάδας Αρμάτων
ΕΣΑ: Ελληνική Στρατιωτική Αστυνομία
ΕΣΣΟ: Εκπαιδευτική Σειρά Στρατευσίμων Οπλιτών
ΙΜΑ: Ίλη Μέσων Αρμάτων
ΕΜΑ: Επιλαρχία Μέσων Αρμάτων (= 3ΙΜΑ)
ΚτΒ: Κανονισμός της Βουλής
ΚΥΠ: Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΚΨΜ: Κέντρο Ψυχαγωγίας Μονάδας
ΛΟΚ: Λόχος Ορεινών Καταδρομών
ΜΕΟ: Μικτή Επιτελική Ομάς
ΝΟΡΑΤΛΑΣ: Μεταγωγικό Αεροσκάφος
ΟΔΕΠΙΧ: Οδηγίες Επιχειρήσεων
ΠΑΠ: Προκεχωρημένος Αξιωματικός Παρατηρητής
ΠΠΠ: Πυροβολαρχία Πεδινού Πυροβολικού
ΣΔΑ: Στρατιωτική Διοίκηση Αθηνών
ΣΔΑΜ: Στρατηγείον Διοικήσεως Ανατολικής Μεσογείου
ΣΔ: Σταθμός Διοικήσεως
Σχέδιο «Κ»: Πρόβλεπε τις πολεμικές επιχειρήσεις στην Κύπρο
ΣΕΜ: Σώμα Εφοδιασμού Μεταφορών
ΣΥΠ: Σώμα Υλικού Πολέμου
Τ/Α: Τορπιλάκατος
Τ/Κ: Τουρκοκύπριοι
ΤΟΥΡΔΥΚ: Τουρκική Δύναμη Κύπρου
ΤΠ: Τάγμα Πεζικού
ΠΟΤ: Πρόσθιον όριον τοποθεσίας
ΠΑΟ: Πυροβόλα άνευ οπισθοδρομησεως
Υ/Β= Υποβρύχιο
F84F= Δ/Β - Αεροσκάφη Διώξεως Βομβαρδισμού
F5= Αεροσκάφη Αναχαιτίσεως, Αναγνωρίσεως
F4= Phantom - Αεροσκάφη πολλαπλού ρόλου

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ

ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΖΑΖΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ &

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΘΕΑ,

ΣΧΗΜΑ + ΧΡΩΜΑ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΓΡΑΦΗΣ

ΣΑΜΟΥΑ 100 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ

ΣΕ 2.500 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ 2018

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]